S. THOMÆ AQUINATIS

SUMMA THEOLOGICA

TOMUS OCTAVUS

BARRI-DUCIS — EX TYPIS CŒLESTINORUM — BERTRAND

S. THOMÆ AQUINATIS

SUMMA THEOLOGICA

DILIGENTER EMENDATA

NICOLAI, SYLVII, BILLUART, ET C.-J. DRIOUX

NOTIS ORNATA

TOMUS OCTAVUS

SEQUENTIA SUPPLEMENTI : LXXXII-XCIX
APPENDIX

DE RESURRECTIONE (SEQUENTIA ET FINIS) — DE PURGATORIO
INDICES ET LEXICON

EDITIO DECIMA

BARRI-DUCIS
Ex typis Cœlestinorum — Bertrand
36, via dicta Banque, 36

PARISIIS
Apud Bloud et Barral, Bibliopolas
30, via dicta Cassette, 30

1877

DIVI THOMÆ AQUINATIS,

DOCTORIS ANGELICI,

SUMMÆ THEOLOGICÆ

SUPPLEMENTUM.

QUÆSTIO LXXXII.

DE IMPASSIBILITATE CORPORUM BEATORUM RESURGENTIUM (1), IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de conditionibus beatorum resurgentium : et primò de eorum corporum impassibilitate; secundò de subtilitate; tertiò de agilitate; quartò de claritate. Circa primum quæruntur quatuor : 1° Utrùm sancti resurgentes resurgent quoad corpora impassibiles. — 2° Utrùm æqualis impassibilitas omnibus inerit. — 3° Utrùm illa impassibilitas sensum in actu à corporibus gloriosis excludat. — 4° Utrùm sint in eis omnes sensus in actu.

ARTICULUS I. — UTRUM CORPORA SANCTORUM POST RESURRECTIONEM ERUNT IMPASSIBILIA (2).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 44, quæst. II, art. 4, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd corpora sanctorum post resurrectionem non erunt impassibilia. Omne enim mortale est passibile. Sed homo post resurrectionem erit *animal rationale mortale;* hæc est enim definitio hominis, quæ nunquàm ab eo separabitur. Ergo corpus erit passibile.

2. Præterea, omne quod est in potentia ad formam alterius, passibile est ab alio, quia secundùm hoc aliquid est passivum ab alio, ut dicitur (De gen. lib. I, text. 54). Sed corpora sanctorum post resurrectionem erunt in potentia ad aliam formam. Ergo erunt passibilia. Probatio mediæ : Quæcumque communicant in materia, unum eorum est in potentia ad formam alterius; materia enim, secundùm quòd est sub una forma, non amittit potentiam ad aliam formam. Sed corpora sanctorum post resurrectionem communicabunt cum elementis in materia, quia ex eadem materia reparabuntur ex qua nunc sunt. Ergo erunt in potentia ad aliam formam; et sic erunt passibilia.

3. Præterea, « contraria nata sunt agere, et pati ad invicem, » ut (De gener. lib. I, text. 51 et seq.) dicit Philosophus. Sed corpora sanctorum post resurrectionem erunt ex contrariis composita, sicut et nunc sunt. Ergo erunt passibilia.

4. Præterea, in corpore humano resurget sanguis et alii humores, ut

(1) Qui supplementum ex Sent. IV B. Thomæ in ordinem redegerunt, huic quæstioni, ait Sylvius, potuissent præponere duos articulos ex dist. 49, quæst. IV, art. 4 et 5, quibus resolvit quatuor esse corporis gloriosi dotes, scilicet impassibilitatem, subtilitatem, agilitatem et claritatem.

(2) Affirmativè respondet S. Doctor juxta illud Scripturæ : *Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra* (Apoc. XXI).

supra dictum est (qu. LXXX, art. 3 et 4). Sed ex pugna humorum ad invicem generantur ægritudines, et hujusmodi passiones in corpore. Ergo erunt corpora sanctorum post resurrectionem passibilia.

5. Præterea, magis repugnat perfectioni defectus in actu quàm defectus in potentia. Sed passibilitas importat solùm defectum in potentia. Cùm ergo in corporibus beatorum sint futuri aliqui defectus in actu, sicut cicatrices vulnerum in martyribus, ut in Christo fuerunt, videtur quòd nihil deperibit perfectioni eorum, si ponantur habere corpora passibilia.

Sed *contra*, omne passibile est corruptibile, quia passio magis facta abjicit à substantia. Sed corpora sanctorum post resurrectionem erunt incorruptibilia, ut dicitur (I. Cor. XV, 42) : *Seminatur in corruptione, resurget in incorruptione*. Ergo erunt impassibilia.

Præterea, fortius non patitur à debiliori. Sed nullum corpus erit fortius corporibus sanctorum : de quibus dicitur (I. Cor. XV, 43) : *Seminatur in infirmitate, surget in virtute*. Ergo erunt impassibilia.

CONCLUSIO. — Cùm beatorum post resurrectionem corpus et quicquid in eo est, perfecte subjici animæ, atque animam Deo necessarium sit : fieri non potest, ut eorum tunc corpus contra dispositionem illam quâ perficitur ab anima passibile sit.

Respondeo dicendum quòd passio dupliciter dicitur : uno modo communiter, et sic omnis receptio passio dicitur ; sive illud quod recipitur sit conveniens recipienti, et perfectivum ipsius ; sive contrarium et corruptivum. Et ab hujusmodi passionis remotione corpora gloriosa impassibilia non dicuntur ; cùm nihil quod est perfectionis, ab eis sit auferendum. Alio modo passio dicitur propriè, quam sic definit Damascenus (Orth. fid. lib. II, cap. 22, à princ.) : « Passio est motus præter naturam. » Unde immoderatus motus cordis passio ejus dicitur, sed moderatus dicitur ejus operatio. Cujus ratio est, quia omne quod patitur, trahitur ad terminos agentis, quia agens assimilat sibi patiens ; et ideò patiens, inquantum hujusmodi, trahitur extra terminos proprios in quibus erat. Sic ergo, propriè accipiendo passionem, non erit in corporibus resurgentium sanctorum potentialitas ad passionem ; et ideò impassibilia dicentur. — Hujus autem impassibilitatis ratio à diversis diversimodè assignatur. Quidam enim eam attribuunt conditioni elementorum, quæ aliter tunc se habebunt in corpore quàm nunc. Dicunt enim quòd elementa remanebunt ibi secundùm substantiam ; sed qualitates activæ et passivæ ab elementis auferentur. Sed hoc non videtur verum, quia qualitates activæ et passivæ sunt de perfectione elementorum : unde si sine eis repararentur elementa in corpore resurgentis, essent minoris perfectionis quàm modò sint. Et præterea cùm qualitates illæ sint propria accidentia elementorum, ex forma et materia ipsorum causata, videtur valdè absurdum quòd causa maneat, et effectus tollatur. — Et ideò alii dicunt quòd manebunt qualitates, sed non habebunt proprias actiones, divinà virtute id faciente ad conservationem humani corporis. Sed hoc etiam non videtur posse stare ; quia ad mixtionem requiritur actio, et passio activarum et passivarum qualitatum ; et secundùm prædominium unius vel alterius mixta efficiuntur diversæ complexionis : quod oportet ponere in corpore resurgentis, quia erunt ibi carnes et ossa, et hujusmodi partes, quibus omnibus non competit una complexio. Et præterea secundùm hoc impassibilitas non posset poni dos in eis (1),

(1) Juxta mentem D. Thomæ impassibilitas est qualitas in corporibus gloriosis residens, quod expressit (part. III, quæst. XLV, art. 2) generaliter dicens quòd *dos nominat qualitatem immanentem corpori glorioso*, et in Sent. IV, dist. 49.

quia non poneret aliquam dispositionem in substantia impassibili, sed solùm prohibitionem passionis ab exteriori, scilicet divinâ virtute, quæ etiam posset idem facere de corpore hominis in statu hujus vitæ.—Et ideò alii dicunt quòd in ipso corpore erit aliquid prohibens passionem corporum gloriosorum, scilicet natura quinti corporis (1), vel cœlestis, quam ponunt venire in compositione humani corporis, ad conciliandum elementa in harmoniam quamdam, per quam possint esse debita materia animæ rationalis; sed tamen in statu hujus vitæ, propter dominium elementaris naturæ, corpus humanum patitur ad similitudinem aliorum elementorum; sed in resurrectione dominabitur natura quinti corporis : et ideò corpus humanum reddetur impassibile ad similitudinem corporis cœlestis. Sed hoc non potest stare, quia corpus quintum non venit materialiter ad compositionem corporis humani, ut in libro II ostensum est (dist. 12, qu. I, art. 1). Et præterea impossibile est dicere quòd aliqua virtus naturalis, qualis est virtus corporis cœlestis, transferat corpus humanum ad proprietatem gloriæ, qualis est impassibilitas corporis gloriosi, cùm immutationem corporis humani Apostolus attribuat virtuti Christi, quia *qualis cœlestis, tales et cœlestes* (I. Cor. XV, 48); et (Philip. III, 21) : *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, secundùm operationem, quâ sibi possit subjicere omnia,* etc. Et præterea non potest natura cœlestis ita dominari in corpore humano quin natura elementaris remaneat, cui ex essentialibus suis principiis passibilitas inest. — Et ideò aliter dicendum est quòd omnis passio fit per victoriam agentis super patiens; aliàs non traheret ipsum ad terminos suos. Impossibile est autem quòd aliquid dominetur supra patiens, nisi inquantum debilitatur dominium formæ propriæ supra materiam patientis, loquendo de passione quæ est contra naturam, de qua nunc loquimur : non enim materia subjicitur uni contrariorum, sine hoc quod tollatur dominium alterius super ipsam, vel saltem diminuatur. Corpus autem humanum, et quicquid in eo est, erit perfectè subjectum animæ rationali, sicut anima perfectè erit subjecta Deo. Et ideò in corpore glorioso non poterit esse aliqua mutatio contra dispositionem illam quâ perficitur ab anima; et ita corpora illa erunt impassibilia.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd, secundùm Anselmum (lib. II : *Cur Deus homo*, cap. 11, à princ.), « mortale ponitur in definitione hominis à philosophis, qui non crediderunt hominem totum aliquando posse esse immortalem, » quia non viderunt homines, nisi secundùm hujus mortalitatis statum. — Vel potest dici quòd, secundùm Philosophum (Metaph. lib. VIII, text. 5 et 7, et lib. VII, text. 41), quia differentiæ essentiales sunt nobis incognitæ, utimur quandoque differentiis accidentalibus ad significandum differentias essentiales, quæ sunt accidentalium causæ. Unde *mortale* in definitione hominis non ponitur, quasi ipsa mortalitas ad essentiam hominis pertineat; sed quia illud quod est causa passibilitatis et mortalitatis, secundùm præsentem statum, scilicet compositio ex contrariis, est de essentia hominis; sed tunc non erit causa ejus, propter victoriam animæ super corpus.

Ad *secundum* dicendum, quòd duplex est potentia, ligata et libera. Et hoc non solùm est verum de potentia activa, sed etiam de passiva. Forma enim ligat potentiam materiæ, determinando ipsam ad unum; et secun-

(1) Nempe quod à peripateticis vocatur *quinta essentia*, ex qua corpus cœleste constare docebant.

dùm hoc dominatur super eam. Et quia in rebus corruptibilibus non perfectè dominatur forma supra materiam, non perfectè potest ligare ipsam, quin recipiat interdùm per aliquam passionem dispositionem contrariam formæ. Sed in sanctis post resurrectionem omninò anima dominabitur supra corpus; nec illud dominium aliquo modo poterit auferri, quia ipsa erit immutabiliter Deo subjecta, quod non fuit in statu innocentiæ. Et ideò in corporibus illis manet eadem potentia ad formam aliam quæ nunc inest, quantùm ad substantiam potentiæ; sed erit ligata per victoriam animæ supra córpus, ut nunquàm in actum passionis exire possit.

Ad *tertium* dicendum, quòd qualitates elementares sunt instrumenta animæ, ut patet (De anima, lib. II, text. 38 et seq.), quia calor ignis in corpore animalis regulatur in actu nutriendi per virtutem animæ. Quando autem agens principale est perfectum, et non est aliquis defectus in instrumento, nulla actio procedit ab instrumento nisi secundùm dispositionem principalis agentis. Et ideò in corporibus sanctorum post resurrectionem nulla actio vel passio poterit provenire à qualitatibus elementaribus quæ sit contra dispositionem animæ, quæ intendit conservare corpus.

Ad *quartum* dicendum, quòd secundùm Augustinum (in epist. ad Consentium, 205, al. 146, inter princ. et med.), « valet divina potentia de ista visibili atque tractabili natura corporum, quibusdam manentibus (1), auferre quas voluerit qualitates. » Unde sicut ab igne fornacis Chaldæorum abstulit virtutem comburendi quantùm ad aliquid, quia corpora puerorum illæsa servata sunt, sed mansit quantùm ad aliquid, quia ignis ille ligna comburebat, ita auferet ab humoribus passibilitatem, et dimittet naturam. Modus autem quo hoc fiet, dictus est (in corp. art.).

Ad *quintum* dicendum, quòd cicatrices vulnerum non erunt in sanctis, nec in Christo fuerunt, inquantum important aliquem defectum, sed inquantum sunt signa constantissimæ virtutis, quâ passi sunt pro justitia et fide; ut ex hoc et ipsis, et aliis, gaudium crescat (2). Unde dicit Augustinus (De civ. Dei, lib. XXII, cap. 20) : « Nescio quomodò sic afficiamur amore martyrum beatorum, ut velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt : et fortassè videbimus; non enim deformitas in eis, sed dignitas erit; et quædam, quamvis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit.» Nec tamen si aliqua martyribus amputata et ablata sunt membra, sine ipsis membris erunt in resurrectione mortuorum, quibus dictum est (Luc. XXI, 18) : *Capillus de capite vestro non peribit.*

ARTICULUS II. — UTRUM IMPASSIBILITAS IN OMNIBUS ERIT ÆQUALIS (3).

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd impassibilitas in omnibus erit æqualis, quia (I. Cor. XV) dicit Glossa (interl. sup. illud : *Seminatur in corruptione*) quòd « æqualiter omnes habent quòd pati non possunt. » Sed ex hoc pati non possunt quòd habent dotem impassibilitatis. Ergo impassibilitas erit æqualis in omnibus.

2. Præterea, negationes non recipiunt magis et minùs. Sed impassibilitas est quædam negatio vel privatio passibilitatis. Ergo non potest esse major in uno quàm in alio.

3. Præterea, magis album dicitur quod est nigro impermixtius. Sed

(1) Supple *qualitatibus* in ablativo absoluto.

(2) Confer quod dictum est (part. III, quæst. LIV, art. 4 ad 3).

(3) Dotes, ait S. Bonaventura, in corporibus beatorum sunt secundùm plus et minus, perfectius et minus perfectum in diversis.

nulli corporum sanctorum admiscebitur aliquid de passibilitate. Ergo omnia erunt æqualiter impassibilia.

Sed *contra*, merito debet respondere præmium proportionaliter. Sed sanctorum quidam fuerunt aliis majores merito. Ergo cùm impassibilitas sit quoddam præmium, videtur quòd in quibusdam sit major quàm in aliis.

Præterea, impassibilitas dividitur contra dotem claritatis. Sed illa non erit æqualis in omnibus, ut patet (I. Corinth. XV). Ergo nec impassibilitas.

CONCLUSIO. — **Impassibilitas non quidem secundùm se considerata, prout scilicet est negatio vel privatio passibilitatis, sed secundùm causam suam, quæ est dominium animæ super corpus, erit in uno major quàm in alio.**

Respondeo dicendum quòd impassibilitas potest dupliciter considerari, vel secundùm se, vel secundùm causam suam. Si secundùm se consideretur, quia solam negationem vel privationem importat, non suscipit magis et minus; sed erit æqualis in omnibus beatis. Si autem consideretur secundùm suam causam, sic erit in uno major quàm in alio. Causa autem ejus est dominium animæ super corpus; quod quidem dominium causatur ex hoc quòd ipsa anima fruitur Deo immobiliter : unde in illo qui perfectiùs fruitur Deo, est major impassibilitatis causa.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Glossa illa loquitur de impassibilitate secundùm se, et non secundùm causam suam.

Ad *secundum* dicendum, quòd quamvis negationes et privationes secundùm se non intendantur nec remittantur, tamen intenduntur et remittuntur ex causis suis (1); sicut dicitur esse locus magis tenebrosus qui habet plura et majora obstacula lucis.

Ad *tertium* dicendum, quòd aliqua non solùm intenduntur per recessum à contrario, sed etiam per accessum ad terminum, sicut lux intenditur. Et propterea etiam impassibilitas est major in uno quàm in alio; quamvis in nullo aliquid passibilitatis remaneat.

ARTICULUS III. — UTRUM IMPASSIBILITAS SENSUM IN ACTU A CORPORIBUS GLORIOSIS EXCLUDAT (2).

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd impassibilitas sensum in actû à corporibus gloriosis excludat, quia, sicut dicit Philosophus (De anima, lib. II, text. 118), « sentire est quoddam pati. » Corpora autem gloriosa erunt impassibilia. Ergo non sentient in actu.

2. Præterea, immutatio naturalis præcedit immutationem animalem, sicut *esse* naturale præcedit *esse* intentionale. Sed corpora gloriosa ratione impassibilitatis non immutabuntur immutatione naturali. Ergo nec immutatione animali, quæ requiritur ad sentiendum.

3. Præterea, quandocumque fit sensus in actu cum nova receptione, fit novum judicium. Sed ibi non erit novum judicium, quia « non erunt ibi cogitationes volubiles. » Ergo non fiet ibi sensus in actu (ut Augustinus dicit).

4. Præterea, quando anima est in actu intenso unius potentiæ, remittitur actus alterius potentiæ. Sed anima summè erit intenta ad actum virtutis intellectivæ, quâ Deum contemplabitur. Ergo non erit aliquo modo in actu virtutis sensitivæ.

Sed *contra* est quod dicitur (Apoc. I, 7) : *Videbit eum omnis oculus*. Ergo erit ibi sensus in actu.

(1) Eâ de re confer quæst. unic. De potentia Dei, art. 5 ad 4, De verit. qu. XXVIII, art. 9, in Sent. II, dist 25, art. 4 ad 5, part. I, quæst. II, art. 4 ad 5, 1 2, quæst. XXII, art. 2 ad 1, et quæst LXXIII, art. 2

(2) Per sensum hic intelligitur sensibilitas physica, sive sensatio.

Præterea, secundùm Philosophum (De anima, lib. I, text. 19), « animatum ab inanimato distinguitur sensu et motu. » Sed ibi erit in actu motus, quia *tanquàm scintillæ in arundineto discurrent* (Sap. III, 7). Ergo et sensus in actu.

CONCLUSIO. — **Quoniam eadem speciei natura in homine et omnibus ejus partibus in resurrectione remanebit : impassibilitas non excludet sensum in actu à corporibus gloriosis, spiritualiter tamen à rebus quæ sunt extra animam, immutabuntur.**

Respondeo dicendum quòd aliquem sensum esse in corporibus beatorum omnes ponunt; aliàs corporalis vita sanctorum post resurrectionem assimilaretur magis somno quàm vigiliæ; quod non competit illi perfectioni, eò quòd in somno corpus sensibile non est in ultimo actu vitæ: propter quod somnus dicitur vitæ dimidium, ut (Ethic. lib. I, cap. 13, in med.). Sed in modo sentiendi diversi diversa opinantur. — Quidam enim dicunt quòd corpora gloriosa erunt impassibilia, et propter hoc non receptibilia peregrinæ impressionis, et multò minùs quàm corpora cœlestia; quia non erit ibi sensus in actu per receptionem alicujus speciei à sensibilibus, sed magis extra mittendo. Sed hoc non potest esse, quia in resurrectione natura speciei manebit eadem in homine et in omnibus partibus ejus. Hujusmodi autem est natura sensûs, ut sit potentia passiva, ut (De anima, lib. II, text. 51 et 54) probat Philosophus. Unde si in resurrectione sancti sentirent extra mittendo, et non recipiendo, non esset sensus in eis virtus passiva, sed activa; et sic non esset ejusdem speciei cum sensu qui nunc est, sed esset aliqua alia virtus eis data; sicut enim materia nunquàm fit forma, ita potentia passiva nunquàm fit activa. — Et ideò alii dicunt quòd sensus in actu fiet per susceptionem non quidem ab exterioribus sensibilibus, sed per effluxum à superioribus viribus; ut sicut nunc superiores vires accipiunt ab inferioribus, ita è contrario tunc inferiores accipient à superioribus. Sed iste modus receptionis non facit verè sentire, quia omnis potentia passiva secundùm suæ speciei rationem determinatur ad aliquid activum speciale : quia potentia, inquantum hujusmodi, habet ordinem ad illud respectu cujus dicitur. Unde cùm proprium activum in sensu exteriori sit res existens extra animam, et non intentio ejus existens in imaginatione, vel ratione, si organum sentiendi non moveatur à rebus extra, sed ex imaginatione, vel à superioribus viribus aliis, non erit verè sentire. Unde non dicimus quòd phrenetici et alii mente capti, in quibus propter victoriam imaginativæ virtutis fit hujusmodi defluxus specierum ad organa sentiendi, verè sentiant, sed quòd videtur eis quòd sentiant.— Et ideò dicendum est cum aliis, quòd sensus corporum gloriosorum erit per susceptionem à rebus quæ sunt extra animam. — Sed sciendum est quòd organa sentiendi immutantur à rebus quæ sunt extra animam, dupliciter : uno modo immutatione naturali, quando scilicet organum disponitur eâdem qualitate naturali quâ disponitur res extra animam, quæ agit in ipsum ; sicut cùm manus fit calida ex tactu rei calidæ, vel odorifera ex tactu rei odoriferæ : alio modo immutatione spirituali, quando recipitur qualitas sensibilis in instrumento secundùm *esse* spirituale, id est, species, sive intentio qualitatis, et non ipsa qualitas; sicut pupilla recipit speciem albedinis, et tamen ipsa non efficitur alba. Prima ergo receptio non causat sensum, per se loquendo, quia sensus est susceptivus specierum in materia præter materiam, id est, præter *esse* materiale, quod habebant extra animam, ut dicitur (De anima, lib. II, text. 121). Et hæc receptio immutat

naturam recipientis, quia recipitur hoc modo qualitas secundùm *esse* suum materiale. Unde ista receptio non erit in corporibus gloriosis, sed secunda, quæ per se facit sensum in actu, et non immutat naturam recipientis.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd, ut jam patet ex dictis (in corp.), per hanc passionem, quæ est in actu sentiendi, quæ non est aliud quàm receptio prædicta, non trahitur corpus extra naturalem suam qualitatem, sed spiritualiter perficitur. Unde impassibilitas gloriosorum corporum hanc passionem non excludit.

Ad *secundum* dicendum, quòd omne passivum recipit actionem agentis secundùm suum modum. Si ergo aliquid sit quod sit natum immutari ab activo, naturali et spirituali immutatione, immutatio naturalis præcedit immutationem spiritualem, sicut *esse* naturale præcedit *esse* intentionale. Si autem natum sit immutari spiritualiter tantùm, non oportet quòd immutetur naturaliter, sicut patet de aere, qui non est receptivus coloris secundùm *esse* naturale, sed solùm secundùm *esse* spirituale; et ideò hoc solùm modo immutatur; sicut è contrario corpora inanimata immutantur per qualitates sensibiles solùm naturaliter, et non spiritualiter. In corporibus autem gloriosis non poterit esse aliqua immutatio naturalis; et ideò ibi erit spiritualis immutatio tantùm.

Ad *tertium* dicendum, quòd sicut erit nova receptio speciei in organo sentiendi, ita erit novum judicium sensùs communis; non autem erit novum judicium intellectûs de hoc, sicut fit in eo qui videt aliquid quod priùs scivit. Quod autem dicit Augustinus (De Trinit. lib. xv, cap. 16, ad fin.), quòd « non erunt ibi cogitationes volubiles » (1), intelligitur de cogitationibus intellectivæ partis. Unde non est ad propositum.

Ad *quartum* dicendum, quòd quando unum duorum est ratio alterius, occupatio animæ circa unum non impedit, nec remittit occupationem ejus circa aliud : sicut medicus, dùm videt urinam, non minùs potest considerare artis regulas de coloribus urinarum, sed magis. Et quia Deus apprehenditur à sanctis ut ratio omnium quæ ab eis agentur vel cognoscentur; ideò occupatio eorum circa sensibilia sentienda, vel quæcumque alia contemplanda, aut agenda, in nullo impediet divinam contemplationem, nec è contrario. — Vel dicendum quod ideò una potentia impeditur in actu suo, quando alia vehementer operatur, quia una potentia de se non sufficit ad tam intensam operationem, nisi ei subveniatur per id quod erat aliis potentiis vel membris influendum à principio vitæ. Et quia in sanctis erunt omnes potentiæ perfectissimæ, una poterit intensè operari, ita quòd ex hoc nullum impedimentum præstabitur actioni alterius potentiæ sicut et in Christo fuit.

ARTICULUS IV. — UTRUM IN BEATIS POST RESURRECTIONEM SINT OMNES SENSUS IN ACTU.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quòd non sint ibi omnes sensus in actu. Tactus enim est primus inter omnes alios sensus, ut dicitur (De anima, lib. ii, text. 27, et lib. iii, text. 66). Sed corpora gloriosa carebunt actu sensu tactûs, quia sensus tactûs fit in actu per immutationem corporis animalis ab aliquo exteriori corpore prædominante in aliqua qualitatum activarum vel passivarum, quarum est tactus discretivus; qualis tunc immutatio esse non poterit. Ergo non erunt ibi omnes sensus in actu.

(1) *Volubiles*, scilicet ab aliis in alia euntes.

2. Præterea, sensus gustûs deservit actui virtutis nutritivæ. Sed post resurrectionem hujusmodi actus non erit, ut dictum est (quæst. LXXXI, art. 4). Ergo frustrà esset ibi gustus.

3. Præterea, post resurrectionem nihil corrumpetur, quia tota creatura vestietur quâdam virtute incorruptionis. Sed sensus odoratûs in actu suo esse non potest, nisi aliquâ corruptione factâ, quia odor non sentitur sine aliqua fumali evaporatione, quæ in quadam resolutione consistit. Ergo sensus odoratûs non erit ibi in suo actu.

4. Præterea, auditus deservit disciplinæ, ut dicitur (in lib. De sensu et sensato, cap. 1, in fin.). Sed non erit post resurrectionem beatis necessaria aliqua disciplina per sensibilia, quia divinâ sapientiâ replebuntur ex ipsius Dei visione. Ergo non erit ibi auditus.

5. Præterea, visio fit secundùm quòd in pupilla recipitur species rei visæ. Sed hoc non poterit esse post resurrectionem in beatis. Ergo non erit ibi visus in actu, qui tamen est omnium sensuum nobilior. Probatio mediæ : illud quod est lucidum in actu, non est receptivum speciei visibilis; unde speculum directè positum sub radio solis non repræsentat speciem corporis oppositi. Sed pupilla, sicut et totum corpus, erit claritate dotata. Ergo non recipietur ibi aliqua species colorati corporis.

6. Præterea, secundùm Perspectivos, omne quod videtur, sub angulo videtur. Sed hoc non competit corporibus gloriosis. Ergo non habebunt sensum visûs in actu. Probatio mediæ : quandocumque aliquid videtur sub angulo, oportet esse aliquam proportionem anguli ad distantiam rei visæ, quia quod à remotiori videtur, minus videtur, et sub minori angulo : unde posset esse ita parvus angulus quòd nihil de re videretur. Si ergo oculus gloriosus videbit sub angulo, oportet quòd videat sub determinata distantia, et ita quòd non videat aliquid à remotiori quàm modò videmus, quod videtur valdè absurdum. Et sic videtur quòd sensus visûs actu non erit in corporibus gloriosis.

Sed *contra*, potentia conjuncta actui est perfectior quàm non conjuncta. Sed natura humana erit in beatis in maxima perfectione. Ergo erunt ibi omnes sensus in suo actu.

Præterea, viciniùs se habent ad animam potentiæ sensitivæ quàm corpus. Sed corpus præmiabitur vel punietur propter merita vel demerita animæ. Ergo et omnes sensus præmiabuntur in beatis, et punientur in malis, secundùm delectationem, et dolorem, vel tristitiam, quæ in operatione sensûs consistunt.

CONCLUSIO. — Cùm ex parte medii aut objecti, nullus quoad sensationem, sit futurus post resurrectionem defectus nisi ex parte objecti gustus, omnes sensus in actu erunt post resurrectionem, excepto solo gustu, nisi fortè et is per quamdam immutationem linguæ ab adjuncto quodam humore futurus ibi actu esse dicatur.

Respondeo dicendum quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in corporibus gloriosis erunt omnes potentiæ sensuum, non tamen erunt in actu nisi duo sensus, scilicet tactus et visus : nec hoc erit ex defectu sensuum, sed ex defectu medii et objecti; nec tamen erunt frustrà, quia erunt ad integritatem humanæ naturæ, et ad commendandam sapientiam Creatoris. Sed hoc non videtur verum, quia illud quod est medium in istis sensibus, est etiam in aliis medium (1). In visu enim est medium aer, qui etiam est medium in auditu et odoratu, sicut patet (De anima, lib. II, text. 76 et 97). Similiter etiam gustus habet medium con-

(1) Diversimodè tamen juxta uniuscujusque sensûs diversitatem temperatur.

junctum, sicut et tactus; cùm gustus sit tactus quidam, ut in eodem libro (text. 28 et 94) dicitur. Odor etiam erit ibi, qui est objectum odoratûs; cùm Ecclesia cantet quòd odor suavissimus erunt corpora sanctorum. Laus etiam vocalis erit in patria : unde dicitur (in Glos. ordin., super illud psal. CXLIX : *Exaltationes Dei in gutture eorum*), quòd « corda et linguæ non desinent laudare Deum. » Et idem etiam habetur per Glossam (ord. super illud II. Esdræ, XII : *In cantico et cymbalis*), etc. Et ideò secundùm alios dicendum quòd odoratus et auditus erunt ibi in actu; sed gustus non erit in actu, ita quòd immutetur ab aliquo cibo, vel potu sumpto, ut patet ex dictis (qu. LXXXI, art. 4). Nisi fortè dicatur quòd erit ibi gustus in actu per immutationem linguæ ab aliqua humiditate adjuncta.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd qualitates quas tactus percipit, sunt illæ ex quibus constituitur animale corpus. Unde per qualitates tangibiles corpus animalis secundùm statum præsentem natum est immutari immutatione naturali et spirituali ab objecto tactûs. Et ideò tactus dicitur maximè materialis inter alios sensus, quia habet plus de materiali immutatione adjunctum. Non tamen immutatio materialis se habet ad actum sentiendi, qui perficitur spirituali immutatione, nisi per accidens. Et ideò in corporibus gloriosis, à quibus impassibilitas excludit naturalem immutationem, erit immutatio à qualitatibus tangibilibus spiritualis tantùm : sicut etiam in corpore Adæ fuit, quod nec ignis urere, nec gladius scindere potuisset; et tamen horum sensum habuisset.

Ad *secundum* dicendum, quòd gustus, secundùm quòd est sensus alimenti, non erit in actu; sed secundùm quòd est judicativus saporum, esse poterit fortè per modum prædictum (in corp. art.).

Ad *tertium* dicendum, quòd quidam posuerunt quòd odor nihil aliud est quàm quædam fumalis evaporatio. Sed hæc positio non potest esse vera, quod patet ex hoc quòd vultures currunt ex odore percepto ad cadavera ex locis remotissimis; cùm tamen non esset possibile quòd evaporatio aliqua pertingeret à cadavere ad tam remota loca, etiamsi totum resolveretur in vaporem; et præcipuè cùm sensibilia in æquali distantia ad quamlibet partem immutent : unde odor immutat medium quandoque, et instrumentum sentiendi spirituali immutatione, sine aliqua evaporatione pertingente ad organum. Sed quòd aliqua evaporatio requiratur, hoc est eò quòd odor in corporibus est humiditate aspersus : unde oportet resolutionem fieri, ad hoc quòd percipiatur. Sed in corporibus gloriosis erit odor in sua ultima perfectione, nullo modo per humidum repressus : unde immutabit spirituali immutatione, sicut odor fumalis evaporationis facit. Et sic erit sensus odoratûs in sanctis, quia nullâ humiditate impedietur : et cognoscet non solùm excellentias odorum, sicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, sed etiam minimas odorum differentias.

Ad *quartum* dicendum, quòd in patria erit laus vocalis (quamvis quidam aliter dicant), et solâ immutatione spirituali organum auditûs immutabit in beatis : nec erit propter disciplinam, quâ scientiam acquirant, sed propter perfectionem sensûs et delectationem. Quomodò autem vox ibi formari poterit, dictum est (in Sent. II, dist. 2, qu. II, art. 2 ad 5).

Ad *quintum* dicendum, quòd intensio luminis non impedit receptionem spiritualem speciei coloris, dummodò maneat in natura diaphani, sicut patet quòd quantùmcumque illuminetur aer, potest esse medium in visu : et quantò est magis illuminatus, tantò per ipsum aliquid clariùs videtur, nisi sit defectus ex debilitate visûs. Quòd autem in speculo directè oppo-

sito radio solis non appareat species corporis oppositi, non est propter hoc quòd impediatur receptio, sed propter hoc quòd impediatur reverberatio; oportet enim, ad hoc quòd forma in speculo appareat, quòd fiat quædam reverberatio ad aliquod corpus obscurum, et ideò plumbum vitro adjungitur in speculo. Hanc autem obscuritatem radius solis repellit : unde non potest apparere species aliqua in speculo. Claritas autem corporis gloriosi non aufert diaphaneitatem à pupilla, quia gloria non tollit naturam : unde magnitudo claritatis in pupilla magis faciet ad acumen visûs quàm ad ejus defectum.

Ad *sextum* dicendum, quòd quantò sensus est perfectior, tantò ex minori immutatione facta potest objectum suum percipere. Quantò autem sub minori angulo visus à visibili immutatur, tantò minor immutatio est. Et inde est quòd visus fortior magis à remotis aliquid videre potest, quàm visus debilior; quia quantò à remotiori videtur, sub minori angulo videtur. Et quia visus corporis gloriosi erit perfectissimus, ex parvissima immutatione poterit videre : unde sub angulo multò minori videre poterit quàm modò possit, et per consequens multò magis à remotis.

QUÆSTIO LXXXIII.

DE SUBTILITATE CORPORUM BEATORUM, IN SEX ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de subtilitate corporum beatorum. Circa quod quæruntur sex : 1° Utrùm subtilitas sit proprietas corporis gloriosi. — 2° Utrùm ratione hujus subtilitatis possit esse in eodem loco cum alio corpore non glorioso. — 3° Utrùm per miraculum duo corpora possint simul esse in eodem loco. — 4° Utrùm corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco. — 5° Utrùm corpus gloriosum necessariò requirat æqualem sibi locum. — 6° Utrùm corpus gloriosum sit palpabile.

ARTICULUS I. — UTRUM SUBTILITAS SIT PROPRIETAS CORPORIS GLORIOSI (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 44, quæst. II, art. 2, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd subtilitas non sit proprietas corporis gloriosi. Proprietas enim gloriæ excedit proprietatem naturæ, sicut gloriæ claritas claritatem solis, quæ est maxima in natura. Si ergo subtilitas sit proprietas corporis gloriosi, videtur quòd corpus gloriosum sit subtilius futurum omni quod est subtile in natura, et ita erit ventis et aere subtilius; quod est hæresis à Gregorio in Constantinopolitana urbe damnata, ut ipse narrat (in Moral. lib. XIV, cap. 29).

2. Præterea, sicut caliditas et frigiditas sunt quædam qualitates simplicium corporum, scilicet elementorum; ita et subtilitas. Sed calor et aliæ qualitates elementorum non intendentur in gloriosis corporibus magis quàm nunc; imò magis ad medium reducentur. Ergo neque subtilitas in eis erit major quàm nunc sit.

3. Præterea, subtilitas invenitur in corporibus propter paucitatem materiæ : unde corpora quæ habent minùs de materia sub æqualibus dimensionibus, dicimus magis subtilia; ut ignem aere, et aerem aquâ, et aquam terrâ. Sed tantùm de materia erit in corporibus gloriosis, quantùm nunc est; nec dimensiones erunt majores. Ergo tunc non erunt magis subtilia quàm modò sint.

Sed *contra* est quod dicitur (I. Cor. XV, 44) : *Seminatur corpus animale,*

(1) Subtilitas ea est dos quâ anima tanquam forma corporis habebit perfectum dominium super illud ita ut plenè et perfectè suas operationes per illud exerceat, sine ullo impedimento somni, cibi, potûs, aut alicujusmodi.

surget corpus spirituale, id est, spiritui simile. Sed subtilitas spiritûs excedit omnem subtilitatem corporis. Ergo corpora gloriosa erunt subtilissima.

Præterea, corpora quantò sunt subtiliora, tantò sunt nobiliora. Sed corpora gloriosa sunt nobilissima. Ergo erunt subtilissima.

CONCLUSIO. — Cùm ratione animæ glorificatæ corpus gloriosum dicatur spirituale, meritò subtilitas est proprietas corporis gloriosi per effectum spiritualis potentiæ.

Respondeo dicendum quòd nomen subtilitatis à virtute penetrandi est assumptum. Unde dicitur (De gener. lib. II, text. 10), quòd « subtile est repletivum partibus, et partium partibus (1). » — Quòd autem aliquod corpus sit penetrativum, contingit ex duobus. Primò ex parvitate quantitatis, præcipuè secundùm profunditatem et latitudinem, non autem secundùm longitudinem, quia penetratio fit in profundum : unde longitudo penetrationi non obstat. Secundò ex paucitate materiæ : unde rara *subtilia* dicimus : et quia in corporibus raris forma prædominatur materiæ magis, ideò translatum est nomen subtilitatis ad illa corpora quæ optimè substant formæ, et perficiuntur ab ea completissimo modo; sicut dicimus subtilitatem esse in sole, et luna, et aliis hujusmodi : sicut etiam aurum, vel aliquid hujusmodi, potest dici subtile, quando perfectissimè completur in *esse* et virtute suæ speciei. Et quia res incorporeæ quantitate cārent et materiâ, ideò nomen subtilitatis ad eas transfertur, non solùm ratione suæ substantiæ, sed etiam ratione suæ virtutis. Sicut enim *subtile* dicitur penetrativum, quia pertingit usque ad intima rei, ita etiam dicitur aliquis intellectus *subtilis*, quia pertingit ad inspicienda intrinseca principia, et proprietates naturales rei latentes. Et similiter dicitur aliquis habere visum subtilem, quia aliquid minimum potest visu percipere. Et similiter est de aliis sensibus. — Et secundùm hoc diversi diversimodè subtilitatem corporibus gloriosis attribuerunt. — Quidam enim hæretici, ut Augustinus narrat (De civ. Dei, lib. XIII, cap. 12), attribuerunt eis subtilitatem secundùm modum quo spirituales substantiæ subtiles dicuntur; dicentes quòd in resurrectione corpus vertetur in spiritum; et ratione hujus corpora resurgentium Apostolus *spiritualia* nominat (I. Corinth. XV). Sed hoc non potest stare. Primò quia corpus in spiritum transire non potest, cùm non communicent in materia; quod etiam Boetius ostendit (in libro De duabus naturis, aliquant. à med.). Secundò quia si hoc esset possibile, corpore in spiritum converso, non resurgeret homo, qui ex animâ et corpore naturaliter constat. Tertiò quia si Apostolus sic intelligeret, sicut nominat corpora spiritualia, pari ratione nominaret corpora animalia, quæ in animam sunt conversa, quod patet esse falsum. — Unde quidam hæretici dixerunt quòd corpus in resurrectione remanebit, sed habebit subtilitatem secundùm modum rarefactionis; ita quòd corpora humana in resurrectione erunt aeri (2), vel vento similia, ut Gregorius narrat (Moral. lib. XIV, cap. 29). Sed hoc etiam non potest stare, quia corpus post resurrectionem palpabile habuit Dominus, ut patet Lucæ ult., quod præcipuè subtile credendum est. Et præterea corpus humanum cum carnibus et ossibus resurget, sicut corpus Domini, ut dicitur Lucæ (ult. 39) : *Spiritus*

(1) Hactenùs cum veteribus edit. Nicolaius. Edit. Patav. addit quæ sequuntur : *Quia propter naturam humidi, quod malè terminatur termino proprio, benè autem alieno, sequitur uum tangens, et fluit undique ad suum capiens, et suâ subtilitate quamlibet ejus partem minimam subintrat.*

(2) Ita Eutychius de quo supra ex Gregorio mentionem fecimus.

carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere; et (Job, XIX, 26) dicitur : *In carne mea videbo Deum Salvatorem* (1) *meum.* Natura autem carnis et ossis prædictam raritatem non patitur. — Et ideò est assignandus corporibus gloriosis alius modus subtilitatis, ut dicantur subtilia propter completissimam corporis perfectionem. Sed hanc completionem quidam eis attribuunt ratione quintæ (id est, cœlestis) essentiæ, quæ in eis tunc maximè dominabitur; quod esse non potest : primò quia nihil de quinta essentia potest venire in compositionem corporis, ut (Sent. lib. II, dist. 12, quæst. I) ostensum est. Secundò, quia dato quòd veniret in compositionem corporis humani, non posset intelligi quòd dominaretur magis tunc quàm nunc supra naturam elementarem; nisi ita quòd tunc esset in corporibus humanis plus secundùm quantitatem de natura cœlesti; et sic corpora humana non essent ejusdem staturæ; nisi fortè minueretur materia elementaris in homine, quod repugnat integritati resurgentium; vel ita quòd natura elementaris indueret proprietates naturæ cœlestis ex ejus dominio in corpore; et sic naturalis virtus esset causa proprietatis gloriosæ, quod videtur absurdum. — Et ideò alii dicunt quòd dicta completio (2), ex qua corpora humana subtilia dicuntur, erit ex dominio animæ glorificatæ, quæ est forma corporis, super ipsum, ratione cujus corpus gloriosum *spirituale* dicitur, quasi omninò spiritui subjectum. Prima autem subjectio, quâ corpus animæ subjicitur, est ad participandum *esse* specificum, prout subjicitur ipsi, ut materia formæ; et deinde subjicitur ei ad alia opera animæ, prout anima est motor. Et ideò prima ratio spiritualitatis in corpore est ex subtilitate, et deinde ex agilitate, et aliis proprietatibus corporis gloriosi. Et propter hoc Apostolus in spiritualitate tetigit dotem subtilitatis, ut Magistri exponunt. Unde etiam Gregorius dicit (Moral. lib. XIV, cap. 19, circa princ.), quòd « corpus gloriosum dicitur subtile per effectum spiritualis potentiæ. »

Et per hoc patet solutio ad objecta quæ procedunt de subtilitate quæ est per rarefactionem.

ARTICULUS II. — UTRUM RATIONE HUJUS SUBTILITATIS COMPETAT CORPORI GLORIOSO ESSE IN EODEM LOCO CUM ALIO CORPORE NON GLORIOSO.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd ratione hujus subtilitatis competat corpori quòd sit simul in eodem loco cum alio corpore non glorioso, quia, ut dicitur (Philip. III, 21), *reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Sed corpus Christi potuit simul esse cum alio corpore in eodem loco, ut patet per hoc quòd post resurrectionem intravit ad discipulos januis clausis, ut dicitur (Joan. XX). Ergo et corpora gloriosa ratione subtilitatis poterunt esse cum aliis corporibus non gloriosis in eodem loco.

2. Præterea, corpora gloriosa erunt nobiliora omnibus aliis corporibus. Sed quædam nunc ratione suæ nobilitatis possunt esse simul cum aliis corporibus, scilicet radii solares. Ergo multò fortiùs hoc conveniet corporibus gloriosis.

3. Præterea, corpus cœleste non potest dividi, ad minus quantùm ad substantiam sphærarum : unde dicitur (Job, XXXVII, 18), quòd *cœli velut ære solidissimi firmati sunt* (3). Si ergo corpus gloriosum non poterit simul esse cum alio corpore in eodem loco ratione subtilitatis, nunquàm ad cœlum empyreum ascendere poterit, quod est erroneum.

(1) In Vulgata deest *salvatorem.*
(2) Al., *complexio.*
(3) Vulgata, *fusi sunt.*

4. Præterea, corpus quod non potest simul esse cum alio corpore, potest ex alterius obstaculo impediri in motu suo, vel etiam includi. Sed hoc non poterit contingere corporibus gloriosis. Ergo poterunt simul esse in eodem loco cum aliis corporibus.

5. Præterea, sicut se habet punctum ad punctum, ita linea ad lineam, et superficies ad superficiem, et corpus ad corpus. Sed duo puncta possunt esse simul, ut patet quando duæ lineæ se tangunt; et similiter duæ lineæ in contactu duarum superficierum, et duæ superficies in contactu duorum corporum; quia « contigua sunt quorum ultima sunt simul, » ut patet (Physic. lib. VI, in princ. lib.). Ergo non est contra naturam corporis quin possit esse simul cum alio corpore in eodem loco. Sed quicquid nobilitatis natura corporis patitur, totum corpori glorioso præstabitur. Ergo corpus gloriosum ex suæ subtilitatis proprietate habebit quòd possit esse simul cum alio corpore in eodem loco.

Sed *contra* est quod Boetius dicit (in lib. De Trin. circ. princ.) : « In numero differentiam varietas accidentium facit. Nam tres homines neque genere, neque specie, sed suis accidentibus distant. Nam si omninò cuncta ab his accidentia separamus, tamen locus est cunctis diversus, quem unum fingere nullo modo possumus. » Ergo si ponatur duo corpora esse in uno loco, erit unum corpus numero.

Præterea, corpora gloriosa majorem convenientiam habebunt cum loco quàm spiritus angelici. Sed spiritus angelici, ut quidam dicunt, non possent distingui numero, nisi essent in diversis locis : et propter hoc ponunt quòd necesse est esse eos in loco, et quòd ante mundum creari non potuerunt. Ergo multò magis debent dicere quòd duo corpora qualiacumque non possunt simul esse in eodem loco.

CONCLUSIO. — Cùm de ratione corporis materia formaque constantis sit esse sensibile locique repletivum, nullo modo competere poterit corpori glorioso, ut ratione suæ subtilitatis possit esse simul cum corpore non glorioso, nisi ex operatione divinæ virtutis ad gloriæ perfectionem.

Respondeo dicendum quòd non potest dici quòd corpus gloriosum, ratione suæ subtilitatis, habeat quòd possit esse cum alio corpore in eodem loco, nisi per subtilitatem auferatur ab eo id per quod prohibetur nunc esse simul cum alio corpore in eodem loco. Dicunt autem quidam quòd prohibetur ab hoc in isto statu ratione corpulentiæ, per quam habet quòd repleat locum ; quæ quidem corpulentia ab eo per subtilitatis dotem (1) tolletur. Sed non potest hoc stare propter duo. Primò quia corpulentia, quam dos subtilitatis aufert, est ad defectum pertinens ; putà aliqua inordinatio materiæ non perfectè substantis suæ formæ. Totum enim quod ad integritatem corporis pertinet, in corpore resurget tam ex parte formæ, quàm ex parte materiæ. Quòd autem aliquod corpus sit repletivum loci, hoc habet per illud quod est de integritate naturæ ejus, et non ex aliquo defectu naturæ. Cùm enim plenum opponatur vacuo, illud solùm non replet locum, quo posito in loco, nihilominùs remanet vacuus locus. Vacuum autem definitur (Physic. lib. IV, text. 57 et 58), quod est « locus non plenus sensibili corpore. » Dicitur autem aliquod corpus esse sensibile ex materia, et forma, et naturalibus accidentibus, quæ omnia ad integritatem naturæ pertinent. Constat etiam quòd corpus gloriosum erit sen-

(1) Latiori significatione hoc nomen dotis usurpando prout adventitiam proprietatem significat; sicut adventitia dos est; alioquin propriè ad animam pertinent dotes non ad corpus, quia sanctorum conjunctio cum Deo quasi matrimonium quoddam spirituale fit per animam, etc.

sibile etiam secundùm tactum, ut patet in corpore Domini (Luc. ult.); nec enim ei deerit materia, aut forma, aut naturalia accidentia, scilicet calidum, et frigidum, et hujusmodi. Unde patet quòd corpus gloriosum, non obstante subtilitatis dote, replebit locum. Insania enim videtur dicere quòd locus ubi erit corpus gloriosum, esset vacuus. Secundò ratio eorum prædicta non valet, quia coexistentiam corporis impedire in eodem loco est plus quàm replere locum. Si enim ponamus dimensiones esse separatas sine materia, illæ dimensiones non replent locum. Unde quidam ponentes vacuum, dixerunt vacuum esse locum in quo sunt hujusmodi dimensiones sine aliquo sensibili corpore: et tamen illæ dimensiones prohibent ne sint simul cum alio corpore in eodem loco, ut patet per Philosophum (Physic. lib. IV, text. 8 et 76, et Metaph. lib. III, text. 17), ubi habet pro inconvenienti quòd corpus mathematicum, quod nihil est aliud quàm dimensiones separatæ, sit simul cum alio corpore naturali sensibili. Unde dato quòd subtilitas corporis gloriosi auferret ab eo hoc quod est replere locum, non tamen sequeretur quòd propter hoc posset esse cum alio corpore in eodem loco, quia remoto eo quod minus est, non propter hoc removetur quod plus est. — Dicendum est ergo quòd illud quod impedit corpus nostrum nunc ne simul cum alio corpore sit in eodem loco, nullo modo poterit ab eo removeri per dotem subtilitatis. Nihil enim potest prohibere corpus aliquod ne sit simul situatum cum alio corpore in eodem loco, nisi hoc quod in eo requirit diversum situm; nihil enim est impedimentum identitatis, nisi quod est causa diversitatis. Hanc autem distinctionem sitûs non requirit aliqua corporis qualitas, quia corpori non debetur aliquis situs ratione suæ qualitatis: unde remoto à corpore sensibili quòd sit calidum, aut frigidum, aut grave, aut leve, nihilominùs in eo remanet necessitas prædictæ distinctionis, ut patet per Philosophum (Physic. lib. IV), et etiam per se planum est. Similiter etiam materia non potest inducere necessitatem prædictæ distinctionis, quia materiæ non advenit situs nisi mediante quantitate dimensivâ. Similiter etiam neque forma situm habet, nisi ex materia situm habeat. Restat ergo quòd necessitas distinctionis duorum corporum in situ causetur à natura quantitatis dimensivæ, cui per se convenit situs. Cadit enim in definitione ejus, quia quantitas dimensiva est quantitas habens situm. Et inde est quòd remotis omnibus aliis quæ sunt in re, talis distinctionis necessitas invenitur in sola quantitate dimensiva. Si enim accipiatur linea separata, oportet, si sint duæ lineæ, vel duæ partes unius lineæ, quòd sint distinctæ in situ; aliàs linea addita lineæ non efficeret majus, quod est contra communem animi conceptionem. Et similiter est de superficiebus et corporibus mathematicis. Et quia materiæ debetur situs, inquantum substat dimensioni, ex inde prædicta necessitas ad materiam situatam derivatur; ut sicut non est possibile esse duas lineas, vel duas partes lineæ, nisi sint distinctæ secundùm situm, ita impossibile sit esse duas materias, vel duas partes materiæ, nisi sit distinctio sitûs. Et quia distinctio materiæ est principium distinctionis individuorum, inde est quod Boetius dicit (in lib. De Trin. circa princ.), quòd « duobus corporibus unum locum fingere nullo modo possumus, » ut hanc saltem accidentium varietatem distinctio individuorum requirat. Subtilitas autem à corpore glorioso dimensionem non aufert: unde nullo modo aufert ipsi prædictam necessitatem distinctionis sitûs ab alio corpore. Et ideò corpus gloriosum non habebit ratione suæ subtilitatis quòd possit esse simul cum alio corpore, sed poterit simul cum

alio corpore esse ex operatione virtutis divinæ; sicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua proprietate indita quòd ad umbram ejus sanarentur infirmi; sed hoc fiebat virtute divinâ ad ædificationem fidei. Ita faciet virtus divina ut corpus gloriosum possit simul cum alio corpore esse ad perfectionem gloriæ.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd corpus Christi non habuit ex subtilitatis dote quòd posset esse simul cum alio corpore in eodem loco; sed hoc factum est virtute divinitatis post resurrectionem, sicut in nativitate. Unde Gregorius (in hom. XXVI in Evang. à princ.) (1) dicit: « Illud corpus Domini intravit ad discipulos januis clausis, quod ad humanos oculos per nativitatem suam clauso exiit utero Virginis. » Unde non oportet quòd ratione suæ subtilitatis hoc conveniat corporibus gloriosis.

Ad *secundum* dicendum, quòd lumen non est corpus, ut in secundo lib. dictum est (dist. 13, quæst. I, art. 3, et part. I, quæst. LXVII, art. 2). Unde objectio procedit ex falsis.

Ad *tertium* dicendum, quòd corpus gloriosum transibit sphæras cœlorum sine earum divisione, non ex vi subtilitatis, sed ex divina virtute, quæ eis ad nutum in omnibus subveniet.

Ad *quartum* dicendum, quòd ex hoc quòd Deus beatis ad nutum aderit in omnibus quæ volent, sequitur quòd non poterunt includi, vel incarcerari.

Ad *quintum* dicendum, quòd, sicut dicitur (Physic. lib. IV, text. 9 et 47), « puncto non competit locus: » unde si dicatur esse in loco, hoc non est nisi per accidens, quia corpus, cujus est terminus, est in loco. Sicut autem totus locus respondet toti corpori, ita terminus loci respondet termino corporis. Contingit autem duorum locorum esse unum terminum, sicut et duas lineas terminari ad unum punctum. Et ideò quamvis duo corpora non possint esse nisi in diversis locis, tamen duobus terminis duorum corporum respondet idem terminus duorum locorum; et secundùm hoc dicuntur ultima corporum se tangentium esse simul.

ARTICULUS III. — UTRUM PER MIRACULUM FIERI POSSIT QUOD DUO CORPORA SINT IN EODEM LOCO.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd nec etiam per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco. Non enim potest fieri per miraculum quòd duo corpora sint simul duo et unum, quia hoc esset facere contradictoria esse simul. Sed si ponatur duo corpora esse simul, sequeretur illa duo corpora esse unum. Ergo non est possibile hoc per miraculum fieri. Probatio mediæ: Sint duo corpora in eodem loco, quorum unum dicatur A, et aliud B. Aut ergo dimensiones A erunt eædem cum dimensionibus loci, aut aliæ. Si aliæ, ergo erunt aliquæ dimensiones separatæ; quod non potest poni, quia dimensiones quæ sunt inter terminos loci, non sunt in aliquo subjecto, nisi sint in corpore locato. Si autem sint eædem, ergo eâdem ratione dimensiones B erunt eædem cum dimensionibus loci. Sed « quæcumque uni et eidem sunt eadem, sibi invicem sunt eadem. » Ergo dimensiones A et B sunt eædem. Sed duorum corporum non possunt esse eædem dimensiones, sicut nec eadem albedo. Ergo A et B sunt unum corpus, et erant duo. Ergo sunt simul unum et duo.

2. Præterea, contra communes animi conceptiones non potest aliquid miraculosè fieri, ut scilicet pars non sit minor toto, quia contraria communibus conceptionibus directè contradictionem includunt: similiter

(1) Eâ nimirum quæ in die octava Paschæ sive Dominica *in albis*, vel *Quasi modo* legi solent.

nec contra conclusiones geometriæ, quæ à communibus animi conceptionibus infallibiliter deducuntur, sicut quòd triangulus non habeat tres angulos æquales duobus rectis : similiter nec aliquid potest fieri in linea contra definitionem lineæ, quia separare definitionem à definito est ponere duo contradictoria esse simul. Sed duo corpora esse in eodem loco est contra communes animi conceptiones, et contra conclusiones geometriæ, et contra definitionem lineæ. Ergo non potest fieri per miraculum. Probatio mediæ : Conclusio est geometriæ, quòd duo circuli non se tangant nisi in puncto. Si autem duo corpora circularia essent in eodem loco, duo circuli designati in eis se tangerent secundùm totum. Similiter etiam est contra definitionem lineæ, quòd intra duo puncta sit plus quàm una linea recta; quod fieret, si duo corpora essent in eodem loco, quia intra duo puncta signata in diversis superficiebus loci essent duæ lineæ rectæ duorum corporum locatorum.

3. Præterea, hoc videtur non posse fieri per miraculum quòd corpus inclusum in alio corpore non sit in loco, quia sic haberet locum communem, et non proprium, quod non potest esse. Sed hoc sequeretur, si duo corpora essent in eodem loco. Ergo hoc non potest fieri per miraculum. Probatio mediæ : sint duo corpora in eodem loco, quorum unum secundùm quamlibet dimensionem sit majus alio, corpus minus erit inclusum in corpore majore, et locus corporis majoris erit locus ejus communis : locum autem proprium non habebit, quia non erit aliqua superficies corporis actu signata quæ contineat ipsum, quod est de ratione loci. Ergo non habebit locum proprium.

4. Præterea, locus proportionaliter respondet locato. Sed nunquàm potest fieri per miraculum quòd idem corpus sit simul in diversis locis nisi per aliquam conversionem, sicut accidit in sacramento altaris. Ergo nullo modo potest fieri per miraculum quòd duo corpora sint simul in eodem loco.

Sed *contra*, beata Virgo filium miraculosè peperit. Sed in illo benedicto partu oportuit duo corpora esse simul in eodem loco, quia corpus pueri exiens claustra pudoris non fregit (1). Ergo potest miraculosè fieri quòd duo corpora sint simul in eodem loco.

Præterea, hoc idem potest ostendi per hoc quòd Dominus ad discipulos intravit clausis januis (Joan. xx).

CONCLUSIO — **Cùm à Deo tanquam prima causa res conservari possit, cessantibus causis secundis : fatendum est, miraculosè fieri posse, ut duo corpora sint simul in eodem loco.**

Respondeo dicendum quòd, sicut ex dictis patet (art. præc.), propter hoc necesse est duo corpora in duobus locis esse, quia diversitas materiæ requirit distinctionem in situ. Et ideò videmus quòd quando conveniunt duo corpora in unum, destruitur *esse* distinctum utriusque, et acquiritur utrique simul *esse* unum indistinctum, ut patet in mixtionibus. Non potest ergo esse quòd duo corpora remaneant duo, et tamen sint simul, nisi utrumque conservet *esse* distinctum quod priùs habebat, secundùm quòd utrumque erat ens indivisum in se, et divisum ab aliis. Hoc autem *esse* distinctum dependet à principiis essentialibus rei sicut à causis proximis, sed à Deo sicut à causa prima. Et quia causa prima potest conservare rem in *esse*, cessantibus causis secundis, ut patet per primam propositionem libri de causis ; ideò divinâ virtute, et eâ solâ, fieri potest ut accidens sit sine sub-

(1) Sic in hymno nativitatis Christi ex Ambrosio : *Claustrum pudoris permanet.*

jecto, ut patet in sacramento altaris: et similiter virtute divinâ fieri potest, et eâ solâ, quòd corpori remaneat *esse* distinctum ab alio corpore, quamvis ejus materia non sit distincta in situ ab alterius corporis materia; et sic miraculosè fieri potest quòd duo corpora sint simul in eodem loco.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd ratio illa est sophistica, quia procedit ex suppositione falsi, vel petit principium. Procedit enim ratio illa, ac si inter duas superficies oppositas loci alicujus esset aliqua dimensio propria loco, cui oporteret quòd uniretur dimensio corporis locati advenientis. Sic enim sequeretur quòd dimensiones duorum corporum locatorum fierent una dimensio, si utrumque unum fieret cum dimensione loci. Hæc autem suppositio falsa est, quia secundùm hoc quandocumque corpus acquireret novum locum, oporteret aliquam immutationem fieri in dimensionibus loci, vel locati. Non enim potest esse quòd aliqua duo fiant de novo unum, nisi altero eorum immutato. Si autem, sicut se rei veritas habet, loco non debentur aliæ dimensiones quàm dimensiones locati, patet quòd ratio nihil probat, sed petit principium, quia secundùm hoc nihil est aliud dictum, quàm quòd dimensiones locati sint eædem cum dimensionibus loci; nisi quòd dimensiones locati continentur intra terminum loci, et secundùm earum mensuram distant termini loci, sicut distarent propriis dimensionibus, si eas haberent: et sic dimensiones corporum duorum esse dimensiones unius loci, nihil est aliud quàm duo corpora esse in eodem loco, quod est principale propositum.

Ad *secundum* dicendum, quòd posito quòd duo corpora sint simul in eodem loco per miraculum, non sequitur aliquid neque contra communes animi conceptiones (1), neque contra definitionem lineæ, neque contra conclusiones aliquas geometriæ; quia, sicut supra dictum est (art. præc.), quantitas dimensiva in hoc differt ab omnibus aliis accidentibus, quòd habet specialem rationem individuationis et distinctionis, scilicet ex situ partium, præter rationem individuationis, et distinctionis, quæ est ipsi et omnibus aliis accidentibus communis, scilicet ex materia subjecta. Sic ergo una linea potest intelligi diversa ab alia, vel quia est in alio subjecto, quæ consideratio est de linea materiali, vel quia distat situ ab alia, quæ consideratio est de linea mathematica, quæ intelligitur præter materiam. Si ergo removeatur materia, non potest esse distinctio linearum, nisi secundùm situm diversum; et similiter nec punctorum, nec superficierum, aut quarumcumque dimensionum: et sic geometria non potest ponere quòd una linea addatur alteri, tanquàm distincta ab ea, nisi sit distincta in situ ab ea. Sed supposità distinctione subjecti sine distinctione sitûs ex divino miraculo, intelliguntur diversæ lineæ; quæ non distant situ, propter diversitatem subjecti; et similiter diversa puncta. et sic diversæ lineæ designatæ in duobus corporibus quæ sunt in eodem loco, trahuntur à diversis punctis ad diversa puncta, ut non accipiamus punctum signatum in loco, sed in ipso corpore locato, quia linea non dicitur trahi nisi à puncto, quod est terminus ejus: et similiter etiam duo circuli designati in duobus corporibus sphæricis existentibus in eodem loco, sunt duo, non propter diversitatem sitûs, aliàs non possent se tangere secundùm totum, sed sunt duo ex diversitate subjectorum; et propter hoc se totaliter tangentes adhuc manent duo: sicut etiam circulus signatus in corpore locato sphærico, tangit secundùm totum alium circulum signatum in corpore locante.

(1) Hæ communes animi conceptiones nihil aliud sunt quàm prima principia sive axiomata.

Ad *tertium* dicendum, quòd Deus posset facere aliquod corpus non esse in loco; et tamen illâ positione factâ, non sequitur quòd aliquod corpus non sit in loco, quia corpus majus est locus corporis minoris ratione illius superficiei, quæ designatur ex contactu terminorum corporis minoris.

Ad *quartum* dicendum, quòd unum corpus esse simul localiter in duobus locis, non potest fieri per miraculum (corpus enim Christi non est in altari localiter), quamvis miraculosè possit fieri quòd duo corpora sint in eodem loco; quia esse in pluribus locis simul repugnat individuo, ratione ejus quod est esse indivisum in se; sequeretur enim quòd esset distinctum in situ. Sed esse cum alio corpore in eodem loco, repugnat ei quantùm ad hoc quod est esse divisum ab alio. Ratio autem unius perficitur in divisione, ut patet (Metaphysic. lib. v, text. 2), sed divisio ab aliis est de consequentibus ad rationem unius. Unde quòd idem corpus sit localiter simul in diversis locis, includit contradictionem, sicut quòd homo careat ratione; sed duo corpora esse in eodem loco, non includit contradictionem, ut ex dictis patet (in corp. art.). Et ideò non est simile.

ARTICULUS IV. — UTRUM UNUM CORPUS GLORIOSUM POSSIT ESSE CUM ALIO GLORIOSO IN EODEM LOCO.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quòd corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco, quia ubi est major subtilitas, ibi est minor resistentia. Si ergo corpus gloriosum est subtilius quàm non gloriosum, minùs resistet corpori glorioso; et ita si corpus gloriosum poterit esse cum corpore non glorioso in eodem loco, multò fortiùs cum corpore glorioso.

2. Præterea, sicut corpus gloriosum erit subtilius non glorioso, ita unum gloriosum erit subtilius alio. Si ergo corpus gloriosum poterit esse simul cum non glorioso, et corpus gloriosum magis subtile poterit esse cum glorioso minùs subtili.

3. Præterea, corpus cœli est subtile, et erit tunc glorificatum. Sed corpus gloriosum alicujus sancti poterit simul esse cum corpore cœli, quia sancti poterunt ad terram descendere et ascendere pro libito voluntatis. Ergo duo corpora gloriosa poterùnt esse simul.

Sed *contra*. Corpora gloriosa erunt spiritualia, id est spiritibus quantùm ad aliquid similia. Sed duo spiritus non possunt esse simul in eodem loco (quamvis corpus et spiritus possint esse in eodem loco), ut (in libro I, dist. 37, quæst. III, art. 3, et part. I, quæst. LII, art. 3) dictum est. Ergo nec duo corpora gloriosa poterunt esse in eodem loco.

Præterea, duorum corporum existentium simul unum ab alio penetratur. Sed penetrari ab alio corpore est ignobilitatis, quæ omninò à corporibus gloriosis aberit. Ergo non poterunt esse duo corpora gloriosa simul.

CONCLUSIO. — Quanquam divinâ virtute fieri posset, ut duo corpora gloriosa esse possint in eodem loco (nam ratione suæ proprietatis hoc minimè fieri posset), quia tamen in beatis debitus ordo servabitur, illud fieri conveniens non est, neque fiet.

Respondeo dicendum quòd corpus gloriosum ratione suæ proprietatis non habet quòd possit esse cum alio corpore glorioso in eodem loco, sicut nec ut sit simul cum corpore non glorioso. Divinâ autem virtute fieri posset ut duo corpora gloriosa essent simul, vel duo non gloriosa; sicut gloriosum et non gloriosum. Sed tamen non est conveniens quòd corpus gloriosum sit simul cum alio corpore glorioso, tum quia in eis servabitur debitus ordo, qui distinctionem requirit, tum quia unum corpus gloriosum

on se opponet alteri (1). Et sic nunquàm duo corpora gloriosa erunt imul.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd ratio illa procedit, ac si corpori glorioso inesset ratione suæ subtilitatis quòd posset esse simul in eodem loco um alio corpore, quod falsum est.

Et similiter dicendum ad *secundum.*

Ad *tertium* dicendum, quòd corpus cœli et alia corpora (2) æquivocè icentur gloriosa, inquantum participabunt aliquid gloriæ, et non quòd is conveniant dotes corporum humanorum glorificatorum.

RTICULUS V. — UTRUM EX SUA SUBTILITATE REMOVEATUR A CORPORE GLORIOSO NECESSITAS EXISTENDI IN ÆQUALI LOCO.

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quòd ex sua subtilitate removeatr à corpore glorificato necessitas existendi in æquali loco. Corpora enim loriosa erunt conformia corpori Christi, ut patet (Philip. III). Sed corpus hristi non coarctatur hâc necessitate, ut sit in loco æquali : unde contietur totum sub parvis vel magnis dimensionibus hostiæ consecratæ. Ergo t hoc idem erit in corporibus gloriosis.

2. Præterea, Philosophus probat (Physic. lib. IV, text. 53 et 76), quòd uo corpora non sunt in eodem loco, quia sequeretur quòd maximum orpus obtineret minimum locum, quia diversæ partes ejus poterunt esse n eadem parte loci ; non enim differt utrùm duo corpora vel quotcumque int in eodem loco. Sed corpus gloriosum erit simul in eodem loco cum lio corpore, ut dicitur communiter. Ergo poterit esse in quovis parvo loco.

3. Præterea, sicut corpus ratione sui coloris videtur, ita commensuratur oco ratione suæ quantitatis. Sed corpus gloriosum ita subjectum erit spiitui, quòd poterit videri, et non videri, et præcipuè ab oculo non glorioso ro suæ libito voluntatis, ut in Christo patuit. Ergo ita quantitas subjicieur nutui spiritûs quòd poterit esse in parvo vel in magno loco, et habere arvam vel magnam quantitatem ad libitum.

Sed *contra* est quod Philosophus dicit (Physic. lib. IV, text. 30), quòd « omne quod est in loco, est in loco æquali sibi. » Sed corpus gloriosum rit in loco. Ergo erit in loco æquali sibi.

Præterea, eædem sunt dimensiones loci et locati, ut probatur (Physic. ib. IV, ibid., et text. 76 et 77). Ergo si locus esset major locato, esset idem najus et minus seipso, quod est inconveniens.

CONCLUSIO. — Necessitas existendi in æquali loco à corpore glorioso ex sua subilitate minimè tolletur, quia nec rarefieri nec densari unquam poterit.

Respondeo dicendum quòd corpus non comparatur ad locum nisi meliantibus dimensionibus propriis, secundùm quas corpus locatum cirumscribitur ex contactu corporis locantis. Unde quòd corpus aliquod sit n minori loco quàm sit sua quantitas, hoc non potest esse nisi per hoc uòd quantitas corporis propria efficitur aliquo modo minor seipsâ. Quod quidem non potest intelligi nisi dupliciter. Uno modo ex variatione quantitatis circa eamdem materiam ; ut scilicet materia quæ rimò subest magnæ quantitati, postea subsit parvæ. Et hoc quidam osuerunt in corporibus gloriosis, dicentes quòd quantitas eis subest d nutum, ita quòd cùm voluerint, possint habere magnam quantita-

(1) Nempe ut ejus viam vel transitum obstruat : [illegible] proinde necesse sit alterum ab altero propter occursum illum penetrari.

(2) Putà elementorum quæ remanere quoque in illo statu supponuntur, et ad gloriam quamdam seu claritatem renovari : per corpus autem cœli totum illud intelligitur quod ultra elementa supereminet.

tem, et cùm voluerint, parvam. Sed hoc non potest esse; quia nullus motus qui fit secundùm aliquid intrinsecum rei, potest esse sine passione abjiciente à substantia. Et ideò in corporibus incorruptibilibus, scilicet cœlestibus, est solus motus localis, qui non est secundùm aliquid intrinsecum. Unde patet quòd mutatio quantitatis circa materiam repugnaret impassibilitati corporis gloriosi, et incorruptibilitati. Et præterea sequeretur quòd corpus gloriosum quandoque esset rarius, et quandoque spissius, quia cùm nihil dividi possit ab eo de materia sua, quandoque eadem materia esset sub parvis dimensionibus, et quandoque sub magnis; et ita rarefieret et densaretur (1), quod non potest esse. — Alio modo potest intelligi quòd quantitas corporis gloriosi efficiatur minor seipsâ per variationem sitûs; ita scilicet quòd partes corporis gloriosi subintrent se invicem, et sic redeat ad quantamcumque parvam quantitatem (2). Et hoc quidam posuerunt, dicentes quòd ratione suæ subtilitatis corpus gloriosum habebit quòd possit esse simul cum alio corpore non glorioso in eodem loco: et similiter potest una pars esse intra aliam, intantum quòd totum corpus gloriosum poterit intrare per minimum porum alterius corporis; et sic ponunt quòd corpus Christi exivit de utero virginali, et intravit januis clausis ad discipulos. Sed hoc non potest esse, tum quia corpus gloriosum non habebit quòd sit cum alio corpore simul ratione subtilitatis, tum quia etiamsi haberet ut esset simul cum alio corpore, non tamen cum alio corpore glorioso, ut multi dicunt; tum quia repugnaret rectæ dispositioni corporis humani, quæ requirit determinatum situm, et distantiam partium. Unde nec per miraculum hoc unquàm fiet. — Et ideò dicendum quòd corpus gloriosum semper erit in loco sibi æquali.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd corpus Christi in altaris sacramento non est localiter, ut dictum est (Sent. IV, dist. 10, q. I, art. 1 ad 5, et part. III, quæst. LXXVII, art. 5).

Ad *secundum* dicendum, quòd probatio Philosophi procedit ex hoc quòd una pars eâdem ratione subintraret aliam. Sed talis subintratio partium corporis gloriosi in invicem non potest esse, ut dictum est (in corp. art.). Et ideò ratio non sequitur.

Ad *tertium* dicendum, quòd corpus videtur ex hoc quod agit in visum; quòd autem agat in visum, vel non agat, nihil variat in ipso corpore. Et ideò non est inconveniens, si possit, quando vult, videri, et quando vult, non videri (3). Sed esse in loco non est actio aliqua procedens ab eo ratione suæ quantitatis, sicut videri ratione sui coloris. Et ideò non est simile.

ARTICULUS VI. — UTRUM CORPUS GLORIOSUM RATIONE SUÆ SUBTILITATIS SIT IMPALPABILE.

Ad sextum sic proceditur. 1. Videtur quòd corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis sit impalpabile. Gregorius enim dicit (in homil. in octava Paschæ, 25 in Evang., à princ.): « Corrumpi necesse est quod palpatur. » Sed corpus gloriosum erit incorruptibile. Ergo erit impalpabile.

2. Præterea, omne quod palpatur, resistit palpanti. Sed quod potest simul esse cum alio, non resistit ei. Cùm ergo corpus gloriosum possit esse simul cum alio corpore, non erit palpabile.

(1) Rarefieret quidem ut in magnas dimensiones posset extendi : condensaretur autem ut in parvas contrahi posset.

(2) Corpus nimirum gloriosum, nam dato quod singulæ illius partes invicem subintrare singulas possunt vel penetrare, planè restat ut sub minimis quoque quantumlibet partibus totum corpus consistat.

(3) Confer quod dictum est (part. III, quæst. LV, art. 4).

3. Præterea, omne corpus palpabile est tangibile. Sed omne tangibile orpus habet qualitates tangibiles excedentes qualitates tangentis. Cùm rgo qualitates tangibiles non sint in excessu (1), sed reductæ ad maxiam æqualitatem in corporibus gloriosis, videtur quòd non sint palpabilia.

Sed *contra* est quòd Dominus in corpore glorioso resurrexit; et tamen orpus palpabile habuit, ut patet (Lucæ ult. 39) : *Palpate, et videte, quia piritus carnem et ossa non habet.* Ergo et corpora gloriosa erunt palpabilia.

Præterea, hæc est hæresis Eutychii Constantinopolitani episcopi, ut regorius dicit (Moral. lib. XIV, cap. 29), qui dixit quòd corpus nostrum in esurrectionis gloria erit impalpabile.

CONCLUSIO. — Cùm Dominus post resurrectionem in corpore glorioso habuerit orpus palpabile, sequitur corpora gloriosa secundùm naturam suam esse palpabilia.

Respondeo dicendum quòd omne corpus palpabile est tangibile, sed non onvertitur. Omne enim corpus est tangibile, quod habet qualitates quibus atus est immutari sensus tactûs : unde aer, ignis, et hujusmodi, sunt orpora tangibilia; sed palpabile ulteriùs addit quòd resistat tangenti : nde aer, qui nunquàm resistit transeunti per eum, sed est facillimæ diisionis, tangibilis quidem est, sed non palpabilis. Sic ergo patet quòd alpabile dicitur aliquod corpus ex duobus, scilicet ex qualitatibus tangiilibus, et ex hoc quòd resistit tangenti, ut non pertranseatur. Et quia ualitates tangibiles sunt calidum et frigidum et hujusmodi, quæ non ineniuntur nisi in corporibus gravibus et levibus, quæ habent contrarietaem ad invicem, ac per hoc sunt corruptibilia; ideò corpora cœlestia, quæ unt secundùm naturam incorruptibilia, sunt sensibilia quidem visu, sed non angibilia, et sic etiam nec palpabilia. Et hoc est quod Gregorius dicit (loc. it. in arg. 2), quòd « corrumpi necesse est omne quod palpatur. » Corpus rgo gloriosum habet à natura sua qualitates quæ sunt natæ immutare actum; sed tamen quia corpus est omninò subjectum spiritui, in potesate ejus est ut secundùm eas immutet tactum, vel non immutet. Similiter tiam secundùm naturam ei competit ut resistat cuilibet alteri corpori ranseunti, ita quòd non possit esse cum eo simul in eodem loco; sed niraculosè hoc potest divinâ virtute contingere ad nutum ipsius, uòd sit cum alio corpore in eodem loco; et sic non resistet ei ranseunti. Unde secundùm naturam suam palpabile est corpus gloriоum; sed ex virtute supernaturali hoc ei competit, ut, cùm vult, non paletur à corpore non glorioso. Et ideò Gregorius dicit (loc. cit.), quòd « Doninus palpandam carnem præbuit, quam clausis januis introduxit, ut erfectè ostenderet, post resurrectionem corpus suum esse et ejusdem aturæ et alterius gloriæ. »

Ad *primum* ergo dicendum, quòd incorruptibilitas gloriosi corporis non st ex natura componentium, secundùm quam omne quod palpatur neesse est corrumpi, ut ex dictis patet (in corp.). Et ideò non sequitur ratio.

Ad *secundum* dicendum, quòd quamvis aliquo modo possit fieri quòd orpus gloriosum sit cum alio corpore in eodem loco; tamen corpus gloiosum habet in potestate sua resistere cuilibet tangenti, cùm voluerit, et ic palpari potest.

Ad *tertium* dicendum, quòd qualitates tangibiles in corporibus gloriosis on sunt reductæ ad medium rei secundùm æquidistantiam ab extremis cceptam, sed ad medium proportionis, secundùm quòd optimè competit

(1) Id est proportionem corporibus debitam non excedant, et sic non videantur excedere tangentis ualitates.

complexioni humanæ in singulis partibus. Et ideò tactus illorum corporum erit delectabilissimus, quia potentia semper delectatur in convenienti, et tristatur in excessu (1).

QUÆSTIO LXXXIV.

DE AGILITATE CORPORUM BEATORUM, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandun est de agilitate beatorum corporum resurgentium. Circa quod quæruntur tria : 1° Utrùm corpora gloriosa sint futura agilia. — 2° Utrùm movebuntur. — 3° Utrùm movebuntur in instanti.

ARTICULUS I. — UTRUM CORPORA GLORIOSA SINT FUTURA AGILIA (2).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 44, quæst. II, art. 3, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd corpora gloriosa non sint futura agilia. Illud enim quod de se agile est, ad motum non indiget aliquo deferente. Sed corpora glorificata deferentur post resurrectionem in nubibus *obviam Christo in aera* ab angelis, ut dicit Glossa (interl. et ord., I. Thess. IV). Ergo corpora gloriosa non erunt agilia.

2. Præterea, nullum corpus quod movetur cum labore et pœna, potest dici agile. Sed corpora gloriosa hoc modo movebuntur; cùm motor eorum, scilicet anima, moveat in contrarium naturæ eorum; aliàs moverentur semper in unam partem. Ergo non erunt agilia.

3. Præterea, inter omnes operationes animales sensus est nobilior, et prior quàm motus. Sed non assignatur corporibus gloriosis aliqua proprietas quæ perficiat ea ad sentiendum. Ergo nec debet eis attribui agilitas, per quam perficiantur ad motum.

4. Præterea, natura dat diversis animalibus instrumenta dispositionis diversæ secundùm diversas virtutes ipsorum : unde non ejusdem dispositionis dat instrumenta animali tardo, et veloci. Sed Deus multò ordinatiùs operatur quàm natura. Cùm ergo corpus gloriosum habeat membra ejusdem dispositionis in figura et quantitate, sicut modò, videtur quòd non habeat agilitatem aliam quàm modò habet.

Sed *contra* est quod dicitur (I. Cor. XV, 13): *Seminatur in infirmitate, resurget in virtute;* Glossa interl. : « id est, mobile et vivum. » Sed mobilitas non potest dicere nisi agilitatem ad motum. Ergo corpora gloriosa erunt agilia.

Præterea, tarditas maximè videtur spiritualitati repugnare. Sed corpora gloriosa maximè erunt spiritualia, ut dicitur (I. Cor. XV). Ergo erunt agilia.

CONCLUSIO. — Cùm corpus gloriosum sit omninò subjectum animæ glorificatæ, corpus gloriosum erit agile sicut anima, ut ei sit habile ad obediendum.

Respondeo dicendum quòd corpus gloriosum erit omninò subjectum animæ glorificatæ, non solùm ut nihil in eo sit quod resistat voluntati spiritûs, quia hoc fuit etiam in corpore Adæ; sed etiam ut sit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile reddatur

(1) Sive in eo delectatur quod conveniens, commensuratum et proportionatum sibi est, vel virtuti, conditioni, habitudini suæ naturali : sicut per oppositum in illius nimia passione, vehementia, vel disproportione contristatur, ut in lib. II De an. text. 143 videre est.

(2) Ea est corporis dispositio ab anima proveniens, per quam ita perfectè subjicietur animæ tanquam motori, ut sine labore et lassitudine, vel aliâ quâvis difficultate possit ab illa moveri secundùm quamlibet loci differentiam, idque brevissimè et velut imperceptibili tempore.

ad prædictam subjectionem: quæ quidem perfectio *dos glorificati corporis* dicitur. Anima autem conjungitur corpori non solùm ut forma, sed etiam ut motor : et utroque modo oportet quòd corpus gloriosum animæ glorificatæ sit summè subjectum. Unde sicut per dotem subtilitatis subjicitur ei totaliter, inquantum est forma corporis, dans *esse* specificum; ita per dotem agilitatis subjicitur ei, inquantum est motor, ut scilicet sit expeditum et habile ad obediendum spiritui in omnibus motibus et actionibus animæ. — Quidam tamen causam istius agilitatis attribuunt quintæ (id est, cœlesti) essentiæ, quæ tunc in corporibus gloriosis dominabitur. Sed de hoc frequenter dictum est (qu. LXXXII, art. 1, et qu. LXXXIII, art. 1, et Sent. II, dist. 12, qu. I, art. 1), quòd non videtur conveniens. Unde melius est ut attribuatur animæ, à qua gloria in corpus emanat.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd corpora gloriosa dicuntur ferri ab angelis et etiam in nubibus, non quasi eis indigeant, sed ad reverentiam designandam, quæ corporibus gloriosis et ab angelis. et ab omnibus creaturis defertur.

Ad *secundum* dicendum, quòd quantò virtus animæ moventis dominatur magis supra corpus, tantò minor est labor in motu, qui etiam fit contra naturam corporis. Unde illi in quibus virtus motiva est fortior, et illi qui habent ex exercitio corpus magis habilitatum ad obediendum spiritui moventi, minùs laborant in motu. Et quia post resurrectionem anima perfectè dominabitur corpori, tum propter perfectionem propriæ virtutis, tum propter habilitatem corporis gloriosi ex redundantia gloriæ ab anima in ipsum, non erit aliquis labor in motu sanctorum; et sic dici poterunt corpora sanctorum agilia.

Ad *tertium* dicendum, quòd per dotem agilitatis corpus gloriosum reddetur habile non solùm ad motum localem, sed etiam ad sentiendum, et ad omnes alias animæ operationes exequendas.

Ad *quartum* dicendum, quòd sicut natura dat velocioribus animalibus instrumenta diversæ dispositionis in figura et quantitate, ita Deus dabit corporibus sanctorum aliam dispositionem quam nunc habeant, non quidem in figura et quantitate, sed in proprietate gloriæ quæ dicitur agilitas.

ARTICULUS II. — UTRUM SANCTI AGILITATE SUA NUNQUAM UTENTUR ITA QUOD MOVEANTUR.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd sancti agilitate suâ nunquàm utentur, ita quòd moveantur; quia, secundùm Philosophum (Physic. lib. III, text. 6 et 14), « motus est actus imperfecti. » Sed in corporibus gloriosis nulla erit imperfectio. Ergo nec aliquis motus.

2. Præterea, omnis motus fit propter indigentiam : quia omne quod movetur, movetur propter adeptionem alicujus finis. Sed corpora gloriosa non habebunt aliquam indigentiam, quia, ut Augustinus (alius auctor) dicit (De spiritu et anima, cap. 63, et in Manuali, cap. 33), « ibi erit quidquid voles, non erit quidquid noles. » Ergo non movebuntur.

3. Præterea, secundùm Philosophum (De cœlo et mundo, lib. II, text. 64, 65 et 66), « illud quod participat divinam bonitatem sine motu, nobiliùs participat illam quàm quòd participat illam cum motu. » Sed corpus gloriosum nobiliùs participat divinam bonitatem quàm aliquod aliud corpus. Cùm ergo quædam alia corpora omninò sine motu remaneant, sicut corpora cœlestia, videtur quòd multò fortiùs corpora humana.

4. Præterea, Augustinus dicit (quo loco non occurrit) quòd anima sta-

bilita in Deo stabiliet corpus suum consequenter. Sed anima ita erit in Deo stabilita, quòd nullo modo ab eo movebitur. Ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

5. Præterea, quantò corpus est nobilius, tantò debetur ei locus nobilior : unde corpus Christi, quod est nobilissimum, habet locum eminentiorem inter cætera loca, ut patet (Hebr. VII, 26) : *Excelsior cœlis factus;* Glossa (interl., non hìc, sed sup. illud Heb. I : *Ad dexteram majestatis*), « loco et dignitate ; » et similiter unumquodque corpus gloriosum habebit eâdem ratione locum sibi convenientem secundùm mensuram suæ dignitatis. Sed locus conveniens est de pertinentibus ad gloriam. Cùm ergo post resurrectionem gloria sanctorum nunquàm varietur neque in plus, neque in minus, quia erunt omninò tunc in termino, videtur quòd corpora eorum nunquàm de loco sibi determinato recedent; et ita non movebuntur.

Sed *contra* est quod dicitur (Isa. XL, 31) : *Current, et non laborabunt; ambulabunt, et non deficient.* Et (Sap. III, 7) : *Tanquàm scintillæ in arundineto discurrent.* Ergo erit aliquis motus corporum gloriosorum.

CONCLUSIO. — Sicut corpus Christi glorificatum in ascensione motum est : **ita et corpora gloriosa movebuntur agilitate suâ, ut eis libitum fuerit.**

Respondeo dicendum quòd corpora gloriosa aliquando moveri necessarium est ponere, quia et ipsum corpus Christi motum est in ascensione; et similiter corpora sanctorum, quæ de terra resurgent, ad cœlum empyreum (1) ascendent; sed etiam postquam cœlos conscenderint, verisimile est quòd aliquando movebuntur pro suæ libito voluntatis; ut illud quod habent in virtute, actu exercentes, divinam sapientiam commendabilem ostendant, et ut etiam visus eorum reficiatur pulchritudine creaturarum diversarum, in quibus Dei sapientia eminenter relucebit : sensus enim non potest esse nisi præsentium, quamvis magis à longinquo possint sentire corpora gloriosa quàm non gloriosa. Nec tamen per motum aliquid deperibit eorum beatitudini, quæ consistit in visione Dei, quem ubique præsentem habebunt; sicut et de angelis dicit Gregorius (hom. XXXIV in Evang., inter med. et fin., quòd « intra Deum currunt, quocumque mittantur. »

Ad *primum* ergo dicendum, quòd localis motus non variat aliquid eorum quæ sunt intranea rei, sed solùm id quod est extra rem, scilicet locum. Unde illud quod movetur motu locali, est perfectum quantùm ad ea quæ sunt intra rem, ut dicitur (Phys. lib. VIII, text. 59), quamvis habeat imperfectionem respectu loci : quia dùm est in uno loco, est in potentia ad alium locum, quia non potest esse actu in pluribus locis simul, hoc enim solius Dei est. Hic autem defectus non repugnat perfectioni gloriæ, sicut nec defectus quòd creatura est ex nihilo. Et ideò manebunt defectus hujusmodi in corporibus gloriosis.

Ad *secundum* dicendum, quòd aliquis dicitur dupliciter indigere aliquo, scilicet simpliciter, et secundùm quid. Simpliciter quidem indiget aliquis eo sine quo non potest conservari in *esse*, vel in sua perfectione ; et sic motus in corporibus gloriosis non erit propter aliquam indigentiam, quia ad hæc omnia sufficiet eis sua beatitudo. Sed secundùm quid indiget quis illo sine quo nòn potest aliquem finem intentum habere, vel non ita benè,

(1) Post judicium tantùm, ubi dictum fuerit iis qui ad dexteram erunt : *Venite, possidete regnum quod vobis paratum est.* Quid porrò empyreum sit et unde dictum, jam ostensum est (part. I, quæst. LXVI, art. 5).

vel tali modo, et sic motus erit in beatis propter indigentiam; non enim poterunt manifestare virtutem motivam in seipsis experimento, nisi moveantur; hujusmodi enim indigentia nihil prohibet in corporibus gloriosis esse.

Ad *tertium* dicendum, quòd ratio illa procederet, si corpus gloriosum non posset etiam sine motu participare divinam bonitatem multò perfectiùs quàm corpora cœlestia, quod falsum est. Unde corpora gloriosa non movebuntur ad consequendam perfectam divinæ bonitatis participationem (hanc enim habent per gloriam), sed ad demonstrandam virtutem animæ. Per motum autem corporum cœlestium non posset demonstrari virtus eorum, nisi quam habent in movendo corpora inferiora ad generationem et corruptionem, quod non competit illi statui. Et ideò ratio non procedit.

Ad *quartum* dicendum, quòd localis motus nihil diminuit de stabilitate ab anima stabilita in Deo, cùm non sit secundùm aliquid intrinsecum rei, ut dictum est (in resp. ad 1).

Ad *quintum* dicendum, quòd locus congruus unicuique glorioso corpori deputatus, secundùm gradum suæ dignitatis, pertinet ad præmium accidentale. Non tamen oportet quòd diminuatur aliquid de præmio, quandocumque est extra locum suum; quia locus ille non pertinet ad præmium, secundùm quòd actu continet corpus locatum (cùm nihil influat in corpus gloriosum, sed magis recipiat splendorem ab eo), sed secundùm quòd est debitus pro meritis. Unde gaudium de tali loco manet etiam ei qui est extra locum suum.

ARTICULUS III. — UTRUM SANCTI MOVEANTUR IN INSTANTI.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd sancti moveantur in instanti. Augustinus enim dicit (De civ. Dei, lib. ult. cap. ult., parùm à princ.), quòd « ubicumque voluerit spiritus, ibi erit et corpus. » Sed motus voluntatis, secundùm quem spiritus vult alicubi esse, est in instanti. Ergo et motus corporis erit in instanti.

2. Præterea, Philosophus (Physic. lib. IV, text. 71 et seq.) probat quòd non fit motus per vacuum, quia oporteret aliquid moveri in instanti, quia vacuum non resistit aliquo modo mobili, resistit autem plenum; et sic nulla proportio in velocitate esset motùs qui fit in vacuo, ad motum qui fit in pleno; cùm proportio motuum in velocitate sit secundùm proportionem resistentiæ quæ est in medio. Omnium autem duorum motuum qui fiunt in tempore, oportet esse proportionales velocitates, quia omne tempus omni tempori proportionale est. Sed similiter nullum spatium plenum potest resistere corpori glorioso, quod potest esse cum alio corpore in eodem loco, quocumque modo fiat; sicut nec vacuum alteri corpori. Ergo si movetur, in instanti movebitur.

3. Præterea, virtus animæ glorificatæ quasi improportionaliter excedit virtutem animæ non glorificatæ. Sed anima non glorificata movet corpus in tempore. Ergo anima glorificata movet corpus in instanti.

4. Præterea, omne quod movetur æqualiter citò ad propinquum et distans, movetur in instanti. Sed motus corporis gloriosi est talis, quia ad quantùmcumque distans spatium moveatur, in tempore imperceptibili movetur : unde Augustinus dicit in quæstionibus de resurrectione (epist. 102, al. 49, quæst. I, cir. med.), quòd « corpus gloriosum utraque intervalla pari celeritate pertingit, ut radius solis. » Ergo corpus gloriosum movetur in instanti.

5. Præterea, omne quod movetur, vel movetur in tempore, vel in instanti. Sed corpus gloriosum post resurrectionem non movebitur in tempore, quia tunc tempus non erit, ut dicitur (Apoc. x). Ergo motus ille erit in instanti.

Sed *contra*, in motu locali spatium, et motus, et tempus simul dividuntur, ut demonstrativè probatur (Physic. lib. vi. text. 37 et seq.). Sed spatium quod transit corpus gloriosum per suum motum, est divisibile. Ergo et motus divisibilis est et tempus divisibile. Instans autem non dividitur. Ergo et motus ille non erit in instanti.

Præterea, non potest esse aliquid simul totum in uno loco, et partim in alio, quia sequeretur quòd altera pars esset in duobus locis simul, quod esse non potest. Sed omne quod movetur, partim est in termino *à quo*, et partim in termino *ad quem*, ut ostensum est (Physic. lib. vi, text. 32); omne autem quod motum est, totum est in termino ad quem est motus, non autem potest esse quòd simul moveatur, et motum sit. Sed omne quod movetur in instanti, simul movetur, et motum est. Ergo motus localis corporis gloriosi non poterit esse in instanti.

CONCLUSIO. — Corpora gloriosa cùm maneant in natura corporis, ideòque determinatum situm habeant, in tempore moventur : et virtus animæ glorificatæ tantummodo efficere potest, ut in tempore, sed propter brevitatem imperceptibili moveantur.

Respondeo dicendum quòd circa hoc est multiplex opinio. — Quidam enim dicunt quòd corpus gloriosum transit de uno loco in alium, sine hoc quòd pertranseat medium; sicut et voluntas de uno loco transfertur ad alium, sine hoc quòd pertranseat medium, et propter hoc potest corporis gloriosi motus esse in instanti, sicut et voluntatis. Sed hoc non potest stare, quia corpus gloriosum nunquàm perveniet ad dignitatem (1) naturæ spiritualis, sicut nunquàm desinet esse corpus. Et præterea voluntas, cùm dicitur moveri de uno loco in alium, non transfertur essentialiter de loco in locum, quia neutro locorum illorum essentialiter continetur, sed dirigitur in unum locum, postquàm fuerit directa per intentionem ad alium; et pro tanto dicitur moveri de loco ad locum. — Et ideò alii dicunt quòd corpus gloriosum habet de proprietate naturæ suæ, quia corpus est, quòd pertranseat medium, et ita quòd moveatur in tempore; sed virtute gloriæ, quâ habet infinitatem quamdam supra virtutem naturæ, habet quòd possit non pertransire medium, et sic in instanti moveri. Sed hoc non potest esse, quia implicat in se contradictionem, quod sic patet. Sit aliquod corpus quod moveatur ab A in B, et corpus motum sit Z; constat quòd Z, quamdiù est totum in A, non movetur; similiter nec quando est totum in B, quia tunc motum est. Ergo si aliquando movetur, oportet quòd neque sit totum in A, neque totum in B. Ergo quando movetur, vel nusquam est, vel est partim in A, et partim in B, vel totum in alio loco medio, putà in C, vel partim in A et C, vel partim in C et B. Sed non potest poni quòd nusquàm sit, quia sic esset aliqua quantitas dimensiva non habens situm, quod est impossibile; neque potest poni quòd sit partim in A, et partim in B, et non sit in medio aliquo modo: quia cùm B sit locus distans ab A, sequeretur in medio interjacente quòd pars Z quæ est in B, non esset continua parti quæ est in A. Ergo restat quòd vel sit totum in C, vel partim in eo, partim in alio loco, quod ponetur medium inter C et A, putà D; et sic de aliis. Ergo oportet quòd Z non perveniat de A in B, nisi

(1) Ita cum veteribus exemplis edit. Patav. Nicolaius, *nobilitatem;* in textu et in margine, insinuat legendum, *mobilitatem*.

priùs sit in omnibus mediis. Nisi dicatur quòd pervenit de A in B, et nunquàm movetur; quod implicat contradictionem, quia ipsa successio locorum est motus localis. Et eadem ratio est de qualibet mutatione quæ habet duos contrarios terminos, quorum utrumque est aliquid positivè; secùs autem est de illis mutationibus quæ habent unum terminum tantùm positivum, et alterum puram privationem; quia inter affirmationem et negationem, seu privationem, non est aliqua determinata distantia : unde quod est in negatione, potest esse propinquius vel remotius ab affirmatione, vel è converso, ratione alicujus quod causat alterum eorum, vel disponit ad ea; et sic dùm id quod movetur, est totum sub negatione, mutatur in affirmationem, et è contrario : unde etiam in eis mutari præcedit mutatum esse, ut probatur (Physic. lib. VI, text. 40 et seq.). Nec est simile de motu angeli, quia esse in loco æquivocè dicitur de corpore et de angelo. Et sic patet quòd nullo modo potest esse quòd aliquod corpus perveniat de uno loco ad alium, nisi transeat omnia media. — Et ideò alii hoc concedunt; sed tamen dicunt quòd corpus gloriosum movetur in instanti. Sed ex hoc sequitur quòd corpus gloriosum in eodem instanti sit in duobus locis simul, vel pluribus, scilicet in termino ultimo, et in omnibus mediis locis, quod non potest esse. Sed ad hoc dicunt quòd quamvis sit idem instans secundùm rem, tamen differt ratione; sicut punctus, ad quem terminantur diversæ lineæ. Sed hoc non sufficit, quia instans mensurat hoc quod est in instanti, secundùm rem, non secundùm quod consideratur. Unde diversa consideratio instantis non facit quòd instans possit mensurare illa quæ non sunt simul tempore; sicut nec diversa consideratio puncti potest facere quòd sub uno puncto loci contineantur quæ sunt distantia situ. — Et ideò alii probabiliùs dicunt quòd corpus gloriosum movetur in tempore, sed imperceptibili propter brevitatem; et tamen quòd unum corpus gloriosum potest in minori tempore idem spatium pertransire quàm aliud; quia tempus, quantùmcumque parvum accipiatur, est in infinitum divisibile (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd « illud quod parùm deest, quasi nihil deesse videtur (2), ut dicitur (Physic. lib. II, text. 56); ideò dicimus, statim facio, quod post modicum tempus fiet; et per hunc modum loquitur Augustinus, quòd « ubicumque erit voluntas, ibi erit statim corpus. » — Vel dicendum quòd voluntas nunquàm erit inordinata in beatis. Unde nunquàm volent corpus suum esse alicubi in aliquo instanti in quo non possit ibi esse; et sic quodcumque instans voluntas determinabit, in eo corpus erit in illo loco quem voluntas determinavit.

Ad *secundum* dicendum, quòd quidam contradixerunt illi propositioni quam Philosophus inducit in parte illa, ut Commentator ibidem dicit, dicentes quòd non oportet esse proportionem totius motûs ad totum motum secundùm proportionem resistentis medii ad aliud medium resistens; sed oportet quòd secundùm proportionem mediorum, per quæ transitur, attendatur proportio retardationum, quæ accidunt in motibus ex resistentia medii. Quilibet enim motus habet determinatum tempus velocitatis et tarditatis ex victoria moventis supra mobile, etiamsi nihil resistat ex parte medii; sicut patet in corporibus cœlestibus, in quibus non invenitur aliquid quod obstet motui ipsorum; et tamen non moventur in instanti, sed

(1) Ita sentiunt cum B. Thoma Durand. (Sent. IV, dist. 44, quæst. VII) et Richard. (dist. 49, quæst. VII et VIII, art. 4).

(2) Hinc illud axioma : *parum pro nihil reputatur*, quod sæpissimè in moralibus usurpatur.

in tempore determinato secundùm proportionem potentiæ moventis ad mobile. Et ita patet quòd etiamsi ponatur aliquid moveri in vacuo, non oportebit quòd moveatur in instanti, sed quòd nihil addatur tempori (1) quod debetur motui ex proportione prædicta moventis ad mobile, quia motus non retardatur. — Sed hæc responsio, ut Commentator ibidem dicit, procedit ex falsa imaginatione, quà quis imaginatur quòd tarditas quæ causatur ex resistentia medii, sit aliqua pars motùs addita motui naturali, qui habet quantitatem secundùm proportionem moventis ad mobile; sicut una linea additur lineæ, ratione cujus accidit in lineis quòd non remaneat eadem proportio totius ad totam lineam, quæ erat linearum additarum ad invicem; ut sic etiam non sit eadem proportio totius motùs ad totum motum sensibilem, quæ est retardationum contingentium ex resistentia medii. Quæ quidem imaginatio falsa est, quia quælibet pars motùs habet tantùm de velocitate, quantùm totus motus (2). Non autem quælibet pars lineæ habet tantùm de quantitate dimensivâ, quantùm habet tota linea. Unde tarditas vel velocitas addita motui redundat in quamlibet partem ejus, quod de lineis non contingit: et sic tarditas addita motui non facit aliam partem motùs; sicut in lineis accidebat quod additum est pars totius lineæ. – Et ideò ad intelligendam probationem Philosophi, ut commentator ibidem exponit, sciendum est quòd oportet accipere totum pro uno, scilicet resistentiam mobilis ad virtutem moventem, et resistentiam medii, per quod est motus, et cujuscumque alterius resistentis, ita quòd accipiatur quantitas tarditatis totius motùs secundùm proportionem virtutis moventis ad mobile resistens quocumque modo, vel ex se, vel ex alio extrinseco. Oportet enim semper quòd mobile resistat aliquo modo moventi, cùm movens et motum, agens et patiens, inquantum hujusmodi, sint contraria. Quandoque autem invenitur resistere mobile moventi ex seipso, vel quia habet virtutem inclinantem ad contrarium motum, sicut patet in motibus violentis; vel saltem quia habet locum contrarium loco qui est in intentione moventis: cujusmodi resistentia invenitur etiam corporum cœlestium ad suos motores. Quandoque autem mobile resistit virtuti moventis ex alio tantùm, et non ex seipso; sicut patet in motu naturali gravium et levium, quia per ipsam formam eorum inclinantur ad motum talem; est enim forma impressio generantis, quod est motor ex parte gravium et levium. Ex parte autem materiæ non invenitur aliqua resistentia neque virtutis inclinantis ad contrarium motum, neque contrarii loci; quia locus non debetur materiæ, nisi secundùm quòd sub dimensionibus consistens perficitur formâ naturali. Unde non potest esse resistentia nisi ex parte medii: quæ quidem resistentia est motui eorum connaturalis. Quandoque autem est resistentia ex utroque, sicut patet in motibus animalium. Quando ergo in motu non est resistentia nisi ex parte mobilis, sicut accidit in corporibus cœlestibus, tunc tempus motùs mensuratur secundùm proportionem motoris ad mobile; et in talibus non procedit ratio Philosophi, quia remoto omni medio, adhuc manet motus eorum in tempore. Sed in illis motibus in quibus est resistentia ex parte medii tantùm, accipitur mensura temporis secundùm impedimentum quod

(1) Id est non majori tempore moveatur quàm ferat vel requirat hæc proportio; cùm ex parte medii non sit aliquid quod retardet, vel impediat, ne mobile sequatur actum impulsumque moventis juxta proportionem potentiæ quam super ipsum habet movens.

(2) Cùm nempe totum et pars uniformiter eodemque tenore moveatur ac per consequens uno eodemque temporis tractu motus alterutrius mensuretur, nec sit assignabile punctum ullum in quo moveri totum dici possit et non pars.

est ex medio solùm; unde si subtrahatur omninò medium, nullum impedimentum remanebit; et sic vel movebitur in instanti, vel æquali tempore movebitur secundùm vacuum spatium, et plenum; quia dato quòd moveatur in tempore per vacuum, illud tempus in aliqua proportione se habebit ad tempus in quo movetur per plenum. Possibile est autem imaginari aliud corpus in eadem proportione subtilius corpore quo spatium plenum erat, quo si aliud spatium æquale impleatur, in tam parvo tempore movebitur per illud plenum, sicut primò per vacuum; quia quantùm additur ad subtilitatem medii, tantùm subtrahitur de quantitate temporis; et quantò est magis subtile, minùs resistit. Sed in aliis motibus, in quibus est resistentia ex ipso mobili, et ex medio, quantitas temporis est accipienda secundùm proportionem moventis potentiæ ad resistentiam mobilis et medii simul (1). Unde dato quòd totaliter medium subtrahatur, vel non impediat, non sequitur quòd motus sit in instanti, sed quòd tempus motûs mensuretur tantùm ex resistentia mobilis. Neque erit inconveniens, si per idem tempus movetur per vacuum, et per plenum aliquo subtilissimo corpore imaginato, quia determinata subtilitas medii quantò est major, tantò est nata facere tarditatem minorem in motu. Unde potest imaginari tanta subtilitas, quòd erit nata facere minorem tarditatem quàm sit illa tarditas quam facit resistentia mobilis : et sic resistentia medii nullam tarditatem adjiciet ad motum. Patet ergo quòd quamvis medium non resistat corporibus gloriosis, secundùm hoc quòd possunt esse cum alio corpore in eodem loco, nihilominùs motus eorum non erit in instanti, quia ipsum corpus mobile resistet virtuti moventi, ex hoc ipso quòd habet determinatum situm, sicut de corporibus cœlestibus dictum est (hìc sup.).

Ad *tertium* dicendum, quòd quamvis virtus animæ glorificatæ excedat inæstimabiliter virtutem animæ non glorificatæ, non tamen excedit in infinitum, quia utraque virtus est finita : unde non sequitur quòd moveat in instanti. Si tamen esset simpliciter infinitæ virtutis, non sequeretur quòd moveret in instanti, nisi superaretur totaliter resistentia quæ est ex parte mobilis. Quamvis autem resistentia quâ mobile resistit moventi per contrarietatem quam habet ad talem motum ratione inclinationis ad contrarium motum, possit à movente infinitæ virtutis totaliter superari, tamen resistentia quam facit ex contrarietate quam habet ad locum quem intendit motor per motum, non potest totaliter superari, nisi auferatur ab eo *esse* in tali loco vel tali situ. Sicut enim album resistit nigro ratione albedinis, et tantò magis, quantò albedo magis distat à nigredine, ita corpus resistit alicui loco per hoc quòd habet locum oppositum; et tantò est major resistentia, quantò est distantia major. Non autem potest à corpore removeri quòd sit in aliquo loco vel situ (2), nisi auferatur ei sua corporeitas, per quam debetur ei locus vel situs : unde quamdiù manet in natura corporis, nullo modo potest moveri in instanti, quantacumque sit virtus movens. Corpus autem gloriosum nunquàm suam corporeitatem amittet : unde nunquàm in instanti moveri poterit.

Ad *quartum* dicendum, quòd par celeritas in verbis Augustini est intelligenda quantùm ad hoc quòd est imperceptibilis excessus unius respectu alterius, sicut et tempus totius motûs est imperceptibile.

Ad *quintum* dicendum, quòd quamvis post resurrectionem non erit tem-

(1) Hoc est ad illam quâ mobile resistit ex seipso; ut ad illam quâ resistit etiam ex alio; hæc enim appellatur *medii*, etc.

(2) Indefinitè hoc vel illo, ita ut nullibi sit, vel nullum secundùm se occupet locum.

pus, quod est numerus motûs cœli, tamen erit tempus consurgens ex numero prioris et posterioris in quocumque motu.

QUÆSTIO LXXXV.

DE CLARITATE CORPORUM BEATORUM, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de claritate corporum beatorum resurgentium. Circa quod quæruntur tria : 1° Utrùm claritas inerit corporibus gloriosis. — 2° Utrùm claritas illa videri poterit ab oculo non glorioso. — 3° Utrùm corpus gloriosum necessariò videbitur à corpore non glorioso.

ARTICULUS I. — UTRUM CORPORIBUS GLORIOSIS CLARITAS CONVENIET (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 45, quæst. II, art. 4, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd corporibus gloriosis claritas non conveniet, quia, sicut dicit Avicenna (Naturalium lib. VI, part. III, cap. 2), « omne corpus luminosum constat ex partibus perviis. » Sed partes corporis gloriosi non erunt perviæ, cùm in aliquibus dominetur terra, sicut in carnibus et ossibus. Ergo corpora gloriosa non erunt lucida.

2. Præterea, omne corpus lucidum occultat illud quod est post se : unde unum luminare post aliud eclipsatur ; flamma etiam ignis prohibet videri quod est post se. Sed corpora gloriosa non occultabunt illud quod intra ea continetur : quia, ut dicit Gregorius, super illud Job, XXVIII : *Non adæquabitur ei aurum et vitrum* (Moral. lib. XVIII, cap. 27, inter princ. et med.), « ibi (scilicet in cœlesti patria) uniuscujusque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abscondet ; patebitque corporalibus oculis ipsa etiam corporis harmonia (2). » Ergo corpora illa non erunt lucida.

3. Præterea, lux et color contrariam dispositionem requirunt in subjecto, quia « lux est extremitas perspicui in corpore non terminato, sed color in corpore terminato, » ut patet in libro De sensu et sensato (cap. 3, parùm à princ.). Sed corpora gloriosa erunt colorata, quia, ut dicit Augustinus (De civ. Dei, lib. XXII, cap. 19, parùm à princ.), « pulchritudo corporis est partium convenientia cum quadam coloris suavitate, » pulchritudo autem corporibus gloriosis deesse non poterit. Ergo corpora gloriosa non erunt lucida.

4. Præterea, si claritas erit in corporibus gloriosis, oportet quòd sit æqualis in omnibus partibus corporis, sicut omnes partes erunt ejusdem impassibilitatis, et subtilitatis, et agilitatis. Sed hoc non est conveniens, quia una pars habet majorem dispositionem ad claritatem quàm alia, sicut oculi quàm manus, et spiritus quàm ossa, et humores quàm caro vel nervus. Ergo videtur quòd non debeant illa corpora esse lucida.

Sed *contra* est quod dicitur (Matth. XIII, 43) : *Fulgebunt justi, sicut sol in regno Patris eorum ;* et (Sap. III, 7) : *Fulgebunt justi, et tanquàm scintillæ in arundineto discurrent.*

Præterea (I. Corinth. XV, 43), dicitur : *Seminatur in ignobilitate, surget in gloria ;* quod ad claritatem pertinet, ut patet per antecedentia, ubi corporum resurgentium gloriam comparat claritati stellarum. Ergo corpora sanctorum resurgent lucida.

(1) Juxta quosdam auctores dotes corporis respondent virtutibus cardinalibus, scilicet claritas prudentiæ, impassibilitas justitiæ, agilitas fortitudini et subtilitas temperantiæ.

(2) Sive congrua singularum partium constructio, junctura, connexio et dispositio tam interior quàm exterior.

CONCLUSIO. — Ex Scripturæ auctoritate verissimum habetur, corpora sanctorum post resurrectionem lucida fore, quæ claritas à gloria animæ in corpus redundabit.

Respondeo dicendum quòd corpora sanctorum fore lucida post resurrectionem, ponere oportet propter auctoritatem Scripturæ, quæ hoc promittit. Sed claritatis hujus causam quidam attribuunt quintæ (id est, cœlesti) essentiæ, quæ tunc dominabitur in corpore humano. Sed quia hoc est absurdum, ut sæpè dictum est (qu. LXXXIV, art. 1), ideò melius est ut dicatur quòd claritas illa causabitur ex redundantia gloriæ animæ in corpus. Quod enim recipitur in aliquo, non recipitur per modum influentis, sed per modum recipientis. Et ideò claritas quæ est in anima spiritualis recipitur in corpore ut corporalis. Et ideò secundùm quòd anima erit majoris claritatis secundùm majus meritum, ita etiam erit differentia claritatis in corpore, ut patet per Apostolum (I. Corinth. XV). Et ita in corpore glorioso cognoscetur gloria animæ, sicut in vitro cognoscitur color corporis quod continetur in vase vitreo, ut Gregorius dicit super illud Job, XXVIII: *Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum* (loc. cit. in arg. 2).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Avicenna loquitur de illo corpore quod habet ex natura componentium claritatem. Sic autem non habebit corpus gloriosum, sed magis ex merito virtutis.

Ad *secundum* dicendum, quòd Gregorius comparat corpora gloriosa auro propter claritatem, et vitro propter hoc quòd translucebunt. Unde videtur dicendum quòd erunt simul pervia et clara; quòd enim aliquod clarum non sit pervium, contingit ex hoc quòd claritas corporis causatur ex densitate partium lucidarum; densitas autem repugnat pervietati. Sed tunc claritas erit ex alia causa, ut dictum est (in corp. art.). Densitas autem corporis gloriosi pervietatem non tollit ab eis, sicut nec densitas vitri à vitro. Quidam tamen dicunt quòd comparantur vitro, non quia sint pervia, sed propter hanc similitudinem, quia sicut illud quod in vitro clauditur, apparet, ita animæ gloria, quæ in corpore glorioso claudetur, non latebit. Sed primum melius est, quia magis per illud salvatur dignitas corporis gloriosi, et magis consonat dictis Gregorii.

Ad *tertium* dicendum, quòd corporis gloria naturam non tollet, sed perficiet. Unde color qui debetur corpori ex natura suarum partium, remanebit in eo : sed superaddetur claritas ex gloria animæ; sicut etiam videmus corpora colorata ex natura suî, solis splendore relucere, vel ex aliqua alia causa extrinseca seu intrinseca.

Ad *quartum* dicendum, quòd sicut gloriæ claritas redundat ab anima in corpus secundùm suum modum, et ibi est alio modo quàm sit in anima, ita in quamlibet partem corporis redundabit secundùm suum modum. Unde non est inconveniens quòd diversæ partes habeant diversimodè claritatem, secundùm quòd sunt diversimodè dispositæ ex suî natura ad ipsam. Nec est simile de aliis dotibus corporis, respectu quarum partes corporis non inveniuntur habere diversam dispositionem.

ARTICULUS II. — UTRUM CLARITAS CORPORIS GLORIOSI POSSIT VIDERI A NON GLORIOSO OCULO.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd claritas corporis gloriosi non possit videri à non glorioso oculo. Oportet enim esse proportionem visibilis ad visum. Sed oculus non glorificatus non est proportionatus ad videndam claritatem gloriæ, cùm sit alterius generis quàm claritas naturæ. Ergo corporis gloriosi claritas non videbitur ab oculo non glorioso.

2. Præterea, claritas corporis gloriosi erit major quàm nunc sit claritas so-

lis, quia etiam claritas solis erit tunc major quàm modò sit, ut dicitur (Isaiæ xxx), et multò major erit claritas corporis gloriosi, propter quod sol et totus mundus claritatem majorem accipiet. Sed oculus non gloriosus non potest inspicere solem in rota sua (1) propter magnitudinem claritatis. Ergo minùs poterit inspicere claritatem corporis gloriosi.

3. Præterea, visibile oppositum oculis videntis necesse est videri, nisi læsio sit aliqua in oculo. Sed claritas corporis gloriosi opposita oculis non gloriosis, non necessariò videtur ab eis, quod patet de discipulis, qui corpus Domini post resurrectionem viderunt, claritatem ejus non intuentes. Ergo claritas illa non erit visibilis ab oculo non glorioso.

Sed *contra* est quod Glossa interl. (Philip. III, super illud *Configuratum corpori claritatis suæ*) dicit : « Assimilabitur claritati quam habuit in transfiguratione. » Sed claritas illa visa fuit ab oculis discipulorum non glorificatis. Ergo et claritas corporis glorificati ab oculis non gloriosis visibilis erit.

Præterea, impii videntes gloriam justorum ex hoc torquebuntur in judicio, ut patet per hoc quod dicitur (Sap. v) (2). Sed non plenè viderent gloriam ipsorum, nisi claritatem corporum inspicerent. Ergo, etc.

CONCLUSIO. — Cùm lux ex essentia sua nata sit movere visum, et visus secundùm substantiam suam natus sit percipere lucem, meritò asserendum est claritatem corporis non gloriosi, naturaliter ab oculo non glorioso videri posse.

Respondeo dicendum quòd quidam dixerunt quòd claritas corporis gloriosi non poterit videri ab oculo non glorioso, nisi fortè per miraculum. Sed hoc non potest esse, nisi claritas illa æquivocè diceretur, quia lux secundùm id quod est, nata est movere visum; et visus secundùm id quod est, natus est percipere lumen, sicut verum se habet ad intellectum, et bonum ad affectum; unde si esset aliquis visus qui non posset percipere aliquam lucem omninò, vel ille visus dicetur æquivocè, vel lux illa; quod non potest in proposito dici, quia sic per hoc quòd dicuntur gloriosa corpora futura esse lucida, nihil nobis notificaretur; sicut qui dicit canem (3) esse in cœlo, nihil notificat ei qui non novit nisi canem qui est animal. Et ideò dicendum est quòd claritas corporis gloriosi naturàliter ab oculo non glorioso videri potest.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd gloriæ claritas erit alterius generis quàm claritas naturæ quantùm ad causam, sed non quantùm ad speciem. Unde sicut claritas naturæ ratione speciei suæ est proportionata visui, ita et claritas gloriosa.

Ad *secundum* dicendum, quòd sicut corpus gloriosum non potest pati aliquid passione naturæ, sed solùm passione animæ, ita ex proprietate gloriæ non agit nisi actione animæ. Claritas autem intensa non offendit visum, inquantum agit actione animæ, sed secundùm hoc magis delectat; offendit autem, inquantum agit actione naturæ, calefaciendo et dissolvendo organum visùs, et disgregando spiritus. Et ideò claritas corporis gloriosi, quamvis excedat claritatem solis, tamen de suî natura non offendit visum, sed demulcet; propter quod claritas illa comparatur claritati jaspidis (Apocal. XXI).

Ad *tertium* dicendum, quòd claritas corporis gloriosi provenit ex me-

(1) Id est in orbe vel in circulo suo.

(2) Ubi vers. 2 sic habetur : *Videntes turbabuntur timore horribili et mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, gementes præ angustia spiritûs et dicentes : Hi sunt*, etc.

(3) Sidus nimirum sic vocatum propter vehementiam æstûs vel caloris; unde *caniculares dies* denominantur.

rito voluntatis, et ideò voluntati subdetur, ut secundùm ejus imperium videatur vel non videatur, et ideò in potestate corporis gloriosi erit ostendere claritatem suam, vel occultare. Et hæc fuit opinio Præpositivi.

ARTICULUS III. — UTRUM CORPUS GLORIOSUM NECESSARIO VIDEBITUR A CORPORE NON GLORIOSO.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd corpus gloriosum necessariò videbitur à corpore non glorioso, quia corpora gloriosa erunt lucida. Sed corpus lucidum manifestat se, et alia. Ergo corpora gloriosa necessariò videbuntur.

2. Præterea, omne corpus quod occultat alia corpora post se existentia, de necessitate visu percipitur, ex hoc ipso quòd alia quæ sunt post, occultantur. Sed corpus gloriosum occultabit visui alia corpora post se existentia, quia erit corpus coloratum. Ergo et de necessitate videbitur.

3. Præterea, sicut quantitas est de his quæ insunt corpori, ita et qualitas per quam videtur. Sed quantitas non suberit voluntati, ut corpus gloriosum possit esse majoris quantitatis vel minoris. Ergo nec qualitas per quam visibile est, ut possit non videri.

Sed *contra* est quòd corpus nostrum glorificabitur in conformitate corporis Christi post resurrectionem. Sed corpus Christi post resurrectionem non necessariò videbatur; imò disparuit ab oculis discipulorum in Emmaüs, ut dicitur (Luc. ult.). Ergo et corpus glorificatum non necessariò videbitur.

Præterea, ibi erit summa obedientia corporis ad animam. Ergo corpus videri poterit vel non videri secundùm voluntatem animæ.

CONCLUSIO. — Cùm corpus gloriosum futurum sit maximè obediens animæ, ideò in potestate corporis glorificati erit, ut videatur, vel non videatur.

Respondeo dicendum quòd visibile videtur, secundùm quòd agit in visum. Ex hoc autem quòd aliquid agit vel non agit in aliquod extrinsecum, non est aliqua mutatio in ipso. Unde sine mutatione alicujus proprietatis quæ sit de perfectione corporis glorificati, potest contingere quòd videatur et non videatur. Unde in potestate glorificatæ animæ erit quòd corpus suum videatur vel non videatur; sicut et quælibet actio alia corporis in animæ potestate erit : aliàs corpus gloriosum non esset instrumentum summè obediens principali agenti.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd claritas illa obediet corpori glorioso, ut possit eam ostendere vel occultare.

Ad *secundum* dicendum, quòd color corporis non impedit pervietatem ipsius, nisi inquantum immutat visum, quia visus non potest immutari simul duobus coloribus, ut utrumque perfectè inspiciat. Color autem corporis gloriosi erit in perfecta potestate animæ, ut per ipsum vel immutet visum, vel non immutet (1). Et ideò erit in potestate ejus ut corpus quod est post se, occultet vel non occultet.

Ad *tertium* dicendum, quòd quantitas est inhærens ipsi corpori glorioso; neque posset quantitas immutari ad imperium animæ sine mutatione intrinseca corporis gloriosi, quæ impassibilitati ejus repugnaret. Et ideò non est simile de quantitate et visibilitate, quia (2) etiam qualitas illa per

(1) De immutatione spirituali tantùm intelligi planum est : quâ solâ per se visus immutari à visibili potest, non autem naturali nisi duntaxat per accidens.

(2) Hiatum hic esse putat Nicolaius, quem ita supplet : *Non est simile de quantitate et visibilitate; quia visibilitas extrinseca est visibili propter extrinsecum respectum ad videntem. Potest autem esse simile de quantitate et qualitate quæ est causa visibilitatis ipsius, quia etiam qualitas illa, per quam est visibile, non potest*, etc.

quam est visibile, non potest subtrahi ad imperium animæ; sed actio illius qualitatis suspendetur, et sic occultabitur corpus ad imperium animæ.

QUÆSTIO LXXXVI.

DE CONDITIONIBUS CORPORUM DAMNATORUM RESURGENTIUM, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Consequenter considerandum est de conditionibus corporum damnatorum resurgentium. Circa quod quæruntur tria : 1° Utrùm corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent.— 2° Utrùm eorum corpora erunt corruptibilia.— 3° Utrùm erunt impassibilia.

ARTICULUS I. — UTRUM CORPORA DAMNATORUM CUM SUIS DEFORMITATIBUS RESURGENT (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 44, quæst. III, art. 1, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent. Illud enim quod in pœnam peccati inductum est, desinere non debet, nisi peccato remisso. Sed membrorum defectus, qui accidunt per mutilationem, in pœnam peccati inducti sunt; et similiter etiam omnes aliæ deformitates corporales. Ergo à damnatis, qui peccatorum remissionem non sunt consecuti, in resurrectione non removebuntur.

2. Præterea, sicut resurrectio sanctorum erit ad ultimam felicitatem, sic et resurrectio impiorum erit ad ultimam miseriam. Sed sanctis resurgentibus non auferetur aliquid quod ad eorum perfectionem pertinere possit; ergo nec impiis resurgentibus aliquod auferetur quod ad eorum defectum vel miseriam pertineat. Hujusmodi autem sunt deformitates. Ergo, etc.

3. Præterea, sicut ad defectum passibilis corporis pertinet deformitas, ita et tarditas. Sed à corporibus damnatorum resurgentium tarditas non removebitur, quia eorum corpora non erunt agilia. Ergo eàdem ratione nec deformitas removebitur.

Sed *contra* (I. Cor. XV, 52) : *Mortui resurgent incorrupti;* Glossa interl. : « Mortui, id est, peccatores, vel generaliter omnes mortui resurgent incorrupti, id est sine aliqua diminutione membrorum. » Ergo mali resurgent sine deformitatibus.

Præterea, in damnatis non erit aliquid quod sensum doloris in eis impediat. Sed ægritudo impedit sensum doloris, inquantum per eam debilitantur organa sentiendi; et similiter defectus membri impediret ne esset universalis dolor in corpore. Ergo sine istis defectibus damnati resurgent.

CONCLUSIO. — Cùm Deus naturæ auctor in resurrectione naturam humanam integrè reparaturus sit, nulli erunt ex imbecillitate naturæ defectus nisi quod illi qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter consequuntur, in damnatis reperientur.

Respondeo dicendum quòd in corpore humano potest esse deformitas dupliciter : uno modo ex defectu alicujus membri, sicut mutilatos turpes dicimus, deest enim eis debita proportio partium ad totum : et de tali deformitate nulli dubium est quòd in corporibus damnatorum non erit,

(1) Per quas defectus qualescumque intelliguntur, ut in progressu patet.

quia omnia corpora tam bonorum quàm malorum integra resurgent. — Alio modo deformitas contingit ex indebita partium dispositione, vel ex indebita quantitate, vel qualitate, vel situ; quæ etiam proportionem debitam partium ad totum non patitur : et de talibus deformitatibus, et similibus defectibus, sicut sunt febres, et aliæ hujusmodi ægritudines, quæ interdùm sunt deformitatis causæ, Augustinus indeterminatum et sub dubio relinquit (in Enchirid. cap. 92), ut in littera Magister dicit (Sent. IV, dist. 44). — Sed apud doctores modernos est duplex super hoc opinio. — Quidam enim dicunt quòd hujusmodi deformitates et defectus in corporibus damnatorum remanebunt, considerantes eorum damnationem, quà ad summam miseriam deputantur, cui nihil incommoditatis subtrahi debet. Sed hoc non videtur rationabiliter dici. In reparatione enim corporis resurgentis magis attenditur naturæ perfectio quàm conditio quæ priùs fuit. Unde et qui infra perfectam ætatem decedunt, in statura juvenilis ætatis resurgent, ut supra dictum est (qu. LXXXI, art. 1). Unde et illi qui aliquos defectus naturales in corpore habuerunt, vel deformitates ex eis provenientes, in resurrectione sine illis defectibus vel deformitatibus reparabuntur, nisi peccati meritum impediat; et ita si aliquis cum defectibus vel deformitatibus resurget, hoc erit ei in pœnam. Modus autem pœnæ est secundùm mensuram culpæ. Contingit autem quòd aliquis peccator damnandus minoribus peccatis subjectus, aliquas deformitates vel defectus habeat, quos non habuit aliquis damnandus, peccatis gravioribus irretitus. Unde si ille qui in hac vita deformitates habuit, cum eis resurgat, sine quibus constat quòd resurget alius graviùs puniendus, qui eas in hac vita non habuit, modus pœnæ non responderet quantitati culpæ; sed magis videretur aliquis puniri, pro pœnis quas in hoc mundo passus fuit, quod est absurdum. — Et ideò alii rationabiliùs dicunt quòd auctor qui naturam condidit, in resurrectione naturam corporis integrè reparabit. Unde quicquid defectùs vel turpitudinis ex corruptione, vel debilitate naturæ, sive principiorum naturalium in corpore fuit, totum in resurrectione removebitur; sicut febris, lippitudo, et similia. Defectus autem qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter consequuntur, sicut ponderositas, passibilitas, et similia, in corporibus damnatorum erunt, quos defectus ab electorum corporibus gloria resurrectionis excludet (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd cùm pœna in quolibet foro infligatur secundùm conditionem illius fori, pœnæ quæ in hac vita temporali infliguntur pro aliquo peccato, temporales sunt, et ultra vitæ terminum non se extendunt. Et ideò quamvis peccatum non sit remissum damnatis; non tamen oportet quòd easdem pœnas ibi sustineant quas in hoc mundo sunt passi; sed divina justitia requirit ut ibi pœnis gravioribus in æternum crucientur.

Ad *secundum* dicendum, quòd non est similis ratio de bonis et malis; eò quòd aliquid potest esse purè bonum, non autem purè malum. Unde sanctorum ultima felicitas hoc requirit ut ab omni malo penitùs sint immunes; sed ultima malorum miseria non excludet omne bonum, quia « malum, si integrum sit, corrumpit seipsum, » ut Philosophus dicit (Ethic. lib. IV, cap. 5, ante med.). Unde oportet quòd miseriæ damnatorum substernatur bonum naturæ in ipsis; quod est opus Conditoris perfecti, qui ipsam naturam in perfectione suæ speciei reparabit.

(1) Hanc sententiam D. Thomæ tenet Sylvius ut probabiliorem, sed non ut de fide, ac proindè in dubio stat quæstio ac liberè potest discuti.

Ad *tertium* dicendum, quòd tarditas est de illis defectibus qui naturali ter consequuntur principia humani corporis, non autem deformitas; e ideò de eis non est similis ratio.

ARTICULUS II. — UTRUM CORPORA DAMNATORUM ERUNT INCORRUPTIBILIA (1).

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd corpora damnatorun erunt corruptibilia. Omne enim compositum ex contrariis necesse es corrumpi. Sed corpora damnatorum erunt ex contrariis composita, e: quibus etiam nunc componuntur; aliàs non essent ejusdem speciei, e per consequens nec eadem numero. Ergo erunt corruptibilia.

2. Præterea, si corpora damnatorum non erunt corruptibilia, aut ho erit per naturam, aut per gratiam, aut per gloriam : non per naturam quia sunt futura ejusdem naturæ cujus et nunc sunt; nec per gratiam, ve gloriam, quia talibus omninò carebunt. Ergo erunt corruptibilia.

3. Præterea, illis qui sunt in summa miseria, subtrahere maximan pœnarum videtur inconveniens. Sed maxima pœnarum est mors, ut pate per Philosophum (Ethic. lib. III, cap. 6, à med.). Ergo à damnatis, qu sunt in summa miseria, mors removeri non debet. Ergo eorum corpor corruptibilia erunt.

Sed *contra* est quod dicitur (Apocal. IX, 6) : *In diebus illis quærent homines mortem, et non invenient eam; desiderabunt mori, et fugiet mor ab eis.*

Præterea, damnati punientur in anima et corpore pœnâ perpetuâ (Matthæi XXV, 46) : *Ibunt hi in supplicium æternum.* Sed hoc esse non posset si eorum corpora corruptibilia essent. Ergo eorum corpora erunt incorruptibilia.

CONCLUSIO. — **Cùm corruptio sit mutatio quædam et motûs principium, pos resurrectionem et deerit, et impedietur : nihil erit quo corpora damnatorum cor rumpi possint.**

Respondeo dicendum quòd cùm in omni motu oporteat esse aliquo principium motûs, dupliciter motus aliquis, vel mutatio, à mobili removetur : uno modo per hoc quòd deest principium motûs; alio modo per ho quòd impeditur principium motûs. Corruptio autem mutatio quædam est Unde dupliciter potest contingere ut corpus, quod ex conditione suorun principiorum corruptibilitatem habet, incorruptibile reddatur. Uno mod ex hoc quòd principium ad corruptionem movens totaliter tollitur, et ho modo corpora damnatorum incorruptibilia erunt. Cùm enim cœlum si primum alterans per motum suum localem, et alia omnia agentia secunda in virtute ipsius agant, et quasi ab ipso mota, oportet quòd mot cœli cessante, nihil sit agens quod possit corpus per alterationem aliquan transmutare à naturali sua proprietate. Et ideò post resurrectionem, cessante motu cœli, nulla qualitas erit sufficiens ut corpus humanum alterare possit à sua naturali qualitate. Corruptio autem est terminu alterationis, sicut et generatio. Unde corpora damnatorum corrumpi no poterunt; et hoc deservit divinæ justitiæ (2), ut perpetuò viventes perpetuo puniantur, quòd divina justitia requirit, ut infra dicetur (art. seq.) sicut et nunc corruptibilitas corporum deservit divinæ providentiæ, pe quam ex aliquibus corruptis alia generantur. Alio modo contingit ex ho quòd principium corruptionis impeditur; et hoc modo corpus Adæ in-

(1) De fide est corpora damnatorum fore post resurrectionem incorruptibilia, tum quia supplicium eorum dicitur æternum (Matth. XXV), tum quia *mori cupient et non poterunt* (Apoc. IX).

(2) Probabilius est quòd corpus damnatorun erit incorruptibile non per naturam, sed pe gratiam sive per justitiam divinam (Cf. D. Thom Opusc. IX, art. 25, et Opusc. X, art. 19).

corruptibile fuit, quia contrariæ qualitates in hominis corpore existentes continebantur per gratiam innocentiæ ne ad dissolutionem corporis agere possent : et multò plus continebuntur in corporibus gloriosis, quæ erunt omninò subjecta spiritui. Et sic in corporibus beatorum post resurrectionem communem conjungentur duo modi prædicti incorruptibilitatis.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd contraria, ex quibus corpora componuntur, sunt secunda principia ad corruptionem agentia. Primum enim agens est motus cœlestis : unde supposito motu cœli, necesse est ut corpus ex contrariis compositum corrumpatur, nisi sit aliqua causa potior impediens; sed motu cœli remoto, contraria, ex quibus corpus componitur, non sufficiunt ad corruptionem faciendam, etiam secundùm naturam, ut patet ex dictis (in corp. art.). Cessationem autem motûs cœlestis non cognoverunt Philosophi. Unde pro infallibili habebant quòd corpus compositum ex contrariis corrumpatur secundùm naturam.

Ad *secundum* dicendum, quòd incorruptibilitas illa erit per naturam, non quòd sit aliquod incorruptionis principium in corporibus damnatorum, sed per defectum principii moventis ad corruptionem, ut ex dictis patet (in corp.).

Ad *tertium* dicendum, quòd quamvis mors sit simpliciter maxima pœnarum, secundùm quid tamen nihil prohibet mortem esse in pœnarum remedium, et per consequens ablationem mortis in pœnarum augmentum. « Vivere enim, ut dicit Philosophus (Ethic. lib. IX, cap. 9 à med.), videtur omnibus delectabile esse, eò quòd omnia esse appetunt. Non oportet autem (ut ibidem dicitur) accipere malam vitam, neque corruptam, neque quæ est in tristitiis. » Sicut ergo vivere simpliciter est delectabile, non autem vitâ quæ est in tristitiis, ita et mors, quæ est privatio vitæ, simpliciter est pœnosa, et maxima pœnarum, inquantum subtrahit primum bonum, scilicet *esse*, cum quo alia subtrahuntur; sed inquantum privat malam vitam, et quæ est in tristitiis, est in remedium pœnarum, quas terminat : et per consequens mortis subtractio est in augmentum pœnarum, quas perpetuas facit. — Si autem dicatur mors esse pœnalis propter corporalem dolorem, quem sentiunt morientes, non est dubium quòd multùm majorem dolorem damnati continuè sustinebunt. Unde in perpetua morte esse dicuntur, sicut scriptum est (Psal. XLVIII, 15) : *Mors depascet eos.*

ARTICULUS III. — UTRUM CORPORA DAMNATORUM SINT FUTURA IMPASSIBILIA (1).

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd corpora damnatorum futura sint impassibilia, quia, secundùm Philosophum (Topic. lib. VI, cap. 2, loco 19), « omnis passio magis facta abjicit à substantia. » Sed « à finito si semper aliquid abjiciatur, necesse est illud tandem consumi, » ut dicitur (Physic. lib. I, text. 37). Ergo si corpora damnatorum erunt passibilia, et semper patientur, quandoque deficient et corrumpentur, quod falsum esse ostensum est (art. præc.). Ergo erunt impassibilia.

2. Præterea, omne agens assimilat sibi patiens. Si ergo corpora damnatorum patientur ab igne, ignis ea sibi assimilabit. Sed non consumit aliter ignis corpora, nisi inquantum ea sibi assimilans resolvit. Si ergo corpora damnatorum erunt passibilia, ab igne quandoque consumentur; et sic idem quod prius.

(1) De fide est corpora damnatorum futura esse passibilia ; sed non inter se consentiunt theologi cùm de natura modoque tormentorum agatur.

3. Præterea, animalia quæ in igne sine corruptione dicuntur vivere, ut de salamandra dicitur, ab igne non affliguntur; animal enim (vel anima) dolore corporis non affligitur, nisi corpus aliquo modo lædatur. Si ergo corpora damnatorum in igne sine corruptione remanere possint, sicut et animalia prædicta, ut Augustinus (De civit. Dei, lib. XXI, cap. 2 et 4) dicit, videtur quòd nullam afflictionem ibi sustinebunt; quod non esset, nisi eorum corpora impassibilia essent. Ergo, etc.

4. Præterea, si corpora damnatorum sunt passibilia, dolor qui ex eorum passione pervenit, ut videtur, superare debet omnem præsentem corporum dolorem, sicut et sanctorum jucunditas superabit omnem præsentem jucunditatem. Sed propter immensitatem doloris quandoque contingit in hac vita animam à corpore separari. Ergo multò fortiùs si corpora illa futura sint passibilia, ex immensitate doloris animæ à corpore separabuntur; et sic corpora corrumpentur, quod falsum est. Ergo corpora illa erunt impassibilia.

Sed *contra* est quod dicitur (I. Corinth. XV, 52): *Et nos immutabimur;* Glossâ, interl. « Nos boni tantummodò immutabimur gloriæ immutabilitate et impassibilitate. » Ergo non erunt corpora damnatorum impassibilia.

Præterea, sicut corpus cooperatur animæ ad meritum, ita cooperatur ei ad peccatum. Sed propter cooperationem prædictam non solùm anima, sed etiam corpus post resurrectionem præmiabitur. Ergo et simili ratione damnatorum corpora punientur; quod non esset, si impassibilia forent. Ergo erunt passibilia.

CONCLUSIO. — Corpora damnatorum etsi propter divinam justitiam ab igne nunquam consumentur, passibilia tamen erunt sine naturalis dispositionis mutatione.

Respondeo dicendum quòd principalis causa quare corpora damnatorum ab igne non consumentur, erit divina justitia, quâ eorum corpora ad pœnam perpetuam sunt addicta. Sed divinæ justitiæ servit etiam naturalis dispositio, ex parte corporis patientis, et ex parte agentium, quia cùm pati sit recipere quoddam, duplex est modus passionis, secundùm quòd aliquid in aliquo recipi potest dupliciter. Potest enim aliqua forma recipi in aliquo subjecto secundùm *esse* naturale materialiter, sicut calor ab igne recipitur in aere materialiter : et secundùm hunc modum receptionis est unus modus passionis, qui dicitur *passio naturæ*. Alio modo aliquid recipitur in alio spiritualiter per modum intentionis cujusdam, sicut similitudo albedinis recipitur in aere, et in pupilla : et hæc receptio assimilatur illi receptioni quâ anima recipit similitudines rerum : unde secundùm hunc modum receptionis est alius modus passionis, qui vocatur *passio animæ*. Quia igitur post resurrectionem, motu cœli cessante, non poterit aliquod corpus alterari à sua naturali qualitate, ut dictum est (art. præc.), nullum corpus pati poterit passione naturæ : unde quantùm ad hunc modum passionis corpora damnatorum impassibilia erunt, sicut et incorruptibilia. Sed cessante motu cœli, adhuc remanebit passio quæ est per modum animæ; quia et aer à sole illuminabitur, et colorum differentias deferet ad visum. Unde et secundùm hunc modum passionis corpora damnatorum passibilia erunt. Et quia in tali passione sensus perficitur (1), ideò in corporibus damnatorum sensus pœnæ erit sine mutatione naturalis dispositionis. Corpora verò gloriosa, etsi recipient aliquid, et quodammodò pa-

(1) Ita communiter. An *patitur*, ut theologi volunt?

tientur in sentiendo, non tamen passibilia erunt, quia nihil recipient per modum afflictivi, vel læsivi, sicut recipient corpora damnatorum, quæ ob hoc passibilia dicuntur.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de illa passione per quam transmutatur patiens à sua naturali dispositione. Talis autem passio non erit in corporibus damnatorum, ut dictum est (in corp. art.).

Ad *secundum* dicendum, quòd similitudo agentis est dupliciter in patiente: uno modo per modum eumdem quo est in agente, sicut est in omnibus agentibus univocis, ut calidum facit calidum, et ignis generat ignem; alio modo per modum diversum à modo quo est in agente, sicut est in omnibus agentibus æquivocis, in quibus quandoque contingit quod in agente est forma spiritualiter, quæ in patiente materialiter recipitur, sicut forma quæ in domo facta per artificem, est materialiter in ipsa, et in mente artificis est spiritualiter; quandoque verò è contrario est materialiter in agente, et recipitur spiritualiter in patiente; sicut albedo materialiter est in pariete, à quo recipitur, spiritualiter in pupilla, et in medio deferente. Et similiter est in proposito, quia species quæ materialiter est in igne, recipitur spiritualiter in corporibus damnatorum, et sic ignis sibi assimilabit damnatorum corpora, nec tamen ea consumet.

Ad *tertium* dicendum quòd, secundùm Philosophum (in libro De proprietatibus elementorum, aliquant. à princ.), « nullum animal in igne vivere potest. » Galenus etiam, in libro De simplicibus medicamentis, dicit quòd « nullum corpus est quod tandem ab igne non consumatur, » quamvis quandoque quædam corpora sint quæ ad horam in igne sine læsione permaneant, ut patet de ebeno. Quod autem inducitur de salamandra, non potest omninò esse simile, quia non posset perseverare finaliter in igne sine corruptione, sicut corpora damnatorum in inferno. Neque tamen oportet quòd quia corpora damnatorum ab igne inferni per corruptionem aliquam non lædentur, propter hoc ab igne non affligantur, quia sensibile non solùm natum est delectare vel affligere sensum, secundùm quòd agit actione naturæ confortando vel corrumpendo organum, sed etiam secundùm quòd agit actione spirituali; quia quando sensibile est in debita proportione ad sentiendum, delectat; è contrario autem quando se habet in superabundantia vel defectu. Unde et colores medii, et voces consonantes sunt delectabiles; inconsonantes autem offendunt auditum.

Ad *quartum* dicendum, quòd dolor non separat animam à corpore, secundùm quòd manet tantùm in potentia animæ, cujus est dolere, sed secundùm quòd ad passionem animæ mutatur corpus à sua naturali dispositione; secundùm modum quo videmus quòd ex ira corpus calescit, et ex timore frigescit : sed post resurrectionem corpus non poterit transmutari à sua naturali dispositione, ut ex dictis patet (art. præc.). Unde quantuscumque sit dolor, animam à corpore non separabit.

QUÆSTIO LXXXVII.

DE COGNITIONE QUAM HABEBUNT RESUSCITATI IN JUDICIO RESPECTU MERITORUM ET DEMERITORUM, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Post hæc agendum est de his quæ sequuntur resurrectionem : quorum prima consideratio erit de cognitione quam habebunt resuscitati in judicio respectu meritorum et demeritorum; secunda de ipso judicio generali, ac tempore et loco in quo erit;

tertia de judicantibus et judicatis; quarta de forma in qua judex veniet ad judicandum; quinta de statu mundi et resurgentium post judicium. Circa primum quæruntur tria : 1° Utrùm cognoscet quilibet homo in judicio omnia peccata sua. — 2° Utrùm poterit quilibet legere omnia quæ sunt in conscientia alterius.—3° Utrùm omnia merita et demerita uno intuitu quis videre poterit.

ARTICULUS I. — UTRUM POST RESURRECTIONEM QUILIBET COGNOSCET PECCATA QUÆ FECIT (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 43, art. ult., quæst. II et seq.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd post resurrectionem non cognoscet quilibet omnia peccata quæ fecit. Omne enim quod cognoscimus, vel de novo per sensum accipimus, vel de thesauro memoriæ educitur. Sed homines post resurrectionem sua peccata non poterunt sensu percipere, quia jam transierunt; sensus autem est tantùm præsentium : multa etiam peccata à memoria peccantis exciderunt, quæ non poterunt de thesauro memoriæ educi. Ergo non omnium peccatorum quæ fecit, resurgens cognitionem habebit.

2. Præterea, sicut in littera dicitur (Sent. IV, dist. 43), « libri conscientiæ quidam sunt, in quibus merita singulorum leguntur. » Sed in libris non potest aliquid legi, nisi ejus nota contineatur in libro : notæ autem quædam remanent peccatorum in conscientia, ut patet (Rom. II), in Glossâ Origen., sup. illud : *Testimonium reddente*, etc., quæ non videntur aliud esse quàm reatus vel macula. Cùm ergo multorum peccatorum macula et reatus, à multis sit deletus per gratiam, videtur quòd non omnia peccata quæ fecit, possit aliquis in sua conscientia legere; et sic idem quod prius.

3. Præterea, « crescente causâ, crescit effectus. » Sed causa quæ facit nos dolere de peccatis, quæ ad memoriam revocamus, est charitas. Cùm ergo in sanctis resurgentibus sit perfecta charitas, maximè de peccatis dolebunt, si ea illis ad memoriam revocabuntur : quod non potest esse, quia *fugiet ab eis dolor et gemitus* (2) (Apoc. XXI). Ergo peccata propria eis ad memoriam non revocabuntur.

4. Præterea, sicut se habebunt resurgentes damnati ad bona quæ aliquando fecerunt, ita se habebunt resurgentes beati ad peccata quæ aliquando commiserunt. Sed resurgentes damnati, ut videtur, cognitionem de bonis quæ aliquando fecerunt, non habebunt, quia per hoc eorum pœna multùm alleviaretur. Ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum quæ commiserunt.

Sed *contra* est quod Augustinus dicit (De civit. Dei, lib. XX, cap. 14, à med.), quòd « quædam divina vis aderit, quâ fiet ut cuncta peccata ad memoriam revocentur. »

Præterea, sicut se habet humanum judicium ad testimonium exterius, ita se habet divinum judicium ad testimonium conscientiæ, ut patet (I. Reg. XVI, 7) : *Homo videt ea quæ parent*, *Dominus autem intuetur cor*. Sed non posset perfectum judicium humanum esse de aliquo, nisi testes de omnibus de quibus judicandum est, testimonium deponerent. Ergo oportet, cùm divinum judicium sit perfectissimum, quòd conscientia teneat omnia de quibus judicandum est. Sed judicandum erit de omnibus bonis operibus et malis (II. Cor. V, 10) : *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive*

(1) Responsio affirmativa patet ex praxi Ecclesiæ cujus doctrina apertè declaratur in Prosa officii mortuorum : *Dies iræ*, etc.

(2) Ità legitur Isa. XXXV, 10; loco autem cit. Apocal. : *Mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, nec dolor erit ultra.*

bonum, sive malum. Ergo oportet quòd conscientia uniuscujusque retineat omnia opera quæ fecit, sive bona, sive mala.

CONCLUSIO. — Cùm in die judicii sua cuique conscientia testimonium vitæ redditura sit, et cogitationes unumquemque accusaturæ aut defensuræ sint, et omnia opera hominum in judicium sint ventura, oportet ut quisque omnium operum suorum notitiam habeat.

Respondeo dicendum quòd, sicut dicitur (Rom. II, 15), *in die illa cùm judicabit Dominus, testimonium unicuique sua conscientia reddet; et cogitationes erunt accusantes et defendentes*. Et quia oportet quòd testis, accusator, et defensor, in quolibet judicio habeant eorum notitiam quæ in judicio versantur, in illo autem communi judicio omnia opera hominum in judicium venient, oportet quòd omnium operum suorum quisque tunc notitiam habeat. Unde conscientiæ singulorum erunt quasi quidam libri continentes res gestas, ex quibus judicium procedet : sicut etiam in judicio humano registris utimur. Et isti sunt libri de quibus (Apoc. XX, 12) dicitur : *Libri aperti sunt ; et alius liber apertus est, qui est vitæ* (1)*; et judicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libro secundùm opera ipsorum :* ut per libros qui dicuntur sic aperti, ut Augustinus exponit (De civit. Dei, lib. XX, cap. 14, circa med.), « significentur sancti novi et veteris Testamenti, in quibus Dei ostendit quæ mandata fieri jussisset. » Unde Richardus de Sancto-Victore (in tract. De judiciar. potest. in med.) dicit : « Erunt corda eorum quasi quædam canonum decreta. » Sed per librum vitæ, de quo subjungitur, intelliguntur conscientiæ singulorum, quæ dicuntur singulariter liber unus, quia unâ virtute divinâ fiet ut cunctis ad memoriam sua facta revocentur : et hæc vis, inquantum ad memoriam homini reducet sua facta, *liber vitæ* dicitur. Vel per primos libros conscientiæ intelliguntur; per secundum, sententia judicis in ejus providentia descripta.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd quamvis multa merita et demerita à memoria exciderint, tamen nullum eorum erit quod non aliquo modo maneat in suo effectu, quia merita quæ non sunt mortificata, manebunt in præmio quod eis redditur; quæ autem mortificata sunt, manent in reatu ingratitudinis, quæ augetur ex hoc quòd homo post gratiam susceptam peccavit. Similiter etiam demerita quæ non sunt per pœnitentiam deleta, manent in reatu pœnæ, quæ eis debetur; quæ autem pœnitentia delevit, manent in ipsa pœnitentiæ memoria, quam simul cum aliis meritis in notitia habebunt. Unde in quolibet homine erit aliquid ex quo possit ad memoriam sua opera revocare. — Et tamen, ut Augustinus dicit (loc. sup. cit.), principaliter ad hoc divina vis operabitur.

Ad *secundum* dicendum, quòd aliquæ notæ manent in conscientiis singulorum de operibus à se factis; nec oportet quòd notæ istæ sint reatus tantùm, ut ex dictis patet (in corp. ad 1).

Ad *tertium* dicendum, quòd quamvis charitas sit nunc causa dolendi de peccato, tamen sancti in patria erunt ita perfusi gaudio, quòd dolor in eis locum habere non poterit: et ideò de peccatis non dolebunt, sed potiùs gaudebunt de divina misericordia, quâ eis peccata sunt relaxata ; sicut nunc etiam angeli gaudent de divina justitia, quâ fit ut deserti à gratia in peccatum ruant illi quos custodiunt; quorum tamen saluti sollicitè invigilant.

(1) Liber ille aptissimè intelligitur liber prædestinationis; sequitur enim quòd *qui non est inventus in libro vitæ scriptus missus est in stagnum ignis* (Cf. part. I, quæst. XXIV).

Ad *quartum* dicendum, quòd mali cognoscent omnia bona quæ fecerunt, et ex hoc non minuetur eorum dolor, sed magis augmentabitur, quia maximus dolor est multa bona perdidisse : propter quod dicit Boetius (De consol. lib. II, prosâ 4, in princ.), quòd « summum infortunii genus est fuisse felicem. »

ARTICULUS II. — UTRUM QUILIBET POTERIT LEGERE OMNIA QUÆ SUNT IN CONSCIENTIA ALTERIUS.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd non quilibet poterit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius. Resurgentium enim non erit limpidior cognitio quàm nunc sit angelorum, quorum æqualitas resurgentibus promittitur (Matth. XXII). Sed angeli non possunt invicem in suis cordibus videre ea quæ dependent à libero arbitrio : unde indigent locutione ad ea invicem innotescenda. Ergo resurgentes non poterunt inspicere ea quæ continentur in conscientiis aliorum.

2. Præterea, omne quod cognoscitur, aut cognoscitur in se, aut in sua causa, vel in suo effectu. Sed merita, vel demerita quæ continentur in conscientia alicujus, non poterit alius cognoscere in seipsis, quia solus Deus cordi illabitur, et secreta ejus intuetur; similiter nec in causa sua, quia non omnes videbunt Deum, qui solus potest imprimere in affectum, ex quo procedunt merita vel demerita; similiter etiam nec in effectu, quia multa demerita erunt, quorum nullus effectus remanebit, eis totaliter per pœnitentiam abolitis. Ergo non omnia quæ sunt in conscientia alicujus, poterit quilibet alius cognoscere.

3. Præterea, Chrysostomus dicit (hom. XXXI, sup. Epist. ad Hebr. vers. fin.), ut supra habitum est (Sent. IV, dist. 17) : « Nunc autem si recorderis peccatorum tuorum, et frequenter ea in conspectu Dei pronunties, et pro eis depreceris, citiùs illa delebis; si verò obliviscaris, tunc eorum recordaberis nolens, quando publicabuntur, et in conspectu omnium amicorum et inimicorum, sanctorumque angelorum proferentur. » Ex hoc accipitur quòd illa publicatio pœna est negligentiæ, quâ homo confessionem prætermittit. Ergo illa peccata de quibus homo confessus est, non publicabuntur aliis.

4. Præterea, solatium est alicui, si scit se habere multos socios in peccato, et minùs verecundatur inde. Si ergo quilibet peccatum alterius cognosceret, cujuslibet peccatoris erubescentia multùm minueretur, quod non competit. Ergo non omnes omnium peccata cognoscent.

Sed *contra*, super illud (I. Cor. IV : *Illuminabit abscondita tenebrarum*) dicit Glossa (interl.): « Gesta et cogitata, bona et mala, tunc aperta erunt omnibus, et nota. »

Præterea, omnium bonorum peccata præterita æqualiter erunt abolita. Sed quorumdam sanctorum peccata sciemus, sicut Magdalenæ, et Petri, et David. Ergo pari ratione aliorum peccata electorum scientur, et multò magis damnatorum.

CONCLUSIO. — Cùm oporteat, in ultimo judicio justitiam divinam omnibus apparere, necesse est etiam, ut cuilibet sua et aliorum præmiatio, vel condemnatio manifesta sit, et per consequens omnium merita vel demerita, ex quibus sententia justa an injusta sit, cognoscitur.

Respondeo dicendum quòd in ultimo et in communi judicio oportet quòd divina justitia omnibus evidenter appareat, quæ nunc in plerisque latet. Sententia autem condemnantis vel præmiantis justa esse non potest, nisi secundùm merita vel demerita proferatur. Et ideò sicut oportet quòd judex et assessor judicis merita causæ cognoscant ad hoc quòd jus-

tam sententiam proferant, ita oportet, ad hoc quòd justa sententia appareat, quòd omnibus sententiam cognoscentibus merita innotescant. Unde quia sicut cuilibet nota erit sua præmiatio, et sua damnatio, ita et omnibus aliis innotescet, oportet quòd sicut quilibet sua merita vel demerita reducet ad memoriam, ita etiam et aliena ejus cognitioni subjaceant. Et hæc probabilior et communior opinio, quamvis contrarium Magister (in littera, 4, dist. 43) dicat, scilicet quòd peccata quæ sunt per pœnitentiam deleta, in judicio aliis non patefient (1). Sed ex hoc sequeretur quòd nec etiam pœnitentia de peccatis illis perfectè cognoscatur, in quo multùm detraheretur sanctorum gloriæ, et laudi divinæ, quæ tam misericorditer sanctos liberavit.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd omnia merita præcedentia, vel demerita, facient aliquam quantitatem in gloria vel miseria hominis resurgentis. Et ideò ex exterioribus visis poterunt cuncta in conscientiis videri, et præcipuè divinâ virtute ad hoc operante, ut sententia judicis justa omnibus appareat.

Ad *secundum* dicendum, quòd merita vel demerita poterunt aliis ostendi in suis effectibus, ut ex dictis patet (art. præc. ad 1), vel etiam in seipsis per divinam virtutem; quamvis ad hoc virtus intellectûs creati non sufficiat.

Ad *tertium* dicendum, quòd publicatio peccatorum ad ignominiam peccantis est effectus negligentiæ, quæ committitur in omissione confessionis. Sed quòd peccata sanctorum revelentur, non poterit eis esse in erubescentiam, vel verecundiam, sicut nec Mariæ Magdalenæ est in confusionem quòd peccata ejus publicè in ecclesia recitantur, quia verecundia « est timor ingloriationis, » ut Damascenus dicit (Orth. fid. lib. II, cap. 15), quæ in beatis esse non poterit. Sed talis publicatio erit eis ad magnam gloriam, propter pœnitentiam quam fecerunt; sicut et confessor approbat eum qui magna scelera fortiter confitetur. Dicuntur autem peccata esse deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.

Ad *quartum* dicendum, quòd ex hoc quòd peccator aliorum peccata inspiciet, in nullo sua confusio minuetur, sed magis augebitur, in alieno vituperio suum vituperium magis agnoscens. Quòd enim ex tali causa confusio minuatur, contingit ex hoc quòd verecundia respicit æstimationem hominum, quæ ex consuetudine redditur levior. Sed tunc confusio respiciet æstimationem Dei, quæ est secundùm veritatem de quolibet peccato, sive sit unius tantùm, sive multorum.

ARTICULUS III. — UTRUM OMNIA MERITA VEL DEMERITA, PROPRIA ET ALIENA, UNO INTUITU AB ALIQUO VIDEBUNTUR.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd non omnia merita vel demerita, propria et aliena, ab aliquo uno intuitu videbuntur. Ea enim quæ sigillatim considerantur, non videntur uno intuitu. Sed damnati sigillatim considerabunt sua peccata, et ea plangent : unde dicunt (Sap. V, 8) : *Quid nobis profuit superbia?* Ergo non omnia videbunt uno intuitu.

2. Præterea, Philosophus dicit (Topic. lib. II, cap. 44, loco 33), quòd « non contingit simul plura intelligere. » Sed merita et demerita, propria et aliena, non videbuntur nisi intellectu. Ergo non poterunt simul omnia videri.

3. Præterea, intellectus damnatorum non erit post resurrectionem lim-

(1) Huic doctrinæ Magistri Sententiarum adversantur omnes theologi juxta hæc Scripturæ verba : *Nihil est opertum quod non revelabitur, et occultum quod non sciatur* (Matth. X). *Dominus veniens illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium* (I. Cor. IV).

pidior quàm nunc sit beatorum et angelorum, quantùm ad cognitionem naturalem, quâ cognoscunt res per species innatas. Sed tali cognitione angeli non vident plura simul. Ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta simul videre.

Sed *contra*, super illud Job VIII : *Induentur confusione*, dicit Glossa (ordin. Gregorii) : « Viso judice, mala omnia ante oculos mentis versabuntur. » Sed judicem subitò videbunt. Ergo similiter mala quæ commiserunt, et eâdem ratione omnia alia.

Præterea, Augustinus (De civ. Dei, lib. xx, cap. 14, à med.) habet pro inconvenienti quòd legatur aliquis liber materialis in judicio, in quo facta singulorum sunt scripta, eò quòd nullus valeat æstimare illius libri magnitudinem, vel quanto tempore legi posset. Sed similiter etiam non posset æstimari tempus, quantùm oporteret ponere ad considerandum omnia merita et demerita sua, et aliena, ab aliquo homine, si successivè diversa videat. Ergo oportet ponere quòd omnia simul videat unusquisque.

CONCLUSIO. — **Etsi instanti aliquis visurus non sit singula merita vel demerita tam sua, quàm aliena, tamen brevissimo tempore auxilio divinæ virtutis omnia particularia considerabit.**

Respondeo dicendum quòd circa hoc est duplex opinio. — Quidam enim dicunt quòd omnia merita et demerita simul aliquis videbit, sua et aliena, in instanti : quod quidem de beatis facilè credi potest, quia omnia in Verbo videbunt; et sic non est inconveniens quòd simul plura videant; sed de damnatis, quorum intellectus non est elevatus ut possint Deum videre, et in eo omnia alia, est magis difficile. — Et ideò alii dicunt quòd mali simul omnia videbunt in genere peccata sua, et aliena, et hoc sufficit ad accusationem illam quæ debet esse in judicio, vel ad absolutionem : non autem videbunt omnia simul, descendendo ad singula. Sed hoc etiam non videtur consonum dictis Augustini (De civ. Dei, lib. xx, loc. sup. cit.), qui dicit quòd omnia mentis intuitu enumerabunt : quod autem in genere cognoscitur, non enumeratur. — Unde potest eligi media via, quòd singula considerabunt, non tamen in instanti, sed in tempore brevissimo, divinâ virtute ad hoc adjuvante. Et hoc est quod dicit Augustinus, ibidem, quòd « mirâ celeritate cernentur. » Nec est hoc impossibile, quia in quolibet parvo tempore sunt infinita instantia in potentia. — Et per hoc patet responsio ad objecta in utramque partem.

QUÆSTIO LXXXVIII.

DE JUDICIO GENERALI, TEMPORE, ET LOCO IN QUO FIET, IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de judicio generali, tempore et loco in quo fiet. Circa quod quæruntur quatuor : 1° Utrùm generale judicium sit futurum. — 2° Utrùm quantùm ad disceptationem fiet per vocalem locutionem. — 3° Utrùm fiet tempore ignoto. — 4° Utrùm fiet in valle Josaphat.

ARTICULUS I. — UTRUM GENERALE JUDICIUM SIT FUTURUM (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 47, quæst. I, art. 1, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd generale judicium non sit

(1) De fide est futurum judicium universale; quod patet tum ex Scripturis : *Tyro et Sidoni remissiùs erit in die judicii* (Matth. XI). *Regina austri surget in judicio cum generatione ista* (Matth. XII). *Igni reservat in diem judicii et perditionis impiorum hominum* (II. Pet. III), tum ex symbolis apostolico, Nicæno, Constantinopolitano et Athanasii, ubi Christus dicitur *venturus judicare vivos et mortuos.*

futurum, quia, ut dicitur (Nahum I, 9), secundùm vers. Septuaginta, *non judicabit Deus bis in idipsum* (1). Sed nunc Deus judicat de singulis hominum operibus, cùm post mortem unicuique pœnas vel præmia pro meritis tribuit, et dùm etiam quosdam in hac vita pro bonis vel malis operibus præmiat vel punit. Ergo videtur quòd non sit aliud judicium futurum.

2. Præterea, in nullo judicio executio sententiæ præcedit judicium. Sed sententia divini judicii quoad homines est de adeptione regni, vel exclusione à regno, ut patet (Matth. XXV). Ergo cùm modò aliqui adipiscantur regnum æternum, et quidam excludantur ab ipso perpetuò, videtur quòd aliud judicium non sit futurum.

3. Præterea, propter hoc aliqua in judicium oportet adduci, quia dubium est quid de eis definiendum sit. Sed ante finem mundi determinata est unicuique damnatorum sua damnatio, et cuique sanctorum sua beatitudo. Ergo, etc.

Sed *contra* (Matth. XII, 41), dicitur : *Viri Ninitivæ surgent in judicio cum generatione ista, et condemnabunt eam.* Ergo post resurrectionem aliquod judicium fiet.

Præterea (Joan. V, 29), dicitur : *Procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui verò mala egerunt, in resurrectionem judicii.* Ergo videtur quòd post resurrectionem aliquod judicium sit futurum (2).

CONCLUSIO. — Quemadmodum in prima rerum productione immediatè omnia processerunt à Deo, ita universale judicium futurum est, respondens primæ illi rerum productioni, quo dabitur ultima completio mundo.

Respondeo dicendum quòd sicut operatio pertinet ad rerum principium, quo producuntur in *esse*, ita judicium pertinet ad terminum, quo res ad finem suum perducentur. Distinguitur autem duplex Dei operatio : una quâ res primitùs in *esse* produxit, instituens naturam, et distinguens ea quæ ad completionem ipsius pertinent; à quo quidem opere Deus dicitur quievisse (Genes. II). Alia ejus operatio est quâ operatur in gubernatione creaturarum; de qua (Joan. V, 17) : *Pater meus usque modò operatur, et ego operor.* Et ita etiam duplex ejus judicium distinguitur, ordine tamen converso. Unum, quod respondet operi gubernationis, quæ sine judicio esse non potest : per quod quidem judicium unusquisque singulariter pro suis operibus judicatur, non solùm secundùm quòd sibi competit, sed etiam secundùm quòd competit gubernationi universi. Unde differtur unius præmiatio pro utilitate aliorum, ut patet (Hebr. XI), et pœnæ unius ad profectum alterius cedunt. Unde necesse est ut sit aliud judicium universale correspondens ex adverso primæ rerum productioni in *esse*, ut videlicet sicut tunc omnia processerunt immediatè à Deo, ita tunc ultima completio mundo detur, unoquoque accipiente finaliter quod ei debetur secundùm seipsum. Unde et in illo judicio apparebit manifestè divina justitia quantùm ad omnia, quæ nunc ex hoc occultantur quòd interdùm de uno disponitur ad utilitatem aliorum, aliter quàm manifesta opera exigere videantur. Unde etiam et tunc erit universalis separatio bonorum à malis, quia ulteriùs non erit locus ut mali per bonos, vel boni per malos proficiant; propter quem profectum interim commixti inveniuntur boni malis, quoadusque status hujus vitæ per divinam providentiam gubernatur (3).

(1) Vulgata *non consurget duplex tribulatio.*

(2) Adde quod (Matth. XVI, 27) dicitur : *Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis, et tunc reddet unicuique secundùm opera ejus.*

(3) De judicio generali confer quod dictum est in Catechismo romano (part. I, art. VII).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd quilibet homo et est singularis quædam persona, et est pars totius generis humani : unde et duplex ei judicium debetur : unum singulare, quod de eo fiet post mortem, quando recipiet juxta ea quæ in corpore gessit, quamvis non totaliter, quia non quoad corpus, sed quoad animam tantùm; aliud judicium debet esse de eo, secundùm quòd est pars totius humani generis; sicut aliquis judicari dicitur secundùm humanam justitiam, etiam quando judicium datur de communitate, cujus ipse est pars. Unde et tunc quando fiet universale judicium totius humani generis per universalem separationem bonorum à malis, etiam quilibet per consequens judicabitur. Nec tamen Deus judicabit *bis in idipsum*, quia non duas pœnas pro uno peccato inferet, sed pœna quæ ante judicium completè inflicta non fuerat, in ultimo judicio complebitur, postquàm impii cruciabuntur quoad corpus et animam simul.

Ad *secundum* dicendum, quòd propria sententia illius generalis judicii est universalis separatio bonorum à malis, quæ illud judicium non præcedet; sed etiam nunc quoad particularem sententiam uniuscujusque, non plenè præcessit judicii effectus, quia etiam boni ampliùs post judicium præmiabuntur, tum ex gloria corporis adjuncta, tum ex numero sanctorum completo; et mali etiam plus torquebuntur ex adjuncta pœna corporis, et impleto in pœnis numero damnatorum, quia quantò cum pluribus ardebunt, tantò magis ardebunt.

Ad *tertium* dicendum, quòd universale judicium magis directè respicit universalitatem hominum quàm singulos judicandorum, ut dictum est (in corp. art.). Quamvis ergo cuilibet homini ante judicium erit certa notitia de sua damnatione vel præmio, non tamen omnibus omnium damnatio vel præmium innotescet. Unde judicium universale necessarium erit.

ARTICULUS II. — UTRUM JUDICIUM FIET PER LOCUTIONEM VOCALEM.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd judicium illud, quantùm ad disceptationem et sententiam, fiet per locutionem vocalem, quia, ut Augustinus dicit (De civ. Dei, lib. xx, cap. 1, ante med.), « per quot dies futurum hoc judicium tendatur, incertum est. » Sed non esset incertum, si illa quæ in judicio dicuntur futura, tantùm mentaliter complerentur. Ergo judicium illud vocaliter fiet, et non solùm mentaliter.

2. Præterea, Gregorius dicit (Moral. lib. xxvi, cap. 20, inter princ. et med., et habetur in littera, Sent. iv, dist. 47) : « Illi saltem verba judicis audient qui ejus fidem verbo tenuerunt. » Hoc autem non potest intelligi de verbo interiori, quia sic omnes verba judicis audient, quia omnibus et bonis et malis nota erunt omnia facta aliorum. Ergo videtur quòd judicium illud vocaliter peragetur.

3. Præterea, Christus secundùm formam hominis judicabit, in qua corporaliter ab omnibus possit videri. Ergo eàdem ratione videtur quòd corporali voce loquetur, ut ab omnibus audiatur.

Sed *contra*, Augustinus dicit (De civ. Dei, lib. xx, cap. 14, à med.), quod liber vitæ, de quo Apocal. xx, « quædam vis intelligenda est divina, quâ fiet ut cuique opera sua bona vel mala cuncta in memoriam revocentur, et mentis intuitu mirâ celeritate cernantur, ut accuset vel excuset scientia conscientiam; atque ita simul et omnes et singuli judicentur. » Sed si vocaliter discuterentur merita singulorum, non possent omnes et singuli judicari simul. Ergo videtur quòd illa discussio non erit vocalis.

Præterea, sententia proportionaliter debet testimonio respondere. Sed

testimonium et accusatio, et excusatio, erit mentalis : unde (Rom. II, 15) : *Testimonium reddente illis conscientiâ ipsorum, et inter se invicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium* (1), *in die cùm judicabit Deus occulta hominum*. Ergo videtur quòd illa sententia, et totum judicium, mentaliter compleatur.

CONCLUSIO. — Cùm propè infinitum tempus requireretur in judicio universali si per locutionem fieret vocalem ; probabilius est non per locutionem vocalem, sed mentaliter futurum esse ultimum judicium.

Respondeo dicendum quòd quid circa hanc quæstionem sit verum, pro certo definiri non potest ; tamen probabiliùs æstimatur quòd totum illud judicium, et quoad discussionem, et quoad accusationem malorum, et quoad commendationem bonorum, et quoad sententiam de utrisque, mentaliter perficietur. Si enim vocaliter singulorum facta narrarentur, inæstimabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur ; sicut etiam Augustinus dicit (De civ. Dei, lib. XX, loco citato), quòd si liber, ex cujus scriptura omnes judicabuntur, ut dicitur (Apocal. XX), « carnaliter cogitetur, quis ejus magnitudinem aut longitudinem valeat æstimare? aut quanto tempore legi poterit liber in quo scriptæ sunt universæ vitæ universorum? » non autem minus tempus requiritur ad narrandum ore tenùs singulorum facta, quàm ad legendum, si essent in libro materiali scripta. Unde probabile est quòd illa quæ dicuntur (Matth. XXV), non vocaliter, sed mentaliter, intelligenda sint esse perficienda (2).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd pro tanto dicit Augustinus, « quòd incertum est per quot dies hoc judicium tendatur, » quia non est determinatum, utrùm mentaliter vel vocaliter perficiatur. Si enim vocaliter perficeretur, prolixum tempus ad hoc exigeretur ; si autem mentaliter, in momento fieri poterit.

Ad *secundum* dicendum, quòd etiamsi judicium fiat mentaliter tantùm, verbum Gregorii salvari poterit, quia etsi omnibus innotescent sua et aliorum facta, divinâ virtute hoc faciente, quæ in Evangelio *locutio* dicitur, tamen illi qui fidem habuerunt, quam ex verbis Dei conceperunt, ex ipsis verbis judicabuntur, quia dicitur (Rom. II, 12) : *Quicumque in lege peccaverunt, per legem judicabuntur*. Unde quodam speciali modo dicetur aliquid his qui fuerunt fideles, quod non dicetur infidelibus.

Ad *tertium* dicendum, quòd Christus corporaliter apparebit, ut ab omnibus corporaliter judex cognoscatur, quod quidem subitò fieri poterit, Sed locutio, quæ tempore mensuratur, requireret immensam temporis longitudinem, si vocali locutione judicium perageretur (3).

ARTICULUS III. — UTRUM TEMPUS FUTURI JUDICII SIT IGNOTUM (4).

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd tempus futuri judicii non sit ignotum. Sicut enim sancti patres expectabant primum adventum, ita nos expectamus secundum. Sed sancti patres sciverunt tempus primi adventûs, sicut patet per numerum hebdomadarum, qui describitur (Dan. IX) : unde et reprehenduntur Judæi, quòd tempus adventûs Christi non cognoverunt, ut patet (Luc. XII, 56) : *Hypocritæ, faciem cœli et terræ nôstis probare ; hoc autem tempus quomodò non probatis?* Ergo videtur quòd etiam nobis esse

(1) Vulgata : *Cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus.*

(2) Singulis planè innotescent singulorum opera tanquam causæ, et eorum retributiones tanquam effectus et mercedes.

(3) Probabile est, ait Sylvius, quòd sensibili voce Christus locuturus sit hæc aut similia : *Venite, benedicti*, etc. *Discedite à me, maledicti*, etc.

(4) Argumenta quæ S. Doctor hìc habet conferantur cum quæst. LXXIII, art. 1, et quæst. LXXVII, art. 2.

debeat determinatum tempus secundi adventûs, quo Deus ad judicium veniet.

2. Præterea, per signa devenimus in cognitionem signatorum. Sed de futuro judicio multa signa nobis proponuntur in Scriptura, ut patet (Matth. XXIV, et Lucæ XXI, et Marci XIII). Ergo in cognitionem illius temporis possumus pervenire.

3. Præterea, dicit Apostolus (I. Corinth. x, 2) : *Nos sumus in quos fines sæculorum devenerunt* (1); et (I. Joan. II, 18) : *Filioli, novissima hora est*, etc. Cùm ergo jam longum tempus transierit, ex quo dicta hæc sunt, videtur quòd saltem nunc scire possumus quòd ultimum judicium sit propinquum.

4. Præterea, tempus judicii non oportet esse occultum, nisi propter hoc quòd quilibet sollicitus se ad judicium præparet, dùm determinatum tempus ignorat. Sed eadem sollicitudo remaneret etiam si certum esset, quia cuique incertum est tempus suæ mortis, *in quo*, sicut dicit Augustinus (in epist. ad Hesychium, 199, al. 80, parùm à princ.), quemcumque invenerit suus novissimus dies, in hoc eum comprehendet mundi novissimus dies.» Ergo non est necessarium tempus judicii esse occultum.

Sed *contra* est quod dicitur (Marci XIII, 32) : *De die illo, vel hora, nemo scit, neque angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater.* Dicitur autem Filius nescire, inquantum nos scire non facit.

Præterea (I. Thessal. v, 2) : *Dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet.* Ergo videtur, cùm adventus furis in nocte sit omninò incertus, quòd dies ultimi judicii sit omninò incertus.

CONCLUSIO. — Cùm sicut initium, ita et finis mundi soli divinæ potestati subjiciatur, convenienter ejus cognitionem sibi soli Deus reservavit.

Respondeo dicendum quòd Deus per scientiam suam est causa rerum. Utrumque autem creaturis communicat, dùm et rebus tribuit virtutem agendi alias res, quarum sint causæ, et quibusdam etiam cognitionem rerum præbet. Sed in utroque aliqua sibi reservat; operatur enim quædam, in quibus nulla creatura ei cooperatur; et similiter cognoscit quædam quæ à nulla pura creatura cognoscuntur. Hæc autem nulla alia magis esse debent quàm illa quæ soli divinæ subjacent potestati, in quibus nulla creatura ei cooperatur. Et hujusmodi est finis mundi, in quo erit dies judicii. Non enim per aliquam causam creatam mundus finietur, sicut etiam esse incœpit immediatè à Deo. Unde decenter cognitio finis mundi soli Deo reservatur. Et hanc rationem videtur ipse Dominus assignare (Act. I, 7) : *Non est*, inquit, *vestrum nôsse tempora*, *vel momenta*, *quæ Pater posuit in sua potestate;* quasi diceret, « quæ soli potestati ejus reservata sunt. »

Ad *primum* ergo dicendum, quòd in primo adventu Christus venit occultus, secundùm illud (Isa. XLV, 15) : *Verè tu es Deus absconditus*, *Deus Israel Salvator*. Et ideò ut à fidelibus cognosci posset, oportuit determinatè tempus prædeterminare. Sed in secundo adventu veniet manifestè, ut dicitur (Psal. XLIX, 3) : *Deus manifestè veniet*, etc. Et ideò circa cognitionem adventûs ipsius error esse non poterit. Et propter hoc non est simile.

Ad *secundum* dicendum, quòd, sicut dicit Augustinus (in epist. de die judicii, ad Hesychium, 199, al. 80, aliquant. ante med.), « signa quæ in Evangeliis ponuntur, non omnia pertinent ad secundum adventum, qui erit in fine; sed quædam eorum pertinent ad tempus destructionis Jeru-

(1) Vulgata : *Scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos, etc.*

salem, quæ jam præteriit; quædam verò, et plura, pertinent ad adventum quo quotidiè venit in Ecclesiam, eam visitans spiritualiter, prout in nobis inhabitat per fidem et amorem; » nec illa quæ in Evangeliis vel in Epistolis ponuntur ad ultimum adventum spectantia, ad hoc possunt valere ut determinati tempus judicii possit agnosci; quia illa pericula quæ prænuntiantur, nuntiantia vicinum Christi adventum, etiam à tempore primitivæ Ecclesiæ fuerunt, quandoque intensiùs, quandoque remissiùs : unde et ipsi dies Apostolorum dicti sunt novissimi dies, ut patet (Act. II), ubi Petrus exponit illud verbum (Joelis II, 28) : *Erit in novissimis diebus*, etc., pro tempore illo; et tamen ex illo tempore jam tempus plurimum transivit; et quandoque plures et quandoque pauciores tribulationes in Ecclesia fuerunt. Unde non potest determinari quantum tempus sit futurum, nec de mense, nec de anno, nec de centum, nec de mille annis, ut Augustinus in eodem libro (seu epist. cit., à med.) dicit. Sed etsi credantur in fine hujusmodi pericula magis abundare, non potest tamen determinari quæ sit illa quantitas periculorum quæ immediatè diem judicii præcedet, vel Antichristi adventum, cùm etiam circa tempora primitivæ Ecclesiæ fuerint persecutiones aliquæ adeò graves, et corruptiones errorum adeò abundarent, quòd ab aliquibus tunc vicinus expectaretur, vel imminens Antichristi adventus; sicut dicitur in ecclesiastica Historia (Euseb. lib. VI, cap. 6), et in lib. Hieronymi De viris illustribus, cap. *Judex de septuaginta*, etc.

Ad *tertium* dicendum, quòd ex hoc quòd dicitur : *Novissima hora est*, vel ex similibus locutionibus quæ in Scriptura leguntur, non potest aliqua determinata quantitas temporis sciri. Non enim est dictum ad significandum aliquam brevem horam temporis, sed ad significandum novissimum statum mundi, qui est quasi novissima ætas; quæ quanto temporis spatio duret, non est definitum; cùm etiam nec senio, quod est ultima ætas hominis, sit aliquis certus terminus definitus, cùm quandoque inveniatur durare quantùm omnes præcedentes ætates, vel plus, ut dicit Augustinus (quæst. LXXXIII, quæst. LVIII, à med.). Unde etiam Apostolus (II. Thessal. II) excludit falsum intellectum quem quidam ex suis verbis conceperant, ut crederent diem Domini jam instare.

Ad *quartum* dicendum, quòd etiam supposità mortis incertitudine, dupliciter ad vigilantiam valet incertitudo judicii. Primò quantùm ad hoc quòd ignoratur, ut etiam tantùm differatur, quantùm est hominis vita; ut sic ex duabus partibus incertitudo majorem diligentiam faciat. Secundò quantùm ad hoc quòd homo non gerit solùm sollicitudinem de persona sua, sed de familia, vel civitate, vel regno, aut totâ Ecclesiâ, cui non determinatur tempus durationis secundùm hominis vitam. Et tamen oportet unumquodque horum hoc modo disponi ut dies Domini non inveniat imparatos.

ARTICULUS IV. — UTRUM JUDICIUM FIET IN VALLE JOSAPHAT.

De his etiam Sent. IV, dist. 4, qu. I, art. 4, quæstiunc. IV.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quòd judicium non fiet in valle Josaphat, aut in loco circumstante, quia ad minus oportet omnes judicandos in terra stare, eos autem tantùm elevari in nubibus quorum erit judicare. Sed tota terra promissionis capere non posset multitudinem judicandorum. Ergo non potest esse quòd circa vallem illam sit futurum judicium.

2. Præterea, Christo in humanitate datum est judicium, ut justè judicet, quia injustè judicatus est in prætorio Pilati, et sententiam injusti judicii in Golgotha suscepit. Ergo loca illa magis debent ad judicium determinari.

3. Præterea, nubes fiunt ex resolutione vaporum. Sed tunc nulla erit evaporatio, vel resolutio. Ergo non poterit esse quòd *justi in nubibus obviàm Christo in aera rapiantur ;* et sic oportebit et bonos et malos esse in terra : et ita multò amplior locus requiretur quàm sit vallis ista.

Sed *contra* est quod dicitur (Joelis III, 2) : *Congregabo omnes gentes, et deducam eas in vallem Josaphat, et disceptabo ibi cum eis.*

Præterea (Act. I, 2), dicitur : *Quemadmodùm vidistis eum ascendentem in cœlum, ita veniet.* Sed ipse ascendit in cœlum de monte Oliveti, qui præeminet valli Josaphat. Ergo et circa loca illa ad judicandum veniet (1).

CONCLUSIO. — Sicut Christus ex monte Oliveti in cœlum ascendit, sic et circa illum locum eum descensurum probabile est, ut idem esse ostendatur, qui descendit et ascendit.

Respondeo dicendum quòd qualiter illud judicium sit futurum, et quomodò homines ad judicium convenient, non potest multùm per certitudinem sciri ; tamen probabiliter potest colligi ex Scripturis (2) quòd circa locum montis Oliveti descendet, sicut et inde ascendit, ut idem esse ostendatur qui descendit, et qui ascendit.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd magna multitudo in parvo spatio comprehendi potest. Sufficit autem ponere quantùmcumque spatium circa locum illum ad capiendum multitudinem judicandorum; dummodò ab illo spatio Christum videre possint, qui in aere præeminens, et maximâ claritate refulgens, à longinquo inspici poterit.

Ad *secundum* dicendum, quòd quamvis Christus per hoc quòd judicatus est injustè, judiciariam potestatem meruerit, non tamen judicabit in forma infirmitatis, in qua injustè judicatus est, sed in forma gloriosa in qua ad Patrem ascendit. Unde locus ascensionis magis competit judicio, quàm locus ubi condemnatus est.

Ad *tertium* dicendum, quòd nubes hìc appellantur, ut dicunt quidam, quædam densitates lucis resplendentis à corporibus sanctorum, et non aliquæ evaporationes ex terra et aqua. — Vel potest dici quòd nubes illæ generabuntur divinâ virtute, ad ostendendum conformitatem in adventu ad judicium, et ascensionem; ut qui ascendit in nube, ad judicium veniat Nubes etiam propter refrigerium indicat misericordiam judicantis.

QUÆSTIO LXXXIX.

DE JUDICANTIBUS ET JUDICATIS IN JUDICIO GENERALI, IN OCTO ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de judicantibus et judicatis in judicio generali. Circa quod quæruntur octo : 1° Utrùm aliqui homines judicaturi sint cum Christo. — 2° Utrùm voluntariæ paupertati correspondeat judiciaria potestas.— 3° Utrùm etiam angeli sint judicaturi. — 4° Utrùm dæmones exequentur sententiam judicis in damnatos. — 5° Utrùm omnes homines in judicio comparebunt. — 6° Utrùm aliqui boni judicandi sint. — 7° Utrùm aliqui mali. — 8° Utrùm etiam angeli sint judicandi.

ARTICULUS I. — UTRUM ALIQUI HOMINES JUDICABUNT CUM CHRISTO.

De his etiam S. Thomas, Sent. IV, dist. 46, quæst. I, art. 2, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd nulli homines judicabunt

(1) Quod et nomini hebraïco respondet : significat enim *Josaphat* idem quòd *judicium Domini*, vel *Dominus judicat*, ut in libro De nominibus hebraïcis interpretatur Beda.

(2) Quas ita interpretati sunt Hieron. Lyranus, Carthus. in Joelem, Isidorus De judicio Domini, cap. 61, Albertus Magnus in cap. 25, Matth. et scholastici in Sent. IV, dist. 47.

cum Christo (Joan. v, 22): *Pater omne judicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium*, etc. Sed honorificentia talis non debetur alicui nisi Christo. Ergo, etc.

2. Præterea, quicumque judicat, habet auctoritatem super illud quod judicat. Sed ea de quibus debet esse futurum judicium, sicut merita et demerita (1) humana, soli divinæ auctoritati subsunt. Ergo nulli competit de his judicare.

3. Præterea, judicium illud non exercebitur vocaliter, sed mentaliter, ut probabiliùs æstimatur. Sed hoc quòd cordibus hominum omnium (2) notificentur merita et demerita, quod est quasi accusatio vel commendatio; vel retributio pœnæ et præmii, quod est quasi sententiæ prolatio, solâ divinâ virtute fiet. Ergo nulli alii judicabunt nisi Christus, qui est Deus.

Sed *contra* est quod dicitur (Matth. xix, 28): *Sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel*. Ergo, etc.

Præterea (Isa. iii, 14): *Dominus ad judicium veniet cum senibus populi sui*. Ergo videtur quòd etiam alii judicabunt cum Christo.

CONCLUSIO. — Judicabunt perfecti viri cum Christo, inquantum in eis continentur decreta divinæ justitiæ, ex quibus homines judicabuntur: et inquantum Christi judicis sententiam aliis patefacient.

Respondeo dicendum quòd judicare multipliciter dicitur. Uno modo quasi causaliter; ut dicatur illud judicare, unde apparet aliquis judicandus: et secundùm hoc aliqui dicuntur judicare comparatione, inquantum ex comparatione aliorum aliqui judicandi ostenduntur, sicut patet (Matth. xii, 41): *Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione ista, et condemnabunt eam*. Sed sic judicare in judicio communiter et bonorum et malorum est. Alio modo dicitur judicare, quasi interpretativè: interpretamur enim aliquem facere qui facienti consentit. Unde illi qui consentient Christo judici, ejus sententiam approbando, judicare dicentur; et sic judicare erit omnium electorum: unde dicitur (Sap. iii, 8): *Judicabunt justi nationes*. Tertio modo dicitur aliquis judicare quasi assessoriè, et per similitudinem, quia scilicet similitudinem judicis habet, inquantum sedet in loco eminenti, sicut judex: et sic assessores dicuntur judicare. Et secundùm hunc modum dicunt quidam quòd perfecti viri, quibus judiciaria potestas promittitur (Matth. xix), judicabunt, scilicet per honorabilem assessionem; quia superiores cæteris apparebunt in judicio, obviantes *Christo in aera*. Sed istud non videtur sufficere ad promissionem Domini complendam, quâ dicitur (Matth. xix, 28): *Sedebitis judicantes*; videtur enim judicium consessioni superaddere. Et ideò est quartus modus judicandi, qui perfectis viris conveniet, inquantum in eis continentur decreta divinæ justitiæ, ex quibus homines judicabuntur; sicut si liber in quo continetur lex, judicare dicatur. Unde (Apocal. xx): *Judicium sedit, et libri aperti sunt* (3). Et per hunc modum hanc judicationem Richardus de Sancto-Victore exponit (in tract. De judiciar. potest. circa med.); unde dicit: « Qui divinæ contemplationi assistunt, qui in libro sapientiæ quotidiè legunt, velut in cordium voluminibus transcribunt quidquid jam perspicuâ veritatis intelligentiâ comprehendunt; » et infra: « Quid verò sunt judicantium corda, divinitùs in omnem veritatem edocta, nisi quædam canonum decreta? » — Sed quia judicare importat actionem in alium procedentem, ideò, propriè

(1) Ita passim, optimè. Al., *et præmia*.
(2) Al. deest *omnium*.
(3) In Vulgata, vers. 4: *Judicium datum est illis*; et vers. 12: *Et vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt*.

loquendo, judicare dicitur qui sententiam loquendo in alterum fert. Sed hoc dupliciter contingit. Uno modo ex propria auctoritate : et hoc est illius qui habet dominium in alios et potestatem, cujus regimini subduntur qui judicantur; unde ejus est in eos jus ferre. Et sic judicare est solius Dei. Alio modo judicare est sententiam alterius auctoritate latam in aliorum notitiam ducere, quod est sententiam latam pronuntiare. Et hoc modo perfecti viri judicabunt, quia alios ducent in cognitionem divinæ justitiæ, ut sciant quid justè pro meritis eis debeatur; ut sic ipsa revelatio justitiæ dicatur judicium. Unde dicit Richardus de Sancto-Victore (loc. cit.) : « Judices coram judicandis decretorum suorum libros aperire, est ad cordium suorum inspectionem, inferiorum quorumlibet visum admittere, sensumque suum in his quæ ad judicium pertinent revelare. »

Ad *primum* ergo dicendum, quòd objectio illa procedit de judicio auctoritatis, quod soli Christo convenit.

Et similiter dicendum est ad *secundum*.

Ad *tertium* dicendum, quòd non est inconveniens aliquos sanctorum aliis quædam revelare, vel per modum illuminationis, sicut superiores angeli inferiores illuminant; vel per modum locutionis (1), sicut inferiores superioribus loquuntur.

ARTICULUS II. — UTRUM JUDICIARIA POTESTAS CORRESPONDEAT VOLUNTARIÆ PAUPERTATI.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd judiciaria potestas non correspondeat voluntariæ paupertati. Hæc enim solùm duodecim apostolis est promissa (Matth. XIX, 28) : *Sedebitis super sedes duodecim judicantes*, etc. Cùm ergo non omnes voluntariè pauperes sint apostoli, videtur quòd non omnibus judiciaria potestas respondeat.

2. Præterea, majus est offerre sacrificium Deo de proprio corpore quàm de exterioribus rebus (2). Sed martyres, et etiam virgines, offerunt de proprio corpore sacrificium Deo; voluntariè autem pauperes de exterioribus rebus. Ergo sublimitas judiciariæ potestatis magis respondet martyribus et virginibus, quàm voluntariè pauperibus.

3. Præterea, (Joan. V, 45) : *Est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis;* Glossa interl., *quia voci ejus non creditis.* Et (Joan. XII, 48): *Sermo, quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die.* Ergo ex hoc quòd aliquis proponit legem, vel verbum exhortationis ad instructionem morum, habet quòd judicet contemnentes. Sed hoc est doctorum. Ergo doctoribus magis competit quàm voluntariè pauperibus.

4. Præterea, Christus ex hoc quòd injustè judicatus est, inquantum homo, meruit ut sit judex omnium in humana natura (Joan. V, 27) : *Potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est.* Sed qui persecutionem patiuntur propter justitiam, injustè judicantur. Ergo judiciaria potestas magis competit eis quàm pauperibus.

5. Præterea, superior non judicatur ab inferiori. Sed multi licitè divitiis utentes erunt majoris meriti multis voluntariè pauperibus. Ergo voluntariè pauperes non judicabunt ubi illi judicabuntur.

(1) Confer quod dictum est à B. Thoma, lect 1 in cap. 6 prioris ad Corinth. atque hæc revelatio, *judicium ministeriale* potest appellari; quemadmodum et potestas sic judicandi, *ministerialis*.

(2) Quia quantò res quæ offertur est intimior offerenti, proptereaque amabilior et charior tantò illius oblatio major est; corpus autem est intimius quibuslibet aliis rebus, etc.

Sed *contra* (Job, XXXVI, 6) : *Non salvat impios, et judicium pauperibus tribuit*. Ergo pauperum est judicare.

Præterea (Matth. XIX, super illud : *Vos qui reliquistis omnia*, etc.), dicit Glossa ord. : « Qui reliquerunt omnia et secuti sunt Deum, hi judices erunt; qui licita habentes rectè usi sunt, judicabuntur; » et sic idem quod prius.

CONCLUSIO. — Non cuilibet pauperi datur judiciaria potestas, sed ei qui omnibus relictis, Christum secutus fuerit, juxta perfectionem vitæ.

Respondeo dicendum quòd paupertati debetur judiciaria potestas specialiter propter tria. Primò ratione congruitatis, quia voluntaria paupertas est eorum qui omnibus quæ mundi sunt contemptis, soli Christo inhærent; et ideò non est in eis aliquid quod eorum judicium à justitia deflectat : unde idonei ad judicandum redduntur, quasi veritatem justitiæ præ omnibus diligentes. Secundò per modum meriti, quia humilitati respondet exaltatio pro merito. Inter omnia autem quæ hominem in hoc mundo despectum faciunt, præcipuum est paupertas. Unde et pauperibus excellentia judiciariæ potestatis promittitur, ut sic qui propter Christum se humiliat, exaltetur. Tertiò quia paupertas disponit ad prædictum modum judicandi. Ex hoc enim aliquis sanctorum judicare dicetur, ut ex dictis patet (art. præc.), quia cor habebit edoctum omni divinâ veritate, quam aliis potens erit manifestare. In progressu autem ad perfectionem primum quod relinquendum occurrit, sunt exteriores divitiæ, quia hæc sunt ultimò acquisita. Quod autem ultimum in generatione est, primum est in destructione. Unde et inter beatitudines, quibus est progressus ad perfectionem, prima ponitur paupertas. Et sic paupertati respondet judiciaria potestas, inquantum est prima dispositio ad perfectionem prædictam. Et hinc est quòd non quibuscumque pauperibus etiam voluntariè repromittitur potestas prædicta, sed illis qui relinquentes omnia sequuntur Christum secundùm perfectionem vitæ (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd, sicut Augustinus dicit (De civit. Dei, lib. XX, cap. 5, ante med.), « nec quoniam super duodecim sedes sessuros esse ait, duodecim solos homines cum ipso judicaturos putare debemus; alioquin quoniam in locum Judæ traditoris apostolum Matthiam legimus ordinatum, Paulus, qui plus aliis laboravit, ubi ad judicandum sedeat, non habebit. Unde duodenario numero, ut ibidem judicat, significata est universa judicantium multitudo, propter duas partes septenarii, scilicet tria, et quatuor, quæ in se ductæ faciunt duodenarium. » Duodenarius autem est numerus perfectus, propter hoc quòd consistit ex duplici senario, qui est numerus perfectus. — Vel quoad litteram duodecim apostolis loquebatur in quorum persona hoc omnibus eorum sequacibus promittebat.

Ad *secundum* dicendum, quòd virginitas et martyrium non ita disponunt ad retinendum in corde decreta divinæ justitiæ, sicut paupertas; sicut è contrario exteriores divitiæ ex sua sollicitudine suffocant verbum Dei, sicut dicitur (Lucæ VIII). — Vel dicendum quòd paupertas non sola sufficit ad meritum judiciariæ potestatis, sed est prima pars perfectionis, cui respondet judiciaria potestas. Unde inter ea quæ sequuntur ad pauperta-

(1) Juxta mentem D. Thomæ privilegium illud non est promissum statui vel professioni, sed exactæ illius statûs observationi. Hinc Antoninus ait (S. P. tit. XVI, cap. 10) : Perfecti religiosi venient cum Christo judice in fine mundi non judicandi, sed judicaturi, qui mundum perfectè contempserunt.

tatem ad perfectionem spectantia, possunt computari et virginitas, et martyrium, et omnia perfectionis opera; non tamen sunt ita principalia, sicut paupertas, quia principium rei est maxima pars ejus.

Ad *tertium* dicendum, quòd ille qui legem proposuit, aut exhortatus est ad bonum, judicabit, causaliter loquendo, quia per comparationem ad verba ab ipso prolata, vel proposita, alii judicabuntur. Et ideò non respondet propriè potestas judiciaria prædicationi vel doctrinæ. — Vel dicendum, secundùm quosdam, quòd tria requiruntur ad potestatem judiciariam : primò abdicatio temporalium curarum, ne impediatur animus à sapientiæ perceptione; secundò requiritur habitus continens divinam justitiam scitam et observatam; tertiò quòd illam justitiam alios quis docuerit : et sic doctrina erit perfectio complens meritum judiciariæ potestatis.

Ad *quartum* dicendum, quòd Christus in hoc quòd injustè judicatus est, seipsum humiliavit; *Oblatus est* enim, *quia voluit* (Isaiæ LIII, 7), et meritum humilitatis est judiciaria exaltatio, quia ei omnia subduntur, ut dicitur (Philip. II). Et ideò magis debetur judiciaria potestas illis qui voluntariè se humiliant, bona temporalia abjiciendo, propter quæ homines à mundanis honorantur, quàm his qui ab aliis humiliantur.

Ad *quintum* dicendum, quòd inferior non potest judicare superiorem auctoritate propriâ; sed tamen auctoritate superioris potest, sicut patet in judicibus delegatis. Et ideò non est inconveniens si hoc quasi accidentale præmium pauperibus detur, ut judicent alios, etiam qui sunt excellentioris meriti respectu præmii essentialis.

ARTICULUS III. — UTRUM ANGELI DEBEANT JUDICARE.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd angeli debeant judicare (Matth. XXV, 31) : *Cùm venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes angeli cum eo.* Sed loquitur de adventu ad judicium. Ergo videtur quòd angeli etiam judicabunt.

2. Præterea, angelorum ordines nomina sortiuntur ex officio quod exercent. Sed quidam ordo Angelorum est ordo thronorum; quod videtur pertinere ad judiciariam potestatem; thronus enim est *sedes judicis, solium regis, cathedra doctoris.* Ergo aliqui angeli judicabunt.

3. Præterea, sanctis post hanc vitam promittitur angelorum æqualitas (Matth. XXII). Si ergo homines hanc habebunt potestatem ut judicent, multò fortiùs angeli.

Sed *contra* (Joan. V, 27): *Potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est.* Sed angeli non communicant in humana natura. Ergo nec in judiciaria potestate.

Præterea, non est ejusdem judicare, et esse judicis ministrum. Sed angeli erunt in judicio illo ut ministri judicis, ut dicitur (Matth. XIII, 41): *Mittet Filius hominis angelos suos, et colligent de regno ejus omnia scandala.* Ergo angeli non judicabunt.

CONCLUSIO. — Cùm angeli non sint humanæ naturæ participes, non competit eis judicare, sed Christo qui verè homo est.

Respondeo dicendum quòd assessores judicis debent judici esse conformes. Judicium autem Filio hominis attribuitur(1), quia secundùm humanam naturam omnibus apparebit tam bonis quàm malis, quamvis tota Trinitas judicet per auctoritatem. Et ideò etiam oportet ut assessores judi-

(1) Sive Christo inquantum est filius hominis, ut ex Joan. V supra patet : dictum est autem ex professo (part. III, quæst. LIX, art. 2) cur sic hoc ei conveniat.

cis humanam naturam habeant, in qua possint ab omnibus bonis et malis videri. Et sic angelis non competit judicare, quamvis angeli etiam aliquo modo possint dici judicare, scilicet per sententiæ approbationem (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd sicut ex Glossa ord., ibidem, patet, angeli cum Christo venient, non ut judices, sed « ut sint testes humanorum actuum, sub quorum custodia homines benè vel malè egerunt. »

Ad *secundum* dicendum, quòd nomen throni attribuitur angelis ratione illius judicii quod Deus semper exercet, omnia justissimè gubernando; cujus judicii angeli sunt quodammodò executores et promulgatores. Sed judicium quod de hominibus per hominem Christum fiet, etiam requirit homines assessores.

Ad *tertium* dicendum, quòd hominibus promittitur angelorum æqualitas quantùm ad præmium essentiale; nihil tamen prohibet aliquod præmium accidentale exhiberi hominibus, quod angelis non dabitur, ut patet de aureola virginum aut martyrum, et similiter potest dici de judiciaria potestate.

ARTICULUS IV. — UTRUM DÆMONES EXEQUENTUR SENTENTIAM JUDICIS IN DAMNATOS.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quòd post diem judicii dæmones non exequentur sententiam judicis in damnatos, quia, secundùm Apostolum (I. Cor. XV, 24), *tunc evacuabit omnem principatum, potestatem et virtutem*. Ergo cessabit omnis prælatio. Sed exequi judicis sententiam, quamdam denotat prælationem. Ergo dæmones post diem judicii non exequentur sententiam judicis.

2. Præterea, dæmones magis peccaverunt quàm homines. Ergo non est justum quòd homines per dæmones torqueantur.

3. Præterea, sicut dæmones suggerunt hominibus mala, ita angeli boni suggerunt bona. Sed præmiare bonos non erit officium bonorum angelorum, sed hoc erit ab ipso Deo immediatè. Ergo nec punire malos erit officium dæmonum.

Sed *contra* est quòd homines peccatores se diabolo subdiderunt peccando. Ergo justum est ut ei subjiciantur in pœnis, quasi ab eo puniendi.

CONCLUSIO. — Quemadmodum beati beatos mutuò illuminant, ut angeli per quos divinæ illuminationes deferuntur : ita probabile est quòd dæmones damnatos torquebunt.

Respondeo dicendum quòd circa hoc tangitur à Magistro in littera (Sent. IV, dist. 47) duplex opinio : et utraque videtur Dei justitiæ competere; ex hoc enim quòd homo peccat, justè dæmoni subjicitur; sed dæmon injustè ei præest. Opinio ergo illa quæ ponit dæmones in futurum post diem judicii hominibus non præesse in pœnis, respicit ordinem divinæ justitiæ ex parte dæmonum punientium. Contraria verò opinio respicit ordinem divinæ justitiæ ex parte hominum punitorum. Quæ autem earum verior sit, certum nobis esse non potest. Verius tamen existimo quòd sicut ordo servabitur in salvatis, quo quidam à quibusdam illuminabuntur et perficientur, eò quòd omnes cœlestis hierarchiæ ordines perpetui erunt, ita servabitur ordo in pœnis, ut homines per dæmones puniantur, ne totaliter divinus ordo, quo angelos medios inter naturam humanam et divinam constituit, annulletur. Et ideò sicut hominibus per angelos bonos divinæ illuminationes deferuntur, ita etiam dæmones sunt executores divinæ jus-

(1) Ita quoque Bonavent. in Sent. IV, dist. 47; utrùm autem sint judicaturi malos angelos, neuter exprimit : pars affirmans videtur probabilis, ait Sylvius.

titiæ in malos. Nec ob hoc minuitur aliquid de dæmonum pœna, quia in hoc etiam quòd alios torquent, ipsi torquebuntur; ibi enim miserorum societas miseriam non minuet, sed augebit.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd prælatio illa quæ dicitur evacuanda per Christum in futuro, est accipienda secundùm modum prælationis quæ est secundùm statum hujus mundi, in quo et homines hominibus principantur, et angeli hominibus, et angeli angelis, et angeli dæmonibus, et dæmones dæmonibus (1), et dæmones hominibus : et hoc totum ad perducendum ad finem, vel abducendum à fine. Tunc autem cùm omnia ad finem illum pervenerint, non erit prælatio abducens à fine, vel adducens ad finem, sed conservans in fine boni vel mali.

Ad *secundum* dicendum, quòd quamvis meritum dæmonum non requirat quòd hominibus præferantur, quia injustè sibi homines subjecerunt, tamen hoc requirit ordo naturæ ipsorum ad naturam humanam. « Bona enim naturalia in eis integra manent, » ut Dionysius dicit (De divinis nominibus, cap. IV, part. 4, lect, 19).

Ad *tertium* dicendum, quòd angeli boni non sunt causa principalis præmii electis, quia hoc omnes immediatè à Deo percipiunt; sed tamen quorumdam accidentalium præmiorum angeli hominibus sunt causa inquantum per superiores angelos, inferiores et angeli et homines illuminantur de aliquibus secretis divinorum, quæ ad substantiam beatitudinis non pertinent. Et similiter etiam principalem pœnam damnati excipient immediatè à Deo, scilicet exclusionem perpetuam à visione Dei; alias autem pœnas sensibiles non est inconveniens hominibus per dæmones infligi. — In hoc tamen est differentia, quia meritum exaltat, sed peccatum deprimit. Unde cùm natura angelica sit altior quàm humana, quidam propter excellentiam meriti intantum exaltabuntur quòd talis exaltatio excedet altitudinem naturæ et præmii in quibusdam angelis : unde etiam quidam angeli per quosdam homines illuminabuntur. Sed nulli homines peccatores propter aliquem gradum malitiæ pervenient ad illam eminentiam quæ debetur naturæ dæmonum.

ARTICULUS V. — UTRUM OMNES HOMINES IN JUDICIO COMPAREBUNT (2).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 47, quæst. II, art. 3, quæstiunc. I.

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quòd non omnes homines in judicio comparebunt, quia dicitur (Matth. XIX, 28) : *Sedebitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel.* Sed non omnes homines pertinent ad illas tribus duodecim. Ergo videtur quòd non omnes in judicio comparebunt.

2. Præterea, idem videtur per hoc quod dicitur (in Psal. I, 6) : *Non resurgent impii in judicio.* Sed multi sunt tales. Ergo videtur quòd non omnes comparebunt.

3. Præterea, ad hoc aliquis ad judicium adducitur, ut ejus merita discutiantur. Sed quidam sunt qui nulla merita habuerunt, sicut pueri ante perfectam ætatem decedentes. Ergo illos in judicio comparere necesse non erit.

Sed *contra* est quod dicitur (Act. X, 42), quòd *Christus constitutus est à Deo judex vivorum et mortuorum.* Sed sub istis duabus differentiis com-

(1) Ita recentiores edit. Veteres omittunt : *Et angeli dæmonibus, et dæmones dæmonibus.*

(2) Responsio B. Thomæ tum hic et art. 6 et 7, tum lect. 1 in cap. 14 ad Rom. et lect. 2 in cap. 5, II. Cor. certa est, ait Sylvius, omnes omninò homines à Christo esse judicandos, nullo excepto.

prehenduntur omnes homines, qualitercumque vivi à mortuis distinguantur. Ergo omnes homines in judicio comparebunt.

Præterea (Apoc. I, 7), dicitur: *Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus*. Hæc autem non essent, si non omnes in judicio comparerent. Ergo, etc.

CONCLUSIO. — **Sicut Christus pro omnibus passus est (etsi non omnes passionis ejus effectum sentiant), ita omnes homines in extremo judicio comparare decet ad Christi in humana natura exaltationem videndam.**

Respondeo dicendum quòd potestas judiciaria Christo homini collata est in præmium humilitatis quam in passione exhibuit. Ipse autem in sua passione sanguinem pro omnibus fudit quantùm ad sufficientiam, licèt non in omnibus effectum habuit, propter impedimentum in aliquibus inventum. Et ideò congruum est ut omnes homines in judicio congregentur ad videndum ejus exaltationem in humana natura, secundùm quam constitutus est à Deo judex vivorum et mortuorum.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd, sicut dicit Augustinus (De civit. Dei, lib. xx, cap. 5, circa med.), « non quia dictum est: *Judicantes duodecim tribus Israel*, tribus Levi, quæ tertia decima est (1), judicanda non erit; aut solùm illum populum, non etiam gentes cæteras judicabunt. » Ideò autem per duodecim tribus omnes aliæ gentes significatæ sunt, quia in sortem duodecim tribuum per Christum sunt vocatæ.

Ad *secundum* dicendum, quòd hoc quod dicitur: *Non resurgent impii in judicio*, si referatur ad omnes peccatores, sic intelligendum est, quòd non resurgent ad hoc quòd judicent; si autem impii dicantur infideles, sic intelligendum est, quòd non resurgent ad hoc quòd judicentur, quia *jam judicati sunt* (Joan. III); sed omnes resurgent, ut in judicio compareant ad gloriam judicis intuendam.

Ad *tertium* dicendum, quòd etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes in judicio comparebunt, non ut judicentur, sed ut videant gloriam judicis.

ARTICULUS VI. — UTRUM BONI IN JUDICIO JUDICABUNTUR.

Ad sextum sic proceditur. 1. Videtur quòd nulli boni in judicio judicabuntur, quia (Joan. III, 18): *Qui credit in eum, non judicatur*. Sed omnes boni crediderunt in eum. Non ergo judicabuntur.

2. Præterea, illi non sunt beati quibus est incerta sua beatitudo; ex quo Augustinus (Sup. Gen. ad litt. lib. XI, cap. 17), probat dæmones nunquam fuisse beatos. Sed sancti homines nunc sunt beati. Ergo certi sunt de sua beatitudine. Sed quod certum est, non adducitur ad judicium. Ergo boni non judicabuntur.

3. Præterea, timor beatitudini repugnat. Sed extremum judicium, quod tremendum maximè dicitur, non poterit fieri sine timore eorum qui sunt judicandi; unde etiam super illud Job, XL: *Cùm sublatus fuerit, timebunt angeli*, etc., dicit Gregorius (Moral. lib. XXXIV, cap. 7, sub fin.): « Consideremus quomodo tunc iniquorum conscientia concutietur, quando etiam justorum vita turbatur. » Ergo beati non judicabuntur.

Sed *contra*, videtur quòd omnes boni judicabuntur, quia dicitur (II. Cor. v, 10): *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum*. Sed nihil est aliud judicari. Ergo omnes etiam boni judicabuntur.

(1) Numerando nimirùm duos filios Joseph loco patris, putà Ephraïm et Manassen, quos quasi suos Jacob eorum avus reputavit, ut videre est (Gen. XLVIII, 5).

Præterea, universale omnia comprehendit. Sed illud judicium dicitur universale. Ergo omnes judicabuntur.

CONCLUSIO.—Beati omnes quantùm ad præmiorum retributionem judicabuntur; quantùm verò ad meritorum discussionem, qui nullam notabilem alicujus mali meriti admixtionem habent, non judicabuntur, at illi qui negotiis terrenis sunt impliciti : ita tamen, ut sua peccata per eleemosynas expiarint, judicabuntur, et salvabuntur.

Respondeo dicendum quòd ad judicium duo pertinent, scilicet discussio meritorum, et retributio præmiorum. Quantùm ergo ad retributionem præmiorum, omnes judicabuntur, etiam boni, in eo quòd unusquisque recipiet ex divina sententia præmium merito respondens. Sed discussio meritorum non fit nisi ubi est quædam meritorum commixtio bonorum cum malis. Qui autem ædificant supra fundamentum fidei *aurum et argentum, et lapides pretiosos* (1. Cor. III), divinis servitiis totaliter insistentes, qui nullam admixtionem notabilem alicujus mali meriti habent, in eis discussio meritorum locum non habet; sicut illi qui rebus mundi penitùs abjectis sollicitè cogitant solùm quæ Dei sunt; et ideò salvabuntur, sed non judicabuntur. Illi verò qui ædificant super fidei fundamentum *ligna, fænum, stipulam,* qui adhuc scilicet amant secularia, et terrenis negotiis implicantur, ita tamen quòd nihil Christo præponant, sed student peccata eleemosynis redimere, habent quamdam commixtionem bonorum meritorum cum malis; et ideò discussio meritorum in eis locum habet; unde tales quantùm ad hoc judicabuntur, et tamen salvabuntur.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd quia punitio est effectus justitiæ, præmiatio autem misericordiæ, ideò magis judicio, quod est actus justitiæ, antonomasticè punitio attribuitur; ut interdùm judicium pro ipsa condemnatione accipiatur. Et sic intelligitur auctoritas inducta, ut per Glossam (ordin. sup. illud : *Ut judicem mundum*) ibidem patet.

Ad *secundum* dicendum, quòd discussio meritorum in electis non erit ad tollendam certitudinem beatitudinis à cordibus ipsorum judicandorum, sed ut præeminentia bonorum meritorum ad mala ostendatur omnibus manifestè, et sic Dei justitia comprobetur.

Ad *tertium* dicendum, quòd Gregorius loquitur de justis adhuc in carne mortali existentibus ; unde supra præmiserat : « Ili qui in corporibus reperiri poterunt, quamvis jam fortes atque perfecti, adhuc tamen quia in carne sunt positi, non possunt in tanti terroris turbine nullà formidine concuti. » Unde patet quòd terror ille referendus est ad tempus immediatè judicium præcedens, tremendum quidem maximè malis (1), non autem bonis, quibus nulla erit mali suspicio.

Rationes autem quæ sunt ad oppositum, procedunt de judicio quantùm ad retributionem præmiorum.

ARTICULUS VII. — UTRUM MALI JUDICABUNTUR.

Ad septimum sic proceditur. 1. Videtur quòd nulli mali judicabuntur. Sicut enim est certa infidelium damnatio, ita et eorum qui in mortali decedunt. Sed propter damnationis certitudinem dicitur (Joan. III, 18) : *Qui non credit, jam judicatus est.* Ergo eàdem ratione nec alii peccatores judicabuntur.

2. Præterea, vox judicis est valdè terribilis eis qui per judicium con-

(1) Vel transpositâ constructione, *maximè quidem tremendum malis*, ne quis *maximè malis* legendum putet; bonis autem dicitur non tremendum si boni perfectè sunt, nec obstat illud : cùm vix justus sit securus

demnantur. Sed, sicut in littera (Sent. IV, dist. 47), ex verbis Gregorii (Moral. lib. XXVI, cap. 20, inter princ. et med.) habetur, « ad infideles locutio judicis non fiet. » Si ergo fieret ad fideles damnandos, ipsi infideles de sua infidelitate commodum reportarent, quod est absurdum.

Sed *contra*, videtur quòd omnes mali sint judicandi, quia omnibus malis infligetur pœna secundùm quantitatem culpæ. Sed hoc sine definitione judicii esse non potest. Ergo omnes mali judicabuntur.

CONCLUSIO. — **Improbi fideles propter fidei fundamentum, judicium discutionis sustinebunt : infideles verò solo judicio, quod retributionis dicitur, veluti hostes condemnabuntur.**

Respondeo dicendum quòd judicium quod est pœnarum retributio pro peccatis, omnibus malis competit; judicium autem quod est discussio meritorum, solùm fidelibus; quia in infidelibus non est fidei fundamentum, quo sublato, omnia opera sequentia perfectâ rectitudine intentionis carent; unde non est in eis aliqua permixtio bonorum operum vel meritorum ad mala, quæ discussionem requirat. Sed fideles, in quibus manet fidei fundamentum, ad minus fidei actum laudabilem habent, qui, quamvis non sit meritorius sine charitate, tamen quantùm est de se, est ordinatus ad meritum; et ideò in eis judicium discussionis locum habet. Unde ipsi fideles, qui fuerunt saltem numero cives civitatis Dei, judicabuntur ut cives in quos sine discussione meritorum sententia mortis non feretur; sed infideles condemnabuntur ut hostes, qui consueverunt apud homines absque meritorum discussione exterminari.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd quamvis eis qui in mortali decedunt, pro certo constet de eorum damnatione, quia tamen aliqua quæ pertinent ad benè merendum, habent annexa, oportet ad manifestationem divinæ justitiæ ut discussio de eorum meritis fiat, per quam ostendatur eos justè à sanctorum civitate excludi, cujus esse cives numero exteriùs videbantur.

Ad *secundum* dicendum, quòd allocutio illa specialiter intellecta secundùm hoc non erit aspera fidelibus condemnandis, quia in eis aliqua sibi placentia manifestabit, quæ in infidelibus inveniri non possunt, quia *sine fide impossibile est placere Deo* (Hebr. XI, 6). Sed sententia condemnationis, quæ in omnes feretur, omnibus terribilis erit.

Ratio verò in *contrarium* adducta procedebat de judicio retributionis.

ARTICULUS VIII. — UTRUM ANGELI IN FUTURO JUDICIO JUDICABUNTUR.

Ad octavum sic proceditur. 1. Videtur quòd angeli in futuro judicio judicabuntur, quia dicitur (I. Corinth. VI, 3): *Nescitis quoniam angelos judicabimus?* Sed hoc non potest referri ad statum præsentis temporis. Ergo referri debet ad futurum judicium.

2. Præterea (Job, XL, 28), dicitur de Behemot, seu Leviathan, per quem diabolus intelligitur : *Videntibus cunctis præcipitabitur;* et (Marci I, 24) exclamavit dæmon ad Christum : *Cur venisti ante tempus perdere nos* (1)? et Glossa (ord. Bedæ) dicit, ibidem, quòd « dæmones in terra Dominum cernentes, se continuò judicandos esse credebant. » Ergo videtur quòd eis finale judicium reservetur.

3. Præterea (II. Petri II, 4), dicitur : *Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos in judicium reservari.* Ergo videtur quòd angeli judicabuntur.

Sed *contra : Deus non judicabit bis in idipsum* (2) (Nahum I, vers. 9, secundùm LXX). Sed mali angeli jam judicati sunt; unde dicitur (Joan. XVI,

(1) Vulgata : *Venisti perdere nos?* (2) Vulgata : *Non consurget duplex tribulatio.*

11) : *Princeps hujus mundi jam judicatus est*. Ergo in futuro angeli non judicabuntur.

Præterea, perfectior est bonitas vel malitia angelorum, quàm aliquorum hominum in statu viæ. Sed quidam homines boni et mali non judicantur, ut dicitur in littera (Sent. IV, dist. 47). Ergo nec angeli boni vel mali judicabuntur.

CONCLUSIO. — Cùm in bonis angelis nihil mali inveniri possit, neque in malis angelis aliquid boni, nullo modo judicium discussionis eis competet, sed quantùm ad propria merita jam judicati sunt : judicio tamen retributionis judicabuntur, quantùm ad merita bona vel mala hominum, quos ad benè malève merendum induxerint.

Respondeo dicendum quòd judicium discussionis nullo modo habet locum neque in bonis angelis neque in malis, quia neque in bonis potest aliquid mali inveniri, neque in malis aliquid boni ad judicium pertinens. Sed si loquamur de judicio retributionis, sic est distinguenda duplex retributio : una respondens propriis meritis angelorum, et hæc à principio fuit utrisque facta, dùm quidam in beatitudinem sublimati sunt, quidam verò in miseriam demersi ; alia retributio est quæ respondet meritis bonis vel malis per angelos procuratis, et hæc retributio in futuro judicio fiet, quia boni angeli amplius gaudium habebunt de salute eorum quos ad meritum induxerunt, et mali ampliùs torquebuntur, multiplicatâ malorum ruinâ qui per eos ad mala sunt incitati. Unde, directè loquendo, judicium neque ex parte judicantium, neque ex parte judicandorum, erit angelorum, sed hominum ; sed indirectè quodammodò respiciet angelos, inquantum actibus hominum fuerunt commixti.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd illud verbum Apostoli est intelligendum de judicio comparationis, quia quidam homines quibusdam angelis superiores invenientur.

Ad *secundum* dicendum, quòd ipsi dæmones, cunctis videntibus tunc præcipitabuntur, quia in perpetuum in inferni carcerem detrudentur, ut jam non sit eis liberum egredi extra, quia hoc eis non concedebatur nisi secundùm quòd ordinabantur ex divina providentia ad hominum vitam exercendam.

Et similiter dicendum est ad *tertium*.

QUÆSTIO XC.

DE FORMA JUDICIS VENIENTIS AD JUDICIUM, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de forma judicis venientis ad judicium. — Circa quod quæruntur tria : 1° Utrùm Christus in forma humanitatis sit judicaturus. — 2° Utrùm apparebit in forma humanitatis gloriosa. — 3° Utrùm divinitas possit sine gaudio videri.

ARTICULUS I. — UTRUM CHRISTUS IN FORMA HUMANITATIS SIT JUDICATURUS (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 48, quæst. I, art. 1 et seq.

Ad primum sic proceditur. 1 Videtur quòd Christus in forma humanitatis non sit judicaturus. Judicium enim auctoritatem requirit in judicante. Sed auctoritas super vivos et mortuos est in Christo, secundùm quòd est

(1) Communis est sanctorum Patrum sententia Christum in forma humanitatis judicaturum ; ita Ignat. in Ep. ad Smyrnenses, Hieron. in cap. XVII Matth., August. De Trinit. lib. I, cap. 13, et serm. LXXV de diversis, Greg. hom. XX in Evang., etc.

Deus; sic enim est et Dominus et Creator omnium. Ergo in forma divinitatis judicabit.

2. Præterea, in judice requiritur potestas invincibilis; unde (Eccli. vii, 6): *Noli quærere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates.* Sed virtus invincibilis convenit Christo secundùm quòd est Deus. Ergo in forma divinitatis judicabit.

3. Præterea (Joan. v, 22), dicitur: *Pater omne judicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem.* Sed honor æqualis Patri non debetur Filio secundùm humanam naturam. Ergo non judicabit secundùm formam humanam.

4. Præterea (Daniel vii, 9), dicitur: *Aspiciebam, donec throni positi sunt, et Antiquus dierum sedit.* Throni autem judiciariam potestatem designant; antiquitas autem de Deo dicitur ratione æternitatis, ut Dionysius dicit (in lib. De div. nom. cap. 10, ante med. lect. 2). Ergo judicare convenit Filio, prout est æternus. Ergo non secundùm quòd est homo.

5. Præterea, Augustinus dicit (tract. 19 in Joan., aliquant. à med. et habetur in littera, Sent. iv, dist. 48), quòd « per Verbum Filium Dei fit animarum resurrectio, per Verbum factum in carne filium hominis fit corporum resurrectio. » Sed judicium illud finale pertinet magis ad animam quàm ad carnem. Ergo magis convenit judicare Christo, secundùm quòd est Deus, quàm secundùm quòd est homo.

Sed *contra* (Joan. v, 22), dicitur: *Potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est.*

Præterea (Job, xxxvi, 17): *Causa tua quasi impii judicata est* (Glossa *à Pilato*); ideò « judicium causamque recipies; » Glossa, « ut justè judices. » Sed Christus secundùm humanam naturam est judicatus à Pilato. Ergo secundùm humanam naturam judicabit.

Præterea, ejus est judicare cujus est legem condere. Sed Christus in humana natura apparens nobis legem Evangelii dedit. Ergo secundùm eamdem naturam judicabit.

CONCLUSIO. — Cùm ultimum judicium hanc ob causam ordinetur, ut boni recipiantur in regnum cœleste, mali verò ab eo arceantur, rectè et congruè Christus secundùm humanam naturam est mundum judicaturus, cujus redemptionis beneficio ad regnum cœlorum admittimur.

Respondeo dicendum quòd judicium aliquod dominium in judicante requirit. Unde (Rom. xiv, 4): *Tu quis es, qui judicas alienum servum?* Et ideò secundùm hoc Christo competit judicare, secundùm quòd dominium super homines habet, de quibus principaliter erit finale judicium. Ipse autem est noster Dominus, non solùm ratione creationis, quia *Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, et non ipsi nos* (Psal. xcix, 3); sed etiam ratione redemptionis, quod ei competit secundùm humanam naturam. Unde (Rom. xiv, 9): *In hoc Christus mortuus est, et resurrexit, ut et mortuorum et vivorum dominetur.* Ad præmium autem vitæ æternæ consequendum nobis creationis bona non sufficerent, nisi redemptionis beneficium adderetur, propter impedimentum quod naturæ creatæ supervenit ex peccato primi parentis. Unde cùm finale judicium ad hoc ordinetur ut aliqui admittantur ad regnum, et aliqui excludantur à regno, conveniens est ut ipse Christus secundùm humanam naturam, cujus redemptionis beneficio homo ad regnum admittitur, illi judicio præsideat. Et hoc est quod dicitur (Act. x, 42), quòd *ipse constitutus est à Deo judex vivorum et mortuorum.* Et quia per redemptionem humani generis non solùm homines reparavit, sed etiam universaliter totam creaturam, secundùm quòd tota creatura, reparato homine, melioratur,

ut habetur (Coloss. I, 20) : *Pacificans per sanguinem crucis ejus sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt;* ideò non solùm super homines, sed super universam creaturam Christus per suam passionem dominium promeruit, et potestatem judiciariam (Matth. ult. 18) : *Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra* (1).

Ad *primum* dicendum, quòd in Christo secundùm divinam naturam est auctoritas dominii respectu universalis creaturæ ex jure creationis; sed in ipso secundùm humanam naturam est auctoritas dominii, quam promeruit per passionem : et est quasi auctoritas secundaria et acquisita; sed prima est naturalis et æterna.

Ad *secundum* ergo dicendum, quòd quamvis Christus, secundùm quòd homo, non habeat à se invincibilem potestatem ex naturali virtute humanæ speciei, tamen ex dono divinitatis etiam in humana natura invincibilem habet potestatem, secundùm quòd omnia sunt subjecta pedibus ejus, ut dicitur (I. Cor. XV et Hebr. II). Et ideò judicabit quidem in humana natura, sed ex divinitatis virtute (2).

Ad *tertium* dicendum, quòd Christus non suffecisset ad humani generis redemptionem, si purus homo fuisset. Et ideò ex hoc ipso quòd secundùm humanam naturam genus humanum redimere potuit, ac per hoc judiciariam potestatem consecutus est, manifestè ostenditur quòd ipse est Deus, et ita æqualiter honorandus cum Patre, non inquantum homo, sed inquantum Deus.

Ad *quartum* dicendum, quòd in illa visione Danielis manifestè totus exprimitur ordo judiciariæ potestatis; quæ quidem, sicut in prima origine, est in ipso Deo, et specialiùs in Patre, qui est fons totius deitatis; et ideò præmittitur primò quòd *Antiquus dierum sedit*. Sed à Patre judiciaria potestas traducta est in Filium, non solùm ab æterno secundùm divinam naturam, sed etiam in tempore secundùm humanam, in qua eam meruit. Et ideò subjungitur in visione prædicta : *Ecce cum nubibus cœli quasi Filius hominis veniebat, et usque ad Antiquum dierum pervenit, et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum.*

Ad *quintum* dicendum, quòd Augustinus loquitur per appropriationem quamdam, ut scilicet reducat effectus quos Christus in humana natura fecit, ad causas aliquo modo consimiles. Et quia secundùm animam sumus ad imaginem et similitudinem Dei, secundùm autem carnem sumus ejusdem speciei cum homine Christo; ideò ea quæ in animabus nostris Christus fecit, divinitati attribuit; quæ verò in carne fecit vel facturus est, attribuit ejus carni; quamvis caro ejus, inquantum est divinitatis organum, ut dicit Damascenus (Orth. fid. lib. III, cap. 15, à med.), habeat etiam effectum in animabus nostris, secundùm illud quod dicitur (Hebr. IX, 14), quòd *sanguis ejus emundavit conscientias nostras ab operibus mortuis;* et sic etiam *Verbum caro factum* est causâ resurrectionis animarum; unde etiam secundùm naturam humanam convenienter est judex non solùm corporalium, sed etiam spiritualium bonorum (3).

ARTICULUS II. — UTRUM CHRISTUS IN JUDICIO APPAREBIT IN FORMA HUMANITATIS GLORIOSA.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd Christus in judicio non ap-

(1) De hac potestate Christi judiciaria confer quod dictum est part. III, quæst. LIX.

(2) In eodem sensu dixit auctor III. part. quæst. LIX, art. 2 ad 2, quòd *solius Dei est sui participatione animas beatas facere*

(3) De hac responsione videndus est part. III quæst. LVI, art. 2 ad 4.

parebit in forma humanitatis gloriosa, quia super illud Joan. XIX : *Videbunt in quem transfixerunt*, dicit Glossa (interl. Aug., tract. 120 in Joan. à med.) : « Quia in ea carne venturus est, in qua crucifixus est. » Sed crucifixus est in forma infirma. Ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma gloriosa.

2. Præterea (Matth. XXIV, 30), dicitur quòd *apparebit signum Filii hominis in cœlo*, id est, « signum crucis, » ut Chrysostomus dicit (hom. LXXVII in Matth. circa med.), videlicet quòd « veniet in judicio Christus non solùm vulnerum cicatrices, sed etiam ipsam mortem exprobratissimam ostendens. » Ergo videtur quòd non apparebit in forma gloriosa.

3. Præterea, secundùm hanc formam Christus in judicio apparebit, quæ ab omnibus conspici possit. Sed Christus secundùm formam humanitatis gloriosam non poterit videri ab omnibus, bonis et malis, quia oculus non glorificatus non videtur esse proportionatus ad videndam claritatem gloriosi corporis. Ergo non apparebit in forma gloriosa.

4. Præterea, illud quod promittitur justis in præmium, non conceditur injustis. Sed videre gloriam humanitatis promittitur justis in præmium (Joan. X, 2) : *Ingredietur et egredietur, et pascua inveniet*, id est, « refectionem in Divinitate et humanitate, » ut Augustinus exponit (alius auctor, lib. De spiritu et anima, cap. 9, in med.), et (Isa. XXXIII, 17) : *Regem in decore suo videbunt*. Ergo in judicio non apparebit omnibus in forma gloriosa.

5. Præterea, secundùm illam formam Christus judicabit, in qua judicatus est ; unde super illud Joan. V : *Sic et Filius, quos vult vivificat*, dicit Glossa (ord. Aug., tract. 19 in Joan. aliquant. à princ.) : « In qua forma injustè judicatus est, justè judicabit, ut possit ab impiis videri. » Sed judicatus est in formá infirmitatis. Ergo et in eadem in judicio apparebit.

Sed *contra* est quod dicitur (Lucæ XXI, 27) : *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna et majestate*. Majestas autem et potestas ad gloriam pertinent. Ergo in forma gloriosa apparebit.

Præterea, ille qui judicat, debet eminere illis qui judicantur. Sed electi qui judicabuntur à Christo, corpora gloriosa habebunt. Ergo multò fortiùs judex in forma gloriosa apparebit.

Præterea, sicut judicari est infirmitatis, ita judicare est auctoritatis et gloriæ. Sed in primo adventu, quod Christus venit ad hoc quòd judicaretur, in forma infirmitatis apparuit. Ergo in secundo adventu, in quo veniet ad hoc quòd judicet, apparebit in forma gloriosa.

CONCLUSIO. — Sicut decuit Christum, ut pro nobis apud Patrem satisfaceret, formam servi accipere, sic conveniens est, ut in judicio ultimo in gloria sua appareat, justitiam Patris in homines demonstraturus.

Respondeo dicendum quòd Christus dicitur *Dei et hominum mediator* (I. Timoth. II), inquantum pro hominibus satisfacit, et interpellat apud Patrem, et ea quæ sunt Patris, hominibus communicat ; secundùm quòd dicitur (Joan. XVII, 22) : *Claritatem quam dedisti mihi, dedi eis*. Secundùm hoc autem utrumque convenit ei, quòd cum utroque communicat extremorum ; inquantum enim cum hominibus communicat, vices hominum gerit apud Patrem ; inquantum verò cum Patre communicat, dona Patris transmittit ad homines. Quia ergo in primo adventu ad hoc venit ut pro nobis satisfaceret apud Patrem, in forma nostræ infirmitatis apparuit. Quia verò in secundo adventu ad hoc veniet ut justitiam Patris in homines exe-

quatur, demonstrare gloriam debebit, quæ inest ei ex communicatione ad Patrem; et ideò in forma gloriosa apparebit (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd in eadem carne apparebit, sed non similiter se habente.

Ad *secundum* dicendum, quòd signum crucis apparebit in judicio (2) non ad indicium tunc existentis infirmitatis, sed præteritæ; ut per hoc justior condemnatio eorum appareat qui tantam misericordiam neglexerunt, et eorum præcipuè qui Christum injustè persecuti sunt. Cicatrices autem quæ in ejus corpore apparebunt, non pertinebunt ad aliquam infirmitatem, sed erunt indicia maximæ virtutis, quâ Christus per passionem et infirmitatem de hostibus triumphavit. Exprobratissimam etiam mortem ostendet, non sensibiliter eam oculis ingerens, ac si tunc eam pateretur sed ex his quæ apparebunt, scilicet indiciis præteritæ passionis, homines in recogitationem præteritæ mortis adducet.

Ad *tertium* dicendum, quòd corpus gloriosum habet in potestate sua ut se demonstret vel non demonstret oculo non glorioso, ut patet ex his quæ dicta sunt (quæst. LXXXV, art. 2 ad 3). Et ideò in forma gloriosa Christus ab omnibus poterit videri.

Ad *quartum* dicendum, quòd sicut amici gloria est delectabilis, ita gloria et potestas ejus qui odio habetur, maximè contristat. Et ideò sicut visio gloriæ humanitatis Christi erit justis in præmium, ita inimicis Christi erit in supplicium; unde (Isa. XXVI, 11): *Videant et confundantur zelantes populi; et ignis*, id est, invidia, *hostes tuos devoret.*

Ad *quintum* dicendum, quòd forma accipitur ibi pro natura humana, in qua judicatus est, et etiam judicabit; non autem pro qualitate naturæ, quæ non erit eadem in judicante, scilicet infirma, quæ in judicato fuit.

ARTICULUS III. — UTRUM DIVINITAS A MALIS SINE GAUDIO VIDERI POSSIT.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd divinitas à malis sine gaudio videri possit. Constat enim quòd impii manifestissimè cognoscent Christum esse Deum. Ergo divinitatem ejus videbunt, et tamen de visione Christi non gaudebunt. Ergo sine gaudio videri poterit.

2. Præterea, voluntas impiorum perversa non magis adversatur humanitati Christi quàm ejus divinitati. Sed hoc quòd videbunt gloriam humanitatis, cedet eis in pœnam, ut dictum est (art. præc. ad 4). Ergo multò fortiùs si divinitatem ejus viderent, magis contristarentur quam gauderent.

3. Præterea, ea quæ sunt in affectu, non de necessitate sequuntur ad ea quæ sunt in intellectu; unde Augustinus dicit (conc. 8 in Psal. CXVIII, in fin): « Præcedit intellectus, et sequitur tardus aut nullus affectus). » Sed visio ad intellectum pertinet, gaudium autem ad affectum. Ergo poterit esse divinitatis visio sine gaudio.

4. Præterea, « omne quod recipitur in aliquo, recipitur in eo per modum recipientis, et non per modum recepti. » Sed omne quod videtur, quodammodò in vidente recipitur. Ergo quamvis in se divinitas sit delectabilissima, tamen visa ab illis qui sunt tristitiâ absorpti, non delectabit, sed magis contristabit.

(1) Hinc dicitur (Matth. XVI) quòd *venturus in gloria Patris*, et Matth. XXIV, *cum virtute multa et majestate* sive gloria, ut vox græca verti potest et versa est (I. Cor. XV), ubi habetur : *Surget in gloria.*

(2) Albertus in cap. XXIV Matth., S. Antonin part. IV, tit. 14. c. 14, Jansenius cap. 123. concord. Evangel. et Suarez tom. II in III part disput. 57, sect. 2, nolunt ipsum crucis Domini lignum appariturum, sed crucem aliquam longè majorem.

5. Præterea, sicut se habet sensus ad sensibile, ita se habet intellectus ad intelligibile. Sed ita est in sensibus, quòd « palato non sano pœna est panis, qui sano est suavis, » ut dicit Augustinus (Confess. lib. VII, cap. 16), et similiter accidit in aliis sensibus. Ergo cùm damnati habeant intellectum indispositum, videtur quòd visio lucis increatæ magis afferet eis pœnam quàm gaudium.

Sed *contra* est quòd dicitur (Joan. XVII, 3): *Hæc est vita æterna ut cognoscant te verum Deum;* ex quo patet quòd essentia beatitudinis in Dei visione consistit. Sed de ratione beatitudinis est gaudium. Ergo Divinitas sine gaudio videri non potest.

Præterea, ipsa essentia Divinitatis est essentia veritatis. Sed unicuique est delectabile videre verum; unde « omnes naturâ scire desiderant, » ut dicitur in principio Metaphys. Ergo Divinitas sine gaudio videri non potest.

Præterea, si aliqua visio non semper est delectabilis, contingit eam quandoque esse tristabilem. Sed visio intellectiva nunquàm est contristabilis, quia « delectationi quæ est in intelligenda, non opponitur aliqua tristitia, » ut dicit Philosophus (Top. lib. I, cap. 13, parùm à princ.). Cùm ergo Divinitas videri non possit nisi per intellectum, videtur quòd Divinitas sine gaudio videri non possit.

CONCLUSIO. — Cùm essentia ejus quod est per essentiam bonum, non possit non delectare apprehensa : Deus qui essentialiter est ipsa bonitas, non potest sine gaudio videri.

Respondeo dicendum quòd in quolibet appetibili vel delectabili duo possunt considerari : scilicet id quod appetitur, vel quod est delectabile, et id quod est ratio appetibilitatis vel delectabilitatis in ipso. Sicut autem secundùm Boetium (in lib. De hebdomadibus, parùm à princ.), « id quod est, potest habere aliquid præterquàm quod ipsum est, ipsum verò esse nihil aliud præter se habet admixtum, » ita id quod est appetibile vel delectabile, potest habere aliquid aliud admixtum, unde non sit delectabile vel appetibile; sed id quod est ratio delectabilitatis, nihil habet admixtum, vel habere potest, propter quod non sit delectabilis vel appetibilis. Res autem quæ sunt delectabiles per participationem bonitatis, quæ est ratio appetibilitatis et delectabilitatis, possunt apprehensæ non delectare; sed id quod per essentiam suam est bonum, impossibile est quòd ejus essentia apprehensa non delectet. Unde cùm Deus essentialiter sit ipsa bonitas, non potest Divinitas sine gaudio videri.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd impii manifestè cognoscent Christum esse Deum, non per hoc quòd divinitatem ejus videant, sed propter manifestissima Divinitatis indicia (1).

Ad *secundum* dicendum, quòd Divinitatem, secundùm quòd est in se, nullus potest odio habere, sicut nec aliquis odio habere potest ipsam bonitatem; sed quantùm ad aliquos Divinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi, inquantum scilicet aliquid agit vel præcipit, quod est contrarium voluntati. Et ideò visio Divinitatis nulli potest esse non delectabilis (2).

Ad *tertium* dicendum, quòd verbum Augustini est intelligendum quando illud quod apprehenditur per intellectum præcedentem, est bonum per

(1) Qualis erit majestas illa et gloria in qua cum angelorum et sanctorum omnium comitatu venturus describitur. Matth. XVI, 27, XIX, 28, XXIV, 30, et XXV, 31; Marc. VIII, 38, XIII 26 Luc. IX, 26, XVI, 27, et Epist. Judæ vers. 14.

(2) De hac responsione videri potest quod dictum est 2 2, quæst. XXXIV art. 1.

participationem, et non per essentiam, sicut sunt omnes creaturæ; unde potest in eis esse aliquid, quare affectus non moveatur: similiter etiam in via Deus cognoscitur per effectus; et intellectus non attingit ad ipsam essentiam bonitatis ejus. Unde non oportet quòd affectus intellectum sequatur, sicut sequeretur, si essentiam ejus videret, quæ est ipsa bonitas.

Ad *quartum* dicendum, quòd tristitia non nominat dispositionem, sed magis passionem. Omnis autem passio à contraria causa fortiori superveniente tollitur, et non eam tollit; et ita tristitia damnatorum tolleretur, si Deum per essentiam viderent.

Ad *quintum* dicendum, quòd per indispositionem organi tollitur proportio naturalis ipsius organi ad objectum quod natum est delectare; et propter hoc delectatio impeditur. Sed indispositio quæ est in damnatis, non tollit naturalem proportionem quâ sunt ordinati ad divinam bonitatem, cùm imago semper in eis maneat. Et ideò non est simile.

QUÆSTIO XCI.

DE QUALITATE MUNDI POST JUDICIUM, IN QUINQUE ARTICULOS DIVISA.

Consequenter agendum est de qualitate mundi et resurgentium post judicium; ubi triplex consideratio occurrit: prima de statu et qualitate mundi; secunda de statu beatorum; tertia de statu malorum. — Circa primum quæruntur quinque: 1° Utrùm innovatio mundi sit futura. — 2° Utrùm motus corporum cœlestium cessabit. — 3° Utrùm corpora cœlestia tunc magis fulgebunt. — 4° Utrùm elementa majorem claritatem recipient. — 5° Utrùm animalia et plantæ remanebunt.

ARTICULUS I. — UTRUM MUNDUS INNOVABITUR (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 48, quæst. II, art. 1 et seq.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd mundus nunquàm innovabitur. Nihil enim est futurum, nisi quod aliquando fuit secundùm speciem (Eccle. I, 9): *Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est.* Sed mundus nunquam aliam dispositionem habuit quàm nunc habet quantùm ad partes essentiales, et ad genera, et ad species. Ergo nunquàm innovabitur.

2. Præterea, innovatio alteratio quædam est. Sed impossibile est universum alterari, quia omne alteratum reducitur ad aliquod alterans non alteratum, quod tamen secundùm locum movetur; quod non est extra universum ponere. Ergo non potest esse quòd mundus innovetur.

3. Præterea (Genes. II, 2), dicitur quòd *Deus die septimo requievit ab omni opere quod patrârat;* et exponunt sancti quòd *requievit à novis creaturis condendis.* Sed in illa prima conditione non fuit alius modus rebus impositus quàm iste quem nunc naturali ordine tenent. Ergo nunquàm alium habebunt.

4. Præterea, ista rerum dispositio quæ nunc inest rebus, naturalis est. Si ergo in aliam dispositionem transmutentur, illa dispositio erit eis innaturalis. Sed illud quod est innaturale et per accidens, non potest esse perpetuum, ut patet (De cœlo et mundo, lib. I, text. 15). Ergo etiam illa dispositio novitatis quandoque ab ipsis removebitur: et ita erit ponere circulationem quamdam in mundo, sicut Empedocles et Origenes (Periarch. lib. II, cap. 3) posuerunt; ut post hunc mundum sit alius mundus iterùm, et post illum iterùm alius.

(1) De fide est mundum innovatum iri post judicium, ut patet ex Scripturis (Is. LXV et II. Pet. III, et Apoc. XXI), quæ nobis *novos cœlos et novam terram* promittunt; sed modus istius renovationis non constat.

5. Præterea, novitas gloriæ in præmium rationali creaturæ datur. Sed ubi non est meritum, ibi non potest esse præmium. Cùm ergo creaturæ insensibiles nihil meruerint, videtur quòd non innovabuntur.

Sed *contra* est quod habetur (Isa. LXV, 17): *Ecce ego creo cœlos novos et terram novam; et non erunt in memoria priora*; et (Apoc. XXI, 1): *Vidi cœlum novum et terram novam; primum enim cœlum et prima terra abiit.*

Præterea, habitatio debet habitatori congruere. Sed mundus factus est ut sit habitatio hominis. Ergo debet homini congruere. Sed homo innovabitur. Ergo similiter et mundus.

Præterea, *omne animal diligit simile sibi* (Eccli. XIII, 19), ex quo patet quòd similitudo est ratio amoris. Sed homo habet aliquam similitudinem cum universo, unde et minor mundus dicitur. Ergo homo universum mundum diligit naturaliter; ergo et ejus bonum concupiscit; et ita ut satisfiat hominis desiderio, debet etiam universum meliorari.

CONCLUSIO. — **Cùm mundus propter hominem factus esse credatur : conveniens est, ut sicut homo glorificabitur, sic et mundus innovetur.**

Respondeo dicendum quòd omnia corporalia propter hominem facta esse creduntur, unde et omnia dicuntur ei subjecta (1). Serviunt autem homini dupliciter : uno modo ad sustentationem corporalis vitæ, alio modo ad profectum cognitionis divinæ; inquantum homo *per ea quæ facta sunt, invisibilia Dei conspicit*, ut dicitur (Rom. I). Primo ergo ministerio creaturarum homo glorificatus nullo modo indigebit; cùm ejus corpus sit futurum omninò incorruptibile, divinâ virtute id faciente per animam, quam immediatè glorificat. Secundo etiam ministerio non indigebit homo quantùm ad cognitionem intellectivam, quia tali cognitione Deum sancti videbunt immediatè per essentiam. Sed ad hanc visionem essentiæ oculus carnis attingere non poterit; et ideò ut ei etiam solatium congruens de visione divinitatis præbeatur, inspiciet divinitatem in suis effectibus corporalibus, in quibus manifesta indicia divinæ majestatis apparebunt, et præcipuè in carne Christi, et post hoc in corporibus beatorum, et deinceps in omnibus aliis corporibus. Et ideò oportebit ut etiam illa corpora majorem influentiam à divina bonitate suscipiant quàm nunc; non tamen speciem variantem, sed addentem cujusdam gloriæ perfectionem (2); et hæc erit mundi innovatio. Unde simul mundus innovabitur, et homo glorificabitur.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Salomon ibi loquitur de cursu naturali, quod patet ex hoc quod subditur : *Nihil sub sole novum.* Cùm enim sol circulariter moveatur, oportet ea quæ solis virtuti subsunt, circulationem aliquam habere; quæ consistit in hoc quòd illa quæ priora fuerunt, iterùm redeunt specie eadem, sed numero diversa, ut dicitur (in fine De generatione, lib. I). Ea verò quæ ad statum gloriæ pertinent, soli non subsunt.

Ad *secundum* dicendum, quòd illa ratio procedit de alteratione naturali quæ habet agens naturale, quod ex necessitate naturæ agit. Non enim potest tale agens variam dispositionem inducere, nisi ipsum alio et alio modo se habeat. Sed ea quæ divinitùs fiunt, procedunt ex libertate voluntatis : unde sine aliqua immutatione Dei volentis

(1) Nempe Ps. VIII, vers. 5 et seq. ubi dicitur : *Quid est homo quod memor es ejus? Minuisti eum paulò minùs ab angelis; gloriâ et honore coronasti eum*, etc.

(2) Vel planiori constructione propter accusativum geminatum, *non tamen quæ speciem variet, sed quæ perfectionem addat.*

potest nunc hæc, nunc illa, dispositio ab ipso in universo existere; et sic ista innovatio non reducetur in aliquod principium motum; sed in principium immobile, scilicet Deum,

Ad *tertium* dicendum, quòd pro tanto dicitur Deus die septimo à novis creaturis condendis cessâsse, quia nihil postea factum est quod priùs non præcesserit in aliqua similitudine secundùm genus, vel speciem, vel ad minus sicut in principio seminali, vel etiam sicut in potentia obedientiali. Dico ergo quòd novitas mundi futura præcessit in operibus sex dierum, in quadam remota similitudine, scilicet in gloria et in gratia angelorum: præcessit etiam in potentia obedientiæ, quæ tunc creaturæ est indita ad talem novitatem suscipiendam à Deo agente.

Ad *quartum* dicendum, quòd illa dispositio novitatis non erit naturalis, nec contra naturam; sed erit supra naturam (sicut gratia et gloria sunt supra animæ naturam); et erit à perpetuo agente, quod eam perpetuò conservabit.

Ad *quintum* dicendum, quòd quamvis corpora insensibilia non meruerint illam gloriam, propriè loquendo; homo tamen meruit ut illa gloria toti universa conferretur, inquantum hoc cedit in augmentum gloriæ hominis; sicut aliquis homo meretur, ut ornatioribus vestibus induatur, quem tamen ornatum ipsa vestis nullo modo meretur.

ARTICULUS II. — UTRUM MOTUS CORPORUM CŒLESTIUM CESSABIT.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd motus corporum cœlestium in illa mundi innovatione non cessabit, quia (Genes. VIII, 2) dicitur: *Cunctis diebus terræ frigus et æstus, æstas et hiems, nox et dies non requiescent.* Sed nox et dies, æstas et hiems efficiuntur per motum solis. Ergo nunquàm motus solis cessabit.

2. Præterea (Jerem. XXXI, 35), dicitur: *Hæc dicit Dominus, qui dat solem in lumine diei, ordinem lunæ et stellarum in lumine noctis, qui turbat mare, et sonant fluctus ejus: Si defecerint leges istæ coram me, tunc et semen Israel deficiet, ut non sit gens coràm me cunctis diebus.* Sed semen Israel nunquàm deficiet, sed in perpetuum permanebit. Ergo leges diei, et fluctuum maris, quæ ex motu cœli causantur, in perpetuum erunt. Ergo motus cœli nunquàm cessabit.

3. Præterea, substantia corporum cœlestium semper erit. Sed frustra est ponere aliquid, nisi ponatur illud propter quod est factum: corpora autem cœlestia ad hoc sunt facta *ut dividant diem et noctem, et sint in signa et tempora, et dies, et annos* (Genes. I, 14); quod non possunt facere nisi per motum. Ergo motus eorum semper manebit; aliàs frustra illa corpora remanerent.

4. Præterea, in illa mundi innovatione totus mundus meliorabitur. Ergo nulli corpori remanenti auferetur id quod est de suî perfectione. Sed motus est de perfectione corporis cœlestis; quia, ut dicitur (De cœlo et mundo, lib. II, text. 65 et 66), « illa corpora participant divinam bonitatem per motum. » Ergo motus cœli non cessabit.

5. Præterea, sol successivè illuminat diversas portas mundi, secundùm quòd circulariter movetur. Si ergo motus circularis cœli cesset, sequitur quòd in aliqua superficie terræ erit perpetua obscuritas, quod non convenit illi novitati.

6. Præterea, si motus cessaret, hoc non esset, nisi inquantum motus aliquam imperfectionem in cœlo ponit, utpote lassitudinis, vel laboris, quod non potest esse; cùm motus ille sit naturalis, et cœlestia corpora sint impassibilia. unde in suo motu non fatigantur, ut dicitur (De cœlo et

mundo, lib. II, text. 5 et 4). Ergo motus cœli nunquàm cessabit.

7. Præterea, frustra est potentia quæ non reducitur ad actum. Sed in quocumque situ ponatur corpus cœli, est in potentia ad alium situm. Ergo nisi reduceretur ad actum, illa potentia frustra remaneret, et semper esset imperfecta. Sed non potest reduci in actum nisi per motum localem. Ergo semper movebitur.

8. Præterea, illud quod se habet indifferenter ad plura, aut utrumque attribuitur ei, aut nullum. Sed sol indifferenter se habet ad hoc quòd sit in Oriente vel Occidente; aliàs motus ejus non esset uniformis per totum, quia ad locum, ubi naturaliùs esset, velociùs moveretur. Ergo vel neuter situs attribuetur soli, vel uterque. Sed nec uterque, nec neuter potest ei attribui, nisi successivè per motum: oportet enim, si quiescit, quòd in aliquo situ quiescat. Ergo corpus solis in perpetuum movebitur; et eâdem ratione omnia alia corpora cœlestia.

9. Præterea, motus cœli est causa temporis. Si ergo motus cœli deficiat, oportet tempus deficere; quod si deficeret, deficeret in instanti. Definitio autem instantis est (Physic. lib. VIII, text. 2), quòd «est initium futuri, et finis præteriti;» et sic post ultimum instans temporis esset tempus; quod est impossibile. Ergo motus cœli nunquàm cessabit.

10. Præterea, gloria non tollit naturam. Sed motus cœli est naturalis ei. Ergo per gloriam ei non tollitur.

Sed *contra* est quod dicitur (Apoc. X, 6), quòd angelus qui apparuit, *juravit per Viventem in sæcula... quòd tempus amplius non erit;* scilicet postquàm septimus angelus tubâ cecinerit; quâ canente, *mortui resurgent*, ut dicitur (I. Corinth. XV). Sed si non est tempus, non est motus cœli. Ergo motus cœli cessabit.

Præterea (Isa. LX, 20): *Non occidet ultra sol tuus, et luna tua non minuetur.* Sed occasio solis et diminutio lunæ ex motu cœli causantur. Ergo motus cœli quandoque cessabit.

Præterea, ut probatur (De gener. lib. II, text. 56), «motus cœli est propter continuam generationem in istis inferioribus.» Sed generatio cessabit, completo numerò electorum. Ergo motus cœli cessabit.

Præterea, omnis motus est propter aliquem finem, ut dicitur (Metaphys. lib. II, text. 8). Sed omnis motus qui est propter finem, habito fine quiescit. Ergo vel motus cœli nunquàm consequetur finem suum; et sic esset frustra; vel aliquando quiescet.

Præterea, quies est nobilior quàm motus, quia secundùm hoc quòd res sunt immobiles, Deo magis assimilantur, in quo est summa immobilitas. Sed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem. Ergo cùm corpora cœlestia sint multò nobiliora, eorum motus naturaliter ad quietem terminabitur (1).

CONCLUSIO. — Cùm corpora cœlestia, sicut et alia, in hominum ministerium facta sint, et eorum ministerio homines glorificati non ampliùs indigeant: motus cæli divinâ voluntate id faciente, homine glorificato cessabit.

Respondeo dicendum quòd circa istam quæstionem est triplex positio. — Prima est philosophorum qui dicunt quòd motus cœli semper durabit. Sed hoc non est consonum fidei nostræ, quæ ponit certum numerum electorum præfinitum à Deo: et sic oportet quòd generatio hominum non

(1) Non sic tamen concludit quasi hoc verum putet, ut in hujus et præcedentis argumenti responsione infra patebit evidenter; sed quod sæpe alibi facit ut non semper probationis loco usurpet illud argumentorum genus quæ appellat *sed contra*, hic etiam planum est usurpare, ut dubitandi pro alterutra parte rationem, non velut fundamentum ad astruendam veritatem.

in perpetuum duret, et eàdem ratione nec alia quæ ad generationem hominum ordinantur, sicut est motus cœli, et variationes elementorum. — Alii verò dicunt quòd motus cœli cessabit secundùm naturam. Sed hoc etiam est falsum, quia omne corpus quod naturaliter movetur, habet locum in quo naturaliter quiescit, ad quem movetur naturaliter, et à quo non recedit nisi per violentiam. Nullus autem talis locus potest assignari corpori cœlesti, quia non est magis naturalis soli accessus ad punctum orientis quàm recessus ab eo : unde vel motus ejus non esset naturalis totaliter, vel motus ejus non terminaretur naturaliter ad quietem. — Unde dicendum est, secundùm alios, quòd motus cœli cessabit in illa mundi innovatione non quidem ex aliqua naturali causa, sed divinâ voluntate faciente. Corpus enim illud, sicut et alia, in ministerium hominis facta sunt dupliciter, ut priùs dictum est (art. præc.). Altero autem horum ministeriorum homo post statum gloriæ non indigebit, scilicet secundùm quòd corpora cœlestia ei deserviunt ad sustentationem corporalis vitæ. Hoc autem modo servit ei corpus cœleste per motum, inquantum per motum cœli multiplicatur genus humanum, et generantur plantæ, et animalia, quæ usui hominum sunt necessaria; et etiam temperies in aere efficitur conservans sanitatem. Unde, homine glorificato, motus cœli cessabit.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd verba illa intelliguntur de terra secundùm statum istum, in quo potest esse principium generationis et corruptionis plantarum ; quod patet ex hoc quod ibi dicitur : *Cunctis diebus terræ sementis et messis*, etc. Et hoc simpliciter concedendum est quòd, quamdiù terra erit sementibus et messibus apta, motus cœli non cessabit.

Et similiter dicendum est ad *secundum*, quòd Dominus loquitur ibi de duratione seminis Israel secundùm præsentem statum ; quod patet ex hoc quod dicit: *Et semen Israel deficiet, ut non sit gens coràm me cunctis diebus*. Vicissitudo enim dierum post istum statum non erit. Et ideò etiam leges de quibus fecerat mentionem, post istum statum non erunt.

Ad *tertium* dicendum, quòd finis qui ibi assignatur corporibus cœlestibus, est finis proximus, quia est proprius eorum actus; sed iste actus ulteriùs ordinatur ad alium finem, scilicet ad ministerium humanum, ut patet per id quod habetur (Deuter. IV, 19) : *Ne fortè oculis elevatis ad cœlum videas solem, et lunam, et omnia astra cœli, et errore deceptus adores ea quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cœlo sunt.* Et ideò magis debet sumi judicium de corporibus cœlestibus secundùm ministerium hominum quàm secundùm finem in Genesi assignatum. Corpora autem cœlestia per modum alium in ministerium hominis glorificati cedent, sicut priùs dictum est (in corp. et art. præc.); et ideò non sequitur quòd frustra remaneant.

Ad *quartum* dicendum, quòd motus non est de perfectione corporis cœlestis, nisi inquantum per hoc est causa generationis, et corruptionis in istis inferioribus; et secundùm hoc etiam motus ille facit corpus cœleste participare divinam bonitatem per quamdam similitudinem causalitatis. Non autem motus est de perfectione substantiæ cœli, quæ remanebit; et ideò non sequitur quòd, motu cessante, aliquid de perfectione substantiæ cœli tollatur.

Ad *quintum* dicendum, quòd omnia corpora elementorum habebunt in semetipsis quamdam gloriæ claritatem. Unde quamvis aliqua superfi-

cies terræ non illuminetur à sole, nullo tamen modo remanebit ibi obscuritas.

Ad *sextum* dicendum, quòd (Rom. VIII, super illud : *Omnis creatura ingemiscit*, etc.) dicit Glossa Ambrosii (ord. vetus Ms.) expressè, quòd « omnia elementa cum labore explent sua officia; sicut sol et luna non sine labore statuta sibi implent spatia; quod est causa nostri : unde quiescent nobis assumptis. » — Labor autem ille, ut credo, non significat aliquam fatigationem, vel passionem, illis corporibus accidentem ex motu; cùm motus ille sit naturalis, nihil habens de violentia, ut probatur (De cœlo et mundo, lib. I, text. 9 et seq.). Sed labor ibi intelligitur defectus ab eo ad quod aliquid tendit. Unde quia motus ille ordinatus est ex divina providentia ad complendum numerum electorum, illo non completo, nondùm assequitur illud ad quod ordinatus est : et ideò similitudinariè dicitur laborare, sicut homo qui non habet quod intendit. Et hic etiam defectus à cœlo tolletur, impleto numero electorum. — Vel etiam potest referri ad desiderium futuræ innovationis, quam ex divina dispositione expectat.

Ad *septimum* dicendum, quòd corpori cœlesti non inest aliqua potentia quæ perficiatur per locum, vel quæ facta sit propter hunc finem, qui est esse in tali loco; sed hoc modo se habet potentia ad *ubi* in corpore cœlesti, sicut se habet potentia artificis ad hoc quòd faciat diversas domos unius modi; quarum si unam faciat, non dicitur frustra potentiam habere; et similiter in quocumque situ ponatur corpus cœleste, potentia quæ est in ipso ad *ubi*, non remanebit incompleta, nec frustra.

Ad *octavum* dicendum, quòd quamvis corpus cœleste secundùm suam naturam æqualiter se habeat ad omnem situm qui est ei possibilis; tamen si comparetur ad ea quæ sunt extra ipsum, non æqualiter se habet ad omnes situs; sed secundùm unum situm nobiliùs disponitur respectu quorumdam quàm secundùm alium, sicut quoad nos nobiliùs disponitur sol in die quàm in nocte. Et ideò probabile est, cùm tota innovatio mundi ad hominem ordinetur, quòd cœlum habeat in illa novitate nobilissimum situm, qui est possibilis in respectu ad nostram habitationem. — Vel secundùm quosdam cœlum quiescet in illo situ in quo factum fuit; aliàs aliqua revolutio cœli remaneret incompleta. Sed ista ratio non videtur conveniens, quia, cùm aliqua revolutio fit in cœlo, quæ non finitur nisi in triginta sex millibus annorum, sequeretur quòd mundus deberet tamdiù durare, quod non videtur probabile. Et præterea secundùm hoc posset sciri quando mundus finiri deberet. Probabiliter enim colligitur ab astrologis in quo situ corpora cœlestia sunt facta, considerato numero annorum, qui computantur ab initio mundi; et eodem modo posset sciri certus annorum numerus, in quo ad dispositionem similem reverteretur. Tempus autem finis mundi ponitur esse ignotum.

Ad *nonum* dicendum, quòd tempus quandoque deficiet, motu cœli deficiente : nec illud *nunc* ultimum erit principium futuri; dicta enim definitio non datur de *nunc*, nisi secundùm quòd est continuans partes temporis, non secundùm quòd est terminans totum tempus.

Ad *decimum* dicendum, quòd motus cœli non dicitur naturalis, quæ sit pars naturæ, eo modo quo principia naturalia dicuntur; nec iterùm quòd habeat principium activum in natura corporis, sed receptivum tantùm. Principium autem activum ejus est substantia spiritualis, ut dicit Commentator (in princ. Cœl. et mund. lib. I, comment. 5). Et ideò non

est inconveniens, si per novitatem gloriæ motus ille tollatur; non enim eo ablato, natura corporis cœlestis variabitur.

Alias rationes concedimus, scilicet tres primas, quæ sunt ad oppositum, quia debito modo concludunt. Sed quia aliæ duæ videntur concludere quòd motus cœli naturaliter cesset, ideò respondendum est ad eas.

Ad *primam* ergo earum dicendum, quòd motus cessat, eo habito propter quod est, si illud sequatur motum, et non concomitetur ipsum. Illud autem propter quod est motus cœlestis, secundùm philosophos, concomitatur motum, scilicet imitatio divinæ bonitatis in causalitate quam habet super inferiora. Et ideò non oportet quòd naturaliter motus ille cesset.

Ad *secundam* dicendum, quòd quamvis immobilitas sit simpliciter nobilior quàm motus; tamen motus in eo quòd per motum potest consequi aliquam perfectam participationem divinæ bonitatis, est nobilior quàm quies in illo quòd nullo modo per motum posset illam perfectionem consequi. Et hâc ratione terra, quæ est infimum elementorum, est sine motu; quamvis ipse Deus, qui est nobilissimus rerum, sine motu sit, à quo corpora nobiliora moventur (1). Et inde est etiam quòd motus corporum superiorum possent poni secundùm viam naturæ perpetuari, nec unquàm ad quietem terminari, quamvis motus inferiorum corporum ad quietem terminetur.

ARTICULUS III. — UTRUM IN CORPORIBUS CŒLESTIBUS CLARITAS AUGEBITUR IN ILLA INNOVATIONE.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd corporibus cœlestibus claritas non augebitur in illa innovatione. Innovatio enim illa in corporibus inferioribus erit per ignis purgationem. Sed ignis purgans non pertinget ad corpora cœlestia. Ergo corpora cœlestia non innovabuntur per majoris claritatis susceptionem.

2. Præterea, sicut corpora cœlestia per motum sunt causa generationis in istis inferioribus, ita et per lucem. Sed cessante generatione, cessabit motus, ut dictum est (art. præc.). Ergo similiter cessabit lux cœlestium corporum, magis quàm augeatur.

3. Præterea, si innovato homine, corpora cœlestia innoventur, oportet quòd eo deteriorato, fuerint etiam ea deteriorata. Sed hoc non videtur probabile, cùm illa corpora sint invariabilia quantùm ad eorum substantiam. Ergo nec innovato homine innovabuntur.

4. Præterea, si tunc deteriorata fuerunt, oportet quòd tantùm deteriorata fuerint, quantùm dicuntur esse melioranda in hominis innovatione. Sed dicitur (Isa. XXX, 26), quòd *erit lux lunæ sicut lux solis*. Ergo et in primo statu ante peccatum luna lucebat quantùm nunc lucet sol. Ergo quandocumque luna erat super terram, faciebat diem, sicut nunc sol, quod manifestè apparet esse falsum per id quod dicitur (Genes. I), quòd luna facta est *ut præesset nocti*. Ergo homine peccante, non sunt cœlestia corpora diminuta in lumine; et ita nec eorum lumen augebitur, ut videtur, in hominis glorificatione.

5. Præterea, claritas corporum cœlestium ordinatur ad usum hominis, sicut et aliæ creaturæ. Sed post resurrectionem claritas solis non cedet in hominis usum; dicitur enim (Isa. LX, 19): *Non erit tibi ampliùs sol ad lucendum per diem, nec splendor lunæ illuminabit te;* et (Apoc. XXI, 23):

(1) Id est, non moveatur eo motu qui corporibus etiam nobilioribus convenit.

Civitas illa non eget sole, neque lunâ, ut luceant in ea. Ergo eorum claritas non augebitur.

6. Præterea, non esset sapiens artifex qui maxima instrumenta faceret ad aliquod modicum artificium construendum. Sed homo est quoddam minimum comparatione cœlestium corporum, quæ suâ ingenti magnitudine quasi incomparabiliter hominis quantitatem excedunt ; imò etiam totius terræ quantitas se habet ad cœlum, ut punctus ad sphæram, sicut astrologi dicunt. Cùm ergo Deus sit sapientissimus, non videtur quòd finis creationis cœli sit homo ; et ita non videtur quòd eo peccante cœlum deterioratum sit, nec eo glorificato melioretur.

Sed *contra* est quod dicitur (Isa. XXX, 26) : *Erit lux lunæ sicut lux solis, et lux solis septempliciter.*

Præterea, totus mundus innovabitur in melius. Sed cœlum est nobilior pars mundi corporalis. Ergo in melius mutabitur. Sed hoc non potest esse, nisi majori claritate resplendeat. Ergo meliorabitur, et crescet ejus claritas.

Præterea, *omnis creatura quæ ingemiscit et parturit, expectat revelationem gloriæ filiorum Dei,* ut dicitur (Rom. VIII). Sed corpora cœlestia sunt hujusmodi, ut ibidem dicit Glossa (ord. Ambros.). Expectant ergo gloriam sanctorum. Sed non expectarent, nisi ex hoc eis aliquid accresceret. Ergo claritas eis per hoc accrescet, quâ præcipuè decorantur.

CONCLUSIO. — Corpora cœlestia majorem claritatem accipient in illa innovatione, ut quasi sensibiliter Deus ab homine videatur.

Respondeo dicendum quòd ad hoc innovatio mundi ordinatur ut etiam mundo innovato, manifestis indiciis quasi sensibiliter Deus ab homine videatur. Creatura autem præcipuè in Dei cognitionem ducit suâ specie et decore, quæ manifestant sapientiam facientis et gubernantis : unde dicitur (Sap. XIII, 5) : *A magnitudine speciei et creaturæ cognoscibiliter poterit Creator horum videri.* Pulchritudo autem cœlestium corporum præcipuè consistit in luce : unde (Eccl. XLIII) dicitur : *Species cœli gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus.* Et ideò præcipuè quantùm ad claritatem corpora cœlestia meliorabuntur. Quantitas autem, ut et modus meliorationis, illi soli cognita est qui erit meliorationis auctor.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd ignis purgans non causabit innovationis formam, sed disponet tantùm ad eam, purgando à fœditate peccati et ab impuritate commixtionis, quæ in corporibus cœlestibus non invenitur. Et ideò quamvis corpora cœlestia per ignem non sint purganda, sunt tamen divinitùs innovanda.

Ad *secundum* dicendum, quòd motus non importat aliquam perfectionem in eo quòd movetur, secundùm quòd in se consideratur, cùm sit actus imperfecti ; quamvis possit pertinere ad perfectionem corporis, inquantum est causa alicujus ; sed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis, etiam in substantia sua considerati ; et ideò postquàm corpus cœleste desinet esse causa generationis, remanebit claritas ejus, et non remanebit motus.

Ad *tertium* dicendum, quòd super illud (Isa. XXX) : *Erit lux lunæ, sicut lux solis,* dicit Glossa (interl.) : « Omnia propter hominem facta, sunt in ejus lapsu pejorata, et sol, et luna suo lumine minorata ; » quæ quidem minoratio à quibusdam intelligitur secundùm realem minorationem luminis. Nec obstat quòd corpora cœlestia secundùm naturam sunt inva-

riabilia, quia illa variatio facta est à divina virtute. Alii verò probabiliùs intelligunt, minorationem illam esse dicentes non secundùm realem luminis defectum, sed quoad usum hominis, qui non tantum beneficium ex lumine corporum cœlestium post peccatum consecutus est, quantum ante fuisset; per quem etiam modum dicitur (Genes. III, 17) : *Maledicta terra in opere tuo..., spinas, et tribulos germinabit tibi;* quæ tamen etiam ante spinas et tribulos germinâsset, sed non in hominis pœnam. Nec tamen sequitur, si lux cœlestium corporum per essentiam minorata non est homine peccante, quòd realiter non sit augenda in ejus glorificatione, quia peccatum hominis non immutavit statum universi; cùm etiam homo priùs, sicut et post, animalem vitam habuerit, quæ motu et generatione corporalis creaturæ indiget; sed glorificatio hominis statum totius corporalis creaturæ immutabit, ut dictum est (quæst. LXXVI, art. 7). Et ideò non est simile.

Ad *quartum* dicendum, quòd minoratio illa, ut probabiliùs æstimatur, non fuit secundùm substantiam, sed secundùm effectum. Unde non sequitur quòd luna existens super terram diem fecisset, sed quòd tantum commodum ex lumine lunæ homo tunc habuisset, sicut nunc habet ex lumine solis. Sed post resurrectionem, quando lux lunæ augebitur secundùm rei veritatem, non erit alicubi nox super terram, sed solùm in centro terræ, ubi erit infernus, quia tunc, ut dicitur, luna lucebit quantùm lucet nunc sol; sol autem in septuplum plus quàm nunc; corpora autem beatorum septies magis sole, quamvis hoc non sit aliquâ auctoritate vel ratione probatum (1).

Ad *quintum* dicendum, quòd aliquid potest cedere in usum hominis dupliciter : uno modo propter necessitatem, et sic nulla creatura cedet in usum hominis, quia ex Deo sufficientiam plenam habebit. Et hoc significatur (Apoc. XXI, 23), in auctoritate inducta, quæ dicit quòd *civitas illa non eget sole neque lunâ.* Alius usus est ad majorem perfectionem, et sic homo aliis creaturis utetur, non tamen quasi necessariis ad perveniendum in finem, sicut nunc eis utitur.

Ad *sextum* dicendum, quòd ratio illa est Rabbi Moysis, qui (lib. III *Dux errantium*, cap. 14) omninò improbare nititur mundum propter hominem esse factum. Unde et hoc quod in veteri Testamento de innovatione mundi legitur, sicut patet in auctoritatibus Isaiæ inductis, dicit esse metaphoricè dictum; ut sicut alicui dicitur obtenebrari sol, quando in magnam tristitiam incidit, ut nesciat quid faciat (qui etiam modus loquendi consuetus est in Scriptura) (2), ita etiam è converso dicatur ei sol magis lucere, et totus mundus innovari, quando ex statu tristitiæ in maximam exultationem convertitur. Sed hoc dissonat ab auctoritatibus et expositionibus sanctorum. Unde rationi illi inductæ hoc modo respondendum est, quòd quamvis corpora cœlestia maximè excedant corpus humanum, tamen multò plus excedit anima rationalis corpora cœlestia, quàm ipsa excedant corpus humanum. Unde non est inconveniens, si corpora cœlestia propter hominem esse facta dicantur, non tamen sicut propter principalem finem, quia principalis finis omnium est Deus.

(1) Nempè de corporibus beatorum quòd sic luceant, cùm potiùs ex verbis Christi habeatur (Matth. XIII) quòd *fulgebunt sicut sol,* nec tale incrementum addatur.

(2) Putà Esth. VIII, 16, ubi dicitur quòd *Judæis nova lux oriri visa est*, propter incredibilem lætitiam quam de hostium suorum interitu, et suspendio Aman, et propriâ liberatione conceperunt; et similiter (Ps. XCVI, 11): *Lux orta est justo et rectis corde lætitia.*

ARTICULUS IV. — UTRUM ELEMENTA INNOVABUNTUR PER RECEPTIONEM ALICUJUS CLARITATIS.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quòd elementa non innovabuntur per receptionem alicujus claritatis. Sicut enim lux est qualitas corporis cœlestis propria; ita calidum et frigidum, humidum et siccum sunt propriæ qualitates elementorum. Ergo sicut cœlum innovatur per augmentum claritatis, ita debent innovari elementa per augmentum qualitatum activarum et passivarum.

2. Præterea, rarum et densum sunt qualitates elementorum, quas elementa in illa innovatione non amittent. Sed raritas et densitas elementorum resistere videntur claritati, cùm corpus clarum oporteat esse condensatum; unde raritas aeris non videtur quòd possit claritatem pati; et similiter nec densitas terræ, quæ pervietatem tollit. Ergo non potest esse quòd elementa innoventur per alicujus claritatis additionem.

3. Præterea, constat quòd damnati erunt in terra. Sed ipsi erunt in tenebris non solùm interioribus, sed etiam exterioribus. Ergo terra non dotabitur claritate in illa innovatione, et eâdem ratione nec alia elementa.

4. Præterea, multiplicatio claritatis in elementis multiplicat calorem. Si igitur in illa innovatione erit major claritas elementorum quàm nunc sit, erit etiam per consequens major caliditas; et sic videtur quòd transmutabuntur à suis naturalibus qualitatibus, quæ insunt eis secundùm certam mensuram; quod est absurdum.

5. Præterea, bonum universi, quod consistit in ordine et harmoniâ partium, dignius est quàm aliquod bonum alicujus naturæ singularis. Sed si una creatura efficiatur melior, tollitur bonum universi, quia non remanebit eadem harmonia. Ergo si corpora elementaria, quæ, secundùm gradum suæ naturæ quem tenent in universo, claritatis debent esse expertia, claritatem accipiant, magis ex hoc deperibit perfectio universi quàm accrescet.

Sed *contra* est quod dicitur (Apoc. xxi, 1) : *Vidi cœlum novum et terram novam* (1). Sed cœlum innovabitur per majorem claritatem. Ergo et terra, et similiter alia elementa.

Præterea, corpora inferiora sunt in usum hominis, sicut et superiora. Sed creatura corporalis remunerabitur propter ministerium quod homini exhibuit, ut videtur dicere Glossa (Rom. viii, Ambros., sup. illud : *Omnis creatura ingemiscit*, et Gloss. ord. Hieron. sup. illud Isa. xxx : *Et erit lux lunæ*). Ergo etiam elementa clarificabuntur, sicut corpora cœlestia.

Præterea, corpus hominis est ex elementis compositum. Ergo partes elementorum quæ sunt in corpore hominis, glorificato homine glorificabuntur per receptionem claritatis. Sed eamdem convenit esse dispositionem totius et partis. Ergo et ipsa elementa convenit claritate dotari.

CONCLUSIO. — Cùm oporteat corpora inferiora, maximè perfici secundùm claritatem, in qua communicabunt cum cœlestibus corporibus, elementa induentur claritate quàdam, non tamen æqualiter.

Respondeo dicendum quòd sicut est ordo cœlestium spirituum ad terrenos spiritus, scilicet humanos, ita etiam est ordo cœlestium corporum ad corpora terrestria. Cùm ergo creatura corporalis sit facta propter spiritualem, et per eam regatur, oportet similiter disponi corporalia, sicut et spiritualia disponuntur. In illa autem ultima rerum consummatione spi-

(1) Ut art. 1 argum. *Sed contra* jam relatum est cum alio etiam loco ex Is. lxvi, ubi dicitur ex persona ipsius Dei : *Ecce ego creabo cœlos novos et terram novam.*

ritus inferiores accipient proprietates superiorum spirituum, quia homines *erunt sicut angeli in cœlo,* sicut dicitur (Matth. XXII, 30) (1). Et hoc erit, inquantum ad maximam perfectionem perveniet id secundùm quod humanus spiritus cum angelico convenit. Unde etiam similiter cùm corpora inferiora cum cœlestibus non communicent nisi in natura lucis et diaphani, ut dicitur (De anima, lib. II, text. 68), oportet corpora inferiora maximè perfici secundùm claritatem. Unde omnia elementa claritate quâdam vestientur; non tamen æqualiter, sed secundùm suum modum : dicitur enim quòd terra erit in superficie exteriori pervia (2) sicut vitrum, aqua sicut crystallus, aer ut cœlum, ignis ut luminaria cœli.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd, sicut dictum est (art. 1 huj. quæst.), innovatio mundi ordinatur ad hoc quòd homo etiam sensu, in corporibus quodammodò, per manifesta indicia Divinitatem videat. Inter sensus autem nostros spiritualior est visus et subtilior. Et ideò quantùm ad qualitates visivas, quarum principium est lux, oportet omnia corpora inferiora maximè meliorari. Qualitates autem elementares pertinent ad tactum, qui est maximè materialis, et earum excessus contrarietatis magis est contristativus quàm delectativus; excessus autem lucis erit delectabilis, cùm contrarietatem non habeat nisi propter organi debilitatem, quæ tunc non erit.

Ad *secundum* dicendum, quòd aer non erit clarus, sicut radios projiciens, sed sicut diaphanum illuminatum. Terra verò, quamvis ex natura sua opacitatem habeat propter defectum lucis, tamen ex divina virtute in sui superficie gloriâ claritatis vestietur, sine præjudicio densitatis ipsius.

Ad *tertium* dicendum, quòd in loco inferni non erit terra glorificata per claritatem; sed loco hujus gloriæ habebit pars illa terræ spiritus rationales (3) hominum et dæmonum, qui quamvis ratione culpæ sint infirmi, tamen ex dignitate naturæ sunt quâlibet qualitate corporali superiores.— Vel dicendum quòd etiamsi sit tota terra glorificata, nihilominùs reprobi in tenebris exterioribus erunt, quia etiam ignis inferni, qui quantùm ad aliquid eis lucebit, quantùm ad aliud eis lucere non poterit.

Ad *quartum* dicendum, quòd claritas illa erit in istis corporibus, sicut est in corporibus cœlestibus, in quibus caliditatem non causat, quia corpora ista tunc inalterabilia erunt, sicut sunt modò cœlestia.

Ad *quintum* dicendum, quòd non tolletur propter meliorationem elementorum ordo universi, quia etiam omnes aliæ partes meliorabuntur, et sic remanebit eadem harmonia.

ARTICULUS V. — UTRUM PLANTÆ ET ANIMALIA REMANEBUNT IN ILLA INNOVATIONE.

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quòd plantæ et animalia remanebunt in illa innovatione. Elementis enim non debet aliquid subtrahi quod ad eorum ornatum pertinet. Sed animalibus et plantis elementa ornari dicuntur. Ergo non auferentur in illa innovatione.

2. Præterea, sicut elementa homini servierunt, ita etiam animalia, et plantæ, et corpora mineralia. Sed elementa propter prædictum ministe-

(1) Aliâ tamen occasione quàm hìc; ut indicetur quòd beati *nec nubent nec nubentur,* seu non *ducent uxores,* etc. licèt ad omnem statum beatorum analogicè potest appellari.

(2) Id est, ita transparens, ut per illam videri possint quæ intra ipsam vel subtùs ipsam continentur, sicut per vitrum, etc.

(5) Largè sumendo nomen *rationalis,* ut simpliciter *intellectivum* significat.

ium glorificabuntur. Ergo similiter et animalia, et plantæ, et corpora nineralia glorificabuntur.

3. Præterea, universum remanebit imperfectum, si aliquid quod est de perfectione ejus, auferatur. Sed species animalium, et plantarum, et corporum mineralium sunt de perfectione universi. Cùm ergo non debeat lici quòd mundus in sua innovatione imperfectus remaneat, videtur quòd oporteat dicere plantas et alia animalia remanere.

4. Præterea, animalia et plantæ habent nobiliorem formam quàm ipsa elementa. Sed mundus in illa finali innovatione in melius immutabitur. Ergo magis debent remanere animalia et plantæ quàm elementa, cùm sint nobiliora.

5. Præterea, inconveniens est dicere quòd naturalis appetitus frustretur. Sed secundùm naturalem appetitum animalia et plantæ appetunt esse perpetua, etsi non secundùm individuum, saltem secundùm speciem, et ad hoc ordinatur eorum generatio continua, ut (De gener. lib. II, text. 59) dicitur. Ergo inconveniens est dicere quòd istæ species aliquando deficient.

Sed *contra*, si plantæ et animalia remanebunt, aut omnia aut quædam. Si omnia, oportebit etiam animalia bruta, quæ priùs fuerunt mortua, resurgere, sicut et homines resurgent : quod dici non potest; quia cùm forma eorum in nihilum cedat, non potest eadem numero resumi. Si autem non omnia, sed quædam, cùm non sit major ratio de uno quàm de alio quòd in perpetuum maneat, videtur quòd nullum eorum in perpetuum remanebit. Sed quidquid remanebit post mundi innovationem, in perpetuum erit, generatione et corruptione cessante. Ergo plantæ et animalia penitùs post mundi innovationem non erunt.

Præterea, secundùm Philosophum (De gener. lib. II, text. 55 et seq.), in animalibus, et plantis, et hujusmodi corruptibilibus speciei perpetuitas non conservatur, nisi ex continuatione motûs cœlestis. Sed tunc ille cessabit. Ergo non poterit perpetuitas in illis speciebus conservari.

Præterea, cessante fine, cessare debet id quod est ad finem. Sed animalia et plantæ facta sunt ad animalem vitam hominis sustentandam; unde dicitur (Genes. IX, 3) : *Sicut olera virentia dedi vobis omnem carnem* (1). Ergo cessante vitâ hominis animali, debent cessare animalia et plantæ. Sed post illam innovationem animalis vita in homine non erit. Ergo nec plantæ nec animalia remanere debent.

CONCLUSIO. — **Cùm nihil nisi quod ad incorruptionem ordinari possit, ad illam mundi innovationem pertineat : plantæ et animalia, quæ ad incorruptionem ordinari non possunt, non remanebunt in illa mundi innovatione.**

Respondeo dicendum quòd cùm innovatio mundi propter hominem fiat, oportet quòd innovationi hominis conformetur. Homo autem innovatus de statu corruptionis in incorruptionem transibit, et statum perpetuæ quietis; unde dicitur (I. Corinth. XV, 53) : *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem.* Et ideò mundus hoc modo innovabitur, ut abjectâ omni corruptione, perpetuò maneat in quiete. Unde ad illam innovationem nihil ordinari poterit nisi quod habet ordinem ad incorruptionem. Hujusmodi autem sunt corpora cœlestia, elementa et homines. Corpora enim cœlestia secundùm suî naturam incorruptibilia sunt et secundùm totum et secundùm partes; elementa verò sunt quidem

(1) Vulgata : *Quasi olera virentia tradidi vobis omnia.*

corruptibilia secundùm partes, sed incorruptibilia secundùm totum; homines verò corrumpuntur et secundùm totum et secundùm partes; sed hoc est ex parte materiæ, non ex parte formæ, scilicet animæ rationalis, quæ post corruptionem hominis remanet incorrupta. Animalia verò bruta et plantæ, et mineralia, et omnia corpora mixta corrumpuntur et secundùm totum et secundùm partem, et ex parte materiæ quæ formam amittit, et ex parte formæ quæ actu non manet; et sic nullo modo habent ordinem ad incorruptionem. Unde in illa innovatione non manebunt, sed sola ea quæ dicta sunt.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd hujusmodi corpora dicuntur esse ad ornatum elementorum, inquantum virtutes activæ et passivæ generales, quæ sunt in elementis, ad speciales actiones contrahuntur; et ideò sunt ad ornatum elementorum in statu actionis et passionis. Sed hic status in elementis non remanebit; unde nec animalia nec plantas remanere oportet.

Ad *secundum* dicendum, quòd nec animalia, nec plantæ, nec aliqua alia corpora in ministrando homini aliquid meruerunt, cùm libertate arbitrii (1) careant; sed pro tanto dicuntur quædam corpora remunerari, quia homo hoc meruit ut illa innovarentur quæ ad innovationem ordinem habent. Plantæ autem et animalia non habent ordinem ad innovationem incorruptionis, ut prædictum est (in corp. art.); unde ex hoc homo non meruit ut innovarentur, quia nullus potest alteri mereri, nisi id cujus est capax, nec etiam ipse sibi ipsi.—Unde etiam dato (2) quòd animalia bruta mererentur in ministerio hominis, non tamen essent innovanda.

Ad *tertium* dicendum, quòd sicut perfectio hominis multipliciter assignatur (est enim perfectio naturæ conditæ et naturæ glorificatæ), ita etiam perfectio universi est duplex : una secundùm statum hujusmodi mutabilitatis; altera secundùm statum futuræ novitatis. Plantæ autem et animalia sunt de perfectione ejus secundùm statum istum, non autem secundùm statum novitatis illius, cùm ordinem ad eam non habeant.

Ad *quartum* dicendum, quòd quamvis animalia et plantæ, quantùm ad quædam alia, sint nobiliora quàm ipsa elementa, tamen quantùm ad ordinem incorruptionis elementa sunt nobiliora, ut ex dictis patet (in corp. art.)(3).

Ad *quintum* dicendum, quòd naturalis appetitus ad perpetuitatem, qui inest animalibus et plantis, est accipiendus secundùm ordinem ad motum cœli, ut tantùm scilicet in *esse* permaneant, quantùm motus cœli durabit; non enim potest esse appetitus in effectu ut permaneat ultra causam suam. Et ideò si cessante primi mobilis motu, plantæ et animalia non remaneant secundùm speciem, non sequitur appetitum naturalem frustrari.

QUÆSTIO XCII.

DE VISIONE DIVINÆ ESSENTIÆ PER COMPARATIONEM AD BEATOS (4), IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Consequenter considerandum est de his quæ spectant ad beatos post judicium generale. Et primò de visione eorum respectu divinæ essentiæ, in qua eorum beati-

(1) Quæ nempè ad merendum propriè requiritur, nec solùm violentam coactionem, sed quamcumque necessitatem prorsùs excludit.

(2) Per hypothesim impossibilem, quia ad merendum necessariò requiritur libertas arbitrii quæ rationem præsupponit.

(3) De hac responsione conferatur auctor (quæst. LXXIV, art. 1 ad 3).

(4) De hac quæstione confer quod dictum est (part. I, quæst. XII, et Cont. gent. lib. III, cap. 5, et *De veritate*, quæst. VIII, art. 1).

tudo principaliter consistit; secundò de eorum beatitudine et eorum mansionibus; tertiò de modo quo se erga damnatos habebunt; quartò de dotibus ipsorum, quæ in beatitudine eorum continentur; quintò de aureolis quibus eorum beatitudo perficitur et decoratur. — Circa primum quæruntur tria : 1° Utrùm sancti videbunt Deum per essentiam. — 2° Utrùm videbunt eum oculo corporali. — 3° Utrùm videndo Deum videbunt omnia quæ Deus videt.

ARTICULUS I. — UTRUM INTELLECTUS HUMANUS POSSIT PERVENIRE AD VIDENDUM DEUM PER ESSENTIAM (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 49, quæst. II, art. 1, 2 et 5.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd intellectus humanus non possit pervenire ad videndum Deum per essentiam, quia (Joan. I, 18) dicitur : *Deum nemo vidit unquàm;* et exponit Chrysostomus (hom. XIV in Joan. aliquant. à princ.), quòd « nec ipsæ cœlestes essentiæ (ipsa dico Cherubim et Seraphim) ipsum, ut est, unquàm videre potuerunt. » Sed hominibus non promittitur nisi æqualitas angelorum (Matth. XXII, 30): *Erunt sicut angeli Dei in cœlo.* Ergo nec sancti in patria Deum per essentiam videbunt.

2. Præterea, Dionysius sic argumentatur (De divin. nom. cap. 1, lect. 1): « cognitio non est nisi existentium. Omne autem existens finitum est, cùm sit in aliquo genere determinatum; et sic Deus, cùm infinitus sit, est super omnia existentia. Ergo ejus non est cognitio, sed est super omnem cognitionem. »

3. Præterea, Dionysius (De myst. theolog. lib. I, in fin.) ostendit quòd perfectissimus modus quo intellectus noster Deo conjungi potest, est inquantum conjungitur ei ut ignoto. Sed illud quod est visum per essentiam, non est ignotum. Ergo impossibile est quòd intellectus noster per essentiam Deum videat.

4. Præterea, Dionysius (in epist. ad Caium monachum, quæ est 1) dicit quòd « superpositæ Dei tenebræ (quas abundantiam lucis appellat) cooperiuntur omni lumini, et absconduntur omni cognitioni, et si aliquis videns Deum intellexit quod vidit, non ipsum vidit, sed aliquid eorum quæ sunt ejus. » Ergo nullus intellectus creatus poterit Deum per essentiam videre.

5. Præterea, sicut Dionysius dicit (in epist. ad Dorotheum, quæ est 5, circ. princ.), « invisibilis quidem est Deus existens propter excedentem claritatem. » Sed claritas ejus sicut excedit intellectum hominis in via, ita excedit intellectum hominis in patria. Ergo sicut invisibilis est in via, sic erit invisibilis in patria.

6. Præterea, cùm intelligibile sit perfectio intellectûs, oportet esse proportionem inter intelligibile et intellectum, sicut inter visibile et visum. Sed non est accipere proportionem aliquam inter intellectum nostrum et essentiam divinam, cùm in infinitum distent. Ergo intellectus noster non poterit pertingere ad essentiam divinam videndam.

7. Præterea, plus distat Deus ab intellectu nostro quàm intelligibile creatum à sensu. Sed sensus nullo modo potest pertingere ad creaturam spiritualem videndam. Ergo nec intellectus noster poterit pertingere ad videndam divinam essentiam.

8. Præterea, quandocumque intellectus intelligit aliquid in actu, oportet quòd informetur per similitudinem intellecti (2), quæ est principium intel-

(1) De fide est intellectum humanum posse pervenire ad videndum Deum per essentiam, quia id promittitur mundis corde (Matth. V, et I. Joan. III, 2, et I. Cor. XIII, 12).

(2) Nempè *impressam*, ut vocari à theologis et philosophis passim solet, quia nimirùm ab objecto imprimitur in intellectum ut vices ejus gerat.

lectualis operationis in tale objectum terminatæ, sicut calor est principium calefactionis. Si ergo intellectus noster Deum intelligat, oportet quòd hoc fiat per aliquam similitudinem informantem ipsum intellectum. Hoc autem non potest esse ipsa divina essentia, quia formæ et formati oportet esse unum *esse;* divina autem essentia ab intellectu nostro differt secundùm essentiam et *esse.* Ergo oportet quòd forma quâ informatur intellectus noster intelligendo Deum, sit aliqua similitudo impressa à Deo in intellectum nostrum. Sed similitudo illa, cùm sit quid creatum, non potest ducere in Dei cognitionem, nisi sicut effectus in causam. Ergo impossibile est ut intellectus noster Deum videat nisi per effectum ipsius. Sed visio Dei quæ est per effectum ejus, non est visio Dei per essentiam. Ergo intellectus noster non poterit Deum per essentiam videre.

9. Præterea, divina essentia magis distat ab intellectu nostro quàm quicumque angelus vel intelligentia. Sed, sicut dicit Avicenna (in sua Metaphys. tract. 3, cap. 8), « intelligentiam (1) esse in nostro intellectu, non est essentiam intelligentiæ esse in intellectu nostro, » quia sic scientia quam de intelligentia habemus, esset substantia et non accidens, « sed hoc est, impressionem intelligentiæ esse in nostro intellectu. » Ergo et Deus non est in intellectu nostro, ut intelligatur à nobis, nisi inquantum impressio ejus est in intellectu. Sed illa impressio non potest ducere in cognitionem divinæ essentiæ, quia cùm in infinitum distet à divina essentia, degenerat in aliam speciem multò ampliùs quàm si species albi degeneraret in speciem nigri. Ergo sicut ille in cujus visu species albi degenerat in speciem nigri, propter indispositionem organi, non dicitur videre album, ita nec intellectus noster, qui solùm per hujusmodi impressionem Deum intelligit, eum per essentiam poterit videre.

10. Præterea, « in rebus separatis à materia idem est intelligens, et quod intelligitur, » ut patet (De anima, lib. III, text. 15). Sed Deus est maximè à materia separatus. Cùm ergo intellectus, qui est creatus, non possit ad hoc pertingere ut fiat essentia increata, non poterit esse quòd intellectus noster Deum per essentiam videat.

11. Præterea, omne illud quod videtur per essentiam, de eo scitur quid est. Sed de Deo intellectus noster non potest scire quid est : sed solùm quid non est, sicut Dionysius dicit (De div. nom. cap. 7, lect. 4), et Damascenus (Orth. fid. lib. I, cap. 4, à med.). Ergo intellectus noster Deum per essentiam videre non poterit.

12. Præterea, omne infinitum, inquantum infinitum, ignotum est. Sed Deus est modis omnibus infinitus. Ergo est omninò ignotus. Ergo per essentiam ab intellectu creato videri non poterit.

13. Præterea, Augustinus dicit (in lib. De videndo Deo, epist. 147, al. 112, cap. 7, 8 et 15): « Deus est naturâ invisibilis. » Sed ea quæ insunt Deo per naturam, non possunt aliter se habere. Ergo non potest esse quòd per essentiam videatur.

14. Præterea, omne quod est alio modo, et alio modo videtur, non videtur secundùm id quod est. Sed Deus alio modo est, et alio modo videbitur à sanctis in patria : est enim per modum suum ; sed videbitur à sanctis per modum eorum. Ergo non videbitur à sanctis secundùm illud quod est, et sic non videbitur per essentiam.

15. Præterea, illud quod per medium videtur, non videbitur per essen-

(1) Seu substantiam intelligentem angelicam quæ per antonomasiam *intelligentia* dicitur, quia tota intellectiva sive intellectus est, non ex corpore constans ut nos.

tiam. Sed Deus in patria videbitur per medium, quod est lumen gloriæ, ut patet Psal. xxxv, 10) : *In lumine tuo videbimus lumen.* Ergo non videbitur per essentiam.

16. Præterea, Deus in patria videbitur facie ad faciem, ut dicitur (I. Corinth. XIII). Sed hominem, quem facie ad faciem videmus, videmus per similitudinem. Ergo Deus in patria videbitur per similitudinem, et sic non per essentiam.

Sed *contra* est quod dicitur (I. Corinth. XIII, 12) : *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Sed id quod videtur facie ad faciem, videtur per essentiam. Ergo Deus per essentiam videbitur à sanctis in patria.

Præterea (I. Joan. III, 2) : *Cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Ergo videbimus eum per essentiam.

Præterea (I. Corinth. xv), super illud : *Cùm tradiderit regnum Deo et Patri*, dicit Glossa ord. : « Ubi (scilicet in patria) essentia Patris, et Filii, et Spiritûs sancti videbitur, quod solùm mundis cordibus dabitur, quæ est summa beatitudo. » Beati ergo Deum per essentiam videbunt.

Præterea (Joan. XIV, 21), dicitur : *Si quis diligit me, diligetur à Patre meo; et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum.* Sed illud quod manifestatur, per essentiam videtur. Ergo Deus à sanctis in patria essentialiter videbitur.

Præterea (Exodi XXXIII, super illud : *Non videbit me homo, et vivet*), Gregorius (Moral. lib. XVIII, cap. 18) improbat opinionem illorum qui dicebant quòd « in illa regione beatitudinis Deus in claritate sua conspici potest, sed in natura videri non potest; quia aliud non est ejus claritas, et ejus natura. » Sed natura ejus est essentia ejus. Ergo videbitur per essentiam suam.

Præterea, sanctorum desiderium non potest omninò frustrari; sed sanctorum desiderium commune est ut Deum per essentiam videant, ut patet (Exodi XXXIII, 13) : *Ostende mihi gloriam tuam ;* et (Psal. LXXII, 20) : *Ostende faciem tuam, et salvi erimus;* et (Joan. XIV, 8) : *Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis.* Ergo sancti per essentiam Deum videbunt.

CONCLUSIO. — Cùm finis ultimus et humanæ vitæ felicitas sit Deum videre, intellectum humanum ad divinæ essentiæ visionem pertingere posse, fatendum est.

Respondeo dicendum quòd sicut secundùm fidem ponimus finem ultimum humanæ vitæ esse visionem Dei, ita philosophi posuerunt ultimam hominis felicitatem esse, intelligere substantias à materia separatas secundùm *esse*. Et ideò circa hanc quæstionem eadem difficultas et diversitas invenitur apud philosophos et apud theologos. Quidam enim philosophi posuerunt quòd intellectus noster possibilis nunquàm potest ad hoc pervenire ut intelligat substantias separatas : sicut Alpharabius in fine suæ Ethicæ, quamvis contrarium dixerit in libro De intellectu, ut Commentator refert (De anima, lib. III, comment. 36). Et similiter quidam theologi posuerunt quòd intellectus humanus nunquàm potest ad hoc pervenire ut Deum per essentiam videat. Et utrosque ad hoc movit distantia inter intellectum nostrum, et essentiam divinam, et alias substantias separatas. Cùm enim intellectus in actu sit quodammodò unum cum intelligibili in actu, videtur difficile quomodò intellectus creatus aliquo modo fiat essentia increata. Unde Chrysostomus dicit (hom. XIV in Joan. aliquant. à princ.) : « Quomodò creabile videt increabile? » Et major difficultas in hoc est illis qui ponunt intellectum possibilem esse generabilem, et corrupti-

bilem, utpote virtutem à corpore dependentem, non solùm respectu visio nis divinæ, sed etiam respectu visionis quarumcumque substantiarum separatarum. Sed hæc positio stare omninò non potest. Primò quia repugnat auctoritati Scripturæ canonicæ, ut Augustinus dicit in libro De videndo Deo (epist. 147, al. 112, cap. 5). Secundò quia cùm intelligere sit maximè propria operatio hominis, oportet quòd secundùm eam assignetur sibi sua beatitudo, cùm hæc operatio in ipso perfecta fuerit. Cùm autem perfectio intelligentis, inquantum hujusmodi, sit ipsum intelligibile, si in perfectissima operatione intellectûs homo non perveniat ad videndam essentiam divinam, sed ad aliquid aliud, oportebit dicere quòd aliquid aliud sit beatificans ipsum hominem quàm Deus; et cùm ultima perfectio cujuslibet sit in conjunctione ad suum principium, sequitur quòd aliquid aliud sit principium effectivum hominis quàm Deus; quod est absurdum secundùm nos; et similiter est absurdum apud philosophos, qui ponunt animas nostras à substantiis separatis emanare, ut in fine eas possimus intelligere. Unde oportet ponere, secundùm nos, quòd intellectus noster quandoque perveniat ad videndam essentiam divinam; et secundùm philosophos, quòd perveniat ad videndam essentiam substantiarum separatarum. — Quomodò autem hoc possit accidere, restat investigandum. Quidam enim posuerunt, ut Alpharabius et Avempace, quòd ex hoc ipso quòd intellectus noster intelligit quæcumque intelligibilia, pertingit ad videndam essentiam substantiæ separatæ. Et ad hoc ostendendum procedunt duobus modis. Quorum primus est quòd sicut natura speciei non diversificatur in diversis individuis, nisi secundùm quòd conjungitur principiis individuantibus, ita forma intellecta non diversificatur apud me et te, nisi secundùm quòd conjungitur diversis formis imaginabilibus: et ideò quando intellectus separat formam intellectam à formis imaginabilibus, remanet quidditas intellecta, quæ est una et eadem apud diversos intelligentes, et hujusmodi est quidditas substantiæ separatæ. Et ideò quando intellectus noster ad summam abstractionem quidditatis intelligibilis cujuscumque pervenit, intelligit per hoc quidditatem substantiæ separatæ, quæ est ei similis. Secundus modus est, quia intellectus noster natus est abstrahere quidditatem ab omnibus intelligibilibus habentibus quidditatem. Si ergo quidditas, quam abstrahit ab hoc singulari habente quidditatem, sit quidditas non habens quidditatem, intelligendo eam, intelligit quidditatem substantiæ separatæ, quæ est talis dispositionis, eò quòd substantiæ separatæ sunt quidditates subsistentes, quæ non habent quidditates; quidditas enim simplicis est ipsum simplex, ut Avicenna dicit (Metaphysic. tract. 3, cap. 8). Si autem quidditas abstracta ab hoc particulari sensibili sit quidditas habens quidditatem; ergo quidditatem illam intellectus natus est abstrahere: et ità cùm non sit abire in infinitum, erit devenire ad quidditatem non habentem quidditatem (1), per quam intelligitur quidditas separata. — Sed iste modus non videtur esse sufficiens. Primò quia quidditas substantiæ materialis, quam intellectus abstrahit, non est ejusdem rationis cum quidditatibus substantiarum separatarum; et ita per hoc quòd intellectus noster abstrahit quidditates rerum materialium, et cognoscit eas, non sequitur quod cognoscat quidditatem separatæ substantiæ, et præcipuè divinam es-

(1) Subintellige *per quam quidditatem, non habentem quidditatem*, sive planiùs *quidditatem quæ non habeat quidditatem sui constitutivam, sed sit quidditas ipsa sua vel essentia.*

sentiam, quæ maximè est alterius rationis ab omni quidditate creata. Secundò quia dato quòd esset ejusdem rationis, tamen cognitâ quidditate rei compositæ, non cognosceretur quidditas substantiæ separatæ, nisi secundùm genus remotissimum, quod est substantia. Hæc autem cognitio est imperfecta, nisi deveniatur ad propria rei. Qui enim cognoscit hominem solùm inquantum est animal, non cognoscit eum nisi secundùm quid, et in potentia; et multò minùs cognoscit eum, si non cognoscat nisi substantiæ naturam in ipso. Unde sic cognoscere Deum, vel alias substantias separatas, non est videre essentiam divinam, vel quidditatem substantiæ separatæ; sed est cognoscere per effectum, et quasi in speculo (1).— Et ideò alius modus intelligendi substantias separatas ponitur ab Avicenna, in sua Metaphysica, scilicet quòd substantiæ separatæ intelliguntur à nobis per intentiones suarum quidditatum, quæ sunt quædam earum similitudines, non abstractæ ab eis, quia ipsæmet sunt immateriales, sed impressæ ab eis in animabus nostris. Sed hic modus etiam non videtur nobis sufficere ad visionem divinam, quam quærimus. Constat enim quòd « omne quod recipitur in aliquo, est in eo per modum recipientis (2). » Et ideò similitudo divinæ essentiæ impressa in intellectu nostro erit per modum nostri intellectûs. Modus autem intellectûs nostri deficiens est à perfecta receptione divinæ similitudinis. Defectus autem perfectæ similitudinis potest tot modis accidere, quot modis dissimilitudo invenitur. Uno enim modo est deficiens similitudo, quando participatur forma secundùm eamdem rationem speciei, sed non secundùm eumdem perfectionis modum; sicut est similitudo deficiens ejus qui parùm habet de albedine, ad illum qui multùm habet. Alio modo adhuc magis deficiens, quando non pervenitur ad eamdem rationem speciei, sed tantùm ad eamdem rationem generis; sicut est similitudo inter illum qui habet colorem citrinum, vel subflavum, et illum qui habet colorem album. Alio modo adhuc est magis deficiens, quando ad rationem eamdem generis non pertingit, sed solùm secundùm analogiam, sive proportionem : sicut est similitudo albedinis ad hominem, in eo quòd utrumque est ens; et hoc modo est deficiens omnis similitudo quæ est recepta in creatura respectu divinæ essentiæ (3). Ad hoc autem quòd visus cognoscat albedinem, oportet quòd recipiatur in eo similitudo albedinis secundùm rationem suæ speciei, quamvis non secundùm eumdem modum essendi, quia habet alterius modi *esse* forma in sensu, et in re extra animam; si enim fieret in oculo forma citrini, non diceretur oculus videre albedinem. Et similiter ad hoc quòd intellectus intelligat aliquam quidditatem, oportet quòd fiat in eo similitudo ejusdem rationis secundùm speciem, quamvis fortè non sit idem modus essendi utrobique; non enim forma existens in intellectu, vel sensu, est principium cognitionis secundùm modum essendi quèm habet utrobique, sed secundùm rationem in qua communicat cum re exteriori. Et ita patet quòd per nullam similitudinem receptam in intellectu creato potest Deus intelligi, ita quòd essentia ejus videatur immediatè. Unde etiam quidam ponentes divinam essentiam solùm per hunc modum videri, dixerunt quòd ipsa essentia non

(1) Sic enim Apostoli locum explicat S. Thomas in II. Cor. XIII, ut per speculum videamus, quia invisibilia Dei per creaturas cognoscimus: quamvis etiam addit quòd *per speculum*, id est, *per rationem vel virtutem animæ nostræ*.

(2) Juxta vulgare axioma quod à corporalibus ad spiritualia translatum est.

(3) Vel transpositis verbis ut sit planior constructio et immediatiùs cohæreat : *Omnis similitudo quæ recepta est in creatura, est deficiens respectu essentiæ divinæ.*

videbitur, sed quidam fulgor, quasi radius ipsius. Unde nec iste modus sufficit ad visionem divinam, quam quærimus. — Et ideò accipiendus est alius modus, quem etiam quidam philosophi posuerunt, scilicet Alexander et Averroes (De anima, lib. III, comment. 5 et 36). Cùm enim in qualibet cognitione sit necessaria aliqua forma, quâ res cognoscatur aut videatur, forma ista quâ intellectus perficitur ad videndas substantias separatas, non est quidditas quam intellectus abstrahit à rebus compositis, ut dicebat prima opinio; neque aliqua impressio relicta à substantia separata in intellectu nostro, ut dicebat secunda; sed est ipsa substantia separata, quæ conjungitur intellectui nostro ut forma, ut ipsa sit quod intelligitur et quo intelligitur. Quicquid autem sit de aliis substantiis separatis, tamen istum modum oportet nos accipere in visione Dei per essentiam, quia quâcumque aliâ formâ informaretur intellectus noster, non posset per eam duci in essentiam divinam. Quod quidem non debet intelligi, quasi divina essentia sit vera forma intellectûs nostri, vel quod ex ea et intellectu nostro efficiatur unum simpliciter, sicut in naturalibus ex forma et materia naturali; sed quia proportio essentiæ divinæ ad intellectum nostrum est sicut proportio formæ ad materiam. Quandocumque enim aliqua duo quorum unum est altero perfectius, recipiuntur in eodem receptibili, proportio unius duorum ad alterum, scilicet magis perfecti ad minùs perfectum, est sicut proportio formæ ad materiam, sicut lux et color recipiuntur in diaphano, quorum lux se habet ad colorem sicut forma ad materiam : et ita cùm in anima recipiatur lux intellectiva, et ipsa divina essentia inhabitans, licèt non per eumdem modum, essentia divina se habebit ad intellectum sicut forma ad materiam. Et quòd hoc sufficiat ad hoc quòd intellectus per divinam essentiam possit videre ipsam divinam essentiam, hoc modo potest ostendi. Sicut enim (1) ex forma naturali, quâ aliquid habet *esse*, et materiâ efficitur unum ens simpliciter, ita ex forma, quâ intellectus intelligit, et ipso intellectu fit unum in intelligendo. In rebus autem naturalibus res per se subsistens non potest forma esse alicujus materiæ, si illa res habeat materiam partem sui, quia non potest esse ut materia sit forma alicujus. Sed si illa res per se subsistens sit forma tantùm, nihil prohibet eam effici formam alicujus materiæ, et fieri, *quo est* (2) ipsius compositi, sicut patet de anima. In intellectu autem oportet accipere ipsum intellectum in potentia quasi materiam, et speciem intelligibilem quasi formam; et intellectus in actu intelligens erit quasi compositum ex utroque. Unde si sit aliqua res per se subsistens, quæ non habeat aliquid in se præter id quod est intelligibile in ipsa, talis res per se poterit esse forma, quâ intelligit intellectus. Res autem quælibet est intelligibilis secundùm id quod habet de actu, non secundùm id quod habet de potentia, ut patet (Metaph. lib. IX, text. 20). Et hujus signum est quòd oportet formam intelligibilem abstrahere à materia, et ab omnibus proprietatibus materiæ. Et ideò cùm divina essentia sit actus purus, poterit esse forma, quâ intellectus intelligit : et hæc erit visio beatificans. Et ideò dicit Magister (Sent. II, dist. 1), quòd unio animæ ad corpus est quoddam exemplum illius beatæ unionis quâ spiritus unitur Deo

Ad *primum* ergo dicendum, quòd auctoritas illa potest tripliciter exponi, ut patet per Augustinum, in lib. De videndo Deo (epist. 147, al.

(1) Non quoad plenam et omnimodam æqualitatem, sed aliqualem proportionem vel similitudinem.

(2) Al., *quod est*.

112, cap. 6 et 9). Uno modo ut excludatur corporalis visio, quâ nemo vidit vel visurus est Deum in essentia sua; alio modo ut excludatur intellectualis visio Dei per essentiam ab eis qui in ista mortali carne vivunt; alio modo ut excludatur visio comprehensionis ab intellectu creato. Et sic intelligit Chrysostomus; unde subdit: « Notitiam hìc dicit evangelista certissimam considerationem, et comprehensionem tantam, quantam habet Pater de Filio. » Et hic est intellectus evangelistæ; unde subdit: *Unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit;* per comprehensionem volens probare Filium esse Deum.

Ad *secundum* dicendum, quòd sicut Deus excedit omnia existentia, quæ habent *esse* determinatum, per essentiam suam infinitam; ita cognitio sua, quâ cognoscit, est super omnem cognitionem. Unde quæ est proportio cognitionis nostræ ad essentiam nostram creatam, ea est proportio cognitionis divinæ ad essentiam suam infinitam. Ad cognitionem autem duo concurrunt, scilicet, cognoscens, et quod cognoscitur. Visio autem illa quâ Deum per essentiam videbimus, est eadem cum visione quâ Deus se videt, ex parte ejus quo videtur: quia sicut ipse se videt per essentiam suam, ita et nos videbimus eum. Sed ex parte cognoscentis invenitur diversitas, quæ est inter intellectum divinum et nostrum. In cognoscendo autem id quod cognoscitur, sequitur formam quâ cognoscimus, quia per formam lapidis videmus lapidem. Sed efficacia in cognoscendo sequitur virtutem cognoscentis; sicut qui habet visum fortiorem, acutiùs videt. Et ideò in illa visione nos idem videbimus quod Deus videt, scilicet essentiam suam, sed non ita efficaciter.

Ad *tertium* dicendum, quòd Dionysius loquitur ibi de cognitione quâ Deum in via cognoscimus per aliquam formam creatam, quâ intellectus noster formatur ad Deum videndum. Sed, sicut dicit Augustinus (loc. sup. cit.), « Deus omnem formam intellectûs nostri subterfugit, » quia quamcumque formam intellectus noster concipiat, illa forma non pertingit ad rationem divinæ essentiæ. Et ideò ipse non potest esse pervius intellectui nostro; sed in hoc eum perfectissimè cognoscimus in statu viæ quòd scimus eum esse super omne id quod intellectus noster concipere potest; et sic ei conjungimur quasi ignoto. Sed in patria ipsum per formam, quæ est essentia sua, videbimus; et conjungemur ei quasi noto.

Ad *quartum* dicendum, quòd *lux est Deus*, ut dicitur (Joan. I). Lumen autem est impressio lucis in aliquo illuminato. Et quia essentia divina est alterius modi quàm omnis similitudo ipsius impressa in intellectu, ideò dicit quòd « divinæ tenebræ cooperiuntur omni lumini, » quia scilicet essentia divina, quam *tenebras* vocat propter claritatis excessum, manet non demonstrata per impressionem intellectûs nostri: et per hoc sequitur quòd abscondatur omni cognitioni. Et ideò quicumque videntium Deum aliquid mente concipit, hoc non est Deus, sed aliquid divinorum effectuum.

Ad *quintum* dicendum, quòd claritas Dei quamvis excedat omnem formam quâ nunc intellectus noster informatur, non tamen excedit ipsam essentiam divinam, quæ erit quasi forma intellectûs nostri in patria; et ideò licèt nunc sit invisibilis, tamen tunc erit visibilis.

Ad *sextum* dicendum, quòd quamvis finiti ad infinitum non possit esse proportio, quia excessus infiniti supra finitum non est determinatus, potest tamen esse inter ea proportionalitas, quæ est similitudo proportionum: sicut enim finitum æquatur alicui finito, ita infinito infinitum. Ad hoc au-

tem quòd aliquid totaliter (1) cognoscatur, quandoque oportet esse proportionem inter cognoscens et cognitum, quia oportet virtutem cognoscentis coæquari cognoscibilitati rei cognitæ; æqualitas autem proportio quædam est. Sed quandoque cognoscibilitas rei excedit virtutem cognoscentis, sicut cùm nos cognoscimus Deum, aut è converso sicut cùm ipse cognoscit creaturas; et tunc non oportet esse proportionem inter cognoscens et cognitum, sed proportionalitatem tantùm; ut scilicet sicut se habet cognoscens ad cognoscendum, ita se habeat cognoscibile ad hoc quod cognoscatur: et talis proportionalitas sufficit ad hoc quòd infinitum cognoscatur à finito, vel è converso. — Vel dicendum quòd proportio secundùm propriam nominis institutionem significat habitudinem quantitatis ad quantitatem secundùm aliquem determinatum excessum, vel adæquationem; sed ulteriùs est translatum ad significandum omnem habitudinem cujuscumque ad aliud; et per hunc modum dicimus quòd materia debet esse proportionata ad formam. Et hoc modo nihil prohibet intellectum nostrum, quamvis sit finitus, dici proportionatum ad videndum essentiam infinitam (2), non tamen ad comprehendendum eam; et hoc propter suam immensitatem.

Ad *septimum* dicendum, quòd duplex est similitudo et distantia. Una secundùm convenientiam in natura; et sic magis distat Deus ab intellectu creato quàm intelligibile creatum à sensu. Alia secundùm proportionalitatem; et sic est è converso, quia sensus non est proportionatus ad cognoscendum aliquod immateriale (3), sicut intellectus est proportionatus ad cognoscendum quodcumque immateriale. Et hæc similitudo requiritur ad cognoscendum, non autem prima, quia constat quòd intellectus intelligens lapidem non est similis ei in naturali *esse:* sicut etiam visus apprehendit mel rubeum, et fel rubeum, quamvis non apprehendat mel dulce; fellis enim rubedo magis convenit cum melle, inquantum est visibile, quàm dulcedo mellis cum melle.

Ad *octavum* dicendum, quòd in visione quâ Deus per essentiam videbitur, ipsa divina essentia erit quasi forma intellectûs, quâ intelliget; nec oportet quòd efficiantur unum secundùm *esse* simpliciter, sed solùm quòd fiant unum quantùm pertinet ad actum intelligendi.

Ad *nonum* dicendum, quòd dictum Avicennæ quantùm ad hoc non sustinemus, quia ei etiam ab aliis philosophis in hoc contradicitur. Nisi fortè velimus dicere quòd Avicenna intelligit de cognitione substantiarum separatarum, secundùm quòd cognoscuntur per habitus scientiarum speculativarum et similitudinibus aliarum rerum. Unde hoc introducit ad ostendendum quòd scientia non est in nobis substantia, sed accidens. Et tamen divina essentia, quamvis plus distet secundùm proprietatem naturæ suæ ab intellectu nostro quàm substantia angeli, tamen plus habet de ratione intelligibilitatis, quia est actus purus, cui non admiscetur aliquid de potentia; quod non contingit in aliis substantiis separatis. Nec illa cognitio quâ Deum per essentiam videbimus, ex parte ejus quo videbitur, erit in genere accidentis, sed solùm quantùm ad actum ipsius intelligentis, qui non erit ipsa substantia intelligentis vel intellecti.

(1) Sive quantùm ad omnes modos, habitudines, ac respectus quibus cognoscibilis dici potest: quo sensu Deum nullus creatus intellectus potest omninò cognoscere.

(2) Hæc proportionalitas solummodò probat intellectum posse divinam essentiam videre.

(3) Deus non est extra rationem objecti intellectûs creati, sicut substantia immaterialis virtutem sensuum excedit (Confer Cont. Genes. lib. III, cap. 54).

Ad *decimum* dicendum, quòd substantia separata à materia se intelligit, et intelligit alia; et utroque modo potest verificari auctoritas inducta. Cùm enim ipsa essentia substantiæ separatæ sit per seipsam intelligibilis, et in actu, eò quòd est à materia separata, constat quòd quando substantia separata intelligit se, omninò est idem intelligens et intellectum; non enim intelligit se per aliquam intentionem abstractam à se, sicut nos intelligimus res materiales. Et hic videtur esse intellectus Philosophi (De anima, lib. III), ut per Commentatorem ibidem patet (loc. cit. in arg.). Secundùm autem quòd intelligit res alias, intellectum in actu fit unum cum intellectu in actu, inquantum forma intellecti fit forma intellectûs, inquantum est intellectus in actu, non quòd sit ipsamet essentia intellectûs, ut Avicenna probat (De natural. lib. VI), quia essentia intellectûs manet una sub duabus formis, secundùm quòd intelligit res duas successivè, ad modum quo materia prima manet una sub diversis formis. Unde etiam Commentator (De anima, lib. III) comparat intellectum possibilem quantùm ad hoc primæ materiæ. Et sic nullo modo sequitur quòd intellectus noster videns Deum fiat ipsa essentia divina, sed quòd ipsa comparetur ad illum quasi perfectio et forma.

Ad *undecimum* dicendum, quòd auctoritates illæ et omnes similes sunt intelligendæ de cognitione quâ cognoscimus Deum in vita, ratione priùs positâ.

Ad *duodecimum* dicendum, quòd infinitum privativè dictum, est ignotum, inquantum hujusmodi, quia dicitur per remotionem complementi, à quo est cognitio rei. Unde infinitum reducitur ad materiam subjectam privationi (1), ut patet (Physic. lib. III, text. 72). Sed infinitum negativè acceptum dicitur per remotionem materiæ terminantis, quia forma etiam quodammodò terminatur per materiam. Unde infinitum hoc modo est maximè de se cognoscibile. Et hoc modo infinitus est Deus.

Ad *tertium decimum* dicendum, quòd Augustinus loquitur de visione corporali, quâ Deus nunquàm videbitur: quod patet ex hoc quod præmittitur (loc. cit. in arg. cap. 16, à med.): « Sicut enim videntur ista quæ visibilia nominantur, Deum nemo vidit unquàm, nec videre potest, et est naturâ invisibilis, sicut et incorruptibilis. » Sicut autem secundùm naturam suam est maximè ens, ita et secundùm se est maximè intelligibilis. Sed quòd à nobis quandoque non intelligatur, est ex defectu nostro: unde quòd videatur, postquàm visus non fuit à nobis, non est ex mutatione sua, sed nostra.

Ad *decimum quartum* dicendum, quòd Deus in patria videbitur à sanctis sicuti est, si hoc referatur ad modum ipsius visi; videbitur enim à sanctis Deus habere illum modum quem habet. Sed si referatur modus ad ipsum cognoscentem, non videbitur sicuti est, quia non erit tanta efficacia intellectûs creati ad videndum, quanta est efficacia essentiæ divinæ ad hoc quòd intelligatur.

Ad *quintum decimum* dicendum, quòd medium in corporali visione, et intellectuali, invenitur triplex. Primum est medium sub quo videtur: et hoc est quod perficit visum ad videndum in generali, non determinans visum ad aliquod speciale objectum; sicut se habet lumen corporale ad visum corporalem; et lumen intellectûs agentis ad intellectum possibilem, secundùm quòd est medium. Secundum est medium quo videtur: et

(1) Infinitum illud nihil aliud est quàm infinitum in potentia, aut indefinitum, indeterminatum, quod convenit non Deo, sed materiæ qualem intelligunt Peripatetici.

hæc est forma visibilis, quâ determinatur uterque visus ad speciale objectum, sicut per formam lapidis ad cognoscendum lapidem. Tertium est medium in quo videtur: et hoc est id per cujus inspectionem ducitur visus in aliam rem; sicut inspiciendo speculum ducitur in ea quæ in speculo repræsentantur; et videndo imaginem ducitur in imaginatum; et sic etiam intellectus per cognitionem effectûs ducitur in causam, vel è converso. In visione igitur patriæ non erit tertium medium, ut scilicet Deus per species aliorum cognoscatur, sicut nunc cognoscitur, ratione cujus dicimur nunc videre in speculo : nec erit ibi secundum medium, quia ipsa essentia divina erit id quo intellectus noster videbit Deum. Sed erit ibi tantùm primum medium, quod elevabit intellectum nostrum ad hoc quòd possit conjungi substantiæ increatæ modo prædicto. Sed ab hoc medio non dicitur cognitio mediata; quia non cadit inter cognoscentem et rem cognitam, sed est illud quod dat cognoscenti vim cognoscendi (1).

Ad *sextum decimum* dicendum, quòd creaturæ corporales non dicuntur immediatè videri, nisi quando id quod est in eis conjungibile visui, ei conjungitur: non sunt autem conjungibiles visui per essentiam suam ratione materialitatis; et ideò tunc immediatè videntur, quando earum similitudo visui conjungitur. Sed Deus per essentiam suam conjungibilis est intellectui : unde non immediatè videretur, nisi essentiâ suâ conjungeretur intellectui; et hæc visio, quæ fit immediatè, dicitur *visio faciei*. Et præterea similitudo rei corporalis recipitur in visu secundùm eamdem rationem quâ est in re, licèt non secùndùm eumdem modum essendi; et ideò similitudo illa ducit in illam rem directè; non autem potest hoc modo ducere aliqua similitudo intellectum nostrum in Deum, ut ex dictis patet (in corp. art.). Et propter hoc non est simile.

ARTICULUS II. — UTRUM SANCTI POST RESURRECTIONEM DEUM OCULIS CORPORALIBUS VIDEBUNT (2).

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd sancti post resurrectionem Deum corporalibus oculis videbunt. Oculus enim glorificatus majoris est virtutis quàm aliquis oculus non glorificatus. Sed beatus Job oculo suo Deum vidit (Job, XLII, 5): *Auditu auris audivi te; nunc autem oculus meus videt te.* Ergo multò fortiùs oculus glorificatus per essentiam Deum videre poterit.

2. Præterea (Job, XIX, 26) : *In carne mea videbo Deum Salvatorem meum* (3). Ergo in patria Deus corporalibus oculis videbitur.

3. Præterea, Augustinus (De civit. Dei, lib. XXII, cap. 20, in med.), loquens de visu oculorum glorificatorum, sic dicit : « Vis præpollentior oculorum erit illorum, non ut acriùs videant quàm quidam perhibentur videre serpentes, vel aquilæ; quantâlibet enim acrimoniâ cernendi eadem animalia vigeant, nihil aliud possunt videre quàm corpora, sed ut videant et incorporalia. » Quæcumque autem potentia cognoscitiva est incorporalium, potest elevari ad videndum Deum. Ergo oculi gloriosi Deum videre poterunt.

4. Præterea, quæ est differentia corporalium ad incorporalia, eadem est è converso. Sed oculus incorporeus potest corporalia videre. Ergo oculus corporeus potest videre incorporalia; et sic idem quod priùs.

(1) De hac responsione vide part. I, quæst. XII, art. 5.

(2) De hac quæstione confer part. I, quæst. XII, art 3.

(3) Vulgata, *Deum meum*.

5. Præterea, Gregorius (Moralium lib. v, cap. 25, circ. princ., super illud Job, IV: *Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum*, etc.) sic dicit: « Homo, qui, si præceptum servare voluisset, carne spiritualis futurus fuerat, factus est peccando etiam mente carnalis. » Sed ex hoc quòd est mente factus carnalis, ut ibidem dicitur, « solùm ea cogitat quæ ad animum per corporum imagines trahit. » Ergo etiam quando carne spiritualis erit (quod post resurrectionem sanctis promittitur), etiam carne spiritualia videre poterit; et sic ut priùs.

6. Præterea, homo à solo Deo potest beatificari. Beatificabitur autem non solùm quantùm ad animam, sed etiam quantùm ad corpus. Ergo non solùm intellectu, sed etiam carne Deum videre poterit.

7. Præterea, sicut Deus est præsens per suam essentiam in intellectu, ita etiam erit præsens in sensu, quia *erit omnia in omnibus*, ut dicitur (I. Corinth. xv). Sed videbitur ab intellectu ex hoc quòd sua essentia ei conjungetur. Ergo poterit videri etiam à sensu.

Sed *contra*, Ambrosius dicit super Lucam, cap. 1 (sup. illud : *Apparuit illi angelus*) : « Nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur. » Ergo nullo modo corporali sensu Deus videbitur.

Præterea, Hieronymus dicit (sup. illud Isa. VI : *Vidi Dominum sedentem*): « Non solùm divinitatem Patris, sed nec Filii, nec Spiritûs sancti, oculi carnis possunt aspicere; sed oculi mentis, de quibus dicitur : *Beati mundo corde.* »

Præterea, idem Hieronymus alibi dicit (refert. Aug. epist. 147, al 112, prope fin.): « Res incorporalis corporalibus oculis non videtur. » Sed Deus est maximè incorporeus. Ergo, etc.

Præterea, Augustinus (lib. De videndo Deo, epist. 147, al. 112, cap. 11, in fin.) : « Deum nemo vidit unquàm vel in hac vita, sicut ipse est, vel in angelorum vita, sicut visibilia ista quæ corporali visione cernuntur. » Sed vita angelorum dicitur vita beata; in qua resurgentes vivent. Ergo, etc.

Præterea, « secundùm hoc homo dicitur factus ad imaginem Dei, quòd Deum conspicere potest, » ut Augustinus dicit (De Trinit. lib. XIV, cap. 4, circa princ.). Sed homo est ad imaginem Dei secundùm mentem, non secundùm carnem. Ergo mente, et non carne, Deum videbit.

CONCLUSIO. — Cùm visus coloris magnitudinisve tantummodo perceptivus sit, beati post resurrectionem Deum illorum expertem nullo modo visu corporali per se videre poterunt, sed tantùm per accidens, in sensibilibus scilicet creaturis et præcipuè in corpore Christi.

Respondeo dicendum quòd sensu corporali aliquid sentitur dupliciter : uno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem sentitur illud quod per se passionem sensui corporali inferre potest. Per se autem potest aliquid passionem inferre aut sensui, inquantum est sensus, aut huic sensui, inquantum est hic sensus. Quod autem hoc secundo modo infert per se passionem sensui, dicitur sensibile proprium, sicut color respectu visûs, et sonus respectu auditûs. Quia autem sensus, inquantum est sensus, utitur organo corporali, non potest in eo aliquid recipi nisi corporaliter; cùm omne illud quod recipitur in aliquo, sit in eo per modum recipientis. Et ideò omnia sensibilia inferunt passionem sensui, inquantum est sensus, secundùm quòd habent magnitudinem. Et ideò magnitudo et omnia consequentia, ut motus, quies, et numerus, et hujusmodi, dicuntur

sensibilia communia (1), per se tamen. Per accidens autem sentitur illud quod non infert passionem sensui, neque inquantum est sensus, neque inquantum est hic sensus; sed conjungitur his quæ per se sensui inferunt passionem; sicut Socrates, et filius Diaris, et amicus (2), et alia hujusmodi, quæ per se cognoscuntur in universali ab intellectu, in particulari autem à virtute cogitativa in homine, æstimativâ autem in aliis animalibus. Hujusmodi autem tunc sensus exterior dicitur sentire, quamvis per accidens, quando, ex eo quòd per se sentitur, vis apprehensiva (cujus est illud cognitum per se cognoscere) statim et sine dubitatione et discursu apprehendit; sicut videmus aliquem vivere, ex hoc quòd loquitur. Quando autem aliter se habet, non dicitur illud sensus videre etiam per accidens. — Dico ergo quòd Deus nullo modo potest videri visu corporali, aut aliquo sentiri sensu, sicut per se visibile, neque hìc, neque in patria; quia si à sensu removeatur id quod convenit sensui, inquantum est sensus, non erit sensus; et similiter si à visu removeatur illud quòd est visus (3), inquantum est visus, non erit visus. Cùm ergo sensus, inquantum est sensus, percipiat magnitudinem, et visus, inquantum est talis sensus, percipiat colorem; impossibile est quòd visus percipiat aliquid quod non est color, nec magnitudo, nisi sensus diceretur æquivocè (4). Cùm ergo visus et sensus sit futurus idem specie in corpore glorioso, qui erat in corpore non glorioso, non poterit esse quòd divinam essentiam videat sicut visibile per se; videbit autem eam sicut visibile per accidens, dùm, ex parte una, visus corporalis tantam gloriam Dei inspiciet in corporibus, et præcipuè gloriosis, et maximè in corpore Christi; et, ex parte alia, intellectus tam clarè Deum videbit, quòd in rebus corporaliter visis Deus percipietur, sicut in locutione percipitur vita. Quamvis enim tunc intellectus noster non videat Deum ex creaturis, tamen videbit Deum in creaturis corporaliter visis. Et hunc modum quo Deus corporaliter possit videri, Augustinus ponit (in fine De civ. Dei, lib. ult. cap. 29, vers. fin.), ut patet ejus verba intuenti; dicit enim sic : « Valdè credibile est sic nos esse visuros mundana corpora tunc cœli novi, et terræ novæ, ut Deum ubique præsentem, et universa etiam corporalia gubernantem, clarissimâ perspicuitate videamus; non sicut nunc invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sed sicut homines mox ut aspicimus, non credimus vivere, sed videmus. »

Ad *primum* ergo dicendum, quòd verbum illud Job intelligitur de oculo spirituali, de quo dicit Apostolus (Ephes. I, 18) : *Illuminatos habere oculos cordis nostri* (5).

Ad *secundum* dicendum, quòd illa auctoritas non ita intelligitur, quòd per oculos carnis Deum simus visuri, sed quia in carne existentes Deum videbimus.

Ad *tertium* dicendum, quòd Augustinus loquitur inquirendo in verbis illis, et sub conditione; quod patet ex hoc quod præmittit : « Longè itaque alterius erunt potentiæ, si per eos videbitur incorporea illa natura, » et postea subdit: *Vis itaque*, etc.; postmodùm determinat, ut dictum est (in corp. art.).

(1) De sensibili proprio et sensibili communi, et sensibili per accidens vide *Lexicon* ad verbum *Sensibile*.

(2) Juxta Philoponem Diares erat Aristotelis amicus et ei epistolæ, quæ ad ætatem Philoponis etiam exstabant, attribuebantur.

(3) Seu illud quod ad visum pertinet vel visui convenit.

(4) Hoc est, non corporalem sensum significaret sicut propriè significat, sed pro spirituali poneretur, sicut et sæpe in Scriptura et præsertim Sap. VI, VII, VIII et IX, ut et de visu dici potest.

(5) Vulgata. *illuminatos oculos cordis vestri*.

Ad *quartum* dicendum, quòd omnis cognitio fit per aliquam abstractionem à materia. Et ideò quantò forma corporalis magis abstrahitur à materia, tantò magis est principium cognitionis. Et inde est quòd forma in materia existens nullo modo est cognitionis principium; in sensu autem aliquo modo, prout à materia separatur; et in intellectu nostro adhuc meliùs. Et ideò oculus spiritualis, à quo removetur impedimentum cognitionis, potest videre rem corporalem; non autem sequitur quòd oculus corporalis, in quo deficit vis cognitiva, secundùm quòd participat de materia, possit cognoscere perfectè cognoscibilia quæ sunt incorporea.

Ad *quintum* dicendum, quòd quamvis mens facta carnalis non possit cogitare nisi accepta à sensibus; tamen ea cogitat immaterialiter; et similiter oportet quòd visus illud quod apprehendit, semper apprehendat corporaliter : unde non potest cognoscere illa quæ corporaliter apprehendi non possunt.

Ad *sextum* dicendum, quòd beatitudo est perfectio hominis, inquantum est homo. Et quia homo non habet quòd sit homo ex corpore, sed magis ex anima; corpora autem sunt de essentia hominum, inquantum sunt perfecta per animam; ideò beatitudo hominis non consistit principaliter nisi in animæ actu, et ex ea derivatur ad corpus per quamdam redundantiam, sicut patet ex his quæ dicta sunt (quæst. LXXXV, art. 1). Quædam tamen beatitudo corporis nostri erit, inquantum Deum videbit in sensibilibus creaturis, et præcipuè in corpore Christi.

Ad *septimum* dicendum, quòd intellectus est perceptivus spiritualium, non autem visus corporalis; et ideò intellectus poterit cognoscere divinam essentiam sibi conjunctam, non autem visus corporalis.

ARTICULUS III. — UTRUM SANCTI DEUM VIDENTES, OMNIA VIDEANT QUÆ DEUS VIDET (1).

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd sancti videntes Deum per essentiam omnia videant quæ Deus in seipso videt, quia, sicut Isidorus (De summo bono, lib. I, cap. 12, circa med.) dicit, « angeli in Verbo Dei omnia sciunt, antequàm fiant. » Sed sancti angelis Dei æquales erunt, ut patet (Matth. XXII). Ergo et sancti videndo Deum omnia vident.

2. Præterea, Gregorius (in 4 Dialog. cap. 33, in fin.) dicit : « Quia illic omnes communi claritate Deum conspiciunt, quid est quod ibi nesciant, ubi scientem omnia sciunt? » Loquitur autem de beatis, qui Deum vident per essentiam. Ergo qui vident Deum per essentiam, omnia cognoscunt.

3. Præterea, sicut dicitur (De anima, lib. III, text. 7), « intellectus, cùm intelligit maxima, magis potest intelligere minima. » Sed maximum intelligibile est Deus. Ergo maximè augetur virtus intellectûs intelligendo. Ergo intellectus eum videns omnia intelligit.

4. Præterea, intellectus non impeditur ab intelligendo aliquid, nisi inquantum id superat ipsum. Sed intellectum videntem Deum nulla creatura superat; quia, ut dicit Gregorius (in 2 Dialog. cap. 35, à med.), «animæ videnti Creatorem angusta fit omnis creatura. » Ergo videntes Deum per essentiam, omnia cognoscunt.

5. Præterea, omnis passiva potentia quæ non est reducta ad actum, est imperfecta. Sed intellectus possibilis animæ humanæ est potentia quasi passiva ad cognoscendum omnia, quia « intellectus possibilis est quo est omnia fieri, » ut dicitur (De anima, lib. III, text. 18). Si ergo in illa beatitu-

(1) De hac quæstione confer quod dictum est part. I, quæst. XII, art. 7 et 8, et quæ habet S. Doctor Cont. gent. lib. III, cap. 56 et 59, et De verit. quæst. VIII, art. 4.

dine non intelligeret omnia, remaneret imperfectus, quod est absurdum.

6. Præterea, quicumque videt speculum, videt ea quæ in speculo resultant. Sed in Verbo Dei omnia sicut in speculo resultant, quia ipsum est ratio et similitudo omnium. Ergo sancti, qui vident Verbum per essentiam, vident omnia creata.

7. Præterea, ut dicitur (Prov. x, 24), *desiderium suum justis dabitur.* Sed sancti desiderant omnia scire, quia « omnes homines naturâ scire desiderant, » et natura per gloriam non aufertur. Ergo dabitur eis à Deo quòd omnia cognoscant.

8. Præterea, ignorantia est quædam pœnalitas præsentis vitæ. Sed omnis pœnalitas per gloriam à sanctis aufertur. Ergo et omnis ignorantia; et ita omnia cognoscent.

9. Præterea, beatitudo sanctorum priùs est in anima quàm in corpore. Sed corpora sanctorum reformabuntur in gloria ad similitudinem corporis Christi, ut patet (Philipp. III). Ergo et animæ perficientur ad similitudinem animæ Christi. Sed anima Christi in Verbo omnia videt. Ergo et omnes animæ sanctorum videbunt omnia in Verbo.

10. Præterea sicut sensus, ita intellectus cognoscit omne illud cujus similitudine informatur. Sed divina essentia expressiùs indicat quamlibet rem quàm aliqua similitudo alia rei. Ergo cùm in illa beata visione essentia divina fiat quasi forma intellectûs nostri, videtur quòd sancti videntes Deum omnia videant.

11. Præterea, commentator dicit (De anima, lib. III, comment. 36), quòd « si intellectus agens esset forma intellectûs possibilis, intelligeremus omnia. » Sed divina essentia clariùs repræsentat omnia quàm intellectus agens. Ergo intellectus videns Deum per essentiam, omnia cognoscit.

12. Præterea, propter hoc quòd inferiores angeli nunc non omnia cognoscunt, illuminantur de ignotis à superioribus. Sed post diem judicii angelus non illuminabit angelum; tunc enim omnis prælatio cessabit, ut dicit Glossa (interl. et ord., sup. illud : *Cùm evacuaverit*, etc. I. Cor. XV). Ergo inferiores angeli tunc omnia scient, et eâdem ratione omnes alii sancti Deum per essentiam videntes.

Sed *contra*, sicut dicit Dionysius (Eccles. hierarch. lib. VI, circa fin.), « angeli superiores inferiores à nescientia purgant. » Angeli autem inferiores vident essentiam divinam. Ergo angelus videns essentiam divinam potest aliqua nescire. Sed anima non perfectiùs videbit Deum quàm angelus. Ergo animæ videntes Deum non oportet quòd omnia videant.

Præterea, solus Christus habet *spiritum non ad mensuram*, ut dicitur (Joan. III). Sed Christo, inquantum habet spiritum non ad mensuram, competit quòd in Verbo omnia cognoscat : unde ibidem dicitur quòd *Pater omnia dedit in manu ejus.* Ergo nulli alii competit cognoscere omnia in Verbo nisi Christo.

Præterea, quantò aliquod principium perfectiùs cognoscitur, tantò plures ejus effectus cognoscuntur per ipsum. Sed quidam videntium Deum per essentiam perfectiùs aliis cognoscent Deum, qui est rerum omnium principium. Ergo quidam aliis plura cognoscent, et ita non omnes omnia scient.

CONCLUSIO. — Cùm sancti in paradiso non sint comprehensuri Dei essentiam videntes Deum, non omnia videbunt quæ Deus videt.

Respondeo dicendum quòd Deus videndo suam essentiam cognoscit

omnia quæ sunt, et erunt, et fuerunt; et hæc dicitur cognoscere *notitiâ visionis*, quia ad similitudinem visionis corporalis cognoscit ea quasi præsentia. Cognoscit insuper videndo suam essentiam omnia quæ potest facere, quamvis nunquàm fecerit, nec facturus sit; aliàs non perfectè cognosceret potentiam suam; non enim potest cognosci potentia, nisi sciantur potentiæ objecta : et hæc dicitur cognoscere *scientiâ* vel *notitiâ simplicis intelligentiæ* (1). Impossibile est autem quòd aliquis intellectus creatus cognoscat omnia, videndo divinam essentiam, quæ Deus potest facere, quia quantò aliquod principium perfectiùs cognoscitur, tantò plura sciuntur in illo, sicut in uno demonstrationis principio ille qui est perspicacioris ingenii, plures conclusiones videt quàm alius qui est ingenii tardioris. Cùm ergo quantitas potentiæ divinæ attendatur secundùm ea quæ potest, si aliquis intellectus videret in divina essentia omnia quæ Deus potest facere, eadem esset quantitas perfectionis in intelligendo, quæ est quantitas divinæ potentiæ in producendo effectus; et ita comprehenderet divinam potentiam; quod est impossibile omni creato intellectui. Illa autem omnia quæ Deus scit notitiâ visionis, aliquis intellectus creatus cognoscit in Verbo, scilicet anima Christi (2). Sed de aliis videntibus divinam essentiam duplex est opinio : quidam enim dicunt quòd omnes videntes Deum per essentiam, vident omnia quæ Deus videt scientiâ visionis. Sed hoc repugnat sanctorum dictis, qui ponunt angelos aliqua ignorare, quos tamen constat secundùm fidem omnes Deum per essentiam videre. Et ideò alii dicunt quòd alii à Christo, quamvis videant Deum per essentiam, non tamen omnia vident quæ Deus videt, eò quòd essentiam divinam non comprehendunt. Non est enim necessarium quòd sciens causam sciat omnes ejus effectus, nisi causam comprehendat; quod non competit intellectui creato. Et ideò unusquisque videntium Deum per essentiam tantò plura in ejus essentia conspicit, quantò clariùs divinam essentiam intuetur : et inde est quòd de his potest unus alium instruere. Et sic scientia angelorum et animarum sanctarum potest augeri usque ad diem judicii, sicut et alia quæ ad præmium accidentale pertinent. Sed ulteriùs non proficiet, quia tunc erit ultimus status rerum, et in illo statu possibile est quòd omnes omnia cognoscant quæ Deus scientiâ visionis novit.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd hoc quod Isidorus dicit, quòd « angeli sciunt in Verbo omnia, antequàm fiant, » non potest referri ad ea quæ Deus scit scientiâ simplicis intelligentiæ tantùm, quia illa nunquàm fient; sed referendum est ad ea tantùm quæ Deus scit scientiâ visionis; de quibus etiam non dicit quòd omnes angeli ea omnia cognoscant, sed fortè aliqui; et illi etiam qui cognoscunt, non perfectè cognoscunt omnia. In una enim re est multas rationes intelligibiles considerare, sicut diversas ejus proprietates et habitudines ad res alias : et possibile est quòd eâdem re scitâ à duobus communiter, unus alio plures rationes percipiat, et has rationes unus ab alio accipiat. Unde et Dionysius dicit (De divinis nominibus, cap. 4, à princ. lect. 1), quòd « inferiores angeli docentur à superioribus rerum scibiles rationes. » Et ideò etiam angeli, qui omnes creaturas cognoscunt non oportet quòd omnia quæ in eis intelligi possunt percipiant.

Ad *secundum* dicendum, quòd ex verbo illo Gregorii ostenditur quòd in illa beata visione est sufficientia ad omnia intuenda ex parte divinæ essentiæ, quæ est medium quo videtur, per quam Deus omnia videt. Sed

(1) Vide Lexicon ad verbum *Scientia*.

(2) Ut ostensum est ex professo, part. III, quæst. XVI, art. 2.

quòd non omnia videantur, est ex defectu intellectûs creati, qui divinam essentiam non comprehendit.

Ad *tertium* dicendum, quòd intellectus creatus non videt divinam essentiam secundùm modum ipsius essentiæ, sed secundùm modum proprium qui finitus est; unde oportet quòd ejus efficacia in cognoscendo ex visione prædicta amplietur in infinitum ad omnia cognoscenda.

Ad *quartum* dicendum, quòd defectus cognitionis non solùm procedit ex excessu et defectu cognoscibilis super intellectum, sed etiam ex hoc quòd intellectui non conjungitur id quod est ratio cognoscibilis; sicut visus non videt lapidem quandoque, ex hoc quòd species lapidis non est ei conjuncta. Quamvis autem intellectui videntis Deum conjungatur ipsa divina essentia, quæ est omnium ratio, non tamen conjungitur ei prout est omnium ratio, sed secundùm quòd est ratio aliquorum, et tantò plurium quantò quisque pleniùs divinam essentiam intuetur.

Ad *quintum* dicendum, quòd quando potentia passiva est perfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis, si perfecta sit ultimâ perfectione suâ, non dicitur imperfecta, etiamsi aliquæ dispositiones præcedentes ei desint. Omnis autem cognitio quâ intellectus creatus perficitur, ordinatur sicut ad finem ad Dei cognitionem. Unde videns Deum per essentiam, etiamsi nihil aliud cognosceret, perfectum intellectum haberet; nec est perfectior ex hoc quòd aliquid aliud cum ipso cognoscit, nisi quatenus ipsum pleniùs videt. Unde Augustinus (Confessionum lib. v, cap. 4): « Infelix homo, qui scit illa omnia (scilicet creata), te autem nescit; beatus autem qui te scit, etiamsi illa nesciat. Qui verò te et illa novit, non propter illa beatior, sed propter te solùm beatus est. »

Ad *sextum* dicendum, quòd speculum illud est voluntarium, et sicut ostendet se cui vult, ita in se ostendet quæ vult. Nec est simile de speculo materiali, in cujus potestate non est quòd videatur vel non videatur. — Vel dicendum quòd in speculo materiali tam res quàm speculum videntur sub propria forma; quamvis speculum illud videatur per formam à re acceptam, lapis verò per propriam formam resultantem in re alia; et ideò per quam rationem cognoscitur unum, et aliud. Sed in speculo increato videtur aliquid per formam ipsius speculi, sicut effectus videtur per similitudinem causæ, et è contrario; et ideò non oportet quòd quicumque videt speculum æternum, videat omnia quæ in speculo resultant; non enim necesse est quòd videns causam, videat omnes effectus ejus, nisi comprehendat causam.

Ad *septimum* dicendum, quòd sanctorum desiderium, quo omnia scire desiderant, implebitur solùm ex hoc quòd Deum videbunt; sicut desiderium eorum, quo omnia bona habere cupiunt, complebitur in hoc quòd Deum habebunt. Sicut enim Deus in hoc quòd habet perfectam bonitatem, sufficit affectui, et eo habito omnia bona habentur quodammodò, ita ejus visio sufficit intellectui (Joan. XIV, 8): *Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis.*

Ad *octavum* dicendum, quòd ignorantia propriè accepta privationem sonat, et sic pœna est: sic enim ignorantia est nescientia aliquorum quæ sciri debent, vel quæ necesse est scire. Nullius autem horum scientia sanctis deerit in patria. Quandoque autem ignorantia communiter accipitur pro omni nescientia. Et sic angeli et sancti in patria quædam ignorabunt. Unde Dionysius dicit (loc. cit. in arg. *Sed cont.*), quòd « angeli à nescientia purgantur. » Sic autem ignorantia non est pœnalitas, sed de-

fectus quidam. Nec est necesse quòd omnis talis defectus per gloriam auferatur; sic enim etiam posset dici quòd defectus esset in papa Lino (1) quòd non pervenit ad gloriam Petri.

Ad *nonum* dicendum, quòd corpus nostrum conformabitur corpori Christi in gloria secundùm similitudinem, non secundùm æqualitatem; erit enim clarum, sicut et corpus Christi, sed non æqualiter. Et similiter anima nostra habebit gloriam ad similitudinem animæ Christi, sed non ad æqualitatem; et ita habebit scientiam, sicut anima Christi, sed non tantam, ut scilicet sciat omnia, sicut anima Christi.

Ad *decimum* dicendum, quòd quamvis essentia divina sit ratio omnium cognoscibilium, non tamen conjungetur cuilibet intellectui creato, secundùm quòd est ratio omnium. Et ideò ratio non sequitur.

Ad *undecimum* dicendum, quòd intellectus agens est forma proportionata intellectui possibili; sicut etiam potentia materiæ est proportionata potentiæ agentis naturalis, ut omne quod est in potentia passiva materiæ, vel intellectùs possibilis, sit in potentia activa intellectùs agentis, vel naturalis agentis; et ideò si intellectus agens fiat forma intellectùs possibilis, oportet quòd intellectus possibilis cognoscat omnia ad quæ se extendit virtus intellectùs agentis. Divina autem essentia non est forma hoc modo nostro intellectui proportionata. Et ideò non est simile.

Ad *duodecimum* dicendum, quòd nihil prohibet dicere quòd post diem judicii, quando gloria hominum et angelorum erit penitùs consummata, omnes beati scient omnia quæ Deus scientiâ visionis novit, ita tamen quòd non omnes omnia videant in essentia divina. Sed anima Christi ibi plenè videbit omnia, sicut et nunc videt; alii autem videbunt ibi plura vel pauciora, secundùm gradum claritatis quo Deum cognoscent; et sic anima Christi de his quæ præ aliis videt in Verbo, omnes alias illuminabit. Unde dicitur (Apocal. XXI, 23), quòd *claritas Dei illuminabit civitatem Hierusalem; et lucerna ejus est Agnus.* Et similiter superiores illuminabunt inferiores, non quidem novâ illuminatione, ut scientia inferiorum per hoc augeatur, sed quâdam continuatione illuminationis; sicut si intelligatur quòd sol quiescens illuminat aerem. Et ideò dicitur (Danielis XII, 3), quòd *qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Prælatio autem ordinum dicitur cessatura quantùm ad ea quæ nunc circa nos per eorum ordinata ministeria exercentur, ut patet etiam per Glossam ordin. ibidem.

QUÆSTIO XCIII.

DE SANCTORUM BEATITUDINE, ET EORUM MANSIONIBUS, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de sanctorum beatitudine, et eorum mansionibus. — Circa quod quæruntur tria : 1° Utrùm sanctorum beatitudo augeatur post judicium. — 2° Utrùm gradus beatitudinis mansiones dici debeant. — 3° Utrùm diversæ mansiones distinguantur penès diversos gradus charitatis.

ARTICULUS I. — UTRUM BEATITUDO SANCTORUM SIT MAJOR FUTURA POST JUDICIUM QUAM ANTE (2).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 49, quæst. I, art. 4, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd beatitudo sanctorum non

(1) Qui veluti proximus in supremo pontificatu Petri successor in exemplum affertur, ut ad 23 septemb. Baronius ex Irenæo, Epiphanio et Optato Milevitano probat.

(2) In proœmio concilii Florentini habet Latinorum confessio *sanctorum animas, quatenùs animæ sunt, perfectam suam felicitatem assecutas esse, ita tamen ut aliam cum suis corporibus perfectionem expectent quâ perpetuò fruantur.*

sit major futura post judicium quàm ante. Quantò enim aliquid magis accedit ad similitudinem divinam, tantò perfectiùs beatitudinem participat. Sed anima à corpore separata Deo similior est quàm corpori conjuncta. Ergo major est ejus beatitudo ante corporis resumptionem quàm post.

2. Præterea, virtus unita est magis potens quàm multiplicata. Sed anima extra corpus est magis unita quàm cùm est corpori conjuncta. Ergo virtus ejus est major ad operandum, et ita perfectiùs beatitudinem participat, quæ in actu consistit.

3. Præterea, beatitudo consistit in actu intellectûs speculativi. Sed intellectus in suo actu non utitur organo corporali; et sic corpus resumptum non efficiet ut anima perfectiùs intelligat. Ergo beatitudo animæ non eri major post resurrectionem quàm ante.

4. Præterea, infinito non potest esse aliquid majus; et ita infinitum cum aliquo finito non facit majus quàm infinitum ipsum. Sed anima beata ante corporis resumptionem beatitudinem habet de hoc quòd gaudet de bono infinito, scilicet Deo; post resurrectionem autem corporis non habebit de alio gaudium, nisi fortè de gloria corporis, quæ est quoddam bonum finitum. Ergo gaudium eorum post corporis resumptionem non erit majus quàm ante.

Sed *contra* est quod (Apocal. VI, super illud : *Vidi subtùs altare animas interfectorum*, etc.) dicit Glossa ordin. : « Modò animæ sanctorum sunt existentes subtùs altare, id est, in minori dignitate quàm sint futuræ. » Ergo major erit eorum beatitudo post resurrectionem quàm post mortem.

Præterea, sicut bonis beatitudo redditur pro præmio, ita et malis miseria. Sed miseria malorum post resumptionem corporum erit major quàm ante, quia non solùm in anima, sed etiam in corpore punientur. Ergo et beatitudo sanctorum erit major post resurrectionem corporum quàm ante.

CONCLUSIO.— Cùm post resurrectionem, glorificato etiam corpore, perfectior futura sit anima cum corpore glorioso conjunctæ operatio, sanctos beatiores esse, post judicium, quàm ante fatendum est.

Respondeo dicendum quòd beatitudinem sanctorum post resurrectionem augeri quidem extensivè manifestum est, quia beatitudo tunc erit non solùm in anima, sed etiam in corpore; et etiam ipsius animæ beatitudo augebitur extensivè, inquantum anima non solùm gaudebit de bono proprio, sed etiam de bono corporis. Potest etiam dici quòd ipsius animæ beatitudo intensivè augebitur. Corpus enim hominis dupliciter potest considerari : uno modo secundùm quòd est ab anima perfectibile; alio modo secundùm quòd est in eo aliquid repugnans animæ in suis operationibus, prout non perfectè corpus per animam perficitur. Secundùm autem primam considerationem corporis, conjunctio ipsius ad animam addit animæ aliquam perfectionem, quia omnis pars imperfecta est, et completur in suo toto; unde et totum se habet ad partem ut forma ad materiam. Unde et anima perfectior est in *esse* suo naturali, cùm est in toto, scilicet in homine conjunctio ex anima et corpore, quàm cùm est pars separata. Sed unio corporis quantùm ad secundam ipsius considerationem impedit animæ perfectionem : unde dicitur quòd *corpus quod corrumpitur, aggravat animam* (Sap. IX, 15). Si ergo à corpore removeatur omne illud per quod animæ actioni resistit, simpliciter anima erit perfectior in corpore tali

existens quàm separata. Quantò autem aliquid est perfectius in *esse*, tantò potest perfectiùs operari; unde et operatio animæ conjunctæ tali corpori erit perfectior quàm operatio animæ separatæ. Hujusmodi autem corpus erit corpus gloriosum, quòd omninò subdetur spiritui. Unde cùm beatitudo in operatione (1) consistat, perfectior erit beatitudo animæ post resumptionem corporis quàm ante. Sicut enim anima separata à corpore corruptibili perfectiùs potest operari quàm ei conjuncta, ita postquàm fuerit conjuncta corpori glorioso, perfectior erit ejus operatio quàm quando erat separata. Omne autem imperfectum appetit suam perfectionem. Et ideò anima separata naturaliter appetit corporis conjunctionem, et propter hunc appetitum ex imperfectione procedentem, ejus operatio quâ in Deum fertur est minùs intensa. Et hoc est quod dicit Augustinus (Sup. Gen. ad litt. lib. XII, cap. 35), quòd « ex appetitu corporis retardatur ne totâ intentione pergat in illud summum bonum. »

Ad *primum* ergo dicendum, quòd anima conjuncta corpori glorioso est magis Deo similis quàm ab eo separata, inquantum conjuncta habet *esse* perfectius; quantò enim est aliquid perfectius, tantò est Deo similius, sicut etiam cor, cujus vitæ perfectio in motu consistit, est Deo similius quando movetur quàm quando quiescit, quamvis Deus nunquàm moveatur.

Ad *secundum* dicendum, quòd virtus quæ de sua natura habet quòd sit in materia, magis est potens in materia existens, quàm à materia separata, quamvis, absolutè loquendo, virtus à materia separata sit potentior.

Ad *tertium* dicendum, quòd quamvis in actu intelligendi anima corpore non utatur, tamen perfectio corporis quodammodò ad perfectionem operationis intellectualis cooperabitur, inquantum ex conjunctione corporis gloriosi anima erit in sua natura perfectior, et per consequens in operatione efficacior; et secundùm hoc, ipsum bonum corporis cooperabitur quasi instrumentaliter ad operationem illam in qua beatitudo consistit; sicut etiam Philosophus ponit (Ethic. lib. I, cap. 8 ad fin., et cap. 10), quòd bona exteriora cooperantur instrumentaliter ad felicitatem vitæ.

Ad *quartum* dicendum, quòd quamvis finitum infinito additum non faciat majus, tamen facit plus, quia finitum et infinitum sunt duo, cùm infinitum per se acceptum sit unum. Extensio autem gaudii non respicit majus, sed plus. Unde extensivè augetur gaudium, secundùm quòd est de Deo, et de gloria corporis, respectu gaudii quod erat de Deo. Gloria etiam corporis cooperabitur ad gaudii intensionem quod est de Deo, inquantum cooperabitur ad perfectiorem operationem, quâ anima in Deum fertur. Quantò enim operatio conveniens fuerit perfectior, tantò delectatio erit major, ut patet ex hoc quod dicitur (Ethic. lib. X, cap. 8, à med.).

ARTICULUS II. — UTRUM BEATITUDINIS GRADUS MANSIONES DICI DEBEANT (2).

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd beatitudinis gradus mansiones dici non debeant. Beatitudo enim importat rationem præmii. Sed mansio nihil significat quod ad præmium pertineat. Ergo diversi gradus beatitudinum mansiones dici non debent.

(1) Vel sit operatio ipsa intellectiva, sicut 1 2, quæst. III, art. 2 et sequentibus ostensum est. Quod autem extensivè, non intensivè beatitudo post corporis resumptionem crescat, eàdem parte, quæst. IV, art. 5 ad 5 docet, quasi revocans quod in Sententiis dixerat.

(2) In hoc articulo S. Doctor interpretatur hæc verba (Joan. XIV, 2) : *In domo Patris mei multæ sunt mansiones*, quibus inæqualitas ac diversitas præmiorum designatur. Cf. part. 1, quæst. XII, art. 6, et 1 2, quæst. V, art. 2, et Cont. gent. lib. III, cap. 58.

2. Præterea, mansio locum significare videtur. Sed locus in quo sancti beatificabuntur, non est corporalis, sed spiritualis, scilicet Deus, qui unus est. Ergo non est nisi una mansio. Et ita diversi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

3. Præterea, sicut in patria erunt homines diversorum meritorum, ita nunc sunt in purgatorio, et in limbo patrum fuerunt. Sed in purgatorio et in limbo non distinguuntur diversæ mansiones. Ergo similiter nec in patria distingui debent.

Sed *contra* est quod dicitur (Joan. XIV, 2) : *In domo Patris mei mansiones multæ sunt;* quod Augustinus exponit de variis gradibus præmiorum (tract. 67 in Joan., ante med.) (1).

Præterea, in qualibet civitate ordinata est mansionum distinctio. Sed cœlestis patria civitati comparatur, ut patet (Apoc. XXI). Ergo oportet ibi diversas mansiones distinguere secundùm diversos beatitudinis gradus.

CONCLUSIO. — Sicuti in quolibet motu ipsa quies in fine motûs mansio dicitur, ita et in beatis gradus beatitudinis mansiones rectè appellantur.

Respondeo dicendum quòd quia motus localis est prior omnium aliorum motuum, ideò, secundùm Philosophum (Physic. lib. VIII, text. 55 et 56), nomen motûs et distantiæ, et omnium hujusmodi, derivatum est à motu locali ad omnes alios motus. Finis autem motûs localis est locus, ad quem cùm aliquid pervenerit, ibi manet quiescens, et in eo conservatur. Et ideò in quolibet motu ipsam quietem in fine motûs dicimus collocationem vel mansionem. Et ideò cùm nomen motûs derivetur usque ad actus appetitûs et voluntatis, ipsa assecutio finis appetitivi motûs dicitur mansio aut collocatio in fine. Et ideò diversi modi consequendi finem ultimum diversæ mansiones dicuntur; ut sic unitas domûs respondeat unitati beatitudinis, quæ est ex parte objecti; et pluralitas mansionum respondeat differentiæ, quæ in beatitudine invenitur ex parte beatorum : sicut etiam videmus in rebus naturalibus quòd est idem locus sursùm, ad quem tendunt omnia levia, sed unumquodque pertingit propinquiùs, secundùm quòd est levius; et ita habent diversas mansiones secundùm differentiam levitatis.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd mansio importat rationem finis, et per consequens rationem præmii, quod est finis meriti.

Ad *secundum* dicendum, quòd quamvis sit unus locus spiritualis, tamen diversi sunt gradus appropinquandi ad locum illum; et secundùm hoc constituuntur diversæ mansiones.

Ad *tertium* dicendum, quòd illi qui erant in limbo, vel nunc sunt in purgatorio, nondùm pervenerunt ad suum finem. Et ideò in purgatorio vel in limbo non distinguuntur mansiones, sed solùm in paradiso et in inferno, ubi est finis bonorum et malorum.

ARTICULUS III. — UTRUM DIVERSÆ MANSIONES DISTINGUANTUR PENÈS DIVERSOS GRADUS CHARITATIS.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd diversæ mansiones non distinguantur penès diversos gradus charitatis, quia (Matth. XXV, 15) dicitur : *Dedit unicuique secundùm propriam virtutem.* Propria autem uniuscujusque rei virtus est ejus vis naturalis. Ergo et dona gratiæ et gloriæ distribuuntur secundùm diversos gradus virtutis naturalis.

(1) Huic interpretationi consentiunt Hieron. advers. Jovin. lib. II, cap. 15; Tertull. De resurrectione carnis, cap. 41; Iræn. lib. III, cap. 21; Cyrill. lib. IX, can. 31; Hilarius Ps. LXIV; Basil. De Spiritu sancto, cap. 16; Ambros. lib. De bono mortis, cap. 12; Greg. Moral. lib. IV, cap. 42; Dialog. lib. IV, cap. 35.

2. Præterea (Psalm. LXI, 12), dicitur : *Tu reddes unicuique juxta opera sua*. Sed illud quod redditur, est beatitudinis mensura. Ergo gradus beatitudinis distinguuntur secundùm diversitatem operum, et non secundùm diversitatem charitatis.

3. Præterea, præmium debetur actui, et non habitui : unde non fortissimi coronantur, sed agonizantes, ut patet (Ethic. lib. I, cap. 8, circa med. et II. Tim. II, 5) : *Non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit* (1). Sed beatitudo est præmium. Ergo diversi gradus beatitudinis erunt secundùm diversos gradus operum, et non secundùm diversos charitatis gradus.

Sed *contra* est quòd quantò aliquis erit Deo magis conjunctus, tantò erit beatior. Sed secundùm modum charitatis est modus conjunctionis ad Deum. Ergo secundùm differentiam charitatis erit et diversitas beatitudinis.

Præterea, « si simpliciter sequitur ad simpliciter, et magis ad magis. » Sed habere beatitudinem sequitur ad habere charitatem. Ergo et habere majorem beatitudinem sequitur ad habere majorem charitatem.

CONCLUSIO. — Cùm reddatur operibus inquantum charitate informata sunt, retributio gloriæ penès diversos charitatis gradus in regno cœlesti diversæ mansiones distinguuntur.

Respondeo dicendum quòd principium distinctivum mansionum sive graduum beatitudinis est duplex, scilicet propinquum et remotum. Propinquûm est diversa dispositio quæ erit in beatis, ex qua continget diversitas perfectionis apud eos in operatione beatitudinis; sed principium remotum est meritum, quo talem beatitudinem consecuti sunt. Primo autem modo distinguuntur mansiones secundùm charitatem patriæ, quæ quantò in aliquo erit perfectior, tantò eum reddet capaciorem divinæ claritatis, secundùm cujus augmentum augebitur perfectio visionis divinæ. Secundo verò modo distinguuntur mansiones secundùm charitatem viæ. Actus enim noster non habet quòd sit meritorius ex ipsa substantia actûs, sed solùm ex habitu virtutis quo informatur. Vis autem merendi in omnibus virtutibus est ex charitate, quæ habet ipsum finem pro objecto. Et ideò diversitas in merendo tota revertitur ad diversitatem charitatis, et sic charitas viæ distinguet mansiones per modum meriti.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd virtus ibi non accipitur solùm pro naturali capacitate, sed pro naturali capacitate simul cum conatu ad habendam gratiam; et tunc virtus hoc modo accepta erit quasi materialis dispositio ad mensuram gratiæ, et gloriæ suscipiendæ. Sed charitas est formaliter complens meritum ad gloriam, et ideò distinctio gradûs in gloria accipitur penès gradus charitatis potiùs quàm penès gradus virtutis prædictæ.

Ad *secundum* dicendum, quòd opera non habent quòd eis retributio gloriæ reddatur, nisi inquantum sunt charitate informata. Et ideò secundùm diversos charitatis gradus erunt diversi gradus in gloria.

Ad *tertium* dicendum, quòd quamvis habitus charitatis, vel cujuscumque virtutis, non sit meritum cui debeatur præmium, est tamen principium et tota ratio merendi in actu; et ideò secundùm ejus diversitatem præmia distinguuntur : quamvis etiam ex ipso genere actûs possit aliquis gradus in merendo considerari ; non quidem respectu præmii essentialis, quod est gaudium de Deo, sed respectu alicujus accidentalis præmii, quod est gaudium de aliquo bono creato.

(1) Vulgata : *Non coronatur, nisi legitimè certaverit.*

QUÆSTIO XCIV

DE MODO QUO SANCTI SE HABEBUNT ERGA DAMNATOS, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de modo quo se sancti habebunt erga damnatos. — Circa quod quæruntur tria : 1° Utrùm sancti pœnas damnatorum videant. — 2° Utrùm eis compatiantur. — 3° Utrùm de eorum pœnis lætentur.

ARTICULUS I. — UTRUM BEATI QUI ERUNT IN PATRIA, VIDEBUNT PŒNAS DAMNATORUM.

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 50, quæst. XI, art. 4, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd beati qui erunt in patria, non videant pœnas damnatorum. Major enim est distantia damnatorum à beatis quàm viatorum. Sed beati viatorum facta non vident; unde (Isa. XIX, super illud : *Abraham nescivit nos*) dicit Glossa (interl. Aug. lib. De cura pro mort. agenda, cap. 13 et 15): « Nesciunt mortui etiam sancti, quod faciunt vivi, etiam eorum filii. » Ergo multò minùs vident pœnas damnatorum.

2. Præterea, perfectio visionis dependet à perfectione visibilis; unde Philosophus dicit (Ethic. lib. X, cap. 4, circ. med.), quòd « perfectissima sensûs visûs operatio, est sensûs maximè dispositi ad pulcherrimum sub visu cadentium. » Ergo è contrario turpitudo visibilis redundat in imperfectionem visionis. Sed imperfectio nulla erit in beatis. Ergo non videbunt miserias damnatorum, in quibus est summa turpitudo.

Sed *contra* est quod dicitur (Isa. ult., 24) : *Egredientur, et videbunt cadavera virorum qui prævaricati sunt in me :* Glossa ordin. : « Electi egredientur intelligentiâ, vel visione manifestâ, ut ad laudem Dei magis accendantur. »

CONCLUSIO. — Cùm contraria juxta se posita magis elucescant, beati in regno cœlesti videbunt pœnas damnatorum ut beatitudo illi magis complaceat.

Respondeo dicendum quòd à beatis nihil subtrahi debet quod ad perfectionem beatitudinis eorum pertineat. Unumquodque autem ex comparatione contrarii magis cognoscitur, quia contraria juxta se posita magis elucescunt. Et ideò ut beatitudo sanctorum eis magis complaceat, et de eâ uberiores gratias Deo agant, datur eis ut pœnas impiorum perfectè videant.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Glossa illa loquitur de sanctis mortuis secundùm possibilitatem naturæ; non enim oportet ut naturali cognitione cognoscant omnia quæ erga vivos aguntur. Sed sancti qui sunt in patria, omnia clarè cognoscunt quæ aguntur et apud viatores, et apud damnatos. Unde Gregorius dicit (Moral. lib. XII, cap. 14, à princ.) : « De animabus sanctis sentiendum non est hoc (scilicet quod Job dicit XIV, 21 : *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget,* etc.), quia qui intùs habent Dei claritatem, nullo modo credendum est quòd sit foris aliquid quod ignorent. »

Ad *secundum* dicendum, quòd quamvis pulchritudo visibilis ad perfectionem faciat visionis; visibilis tamen turpitudo sine visionis imperfectione esse potest; species enim rerum in anima, per quas contraria cognoscuntur, non sunt contrariæ. Unde etiam Deus, qui perfectissimam cognitionem habet, omnia pulchra et turpia videt.

ARTICULUS II. — UTRUM BEATI COMPATIANTUR MISERIIS DAMNATORUM.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd beati miseriis damnatorum compatiantur. Compassio enim ex charitate procedit (1). Sed in beatis erit perfectissima charitas. Ergo maximè miseriis damnatorum compatiuntur.

2. Præterea, beati nunquàm erunt elongati tantùm à compassione, quantùm Deus est. Sed Deus quodammodò miseriis nostris compatitur (unde et misericors dicitur), et similiter angeli. Ergo beati compatiuntur miseriis damnatorum.

Sed *contra*, quicumque alicui compatitur, fit miseriæ ejus quodammodò particeps. Sed beati non possunt esse participes alicujus miseriæ. Ergo miseriis damnatorum non compatiuntur.

CONCLUSIO. — Cùm damnati non possint à sua miseria transferri, non possunt beati secundùm rectam electionem miseriis eorum compati, ac proinde nec unquàm compatientur.

Respondeo dicendum quòd misericordia, vel compassio, potest in aliquo inveniri dupliciter: uno modo per modum passionis; alio modo per modum electionis. In beatis quidem non erit aliqua passio in parte inferiori, nisi consequens electionem rationis. Unde non erit in eis compassio, vel misericordia, nisi secundùm electionem rationis. Hoc autem modo ex electione rationis misericordia vel compassio nascitur, scilicet prout aliquis vult malum alterius repelli : unde in illis quæ secundùm rationem repelli non volumus, compassionem talem non habemus. Peccatores autem, quamdiù sunt in hoc mundo, in tali statu sunt, quòd sine præjudicio divinæ justitiæ possunt in beatitudinem transferri de statu miseriæ et peccati. Et ideò compassio ad eos locum habet et secundùm electionem voluntatis (prout Deus, angeli et beati eis compati dicuntur, eorum salutem volendo), et secundùm passionem, sicut compatiuntur eis homines boni in statu viæ existentes. Sed in futuro non poterunt transferri à sua miseria. Unde ad eorum miserias non poterit esse compassio secundùm electionem rectam. Et ideò beati, qui erunt in gloria, nullam compassionem ad damnatos habebunt.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd charitas tunc est compassionis principium quando possumus ex charitate velle remotionem miseriæ alicujus. Sed sancti ex charitate hoc velle non possunt de damnatis, cùm divinæ justitiæ repugnet. Unde ratio non sequitur.

Ad *secundum* dicendum, quòd Deus dicitur esse misericors, inquantum subvenit illis quos secundùm ordinem sapientiæ et justitiæ suæ convenit à miseria liberari; non quòd damnatorum misereatur, nisi fortè puniendo citra condignum.

ARTICULUS III. — UTRUM BEATI LÆTENTUR DE PŒNIS IMPIORUM.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd beati non lætentur de pœnis impiorum. Lætari enim de malo alterius ad odium pertinet (2). Sed in beatis nullum erit odium. Ergo non lætabuntur de miseriis damnatorum.

2. Præterea, beati in patria erunt summè Deo conformes. Sed Deus non delectatur in pœnis nostris. Ergo nec beati delectabuntur in pœnis damnatorum.

3. Præterea, illud quod est vituperabile in viatore, nullo modo cadit in

(1) Ex misericordia quidem proximè, sed misericordia ipsa est quidam interior effectus charitatis, ut ex professo in 2 2, quæst. XXX dictum est, unde in charitatem reducitur velut in primam causam compassio.

(2) Hinc (Job, XVI, 11) : *Satiati sunt pœnis meis*, ut plenè delectati significentur.

comprehensorem. Sed in homine viatore maximè est culpabile quòd reficiatur aliorum pœnis, et maximè laudabile ut de pœnis doleat. Ergo beati nullo modo lætantur in pœnis damnatorum.

Sed *contra* est quod (Psal. LVII, 2) dicitur : *Lætabitur justus, cùm viderit vindictam.*

Præterea (Isa. ult. 24): *Erunt usque ad satietatem visionis omni carni.* Satietas autem refectionem mentis designat. Ergo beati gaudebunt de pœnis impiorum.

CONCLUSIO. — Sancti in regno cœlesti non gaudebunt per se de pœnis damnatorum, sed per accidens contemplando in eis divinam justitiam, et suam ab eis liberationem.

Respondeo dicendum quòd aliquid potest esse materia gaudii dupliciter. Uno modo per se, quando scilicet de aliquo gaudetur, inquantum hujusmodi; et sic sancti non lætabuntur de pœnis impiorum. Alio modo per accidens, id est ratione alicujus adjuncti; et hoc modo sancti de pœnis impiorum gaudebunt, considerando in eis divinæ justitiæ ordinem, et suam liberationem, de qua gaudebunt. Et sic divina justitia et sua liberatio erunt per se causa gaudii beatorum : sed pœna damnatorum per accidens.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd lætari de malo alterius, inquantum hujusmodi, pertinet ad odium, non autem lætari de malo alterius ratione alicujus adjuncti. Sic autem aliquis de malo proprio quandoque lætatur; sicut cùm quis gaudet de propriis afflictionibus, secundùm quòd prosunt ei ad meritum vitæ (Jacobi I, 2) : *Omne gaudium existimate, fratres, cùm in tentationes varias incideritis.*

Ad *secundum* dicendum, quòd quamvis Deus non delectetur in pœnis, inquantum hujusmodi; delectatur tamen in eis, inquantum sunt per suam justitiam ordinatæ (1).

Ad *tertium* dicendum, quòd in viatore non est laudabile quòd delectetur de aliorum pœnis secundùm se; est tamen laudabile, si delectetur de eis inquantum habent aliquid boni annexum. Tamen alia ratio est de viatore et comprehensore, quia in viatore passiones frequenter insurgunt sine judicio rationis; et tamen tales passiones interdùm sunt laudabiles, secundùm quòd bonam dispositionem mentis indicant, sicut patet de verecundia, et misericordia, et pœnitentia de malo; sed in comprehensoribus non potest esse passio, nisi judicium rationis consequens.

QUÆSTIO XCV.

DE DOTIBUS BEATORUM (2), IN QUINQUE ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de dotibus beatorum. — Circa quod quæruntur quinque : 1° Utrùm beatis sint assignandæ aliquæ dotes. — 2° Utrùm dos à beatitudine differat. — 3° Utrùm Christo competat habere dotes. — 4° Utrùm angelis. — 5° Utrùm convenienter assignentur tres animæ dotes.

ARTICULUS I. — UTRUM PONENDÆ SINT ALIQUÆ DOTES IN HOMINIBUS BEATIS.

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 49, quæst. IV, art. 1 et seq.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd non sint ponendæ aliquæ

(1) Omnipotens Deus, ait Gregorius (Dialog. lib. IV, cap. 44), quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur : quia verò justus est, ab iniquorum ultione in perpetuum non sedatur.

(2) Quæstione LXXXII et tribus sequentibus egit auctor de dotibus corporum beatorum : præsenti autem quæstione de dotibus animarum disputat.

dotes in hominibus beatis. Dos enim (secundùm jura, l. *Pro oneribus*, c. De jure dotium, et l. *Dotis fructus*, ff. eod.) datur sponso ad sustinenda onera matrimonii. Sed sancti non gerunt figuram sponsi, sed magis figuram sponsæ, inquantum sunt Ecclesiæ membra. Ergo eis dotes non dantur.

2. Præterea, dotes non dantur (secundùm jura, l. ult., c. De dotis promissione, et l. *Qui libros*, ff. De ritu nupt.) à patre sponsi, sed à patre sponsæ. Omnia autem dona beatitudinis dantur beatis à patre sponsi, scilicet Christi (Jacobi I, 17) : *Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursùm est, descendens à Patre luminum,* etc. Ergo hujusmodi dona, quæ beatis dantur, non sunt dotes appellanda.

3. Præterea, in matrimonio carnali dantur dotes ad faciliùs toleranda onera matrimonii. Sed in matrimonio spirituali non sunt aliqua onera, maximè secundùm statum Ecclesiæ triumphantis. Ergo non sunt ibi aliquæ dotes assignandæ.

4. Præterea, dotes non dantur nisi causâ matrimonii. Sed matrimonium spirituale contrahitur cum Christo per fidem secundùm statum Ecclesiæ militantis. Ergo eâdem ratione si beatis aliquæ dotes conveniant, convenient etiam sanctis existentibus in via. Sed istis non conveniunt. Ergo nec beatis.

5. Præterea, dotes ad bona exteriora pertinent, quæ dicuntur bona fortunæ. Sed præmia beatorum erunt de interioribus bonis. Ergo non debent dotes nominari.

Sed *contra* (Ephes. v, 32), dicitur : *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, et in Ecclesia;* ex quo habetur quòd spirituale matrimonium per carnale significatur. Sed in carnali matrimonio sponsa dotata traducitur in domum sponsi. Ergo cùm sancti in domum Christi traducantur, cùm beatificantur, videtur quòd aliquibus dotibus dotentur.

Præterea, dotes in matrimonio corporali assignantur ad matrimonii solatium. Sed matrimonium spirituale delectabilius est quàm corporale. Ergo ei sunt dotes maximè assignandæ.

Præterea, ornamenta sponsarum ad dotem pertinent. Sed sancti ornati in gloriam traducuntnr, ut dicitur (Isa. LXI, 10) : *Induit me vestimentis salutis..., quasi sponsam ornatam monilibus suis.* Ergo sancti in patria dotes habent.

CONCLUSIO. — Aliquibus donis, quæ à theologis dotes appellantur, ornabuntur beati in paradiso.

Respondeo dicendum quòd absque dubio beatis, quando in gloriam transferuntur, aliqua dona divinitùs dantur ad eorum ornatum, et hi ornatus à Magistris dotes sunt nominati. Unde datur quædam definitio de dote, de qua nunc loquimur, talis : « Dos est perpetuus animæ et corporis ornatus, vitæ sufficiens, in æterna beatitudine jugiter perseverans. » Et sumitur hæc descriptio ad similitudinem dotis corporalis, per quam sponsa ornatur, et providetur viro unde possit sufficienter sponsam et liberos nutrire; et tamen inamissibiliter dos sponsæ conservatur, ut ad eam separato matrimonio revertatur. — Sed de ratione nominis diversi diversimodè opinantur. — Quidam enim dicunt quòd dos accipitur ex aliqua similitudine ad matrimonium corporale, sed secundùm modum loquendi, quo omnem perfectionem seu ornatum cujuscumque hominis dotem nominamus; sicut aliquis dicitur esse dotatus scientiâ, qui scientiâ pollet; et sic Ovidius usus est nomine dotis, dicens (De arte amandi, lib. I, vers. 598) :

Et quâcumque potes dote placere, place.

Sed hoc non videtur usquequaque conveniens, quia quandocumque ali-

quod nomen est impositum ad aliquid principaliter significandum, non consuevit ad alia transferri nisi secundùm aliquam similitudinem. Unde cùm secundùm primam institutionem nominis dos ad carnale matrimonium pertineat, oportet quòd in qualibet alia acceptione attendatur aliqua similitudo ad principale significatum.— Et ideò alii dicunt quòd secundùm hoc similitudo attenditur, quòd dos propriè dicitur donum, quod in matrimonio corporali datur sponsæ ex parte sponsi, quando traducitur in domum sponsi, ad ornatum sponsæ pertinens : quod patet ex hoc quod dixit Sichem Jacob et filiis ejus (Genes. XXXIV, 12) : *Augete dotem, et munera postulate ;* et (Exodi XXII, 16) : *Si seduxerit quis virginem, dormieritque cum ea, dotabit eam, et accipiet eam uxorem.* Unde et ornatus qui à Christo sanctis exhibetur, quando traducuntur in domum gloriæ, dos nominatur. — Sed hoc manifestè est contra id quod juristæ dicunt (loc. cit. in arg. 1), ad quos pertinet de his tractare. Dicunt enim qnòd *dos* propriè est quædam datio ex parte mulieris facta his qui sunt ex parte viri, pro onere matrimonii quod sustinet vir ; sed illud quod sponsus dat sponsæ, vocatur *donatio propter nuptias ;* et secundùm hunc modum accipitur dos (III. Reg. IX, 16), ubi dicitur quòd *Pharao, rex Ægypti, cepit Gazer, et dedit eam in dotem filiæ suæ uxori Salomonis.* Nec contra hoc faciunt auctoritates inductæ. Quamvis enim dotes à parente puellæ consueverint assignari ; tamen quandoque contingit quòd sponsus, vel pater sponsi assignet dotes vice patris puellæ, quod contingit dupliciter : vel præ nimio affectu ad sponsam, sicut fuit de Hemor patre Sichem, qui voluit assignare dotem, quam debebat accipere, propter vehementem amorem filii sui ad puellam : vel hoc fit in pœnam sponsi, ut virgini à se corruptæ dotem de suo assignet, quam pater puellæ debuerat assignare. Et in hoc casu loquitur Moyses in auctoritate inducta hìc (sup.). — Et ideò, secundùm alios, dicendum est quòd dos in matrimonio corporali propriè dicitur illud quod datur ab his qui sunt ex parte mulieris, his qui sunt ex parte viri, ad sustentanda onera matrimonii, ut dictum est hìc (sup.). Sed tunc remanet difficultas, quomodò hæc significatio possit aptari ad propositum ; cùm ornatus qui sunt in beatitudine, dentur sponsæ spirituali à patre sponsi, quod manifestabitur respondendo ad argumenta.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd quamvis dotes assignentur sponso in carnali matrimonio ad usum, tamen proprietas, et dominium, pertinet ad sponsam ; quod patet ex hoc quòd soluto matrimonio, dos remanet sponsæ secundùm jura (cap. 1, 2 et 3, De donat. inter virum et uxorem). Et sic etiam in matrimonio spirituali, ipsi ornatus, qui sponsæ spirituali dantur, scilicet Ecclesiæ in membris suis, sunt quidem ipsius sponsi, inquantum ad ejus gloriam et honorem cedunt, sed sponsæ inquantum per eos ornatur.

Ad *secundum* dicendum, quòd pater sponsi, scilicet Christi, est sola persona Patris ; pater autem sponsæ est tota Trinitas ; effectus enim (1) in creaturis ad totam Trinitatem pertinet. Unde hujusmodi dotes in spirituali matrimonio, propriè loquendo, magis dantur à patre sponsæ, quàm à patre sponsi. Sed tamen hæc collatio, quamvis ab omnibus personis fiat, singulis personis potest appropriari per aliquem modum. Personæ quidem Patris, ut danti, quia in ipso est auctoritas ; ei etiam paternitas respectu

(1) Quasi reddendo causam cur dicatur tota Trinitas pater sponsæ, quia omnes effectus qui pertinent ad creaturam vel producuntur in creatura non ab hac aut ab illa persona speciatim, sed ab omnibus communiter sunt, etc.

creaturæ appropriatur, ut sic idem sit pater sponsi et sponsæ; Filio verò appropriatur, inquantum propter ipsum et per ipsum dantur: sed Spiritui sancto, inquantum in ipso et secundùm ipsum, dantur; amor enim est omnis dationis ratio (1).

Ad *tertium* dicendum, quòd dotibus per se convenit illud quod per dotes efficitur, scilicet solatium matrimonii; sed per accidens illud quod per eas removetur, scilicet onus matrimonii, quod per eas levatur; sicut gratiæ convenit per se facere justum, sed per accidens quòd de impio faciat justum. Quamvis ergo in matrimonio spirituali non sint aliqua onera, est tamen ibi summa jucunditas; et ad hanc perficiendam jucunditatem dotes sponsæ conferuntur, ut scilicet delectabiliter per eas sponso conjungatur.

Ad *quartum* dicendum, quòd dotes non consueverunt assignari sponsæ, quando desponsatur, sed quando in domum sponsi traducitur, ut præsentialiter sponsum habeat. *Quamdiù* autem *in hac vita sumus, peregrinatur à Domino* (2) (II. Corinth. v, 6). Et ideò dona quæ sanctis in hac vita conferuntur, non dicuntur dotes, sed illa quæ conferuntur eis, quando transferuntur ad gloriam, in qua sponso præsentialiter perfruuntur

Ad *quintum* dicendum, quòd in spirituali matrimonio decor interior requiritur: unde dicitur (Psal. XLIV, 14): *Omnis gloria ejus filiæ regis ab intùs*, etc. Sed in matrimonio corporali requiritur decor exterior. Unde non oportet quòd dotes hujusmodi assignentur in matrimonio spirituali, sicut assignantur in corporali.

ARTICULUS II. — UTRUM DOS SIT IDEM QUOD BEATITUDO (3).

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd dos sit idem quod beatitudo. Ut enim ex definitione dotis prædicta patet (art. præc.), « dos est ornatus corporis et animæ in æterna beatitudine jugiter perseverans. » Sed beatitudo animæ est quidam ornatus ejus. Ergo beatitudo est dos.

2. Præterea, dos dicitur illud per quod sponsa delectabiliter sponso conjungitur. Sed in spirituali matrimonio beatitudo est hujusmodi. Ergo beatitudo est dos.

3. Præterea, visio, secundùm Augustinum (De Trin. lib. I, cap. 8, à med.), « est tota substantia beatitudinis. » Sed visio ponitur una de dotibus. Ergo beatitudo est dos.

4. Præterea, fruitio beatum facit. Fruitio autem est dos. Ergo dos facit beatum; et sic beatitudo est dos.

5. Præterea, secundùm Boetium (De cons. lib. III, prosâ 2, circ. princ.), « beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus. » Sed status beatorum perficitur ex dotibus. Ergo dotes sunt beatitudinis partes.

Sed *contra*, dos datur sine meritis. Sed beatitudo non datur, sed redditur pro meritis. Ergo beatitudo non est dos.

Præterea, beatitudo est una tantùm; dotes verò sunt plures. Ergo beatitudo non est dos.

Præterea, beatitudo inest homini secundùm id quod est potissimum in eo, ut dicitur (Ethic. lib. X, cap. 7, à med.). Sed dos etiam in corpore ponitur. Ergo dos et beatitudo non sunt idem.

(1) Quod sic etiam causaliter dicitur ut et reddatur causa cur per Spiritum sanctum dentur, quia procedit per amorem, indeque primum donum dicitur vel per excellentiam donum quasi omnium donorum fons, ut part. I, quæst. XXXVIII, art. 2 ex professo dictum est.

(2) Metaphoricâ locutione quasi extra patriam existentes; ut ibi S. Thomas explicat lect. II.

(3) Confer quod jam dictum est de hac quæstione ab ipso auctore: 1 2, quæst. IV, art. 3, et part. I, quæst. XII, art. 7 ad 1.

CONCLUSIO. — Cùm beatitudo in operatione quadam consistat, dos verò sit potiùs qualitas vel dispositio quædam, illa realiter inter se differre certum est.

Respondeo dicendum quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd beatitudo et dos sunt idem re, sed differunt ratione; quia dos respicit spirituale matrimonium, quod est inter Christum et animam; non autem beatitudo. Sed hoc non potest esse, ut videtur: cùm beatitudo in operatione consistat, dos autem non sit operatio, sed magis sit qualitas, vel dispositio quædam. — Et ideò, secundùm alios, dicendum est quòd beatitudo et dos etiam realiter differunt; ut beatitudo dicatur ipsa operatio perfecta, quâ anima beata Deo conjungitur : sed dotes dicuntur habitus, vel dispositiones, vel quæcumque aliæ qualitates, quæ ordinantur ad hujusmodi perfectam operationem; ut sic dotes ordinentur ad beatitudinem magis quàm sint in beatitudine ut partes ejus (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd beatitudo, propriè loquendo, non est animæ ornatus, sed est aliquid quod ex ornatu animæ provenit, cùm sit operatio quædam; ornatus verò dicitur aliquis decor ipsius beati.

Ad *secundum* dicendum, quòd beatitudo non ordinatur ad conjunctionem, sed est ipsa conjunctio animæ cum Christo, quæ est per operationem, sed dotes sunt dona disponentia ad hujusmodi conjunctionem.

Ad *tertium* dicendum, quòd visio dupliciter potest accipi. Uno modo actualiter, id est pro ipso actu visionis; et sic visio non est dos, sed est ipsa beatitudo. Alio modo potest accipi habitualiter, id est pro habitu à quo talis operatio elicitur, sive pro ipsa gloriæ claritate, quâ anima divinitùs illustratur ad Deum videndum; et sic est dos et principium beatitudinis, non autem est ipsa beatitudo.

Et similiter dicendum ad *quartum* de fruitione (2).

Ad *quintum* dicendum, quòd beatitudo colligit omnia bona, non quas partes essentiæ beatitudinis, sed quasi aliquo modo ad beatitudinem ordinata, ut supra dictum est (in corp. art.).

ARTICULUS III. — UTRUM COMPETAT CHRISTO HABERE DOTES.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd Christo competat habere dotes. Sancti enim Christo per gloriam conformabuntur; unde dicitur (Philipp. III, 21) : *Qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Ergo etiam Christus dotes habet.

2. Præterea, in spirituali matrimonio assignantur dotes ad similitudinem matrimonii corporalis. Sed in Christo invenitur quoddam matrimonium spirituale, quod est sibi singulare, scilicet duarum naturarum in una persona, secundùm quòd dicitur natura humana in ipso esse desponsata à Verbo, ut patet ex Glossa (ord. Aug., De cons. evangelist. lib. I, cap. 40, ad fin., super illud Psal. XVIII : *In sole posuit tabernaculum*, etc.) et Apoc. XXI : *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.* Ergo et Christo competit habere dotes.

3. Præterea, ut dicit Augustinus (De doctrina christ. lib. III, cap. 31), « Christus secundùm regulam Ticonii propter unitatem corporis mystici, quæ est inter caput et membra, nominat se etiam sponsam et non solùm sponsum; ut patet (Isa. LXI, 10) : *Quasi sponsum decoratum coronâ, et quasi sponsam ornatam monilibus suis.* Cùm ergo debeantur dotes sponsæ, oportet, ut videtur, in Christo dotes ponere.

(1) Juxta Sylvium non omnes dotes animæ beatæ realiter differunt à beatitudine, neque sunt qualitates, sed aliquid aliud.

(2) Sylvius concludit quòd ab essentiali beatitudine realiter differat dos quæ vocatur fruitio, ac fortassis etiam illa quæ vocatur comprehensio.

4. Præterea, omnibus membris Ecclesiæ debetur dos, cùm Ecclesia sit sponsa. Sed Christus est Ecclesiæ membrum, ut patet (I. Corinth. XII, 27): *Vos estis corpus Christi, et membra de membro*; Glossa interl., id est, « de Christo. » Ergo Christo debentur dotes.

5. Præterea, Christus habet perfectam visionem, fruitionem et delectationem. Hæc autem ponuntur dotes. Ergo, etc.

Sed *contra*, inter sponsum et sponsam exigitur distinctio personarum. Sed in Christo non est aliquid personaliter distinctum à Filio Dei, qui est sponsus; ut patet (Joan. III, 29): *Qui habet sponsam, sponsus est.* Ergo cùm dotes sponsæ assignentur, vel pro sponsa, videtur quòd Christo non competat habere dotes.

Præterea, non est ejusdem habere dotes, et recipere. Sed Christus est qui dat dotes spirituales. Ergo Christo non competit dotes habere.

CONCLUSIO. — Vel omninò non convenit Christo ratio dotis, vel non ita propriè sicut aliis sanctis; ea tamen quæ dotes dicuntur, excellentissimè illi conveniunt.

Respondeo dicendum quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in Christo est triplex unio: una quæ dicitur consentanea, quâ unitur Deo per connexionem amoris; alia dignativa, quâ humana natura unitur divinæ; tertia quâ ipse Christus unitur Ecclesiæ. Dicunt ergo quòd secundùm duas primas uniones competit Christo habere dotes sub ratione dotis; sed quantùm ad tertiam convenit ei id quod est dos excellentissimè, non tamen sub ratione dotis; quia in tali conjunctione Christus est ut sponsus, sed Ecclesia ut sponsa; dos autem datur sponsæ quantùm ad proprietatem et dominium, quamvis detur sponso ad usum. Sed hoc non videtur esse conveniens. In illa enim conjunctione quâ Christus unitur Patri per consensum amoris, etiam inquantum est Deus, non dicitur aliquod matrimonium esse, quia non est ibi aliqua subjectio, quam oportet esse sponsæ ad sponsum. Similiter etiam nec in conjunctione humanæ naturæ ad divinam, quæ est in unione personæ, vel etiam per conformitatem voluntatis, potest esse propria ratio dotis, propter tria: primò quia exigitur conformitas naturæ inter sponsum et sponsam in matrimonio illo in quo dantur dotes, et hoc deficit in conjunctione humanæ naturæ ad divinam; secundò, quia exigitur ibi distinctio personarum: humana autem natura non est personaliter distincta à Verbo; tertiò quia dos datur quando sponsa de novo traducitur in domum sponsi; et sic videtur ad sponsam pertinere, quæ de non conjuncta fit conjuncta: humana autem natura, quæ est assumpta in unitatem personæ à Verbo, nunquàm fuit quin esset perfectè conjuncta. Unde secundùm alios est dicendum quòd vel omninò non convenit Christo ratio dotis, vel non ita propriè, sicut aliis sanctis; ea tamen quæ dotes dicuntur, excellentissimè ei conveniunt.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd conformatio illa est intelligenda secundùm id quod est dos et non secundùm rationem dotis quæ sit in Christo; non enim oportet quòd illud in quo Christo conformamur, sit eodem modo in Christo et in nobis.

Ad *secundum* dicendum, quòd natura humana non propriè dicitur esse sponsa in conjunctione illa quà Verbo conjungitur; cùm non servetur ibi personarum distinctio, quæ inter sponsum et sponsam requiritur. Sed quòd quandoque dicatur desponsata humana natura, secundùm quòd Verbo conjuncta est, hoc est, inquantum habet aliquem actum sponsæ, quia scilicet inseparabiliter conjungitur, et quia in illa conjunctione humana natura est Verbo inferior, et per Verbum regitur, sicut sponsa per sponsum.

Ad *tertium* dicendum, quòd hoc quòd aliquando dicitur Christus sponsa, non est quia ipse verè sit sponsa, sed inquantum sibi assumit personam sponsæ suæ, scilicet Ecclesiæ, quæ est ei spiritualiter conjuncta. Unde nihil prohibet quin per illum modum loquendi possit dici habere dotes, non quòd ipse habeat, sed quia Ecclesia habet.

Ad *quartum* dicendum, quòd nomen Ecclesiæ dupliciter accipitur. Quandoque enim nominat tantummodò corpus, quod Christo conjungitur sicut capiti; et sic tantùm Ecclesia habet rationem sponsæ: sic verò Christus non est Ecclesiæ membrum, sed est caput influens omnibus Ecclesiæ membris. Alio modo accipitur Ecclesia, secundùm quòd nominat caput et membra conjuncta; et sic Christus dicitur membrum Ecclesiæ, inquantum habet distinctum officium ab omnibus aliis, scilicet influere aliis vitam; quamvis non multùm propriè dicatur membrum, quia membrum importat partialitatem quamdam, in Christo autem bonum spirituale non est particulatum, sed est totaliter integrum (1): unde ipse est totum Ecclesiæ bonum; nec est aliquid majus ipse et alii, quàm ipse solus (2). Sic autem loquendo de Ecclesia, Ecclesia non solùm nominat sponsam, sed sponsum et sponsam, prout per conjunctionem spiritualem est ex eis unum effectum. Unde licèt Christus aliquo modo dicatur membrum Ecclesiæ, nullo tamen modo potest dici membrum sponsæ; et sic ei non convenit ratio dotis.

Ad *quintum* dicendum, quòd in processu illo est fallacia accidentis (3); non enim illa Christo conveniunt, secundùm quòd habent rationem dotis.

ARTICULUS IV. — UTRUM ANGELI HABEANT DOTES.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quòd angeli habeant dotes, quia super illud (Cantic. VI): *Una est columba mea*, dicit Glossa: « Una est Ecclesia in hominibus et angelis. » Sed Ecclesia est sponsa; et sic membris Ecclesiæ convenit habere dotes. » Ergo angeli dotes habent.

2. Præterea (Lucæ XII, super illud: *Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur à nuptiis*), dicit Glossa ord.: « Ad nuptias Dominus ivit, quando post resurrectionem novus homo angelorum sibi multitudinem copulavit. » Ergo angelorum multitudo est sponsa Christi; et sic angelis competunt dotes.

3. Præterea, spirituale matrimonium in spirituali conjunctione consistit. Sed spiritualis conjunctio non est minor inter angelos et Deum, quàm inter homines beatos et Deum. Ergo çùm dotes, de quibus nunc agimus, ratione spiritualis matrimonii assignentur, videtur quòd angelis conveniant dotes.

4. Præterea, spirituale matrimonium requirit spiritualem sponsum, et spiritualem sponsam. Sed Christo, inquantum est summus spiritus, magis sunt conformes in natura angeli quàm homines. Ergo magis potest esse spirituale matrimonium angelorum ad Christum quàm hominum.

5. Præterea, major convenientia exigitur inter caput et membra, quàm inter sponsum et sponsam. Sed conformitas quæ est inter Christum et angelos, sufficit ad hoc quòd Christus dicatur caput angelorum. Ergo eàdem ratione sufficit ad hoc quòd dicatur sponsus respectu eorum.

(1) Sanctus Doctor docuit Christum esse caput Ecclesiæ (part. III, quæst. VIII, art. 1).

(2) Ita pressiùs ad litteram retinemus. Al.: *Ipso et aliis*, item *ipso et alius*. Fortè, *in ipso et aliis, quàm in ipso solo*.

(3) Ita vocatur sophisma quo prædicatum variat suppositionem.

Sed *contra*, Origenes super Cantica, in princ. Prologi, distinguit quatuor personas, scilicet « sponsum et sponsam, et adolescentulas et sodales sponsi; » et dicit quòd « angeli sunt sodales sponsi. » Cùm ergo dotes non debeantur nisi sponsæ, videtur quòd angelis dotes non conveniant.

Præterea, Christus desponsavit sibi Ecclesiam per incarnationem et passionem : unde figuratur per hoc quod dicitur (Exodi IV, 25) : *Sponsus sanguinum tu mihi es.* Sed Christus per passionem et incarnationem non aliter fuit conjunctus angelis quàm priùs erat. Ergo angeli non pertinent ad Ecclesiam secundùm quòd Ecclesia dicitur sponsa. Ergo angelis non conveniunt dotes.

CONCLUSIO. — Cùm inter sponsum et sponsam naturæ conformitas requiratur, et Christus neque secundùm unitatem speciei, neque secundùm naturam humanam angelis sit conformis, dotis ratio non tam propriè angelis quàm hominibus convenit.

Respondeo dicendum quòd ea quæ ad dotes animæ pertinent, non est dubium angelis, sicut et hominibus, convenire; sed secundùm rationem dotis non ita eis, sicut hominibus, conveniunt eò quòd non ita propriè convenit angelis ratio sponsæ sicut hominibus. Exigitur enim inter sponsum et sponsam naturæ conformitas, ut scilicet sint ejusdem speciei. Hoc autêm modo homines cum Christo conveniunt, inquantum naturam humanam assumpsit, per quam assumptionem factus est conformis in natura speciei humanæ omnibus hominibus. Angelis autem non est conformis secundùm unitatem speciei neque secundùm naturam divinam, neque secundùm humanam. Et ideò ratio dotis non ità propriè convenit angelis, sicut hominibus. Cùm tamen in his quæ metaphoricè dicuntur, non requiratur similitudo quantùm ad omnia (1), non potest ex aliqua dissimilitudine concludi quòd metaphoricè aliquid de aliquo non prædicetur; et sic ex ratione inducta non potest simpliciter haberi quòd angelis dotes non conveniant, sed solùm quòd non ita propriè, sicut hominibus, ratione dissimilitudinis prædictæ.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd quamvis angeli pertineant ad unitatem Ecclesiæ, non tamen sunt membra Ecclesiæ, secundùm quòd Ecclesia dicitur sponsa per conformitatem naturæ; et sic non convenit eis propriè habere dotes.

Ad *secundum* dicendum, quòd desponsatio illa largè accipitur pro unione quæ non habet conformitatem naturæ in specie; et sic etiam nihil prohibet, largè accipiendo dotes, ponere dotes in angelis.

Ad *tertium* dicendum, quòd quamvis in matrimonio spirituali non sit nisi conjunctio spiritualis, tamen illos qui conjunguntur ad perfectam matrimonii rationem, oportet in specie naturæ convenire. Et propter hoc desponsatio propriè ad angelos non pertinet.

Ad *quartum* dicendum, quòd illa conformatio quâ angeli conformantur Christo, inquantum est Deus, non est talis quæ sufficiat ad perfectam rationem matrimonii; cùm non sit secundùm convenientiam in specie, sed magis (2) adhuc remanet infinita distantia.

Ad *quintum* dicendum, quòd nec etiam Christus propriè dicitur caput angelorum, secundùm illam rationem quâ caput requirit conformitatem

(1) Quia singula nempe ad metaphoram efficiunt; unde diversissima per eamdem rem significantur, ut per leonem Deus propter fortitudinem, et diabolus propter furorem.

(2) Adversativo sensu, id est, *potius*.

naturæ ad membrum. Tamen sciendum quòd licèt caput et alia membra sint partes individui unius speciei, si tamen unumquodque per se consideretur, non est cum alio ejusdem speciei; manus enim habet aliam speciem partis à capite. Unde, loquendo de membris secundùm se, non requiritur inter ea alia convenientia quàm proportionis; ut unum ab alio accipiat, et unum alii subserviat. Et sic convenientia quæ est inter Deum, et angelos, magis sufficit ad rationem capitis quàm ad rationem sponsi.

ARTICULUS V. — UTRUM CONVENIENTER PONANTUR TRES ANIMÆ DOTES (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 49, quæst. IV, art. 5, questiunc. I.

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quòd inconvenienter ponantur tres animæ dotes, scilicet *visio*, *dilectio et fruitio*. Anima enim conjungitur Deo secundùm mentem, in qua est imago Trinitatis secundùm memoriam, intelligentiam et voluntatem. Sed dilectio ad voluntatem pertinet, visio ad intelligentiam. Ergo debet aliquid poni quod memoriæ respondeat; cùm fruitio non pertineat ad memoriam, sed magis ad voluntatem.

2. Præterea, dotes beatitudinis dicuntur respondere virtutibus viæ, quibus Deo conjungimur; quæ sunt fides, spes et charitas, quibus est ipse Deus objectum. Sed dilectio respondet charitati, visio autem fidei. Ergo deberet aliquid poni quod pertineret ad spem; cùm fruitio magis pertineat ad charitatem.

3. Præterea, Deo non fruimur nisi per dilectionem et visionem, « illis enim dicimur frui quæ diligimus propter se, » ut patet per Augustinum (De doctr. christ. lib. I, cap. 4). Ergo fruitio non debet poni alia dos à dilectione.

4. Præterea, ad perfectionem beatitudinis requiritur comprehensio (I. Corinth. IX, 24) : *Sic currite ut comprehendatis.* Ergo debet adhuc quarta dos poni.

5. Præterea, Anselmus dicit (lib. De similitudinib. cap. 48), quòd hæc pertinent ad beatitudinem animæ, « sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas, gaudium ; » et sic videntur prædictæ dotes inconvenienter assignari.

6. Præterea, Augustinus (in fine De civit. Dei, cap. ult. inter princ. et med.) dicit quòd « Deus in illa beatitudine sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. » Ergo laus præassignatis dotibus annumerari debet.

7. Præterea, Boetius ponit quinque ad beatitudinem pertinentia (De consolat. lib. III, prosâ 10, à med.), quæ sunt hæc : sufficientia, quam promittunt divitiæ; jucunditas, quam promittit voluptas; celebritas, quam promittit fama; securitas, quam promittit potentia; reverentia, quam promittit dignitas. Et sic videtur quòd potiùs ista deberent assignari dotes quàm prædicta.

CONCLUSIO. — Convenienter tres assignatæ sunt animæ dotes, scilicet, visio, quæ fidei, comprehensio, quæ spei, fruitio, quæ charitati respondet.

Respondeo dicendum quòd ab omnibus communiter tres ponuntur animæ dotes, diversimodè tamen. Quidam enim dicunt quod tres dotes animæ sunt visio, dilectio et fruitio; quidam verò dicunt quòd sunt visio, comprehensio et fruitio; quidam verò, quòd sunt visio, delectatio (2) et comprehensio.

(1) Tres sunt animæ dotes : *Visio* quæ respondet fidei, *comprehensio* quæ spei, et *fruitio* quæ *charitati;* et intelligi possunt in hoc versiculo :

Spiritus apprehendit, fruiturque, videtque Beatus.

(2) Al., *dilectio.* In veteri exemplo sic : *Quidam enim dicunt quòd tres dotes animæ sunt : visio, et dilectio, et comprehensio; quidam dicunt quòd sint visio, fruitio, et comprehensio. Omnes tamen,* etc., aliis omissis.

Omnes tamen hæ assignationes reducuntur in idem; et eodem modo earum numerus assignatur. Dictum enim est (art. 2 huj. quæst.), quòd dos est aliquid animæ inhærens, per quod ordinatur ad operationem, in qua consistit beatitudo. In qua quidem operatione duo requiruntur : scilicet ipsa substantia operationis, quæ est visio, et perfectio ejus, quæ est delectatio. Oportet enim beatitudinem esse operationem perfectam. Visio autem aliqua est delectabilis dupliciter : uno modo ex parte objecti, inquantum id quod videtur, est delectabile; alio modo ex parte visionis, inquantum ipsum videre delectabile est; sicut delectamur in cognoscendo mala, quamvis mala non delectent nos. Et quia operatio illa in qua ultima beatitudo consistit, debet esse perfectissima, ideò requiritur quòd visio illa sit utroque modo delectabilis. Ad hoc autem quòd visio illa sit delectabilis ex parte visionis, requiritur quòd sit facta connaturalis videnti per aliquem habitum; sed ad hoc quòd sit delectabilis ex parte visibilis, requiruntur duo, quòd scilicet ipsum visibile sit conveniens, et quòd sit conjunctum. Sic ergo ad delectabilitatem visionis ex parte suî requiritur habitus, qui visionem eliciat; et sic est una dos, quæ dicitur ab omnibus visio (1). Sed ex parte visibilis requiruntur duo : scilicet convenientia, quæ est per affectum; et quantùm ad hoc ponitur à quibusdam dos dilectio, et à quibusdam fruitio, secundùm quòd fruitio ad affectum pertinet : illud enim quod summè diligimus convenientissimum æstimamus : requiritur etiam ex parte visibilis conjunctio, et sic ponitur à quibusdam comprehensio, quæ nihil est aliud quàm in præsentia Deum habere, et in seipso tenere (2); sed secundùm alios ponitur fruitio, prout est non spei, sicut est in via, sed jam rei, sicut est in patria. Et sic dotes tres respondent tribus virtutibus theologicis; scilicet visio fidei; spei verò comprehensio, vel fruitio secundùm unam acceptionem; charitati verò fruitio, vel delectatio (3) secundùm assignationem aliam. Fruitio enim perfecta, qualis in patria habebitur, includit in se et delectationem et comprehensionem : et ideò à quibusdam accipitur pro uno, à quibusdam verò pro alio. Quidam verò attribuunt has tres dotes tribus animæ viribus, visionem scilicet rationali; delectationem concupiscibili; fruitionem verò irascibili, inquantum talis fruitio est per quamdam victoriam adepta. Sed hoc non propriè dicitur, quia irascibilis et concupiscibilis non sunt in parte intellectiva, sed in parte sensitiva; dotes autem animæ ponuntur in ipsa mente.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd memoria et intelligentia non habent nisi unam operationem, vel quia ipsa intelligentia est operatio memoriæ, vel si intelligentia dicatur esse potentia quædam, memoria non exit in operationem nisi mediante intelligentiâ, quia memoriæ est notitiam tenere : unde etiam memoriæ et intelligentiæ non respondet nisi unus habitus, scilicet notitia; et ideò utrique respondet tantùm una dos, scilicet visio.

Ad *secundum* dicendum, quòd fruitio respondet spei, inquantum includit comprehensionem, quæ spei succedet; quod enim speratur, nondùm habetur; et ideò spes quodammodò (4) affligit propter distantiam amati;

(1) Id est, quæ ab omnibus uniformiter assignatur, tanquam dos et hoc ipso nomine designatur.

(2) Extensiori significato prout solam attingentiam significat : non prout adæquatam inclusionem stricto sensu importat, ut jam 1 2, quæst. IV, art. 3 ostensum est.

(3) Al., *vel dilectio;* et mox, *dilectionem.*

(4) Spes nempè quæ differtur, sicut Prov. XIII, 12, videre est; nam alioquin exhilarat secundùm illud (Rom. XII, 12) : *Spe gaudentes*, et (Rom. XV. 13) *Deus autem spei repleat vos omni gaudio*, etc.

et propter hoc in patria non remanebit, sed succedet ei comprehensio.

Ad *tertium* dicendum, quòd fruitio, secundùm quòd comprehensionem includit, distinguitur à visione et dilectione; alio tamen modo quàm dilectio à visione. Dilectio enim et visio diversos habitus nominant, quorum unus pertinet ad intellectum, alter verò ad affectum. Sed comprehensio, vel fruitio, secundùm quòd ponitur pro comprehensione, non importat alium habitum ab illis duobus, sed importat remotionem impedimentorum, ex quibus efficiebatur ut non posset mens Deo præsentialiter conjungi. Et hoc quidem fit per hoc quòd ipse habitus gloriæ animam ab omni defectu liberat; sicut quòd facit eam sufficientem ad cognoscendum sine phantasmatibus, et ad prædominandum corpori, et ad alia hujusmodi per quæ excluduntur impedimenta, quibus fit ut nunc peregrinemur à Domino.

Ad *quartum* patet responsio ex dictis (in corp.).

Ad *quintum* dicendum, quòd propriè dotes sunt immediata principia illius operationis, in qua perfecta beatitudo consistit, per quam anima Christo conjungitur. Illa autem quæ Anselmus enumerat, non sunt hujusmodi, sed sunt qualitercumque beatitudinem concomitantia, vel consequentia, non solùm in comparatione ad sponsum, ad quem sola sapientia inter enumerata ab eo pertinet, sed etiam in comparatione ad alios; vel pares, ad quos pertinet amicitia quantùm ad unionem affectuum, et concordia quantùm ad consensum in agendis; vel inferiores, ad quos pertinet potestas, secundùm quòd à superioribus inferiora disponuntur, et honor secundùm id quod ab inferioribus superioribus exhibetur; et etiam per comparationem ad seipsum, ad quod pertinet securitas quantùm ad remotionem mali, et gaudium quantùm ad adeptionem boni.

Ad *sextum* dicendum, quòd laus, quæ ab Augustino ponitur tertium eorum quæ in patria erunt, non est dispositio ad beatitudinem, sed magis ad beatitudinem consequens; ex hoc enim ipso quòd anima Deo conjungitur, in quo beatitudo consistit, sequitur quòd in laudem prorumpat. Unde laus non habet rationem dotis.

Ad *septimum* dicendum, quòd illa quinque supra dicta, quæ enumerat Boetius, sunt quædam beatitudinis conditiones, non autem dispositiones ad beatitudinem, vel ad beatitudinis actum, eò quòd beatitudo, ratione suæ perfectionis, sola et singulariter habet per seipsam quicquid ab hominibus in diversis rebus quæritur, ut patet etiam per Philosophum (Ethic. lib. I, cap. 7, à med., et lib. X, cap. 7 et 8). Et secundùm hoc ostendit Boetius illa quinque in vera beatitudine esse, quia hæc sunt quæ ab hominibus in felicitate temporali quæruntur; quæ vel pertinent ad immunitatem à malo, sicut est securitas; vel ad consecutionem boni convenientis, sicut jucunditas; vel perfecti, sicut sufficientia; vel ad manifestationem boni, sicut celebritas, inquantum bonum unius est in notitia multorum; et reverentia, inquantum illius notitiæ vel boni signum aliquod exhibetur; reverentia enim consistit in exhibitione honoris, qui est testimonium virtutis. Unde patet quòd ista quinque non debent dici dotes, sed quædam beatitudinis conditiones.

QUÆSTIO XCVI.

DE AUREOLIS, IN TREDECIM ARTICULOS DIVISA.

Consequenter considerandum est de aureolis. — Circa quod quæruntur tredecim: 1° Utrùm aureola differat à præmio essentiali. — 2° Utrùm differat à fructu. —

3° Utrùm fructus soli virtuti continentiæ debeatur. — 4° Utrùm convenienter assignentur tres fructus tribus partibus continentiæ. — 5° Utrùm virginibus debeatur aureola. — 6° Utrùm debeatur martyribus. — 7° Utrùm debeatur doctoribus. — 8° Utrùm Christo debeatur. — 9° Utrùm angelis. — 10° Utrùm corpori humano debeatur. — 11° Utrùm convenienter tres aureolæ assignentur. — 12° Utrùm aureola virginum sit potissima. — 13° Utrùm unus alio intensiùs eamdem aureolam habeat.

ARTICULUS I. — UTRUM AUREOLA SIT ALIUD A PRÆMIO ESSENTIALI, QUOD AUREA DICITUR.

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 59, quæst. V, art. 1.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd aureola non sit aliquod aliud præmium à præmio essentiali, quod *aurea* dicitur. Præmium enim essentiale est ipsa beatitudo. Sed beatitudo, secundùm Boetium (De consol. lib. III, prosâ 2, circ. princ.), « est status omnium bonorum aggregatione perfectus. » Ergo præmium essentiale includit omne bonum quod habetur in patria; et sic aureola includitur in aurea.

2. Præterea, *Magis et minus* non diversificant speciem. Sed illi qui servant consilia et præcepta, magis præmiantur quàm illi qui servant præcepta tantùm; nec in aliquo præmium eorum videtur differre, nisi quòd unum est altero majus. Cùm jam ergo aureola nominet præmium quod debetur operibus perfectionis, videtur quòd aureola non dicat aliquid distinctum ab aurea.

3. Præterea, præmium respondet merito. Sed radix totius meriti est charitas. Cùm ergo charitati respondeat aurea, videtur quòd in patria non erit aliquod præmium ab aurea distinctum.

4. Præterea, « omnes homines beati assumuntur ad angelorum ordines, » ut dicit Gregorius (hom. XXXIV, in Evang. parùm ante med.). Sed in angelis « licèt quædam data sint quibusdam excellenter, nihil tamen ibi possidetur singulariter; omnia enim in omnibus sunt non quidem æqualiter, quia alii aliis sublimiùs possident, quæ tamen omnes habent, » ut etiam Gregorius dicit (ibid. à med.). Ergo in beatis non erit aliquod aliud præmium nisi omnium commune. Ergo aureola non est præmium distinctum ab aurea.

5. Præterea, excellentiori merito excellentius præmium debetur. Si ergo aurea debetur operibus quæ sunt in præcepto, aureola verò his quæ sunt in consilio, aureola erit perfectior quàm aurea, et ita non deberet diminutiva significari; et sic videtur quòd aureola non sit præmium distinctum ab aurea.

Sed *contra* (Exodi XXV, super illud: *Facies et alteram coronam aureolam*) dicit Glossa (ord. Bedæ, De Tabernac. lib. I, cap. 6 à med.): « Ad coronam hanc pertinet canticum novum, quod virgines tantùm coram Agno concinunt; » ex quo videtur quòd aureola sit quædam corona non omnibus, sed quibusdam specialiter reddita. Aurea autem omnibus beatis redditur. Ergo aureola est aliud quàm aurea.

Præterea, pugnæ quam sequitur victoria, debetur corona (II. Timoth. II, 5): *Non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit.* Ergo ubi est specialis ratio certaminis, ibi debet esse corona specialis. Sed in aliquibus operibus est specialis ratio certandi. Ergo præ aliis aliquam coronam habere debent; et hanc dicimus *aureolam.*

Præterea, Ecclesia militans descendit à triumphante, ut patet (Apoc. XXI, 2): *Vidi civitatem sanctam*, etc. Sed in Ecclesia militante specialia opera-

habentibus redduntur specialia præmia, sicut victoribus corona, currentibus bravium. Ergo similiter debet esse in Ecclesia triumphante.

CONCLUSIO. — Aureola cùm gaudium quoddam de operibus quæ excellentis cujusdam victoriæ rationem habent, significet, aurea sine præmio essentiali additum : ab aurea sive gaudio quo quis de conjunctione ad Deum gaudet, distinguitur.

Respondeo dicendum quòd præmium essentiale hominis, quod est ejus beatitudo, consistit in perfecta conjunctione animæ ad Deum, inquantum eo perfectè fruitur ut viso et amato perfectè. Hoc autem præmium metaphoricè *corona* dicitur, vel *aurea*, tum ex parte meriti, quod cum quadam pugna agitur; *militia* enim *est vita hominis super terram* (Job, VII, 1), tum etiam ex parte præmii, per quod homo efficitur quodammodò Divinitatis particeps, et per consequens regiæ potestatis (Apoc. v, 10) : *Fecisti nos Deo nostro regnum*, etc. Corona autem est proprium signum regiæ potestatis; et eâdem ratione præmium accidentale, quod essentiali additur, coronæ rationem habet. Significat etiam corona perfectionem quamdam, ratione figuræ circularis, ut ex hoc etiam competat perfectioni beatorum. Sed quia nihil potest superaddi essentiali, quin sit eo minus, ideò superadditum præmium *aureola* nominatur. Huic autem essentiali præmio, quod *aurea* dicitur, aliquid superadditur dupliciter. Uno modo ex conditione naturæ ejus qui præmiatur; sicut supra beatitudinem animæ gloria corporis adjungitur : unde et ipsa gloria corporis interdùm *aureola* nominatur. Unde super illud (Exod. xxv): *Facies et alteram coronam aureolam*, dicit quædam Glossa (ord. Bedæ, loc. cit.) quòd « in fine aureola superponitur, cùm in Scriptura dicitur quòd ei sublimior gloria in receptione corporum servetur. » Sic autem nunc de aureola non agitur. Alio modo ex ratione operis meritorii; quod quidem rationem meriti habet ex duobus, ex quibus etiam habet bonitatis rationem : scilicet ex radice charitatis, quia refertur in finem ultimum; et sic debetur ei essentiale præmium, scilicet perventio ad finem, quæ est *aurea :* et ex ipso genere actûs, quòd laudabilitatem quamdam habet ex debitis circumstantiis, et ex habitu eliciente, et ex proximo fine; et sic debetur ei quoddam accidentale præmium, quod *aureola* dicitur : et hoc modo de aureola ad præsens intendimus. Et sic dicendum est quòd *aureola* dicit aliquid *aureæ* superadditum, id est quoddam gaudium de operibus à se factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis; quod est aliud gaudium ab eo quo de conjunctione ad Deum quis gaudet, quod gaudium *aurea* dicitur. — Quidam tamen dicunt quòd ipsum præmium commune, quod est *aurea*, accipit nomen *aureolæ*, secundùm quòd virginibus, vel martyribus, vel doctoribus, redditur; sicut et denarius accipit nomen debiti ex hoc quòd alicui debetur; quamvis omninò sint idem debitum, et denarius : non tamen ita quòd præmium essentiale oporteat esse majus, quando *aureola* dicitur; sed quia excellentiori actui respondet, non quidem secundùm meriti intensionem, sed secundùm modum merendi; ut quamvis in duobus sit æqualis limpiditas divinæ visionis, in uno tamen dicatur *aureola*, non in altero, inquantum respondet excellentiori merito secundùm modum agendi. Sed hoc videtur esse contra intentionem Glossæ (sup. cit., Exodi xxv). Si enim idem esset aurea et aureola, non diceretur aureola aureæ superponi. Et præterea cùm merito respondeat præmium, oportet quòd illi excellentiæ meriti quæ est ex modo agendi, respondeat aliqua excellentia in præmio; et hanc excellentiam vocamus *aureolam.* Unde oportet aureolam ab aurea differre

Ad *primum* ergo dicendum, quòd beatitudo includit in se omnia bona quæ sunt necessaria ad perfectam hominis vitam quæ consistit in perfecta hominis operatione; sed quædam possunt superaddi, non quasi necessaria ad perfectam operationem, ut sine quibus esse non possit, sed quia his additis est beatitudo clarior : unde pertinet ad benè *esse* beatitudinis, et ad decentiam quamdam ipsius; sicut et felicitas politica ornatur nobilitate, et corporis pulchritudine, et hujusmodi; sine quibus tamen esse potest, ut patet (Ethic. lib. I, cap. 8). Et hoc modo se habet aureola ad beatitudinem patriæ.

Ad *secundum* dicendum, quòd ille qui servat consilia et præcepta, semper meretur magis quàm ille qui servat præcepta tantùm, secundùm quòd ratio meriti consideratur in operibus ex ipso genere operum, non autem semper secundùm quòd ratio meriti pensatur ex radice charitatis; cùm quandoque ex majori charitate aliquis servet præcepta tantùm, quàm aliquis præcepta et consilia. Sed ut pluries accidit è contrario, quia « probatio dilectionis exhibitio est operis, » ut Gregorius dicit (hom. 30 in Evang., circ. princ.). Non ergo ipsum essentiale præmium magis intensum dicitur *aureola*, sed id quod præmio essentiali superadditur indifferenter, sive sit majus præmium essentiale habentis aureolam (1), sive minus, sive æquale præmio essentiali non habentis.

Ad *tertium* dicendum, quòd charitas est primum principium merendi; sed actus noster est quasi instrumentum quo meremur. Ad effectum autem consequendum non solùm requiritur debita dispositio in primo movente, sed etiam recta dispositio in instrumento. Et ideò in effectu aliquid consequitur ex parte primi principii, quod est principale, et aliquid ex parte instrumenti, quod est secundarium (2). Unde et in præmio aliquid est ex parte charitatis, scilicet *aurea;* et aliquid ex genere operationis, scilicet *aureola.*

Ad *quartum* dicendum, quòd Angeli omnes eodem genere actûs suam beatitudinem meruerunt, scilicet in hoc quòd sunt conversi ad Deum; et ideò nullum singulare præmium invenitur in uno quod alius non habeat aliquo modo. Homines autem diversis generibus actuum beatitudinem merentur; et ideò non est simile. — Tamen illud quod unus videtur specialiter habere inter homines, quodammodò omnes communiter habent, inquantum scilicet per charitatem perfectam unusquisque bonum alterius suum reputat. Non tamen hoc gaudium quo unus alteri congaudet, potest *aureola* nominari; quia non datur in præmium victoriæ ejus, sed magis respicit victoriam alienam. Corona autem ipsis victoribus redditur non victoriæ congaudentibus.

Ad *quintum* dicendum, quòd major est excellentia meriti quæ consurgit ex charitate, quàm illa quæ consurgit ex genere actûs; sicut finis ad quem ordinat charitas, est potior his quæ sunt ad finem, circa quæ actus nostri consistunt. Unde etiam præmium respondens merito ratione charitatis, quantùmcumque sit parvum, est majus quolibet præmio respondente actui ratione sui generis. Et ideò aureola dicitur diminutivè respectu aureæ (3).

(1) Id est sive præmium essentiale habentis aureolam sit majus, quia præcepta ex majore effectu charitatis implevit, etc.

(2) Sic nempè construendo : *aliquid quod est principale consequitur ex parte primi principii, et aliquid quod est secundarium consequitur ex parte instrumenti.*

(3) Ex dictis in hoc articulo Sylvius aureolam definivit : *Præmium quoddam accidentale præmio essentiali superadditum ob excellentem victoriam.*

ARTICULUS II. — UTRUM AUREOLA DIFFERAT A FRUCTU (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 49, quæst. v, art. 2, quæst.unc. I et seq.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd aureola non differat à fructu. Eidem enim merito non debentur diversa præmia. Sed eidem merito respondet aureola, et fructus centesimus, scilicet virginitati, ut patet in Glossa (ord., sup. illud : *Aliud quidem centesimus*, Matth. XIII). Ergo aureola est idem quod fructus.

2. Præterea, Augustinus dicit (in lib. de Virginit. cap. 45), quòd « centesimus fructus debetur martyribus, et idem debetur virginibus. » Ergo fructus est quoddam præmium commune virginibus et martyribus. Sed eisdem etiam debetur aureola. Ergo aureola est idem quod fructus.

3. Præterea, in beatitudine non invenitur nisi duplex præmium, scilicet essentiale et accidentale, quod essentiali superadditur. Sed præmium essentiali superadditum dicitur *aureola*, quod patet ex hoc quòd (Exodi XXV) aureola coronæ aureæ superponi dicitur. Sed fructus non est præmium essentiale, quia sic deberetur omnibus beatis. Ergo est idem quod aureola.

Sed *contra*, quæcumque non sunt ejusdem divisionis, non sunt etiam ejusdem rationis. Sed fructus et aureola non similiter dividuntur, quia aureola dividitur in aureolam virginum, martyrum et doctorum; fructus autem in fructum conjugatorum, viduarum et virginum. Ergo fructus et aureola non sunt idem.

Præterea, si fructus et aureola essent idem, cuicumque deberetur fructus, deberetur et aureola. Hoc autem patet esse falsum, quia fructus debetur viduitati, non autem aureola. Ergo, etc.

CONCLUSIO. — Cùm fructus hoc loco consistat in gaudio habito de dispositione ipsius operantis, et aureola in gaudio perfectionis operum, non est idem fructus quòd aureola.

Respondeo dicendum quòd ea quæ metaphoricè dicuntur, possunt variè accipi, secundùm adaptationes ad diversas proprietates ejus unde fit transumptio. Cùm autem fructus propriè in rebus corporalibus dicatur de terrâ nascentibus, secundùm diversas conditiones quæ in fructibus corporalibus inveniri possunt, diversimodè fructus spiritualiter accipitur. Fructus enim corporalis dulcedinem habet, quâ reficit, secundùm quòd in usum hominis venit; est etiam ultimum ad quod operatio naturæ pervenit; est etiam id quod ex agricultura expectatur per seminationem vel quoscumque alios modos. Quandoque igitur fructus spiritualiter accipitur pro eo quod reficit, quasi ultimus finis; et secundùm hanc significationem dicimur Deo frui perfectè quidem in patria, imperfectè autem in via; et ex hac significatione accipitur fruitio, quæ est dos. Sic autem nunc de fructibus non loquimur. Quandoque autem sumitur fructus spiritualiter pro eo quod reficit tantùm, quamvis non sit ultimus finis; et sic virtutes fructus dicuntur, inquantum « mentem sincerâ dulcedine reficiunt, » ut Ambrosius dicit. Et sic accipitur fructus (Gal. VI, 22) : *Fructus autem spiritûs charitas, gaudium*, etc. Sic autem de fructibus nunc etiam non loquimur; de hoc enim dictum est (Sent. III, dist. 34, quæst. I, art. 1, et 1 2, quæst. VII, art. 1 ad 2). Potest autem alio modo sumi fructus spiritualis ad similitudinem corporalis, inquantum corporalis fructus est quoddam commodum quod ex labore agriculturæ expectatur; ut sic fructus dicatur

(1) Affirmativè respondet sanctus Doctor, quia quibusdam assignatur fructus quibus non assignatur aureola.

illud præmium quod homo consequitur ex labore quo in hac vita laborat; et sic omne præmium quod in futuro habebitur ex nostris laboribus, *fructus* dicitur. Et sic accipitur fructus (1) (Rom. vi, 22) : *Habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam.* Sic etiam nunc nos de fructu non agimus; sed agimus de fructu secundùm quòd ex semine consurgit; sic enim de fructu Dominus loquitur (Matth. xiii), ubi fructum dividit in tricesimum, sexagesimum et centesimum. Fructus autem secundùm hoc potest prodire ex semine, quòd vis sementina est efficax ad convertendum humores terræ in suam naturam; et quantò hæc virtus est efficacior, et terra ad hoc paratior, tantò fructus sequitur uberior. Spirituale autem semen quod in nobis seminatur, est verbum Dei : unde quantò aliquis magis in spiritualitatem convertitur à carne recedens, tantò in eo est major fructus verbi. Secundùm hoc igitur fructus verbi Dei differt ab aurea et ab aureola, quia *aurea* consistit in gaudio quod habetur de Deo; aureola verò in gaudio quod habetur de operum perfectione; sed *fructus* in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundùm gradum spiritualitatis, in quem proficit ex semine verbi Dei. Quidam tamen distinguunt inter aureolam et fructum, dicentes quòd aureola debetur pugnanti, secundùm illud (II. Timoth. ii, 5) : *Non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit;* fructus autem laboranti, secundùm illud quod dicitur (Sap. iii, 15) : *Bonorum laborum gloriosus est fructus.* Alii verò dicunt quòd *aurea* respicit conversionem ad Deum; sed *aureola* et *fructus* consistunt in his quæ sunt ad finem; ita tamen quòd fructus principaliùs respicit voluntatem, aureola autem magis corpus. Sed cùm in eodem sit labor et pugna, et secundùm idem, et præmium corporis ex præmio animæ dependeat; secundùm prædicta non esset differentia inter fructum, auream et aureolam, nisi ratione tantùm; et hoc non potest esse, cùm quibusdam assignetur fructus quibus non assignatur aureola.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd non est inconveniens eidem merito, secundùm diversa quæ in ipso sunt, diversa præmia respondere. Unde et virginitati respondet aurea, secundùm quòd propter Deum servatur imperio charitatis; aureola verò, secundùm quòd est quoddam perfectionis opus (2) habens rationem victoriæ cujusdam excellentis; fructus verò, secundùm quòd per virginitatem homo in quamdam spiritualitatem transit, à carnalitate recedens.

Ad *secundum* dicendum, quòd fructus secundùm propriam acceptionem, prout nunc loquimur, non dicit præmium commune martyrio et virginitati, sed tribus continentiæ gradibus. Glossa autem illa, quæ ponit fructum centesimum martyribus respondere, largè accipit fructum secundùm quòd quælibet remuneratio dicitur fructus; ut sic per centesimum fructum remuneratio designetur quæ quibuslibet operibus perfectionis debetur.

Ad *tertium* dicendum, quòd quamvis aureola sit quoddam accidentale præmium essentiali superadditum; non tamen omne accidentale præmium est aureola, sed præmium de operibus perfectionis, quibus homo maximè Christo conformatur secundùm perfectam victoriam. Unde non est inconveniens quòd abstractioni à carnali vita aliquando aliud accidentale præmium debeatur, quod fructus dicitur.

(1) Quamvis immediatè opus bonum significare videatur, sed ad æternam vitam ut mercedem relatum.

(2) Prout *opus perfectionis* appellatur quod præceptorum necessitati observantiam consiliorum per se voluntariam superaddit.

ARTICULUS III. — UTRUM FRUCTUS DEBEATUR SOLI VIRTUTI CONTINENTIÆ.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd fructus non debeatur soli virtuti continentiæ, quia (I. Cor. xv, super illud : *Alia claritas solis*, etc.) dicit Glossa (ord. Ambros.), quòd « claritati solis illorum dignitas comparatur qui centesimum fructum habent; lunari autem, qui sexagesimum; stellis verò, qui trigesimum. » Sed illa diversitas claritatis, secundùm intentionem Apostoli, pertinet ad quamcumque beatitudinis differentiam. Ergo diversi fructus non debent respondere soli virtuti continentiæ.

2. Præterea, fructus à fruitione dicuntur. Sed fruitio pertinet ad præmium essentiale, quod omnibus virtutibus respondet. Ergo, etc.

3. Præterea, fructus labori debetur (Sap. III, 15) : *Bonorum laborum gloriosus est fructus*. Sed major est labor in fortitudine quàm in temperantia vel in continentia. Ergo fructus non respondet soli continentiæ.

4. Præterea, difficilius est modum non excedere in cibis, qui sunt necessarii ad vitam, quàm in venereis, sine quibus vita conservari potest; et sic major est labor parcimoniæ quàm continentiæ. Ergo parcimoniæ magis respondet fructus quàm continentiæ.

5. Præterea, fructus refectionem importat; refectio autem præcipuè est in fine. Cùm ergo virtutes theologicæ finem habeant pro objecto, scilicet ipsum Deum, videtur quòd eis fructus maximè debeat respondere.

Sed *contra* est quod habetur in Glossa (ord., super. illud : *Aliud trigesimum*, etc., Matth. XIII), quæ fructus assignat virginitati, viduitati et continentiæ conjugali, quæ sunt continentiæ partes.

CONCLUSIO. — Cùm continentiæ virtus à subjectione carnis, ratione cujus virtuti fructus respondet, præcipuè hominem liberet : illi magis, quàm alii virtuti debetur fructus.

Respondeo dicendum quòd fructus est quoddam præmium quod debetur homini ex hoc quòd à carnali vita in spiritualem transit. Et ideò illi virtuti præcipuè fructus respondet quæ hominem præcipuè à subjectione carnis liberat. Hoc autem facit continentia, quia per delectationes venereas anima præcipuè carni subditur; adeò ut in actu carnali, secundùm Hieronymum (epist. ad Ageruch., aliquant. à med.), nec spiritus prophetiæ corda tangat prophetarum, nec « in illa delectatione est possibile aliquid intelligere; » ut Philosophus dicit (Ethic. lib. VII, cap. 11, circ. fin.). Et ideò continentiæ magis respondet fructus quàm alii virtuti.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Glossa illa accipit fructum largè, secundùm quòd quælibet remuneratio fructus nominatur.

Ad *secundum* dicendum, quòd fruitio non sumitur à fructu secundùm illam similitudinem quâ nunc de fructu loquimur, ut patet ex dictis (art. præc.).

Ad *tertium* dicendum, quòd fructus, secundùm quòd nunc loquimur, non respondet labori ratione fatigationis, sed secundùm quòd per laborem semina fructificant. Unde et ipsæ segetes labores dicuntur, inquantum propter eas laboratur, vel labore acquiruntur. Similitudo autem fructûs, secundùm quòd oritur ex semine, magis aptatur continentiæ quàm fortitudini, quia per passiones fortitudinis homo non subditur carni, sicut per passiones circa quas est continentia.

Ad *quartum* dicendum, quòd quamvis delectationes quæ sunt in cibis, sint magis necessariæ illis quæ sunt in venereis, non tamen sunt ita vehementes : unde per eas anima non ita subditur carni.

Ad *quintum* dicendum, quòd fructus non sumitur hìc, secundùm quòd

frui dicitur qui reficitur in fine : sed alio modo dicto (art. præc.). Et ideò ratio non sequitur.

ARTICULUS IV. — UTRUM CONVENIENTER ASSIGNENTUR TRES FRUCTUS TRIBUS CONTINENTIÆ PARTIBUS (1).

Ad quartum sic proceditur. Videtur quòd inconvenienter assignentur tres fructus tribus continentiæ partibus, quia (Galat. v) ponuntur duodecim fructus spiritûs : *charitas*, *gaudium*, *pax*, etc. Ergo videtur quòd non debeant poni tres tantùm.

2. Præterea, fructus nominat aliquod præmium speciale. Sed præmium quod assignatur virginibus, viduis et conjugatis, non est speciale, quia omnes salvandi continentur sub aliquo horum trium, cùm nullus salvetur qui continentiâ careat, et continentia per has tres sufficienter dividatur. Ergo inconvenienter tribus prædictis tres fructus assignantur.

3. Præterea, sicut viduitas excedit continentiam conjugalem, ita virginitas vidualem. Sed non similiter excedit sexagenarius tricenarium, et centenarius sexagenarium, neque secundùm arithmeticam proportionem, quia sexagenarius excedit tricenarium in triginta, et centenarius sexagenarium in quadraginta; neque etiam secundùm proportionem geometricam, quia sexagenarius se habet in dupla proportione ad tricenarium, centenarius verò ad sexagenarium in superabundantia (2), quia continet totum, et duas tertias partes ejus. Ergo inconvenienter aptantur fructus tribus continentiæ gradibus.

4. Præterea, ea quæ in sacra Scriptura dicuntur, perpetuitatem habent (Luc. xxi, 33) : *Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Sed ea quæ ex institutione hominum sunt facta, quotidiè possunt mutari. Ergo ex his quæ ex institutione hominum sunt, non est accipienda ratio eorùm quæ in Scriptura sacra dicuntur : et sic videtur quòd inconveniens sit ratio quam Beda (æquivalenter lib. iii, in Luc. cap. 29, et Hieron. lib. i cont. Jovinian. cap. 1) assignat de istis fructibus, dicens quòd « fructus tricesimus debetur conjugatis, quia in repræsentatione quæ fit in abaco, triginta significatur per contactum pollicis et indicis secundùm suam summitatem, unde ibi quodammodò osculantur se ; et sic tricenarius numerus significat conjugatorum oscula ; sexagenarius verò numerus significatur per contactum indicis super medium articuli pollicis ; et sic per hoc quòd index jacet super pollicem, opprimens ipsum, significat oppressionem illam quam viduæ patiuntur in mundo. Cùm autem numerando ad centenarium pervenimus, ad dexteram à læva transimus ; unde per centenarium virginitas designatur, quæ habet portionem angelicæ dignitatis, qui sunt in dextera, scilicet in gloria ; nos autem in sinistra, propter imperfectionem præsentis vitæ. »

CONCLUSIO. — Convenienter assignantur tres fructus tribus continentiæ partibus : conjugali enim continentiæ tricesimus, viduali sexagesimus, virginali centesimus fructus debetur.

Respondeo dicendum quòd per continentiam, cui fructus respondet, homo in quamdam spiritualitatem adducitur, carnalitate abjectâ. Et ideò secundùm diversum modum spiritualitatis, quem continentia facit, diversi fructus distinguuntur. Est autem quædam spiritualitas necessaria, et quædam superabundans. Necessaria quidem spiritualitas est in hoc quòd rec-

(1) De hac quæstione confer quod jam dictum est ab auctore (2 2, quæst. clii, art. 5 ad 2).

(2) Ita passim. Veter. edit. et Mss., *in superbitentia*. Al., *superbitriciâ*; Nicolaius, *in sesquitertia*.

titudo spiritûs ex delectatione carnis non pervertatur; quod fit, cùm aliquis secundùm rectum ordinem rationis utitur delectationibus carnis; et hæc est spiritualitas conjugatorum. Spiritualitas verò superabundans est per quam homo ab hujusmodi delectationibus carnis spiritum suffocantibus omninò se abstrahit. Sed hoc contingit dupliciter; vel respectu cujuslibet temporis, præteriti, præsentis et futuri, et hæc est spiritualitas virginum; vel secundùm aliquod tempus, et hæc est spiritualitas viduarum. Servantibus ergo continentiam conjugalem datur fructus tricesimus, vidualem sexagesimus, virginalem centesimus, ratione illâ quam Beda superiùs assignat. Quamvis possit et alia ratio assignari ex ipsa natura numerorum. Tricenarius enim numerus ex ductu ternarii in denarium surgit; ternarius autem est numerus omnis rei, ut dicitur (De cœlo et mundo, lib. I, text. 2), et habet in se perfectionem quamdam omnibus communem, scilicet principii, medii et finis. Unde convenienter tricenarius numerus conjugatis assignatur; in quibus supra observationem Decalogi, qui per denarium significatur, non additur aliqua perfectio nisi communis, sine qua non potest esse salus. Senarius autem numerus, ex cujus ductu in denarium sexagenarius surgit, habet perfectionem ex partibus, cùm constet ex omnibus partibus suis simul aggregatis : unde convenienter viduitati respondet, in qua invenitur perfecta abstractio à delectationibus carnis quantùm ad omnes circumstantias, quæ sunt quasi partes virtuosi actûs; cùm nulla enim persona, et in nullo loco viduitas utitur carnis delectationibus; et sic de aliis circumstantiis, quod non erat in continentia conjugali. Sed centenarius convenienter respondet virginitati, quia denarius, ex cujus ductu centenarius surgit, est limes numerorum. Et similiter virginitas tenet spiritualitatis limitem, quia ad eam nihil de spiritualitate adjici potest. Habet enim centenarius, inquantum est numerus quadratus, perfectionem ex figura; figura enim quadrata secundùm hoc perfecta est, quòd ex omni parte æqualitatem habet, utpote habens omnia latera æqualia : unde competit virginitati, in qua quantùm ad omne tempus æqualiter incorruptio invenitur.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd ibi fructus non accipiuntur hoc modo, sicut hìc de eis loquimur (1).

Ad *secundum* dicendum, quòd nihil cogit ad ponendum fructum esse præmium non omnibus salvandis commune. Non solùm enim essentiale præmium commune est omnibus, sed etiam aliquod accidentale, sicut gaudium de operibus illis sine quibus non est salus. — Potest tamen dici quòd fructus non omnibus conveniunt salvandis, sicut patet de his qui in fine pœnitent, et incontinenter vixerunt; eis enim non fructus, sed essentiale præmium debetur tantùm.

Ad *tertium* dicendum, quòd distinctio fructuum magis accipitur secundùm species et figuras numerorum, quàm secundùm quantitates ipsorum. — Tamen etiam quantùm ad quantitatis excessum, potest aliqua ratio assignari. Conjugatus enim abstinet tantùm à non sua, vidua verò à suo et non suo; et sic invenitur ibi quædam ratio dupli : sicut sexagenarius est duplus ad tricenarium, centenarius verò supra sexagenarium addit quadragenarium, qui consurgit ex ductu quaternarii in denarium; qua ternarius autem est primus numerus solidus, et cubicus : et sic convenit

(1) Quippè accipiuntur ibi tantùm prout opera virtutum sunt, et mentem quàdam interiori suavitate reficiunt; hìc autem prout eam ad quemdam spiritualitatis gradum etiam ultra illud elevant quod est necessarium ad salutem.

talis additio virginitati, quæ supra perfectionem viduitatis perpetuam incorruptionem adjungit.

Ad *quartum* dicendum, quòd quamvis illa repræsentatio numerorum sit ex humana institutione, tamen fundatur aliquo modo super rerum naturam, inquantum secundùm ordinem dictorum articulorum, et contactuum numeri gradatim designantur.

ARTICULUS V. — UTRUM AUREOLA DEBEATUR RATIONE VIRGINITATIS.

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 49, quæst. V, art. 2, quæst. I et seq.

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quòd ratione virginitatis non debeatur aureola. Ubi est enim major difficultas in opere, ibi debetur majus præmium. Sed majorem difficultatem patiuntur in abstinendo à delectationibus carnis viduæ quàm virgines; dicit enim Hieronymus (implic. epist. ad Ageruch., parùm à princ. et à med.), quòd « quantò major est difficultas ex parte quorumdam à voluptatis illecebris abstinere, tantò majus est præmium; » et loquitur in commendationem viduarum. Philosophus etiam dicit (Animalium lib. VII, cap. 1, ante med.), quòd « juvenes corruptæ magis appetunt coitum propter rememorationem delectationis.» Ergo aureola, quæ est maximum præmium, debetur magis viduis quàm virginibus.

2. Præterea, si virginitati deberetur aureola, ubi esset perfectissima virginitas, maximè inveniretur aureola. Sed in B. Virgine est perfectissima virginitas. unde et Virgo virginum nominatur; et tamen ei non debetur aureola, quia nullam pugnam sustinuit in continendo, cùm corruptione fomitis non fuerit infestata. Ergo virginitati aureola non debetur.

3. Præterea, ei quod non est secundùm omne tempus laudabile, non debetur præmium excellens. Sed virginitatem servare in statu innocentiæ non fuisset laudabile; cùm tunc præceptum esset : *Crescite et multiplicamini, et replete terram;* nec etiam tempore legis, cùm steriles erant maledictæ. Ergo virginitati aureola non debetur.

4. Præterea, non debetur idem præmium virginitati servatæ, et virginitati amissæ. Sed pro virginitate amissa quandoque debetur aureola; ut si aliqua invita prostituatur à tyranno, quia Christum confitetur (1). Ergo virginitati aureola non debetur.

5. Præterea, excellens præmium non debetur ei quod inest nobis à natura. Sed virginitas innascitur cuilibet homini et bono et malo. Ergo virginitati aureola non debetur.

6. Præterea, sicut se habet viduitas ad fructum sexagesimum, ita virginitas ad fructum centesimum et ad aureolam. Sed non cuilibet viduæ debetur fructus sexagesimus, sed solùm viduitatem voventi, ut quidam dicunt. Ergo videtur quòd nec cuilibet virginitati aureola debeatur, sed solùm virginitati ex voto servatæ.

7. Præterea, præmium non respondet necessitati, cùm omne meritum in voluntate consistat. Sed quidam sunt virgines ex necessitate, ut naturaliter frigidi et eunuchi. Ergo virginitati non semper debetur aureola.

Sed *contra* est quod habetur (Exodi XXV, 25) : *Facies et alteram coronam aureolam.* Glossa (ord. Bedæ, De Tabernac. lib. I, cap. 6, à med.): « Ad hanc coronam pertinet canticum novum, quod virgines coram Agno concinunt; scilicet qui sequuntur Agnum, quòcumque ierit. » Ergo præmium quod virginitati debetur, dicitur *aureola.*

(1) Quod passim in dedecus et infamiam religionis christianæ tentatum à tyrannis patet exemplo tùm Agnetis 21 jan., tùm Serapiæ, 3 sept., tùm Luciæ, 13 dec.

Præterea (Isaiæ LVI, 4), dicitur : *Hæc dicit Dominus eunuchis ;* et sequitur: *Dabo eis nomen melius à filiis et filiabus ;* Glossa (interl. Aug. lib. De virginit. cap. 25, ad fin.) : « Propriam gloriam excellentemque significat. » Sed per eunuchos, *qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum* (Matth. XIX, 12), virgines designantur. Ergo sequitur quòd virginitati debetur aliquod excellens præmium, et hoc vocatur *aureola.*

CONCLUSIO. — Cùm per virginitatem singularis quædam victoria contra carnem obtineatur, virginibus quibus propositum fuit virginitatis perpetuò servandæ, aureola meritò debetur.

Respondeo dicendum quòd ubi est præcellens ratio victoriæ, ibi debetur aliqua specialis corona. Unde cùm per virginitatem aliquis singularem quamdam victoriam obtineat de carne, contra quàm continuè bellum geritur, ut patet (Galat. v, 17) : *Spiritus concupiscit adversùs carnem*, etc., virginitati specialis corona debetur, quæ *aureola* nominatur. Et hoc quidem communiter ab omnibus tenetur; sed cui virginitati debeatur aureola, non similiter omnes dicunt. — Quidam enim dicunt aureolam actui deberi. Unde illa quæ actu virginitatem servat, aureolam habebit, si sit de numero salvandorum. Sed hoc non videtur esse conveniens, quia secundùm hoc illæ quæ habent voluntatem nubendi, et tamen antequàm nupserint decedunt, haberent aureolam. — Unde alii dicunt quòd aureola debetur statui, et non actui; ut illæ tantùm virgines aureolam mereantur quæ in statu virginitatis perpetuæ servandæ per votum se posuerunt. Sed hoc etiam non videtur conveniens, quia aliquis ex pari voluntate potest servare virginitatem non vovens, sicut aliquis alius vovens. — Et ideò aliter dici potest quòd meritum omni actui virtutis debetur à charitate imperato. Virginitas autem secundùm hoc ad genus virtutis pertinet, secundùm quòd perpetua incorruptio mentis et corporis sub electione cadit, ut patet ex his quæ dicta sunt (Sent. IV, dist. 33, quæst. III, art. 1 et 2). Et ideò illis tantùm virginibus aureola propriè debetur, quæ propositum habuerunt virginitatem perpetuò conservandi, sive hoc propositum voto firmaverint, sive non : et hoc dico, secundùm quòd aureola propriè accipitur ut præmium quoddam merito redditum, quamvis hoc propositum aliquando fuerit interruptum, integritate tamen carnis manente, dummodò in fine vitæ inveniatur, quia virginitas mentis reparari potest, quamvis non virginitas carnis. Si autem aureolam largè accipiamus pro quocumque gaudio quod in patria habebunt super gaudium essentiale, sic etiam incorruptis carne aureola respondebit, etiamsi propositum non habuerint perpetuò virginitatem servandi. Non enim est dubium quòd de incorruptione corporis gaudebunt, sicut et innocentes de hoc quòd immunes à peccato fuerunt; quamvis etiam peccandi opportunitatem non habuerunt, ut patet in pueris baptizatis. Sed hæc non est propria acceptio aureolæ, sed valdè communis.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd in continendo secundùm aliquid majorem pugnam sustinent virgines, et secundùm aliquid viduæ, cæteris paribus. Virgines enim concupiscentia inflammat, et experiendi desiderium, quod ex quadam quasi curiositate procedit, quâ scilicet fit ut homo libentiùs videat quæ nunquàm vidit : et etiam quandoque in eis concupiscentiam auget æstimatio majoris delectationis quàm sit secundùm veritatem; et inconsideratio eorum incommodorum quæ delectationi hujusmodi adjunguntur : et quantùm ad hoc viduæ minorem sustinent pugnam, majorem autem propter delectationis memoriam : et in diversis unum

alteri præjudicat, secundùm diversas hominis conditiones et dispositiones, quia quidam magis moventur hoc, quidam illo. Quicquid autem sit de quantitate pugnæ, hoc tamen certum est, quòd perfectior est victoria virginum quàm viduarum; perfectissimum enim genus victoriæ est, et pulcherrimum, hosti nunquàm cessisse. Corona autem non debetur pugnæ, sed victoriæ de pugna.

Ad *secundum* dicendum, quòd duplex circa hoc est opinio. Quidam enim dicunt quòd beata Virgo pro virginitatis præmio non habet aureolam, si aureola propriè accipiatur secundùm quòd respicit pugnam, tamen habet aliquid majus aureolâ, propter perfectissimum propositum virginitatis servandæ. Alii verò dicunt quòd etiam aureolam sub propria ratione aureolæ habet, et excellentissimam, quamvis enim pugnam non senserit, pugnam tamen carnis aliquam habuit; sed ex vehementia virtutis, habuit adeò carnem subditam quòd hujusmodi pugna ei insensibilis erat. Sed istud videtur inconvenienter dici, quia cùm Virgo beata credatur omninò immunis fuisse à fomitis inclinatione, propter ejus sanctificationem perfectam, non est pium ponere aliquam pugnam à carne fuisse in ea; cùm talis pugna non sit nisi à fomitis inclinatione; nec tentatio, quæ est à carne, sine peccato esse possit, ut patet per Glossam (Petri Lomb., et Aug. De civit. Dei, lib. XIX, cap. 4, ante med.; II. Corinth. XII, super illud : *Datus est mihi stimulus carnis meæ,* etc.). Unde dicendum est quòd aureolam propriè habet, ut in hoc membris aliis Ecclesiæ conformetur, in quibus virginitas invenitur; et quamvis non habuerit pugnam per tentationem quæ est à carne, habuit tamen pugnam per tentationem quæ est ab hoste (1), qui nec etiam ipsum Christum reveritus fuit, ut patet (Matth. IV).

Ad *tertium* dicendum, quòd virginitati non debetur aureola, nisi inquantum addit quamdam excellentiam super alios continentiæ gradus. Si autem Adam non peccâsset, virginitas nullam perfectionem supra continentiam conjugalem habuisset, quia fuissent tunc honorabiles nuptiæ, et torus immaculatus, nullâ concupiscentiæ fœditate existente : unde virginitas tunc servata non fuisset, nec ei tunc aureola deberetur. Sed mutatâ humanæ naturæ conditione, virginitas specialem decorem habet; et ideò ei speciale redditur præmium. Tempore etiam legis Moysi, quando cultus Dei per carnalem actum propagandus erat, non erat omninò laudabile à commixtione carnis abstinere : unde nec tali proposito speciale præmium redderetur, nisi ex divino processisset instinctu (2); ut creditur de Jeremia et de Elia, quorum conjugia non leguntur.

Ad *quartum* dicendum, quòd si aliqua per violentiam oppressa fuerit, propter hoc non amittit aureolam; dummodò propositum virginitatem perpetuò servandi inviolabiliter servet, illi actui nullo modo consentiens : nec etiam per hoc virginitatem perdit; et hoc dico, sive pro fide, sive pro quacumque alia causa corrumpatur violenter. Sed si hoc pro fide sustineat, hoc erit ad meritum, et ad genus martyrii pertinebit; unde Lucia dixit : *Si me invitam violari feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam;* non quòd habeat duas virginitatis aureolas, sed quia duplex præmium reportabit, unum pro virginitate custodita, aliud pro injuria quam passa

(1) Scilicet diabolo et ex ea pugna perfectam victoriam retulit.

(2) Ex communi sententia hæc restrictio ad legem naturæ est coarctanda, quum adesset multiplicationis necessitas, siquidem durante statu legis mosaicæ, aureolam merebantur qui in perpetuæ virginitatis proposito perseverabant, ut patet ex Elia, Elisæo, Jeremia et aliis.

est. Dato etiam quòd taliter oppressa concipiat, nec ex hoc meritum virginitatis perdit; nec tamen Matri Christi æquabitur, in qua fuit cum integritate mentis etiam integritas carnis (1).

Ad *quintum* dicendum, quòd virginitas nobis à natura innascitur, quantùm ad id quod est materiale in virginitate; sed propositum perpetuæ incorruptionis servandæ, ex quo virginitas meritum habet, non est innatum, sed ex munere gratiæ proveniens.

Ad *sextum* dicendum, quòd non cuilibet viduæ fructus sexagenarius debetur, sed ei solùm quæ propositum viduitatis servandæ retinet, quamvis etiam votum non emittat, sicut etiam de virginitate dictum est (in corp. art. et ad 4).

Ad *septimum* dicendum, quòd si frigidi et eunuchi voluntatem habeant perpetuam incorruptionem servandi, etiamsi facultas adesset coeundi, virgines sunt dicendi, et aureolam merentur; faciunt enim de necessitate virtutem. Si verò voluntatem habeant ducendi conjugem, si possent, aureolam non merentur. Unde dicit Augustinus (in libro De sancta virginitate, cap. 24, circa princ.) : « Quibus ipsum virile membrum debilitatur, ut generare non possint, ut sunt eunuchi, sufficit, cùm Christiani fiunt, et Dei præcepta custodiunt, eo tamen proposito sunt ut conjuges, si possent, haberent, conjugatis fidelibus adæquari. »

ARTICULUS VI. — UTRUM MARTYRIBUS AUREOLA DEBEATUR.

Ad sextum sic proceditur. 1. Videtur quòd martyribus aureola non debeatur. Aureola enim præmium est quod operibus supererogationis redditur : unde dicit Beda, super illud Exodi XXV : *Facies et alteram coronam*, etc. (hab. in Glos. ord.) : « De eorum præmio potest rectè intelligi qui generalia mandata spontaneâ vitæ perfectioris electione transcendunt. » Sed mori pro confessione fidei quandoque est necessitas, non supererogationis, ut patet ex hoc quod dicitur (Rom. X, 10) : *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Ergo martyrio non semper debetur aureola.

2. Præterea, secundùm Gregorium (æquivalenter Moral. lib. IX, cap. 2, ad fin. et Aug. De adult. conjug. lib. I, cap. 14, in princ.) « servitia quantò sunt magis libera, tantò sunt magis grata. » Sed martyrium minimùm habet de libertate, cùm sit pœna ab alio inflicta violenter. Ergo martyrio aureola non debetur, quæ respondet merito excellenti.

3. Præterea, martyrium non solùm consistit in exteriori passione mortis, sed etiam in interiori voluntate : unde Bernardus (in serm. SS. Innocent.) distinguit tria genera martyrum, scilicet voluntate, non nece, ut Joannes; voluntate et nece, ut Stephanus; nece, et non voluntate, ut Innocentes. Si ergo martyrio aureola deberetur, magis deberetur martyrio voluntatis quàm exteriori martyrio, cùm meritum ex voluntate procedat. Hoc autem non ponitur. Ergo martyrio aureola non debetur.

4. Præterea, afflictio corporis est minor quàm afflictio mentis, quæ est per interiores dolores et animæ passiones. Sed interior afflictio quoddam etiam martyrium est : unde dicit Hieronymus in sermone de Assumptione (alius auctor, epist. ad Paul. et Eustoch. inter med. et fin.) : « Rectè dixerim, Dei genitrix virgo et martyr fuit, quamvis in pace vitam finierit; unde : Tuam ipsius animam pertransivit gladius, scilicet dolor de morte Filii. » Cùm ergo interiori dolori aureola non respondeat, nec exteriori respondere debet.

(1) Confer in 2 2, quæst. LXIV, art. 5 ad 3, et quæst. CXXIV, art. 4 ad 2, quæst. CLXXII, art. 1.

5. Præterea, ipsa pœnitentia martyrium quoddam est : unde dicit Gregorius (hom. III in Evang. in fin.): « Quamvis occasio persecutionis desit, habet tamen et pax nostra martyrium suum; quia etsi carnis colla ferro non subjicimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus. » Pœnitentiæ autem, quæ in exterioribus operibus consistit, aureola non debetur. Ergo nec etiam omni exteriori martyrio debetur aureola.

6. Præterea, illicito operi non debetur aureola. Sed illicitum est sibiipsi manus injicere, ut patet per Augustinum (De civit. Dei, lib. I, cap. 17 et 20), et tamen quorumdam martyria in Ecclesia celebrata sunt qui sibi manus injecerunt, tyrannorum rabiem fugientes, ut patet (in Eccles. hist. Euseb. lib. VIII, cap. 24) de quibusdam mulieribus apud Antiochiam. Ergo non semper martyrio debetur aureola.

7. Præterea, contingit aliquando aliquem pro fide vulnerari, et postmodùm aliquo tempore supervivere. Hunc autem constat martyrem esse; et tamen, ut videtur, ei aureola non debetur, quia ejus pugna non duravit usque ad mortem. Ergo non semper martyrio debetur aureola.

8. Præterea, quidam magis affliguntur in amissione rerum temporalium quàm etiam in proprii corporis afflictione, quod patet ex hoc quòd multas afflictiones sustinent ad lucra (1) acquirenda. Si ergo eis propter Christum temporalia bona diripiantur, videtur quòd sint martyres; nec tamen eis, ut videtur, debetur aureola. Ergo idem quòd priùs.

9. Præterea, martyr videtur esse tantùm ille qui pro fide occiditur : unde dicit Isidorus (Etym. lib. VII, cap. 11): « Martyres græcè, testes latinè dicuntur; quia propter testimonium Christi passiones sustinuerunt, et usque ad mortem pro veritate certaverunt. » Sed aliquæ aliæ virtutes sunt fide excellentiores, ut justitia, et charitas, et hujusmodi, quæ sine gratia esse non possunt; quibus tamen non debetur aureola. Ergo videtur quòd nec martyrio aureola debeatur.

10. Præterea, sicut veritas fidei est à Deo, ita et quælibet alia veritas, ut dicit Ambrosius (alius auctor, sup. illud I. Cor. XII : *Nemo potest dicere*, etc.), quia « omne verum, à quocumque dicatur, à Spiritu sancto est. » Ergo si sustinenti mortem pro veritate fidei debetur aureola, eâdem ratione et sustinentibus mortem pro alia qualibet veritate; quod tamen non videtur.

11. Præterea, bonum commune est potius bono particulari. Sed si aliquis pro conservatione reipublicæ moriatur in bello justo, non debetur ei aureola. Ergo etiamsi occidatur pro conservatione fidei in seipso; et sic idem quod priùs.

12. Præterea, omne meritum ex libero arbitrio procedit. Sed quorumdam martyria celebrat Ecclesia qui usum liberi arbitrii non habuerunt. Ergo aureolam non meruerunt; et sic non omnibus martyribus debetur aureola.

Sed *contra*. Augustinus dicit (in lib. De sancta virgin. cap. 46, in fin.) : « Nemo, quantùm puto, ausus fuit præferre virginitatem martyrio. » Sed virginitati debetur aureola. Ergo et martyrio.

Præterea, corona debetur certanti. Sed in martyrio est specialis difficultas pugnæ. Ergo ei debetur specialis aureola.

(1) Hinc tritum illud poetæ Juvenalis : *Impiger extremos currit mercator ad Indos; Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.*

CONCLUSIO. — Quemadmodum virginibus, sic et martyribus aureola debetur, tum propter victoriam passionum martyrii, tum propter causam pugnæ.

Respondeo dicendum quòd sicut inest quædam pugna spiritui contra interiores concupiscentias, ita etiam inest homini quædam pugna contra passiones exteriùs illatas. Unde sicut perfectissimæ victoriæ, quâ de concupiscentiis carnis triumphatur, scilicet virginitati, debetur specialis corona, quæ aureola dicitur, ita etiam perfectissimæ victoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori, debetur aureola. Perfectissima autem victoria de exterioribus passionibus consideratur ex duobus : primò ex magnitudine passionis; inter omnes autem passiones illatas exteriùs præcipuum locum mors tenet, sicut et in passionibus exterioribus præcipuæ sunt venereorum concupiscentiæ; et ideò quando quis obtinet victoriam de morte et ordinatis ad mortem, perfectissimè vincit; secundò perfectio victoriæ consideratur ex causa pugnæ, quando videlicet pro honestissima causa pugnatur, quæ scilicet est ipse Christus. Et hæc duo in martyrio considerantur, quod est mors suscepta propter Christum : « Martyrem enim non facit pœna, sed causa » (August. cont. Crescon. lib. III, cap. 47). Et martyrio aureola debetur, sicut et virginitati.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd sustinere mortem propter Christum, quantùm est de se, est opus supererogationis : non enim quilibet tenetur fidem suam coram persecutore confiteri; sed in casu est de necessitate salutis, quando scilicet aliquis à persecutore deprehensus de fide sua requiritur, quam confiteri tenetur. Nec tamen sequitur quòd aureolam non mereatur. Aureola enim non debetur operi supererogationis, inquantum est supererogatio, sed inquantum perfectionem quamdam habet. Unde, tali perfectione manente, etiamsi non sit supererogatio, aureolam aliquis meretur.

Ad *secundum* dicendum, quòd martyrio non debetur aliquod præmium, secundùm hoc quòd ab exteriori infligitur, sed secundùm hoc quòd voluntariè sustinetur; quia non meremur nisi per ea quæ sunt in nobis; et quantò id quod aliquis sustinet voluntariè, est difficilius, et magis natum voluntati repugnare, tantò voluntas, quæ propter Christum illud sustinet, ostenditur firmiùs fixa in Christo, et ideò ei excellentius præmium debetur.

Ad *tertium* dicendum, quòd quidam actus sunt qui in ipso actu habent quamdam vehementiam delectationis vel difficultatis; et in talibus actus semper addit ad rationem meriti vel demeriti, secundùm quòd in actu oportet voluntatem variari ex vehementia actûs à statu in quo priùs erat. Et ideò, cæteris paribus, actu luxuriam exercens plus peccat quàm qui solùm in actum consentit, quia in ipso actu voluntas augetur. Similiter et cùm actus martyrii maximam difficultatem habeat, voluntas martyrii non pertingit ad illud meritum quod actui martyrii debetur ratione difficultatis; quamvis etiam possit pervenire ad altius præmium, consideratâ radice merendi, quia aliquis ex majori charitate potest velle sustinere martyrium quàm alius sustineat; unde voluntariè martyr potest mereri suâ voluntate præmium essentiale, æquale, vel majus eo quod martyri debetur. Sed aureola debetur difficultati quæ est in ipsâ pugna martyrii; unde aureola voluntariè tantùm martyribus non debetur.

Ad *quartum* dicendum, quòd sicut delectationes tactûs, circa quas est temperantia, præcipuum locum tenent inter omnes delectationes interiores et exteriores, ita dolores tactûs omnibus aliis doloribus præemi-

nent. Et ideò difficultati illi quæ accidit in sustinendo dolores tactûs, putà qui sunt in verberibus, et hujusmodi, debetur aureola magis quàm difficultati sustinendi interiores dolores, pro quibus tamen non propriè dicitur aliquis martyr, nisi secundùm quamdam similitudinem, et hoc modo Hieronymus loquitur.

Ad *quintum* dicendum, quòd afflictio pœnitentiæ, propriè loquendo, non est martyrium, quia non consistit in his quæ ad mortem inferendam ordinantur, cùm ordinetur solùm ad carnem domandam; quam mensuram si quis excedat, erit afflictio culpanda. Dicitur tamen propter quamdam similitudinem afflictionis martyrium; quæ quidem afflictio excedit martyrii afflictionem diuturnitate, sed exceditur intensione.

Ad *sextum* dicendum, quòd, secundùm Augustinum (De civ. Dei, lib. I, cap. 17, 20 et 26), nulli licitum est sibiipsi manus injicere quâcumque ex causa; nisi fortè divino instinctu fiat ad exemplum fortitudinis ostendendum, ut mors contemnatur. Illi autem de quibus objectum est, divino instinctu mortem sibi intulisse creduntur, et propter hoc eorum martyria Ecclesia celebrat (1).

Ad *septimum* dicendum, quòd si aliquis propter fidem vulnus mortale accipiat et supervivat, non est dubium quin aureolam mereatur; sicut de beata Cæcilia patet, quæ triduò supervixit, et de multis martyribus qui in carcere sunt defuncti. Sed etiamsi vulnus non mortale accipiat, et tamen exinde mortem incurrat, creditur aureolam mereri : quamvis quidam dicant quòd aureolam non meretur, si ex incuria vel negligentia propria mortem quis incurrat. Non enim ista negligentia eum ad mortem induxisset, nisi præsupposito vulnere, quod pro fide acceptum est; et ita vulnus, quod pro fide acceperat, est prima occasio mortis, unde propter hoc aureolam non videtur amittere, nisi sit talis negligentia, quæ culpam mortalem inducat, quæ ei et auream aufert et aureolam. Si verò ex mortali vulnere suscepto non moriatur, aliquo casu contingente, vel etiam vulnera non mortalia susceperit, et adhuc carcerem sustinens moriatur, adhuc aureolam meretur. Unde et quorumdam sanctorum martyria in Ecclesia celebrantur qui in carcere mortui sunt, aliquibus vulneribus longè ante susceptis, sicut patet de Marcello papa. Qualitercumque igitur afflictio propter Christum illata usque ad mortem continuetur, sive mors inde sequatur, sive non, aliquis martyr efficitur, et aureolam meretur. Si verò non continuetur usque ad mortem, non propter hoc aliquis dicetur martyr; sicut patet de B. Sylvestro, de quo non solemnizat Ecclesia sicut de martyre, quia in pace vitam finivit, quamvis priùs aliquas passiones sustinuerit.

Ad *octavum* dicendum, quòd sicut temperantia non est circa delectationes in pecuniis vel in honoribus et hujusmodi, sed solùm in delectationibus tactûs, quasi præcipuis, ita etiam fortitudo est circa pericula mortis, sicut circa præcipua, ut dicitur (Ethic. lib. III, cap. 6). Et ideò soli illi injuriæ quæ irrogatur circa corpus proprium, ex qua nata est mors sequi, debetur aureola. Sive igitur aliquis propter Christum res temporales, sive famam, vel quicquid hujusmodi amittat, non efficitur propter hoc propriè martyr, nec meretur aureolam. — Nec aliquis potest ordinatè res exteriores plus diligere quàm proprium corpus; amor autem inordinatus non coadjuvat ad meritum aureolæ; nec etiam potest dolor de amissione re-

(1) Confer quod dictum est 22, quæst. LXIV, art. 5.

rum corporalium coæquari dolori de corporis occisione, et aliis hujusmodi (1).

Ad *nonum* dicendum, quòd causa sufficiens ad martyrium non solùm est confessio fidei, sed quæcumque alia virtus non politica, sed infusa, quæ finem habeat Christum. Quolibet enim actu virtutis aliquis testis Christi efficitur, inquantum opera quæ in nobis Christus perficit, testimonia bonitatis ejus sunt. Unde aliquæ virgines sunt occisæ pro virginitate, quam servare volebant; sicut beata Agnes et quædam aliæ, quarum martyria in Ecclesia celebrantur.

Ad *decimum* dicendum, quòd veritas fidei habet Christum pro fine et pro objecto; et ideò confessio ipsius aureolam meretur, si pœna addatur, non solùm ex parte finis, sed etiam ex parte materiæ. Sed confessio cujuscumque alterius veritatis non est causa sufficiens ad martyrium ratione materiæ, sed solùm ratione finis; utpote si aliquis vellet priùs occidi pro Christo, quàm quodcumque mendacium dicendo contra ipsum peccare.

Ad *undecimum* dicendum, quòd bonum increatum excedit bonum omne creatum. Unde quicumque finis creatus, sive sit bonum commune, sive privatum, non potest actui tantam bonitatem præstare, quantam finis increatus, cùm scilicet aliquid propter Deum agitur. Et ideò cùm quis propter bonum commune non relatum ad Christum mortem sustinet, aureolam non meretur; sed si hoc referatur ad Christum, aureolam merebitur, et martyr erit, utpote si rempublicam defendat ab hostium impugnatione, qui fidem Christi corrumpere moliuntur, et in tali defensione mortem sustineat.

Ad *duodecimum* dicendum, quòd quidam dicunt quòd in innocentibus occisis pro Christo virtute divinâ acceleratus est usus rationis, sicut et in Joanne Baptista, dùm adhuc esset in materno utero: et secundùm hoc verè martyres fuerunt et actu et voluntate, et aureolam habent. Sed alii dicunt quòd fuerunt martyres actu tantùm, et non voluntate; quod videtur sentire Bernardus distinguens tria genera martyrum, ut dictum est (in arg. 3). Et secundùm hoc innocentes sicut non pertingunt ad perfectam rationem martyrii, sed aliquid martyrii habent ex hoc quod passi sunt pro Christo, ita etiam et aureolam habent, non quidem secundùm perfectam rationem, sed secundùm aliquam participationem, inquantum scilicet gaudent se in obsequium Christi occisos esse, ut dictum est (art. præc.), de pueris baptizatis, quòd habebunt aliquod gaudium de innocentia et carnis integritate (2).

ARTICULUS VII. — UTRUM DOCTORIBUS AUREOLA DEBEATUR (3).

Ad septimum sic proceditur. 1. Videtur quòd doctoribus aureola non debeatur. Omne enim præmium quod in futuro habebitur, alicui actui virtutis respondet. Sed prædicare vel docere non est actus alicujus virtutis. Ergo doctrinæ vel prædicationi non debetur aureola.

2. Præterea, docere et prædicare ex studio et doctrina proveniunt. Sed ea quæ præmiantur in futuro, non sunt acquisita per humanum studium, quia naturalibus et acquisitis non meremur. Ergo pro doctrina et prædicatione nullus in futuro aureolam promerebitur.

(1) De ea responsione confer 2 2, quæst. CXXIV, art. 5.

(2) Cum hac responsione conferri debet (2 2, quæst. CXXIV, art. 1 ad 1), ubi sanctos Innocentes simpliciter esse martyres S. Doctor affirmat.

(3) Nomine doctorum hic intelliguntur illi qui verbo vel scripto doctrinam sanctam explicant, sive sint titulo doctores, sive pastores, sive prædicatores, sive scriptores.

3. Præterea, exaltatio in futuro respondet humiliationi in præsenti, quia *qui se humiliat exaltabitur* (Matth. xxiii, 12). Sed in docendo et in prædicando non est humiliatio, imò magis superbiæ occasio : Glossa enim (ord. sup. illud : *Tunc diabolus assumpsit eum*) dicit (Matth. iv), quòd *diabolus multos decipit honore magisterii inflatos*. Ergo videtur quòd prædicationi et doctrinæ aureola non debeatur.

Sed *contra* (Ephes. i, sup. illud : *Ut sciatis quæ sit supereminens*, etc.), dicit Glossa (ord. et interl.) : « Quoddam incrementum gloriæ habebunt sancti doctores, ultra illud quod communiter omnes habebunt. » Ergo, etc.

Præterea (Cant. viii, super illud : *Vinea mea coram me est*), dicit Glossa ord. : « Ostendit quid singularis præmii doctoribus ejus disponat. » Ergo doctores habebunt singulare præmium; et hoc vocamus *aureolam*.

CONCLUSIO. — Sicut virgines et martyres, ita doctores aureolam consequuntur, propter victoriam quam obtinent adversùs diabolum per prædicationem et doctrinam.

Respondeo dicendum quòd sicut per martyrium et virginitatem aliquis perfectissimam victoriam obtinet de carne et mundo, ita etiam perfectissima victoria contra diabolum obtinetur, quando aliquis non solùm diabolo impugnanti non cedit, sed etiam expellit eum non solùm à se, sed etiam ab aliis. Hoc autem fit per prædicationem et doctrinam. Et ideò prædicationi et doctrinæ aureola debetur, sicut et virginitati et martyrio (1). Nec est dicendum, ut quidam dicunt, quòd debeatur tantùm prælatis, quibus competit ex officio prædicare et docere, sed quibuscumque qui licitè hunc actum exercent. Prælatis autem non debetur, quamvis habeant officium prædicandi, nisi actu prædicent, quia corona non debetur habitui, sed pugnæ actuali, secundùm illud (II. Tim. ii, v) : *Non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit.*

Ad *primum* ergo dicendum, quòd prædicare et docere sunt actus alicujus virtutis, scilicet misericordiæ; unde et inter spirituales eleemosynas computantur.

Ad *secundum* dicendum, quòd quamvis facultas prædicandi et docendi quandoque ex studio proveniat, tamen usus doctrinæ ex voluntate procedit, quæ per charitatem informatur à Deo infusam; et sic actus ejus meritorius esse potest.

Ad *tertium* dicendum, quòd exaltatio in hac vita non diminuit alterius vitæ præmium, nisi ei qui ex tali exaltatione propriam gloriam quærit; qui autem talem exaltationem in utilitatem aliorum convertit, ex ea sibi mercedem acquirit. Cùm autem dicitur quòd doctrinæ debetur aureola, intelligendum est de doctrina quæ est de pertinentibus ad salutem, per quam diabolus à cordibus hominum expugnantur, sicut quibusdam spiritualibus armis ; de quibus dicitur (II. Corinth. x, 4) : *Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed spiritualia* (2).

ARTICULUS VIII. — UTRUM CHRISTO AUREOLA DEBEATUR.

De his etiam S. Thom. Sent. iv, dist. 49, quæst. v, art. 4, quæstiunc. i.

Ad octavum sic proceditur. 1. Videtur quòd Christo aureola debeatur.

(1) Hinc (Dan. xii) : *Qui ad justitiam erudient multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates*, et (Matth. v) : *Qui fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.*

(2) Vulgata, *sed potentia Deo.*

Debetur enim aureola virginitati et martyrio et doctrinæ. Sed in Christo hæc tria præcipuè fuerunt. Ergo ipsi præcipuè aureola competit.

2. Præterea, omne quod est perfectissimum in rebus humanis, præcipuè Christo est attribuendum. Sed præmium aureolæ debetur excellentissimis meritis. Ergo et Christo debetur.

3. Præterea, Cyprianus dicit (lib. De habitu virginum, parùm à princ.), quòd « imaginem Dei virginitas portat. » Ergo virginitatis exemplar in Deo est. Et sic videtur quòd Christo, etiam inquantum est Deus, aureola competat.

Sed *contra* est quòd aureola est gaudium de conformitate ad Christum, ut dicitur. Sed nullus conformatur vel assimilatur sibiipsi, ut patet per Philosophum (Metaph. lib. x, text. 10 et 11). Ergo Christo aureola non debetur.

Præterea, Christi præmium nunquàm est augmentatum. Sed Christus ab instanti suæ conceptionis non habuit aureolam, quia tunc nunquàm pugnaverat. Ergo nunquàm postea aureolam habuit.

CONCLUSIO. — Quanquam Christo aurea debeatur, cùm strenuè pugnaverit et vicerit, non tamen aureola debetur, quòd aureola quamdam perfectæ victoriæ participationem denotet, quod Christo non convenit, in quo ipsa perfectæ victoriæ plenitudo existit.

Respondeo dicendum quòd circa hoc est duplex opinio : quidam enim dicunt quòd in Christo est aureola secundùm propriam aureolæ rationem, cùm in eo pugna inveniatur et victoria, et per consequens corona secundùm propriam rationem. Sed, diligenter considerando, quamvis Christo competat ratio aureæ vel coronæ, non tamen ei competit ratio aureolæ. Aureola enim ex hoc ipso quòd diminutivè dicitur, importat aliquid quod participativè et non secundùm suî plenitudinem possidetur. Unde illis competit aureolam habere in quibus est aliqua perfectionis victoriæ participatio secundùm imitationem ejus in quo perfectæ victoriæ ratio plena consistit. Et ideò, cùm in Christo inveniatur hujusmodi principalis et plena victoriæ ratio, per cujus victoriam omnes alii victores constituuntur, ut patet (Joan. xvi, 33) : *Confidite, ego vici mundum ;* et (Apoc. v, 5) : *Ecce vicit leo de tribu Juda,* Christo non competit aureolam habere, sed aliquid, unde omnes aureolæ originantur. Unde dicitur (Apoc. iii, 21) : *Qui vicerit, faciam eum sedere* (1) *in throno meo, sicut ego vici, et sedeo in throno Patris mei.* Unde secundùm alios dicendum est quòd quamvis id quod est in Christo, non habeat rationem aureolæ, tamen est excellentius omni aureolâ.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Christus fuit verissimè virgo, martyr et doctor; sed tamen præmium accidentale his respondens in Christo non habet aliquam notabilem quantitatem in comparatione ad magnitudinem essentialis præmii : unde non habet aureolam sub ratione aureolæ.

Ad *secundum* dicendum, quòd aureola quamvis debeatur operi perfectissimo, quoad nos tamen aureola, inquantum diminutivè dicitur, significat quamdam participationem perfectionis ab aliquo in quo plenariè invenitur ; et secundùm hoc ad quamdam minorationem pertinet : et sic in Christo non invenitur, in quo omnis perfectio plenissimè invenitur.

Ad *tertium* dicendum, quòd quamvis virginitas habeat aliquo modo exemplar in Deo, non tamen habet exemplar unius rationis. Incorruptio

(1) Vulgata, *dabo ei sedere.*

enim Dei, quam virginitas imitatur, non eâdem ratione est in Deo et in aliquo virgine.

ARTICULUS IX. — UTRUM ANGELIS AUREOLA DEBEATUR.

Ad nonum sic proceditur. 1. Videtur quòd angelis aureola debeatur, quia, ut dicit Hieronymus (alius auctor in serm. de Assumpt. B. M.), de virginitate loquens : « In carne præter carnem vivere, potiùs est vita angelica quàm humana ; » et (I. Corinth. VII) dicit Glossa (ord. sup. illud : *Propter instantem necessitatem*) quòd « virginitas est portio angelica. » Cùm igitur virginitati respondeat aureola, videtur quòd angelis debeatur.

2. Præterea, nobilior est incorruptio spiritûs quàm incorruptio carnis. Sed in angelis invenitur incorruptio spiritûs, quia nunquàm peccaverunt. Ergo eis magis debetur aureola quàm hominibus incorruptis carne, qui aliquando peccaverunt.

3. Præterea, doctrinæ debetur aureola. Sed angeli nos docent purgando, illuminando et perficiendo, ut Dionysius dicit (Eccles. hier. cap. 6, vers. fin.). Ergo eis debetur aureola saltem doctorum.

Sed contra (II. Tim. II, 5) : *Non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit.* Sed in angelis non est pugna. Ergo eis aureola non debetur.

Præterea, aureola non debetur actui qui per corpus non exercetur; unde amantibus virginitatem, martyrium et doctrinam, si exteriùs eis hæc non insint, aureola non debetur. Sed angeli sunt spiritus incorporei. Ergo aureolam non habent.

CONCLUSIO. — Cùm id quod hominibus ex merito obtingit, angelis connaturale sit, et aureola cuilibet perfectioni in merito excellenti respondeat : angelis aureolam non deberi aut competere certum est.

Respondeo dicendum quòd angelis aureola non debetur. Cujus ratio est quia aureola propriè respondet cuidam perfectioni excellenti in merito. Ea verò quæ in hominibus ad perfectionem meriti pertinent, angelis sunt connaturalia, vel etiam spectant ad communem statum eorum, aut etiam ad ipsum præmium essentiale. Et ideò ratione quâ hominibus aureola debetur, angeli non habent aureolam.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd virginitas dicitur esse vita angelica, inquantum per gratiam virgines imitantur id quod angeli habent per naturam. Non enim virtutis est in angelis quòd omninò à delectabilibus carnis abstineant, cùm hujusmodi delectationes in eis esse non possint.

Ad *secundum* dicendum, quòd perpetua incorruptio spiritûs in angelis præmium essentiale meretur ; est enim de necessitate salutis, cùm in eis non possit subsequi reparatio post ruinam.

Ad *tertium* dicendum, quòd illi actus secundùm quos angeli nos docent pertinent ad gloriam eorum, et communem ipsorum statum : unde per hujusmodi actus aureolam non merentur.

ARTICULUS X. — UTRUM AUREOLA ETIAM CORPORI DEBEATUR.

Ad decimum sic proceditur. 1. Videtur quòd aureola etiam corpori debeatur. Præmium enim essentiale est potius quàm accidentale. Sed dos, quæ ad præmium essentiale pertinet, non solùm est in anima, sed etiam in corpore. Ergo et aureola, quæ pertinet ad præmium accidentale.

2. Præterea, peccato quod per corpus exercetur respondet pœna in anima et corpore. Ergo et merito quod exercetur per corpus, debetur præmium et in anima et in corpore. Sed meritum aureolæ per corpus exercetur. Ergo aureola etiam debetur corpori.

3. Præterea, in corporibus martyrum quædam nitens virtutis plenitudo apparebit in ipsis cicatricibus corporis; unde Augustinus dicit (De civit. Dei, lib. XXII, cap. 20): « Nescio quomodò sic afficimur amore martyrum beatorum, ut velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices quæ pro Christi nomine pertulerunt; et fortassè videbimus; non enim erit deformitas in eis, sed dignitas quædam erit, et quædam quamvis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. » Ergo videtur quòd aureola martyrum etiam in corpore sit, et eàdem ratione de aliis.

Sed *contra*, animæ quæ modò sunt in paradiso, habent aureolas; nec tamen habent corpora. Ergo proprium subjectum aureolæ non est corpus, sed anima.

Præterea, omne meritum est ab anima. Ergo præmium totum in anima esse debet.

CONCLUSIO. — **Cùm aureola sit gaudium de his operibus, quorum gratiâ, ea debetur, propriè in mente esse dicitur, quamvis etiam aliquis decor ex gaudio aureolæ in corpore resultet.**

Respondeo dicendum quòd aureola propriè est in mente: est enim gaudium de operibus illis quibus aureola debetur. Sed sicut ex gaudio essentialis præmii, quod est aurea, redundat quidam decor in corpore, qui est gloria corporis, ita ex gaudio aureolæ resultat aliquis decor in corpore; ut sic aureola principaliter sit in mente, sed per quamdam etiam redundantiam refulgeat in corpore.

Et per hoc patet responsio ad objecta. Tamen sciendum est quòd decor cicatricum, quæ in corporibus martyrum apparebunt, non potest dici aureola (1), quia aliqui martyres aureolam habebunt, in quibus hujusmodi cicatrices non erunt, utpote illi qui sunt submersi, aut famis inediâ vel squalore carceris interempti.

ARTICULUS XI. — UTRUM CONVENIENTER DESIGNENTUR TRES AUREOLÆ, VIRGINUM, MARTYRUM ET PRÆDICATORUM.

Ad undecimum sic proceditur. 1. Videtur quòd inconvenienter designentur tres aureolæ, virginum scilicet, martyrum et prædicatorum. Aureola enim martyrum respondet virtuti fortitudinis eorum: aureola virginum virtuti temperantiæ; aureola verò doctorum virtuti prudentiæ. Ergo videtur quòd debeat esse quarta aureola, quæ respondeat virtuti justitiæ.

2. Præterea, Exodi XXV dicit Glossa (ord. Bedæ sup. illud : *Coronam interrasilem*, etc.) quòd « corona aurea additur, cùm per Evangelium his qui mandata custodiunt, vita æterna promittitur (Matth. XIX, 17): *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Huic aureola superponitur, cùm dicitur : *Si vis perfectus esse, vade, et vende omnia quæ habes, et da pauperibus.* » Ergo paupertati debetur aureola.

3. Præterea, per votum obedientiæ aliquis se subjicit Deo totaliter. Ergo in voto obedientiæ maxima perfectio consistit, et ita videtur quòd ei aureola debeatur.

4. Præterea, multa sunt etiam alia supererogationis (2) opera, de quibus homo in futuro speciale gaudium habebit. Ergo multæ sunt aliæ aureolæ præter tres prædictas.

(1) Attamen in locis cicatricum rutilabit et splendescet quædam pulchritudo, ut patet, tùm ex verbo decoris, tùm ex quæst. LXXXII, art. 1 ad 5.

(2) Nempè quæcumque ultrà obligationem præcepti fiunt quasi ex abundanti, tametsi non fieri licitè possint.

5. Præterea, sicut aliquis divulgat fidem prædicando et docendo, ita scripta compilando. Ergo et talibus quarta aureola debetur.

CONCLUSIO. — Cùm virgines, martyres et doctores in perpetua pugna sint, et victoriam ex ea consequantur, eis convenienter assignatæ sunt tres aureolæ.

Respondeo dicendum quòd aureola est quoddam privilegiatum præmium privilegiatæ victoriæ respondens; et ideò secundùm privilegiatas victorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminent, tres aureolæ sumuntur. In pugna enim quæ est contra carnem, ille potissimam victoriam obtinet qui à delectabilibus venereis, quæ sunt præcipua in hoc genere, omninò abstinet, cujusmodi est virgo; et ideò virginitati aureola debetur. In pugna verò quâ contra mundum pugnatur, illa est præcipua victoria, cùm à mundo persecutionem usque ad mortem sustinemus; unde et martyribus, qui in ista pugna victoriam obtinent, secunda aureola debetur. In pugna verò quâ contra diabolum pugnatur, illa est præcipua victoria cùm aliquis hostem non solùm à se, sed etiam à cordibus aliorum removet; quod fit per doctrinam et prædicationem; et ideò doctoribus et prædicatoribus tertia aureola debetur. — Quidam verò distinguunt tres aureolas secundùm tres vires animæ, ut dicantur tres aureolæ respondere potissimis trium virium animæ actibus. Potissimus enim actus potentiæ rationalis est veritatem fidei etiam in aliis diffundere; et huic actui debetur doctorum aureola. Irascibilis verò actus potissimus est, etiam mortem propter Christum superare, et huic debetur aureola martyrum. Concupiscibilis verò actus potissimus est à delectabilibus carnis maximis abstinere penitùs; et huic debetur aureola virginum. — Alii verò aureolas tres distinguunt secundùm ea quibus Christo nobilissimè conformamur. Ipse enim mediator fuit inter Patrem et mundum. Fuit ergo doctor, secundùm quòd veritatem quam à Patre acceperat, mundo manifestavit; fuit autem martyr, secundùm quòd à mundo persecutionem sustinuit; fuit verò virgo, inquantum puritatem in seipso servavit. Et ideò doctores, martyres, virgines ei perfectissimè conformantur (1). Unde talibus debetur aureola.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd in actu justitiæ non attenditur aliqua pugna, sicut in actibus aliarum virtutum. Nec tamen verum est quòd docere sit actus prudentiæ; imò est potiùs actus charitatis vel misericordiæ, secundùm quòd ex tali habitu inclinamur ad hujusmodi actûs exercitium; vel etiam sapientiæ, ut dirigentis. — Vel potest dici, secundùm alios, quòd justitia circuit omnes virtutes; et ideò ei specialis aureola non debetur.

Ad *secundum* dicendum, quòd paupertas quamvis sit opus perfectionis, non tamen tenet summum locum in aliqua spirituali pugna, quia amor temporalium minùs impugnat quàm concupiscentia carnis, vel persecutio inflicta in corpus proprium. Unde paupertati non debetur aureola; sed debetur ei judiciaria potestas ratione humiliationis, quæ consequitur paupertatem. Glossa autem adducta largè accipit aureolam pro quolibet præmio quod redditur merito excellenti.

Et similiter dicendum ad *tertium* et *quartum*.

Ad *quintum* dicendum, quòd etiam scribentibus sacram doctrinam debetur aureola; sed hæc non distinguitur ab aureola doctorum, quia scripta componere quidam modus docendi est.

(1) Ad ejus porrò doctoratum pertinet quod dicitur (Joel. II, 23): ***Filii Sion exultate, quia dedit vobis doctorem justitiæ;*** ad martyrium pertinet illud (I. Tim. VI, 13) : ***Testimonium reddidit coram Pontio Pilato bonam confessionem;*** ad ejus virginitatem spectat quod apud LXX (Joel. I, vers. 8) ***vir virgineus*** appellatur ubi Vulgata ***virum pubertatis*** appellat.

ARTICULUS XII. — UTRUM AUREOLA VIRGINUM SIT POTISSIMA INTER ALIAS.

Ad duodecimum sic proceditur. 1. Videtur quòd aureola virginum sit inter alias potissima, quia (Apoc. XIV, 4) de virginibus dicitur quòd *sequuntur Agnum quòcumque ierit*, et quòd « nemo alius poterat dicere canticum quod virgines cantabant. » Ergo virgines habent excellentiorem aureolam.

2. Præterea, Cyprianus de Virginibus (seu De habitu virg., parùm à princ.) dicit quòd sunt « illustrior portio gregis Christi. » Ergo eis major aureola debetur.

3. Item, videtur quòd potissima sit aureola martyrum, quia dicit Aymo (sup. illud Apocal. XIV: *Et nemo poterat dicere canticum*), quòd « non omnes virgines conjugatas præcedunt; sed hi specialiter qui in tormento passionis virginitate insuper custoditâ coæquantur martyribus conjugatis. » Ergo martyrium dat virginitati præeminentiam super alios status. Et sic martyrio potior aureola debetur.

4. Item, videtur quòd potissima debeatur doctoribus, quia Ecclesia militans exemplata est ab Ecclesia triumphante. Sed in Ecclesia militante maximus honor debetur doctoribus (I. Timoth. V, 17): *Qui benè præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo et doctrina*. Ergo in Ecclesia triumphante talibus potior aureola debetur.

CONCLUSIO. — Cùm martyrum pugna fortissima sit, vehementissimèque affligat, simpliciter loquendo aureola eorum est omnium potissima.

Respondeo dicendum quòd præeminentia aureolæ ad aureolam potest dupliciter attendi: primò ex parte pugnæ, ut dicatur aureola potior quæ fortiori pugnæ debetur; et per hunc modum aureola martyrum aliis aureolis supereminet quodam modo, et aureola virginum alio modo; pugna enim martyrum est fortior secundùm seipsam, et vehementiùs affligens; sed pugna carnis est periculosior, inquantum est diuturnior et magis nobis imminet è vicino. Secundò ex parte eorum de quibus est pugna, et sic aureola doctorum inter omnes est potior, quia hujusmodi pugna versatur circa bona intelligibilia; aliæ verò pugnæ circa sensibiles passiones. Sed illa eminentia quæ attenditur ex parte pugnæ, est aureolæ essentialior, quia aureola secundùm propriam rationem respicit victoriam et pugnam; difficultas autem pugnæ quæ attenditur ex parte ipsius pùgnæ, est potior quàm illa quæ attenditur ex parte nostri, inquantum est nobis vicinior. Et ideò, simpliciter loquendo, aureola martyrum inter omnes est potior, et ideò dicitur (Matth. V, in Glossa ord.), quòd « in octava beatitudine, quæ ad martyres pertinet (scilicet: *Beati qui persecutionem patiuntur*), omnes aliæ perficiuntur. » Et propter hoc etiam Ecclesia in connumeratione sanctorum martyres doctoribus et virginibus præordinat. Sed quantùm ad aliquid, nihil prohibet alias aureolas excellentiores esse. Et per hoc patet solutio ad objecta.

ARTICULUS XIII. — UTRUM UNUS ALIO AUREOLAM EXCELLENTIUS HABEAT.

Ad tertium decimum sic proceditur. 1. Videtur quòd unus aureolam virginitatis, vel martyrii, vel doctoris excellentiùs alio non habeat, quia ea quæ sunt in termino, non intenduntur neque remittuntur. Aureola autem debetur operibus quæ sunt in termino perfectionis. Ergo aureola non intenditur nec remittitur.

2. Præterea, virginitas non suscipit magis et minùs, cùm importet privationem quamdam, privationes autem non intendantur, nec remittantur. Ergo nec præmium virginitatis, scilicet aureola virginum, intenditur et remittitur.

Sed *contra*, aureola superponitur aureæ. Sed aurea est intensior in uno quàm in alio. Ergo et aureola.

CONCLUSIO. — Cùm meritum sit causa præmii, consequens est, ut sicut merito meritum est majus, sic aureola una major alterâ esse dicatur.

Respondeo dicendum quòd cùm meritum sit quodammodo præmii causa, oportet diversificari præmia, secundùm quòd merita diversificantur; aliquid enim intenditur et remittitur per intensionem et remissionem suæ causæ. Meritum autem aureolæ potest esse majus et minus. Unde et aureola potest esse major et minor. Sciendum tamen quòd meritum aureolæ potest intendi dupliciter : uno modo ex parte radicis; alio modo ex parte operis. Contingit enim esse aliquos duos, quorum unus ex minori charitate majus tormentum martyrii sustinet, vel magis prædicationi instat, aut etiam magis à delectabilibus carnis elongat se. Intensioni ergo meriti quæ attenditur penès radicem, non respondet intensio aureolæ, sed intensio aureæ; intensioni verò meriti quæ est ex genere actûs, respondet intensio aureolæ. Unde potest esse quòd aliquis qui minùs in martyrio meretur, quantùm ad essentiale præmium, habeat pro martyrio majorem aureolam.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd merita quibus debetur aureola, non attingunt ad terminum perfectionis simpliciter, sed secundùm speciem, sicut ignis est specie subtilissimum corporum. Unde nihil prohibet unam aureolam aliâ esse excellentiorem, sicut unus ignis est alio subtilior.

Ad *secundum* dicendum, quòd una virginitas potest esse major aliâ propter majorem recessum à virginitatis contrario; ut dicatur in illa esse major virginitas, quæ magis occasiones corruptionis vitat; sic enim privationes intendi possunt, ut cùm dicitur homo magis cæcus, quia magis elongatur à visu.

QUÆSTIO XCVII.

DE POENA DAMNATORUM, IN SEPTEM ARTICULOS DIVISA.

Consequenter considerandum est de pertinentibus ad damnatos post judicium : et primò de pœna damnatorum, et igne quo eorum corpora cruciabuntur; secundò de his quæ pertinent ad eorum affectum et intellectum; tertiò de justitia et misericordia Dei respectu damnatorum. — Circa primum quæruntur septem : 1° Utrùm damnati in inferno solâ pœnâ ignis affligantur. — 2° Utrùm vermis eorum quo affliguntur sit corporalis. — 3° Utrùm fletus in eis existens sit corporalis. — 4° Utrùm tenebræ eorum sint corporales. — 5° Utrùm ignis quo affliguntur sit corporalis. — 6° Utrùm sit ejusdem speciei cum igne nostro. — 7° Utrùm ignis ille sit sub terra.

ARTICULUS I. — UTRUM DAMNATI IN INFERNO SOLA POENA IGNIS AFFLIGANTUR (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 49, q. II, art. 5, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd damnati in inferno solâ pœnâ ignis affligantur, quia (Matth. XXV, 41), ubi eorum damnatio exprimitur, fit mentio solùm de igne, cùm dicitur : *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum.*

2. Præterea, sicut pœna purgatorii debetur peccato veniali, ita pœna inferni debetur peccato mortali. Sed in purgatorio non dicitur esse nisi

(1) Duplex est damnatorum pœna, una damni, altera sensûs. Pœna damni est carentia visionis Dei, quæ conjunctum habet odium Dei punientis et summam tristitiam in mente de tanto bono amisso; pœna sensûs aut sensibilis ea est quæ sensibus percipi potest, scilicet visu, odoratu, tactu, etc.

pœna ignis, ut patet per hoc quod dicitur (I. Corinth. III, 13) : *Uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit* (1). Ergo nec in inferno erit nisi pœna ignis.

3. Præterea, pœnarum varietas refrigerium præstat, sicut cùm de calido transfertur quis ad frigidum. Sed nullum refrigerium est ponere in damnatis. Ergo non erunt diversæ pœnæ, sed sola pœna ignis.

Sed *contra* est quod dicitur (Psal. x, 7) : *Ignis, et sulphur, et spiritus procellarum, pars calicis eorum* (2).

Præterea (Job, XXIV, 19) : *Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium.*

CONCLUSIO. — **Sicut per multa et varia damnati peccârunt, ita conveniens est, ut multipliciter, et ex multis affligantur.**

Respondeo dicendum quòd, secundùm Basilium (conc. 14, De futuro judicio, circa med., et hom. I in Psal. XXVIII, à med.), in ultima mundi purgatione fiet separatio in elementis, ut quicquid est purum et nobile remaneat superiùs ad gloriam beatorum; quicquid verò est ignobile et fæculentum, in infernum projiciatur ad pœnam damnatorum; ut sicut omnis creatura erit beatis materia gaudii, ita damnatis ex omnibus creaturis tormentum accrescat, secundùm illud (Sap. v, 21) : *Pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Hoc etiam divinæ justitiæ competit, ut sicut ab uno recedentes per peccatum, in rebus materialibus, quæ sunt multæ et variæ, finem suum constituerunt, ita etiam multipliciter et ex multis affligantur.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd, quia ignis est maximè afflictivus, propter hoc quòd abundat in virtute activa, ideò nomine ignis omnis afflictio designatur, si sit vehemens.

Ad *secundum* dicendum, quòd pœna purgatorii non est principaliter ad affligendum, sed ad purgandum : unde per solum ignem fieri debet, qui maximè habet vim purgativam. Sed damnatorum pœna non ordinatur ad purgandum. Unde non est simile.

Ad *tertium* dicendum, quòd damnati transibunt ex vehementissimo calore ad vehementissimum frigus, sine hoc quòd in eis sit aliquod refrigerium; quia passio ab exterioribus non erit per transmutationem corporis à sua pristina naturali dispositione, ut contraria passio ad æqualitatem, vel temperiem reducendo refrigerium causet, sicut nunc accidit; sed erit per actionem spiritualem, secundùm quòd sensibilia agunt in sensum, prout sentiuntur, imprimendo formas illas secundùm *esse* spirituale in organum, et non secundùm *esse* materiale.

ARTICULUS II. — UTRUM VERMIS DAMNATORUM SIT CORPORALIS (3).

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd vermis quo affliguntur damnati, sit corporalis; quia caro non potest affligi per vermem spiritualem. Sed caro damnatorum affligetur per vermem (Judith. 16, 21) : *Dabit ignem, et vermes in carnes eorum* (4); et (Eccli. VII, 19) : *Vindicta carnis impii ignis et vermis.* Ergo vermis ille erit corporalis.

2. Præterea, Augustinus dicit (De civit. Dei, lib. XXI, cap. 20, et lib. XX, cap. 22) : « Utrumque, id est ignis et vermis, pœna erunt carnis. » Ergo, etc.

Sed *contra* est quod Augustinus dicit (De civ. Dei, lib. XX, cap. 22, à

(1) Juxta interpretationem sanctorum Patrum, qui de purgatorio aut emendatorio igni id intelligunt.

(2) Accomodatitio tantum, non litterali sensu.

(3) Juxta mentem D. Thomæ, vermis ille est remorsus conscientiæ, qui ex putridine peccati oritur, et animam affligit. Idem sentit opusc. IX, art. 41.

(4) De persecutoribus Judæorum hoc dicit, sed ad omnes impios pari sensu extendi potest, ac de pœna æterna intelligi.

med.): « In pœnis malorum inextinguibilis ignis, et vivacissimus vermis, ab aliis atque aliis aliter atque aliter exponitur. Alii utrumque ad corpus; alii utrumque ad animam retulerunt; alii propriè ad corpus ignem, tropicè ad animam vermem; quod esse credibilius videtur. »

CONCLUSIO. — Cùm post diem judicii nullum corpus mixtum remansurum sit præter corpus hominis : vermis qui damnatis assignatur, non erit materialis, sed spiritualis, qui conscientiæ remorsus dicitur.

Respondeo dicendum quòd post diem judicii in mundo innovato non remanebit aliquod animal, vel aliquod corpus mixtum, nisi corpus hominis tantùm, eò quòd non habeat aliquem ordinem ad incorruptionem, nec post illud tempus sit futura generatio et corruptio. Unde vermis qui in damnatis ponitur, non debet intelligi esse corporalis, sed spiritualis, qui est conscientiæ remorsus, qui dicitur vermis, inquantum oritur ex putredine peccati, et animam affligit, sicut corporalis vermis ex putredine ortus affligit pungendo.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd ipsæ animæ damnatorum dicuntur carnes eorum, pro eo quòd carni subjectæ fuerunt. — Vel potest dici etiam quòd per vermem spiritualem caro affligetur, secundùm quòd passiones animæ redundant in corpus, et hìc, et in futurum.

Ad *secundum* dicendum, quòd Augustinus loquitur sub quadam comparatione. Non enim vult simpliciter asserere quòd ille vermis sit materialis, sed quòd potiùs esset asserendum ignem et vermem materialiter intelligi, quàm quòd utrumque spiritualiter tantùm intelligatur, quia sic nullam pœnam corporalem damnati sustinerent, ut patet seriem verborum ejus ibidem inspicienti.

ARTICULUS III. — UTRUM FLETUS QUI ERIT IN DAMNATIS, SIT CORPORALIS.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd fletus, qui erit in damnatis, erit corporalis, quia, Lucæ XIII, dicit quædam Glossa (ord., sup. illud : *Ibi erit fletus*) quòd « per fletum quem Dominus reprobis comminatur, potest probari vera corporum resurrectio, » quod non esset, si fletus ille tantùm esset spiritualis; ergo, etc.

2. Præterea, tristitia quæ est in pœna respondet delectationi quæ fuit in culpa, secundùm illud (Apoc. XVIII, 7) : *Quantùm glorificavit se, et in deliciis fuit, tantùm date illi tormentum et luctum.* Sed peccatores in culpa habuerunt delectationem interiorem et exteriorem. Ergo etiam habebunt fletum exteriorem.

Sed *contra*, fletus corporalis fit per quamdam resolutionem lacrymarum. Sed à corporibus damnatorum non potest fieri perpetua resolutio, cùm nihil in eis per cibum restauretur; omne enim finitum consumitur, si aliquid ab eo continuè abstrahatur. Ergo in damnatis non erit corporalis fletus.

CONCLUSIO. — Ratione resolutionis lacrymarum fletus non erit in damnatis, ratione verò commotionis et turbationis capitis et oculorum in damnatis fletus corporalis esse poterit.

Respondeo dicendum quòd in fletu corporali duo inveniuntur. Unum est lacrymarum resolutio; et quantùm ad hoc fletus corporalis in damnatis esse non potest, quia post diem judicii, quiescente motu primi mobilis, non erit aliqua generatio, vel corruptio, vel corporalis alteratio : in lacrymarum autem resolutione oportet esse illius humoris generationem qui per lacrymas distillat. Unde quantùm ad hoc corporalis fletus in damnatis esse non poterit. Aliud quod invenitur in corporali fletu, est quædam com-

motio et turbatio capitis et oculorum, et quantùm ad hoc fletus in damnatis esse poterit post resurrectionem; corpora enim damnatorum non solùm ab exteriori affligentur, sed etiam ab interiori, secundùm quòd corpus immutatur ad passionem animæ in bonum vel malum. Et quantùm ad hoc fletus carnis resurrectionem indicat, et respondet delectationi culpæ, quæ fuit in anima et in corpore.

Et per hoc patet responsio ad objecta.

ARTICULUS IV. — UTRUM DAMNATI SINT IN TENEBRIS CORPORALIBUS.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quòd damnati non sint in tenebris corporalibus, quia (super illud Job x: *Sed sempiternus horror inhabitat*) Gregorius (Moral. lib. IX, cap. 39, parùm à med.) dicit: « Quamvis ignis ille ad consolationem non luceat, tamen ut magis torqueat, ad aliquid lucet; nam sequaces quos secum traxerunt de mundo reprobi, flammâ illustrante visuri sunt. » Ergo non erunt ibi tenebræ corporales.

2. Præterea, damnati vident pœnam suam, hoc enim est eis in augmentum pœnæ. Sed nihil videtur sine lumine. Ergo non sunt ibi tenebræ corporales.

3. Præterea, damnati ibi habebunt potentiam visivam post corporum resumptionem. Sed frustra in eis esset, nisi aliquid viderent. Ergo cùm nihil videatur nisi in lumine, videtur quòd non sint omninò in tenebris.

Sed *contra* est quod dicitur (Matth. XXII, 14): *Ligatis manibus et pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores;* super quod dicit Gregorius (Moral. lib. IX, cap. 38, vers. fin.): « Si ignis ille lucem haberet, in tenebras exteriores nequaquàm mitti diceretur. »

Præterea, Basilius dicit (super illud Psalm. XXVIII: *Vox Domini intercidentis flammam ignis;* hom. I in hunc psalm., à med., et conc. 14, De futuro judicio, cir. med.), quòd virtute Dei separabitur claritas ignis ab ejus virtute adustiva, ita quòd claritas cedet in gaudium beatorum, et ustivum ignis in tormentum damnatorum. Ergo damnati habebunt tenebras corporales. Quædam verò alia, quæ ad pœnam damnatorum pertinent, determinata sunt (quæst. LXXXVI).

CONCLUSIO. — Ut dispositio inferni miseriæ damnatorum conveniat, erunt in eo tenebræ corporales, cum quadam tamen luce : ut videant damnati ea quæ animam torquere possunt.

Respondeo dicendum quòd dispositio inferni erit talis, quòd maximè miseriæ damnatorum competat. Unde secundùm hoc sunt ibi lux et tenebræ, prout maximè spectant ad miseriam damnatorum. Ipsa autem visio secundùm se delectabilis est; ut enim dicitur (in principio Metaph.), « sensus oculorum est maximè diligibilis, eò quòd per ipsum plura cognoscimus. » Sed per accidens contingit visionem esse afflictivam, inquantum videmus aliqua nobis nociva; vel nostræ voluntati repugnantia. Et ideò in inferno hoc modo debet esse locus dispositus ad videndum secundùm lucem et tenebras, ut nihil ibi perspicuè videatur; sed solummodò sub quadam umbrositate videantur ea quæ afflictionem cordi ingerere possunt. Unde, simpliciter loquendo, locus est tenebrosus. Sed tamen ex divina dispositione est ibi aliquid luminis, quantùm sufficit ad videndum illa quæ animam torquere possunt: et ad hoc satis facit naturalis situs loci : quia in terræ medio, ubi infernus ponitur, non potest esse ignis nisi fæculentus, et turbidus , et quasi fumosus (1). Quidam autem tenebrarum harum

(1) Id est, ait Nicolaï, existimatur positus esse quasi hoc non asserat velut certum, sed solummodo velut probabile supponat : quod pleniùs paulò post (art. VII) expendetur.

causam assignant ex commassatione corporum damnatorum, quæ præ multitudine ita replebunt locum inferni, quòd ibi nihil de aere remanebit: et sic non erit ibi aliquid de diaphano, quod possit esse subjectum lucis, et tenebræ, nisi oculi damnatorum, qui erunt obtenebrati.

Et per hoc patet responsio ad objecta.

ARTICULUS V. — UTRUM IGNIS INFERNI ERIT CORPORALIS (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 44, quæst. III, art. 2, quæstiunc. I.

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quòd ignis inferni, quo cruciabuntur corpora damnatorum, non erit corporeus. Dicit enim Damascenus (Orth. fid. lib. IV, in fin.): « Tradetur diabolus, et dæmones et homo ejus (2), scilicet Antichristus, cum impiis et peccatoribus in ignem æternum, non materialem, qualis est qui apud nos est, sed qualem novit Deus. » Sed omne corporeum est materiale. Ergo ignis inferni non erit corporeus.

2. Præterea, animæ damnatorum à corpore separatæ ad ignem inferni deferuntur. Sed Augustinus dicit (Super Genes. ad litt. lib. XII, cap. 32, à princ.): « Spiritualem arbitror esse, scilicet locum, ad quem anima defertur post mortem, non corporalem. » Ergo, etc.

3. Præterea, ignis corporeus in modo suæ actionis non sequitur modum culpæ in eo quòd igne crematur, sed magis modum humidi et sicci; in eodem enim igne corporeo videmus affligi justum et impium. Sed ignis inferni in modo suæ afflictionis vel actionis sequitur modum culpæ in eo qui punitur; unde dicit Gregorius (in Dial. IV, cap. 63): « Unus quidem est gehennæ ignis, sed non uno modo omnes cruciat peccatores. Unusquisque enim, quantùm exigit culpa, tantùm sentiet de pœna. » Ergo ignis ille non est corporeus.

Sed *contra* est quod dicitur (Dial. IV, cap. 29 ad fin.): « Ignem gehennæ corporeum esse non ambigo, in quo certum est corpora cruciari. »

Præterea (Sap. V, 21), dicitur: *Pugnabit orbis terrarum contra insensatos*. Sed non totus orbis terrarum contra insensatos pugnaret, si solummodò spirituali pœnâ et non corporali punirentur. Ergo punientur igne corporeo.

CONCLUSIO.—Cùm corpori non possit adaptari pœna nisi corporea, ignis inferni erit corporeus, maximè cùm dicatur, reprobos post resurrectionem in ipsum detrudendos esse.

Respondeo dicendum quòd de igne inferni multiplex fuit opinio. — Quidam enim philosophi, ut Avicenna, resurrectionem non credentes, solius animæ post mortem pœnam esse crediderunt. Et quia eis inconveniens videbatur ut anima, cùm sit incorporea, igne corporeo puniretur, negaverunt ignem corporeum esse quo mali punirentur, volentes quòd quicquid dicitur de pœna animarum post mortem per aliqua corporea futura, metaphoricè dicatur. Sicut enim bonarum animarum delectatio et jucunditas non erit in aliqua re corporali, sed in spirituali tantùm, scilicet in consecutione sui finis, ita afflictio malorum spiritualis erit tantùm, in hoc scilicet quòd tristabuntur de hoc quòd separabuntur à fine, cujus inest eis desiderium naturale. Unde sicut omnia quæ de delectatione animarum post mortem dicuntur, quæ videntur ad delectationem corporalem pertinere (ut quòd reficiantur, vel rideant, vel hujusmodi), ita etiam quicquid de earum afflictione dicitur, quòd corporalem punitionem sonare videatur,

(1) Docet sanctus Doctor ignem inferni esse corporalem ac ejusdem cum nostro substantiæ; ea sententia non est de fide, sed tamen communiter apud theologos recipitur : Cf. quod dictum est q. LXX, art. 3.

(2) *Homo peccati* tantùm appellatur (II. Thess. II, 3).

per similitudinem debet intelligi : sicut quòd in igne ardeant, vel fœtoribus affligantur, et hujusmodi. Spiritualis enim delectatio et tristitia cùm sint ignotæ multitudini, oportet quòd per delectationes et tristitias corporales figuraliter manifestentur, ut homines magis moveantur ad desiderium vel timorem. Sed quia in pœna damnatorum non solùm erit pœna damni, quæ respondet aversioni, quæ fuit in culpa, sed etiam pœna sensûs, quæ respondet conversioni, ideò non sufficit prædictum modum punitionis ponere. — Et ideò etiam ipse Avicenna (Metaph. tract. 9, cap. 7) alterum modum superaddidit, dicens quòd animæ malorum post mortem non per corpora, sed per corporum similitudines puniantur ; sicut in somnis propter similitudines prædictas in imaginatione existentes, videtur homini quòd torqueatur pœnis diversis. Et hunc etiam modum punitionis videtur ponere Augustinus (super Genes. ad litt. lib. XII, cap. 32), sicut ibidem manifestè patet. Sed hoc videtur inconvenienter dictum esse. Imaginatio enim potentia quædam est utens organo corporali ; unde non potest esse quòd visiones hujusmodi imaginariæ fiant in anima separata à corpore, sicut in anima somniantis. Unde etiam Avicenna, ut hoc inconveniens evitaret, dixit quòd animæ separatæ à corpore utebantur, quasi pro organo, aliquâ parte cœlestis corporis, cui corpus humanum oportet esse conforme, ad hoc quòd perficiatur animâ rationali, quæ est similis motoribus cœlestis corporis, in hoc secutus quodammodò opinionem antiquorum philosophorum, qui posuerunt animas redire ad compares stellas (1). Sed hoc est omninò absurdum secundùm doctrinam Philosophi, quia anima utitur determinato organo corporali, sicut ars determinatis instrumentis ; unde non potest transire de corpore in corpus ; quod Pythagoras ponit, ut dicitur (De anima, lib. I, text. 53). Qualiter autem ad dictum Augustini sit respondendum, infra dicetur (in resp. ad 2). — Quicquid autem dicatur de igne qui animas separatas cruciat, de igne tamen quo cruciabuntur corpora damnatorum post resurrectionem oportet dicere quòd sit corporeus, quia corpori non potest convenienter adaptari pœna, nisi sit corporea. Unde Gregorius (Dialog. IV, cap. 29, in fin.) ex hoc ipso probat ignem inferni esse corporeum, quòd reprobi post resurrectionem in eum detrudentur. Augustinus etiam (De civ. Dei, lib. XXI, cap. 10), ut habetur (in littera, Sent. IV, dist. 44), manifestè confitetur ignem illum quo cruciabuntur corpora, esse corporeum. Et de hoc ad præsens est quæstio. Qualiter autem animæ damnatorum ab igne isto corporeo puniantur, aliàs dictum est (quæst. LXX, art. 3).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Damascenus non negat simpliciter illum ignem materialem esse, sed quòd non est materialis talis qualis apud nos est, eò quòd quibusdam proprietatibus ab hoc igne distinguitur. — Vel dicendum quòd quia ignis ille non materialiter alterat corpora, sed quâdam spirituali actione agit in ea ad punitionem, ideò dicitur non materialis esse, non quantùm ad substantiam, sed quantùm ad punitionis effectum in corporibus, et multò ampliùs in animabus.

Ad *secundum* dicendum, quòd dictum Augustini potest hoc modo accipi, ut pro tanto dicatur locus ille ad quem animæ deferuntur post mortem, non esse corporeus, quia anima in eo corporaliter non existit, per modum scilicet quo corpora existunt in loco ; sed alio modo spirituali, sicut angeli in loco sunt. — Vel dicendum quòd Augustinus loquitur opinando, et non determinando, sicut sæpè facit in libris illis.

(1) Al., *ad orbes stellarum.*

Ad *tertium* dicendum, quòd ignis ille erit instrumentum divinæ justitiæ punientis. Instrumentum autem non solùm agit in virtute propria, et per proprium modum, sed etiam in virtute principalis agentis, et secundùm quòd est regulatum ab eo. Unde quamvis ignis secundùm propriam virtutem non habeat quòd aliquos cruciet secundùm magis vel minùs, secundùm modum peccati, habet tamen hoc, secundùm quòd ejus actio modificatur ex ordine divinæ justitiæ; sicut etiam ignis fornacis modificatur ex industria fabri in sua actione, secundùm quòd competit ad effectum artis.

ARTICULUS VI. — UTRUM IGNIS INFERNI SIT EJUSDEM SPECIEI CUM IGNE NOSTRO.

Ad sextum sic proceditur. 1. Videtur quòd ignis ille non sit ejusdem speciei cum igne isto corporeo quem videmus. Augustinus enim (De civ. Dei, lib. xx, cap. 16, à princ.) dicit (et habetur in littera, Sent. iv, dist. 44): « Ignis æternus cujusmodi sit, hominem scire arbitror neminem, nisi fortè cui Spiritus divinus ostendit. » Sed naturam istius ignis omnes vel ferè omnes sciunt. Ergo ignis ille non est ejusdem speciei aut naturæ cum isto.

2. Præterea, Gregorius (Moralium lib. xv, cap. 17, exponens illud Job xx: *Devorabit eum ignis qui non succenditur*) dicit : « Ignis corporeus ut esse valeat, corporeis indiget fomentis, nec valet nisi succensus esse, et nisi refotus subsistere. At contra gehennæ ignis, cùm sit corporeus, et in se missos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur; sed creatus semel durat inextinguibilis, et succensione non indiget, et ardore non caret. » Ergo non est ejusdem naturæ cum eo quem videmus.

3. Præterea, æternum et corruptibile non sunt ejusdem rationis, cùm nec etiam in genere communicent, secundùm Philosophum (Metaph. lib. x, text. ult.). Sed iste ignis est corruptibilis, ille autem æternus (Matth. xxv, 41): *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum.* Ergo non sunt ejusdem naturæ.

4. Præterea, de natura hujus ignis nostri est ut luceat. Sed ignis inferni non lucet; unde (Job, xviii, 5): *Nonne lux impii extinguetur?* Ergo, ut priùs.

Sed *contra*, secundùm Philosophum (Topic. lib. i, cap. 6, parùm à princ.), « omnis aqua omni aquæ est eadem specie. » Ergo eàdem ratione omnis ignis omni igni est idem specie.

Præterea (Sap. xi, 17), dicitur: *Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur* (1). Sed homines peccant per res sensibiles hujus mundi. Ergo justum est ut per easdem puniantur.

CONCLUSIO. — Sicut corpora damnatorum ejusdem speciei erunt, cujus modo sunt, ita et ignis quo torquentur damnati in inferno, ejusdem est speciei cum igne qui apud nos est, licèt quasdam proprietates diversas habeat.

Respondeo dicendum quòd ignis propter hoc quòd est maximæ virtutis in agendo inter reliqua elementa, alia corpora pro materia habet, ut dicitur (Meteor. lib. iv, cap. 1, circa med.). Unde et ignis dupliciter invenitur, scilicet in materia propria, prout est in sua sphæra, et in materia aliena, sive terrestri, ut patet in carbone, sive aereâ, ut patet in flamma. Quocumque autem modo ignis inveniatur, semper est idem in specie, quantùm ad naturam ignis pertinet; potest autem esse diversitas in

(1) Dictum de illis *quibus colentibus mutos serpentes et bestias supervacuas Deus immisit multitudinem mutorum animalium in vindictam, ut scirent per quæ quis peccat,* etc.

specie, quantùm ad corpora quæ sunt materia ignis. Unde flamma et carbo differunt specie (1), et similiter lignum igneum et ferrum ignitum; nec differt, quantùm ad hoc, sive ignita sint per violentiam, ut in ferro apparet; sive ex principio intrinseco naturali, ut accidit in sulphure. Quòd ergo ignis inferni, quantùm ad hoc quòd habet de natura ignis, sit ejusdem speciei cum igne qui apud nos est, manifestum est. Utrùm autem ille ignis sit in propria materia existens, aut si in aliena, n qua materia sit, nobis ignotum est. Et secundùm hoc potest ab igne qui apud nos est, specie differre, materialiter consideratus. Quasdam tanen proprietates differentes habet ab igne nostro, ut quòd succensione non indiget, nec lignis nutritur. Sed istæ differentiæ non ostendunt diversitatem in specie, quantùm ad id quod pertinet ad naturam ignis.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Augustinus loquitur quantùm ad id quod est materiale in igne illo, non autem quantùm ad ignis naturam.

Ad *secundum* dicendum, quòd ignis iste qui apud nos est, lignis nutritur, et ab homine succenditur, quia est artificialiter et per violentiam in alienam materiam introductus. Sed ignis ille lignis non indiget, quibus foveatur, quia vel in propria materia existit, vel est in materia aliena non per violentiam, sed per naturam à principio intrinseco : unde non est ab homine succensus, sed à Deo, qui naturam illam instituit; et hoc est quod dicitur (Isaiæ xxx, 33) : *Flatus Domini, sicut torrens sulphuris succendens eam.*

Ad *tertium* dicendum, quòd sicut corpora damnatorum erunt ejusdem speciei cujus modò sunt, quamvis modò sint corruptibilia, tunc autem erunt incorruptibilia ex ordine divinæ justitiæ, et propter quietem motûs cœli; ita est etiam de igne inferni, quo corpora illa punientur.

Ad *quartum* dicendum, quòd lucere non convenit igni secundùm quemlibet modum existendi, quia in propria materia existens non lucet; unde non lucet in propria sphæra, ut philosophi dicunt : similiter etiam in aliqua materia aliena ignis existens non lucet; sicut cùm est in materia opaca terrestri, ut in sulphure : et similiter est etiam, quando ex aliquo grosso fumo ejus claritas obfuscatur. Unde quòd ignis inferni non luceat, non est sufficiens argumentum ad hoc quòd non sit ejusdem speciei.

ARTICULUS VII. — UTRUM IGNIS INFERNI SIT SUB TERRA.

Ad septimum sic proceditur. 1. Videtur quòd ignis ille non sit sub terra, quia (Job, XVIII, 18) de homine damnato dicitur : *Et de orbe transferet eum* Deus. Ergo ignis ille quo damnati punientur, non est sub terra, sed est extra orbem.

2. Præterea, nullum violentum et per accidens potest esse sempiternum. Sed ignis ille erit in inferno in sempiternum. Ergo non erit ibi per violentiam, sed naturaliter. Sed sub terra non potest esse ignis nisi per violentiam. Ergo ignis inferni non est sub terra.

3. Præterea, in igne inferni omnia corpora damnatorum post diem judicii cruciabuntur. Sed illa corpora locum replebunt. Ergo cùm futura sit maxima multitudo damnatorum, quia *stultorum infinitus est numerus* (Eccle. I, 15), maximum oportet esse spatium in quo ignis ille continetur. Sed inconveniens videtur dicere, infra terram esse tantam con-

(1) Flamma quidem et carbo, quia flamma fit ex aere in ignem transmutato, sed carbo substantiam terrenam semper habet, sicut et lignum convertitur in ignem, sed non ferrum.

cavitatem, cùm partes terræ naturaliter ferantur ad medium. Ergo ignis ille non erit sub terra.

4. Præterea (Sap. xi, 17): *Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur*. Sed mali super terram peccaverunt. Ergo ignis eos puniens non debet esse sub terra.

Sed *contra* est quod dicitur (Isa. xiv, 9): *Infernus subter conturbatus est n occursum adventûs tui* (1). Ergo ignis inferni sub nobis est.

Præterea, Gregorius dicit (Dialog. lib. iv, cap. 42, in fin.): « Quid obste non video, quòd infernus esse sub terra credatur. »

Præterea (Jonæ ii, super illud: *Projecisti me in corde maris*, Glossa interl.), « id est, in inferno, » pro quo dicitur in Evangelio (Matth. xii, 40): *In corde terræ;* quia sicut cor est in medio animalis, ita et infernus in medio terræ perhibetur esse.

CONCLUSIO. — Etsi nullus nisi à Spiritu sancto edoctus, ubi infernus constitutus sit, certò cognoscat: tamen ut animæ quæ carnis amore peccàrunt, id recipiant quod carni mortuæ exhiberi solet; convenienter sub terra esse creditur.

Respondeo dicendum quòd, sicut Augustinus dicit (De civ. Dei, lib. xv, cap. 16, à princ. et habetur in littera, Sent. iv, dist. 44), « in qua parte mundi infernus sit, scire neminem arbitror, nisi cui divinus Spiritus revelavit. » Unde Gregorius (Dialog. lib. iv, cap. 42) super hac quæstione interrogatus respondet: « Hâc de re temerè definire nihil audeo. Nonnulli namque in quadam terrarum parte infernum esse putaverunt. Alii verò hunc sub terra esse existimant. » Et hanc opinionem probabiliorem esse ostendit dupliciter. Primò ex ipsa nominis ratione, sic dicens: « Si idcircò infernum dicimus, quia inferiùs jacet, quòd terra ad cœlum est, hoc esse infernus debet ad terram. » Secundò ex hoc quod dicitur (Apoc. v, 3): *Nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque subtùs terram aperire librum;* ut hoc quod dicitur *in cœlo*, referatur ad angelos: hoc quod dicitur *in terra*, referatur ad homines viventes in corpore; hoc quod dicitur *subtùs terram*, referatur ad animas existentes in inferno. Augustinus etiam (super Gen. ad litt. lib. xii, cap. 34, cir. med.) duas rationes tangere videtur, quare congruum sit infernum esse sub terra. Una est ut « quoniam defunctorum animæ carnis amore peccaverunt, hoc eis exhibeatur quod ipsi carni mortuæ solet exhiberi, ut scilicet sub terra recondantur. » Alia est quòd sicut est gravitas in corporibus, ita tristitia in spiritibus, et lætitia sicut levitas. Unde « sicut secundùm corpus, si ponderis sui ordinem teneant, inferiora sunt omnia graviora, ita secundùm spiritum inferiora sunt omnia tristiora; » et sic sicut conveniens locus gaudio electorum est cœlum empyreum, ita conveniens locus tristitiæ damnatorum est infimum terræ. Neque movere debet quod Augustinus (ibi dem, et cap. 33, à princ.) dicit quòd « inferi sub terris esse dicuntur vel creduntur, quia (Retractationum lib. ii, cap. 29, in fin.), hoc retractans, dicit: « Mihi videor dicere debuisse magis, quòd sub terris sint inferi, quàm rationem reddere cur sub terris esse dicantur, sive credantur. » Quidam tamen philosophi posuerunt quòd locus inferni erat sub orbe terrestri, tamen supra terræ superficiem ex parte nobis opposita. Et hoc videtur Isidorus sensisse, cùm dixit (hab. in Glos. ord. super illud Is. lix: *Non erit tibi ampliùs*) quòd « sol et luna in ordine quo creati sint, stabunt, ne impii

(1) Eodem pertinet quòd Chore, Dathan et Abiron (Num. xvi et xxvi) leguntur absorpti à terra et vivi descendisse in infernum, quòdque (Apoc. v): *Nemo poterat aperire librum, neque in cœlo, neque in terra, neque subtùs terram.*

in tormentis positi fruantur luce eorum. » Quæ ratio nulla esset, si infernus infra terram esse dicatur. Qualiter tamen hæc verba possint exponi, patuit supra (quæst. xci, art. 2). Pythagoras verò posuit locum pœnarum in sphæra ignis quam in medio totius orbis esse dixit; et regionem illam carcerem Jovis appellavit, ut patet per Aristotelem (De cœlo et mundo, lib. ii, text. 73). Sed tamen convenientiùs his quæ in Scriptura dicuntur, est ut sub terra esse dicatur (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd verbum illud Job: *De orbe transferet eum* Deus, intelligendum est de orbe terrarum, id est, de hoc mundo. Et hoc modo exponit Gregorius (Moral. lib. xiv, cap. 11, inter princ. et med.), dicens: « De orbe quippe transfertur, cùm superno apparente judice, de hoc mundo tollitur, in quo perversè gloriatur. » Nec est intelligendum quòd orbis hic accipiatur pro universo, quasi extra totum universum sit locus pœnarum.

Ad *secundum* dicendum, quòd in loco illo conservatur ignis in æternum ex ordine divinæ justitiæ; quamvis secundùm naturam suam non possit extra suum locum aliquod elementum in æternum durare, præcipuè statu generationis et corruptionis manente in rebus. Ignis autem ibi erit fortissimæ caliditatis, quia calor ejus erit undique congregatus, propter frigus terræ undique ipsum circumstans.

Ad *tertium* dicendum, quòd infernus nunquàm deficiet in amplitudine, quin sufficiat ad damnatorum corpora capienda : infernus enim (Prov. xxx) inter tria insatiabilia ponitur. Nec est inconveniens quòd intra viscera terræ tanta concavitas conservetur divinâ virtute, quæ damnatorum omnium corpora possit capere.

Ad *quartum* dicendum, quòd hoc quod dicitur : *Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur*, non est necessarium nisi in principalibus instrumentis peccandi; quia enim homo in anima peccat, et in corpore, in utroque punietur. Non autem oportet quòd in quo loco quis peccavit, in eodem puniatur, cùm alius sit locus qui viatoribus et damnatis debetur. — Vel dicendum, quòd hoc intelligitur de pœnis quibus homo punitur in via; secundùm quòd quælibet culpa suam pœnam habet annexam, prout « omnis inordinatus animus sibi est pœna, » ut dicit Augustinus (Confess. lib. i, cap. 12, in fin.).

QUÆSTIO XCVIII.

DE VOLUNTATE ET INTELLECTU DAMNATORUM, IN NOVEM ARTICULOS DIVISA.

Consequenter considerandum est de pertinentibus ad affectum et intellectum damnatorum. — Circa quod quæruntur novem : 1° Utrùm omnis damnatorum voluntas sit mala. — 2° Utrùm aliquando pœniteant de malis quæ fecerunt. — 3° Utrùm magis vellent non esse quàm esse. — 4° Utrùm vellent alios esse damnatos. — 5° Utrùm impii habeant Deum odio. — 6° Utrùm ipsi demereri possint. — 7° Utrùm possint uti scientiâ hìc acquisitâ. — 8° Utrùm cogitent aliquando de Deo. — 9° Utrùm ipsi videant gloriam beatorum.

ARTICULUS I. — UTRUM OMNIS VOLUNTAS DAMNATORUM SIT MALA.

De his etiam S. Thom. Sent. iv, dist. 50, quæst. ii, art. 1, quæstiunc. i.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd non omnis voluntas damnatorum sit mala, quia, ut dicit Dionysius (De div. nom. cap. 4, part. 4,

(1) Quæ doctrina, ait Sylvius, tametsi non sit fidei, usque adeò tamen certa est, ut contrarium temeritate non careat.

lect. 19), « dæmones bonum et optimum concupiscunt, scilicet esse, vivere et intelligere. » Cùm ergo damnati homines non sint pejoris conditionis quàm dæmones, videtur quòd et ipsi bonam voluntatem habere possint.

2. Præterea, « malum, ut dicit Dionysius (ibid., lect. 22), est omninò involuntarium. » Ergo si damnati aliquid volunt, illud volunt, inquantum est bonum, vel apparens bonum. Sed voluntas quæ per se ordinatur ad bonum, est bona. Ergo damnati possunt habere voluntatem bonam.

3. Præterea, aliqui erunt damnati, qui in hoc mundo existentes aliquos virtutum habitus secum detulerunt, utpote gentiles, qui habuerunt virtutes politicas. Sed ex habitibus virtutum elicitur laudabilis voluntas. Ergo in aliquibus damnatis poterit esse laudabilis voluntas.

Sed *contra*, obstinata voluntas nunquàm potest flecti nisi in malum. Sed damnati homines erunt obstinati, sicut et dæmones. Ergo voluntas eorum nunquàm poterit esse bona.

Præterea, sicut se habet voluntas damnatorum ad malum, ita voluntas beatorum ad bonum. Sed beati nunquàm habent voluntatem malam. Ergo nec damnati aliquam habent voluntatem bonam.

CONCLUSIO. — Quamvis damnati naturali quam retinent voluntate, bonum aliquod velint; quia tamen ab ultimo rectæ rationis fine (unde bonitas voluntatis petenda est) perfectè sunt aversi, nullam in eis bonam esse voluntatem dicendum est.

Respondeo dicendum quòd in damnatis potest duplex voluntas considerari, scilicet voluntas deliberativa, et voluntas naturalis. Naturalis quidem non est eis ex seipsis, sed ex auctore naturæ, qui in natura hanc inclinationem posuit, quæ naturalis voluntas dicitur. Unde cùm natura in eis remaneat, secundùm hoc bona poterit in eis esse voluntas naturalis. Sed voluntas deliberativa est eis ex seipsis, secundùm quòd in potestate est eorum inclinari per affectum ad hoc vel illud; et talis voluntas est in eis solùm mala : et hoc ideò, quia sunt perfectè aversi à fine ultimo rectæ voluntatis, neque aliqua voluntas potest esse bona nisi per ordinem ad finem prædictum. Unde etiam etsi aliquod bonum velint, non tamen benè volunt illud, ut ex hoc volutas eorum bona dici possit (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd verbum Dionysii intelligitur de voluntate naturali, quæ est inclinatio naturæ in aliquod bonum; sed tamen ista naturalis inclinatio per eorum malitiam corrumpitur, inquantum hoc bonum quod naturaliter desiderant, sub quibusdam malis circumstantiis appetunt.

Ad *secundum* dicendum, quòd malum inquantum est malum, non movet voluntatem, sed inquantum est æstimatum bonum. Sed hoc ex eorum malitia procedit, ut id quod est malum, æstiment ut bonum. Et ideò voluntas eorum mala est.

Ad *tertium* dicendum, quòd habitus virtutum politicarum non remanent in anima separata, eò quòd virtutes illæ perficiunt solùm in vita civili, quæ non erit post hanc vitam (2). Si tamen remanerent, nunquàm in actum exirent, quasi ligatæ ex obstinatione mentis.

(1) Hæc voluntatis in malo obstinatio eorum æternitatem pœnarum explicat.

(2) Et multò minus in damnatis inter quos perpetuum odium erit quod maximè vitæ civili adversatur, quantumvis in beata societate remanere videri possint et quodammodo quoad aliquas exerceri.

ARTICULUS II. — UTRUM DAMNATI POENITEANT DE MALO QUOD FECERUNT.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd damnati nunquàm pœniteant de malis quæ fecerunt, quia dicit Bernardus in Cantica (habetur implic. De considerat. lib. v, cap. 12, et lib. De grat. et lib. arb. cap. 9, ad fin.), quòd « damnatus semper vult iniquitatem suam, quam fecit. » Ergo nunquàm de peccato commisso pœnitent.

2. Præterea, velle se non peccâsse, est bona voluntas. Sed damnati nunquàm habebunt bonam voluntatem. Ergo damnati nunquàm volent se non peccâsse; et sic idem quod priùs.

Præterea, secundùm Damascenum (Orth. fid. lib. II, cap. 4, in fin.), « hoc est hominibus mors, quod angelis casus. » Sed angeli voluntas post casum est invertibilis hoc modo ut non possit recedere ab electione quâ priùs peccavit. Ergo et damnati non possunt pœnitere de peccatis à se commissis.

4. Præterea, major erit perversitas damnatorum in inferno quàm peccatorum in hoc mundo. Sed peccatores aliqui in hoc mundo non pœnitent de peccatis commissis, vel propter excæcationem mentis, sicut hæretici, vel propter obstinationem, sicut qui *lætantur, cùm malè fecerint, et exultant in rebus pessimis,* ut dicitur (Proverb. II, 24). Ergo, etc.

Sed *contra* (Sap. v, 3), de damnatis dicitur : *Intra se pœnitentiam agentes.*

Præterea, Philosophus (Ethic. lib. IV, cap. 4, ad fin.) dicit quòd « pœnitudine replentur pravi; mox enim tristantur de hoc in quo priùs delectati sunt. » Ergo damnati, cùm sint maximè pravi, magis pœnitent.

CONCLUSIO. — Cùm damnati nunquam iniquitatem ipsam odio habeant, sed solummodo pœnam refugiant : non per se, sed per accidens tantùm, de iniquitate commissa pœnitent.

Respondeo dicendum quòd pœnitere de peccato contingit dupliciter : uno modo per se ; alio modo per accidens. Per se quidem de peccato pœnitet, qui peccatum, inquantum est peccatum, abominatur; per accidens verò qui illud odit ratione alicujus adjuncti, utpote pœnæ, vel alicujus hujusmodi. Mali igitur non pœnitebunt, per se loquendo, de peccatis, quia voluntas malitiæ peccati in eis remanet; pœnitebunt autem per accidens, inquantum affligentur de pœna quam pro peccato sustinent.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd damnati iniquitatem volunt, sed pœnam refugiunt; et sic per accidens de iniquitate commissa pœnitent.

Ad *secundum* dicendum, quòd velle se non peccâsse propter turpitudinem iniquitatis est bona voluntas; sed hoc non erit in damnatis.

Ad *tertium* dicendum, quòd sine aliqua aversione voluntatis continget quòd damnati de peccatis pœniteant, quia non hoc refugient in peccatis quod priùs appetiverunt, sed aliquid aliud, scilicet pœnam.

Ad *quartum* dicendum, quòd homines in hoc mundo quantùmcumque obstinati, per accidens de peccatis suis pœnitent, si pro eis puniantur, quia, ut dicit Augustinus (Quæst. lib. LXXXIII, qu. 36, aliquant. à princ.), « videmus etiam ferocissimas bestias dolore pœnarum à maximis voluptatibus abstinere. »

ARTICULUS III. — UTRUM DAMNATI RECTA ET DELIBERATIVA RATIONE VELLENT NON ESSE.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd damnati rectâ ratione et deliberativâ non possint velle non esse. Augustinus enim dicit (De lib. arb. lib. III, cap. 7, à princ.) : « Considera quantum bonum est esse, quod et

beati et miseri volunt; majus enim est esse, et esse miserum, quàm omnino non esse. »

2. Præterea, Augustinus sic ibidem arguit (cap. 8): Præelectio supponit electionem. Sed *non esse* non est eligibile, cùm non habeat apparentiam boni, cùm nihil sit. Ergo *non esse* non potest esse magis appetibile damnatis quàm *esse*.

3. Præterea, majus malum magis est fugiendum. Sed *non esse* est maximum malum, cùm tollat totaliter bonum, ita quòd nihil relinquat. Ergo *non esse* est magis fugiendum quàm miserum esse; et sic idem quod priùs.

Sed *contra* est quod dicitur (Apocal. IX, 6) : *In diebus illis desiderabunt homines mori, et fugiet mors ab eis.*

Præterea, damnatorum miseria omnem hujus mundi miseriam excedit. Sed ad vitandam miseriam hujus mundi appetibile est aliquibus mori; unde dicitur (Eccli. XLI, 3): *O mors, bonum est judicium tuum homini indigenti, et qui minoratur viribus, defecto ætate, et cui de omnibus cura est, et incredibili, qui perdit sapientiam* (1). Ergo multò fortiùs est damnatis appetibile *non esse* secundùm rationem deliberativam.

CONCLUSIO. — Non vellent damnati non esse inquantum non esse consideratur secundùm se, quia illud non est appetibile : inquantum verò consideratur ut est ablativum pœnalis vitæ aùt alicujus miseriæ, non esse potest desiderari à damnatis.

Respondeo dicendum quòd *non esse* potest dupliciter considerari : uno modo secundùm se, et sic nullo modo est appetibile, cùm non habeat aliquam rationem boni, sed sit boni pura privatio; alio modo potest considerari inquantum est ablativum pœnalis vitæ, seu alicujus miseriæ; et sic *non esse* accipit rationem boni; « carere enim malo est quoddam bonum, » ut dicit Philosophus (Ethic. lib. V, cap. 1, ad fin.). Et per hunc modum melius est damnatis non esse quàm miseros esse. Unde (Matth. XXVI, 24) dicitur : *Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*; et (Jerem. XX, super illud : *Maledicta dies in qua natus sum*, etc.) dicit Glossa Hieronymi : « Melius est non esse quàm malè esse. » Et secundùm hoc damnati possunt præeligere *non esse* secundùm deliberativam rationem (2).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd verbum Augustini est intelligendum, quòd *non esse* non est per se eligibile, sed per accidens, inquantum scilicet est miseriæ terminativum. Quod enim dicitur, quòd *esse* et *vivere* ab omnibus appetitur naturaliter, non oportet hoc accipere quantùm ad malam vitam, et corruptam, et eam quæ est in tristitiis, ut dicit Philosophus (Ethic. lib. IX, cap. 4, à med.), sed absolutè.

Ad *secundum* dicendum, quòd *non esse* non est eligibile per se, sed per accidens tantùm, ut dictum est (in corp. et ad 1).

Ad *tertium* dicendum, quòd licèt *non esse* maximè sit malum, inquantum privat esse, est tamen valdè bonum, inquantum privat miseriâ, quæ est maximum malorum, et sic *non esse* eligitur.

ARTICULUS IV. — UTRUM DAMNATI IN INFERNO VELLENT ALIOS ESSE DAMNATOS QUI NON SUNT DAMNATI.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quòd damnati in inferno non vellent alios esse damnatos qui non sunt damnati, quia (Lucæ XVI) dicitur

(1) Vulgata, *patientiam*.

(2) Confer quod scripsit auctor p. I, quæst. V, art. 2 ad 3.

de divite quòd orabat pro fratribus suis, ne venirent in *locum tormentorum*. Ergo eâdem ratione damnati alii non vellent ad minus carnales suos amicos in inferno damnari.

2. Præterea, affectiones inordinatæ à damnatis non auferuntur. Sed aliqui damnati inordinatè aliquos non damnatos dilexerunt. Ergo non vellent eorum malum, quod est esse damnatos.

3. Præterea, damnati non desiderant augmentum suæ pœnæ. Sed si plures damnarentur, major esset eorum pœna, sicut etiam multiplicatio beatorum amplificat eorum gaudium. Ergo damnati nollent salvatos damnari.

Sed *contra* est quod (Isa. XIV, super illud : *Surrexerunt de soliis*) dicit Glossa (ord. Hieron.) : « Solatium est malorum, multos socios habere pœnarum. »

Præterea, in damnatis maximè regnat invidia. Ergo dolent de felicitate beatorum, et eorum damnationem appetunt.

CONCLUSIO. — **Sicut beati propter perfectam charitatem gaudent de bono omnium; ita damnati propter consummatum odium gaudent de malis, et dolent de bono : et sic vellent secum omnes bonos esse damnatos.**

Respondeo dicendum quòd sicut in beatis in patria erit perfectissima charitas, ita in damnatis erit perfectissimum odium. Unde sicut sancti gaudebunt de omnibus bonis, ita et impii de omnibus bonis dolebunt. Unde et felicitas sanctorum ab eis considerata maximè eos affligit; unde dicitur (Isa. XXVI, 11): *Videant et confundantur zelantes populi; et ignis hostes tuos devoret.* Unde volent omnes bonos esse damnatos.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd tanta erit invidia in damnatis quòd etiam propinquorum gloriæ invidebunt, cùm ipsi sint in summa miseria, cùm etiam in hac vita hoc accidat, crescente invidiâ. Sed tamen minùs invidebunt propinquis quàm aliis, et major esset eorum pœna, si omnes propinqui damnarentur, et alii salvarentur, quàm si aliqui de suis propinquis salvarentur. Et exinde fuit quòd dives petiit fratres suos à damnatione eripi. Sciebat enim quòd aliqui eriperentur; maluisset tamen fratres suos cum omnibus aliis damnari.

Ad *secundum* dicendum, quòd dilectio quæ non fundatur super honestum, facilè rescinditur, et præcipuè in malis hominibus, ut Philosophus dicit (Ethic. lib. IX, cap. 4, à med.). Unde damnati non servabunt amicitiam ad eos quos inordinatè dilexerunt. Sed in hoc voluntas eorum remanebit perversa, quòd causam inordinatæ dilectionis adhuc diligent.

Ad *tertium* dicendum, quòd quamvis ex damnatorum multitudine pœna singulorum augeatur, tamen tantùm superexcrescent odium et invidia, quòd magis eligent torqueri magis cum multis quàm minùs soli.

ARTICULUS V. — UTRUM DAMNATI ODIO HABEANT DEUM.

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quòd damnati non habeant Deum odio, quia, ut dicit Dionysius (De div. nomin. cap. 4, part. 1, lect. 5), « omnibus diligibile est pulchrum et bonum, quod est omnis boni et pulchritudinis causa. » Hoc autem est Deus. Ergo Deus à nullo odio haber potest.

2. Præterea, nullus potest ipsam bonitatem odio habere, sicut nec ipsam malitiam velle; « malum enim est omninò involuntarium, » ut Dionysius dicit (De div. nom. lib. IV, part. 4, lect. 22). Deus autem est bonitas ipsa. Ergo nullus ipsum odio potest habere.

Sed *contra* est quod dicitur (Ps. LXXIII, 23) : *Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper.*

CONCLUSIO. — Damnati Deum odio persequuntur, cùm illum non percipiant in se, sed in effectu suæ justitiæ, qui est illis in pœnam.

Respondeo dicendum quòd affectus movetur ex bono vel malo apprehenso. Deus autem apprehenditur dupliciter, scilicet in se, sicut à beatis, qui eum per essentiam vident; et per effectus, sicut à nobis et damnatis. Ipse igitur in seipso, cùm sit per essentiam bonitas, non potest alicui voluntati displicere; unde quicumque eum per essentiam videt, eum odio habere non potest. Sed effectuum ejus aliqui sunt voluntati repugnantes, inquantum contrariantur alicui. Et secundùm hoc aliquis non in seipso, sed ratione effectuum Deum odio habere potest. Damnati ergo Deum percipientes in effectu justitiæ, qui est pœna, eum odio habent, sicut et pœnas quas sustinent (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd verbum Dionysii est intelligendum de appetitu naturali; qui tamen in damnatis pervertitur per id quod additur ex deliberata voluntate, ut dictum est (art. 1 huj. quæst.).

Ad *secundum* dicendum, quòd ratio illa procederet, si damnati Deum in seipso conspicerent, inquantum est per essentiam bonus.

ARTICULUS VI. — UTRUM DAMNATI DEMEREANTUR.

Ad sextum sic proceditur. 1. Videtur quòd damnati demereantur. Damnati enim habent voluntatem malam, ut dicitur (in littera, Sent. IV, dist. ult.). Sed per malam voluntatem, quam hìc habuerunt, demeruerunt. Ergo si ibi non demereantur, ex sua damnatione commodum reportant.

2. Præterea, damnati sunt ejusdem conditionis cum dæmonibus. Sed dæmones demerentur post suum casum; unde serpenti, qui hominem ad peccandum induxit, est à Deo pœna inflicta, ut dicitur (Genes. III). Ergo et damnati demerentur.

3. Præterea, actus inordinatus ex libertate arbitrii procedens non excusatur quin sit demeritorius, etiamsi aliqua necessitas adsit, cujus aliquis sit sibi causa : *ebrius* enim *meretur duplicem mulctationem*, si ex ebrietate aliquod aliud peccatum committat, ut dicitur (Ethic. lib. III, cap. 5, ante med.). Sed ipsi damnati fuerunt sibi causa propriæ obstinationis, per quam necessitatem quamdam patiuntur peccandi. Ergo cùm eorum actus inordinatus ex libero arbitrio procedat, non excusantur à demerito.

Sed *contra*. Pœna contra culpam dividitur. Sed perversa voluntas in damnatis ex obstinatione procedit, quæ est eorum pœna. Ergo perversa voluntas in damnatis non est culpa, per quam demereantur.

Præterea, post ultimum terminum non relinquitur aliquis motus, sive profectus in bonum vel in malum. Sed damnati maximè post diem judicii ad ultimum terminum suæ damnationis pervenient, quia « tunc finem habebunt duæ civitates, » ut Augustinus dicit (Enchir. cap. 111). Ergo damnati post diem judicii perversâ voluntate non demerebuntur, quia sic cresceret eorum damnatio.

CONCLUSIO. — Cùm meritum et demeritum ordinentur ad aliquod bonum vel malum consequendum, neque boni merebuntur (quia bona voluntas in eis non erit meritum, sed præmium), neque mali demerebuntur quia eorum mala voluntas non erit demeritum, sed pœna.

Respondeo dicendum quòd de damnatis ante diem judicii et post distinguendum est. Omnes enim communiter confitentur quòd post diem judicii non erit aliquod meritum vel demeritum. Et hoc ideò est quia meritum vel demeritum ordinatur ad aliquod bonum vel malum ulte-

(1) Cum his conferri possunt quæ dicta sunt quæst. XC, art. 3 ad 2, et 2 2, quæst. XXXIV, art. 1.

riùs consequendum. Post diem autem judicii erit ultima consummatio bonorum et malorum, ita quòd nihil erit ulteriùs addendum de bono vel de malo. Unde et bona voluntas in beatis non erit meritum, sed præmium; et mala voluntas non erit in damnatis demeritum, sed pœna tantùm. Operationes enim virtutum sunt præcipuè in felicitate, et earum contrariæ sunt præcipuè in miseria, ut dicitur (Ethic. lib. I, cap. 9 et 10). — Sed ante diem judicii quidam dicunt et beatos mereri et damnatos demereri. Sed hoc non potest esse respectu præmii essentialis, vel pœnæ principalis, cùm quantùm ad hoc utrique ad terminum pervenerint; potest tamen hoc esse respectu præmii accidentalis, vel pœnæ secundariæ, quæ possunt augeri usque ad diem judicii : et hoc præcipuè in dæmonibus vel angelis bonis, quorum officio aliqui trahuntur ad salutem; ex quo beatorum angelorum gaudium crescit; vel ad damnationem, ex quo crescit pœna dæmonum (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd hoc est summum incommodum ad summum malorum pervenisse; ex quo contingit in damnatis quòd demereri non possunt, unde patet quòd ex peccato commodum non reportant.

Ad *secundum* dicendum, quòd ad damnatorum hominum officium non pertinet ad damnationem alios pertrahere, sicut pertinet ad officium dæmonum, ratione cujus demerentur quantùm ad secundariam pœnam.

Ad *tertium* dicendum, quòd propter hoc non excusantur à demerito, quia necessitatem habeant peccandi, sed quia ad summum malorum pervenerunt. — Tamen necessitas peccandi cujus causa sumus, excusat à culpa, inquantum est necessitas quædam, quia omne peccatum oportet esse voluntarium; sed quòd non excuset, hoc est inquantum à voluntate præcedente processit; et sic totum demeritum sequentis culpæ videtur ad primam culpam pertinere.

ARTICULUS VII. — UTRUM DAMNATI POSSINT UTI NOTITIA QUAM IN HOC MUNDO HABUERUNT (2).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 50, quæst. II, art. 2, quæstiunc. I et seq.

Ad septimum sic proceditur. 1. Videtur quòd damnati non possint uti notitiâ quam in hoc mundo habuerunt. In consideratione enim scientiæ est maxima delectatio. Sed in eis delectatio aliqua non est ponenda. Ergo non possunt uti scientiâ priùs habitâ secundùm aliquam considerationem.

2. Præterea, damnati sunt in majoribus pœnis quàm sint aliquæ pœnæ hujus mundi. Sed in hoc mundo, dùm aliquis est in maximis tormentis constitutus, non potest considerare aliquas intelligibiles conclusiones, abstractus à pœnis quas patitur. Ergo multò minùs in inferno.

3. Præterea, damnati sunt subjecti tempori. Sed « longitudo temporis est causa oblivionis, » ut dicitur (Physic. lib. IV, text. 128). Ergo damnati obliviscentur eorum quæ hìc sciverunt.

Sed *contra* est quod (Lucæ XVI, 25) dicitur diviti damnato : *Recordare quia recepisti bona in vita tua*, etc. Ergo considerabunt ea quæ hìc sciverunt.

Præterea, species intelligibiles in anima separata remanent (3), ut supra

(1) Hanc sententiam saltem tacitè retractavit B. Thomas; posteà enim docuit neque beatos, neque damnatos quidquam mereri post mortem. Cf. p. I, q. LXII, art. 9 ad 3, et 22, quæst. XIII, art. 4 ad 2.

(2) De hac quæstione conferri possunt quæ ab auctore dicta sunt (part. I, quæst. LXXXIX, et De anima, art. 15 in fin. corp. art. 17 ad 7, et 8, art. 18 in fin. corp. et in resp. ad 2, et art. 20, et *De veritate*, quæst. XIX, art. 1 in fin. corp.).

(3) Al. hìc additur, *in eis*.

dictum est (qu. LXX, art. 2 ad 3, et part. I, qu. LXXXIX, art. 5 et 6). Si ergo eis uti non possent, frustra remanerent in eis.

CONCLUSIO. — Damnati habebunt actualem considerationem eorum quæ sciverunt, ut inde tristitiâ, non autem lætitiâ afficiantur.

Respondeo dicendum quòd sicut propter perfectam sanctorum beatitudinem nihil erit in eis quod non sit gaudii materia, ita nihil erit in damnatis quod non sit eis materia et causa tristitiæ, nec aliquid quod ad tristitiam possit pertinere, deerit, ut sit eorum miseria consummata. Consideratio autem aliquorum notorum quantùm ad aliquid inducit gaudium vel ex parte cognoscibilium, inquantum diliguntur, vel ex parte ipsius cognitionis, inquantum est conveniens et perfecta. Potest etiam tristitiæ esse ratio et ex parte cognoscibilium quæ nata sunt contristare, et ex parte ipsius cognitionis, prout ejus imperfectio consideratur, utpote cùm considerat aliquis se deficere in cognitione alicujus rei, cujus perfectam cognitionem appeteret. Sic ergo in damnatis erit actualis consideratio eorum quæ priùs sciverunt ut materia tristitiæ, non autem ut delectationis causa. Considerabunt enim et mala quæ gesserunt, ex quibus damnati sunt, et bona delectabilia quæ amiserunt, et ex utroque torquebuntur; similiter etiam torquebuntur de hoc quòd considerabunt notitiam quam de rebus speculabilibus habuerunt, imperfectam esse, et se amisisse summam ejus perfectionem, quam poterant adipisci.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd quamvis consideratio scientiæ sit per se delectabilis, tamen ex aliquo accidente potest esse tristitiæ causa, ut ex dictis patet (in corp. art.), et sic erit in damnatis.

Ad *secundum* dicendum, quòd in hoc mundo anima conjungitur corruptibili corpori, unde per hoc quòd corpus affligitur, consideratio animæ impeditur; sed in futuro anima non ita trahetur à corpore; sed quantùmcumque corpus affligetur, tamen anima semper considerabit luculentissimè illa quæ ei poterunt esse causa mœroris.

Ad *tertium* dicendum quòd tempus est causa oblivionis per accidens; inquantum motus, cujus est mensura, est causa transmutationis. Sed post diem judicii non erit motus cœli: unde nec oblivio esse poterit ex quantacumque diuturnitate; sed et ante diem judicii anima separata non mutatur à sua dispositione per motum cœli.

ARTICULUS VIII. — UTRUM DAMNATI ALIQUANDO COGITABUNT DE DEO.

Ad octavum sic proceditur. 1. Videtur quòd aliquando damnati cogitabunt de Deo, quia non potest haberi odio actu, nisi id de quo cogitatur. Sed damnati Deum odio habebunt, ut in littera dicitur Sent. IV, dist. ult.) Ergo de Deo aliquando cogitabunt.

2. Præterea, damnati habebunt remorsum conscientiæ. Sed conscientia patitur remorsum de actis contra Deum. Ergo de Deo aliquando cogitabunt.

Sed *contra*, perfectissima hominis cogitatio est quæ est de Deo. Sed damnati erunt in statu imperfectissimo. Ergo de Deo non cogitabunt.

CONCLUSIO. — Nullo modo possunt damnati de Deo secundùm se, hoc est quatenùs ipse bonitatis principium existit, cogitare; per accidens verò, secundùm scilicet Dei effectus, veluti si puniat, aut hujusmodi aliquid præstet, damnati de Deo cogitabunt.

Respondeo dicendum quòd Deus potest considerari dupliciter: uno modo secundùm se, et secundùm id quod est ei proprium, scilicet esse totius bonitatis principium; et sic nullo modo cogitari potest sine delectatione;

unde sic nullo modo à damnatis cogitabitur : alio modo secundùm aliquid quod est ei quasi accidentale in effectibus ejus, utpote punire, vel aliquid hujusmodi ; et secundùm hoc consideratio de Deo potest tristitiam inducere, et hoc modo damnati de Deo cogitabunt.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd damnati non habent Deum odio, nisi ratione punitionis et prohibitionis ejus quod malæ eorum voluntati consonat ; unde non considerabunt eum nisi ut punitorem et prohibitorem.

Et per hoc patet solutio ad *secundum*, quia conscientia non remordet de peccato, nisi inquantum est divino præcepto contrarium.

ARTICULUS IX. — UTRUM DAMNATI GLORIAM BEATORUM VIDEANT.

Ad nonum sic proceditur. 1. Videtur quòd damnati gloriam beatorum non videant. Magis enim distat ab eis gloria beatorum quàm ea quæ in hoc mundo aguntur. Sed ipsi non vident quæ circa nos aguntur ; unde Gregorius (Moral. lib. XII, cap. 14, à princ., super illud Job XIV : *Sive fuerint nobiles filii ejus*, etc.) dicit : « Sicut hi qui adhuc vivunt, mortuorum animæ quo loco habeantur, ignorant ; ita mortui, qui corporaliter vixerunt, vita in carne positorum qualiter circa eos disponatur, ignorant. » Ergo multò minùs possunt videre gloriam beatorum.

2. Præterea, illud quod conceditur sanctis in hac vita pro magno munere, nunquàm concedetur damnatis. Sed Paulo pro magno munere est concessum videre vitam illam in qua sancti æternaliter cum Deo vivunt, ut dicitur (II. Cor. XII, in Glossa). Ergo damnati sanctorum gloriam non videbunt.

Sed *contra* est quod dicitur (Luc. XVI), quòd dives in tormentis positus idit Abraham et Lazarum in sinu ejus.

CONCLUSIO. — Damnati ante diem judicii bonos **in gloria sua vident, sed post** diem judicii visione beatorum privabuntur.

Respondeo dicendum quòd damnati ante diem judicii videbunt beatos in gloria ; non hoc modo quòd gloriam eorum qualis sit, cognoscant ; sed solùm cognoscent eos esse in gloria quadam inæstimabili : et ex hoc turbabuntur, tum propter invidiam dolentes de felicitate eorum, tum propter hoc quòd ipsi talem gloriam amiserunt. Unde dicitur (Sap. V, 2) de impiis : *Videntes turbabuntur timore horribili.* Sed post diem judicii omninò beatorum visione privabuntur ; nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, sed augebitur, quia memoriam habebunt gloriæ beatorum, quam in judicio viderunt, vel ante judicium ; et hoc erit eis in tormentum ; sed ulteriùs affligentur in hoc quòd videbunt se indignos reputari etiam videre gloriam quam sancti merentur habere.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd ea quæ in hac vita aguntur non ita affligerent damnatos in inferno, si viderentur, sicut sanctorum gloria inspecta : unde non ita ostenduntur damnatis ea quæ hìc aguntur, sicut sanctorum gloria ; quamvis etiam eorum quæ hìc aguntur ostendantur eis ea ex quibus tristitiam habere possunt.

Ad *secundum* dicendum, quòd Paulus inspexit vitam illam in qua sancti cum Deo vivunt, eam experiendo et in futurum perfectiùs sperando, quod non est de damnatis ; et ideò non est simile.

QUÆSTIO XCIX.

DE MISERICORDIA ET JUSTITIA DEI RESPECTU DAMNATORUM, IN QUINQUE ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de justitia et misericordia Dei respectu damnatorum. — Circa quod quæruntur quinque : 1° Utrùm ex divina justitia inferatur peccato-

ribus pœna æterna. — 2° Utrùm per divinam misericordiam omnis pœna tam hominum quàm dæmonum terminetur. — 3° Utrùm saltem pœna hominum terminetur. — 4° Utrùm saltem pœna christianorum. — 5° Utrùm illorum qui opera misericordiæ fecerunt.

ARTICULUS I. — UTRUM EX DIVINA JUSTITIA INFERATUR PŒNA ÆTERNA PECCATORIBUS.

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 46, quæst. I, art. 3.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd ex divina justitia non inferatur peccatoribus pœna æterna. Pœna enim non debet excedere culpam. (Deut. XXV, 2): *Secundùm mensuram delicti* (1) *erit et plagarum modus*. Sed culpa est temporalis. Ergo pœna non debet esse æterna.

2. Præterea, duorum peccatorum mortalium unum est altero majus. Ergo unum debet majori pœnâ quàm alterum puniri. Sed nulla pœna est major quàm æterna, cùm sit infinita. Ergo non cuilibet peccato mortali debetur pœna æterna; et si uni non debetur, nulli debetur, cùm eorum distantia non sit infinita.

3. Præterea, à justo judice non infertur pœna nisi ad correctionem: unde (Ethic. lib. II, cap. 3, à princ.) dicitur quòd « pœnæ sunt quædam medicinæ. » Sed quòd impii in æternum puniantur, hoc non est ad correctionem eorum (2), nec aliquorum aliorum, cùm tunc non sint aliqui futuri qui per hoc corrigi possint. Ergo secundùm divinam justitiam non infertur pro peccatis æterna pœna.

4. Præterea, omne quod non est per se volitum, nullus vult nisi propter aliquam utilitatem. Sed pœnæ à Deo non sunt per se volitæ; non enim delectatur in pœnis (3). Cùm ergo nulla utilitas accidere possit ex perpetuatione pœnæ, videtur quòd talem pœnam pro peccato inferre non debeat.

5. Præterea, nihil quod est per accidens, est perpetuum, ut dicitur (De cœl. et mundo, lib. I, text. 15, et lib. II, text. 18). Sed pœna est eorum quæ sunt per accidens, cùm sit contra naturam. Ergo non potest esse perpetua.

6. Præterea, justitia Dei hoc requirere videtur, ut peccatores ad nihilum redigantur; quia propter ingratitudinem meretur quis beneficia amittere. Inter cætera autem Dei beneficia est ipsum *esse*. Unde videtur justum ut peccator qui ingratus Deo existit, ipsum *esse* amittat. Sed si peccatores in nihilum redigantur, eorum pœna non potest esse perpetua. Ergo non videtur esse consonum divinæ justitiæ ut peccatores perpetuò puniantur.

Sed *contra* est quod dicitur (Matth. XXV, 46): *Ibunt hi*, scilicet peccatores, *in supplicium æternum*.

Præterea, sicut se habet præmium ad meritum, ita pœna ad culpam. Sed secundùm divinam justitiam merito temporali debetur præmium æternum (Joan. VI, 40): *Omnis qui videt Filium, et credit in eum, habet vitam æternam*. Ergo et culpæ temporali secundùm divinam justitiam debetur pœna æterna.

Præterea, secundùm Philosophum (Ethic. lib. V, cap. 5), pœna taxatur secundùm dignitatem ejus in quem peccatur: unde majori pœnâ punitur qui percutit alapâ principem, quàm alium quemcumque. Sed cuicumque peccat mortaliter, peccat contra Deum, cujus præcepta transgreditur

(1) Vulgata, *pro mensura peccati*.

(2) Quippè cùm in eo statu non sint ut corrigantur, hoc est ad bonum dirigantur, vel à perversitate sua emundentur.

(3) Sive *in perditionibus nostris* (Tob. III, vers. 22), sicut loquitur Sara junioris Tobiæ uxor.

et cujus honorem alii impertitur, dùm in alio finem constituit; majestas autem Dei est infinita. Ergo quicumque peccat mortaliter, dignus est infinitâ pœnâ; et ita videtur quòd justè pro peccato mortali quis perpetuò puniatur.

CONCLUSIO. — Cùm peccatores peccent contra Deum, qui æternus est, conveniens est, ut pœna æterna eis ex divina justitia inferatur.

Respondeo dicendum quòd cùm pœna duplicem habeat quantitatem, scilicet secundùm intensionem acerbitatis et secundùm durationem temporis, quantitas pœnæ respondet quantitati culpæ secundùm intensionem acerbitatis, ut secundùm quod graviùs quis peccavit, secundùm hoc gravior pœna ei infligatur : unde (Apoc. XVIII, 7) : *Quantùm glorificavit se, et in deliciis fuit, tantùm date ei tormentum et luctum.* Non autem respondet duratio pœnæ durationi culpæ, ut dicit Augustinus (De civ. Dei, lib. XXI, cap. 11); non enim adulterium, quod in momento temporis perpetratur, momentaneâ pœnâ punitur, etiam secundùm leges humanas. Sed duratio pœnæ respicit dispositionem peccantis. Quandoque enim ille qui peccat in aliqua civitate, ex ipso peccato efficitur dignus ut totaliter à civium consortio repellatur vel per exilium perpetuum, vel etiam per mortem. Quandoque verò non redditur dignus ut totaliter à societate civium excludatur; et ideò ut possit esse conveniens membrum civitatis, pœna ei prolongatur, vel breviatur, secundùm quòd expedit ejus curationi, ut in civitate convenienter et pacificè vivere possit. Et ita etiam secundùm divinam justitiam aliquis ex peccato redditur dignus penitùs à civitatis Dei consortio separari; quod fit per omne peccatum quo contra charitatem peccat, quæ est vinculum civitatem prædictam uniens. Et ideò pro peccato mortali, quod est contrarium charitati, aliquis in æternum à societate sanctorum exclusus æternæ pœnæ addicitur, quia, ut Augustinus dicit (in lib. prædicto, ibid., à med.), « quod est de ista civitate mortali, homines supplicio primæ mortis, hoc est de civitate illa immortali, homines supplicio secundæ mortis auferre. » Quòd autem pœna quam civitas mundana infligit perpetua non reputetur, hoc est per accidens, vel inquantum perpetuò homo non manet, vel inquantum etiam ipsa civitas deficit. Unde si homo in perpetuum viveret, pœna exilii, vel servitutis, quæ per legem humanam infertur, in eo perpetuò maneret; qui verò hoc modo peccant, ut tamen inde non reddantur digni totaliter separari à sanctæ civitatis consortio, sicut peccantes venialiter, tantò eorum pœna erit brevior, vel diuturnior, quantò magis vel minùs purgabiles erunt, secundùm quòd eis peccata vel plus vel minùs inhæserunt; quod in pœnis hujus mundi et purgatorii secundùm divinam justitiam servatur. — Inveniuntur etiam et aliæ rationes à sanctis assignatæ, quare justè pro peccato temporali aliqui pœnâ perpetuâ puniantur. Una est, quia peccaverunt contra bonum æternum, dùm contempserunt æternam vitam; et hoc est etiam quod Augustinus in prædicto lib., cap. 12, à princ.) dicit : « Factus est malo dignus æterno, qui hoc in se peremit bonum quod esse posset æternum. » Alia ratio est, quia homo in suo æterno peccavit; unde Gregorius dicit (in Dialog. IV, cap. 44, ante med.) : « Ad magnam justitiam judicantis pertinet ut nunquàm careant supplicio qui in hac vita nunquàm voluerunt carere peccato. » Et si objiciatur quòd quidam peccantes mortaliter proponunt vitam suam in meliùs quandoque commutare, et ita secundùm hoc non essent digni æterno supplicio, ut videtur, dicendum est, secundùm quosdam, quòd Gregorius loquitur de voluntate quæ manifestatur per opus. Qui enim in peccatum mortale labitur propriâ voluntate, se ponit in

statu à quo erui non potest, nisi divinitùs adjutus : unde ex hoc ipso quòd vult peccare, consequenter vult in peccato manere perpetuò. Homo enim est *spiritus vadens*, scilicet in peccatum, *et non rediens* per seipsum (Psal. LXXVII, 39). Sicut si aliquis se in foveam projiceret, unde exire non posset nisi adjutus, posset dici quòd in æternum ibi manere voluerit, quantùmcumque aliud cogitaret. Vel potest dici, et meliùs, quòd ex hoc ipso quòd mortaliter peccat, finem suum in creatura constituit. Et quia ad finem vita tota ordinatur, ideo ex hoc ipso totam vitam suam ordinat ad illud peccatum; et vellet perpetuò in peccato manere, si hoc sibi esset impunè. Et hoc est quod Gregorius (Moral. lib. XXXIV, cap. 16, circ. med., super illud Job XLI : *Æstimabit abyssum quasi senescentem*) dicit : « Iniqui ideò cum fine deliquerunt, quia cum fine vixerunt; voluissent quippe sine fine vivere, ut sine fine potuissent in suis iniquitatibus permanere; nam magis appetunt peccare quàm vivere. » Potest et alia ratio assignari, quare pœna culpæ mortalis sit æterna : quia per eam contra Deum, qui est infinitus, peccatur. Unde cùm non possit esse infinita pœna per intensionem, quia creatura non est capax alicujus qualitatis infinitæ, requiritur quòd sit saltem duratione infinita. Est etiam quarta ratio ad hoc idem : quia culpa manet in æternum, cùm culpa non possit remitti sine gratia, quam homo non potest post mortem acquirere : nec debet pœna cessare, quamdiù culpa manet (1).

Ad *primum* ergo dicendum, quòd pœna non debet æquari culpæ secundùm quantitatem durationis, ut videtur etiam per leges humanas accidere. — Vel dicendum, sicut Gregorius solvit (lib. Dialog. cap. 44, ante med.), quòd quamvis culpa sit actu temporalis, voluntate tamen est æterna.

Ad *secundum* dicendum, quòd quantitati peccati respondet quantitas pœnæ secundùm intensionem. Et ideò peccatorum mortalium inæqualium erunt pœnæ inæquales intensione, æquales autem duratione.

Ad *tertium* dicendum, quòd pœnæ quæ infliguntur his qui à civitatis societate non penitùs ejiciuntur, sunt ad correctionem eorum ordinatæ. Sed illæ pœnæ per quas aliqui totaliter à civitatis societate exterminantur, non sunt ad correctionem eorum; possunt tamen esse ad correctionem et tranquillitatem aliorum qui in civitate remanent. Et ita damnatio æterna impiorum est ad correctionem eorum qui nunc sunt in Ecclesia : non enim pœnæ sunt ad correctionem solùm quando infliguntur, sed etiam quando determinantur.

Ad *quartum* dicendum, quòd impiorum pœnæ in perpetuum duraturæ non erunt omninò inutiles. Sunt enim utiles ad duo : primò ad hoc quòd in eis divina justitia conservetur, quæ est Deo accepta propter seipsam; unde Gregorius (Dial. IV, cap. 44, circ. med.) : « Omnipotens Deus, quia pius est, miserorum cruciatu non pascitur; quia autem justus est, ab iniquorum ultione in perpetuum non sedatur. » Secundò ad hoc sunt utiles ut de his electi gaudeant, cùm in his Dei justitiam contemplantur, et dùm se evasisse eas cognoscunt. Unde (Psal. LVII, 11) : *Lætabitur justus cùm viderit vindictam*, etc. et (Isa. LXVI, 24) : *Erunt*, scilicet impii, *usque ad satietatem visionis omni carni*, scilicet sanctis, ut Glossa (interl. et ord.) dicit. Et hoc est quod Gregorius dicit (Dial. IV, loc. cit.) : « Iniqui omnes æterno supplicio deputati suâ quidem iniquitate puniuntur, et tamen ad aliquid ardebunt, scilicet ut justi omnes et in Deo videant gaudia quæ percipiunt,

(1) De fide est pœnas damnatorum futuras æternas, ita ut nunquam sint finem durationis habituræ.

et in illis perspiciant supplicia quæ evaserunt : quatenùs tantò magis in æternum divinæ gratiæ debitores se esse cognoscant, quantò in æternum mala puniri conspiciunt quæ ejus adjutorio vicerunt.

Ad *quintum* dicendum, quòd quamvis pœna per accidens respondeat animæ, attamen per se respondet animæ culpâ infectæ. Et quia culpa in perpetuum in ea manebit, ideò etiam pœna perpetua erit.

Ad *sextum* dicendum, quòd pœna respondet culpæ (propriè loquendo) secundùm inordinationem quæ invenitur in ipsa, et non secundùm dignitatem ejus in quem peccatur, quia sic cuilibet peccato responderet pœna infinita intensione. Quamvis ergo ex hoc quòd aliquis peccat contra Deum, qui est auctor essendi, mereatur ipsum *esse* amittere; consideratâ tamen ipsius actùs inordinatione, non debetur ei amissio *esse*, quia *esse* præsupponitur ad meritum et demeritum; nec per inordinationem peccati *esse* tollitur vel corrumpitur; et ideò non potest esse debita pœna alicujus culpæ privatio ipsius *esse*.

ARTICULUS II. — UTRUM PER DIVINAM MISERICORDIAM OMNIS POENA DAMNATORUM TERMINETUR TAM HOMINUM QUAM DÆMONUM (1).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 46, quæst. II, art. 3, quæstiunc. I.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd per divinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quàm etiam dæmonum (Sap. XI, 24) : *Misereris omnium*, Domine, *quoniam omnia potes*. Sed inter omnia etiam dæmones continentur, qui sunt Dei creaturæ. Ergo et ipsorum dæmonum pœna finietur.

2. Præterea (Rom. XI, 32) : *Conclusit Deus omnia sub peccato, ut omnium misereretur* (2). Sed Deus dæmones sub peccato conclusit, id est, concludi permisit. Ergo videtur quòd etiam dæmonum quandoque misereatur.

3. Præterea, sicut dicit Anselmus (in lib. II, *Cur Deus homo*, cap. 4) : « Non est justum ut Deus creaturam quam fecit ad beatitudinem, omninò perire sinat. » Ergo videtur, cùm quælibet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinem, non esse justum ut omninò perire permittatur.

Sed *contra* est quod dicitur (Matth. XXV, 41) : *Discedite à me*, *maledicti*, *in ignem æternum*, *qui paratus est diabolo et angelis ejus*. Ergo æternaliter punientur.

Præterea, sicut boni angeli effecti sunt beati per conversionem ad Deum, ita mali angeli effecti sunt miseri per aversionem à Deo. Si ergo miseria malorum angelorum finietur quandoque, et beatitudo bonorum finem habebit, quod est inconveniens.

CONCLUSIO. — Nulla pœna hominum aut dæmonum per divinam misericordiam terminabitur, tum ex Scripturæ testimonio, tum ex hac ratione, quòd alioquin ex una parte divina misericordia nimis extenderetur, ex altera verò nimis coarctaretur.

Respondeo dicendum quòd « error Origenis fuit, ut Augustinus dicit (De civ. Dei, lib. XXI, cap. 17 et 23), quòd dæmones quandoque per Dei misericordiam liberandi sunt à pœnis. » Sed iste error est ab Ecclesia reprobatus propter duo : primò quia manifestè auctoritati sacræ Scripturæ repugnat, quæ habetur (Apoc. XX, 9) : *Diabolus*, *qui seducebat eos*, *missus est in stagnum ignis et sulphuris*, *ubi et bestiæ et pseudoprophetæ* (3) *cruciabuntur*

(1) Hujus articuli doctrina adversatur Origeni, qui ab Ecclesia fuit damnatus, quòd docuerit dæmones et impios aliquando per Dei misericordiam liberandos.

(2) Vulgata, *in incredulitate*, *ut omnium misereatur*.

(3) Vulgata, *et bestia et pseudopropheta*.

die ac nocte in sæcula sæculorum; per quod in Scriptura significari æternitas consuevit. Secundò quia ex una parte nimis Dei misericordiam extendebat, et ex alia parte nimis eam coarctabat. Ejusdem enim rationis esse videtur bonos angelos in æterna beatitudine permanere, et malos angelos in æternum puniri. Unde sicut ponebat dæmones et animas damnatorum quandoque à pœna liberandas; ita ponebat angelos et animas beatorum quandoque à beatitudine in hujus vitæ miserias devolvendas.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Deus, quantùm in ipso est, miseretur omnibus. Sed quia ejus misericordia sapientiæ ordine regulatur, inde est quòd ad quosdam non se extendit, qui se misericordiæ fecerunt indignos, sicut dæmones et damnati qui sunt in malitia obstinati. Tamen potest dici quòd etiam in eis misericordia locum habet, inquantum citra condignum puniuntur, non quòd à pœna totaliter absolvantur.

Ad *secundum* dicendum, quòd ibi intelligenda est distributio pro generibus singulorum, et non pro singulis generum; ut intelligatur auctoritas de hominibus secundùm statum viæ, quia scilicet et Judæorum et gentilium misertus est, sed non omnium gentilium vel omnium Judæorum.

Ad *tertium* dicendum, quòd Anselmus intelligit non esse justum, quantùm ad decentiam divinæ bonitatis; et loquitur de creatura secundùm genus suum. Non enim est conveniens divinæ bonitati ut totum unum genus creaturæ deficiat à fine propter quem est factum. Unde nec omnes homines nec omnes angelos damnari convenit. Sed nihil prohibet quin aliqui vel ex hominibus vel ex angelis in æternum pereant, quia divinæ voluntatis intentio impletur in aliis qui salvantur.

ARTICULUS III. — UTRUM DIVINA MISERICORDIA PATIATUR SALTEM HOMINES IN ÆTERNUM PUNIRI (1).

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd divina misericordia non patiatur saltem homines in æternum puniri, quia (Genes. VI, 3) dicitur : *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est;* et accipitur ibi spiritus pro indignatione, ut patet per Glossam (interl. ibidem). Cùm ergo indignatio Dei non sit aliud quàm ejus pœna, non punietur æternaliter.

2. Præterea, charitas sanctorum in præsenti hoc facit ut pro inimicis exorent. Sed tunc habebunt perfectiorem charitatem. Ergo tunc orabunt pro inimicis damnatis. Sed orationes eorum esse cassæ non poterunt, cùm sint maximè Deo accepti. Ergo precibus sanctorum divina misericordia damnatos quandoque à pœna liberabit.

3. Præterea, hoc quòd Deus pœnam damnatorum æternam prædixit, ad prophetiam comminationis pertinet. Sed prophetia comminationis non semper impletur, quod patet per hoc quod dictum est (Jonæ III), de subversione Ninive, quia non fuit subversa, sicut prædictum fuerat per prophetam, qui ex hoc etiam contristatus fuit. Ergo videtur quòd multò ampliùs per divinam misericordiam comminatio pœnæ æternæ commutabitur in mitiorem sententiam, quando in nullius tristitiam, sed in omnium gaudium cedere poterit.

4. Præterea, ad hoc facit quod (in Psalmo LXXVI, 8) dicitur : *Numquid in æternum irascetur Deus* (2)? Sed ira Dei est ejus punitio. Ergo, etc.

5. Præterea (Isa. XIV, super illud : *Tu autem projectus es*, etc.), dicit

(1) Juxta mentem divi Thomæ certum est pœnas scilicet damnatorum, neque per intermissiones, quasi per quasdam ferias, neque per vicissitudinem aut varietatem esse mitigandas, aut successu temporis diminuendas.

(2) Vulgata, *projiciet Deus*.

Glossa interl. : « Et si omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nunquàm ; » et loquitur de diabolo. Ergo videtur quòd omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt à pœnis.

Sed *contra* est quod dicitur (Matth. xxv, 46), simul de electis et reprobis: *Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Sed inconveniens est ponere quòd justorum vita quandoque finiatur. Ergo inconveniens est ponere quòd reproborum supplicium terminetur.

Præterea, sicut dicit Damascenus (Orth. fid. lib. II, cap. 4, in fin.), « hoc est hominibus mors, quod est angelis casus. » Sed angeli post casum irreparabiles fuerunt. Ergo et homines post mortem; et sic reproborum supplicium nunquàm terminabitur.

CONCLUSIO.—Cùm sicut dæmones ita et homines sine charitate decedentes in malitia obstinati sint, utrisque pœna inferna perpetua erit.

Respondeo dicendum quòd, sicut Augustinus dicit (De civit. Dei, lib. XXI, cap. 17 et 18), quidam in hoc ab errore Origenis declinaverunt, quòd dæmones posuerunt in perpetuum puniri, sed omnes homines quandoque liberari à pœna, etiam infideles. Sed hæc positio omninò est irrationabilis. Sicut enim dæmones sunt in malitia obstinati, et ita perpetuò puniendi, ita et hominum animæ qui sine charitate decedunt, cùm hoc « hominibus sit mors, quod est angelis casus, » ut Damascenus dicit.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd verbum illud est intelligendum de homine secundùm genus suum, quia ab humano genere quandoque Dei indignatio est remota per Christi adventum. Sed illi qui in hac reconciliatione quæ facta est per Christum, noluerunt esse vel permanere, in seipsis divinam iram perpetuaverunt, cùm non sit nobis aliquis modus reconciliationis concessus nisi per Christum.

Ad *secundum* dicendum, quòd, sicut Augustinus dicit (De civit. Dei, lib. XXI, cap. 24, parùm à princ.) et Gregorius (Moral. lib. XXXIV, cap. 16, à med. et Dialog. IV, cap. 44, à med.), « sancti in hac vita ideò pro inimicis exorant, ut convertantur ad Deum, cùm adhuc converti possunt. Si enim esset nobis notum quòd essent præsciti ad mortem, non magis pro eis quàm pro dæmonibus oraremus. » Et quia post hanc vitam decedentibus sine gratia tempus conversionis non erit, nulla pro eis fiet oratio nec ab Ecclesia militante, nec à triumphante. Hoc enim pro eis orandum est, ut Apostolus dicit (II. Timoth. II, 25), *ut det illis Deus pœnitentiam, et resipiscant à diaboli laqueis.*

Ad *tertium* dicendum, quòd prophetia comminatoria pœnæ tunc solùm immutatur quando variantur merita ejus in quem comminatio facta est; unde (Jerem. XVIII, 7) dicitur: *Repentè loquar adversùs gentem, et adversùs regnum, ut eradicem, et destruam, et disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam et ego pœnitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei.* Unde cùm damnatorum merita mutari non possint, comminatio pœnæ semper in eis implebitur. — Nihilominùs tamen prophetia comminationis semper quantùm ad aliquem intellectum impletur; quia, ut dicit Augustinus (in prædicto lib., ibid., à med.), « eversa est Ninive, quæ mala erat, et bona ædificata est, quæ non erat; stantibus enim mœnibus atque domibus, eversa est civitas in perditis moribus. »

Ad *quartum* dicendum, quòd illud verbum psalmi pertinet ad vasa misericordiæ, quæ se indignos misericordià non fecerunt, quia in hac vita (quæ quædam ira Dei est propter vitæ miserias) vasa misericordiæ mutat in melius. Unde sequitur in psalmo : *Hæc mutatio dexteræ Excelsi.* — Vel di-

cendum quòd hoc intelligitur de misericordia aliquid relaxante, non de misericordia totaliter liberante, si extendatur etiam ad damnatos. Unde non dicit : *Continebit ab ira misericordias suas*, sed *in ira*, quia non totaliter pœna tolletur; sed et ipsâ pœnâ durante, misericordia operabitur, eam diminuendo.

Ad *quintum* dicendum, quòd Glossa illa non loquitur simpliciter, sed sub hypothesi impossibili ad exaggerandum peccati magnitudinem ipsius diaboli vel Nabuchodonosor.

ARTICULUS IV. — UTRUM PŒNA CHRISTIANORUM DAMNATORUM PER DIVINAM MISERICORDIAM TERMINETUR.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quòd saltem christianorum pœna per divinam misericordiam terminetur; quia (Marci ult. 16): *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit.* Sed hoc est omnium christianorum. Ergo omnes christiani finaliter salvabuntur.

2. Præterea (Joan. VI, 55), dicitur : *Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Sed hic est communis cibus et potus christianorum. Ergo omnes christiani finaliter salvabuntur.

3. Præterea (I. Cor. III, 15) : *Si cujus opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem;* et loquitur de illis in quibus fuit fundamentum fidei christianæ. Ergo omnes tales finaliter salvabuntur.

Sed *contra* est quod dicitur (I. Cor. VI) : *Iniqui regnum Dei non possidebunt.* Sed quidam christiani sunt iniqui. Ergo non omnes christiani ad regnum pervenient; et ita perpetuò punientur.

Præterea (II. Petri II, 21), dicitur : *Melius erat illis non cognoscere viam justitiæ, quàm post agnitionem retrorsùm converti ab eo quod illis traditum est, sancto mandato.* Sed illi qui viam veritatis non cognoscunt, æternaliter punientur. Ergo et christiani qui ab agnita retrocesserunt.

CONCLUSIO. — Christiani soli, qui in fide catholica finaliter perseverabunt, et ab aliis criminibus reperientur finaliter absoluti, à pœna æterna erunt immunes.

Respondeo dicendum quòd quidam fuerunt, ut dicit Augustinus (in prædicto lib. 21, De civ. Dei, cap. 20 et 21), qui non omnibus hominibus promiserunt absolutionem à pœna æterna, sed solis christianis; et in hoc diversificati sunt. Quidam enim dixerunt quòd quicumque sacramenta fidei perceperunt, ab æterna pœna erunt immunes. Sed hoc est contrarium veritati, quia quidam sacramenta fidei recipiunt, et fidem non habent, *sine qua impossibile est placere Deo* (Hebr. XI, 6). — Et ideò alii dixerunt quòd solùm illi ab æterna pœna erunt immunes, qui sacramenta fidei sunt consecuti, et fidem catholicam tenuerunt. Sed contra hoc esse videtur quòd aliquando aliqui catholicam fidem tenent, et postea ab ea recedunt, qui non minori pœnâ sunt digni, sed majori; quia (II. Petri II, 21) *melius erat illis non cognoscere viam justitiæ, quàm post agnitionem retrorsùm converti.* Planum est etiam peccare plus hæresiarchas, qui à fide catholica recedentes novas hæreses fingunt, quàm illos qui à principio aliquam hæresim sunt secuti. — Et ideò alii dixerunt quòd illi soli sunt ab æterna pœna immunes, qui in fide catholica finaliter perseverant, quantùmcumque aliis criminibus involvantur (1). Sed hoc manifestè contrariatur Scripturæ, quia (Jacobi II, 20) dicitur : *Fides sine operibus mortua est;*

(1) Propter hoc nempè abusivè ab illis usurpatum : *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit;* non enim de perseverantibus in fide tantùm hoc dicitur (Matth. XXIV), sed et in charitate, ut ex vers. 12 colligitur.

et (Matth. VII, 21) : *Non omnis qui dicit mihi : Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est;* et in multis aliis locis Scriptura peccantibus æternas pœnas comminatur. Unde non omnes finaliter in fide persistentes à pœna æterna erunt immunes, nisi et ab aliis criminibus inveniantur finaliter absoluti.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Dominus ibi loquitur de fide formata quæ *per dilectionem operatur*, in qua quicumque decesserit, salvus erit Sed huic non solùm opponitur infidelitatis error, sed quodlibet peccatum mortale.

Ad *secundum* dicendum, quòd verbum Domini intelligitur non de illis qui tantùm sacramentaliter edunt, qui indignè quandoque sumentes, *judicium sibi manducant et bibunt*, ut dicitur (I. Cor. XI); sed loquitur de manducantibus spiritualiter, qui per charitatem ei incorporantur, quam incorporationem facit sacramentalis comestio, si quis dignè accedat. Unde, quantùm est ex virtute sacramenti, ad vitam æternam perducit, quamvis aliquis possit tali fructu privari per peccatum, etiam postquàm dignè sumpserit.

Ad *tertium* dicendum, quòd fundamentum in verbis Apostoli intelligitur fides formata, supra quam qui peccata venialia ædificaverit, *detrimentum patietur*, quia pro eis punietur à Deo; ipse tamen *salvus erit finaliter quasi per ignem* (1), vel temporalis tribulationis, vel pœnæ purgatoriæ, quæ post mortem erit.

ARTICULUS V. — UTRUM OMNES ILLI QUI OPERANTUR MISERICORDIÆ OPERA, PUNIENTUR ÆTERNALITER (2).

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quòd illi omnes qui opera misericordiæ faciunt, non punientur æternaliter, sed solùm illi qui opera misericordiæ negligunt. Dicitur enim (Jacobi II, 13) : *Judicium sine misericordia* fiet ei *qui non fecit misericordiam;* et (Matth. V, 7): *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

2. Præterea (Matth. XXV), ponitur disceptatio Domini cum reprobis et electis. Sed illa disceptatio non est nisi de operibus misericordiæ. Ergo solùm pro operibus misericordiæ omissis aliqui æternaliter punientur; et sic idem quòd priùs.

3. Præterea (Matth. VI, 12), dicitur : *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris;* et sequitur : *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester cœlestis delicta vestra.* Ergo videtur quòd misericordes, qui aliis peccata dimittunt, ipsi veniam peccatorum consequentur, et sic non æternaliter punientur.

4. Præterea (I. Timoth. IV), super illud : *Pietas ad omnia utilis est,* dicit Glossa Ambrosii (alius auctoris) : « Omnis summa disciplinæ christianæ in misericordia et pietate est : quam aliquis sequens, si lubricum carnis patiatur, sine dubio vapulabit, sed non peribit; si quis autem solum exercitium corporis habuerit, perennes pœnas patietur. » Ergo illi qui insistunt operibus misericordiæ, et peccatis carnalibus detinentur, non in æternum punientur; et sic idem quod priùs.

Sed *contra* est quod dicitur (I. Corinth. VI, 9) : *Neque fornicarii, neque adulteri*, etc., *regnum Dei possidebunt.* Sed multi qui se exercent in operibus misericordiæ, sunt tales. Ergo non omnes misericordes ad

(1) De his Apostoli verbis confer quod à S. Doctore dictum est (I. Cor. lect. 2, cap. III).

(2) De fide est etiam illos æternaliter puniendos qui eleemosynas fecerint, si à peccatis mortalibus non abstinuerint.

regnum æternum pervenient : et ita aliqui eorum æternaliter punientur.

Præterea (Jacobi II, 10), dicitur : *Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Ergo quicumque servat legem quoad opera misericordiæ, et negligit alia opera, reatum de transgressione legis incurret, et ita æternaliter punietur.

CONCLUSIO. — **Cùm nihil sine charitate ad vitam æternam prodesse possit : nec fides nec opera misericordiæ eripient à pœna æterna eos, qui cum peccato mortali decesserint.**

Respondeo dicendum quòd, sicut Augustinus dicit in lib. prædicto (scilicet De civit. Dei, lib. XXI, cap. 22), quidam posuerunt non omnes qui catholicam fidem tenent, à pœna æterna esse liberandos, sed solùm illos qui operibus misericordiæ insistunt, quamvis etiam aliis criminibus sint subjecti. Sed istud non potest stare, quia sine charitate non potest aliquid Deo esse acceptum, nec sine ea prodest aliquid ad vitam æternam. Contingit autem aliquos operibus misericordiæ insistere qui charitatem non habent. Unde his nihil prodest ad vitam æternam promerendam, vel ad immunitatem æternæ pœnæ (1), ut patet (I. Corinth. XIII). Et præcipuè hoc apparet absurdum in raptoribus, qui multa rapiunt, et tamen aliqua misericorditer largiuntur. Et ideò dicendum quòd quicumque cum peccato mortali decedunt, nec fides, nec opera misericordiæ eos liberabunt à pœna æterna etiam post quantumcumque spatium temporis.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd illi misericordiam consequentur qui misericordiam ordinatè impendunt. Non autem ordinatè misericordiam impendunt qui seipsos in miserendo negligunt, sed magis se impugnant malè agendo. Et ideò tales misericordiam penitùs absolventem non consequentur, etiamsi consequentur misericordiam de pœnis debitis aliquid relaxantem.

Ad *secundum* dicendum, quòd non propter hoc ponitur disceptatio de operibus misericordiæ solùm, quia pro eorum negligentia tantummodo aliqui punientur æternaliter, sed quia illi ab æterna pœna liberabuntur post peccata, qui per opera misericordiæ sibi veniam impetraverunt, *facientes sibi amicos de mammona iniquitatis* (Lucæ IX).

Ad *tertium* dicendum, quòd illud à Domino dicitur illis qui petunt sibi debitum relaxari, non autem illis qui in peccato persistunt. Et ideò soli pœnitentes per opera misericordiæ consequentur veniam penitùs liberantem.

Ad *quartum* dicendum, quòd Glossa Ambrosii loquitur de lubrico venialis peccati, à quo aliquis post purgatorias pœnas, quas *vapulationem* dicit, per opera misericordiæ absolvetur. Vel si loquatur de lubrico mortalis peccati, est intelligendum quantùm ad hoc quòd adhuc in vita ista existentes illi qui ex fragilitate in carnalia peccata incidunt, per opera misericordiæ ad pœnitentiam disponuntur. Unde talis non peribit, id est, disponetur per talia opera ad non pereundum (2), gratiâ introductâ à Domino, *qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.*

(1) *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

(2) Hucusque veteres edit. Cæteræ post Nicolaium addunt quæ in textu sequuntur.

MONITUM

IN SEQUENTEM APPENDICEM.

Ne inolitam Supplementi quæstionum seriem turbaremus, hùc transtulimus quæstiones duas, quas, à Supplementi auctore omissas, primus concinnavit Nicolai, et post septuagesimam collocavit, aucto deinceps numero insequentium usque ad finem quæstionum. His addimus articulos duos, quos cum aliis sex secundæ quæstionis junctos, et unicâ quæstione comprehensos dedit editio Patavina anni 1712, in calce tomi 2 Supplementi; ut nihil jam in hac editione desiderandum superesit.

APPENDIX.

QUÆSTIO I.

(Apud Nicolaium LXXI.)

DE QUALITATE ANIMARUM QUÆ CUM ORIGINALI PECCATO SOLO EX HAC VITA DECEDUNT, IN DUOS ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est in particulari de diversis qualitatibus animarum à corporibus exutarum juxta diversum statum earumdem : et primò quidem de animabus quæ cum sola originali culpa ex hac vita decedunt. — Circa quod quæruntur duo : 1° Utrùm tales animæ à corporeo igne patiantur vel affligantur pœnâ ignis. — 2° Utrùm tales animæ patiantur afflictionem spiritualem in seipsis.

ARTICULUS I. — UTRUM ANIMÆ CUM SOLA ORIGINALI CULPA DECEDENTES A CORPOREO IGNE PATIANTUR, VEL AFFLIGANTUR PŒNA IGNIS.

De his etiam S. Thom. Sent. II, dist. 33, quæst. II, art. 1.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd animæ cum sola originali culpa decedentes à corporeo igne patiantur, vel affligantur pœnâ ignis. Dicit enim Augustinus (Fulgentius) (de Fide ad Petrum, cap. 27) : « Firmissè tene, et nullatenùs dubites, parvulos qui sine sacramento baptismatis de hoc sæculo transierunt, æterno supplicio puniendos. » Sed supplicium pœnam sensibilem nominat. Ergo animæ cum sola originali culpa decedentes à corporeo igne patiuntur, vel affliguntur pœnâ ignis.

2. Præterea, majori culpæ debetur major pœna. Sed originale est majus peccatum quàm veniale, quia plus habet de aversione, eò quòd gratiam subtrahit, veniale autem secum gratiam compatitur ; et iterùm æternâ pœnâ punitur originale, sed veniale temporali. Cùm ergo veniali peccato debeatur pœna ignis, multò ampliùs originali.

3. Præterea, graviùs puniuntur peccata post hanc vitam quàm in vita ista, ubi est misericordiæ locus. Sed in hac vita respondet originali pœna sensibilis; pueri enim qui solùm originale habent, multas pœnas sensibiles sustinent, nec injustè. Ergo et post hanc vitam pœna sensibilis ei debetur.

4. Præterea, sicut in peccato actuali est aversio et conversio, ita et in peccato originali aliquid aversioni respondet, scilicet privatio originalis justitiæ; et aliquid conversioni, scilicet concupiscentia. Sed peccato actuali ratione conversionis debetur pœna ignis. Ergo et originali ratione concupiscentiæ.

5. Præterea, corpora puerorum post resurrectionem aut erunt passibilia, aut impassibilia. Si impassibilia, et nullum corpus humanum potest esse impassibile nisi vel per dotem impassibilitatis (sicut est in beatis), vel ratione originalis justitiæ (sicut in statu innocentiæ), ergo corpora puerorum vel habebunt dotem impassibilitatis, et sic gloriosa erunt, et non erit differentia inter pueros baptizatos et non baptizatos, quod est hæreticum (1); vel originalem justitiam habebunt, et sic originali peccato carebunt, nec pro peccato originali punientur, quod est similiter hæreticum. Si autem sint passibilia, omne autem passibile de necessitate patitur activo præsente; ergo præsentibus corporibus sensibilibus activis sensibilem pœnam patientur.

Sed *contra*, Augustinus (Enchir. cap. 93) dicit pœnam parvulorum qui originali tantùm tenentur, omnium esse mitissimam. Sed hoc non esset, si sensibili pœnâ torquerentur, quia pœna ignis inferni est gravissima. Ergo pœnam sensibilem non sustinebunt.

Præterea, acerbitas pœnæ sensibilis delectationi culpæ respondet (Apoc. XVIII, 7) : *Quantùm glorificavit se, et in deliciis fuit, tantùm date illi tormentum et luctum.* Sed in peccato originali non est aliqua delectatio, sicut nec operatio; delectatio enim operationem consequitur, ut (Ethic. lib. X, cap. 4 sive 6) patet. Ergo peccato originali non debetur pœna ignis.

Præterea, Gregorius Nazianzenus (orat. 40), quæ « in sanctum Baptisma » inscribitur, tria genera non baptizatorum distinguens, qui vel baptismum contempserunt, vel ex negligentia sua usque ad finem vitæ distulerunt, et improvisâ morte obierunt, vel sine culpa sua eum non receperunt, ut infantes, de primis quidem dicit quòd non aliorum duntaxat peccatorum quæ commiserint; sed baptismi contempti pœnas luent; et de secundis quòd pro illo neglecto pœnas etiam patientur, sed leviores primis; at de postremis addit quòd ipsi « nec cœlesti gloriâ, nec æterno inferni supplicio à justo et æterno judice afficientur, quia licèt baptismo consignati non fuerint, improbitate tamen et malitiâ carent, ac jacturam baptismi passi sunt potiùs quàm fecerunt. » Et rationem reddit cur etiamsi ad gloriam cœlestem non perveniant, pœnas tamen æternas, quales damnati patiuntur, non propterea sustineant, « quia medium quoddam inter utrumque reperitur, nec statim supplicio dignus est qui honorem sive gloriam non meretur; vel è converso non statim promeretur gloriam vel honorem qui supplicio dignus non est. »

CONCLUSIO. — Cùm peccatum originale, non per corruptionem boni consequentis naturam, sed naturæ superadditi contrahatur, in carentia sola talis boni naturam excedentis propria ejus pœna consistit.

Respondeo dicendum quòd pœna debet esse proportionata culpæ, ut dicitur (Isa. XXVIII, 8) : *In mensura contra mensuram, cùm abjecta fuerit, judicabis eam.* Defectus autem qui per originem traducitur, rationem culpæ habens, non est per subtractionem vel corruptionem alicujus boni quod naturam humanam consequitur ex principiis suis, sed per subtractionem

(1) Quippè cùm sine animarum beato statu gloriosa esse non possint; nec eorum animæ dici beatæ possint, nisi contra Domini sententiam, quæ à regno cœlorum proindèque beatæ vitæ non regeneratos excludit.

vel corruptionem alicujus quod naturæ superadditum erat. Nec ista culpa ad hunc hominem pertinet, nisi secundùm quòd talem naturam habet, quæ hoc bono quod in eo natum erat esse, et possibile conservari, destituta est. Et ideò nulla alia pœna ei debetur, nisi privatio illius finis ad quem donum subtractum ordinabat, ad quod per se natura humana attingere non potest. Hoc autem est divina visio; et ideò carentia hujus visionis est propria et sola pœna originalis peccati post mortem; si enim alia pœna sensibilis pro peccato originali post mortem infligeretur, puniretur iste non secundùm hoc quòd culpam habuit, quia pœna sensibilis pertinet ad id quod personæ proprium est, quia per passionem hujus particularis, talis pœna est. Unde sicut culpa non fuit per operationem ejus, ita nec pœna per passionem ipsius esse debet; sed solùm per defectum illius ad quod natura de se sufficiens non erat. In aliis autem perfectionibus et bonitatibus quæ naturam humanam consequuntur ex suis principiis, nullum detrimentum sustinebunt pro peccato originali damnati.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd *supplicium* non nominat in auctoritate illa pœnam sensibilem, sed solùm pœnam damni, quæ est carentia divinæ visionis, sicut etiam nomine ignis frequenter in Scriptura quælibet pœna figurari consuevit.

Ad *secundum* dicendum, quòd inter omnia peccata minimum est originale, eò quòd minimum habet de voluntario; non enim est voluntarium voluntate istius personæ, sed voluntate principii naturæ tantùm. Peccatum autem actuale, etiam veniale, est voluntarium voluntate ejus in quo est; et ideò minor pœna debetur originali quàm veniali. Nec obstat quòd originale non compatitur secum gratiam; privatio enim gratiæ non habet rationem culpæ, sed pœnæ, nisi inquantum ex voluntate est; unde ubi minus est de voluntario, minus est de culpa. Similiter etiam non obstat quòd peccato actuali veniali temporalis pœna debetur, quia hoc est per accidens, inquantum decedens in veniali tantam gratiam habet, virtute cujus pœna purgata est. Si autem veniale peccatum sine gratia in aliquo esset, perpetuam pœnam haberet.

Ad *tertium* dicendum, quòd non est eadem ratio de pœna sensibili ante mortem et post mortem, quia ante mortem pœna sensibilis consequitur virtutem naturæ agentis; sive sit pœna sensibilis interior, ut febris vel aliquid hujusmodi; sive etiam sensibilis pœna exterior, ut ustio, sive aliquid hujusmodi. Sed post mortem nihil aget virtute naturæ, sed secundùm justitiæ divinæ ordinem tantùm; sive in animam separatam, in quam constat quòd ignis naturaliter agere non potest; sive etiam in corpus post resurrectionem, quia tunc omnis actio naturalis cessabit, cessante motu primi mobilis, qui est causa omnis motûs et alterationis corporalis.

Ad *quartum* dicendum, quòd dolor sensibilis respondet delectationi sensibili, quæ est in conversione actualis peccati; concupiscentia autem habitualis, quæ est in originali peccato, delectationem non habet; et ideò dolor sensibilis non respondet ei pro pœna.

Ad *quintum* dicendum, quòd corpora puerorum non erunt impassibilia ex defectu potentiæ ad patiendum in ipsis, sed ex defectu exteriùs agentis in ipsa, quia post resurrectionem nullum corpus erit agens in alterum, præcipuè ad corruptionem inducendam per actionem naturæ, sed erit actio tantùm ad puniendum ex ordine divinæ justitiæ. Unde illa corpora pœnam non patientur quibus pœna sensibilis ex divina justitia non debetur. Corpora autem sanctorum erunt impassibilia, quia deficiet in eis

potentia ad patiendum, et ideò impassibilitas in eis erit dos, non autem in pueris.

ARTICULUS II. — UTRUM EJUSMODI ANIMÆ PATIANTUR AFFLICTIONEM SPIRITUALEM PROPTER STATUM IN QUO SUNT.

De his etiam loc. cit. art. 2.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd ejusmodi animæ patiantur afflictionem spiritualem propter statum in quo sunt; quia, sicut dicit Chrysostomus (hom. XXIII in Matth.), in damnatis gravior erit pœna quòd visione Dei carebunt, quàm quòd igne inferni cremabuntur. Sed ejusmodi animæ visione divinâ carebunt. Ergo afflictionem spiritualem ex hoc patientur.

2. Præterea, carere illo quod quis vult habere, sine afflictione esse non potest. Sed ejusmodi animæ vellent visionem divinam habere; aliàs voluntas eorum actualiter perversa esset. Ergo cùm eâ careant, videtur quòd et afflictionem patiantur.

3. Præterea, si dicatur quòd non affliguntur, quia sciunt se non per culpam propriam eâ esse privatos, contra : Immunitas à culpa dolorem pœnæ non minuit, sed auget; non enim si aliquis non propriâ culpâ exhæredatur, vel mutilatur, propter hoc minùs dolet. Ergo etiam quamvis ejusmodi animæ non propriâ culpâ tanto bono priventur, ex hoc earum dolor non tollitur.

4. Præterea, sicut pueri baptizati se habent ad meritum Christi, ita non baptizati ad demeritum Adæ. Sed pueri baptizati ex merito Christi consequuntur præmium vitæ æternæ. Ergo et non baptizati dolorem sustinent ex hoc quòd per demeritum Adæ æternâ vitâ privantur.

5. Præterea, absentari à re amata non potest esse sine dolore. Sed pueri naturalem cognitionem de Deo habebunt, et eâdem ratione naturaliter eum diligent. Ergo cùm ab eo sint in perpetuum separati, videtur quòd hoc sine dolore pati non possint.

Sed *contra*, si pueri non baptizati post mortem dolorem interiorem habeant, aut dolebunt de culpa, aut de pœna. Si de culpa, cùm à culpa illa ulteriùs emundari non possint, dolor ille erit in desperationem inducens. Sed talis dolor in damnatis est vermis conscientiæ. Ergo pueri vermem conscientiæ habebunt; et sic non esset eorum pœna mitissima, ut Augustinus dicit. Si autem de pœna dolerent, ergo cùm pœna eorum justè à Deo sit, voluntas eorum divinæ justitiæ obviaret; et sic actualiter deformis esset, quod non conceditur. Ergo nullum dolorem sentient.

Præterea, ratio recta non patitur ut aliquis perturbetur de eo quod in ipso non fuit ut vitaretur, propter quod Seneca probat (epist. 85, et De ira, lib. II, cap. 6), quòd « perturbatio in sapientem non cadit. » Sed in pueris est ratio recta nullo actuali peccato obliquata. Ergo non turbabuntur de hoc quòd talem pœnam sustinent, quam vitare nullo modo potuerunt.

CONCLUSIO. — **Cùm in pueris absque baptismi susceptione decedentibus non fuerit aliqua proportio ad vitam vel gloriam æternam consequendam, nec suâ culpâ ejus privationem vel carentiam incurrerint, ex tali carentia nullam interiorem afflictionem, sicut nec ullam pœnam exteriorem patientur.**

Respondeo dicendum quòd circa hoc est triplex opinio. — Quidam enim dicunt quòd prædicti pueri nullum dolorem sustinebunt; quia in eis adeò ratio obtenebrata erit ut non cognoscant se amisisse quod amiserunt. Quod probabile non videtur, ut anima ab onere corporis absoluta, ea non cognoscat quæ saltem ratione investigari possint, et etiam multò plura.— Et ideò alii dicunt quòd in eis est perfecta cognitio eorum quæ naturali ra-

tioni subjacent, et cognoscunt Deum, et se ejus visione privatos esse, et ex hoc aliquem dolorem sentient; tamen mitigabitur eorum dolor, inquantum non propriâ voluntate culpam incurrerunt pro qua damnati sunt. Sed hoc etiam probabile non videtur, quia talis dolor parvus esse non potest de tanti boni amissione, et præcipuè sine spe recuperationis; unde pœna eorum non esset mitissima. Præterea omninò eâdem ratione quâ dolore sensibili ut exteriùs affligente non punientur, etiam interiorem dolorem non sentient, quia dolor pœnæ delectationi culpæ respondet; unde delectatione remotâ à culpa originali, omnis dolor ab ejus pœna excluditur. — Et ideò alii dicunt quòd cognitionem perfectam habebunt eorum quæ naturali cognitioni subjacent, et vitâ æternâ se privatos esse cognoscent, et causam quare ab ea exclusi sunt, nec tamen ex hoc aliquo modo affligentur; quod qualiter esse possit, videndum est. — Sciendum ergo quòd ex hoc quòd caret aliquis eo quod suam proportionem excedit, non affligitur, si sit rectæ rationis; sed tantùm ex hoc quòd caret eo ad quod aliquo modo proportionatus fuit; sicut nullus sapiens homo affligitur de hoc quòd non potest volare sicut avis, vel quia non est rex, vel imperator, cùm ei non sit debitum; affligeretur autem, si privaretur eo ad quod habendum aptitudinem aliquo modo habuit. Dico ergo quòd omnis homo usum liberi arbitrii habens, proportionatus est ad vitam æternam consequendam, quia potest se ad gratiam præparare, per quam vitam æternam merebitur; et ideò si ab hoc deficiant, maximus dolor erit eis, quia amittunt illud quod ipsorum esse possibile fuit. Pueri autem nunquàm fuêre proportionati ad hoc quòd vitam æternam haberent, quia nec eis debebatur ex principiis naturæ, cùm omnem facultatem naturæ excedat, nec actus proprios habere potuerunt, quibus tantum bonum consequerentur. Et ideò nihil omninò dolebunt de carentia visionis divinæ; imò magis gaudebunt de hoc quòd participabunt multùm de divina bonitate et perfectionibus naturalibus. Nec potest dici quòd fuerunt proportionati ad vitam æternam consequendam, quamvis non per actionem suam, tamen per actionem aliorum circa eos, quia potuerunt ab aliis baptizari, sicut et multi pueri ejusdem conditionis baptizati vitam æternam consecuti sunt; hoc est enim superexcedentis gratiæ ut aliquis sine actu proprio præmietur. Unde defectus talis gratiæ non magis tristitiam causat in pueris decedentibus non baptizatis quàm in sapientibus hoc quòd eis multæ gratiæ non fiunt, quæ aliis similibus factæ sunt.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd in damnatis pro culpa actuali, qui usum liberi arbitrii habuerunt, fuit aptitudo ad vitam æternam consequendam; non autem in pueris, ut dictum est; et ideò non est similis ratio de utrisque.

Ad *secundum* dicendum, quòd quamvis voluntas sit possibilium et impossibilium, ut (Ethic. lib. III, cap. 4, vel 5) dicitur, tamen voluntas ordinata et completa non est nisi eorum ad quæ quis aliquo modo ordinatus est : et si in hac voluntate deficiant homines, dolent; non autem si deficiant ab illa voluntate quæ impossibilium est, quæ potiùs *velleitas* quàm *voluntas* debet dici; non enim aliquis illud vult simpliciter; sed vellet, si possibile foret.

Ad *tertium* dicendum, quòd ad habendum proprium patrimonium, vel membra corporis sui, quilibet est ordinatus; et ideò non est mirum, si dolet aliquis de eorum amissione, sive pro culpa sua, sive pro aliena, eis privetur : unde patet quòd ratio non procedit ex simili.

Ad *quartum* dicendum, quòd donum Christi excedit peccatum Adæ, ut (ad Rom. v) dicitur: unde non oportet quòd pueri non baptizati tantùm habeant de malo, quantùm baptizati habent de bono.

Ad *quintum* dicendum, quòd quamvis pueri non baptizati sint separati à Deo quantùm ad illam conjunctionem quæ est per gloriam, non tamen ab eo penitùs sunt separati, imò ei conjunguntur per participationem naturalium bonorum: et ita etiam de ipso gaudere poterunt naturali cognitione et dilectione. [Non tamen (1) eo modo gaudebunt quo perperàm intelligebant Pelagiani, vitam illis beatam assignantes, quia nullum eis detrimentum naturæ, nec peccatum originale, agnoscebant. Illorum enim sensus erat quòd ejusmodi parvuli, quamvis absque baptismo decedentes, ab omni prorsùs pœna immunes ita essent ac si Adamus non peccâsset; quia peccatum ejus nihil in ipsius posteros, vel in ipsam naturam ex ipsius persona propagatam, corruptionis intulerat. Et propterea tale gaudium parvulorum non distinguebant ab adultis, nisi quatenùs isti pro bonis operibus actualiter à se factis aliquod singulare præmium reportarent, quod sub nomine regni cœlorum, à quo Christus non baptizatos excludebat, significatum intelligebant. Gaudium autem naturale duntaxat hìc ponitur, quod pœnam damni, vel carentiam visionis beatificæ, non excludit.]

QUÆSTIO II.

(Apud Nicolaium LXXII.)

DE QUALITATE ANIMARUM QUÆ IN PURGATORIO PROPTER PECCATUM ACTUALE, VEL EJUS POENAM, EXPIANTUR; IN SEX ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de animabus quæ post hanc vitam propter actualium peccatorum pœnam igne purgatorio expiantur. — Circa quod quæruntur sex: 1° Utrùm pœna purgatorii excedat omnem pœnam temporalem hujus vitæ. — 2° Utrùm illa pœna sit voluntaria. — 3° Utrùm animæ in purgatorio per dæmones puniantur. — 4° Utrùm per pœnam purgatorii expietur peccatum veniale quoad culpam. — 5° Utrùm ignis purgatorii liberet à reatu pœnæ. — 6° Utrùm ab illa pœna unus alio citiùs liberetur.

ARTICULUS I. — UTRUM POENA PURGATORII EXCEDAT OMNEM POENAM TEMPORALEM HUJUS VITÆ.

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 21, quæst. I, art. 1, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd pœna purgatorii non excedat omnem pœnam temporalem hujus vitæ. Quantò enim aliquid est magis passivum, tantò magis affligitur, si sensum læsionis habeat. Sed corpus est magis passivum quàm anima separata, tum quia habet contrarietatem ad ignem agentem, tum quia habet materiam, quæ est susceptiva qualitatis agentis; quod de anima dici non potest. Ergo major est pœna quam corpus patitur in hoc mundo, quàm pœna quâ anima purgatur post hanc vitam.

2. Præterea, pœna purgatorii directè ordinatur contra venialia. Sed venialibus, cùm sint levissima peccata, levissima pœna debetur, si secundùm mensuram delicti sit plagarum modus. Ergo pœna purgatorii est levissima.

3. Præterea, reatus cùm sit effectus culpæ, non intenditur, nisi culpa intendatur. Sed in illo cui jam culpa dimissa est, non potest culpa intendi.

(1) Quæ sequuntur ex proprio penu addidit Nicolaius.

Ergo in eo cui culpa mortalis dimissa est, pro qua non plenè satisfecit, reatus non crescit in morte. Sed in hac vita non erat ei reatus respectu gravissimæ pœnæ. Ergo pœna quam patietur post hanc vitam, non erit ei gravior omni pœnâ istius vitæ.

Sed *contra* est quod Augustinus dicit in quodam sermone, scilicet (Sent. IV, De defunctis, qui est 41 de SS., circ. med., et sup. Psal. XXXVII à princ.) : « Ille ignis purgatorii durior erit quàm quidquid in hoc sæculo pœnarum aut sentire, aut videre, aut cogitare quis potest. »

Præterea, quantò pœna est universalior, tantò est major. Sed anima separata tota punitur, cùm sit simplex; non autem ita est de corpore. Ergo illa pœna quæ est animæ separatæ, est major omni pœnâ quam corpus patitur.

CONCLUSIO. — **Pœna purgatorii excedit omnem pœnam temporalem hujus vitæ.**

Respondeo dicendum quòd in purgatorio erit duplex pœna : una damni, inquantum scilicet retardantur à divina visione; alia sensûs, secundùm quòd ab igne corporali punientur. Et quantùm ad utrumque pœna purgatorii minima excedit maximam pœnam hujus vitæ (1). Quantò enim aliquid magis desideratur, tantò ejus absentia est molestior. Et quia affectus quo desideratur summum bonum post hanc vitam, in animabus sanctis est intensissimus, quia non retardatur affectus mole corporis, et etiam quia terminus fruendi summo bono jam advenisset, nisi aliquid impediret; ideò de retardatione maximè dolent. Similiter etiam cùm dolor non sit læsio, sed læsionis sensus, tantò aliquid magis dolet de aliquo læsivo, quantò magis est sensitivum. Unde læsiones quæ fiunt in locis maximè sensibilibus, sunt maximum dolorem causantes. Et quia totus sensus corporis est ab anima, ideò si in ipsam animam aliquid læsivum agat, de necessitate oportet quòd maximè affligatur. Quòd autem anima ab igne corporali patiatur, hoc ad præsens supponimus, quia de hoc infra dicetur (dist. 44, quæst. III, art. 3, quæst. III. Vide Suppl. qu. LXX, art. 3). Et ideò oportet quòd pœna purgatorii, quantùm ad pœnam damni et sensûs, excedat omnem pœnam istius vitæ. Quidam autem assignant rationem ex hoc quòd anima tota punitur, non autem corpus. Sed hoc nihil est, quia sic pœna damnatorum esset mitior post resurrectionem quàm ante, quod falsum est.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd quamvis anima sit minùs passiva quàm corpus, tamen est magis cognoscitiva passionis : et ubi est major passionis sensus, ibi est major dolor, etiamsi sit minor passio.

Ad *secundum* dicendum, quòd acerbitas illius pœnæ non est tantùm ex quantitate peccati, quantùm ex dispositione puniti, quia idem peccatum graviùs punitur ibi quàm hìc; sicut ille qui est melioris complexionis, magis punitur eisdem plagis impositis quàm alius; et tamen judex utrique easdem plagas, pro eisdem culpis inferens, justè facit.

Et per hoc patet solutio ad *tertium*.

ARTICULUS II. — UTRUM ILLA PŒNA SIT VOLUNTARIA.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd illa pœna sit voluntaria, quia illi qui sunt in purgatorio, rectum habent cor. Sed hæc est rectitudo cordis, ut quis voluntatem suam voluntati divinæ conformet, ut Augusti-

(1) Sanctus Bonaventura, in Sent. IV, dist. 20, negat pœnam carentiæ divinæ visionis esse majorem omni pœnâ sæculi, idque probabiliter, ait Sylvius : de pœna autem sensûs concedit pœnas purgatorii esse majores pœnis hujus vitæ.

nus dicit (conc. 1, in psal. xxxii, à princ.). Ergo cùm Deus velit eos puniri, ipsi illam pœnam voluntariè sustinent.

2. Præterea, omnis sapiens vult illud sine quo non potest pervenire ad finem intentum. Sed illi qui sunt in purgatorio, sciunt se non posse pervenire ad gloriam, nisi priùs puniantur. Ergo volunt puniri

Sed *contra*, nullus petit liberari à pœna quam voluntariè sustinet. Sed illi qui sunt in purgatorio, petunt liberari, sicut patet per multa quæ (in Dialog. Greg. lib. iv, cap. 40 et 65) narrantur. Ergo non sustinent illam pœnam voluntariè.

CONCLUSIO. — **Animæ quæ purgantur, habent voluntatem conditionatam suarum pœnarum, quatenus sciunt sese sine illis non venturas ab beatitudinem.**

Respondeo dicendum quòd aliquis dicitur voluntarium dupliciter. Uno modo voluntate absolutâ; et sic nulla pœna est voluntaria, quia ex hoc est ratio pœnæ quòd voluntati contrariatur. Alio modo dicitur aliquid voluntarium voluntate conditionatâ; sicut ustio est voluntaria propter sanitatem consequendam. Et sic aliqua pœna potest esse voluntaria dupliciter Uno modo quia per pœnam aliquod bonum acquirimus; et sic ipsa voluntas assumit pœnam aliquam, ut patet in satisfactione : vel etiam quia ille libenter eam accipit, et non vellet eam non esse, sicut accidit in martyrio. Alio modo quia quamvis per pœnam nullum bonum nobis accrescat, tamen sine pœna ad bonum pervenire non possumus, sicut patet de morte naturali; et tunc voluntas non assumit pœnam, et vellet ab ea liberari; sed eam supportat, et quantùm ad hoc voluntaria dicitur. Et sic pœna purgatorii est voluntaria. — Quidam autem dicunt quòd non est aliquo modo voluntaria, quia sunt ita absorpti pœnis, quòd nesciunt se per pœnam purgari, sed putant se esse damnatos. Sed hoc est falsum, quia nisi scirent se liberandos, suffragia non peterent, quod frequenter faciunt.

Et per hoc patet solutio ad objecta.

ARTICULUS III. — UTRUM ANIMÆ IN PURGATORIO PER DÆMONES PUNIANTUR.

Ad tertium sic proceditur. 1. Videtur quòd animæ in purgatorio per dæmones puniantur, quia, sicut infra dicit Magister (Sent. iv, dist. 47, in fin.). « illos habebunt tortores in pœnis, quos habuerunt incentores in culpa. » Sed dæmones incitant ad culpam non solùm mortalem, sed etiam venialem, quando aliud non possunt. Ergo etiam in purgatorio ipsi animas pro peccatis venialibus torquebunt.

2. Præterea, purgatio à peccatis competit justis et in hac vita et post hanc vitam. Sed in hac vita purgantur per pœnas à diabolo inflictas, sicut patet de Job. Ergo etiam post hanc vitam punientur à dæmonibus purgandi.

Sed *contra*, injustum est ut qui de aliquo triumphavit, ei subjiciatur post triumphum. Sed illi qui sunt in purgatorio, de dæmonibus triumphaverunt, sine peccato mortali decedentes. Ergo non subjicientur eis puniendi per eos.

CONCLUSIO. — **Animæ in purgatorio non puniuntur per dæmones.**

Respondeo dicendum quòd sicut post diem judicii divina justitia succendet ignem quo damnati in perpetuum punientur, ita etiam nunc solâ justitiâ divinâ electi post hanc vitam purgantur, non ministerio dæmonum, quorum victores extiterunt, nec ministerio angelorum, qui cives suos non tam vehementer affligerent (1). Sed tamen possibile est quòd eos ad loca

(1) Attamen quia sancti angeli conformant voluntatem suam divinæ, et animæ quæ sunt in purgatorio in quibusdam consenserunt diabolo; ideò, si quis contrarium sentiret, non facilè posset revinci, ait Sylvius, quanquam sententia auctoris videatur verior.

pœnarum deducant: et etiam ipsi dæmones, qui de pœnis hominum lætantur, eos comitantur, et assistunt purgandis, tum ut eorum pœnis satientur, tum ut in eorum exitu à corpore aliquid suum ibi reperiant. In hoc autem sæculo, quando adhuc locus pugnæ est, puniuntur homines et à malis angelis, sicut ab hostibus, ut patet de Job; et à bonis, sicut patet de Jacob, cujus nervus femoris, angelo percutiente, emarcuit (Gen. XXXII). Et hoc etiam expressè Dionysius dicit (De div. nom. cap. 4, part. 4, 18), quòd boni angeli interdùm puniunt.

Et per hoc patet solutio ad objecta.

ARTICULUS IV. — UTRUM PER PŒNAM PURGATORII EXPIETUR PECCATUM VENIALE QUOAD CULPAM.

Ad quartum sic proceditur. 1. Videtur quòd per pœnam purgatorii non expietur peccatum veniale quoad culpam, quia super illud I. Joan. V: *Est peccatum ad mortem*, etc., dicit Glossa (interl. Gregor., Moral. lib. XVI, c. 28): « Quod in hac vita non corrigitur, frustra post mortem ejus venia postulatur. » Ergo nullum peccatum post hanc vitam quoad culpam dimittitur.

2. Præterea, ejusdem est labi in peccatum, et à peccato liberari. Sed anima post mortem non potest peccare venialiter. Ergo nec à peccato veniali absolvi.

3. Præterea, Gregorius dicit (Dialog. lib. IV, cap. 39, à princ.), quòd talis in judicio quisque futurus est, qualis de corpore exivit, quia *lignum ubi ceciderit, ibi erit* (Eccl. XI, 3). Si ergo aliquis ex hac vita cum veniali exit, in judicio cum veniali erit; et ita per purgatorium non expiatur aliquis à culpa veniali.

4. Præterea, supra dictum est (Suppl. quæst. II, art. 3), quòd culpa actualis non deletur nisi per contritionem. Sed post hanc vitam non erit contritio, quæ est actus meritorius, quia tunc non erit meritum, neque demeritum; cùm, secundùm Damascenum (Orth. fid. lib. II, cap. 4, in fin.), « hoc sit hominibus mors, quod angelis casus. » Ergo post hanc vitam non dimittitur in purgatorio veniale quoad culpam.

5. Præterea, veniale non est in nobis nisi ratione fomitis. Unde in primo statu Adam venialiter non peccâsset, ut dictum est (lib. II, dist. 21, quæst. II, art. 3). Sed post hanc vitam in purgatorio non erit sensualitas, fomite corrupto in anima separata; quia fomes dicitur lex carnis (Rom. VII). Ergo non erit ibi venialis culpa; et ita non potest expiari per purgatorium ignem.

Sed *contra* est quod Gregorius dicit (Dialog. lib. IV, cap. 39), et Augustinus (alius auctor) (De vera et falsa pœnitentia, cap. 4, à princ., et cap. 18), quòd quædam culpæ leves in futuro remittuntur. Nec potest intelligi quoad pœnam; quia sic omnes culpæ quantùmcumque graves, quantùm ad reatum pœnæ, per ignem purgatorium expiantur. Ergo venialia quantùm ad culpam purgantur per ignem purgatorium.

Præterea (I. Corinth. III), per lignum, fenum et stipulam, venialia intelliguntur, ut dictum est (Sent. IV, dist. 21, quæst. I, art. 2, quæst. I, et 1 2, quæst. LXXXIX, art. 2). Sed lignum, fenum et stipula per purgatorium consumuntur. Ergo ipsæ veniales culpæ post hanc vitam remittuntur.

CONCLUSIO. — Per pœnas purgatorii peccatum veniale expiatur etiam quoad culpam.

Respondeo dicendum quòd quidam dixerunt, quòd post hanc vitam non dimittitur aliquod peccatum quoad culpam: et si cum mortali culpa quis decedat, damnatur, et remissionis non est capax; non autem potest esse

quòd cum veniali decedat sine mortali, quia ipsa gratia finalis culpam purgat venialem; veniale enim peccatum contingit ex hoc quòd aliquis Christum habens in fundamento, nimis aliquod temporale diligit; qui quidem excessus ex concupiscentiæ corruptione contingit. Unde si gratia omninò concupiscentiæ corruptionem vincat, sicut in B. Virgine fuit, non manet aliquis locus veniali. Et ita, cùm in morte omninò diminuatur et annihiletur ista concupiscentia, potentiæ animæ totaliter gratiæ subjiciuntur, et veniale expellitur. — Sed hæc opinio frivola est et in se et in causa sua. In se quidem, quia dictis sanctorum et Evangelii adversatur, quæ non possunt exponi de remissione venialium quantùm ad pœnam, ut Magister in littera dicit (Sent. IV, dist. 21), quia sic tam levia quàm gravia in futuro dimittuntur. Gregorius autem (loc. cit.) leves culpas tantùm post hanc vitam remitti perhibet. Nec sufficit quod dicunt, quòd hoc dicitur specialiter de levibus, ne putetur nihil grave pro eis nos passuros, quia remissio pœnæ magis aufert gravitatem pœnarum quàm ponat. Quantùm ad causam autem, frivola apparet, quia defectus corporalis, qualis est in ultimo vitæ, non aufert concupiscentiæ corruptionem, vel diminuit quantùm ad radicem, sed quantùm ad actum, sicut patet de illis qui graviter infirmantur: nec iterùm tranquillat potentias animæ, ut eas gratiæ subjiciat, quia tranquillitas potentiarum, et subjectio earum, ad gratiam est, quando inferiores vires obediunt superioribus, quæ legi Dei condelectantur; quod in statu illo esse non potest, cùm actus utrarumque impediatur, nisi tranquillitas dicatur privatio pugnæ, sicut etiam in dormientibus accidit; nec tamen propter hoc somnus dicitur concupiscentiam diminuere, aut vires animæ tranquillare, aut eas gratiæ subdere. Et præterea, dato quòd concupiscentiam radicaliter diminueret defectus ille, et vires animæ subderet gratiæ, adhuc hoc non sufficeret ad purgationem culpæ venialis jam commissæ, quamvis sufficeret ad vitationem futuræ; quia culpa actualis, etiam venialis, non dimittitur sine actuali contritionis motu, ut supra dictum est (Sent. IV, dist. 17, quæst. II, art. 2, quæst. III, et Suppl. quæst. II, art. 3), quantùmcumque habitualiter intendatur. Contingit autem quandoque quòd aliquis dormiens moritur, in gratia existens, qui cum veniali obdormivit. Et talis non potest actum contritionis habere de veniali ante mortem. Nec potest dici, ut dicunt, quòd si non pœnituit actu vel proposito, in generali vel speciali, sit versum in mortale, propter hoc quòd « veniale fit mortale dùm placet; » quia non quælibet placentia peccati venialis facit peccatum mortale (aliàs omne veniale esset mortale, quia quodlibet veniale placet, cùm sit voluntarium), sed talis placentia, quæ ad fruitionem spectat, in qua omnis humana perversitas consistit, dùm rebus utendis fruimur, ut Augustinus dicit (De Trinit. lib. X, cap. 10, à princ.). Et sic placentia illa quæ facit peccatum mortale, est actualis placentia, quia omne peccatum mortale in actu consistit. Potest autem contingere quòd aliquis, postquàm veniale peccatum commisit, nihil actualiter cogitet de peccato vel dimittendo, vel tenendo; sed cogitet fortè quòd triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis, et in hac cogitatione obdormiat, et moriatur. Unde patet quòd hæc opinio omninò irrationalis est. Et ideò cum aliis dicendum quòd culpa venialis in eo qui cum gratia decedit, post hanc vitam dimittitur per ignem purgatorium; quia pœna illa aliqualiter voluntaria, virtute gratiæ habebit vim expiandi culpam omnem, quæ simul cum gratia stare potest(1).

(1) In opusculo *De malo*, quæst. VII, art. 2 ad 9 et 17, S. Doctor sic retractat quod in Sent. IV scripserat : culpa non remittitur per pœnam, sed remittitur in purgatorio veniale, quantùm

Ad *primum* ergo dicendum, quòd Glossa loquitur de peccato mortali. — Vel dicendum quòd quamvis in hac vita non corrigatur in se, corrigitur tamen in merito, quia hìc homo meruit ut ibi illa pœna sit meritoria sibi.

Ad *secundum* dicendum, quòd peccatum veniale contingit ex corruptione fomitis, qui in anima separata in purgatorio existente non erit, et ideò non poterit peccare venialiter. Sed remissio culpæ venialis est ex voluntate gratiâ informatâ, quæ in purgatorio erit in anima separata. Et ideò non est simile.

Ad *tertium* dicendum, quòd venialia non variant statum hominis, quia neque tollunt neque diminuunt charitatem, secundùm quam mensuratur quantitas gratuitæ bonitatis animæ. Et ideò per hoc quòd venialia dimittuntur, vel committuntur, talis manet anima qualis priùs.

Ad *quartum* dicendum, quòd post hanc vitam non potest esse meritum respectu præmii essentialis, sed respectu alicujus accidentalis potest esse, quamdiù manet homo in statu viæ aliquo modo. Et ideò in purgatorio potest esse actus meritorius quantùm ad remissionem culpæ venialis.

Ad *quintum* dicendum, quòd quamvis veniale ex pronitate fomitis contingat, tamen culpa in mente consequitur; et ideò etiam destructo fomite, culpa adhuc manere potest.

ARTICULUS V. — UTRUM IGNIS PURGATORIUS LIBERET A REATU PŒNÆ.

Ad quintum sic proceditur. 1. Videtur quòd ignis purgatorius non liberet à reatu pœnæ. Omnis enim purgatio respicit fœditatem. Sed pœna non importat aliquam fœditatem. Ergo ignis purgatorius non liberat à pœna.

2. Præterea, contrarium non purgatur nisi per suum contrarium. Sed pœna non contrariatur pœnæ. Ergo per pœnam purgatorii non purgatur aliquis à reatu pœnæ.

3. Præterea (I. Corinth. III, super illud : *Salvus erit, sic tamen*, etc.), dicit Glossa : « Ignis iste est tentatio tribulationis, de qua scriptum est : *Vasa figuli probat fornax*, etc. (Eccli. XXVII, 6). Ergo homo expiatur ab omni pœna per pœnas hujus mundi, saltem per mortem, quæ est maxima pœnarum, et non per purgatorium ignem.

Sed *contra* est quòd pœna purgatorii est gravior quàm pœna quælibet hujus mundi, ut suprà dictum est (art. 3 huj. quæst.). Sed per pœnam satisfactoriam, quam aliquis in hac vita sustinet, expiatur à debito pœnæ. Ergo multò fortiùs per pœnam purgatorii.

CONCLUSIO. — Ignis purgatorius liberat à reatu pœnæ.

Respondeo dicendum quòd quicumque est debitor alicujus, per hoc à debito absolvitur quòd debitum solvit. Et quia reatus nihil est aliud quàm debitum pœnæ, per hoc quòd aliquis pœnam sustinet quam debebat, à reatu absolvitur; et secundùm hoc pœna purgatorii à reatu purgat.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd reatus quamvis non importet fœditatem, quantùm in se est, tamen habet ordinem ad fœditatem ex causa sua.

Ad *secundum* dicendum, quòd pœna quamvis non contrarietur pœnæ, tamen contrariatur reatui ad pœnam; quia ex hoc manet obligatio ad pœnam quòd pœnam non sustinuit quam debebat.

Ad *tertium* dicendum, quòd in eisdem verbis sacræ Scripturæ latet.

ad culpam virtute gratiæ, non solùm secundùm quod est in habitu, quia sic compatitur veniale peccatum; sed prout exit in actum charitatis, detestantis veniale peccatum.

multiplex intellectus : unde ignis ille potest intelligi et tribulatio præsens et pœna sequens; et per utramque venialia purgari possunt. Sed quòd mors naturalis ad hoc non sufficiat, supra dictum est (Sent. IV, dist. 20, quæst. I, art. 1, quæst. III ad 3).

ARTICULUS VI. — UTRUM AB ILLA PŒNA UNUS LIBERETUR ALIO CITIUS.

Ad sextum sic proceditur. 1. Videtur quòd ab illa pœna unus non liberetur alio citiùs. Quantò enim gravior est culpa, et major reatus, tantò acerbior pœna imponitur in purgatorio. Sed quæ est proportio pœnæ acerbioris ad culpam graviorem, eadem est proportio pœnæ levioris ad culpam leviorem. Ergo ita citò liberatur unus à pœna illa, sicut alius.

2. Præterea, inæqualibus meritis redduntur æquales retributiones et in cœlo et in inferno, quantùm ad durationem. Ergo videtur similiter esse in purgatorio.

Sed *contra* est similitudo Apostoli, qui differentias venialium per lignum, fenum et stipulam, significavit (I. Cor. III). Sed constat quòd lignum diutiùs manet in igne quàm fenum et stipula. Ergo unum peccatum veniale diutiùs punitur in purgatorio quàm aliud.

CONCLUSIO. — A pœna purgatorii unus citiùs alio liberatur.

Respondeo dicendum quòd quædam venialia sunt majoris adhærentiæ quàm alia, secundùm quòd affectus magis ad ea inclinatur, et fortiùs in eis figitur. Et quia ea quæ sunt majoris adhærentiæ, tardiùs purgantur, ideò quidam in purgatorio diutiùs quàm alii torquentur, secundùm quòd affectus eorum ad venialia fuit magis immersus.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd acerbitas pœnæ propriè respondet quantitati culpæ; sed diuturnitas respondet radicationi culpæ in subjecto: unde potest contingere quòd aliquis diutiùs moretur qui minùs affligitur, et è converso.

Ad *secundum* dicendum, quòd peccatum mortale, cui debetur supplicium inferni, et charitas, cui debetur præmium paradisi, post hanc vitam radicantur immobiliter in subjecto; et ideò quantùm ad omnes est eadem diuturnitas utrobique. Secùs autem est de peccato veniali, quod in purgatorio punitur, ut ex dictis patet (art. 6 huj. quæst.) (1).

[Cæterùm quòd sit ignis propriè dictus vera purgatorii pœna, ut supponitur ex prædictis, patet apertè satis ex Latinorum et Græcorum locutione uniformi, priusquàm in dubium ac disceptationem ejus veritas vocaretur. Inter Latinos enim Augustinus (in Ps. XXXVII) : « In hac vita me purges, et talem reddas cui emendatorio igne non sit opus ; et (Homiliarum lib. L, hom. XVI) : « Qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per ignem quemdam purgatorium transibunt; » ut et (De Genesi contra Manich. lib. II, cap. 20) : « Qui agrum suum non coluerit, et spinis eum opprimi permiserit, vel ignem purgationis, vel pœnam æternam, post hanc vitam habebit. » Ambrosius (Psal. CXVIII, conc. 3) : « Illic (seu in præsenti vita) purgatus necesse habet illìc purificari (scilicet post hanc vitam) ut unusquisque nostrùm ustus romphæâ illâ flammeâ, non exustus, introgressus in illam paradisi amœnitatem gratias agat Deo, » etc. Non refert quòd post consummationem sæculi hoc futurum indicat; quia si qui reperiantur eo tempore purgatione indigentes, per ignem purgabuntur, quem symbolicè per flammeam romphæam, seu flammeum gladium in vestibulo paradisi

(1) Quæ sequuntur addit Nicolaius.

terrestris collocatum designat; idem de illis quâdam proportione subintelligi debet qui post consummationem vitæ suæ purgatione opus habent, ut ad æternam vitam et gloriam subinde admittantur, quam ante judicium universale, vel consummationem sæculi, percipiunt, ex Ambrosii mente, qui eâ digni sunt habiti; cùm de Anacholio dicat (Epistolarum lib. III, epist. 22, vel, ut alii citant, lib. VII, epist. 39), quòd « jam æternæ Jerusalem possessor videt facie ad faciem; » unde purgantem ignem statim post consummationem vitæ in purgandis agnoscit. Hieronymus etiam peccatorum christianorum opera « igne probanda et purganda, » in Isaiam significat, purgatorium insinuans, quod in æternum cruciandis opponit. Similiter et Gregorius (Dialogorum lib. IV, cap. 39) : « De levibus quibusdam culpis esse ante judicium purgatorius ignis credendus est. » Bernardus quoque inter hæreticorum sui temporis qui se *apostolicos* jactitabant (quamvis *apostatici* dici veriùs possent), sacrilegos errores ponit (serm. 66 in Cant.), quòd « non crederent ignem purgatorium restare post mortem, etc. » Sed inter Græcos Basilius (in Isa. cap. 9) peccatum quod in confessione detectum est, arefacto comparat feno, et tale ait esse « quòd facilè devoret purgatorius ignis. » Gregorius Nyssenus, ejus frater (in Orat. pro mortuis), quòd « post egressum à corpore nemo particeps Divinitatis fieri potest, nisi maculas ejus purgatorius ignis abstulerit. » Gregorius Nazianzenus, orat. de Baptismo (seu in sancta lumina), quòd inter plura quæ animam purgare possunt baptismata *baptismus ignis* est ultimus, per quem animæ recedentes à corporibus in alio sæculo purgabuntur. Theodoretus, in Scholiis græcis (ad Corinth. I, cap. 3, ex quo refert S. Thomas in opusc. contra Græcos, et Gagnæus ibi; sed in Theodoreti commentariis nunc non habetur) : « Ignem purgatorium credimus, in quo animæ defunctorum probantur, et sicut aurum in conflatorio purgantur, etc. » Eusebius etiam Emyssenus (ut vult Bellarminus, juxta Perronium Encherius, hom. III Epiphaniæ) ait « quòd qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per fluvium igneum post hanc vitam transibunt, etc. » Hinc et iidem ferè omnes (August. in psal. XXXVII; Hier. in Amos IV, et Matth. III; Basilius, lib. De Spirit. sanct. cap. 15; et Gregor. Dialog. IV, cap. 39) nunc locum illum (Luc. III) : *Baptizabit vos in Spiritu sancto et igni*, nunc illum (I. Cor. III) : *Salvus erit quasi per ignem*, sic explicant, ut, præter quasdam quas adjiciunt interpretationes, « ignem purgatorii » utrobique significari velint. Cùm ergo verba Patrum, et potissimùm verba Scripturæ, inquantum fieri potest, proprio sensu intelligi debeant, quando nihil metaphoricè sumi cogit, et alioquin proprium sit maximè ignis ut purgativus esse possit, hinc verus ignis purgatorius, et non metaphoricus tantùm putandus est; sicut et de igne inferni suo loco dicetur.]

ARTICULI DUO.

DE PURGATORIO (1).

(Ex editione Patavina an. 1712.)

ARTICULUS I. — UTRUM PURGATORIUM SIT POST HANC VITAM (2).

De his etiam S. Thom. Sent. IV, dist. 21, quæst. I, art. 1, quæstiunc. I.

Ad primum sic proceditur. 1. Videtur quòd purgatorium non sit post

(1) Nicolai hos articulos addidit quæst. LXIX; alii verò doctores in initio quæstionis præcedentis eos collocârunt.

(2) De fide est purgatorium esse post hanc vitam, quod patet ex concil. Florent. sess. ult. et ex concil. Trident. sess. VI, can. 30, sess. XXII, cap. 2, et sess. XXV in decreto de purgatorio.

hanc vitam. Apoc. enim (XIV, 13) dicitur : *Beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodò jam dicit Spiritus ut requiescant à laboribus suis.* Ergo his qui in Domino moriuntur, non manet aliquis purgatorius labor post hanc vitam, nec illis qui non in Domino moriuntur, quia illi purgari non possunt. Ergo purgatorium post hanc vitam non est.

2. Præterea, sicut se habet charitas ad præmium æternum, ita peccatum mortale ad supplicium æternum. Sed decedentes in peccato mortali statim ad supplicium æternum deportantur. Ergo decedentes in charitate statim ad præmium vadunt; et ita non manet eis aliquod purgatorium post hanc vitam.

3. Præterea, Deus qui est summè misericors, pronior est ad præmiandum bona quàm ad puniendum mala. Sed sicut illi qui sunt in statu charitatis, faciunt aliqua mala quæ non sunt digna supplicio æterno; ita illi qui sunt in peccato mortali, interdùm faciunt aliqua bona ex genere, quæ non sunt digna præmio æterno. Ergo cùm illa bona non præmientur in damnatis post hanc vitam, nec illa mala debent post hanc vitam puniri; et sic idem quod priùs.

Sed *contra* (II. Machab. XII, 46), dicitur : *Sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.* Sed pro defunctis qui sunt in paradiso, non est orandum, quia illi nullo indigent, nec iterùm pro illis qui sunt in inferno, quia illi à peccatis solvi non possunt. Ergo post hanc vitam sunt aliqui à peccatis nondùm absoluti, qui solvi possunt : et tales charitatem habent, sine qua non fit peccatorum remissio; quia *universa delicta operit charitas* (Prov. X, 12); unde ad mortem æternam non devenient, quia *qui vivit, et credit in me, non morietur in æternum* (Joan. XI, 26); nec ad gloriam inducentur nisi purgati, quia nihil immundum ad illam perveniet, ut patet (Apocal. ult.). Ergo aliqua purgatio restat post hanc vitam.

Præterea, Gregorius Nyssenus dicit (æquivalenter in orat. De iis qui in fide dorm., à med.) : « Si aliquis Christo amico consentiens, in hac vita purgare peccata minùs potuerit, post transitum hunc per purgatorii ignis conflationem expeditur. » Ergo post hanc vitam restat aliqua purgatio.

CONCLUSIO. — Est à fide catholica alienum negare purgatorium fidelium animarum, quæ hinc in statu gratiæ decesserunt.

Respondeo dicendum quòd ex illis quæ supra determinata sunt (Sent. IV, dist. 14, quæst. II, art. 1, quæst. II et III, et part. III, quæst. LXXXVI, art. 4 et 5, et Suppl. quæst. XII, art. 1), satis potest constare, purgatorium esse post hanc vitam. Si enim per contritionem deletâ culpâ, non tollitur ex toto reatus pœnæ, nec etiam semper venialia, dimissis mortalibus, tolluntur, et justitia hoc exigit ut peccatum per pœnam debitam ordinetur, oportet quòd ille qui post contritionem de peccato et absolutionem decedit ante satisfactionem debitam, post hanc vitam puniatur. Et ideò illi qui purgatorium negant, contra divinam justitiam loquuntur. Et propter hoc erroneum est, et à fide alienum. Unde Gregorius Nyssenus post prædicta verba subjungit : « Hoc prædicamus, dogma veritatis servantes; et ita credimus : hoc etiam universalis Ecclesia tenet, pro defunctis exorans, ut à peccatis solvantur. » Quod non potest nisi de illis qui sunt in purgatorio intelligi. Ecclesiæ autem auctoritati quicumque resistit, hæresim incurrit.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd auctoritas illa loquitur de labore operationis ad merendum, et non de labore passionis ad purgandum

Ad *secundum* dicendum, quòd malum non habet causam perfectam, sed

ex singularibus defectibus contingit; sed bonum ex una causa perfecta consurgit, ut Dionysius dicit (De div. nom. cap. 4, part. 4, lect. 22). Et ideò quilibet defectus impedit à perfectione boni; sed non quodlibet bonum impedit consummationem aliquam mali, quia nunquàm est malum sine aliquo bono. Et ideò peccatum veniale impedit habentem charitatem ne ad perfectum bonum deveniat, scilicet vitam æternam, quamdiu purgatur; sed peccatum mortale non potest impediri per aliquod bonum adjunctum, quominùs statim ad ultimum malorum perducat.

Ad *tertium* dicendum, quòd ille qui in peccatum mortale incidit, omnia bona anteacta mortificat; et quæ in peccato mortali existens facit, mortua sunt; quia ipse Deum offendens omnia bona meretur amittere, quæ à Deo habet. Unde ei qui in peccato mortali decedit, non manet aliquod præmium post hanc vitam; sicut manet aliquando pœna ei qui in charitate decedit, quæ non semper delet omne malum quod invenit, sed solùm hoc quod est sibi contrarium.

ARTICULUS II. — UTRUM SIT IDEM LOCUS QUO ANIMÆ PURGANTUR, ET QUO DAMNATI PUNIUNTUR.

Ad secundum sic proceditur. 1. Videtur quòd non sit idem locus quò animæ purgantur, et quò damnati puniuntur, quia pœna damnatorum est æterna, ut dicitur (Matth. xxv, 46): *Ibunt hi in ignem æternum.* Sed purgatorius ignis est temporalis, ut supra Magister dicit (Sent. iv, dist. 21). Ergo non simul puniuntur hi et illi eodem igne; et sic oportet loca esse distincta.

2. Præterea, pœna inferni nominatur pluribus nominibus, ut (in Psal. x), *ignis, sulphur et spiritus procellarum*, etc. Sed pœna purgatorii non nisi uno nomine nominatur, scilicet ignis. Ergo non eodem igne et eodem loco puniuntur.

3. Præterea, Hugo de Sancto Victore dicit (De sacram. lib. ii, part. 16, cap. 4, in med.): «Probabile est quòd in his locis puniuntur in quibus commiserunt culpam.» Gregorius etiam in Dialogis narrat (lib. iv, cap. 40), quòd Germanus, episcopus Capuanus, Paschasium qui in balneis purgabatur, invenit. Ergo in loco inferni non purgantur, sed in hoc mundo.

Sed *contra* est quod Gregorius dicit (id hab. August. De civ. Dei, lib. i, cap. 8, ad fin.) quòd «sicut sub eodem igne aurum rutilat, et palea fumat; ita sub eodem igne peccator crematur, et electus purgatur.» Ergo idem est ignis purgatorii et inferni; et sic in eodem loco sunt.

Præterea, sancti patres ante adventum Christi fuerunt in loco digniori quàm sit locus in quo nunc purgantur animæ post mortem, quia non erat ibi aliqua pœna sensibilis. Sed locus ille erat conjunctus inferno, vel idem quod infernus; aliàs Christus ad limbum descendens non diceretur ad inferos descendisse. Ergo et purgatorium est in eodem loco, vel juxta infernum.

CONCLUSIO. — Lege ordinarià locus in quo animæ purgantur est conjunctus ei in quo damnati puniuntur.

Respondeo dicendum quòd de loco purgatorii non invenitur aliquid expressè determinatum in Scriptura, nec rationes possunt ad hoc efficaces induci. Tamen probabiliter, et secundùm quòd consonat magis sanctorum dictis, et revelationi factæ multis, locus purgatorii est duplex. Unus secundùm legem communem; et sic locus purgatorii est locus inferior, inferno conjunctus; ita quòd idem sit ignis qui damnatos cruciat in inferno, et qui justos in purgatorio purgat, quamvis damnati, secundùm

quod sunt inferiores merito, et loco inferiores ordinandi sint. Alius est locus purgatorii secundùm dispensationem; et sic quandoque in diversis locis aliqui puniti leguntur, vel ad vivorum instructionem, vel ad mortuorum subventionem, ut viventibus eorum pœna innotescens per suffragia Ecclesiæ mitigaretur. Quidam tamen dicunt quòd secundùm legem communem locus purgatorii est ubi homo peccat. Quod non videtur probabile, quia simul potest homo puniri pro peccatis quæ in diversis locis commisit. Quidam verò dicunt quòd puniuntur supra nos, secundùm legem communem, quia sunt medii inter nos et Deum, quantùm ad statum. Sed hoc nihil est, quia non puniuntur pro eo quòd supra nos sunt, sed pro eo quòd est infimum in eis, scilicet peccatum.

Ad *primum* ergo dicendum, quòd ignis purgatorius est æternus quantùm ad substantiam, sed temporalis quantùm ad effectum purgationis.

Ad *secundum* dicendum, quòd pœna inferni est ad affligendum; et ideò nominatur ab omnibus illis quæ hìc nos affligere consueverunt. Sed pœna purgatorii est principaliter ad purgandum reliquias peccati; et ideò sola pœna ignis purgatorio attribuitur, quia ignis habet purgare et consumere.

Ad *tertium* dicendum, quòd ratio illa procedit secundùm dispensationem specialem, et non secundùm legem communem.

(1) Græci in concilio Florentino existimârunt quòd in purgatorio non esset ignis, sed solùm locus quidam obscurus ac laborum plenus; etsi hæc sententia non sit condemnata, Latinorum tamen contraria sententia omninò retinenda est, ait Sylvius.

SUMMÆ THEOLOGICÆ S. THOMÆ AQUINATIS FINIS.

INDEX RERUM

QUÆ IN HOC OCTAVO VOLUMINE CONTINENTUR.

QUÆSTIO LXXXVIII.

QUÆSTIO LXXXIX.

QUÆSTIO XC.

QUÆSTIO XCI.

QUÆSTIO XCII.

QUÆSTIO XCIII.

QUÆSTIO XCIV.

QUÆSTIO XCV.

QUÆSTIO XCVI.

APPENDIX.

FINIS INDICIS RERUM.

INDEX PRIMUS,

AUCTORITATES SACRÆ SCRIPTURÆ

IN

SUMMA THEOLOGICA SANCTI THOMÆ OSTENDENS,

NUNC PRIMUM JUXTA ORDINEM LIBRORUM, QUI IN BIBLIIS SIXTI V ET CLEMENTIS VIII CERNITUR, EMENDATUS.

Notæ, quæ brevitatis causa in omnibus Indicibus adhiberi solent; et earum declaratio.

1ª	id est	parte prima.
1 2		prima secundæ, hoc est, in prima parte secundæ partis: nam secunda pars Summæ in duas partes ab Auctore dividitur.
2 2	in	secunda secundæ, hoc est, in secunda parte secundæ partis.
3ª		tertia parte.
Supp.		supplemento tertiæ partis.
q.		quæstione.
a.		articulo: frequentiùs tamen *a* omittitur, solo numero articulum designante.
o.	id est	toto articulo.
c.	in	corpore articuli, hoc est, in responsione ad quæstionem.
1.		responsione ad primum argumentum.
2.		responsione ad secundum argumentum.
3.		responsione ad tertium argumentum, etc.

*. Cum unico tantùm numero sequenti denotat (supra), cùm verò post adduntur *q*. et plures numeri (supplementum) significat.

Primus igitur numerus in quolibet subjecto indice notatus denotat partem Summæ, secundus quæstionem, tertius articulum, quartus notat vel totum articulum, vel partem ejus. Exempli gratiâ:

In initio 1. Indicis.

In principio creavit Deus cœlum et terram. 1ª. q. 46. 2. c. item 3. o. item q. 61. 3 ad 3, etc., hoc est, explicatur hæc scriptura in prima parte Summæ, quæstione quadragesimâ sextâ, articulo secundo in corpore. Et articulo tertio ejusdem quæstionis per totum. Et in eadem parte, quæstione sexagesimâ primâ, articulo tertio, in responsione ad tertium argumentum, etc.

AUCTORITATES

EX LIBRO GENESEOS.

CAPUT I.

In principio creavit Deus cœlum et terram. 1ª. q. 46. 2 c. et 3. o. et q. 61. 3. ad 3. et q. 65. 1. 3. o. et q. 66. 1. ad 1 et ad 3. et q. 68. 1. ad 1. et q. 69. 1. c. ad 3. et q. 74. 1. ad 1. et 2. c. et 3 ad 1. et ad 2. et ad 3. 1 2. q. 100. 7. ad 2. et 2 2. q. 1. 1. ad 1. et q. 171. 3. c. — Terra autem erat inanis et vacua. 1ª. q. 66. 1. c. ad 1. et q. 67. 4. c. et q. 69. 1. c. et ad 2. — Et tenebræ erant super faciem abyssi. 1ª. q. 66. 1. c. ad 3. et q. 68. 3. c. et q. 69. 1. c. et q. 74. 3. ad 4. — Spiritus Domini ferebatur super aquas. 1ª. q. 64. 3. ad 3 et 4. et q. 66. 1. ad 3. et q. 74. 3. ad 3 et 4. — Dixitque Deus. 1ª. q. 32. 1. ad 3. et q. 47. 1. c. fi. et q. 67. 4. c. ad 2. et q. 65. 4. c. fi. et 74. 3. ad 1 et ad 3. et ad 5. — Fiat lux, et facta est lux. 1ª q. 67. 4. o. et q. 70. 1. ad 2. et q. 74. 1. c. et 3. ad 5. — Et vidit Deus. 1ª. q. 64. 3. ad 3. et q. 73. 3. ad 3. et q. 32. 1. ad 3. — Et divisit lucem a tenebris. 1ª. q. 63. 5. ad 2. et q. 67. 4. c. ad 2. et ad 4. — Appellavitque lucem diem, et tenebras noctem. 1ª. q. 64. 1. ad 3. et q. 67. 4. ad 2. et q. 68. 1. ad 1. et q. 69. 1. ad 5. — Factum est vespere et mane dies unus. 1ª. q. 69. 1. ad 5. et q. 74. 2. c. et 3. ad 6. et ad 7. — Fiat firmamentum. 1ª. q. 68. 1. 2. 3. o. et q. 71. ad 3. — Divisitque aquas quæ erant super firmamentum. 1ª. q. 68. 2. 3. o. — Congregentur aquæ in unum locum. 1ª. q. 69. 4. o. — Appareat arida. 1ª. q. 69. 1. c. ad 1. — Vocavitque Deus firmamentum cœlum. 1ª. q. 68. 1. o. et q. 69. 1. ad 5. et q. 74. 3. ad 3. — Vocavitque Deus aridam terram, congregationesque aquarum appellavit maria. 1ª. q. 69. 1. ad 5. — Germinet terra herbam virentem, etc. 1ª. q. 69. 2. o. et q. 72. ad 1. — Fiant luminaria, etc. usque ad noctem. 1ª. q. 70. 1. et 3. o. — Et sint in signa, etc. usque terram. 1ª. q. 70. 2. o. — Fecitque Deus duo magna luminaria, etc. usque nocti. 1ª. q. 70. 1. ad 5. et q. 68. 1. c. fi. — Producant aquæ reptile, etc. usque cœli. 1ª. q. 71. o. et q. 72. ad 1. — Creavitque Deus cete grandia, etc. usque genus suum. 1ª. q. 71. ad 4. — Producat terra animam viventem, etc. species suas. 1ª. q. 72. o. — Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. 1ª. q. 3. 1. ad 2. et q. 4. 3. o. et 1ª. q. 91. 4. ad 1. et ad 2. et q. 93. o. 2 2. q. 163. 2. ad 1. — Et præsit piscibus maris, etc. usque terræ. 1ª. q. 96. o. — Et universæ terræ. 1ª. q. 96. 2. o. — Masculum et fœminam creavit eos. 1ª. q. 93. 4. ad 1. et 6. ad 2. — Benedixitque illis Deus. 1ª. q. 72. ad 4. et q. 73. 3. o. — Crescite et multiplicamini et replete terram. 1ª. q. 72. 4. et 1ª. q. 98. 1. o. 2 2. q. 152. 2. ad 1. sup. q. 41. 2. o. — Ecce dedi vobis omnem herbam, etc. usque ad vescendum. 1ª. q. 96. 1. ad 2. — Vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona. 1ª. q. 22. 4. c. et q. 25. 6. ad 3. et q. 47. 2. c. ad 1. et q. 49. 2. c.

CAPUT II.

Igitur perfecti sunt cœli et terra, et omnis ornatus eorum. 1ª. q. 70. 1. c. — Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat. 1ª. q. 73. 1. o. — Et requievit die septimo ab omni opere quod patrarat. 1ª. q. 73. 2. o. et ad 3. et 3. c. et q. 74. 1. ad 3. et 2. ad 3. q. 118. 1. ad 1. — Et benedixit diei septimo, et sanctificavit eum. 1ª. q. 73. 3. o. — Istæ sunt generationes cœli et terræ, etc. usque in terram. 1ª. q. 69. 2. c. et q. 74. 2. ad 1. — Non enim pluerat Dominus Deus super terram. 1ª. q. 53. 3. c. et 3ª. q. 23. 3. ad 1. — Sed fons ascendebat e terra, irrigans universam superficiem terræ. 1ª. q. 102. 1. ad 2. — Nomen uni Phison. 1ª. q. 102. 1. ad 2. — Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ. 1ª. q. 91. 4. o. — Et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ. 1ª q. 90. 1. ad 1. et 3. c. et q. 91. 4. ad 3. et ad 4. — Et factus est homo in animam viventem. 1ª. q. 91. 4. ad 3. q. 94. 2. c. et q. 95. 1. ad 1. et q. 97. 2. c. — Plantaverat autem Dominus Deus paradisum voluptatis a principio. 1ª q. 102. o. — In quo posuit hominem quem formaverat. 1ª. q. 102. 4. o. — Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave. 1ª. q. 102. ad 5. — Lignum etiam vitæ in medio paradisi. 1ª. q. 102. 1. ad 4. — Lignum scientiæ boni et mali. 1ª. q. 102. 1. ad 4. — Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis. 1ª. q. 102. 1. ad 2. — Tulit ergo Dominus Deus hominem et posuit eum in paradiso voluptatis. 1ª. q. 102. 4. o. — Ut operaretur et custodiret illum. 1ª. q. 102. 3. o. — De ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas. 1ª. q. 102. 1. ad 2. — In quacumque enim die comederis ex eo, morte morieris. 1 2. q. 85. 5. 6. et q. 94. 5. ad 22. 2. q. 164. 1. o. — Non est bonum esse hominem solum. 2 2. q. 188. 8. o. 3ª. q. 41. 2. ad 3. — Faciamus ei adjutorium simile sibi. 1ª. q. 92. 1. o. et q. 98. 2. o. ad 2. sup. q. 64. 3. 3. — Adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea. 1ª. q. 96. 1. ad 3. — Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam. 2 2. q. 175. ad 1. — Cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea. 1ª. q. 92. 3. ad 2. et q. 97. 2. ad 3. 3ª. q. 31. 3. ad 2. — Et ædificavit Dominus Deus costam quam tulerat de Adam, in mulierem. 1ª. q. 92. 2. et 3. o. — Quoniam de viro sumpta est. 1ª. q. 92. 2. o. — Quam ob rem relinquet homo patrem suum et matrem, et adhærebit uxori suæ. 2 2. q. 2. 7. c. et q. 26. 1. ad 1. sup. q. 54. 3. c. — Et erunt duo in carne una. 1ª. q. 92. 1. c. sup. q. 44. 1. c. — Erat autem uterque nudus, Adam scilicet et uxor ejus, et non erubescebant. 1ª. q. 96. 1. ad 3. — Hoc nunc os ex ossibus meis. sup. q. 54. 3. 1.

CAPUT III.

Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ. 2 2. q. 165. 2. ad 3. et 4. — Qui dixit ad mulierem. 2 2. q. 165. 2. ibid. — Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradisi. 3ª. q. 41. 4. c. — Aperientur oculi vestri. 3ª. q. 41. 4. c. — Eritis sicut dii, scientes bonum et malum. 1ª. q. 61. 4. ad 3. et q. 63. 3. o. 2 2. q. 163. 2 o. et 3ª. q. 41. 4. c. — Deditque viro suo. 2 2. q. 165. 2. o. — Et aperti sunt oculi amborum. 2 2. q. 164. 2. c. et ad 9. — Cumque cognovissent se esse nudos. 1ª. q. 95. 1. c. 1 2. q. 41. 4. c. 2 2. q. 75. 1. ad 1. q. 167. 2. c. — Et fecerunt sibi perizomata. 2 2. q. 164. 2. c. ad 8. et q. 187. 6. o. — Abscondit se Adam. 3ª. q. 84. 6. ad 1. — Cum audissent vocem Dei deambulantis. 1ª. q. 9. 1. 2. o. et q. 10. 1. 2. c. et q. 14. o. et q. 19. 7. 8. o. et q. 50. 1. ad 3. et q. 63. 6. ad 1. et q. 65. 1. ad 1. 3ª. q. 2. 1. c. et q. 57. 1. ad 1. et ad 2. — A facie Domini Dei. 1ª. q. 1. 10. ad 3. et q. 3. 1. ad 3. — Serpens decepit

me, et comedi. 1ª q. 94. 4. ad 1. et ad 2. 1 2. q. 89. 3. ad 2. 2 2. q. 163. 1. ad 4. et 4. ad 1. — Et ait Dominus Deus ad serpentem : Quia fecisti hoc, maledictus eris, etc. usque calcaneo ejus. 2 2. q. 165. 2. ad 4. — * Super pectus tuum gradieris. 1ª q. 65. 6. ad 2. 2 2. q. 165. 2. ad 4. Mulieri quoque dixit : Multiplicabo ærumnas tuas, et conceptus tuos. In dolore paries. 22. q. 164. 2. o. — Eris sub viri potestate, et ipse dominabitur tui. 1ª. q. 92. 1. ad 2. 2 2. q. 164. 2. c. ad 1. — Maledicta terra in opere tuo. 2 2. q. 25. 6. ad 1. et ad 5. et q. 76. 1. 2. o. et 4. ad 1. et q. 83. 8. ad 1. et ad 2. q. 164. 1. 2. o. — In laboribus comedes ex ea, cunctis diebus vitæ tuæ. 22. q. 164. 2. c. — Spinas et tribulos germinabit tibi. 1ª. q. 69. 2. ad 2. 2 2. q. 164. 2. c. ad 1. — In sudore vultus tui, vesceris pane tuo. 2 2. q. 164. 2. c. ad 3. — Donec revertaris in terram, de qua sumptus es. 2 2. q. 164. 2. o. — Pulvis es, et in pulverem reverteris. 2 2. q. 164. 2. c. — Fecitque Deus Adæ et uxori ejus tunicas pelliceas, et induit eos. 2 2. q. 164. 2. c. et ad 8. — Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis. 2 2. q. 164. 2. c. et ad 6. — Ne forte mittat manum suam, et sumat de ligno vitæ, et vivat in æternum. 1ª. q. 97. 4. o. 22. q. 164. 2. c. et ad 6. — Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis. 2 2. q. 164. 2. c. — Et collocavit ante paradisum voluptatis cherubim et flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. 2 2. q. 164. 2. c. ad 5.

CAPUT IV.

Adam cognovit Evam uxorem suam. 1ª. q. 51. 3. ad 6. 1ª. q. 98. 2. ad 2. — Respexit Dominus ad Abel, et ad munera ejus. 1 2. q. 103. 1. ad 1. — Sub te erit appetitus tuus, et tu dominaberis illius. 1 2. q. 10. 3. o. 1. 1 2. q. 77. 7. 8. c. et q. 80. 3. o. 2 2. q. 155. 3. ad 3. et q. 156. 1. c. et q. 175. 2. ad 2. — Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. 2 2. 83. 1. ad 1. et 8. ad 2. — Occidi virum in vulnus meum, et adolescentulum in livorem meum. 2 2. q. 64. 8. c. ad 1. — Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear. 22. q. 20. o. — Omnis qui occidit Cain, septuplum punietur. 1 2. q. 105. 2. ad 9.

CAPUT VI.

Videntes filii Dei filias hominum. 1ª. q. 51. 3. ad 6. — Gigantes autem erant super terram in diebus illis. 1ª. q. 51. 3. ad 6. — Pœnituit eum, quod hominem fecisset in terra. 1ª. q. 19. 7. ad 1. 1ª. q. 102. 2. ad 3. 3ª. q. 49. 5. ad 2. — Delebo ab homine, etc. 1 2. q. 105. 2. ad 11. 2 2. q. 108. 4. ad 3. — Omnis quippe caro corruperat viam suam. 1 2. q. 71. 2. ad 3. et q. 72. 2. ad 4. 2 2. q. 154. 12. o.

CAPUT VIII.

Noe dimisit corvum, qui egrediebatur et non revertebatur. 1 2. q. 102. 6. ad 1. — Donec siccarentur aquæ super terram. 3ª. q. 28. 3. ad 3. — Odoratus est Dominus odorem suavitatis. 1 2. q. 103. 1. ad 1. 2 2. q. 186. 3. ad 6. et 5. ad 1. et 6. c. ad 5. et 7. 8. c. — Sensus enim et cogitatio humani cordis, in malum prona sunt, ab adolescentia sua. 1 2. q. 92. 6. o. et 3. q. 27. 3. c.

CAPUT IX.

Terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ. 1ª. q. 96. 1. 2. c. — Omne quod movetur, et vivit, erit vobis in cibum, etc. usque omnia. 1 2. q. 102. 6. ad 2. — Apparebit arcus meus in nubibus. 2 2. q. 95. 5. c. — Noe bibens vinum, inebriatus est, et nudatus in tabernaculo suo. 2 2. q. 150. 1. 4. c. — Sit Canaham servus ejus. 2 2. q. 57. 3. ad 2. 2 2. q. 104. 5. c. ad 2. et 6. ad 1. et q. 108. 4. ad 1. et q. 122. 4. ad 3.

CAPUT X.

Ab iis divisæ sunt gentes in terra post diluvium. 2 2. q. 176. 1. o.

CAPUT XII.

Dixit Abraham uxori suæ : Dic, obsecro, quod soror mea sis. 2 2. q. 110. 3. ad 3. et q. 111. 1. ad 1.

CAPUT XIII.

Facta est rixa inter pastores. 2 2. q. 37. 2. ad 3 et q. 41. 1 2. c. et q. 42. 1. c. — Ne, quæso, sit jurgium inter me et te. 2 2. q. 41. 1. o. — Fratre enim sumus. 3ª. q. 28. 3. ad 5. — * Ædificabitque ibi altare Domino. 1 2. q. 103. 1. ad 2.

CAPUT XIV.

At vero Melchisedech rex Salem, offerens panem et vinum. 1 2. q. 103. 1. ad 3. 3ª. q. 22. 6. ad 3. 3ª. q. 73. 6. c. et ad 1. — Et dedit ei decimas ex omnibus. 2 2. q. 87. 1. ad 3.

CAPUT XV.

Credidit Abraham Deo, et reputatum est ei ad justitiam. 1 2. q. 113. 4. o. — Dixit Abraham Deo : Domine Deus, unde scire possum quod possessurus sim eam. 22. q. 97. 2. ad 3. — Necdum enim completæ sunt iniquitates Amorrheorum. 1 2. q. 87. 8. ad 1.

CAPUT XVI.

Ingredere ad ancillam meam, etc. usque ad eam. 2 2. q. 154. 2. ad 3. — Profecto hic vidi posteriora videntis me. 1ª. q. 12. 2. c. ad 1. et 5. o.

CAPUT XVII.

Ego Dominus Deus omnipotens. 1ª. q. 25. 3. o. et 3ª. q. 13. 1. c. — Ambula coram me. 1 2. q. 91. 5. c. et q. 99. 6. ad 1. et q. 110. 3. c. — Et esto perfectus. 22. q. 184. 2. ad 3. — Circumcidetur in vobis omne masculinum. 3ª q. 70. 2. ad 4. — Et circumcidetis carnem præputii vestri. 1 2. q. 103. 5. ad 1. 3ª. q. 62. 6. ad 3. q. 66. 7. ad 3. et q. 70. 3. ad 1. — Ut sit signum fœderis inter me et vos. 1 2. q. 102. 5. ad 1. 3ª. q. 70. 1. o. — Infans octo dierum circumcidetur. 1 2. q. 102. 5. ad 1. 3ª. q. 70. 3. ad 3. — Eritque pactum meum in carne vestra, in fœdus æternum. 1. 2. q. 102. 5. ad 1. et q. 103. 3. ad 1.

CAPUT XVIII.

Apparuerunt ei tres viri. 2 2. q. 84. 1. ad 1. et ad 3. — Quos adoravit in terra. 1ª. q. 51. 3. ad 3. 2 2. q. 84. 1. ad 1. q. 94. 1. ad 2. 3ª. q. 25. 6. o. — Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, etc. usque transibitis. 1ª. q. 51. 3. ad 5. — Cumque comedissent. 1ª. q. 51. 3. ad 5. et q. 55. 6. ad 1 — Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum 3ª. q. 43. 2. ad 1. — Descendam, et videbo utrum clamorem opere compleverint. 3ª. q. 46. 1. ad 3.

CAPUT XIX.

Compulit illos oppido, ut diverterent ad eum. 1ª. q. 21. 4. c. 2 2. q. 30. 1. c. — Ut perdamus illos. 1 2. q. 87. 2. o. — Nec stes in omni circa regione. 3ª. q. 41. 2. 4. ad 2.

CAPUT XX.

Venit autem Deus ad Abimelech, per somnium nocte. 2 2. q. 80. 2. c. o. q. 95. 6. 2 2. et q. 154.

2. c. et q. 172. 1. ad 2. —Abraham propheta est, et orabit pro te. 2 2. q. 174. 6. c. 3a. q. 31. 2. c. et 8. ad 3.

CAPUT XXII.

Tentavit Deus Abraham. 1a. q. 114. 2. o. 2 2. q. 97. 2. c.—Tolle filium tuum, etc. usque monstravero tibi. 1 2. q. 94. 5. ad 2. et q. 100. 8. ad 3. 2 2. q. 104. 4. ad 2. et q. 154. 2. ad 2. — Postquam adoraverimus revertemur ad vos. 2 2. q. 111. 1. ad 1. — Extenditque manum ut immolaret filium suum. 1 2. q. 94. 5. ad 2. et q. 100. 8. ad 3. 2 2. q. 64. 6. o. 2 2. q. 104. 4. ad 2. et q. 154. 2. ad 2. et q. 171. 5. c. 3a. q. 47. 6. ad 3.—Nunc cognovi quod timeas Deum. 1 2. q. 112. 5. ad 3. et 3a. q. 10. 2. ad 1.—Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. 1 2. q. 102. 4. ad 2. — Per memetipsum juravi. 2 2. q. 89. 1. o.

CAPUT XXIII.

Dabo pecuniam pro agro, et sic sepeliam mortuum meum. 2 2. q. 100. 4. ad 3.

CAPUT XXIV.

Ut adjurem te. 2 2. q. 83. 17. ad 1. et q. 90. •. —Filium meum ne reducas illuc. 2 2. q. 104. 5. c. —Posuit ergo servus manum sub femore Abraham Domini sui, et juravit illi. 2 2. q. 89. 7. c.—Puella cui dixero inclina hydriam, usque cum domino meo. 2 2. q. 95. 7. ad 3. — Et dixit mei. 2 2. q. 95. 7. ad 3.—Vocemus puellam et quæramus ejus voluntatem. 2 2. q. 104. 5. c. sup. q. 47. 1. o. et 3. c.

CAPUT XXV.

Deprecatus est Isaac Dominum pro uxore sua, etc. usque conceptum Rebeccæ. 1a. q. 23. 8. o.— Dixit Jacob fratri: Vende mihi primogenita tua. 2 2. q. 108. 4. ad 3.

CAPUT XXVII.

Dixit Jacob : Ego sum primogenitus tuus Esau. 2 2. q. 110. 3. ad 3.

CAPUT XXVIII.

Isaac præcepit filio suo Jacob, noli accipere conjugem, etc. usque avunculi tui. 2 2. q. 104. 3. c. — Deus autem omnipotens. s. 17. c.— Benedicat tibi. s. 1.—Jacob vidit in somnis scalam, etc. usque per eam. 2 2. q. 181. 4. ad 7. — Et ero custos tuus. 1a. q. 113. 1. ad 2.— Vere Dominus est in loco isto. 1a. q. 8. 2. c. et q. 52. 2. c. et q. 52. 3. ad 3.—Votum vovit Deo dicens, si Deus fuerit mecum, etc. usque domus Dei. 2 2. q. 88. 2. ad 1. — Cunctorumque quæ dederis mihi decimas offeram tibi. 2 2. q. 87. 1. ad 3.

CAPUT XXIX.

Indicavit ei quod frater patris sui esset. s. 13. —Sed Lia lippis erat oculis : Rachel decora facie, et venusto aspectu. 2 2. q. 179. 2. — Os meum et caro mea es. sup. q. 54. 1. 4.

CAPUT XXXI.

Timensque Jacob. 2 2. q. 158. 7. c. ad 3. — Cum jurgio ait. 2 2. q. 41. 2. ad 2.—Pone hic coram fratribus meis et fratribus tuis. s. 13.

CAPUT XXXII.

Vide Deum facie ad faciem. 1a. q. 12. 11. ad 1. 2 2. q. 180. 5. ad 1.—Ipse vero claudicabat pede. 2 2. q. 108. 7. ad 4.

CAPUT XXXIII.

Jacob adoravit pronus in terram, similiter ancillæ et uxores et filii ejus. s. 18.—Quasi viderem vultum Dei. s. 3. et 32.—Ob stuprum sororis. 2 2. q. 154. 1. c. et 6. o.

CAPUT XXXV.

Apparuit Deus Jacob. s. 32.—Benedixitque ei. s. 1.—Ego sum Deus omnipotens. s. 17.—Crescit et multiplicate. s. 1.

CAPUT XXXVII.

Accusavitque Joseph fratres suos crimine pessimo. 2 2. q. 33. 7. ad 2. et q. 154. 12. ad 4.—Non interficiamus animam ejus. infr. 46.

CAPUT XXXVIII.

Nunciatum est Thamar, quod Judas socer ejus etc. usque fi. 2 2. q. 154. 2 ad 3.

CAPUT XXXIX.

Benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Joseph. s. 1. — Et ille, scilicet Joseph, recusabat stuprum. 2 2. q. 154. 6. ad 2.

CAPUT XLI.

Post duos annos vidit Pharao somnium. 2 2. q. 173. 2. c.—Uterque vidimus somnium præsagium futurorum. 2 2. q. 95. 6. c. — Erat ibi puer Hebræus, usque eventus. 2 2. q. 173. 7. c.

CAPUT XLII.

Cumque adorassent eum scilicet Joseph fratres sui. s. 18.— Per salutem Pharaonis. 2 2. q. 89. 6. b.—Deducetis canos meos cum dolore ad inferos. sup. q. 69. 4. c.

CAPUT XLIII.

Deus autem meus omnipotens. s. 17.—Et adoraverunt proni in terra. s. 18.

CAPUT XLIV.

Sciphus quem furati estis, etc. usque in quo augurari solet. 2 2. q. 94. 7. ad 1. — An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia. Ibidem.

CAPUT XLV.

Nec poterant respondere fratres, nimio timore perterriti. 1 2. q. 44. 1. ad 2.

CAPUT XLVI.

Ego descendam tecum. s. 3. — Cunctæ animæ quæ egressæ sunt de femore Jacob. 1a. q. 3. 2. ad 1. 1a. q. 118. 2. ad 1.—Detestantur Ægyptii omnes pastores ovium. 1 2. q. 102. 3. ad 2.

CAPUT XLVII.

Adoravit vestigium virgæ ejus. s. 18. — Pone manum sub femore meo. s. 24.

CAPUT XLVIII.

Deus omnipotens. s. 17.—Apparuit mihi. s. 32 —Adoravit pronus in terram. s. 18.

CAPUT XLIX.

Ascendisti cubile patris tui. 2 2. q. 154. 8. ad 1. — Benedicet tibi. s. 1. — Quam, scilicet speluncam, emit Abraham, etc. usque sepulchri. s. 23. — Finitisque mandatis, quibus filios instruebat. 1 2. q. 100. 5. ad 4. 2 2. q. 101. 1. c. et q. 102. 1. c. et q. 106. 1. c. et 6. ad 1.

CAPUT L.

Præcepitque servis suis medicis, ut aromatibus condirent patrem. 3a. q. 51. 2. ad 2.—Pater meus adjuraverit me. s. 24.— Sepelierunt eum in spelunca duplici, quam emerat Abraham, etc. usque Mambre. s. 23. — Veneruntque ad eum scilicet Joseph fratres sui, et proni in terram adoraverunt. s. 18.—Num Dei possumus resistere voluntati. 1a. q. 19. 6. o. et q. 22. 2. ad 1. 1a. q. 103. 7. 8. o.— Quam [illegible] Deus Abraham. s. 22.

AUCTORITATES EX LIBRO EXODI.

CAPUT I.

Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit illis domos. 1 2. q. 114. 10. ad 2. 22. q. 110. 3. ad 2. et 4. ad 4.

CAPUT II.

Moyses percussum Ægyptium abscondit sabulo. 2 2. q. 60. 6. ad 2. —Accepitque Sephoram filiam ejus, quæ peperit ei filium. Infr. 34.

CAPUT III.

Terram quæ fluit lacte et melle. 1 2. q. 102. 3. ad 2. 3ª. q. 73. 6. o. et q. 74. 6. ad 1. — Quis ego sum, ut vadam ad Pharaonem, etc. 2 2. q. 185. 2. ad 2. — Ego sum qui sum et qui est. 1ª. q. 2. 3. o. et q. 13. 11. o. — Dominus Deus vocavit nos. 1 2. q. 113. 1. ad 3. — Ibimus viam trium dierum in solitudine. 22. q. 88. 8. o. — Postulabit mulier a vicina, etc. usque fi. 1 2. q. 94. 5. ad 2. et q. 100. 8. ad 3. 22. q. 66. 5. ad 1. 22. q. 104. 4. ad 2.

CAPUT IV.

Iratus est Dominus in Moysem. 1ª. q. 3. 2. ad 2. et q. 19. 11. c. et q. 20. 1. ad 2. et q. 59. 4. ad 1. et 2 2. q. 162. 3. c. — Et indurabo cor ejus. 1ª. q. 23. 3. ad 2. et q. 48. 6. c. et q. 49. 2. o. et q. 63. 5. c. 1 2. q. 79. 1. ad 1. et 3. o. et q. 87. 1. ad 2. 2 2. q. 15. 1. o. et q. 19. 1. ad 3. et q. 24. 10. c. — Tulit illico Sephora acutissimam petram, et circumcidit præputium filii sui. 3ª. q. 70. 3. ad 2.

CAPUT V.

Vocavit nos. s. 3. — Eamus viam trium dierum. s. 3.

CAPUT VI.

Dixit Dominus ad Moysem. 1ª. q. 43. 7. ad 5. 1 2. q. 98. 3. ad 1. — Et nomen meum Adonaï, non indicavi eis. 2 2. q. 17. 4. 6. b.— Cum incircumcisus sim labiis. 5ª. q. 70. 4. ad 3.

CAPUT VII.

Ecce constitui te Deum Pharaonis. 1ª. q. 13. 9. 10. — Sed ego indurabo eum. s. 4. — Feceruntque similiter malefici, per incantationes. 1ª. q. 100. 4. ad 2. et q. 114. 4. o. 2 2. q. 178. 2. c. ad 3.

CAPUT VIII.

Dixitque Dominus ad Moysem. s. 6.—Fecerunt autem et malefici per incantationes suas similiter. s. 7. — Malefici non potuerunt educere cinifes: ideo dixerunt : Digitus Dei est hic. 1ª. q. 52. 1. ad 1. et q. 56. 1. ad 1. — Viam trium dierum ibimus in solitudine. s. 3.

CAPUT IX.

Dixit Dominus ad Moysem. s. 6.—Induravitque Dominus cor Pharaonis. s. 4.

CAPUT X.

Ego enim induravi cor Pharaonis, et servorum ejus. s. 4. — Dixit Dominus ad Moysem. s. 6. — Purgemus cum filiis et filiabus. s. 3.

CAPUT XI.

Dices ergo omni plebi ut postulet, usque Ægyptiis. s. 3. — Et induravit Dominus cor Pharaonis. s. 4.

CAPUT XII.

Dixit Dominus ad Moysem. s. 6. — Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum, usque fi. 1 2. q. 102 3. ad 2.—In cunctis diis Ægypti. s. 7. — Habebitis hanc diem in monumentum, et celebrabitis eam solemnem Domino. 1 2. q. 100. 5. ad 2. et q. 102. 4. ad 10. et 5. ad 2. — Azyma comedetis septem diebus. 3ª. q. 74. 4. c. ad 3. — Septem diebus fermentatum non invenietur in domibus vestris. 1 2. q. 102. 3. ad 14. 3ª. q. 74. 4. c. et ad 3.—Et petierunt ab Ægyptiis vasa, usque profecti. s. 3.— Omnis alienigena non comedet ex eo, scilicet phase. 1 2. q. 102. 5. c. 3ª. q. 37. 1. et q. 40. 4. c. et q. 70. 4. — Si quis circumcisus non fuerit, non vescetur ex eo, scilicet Phase. s. — Eadem lex erit indigenæ et colono qui peregrinantur apud vos. 1 2. q. 105. 3. o.

CAPUT XIII.

Locutus est Dominus ad Moysem dicens. s. 6.— Sanctifica mihi omne primogenitum. 3ª. q. 28. 2. ad 1. et q. 37. 3. ad 1.—Ut non comedatis fermentatum. s. 12.—Terram fluentem lacte et melle. s. 3. — Septem diebus vesceris azymis. s. 12.

CAPUT XIV.

Locutus est Dominus ad Moysem dicens. s. 6.— Indurabo cor Pharaonis, etc. s. 4.

CAPUT XV.

Iste Deus meus. 1ª. q. 39. 8. ad 3. — Omnipotens nomen ejus. 1ª. q. 13. 1.—Misisti iram tuam. s. 4. — In spiritu furoris tui. Ibidem. — Dominus regnabit in æternum et ultra. 1ª. q. 10. 2. ad 2. — Magnificus in sanctitate. 2 2. q. 134. 2. ad 3.

CAPUT XVI.

Dixit Dominus ad Moysem. s. 6.—Requies sabbati sanctificata est Domino, inf. 20.—Filii autem vestri comederunt manna quadraginta annis, donec usque Canahan. 1 2. q. 102. 3. ad 2. 3ª. q. 73. 6. o. et q. 74. 6. ad 1.

CAPUT XVII.

Et bellum Dei erit contra Amalech, a generatione in generationem. 1 2. q. 105. 3. c. ad 1.

CAPUT XVIII.

Super omnes deos. s. 7.

CAPUT XIX.

Vocavitque Moysem Dominus. s. 3.— Portaverim vos super alas aquilarum. 2 2. q. 123. 6. ad 1. et ad 2. — Eritis mihi in peculium de cunctis populis. 1 2. q. 105. 1. ad 1. — Veniam ad te. 1ª. q. 3. 1. ad 5. q. 9. 1. ad 3. — Audiat me populus loquentem ad te. s. 6. — Omnis qui tetigerit montem, etc. usque non vivet. 2 2. q. 33. 4. ad 1.

CAPUT XX.

Locutus est Dominus cunctos sermones hos. s. 6. — Non habebis deos alienos. s. 7. — Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem. 1 2. q. 100. 7. ad 2. et ad 3. et ad 4. 2 2. q. 122. 2. ad 2. et 3. q. 25. 3. ad 1. et ad 2. et ad 3.—Non adorabis ea neque coles. 2 2. q. 84. 1. ad 1 et 2 2. q. 94. 2. 3. o. q. 122. 2. o. et q. 161. 5. ad 1. 3ª. q. 25. 3. ad 1. 2. et 3. — Deus zelotes. 1 2. q. 28. 4. o. — Visitans iniquitates patrum in filios. 1 2. q. 81. 1. ad 1. et 2. ad 1. et q. 87. 7. 8. o. 2 2. q. 108. 4. o. et q. 164. 1. ad 4. 3ª q. 14. 1. ad 1. — In tertiam et quartam generationem. 1 2. q. 87. 8. ad 1. 2 2. q. 108. 4. ad 1. — Qui oderunt me. 1ª. q. 60. 5. ad 5. 2 2. q. 13. 4. o. et 6. ad 2. et q. 34. 1. o. 2. o.—Et faciens misericordiam in millia, etc. usque præcepta mea. 1 2. q. 100. 7. ad 2. et ad 3. et ad 4. 3ª. q. 84. 10. c. — Non assumes nomen Do-

mini Dei tui in vanum. 1 2. q. 100. 7. ad 4. et 5. c. et 11. c. ad 2. 2 2. q. 122. 3. o. — Qui assumpserit nomen Dei sui. 1 2. q. 100. 5. c. 2 2. q. 89. 1. 14. o. q. 98. 2. c. — Neque enim habebit insontem Dominus eum, etc. usque frustra. 1 2. q. 100. 7. ad 2. — Memento ut diem sabbati sanctifices. 1 2. q. 100. 5. ad 2. et 7. ad 2. et ad 5. et 11. c. et q. 102. 2. c. et 4. ad 10. et 103. 4. c. 2 2. q. 35. 3. ad 1. 2 2. q. 122. 4. o. — Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua, etc. usque portas tuas. 1 2. q. 100. 8. ad 4. et q. 107. 2. ad 3. 2 2. q. 40. 4. o. q. 122. 4. ad 3. 3ª. q. 40. 4. ad 1. et ad 3. — ex enim diebus fecit Deus cœlum et terram, etc. sque in eis sunt. 1ª. q. 68. 1. ad 1. et q. suiv. 1 2. q. 100. 7. ad 2. — Honora patrem tuum, matrem tuam. 1 2. q. 100. 5. c. ad 4. et 11. c. 2 2. q. 33. 2. ad 2. 2 2. q. 101. 2. o. et q. 104. 5. ad 1. et q. 106. 3. c. ad 5. et q. 122. 5. o. et q. 189. 6. c. ad 1. — Ut sis longævus super terram. 1 2. q. 100. 7. ad 3. et ad 4. 2 2. q. 122. 5. ad 4. — Non occides. 1 2. q. 100. 4. c. et 8. ad 3. et 11. c. 2 2. q. 64. 3. o. et 5. ad 2. et ad 3. et 7. c. et 8. o. et q. 65. 1. c. ad 4. 2 2. q. 122. 6. ad 2. — Non mœchaberis. 1 2. q. 100. 11. c. 2 2. q. 170. 1. o. — Non furtum facies. 1 2. q. 100. 11. c. 2 2. q. 122. 6. ad 2. — Non falsum testimonium dices. 1 2. q. 100. 11. c. 2 2. q. 70. 4. o. et q. 110. 4. ad 2. et q. 122. 6. ad 2. — Non concupisces. 1 2. q. 100. 5. c. ad 5. et ad 6. et 4. ad 3. et 11. c. 2 2. q. 122. 6. ad 3. et ad 4. et q. 170. 1. c. — Venit Deus. s. 19. — Non facietis deos argenteos, et deos aureos non facietis vobis. s. 7. — Altare de terra facietis mihi, etc. usque polluetur. 1 2. q. 102. 4. ad 7. et 3ª. q. 83. 3. ad 5. — Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua. 1 2. q. 102. 4. ad 4.

CAPUT XXI.

Si emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi, in septimo egredietur liber gratis. 1 2. q. 105. 4. ad 1. — Offerat eum Dominus diis. s. 7. — Si dixerit servus, diligo, etc. erit ei servus in sæculum. 1 2. q. 105. 2. ad 10. — Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancillæ, etc. 1 2. q. 105. 4. ad 4. — Qui percusserit hominem volens occidere eum, morte moriatur. s. 20. — Qui furatus fuerit hominem et vendiderit, etc. moriatur. 1 2. q. 105. 2. ad 10. — Et percusserit alter proximum, etc. usque restituat. 1 2. q. 105. 4. ad 5. — Qui percusserit servum suum, etc. usque illius est. 1 2. q. 105. 4. ad 5. — Si percusserit quis mulierem prægnantem, etc. usque livore. 2 2. q. 64. 8. ad 2. — Si bos cornu petierit, etc. usque opprimetur. 1 2. q. 105. 2. ad 11. — Si quis aperuit cisternam, etc. usque erit. 2 2. q. 43. 1. c. 2 2. q. 189. 1. ad 3.

CAPUT XXII.

Si quis furatus fuerit ovem aut bovem, etc. usque pro una ove. 1 2. q. 105. 2. ad 9. 2 2. q. 62. 3. ad 1. et q. 66. 6. ad 2. 3ª. q. 49. 6. c. — Applicabitur ad deos. s. 7. — Si quis amico commendaverit pecuniam, etc. usque non restituet. 1 2. q. 105. 2. ad 4. et ad 3. 2 2. q. 62 6. c. — Qui a proximo suo quicquam horum mutuo postulaverit, etc. usque operis sui. Ibidem. — Qui coierit cum jumento, morte moriatur. 1 2. q. 105. 2. ad 11. 2 2. q. 154. 12. ad 4. — Qui immolat diis occidetur præter Domino soli. 1 2. q. 102. 3. c. 2 2. q. 184. 1. ad 1. et q. 85. 2. o. 2 2. q. 94. 2. c. 3. q. 48. 3. c. — Indignabitur furor meus. s. 4. — Non negabis unum quasi exactor, nec usuris opprimes. 2 2. q. 78. 4. o. — Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum, etc. usque dormiat. 1 2. q. 99. 5. et q. 105. 2. ad 4. 2 2. q. 62 8. c. — Quia misericors sum. 1ª. q. 21. 3. o. 2 2. q. 30. 2. ad 1. — Decimas tuas non tardabis offerre. 2 2. q. 87. 1. o. 3ª. q. 31. 8. c. — Et primitias. 2 2. q. 85. 3. ad 3. et q. 86. 4. o. — Primogenitum filiorum tuorum dabis mihi, de bobus quoque et ovibus similiter facies. s. 13. — Septem diebus sit cum matre sua, die octava reddes illum mihi. 1 2. q. 102. 3. ad 7. et 5. ad 1. 3ª. q. 70. 3. ad 3. — Pupillo et viduæ non nocebitis. 2 2. q. 63. 4. ad 2.

CAPUT XXIII.

Non suscipies vocem mendacii. 2 2. q. 69. 1. 2. o. et q. 70. 4. c. 2 2. q. 110. 3. 4. o. et q. 111. 1. c. et q. 124. 5. ad 2. — Nec junges manum tuam, ut pro impio falsum dicas testimonium. s. 20. — Pauperis quoque non misereberis in judicio. 2 2. q. 63. 4. ad 3. — Et insontem et justum non occides. s. 20. — Sex diebus operaberis, septima die cessabis. s. 20. — Per nomen externorum deorum non jurabis. s. 20. 2 2. q. 89. 6. o. — Solemnitatem azymorum custodies. s. 12. — Azyma comedetis septem diebus. Ibid. — Non immolabis super fermentum. Ibid. — Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui. 2 2. q. 85. 3. ad 3. et q. 86. 4. o. — Non coques hædum in lacte matris suæ. 1 2. q. 102. 6. ad 4. et ad 8. — Et est nomen meum in illo scilicet angelo. s. 6. — Non adorabis deos eorum, neque coles. s. 20. et 7.

CAPUT XXIV.

Moysi quoque dixit Deus. s. 6. — Et vocavit eum, scilicet Moysem, Dominus. s. 3. — Daboque tibi duas tabulas lapideas, infr. 31. — Moyses fuit ibi, scilicet in monte, quadraginta diebus, et quadraginta noctibus 2 2. q. 147. 5. c. et 3ª. q. 40. 2. ad 3. — Si quid natum fuerit quæstionis inter vos, sup. q. 20. 2. ad 3.

CAPUT XXV.

Locutus est Dominus ad Moysem. s. 6. — Tollant mihi primitias ab omni homine. s. 22. — Arcam de lignis Sethim compingite, cujus longitudo, etc. usque fin. 1 2. q. 102. 4. ad 6. — Qui scilicet vectes, semper erunt in circulis. 1 2. q. 65. 2. 3. 5. o. 2 2. q. 23. 7. o. 2 2. q. 108. 2. ad 2. — Duos quoque cherubim aureos et productiles facies, etc. usque inde. 1 2. q. 102. 4. ad 6. — Facies alteram coronam aureolam. sup. q. 96. 1. c. — Facies et candelabrum ductile de auro mundissimo. 1 2. q. 102. 4. ad 6. — Facies et lucernas septem. Ibid.

CAPUT XXVI.

Tabernaculum ita fiet, etc. usque fin. 1 2. q. 102. 4. ad 2. — Facies et velum de hyacintho, etc. usque fin. 1 2. q. 102. 4. ad 4.

CAPUT XXVII.

Facies et altare de lignis Sethim, etc. usque fin. s. 20. — Facies et atrium tabernaculi, etc. usque fin. 1 2. q. 102. 4. c. — Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus, etc. ex ære facies. 1 2. q. 102. 4. ad 7.

CAPUT XXVIII.

Loqueris cunctis sapientibus corde, quos replevi spiritu prudentiæ, etc. infr. 31. — Hæc autem erunt vestimenta, quæ facient, etc. usque fin

1 2. q. 102. 3. ad 10. — Sacrificium est Domino. 2 2. q. 81. 4. ad 1. 3ª. q. 22. 2. c. et q. 48. 3. c.

CAPUT XXIX.

Sed et hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur, etc. usque fin. 1 2. q. 102. 5. ad 8. et q. 103. 2. ad 1. 3ª. q. 62. 6. ad 2. — Agnos anniculos duos per singulos dies jugiter. 1 2. q. 102. 4. ad 10. et 3ª. q. 22. 3. ad 3. — Ut sacerdotio fungantur mihi. 3ª. q. 22. 6. ad 2.

CAPUT XXX.

Faciesque altare ad adolendum thymiama, etc. usque tegitur. s. 20. — Locutus est Dominus ad Moysem. s. 6. — Sanctificabisque omnia. 2 2. q. 81. 8. c. 3ª. q. 62. 6. ad 2. et q. 63. 6. ad 2.

CAPUT XXXI.

Locutus est Dominus ad Moysem. s. 6. — Ecce vocavi ex nomine Beschel. 1 2. q. 113. 1. ad 3. — Videte ut sabbatum meum custodiatis. s. 20. — Qui fecerit opus in eo. Ibidem. — Sex enim diebus fecit Dominus cœlum et terram. s. 20. — Dedit Dominus Moysi duas tabulas lapideas. 1 2. q. 98. 2. 3. o. et q. 107. 1. c. 3ª. q. 42. 4. ad 2.

CAPUT XXXII.

Fac nobis deos. s. 7. — Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. 2 2. q. 168. 2. ad 2. et 3. ad 2. — Ut irascatur furor meus. s. 4. — Portans duas tabulas. s. 31. — Inducens super eum peccatum maximum. 1 2. q. 102. 3. 11. 2 2. q. 10. 3. o. et q. 13. 3. c. et q. 59. 2. o. 2 2. q. 94. 3. o. 3ª. q. 80. 5. c. — Consecrastis manus vestras hodie Domino, etc. usque benedictio. 1 2. q. 102. 5. ad 8. et 9. — De libro tuo quem scripsisti. 1ª. q. 24. o. et q. 59. 8. fin. — Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo. 1ª. q. 24. 3. o. — Angelus meus præcedet te. 1ª. q. 113. 1. o.

CAPUT XXXIII.

Terram fluentem lacte et melle. s. 3. — Et mittam præcursorem tui angelum. 1ª. q. 113. o. — Loquebatur autem Dominus ad Moysem, facie ad faciem. 1 2. q. 98. 3. ad 2. 2 2. q. 174. 4. c. ad 1. — Novi te ex nomine. 1 2. q. 112. 5. ad 5. 2 2. q. 172. 4. — Præcipis ut educam populum istum. 1 2. q. 90. 2. ad 1. 2 2. q. 174. 4. c. et ad 1. — Ostende mihi viam tuam, et gloriam tuam. 1ª. q. 12. 11. ad 2. 2 2. q. 174. 4. c. et 5. ad 1. et q. 175. 3. ad 2. et q. 180. 5. c. — Et requiem meam dabo tibi. 1ª. q. 73. 3. c. 1 2. q. 3. 4. ad 1. et 8. c. 2 2. q. 18. 3. c. — Non videbit me homo, et vivet. 1ª. q. 12. 11. o. et q. 13. 1. c. et 2. ad 3. 1 2. q. 5. c. et 3. c. 1ª. q. 93. o. 2 2. q. 180. 5. o. et q. 175. 4. o. et 5. c. — Non poteris videre faciem meam. 1ª. q. 12. 4. o. et q. 23. 1. c. et q. 56. 3. c. ad 2. et q. 62. 1. c. et q. 64. 1. ad 2. 1ª. q. 94. 2. c. et q. 108. 4. c. et 1 2. q. 5. 3. c. 3ª. q. 10. 4. ad 2. — Stabis supra petram. 1ª. q. 102. 1. ad 4. — Cumque transibit gloria mea. 2 2. q. 171. 2. c. — Et videbis posteriora mea. 1ª. q. 12. 2. c. ad 1.

CAPUT XXXIV.

Præcide mihi duas tabulas lapideas. s. 31. — Deus misericors, et multæ miserationis. s. 22. — Et clemens. 2 2. q. 157. 1. 2. o. et 3. c. et 4. ad 3. et q. 169. 1. c. et 4. c. ad 3. — Patiens. 2 2. q. 123. 3. ad 1. et ad 2. — Et verax. 1ª. q. 16. 5. o. 1 2. q. 3. 7. c. 1 2. q. 93. 1. ad 3. 2 2. q. 27. 4. o. — Qui custodis misericordiam in millia s. 20. — Qui reddes iniquitates patrum in filiis ac nepotibus, in tertiam et quartam progeniem. s. 20. — Noli adorare Deum alienum. s. 20. — Dominus zelotes. Ibid. — Deus æmulator. Ibid. — Cum fornicati fuerint cum diis suis. 2 2. q. 151. 2. c. ad 3. — Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis. 1 2. q. 105. 4. ad 6. sup. q. 59. 1. — Deos conflatiles non facies tibi. s. 20. — Solemnitatem azymorum custodies. s. 12. — Septem diebus vesceris azymis. Ibid. — Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum. 1 2. q. 105. 3. ad 1. 2 2. q. 10. 9. o. q. 46. 2. ad 3. et fin. — Sex diebus operaberis, in die septimo cessabis arare et metere. s. 20. — Non immolabis super fermento. s. 12. — Primitias frugum terræ tuæ offeres. s. 22. — Non coques hædum in lacte matris suæ. s. 23. — Fuit ergo ibi cum Deo quadraginta dies et quadraginta noctes, etc. s. 24.

CAPUT XXXV.

Sex diebus facietis opus : septimus dies erit vobis sanctus. s. 20. — Separate apud vos primitias Domino. s. 22. — Faciat tabernaculum suum. s. 26. — Ecce vocavit Dominus ex nomine. s. 3. — Omnes viri ac mulieres mente promptissima atque devota obturere donaria. 2 2. q. 85. 3. ad 3. et q. 88. 4. c. — Ecce vocavit Dominus ex nomine Beseleel. 1 2. q. 113. 1. ad 3. — Et implevit eum spiritu Dei, sapientia, intelligentia, scientia et omni doctrina, ad excogitandum et faciendum opus. 1 2. q. 57. 2. 6. o. q. 8. 3. o. et q. 9. 1. c. et 2. et 3. o.

CAPUT XXXVI.

Omnis sapiens quibus Dominus dedit sapientiam et intellectum. Ibidem.

CAPUT XXXVII.

Fecit autem Beseleel et arcam. s. 25. — Fecit et propitiatorium. Ibidem. — Duos etiam cherubim. Ibidem. — Fecit et mensam de lignis Sethim. — Fecit et altare thymiamatis de lignis. s. 20.

CAPUT XXXVIII.

Fecit et altare holocausti. 1 2. q. 102. ad 7. o.

CAPUT XXXIX.

De hyacintho et purpura vermiculo ac bysso fecit vestes. usque fi. s. 28. — Altare aureum, et altare æneum. s. 20. — Et obtulerunt opertorium de pellibus arietum rubricatis operimentum de hyacintinis pellibus. 1 2. q. 102. 4. ad 8. o.

CAPUT XL.

Locutus est ad Moysem. s. 6. — Mense primo, prima die mensis eriges tabernaculum. usque fi. s. 26. — Et assumpto unctionis oleo, unges tabernaculum cum vasis suis. 1 2. q. 102. 4 ad 9. — Ut sanctificentur. s. 30. — Applicabisque Aaron, et filios ejus, usque fi. et fecit. s. 29. — Altare aureum, et altare holocaustum. s. 20. — Posuit in tabernaculo. 1 2. q. 102. 4. ad 6.

AUCTORITATES

EX LIBRO LEVITICI.

CAPUT I.

Si holocaustum fuerit ejus oblatio ac de armento, masculum immaculatum offeret. 1 2. q. 102. 3. ad 8. et ad 9. — Sanguinem ejus fundentes per altaris circuitum. 1 2. q. 102. 3. ad 8. — De turturibus et pullis columbæ offeret. 1 2. q. 102. 3. ad 2. et ad 4. et ad 6. et ad 9. 3ª. q. 37. 3. ad 4. — Retorto ad collum capite ac rupto vulneris loco. 1 2. q. 102. 3. ad 6.

CAPUT II.

Similis erit ejus oblatio, fundetque super eam

oleum et thus. usque fi. 1 2. q. 102. 3. ad 12. et ad 13. et ad 14. — Nec quicquam mellis adolebitur in sacrificio Domini. 1 2. q. 102. 3. ad 14. — In omni oblatione offeres sal. 1 2. q. 102. 3. ad 13. et ad 14.

CAPUT III.

Si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio. usque fi. 1 2. q. 102. 3. ad 8. et ad 9. — Sive marem sive feminam. 1 2. q. 102. 3. ad 9. — Immaculata offeret. 1 2 q. 102. 3. ad 7. 2 2. q. 86. 3. ad 3. — Fundent sanguinem per circuitum altaris. s. 1. — Omnis adeps erit Domini. 1 2. q. 102. 3. ad 8. et 6. ad 1. — Nec adipem nec sanguinem omnino comedeis. Ibid. — Offerunt Domino caudam totam. 2 2. q. 138. 1. ad 3.

CAPUT IV.

Qui peccaverit per ignorantiam, et de universis nandatis Domini. usque fi. 1 2. q. 102. 3. ad 8. et q. 103. 2. ad 9. — Immaculatum offeret Domino. s. 3. — Sanguinem fundet. s. 1. — Omnem adipem offeret Domino. s. 3. — Rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato ejus, et dimittetur ei. 1 2. q. 103. 2. c. — Hauriet quoque de sanguine vituli inferens illum in tabernaculum testimonii. 1 2. q. 102. 5. ad 6. — Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eum septies coram Domino contra velum sanctuarii. 1 2. q. 102. 5. ad 5. — Ponetque de sanguine ejus super cornua altaris thymiamatis. s. 1. et 4. — Ponetque manum super caput hostiæ pro peccato suo. 1 2. q. 102. 5. ad 6.

CAPUT V.

Qui audierit vocem jurantis. usque anima. 2 2. q. 98. 4. ad 3. — Anima quæ tetigerit aliquid immundum. usque deliquit. 1 2. q. 102. 5. ad 4. 3ª q. 40. 4. ad 2. — Offerat agnam de gregibus sive capram. s. 3. — Orabit pro eo sacerdos, et pro peccato ejus. s. 4. — Offerat duos turtures, aut duos pullos columbarum. s. 1. — Retorquebit caput ejus ad pennulas. Ibid. — Quicquid autem reliquum fuerit ejus, faciet distillare ad fundamentum ejus. s. 1. — Non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est. 1 2. q. 102. 3. c. et ad 14.

CAPUT VI.

Offeret arietem immaculatum. s. 3. — Reddet omnia quæ per fraudem voluit obtinere integra. 2 2. q. 62. 2. o. et q. 79. 3. ad 2. — Et quintam insuper partem domino, cui damnum intulit. 1 2. q. 105. 2. ad 9. 2 2. q. 62. 3. o. et 4. c. — Si rem perditam invenerit. 2 2. q. 66. 5. ad 2. — Qui rogabit pro eo, et dimittetur ei. s. 4. — Omne sacrificium sacerdotum igne cremabitur nec quisquam comedet ex eo. 1 2. q. 102. 3. ad 8.

CAPUT VII.

Sanguis ejus per gyrum fundetur altaris. s. 1. — Sicut pro peccato offertur hostia, ita et pro delicto. 1 2. q. 102. 3. ad 8. — Offerent ex ea caudam. s. 3. — Cujus carnes eadem comedentur die, usque rea erit. 1 2. q. 102. 5. ad 10. — Adipem non comedetis nec sanguinem. s. 3. — Pectusculum et armus dexter erit sacerdotis offerentis hostiam pacificorum. 1 2. q. 102. 3 ad 8. 2 2. q. 85. o. — Quæ tetigerit immundum. s. 5. — Fudit reliquum sanguinem ad fundamenta ejus. s. 1. — Posuerunt super caput hostiæ Aaron et filii ejus. s. 4. — Et caudam. s. 3.

CAPUT IX.

Utrumque immaculatum. s. 3. — Reliquum fudit ad basim ejus. s. 1. — Et caudam. s. 3. — Pectora et armos dextros separavit Aaron. s. 7. — Laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas. 2 2. q. 84. 3. ad 1. et q. 82. 2. ad 1. et q. 85. 3. o. et q. 88. 4. ad. 1.

CAPUT X.

Pectusculum quod oblatum est et armum. s. 7.

CAPUT XI.

Hæc sunt animalia quæ comedere debetis. usque fi. 1 2. q. 102. 6. ad 1. et ad 2. — Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit. s. 5. — Usque ad vesperam. 1 2. q. 102. 5. ad 5. — Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. 1 2. q. 98. 4. 6. et 5. c. et q. 99. 2. c.

CAPUT XII.

Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus. usque fi. 1 2. q. 102. 5 ad 4. et 3ª q. 37. 3. c. ad 1. et 4. ad 2. — Pullum columbæ sive turturem. s. 1. — Orabitque pro ea sacerdos, et sic mundabitur. s. 4.

CAPUT XIII.

Homo in cujus carne et cute ortus fuerit diversus color. usque fi. 1 2. q. 102. 5. ad 4. et q. 107. 2. ad 4. — Vestis lanea sive linea quæ lepram habuerit. usque fi. 1 2. q. 102. 5. 4.

CAPUT XIV.

Hic est ritus leprosi, quando mundandus est, etc. usque fi. 1 2. q. 102. 5 ad 7. et q. 103. 2. ad 3. — Et duos pullos columbæ. s. 1. — Rogabit pro eo coram Domino. s. 4. — Offeret agnum immaculatum. s. 3. — Sicut enim pro peccato, ita et pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia. s. 7. — Si fuerit plaga lepræ in ædibus, etc. usque fi. 1 2. q. 102. 5. ad 4.

CAPUT XV.

Vir qui patitur fluxum seminis, immundus erit. usque fi. 1 2. q. 102. 5. ad 4. — Qui tetigerit, etc. immundus erit. s. 5. Usque ad vesperam. s. 11. — Sumet duos turtures, aut duos pullos columbarum. s. 1. — Mulier quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, etc. usque fi. 1 2. q. 102. 5. ad 4. — Rogabitque pro eo coram Domino. s. 4.

CAPUT XVI.

Duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonii. usque fi. 1 2. q. 102. ad 6. — Orabit pro se et pro domo sua. s. 4. — Mense septimo decima mensis, etc. erit expiatio vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris. 1 2. q. 102. 4. ad 10. et 5. ad 6. q. 103. 2. ad 1. et 3. ad 4. 3ª. q. 73. 6. c.

CAPUT XVII.

Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini. s. 1. — Si comederit sanguinem. s. 3. — Anima omnis carnis in sanguine est. 1 2. q. 102. 3 ad 8. — Contaminatus erit usque ad vesperam. 1 2. q. 102. 5. ad 4.

CAPUT XVIII.

Facietis præcepta mea, atque judicia mea servabitis, et ambulabitis in eis. 1 2. q. 99. 4. ad 2. — Quæ faciens homo, vivet in eis. 1 2. q. 100. 12. ad 2. — Talis coitus incestus est. 2 2. q. 154. 1. c. et 9. o. — Sororem uxoris tuæ, in pellicatum non accipies. 1 2. q. 101. 3. ad 2. — Ad mulierem quæ patitur menstruum, non accedes. 1 2. q. 102. 5. ad 4. — De semine tuo non dabis, ut consecretur idolo Moloch. 2 2. q. 81. 5. ad 1. — Cum masculo non commisceberis, etc. 2 2. q. 142. 4. ad 3. et q.

154. 11. 12. o. 3ª. q. 70. 2. ad 4. — Cum omni pecore non coibis, etc. usque scelus est. 2 2. q. 154. 11. ad 2. et 12. ad 4.—Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis. sup. q. 55. 6. c.

CAPUT XIX.

Sancti estote, quia ego sanctus sum. s. 11. —Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino, ut sit placabilis. s. 3. — Eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, et die altero, etc. usque polluit. s. 7. — Cum messueris segetes terræ tuæ, non tondebis usque ad solum, etc. usque dimittes. 2 2. q. 101. 1. ad 2.—Nec decipiet unusquisque proximum suum. 2 2. q. 55. 5. o. et q. 56. 2. 2 2. q. 118. 8. o. — Non facies calumniam. 2 2. q. 68. 3. c. ad 1. et q. 69. c. — Nec vi opprimes eum. 22. q. 68. 8. c. q. 118. 8. o.—Non morabitur merces mercenarii tui apud te usque mane. 1 2. q. 105. 2. ad 6.— Non maledices surdo. 2 2. q. 76. 3. o.— Timebis Dominum Deum tuum. 1 2. q. 67. 4. ad 2. 2 2. q. 7. 1. c. et q. 19. 2. o.—Non injustè judicabis. 2 2. q. 60. 2. 3. 6. o. et q. 67. 1. o. 3ª. q. 59. 1. c. — Non eris criminator. 2 2. q. 62. 2. ad 2. et q. 73. 1. ad 2. et q. 74. 1. ad 3. et 2. o. — Nec susurro in populis. 2 2. q. 74. o. et q. 75. 1. c. —Non oderis fratrem tuum. 2 2. q. 25. 6. o. et q. 34. 4. o. — Sed publicè argue eum. 2 2. q. 33. 7. o. 3ª. q. 35. 1. ad 1. — Jumenta tua non facies coire cum alterius generis animantibus. 1 2. q. 102. 6. ad 8. — Agrum tuum non seres diverso semine. 1 2. q. 102. 6. ad 9. — Veste quæ ex duobus texta est, non indueris. 1 2. q. 102. 6. ad 6. — Orabitque pro eo sacerdos, etc. usque et dimittetur peccatum. s. 4. — Cum ingressi fueritis terram et plantaveritis ligna pomifera, auferetis præputia eorum, etc. usque proferunt. 1 2. q. 102. 6. ad 5. — Non comedetis carnem cum sanguine. s. 3.— Non augurabimini. 1 2. q. 100. 11. c. 2 2. q. 95. 3. c. et 7. o. — Non observabitis somnia. 1 2. q. 100. 11. c. 2 2. q. 95. 6. o. — Super mortuo non incidetis carnes vestras. 2 2. q. 92. 1. 2. o.— Neque figuras aliquas, aut stigmata facietis vobis. 2 2. q. 94. 2. ad 1. — Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini. 1 2. q. 100. 11. c. 2 2. q. 95. 2.— Coram cano capite consurge, et honora personam senis. 1 2. q. 100. 11. c. fi. 2 2. q. 63. 3. ad 2. — Si habitaverit advena in terra vestra, etc. usque Ægypti. 1 2. q. 104. 4. o. et q. 105. 3. o. — Custodite omnia præcepta mea et universa judicia, et facite ea. s. 18.

CAPUT XX.

Anima quæ declinaverit ad magos et ariolos. s. 19. — Sanctificamini et estote sancti, quia et ego sanctus sum. s. 11. —Custodite præcepta mea, etc. s. 18. — Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, etc. s. 15. — Qui separavi vos a cæteris populis. 1 2. q. 56 3. ad 2. et ad 3.

CAPUT XXI.

Ne contaminetur sacerdos in mortibus, etc. usque fi. 1 2. q. 102. 6. ad 11. —Sancti erunt Deo suo. s. 11. — Filia sacerdotis, si deprehensa fuerit in stupro, etc. 3ª. q. 29. 1. ad 4. —Pontifex, id est, sacerdos maximus, etc. usque. qui sanctifico eum. 1 2. q. 102. 6. ad 11. — Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, etc. usque fi. 1 2. q. 102. 5. ad 9. sup. q. 36. 1. c.

CAPUT XXII.

Homo de semine Aaron qui fuerit leprosus, aut patiens fluxum seminis, etc. usque cibus illius est. Ibidem. — Qui tetigerit immundum, etc. s. 5. usque ad vesperam. s. 11. — Morticinum et captum a bestia non comedent. 1 2. q. 102. 6. ad 1. et ad 2. — Addet quintam partem cum eo quod comedit, et dabit sacerdoti. s. 6. — Quicunque obtulerit in holocaustum, illud erit masculum. s. 1. — Sine macula cuncta offerent. s. 3. — Non immolabuntur una die mater cum fœtibus suis. 1 2. q. 102. 6. ad 1. et ad 2. — Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione, etc. usque alterius diei. s. 7. — Custodite mandata, etc. s. 18.

CAPUT XXIII.

Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas, etc. usque fi. 1 2. q. 102. 4. ad 10. et q. 103. 3. ad 4. — Cædetur agnus immaculatus. s. 3. — Non secabitis eam usque ad solum, etc. s. 19. — Die decimo mensis septimi dies expiationum erit celeberrimus, etc. s. 16.—A quintodecimo die mensis hujus septimi feriæ tabernaculorum, septem diebus Domino, etc. 1 2. q. 102. 4. ad 10. et q. 103. 3. ad 4. — Dies primus vocabitur celeberrimus, atque sanctissimus. s. 1ª. — Dies octavus erit celeberrimus, atque sanctissimus. 1 2. q. 102. 5. ad 1. et 3ª. q. 70. 3. ad 3. — Sumetis die primo fructus arboris pulcherrimæ spatulasque palmarum, et ramos ligni densarum frondium, etc. 1 2. q. 102. 4. ad 10. fi.

CAPUT XXIV.

Qui blasphemaverit nomen Domini, morte morietur. 1 2. q. 110. 11. c. 2 2. q. 13. 2. 3ª. q. 80. 3. c. — Qui irrogaverit maculam, sicut fecit fiet ei, fracturam pro fractura, etc. usque cogetur. 1 2. q. 105. 2. ad 10. — Æquum judicium sit inter vos, etc. s. 19.

CAPUT XXV.

Anno jubilei redient omnes ad possessiones suas, etc. usque fi. 1 2. q. 105. 1. ad 3. — Facite præcepta mea et judicia custodite. s. 18.— Terra non vendetur in perpetuum, etc. usque vendetur. 1 2. q. 105. 2. c. ad 3. 2 2. q. 66. 2. c. — Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram. 1 2. q. 105. 3. ad 3. 2 2. q. 78. 1. o. — Computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit, et quod reliquum est reddet emptori, sicque recipiet possessionem suam. 2 2. q. 78. 2. ad 6. — Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum, etc. 1 2. q. 105. 4. ad 1. ad 4. sup. q. 14. 3. 1.

CAPUT XXVI.

Si in præceptis meis ambulaveritis, etc. usque fi. 1 2. q. 91. 5. c. et q. 99. 6. o. et q. 104. 1. ad 1. et q. 107. 1. ad 2. — Non abjiciet vos anima mea. 1ª. q. 3. 2. ad 1. et q. 19. 11. c.

CAPUT XXVII.

Animal quod immolari potest Domino, si quis voverit, mutari non potest. 22. q. 88. 10. ad 1.

AUCTORITATES

EX LIBRO NUMERORUM.

CAPUT I.

Tollite summam universæ congregationis filiorum Israel, etc. usque fi. 2 2. q. 108. 4. ad 1.

CAPUT II.

Ad orientem Judas. 2 2. q. 84. 3. ad 3.

CAPUT V.

Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt do

mino, et erit sacerdotis. 2 2. q. 62. 5. ad 3. — Vir cujus uxor erraverit, maritumque contemnens, dormierit cum altero viro, etc. usque fi. 1 2. q. 105. 4. ad 9. 2 2. q. 154. 6. ad 2. — Non fundet super eam oleum, nec imponet thus, quia sacrificium zelotypiæ est, et oblatio investigans adulterium. 1 2. q. 102. 5. ad 14. et q. 105. 4. ad 9. — Putrescat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur. 1 2. q. 105. 2. ad 3. — Vir sive mulier cum fecerit votum ut sanctificetur et voluerit se domino consecrare, etc. usque fin. 2 2. q. 186. 6.

CAPUT VII.

Capita familiarum. 1 2. q. 84. 3. 4. o. 3ᵃ. q. 8. 1. 8. c.

CAPUT X.

Capita multitudinis. s. 7.

CAPUT XI.

Auferam de spiritu tuo, et tradam eis. 1ᵃ. q. 36. 1. ad 3. sup. q. 37. 1. 2. — Qui in medio vestri est. 2 2. q. 188. 8. ad 2.

CAPUT XII.

Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad eum. 1ᵃ. q. 12. 11. ad 1. 2 2. q. 173. 3. ad 1. et q. 174. 1. ad 3. et 3 o. — At non talis servus meus Moyses. 2 2. q. 174. 4. o. 3ᵃ. q. 7. 8. ad 1. — Erat enim Moyses vir mitissimus, super omnes homines qui morabantur in terra. 2 2. q. 157. 4. ad 1.

CAPUT XV.

Colligentem ligna sabbato obruerunt lapidibus, ex præcepto Dei. 1 2. q. 105. 2. ad 9. — Faciant sibi fimbrias per angulos quatuor palliorum, etc. fi. 1 2. q. 102. 6. ad 7.

CAPUT XVI.

Dirupta est terra sub pedibus eorum, etc. 2 2. q. 39. 2. o.

CAPUT XVII.

Cumque oriretur seditio. 2 2. q. 42. o. — Invenit germinasse virgam Aaron. 1ᵃ. q. 69. 2. o.

CAPUT XVIII.

Tu et filii tui et domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem sanctuarii, etc. 1 2. q. 81. 1. ad 1. — Cum acceperitis a filiis Israel decimas quas dedi vobis, primitias eorum offerte Domino, id est decimam partem decimæ. 2 2. q. 87. 1. ad 4.

CAPUT XIX.

Præcipe filiis Israel ut adducant at te vaccam rufam, etc. usque fi. 1 2. q. 102. 5. ad 5. — Vas quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. 1 2. q. 102. 5. ad 4.

CAPUT XX.

Si in seditionem. s. 16. — Loquimini ad petram coram eis, et illa dabit aquas 1ᵃ. q. 102. 1. ad 4. — Egressus est obvius cum infinita multitudine. s. 7.

CAPUT XXII.

Dixit Deus ad Balaam. 2 2. q. 172. 6. ad 2. — Aperuitque Dominus os asinæ, et locuta est, etc. 2 2. q. 165. 2. ad 4.

CAPUT XXIII.

Nec ut filius hominis, ut mutetur. 1ᵃ. q. 19. 7. ad 2.

CAPUT XXIV.

Quàm pulchra tabernacula tua Jacob, et tentoria Israel. 1 2. q. 105. 1.

CAPUT XXV.

Phinees perfodit ambos, scilicet virum et mulierem in locis genitalibus. 2 2. q. 60. 6. ad 2.

CAPUT XXVI.

Numerate omnem summam filiorum Israel, etc. usque fi. s. 1. — In seditione Chore. s. 16.

CAPUT XXVII.

Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam ejus transibit hæreditas, etc. usque sicut. 1 2. q. 105. 2. ad 2.

CAPUT XXVIII.

Agnos duos quotidie in holocaustum sempiternum, unum offeretis mane, et alterum ad vesperam, etc. usque die. 1 2. q. 102. 4. ad 10.

CAPUT XXX.

Si quis virorum votum Domino voverit, etc. usque implebit. 2 2. q. 88. 3. o. q. 189. 3. c. — Mulier si quippiam voverit, etc. usque fi. 2 2. q. 88. 8. o. et 9. c. ad 2. 2 2. q. 189.

CAPUT XXXI.

Ulciscere primus filios Israel de Madianitis. 2 2. q. 108. 1. o. et 3. c. q. 158. 1. c. ad 3. et 2. c. et 3. 3ᵃ. q. 15. 9. c.

CAPUT XXXII.

Erat illis in jumentis infinita substantia. s. 20. — Ipsi impleverunt voluntatem meam. 3ᵃ. q. 18. 5. c. ad 2.

CAPUT XXXV

Cognatus occisi statim ut invenerit homicidam, interficiet. s. 31. — Homicida a casu maneat in civitate confugii, usquequo sacerdos magnus qui oleo sancto unctus est, moriatur. 1 2. q. 105. 2. ad 10. 3ᵃ. q. 49. 5. c. fi.

CAPUT XXXVI.

Ut filiabus Salphaad dares possessionem debitam patri. 1ᵃ. q. 21. 1. ad 3. — Omnes viri ducent uxores de tribu et cognatione sua, et cunctæ fœminæ, etc. usque separatæ sunt. 1 2. q. 105. 2. ad 2. 3ᵃ. q. 31. 2. ad 2.

AUCTORITATES

EX LIBRO DEUTERONOMII.

CAPUT I.

Deus addat ad hunc numerum multa millia. 1ᵃ. q. 23. 7. ad 1. — Nec accipietis cujusquam personam. 1ᵃ. q. 23. 5. ad 3. 1 2. q. 97. 4. ad 2. et q. 106. 3. ad 1. 2 2. q. 63. o.

CAPUT III.

Neque est alius Deus in cœlo vel in terra. infr. 6.

CAPUT IV.

Non addetis ad verbum quod loquor vobis, nec auferetis ex eo. 3ᵃ q. 60. 8. ad 1. et 1. — Hæc est enim vestra sapientia et intellectus, etc. 1ᵃ. q. 1. 6. o. 1 2. q. 100. 7. c. — Quæ est alia gens sic inclyta quæ habeat cæremonias atque judicia et universam legem. 1 2. q. 98. 4. o. et 5. c. — Deus in virtute sua magna. 2 2 q. 21. 1. ad 1. 1 2. q. 61. 5. o.

CAPUT V.

Audi Israel cæremonias atque judicia. s. 4. — Ego sequester et medius fui inter Deum et vos. 3ᵃ. q. 22. 1. c. ad 1. et 4. — Non declinabitis ad dexteram neque ad sinistram : sed per viam quam præcepit Dominus. 1 2. q. 102. 4.

CAPUT VI.

Hæc sunt præcepta et cæremoniæ atque judicia

quæ mandavit Dominus. sup. 4. — Deus unus est. 1ª. q. 11. 3. 4. o. 1. q. 103. 3. o. et 12. q. 28. 3. c. et q. 30. 1. ad 3. et q. 39. 3. c.—Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua. 2 2. q. 44. 4. 5. o. — Erunt verba hæc, etc. in corde tuo, etc. sedens, etc. ambulans, etc. dormiens, atque consurgens, ligabis ea, etc. 1 2. q. 102. 6. ad 7. 2 2. q. 16. 2. c. ad 4.—Ac per nomen illius jurabis. 1 2. q. 107. 2. c. ad 2. et q. 108. 3. ad 1. 2 2. q. 89. 2. 5. 6. o. —Non tentabis Dominum Deum tuum. 1 2. q. 112. 2. c. 2 2. q. 53. 4. ad 1. et 3. ad 3. et 2 2. q. 97. 1. 2. o. 3ª. q. 41. 4. ad 1. et ad 2. — Te elegit Dominus Deus tuus. 3ª. q. 18. 4. ad 1. et ad 2. — Dilexit vos Dominus. 1ª. q. 20. 2. q. 23. 4. o. et q. 24. 1. c. — Custodite ergo præcepta et cæremonias atque judicia, etc. s. 4. — Non concupisces argentum et aurum, de quibus facta sunt, etc. usque tuam. 1 2. q. 102. 6. ad 10.

CAPUT VIII.

Ne negligas mandata ejus atque judicia et cæremonias, etc. s. 4.

CAPUT X.

Et diligas eum, etc. s. 6. — Custodias mandata Domini, etc. s. 4. — Patribus tuis conglutinatus est Dominus. 1ª. q. 20. 1. ad 3. et q. 60. 3. ad 2. 1 2. q. 25. 2. ad 2. et q. 27. 2. c. ad 2. et q. 28. 1. 2. o. et 1 2. q. 66. 6. c. — Et amavit eos. s. 7. —Elegitque semen eorum, etc. s. 7.—Et Dominus dominantium. 1ª. q. 13. 7. ad 5. 3ª. q. 35. 5. c.— Qui personam non accipit. 1ª. q. 23. 5. ad 3. et q. 65. 2. ad 3. 1 2. q. 98. 4. ad 2. et q. 106. 3. ad 1. 2 2. q. 63. 1. ad 3. —Ipsi adhærebis. 1 2. q. 98. 5. ad 2. 2 2. q. 27. 6. ad 3. et q. 30. 4. o. q. 186. 1. c. — Jurabis in nomine ipsius. s. 6.

CAPUT XI.

Ama Dominum Deum tuum. s. 6. — Et observa præcepta ejus et cæremonias, judicia atque mandata, omni tempore. s. 4. — Adhærentes ei. s. 10.

CAPUT XII.

Ut esset nomen meum ibi. 1 2. q. 102. 4. ad 1. — Non poteris comedere in oppidis tuis decimas, etc. primogenita, etc. et omnia quæ voveris, et sponte offerre volueris, et primitias, etc. 2 2. q. 87. 1. ad 4. — Cave ne derelinquas Levitam in omni tempore. 2 2. q. 31. 3. ad 4. — Non facies similiter Domino Deo tuo. 2 2. q. 84. 3. o.—Nec addas quicquam, nec minuas. s. 4.

CAPUT XIII.

Si surrexerit in medio tui prophetas, etc. usque fi. 1 2. q. 100. 5. ad 3. et 11. c.— Diligatis eum in toto, etc. s. 6.

CAPUT XIV.

Te elegit. s. 7. — Et comedes eam in conspectu Domini Dei tui, etc. s. 12.—Ut in eo nomen Domini invocetur. s. 12. — Ne derelinquas Levitam. s. 12. — Anno tertio separabis aliam decimam, etc. usque fin. 2 2. q. 87. 1. ad 4.

CAPUT XV.

Septimo anno facies remissionem, etc. usque potestatem. 1 2. q. 105. 2. ad 4. — Et omnino indigens et mendicus non erit inter vos. 2 2. q. 187. 5. ad 3. — Fœnerabis gentibus multis. 2 2. q. 78. 1. ad 2. — Si unus de fratribus tuis, etc. ad paupertatem devenit, etc. 1 2. q. 105. 2. ad 4.— Cum tibi venditus fuerit frater tuus, etc. Ibid. — In conspectu Domini comedes ea, etc. s. 12.

CAPUT XVI.

Ut inhabitet nomen ejus ibi. s. 12. — Non accipias personam. 2 2. q. 63. o. — Justè quod justum est exequeris. 1 2. q. 100. 9. ad 1. — Non plantabis lucum et omnem arborem juxta altare. 1 2. q. 102. 4. ad 7.

CAPUT XVII.

Si difficile et ambiguum apud te judicium esse perspexeris, etc. veniensque ad sacerdotes, etc. 1 2. q. 105. 2. ad 7. et 2 2. q. 67. 2. ad 1. — Non declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. s. 5. — Constitues regem quem Dominus elegerit de numero fratrum tuorum. 1 2. q. 105. 1. o. — Rex non multiplicabit sibi equos, etc. 1 2. q. 105. 1. o. — Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animum ejus. 1 2. q. 105. 1. ad 2. — Non argenti et auri immensa pondera. 1 2. q. 105. 1. ad 2.

CAPUT XVIII.

Nec inveniatur in te qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem. 1 2. q. 100. 1. c.

CAPUT XIX.

Qui non est reus mortis. 2 2. q. 64. 8. o. — Diligas Dominum Deum tuum. s. 6.—In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. 1 2. q. 105. 2. ad 8. 2 2. q. 70. 2. o.— Si steterit testis mendax contra hominem, etc. reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, etc. usque fin. 2 2. q. 64. 2. o.

CAPUT XX.

Qui ædificat domum, vadat et revertatur, etc. 1 2. q. 105. 3. ad 5. et ad 6.— Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem, etc. 1 2. q. 105. 3. ad 4. — Non succides arbores, de quibus vesci potest, etc. usque fin. 1 2. q. 105. 3. ad 4. — Instrue machinas. 2 2. q. 40. 1. o. et q. 41. 1. ad 3. et q. 42. 2. ad 1. et q. 66. 8. ad 1.

CAPUT XXI.

Quando inventum fuerit cadaver occisi, et ignorabitur cædis reus, egredientur majores, etc. usque Dominus. 1 2. q. 105. 2. ad 12. — Si videris in medio captivorum mulierem pulchram, etc. radet cæsariem, etc. usque humiliasti eam. 1 2. q. 105. 4. ad 6. et sup. q. 59. 1. 2. — Dabit primogenito de his quæ habuerit cuncta duplicia. 1 2. q. 105. 1. ad 3. 2 2. q. 87. 1. ad 3. — Si genuerit homo filium protervum contumacem, etc. usque pertimescat. 1 2. q. 105. 2. ad 9. et 4. ad 5. — Maledictus a Deo est qui pendet in ligno. 3. q. 40. 4. ad 3.

CAPUT XXII.

Non induetur mulier veste virili, nec e converso. 1 2. q. 102. 6. ad 6. 2 2. q. 169. 2. ad 3. — Si nidum avis inveneris, et matrem, pullis vel ovis desuper incubantem, etc. 1 2. q. 102. 6. ad 8. — Non arabis in bove simul et asino. 1 2. q. 102. 6. ad 9.—Si non est inventa in puella virginitas, etc. lapidibus obruent, etc. 3ª q. 29. 1. ad 4. — Diffamavit nomen pessimum super virginem. 2 2. q. 151. 4. ad 3. — Si in agro reperierit vir puellam, etc. et nullus affuit qui liberaret eam. 1 2 q. 105. 2. ad 9. — Si invenerit vir puellam virginem quæ non habet sponsum, etc. dabit patri quinquaginta siclos, etc. 2 2. q. 154. 6. ad 3. — Si dimiserit vir uxorem suam, etc. sup. q. 67. 6. c.

CAPUT XXIII.

Non intrabit eunuchus, attritis vel amputatis

testiculis, et abscisso veretro, ecclesiam Domini. 1 2. q. 105. 3. ad 2. — Non ingredietur manzer, hoc est de scorto natus, in ecclesiam Domini, usque ad decimam generationem, ibid. et sup. q. 59. 5. c. — Ammonitæ et Moabites etiam post decimam generationem, non intrabunt Ecclesiam Domini in æternum. 1 2. q. 105. 3. ad 1. et c. — Eò quòd diligeret te. s. 7. — Non facias cum eis pacem, nec quæras eis bona in sempiternum. 2 2. q. 40. 1. o. — Non abominaberis Idumeum, etc. nec Ægyptium, etc. qui nati fuerint ex eis. In tertia generatione intrabunt in ecclesiam Domini. 1 2. q. 105. 3. c. ad 1. — Non trades servum domino suo, qui ad te confugerit. 1 2. q. 105. 4. ad 2. — Non offeres mercedem prostibuli. 1 2. q. 102. 3. 7. et 2 2. q. 32. 7. ad 2. et 3ª. q. 86. 3. ad 1. — Nec pretium canis. 1 2. q. 102. 3. 7. 2 2. q. 86. 3. ad 2. — Ingressus vineam proximi tui, comede uvas quantum tibi placuerit, foras autem non efferas tecum. 1 2. q. 105. 2. c. ad 1. — Si intraveris segetem amici tui, franges spicas, et manu conteres, falce autem non metes. 2 2. q. 62. 2. ad 4. et 4. o.

CAPUT XXIV.

Si acceperit homo uxorem, etc. scribet libellum repudii, etc. 1 2. q. 105. 4. 8. et 107. 2. ad 2. — Non accipies loco pignoris inferiorem et superiorem molam. 1 2. q. 105. 2. ad 4.

CAPUT XXV.

Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas. 1 2. q. 102. 6. 8. — Non habebis in sacculo diversa pondera majus et minus. 1 2. q. 100. 11. c. — Pro mensura delicti erit et plagarum modus. Sup. q. 5. 3. c. et q. 25. 1. ad 1.

CAPUT XXVI.

Infinitæ multitudinis. s. 1. — Cum compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio. s. 14. — Custodias cæremonias illius, et mandata atque judicia. s. 4. — Te elegit Deus. s. 7.

CAPUT XXVIII.

Fœnerabis cunctis gentibus. s. 15. — Non declinaveris ab eis ad dexteram nec ad sinistram. s. 5. — Facias omnia mandata ejus et cæremonias. s. 4.

CAPUT XXX.

Custodi præcepta et cæremonias. s. 4. — Et illi adhæreas. s. 10. — Ipse enim est vita tua. 1 2. q. 110. 1. ad 2. 2 2. q. 22. 2. ad 2.

CAPUT XXXII.

Audite cœli quæ loquor. 1ª. q. 68. 4. c. et q. 94. 1. c. fi. — Dei perfecta sunt opera. 1 2. q. 98. 2. ad 1. 2 2 q. 171. 4. ad 2. — Et absque ulla iniquitate. 1ª. q. 23. 5. ad 2. et q. 63. 1. c. 2 2. q. 6. 2. c. ad 2 — Justus. 1ª q. 21. 1. o. — Numquid non ipse est pater tuus. 1ª. q. 33. 3. c. — Ut sugeret mel de petra. 1ª. q. 102 1. ad 4. — Dereliquit Deum. 1ª q. 3 1. ad 5. — Videre quòd ego sim solus. 1ª. q. 31. 30. — Et non sit alius Deus præter me. s. 6. — Ego occidam. 1ª. q. 49. 2. c. — Vivo ego in æternum. 1ª q 18. 3. o.

CAPUT XXXIII.

In dextera ejus lex. 1 2. q. 102. 4. ad 6. — Dilexit populo. s. 7. — Qui dixerit patri suo et matri suæ, nescio vos. 2 2. q. 101. 4. ad 1. — De pomis collium æternorum. 1ª. q. 10. 5. c. — Non est alius ut Deus. s. 6. — Ascensor cœli auxiliator tuus. 3ª. q. 57. 2. ad 1.

AUCTORITATES

EX LIBRO JOSUE.

CAPUT I.

Confortare et esto rob. 1 2. q. 100. 11. 3. 2 2. q. 140. 1. o. — Non dimittam, nec derelinquam te. 1ª. q. 9. 1. ad 3. 1ª. q. 113. 6. o. — Non declines ab ea. 1 2. q. 102. 4. ad 6.

CAPUT II.

Innoxii erimus a juramento hic quo adjurasti nos. 2 2. q. 40. 3. o. et q. 71. 3. ad 3

CAPUT V.

Populus qui natus est in deserto per 40 annos, incircumcisus fuit. 3ª. q. 70. 4. ad 3. — Sum princeps exercitus Domini. 1ª. q. 113. 3. c.

CAPUT VI.

Rahab vero meretricem. 1 2. q. 105. 3. ad 1.

CAPUT VIII.

Pone insidias urbi. 2 2. q. 40. 3. o. et q. 71. 3. ad 3. — Prædam vero et omnia animantia diripietis vobis. 2 2. q. 66. 8. ad 1. — Josue et omnis Israel simulantes metum, et fu. 2 2. q. 111. 1. o.

CAPUT X.

Dixitque Josue : Sol cont. Gabaon non movearis et luna. 2 2. q. 174. 4 ad 2.

CAPUT XI.

Omnemque prædam. s. 8.

CAPUT XVIII.

Coram Domino Deo vestro mittam hic vobis sortem. 2 2. q. 95. 5. 8. c.

CAPUT XIX.

Egressa est sors secunda. s. 18.

CAPUT XXI.

Egressa est sors. s 18.

CAPUT XXII.

Dividite prædam hostium cum fratribus vestris. s. 8. — Cur reliquistis Dominum. 1ª. q. 3. 1. ad 5. — Extruamus nobis altare. 1 2 q. 102. 4. ad 7. 3ª. q. 83. 3. ad 5

CAPUT XXIV.

Absit a nobis ut relinquamus Dominum. s. 22. — Custodivit nos Deus in omni via. 1ª. q. 113. 1. ad 2.

AUCTORITATES

EX LIBRO JUDICUM.

CAPUT II.

Cumque Dominus judices suscitaret. 1 2. q. 105. 1. ad 1. — In diebus eorum flectebatur misericordia. 1 2. q. 89. 6. ad 3.

CAPUT III.

Hæ sunt gentes quas Dominus dereliquit ut erudiret in eis Israelem. 2 2. q. 11. 3. ad 2. 3ª. q. 68. 3. c. — Qui suscitavit eis salvatorem. s. 2. — Utraque manu pro dextera utebatur. 1 2. q. 102. ad 6.

CAPUT VI.

Venit angelus Domini. 1ª. q. 9. 2. c. et q. 10. 5. c. et q. 53. 1. o. — Et sedit sub quercu. 1ª. q. 3. 1. ad 4. et 3ª. q. 58. o. — Angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus. 3ª. q. 54. 1. ad 2.

CAPUT VII.

Cumque audisset Gedeon somnium, et interpretationem ejus. 2 2. q. 95. 7. ad 3.

CAPUT VIII.

Et factum est Gedeoni, et omni domui ejus in ruinam. Ibid.

CAPUT XI.

Non ego pecco in te. 22. q. 40. 1. o. et q. 41. 1. ad 3. et q. 42. 2. ad 1. et q. 66. 8. ad 1. et q. 83. 8. ad 3. — Jephte votum vovit Domino, et fecit filiæ sicut voverat. 22. q. 88. 1. ad 2.

CAPUT XIII.

Erit Nazareus Dei ab infantia sua. usque fin. 22. q. 186. 6.

CAPUT XVI.

Vidit ibi mulierem meretricem. 1 2. q. 103. 4. ad 3. — Nazareus, id est consecratus Domino sum, ex utero matris meæ. s. 13. — Moriatur anima mea cum Philistiim. 22. q. 59. 3. ad 2. et q. 64. 5. o. 2 2. q. 124. 1. ad 2. 3ª. q. 47. 6. ad 3. — Multoque plures interfecit moriens, quam ante vivus occiderat. 22. q. 25. 6. ad 2.

CAPUT XIX.

Cessate ab hac stultitia. 2 2. q. 46. 3. o.

CAPUT XX.

Ita sinistra ut dextera prælantes. s. 3.

CAPUT XXI.

Grandi juramento se constrinxerunt. 22. q. 88. 1. ad 2. et q. 89. 7. o.

AUCTORITATES

EX LIBRO RUTH.

CAPUT III.

Scit omnis populus mulierem te esse virtutis. 1ª. q. 39. 2. c. ad 4.

CAPUT IV.

Testes vos quod Ruth moabitidem in conjugium sumpserim. 1 2. q. 150. 3. ad 1.

AUCTORITATES

EX PRIMO LIBRO REGUM.

CAPUT II.

Ipsi præparantur cogitationes. 1ª. q. 14. 13. o., 1. q. 86. 3. 4. o.

CAPUT III.

Sermo Domini erat pretiosus. 22. q. 174. 6. ad 2.

CAPUT IV.

Domini sedentis super cherubim. 1 2. q. 102. 4. ad 6.

CAPUT VII.

Præparate corda vestra Domino. 1ª. q. 62. 2. ad 3. 1 2. q. 109. 6. o. et q. 112. 2. o. et 3. c. ad 2. et 4. c. et q. 113. 3. 7. c. 2 2. q. 24. 10. ad 3.

CAPUT VIII.

Contestare eos, et dic eis jus regis. usque fi. 1 2. q. 105. 1. ad 5.

CAPUT IX.

Qui enim propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns. 22. q. 171. 1. c.

CAPUT X.

Et mutaberis in virum alium. 1ª. q. 79. 4. c. — Qui solus salvavit vos. 3ª. q. 37. 2. ad 2.

CAPUT XV.

Melior est obedientia quam victimæ. 2 2. q. 104. 3. o. et ad 1. — Quasi peccatum ariolandi est repugnare, et quasi scelus idolatriæ nolle acquiescere. 2 2. q. 105. 2. ad 1. — Porro triumphator non parcet et pœnitudine non flectetur, neque est ut homo, ut agat pœnitentiam. 1ª. q. 19. 7. o. et q. 23. 8. c.

CAPUT XVI.

Homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor. 1ª. q. 57. 4. o. et sup. q. 87. 1. c. — Non elegit Dominus ex his. Ibid. 3ª. q. 18. 4. ad 1. et ad 2. — Et exagitabat eum spiritus nequam a Domino. 3ª. q. 44. 1. ad 4.

CAPUT XVII.

Eligite ex vobis virum, et descendat ad singulare certamen. 22. q. 95. 8. ad 3. — Non possum sic incedere : quia usum non habeo. 22. q. 189. 10. ad 3.

CAPUT XX.

Calendæ sunt crastino. 1 2. q. 102. ad 10.

CAPUT XXI.

Dedit ei sacerdos sanctificatos panes. 3ª. q. 40. 4. ad 3. — David mutavit os suum coram Achis, et collabebatur inter manus, et impingebat in ostia portæ. 2 2. q. 111. 1. ad 2.

CAPUT XXVI.

Qui ejecerunt me hodie, ut non habitem in hæreditate dominii. 1 2. q. 105. 2. ad 10.

CAPUT XXVIII.

Saul consuluit Dominum, et non respondit ei, neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. 22. q. 174. 1. ad 3. et 3. o. — Quærite mihi mulierem habentem pythonem. 22. q. 95. 3. c. — Suscita mihi Samuelem. 1ª. q. 89. 8. ad 2. 22. q. 95. 4. ad 2. et q. 174. 5. ad 4.

CAPUT XXIX.

Rectus es. 1 2. q. 55. 4. ad 4. — Et bonus. 1ª. q. 5. 4. ad 2. et q. 48. 6. c. 1 2. q. 56. 3. c. et q. 66. 3. ad 2. et q. 92. 1. ad 3.

CAPUT XXX.

Applica ad me Ephod. 1 2. q. 102. 5. ad 2.

CAPUT XXXI.

Evagina gladium tuum, et percute me. 2 2. q. 64. 5. o. — Et noluit armiger ejus. 3ª. q. 47. 6. ad 3.

AUCTORITATES

EX SECUNDO LIBRO REGUM.

CAPUT I.

Sta super me et interfice me. s. 31. — Stansque super eum, occidit eum. Ibidem. — Vocans David unum de pueris suis ait : Accedens irrue in eum. 22. q. 64. 3. o. et 5. ad 2. et ad 5. et 7. c. et q. 65. 1. c. ad 2. — Montes Gelboë, nec ros, nec pluvia veniant super vos. 22. q. 76. 2. o. et 4. ad 1.

CAPUT II.

An ignoras, quod periculosa sit desperatio. 1 2. q. 40.

CAPUT V.

Cæcus et claudus non intrabunt in templum. 1 2. q. 102. 5. 9. fi.

CAPUT VI.

Extendit Oza manum ad arcam Dei, et mortuus est. 1 2. q. 33. 4. ad 1. — Super temeritate. 22. q. 8. 6. ad 1. et q. 21. 3. c. et q. 53. 3. ad 2. — Eroque humilis in oculis meis. 2 2. q. 160. 2. c. et q. 161. 1. o. et 2. c. ad 4. et 3. ad 3.

CAPUT VII.

Dixitque Nathan propheta ad regem : Omne quod est in corde tuo, vade et fac. 22. q. 171. 4. 5. o. — Numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum. 1 2. q. 102. 4. ad 1. — Stabiliam

thronum regni ejus, usque in sempiternum. 2 2. q. 137. 2. ad 2.

CAPUT VIII.

Humiliavit eos. 2 2. q. 161. 1. ad 1.

CAPUT X.

Dixit David: Faciam misericordiam, consolans eum. 2 2. q. 32. 2. c.

CAPUT XII.

Eo quod despexeris me. 3ª. q. 88. 4. fi. — Peccavi Domino. 1 2. q. 87. 6. et ad 3. — Blasphemare fecistis inimicos nomen Domini, propter verbum hoc. 1 2. q. 87. 6. et ad 3.

CAPUT XXIII.

Spiritus Domini locutus est per me, et sermo ejus per linguam meam. 1ª. q. 1. 10. c. V. 22. q. 174. 2. c. — Sicut lux auroræ oriente sole, mane absque nubibus rutilat. 2 2. q. 174. 2. c.

CAPUT XXIV.

Et mortui sunt ex populo septingenta millia. 2 2. q. 108. 4. ad 1. etc.

AUCTORITATES

EX TERTIO LIBRO REGUM.

CAPUT III.

Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte. 1 2. q. 113. 3. ad 2. et 2 2. q. 154. 5. ad 1.

CAPUT IV.

Dedit Deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis, usque fin. 2 2. q. 173. 2. o. et q. 174. 3. c.

CAPUT V.

Dedit Deus sapientiam Salomoni. s. 4. — Lapides grandes pretiosos in fundamentis templi dolaverunt cæmentarii Salomonis, et cæmentarii Hyram. 1 2. q. 102. 4. ad 2.

CAPUT VI.

Malleus, et securis, et omne ferramentum, non sunt audita in domo, cum ædificaretur. 1 2. q. 102. 4. ad 2.

CAPUT VII.

Hyram plenum sapientia et intelligentia et doctrina, ad faciendum omne opus ex ære. s. 4. — Omnia vasa erant aurea. s. 6.

CAPUT VIII.

In arca non erat aliud nisi duæ tabulæ lapid. 1 2. q. 102. 4. ad 6. — Si enim cœlum et cœli cœlorum te capere non possunt. Ibidem. — Quanto magis domus hæc quam ædificavi tibi. 1 2. q. 102. 4. ad 1. — Ut exaudias deprecationem servi tui, et populi. 1 2. q. 102. 4 ad 1. 3ª. q. 83. 3. o. — In loco habitaculi in cœlo. 1 2. q. 4. 7. ad 3. 3ª. q. 57. 4. ad 1. — Tu solus nosti corda hominum. 1ª. q. 14. 12. o. et q. 57. 4. o. et 5. c. et q. 114. 2. ad 2. q. 117. 2. c. et 1 2. q. 111. 4. c. 2 2. q. 106. 5. ad 3. — Non est homo qui non peccet. 1ª. q. 63. 1. c. — Sed inclinet corda nostra ad se. 1ª. q 105. 4. c. — Apparuit ei Dominus secundo, sicut apparuerat ei in Gabaon. s. 3.

CAPUT IX.

Et æquitate. 2 2. q. 80. ad 3.

CAPUT X.

Videns regina Saba omnem sapientiam, etc. 2 2. q. 183. 2. c. — In sempiternum. 1ª. q. 20. 2. ad 2.

CAPUT XI.

Aversa est mens ejus a Domino. 1 2. q. 73. 5. c. et q. 87. 4. o. 3ª. q. 86. 4. c. et q. 88. 1. c. — Qui apparuerat ei. s. 3. — Dirumpens scindam regnum tuum. 1 2. q. 105. 1. ad 3.

CAPUT XIV.

Scidi regnum domus David. s. 11.

CAPUT XVII.

Corvisque præcepi ut pascant te. 2 2. q. 83. 10. ad 3.

CAPUT XVIII.

Non est gens aut regnum, in quo non miserit Dominus meus te requirens. 3ª. q. 44. 2. ad 2. — Incidebant se juxta ritum suum cultris et lanceolis, donec perfunderetur sanguine. 1 2. q. 102. 5. ad 1.

CAPUT XIX.

Angelus Domini tetigit eum. 1ª. q. 75. 1. ad 3. q. 105. 2. ad 1. — Ambulavit in fortitudine illius cibi, quadraginta diebus, et quadraginta noctib. 1 2. q. 100. 8. ad 4. 2 2. q. 40. 4. c. q. 122. 4. ad 3. 3ª. q. 40. 4. ad 3. — Et ecce Dominus transit. 2 2. q. 1. 71. 2. c.

CAPUT XXII.

Et omnem exercitum cœli assistentem ei. 1ª. q. 113. 5. o. — Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. 1ª. q. 114. 1. ad 1. 2 2. q. 172. 6. ad 2.

AUCTORITATES

EX QUARTO LIBRO REGUM.

Dixit Helias quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de cœlo, et devoret te, et quinquaginta tuos. 2 2. q. 108. 1. ad 4.

CAPUT II.

Obsecro, ut fiat in me duplex spiritus tuus. 1ª. q. 36. 1. ad 2. — Ascendit Helias per turbinem in cœlum. 1ª. q. 102. 2. ad 3. 3ª. q. 49. 5. ad 2. — Requievit spiritus Heliæ super Heliseum. 1ª. q. 36. 1. ad 3. — Heliseus maledixit pueris, et duo ursi occiderunt quadraginta duos ex eis. s. 1.

CAPUT III.

Dixit Heliseus: Adducite mihi psalten. Cumque caneret psaltes. 2 2. q. 171. 2. b. — Rex Moab primogenitum suum obtulit holocaustum super murum, et facta est indignatio magna in Israel, statimque recesserunt ab eo. 1 2. q. 94. 5. ad 2. — Filii prophetarum habitabunt coram eo. 2 2. q. 174. 4. c. fin.

CAPUT V.

Nonne cor meum in præsenti erat, etc. 2 2. q. 171. 3. o.

CAPUT VI.

Plures sunt nobiscum quam cum illis. 1ª. q. 63. 9. o.

CAPUT VII.

Ambulavit in viis regum Israel. 2 2. et q. 94. 1. o.

CAPUT X.

Quia studiose egisti quod rectum est, etc. filii tui, usque ad quartam generationem, etc. 2 2. q. 111. 1. ad 3. 3ª. q. 89. 6. ad 3.

CAPUT XII.

Servi ejus percusserunt eum. s. Joas regem, et mortuus est. 2 2. q. 42. 2. ad 3.

CAPUT XV.

Verumtamen excelsa non est demolitus, nec abstulit. 2 2. q. 94. 1. o. — Qui peccare fecit Israel. 2 2. q. 94. 1. o.

CAPUT XVI.

Filium consecravit, transferens per ignem. 2 2. q. 94. 5. ad 2.

CAPUT XVIII.

Speravit in Domino Deo suo Israel. 2 2. q. 17. 4. o. et 5. c. et q. 25. 1. ad 2. 3ª. q. 7. 4. c. — In Domino Deo nostro habemus fiduciam. 1 2. q. 40. 2. ad 2. 2 2. q. 128. ad 6. et q. 129. 6. o.

CAPUT XIX.

In quc habet fiduciam. s. 18. — Mittet radicem deorsum, et faciet fructum sursum. 3ª. q. 42. 1. c. et q. 46. 2. ad 1. — Præcipe domui tuæ, morieris enim tu, et non vives. 2 2. q. 171. 6. ad 2.

CAPUT XX.

In veritate. 1ª. q. 16. 4. ad 3. et q. 21. 2. ad 2. 2 2. q. 109. o.

CAPUT XXI.

Interfecerunt regem. s. 12.

CAPUT XXII.

Colligeris ad sepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui mala. 1ª q. 89. 8. o. et ad 2. 2 2. q. 83. 4. ad 2. sup. q. 72. 1. 2.

AUCTORITATES

EX PRIMO LIBRO PARALIPOMENON.

CAPUT XI.

Proficiebatque David vadens et crescens. 2 2. q. 186. 2. ad 2. et q. 189. 1. ad 4.

CAPUT XII.

Te adjuvat Deus tuus. 1ª. q. 23. 8. ad 2.

CAPUT XV.

Pro octava canebant. 1 2. q. 102. 5. ad 6. 3ª. q. 70. 3. ad 3. — Adjuvisset Dominus Levitas. s 12.

CAPUT XVI.

Nolite tangere christos meos. 2 2. q. 33. 4. ad 1. — Confitemini Domino. 2 2. q. 3. 1. o. et q. 12. 1. ad 2. — Quoniam bonus. I. 1ª. q. 6. 1. o.

CAPUT XVIII.

Adjuvit eum Deus. s. 12.

AUCTORITATES EX

SECUNDO LIBRO PARALIPOMENON.

CAPUT III.

Et cœpit Salomon ædificare domum Dei in Hierusalem, in monte Moria, qui demonstratus fuerat David, in area Ornani Jebusei. 1 2. q. 102. 4. ad 2.

CAPUT X.

Erat enim voluntatis Dei, ut compleretur sermo ejus. 1ª. q. 19. 1. et 12. o.

CAPUT XVI.

Qui credunt in eum. 2 2. q. 2. 2. o.

CAPUT XVII.

Consecratus Domino. 1 2. q. 102. 5. ad 8.

CAPUT XIX.

Impio præbes auxilium. Sed bona opera inventa sunt in te. 2 2. q. 186. 10. ad 2. — Amicitia jungeris malis. 2 2. q. 25. 1. ad 3. — Non hominis exercetis judicium, sed Domini. 2 2. q. 10. 11. c. 2 2. q. 108. 4. ad 2. — Cum diligentia cuncta facite. 2 2. q. 54. 1. ad 1.

CAPUT XX.

Credite in Domino. s. 16.

CAPUT XXII.

Voluntatis Dei fuit adversus Ochoziam, ut veniret Joram. s. 10.

CAPUT XXIV.

Incurvato genu, adoraverunt. 2 2. q. 84. 2. ad 2. — Levitæ quippe faciliori ritu sanctificantur quam sacerdotes. 1 2. q. 102. 5. ad 8.

CAPUT XXX.

Illis irridentibus et subsannantibus eos. 2 2. q. 83. 1. ad 1. — Propitiabitur cunctis qui in toto corde. 1 2. q. 73. o. ad 1. 2 2. q. 186. 10. ad 1.

CAPUT XXXIII.

Magicis artibus inserviebat. 1 2. q. 57. 3. ad 2 2. q. 95. 1. ad 2. et q. 169. 2. ad 4.

CAPUT XXXIV.

Custodiens præcepta. 1 2. q. 99. 5. c.

AUCTORITATES

EX ORATIONE MANASSES.

Immensa vero et investigabilis, misericordia promissionis tuæ. 3ª. q. 84. 10. c. — Et tibi est gloria in sæcula sæculorum. 1ª. q. 31. 3. ad 2.

AUCTORITATES

EX PRIMO LIBRO ESDRÆ.

CAPUT I.

Suscitavit Dominus spiritum Cyri. 1ª. q. 41. 3. ad 4.

CAPUT III.

Post hæc holocausta juge ita. 1 2. q. 102. 4. ad 10.

CAPUT X.

Vos transgressi estis et duxistis uxores alienigenas. sup. q. 59. 1. o. ad 1.

AUCTORITATES

EX SECUNDO LIBRO ESDRÆ.

CAPUT IX.

Induraverunt cervices suas. 1 2. q. 79. 3. 4. o. — Longanimis. 1 2. q. 70. 3. c. et 2 2. q. 136. 5. o.

CAPUT XII.

Omnis Israel sanctificabat Levitas, et Levitæ sanctificabant filios Aaron. 1 2. q. 102. 5. ad 8.

AUCTORITATES

EX TERTIO LIBRO ESDRÆ.

CAPUT I.

Propter irreligiositatem suam. 2 2. q. 92. et 97. 99. princ. et q. 122. 3. 4. c. et q. 154. 10. ad 1.

CAPUT III.

Omnem mentem convertit in securitatem et jucunditatem. 2 2. q. 147. 8. ad 1. 3ª. q. 74. 5. c. — Vinum omnia præcordia facit honesta. 2 2. q. 145. 4. ad 2.

CAPUT IV.

Diligit homo uxorem suam magis quam patrem aut matrem. 2 2. q. 26. 11. o. — Omnis terra veritatem invocat. 2 2. q. 34. 1. 2. et q. 83. 10. ad 3. — Majestas omnium ævorum. 1ª. q. 10. 6. ad 1. — Omnes benignantur in operibus ejus. 2 2. q. 34. 1. ad 2.

AUCTORITATES

EX QUARTO LIBRO ESDRÆ.

CAPUT VIII.

Tu ei imago nominatus es. 1ª. q. 35. 1. et 1ª. q. 93. 5. ad 4.

CAPUT XIII.

Revelabitur filius meus. 2 2. q. 2. 7. ad 2.

CAPUT XIV.

Justorum nomina patebunt, et impiorum facta ostendentur. 1ª. q. 20. o.

AUCTORITATES

EX LIBRO TOBIÆ.

CAPUT I.

Hic solus fugiebat consortia omnium. 1ª. q. 51. 1. c. 2 2. q. 118. 8. o. — Ministraret omnem decimationem. 2 2. q. 87. 1. ad 4. — Monita salutis dabat eis. 2 2. q. 32. 2. c. — Ex his quibus honoratus fuerat a Rege, habuisset decem talenta argenti. 2 2. q. 105. 5. 2. ad 4. — Dividebatque unicuique prout poterat. 2 2. q. 32. 2. ad 2. q. 117. 1. ad 2. — De facultatibus suis. 2 2. q. 31. 5. ad 5. et q. 32. 7. o. et 8. ad 2. et q. 62. 5. ad 2. et q. 87. 2. ad 2. q. 110. 5. ad 4. — Esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat. 2 2. q. 32. 2. o. — Mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. 2 2. q. 32. 2. c. ad 1.

CAPUT II.

Vade, et adhuc aliquos de tribu nostra timentes Deum, ut epulentur nobiscum. 2 2. q. 32. 5. ad 1. et 9. o. et q. 71. 1. c. — Sepeliunt eum. s. 1. — Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut et sancti Job. 2 2. q. 108. 4. c. fin. — Sed immobilis in Dei timore permansit. 1 2. q. 100. 9. c. 2 2. q. 58. 1. c. — Agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ. 1 2. q. 60. 5. c. 2 2. q. 106. 2. c.

CAPUT III.

Virum cum timore tuo, non cum libidine mea consensi suscipere. sup. q. 48. 1. o. — Omnes viæ tuæ misericordia et veritas et judicium. 1ª. q. 21. 4. o.—Expedit mihi mori, magis quam vivere. 1 2. q. 5. 3. c. 3ª. q. 96. 6. c. ad 4. — In tempore tribulationis peccata dimittis. 1ª. q. 21. 4. ad 3. 1 2. q. 87. 6. c. fin. — Nunquam cum ludentibus miscui me. 2 2. q. 168. 4. ad 2. — Hoc autem pro certo habet omnis qui colit te. 1ª. q. 1. 5. ad 1. 2 2. q. 4. 8. o.

CAPUT IV.

Sepeli corpus meum. s. 1. — Ex substantia tua fac eleemosynam. s. 1. — Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. 2 2. q. 32. 10. o. — Eleemosyna ab omni peccato liberat. 2 2. q. 154. 2. ad 5. — Et non patietur animam ire in tenebras. 2 2. q. 154. 2. ad 5. — Et præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen scire. 2 2. q. 33. c. et q. 56. 3. c. q. 153. 3. o. et q. 154. 2. o. — Attende tibi ab omni fornicatione. 2 2. q. 154. 2. sup. q. 65. 4. c. — Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. 2 2. q. 162. 1. o. — In ipsa enim sumpsit initium omnis perditio. 1 2. q. 84. 2. o. et 3. ad 1. et 4. ad 4. 2 2. q. 162. 2. o. et 5. ad 1 et 7. ad 1. — Panem tuum cum esurientibus et egentibus comede, et de vestimentis tuis nudos tege. s. 1. — Et noli ex eo comedere et bibere cum peccatoribus. 2 2. q. 25. 6. c. ad 2. et q. 31. 2. ad 2. et q. 32. 9. ad 1. 2 2. q. 168. 3. ad 3.

CAPUT V.

Omnia quæ præcepisti mihi faciam 2 2. q. 104. 3. ad 3. — Angelus Dei bonus committetur ei. 1ª. q. 113. 1. 2. o.

CAPUT VIII.

Sed sola posteritatis dilectione. 2 2. q. 154. 2. c. 3ª. q. 29. 2. c.

CAPUT IX.

Flevit Gabelus. 2 2. q. 82. 4. ad 3.

CAPUT XI.

Gratias agens Deo. s. 2. — Et cœperunt flere præ gaudio. s. 9.

CAPUT XII.

Etenim sacramentum regis abscondere, bonum est. 3ª q. 60. 1. ad 2 — Bona est oratio cum jejunio et eleemosyna. 1 2. q. 108. 3. ad 4. et 4. c. —Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem. 2 2. q. 33. 1. ad 1. 2 2. q. 110. 4. ad 4. — Et sepeliebas mortuos. s. 1. — Et quia acceptus eras Deo. 1 2. q. 102 3. o. — Necesse fuit ut tentatio probaret te. 2 2. q. 97. 1. o. — Unus ex septem. 1 2. q. 102. 3. ad 2.

AUCTORITATES

EX LIBRO JUDITH.

CAPUT I.

Et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui, et in gloria quadrigarum suarum. 2 2. q. 133. o. — Tunc indignatus est. 2 2. q. 158. 7. c.

CAPUT II.

Habuit cum eis mysterium consilii sui. 2 2. q. 14. o.

CAPUT III.

Desinat indignatio tua contra nos. s. 1. — Ferocitatem pectoris ejus mitigare non potuerunt. 2 2. q. 157. 1. ad 3. et q. 159. 2. c.

CAPUT V.

Usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona. 1 2. q. 99. 6. ad 3.

CAPUT VI.

Præsumentes de te. 2 2. q. 21. 2. ad 1. — Præsumentes de se humilias. 121. 4. o. q. 130. 2. o. et q. 133. 1. c. — Ut sicut tibi placuit, ita cum tuis omnibus converseris nobiscum. 1 2. q. 105. 3. ad 1.

CAPUT VII.

Contestamur hodie cœlum et terram. 2 2. q. 89. 1. ad 3.

CAPUT VIII.

Judith jejunabat cunctis diebus vitæ suæ. 2 2. q. 147. 5. ad 3. — Et per multas tribulationes probatus, amicus Dei effectus est. 1 2. q. 87. 6. c. fi. 2 2. q. 108. 4. c. fi.

CAPUT IX.

Et in curribus suis, etc. gloriantur. s. 1. — De tua misericordia præsumentem. s. 6.

CAPUT X.

Lavit corpus suum et unxit, etc. omnibus ornamentis ornavit se. 2 2. q. 169. 2. o. et q. 187. 6. c. — Fugi a facie eorum, etc. usque de exercitu ejus. 2 2. q. 110. 3. ad 3.

CAPUT XII.

Baptizabat se. 3ª. q. 38. 1. ad 3.

CAPUT XIII.

Speraverunt eam jam non esse venturam. 2 2. q. 21. 3. ad 2.

AUCTORITATES

EX LIBRO ESTHER.

CAPUT II.

Mardocheus adoptavit sibi Esther in filiam. 3ª. q. 3. 5. ad 2. et q. 25. et 1. c. sup. q. 56. 1. o.

CAPUT VI.

Sic honorabitur quemcumque voluerit rex honorari. 2 2. q. 103. 2. ad 4.

CAPUT VIII.

Plures alterius gentis et sectæ. 2 2. q. 11. 1. ad 3. — Eorum religioni jungerentur. 1 2. q. 60. 3. c. 2 2. q. 80. c. et q. 81. o. et q. 82. 2. c. et q. 85. 3. c. q. 94. 1. ad 1. et q. 97. 3. c. et q. 186. 1. c.

CAPUT IX.

Qui religioni eorum voluerunt copulari. s. 8.

CAPUT XIII.

Optata cunctis mortalibus pace fruerentur. 2 2. q. 29. 2. o. — Cuncta nosti, et scis. 1ª. q. 14. 5. o. et 7. 11. 12. c. q. 79. 2. c. et q. 87. 1. 7.

CAPUT XIV.

Qui habes omnium scientiam. s. 13.

CAPUT XV.

In pallorem colore mutato. 1 2. q. 44. 1. ad 3. — Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem. 1ª q. 105. 4. o.

CAPUT XVI.

Dei cuncta cernentis. s. 13.

AUCTORITATES

EX LIBRO JOB.

CAPUT I.

Simplex. 2 2. q. 109. 2. ad 4. et q. 111. 3. ad 2. — Et rectus. 1 2. q. 55. 4. ad 4. 2 2. q. 183. 1. ad 1. — Affuit inter eos etiam Satan. 1ª. q. 112. 3. c. ad 3. — Circuivi terram. 1ª. q. 53. 1. c. — Numquid considerasti servum meum Job? 2 2. q. 53. 4. c. — Cui respondens Satan ait. 1ª. q. 107. 3. o. — Ecce universa quæ habet, in manu tua sunt, tantum in eum ne extendas manum tuam. 3ª. q. 29. 1. ad 3. — Boves arabant, et asinæ pascebantur juxta eos. 2 2. q. 2. 6. a. 4.

CAPUT II.

Et staret in conspectu ejus. s. 1. — Ut diceret Dominus ad Satan. Ibidem. — Circuivi terram. s. — Cui respondens Satan ait. s. 1. — Numquid considerasti servum meum Job? ibid. — Vir simplex. Ibid. — Et rectus. Ibidem. — Et adhuc retinens innocentiam. 2 2. q. 80. ad 2. — Adhuc tu permanes in simplicitate tua? s. 1.

CAPUT III.

Expectet lucem et non videat, nec ortum surgentis auroræ. 3ª. q. 27. 2. ad 2. — Sicut abortivum absconditum non sustinerem, vel qui concepti non viderunt lucem. 2 2. q. 64. 8. ad 1.

CAPUT IV.

In angelis suis reperit pravitatem. 1ª. q. 63. o. 1 2. q. 29. 4. o.

CAPUT V.

Virum stultum interficit iracundia. 2 2. q. 158. 3. ad 1. — Vota, si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere, sup. q. 72. 2. c.

CAPUT VI.

Iram merui. 3ª. q. 49. 6. c.

CAPUT VII.

Qui descendet ad inferos, non ascendet. sup. q. 69. 3. 2.

CAPUT VIII.

Si mundus et rectus incesseris. s. 1. — Spes hypocritæ peribit. 2 2. q. 111. 4. o. — Deus non projiciet simplicem. s. 1. — Induetur confusione sup. q. 87. 3. c.

CAPUT IX.

Sapiens est corde. 1ª. q. 57. 2. ad 1. et q. 59. 7. ad 2. — Non videbo eum. 1 2. q. 112. 5. c. — Si abierit. 1 2. q. 112. 5. c. — Etiamsi simplex cuero. Ibid.

CAPUT X.

Nonne sicut lac mulsisti me? etc. usque, tribuisti mihi. 1ª. q. 105. 5. c. fi. — Pelle et carnibus vestisti me, ossibus et nervis compegisti me. 1ª. q. 105. 5. c. fi.

CAPUT XI.

Ut ostenderet secreta sapientiæ suæ. s. 9. — Multiplex esset lex ejus. 1 2. q. 91. o. — Multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua. 1ª. q. 21. 4. ad 1. — Forsitan vestigia Dei comprehendes. 1ª q. 3. 5. o. et q. 45. 7. o. q. 93. 6. c. — Et usque ad perfectum omnipotentem reperies. 1ª. q. 17. 1. ad 1. ad 3. et 7. o. et 56. 3. ad 1. et ad 2. et q. 57. 5. ad 2. et q. 62. 9. c. q. 86. 2. ad 1. et q. 107. 3. c. 1 2. q. 43. ad 1. et q. 93. 2. ad 2. 2 2. q. 182. 4. ad 6. 3ª. q. 10. 1. o. et 3. ad 1. — Excelsior cœlo est, etc. usque mari. 3ª. q. 3. 1. ad 1. et q. 8. 1. ad 1.

CAPUT XII.

In antiquis est sapientia. 2 2. q. 47. 15. ad 2. — Et in multo tempore prudentia. 2 2. q. 47. 14. o. et q. 49. 3. c. et q. 51. 1. ad 3. — Apud ipsum est sapientia. s. 9. — Ipse habet consilium. 1ª. q. 22. 1. ad 1. 1 2. q. 14. 1. ad 1. 2 2. q. 52. 3. ad 3. q. 189. 10. ad 1. — Et intelligentiam. 1ª. q. 14. 1. o. et q. 26. 1. c. — Qui revelat profunda de tenebris. 2 2. q. 171. 1. ad 4.

CAPUT XIII.

Disputare cum Deo cupio. 2 2. q. 128. ad 4. Numquid Deus indiget mendacio nostro. sup. q. 25. 2. c.

CAPUT XIV.

Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles. sup. q. 72. 1. c.

CAPUT XV.

Numquid consilium Dei audisti? s. 12. — Ejus sapientia. s. 9. — Quid est homo ut immaculatus sit, et ut justus appareat, natus de muliere. 3ª. q. 31. 4. ad 3. — Ecce inter sanctos ejus, nemo immutabilis. 1ª q. 9. 2. o. et q. 10. 3. c. et q. 16. 8. o. et q. 65. 1. ad 1. 1 2. q. 109. 2. ad 2. ad 3. 3ª. q. 10. 4. c. et q. 13. 2. c. et q. 57. 1. ad 1. — Et cœli non sunt mundi in conspectu ejus. s. 4. — Congregatio hypocritæ, sterilis. s. 8.

CAPUT XVI.

Collegit furorem suum in me. 1ª. q. 54. 3. ad 3. et q. 58. 5. fi. et q. 59. 4. ad 1.

CAPUT XVII.

In profundissimum infernum descendent omnia mea. 3ª. q. 52. 2. ad 3.

CAPUT XIX.

Scio enim quod redemptor meus vivit. 3ª. q. 53. 1. c. sup. q. 75. 1. c. — In carne mea videbo Deum 1ª. q. 12. 3. ad 1. sup. q. 79. 1. c. — Et

oculi mei conspecturi sunt. 1ª. q. 12. 3. o. et 4. ad 3. 2 2. q. 175. 4. c. — Verebar omnia opera mea. sup. q. 6. 4. c.

CAPUT XX.

Gaudium hypocritæ, ad instar puncti. s. 8. — Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis ejus. 3ª. q. 84. 6. ad 1.

CAPUT XXI.

Qui dixerunt Deo, recede a nobis. 1ª. q. 9. 1. ad 3.

CAPUT XXII.

Quid prodest Deo si justus fueris, aut quid confers ei, si immaculata fuit vita tua? 2 2. q. 81. 6. ad 2. et 7. c. — Deus excelsior cœlo. s. 11. — Qui dicebant Deo, recede a nobis. s. 21. — Salvabitur innocens. s. 2. — Si reversus fueris ad omnipotentem, ædificaberis : et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. 1 2. q. 113. o. et 3. q. 86. 2. o. et 6. ad 1. et q. 88. 2. c.

CAPUT XXIII.

Proponat æquitatem contra me. 2 2. q. 80. ad 3. q. 120. 1. c. — Ipse vero scit vias meas. 1ª. q. 14. 11. o. — Vestigia ejus secutus est pes meus. s. 11. — Et nemo potest avertere cogitationes ejus. 1ª. q. 34. 1. ad 2. 2 2. q. 21. c. q. 188. 3. ad 1. — Timore sollicitor. 1 2. q. 44. 2. o. 2 2. q. 47. 3. ad 3. 2 2. q. 129. 7. c.

CAPUT XXIV.

Ad nimium calorem transiet ab aquis nivium. 1ª. q. 10. 3. ad 2. 1 2. q. 67. 4. ad 2. — Oculus adulteri observat caliginem. sup. q. 62. 3. 2.

CAPUT XXV.

Qui facit concordiam in sublimibus suis. 1ª. q. 108. 6. c. et q. 113. 8. o. — Numquid est numerus militum ejus. 1ª q. 50. 3. o. q. 112. 4. ad 2. — Et super quem non fulgeat lumen illius. 1ª. q. 107. 2. c. et q. 109. 3. c. — Aut apparere mundus, natus de muliere. s. 15.

CAPUT XXVI.

Cujus adjutor es. 1ª. q. 23. 8. ad 2. — Cui dedisti consilium. s. 12. — Forsitan illi qui non habet sapientiam. s. 9. — Et prudentia ejus. s. Dei. 1ª. q. 22. 1. c. ad 1. — Columnæ cœli contremiscunt. sup. q. 73. 3. c.

CAPUT XXVII.

Non recedam ab innocentia mea. s. 2. — Quæ est spes hypocritæ. s. 8.

CAPUT XXVIII.

Ecce timor Domini, ipsa est sapientia, et recedere a malo, intelligentia. 2 2. q. 19. 7. ad 2. et q. 45. 1. ad 3.

CAPUT XXX.

Ubi constituta est domus omni viventi. sup. q. 69. 4. c.

CAPUT XXXI.

Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. 2 2. q. 167. 2. c. ad 2. — Sciat Deus simplicitatem meam. s. 1. — Numquid non in utero fecit me. s. 10. — Ab infantia crevit mecum miseratio, etc. 1 2. q. 51. 1. o. et q. 63. 1. o. et 2. ad 3. et 3. c. et q. 71. 2. ad 1. et q. 85. 1. c. et q. 93. 1. c. 2 2. q. 47. 15. o. q. 108. 2. c. et q. 123. 1. ad 2. et q. 141. 1. ad 2. 3ª. q. 27. 6. ad 3. — Si abscondi ut homo peccatum meum. sup. q. 6. 2. 3.

CAPUT XXXIII.

Semel loquitur Deus, et secundo idipsum non repetit. 1ª. q. 27. 5. ad 3. et q. 43. 5. ad 2. 3ª. q. 45. 4. ad 1. — Si fuerit pro eo angelus loquens, unus de millib. s. 23. — Ut annunciet hominis æquitatem. s. 23.

CAPUT XXXIV.

Conteret multos et innumerabiles, et stare faciet alios pro eis. 1ª. q. 23. 6. ad 1.

CAPUT XXXV.

Si peccaveris, quid ei nocebis, etc. 1 2. q. 21. 4. ad 1. et q. 47. ad 1. et q. 73. 8. ad 2. 2 2. q. 88. 2. c. — Si juste egeris, quid donabis ei, etc. s. 22. — Et filium hominis adjuvabit justitia tua. 2 2. q. 57. 1. c. — Nunc ulciscitur scelus valde. 1ª. q. 21. 4. ad 1.

CAPUT XXXVI.

Causa tua quasi impii judicata est, causam judiciumque recipies. 3ª. q. 49. 6. c. fi. — Ecce Deus excelsus. s. 11. — Quis poterit scrutari vias ejus. s. 11. — Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur eum procul. 1ª. q. 12. o. 1 2. q. 93. 2. o. — Ecce Deus magnus. 1 2. q. 112. 5. c. — Vincens scientiam nostram. s. 11.

CAPUT XXXVII.

Digne eum invenire non possumus. s. 11.

CAPUT XXXVIII.

Quis conclusit ostiis mare. 1ª. q. 69. 1. ad 2. — Quis est pluviæ pater. 1ª q. 33. 3. c. 3ª. q. 23. 3. ad 1.

CAPUT XXXIX.

Penna strutionis, similis est pennæ herodii et accipitris. 1 2. q. 102. 6. ad 1. — Procul odoratur bellum, exhortationem ducum, ululatum exercitus. 3ª. q. 41. 4. c. — Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter. 1 2. q. 102. 6. ad 1. — Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit. 2 2. q. 38. 1. ad 4. — Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? 1ª. q. 107. 5.

CAPUT XL.

Et condemnabis me, ut justificeris. 2 2. q. 33. 5. c. — Ecce spes ejus frustrabitur. 2 2. q. 18. 3. ad 1. — Cor ejus indurabitur quasi lapis. 1ª. q. 23. 3. ad 2. 22. q. 79. 3. o. et 2 2. 151. 2. o.

CAPUT XLI.

Factus est ut nullum timeret. 1ª. q. 64. 3. ad 2. — Ipse est rex, super universos filios superbiæ. 3ª. q. 8. 7. o. — Æstimavit abyssum tanquam senescentem iniqui. sup. q. 99. 1. c.

CAPUT XLII.

Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te. 1ª. q. 12. 3. ad 1. — Interrogabo te. s. 1.

AUCTORITATES

EX LIBRO PSALMORUM.

PSALMUS I.

Beatus vir qui non abiit in concilio impiorum. 1ª. q. 62. 1. c. 1 2. q. 3. 2. ad 4. et 3. 5. 6. c. q. 44. 5. 6. 7. 8. c. et q. 53. o. et q. 62. 1. c. et q. 69. 1. 3. c. et 2. o. 2 2. q. 8. 7. o. 2 2. q. 186. 1. ad 4. — Et in via peccatorum non stetit. 2 2. q. 183. 1. o. — In lege ejus meditabitur die ac nocte. 2 2. q. 188. 6. o.

PSALMUS III.

Esurrexi, quia Dominus suscepit me. 3ª. q. 53. 4. o. — Domini est salus. 3ª. q. 57. 2. ad 2. et q. 61. 3. 1. ad 2. et 4. c. et q. 68. 1. o. et 2. c. 3. q 73. 5. c. et q. 84. 5. c.

PSALMUS IV.

Ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium. 1ª. q. 17. 1. c. — Irascimini et nolite peccare. 2 2. q. 158. 1. 2. o. 3ª. q. 15. 9. c. — Sacrificate sacrificium justitiæ. 2 2. q. 81. 4. ad 1. et q. 85. 1. 2. 4. o. et 3. ad 2. 3ª. q. 22. 2. c. et q. 48. 3. c. 3. q. 82. 4. c. — Et sperate in Domino. 2 2. q. 17. 1. ad 2. — Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. 1 2. q. 19. 4. c. q. 91. 2. ad 1.

PSALMUS V.

Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. 1ª. q. 19. 9. o. et 10. ad 1. et ad 2. et q. 22. 3. ad 3. et q. 48. 6. o. et 1 2. q. 39. 2. ad 3. — Odisti omnes qui operantur iniquitatem. 1ª. q. 20. 2. ad 4. et q. 23. 3. ad 1. 2 2. et q. 83. 16. c. 3ª. q. 49. 4. ad 1. — Perdes omnes qui loquuntur mendacium. 2 2. q. 69. 1. 2. o. et q. 70. 4. c. q. 100. 4. ad 1.

PSALMUS VI.

Turbatus est a furore oculus meus. 2 2. q. 108. 4. ad 3. — Erubescant et conturbentur vehementer omnes inimici mei, convertantur et erubescant valde velociter. 1 2. q. 41. 4. c. 2 2. q. 75. 1. ad 2. q. 144. 2. c.

PSALMUS VII.

Domine, si feci istud, etc. decidam merito, etc. in pulverem reducat. 2 2. q. 89. 1. ad 3. et 6. c.

PSALMUS IX.

Ipse judicabit orbem terræ. 3ª. q. 58. c. et q. 59. 2. o. — Convertantur peccatores in infernum. 2 2. q. 25. 6. ad 1. et ad 3. et q. 83. 8. ad 1. — Præparationem cordis eorum, audivit auris tua. 2 2. q. 83. 1. ad 1.

PSALMUS X.

Dominus in templo. 2 2. q. 85. 2. ad 3. — Qui autem diligit iniquitatem. 1 2. q. 27. 1. ad 1. — Odit animam suam. 1 2. q. 29. 4. o. 2 2. q. 25. 7. o. et 4. ad 3. 2 2. q. 117. 1. ad 1. — Pluet super peccatores laqueos, ignis, sulphur, et spiritus procellarum, pars calicis eorum. 1ª. q. 10. 3. ad 2. 1 2. q. 67. 4. ad 2.

PSALMUS XI.

Nunc exurgam, dicit Dominus. 3ª. q. 57. 2. ad 1. — In circuitu impii ambulant. 2 2. q. 55. 4. ad 3.

PSALMUS XIII.

Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. 1ª. q. 2. o. — Dominus in generatione justa est. 1ª. q. 8. 3. ad 4. et q. 43. 3. o. q. 112. 1. c. 3ª. q. 2. 10. ad 2.

PSALMUS XV.

Bonorum meorum non eges. 1ª. q. 4. 2. c. et 3. o. — Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. 3ª. q. 50. 5. c. — Adim plebis me lætitia. 1ª. q. 12. 8. ad 4. 1 2. q. 1. 3. c. et q. 3. 4. ad 1. et 8. c. et q. 4. 5. ad 5. et q. 5. 3. 4. c. et 8. c. ad 3. 1 2. q. 67. 4. ad 3. 2 2. q. 18. 3. c. ad 2. et q. 28. 3. c. 2 2. q. 118. 7. c. et q. 173. 1. c. — Delectationes in dextera tua usque in finem. 2 2. q. 28. 3. o. et 3ª. q. 46. 6. ad 3. — Cum vultu tuo. 2 2. q. 175. 1. c.

PSALMUS XVII.

Quoniam tu populum humilem salvum facies, et oculos superborum humiliabis. 2 2. q. 162. 1. o. — Cum perverso perverteris. sup. q. 2. 5. 17.

PSALMUS XVIII.

Cœli enarrant gloriam Dei. 1ª. q. 68. 2. c. — Lex Domini immaculata convertens animas. 1 2. q. 91. 4. c. — Timor Domini sanctus permanet in sæculum sæculi. 1 2. q. 67. 4. ad 2. 2 2. q. 19. 11. o. — Et dulciora super mel et favum. 2 2. q. 188. 6. c. — Delicta quis intelligit, ab oculis meis munda me. 1 2. q. 112. 5. c. fi. — Præceptum Domini lucidum. 1 2. q. 102. 1. o. — Emundabor a delicto maximo. 2 2. q. 53. 7. ad 2. 2 2. q. 154. 12. ad 4. et q. 126. 7. ad 4. — Ab alienis parce servo tuo. sup. q. 2. 5. ad 1.

PSALMUS XX.

Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis. 1 2. q. 111. 3. o. 2 2. q. 45. 2. c. et q. 83. 15. c. 1 2. q. 154. 5. c. et q. 162. 3. ad 1. — Cantabimus et psallemus. 2 2. q. 15. 4. c. et q. 91. o.

PSALMUS XXI.

Quare me dereliquisti. 1ª. q. 113. 6. o. 3ª. q. 47. 3. c. fi. et q. 50. 2. ad 1. — Verba delictorum meorum. 3ª. q. 15. 1. ad 1. — Et non exaudies. 3ª. q. 21. 4. ad 4.

PSALMUS XXII.

Calix meus inebrians quam præclarus est. 2 2. q. 144. 1. ad 1. 3ª. q. 78. 3. ad 1.

PSALMUS XXIII.

Et mundo corde. 2 2. q. 8. 7. o. — Attollite portas principes vestras, etc. rex gloriæ. 3ª. q. 59. 5. ad 3. et q. 52. 1. c. fi. — Quis est iste rex gloriæ? 1ª. q. 57. 5. o. 1ª. q. 106. 4. ad 2.

PSALMUS XXIV.

Propter bonitatem tuam, Domine. 1ª. q. 44. 4. c. ad 3. — Diriget mansuetos in judicio, docebit mites vias suas. 2 2. q. 157. 4. c. ad 1.

PSALMUS XXIX.

Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem. 3ª. q. 51. 3. ad 1. et q. 53. 1. c.

PSALMUS XXX.

In te, Domine, speravi. 1 2. q. 65. 5. ad 3. 2 2. q. 18. 2. ad 1. 3ª. q. 7. 4. o. et 6. ad 1. et 8. ad 2. et 9. ad 1.

PSALMUS XXXI.

Quoniam tacui. 1 2. q. 27. 2. c.

PSALMUS XXXII.

Cantate ei canticum novum. 2 2. q. 91. o. — Qui intelligit omnia opera eorum. 1ª. q. 22. 2. 3. o. q. 105. 5. o. et q. 113. 2. 6. c. et q. 116. 1. c. et 1 2. q. 91. 2. c. 2 2. q. 95. 2. c. — Qui finxit sigillatim corda eorum. 1ª. q. 14. 5. 6. 11. 12. o. et q. 13. 5. ad 4. et q. 22. 2. 3. o. et q. 55. 1. ad 3. et q. 57. 2. c. fi. 1ª q. 89. 4. c.

PSALMUS XXXIII.

Semper laus ejus in ore meo. 2 2. q. 91. 1. et 2. o. — Accedite ad eum. 1ª. q. 3. 1. ad 3. et sup. q. 10. 4. c. — Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus. 2 2. q. 97. 2. ad 2. — Oculi Domini super justos. 1ª. q. 3. 3. q. 3. 1. ad 3. et q. 22. 2. ad 4. et q. 23. 7. c. — Et aures ejus in preces eorum. Ibid. 2 2. q. 83. 16. o. 3ª. q. 43. 2. ad 1. 3ª. q. 82. 6. c. et 7. ad 3. — Potentia. q. 6. 9. ad 3

PSALMUS XXXIV.

Cogitans mihi mala. 1 2. q. 47. 2. c. 3ª q. 88. 2. o. — Humiliabam in jejunio animam meam. 2 2. q. 147. 1. 2. 3. 7. c.

PSALMUS XXXV

Noluit intelligere, ut bene ageret. 1 2. q. 8. o. et q. 19. 6. c. 1 2. q. 76. 3. 4. c. 3ª. q. 47. 3. ad 3. — Homines et jumenta salvabis, Domine. 1ª. q. 64. 2. c. — Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ. 1ª. q. 51. 1. ad 3. 1 2. q. 110. 1. ad 2. 2 2. q. 23. 2. ad 2. 3ª. q. 2. 5. ad 3. et q. 5. 3. ad 2. et q. 50. 2. ad 3. — Et in lumine tuo videbimus lumen. 1ª. q. 12. 2. c. et 5. o. 2 2. q. 171. 2. c. et q. 174. 5. ad 1. et q. 175. 3. ad 2. 3ª. q. 10. 4. c. et q. 45. 2. c.

PSALMUS XXXVI.

Noli æmulari in malignantibus. 1 2. q. 28. 4. o. 2 2. q. 36. 2. c. et q. 30. 3. ad 2. et ad 4. — Delectare in Domino. 1 2. q. 34. 1. o. — Desine ab ira. 1 2. q. 48. 3. o. et 4. c. 2 2. q. 41. 2. ad 3. 2 2. q. 158. 4. c.

PSALMUS XXXVII.

Et dolos tota die meditabantur. 2 2. q. 55. 4. ad 2. et 5. o. et q. 63. 2. c.

PSALMUS XXXVIII.

In meditatione mea exardescet ignis. 1ª. q. 21. 4. ad 1. fi. et q. 45. 5. 2 2. q. 180. 4. ad 3. et 4.

PSALMUS XXXIX.

Expectans expectavi Dominum. 1 2. q. 40. 2. ad 1. — Sacrificium et oblationem noluisti, etc. usque venio. 1 2. q. 102. 3. o. et 4. ad 3. et 5. ad 4. et princ. — Cor meum dereliquit me. 2 2. q. 83. 13. o. et 5. q. 64. 8. ad 3. — Etenim homo pacis meæ in quo speravi. 2 2. q. 17. 4. o. et 5. c. et q. 25. 1. ad 3.

PSALMUS XLIII.

In nomine tuo confitebimur. 2 2. q. 5. 1. o. et q. 12. 1. ad 2.

PSALMUS XLIV.

Unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ, præ consortibus tuis. 1 2. q. 102. 5. ad 9. 3ª. q. 72. 2. c. — Circumdata varietate. 2 2. q. 103. 2. o. et q. 189. 1. o. — Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus. 2 2. q. 168. 1. ad 1.

PSALMUS XLV.

Terribilis. 1 2. q. 42. 1. o. et q. 43. 1. ad 1. 2 2. q. 19. 1. o. 3ª. q. 7. 6. o.

PSALMUS XLVII.

Magnus Dominus. 1ª. q. 28. 4. c. et q. 42. 1. ad 1. et 4. ad 2. 3ª. q. 38. 3. o. — Deus in domibus ejus cognoscetur. 2 2. q. 83. 2. c.

PSALMUS XLVIII.

Qui confidunt in virtute sua. 2 2. q. 188. 7. c. — Simul insipiens et stultus peribunt. 2 2. q. 46. 1. ad 1. — Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus, etc. jumentis, etc. 2 2. q. 64. 2. ad 3.

PSALMUS XLIX.

Deus manifeste veniet. 3ª. q. 56. 1. ad 1. et ad 3.

PSALMUS L.

Tibi soli peccavi, etc. usque judicaris. 1 2. q. 96. 5. ad 3. 2 2. q. 67. 4. o. 3ª. q. 46. 2. ad 3. — Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. 1 2. q. 82. 2. ad 1. 2 2. q. 105. o. — Incerta et occulta sapientiæ tuæ. 2 2. q. 47. 1. ad 3. — Auditui meo. 2 2. q. 28. 1. o. et q. 53. 2. 2. c. — Cor mundum crea in me Deus. 1ª. q. 64. 1. ad 2. 1 2. q. 109. 1. o. — Sacrificium Deo spiritus contribulatus. 2 2. q. 85. ad 2.

PSALMUS LI.

Videbunt justi et timebunt, et super eum ridebunt. 2 2. q. 83. 8. ad 2.

PSALMUS LII.

Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent. 2 2. q. 115. 1. ad 1.

PSALMUS LVI.

Exaltare super cœlos Deus. 3ª. q. 57. o. et q. 58. 3. c. — Exurgam diluculo. 3ª. q. 51. 4. ad 3. et q. 53. 2. ad 3. 3ª q. 83. 2. ad 4.

PSALMUS LVII.

Supercecidit ignis, et non viderunt solem. 2 2. q. 15. 1. c.

PSALMUS LIX.

Dedisti metuentibus te significationem. 1 2. q. 87. 3. ad 2.

PSALMUS LXI.

Semel locutus est Deus. 1ª. q. 27. 5. ad 3. et q. 34. 3. o. et q. 41. 6. o. — Reddes unicuique justa opera. 3ª. q. 56. 2. ad 3. — Sitivit in te anima mea. 1 2. q. 67. 4. 3. — Labia mea laudabunt te. 2 2. q. 91. o. — Sicut adipe et pinguedine, repleatur anima mea. 1 2. q. 102. 3. ad 1. et 6. ad 1. 2 2. q. 82. 2. ad 2. et 3. c.

PSALMUS LXIV.

Beatus quem elegisti, et assumpsisti. 3ª. q. 4. 3. ad 1.

PSALMUS LXVII.

Qui ascendit super occasum. 1 2. q. 102. 4. ad 3. — Et justi epulentur, et exultent in conspectu Dei. 1 2. q. 4. 7. ad 1.

PSALMUS LXVIII.

Quæ non rapui, tunc exolvebam. 3ª. q. 47. 2. ad 1. — Quoniam zelus domus tuæ comedit me. 3ª. q. 15. 9. c.

PSALMUS LXX.

Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini. 2 2. q. 188. 5. ad 1. — Potentiam tuam. 1ª. q. 25. 1. o. et q. 41. 4. ad 2.

PSALMUS LXXI.

Et humiliabit calumniatorem. 1 2. q. 68. 3. c. et q. 69. 2. 3. c. — Qui facit mirabilia solus. 1. q. 110. 4. o. et q. 114. 4. c. 1 2. q. 111. 4. c. et q. 113. 10. c. 2 2. q. 178. 1. ad 1. et ad 2. et 4. o. 3ª. q. 43. 2. c. ad 3. 3ª. q. 78. 4. ad 2.

PSALMUS LXXII.

Mei autem pene moti sunt pedes. 2 2. q. 43. 3. ad 2. — In labore hominum non sunt, etc. usque operti. 1 2. q. 78. 7. ad 2. — Quid enim mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram. 1 2. q. 47. o. et 2 2. q. 186. 3. ad 4.

PSALMUS LXXIII.

Operatus est salutem in medio terræ. 3ª. q. 46. 10. ad 1. — Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. 1ª. q. 64. 2. o. 2 2. q. 54. 1. o.

PSALMUS LXXV.

Vovete et reddite. 2 2. q. 88. 3. 4. 6. o. 2 2. q. 189. 2. 3. c. 3ª. q. 28. 4. c. — Domino Deo vestro. 2 2. q. 88. 5. ad 3.

PSALMUS LXXVI.

Et non sum locutus. 1 2. q. 46. 8. ad 3. 2 2. q. 158. 5. ad 3. et 7. c. — Et annos æternos in mente habui. 1ª. q. 10. 5. ad 1. — Hæc mutatio dexteræ excelsi. 1ª. q. 57. 4. c. fi. 1 2. q. 6. 4. ad 1.

PSALMUS LXXVII.

Immissiones per angelos malos. 1ª. q. 111. 2

ad 2. 22. q. 154. 5. ad 5. — Non custodierunt testamentum Dei. 5ª. q. 78. 5. ad 5.

PSALMUS LXXX.

Et dimisi eos, secundum desideria cordis eorum. 1ª. q. 22. 2. ad 4. — Erit tempus eorum in sæculo. 1ª. q. 10. 5. ad 2.

PSALMUS LXXXI.

Deus stetit. 1ª. q. 5. 1. ad 4. 5ª. q. 58. o.

PSALMUS LXXXII.

Deus quis similis erit tibi. 1ª. q. 4. 3. o. et q. 41. 3. ad 1. q. 93. 2. ad 4. 2 2. q. 163. 2. o.

PSALMUS LXXXIII.

Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum. 1 2. q. 24. 3. c. fi. et q. 30. 1. ad 1. et 3ª. q. 21. 2. ad 1. — Et turtur nidum, etc. 1 2. q. 102. 5. ad 2. 3ª. q. 37. 3. c. ad 4. — In sæcula sæculorum laudabunt te. 2 2. q. 91. 1. 2. o. — Gratiam et gloriam dabit Dominus. 1 2. q. 112. 1. o.

PSALMUS LXXXIV.

Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. 1ª. q. 94. 1. c. — Et in eos qui convertuntur ad cor. 2 2. q. 44. 1. c. — Misericordia et veritas obviaverunt sibi. 1ª. q. 21. 2. c. — Justitia et pax osculatæ sunt. 2 2. q. 29. 3. ad 3. 2 2. q. 180. 2. ad 2. — Veritas de terra orta est. 2 2. q. 109. 1. c. ad 3. — Et justitia de cœlo prospexit. 1ª. q. 21. 1. c.

PSALMUS LXXXV.

Fac mecum signum in bonum. 2 2. q. 97. 2. ad 5.

PSALMUS LXXXVI.

Scientibus me. 1ª. q. 43. 5. ad 2. et ad 3. 2 2. q. 45. 2. ad 2. et 4. ad 1. 2 2. q. 162. 3. ad 1. et 173. 2. o. 3ª. q. 45. 4. ad 3.

PSALMUS LXXXVII.

Factus sum sicut homo sine adjutorio. 3ª. q. 51. 1. ad 1.

PSALMUS LXXXVIII.

Et ego primogenitum ponam illum. 1ª. q. 33. 2. c. ad 2. et q. 41. 3. c. — Quis est homo qui vivet, et non videbit mortem? 1 2. q. 81. 3. ad 1. 3ª. q. 46. 11. ad 1. — Eruet animam suam de manu inferi. 3ª. q. 49. 2. ad 2. et q. 52. 5. ad 2. et 16. ad 2.

PSALMUS LXXXIX.

Domine, refugium factus es nobis. 1ª. q. 13. 7. ad 2. — Nos humiliasti. 1 2. q. 79. 4. c. 2 2. q. 162. 6. ad 3.

PSALMUS XC.

Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. 1ª. q. 113. o.

PSALMUS XCI.

Senectus mea in misericordia uberi. 3ª. q. 1. 6. ad 1.

PSALMUS XCIII.

Qui fingis laborem in præcepto. 1 2. q. 107. 4. o.

PSALMUS XCIV.

Et altitudines montium ipse conspicit. 1ª. q. 61. 4. ad 3. 2 2. q. 162. 1. o.

PSAMUS CI.

In matutino interficiebam omnes peccatores terræ. 2 2. q. 25. 6. ad 2.

PSALMUS CII.

Renovabitur ut aquilæ juventus tua. 3ª. q. 46. 9. ad 4. — Non secundum peccata nostra fecit nobis, etc. 1ª. q. 21. 4. ad 1.

PSALMUS CIII.

Draco iste, quem formasti, ad illudendum ei. 1ª. q. 63. 8. ad 3.

PSALMUS CIV.

In prophetis meis nolite malignari. 2 2. q. 174. 6. c. — Ut custodiam justificationes ejus. 1 2. q. 99. 5. c.

PSALMUS CV.

Et reputatum est ei ad justitiam. 2 2. q. 60. 6. ad 2. — Et iratus est furore Dominus. 1ª. q. 3. 2. ad 2. — Et immolaverunt filios suos, et filias suas dæmoniis. 3ª. q. 74. 1. c.

PSALMUS CVI.

Contrivit portas æreas, et vectes ferreos confregit. 3ª. q. 52. 4. ad 2. — Omnis sapientia eorum devorata est. 2 2. q. 150. 4. ad 3. et q. 157. 3. ad 3.

PSALMUS CVIII.

Et diabolus stet a dextris ejus. 1ª. q. 55. 1. c. — Et oratio ejus fiet in peccatum, usque pro eo quod. 2 2. q. 83. 16. o. 2 2. q. 178. 2. ad 1.

PSALMUS CIX.

Tu es sacerdos. 3ª. q. 22. o. et q. 50. 4. ad 3. et q. 52. 2. c. et q. 59. 4. ad 1. et q. 63. 6. c. 3ª. q. 84. 7. ad 4. — In æternum. 3ª. q. 22. 5. o. et 6. c. q. 83. 5. c. — Secundum ordinem Melchisedech. 3ª. q. 22. 6. o. et q. 61. 3. ad 3.

PSALMUS CX.

Exquisita in omnes voluntates ejus. 1ª. q. 19. 2. ad 4. et 5. c. et 11. 12. o. et q. 23. 5. c. et q. 27. 5. ad 3. et q. 41. 6. c. — Initium sapientiæ, timor Domini. 2 2. q. 19. 7. o. et q. 45. 1. ad 3. et 6. ad 3.

PSALMUS CXII.

Et humilia respicit in cœlo et in terra. 1ª. q. 22. 3. ad 3.

PSALMUS CXIII.

Omnia quæcumque voluit fecit. 1ª. q. 19. 6. o. 1ª. q. 104. 3. c.

PSALMUS CXV.

Pretiosa in conspectu Domini, mors sanctorum ejus. 2 2. q. 25. 6. ad 2. 1 2. q. 124. 2. ad 2. et q. 164. 1. ad 6.

PSALMUS CXVIII.

ALEPH. I.

Qui scrutantur testimonia ejus. 1 2. q. 99. 5. c.

IV.

Justificationes tuas. 1 2. q. 99. 5. c. — Adhæsi testimoniis tuis, Domine. 1 2. q. 99. 5. c.

VI.

Mandata tua. s. — Ambulabam in latitudine. 1 2. q. 107. 4. o. — Quia mandata tua exquæsivi. s. — Et meditabar, etc. 2 2. q. 188. 5. o. — Exercebar in justificationibus tuis. s. 2. — Memor esto. Gen. 8. 1ª. — Judiciorum tuorum. s. 5.

VII.

Cantabiles mihi erant justificationes tuæ. Ibid. 1. — In loco peregrinationis meæ. Heb. 11. lect. 4. c. 1. fin. — Memor fui nocte nominis tui, Domine. Exod. 4. 1. 3. et s. 2. et Luc. 18. 1.

VIII.

Deprecatus sum faciem tuam. Gen. 3. 14. — In toto corde meo. Deut. 6. 4. — Miserere mei. Exod. 22. 11. — In testimonio ejus tuo. s. 1. — Ut custodiam mandata tua. s. 2. — Justificationes tuas. Ibidem. — Doce me. Matth. 25. 2.

Ad confitendum tibi. 1. Paral. 16. 6. — Particeps ego sum omnium, etc. 4. d. 20. ar. 3. q. 2. ad 3. et d. 45. q. 2. ar. 1. et q. 1. c. — Timentium te. Levit. 19. 14. — Super judicia justificationis tuæ. s. 3.

IX.

Bonus es tu, in bonitate tua. 1. Paral. 16. 7.— Doce me. Matth. 23. 2. — Justificationes tuas. s. 2. — Mandatis tuis. Ibidem. — In toto corde meo. Deuter. 6. 4. — Humiliasti me. 2. Reg. 8. 1. — Lex oris tui. Gen. 3. 14. — Coagulatum est sicut lac cor eorum. Exod. 4. 9.

X.

Manus tuæ, Domine. Genes. 3. 14. — Fecerunt me. Gen. 30. c. 2. 11. — Et plasmavarunt me. Ibid. 9. 10. — Da mihi intellectum. Matth. 23. 2. — Ut discam mandata tua. s. 2. — Qui timent te. Levit. 19. 14. — Æquitas judicia tua. s. 3. et Job. 23. 4. — In veritate tua. Exod. 34. 5. — Humiliasti me. 2. Reg. 8. 1. — Fiat misericordia tua. Psal. 80. 1. et Exod. 22. 11. — Veniant mihi miserationes tuæ. Ibid. Gen. et 3. 13. Exod. 19. 6.— Confundantur. Psal. 30. 2.— Testimonia tua. s. 1. — In justificationibus tuis. Ibid. 2.

XI.

Defecit in salutare tuum anima mea. Gen. 46. 2. et Job. 12. 2. — Justificationes tuas. s. 2. — Omnia mandata tua veritas. Ibid. — Adjuva me. 1. Paral. 12. 3. — Secundum misericordiam tuam. Exod. 22. 11. — Testimonia oris tui. s. 1. et Gen. 3. 14. — Factus sum sicut uter in pruina. Psal. 32. o. 3.

XII.

In æternum, Domine, verbum tuum permanet in cœlo. 3. Reg. 8. 10. — Veritas tua. Exod. 34. 5. — In humilitate mea 2. Reg. 8. 1. — Justificationes tuas. s. 2. — Testimonia tua. Ibid. 1. — Latum mandatum tuum nimis. Ibid. 2. 1 2. q. 107. 4. o. et Psal. 93. 12.

XIII.

Super senes intellexi. 1ª. q. 57. 3. ad 3. fi. 2 2. q. 174. 4. ad 1. — Mandata tua quæsivi. s. 2. — Testimonia tua. Ibid. 1. — A judiciis tui non declinavi. Ibid. 3.

XIV.

Lucerna pedibus meis verbum tuum, etc. Ps. 17. co. 24. — Doce me. Matth. 23. 2. — Judicia justitiæ tuæ. s. 3. et Deut. 32. 6. — Humiliatus sum. 2. Reg. 8. 1. — De mandatis tuis. s. 2. — Testimonia tua. Ibid. 1. — Anima mea in manibus meis semper. Prov. 21. 1. et 1 2. q. 80. 3. ad 3. et 4. c. fi. et Judicum. 12. 1. et Eccl. 15. 3. et Job. 15. 5. et 1. Tim. 5. 6. — Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem. s. 2. et 1ª. q. 111. 2. c. et 2 2. q. 32. 3. ad 2.

XV.

Iniquos odio habui. Psal. 138. 12. — Adjutor meus. 1. Paral. 12. 3ª. — Mandata Dei mei. s. 2ª. et Genes. 17. 3ª. — Suscipe me secundum eloquium tuum, et vivam. 2 2. q. 188. 11. ad 1. et q. 189. 1. c. ad 3. — Non confundas me. Psal. 30. 2. — Meditabor in justificationibus tuis semper. s. 2. et Luc. 18. 1. — A justitiis tuis. Deut. 32. 6. et Psal. 18. 7. — Testimonia tua. s. 2. — Confige timore tuo carnes meas. 2 2. q. 44. 1. ad 3. et Psal. 43. c. 7. — A judiciis tuis timui. s. 5.

XVI.

Non tradas me calumniantibus me. Psal. 71. 2. — Justitiæ tuæ. Deut. 32. 6. — Secundum misericordiam tuam. Exod. 22. 11. — Et justificationes tuas. s. 2. — Et mandata tua. Ibid. — Ut sciam testimonia tua. Ibid. 2. — Doce me. Matth. 23. 2. — Da mihi intellectum. Ibid.

XVII.

Mirabilia testimonia tua. s. 1. — Ideo scrutata est ea anima mea. Gen. 46. 2. — Mandata tua. Ibid. 2. — Justificationes meas. Ibid. — Aspice in me. Exod. 2. 6ª. — Et miserere mei. Exod. 22. 11. — Gressus meos, etc. Isa. 10. 6. et Prov. 16. 6. — Faciem tuam illumina super servum tuum. Gen. 3. 14. et Ps. 33. 10. — Et doce me. Matth. 23. 2.

XVIII.

Justus es, Domine. Deut. 32. 6. — Testimonia tua. s. 1. — Et veritatem tuam. Exod. 34. 5. — Justificationes tuas. s. 2. — Tabescere me fecit zelus meus. Exod. 20. 6. et Psal. 38. co. 10. — Ignitum eloquium tuum vehementer. Heb. 4. 3. 4. — Mandata sua. s. 2.—Æquitas. Job. 23. 4.— Intellectum da mihi. Matth. 23. 2.

XIX.

Clamavi. Gen. 4. 4. — In toto corde. Deut. 6. 4. — Justificationes tuas requiram. s. 2. — Ut custodiam mandata tua. Ibid. — Secundum misericordiam tuam. Exod. 22. 11. — Omnes viæ tuæ veritas. Job. 23. 6. et Exod. 34. 5. — De testimoniis tuis. s. 1. — Prope es tu Domine. 1ª. q. 3. 1. ad 3. et q. 9. 1. ad 3. 2 2. q. 22. 2. ad 1. et Job. 4. c. 3. prin. et Psal. 43. c. 3. et Isa. pro. 2. et c. 7. fi. et c. 12. fi. et c. 34. c. 1. fi. et Phil. 4. c. 3. et Heb. 2. lect. 3. c. 4. et c. 3. 8. et infra. 7. ad 2.

XX.

In æternum fundasti ea. Gen. 17. 11. — Vide humilitatem meam. Exod. 2. 6. et 2. Reg. 8. 1. — Longe a peccatoribus salus. 1 2. q. 98. 2. ad 4. et Psal. 19. co. 4. — Quia justificationes tuas non exquisierunt. s. 2. — Misericordiæ tuæ multæ, Domine. Exod. 22. 11. — A testimoniis tuis non declinavi. s. 1. — Vidi prævaricantes et tabescebam. s. 36. et Ps. 36. 1. — Mandata tua dilexi, Domine. s. 2. — Principium verborum tuorum veritas. Exod. 34. 3. — In æternum omnia judicia justitiæ tuæ. Gen. 17. 11. et s. 5. et Deut. 32. 6.

XXI.

Septies in die laudem dixi tibi. Ps. 33. 2. — Super judicia justitiæ tuæ. s. 5. Deut. 32. 6. — Pax multa diligentibus legem tuam. 1 2. q. 70. 3. c. 2 2. q. 29. — Et non est illis scandalum. 2 2. q. 43. o. et 4. — Et Matth. 15. c. 5. 6. et Rom. 7. 2. — Servavi mandata tua. s. 2. — Et testimonia tua. Ibid. 1. — Omnes viæ meæ in conspectu tuo. Ps. 32. 8. 9. — Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo, Domine. 2 2. q. 83. 1. ad 2. — Intret postulatio mea, in conspectu tuo. 2 2. q. 83. 1. o. et 9. c. ad 2. 3ª. q. 21. 1. 2. o. — Vivet anima mea. 1 2. q. 110. 1. ad 2. 2 2. q. 23. 2. ad 2. — Quære servum tuum, Domine. 2 2. q. 186. 4. 7. c.

PSALMUS CXIX.

A lingua dolosa. 2 2. q. 23. 4. ad 2. et 5. c. q 111. 3. ad 2. et q. 118. 8. c. ad 2. — Cum his qu oderunt pacem. 2 2. q. 29. 2. ad 2.

PSALMUS CXXI.

In Domine Domini ibimus. 2 2. q. 84. 3. o.

PSALMUS CXXVI.

Frustra vigilat. 1ª. q. 25. 2. ad 2. q. 88. 1. ad 4. 3ª. q. 11. 5. ad 1.

PSALMUS CXXX.

Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. 2 2. q. 161. 2. ad 1. et q. 189. 1. ad 4. — Si non humiliter sentiebam, etc. 2 2. q. 161. 2. ad 1. et q. 189. 1. ad 4. — Sicut ablactatus est super matre sua. 2 2. q. 149. 1. ad 4.

PSALMUS CXXXI.

Propter David servum tuum non avertas faciem Christi tui. 3ª. q. 2. 11. o.

PSALMUS CXXXII.

Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum. 2 2. q. 57. 1. c.

PSALMUS CXXXIV.

Omnia quæcumque voluit Deus. 1ª. q. 19. 6. o.

PSALMUS CXXXV.

Qui percussit, etc. 2 2. q. 148. 3. ad 2.

PSALMUS CXXXVI.

Super flumina Babylonis, etc. usque in salicibus. 1 2. q. 89. 1. ad 2. — Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea. 2 2. q. 162. 7. ad 3.

PSALMUS CXXXVIII.

Tu cognovisti sessionem meam, et resurrectionem meam. 3ª. q. 49. 6. c. et q. 53. 1. c. — Si ascendero in cœlum, tu illic es, etc. usque, et dixi. 1ª. q. 8. 2. 4. o. et q. 16. 7. ad 2. q. 112. 1. c. — Exurrexi et adhuc tecum sum. 3ª. q. 53. 1. 1. o. — Perfecto odio oderam illos. 1 2. q. 29. o. 2 2. q. 25. 6. o. et q. 26. 2. c. et 7. ad 1. et q. 34. 3. ad 1. V. 2 2. q. 101. 4. ad 1.

PSALMUS CXXXIX.

Cum vultu tuo. 2 2. q. 175. 1. c.

PSALMUS CXL.

Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. 1 2. q. 102. 5. ad 14. 3. q. 83. 5ª. ad 2. — Ad excusandas excusationes in peccatis. 1 2. q. 15. 3. ad 2. 2 2. q. 162. 4. ad 3. — Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. 2 2. q. 115. o.

PSALMUS CXLII.

Anima mea sicut terra sine aqua tibi. 1 2. q. 112. 1. 2. o. — Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. 1 2. q. 113. 7. b.

PSALMUS CXLIII.

Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. 1 2. q. 5. 3. ad 3. — Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt. 2 2. q. 188. 6. c. — Miserationes ejus, super omnia opera ejus. 1ª. q. 21. 3. ad 2. et 4. c. et q. 25. 3. ad 3. — Et magnitudinis ejus non est finis. 1ª. q. 7. 1. o. et q. 12. 1. ad 2. et 7. c. ad 3. et q. 25. 2. o. et 3. c. et q. 52. 2. c. et q. 54. 2. c. et q. 55. 1. c. fi. 1 2. q. 75. 5. ad 4. et q. 86. 2. ad 1. 3ª. q. 10. 3. ad 1. et 2.

PSALMUS CXLVI.

Pullis corvorum invocantibus eum. 2 2. q. 83. 10. ad 3.

PSALMUS CXLVII.

Qui posuit fines tuos pacem. 1 2. q. 3. 4. ad 1. 2 2. q. 183. 2. ad 3.

PSALMUS CXLVIII.

Præceptum posuit et non præteribit. 1 2. q. 19. 6. c. — Laudate Dominum de terra, etc. ignis grando, etc. 1ª. q. 68. 2. c. et q. 74. 3. ad 2. — Quæ faciunt verbum ejus. 1ª. q. 54. 1. c. ad 4.

PSALMUS CL.

In virtutibus ejus. 1ª. q. 108. 5. ad 1.

AUCTORITATES

EX LIBRO PROVERBIORUM.

CAPUT I.

Ut detur parvulis astutia. 2 2. q. 55. 3. ad 1. et 4. ad 1. 2 2. q. 92. 1. ad 1. — Et moliuntur fraudes contra animas suas. 2 2. q. 55. 5. ad 3. — Timore malorum sublato. 2 2. q. 19. 11. ad 1.

CAPUT II.

Dominus dat sapientiam. 1ª. q. 17. 1. o. 2 2. q. 45. 1. o. et 4. ad 1. et ad 2.

CAPUT III.

Describe ea in tabulis cordis tui. 1ª. q. 24. 1. c. — Ne innitaris prudentiæ tuæ. 2 2. q. 55. 1. 2. o. — Ne sis sapiens apud te. 2 2. q. 149. 1. ad 1.

CAPUT IV.

Et unigenitus coram matre mea. 3ª. q. 37. 2. ad 3.

CAPUT V.

Bibe aquam de cisterna tua, et fluenta putei tui. 2 2. q. 95. 7. ad 5.

CAPUT VI.

Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, etc. usque seminat. 2 2. q. 12. 1. ad 2. — Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit. 2 2. q. 66. 6. ad 1.

CAPUT VII.

Ad decipiendas animas. 2 2. q. 169. 2. c.

CAPUT VIII.

Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum. 2 2. q. 168. 2. ad 1. — Justi sunt omnes sermones mei, et non est in eis pravum quid, neque perversum. 2 2. q. 54. 3. ad 1. — Nondum erant abyssi, et ego jam concepta eram. 1ª. q. 27. 2. ad 2.

CAPUT IX.

Sapientia ædificavit sibi domum. 3ª. q. 32. 1. ad 3. — Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, et ad mœnia civitatis. 1ª. q. 1. 5. b. ad 2. et 8. ad 2.

CAPUT X.

Odium suscitat rixas. 2 2. q. 41. 2. ad 4. — Qui profert contumeliam, insipiens est. 2 2. q. 72. 4. o. et q. 73. 3. ad 3. 2 2. q. 138. 7. c. — In multiloquio non deerit peccatum. 2 2. q. 72. 1. ad 1. et q. 89. 2. c. fi. 2 2. q. 148. 6. c. — Sapientia est viro prudentia. 1ª. q. 1. 6. c. 2 2. q. 47. 2. ad 1. — Spes impiorum peribit. 2 2. q. 21. 3. ad 1. — Universa delicta operit charitas. sup. q. 14. 2. c. — Desiderium suum justis dabitur. sup. q. 92. 3. 7.

CAPUT XI.

Ubi fuerit superbia, ibi erit et contumelia. s. 10. — Qui crudelis est, propinquos abjicit. 2 2. q. 159. 1. ad 3.

CAPUT XII.

Non contristabit justum, quicquid ei acciderit. 3ª. q. 15. 6. ad 1. et ad 2. — Qui negligit damnum propter amicum, justus est. 2 2. q. 26. 4. ad 2.

CAPUT XIII.

Inter superbos semper jurgia sunt. 1 2. q. 27. 7. ad 1. et 2 2. q. 188. 5. ad 2. — Spes quæ differ-

tur, affligit animam. 1 2. q. 32. 3. ad 2. et 1 2. q. 40. 8. ad 2.

CAPUT XIV.

Errant qui operantur malum. 1ª. q. 63. 1. 4. 1 2. q. 6. 8. o. et q. 58. 2. c. 1 2. q. 77. 2. c. 2 2. q. 20. 2. o. et q. 51. 3. ad 2. et q. 53. 2. c.

CAPUT XV.

In abundanti justitia virtus est plurima. 1 2. q. 66. 1. c. et 4. o. et 68. 7. 6. — Per timorem Domini declinat omnis a malo. 2 2. q. 54. 2. ad 4.

CAPUT XVI.

Universa propter semetipsum operatus est Dominus. 1ª. q. 44. 4. c. et q. 65. 2. o. — Abominatio Domini est omnis arrogans. 2 2. q. 112. 1. ad 2. — Domini est dirigere gressus ejus, scilicet hominis. 1ª. 23. 2. ad 2. 1 2. q. 112. 2. c. fi. — Melior est patiens viro forti, etc. 1 2. q. 66. 4. ad 2. et 2 2. q. 136. 2. o.

CAPUT XVII.

Qui meditatur discordias, diligit rixas. 2 2. q. 41. 2. ad 5. — Spiritus tristis exsiccat ossa. 1 2. q. 37. 4. o. 1 2. q. 41. 1. c. sup. q. 5. 2. ad 2. — Qui in ruina lætatur alterius, non erit impunitus. 2 2. q. 36. 2. o. 2 2. 158. 1. ad 3.

CAPUT XVIII.

Impius cum in profundum venerit peccatorum contemnit. 2 2. q. 186. 9. 3. — Labia stulti, miscens se rixis. 2 2. q. 41. 2. ad 3. — Animæ effœminatorum esurient. 2 2. q. 154. 11. ad 2. — Vir amicabilis ad societatem, magis amicus erit quam frater. 2 2. q. 26. 8. ad 1.

CAPUT XX.

Luxuriosa res vinum. 2 2. q. 178. ad 1. — Fidelem quis inveniet? 1ª. q. 22. 1. c. 1 2. q. 97. 4. c.

CAPUT XXI.

Quocumque voluerit vertet illud. 1ª. q. 83. 1. ad 3. 1 2. q. 6. 1. ad 3. et q. 9. 4. ad 1. et 6. c. 1 2. q. 55. 4. ad 6. et q. 80. 1. ad 3. et q. 109. 1. 9. c. 2 2. q. 104. 4. 3ª. q. 86. 1. — Anima impii desiderat malum. 1ª. q. 19. 9. c. q. 82. 2. ad 1. et q. 103. 8. c. et 1 2. q. 8. 1. o. et q. 6. 4. ad 3. et q. 18. 4. ad 1. et q. 19. 1. ad 1. et 9. c. et q. 23. 2. c. et q. 27. 1. ad 1. et q. 28. 4. c. et q. 29. 4. c. 1 2. q. 74. 1. ad 1. et q. 77. 2. c. et q. 80. 1. c.

CAPUT XXIII.

Prudentiæ tuæ pone modum. 2 2. q. 47. 4. ad 3.

CAPUT XXIV.

Erue eos qui ducuntur ad mortem, etc. 2 2. q. 10. 12. ad 2. et q. 69. 4. ad 3. 3ª q. 68. 10. ad 1. — Ne quæras impietatem in domo justi. 2 2. q. 33. 2. ad 3. et ad 4. et q. 40. 3. c. — Non habent futurorum spem mali. 2 2. q. 18. 3. o.

CAPUT XXV.

Causam tuam tracta cum amico tuo. 2 2. q. 189. 10. ad 2.

CAPUT XXVI.

Sicut qui mittit lapidem in acervum mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem. 2 2. q. 63 3. c. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor. 1 2. q. 46. 6. ad 1.

CAPUT XXVII.

Non auferetur ab eo stultitia ejus. 2 2. q. 114. 1. ad 3.

CAPUT XXVIII.

Justus quasi Leo confidens, absque timore erit. 3ª. q. 15. 7. ad 1. — Qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. 2 2. q. 83. 10. ad 1. 2 2. q. 178. 2. ad 1. — Qui abscondit scelera sua, non dirigetur. 3ª. 84. 6. ad 1. — Qui autem mentis est duræ, corruet in malum. 1 2. q. 101. 3. c. — Qui dat pauperi, non indigebit. 2 2. q. 117. 4. ad 3.

CAPUT XXX.

Stultissimus sum virorum, etc. usque quis. 2 2. q. 103. 1. ad 3. — Quod nomen est ejus, aut quod nomen filii ejus, si nosti. 1ª. q. 13. 1. ad 1. — Mendicitatem et divitias ne dederis mihi. 2 2. q. 187. 5. o. et 3ª. q. 40. 3. ad 1. — Egestate compulsus furer, et perjurem, etc. 2 2. q. 187. 5. c. et 3ª. q. 40. 3. ad 1.

CAPUT XXXI.

Noli regibus dare vinum, etc. 2 2. q. 149. 4. o. —Viæ ejus, et laudavit eam. 2 2. q. 115. 1. ad 1.

AUCTORITATES

EX LIBRO ECCLESIASTES.

CAPUT I.

Vanitas vanitatum, et omnia vanitas. 2 2. q. 5. 1. ad 2. — Terra in æternum stat. 1ª. q. 10. 3. c. — Quid habet amplius homo de universo labore? etc. 1ª. q. 75. 6. ad 1. — Omnia flumina intrant mare, etc. 1ª. q. 102. 1. ad 2. — Nihil sub sole novum. 1ª. q. 73. 1. ad 3. — Perversi difficile corriguntur. 2 2. q. 186. 10. ad 3. — Eo quod in multa sapientia, multa sit indignatio. 1 2. q. 47. 1. — Et afflictio spiritus. 1 2. q. 38. ad 1. — Qui addit scientiam, addit et laborem vel dolorem. 1 2. q. 38. 4. ad 1. — Quid est quod fuit, ipsum quod futurum est. sup. q. 19. 1. 1.

CAPUT II.

Cogitavi in corde meo, abstrahere a vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam. 2 2. q. 149. 4. o. et q. 188. 5. c. — Unus utriusque. s. sapientis et stulti est interitus. 1ª. q. 75. 6. ad 1.

CAPUT III.

Didici quod omnia opera quæ fecit Deus, perseverent in æternum. 1ª. q. 65. 1. ad 1. q. 103. 1. ad 2. et 104. 4. o. 1 2. q. 98. 2. ad 2. — Unus est interitus hominis, et jumentorum, et æqua utriusque conditio. 1ª. q. 75. 6. ad 1. 2 2. q. 104. 1. ad 1.

CAPUT IV.

Melius est duos esse simul quam unum, etc. usque funiculus. 2 2. q. 188. 8. ad 1.

CAPUT V.

Displicet ei infidelis et stulta promissio. 2 2. q. 88. 2. ad 3. — Ne dicas coram angelo, non est providentia. 1ª. q. 57. 2. c.— Avarus non implebitur pecunia. 1 2. q. 2. 1. ad 3.

CAPUT VII.

Quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit. 1ª. q. 23. 3. ad 3. — Noli esse justus multum. 1ª. q. 108. 5. ad 2. — Qui Deum timet, nihil negligit. 2 2. q. 54. 2. ad 4. — Solummodo hoc reperi, quod fecerit Deus hominem rectum. 1ª. q. 95. o. 2 2. q. 5. 1. c.

CAPUT VIII.

Ego os regis observo. 2 2. q. 152. 2. ad 1.—Non est in hominis potestate, prohibere spiritum. 2 2. q. 189. 1. ad 4.

CAPUT IX.

Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit. 1 2. q. 112. 5. o. 3ª. q. 80. 4. ad 5. sup. q. 14. 2. ad 2.—Universa æque veniunt justo et impio, etc. usque unde. 1 2. q. 114. 10. ad 4. — Mortui vero nihil noverunt amplius. 1ª. q. 75. 6. ad 1.—Amor quoque, et odium et invidia, simul pereunt. 1ª. q. 103. 5. ad 1. —Vidique sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, etc. 1ª. q. 103. 5. ad 1. — Sed tempus casumque in omnibus. Ibidem. — Et qui in uno peccaverit, multa bona perdet. 1 2. q. 65. 2. ad 2. et q. 65. 3. c. et q. 71. 4. o. et q. 73. 1. ad 2. et 2 2. q. 152. 3. ad 2. 3ª. q. 89. 4. o.

CAPUT X.

Pecuniæ obediunt omnia. 1 2. q. 2. 1. ad 1. et 4. ad 1. et 2 2. q. 78. 2. c.

CAPUT XI.

Lignum in quocumque loco ceciderit, ibi erit. 2 2. q. 13. 4. ad 3. sup. q. 69. 2. c.

AUCTORITATES

EX LIBRO CANTICI CANTICORUM.

CAPUT II.

Ordinavit in me charitatem. 2 2. q. 26. 1. o. et q. 44. 8. o.— Amore langueo. 1 2. q. 28. 5. ad 1. — Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. 3ª. q. 58. 4. ad 2.

CAPUT IV.

Tota pulchra es amica mea, et macula non est in te. 3ª. q. 27. 4. o. et 6. ad 1.

CAPUT V.

Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est mihi. 1 2. q. 26. ad 1.

CAPUT VIII.

Lampades ejus, ut lampades ignis atque flammarum. 1 2. q. 28. 5. c.

AUCTORITATES

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

CAPUT I.

Perversæ cogitationes separant a Deo. 2 2. q. 154. 5. c. et q. 163. 3. ad 1. — In malevolam animam non introibit sapientia. 2 2. q. 45. 4. o. — Nec habitabit in corpore subdito peccatis. Ibidem. — Deus mortem non fecit. 1ª. q. 49. 2. c. 2 2. q. 19. 1. ad 3. 2 2. q. 164. 1. ad 5. — Nec delectatur in perditione impiorum. 1ª. q. 19. 9. o. et 10. ad 1. et 2. et q. 22. 3. ad 3. et q. 48. 6. c. 1 2. q. 39. 2. ad 3. et q. 79. 4. ad 2. — Creavit, ut essent omnia. 1ª. q. 65. 2. ad 1. — Justitia perpetua est, et immortalis. 1 2. q. 67. 1. ad 3. 2 2. q. 58. ad 3. et ad 4.

CAPUT II.

Excæcavit illos malitia eorum. 1 2. q. 79. 3. o. et 2 2. q. 15. 1. c. ad 2. — Deus creavit hominem inexterminabilem. 1ª. q. 76. 5. ad 1. et q. 97. 1. o. et 3. ad 1. et q. 102. 2. c. — Invidia autem diaboli, mors introivit in orbem terrarum. 2 2. q. 36. 4. ad 2. — Bonorum laborum gloriosus est fructus. sup. q. 96. 3. et 4.

CAPUT V.

Pœnitentiam agentes. 2 2. q. 13. 4. c. 3ª. q. 86. 1. c. sup. q. 16. 3. c. et 98. 2. c. — Et vir prudens quam fortis. 1 2. q. 61. 2. ad 1. et q. 66. 1. c. et 2. o. 2 2. q. 23. 6. c. et q. 47. 6. ad 3. et q. 56. 1. ad 1. 2 2. q. 123. 12. o. et q. 141. 8. o. 3ª. q. 85. 3. ad 4. — Pugnabit orbis terram contra insensatos. sup. q. 97. 5. c.

CAPUT VI.

Æqualiter est illi cura de omnibus. 1ª. q. 20. 3. ad 1. et 1 2. q. 112. 4. ad 1. — Concupiscentia sapientiæ. 1ª. q. 20. 1. ad 1. et q. 59. 4. ad 2. et q. 64. 3. c. q. 82. 3. ad 1. et 1 2. q. 22. 3. ad 3. et q. 30. 1. ad 1. 2 2. q. 18. 1. c. — Non abscondam a vobis sacramenta Dei. 3ª. q. 60. 1. c.

CAPUT VII.

Sum quidem et ego mortalis homo, similis omnibus. 3ª. q. 29. 1. ad 3. — Ex genere terreno illius, qui prior factus est. 3ª. q. 4. 6. o. et q. 31 1. c. — Divitias nihil esse dixi, in comparatione illius. 2 2. q. 188. 5. c. — Dominus dedit mihi horum quæ sunt scientiam veram. 1 2. q. 112. 5. ad 2. — Omnibus mobilibus mobilior est sapientia. 1ª. q. 9. 1. ad 2. et q. 73. 3. c. — Per nationes in animas sanctas se transfert, amicos Dei et prophetas constituit. 2 2. q. 45. 6. ad 2. et 2 2. 172. 2. ad 1. et 4. ad 1. — Attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter. 1 2. q. 110. 2. c. 2 2. q. 23. 2. c. et q. 165. 1. c.

CAPUT VIII.

Hanc amavi et exquisivi a juventute mea. 1 2. q. 26. 1. ad 1. — Sobrietatem docet, et sapientiam, justitiam, et virtutem. 1 2. q. 51. 4. o. q. 63. 3. o. et 2 2. q. 143. c. — Non habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium, etc. 1 2. q. 31. 5. c. fi. et q. 32. 7. ad 2. et q. 35. 5. o. 2 2. q. 9. 1. ad 2. et q. 80. 8. c. 3. q. 46. 7. ad 4. — Puer autem eram ingeniosus, utpote qui sortitus sum animam bonam. 1ª. q. 85. 7. c. 3ª. q. 55. 1. ad 1. — Et cum essem magis bonus, veni ad corpus coinquinatum. 1ª. q. 90. 1. o. et q. 91. 4. ad 3. et q. 118. 3. o. 2 2. q. 164. 1. ad 4. 3ª. q. 6. 3. 4. o. et 9. c. ad 2.— Non possum esse continens, nisi Deus det. 2 2. q. 156. 3. ad 1.

CAPUT IX.

Mitte illam de cœlis. 1ª. q. 43. 5. o. — Corpus quod corrumpitur, aggravat animam. 2 2. q. 180. 7. ad 2.

CAPUT X.

Dedit illi scientiam sanctorum. 1ª. q. 1. 3. o. 1 2. q. 112. 5. ad 2.

CAPUT XI.

Omnia in mensura, et numero, et pondere, disposuisti. 1ª. q. 5. 5. o. et q. 45. 7. o. — Diligis omnia quæ sunt. 1ª. q. 20. 2. c. et q. 23. 3. ad 1. 1 2. q. 110. 1. c. — Per quæ peccat quis, per hæc torquetur. sup. q. 97. 6. c. — Misereris omnium, Domine. sup. q. 99. 2. 1.

CAPUT XII.

Et naturalis malitia eorum. 1ª. q. 63. 4. ad 2. 3. q. 2. 12. c.— Cui cura est de omnibus. 1ª. q. 8. 3. c. et q. 22. 2. 3. o. et q. 23. 1. c. q. 103. 3. o. et q. 113. 6. c. 1 2. q. 91. 2. c. et q. 93. 1. c. et 4. 5. 6. o. —Virtutem enim ostendis, qui non crederis in virtute esse consummatus. 1ª. q. 21. 1. ad 1. 1 2. q. 61. 5. c. ad 1.

CAPUT XIII.

A magnitudine enim speciei et creaturæ cognoscibiliter poterat creator horum videri. 1ª. q. 12. o. 1 2. q. 93. 2. o.

CAPUT XIV.

Creaturæ factæ sunt in odium, et in tentatio-

nem animæ hominum, et in muscipulam pedibus insipientium. 1ª. q. 65. 1. ad 3. 1 2. q. 79. 1. ad 2.

CAPUT XV.

Supervacuitas enim hominum hæc adinvenit, etc. usque imposuerunt. 2 2. q. 94. 4. o. — Incommunicabile nomen lapidibus et lignis imposuerunt. 1ª. q. 3. 4. ad 1. et q. 13. 9. o. — Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est initium et finis. 2 2. q. 94. 4. 1. — Sed et affirmaverunt ludum esse vitam nostram. 2 2. q. 168. 2. ad 2.

CAPUT XVI.

Ingrati enim spes, tanquam hybernalis glacies tabescet. 2 2. q. 107. 4. o. et q. 122. 5. ad 4.

CAPUT XVII.

Semper præsumit sæva, turbata consciencia. 2 2. q. 21. 3. ad 1. — Nihil enim est timor, nisi præsumptionis adjutorium. Ibid.

CAPUT XVIII.

In veste enim ponderis quam habebat, totus erat orbis terrarum. 1 2. q. 102. 5. ad 9.

AUCTORITATES

EX LIBRO ECCLESIASTICI.

CAPUT I.

Omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante ævum. 1ª. q. 10. 5. ad 2. — Prior omnium creata est sapientia. 1ª. q. 41. 3. ad 4. — Effudit illam super omnia opera sua, etc. Ibid.

CAPUT II.

Qui timetis Deum, credite illi. 2 2. q. 7. 1. ad 1. —Quoniam pius et misericors est Deus. 1ª. q. 21. 3. o. 2 2. q. 30. 2. ad 1. — Et remittit in die tribulationis peccata. 2 2. q. 87. 6. c. fin. —Væ duplici corde. 2 2. q. 109. 2. ad 4. et q. 111. 3. ad 2.

CAPUT III.

Altiora te ne quæsieris. 1ª. q. 1. 1. ad 1. 2 2. q. 161. 2. ad 2. —Tristitiam longe expelle a te. sup. q. 4. 2. ad 2. — Eleemosyna resistit peccatis. 2 2. q. 154. 2. ad 5.

CAPUT V.

De propitiato peccato noli esse sine metu. sup. q. 4. 1. c.

CAPUT VI.

Sapientia doctrinæ: secundum nomen ejus. 1ª. q. 1. 6. o. 2 2. q. 43. 5. ad 2. fin.

CAPUT VII.

Noli velle mentiri omne mendacium. 2 2. q. 110. 3. o. et 4. c. et q. 111. 1. c. et q. 69. 1. 2. o. et q. 70. 4. c. et q. 124. 5. ad 2. — Vindicta carnis impii ignis et vermis. sup. q. 97. 2. c.

CAPUT VIII.

Cum audace ne eas in via, ne fortè gravet sua mala in te. 2 2. q. 170. 1. ad 1. fi.

CAPUT X.

Odibilis coram Deo est et hominibus superbia. 2 2. q. 162. 2. o. et 5. o. — Avaro nihil est scelestius. 2 2. q. 118. 5. o. — Nihil est iniquius, quam amare pecuniam. 2 2. q. 118. 5. ad 1. — Initium superbiæ hominis, apostatare a Deo. 1 2. q. 84. 2. ad 2. 2 2. q. 158. 7. ad 1. et q. 162. 5. c. et 7. ad 2. — Initium omnis peccati superbia. 1 2. q. 84. 2. o. et 3. ad 1. et 4. ad 4. 2 2. q. 12. ad 4. 1. 2 2. q. 162. 2. o. et 5. ad 1. et 7. ad 1. et q. 170. 2. ad 1.

CAPUT XI.

Non laudes virum in specie sua. 2 2. q. 145. 1. ad 1. — Bona et mala, vita et mors, paupertas et honestas, a Deo sunt. 2 2. q. 145. 3. a. 2. — Facile est in oculis Dei subito honestare pauperem. 1 2. q. 112. 2. ad 2. — Malitia horæ unius oblivionem facit luxuriæ magnæ. 1 2. q. 37. 1. ad 2.

CAPUT XII.

Da bono, et non receperis peccatorem. 2 2. q. 31. 2. ad 2. et q. 32. 9. ad 1.

CAPUT XIII.

Pondus super se tollit, qui honestiori se communicat. 2 2. q. 145. 3. ad 2. — Omne animal diligit simile sibi. 1 2. q. 27. 3. o. 2 2. q. 193. 2. ad 3.

CAPUT XIV.

Beatus vir qui non est lapsus verbo ex ore suo, et non est stimulatus in tristitia delicti. 2 2. q. 72. 1. ad 1. et q. 89. 2. c. fin. — Felix qui non habuit animi sui tristitiam, et non excidit a spe sua. 2 2. q. 20. 1. ad 2. et q. 34. 4. o. — Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? 1 2. q. 33. 1. ad 1.

CAPUT XV.

Deus ab initio constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui. 1ª. q. 22. 2. ad 4. q. 83. 1. c. et 2 2. q. 104. 1. ad 1. — Ante hominem vita et mors, bonum et malum quod placuerit ei, dabo illi. 1 2. q. 109 8. ad 3.

CAPUT XVII.

A mortuo quasi nihil perit confessio. sup. q. 1. ad 1.

CAPUT XVIII.

Qui vivit in æternum, creavit omnia simul. 1ª. q. 10. 3. o. et q. 74. 2. ad 2. —Non impediaris orare semper. 2 2. q. 83. 14. o. — Ante orationem præpara animam tuam. 2 2. q. 97. 3. ad 2.

CAPUT XIX.

Qui cito credit, levis est corde. 2 2. q. 2. 9. ad 3. — Ex visu cognoscitur vir, et ab occursu faciei cognoscitur sensatus. 2 2. q. 68. 1. ad 3. — Amictus corporis, et risus dentium, et ingressus hominis enunciant de illo. 2 2. q. 120. 2. ad 3. et q. 168. 1. ad 3.

CAPUT XX.

Concupiscentia spadonis devirginavit juvenculam. 2 2. q. 154. 7. o.

CAPUT XXI.

Quasi a facie colubri, fuge peccatum. 2 2. q. 35. 1. ad 4. — Dum maledicit Diabolum impius, maledicit ipse animam suam. 2 2. q. 76. 1. ad 4.

CAPUT XXIII.

Jurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa. 1 2. q. 108. 3. ad 1. et q. 107. 2. c. ad 2. 2 2. q. 89. 2. o. et 3. c. et 5. o. — Et si frustraverit fratrem, delictum illius supra ipsum erit. 2 2. q. 89. 5. ad 3.

CAPUT XXIV.

Sapientia laudabit animam suam. 1ª. q. 3. 2. ad 1. — Ego ex ore altissimi prodii, primogenita ante omnem creaturam. 1ª. q. 41. 3. ad 4. — Ab initio et ante sæcula creata sum. 1ª. q. 41. 3. ad 4. Flores mei fructus honoris et honestatis. 1 2. q. 70. 1. c. — Qui edunt me, adhuc esurient, et qui bibunt me, adhuc sitient. 1 2. q. 2. 1. ad 3. et q. 33. 2. o. 1 2. q. 67. 4. ad 3. — Qui elucidant me,

vitam æternam habebunt. 1ª. q. 1. 9. ad 2. — Hæc omnia liber vitæ. 1ª. q. 24. 1. ad 1. — Penetrabo omnes inferiores partes terræ. 3ª. q. 52. 2. ad 1.

CAPUT XXV.

Timor Dei initium dilectionis ejus. 2 2. q. 19. 8. ad 1. — Omnis plaga, tristitia cordis est. 1 2. q. 35. 7.

CAPUT XXVI.

Omnis autem ponderatio, non est digna continentis animæ. 2 2. q. 88. 11. ad 5. 2 2. q. 155. 4. ad 1. et q. 186. 8. ad 2.

CAPUT XXVII.

Si non in timore Domini tenueris te, cito subvertetur domus tua. 2 2. q. 54. 2. ad 4. — Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis. 2 2. q. 108. c. — Ante sermonem non laudes virum. 2 2. q. 115. 1. ad 1. — In mensura contra mensuram cum abjecta fuerit judicabo eam. sup. q. 8. 7. c.

CAPUT XXVIII.

Susurro et bilinguis maledictus, multos enim turbavit pacem habentes. 2 2. q. 74. 1. ad 3.

CAPUT XXIX.

Multi non causa nequitiæ fœnerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt. 2 2. q. 78. 1. ad 2.

CAPUT XXX.

Non est census super censum salutis corporis. 1 2. q. 6. 5. ad 1. — Miserere animæ tuæ, placens Deo. 2 2. q. 30. 1. ad 2. et q. 32. 9. ad 3. 2 2. q. 106. 3. ad 1. — Multos enim occidit tristitia. 1 2. q. 39. 3. ad 1.

CAPUT XXXI.

Vigilia honestatis tabefaciet carnes. 2 2. q. 188. 3. c. — Sanitas est animæ et corpori, sobrius potus. 2 2. q. 149. 4. c.

CAPUT XXXIII.

Quare dies diem superat, et iterum lux lucem, et annus annum. 1ª. q. 47. 2. — Contra bonum malum, etc. et sic intuere in omnia opera altissimi, duo contra duo, et unum contra unum. 1ª. q. 48. 1. ad 3. et 2. ad 1. — Multam enim malitiam docuit otiositas. 1 2. q. 77. 2. c.

CAPUT XXXVI.

Innova signa. 1ª. q. 75. 1. ad 3. — Cum viro irreligioso, tracta de sanctitate. 2 2. q. 189. 10. c. — Qui sophistice loquitur, odibilis est. 2 2. q. 55. 4. ad 2. — Propter crapulam multi obierunt. 2 2. q. 148. 3. ad 3.

CAPUT XXXIX.

Sapientiam omnium antiquorum exquirit sapiens et in prophetis vocabit. 2 2. q. 188. 5. o. — Hæc omnia sanctis in bona, sic impiis et peccatoribus in mala convertentur. 1 2. q. 87. 7. ad 2. q. 114. 10. c. ad 4. et 2 2. q. 36. 2. c.

CAPUT XLI.

Curam habe de bono nomine, etc. 2 2. q. 72. 3. c.

CAPUT XLIII.

Major est omni laude. 2 2. q. 91. 1. ad 1.

CAPUT XLIV.

Non est inventus similis illi in gloria. 1 2. q. 66. 2. ad 2.

CAPUT XLVIII.

Et mortuum prophetavit corpus. s. Elisæi. 2 2. q. 174. 1. ad 1.

AUCTORITATES

EX LIBRO PROPHETÆ ISAIÆ.

CAPUT I.

Odivit anima mea. 1ª. q. 3. 2. ad 1. — Quiescite agere perversè, discite benefacere. 2 2. q. 79. 1. o. — Pupillo non judicant, et causa viduæ non ingreditur ad eos. 2 2. q. 65. 4. ad 2. — Plaga tumens non est curata medicamine. sup. q. 29. 4. c.

CAPUT III.

Peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt. 3ª. q. 84. 6. ad 1. — Dominus ad judicium veniet cum senioribus. sup. q. 89. 1. c.

CAPUT IV.

Omnis qui scriptus est in vita, in Hierusalem. 1ª. q. 24. o. et q. 59. 8. fi.

CAPUT V.

Auferam sepem ejus. 1ª. q. 113. 6. c. — Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. 1 2. q. 76. 2. o. 2 2. q. 53. 2. ad 2. — Væ qui dicitis bonum malum, et malum bonum. 1ª. q. 5. 3. ad 2. et q. 48. 3. ad 4. — Væ qui potentes estis ad bibendum vinum. 1 2. q. 55. 3. ad 2. 2 2. q. 149.

CAPUT VI.

Vidi Dominum. 2 2. q. 174. 3. c. — Tota ista visio, dupliciter exponitur. 1ª. q. 3. 1. ad 4. 1 2. q. 102. 4. ad 6. — Et clamabat alter ad alterum sanctus, etc. 1ª. q. 107. 4. ad 1. et ad 2. 2 2. q. 178. 3. ad 2. — Et volavit ad me unus de Seraphim. 1ª. q. 112. 2. ad 2. — Et in manu ejus calculus quem forcipe tulerat de altari. 3ª. q. 79. 1. ad 2. — Ecce ego, mitte me. 2 2. q. 133. 1. ad 4. — Si non credideritis, non permanebitis. 2 2. q. 2. 10. o.

CAPUT VII.

Pete tibi signum a Domino Deo tuo, etc. Non petam. 2 2. q. 97. 2. ad 3. — Ecce virgo concipiet. 1 2. q. 103. 4. c. 2 2. q. 174. 3. — Et vocabitur nomen ejus Emmanuel. 3ª. q. 37. 2. ad 1. — Voca nomen ejus, accelera, spolia detrahe, festina. 3ª. q. 37. 2. ad 1.

CAPUT VIII.

Prædare. 3ª. q. 37. 2. ad 1. — Antequam sciat puer vocare patrem. 3ª. q. 15. 3. ad 3. — In lapidem autem offensionis, et petram scandali, duabus domibus Israel. 3ª. q. 42. 2. o.

CAPUT IX.

Et vocabitur nomen ejus admirabilis consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. 3ª. q. 37. 2. ad 1.

CAPUT XI.

Et erit sepulcrum ejus gloriosum. 3ª. q. 51. 2. ad 1. — Et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, etc. 1ª. q. 1. 6. ad 3.

CAPUT XIV.

Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris. 1ª. q. 63. 5. c. — Ascendam in cœlum. 1ª. q. 61. 4. ad 3. et q. 68. 4. c. fi. — Similis ero altissimo. 1ª. q. 61. 4. ad 3. et q. 63. 3. o. et q. 68. 4. c. fin. 2 2. q. 162. 1. ad 2. — Infernus subtus conturbatus est. sup. q. 97. 7. c.

CAPUT XV.

Ligna Libani non sufficient ad holocaustum. sup. q. 13. 1. 3.

CAPUT XVI.

Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ, etc. 3ª. q. 1. 1. o. — Absconde fugientes et vagos, ne prodas. 3ª. q. 84. 6. ad 1.

CAPUT XIX.

Ecce Dominus ascendet, etc. 3ª. q. 37. 1. o.

CAPUT XXII.

Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, et ad planctum. 1ª. q. 113. 7. ad 1.

CAPUT XXIII.

Negotiatio Sidonis. 2 2. q. 40. 2. c. et q. 77. 4. ad 3. 2 2. q. 187. 2. o.

CAPUT XXIV.

Visitabit Dominus super militiam cœli, etc. usque visitabuntur. 3ª. q. 52. 6. ad 1. — Congregabuntur congregatione unius fascis in lacum, et claudentur ibi in carcere. 3ª. q. 52. 6. ad 1.

CAPUT XXV.

Civitatem sublimem humiliabis, etc. et conculcabit eam pes pauperis, gressus egenorum. 3ª. q. 25. 7. ad 3.

CAPUT XXVI.

Cum feceris judicia tua in terra, justitiam discent omnes habitatores orbis. 1 2. q. 37. 1. ad 1. — In tribulatione murmuris, doctrina tua eis. 1 2. q. 37. 1. ad 1. — A facie tua, Domine, concepimus, et quasi parturivimus, et peperimus spiritum. 1 2. q. 11. 1. o. ad 3.

CAPUT XXVII.

Et iste omnis fructus, ut auferatur peccatum ejus. 1 2. q. 70. 3. ad 1. sup. q. 29. 1. c.

CAPUT XXVIII.

Quam docebit scientiam, et quem intelligere faciet auditum avulsos ab uberibus, ablactatos a lacte. 1 2. q. 37. 1. ad 2. — Coangustatum est stratum, ita ut alter decidat; et pallium breve utrumque operire non potest. 2 2. q. 122. 3. c.

CAPUT XXX.

Erit lux lunæ sicut lux solis. sup. q. 73. 2. c.— Præparata est ab heri Tophet. sup. q. 79. 9. 3.

CAPUT XXXII.

Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. 1ª. q. 113. 7. ad 1.

CAPUT XXXIII.

Angeli pacis amare flebunt. 1ª. q. 51. 3. o. 1ª. q. 113. 7. ad 1.

CAPUT XXXV.

Fugiet dolor et gemitus. 1 2. q. 59. 3. ad 1.

CAPUT XXXVIII.

Dispone domui tuæ, quia morieris tu, et non vives. 1ª. q. 49. 7. ad 2. 2 2. q. 171. 6. ad 2. et q. 173. 1. ad 1.

CAPUT XXXIX.

Lætatus est autem super eis Ezechias. 2 2. q. 132. 1. c.

CAPUT XL.

Quis est qui pugillo aquas, et cœlos palmo, ponderabit? 2 2. q. 171. 3. c. — Cui ergo similem fecistis Deum, aut quam imaginem ponetis ei. 1ª. q. 4. 3. ad 4. et q. 42. 1. ad 3. et q. 57. 2. ad 2. q. 93. 1. ad 1. — Assument pennas, ut aquilæ, etc. de agilitate. 2 2. q. 189. 10. c. — Current et non laborabunt. sup. q. 84. 2. c.

CAPUT XLI.

O mors, quam bonum est judicium tuum, etc. sup. q. 93. 3. c.

CAPUT XLII.

Dedi te in fœdus populi, in lucem gentium. 3ª. q. 42. 1. ad 1. — Complacuit sibi in illo anima mea. 1ª. q. 3. 2. ad 1. et q. 19. 11. c. — Non erit tristis. 3ª. q. 1. 3. 6. ad 1.

CAPUT XLIII.

Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. 3ª. q. 84. 3. ad 3. — Et contaminavi principes. 1 2. q. 105. 1. ad 3. — Narra si quid habes ut justificeris. sup. q. 6. 2. 2.

CAPUT XLV.

Deus absconditus, Deus Israel salvator. 3ª. q. 36. 1. o. — Creans malum. 1ª. q. 49. 2. ad 1.

CAPUT XLVII.

Sapientia tua et scientia tua, hæc te decepit. 2 2. q. 46. 1. ad 3.

CAPUT XLVIII.

Non est pax impiis, dicit Dominus. 2 2. q. 29. 2. ad 3. et 3. ad 1. — Et nunc Dominus Deus misit me, et spiritus ejus. 1ª. q. 43. 8.

CAPUT L.

Mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. 1ª. q. 105. 3. o. et q. 117. 1. o.

CAPUT LI.

Gratiarum actio et vox laudis. 2 2. q. 13. 4. c. — Consurge, consurge, induere fortitudinem. 3ª. q. 14. 1. ad 4.

CAPUT LII.

Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere. 2 2. q. 25. 6. ad 5. — Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus ejus, et forma ejus inter filios hominum. 3ª. q. 46. 5. ad 2. et q. 49. 6. c.

CAPUT LIII.

Quasi absconditus vultus ejus, et despectus. 3ª. q. 36. 1. o. — Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum. 3ª. q. 2. 2. ad 1. et 6. ad 4. et q. 15. 1. ad 4. — Vere languores nostros ipse tulit. 3ª. q. 12. 4. ad 3. et q. 14. 4. o. et q. 15. 1. c. et q. 46. 4. ad 3. — Oblatus est, quia ipse voluit. 3ª. q. 14. 2. ad 1. et q. 15. 6. ad 4. — Generationem ejus quis enarrabit? 3ª. q. 31. 3. ad 1. — Et dabit impios pro sepultura. 3ª. q. 51. 1. ad 2. — Tradidit in mortem animam suam. 3ª. q. 47. 3. ad 2. — Pro eo quod iniquitatem non fecerit, et dolus non est inventus in ore ejus. 3ª. q. 14. 3. o. et q. 15. 8. o. et 3. ad 1. et ad 2. et q. 22. 4. ad 1. et q. 27. 3. c. et q. 28. 1. c. et q. 31. 7. o. et q. 34. 1. ad 2. et q. 39. 1. c. et 2. ad 2. et q. 40. 3. ad 1. et q. 50. 2. c. — Et dolores nostros ipse portavit. 3ª. q. 15. 5. o. et q. 46. 6. 8. o. — Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. 3ª. q. 49. o. et q. 52. 5. c. et q. 56. 2. ad. 4. et q. 62. 5. o. et q. 69. 1. ad 2. q. 79. 3. c. — Et livore ejus sanati sumus. 3ª. q. 46. 3. c. et q. 48. 1. o. et 6. ad 3. et q. 49. 1. c. et q. 50. 6. c. et q. 61. 1. ad 2. et q. 62. 5. o. — Et cum sceleratis reputatus est. 3ª. q. 46. 11. o. — Et pro transgressoribus rogavit. 2 2. q. 31. 2. ad 1. et q. 83. 7. ad 3.

CAPUT LVI.

Non dicat filius advenæ, quia adhæret Domino, dicens : Separatione dividet me Dominus a populo suo, etc. 1 2. q. 105. 3. c. ad 1. — Et non dicat eunuchus, ecce ego lignum aridum : quia hæc dicit Dominus eunuchis, etc. 1 2. q. 105. 3. ad 2. — Dabo eis nomen melius a filiis et filiab. sup.

q. 96. 5. c. — Domus mea, domus orationis vocabitur, cunctis gentibus. 1 2. q. 102. 4. ad 1. et 2.

CAPUT LVIII.

Nonne hoc est magis jejunium, quod elegi, dissolve colligationes impietatis, etc. 2 2. q. 147. 1. ad 1. et q. 171. 5. c. et q. 188. 6. ad 5.

CAPUT LIX.

Iniquitates vestræ diviserunt inter vos et Deum vestrum, et peccata vestra absconderunt faciem ejus a vobis. 1ª. q. 48. 4. c. fi. 1 2. q. 79. 3. o. et 4. o.

CAPUT LX.

Ponam te in superbiam populorum. 2 2. q. 161. 1. ad 1.

CAPUT LXI.

Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me. 1ª. q. 36. 1. ad 1. — Induit me vestimentis salutis. sup. q. 95. 1. c.

CAPUT LXII.

Et vocabitur tibi nomen novum. 3ª. q. 37. 2. ad 2.

CAPUT LXIII.

Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? 1ª. q. 57. 5. et 2 2. q. 2. 7. ad 1. — Ego qui loquor justitiam. 1ª. q. 51. 5. — Spiritus Domini ductor ejus fuit. 1 2. q. 113. 7. 2 2. q. 173. 2. c. fi. et q. 189. 10. ad 1. — Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos. 1ª. q. 89. 8. c.

CAPUT LXIV.

Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. 1ª. q. 1. 1. c. 2 2. q. 17. 2. ad 1. 3ª. q. 57. 2. ad 2. — Quasi pannus menstruatæ, universæ justitiæ nostræ. 3ª. q. 89. 6. c.

CAPUT LXV.

Et servos suos vocabit nomine alio. 3ª. q. 37. 2. o. — Antequam clament, ego exaudiam, adhuc loquentibus illis, ego exaudiam. 2 2. q. 83. 1. ad 1. — Non nocebunt, neque occident, in monte sancto meo. 2 2. q. 64. 4. o.

CAPUT LXVI.

Numquid qui alios parere facio, ego non pariam? si ego qui aliis generationem tribuo, sterilis ero? 1ª. q. 27. 2. et q. 28. 4. c. — Vermis eorum non morietur. 1ª. q. 64. 3. ar. 4. ad 4. — Et ignis eorum non extinguetur. 1ª. q. 10. 3. c. ad 2. — Egredietur, et videbunt cadavera vivorum. sup. q. 94. 1. c.

AUCTORITATES

EX HIEREMIA PROPHETA.

CAPUT I.

Priusquam te formarem in utero, novi te. 3ª. q. 27. 2. ad 1. — Et prophetam in gentibus dedi te. 2 2. q. 171. 2. ad 2. — Et misit manum suam. 2. Paral. 6. fi.

CAPUT II.

Elongaverunt a me. 1ª. q. 3. 1. ad 5.

CAPUT IV.

Et jurabis, vivit Dominus in veritate et judicio, et justitia. 2 2. q. 89. 3. o. et 7. c. 2 2. q. 98. 1. ad 1. — Circumcidimini Domino, et auferte præputia cordis vestri. 1 2. q. 102. 5. ad 1.

CAPUT VI.

A minore quippe usque ad majorem, omnes avaritiæ student. 2 2. q. 166. 1. ad 3. — Crudelis est, et non miserebitur. 2 2. q. 159. 1. ad 2.

CAPUT VII.

Et mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas reginæ cœli. 1 2. q. 102. 4. ad 6. et 3. — Et misi ad vos omnes servos meos prophetas, per diem consurgens diluculo et mittens. 2 2. q. 171. 1. ad 3. et 5. c.

CAPUT VIII.

Apprehenderunt mendacium. 1ª. q. 17. 4. ad 2. — Milvus in cœlo cognovit tempus suum, turtur, et hirundo, et ciconia, etc. 2 2. q. 95. 7. ad 2.

CAPUT IX.

Non glorietur sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, etc. sed scire et nosse me. 2 2. q. 45. 4. ad 1.

CAPUT X.

A signis cœli nolite metuere, quæ gentes timent. 1ª. q. 115. 4. ad 3. — Stultus factus est omnis homo, a scientia sua. 2 2. q. 46. 1. ad 3. — Non est hominis via ejus, neque viri est ut ambulet et dirigat gressus suos. 1ª. q. 83. 1. ad 4. — Ne forte ad nihilum redigas me. 1ª. q. 104. 3. o. 1 2. q. 87. 4. ad 1.

CAPUT XI.

Quid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa. 2 2. q. 184. 8. c. et q. 186. 10. o. — Numquid carnes sanctæ auferent a te malitias tuas. 3ª. q. 79. 2. ad 2. — Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum. 3ª. q. 37. 2. o. — Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. 1 2. q. 102. 3. ad 2. 3ª. q. 73. 5. c.

CAPUT XIII.

Confisa es in mendacio. 2 2. q. 128. ad 2. — Quare quasi colonus futurus es in terra, et quasi viator declinans ad manendum. 3ª. q. 15. 10. c.

CAPUT XV.

Si steterint Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. 1ª. q. 5. 2. ad 1. 1 2. q. 114. 6. c. sup. q. 72. 3. 2 — Non sedi in concilio ludentium. 2 2. q. 168. 4. ad 2. — Si converteris, convertam te. 1ª. q. 62. 2. ad 3.

CAPUT XVII.

Maledictus homo, qui confidit in homine. 2 2. q. 25. 1. ad 3.

CAPUT XVIII.

Sicut lutum in manus figuli, sic et vos. 1 2. q. 112. 3. — Repente loquar adversus gentem, et adversus regnum, ut eradicem, etc. usque: Nunc ergo. 1ª. q. 19. 7. ad 2. 2 2. q. 171. 6. ad 2. et q. 174. 1. c. et 2. o.

CAPUT XX.

Seduxisti me, Domine, et seductus sum. 2 2. q. 55. 4. ad 1.

CAPUT XXII.

Scribe virum istum sterilem. 3ª. q. 31. 2. ad 3.

CAPUT XXIII.

Et regnabit rex, et sapiens erit. 2 2. q. 50. 1. ad 1. — Numquid non cœlum et terram ego impleo, dicit Dominus. 1ª. q. 8. 2. c.

CAPUT XXIX.

Ego sum judex et testis, dicit Dominus. 2 2. q. 67. 1. ad 1. 3. ad 3. et q. 89. 1. ad 3.

CAPUT XXXI.

Quiescat vox tua a ploratu, et oculi tui a lacrymis, quia est merces operi tuo, ait Dominus. 3ª. q. 84. 9. ad 1. — Postquam convertisti me, egi pœnitentiam. 3ª. q. 85. 5. ad 5. — Non docebit ultra vir proximum suum, et vir fratrem suum, etc. usque maximum. 1ª. q. 106. 1. ad 1.

CAPUT XXXII.

Et incomprehensibilis. 1a q. 12. 1. ad 1. et ad 3. et 7. o. et 8. o. et q. 56. 3. ad 1. et ad 2. et q. 57. 5. ad 2. et q. 62. 9. c. et 1a. q. 86. 2. ad 1. et q. 107. 3. c. 1 2. q. 93. 2. ad 2. et q. 102. 4. ad 6. 3a. q. 10. 1. o. et 3. ad 1.

CAPUT XXXIX.

Ecce ego inducam sermones meos super civitatem hanc, in malum, et non in bonum. 1a. q. 48. 6. c.

CAPUT XL.

Si placet tibi, ut venias mecum in Babylonem, veni, et ponam oculos meos super te. 2 2. q. 22. 1. o.

CAPUT XLI.

Noli occidere nos, quia habemus thesaurum in agro. 2 2. q. 66. 5. ad 2.

CAPUT XLIII.

Mendacium tu loqueris. 2 2. q. 110. 1. o.

CAPUT XLIV.

Et non poterat ultra portare Dominus, propter malitiam studiorum vestrorum. 2 2. q. 137. 3. ad 1.

CAPUT XLIX.

Dispergam in omnem ventum eos. sup. q. 40. 1. 1.

CAPUT LI.

Derelinquamus eam. 1a. q. 113. 6. c.

AUCTORITATES

EX LIBRO LAMENTATIONUM.

CAPUT I.

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite et videte si dolor est, sicut dolor meus. 3a. q. 46. 6. o.

AUCTORITATES EX LIBRO BARUCH.

CAPUT III.

Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est. 3a. q. 40. ad 1.

CAPUT IV.

Hic liber mandatorum Dei, et lex quæ est in æternum. 1 2. q. 103. 3. ad 1.

AUCTORITATES EX EZECHIELE.

CAPUT I.

Animalia ibant et revertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis. 2 2. q. 188. 6. c. — Quasi sit rota, in medio rotæ. 1 2. q. 107. 3. c.

CAPUT II.

Fili hominis, sta super pedes tuos. 2 2. q. 171. 1. ad 4. et q. 183. 1. ad 1.

CAPUT III.

Si dicente me ad impium : morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ut avertatur a via sua impia, et vivat ipse impius, in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram. 2 2. q. 10. 12. ad 5.

CAPUT IX.

Dereliquit Dominus terram, et Dominus non videt. 1a. q. 103. 5. c. fi. ad 2.

CAPUT XIII.

Væ qui consuunt pulvillos, sub omni cubito manus. 2 2. q. 115. 1.

CAPUT XIV.

Ego Dominus decepi prophetam illum. 2 2. q. 55. 4. ad 1.

CAPUT XVI.

In pulchritudine tua, fornicata es, in nomine tuo. 2 2. q. 145. 2. ad 3.

CAPUT XVIII.

Omnes animæ meæ sunt, ut anima patris, ita et anima filii mea est. 1 2. q. 87. 8. c. fin. — Filius non portabit iniquitatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii. 1 2. q. 81. 1. ad 1. et 2. ad 1. sup. q. 68. 2. 1. — Omnes justitiæ ejus quas fecerat, non recordabuntur. 3a. q. 88 1. ad 3.

CAPUT XX.

Dedi eis præcepta mea, et judicia mea, quæ faciens homo, vivet in eis. 1 2. q. 98. 1. ad 1. — Dedi eis præcepta non bona, et judicia in quibus non vivent. Ibid. — Et pollui eos in muneribus suis, cum offerent omne quod aperit vulvam, propter delicta sua. Ibid.

CAPUT XXI.

Stetit rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem quærens, commiscens sagittas. 2 2. q. 95. 8. o.

CAPUT XXV.

Tu signaculum similitudinis. 1a. q. 93. 3. o.

CAPUT XXVII.

Pupillum et viduam contristaverunt apud te. 2 2. q. 116. 1. c.

CAPUT XXVIII.

Plenus sapientia, perfectus decore. 1a. q. 55. 2. o. 1a. q. 85. 5. c. q. 91. 1. c. et q. 109. 3. ad 3. — In deliciis paradisi fuisti. 1a. q. 63. 5. c. — Omnis lapis pretiosus, operimentum tuum. 1a. q. 63. 7. o. et 9. ad 3. 2 2. q. 183. 1. c. et 2. ad 2. — Tu cherubim extentus et protegens. 1a. q. 63. 7. ad 1. — Ambulasti perfectus in viis tuis, a die conditionis tuæ. 1a. q. 63. 6. ad 1. — Et elevatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in decore tuo. 1a. q. 63. 2. 3. o. et 7. c. fi. 2 2. q. 145. 2. ad 3.

CAPUT XXIX.

Nabuchodonosor, rex Babylonis, servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum, etc. usque laboraverit mihi. 1 2. q. 114. 10. ad 2.

CAPUT XXXIII.

Sanguinem ejus de manu speculatoris requiram. 2 2. q. 10. 12. ad 5. — Justitia justi non liberabit eum, in quacumque die peccaverit. 3a. q. 89. 4. 5. 6. o. — Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua. 3a. q. 89. 2. ad 2. et 3. o.

CAPUT XLI.

Duas facies habebat cherubim. 1a. q. 63. 7. ad 1. et 1a. q. 108. 5. ad 3.

CAPUT XLIII.

Ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, et terra splendebat a majestate ejus. 3a. q. 27. 3. c. fi.

CAPUT XLIV.

Porta hæc clausa erit, et non aperietur, et vir non transiet per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam. 3a. q. 28. 3. c. — Et vinum non bibet omnis sacerdos, quando ingressurus est atrium interius. 2 2. q. 149. 3. o. — Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, nisi ad patrem. 1 2. q. 103 4. ad 3.

AUCTORITATES EX DANIELE.

CAPUT I.

Decorus forma. 2 2. q. 167. 2. c. fin. — Si viderit vultus vestros macilentiores præ cæteris adolescentibus coævis vestris, condemnabitis caput meum regi. 2 2. q. 88. 2. ad 3. 2 2. q. 147. 1. ad 2. et q. 188. 6. ad 3. — Tenta nos, obsecro, servos tuos, diebus decem. 3ª. q. 41. 2. ad 2. — Pueris autem iis dedit Deus scientiam, et disciplinam in omni libro et sapientia. 2 2. q. 15. 3. c. fi. 2 2. q. 96. 1. ad 2. et q. 189. 1. ad 4.

CAPUT II.

Exceptis diis, quorum conversatio non est cum hominibus. 2 2. q. 23. 1. ad 1.

CAPUT III.

Sumusque humiles. 2 2. q. 161. 1. ad 1. — Omnis populus tribus, et lingua quæcumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum. 2 2. q. 13. 2. o.

CAPUT IV.

Consilium meum placeat tibi, et peccata tua eleemosynis redime. 2 2. q. 32. 5. ad 1. sup. q. 14. 2. 1.

CAPUT VII.

Millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei. 1ª. q. 112. 4. ad 2. — Antiquus dierum sedit. 3ª. q. 59. 1. ad 2. sup. q. 90. 1. 4. — Fluvius igneus rapidusque egrediebatur. sup. q. 74. 9. c.

CAPUT X.

Intelligentia enim opus est in visione. 2 2. q. 8. 5. ad 2. 2 2. q. 173. 2. ad 2. — Princeps regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus. 1ª. q. 108. 6. c. et q. 113. 8. o. — Michael princeps vester. 1ª. q. 113. 3. c.

CAPUT XII.

Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. 1ª. q. 10. 5. ad 4. 1ª. q. 117. 1. 2. o. 2 2. q. 189. 9. c.

CAPUT XIII.

Melius est mihi absque opere incidere in manus hominum, quam peccare in conspectu Domini. 2 2. q. 110. 3. ad 4. — Suscitavit Deus spiritum pueri junioris, cui nomen Daniel. 2 2. q. 189. 1. ad 4. — Convicerat enim eos Daniel ex ore suo, falsum dixisse testimonium. 2 2. q. 67. 1. ad 1. et 3. ad 3.

AUCTORITATES EX OSEA.

CAPUT I.

Vade et accipe uxorem fornicariam, et fac filios fornicationum. 1 2. q. 94. 5. ad 2. et q. 100. 8. 3. ad 3. et 2 2. q. 10. 4. ad 2. 2 2. q. 154. 2. ad 2.

CAPUT II.

Ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus. 1 2. q. 51. 1. c. fi. 2 2. q. 188. 5. 8. c.

CAPUT IV.

Peccata populi mei comedent. 3ª. q. 15. 1. ad 1.

CAPUT VI.

In tribulatione sua, mane consurgent ad me. 3ª. q. 21. 4. ad 3. — Vivificabit nos, post duos dies, in die tertia suscitabit nos. 3ª. q. 51. 4. o. et q. 53. 2. o. — Misericordiam volui, et non sacrificium. 22. q. 30. 4. ad 1.

CAPUT VIII.

Scribam eis multiplices leges meas. 1 2. q. 91. 3. ad 1.

CAPUT IX.

Scito te Israel stultum, prophetam insanum, virum spiritalem. 2 2. q. 171. 1. ad 3. — Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt. 2 2. q. 7. 2. c. et q. 81. 8. c.

CAPUT XII.

Ego visionem multiplicavi. 1ª. q. 1. 9. o. et q. 3. 1. o. 1ª. q. 111. 1. o. 2 2. q. 172. 1. 2. o. et q. 173. 2. — Et in manu prophetarum assimilatus sum. 2 2. q. 173. 2. c.

CAPUT XIII.

Perditio tua, Israel, tantum ex me auxilium tuum. 1ª. q. 23. 3. ad 2. et 1 2. q. 112. 3. ad 2. — Ero mors tua, o mors, morsus tuus ero inferne. 3ª. q. 52. 6. c.

CAPUT XIV.

Ex me fructus tuus inventus est. 1ª. q. 23. 3. ad 2. 1 2. q. 76. 2. ad 2. et q. 109. 7.

AUCTORITATES EX JOEL.

CAPUT I.

Sanctificate jejunium. 2 2. q. 147. 1. 3. 5.

CAPUT II.

Sol et luna obtenebrati sunt. 3ª. q. 44. 2. ad 2. — Congregate parvulos, et sugentes ubera. 2 2. q. 147. 4. ad 2. — Effundam de spiritu meo super omnem carnem. 1ª. q. 36. 1. ad 1. — Omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus erit. 2 2. 93. 1. ad 3. — Magnus dies Domini, et terribilis valde, et horribilis. 3ª. q. 36. 1. ad 3. — Educam eas in valle Josaphat. sup. q. 88. 4. 3.

AUCTORITATES EX AMOS.

CAPUT I.

Dominus de Sion rugiet. 2 2. q. 172. 3. ad 1 q. 173. 2. ad 1.

CAPUT III.

Si erit malum in civitate, quod Deus non fecerit. 1ª. q. 49. 2. ad 1. — Non faciet Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum ad servos suos prophetas. 1ª. q. 57. 5. ad 3. 2 2. q. 171. 4. ad 1. et 172. 4. ad 2.

CAPUT IV.

Formans montes, et creans spiritum. 1ª. q. 44 3. ad 4.

CAPUT VII.

Non sum propheta, et non sum filius prophetæ 2 2. q. 113. 1. ad 1.

AUCTORITATES EX JONA.

CAPUT II

Et erat Jonas in ventre piscis, tribus diebus et tribus noctibus. 3ª. q. 51. 4. o.

CAPUT III.

Homines et jumenta, boves et pecora, non gustent quicquam, nec pascantur. 2 2. q. 147. 4. ad 2.

AUCTORITATES EX MICHÆA.

CAPUT II.

Et mendacium potius loquerer. 2 2. q. 110. 3. ad 4. et q. 113. 1. ad 3.—Ascendet enim, pandens iter ante eos. 3ª. q. 49. 5. ad 4.

CAPUT III.

Qui odio habetis bonum, et diligitis malum. 1ª. q. 12. 9. c. 1ª. q. 82. 2. ad 1. 1 2. q. 6. 4. ad 3. et q. 8. 1. o. et q. 18. 4. ad 1. et q. 19. 1. ad 1. et q. 27. 1. ad 1. et q. 29. 4. c. et 1 2. q. 74. 1. ad 1. et q. 77. 2. c. et q. 80. 1. c.

CAPUT V.

Egressus ejus a principio. 1ª. q. 42. 3. ad 2. — A diebus æternis. 1ª. q. 10. 1. ad 4.

CAPUT VI.

Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te. 1 2. q. 19. 10. ad 1. — Utique facere judicium et diligere justitiam. 2 2. q. 60. 1. ad 2.—Et sollicitum ambulare cum Deo suo. 2 2. q. 47. 9. ad 3. et q. 55. 6. c.

CAPUT VII.

Inimici hominis domestici ejus. 2 2. q. 70. 3. o. 2 2. q. 189. 10. ad 2.

AUCTORITATES EX NAHUA.

CAPUT I.

Non consurget duplex tribulatio, vel : Non judicabit Deus bis idipsum. 3ª. q. 59. 5. ad 2.

AUCTORITATES EX ZACHARIA.

CAPUT I.

Convertimini ad me, ait Dominus, et convertar ad vos. 1 2. q. 109. 6. ad 1.

CAPUT II.

Quia consurrexit de habitaculo sancto suo. 3ª. q. 57. 2. ad 1.

CAPUT VI.

Ecce, vir oriens nomen illi. 3ª. q. 36. 3. ad 3. et q. 37. 2. ad 1.

CAPUT VII.

Verba quæ misit Dominus exercituum in spiritu sancto suo, per manum prophetarum priorum. 1ª q. 1. 10. c.

CAPUT IX.

Tu quoque in sanguine testamenti tui, emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non erat aqua. 3ª. q. 52. 4. ad 1. et 5. 6. 7. 8. o.

CAPUT XIII.

In die illa, erit fons patens domui David, et habitatoribus Jerusalem, in ablutionem peccatoris, et menstruatæ. 3ª. q. 68. 4. ad 1.— Adam exemplum meum, ab adolescentia mea. 1 2. q. 82. 2. ad 1.

AUCTORITATES EX MALACHIA.

CAPUT I.

Dilexi vos. 1ª. q. 20. 1. 2. o. et q. 33. 3. ad 1. 1 2. q. 110. 1. o.—Jacob dilexi : Esau autem odio habui. 1ª. q. 23. 3. c. —Si ergo pater ego sum, ubi est honor meus. 2 2. q. 63. 3. o.—Si offeratis cæcum, claudum et languidum, nonne malum est? 2 2. q. 86. 3. ad 3. — Et in omni loco sacrificabitur, et offeretur nomini meo oblatio munda. 1 2. q. 102. 4. ad 5. 2 2. q. 84. 3. o.

CAPUT II.

Maledicam benedictionibus vestris. 3ª. q. 82. 5. ad 3. — Angelus Domini exercituum est. 3ª. q. 22. 1. c. ad 1. et 4. c. et q. 26. 1. o. et 3. q. 82. 3. c. — Contaminavit Judas sanctificationem. sup. q. 59. 1. c.— Si odio habueris illam, dimitte eam. sup. q. 67. 6. c.

CAPUT III.

Et præparabit viam. 3ª. q. 38. 1. o. et 2. ad 2. et 3. o. et q. 70. 1. ad 3. — Inferte omnem decimationem in horreum meum, et sit cibus in domo mea : et probate me super hoc, dicit Dominus. 2 2. q. 97. 2. ad 1. — Dixistis, vanus est qui servit Deo. 2 2. q. 83. 2. c. — Et scriptus est liber monimenti, coram Deo, timentibus Deum. 1ª. q. 24. o. et q. 59. 8. fi.

CAPUT IV.

Ecce ego mittam vobis Heliam prophetam. 2 2. q. 174. 4. ad 3. — Et convertet cor patrum ad filios, et cor filiorum ad patres. 2 2. q. 26 10. o.

AUCTORITATES EX MACHABÆIS.

LIB. I.

CAPUT I.

Et destinaverunt aliqui de populo. 1ª q. 23. 1. c. et 2. ad 2.

CAPUT II.

Et cogitaverunt dicentes, omnis homo quicumque venerit ad nos in bello in die sabbatorum, pugnemus adversus eum, et non moriemur omnes. 1 2. q. 100. 8. ad 4. 2 2. q. 40. 4. o. 2 2. q. 122. 4. ad 3. 3ª. q. 40. 4. ad 3.

CAPUT VI.

Eleazarus filius Saura unam de bestiis loricatam loricis regis, etc. et mortuus est. 2 2. q. 64. 5. ad 5.

CAPUT VIII.

Et committunt uni magistratum, per singulos annos dominari universæ terræ suæ, et omnes obediunt uni. 1ª. q. 103. 3. c. 1 2. q. 95. 4. c. et q. 105. 1. o. 2 2. q. 50. 1. ad 2. — Et non est invidia, neque zelus inter eos. 2 2. q. 36. 2. ad 1.

CAPUT XII.

Non enim cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros. 2 2. q. 188. 5. c.

LIB. II.

CAPUT I.

Domine Deus omnium creator. 1ª. q. 41. o. et q. 45. 2. o. et q. 65. o. 1 2. q. 79. 2. c. — Qui solus es bonus rex, solus præstans. 1ª. q. 3. 2. c. et q. 6. o. et q. 20. 1. ad 3. et q. 49. 3. c. ad 2. et q. 62. 8. c. ad 2. q. 100. 2. c. et q. 103. 2. c. et 1 2. q. 4. 4. c. 2 2. q. 19. 1. c. et q. 23. 2. ad 1. et q. 24. 11. c. fi. et q. 27. 3. 4. c. et q. 34. 1. o. ad 1. 3ª. q. 1. 1. c. et q. 20. 1. c. — Et æternus. 1ª. q. 10. 2. 3. o. et q. 16. 7. o. et q. 46. o. et q. 61. 2. o.

CAPUT III.

Invocabant de cœlo eum, qui de depositis legem posuit. 1 2. q. 105. 2. ad 4. et ad 5. 2 2. q. 62. 6. c. — Visitator et adjutor loci illius est. 1ª. q. 23. 8. ad 2.

CAPUT V.

Non propter locum gentem, sed propter gentem locum Deus elegit. 1 2. q. 104. 4. ad 1.

CAPUT VI.

Respondit cito dicens, præmitti se velle in infernum. 3ª. q. 52. 2. ad 4. — Non enim ætati nostræ dignum inquit est fingere. 3ª. q. 69. 9. ad 3. — Et ipsi propter meam simulationem decipiantur, et per hæc maculam et execrationem

meæ senectuti conquiram. 2 2. q. 111. 1. o. — Fortiter vitam excedendo, etc. Adolescentibus forte exemplum relinquam, si prompto animo ac fortiter, etc. honesta morte perfungar. 2 2. q. 123. 5. ad 1. et q. 124. 2. c.

CAPUT VII.

Parati sumus mori, magis quam patrias Dei leges prævaricari. 2 2. q. 100. 5. ad 4. et q. 119. 5. ad 3. et q. 123. 4. c. — Neque ego spiritum et animam donavi vobis et vitam, etc. sed mundi creator, etc. 1ª. q. 75. 6. ad 1. q. 90. 2. o. et q. 98. 2. c. fi. et q. 100. 1. ad 2. et q. 118. 2. o. et 1 2. q. 3. 7. ad 2. et q. 9. 6. c. et 1 2. q. 81. 1. c. ad 2. 2 2. q. 85. 2. c.

CAPUT IX.

Orabat hic scelestus Dominum, a quo non erat misericordiam consecuturus. 3ª. q. 83. 1. ad 1.

CAPUT XII.

Sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur. 3ª. q. 82. 6. c. sup. q. 71. 2. c.

CAPUT XV.

Oniam qui fuerat summus sacerdos, virum bonum et benignum, etc. manus protendentem orare pro omni populo Judæorum. 2 2. q. 83. 11. o. — Tu Domine qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Juda. 1ª. q. 112. o. — Judas, per omnia corde et animo mori pro civibus paratus erat. 1ª. q. 60. c. 2 2. q. 26. 3. c. et q. 31. 3. ad 2. — Magnifice gloriatus est. 2 2. q. 132. 1. ad 1. et ad 3. — Hic est qui multum orat pro populo. sup. q. 72. 3. c.

AUCTORITATES EX EVANGELIO

SECUNDUM SANCTUM MATTHÆUM.

CAPUT I.

Liber generationis Jesu Christi. 3ª. q. 31. 3. ad 1. et ad 3. 4. ad 3. — Filii David, filii Abraham. 3ª. q. 31. 2. c. — Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob. 1 2. q. 63. 4. ad 6. — Jacob autem genuit Judam, et fratres ejus. 3ª. q. 31. 3. ad 3. — Judas autem genuit Phares et Zaram, de Thamar. 3ª. q. 31. 3. ad 3.— Booz autem genuit Obed ex Ruth. 1 2. q. 105. 3. ad 1. — David autem rex genuit Salomonem, ex ea quæ fuit Uriæ. 3ª. q. 31. 3. ad 3. — Joram autem genuit Oziam. 3ª. q. 31. 3. ad 4. — Josias autem genuit Jechoniam et fratres ejus. 3ª. q. 31. 3. ad 3. — Et post transmigrationem Babylonis, Jechonias genuit Salathiel. 3ª. q. 31. 3. ad 3. — Jacob autem genuit Joseph. 3ª. q. 31. 3. ad 2. et 4. ad 3. — Virum Mariæ. 3ª. q. 29. 2. o. et q. 28. 3. ad 2. — De qua natus est Jesus. 3ª. q. 35. 2. o. et 5. c. — Qui vocatur Christus. 3ª. q. 16. 5. c. et q. 17. 1. c. et q. 37. 2. o. — Cum esset desponsata. 3ª. q. 29. 1. o. — Mater Jesu Maria. 3ª. q. 25. 5. c. et q. 35. 3. ad 4. — Antequam convenirent. 3ª. q. 28. 3. ad 1. — Inventa est in utero habens de Spiritu sancto. 3ª. q. 28. 3. ad 1. et q. 32. 1. 2. o. et q. 39. 8. ad 2. et q. 46. 6. c. et q. 32. 1. ad 3. — Joseph autem vir ejus. 3ª. q. 29. 2. o. et q. 28. 2. ad 2. — Cum esset justus. 3ª. q. 28. 3. ad 5. et 4. c. ad 3. — Et nollet eam traducere. 3ª. q. 29. 2. ad 3. — Voluit occulte dimittere eam. 3ª. q. 28. 3. ad 2. et q. 29. 2. ad 3. sup. q. 62. 3. 2. — Ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph. 3ª. q. 30. 2. ad 2. et 3. ad 2. et q. 36. 2. ad 2. — Noli timere accipere Mariam conjugem tuam. 3ª. q. 28. 3. ad 2. et q. 29. 2. o. — Quod enim in ea natum est. 3ª. q. 35. 2. o. et 5. c. — De Spiritu sancto est. s. 20. — Vocabis nomen ejus Jesum. 3ª. q. 37. 2. o. — Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam. 1 2. q. 98. 1. ad 2. — Et accepit conjugem suam. 3ª. q. 29. 2. ad 3. — Et non cognoscebat eam. 3ª. q. 28. 3. ad 3. et ad 4. — Donec peperit. 3ª. q. 28. 3. ad 3. — Primogenitum. 3ª. q. 28. 3. ad 4.

CAPUT II.

In Bethleem Judæ. 3ª. q. 35. 7. o. et q. 46. 10. ad 1. — Ecce magi. 3ª. q. 35. 3. c. ad 2. et 5. c. — Ab oriente. 3ª. q. 36. 3. ad 3. et 5. ad 4. 6. c. ad 3. — Venerunt Hierosolymam. 3ª. q. 36. 8. ad 3. — Ubi est qui natus est, rex Judæorum. 3ª. q. 36. 8. ad 3. — Vidimus enim stellam ejus in oriente. 3ª. q. 36. 5. o. et 6. ad 3. et 7. o. — Et venimus adorare eum. 3ª. q. 36. 8. o. — Audiens autem Herodes rex, turbatus est, et omnis Hierosolyma cum illo. 3ª. q. 36. 2. ad 3. — Et ecce stella quam viderant in oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra, ubi erat puer. 3ª. q. 36. 6. ad 3. et 7. c. ad 3. — Obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham. 3ª. q. 36. 8. ad 4. et ad 5. — Herodes occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem, et in omnibus finibus ejus, a bimatu et infra. 3ª. q. 36. 2. ad 3. et 6. ad 3. — Defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri. 1 2. q. 82. 2. ad 1. 3ª. q. 46. 11. ad 3. — Et habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth. 3ª. q. 35. 7. ad 2.

CAPUT III.

Et baptizabantur ab eo in Jordane. 3ª. q. 38. 4. o. et q. 39. 3. ad 1. — Confitentes peccata sua. 3ª. q. 38. 3. ad 2. — Ego vos baptizo in aquam, in pœnitentiam. 3ª. q. 38. 3. ad 3. — Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, et igne. 3ª. q. 66. 3. ad 1. — Venit Jesus a Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. 3ª. q. 38. 1. c. et q. 39. 1. 2. 4. o. et 3. c. et q. 66. 3. ad 4. et q. 67. 7. ad 1. 3ª. q. 81. 1. c. et q. 84. 7. ad 4. — Ego a te debeo baptizari. 3ª. q. 38. 6. ad 3. — Sine modo : Sic enim decet nos implere omnem justitiam. 3ª. q. 38. 6. ad 3. — Et ecce aperti sunt cœli. 3ª. q. 39. 3. o. et q. 49. 3. ad 3. — Et vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam. 3ª. q. 39. 6. 7. o. et q. 46. 4. ad 2. — Et ecce vox de cœlis dicens. 3ª. q. 39. 8. o. et q. 45. 4. o. et q 66. 6. c.

CAPUT IV.

Tunc ductus est Jesus in desertum. 3ª. q. 41. 1. ad 2. et 2. o. — Ut tentaretur a diabolo. 3ª. q. 41. 1. o. — Et cum jejunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus. 3ª. q. 41. 3. o. — Postea esuriit. Et accedens tentator dixit. 3ª. q. 41. 1. ad 1. et 3. o. — Si filius Dei es. 3ª. q. 41. 4. c. et 1. ad 1. — Dic ut lapides isti panes fiant. 3ª. q. 41. 4. ad 1. — Qui respondens, dixit ei, Scriptum est. 3ª. q. 41. 4. o. — Non in solo pane vivit homo. Deuter. 8. 2ª. et 30. ad 7ª. 2 2. q. 188. 8. ad 4. — Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem. 3ª. q. 41. 1. ad 2. et 2. ad 3. et 4. ad 7. — Mitte te deorsum. 3ª. q. 41. 4. ad 2. — Assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde. 3ª. q. 41. 1. ad 2. — Et ostendit ei omnia

regna mundi, et gloriam eorum. 3ª. q. 41. 4. ad 7. — Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. 3ª. q. 41. 4. ad 3. —Vade, Sathana. 3ª. q. 41. 4. ad 6. — Tunc reliquit eum diabolus. 1ª. q. 114. 3. o. 3ª. q. 41. 3. ad 2. et ad 3. — Et ecce angeli accesserunt, et ministrabant ei. 3ª. q. 41. 3. ad 2. — Exinde cœpit Jesus prædicare. 3ª. q. 42. o. — At illi statim, relictis retibus et patre, secuti sunt eum. 2 2. q. 101. 2. ad 1. et 4. ad 1. — Et vocavit eos. 2 2. q. 189. 6. o. et 10. o. — Et obtulerunt omnes male habentes, etc. et lunaticos, et paralyticos, et curavit eos. 2 2. q. 115. 5. ad 1.

CAPUT V.

Beati pauperes spiritu, etc. usque gaudete, etc. 1 2. q. 69. o. — Beati mites. 1 2. q. 69. 3. 4. o. — Beati qui lugent. 1 2. q. 35. 3. ad 1. et q. 69. 3. 4. o. et 2 2. q. 28. 1. ad 2. sup. q. 4. 2. c. — Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. 1 2. q. 69. 3. 4. o. 2 2. q. 159. 2. ad 1. — Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. 1 2. q. 69. 3. 4. o. 2 2. q. 8. 7. o. et q. 83. 9. ad 3. — Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. 1 2. q. 69. 3. 4. o. 2 2. q. 45. 6. o. et q. 83. 9. ad 3. — Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. 1 2. q. 69. 3. ad 5. et 4. ad 2. — Merces vestra copiosa est in cœlis. 1ª. q. 68. 4. c. fin. 1 2. q. 4. 7. ad 3. — Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent patrem vestrum. 2 2. q. 189. 9. ad 2. — Nolite putare, quoniam veni solvere legem aut prophetas. Non veni solvere. 1 2. q. 107. 2. ad 4. 3ª. q. 37. o. et q. 40. 4. o. et q. 47. 2. ad 1. — Sed adimplere. 1 2. q. 107. 2. o. et 4. ad 3. 2 2. q. 104. 6. ad 2. — Dico autem vobis. 3ª. q. 42. 1. 2. c. ad 2. — Audistis quia dictum est antiquis. 2 2. q. 5. 1. ad 3. — Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. 2 2. q. 158. 3. ad 2. et 5. ad 3. — Qui autem dixerit Racha, reus erit concilio. 2 2. q. 158. 3. ad 3. et q. 15. 3. c. fi. — Qui autem dixerit Fatue, reus erit gehennæ ignis. 1 2. q. 46. 8. ad 3. 2 2. q. 158. 5. ad 3. et q. 72. 2. o. — Omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari. 1 2. q. 107. 2. ad 3. sup. q. 59. 6. c. — Qui dimissam duxerit mœchatur. sup. q. 67. 4. c. — Reddes Domino juramenta tua. 2 2. q. 89. 1. ad 3. — Non jurare omnino. 2 2. q. 89. 2. ad 1. et 6. ad 1. — Sit sermo vester, est est, non non; quod autem his abundantius est, a malo est. 2 2. q. 89. 1. ad 2. et 2. ad 1. et ad 2. — Non resistere malo. 2 2. q. 2. 3. o. 2 2. q. 108. 1. ad 2. et ad 4. et q. 188. 3. ad 1. — Si quis percusserit te in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram, etc. usque fi. 1 2. q. 108. 3. ad 2. et 4. ad 4. 2 2. q. 40. 1. ad 2. et q. 43. 8. ad 4. et q. 72. 3. c. q. 124. 1. ad 3. et 5. ad 1. et q. 128. 1. ad 4. et q. 140. 2. ad 2. et q. 152. 3. ad 2. et q. 186. 2. c. — Qui vult tecum in judicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei, et pallium. 2 2. q. 43. 8. ad 4. et q. 72. 3. o. 2 2. q. 108. 1. ad 2. et ad 4. et q. 188. 3. ad 1. — Diligite inimicos vestros. 2 2. q. 25. 8. 9. o. et q. 34. 3. ad 3. et q. 83. 8. c. 2 2. q. 108. 1. c. — Benefacite iis qui oderunt vos. 2 2. q. 25. 6. c. ad 2. et 9. o. et q. 31. 2. o. et q. 32. 9. ad 1. 2 2. q. 168. 3. ad 3. — Orate pro persequentibus et calumniantibus vos. 2 2. q. 83. 8. o. — Si eni mdiligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis. 2 2. q. 27. 7. ad 1. — Estote ergo perfecti, sicut et Pater vester cœlestis perfectus est. 2 2. q. 189. 2. ad 2. — Receperunt mercedem suam. sup. q. 14. 4. 2.

CAPUT VI.

Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum. 2 2. q. 132. 3. ad 1. — Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te. 2 2. q. 132. 5. ad 3. — Sicut hypocritæ faciunt. 2 2. q. 111. o. — Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio, etc. 2 2. q. 83. 12. ad 3. — Orantes nolite multum loqui, sicut ethnici faciunt. 2 2. q. 83. 14. ad 1. — Sic ergo vos orabitis. 2 2. q. 83. 14. ad 3. — Pater noster, etc. usque fin. 2 2. q. 83. 9. o. — Fiat voluntas tua. 1ª. q. 19. 11. 12. c. — Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. 2 2. q. 83. 7. ad 1. — Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. 2 2. q. 83. 16. ad 3. 3ª. q. 84. 10. b. sup. q. 99. 5. 3. — Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, ubi neque ærugo, etc. 1 2. q. 4. 7. ad 1. — Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. 1 2. q. 12. 1. ad 1. — Si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt. 1 2. q. 12. 1. ad 2. — Nemo potest duobus dominis servire. 1 2. q. 1. 5. c. — Ne solliciti sitis animæ vestræ, etc. 1 2. q. 108. 3. ad 3. 2 2. q. 47. 9. c. ad 3. et q. 49. 4. c. et q. 55. 6. 4. et q. 83. 6. ad 2. 2 2. q. 188. 7. c. — Quærite ergo primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. 2 2. q. 87. 6. ad 1. — Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. 2 2. q. 83. 2. ad 1. — Nolite ergo solliciti esse in crastinum. 2 2. q. 55. 7. o. 2 2. q. 188. 7. ad 2.

CAPUT VII.

Nolite judicare, et non judicabimini. 1 2. q. 108. 3. ad 6. 2 2. q. 60. 2. 3. 6. o. et q. 67. 1. o. et q. 80. 2. ad 1. 3ª q. 59. 1. c. — In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini, et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. 2 2. q. 61. 4. ad 1. — Quomodo dicis fratri tuo, Frater, sine, ejiciam festucam de oculo tuo; trabem autem, quæ est in oculo tuo, non vides? 2 2. q. 33. 5. c. — Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, etc. 1ª. q. 1. 9. ad 2. — Petite, et dabitur vobis. 2 2. q. 83. 3. ad 2. — Omnia ergo quæ vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis. 1 2. q. 99. 1. ad 3. — Attendite a falsis prophetis, etc. 2 2. q. 172. 4. ad 3. — Non potest arbor bona fructus malos facere; neque e converso. 1ª. q. 49. 1. ad 1. 1 2. q. 20. 2. ad 1. — Erat enim docens eos, sicut potestatem habens, et non sicut Scribæ eorum, et Pharisæi. 3ª. q. 42. 1. ad 2.

CAPUT VIII.

Et extendens Jesus manum, tetigit eum. 3ª. q. 44. 3. ad 2. — Vide nemini dixeris. 2 2. q. 104. 4. ad 1. 3ª. q. 13. 4. ad 2. et q. 44. 3. ad 4. — Vade, ostende te sacerdoti, et offer munus, etc. 1 2. q. 103. 2. ad 2. — Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum. 3ª. q. 80. 10. ad 3. — Audiens autem Jesus miratus est. 3ª. q. 15. 8. o. — Non inveni tantam fidem in Israel. 2 2. q. 5. 4. o. — Surrexit, et ministrabat eis. 3ª. q. 44. 3. ad 2. — Omnes male habentes curavit. 3ª. q.

13. 4. c. — Domine, permitte me primum ire, et sepelire patrem meum. 22. q. 101. 4. ad 2. et q. 189. 6. c. fi. — Dæmones rogabant eum, dicentes : Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. 3ª. q. 44. 1. ad 4. — Et ait illis : Ite. At illi exeuntes, abierunt in porcos. Ibid. — Et ecce magno impetu abiit totus grex per præceps in mare, et mortui sunt in aquis. Ibid.

CAPUT IX.

Videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico : Confide, fili. 12. q. 114. 6. ad 1. — Dixit Jesus paralytico : Remittuntur tibi peccata tua. 3ª. q. 44. 3. ad 3. — Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum. 3ª. q. 10. 2. o. et q. 59. 2. ad 3. — Quid est facilius dicere, dimittuntur tibi peccata tua, an dicere, surge et ambula? 3ª. q. 44. 3. ad 3. — Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. 3ª. q. 16. 11. ad 2. — Et præteriens inde Jesus, vidit hominem sedentem in teloneo Matthæum nomine, et ait illi : Sequere me. Et secutus est eum. 3ª. q. 44. 3. ad 1. — Multi publicani et peccatores discumbebant cum Jesu, et discipulis ejus. 2 2. q. 25. 6. ad 3. 3ª. q. 40. 1. o. et 2. c. ad 3. — Non enim veni vocare justos, sed peccatores. 3ª. q. 1. 3. 4. o. et 5. c. et q. 40. 1. c. et q. 45. 3. ad 2. et q. 44. 3. c. — Numquid possunt filii sponsi lugere, quandiu cum illis est sponsus, etc. et tunc jejunabunt. 2 2. q. 147. 4. ad 3. — Nemo mittit commissuram panni rudis, in vestimentum vetus. 2 2. q. 147. 4. ad 3. — Sed vinum novum in utres novos mittunt, et ambo conservantur. 1 2. q. 96. 2. c. ad 2. — Et tenuit manum ejus, et dixit. 3ª. q. 44. 3. ad 2. — Tunc tetigit oculos eorum, dicens. Ibid. — Creditis, quia hoc possum facere vobis, etc. secundum fidem vestram fiat vobis. 2 2. q. 178. 1. o. et ad 3. — Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa. 3ª. q. 13. 4. ad 2. — In principe dæmoniorum ejicit dæmones. 3ª. q. 43. 2. ad 3. — Et circuibat Jesus omnes civitates, et castella, docens in synagogis. 3ª. q. 7. 3. ad 2.

CAPUT X.

Dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos. 3ª. q. 43. 2. ad 3. — In viam gentium ne abieritis, etc. Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel. 3ª. q. 42. 1. o. — Nolite possidere, etc. non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam. 1 2. q. 108. 2. ad 3. et 4. ad 2. et ad 4. — Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam, etc. 1 2. q. 108. 2 ad 3. et 4. ad 4. 2 2. q. 185. 6. ad 2. et q. 188. 7. ad 5. — Estote ergo prudentes, sicut serpentes. 2 2. q. 55. 3. ad 1. et 4. ad 1. 2 2. q. 92. 1. ad 1. — Cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini. 2 2. q. 55. 4. ad 1. — Nolite timere eos qui occidunt corpus. sup. q. 71. 11. — Et quod in aure auditis, prædicate super tecta. 3ª. q. 42. 3. ad 1. — Non veni pacem mittere, sed gladium. 2 2. q. 37. 1. ad 2. fi. — Inimici hominis, domestici ejus. 2 2. q. 70. 3. o.

CAPUT XI.

Tu es qui venturus es, an alium expectamus? 2 2. q. 2. 7. ad 2. — Etiam dico vobis plusquam prophetam. 2 2. q. 174. 4. 3. — Qui autem minor est in regno cœlorum, major est illo. 1ª q. 108. 2. ad 3. et q. 117. 2. c. ad 3. sup. q. 22. 4. 1. — Omnes enim prophetæ et lex, usque ad Joannem prophetaverunt. 2 2. q. 174. 6. ad 3. — Venit Joannes, neque manducans, neque bibens. 3ª. q. 40. 2. c. ad 1. — Venit filius hominis manducans et bibens. 3ª. q. 40. 2. o. et q. 41. 3. ad 1. — Et justificata est sapientia a filiis suis. 3ª. q. 40. 2. ad 1. — Abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. 2 2. q. 162. 3. ad 1. — Nemo novit filium, nisi pater, neque patrem quis novit, nisi filius, et cui voluerit filius revelare. 1ª. q. 31. 4. ad 2. — Jugum enim meum suave est, et onus meum leve. 1 2. q. 107. 4. o.

CAPUT XII.

Discipuli autem ejus esurientes, cœperunt evellere spicas sabbato et manducare. 1 2. q. 100. 8. ad 4. 2 2. q. 40. 4. o. 2 2. q. 122. 4. ad 3. 3ª. q. 40. 4. ad 3. — Sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt. 2 2. q. 122. 4. ad 3. — Licet sabbatis benefacere. 1 2. q. 100. 8. ad 4. et q. 107. 2. ad 4. 2 2. q. 40. 4. o. 2 2. q. 122. 4. ad 3. 3ª. q. 40. 4. ad 1. et ad 3. — Omne regnum divisum contra se, desolabitur, et omnis civitas vel domus divisa contra se, non stabit. 2 2. q. 37. 2. ad 3. — Si Sathanas Sathanam ejicit, adversus se divisus est. 1ª. q. 109. 2. ad 2. 3ª. q. 43. 2 ad 3. — Filii vestri in quo ejiciunt. 3ª. q. 43. 2 ad 3. — Si autem ego in spiritu Dei ejicio dæmonia. 1ª. q. 36. 1. ad 1. et q. 52. 1. ad 1. — Quomodo potest quisquam intrare in domum fortis, etc. diripiet. 3ª. q. 43. 2. ad 3. — Qui non est mecum, contra me est; et qui non congregat mecum, spargit. Ibid. — Spiritus autem blasphemiæ non remittetur. 2 2. q. 14. 3. o. et q. 34. 2. ad 1. 2 2. q. 118. 5. ad 3. 3ª. q. 86. 1. ad 2. et ad 3. — Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. 2 2. q. 14. 1. o. — Et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ. 3ª. q. 43. 1. ad 1. — Revertar in domum meam, unde exivi. 3ª. q. 88. 1. ad 2. — Et ecce fratres tui. 3ª. q. 28. 3. ad 5. — Viri Ninivitæ resurgent in judicio. sup. q. 88. 1. c.

CAPUT XIII.

Qui autem seminatus est in spinis. 2 2. q. 188. 7. c. — Alia ceciderunt in terram bonam, et dabant fructum : aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum. 1 2. q. 70. 3. ad 2. 2 2. q. 123. 5. ad 2. — Vis imus, et colligimus ea? 2 2. q. 10. 8. ad 1. et q. 11. 3. ad 3. et q. 64. 2. ad 1. 2 2. q. 108. 1. ad 3. et 5. ad 1. — Sine parabolis non loquebatur eis. 3ª. q. 42. 3. ad 3. — Messis est consummatio sæculi. 1ª. q. 73. 1. ad 1. — Tunc fulgebunt justi sicut sol in regno patris eorum. 3ª. q. 45. 2. c. et q. 54. 2. ad 1. et ad 2. sup. q. 85. 1. c. — Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, etc. et emit agrum illum. 2 2. q. 66. 3. ad 2.

CAPUT XIV.

Propter jusjurandum, etc. jussit dari. 2 2. q. 89. 7. ad 2. — Misitque et decollavit Joannem in carcere. 2 2. q. 124. 5. c. — Acceptis quinque panibus et duobus piscibus. 1ª. q. 92. 3. ad 1. 3ª. q. 44. 4. ad 4. — Aspiciens in cœlum, benedixit. 2 2. q. 83. 10. ad 1. 3ª q. 13. 4. ad 5. et q. 21. 1. o. et 2. c. et q. 43. 2. ad 2. et q. 53. 4. ad 2 — Ascendit in montem solus orare. Vespere autem

facto, solus erat ibi. 3ª. q. 13. 4. ad 3. et q. 40. 1. ad 3.

CAPUT XV.

Non quod intrat in os, coinquinat hominem. 2 2. q. 148. 1. ad 1. 3ª. q. 40. 4. ad 2. et 1 2. q. 103. 4. ad 3. — Scis quia Pharisæi, audito hoc verbo, scandalizati sunt. 3ª. q. 42. 2. o. — Sinite illos : Cæci sunt, duces cæcorum. 2 2. q. 43. 7. o. et 8. o. 3ª. q. 42. 2. o. — Omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur. 1ª. q. 119. 1. ad 1. — Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt, domus Israel. 3ª. q. 42. 1. o.

CAPUT XVI.

Cavete a fermento Pharisæorum et Saduceorum. 3ª. q. 74. 4. c. fi. ad 3. — Oportet enim ire Hierosolymam, et multa pati, etc. 3ª. q. 46. o. et q. 56. 1. ad 2. — Et occidi. 3ª. q. 14. 2. o. — Scandalum es mihi. 2 2. q. 43. 2. ad 2. et 5. ad 1. — Tibi dabo claves regni cœlorum. sup. q. 17. 1. c. — Quodcumque ligaveritis super terram. sup. q. 18. 3. c.

CAPUT XVII.

Assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem. 3ª. q. 45. 3. ad 4. — Et transfiguratus est ante eos. 3ª q. 45. 1. 2. o. — Et resplenduit facies ejus sicut sol. 3ª. q. 45. 1. 2. o. — Et vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix. 3ª. q. 45. 1. ad 1. et 2. ad 3. — Et ecce apparuerunt illis Moyses et Helias, cum eo loquentes. 3ª. q. 45. 3. o. — Ecce nubes lucida obumbravit eos. 3ª. q. 45. 4. ad 3. — Et ecce vox de nube dicens : Hic est filius meus, etc. 3ª. q. 39. 8. ad 2. et q. 45. 4. o. — Ipsum audite. 3ª. q. 45. 4. ad 3 — Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde. 3ª. q. 45. 4. ad 4. — Et accessit Jesus, et tetigit eos, dixitque eis : Surgite, et nolite timere. Ibid. — Et descendentibus illis de monte, præcepit Jesus, dicens : Nemini dixeris visionem, donec filius hominis a mortuis resurgat. 3ª. q. 45. 3. ad 4. — Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est. 1ª q. 115. 5. ad 1. — Filius hominis tradendus est in manus hominum. 3ª. q. 47. 4. o.

CAPUT XVIII.

Qui autem scandalizaverit unum, etc. expedit ei ut suspendatur, etc. 2 2. q. 43. 8. o. — Væ mundo a scandalis. 2 2. q. 42. 1. o. et 4. c. — Necesse est enim ut veniant scandala. 2 2. q. 11. 3. ad 2. et q. 43. 2. ad 1. — Væ autem homini illi per quem scandalum venit. 2 2. q. 43. 4. o. — Semper vident faciem Patris mei. 1ª. q. 64. 4. ad 3. 1ª. q. 112. 1. ad 3. 2 2. q. 181. 4. ad 2. sup. q. 72. 1. 4. — Si peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum. 2 2. q. 11. 4. ad 2. et q. 33. o. et q. 43. 7. ad 3. — Si te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos. 2 2. q. 33. 8. o. — Si non audierit eos, dic Ecclesiæ. 2 2. q. 33. 7. o. — Sit tibi sicut ethnicus et publicanus. sup. q. 21. 2. c. — Ubi enim duo vel tres congregati fuerint, etc. 2 2. q. 188. 8. ad 2. — Usque septuagies septies. 2 2. q. 11. 4. ad 2. — Quoadusque redderet universum debitum. 2 2. q. 185. 6. ad 3. 3ª. q. 88. 1. ad 1. et 3. ad 3.

CAPUT XIX.

Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. 1 2. q. 102. 5. ad 3. 2 2. q. 154. 2. c. sup. q. 41. 2. 1. et q. 48. 2. 2. et q. 54. 3. c. — Non legistis quod ab initio qui fecit homines. sup. q. 42. 2. c — Moyses mandavit dare libellum repudii, et dimittere uxores. 1 2. q. 107. 2. ad 3. — Moyses, ad duritiam cordis vestri, permisit vobis dimittere uxores vestras. 1 2. q. 107. 2. ad 3.— Non expedit nubere. 1 2. q. 108. 4. ad 1.— Oblati sunt ei parvuli, ut manus imponeret. 3ª. q. 72. 1. ad 1. — Unus est bonus Deus. 1ª. q. 6. 2. ad 2. — Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. 1 2. q. 100. 10. ad 1. — Diliges proximum tuum sicut teipsum. 1 2. q. 73. 5. c. et 2 2. q. 1. 1. ad 3. et q. 25. 12. o. et q. 26. 4. 5. c. et q. 44. 3. ad 1. et 7. o. et 8. ad 2. — Hæc omnia custodivi a juventute mea. 2 2. q. 189. 1. ad 1.—Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et veni sequere me. 2 2. q. 84. 3. ad 1. 2 2. q. 188. 7. ad 1. et q. 189. 1. c. ad 1. — Facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum cœlorum. 2 2. q. 186. 3. ad 4. et q. 188. 7. c. — Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te, quid ergo erit nobis? 2 2. q. 188. 7. c. — Vos qui secuti estis me, etc. sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. 3ª. q. 56. 4. ad 3. sup. q. 89. 1. c. — Omnis qui reliquerit domum vel fratres, etc. centuplum accipiet. 2 2. q. 122. 5 ad 4. et 182. 2. ad 1. — Erunt novissimi primi, et e converso. 1ª. q. 63. 2. 3.

CAPUT XX.

Acceperunt singulos denarios. 1 2. q. 5. 2. ad 1. — Portavimus pondus diei et æstus. 1ª. q. 63. 2. ad 3. — Et tradent eum gentibus. 3ª. q. 47. 4. o. — Et tertia die resurget. 3ª. q. 51. 4. o. et q. 53. 2. o. — Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram, in regno tuo. 3ª. q. 58. 4. ad 4. — Calicem quidem meum bibetis. 3ª. q. 76. 2. ad 1. — Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo 3ª. q. 58. 4. ad 4.

CAPUT XXI.

Turbæ autem quæ præcedebant, et quæ sequebantur. clamabant dicentes: Hosanna filio David. 3ª. q. 43. 3. c. — Et ejiciebat omnes vendentes et ementes in templo. 3ª. q. 44. 3. ad 1. — Et arefacta est continuo ficulnea. 3ª. q. 44. 4. ad 2. — Publicani et meretrices præcedent vos in regno Dei. 2 2. q. 189. 1. ad 1.

CAPUT XXII.

Accesserunt ad Jesum Saducæi, qui negant resurrectionem. 1ª. q. 50. 1. c. — In resurrectione non nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cœlo. 1ª. q. 97. 3. c. sup. q. 49. 3. ad 3. et q. 81. 4. c. — Hoc est maximum et primum mandatum. 2 2. q. 44. 1. o. — In his duobus mandatis universa lex pendet, et prophetæ. 1 2. q. 99. 1. ad 2. et q. 103. 2. ad 1.

CAPUT XXIII.

Nolite vocari Rabi, nec vocemini magistri. 1ª. q. 117. 1. ad 1. — Unus est enim magister vester. 1ª. q. 105. 3. o. et q. 117. 1. o. 2 2. q. 173. 2. c. 3ª. q. 1. 1. c. et q. 69. 5. ad 2. — Et patrem nolite vocare vobis super terram. Unus est enim pater vester. 1ª. q. 33. 2. ad 4. — Væ vobis Scribæ et Pharisæi, hypocritæ, qui circuitis mare et aridam, ut faciatis vobis unum proselytum. 2 2. q. 189. 9. ad 2. — Væ vobis, qui decimatis men-

tam, et anetum, et ciminum. 3ª q. 38. 1. ad 3.— Et vos implete mensuram patrum vestrorum. 1 2. q. 87. 8. ad 1. — Ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram. 1 2. q. 87. 8. ad 1. et ad 3. — Et dabunt signa magna et prodigia, ita ut, etc. 1ª. q. 114. 4. ad 1. 2 2. q. 178. 1. ad 2. — Et multi pseudoprophetæ surgent, et seducent multos. 2 2. q. 178. 1. ad 2. et 2 2. q. 189. 9. c. fin.

CAPUT XXIV.

Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe. 1 2. q. 106. 4. ad 4.—Tunc refrigescet charitas multorum. sup. q. 74. 2. ad 2. — Fidelis servus et prudens. 1ª. q. 22. 1. c. 2 2. q. 97. 4. c. — Et congregabunt electos ejus a quátuor ventis. 1ª. q. 91. 2. ad 1. et q. 110. 4. ad 1. — Stellæ de cœlo cadent. sup. q. 73. 3. c.—De die illa et hora nemo scit. sup. q. 77. 2. c.

CAPUT XXV.

Uni dedit quinque talenta, alii duo, alii vero unum. 2 2. q. 24. 3. ad 1. — Unicuique secundum propriam virtutem. 2 2. q. 24. 3. ad 1. sup. q. 93. 3. 1. — Intra in gaudium Domini tui. 2 2. q. 28. 3. c. fi. — Meto ubi non seminavi. 2 2. q. 62. 4. ad 3.—Et veniens ego, utique recepissem quod meum est, cum usura. 2 2. q. 78. 1. ad 1. — Venite benedicti Patris mei, possidete regnum. 1 2. q. 4. 7. ad 1. — Ite maledicti in ignem æternum. sup. q. 74. 9. 3. et q. 97. 1. 1.—Esurivi enim, etc. 2 2. q. 32. 2. o. — Et ibunt hi in supplicium æternum. 1ª. q. 64. 2. c. sup. q. 99. 1. c.—Justi autem in vitam æternam. 1ª. q. 10. 3. c. et q. 18. 2. ad 1. et q. 64. 2. c. 1 2. q. 3. 2. ad 1. 2 2. q. 18. 2. ad 2.

CAPUT XXVI.

Post biduum Pascha fiet. 3ª. q. 46. 9. ad 1. 3ª. q. 74. 4. ad 1. — Me autem non semper habebitis. 3ª. q. 75. 1. ad 2. — Prima autem die azymorum, accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Ubi vis paremus. 3ª. q. 46. 9. c. ad 1. 3ª. q. 74. 4. c. ad 1. — Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. 1ª. q. 1. 2. ad 3. 1 2. q. 8. 1. ad 3. et q. 29. 4. ad 2. 1 2. q. 73. 8. ad 2. — Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem. 3ª. q. 81. 1. ad 1. — Accipite et comedite. 3ª. q. 78. 1. c. ad 4.— Hoc est corpus meum. 3ª. q. 60. 8. c. et 5. q. 78. 1. o. et 5. c. 5. et q. 83. 4. ad 1. et q. 84. 3. c. — Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur, in remissionem peccatorum. 3ª. q. 78. 3. 5. o. — Non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. 3ª. q. 81. 2. ad 1. — Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam. 3ª. q. 55. 3. ad 4. — Judas qui tradidit eum. 3ª. q. 47. 3. o. et 6. ad 2. — Cœpit contristari et mœstus esse. 3ª. q. 15. 6. ad 1. — Tristis est anima mea usque ad mortem. 3ª. q. 15. 6. o. — Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, et dicens: Pater mi. 2 2. q. 83. 10. ad 1. 3ª. q 13. 4. ad 3. et q. 21. o. et q. 43. 2. ad 2. et q. 53. 4. ad 2. — Si possibile est, transeat a me calix iste. 3ª. q. 15. 6. ad 4. et q. 18. o. et q. 21. 2. c. ad 2. et 3. c. 4. ad 1. — Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. 3ª. q. 46. 2. ad 1. — Converte gladium tuum in locum suum. 2 2. q. 40. 2. o. — Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. 2 2. q. 40. 1. ad 1. — Et princeps sacerdotum ait illi : Adjuro te per Deum vivum. 2 2. q. 90. 1. ad 1. — At ille, s. Petrus, negavit coram omnibus. 2 2. q. 24. 12. ad 2.

CAPUT XXVII.

Ut crucifigeretur. 3ª. q. 46. 4. o. — Et venerunt in locum, qui dicitur Golgota, quod est Calvariæ locus. 3ª q. 46. 10. ad 3. — Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, unus a dextris, et unus a sinistris. 3ª. q. 46. 1. 1. o. — Idipsum autem et latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei. 3ª. q. 46. 11. ad 3.—Tenebræ factæ sunt super universam terram, usque ad horam nonam. 3ª. q. 44. 2. ad 2. — Clamans voce magna, emisit spiritum. 3ª. q. 47. 1. ad 2. — Emisit spiritum. 3ª. q. 50. 4. 5. c. ad 3. — Velum templi scissum est in duas partes, a summo usque deorsum. 1 2. q. 103. 3. ad 2. 3ª. q. 44. 4. ad 3. — Et terra mota est, et petræ scissæ sunt. 3ª. q. 44. 4. ad 3.—Monumenta aperta sunt. Ibid.— Multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. 3ª. q. 53. 3. ad 2. — Inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Jacobi, et Joseph mater, et mater filiorum Zebedæi. 3ª. q. 28. 3. ad 6.—Joseph involvit illud, s. corpus Jesu, in sindone munda. 3ª. q. 51. 2. ad 2. et ad 3. et ad 4. — Et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra. 3ª. q. 51. 1. o. et 4. c. et q. 52. 4. c. et q. 66. 8. ad 1. — Advolvit saxum magnum ad ostium monumenti. 3ª. q. 51. 2. ad 4.

CAPUT XXVIII.

Angelus enim Domini descendit de cœlo, et revolvit lapidem, et sedebat super eum. 3ª. q. 55. 6. ad 5. — Respondens autem angelus, dixit mulieribus. 3ª. q. 55. 1. ad 3. et 2. o. — Illæ autem accesserunt, et tenuerunt pedes ejus. 3ª. q. 55. 6. ad 3. et q. 8. 4. ad 1. — Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra. 3ª. q. 13. 2. ad 1. — Baptizantes eos, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. 3ª. q. 60. 8. c. et q. 66. 5. o. et q. 67. 6. c. et q. 84. 3. c.—Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit. sup. q. 99. 4. 1.

AUCTORITATES EX EVANGELIO

SECUNDUM SANCTUM MARCUM.

CAPUT I.

Fuit Joannes in deserto baptizans, et prædicans baptismum pœnitentiæ, in remissionem peccatorum. 3ª. q. 38. 3. ad 1. — Et erat in deserto quadraginta diebus, et quadraginta noctibus. 3ª. q. 41. 2. ad 3. et 3. ad 2. — Eratque cum bestiis. 3ª. q. 41. 3. ad 2. — Scio quod sis Sanctus Dei. 1ª. q. 12. 13. ad 6. et q. 52. 1. ad 1. et q. 64. 1. ad 4. et 2. ad 5. 3ª. q. 29. 1. ad 3. et q. 44. 1. ad 1. et q. 47. 5. c. — Obmutesce, et exi ab eo. 3ª. q. 44. 1. ad 3. — Et discerpens eum spiritus immundus, et exclamans voce magna, exiit ab eo. 3ª. q. 44. 1. ad 4. — Quoniam sciebant eum. 1ª. q. 64. 1. ad 4. et q. 41. 1. ad 1. et q. 44. 1. ad 1. et q. 47. 5. c.

CAPUT II.

Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus. 3ª. q. 16. 11. ad 2. 3ª. q. 84. 3. ad 3.

CAPUT III.

Et circumspiciens eos cum ira. 3ª. q. 15. 9. o. — Dæmones clamabant, dicentes : Tu es filius Dei. s. 1.

CAPUT V.

Vade in domum tuam ad tuos, et annuncia illis, quanta tibi Deus fecerit. 3ª. q. 44. 3. ad 4.

CAPUT VI.

Et non poterat ibi ullam virtutem facere. 3ª. q. 43. 2. ad 1.

CAPUT VII.

Tenetis traditiones hominum, baptismata urceorum, et calicum. 3ª. q. 38. 1. ad 3. — Et ingressus domum, neminem voluit scire. Et non potuit latere. 3ª. q. 13. 4. ad 1. et q. 44. 3. ad 4.

CAPUT VIII.

Et interrogavit eum, si quid videret, et aspiciens ait: Video homines velut arbores ambulantes, etc. 3ª. q. 44. 3. ad 2.

CAPUT IX.

Et exclamans, et multum discerpens, exiit ab eo. s. 1.

CAPUT X.

Et offerebant ei parvulos, ut tangeret eos, etc. 3ª. q. 72. 1. ad 1.

CAPUT XIII.

Neque filius hominis, nisi pater. 1ª. q. 31. 4. ad 2. 3ª. q. 10. 2. ad 1.

CAPUT XV.

Erat autem hora tertia, et crucifixerunt eum. 3ª. q. 46. 9. ad 2. et 3ª. q. 82. 2. ad 3. — Pilatus autem mirabatur, si jam obiisset. 3ª q. 47. 1. ad 2.

CAPUT XVI.

Ostensus est in alia effigie, euntibus in villam. 3ª. q. 54. 1. ad 3. et q. 55. 4. o. — Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. 1ª. q. 91. 1. c. et q. 96. 2. c. et 1 2. q. 17. 8. ad 2. — Qui vero non crediderit, condemnabitur. 2 2. q. 1. 6. ad 3. et q. 2. 3. o. et q. 16. 1. ad 1. — Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur. 2 2. q. 178. 1. ad 3. — Linguis loquentur novis. 2 2. q. 176. 1. o. — Super ægros manus imponent, et bene habebunt. 3ª. q. 84. 4. ad 1. — Assumptus est in cœlum. 3ª. q. 57. o. et q. 58. 1. 3. c. — Et sedet a dextris Dei. 3ª. q. 57. 2. ad 3. et q. 58. o.

AUCTORITATES EX EVANGELIO

SECUNDUM SANCTUM LUCAM.

CAPUT I.

Sacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia, in ordine vicis suæ. 2 2. q. 97. 2. ad 3. 3ª. q. 37. 2. c. — Sorte exiit, ut poneret incensum. 2 2. q. 95. 8. o. — Apparuit autem illi angelus Domini. Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum. 3ª. q. 30. 3. ad 3. — Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ. 3ª. q. 27. 2. ad 1. et 6. ad 1. — Et dixit Zacharias ad angelum : Unde hoc sciam, etc. 2 2. q. 97. 2. ad 3. — Eris tacens, et non poteris loqui, etc. pro eo quod non credidisti. 2 2. q. 97. 2. ad 3. — Missus est angelus Gabriel a Deo. 3ª. q. 30. 4. o. — Et ingressus angelus ad eam. 3ª. q. 30. 3. o. — Ave gratia plena, Dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus. 3ª. q. 7. 10. ad 1. et q. 30. 4. o. — Quæ cum audisset, turbata est, et cogitabat, qualis esset ista salutatio. 3ª. q. 30. 3. ad 3. — Et ait angelus ei : Ne timeas, Maria : invenisti enim gratiam apud Deum. Ibid. — Ecce concipies in utero, et paries filium. 3ª. q. 30. 4. c. — Et vocabis nomen ejus Jesum. 3ª. q. 37. 2. o. — Quomodo fiet istud. 3ª. q. 30. 4. ad 2. — Virtus altissimi obumbrabit tibi. 3ª. q. 32. 1. ad 1. — Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua. 3ª. q. 29. 1. ad 4. et q. 30. 4. ad 1. —Non erit impossibile apud Deum omne verbum. 1ª. q. 25. 3. o. — Exultavit in gaudio infans in utero meo. 2 2. q. 124. 1. ad 1. et 3ª. q. 27. 6. c.— Respexit humilitatem ancillæ suæ. 2 2. q. 161. 1. ad 1. — Et vocabant eum nomine patris sui. 3ª. q. 37. 2. ad 3. et q. 70. 3. ad 3. — Sicut locutus est per os Sanctorum, qui a sæculo sunt, prophetarum ejus. 1ª. q. 1. 10. c. 2 2. q. 172. 1. c. — Puer autem crescebat, et confortabatur spiritu. 3ª. q. 9. 4. o. et q. 12. o. et q. 15. 8. o.

CAPUT II.

Exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. 3ª. q. 35. 8. ad 1. — Pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodientes, etc. 3ª. q. 36. 3. o. — Et ecce angelus Domini stetit juxta illos. 3ª. q. 36. 3. o. et 5. c. et ad 1.— Et claritas Dei circumfulsit illos. 3ª. q. 36. 5. ad 1. — Et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus : Nolite timere. s. 1. — Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer. 3ª. q. 37. 1. o. et q. 40. o. — Postquam impleti sunt dies purgationis ejus, secundum legem Moysi. 3ª. q. 37. 4. o. — Ut sisterent eum Domino. 3ª. q. 37. 3. o. — Et ut darent pro eo hostiam. 3ª. q. 37. 3. ad 3. — Et homo iste justus, et timoratus. 3ª. q. 36. 6. ad 1. — Cum inducerent puerum Jesum parentes ejus. 3ª. q. 28. 1. ad 1. — Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. 3ª. q. 27. 4. ad 2. — Et Anna prophetissa, filia Phanuel, etc. 3ª. q. 36. 3. c. ad 5. et 6. c. ad 1. — Puer autem crescebat, et confortabatur. s. 1. — Plenus sapientia. 1ª. q. 9. 10. 11. 12. o. et q. 15. 2. 3. c. ad 1. — Et gratia Dei erat in illo. 3ª. q. 7. o. — Et ibant parentes ejus. s. 2. — Invenerunt eum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, et interrogantem. 3ª. q. 12. 3. ad 1. — Ecce pater tuus et ego. s. 2. — Et Jesus proficiebat sapientia. 3ª. q. 7. 12. ad 3. et q. 12. 2. o. et 3. ad 3. et q. 15. 8. ad 3. — Et gratia. 3ª. q. 7. 12. o.

CAPUT III.

Et videbit omnis caro salutare Dei. 1ª. q. 12. 2. o. — Facite fructus dignos pœnitentiæ. sup. q. 13. 1. c. — Cujus ventilabrum in manu ejus. sup. q. 74. 9. c.

CAPUT IV.

Et consummata omni tentatione. 3ª. q. 41. 3. ad 3. et 4. ad 4. — Ipse autem transiens, per medium illorum ibat. 3ª. q. 44. 3. ad 2. — Scio te, quia sis Sanctus Dei. 3ª. q. 29. 1. ad 3. et q. 44. 1. ad 1.

CAPUT V.

Relictis omnibus, secuti sunt eum. 2 2. q. 189. 1. b.

CAPUT VI.

Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. 2 2. q. 168. 2 ad 1. — Mutuum date, nihil inde sperantes. 2 2. q. 78. 1. ad 3. — Et eritis filii altissimi. 1ª. q. 33. 3. c. 1 2. q. 114. 3. c. fin. 3ª. q. 3. 4. ad 3. et 5. ad 2. et q. 2. 3. o. — Estote ergo misericordes. 2 2. q. 30. 4. o.

CAPUT VII.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. 1ª. q. 21. 4. ad 1. 3ª. q. 49. 1. c.

CAPUT VIII.

Quod tibi nomen est? At ille : Legio. 2 2. q. 95. 4. ad 1.

CAPUT IX.

Et dicebant excessum, quem completurus erat in Jerusalem. 3ª. q. 45. 3. ad 3. — Nemo mittens manum ad aratrum, etc. 2 2. q. 88. 1. ad 3. — Permitte mihi primum renunciare iis, qui domi sunt. 2 2. q. 189. 6. c. fi. et 10. ad 2. — Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei. 2 2. q. 189. 10. ad 2.

CAPUT X.

Neminem per viam salutaveritis. 3ª. q. 64. 1. o. et 2. c. — Intravit Jesus in quoddam castellum, et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine Maria, etc. 2 2. q. 171. principio. — Maria optimam partem elegit. 1 2. q. 57. 1. c. 2 2. q. 182. 2. o.

CAPUT XI.

Et fiunt novissima hominis illius, pejora prioribus. 2 2. q. 189. 9. c. fin. et ad 2. fin. — Nemo accendit lucernam, et in abscondito ponit. 2 2. q. 188. 8. ad 4. — Quod superest date eleemosynam. 2 2. q. 32. 5. ad 6. et q. 66. 7. c. et q. 71. 1. c. et q. 87. 1. ad 4. 2 2. q. 118. 4. ad 2. et q. 185. 7. ad 1.

CAPUT XII.

Et post hæc non habent amplius quid faciant. 2 2. q. 32. 2. ad 1. — Quis me constituit judicem, aut divisorem, supra vos. 3ª. q. 50. 4. ad 1. — Cavete ab omni avaritia. 1ª. q. 63. 2. ad 2. 1 2. q. 77. 5. ad 1. et q. 82. 4. ad 3. et q. 84. 1. o. 2 2. q. 24. 10. ad 2. q. 118. 2. o. et 5. ad 2. et q. 119. 2. ad 1.

CAPUT XIII.

Non capit prophetam perire extra Jerusalem. 3ª. q. 46. 10. ad 1.

CAPUT XIV.

Omnis qui se exaltat, humiliabitur, et e converso. 2 2. q. 161. 5. ad 3. — Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos, etc. sed pauperes, etc. 2 2. q. 31. 3. ad 1. — Si quis venit ad me, et non odit patrem, etc. et animam suam, non potest meus esse discipulus. 2 2. q. 25. 6. c. et q. 26. 2. c. et 7. ad 1. et q. 34. 3. ad 1. 2 2. q. 101. 4. ad 1. — Quis enim volens turrim ædificare, nonne prius sedens computat sumptus, etc. et non potuit consummare. 2 2. q. 189. 10. ad 3. — Qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. 2 2. q. 184. 7. ad 1. et q. 189. 10. ad 3.

CAPUT XV.

Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores. 2 2. q. 25. 6. ad 5. 3ª. q. 40. 1. o. et ad 3. — Ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam supra nonaginta justis qui non indigent pœnitentia. 1ª q. 20. 4. ad 4. sup. q. 71. 8. 3.

CAPUT XVI.

Filii hujus sæculi, prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. 2 2. q. 47. 13. ad 1. — Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. 2 2. q. 32. 7. ad 1. 2 2. q. 114. 6. ad 3. — Recordare quia recepisti bona in vita tua. sup. q. 70. 2. 4. et 98. 7. c. — In sinum Abrahæ. 3ª. q. 52. 2. ad 4. sup. q. 69. 4. o. et ad 3.

CAPUT XVII.

Ubicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur et aquilæ. 1 2. q. 102. 6. ad 1.

CAPUT XVIII.

Oportet semper orare, et non deficere. 2 2. q. 83. 14. o. — Judex quidam erat in quadam civitate, qui nec Deum timebat, et homines non reverebatur. 2 2. q. 19. 3. ad 1. — Omnis qui se exaltat, humiliabitur, et e converso. s. 14.

CAPUT XIX.

Et si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. 2 2. q. 62. 3. ad 2. — Dimidium bonorum meorum do pauperibus. 3ª. q. 7. 2. ad 3.

CAPUT XX.

Neque ultra mori poterunt. 1ª. q. 97. 3. c. — Æquales enim angelis sunt. 1ª. q. 63. 9. ad 3. q. 108. 8. o. 2 2. q. 4. 5. ad 6. — Et filii sunt Dei. s. 6. — Omnia enim vivunt ei. 1 2. q. 110. 1. ad 2. 2 2. q. 23. 2. ad 2. — Erunt signa in sole. sup. q. 73. 1. c. — Capillus de capite vestro non peribit. sup. q. 80. 2. c.

CAPUT XXI.

Vidua hæc pauper, plus quam omnes misit. 2 2. q. 32. 4. ad 3. — In patientia vestra possidebitis animas vestras. 2 2. q. 136. 2 ad 2.

CAPUT XXII.

Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar. 3ª. q. 81. 1. ad 3. — Similiter et calicem postquam cœnavit, dicens. 3ª. q. 74. 2. ad 3. — Facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse major. 2 2. q. 38. 1. ad 1. — Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum. 1 2. q. 4. 7. ad 1. — Ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo. Ib. — Apparuit autem illi angelus de cœlo, confortans eum. 3ª. q. 12. 4. ad 1. — Et factus in agonia. 3ª. q. 18. 6. ad 3.

CAPUT XXIII.

Et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die; nam antea inimici erant ad invicem. 2 2. q. 23. 1. ad 2. et ad 3. et q. 25. 8. ad 3. — Jesus autem dicebat : Pater, dimitte illis : non enim sciunt quid faciunt. 3ª. q. 21. 4. ad 2. et q. 47. 5. o. et 6. c. — Domine, memento mei cum veneris in regnum tuum. 3ª. q. 46. 11. ad 3. — Hodie mecum eris in paradiso. 3ª. q. 52. 4. ad 3. — In quo nondum quisquam positus fuerat. 3ª. q. 51. 2. c. ad 4.

CAPUT XXIV.

Non est hic, sed surrexit. 3ª. q. 53. 1. o. et 2. c. et 3. ad 1. — Procumbens vidit linteamina posita. 3ª. q. 18. 4. ad 1. et ad 2. — Oculi autem eorum tenebantur, ne eum agnoscerent. 3ª. q. 55. 4. ad 3. — Et ita intrare in gloriam suam. 3ª. q. 45. 1. c. — Et ipse se finxit longius ire. 2 2. q. 111. 1. ad 1. — Et coegerunt illum. 2 2. q. 188. 6. c. 3ª. q. 40. 1. ad 2. — Et aperti sunt oculi eorum. 3ª. q. 55. 4. ad 3. — Et ipse evanuit ex oculis eorum. 3ª. q. 54. 1. ad 2. — Et aperiret nobis Scripturas. 2 2. q. 173. 3. c. — Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, etc. 3ª. q. 54. 2. ad 2. sup. q. 83. 6. c. — Et cum manducasset coram eis. 1ª. q. 51. 3. ad 5. 3ª. q. 54. 2. ad 3. et q. 55. 3. c. et 6. c. ad 1. — Hæc

sunt verba quæ locutus sum vobis, cum adhuc essem vobiscum. 3ª. q. 55. 3. c. —Vos autem sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto. 1 2. q. 105. 4. ad 1.

AUCTORITATES EX EVANGELIO

SECUNDUM SANCTUM JOANNEM.

CAPUT I.

Et verbum erat apud Deum. 1ª. q. 55. 3. ad 3. et q. 34. 1. o. 1 2. q. 93. 1. ad 2. 2 2. q. 189. 1. ad 4. — Et Deus erat verbum. 1ª. q. 27. 1. c. et q. 33. 1. ad 2. et q. 41. 3. o. 3ª. q. 43. 4. o. — Hoc erat in principio apud Deum. s. 1. — Omnia per ipsum facta sunt. 1ª. q. 39. 8. c. — Et sine ipso factum est nihil. 1 2. q. 72. 1. ad 2. — Quod factum est, in ipso vita erat. 1ª. q. 18. 4. o. — Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum. 1ª. q. 79. 4. ad 1. 2 2. q. 171. 2. c. — Et mundus per ipsum factus est. s. 1. — Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. 1 2. q. 109. 7. o. — Et verbum caro factum est. 2 2. q. 189. 1. ad 4. 3ª q. 5. 3. ad 1. — Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre. 1ª. q. 33. 3. c. ad 2. — Plenum gratiæ et veritatis. 3ª. q. 2. 10. ad 2. et q. 7. 7. ad 1. et 9. o. et 10. 12. c. et q. 14. 4. ad 2. et q. 15. 2. 3. c. et q. 22. 1. c. ad 1. et ad 3. et q. 27. 3. ad 1. et q. 28 4. ad 2. et q. 34. 1. c. et q. 38. 2. ad 2. — Qui post me venturus est, ante me factus est. 3ª. q 16. 6. ad 2. — Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus. 3ª. q. 7. 10. o. — Lex per Moysem facta est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est. 1 2. q. 112. 1. ad 1. — Deum nemo vidit unquam. 1ª. q. 12. 1. ad 1. 1 2. q. 112. 5. ad 3. — Unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit. 1ª. q. 33. 3. ad 2. — Ecce agnus Dei. 1 2. q. 102. 3. ad 2. 3ª. q. 73. 5. c. — Ecce qui tollit peccatum mundi. 3ª. q. 2 2. 2. ad 2. et 3. c. et q. 46. 5. ad 3. et 6. ad 6. et q. 48. 2. ad 2. et q. 49. 1. o. et 2. 3. 4. 5. c. et 5. ad 3. et ad 4. q. 52. 5. c. et q. 56. 2. ad 4. et q. 62. 5. o. et q. 69. 1. ad 2. et ad 3. 3ª. q. 73. 5. c. et q. 79. 3. c. — Ut manifestetur in Israel, propterea veni ego. 3ª. q. 36. 4. ad 3. et q. 43. 3. ad 1. — Deum nemo vidit unquam. sup. q. 92. 1. ad 2.

CAPUT II.

Nondum venit hora mea. 3ª q. 46. 9. o. et 10. c. — Omnis homo primum bonum vinum ponit. 3ª. q. 44. 3. ad 2. — Hoc fecit initium signorum Jesus. 3ª. q. 36. 4. ad 3. et q. 43. 3. o. — Et crediderunt in eum discipuli ejus. 3ª. q. 43. 3. ad 3. — Post hæc descendit Jesus in Capharnaum, ipse et mater ejus, et fratres ejus. 3ª. q. 28. 3. ad 5. — Quadraginta et sex annis ædificatum est templum hoc. 3ª. q. 33. 1. 1. ad 1. — Ipse enim sciebat quid esset in homine. 3ª. q. 10. 2. c.

CAPUT III.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. 1 2. q. 112. 1. ad 2. et q. 113. 3. ad 1. 3ª. q. 66. 2. o. et q. 68. 1. 2. o. et q. 70. 2. ad 3. et ad 4. et q. 72. 6. ad 1. et q. 84. 5. c. — Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis, qui est in cœlo. 3ª. q. 5. 2. ad 1. et q. 57. 2. ad 2. — Ita exaltari oportet filium hominis. 3ª. q. 46. 2. c. — Sic Deus dilexit mundum. 3ª. q. 1. 1. c. — Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. 3ª. q. 68. 1. c. et 2. o. — Qui autem facit veritatem, venit ad lucem. 1ª. q. 17. 1. c. — Qui habet sponsam sponsus est. sup. q. 95. 3. c. — Non enim ad mensuram dat Deus spiritum. 3ª. q. 7. 11. ad 1. — Pater diligit filium, et omnia dedit in manu ejus. 1ª. q. 42. 6. ad 2. — Qui credit in eum non judicabitur. sup. q. 89. 6. 1.

CAPUT IV.

Discipuli ejus abierant in civitatem, ut cibos emerent. 2 2. q. 188. 7. c. — Omnis qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum. 1 2. q. 2. 1. c. ad 3. — Fons aquæ salientis. 1 2. q. 2. 1. ad 3. et 1 2. q. 114. 3. c. ad 3. — Video, quia propheta es tu. Infr. 6. — Venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem. 2 2. q. 84. 3. ad 1. — Spiritus est Deus. 1ª. q. 1. 3. o. et q. 3. 1. o. — In spiritu et veritate oportet adorare. 2 2. q. 81. 7. ad 1. et q. 83. 13. ad 1. — Jam non propter loquelam tuam credimus. 2 2. q. 2. 10. c. fin. — Perfecta charitas foras mittit timorem. sup. q. 4. 1. ad 2.

CAPUT V.

Pater meus usque modo operatur, et ego operor. 1ª. q. 69. 2. c. et q. 73. 2. ad 1. 1ª. q. 118. 3. ad 1. — Æqualem se faciens Deo. 1ª. q. 42. o. 3ª. q. 43. 4. c et q. 58. 3. o. — Non potest Filius a se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem. 1ª. q. 42. 6. ad 1. — Quæcumque enim ille fecerit, hæc et Filius similiter facit. 3ª. q. 43. 4. b. — Pater enim diligit Filium, et demonstrat ei omnia quæ ipse facit. 1ª. q. 42. 6. ad 2. — Sicut enim Pater suscitat mortuos, et vivificat, sic et Filius quos vult vivificat. 3ª. q. 43. 4. c. ad 2. — Ut omnes honorificent Flium, sicut honorificant Patrem. 2 2. q. 81. 3. ad 1. et q. 84. 1. ad 3. 3ª. q. 25. 1. ad 1. — Qui misit illum. 1ª. q. 43. o. et 1ª. q. 112. 1. c. ad 3. et 3ª. q. 28. 1. ad 3. et q. 59. 8. ad 1. — Et in judicium non venit, sed transiet a morte in vitam. sup. 3. — Et potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est. 3ª. q. 59. 2. c. sup. q. 89. 3. c. — Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii. 1ª. q. 64. 2. c. — Non possum ego a meipso facere quicquam. s. 5. — Sicut audio, judico. 1ª. q. 42. 6. ad 2. — Et judicium meum verum est. 1ª. q. 16. 5. o. 1 2. q. 5. 7. c. — Opera quæ dedit mihi Pater, ut perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me. 3ª. q. 43. 1. 4. o. — Neque vocem ejus unquam audistis. 3ª. q. 59. 8. ad 2. — Neque speciem ejus vidistis. Ibid. — Est qui accusat vos Moyses. sup. q. 89. 2. ad 3.

CAPUT VI.

Hic est vere propheta, qui venturus est in mundum. 2 2. q. 174. 5. ad 3. et 3ª. q. 7. 8. o. et q. 31. 2. c. — Ego sum panis vitæ. 3ª. q. 79. 1. c. — Quem misit ille. s. 5. — Qui venit ad me, non esuriet; et qui credit in me, non sitiet in æternum. 1 2. q. 2. 1. ad 3. — Et ego resuscitabo eum. 3ª. q. 34. 2. c. et q. 56. 1. 2. o. et q. 59. 2. c. fin. et q. 62. 5. ad 1. et ad 3. — Omne quod dedit mihi, non perdam ex eo. Inf. 10. — Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me. 1ª. q. 43. 5. ad 2. 1 2. q. 122. 2. ad 2. et 10. 13. — Non

quia Patrem vidit quisquam, nisi is quis est a Deo, hic vidit Patrem. s. 1. — Panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita. 3ª. q. 79. 1. o. et 8. c. et q. 81. 1. ad 3. — Nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. 3ª. q. 65. 4. ad 2. et q. 73. 3. ad 1. et q. 87. 4. ad 1. — Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. 3ª. q. 79. 2. o. et q. 80. 2. ad 1. sup. q. 99. 4. 2.— Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus. 3ª. q. 76. 1. ad 2.— Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo. Inf. 10.— Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam. 2 2. q. 183. 2. ad 3. et 3ª. q. 75. 1. ad 1. — Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt. 3ª. q. 57. 1. ad 1.

CAPUT VII.

Erat autem in proximo dies festus Judæorum scenopegia. 1 2. q. 102. 4. ad 10. et q. 103. 3. ad 4. — Mea doctrina, non est mea. 3ª. q. 9. 1. o. — Qui misit me. s. 3. — Non ex Moyse est circumcisio, sed ex patribus. 1 2. q. 103. 1. ad 3. — Circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysis. 2 2. q. 122. 4. ad 3. — Mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato? 3ª. q. 44. 3. ad 3. q. 88. 3. ad 1. — Qui credit in me sicut dicit scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. 1 2. q. 2. 1. ad 3. — Quia nondum venerat hora ejus. s. 2.— Nondum nim erat spiritus datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus. 3ª. q. 45. 6. ad 1.—Hic est vere propheta. s. 6.

CAPUT VIII.

In lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. 3ª. q. 29. 1. ad 4. — Ego sum lux mundi. s. 1.—Ego non judico quemquam. s. 3.— Misit me Pater. s. 5. — Nec dum venerat hora ejus. s. 2. — Si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis. 2 2. q. 2. 8. ad 3. — Ego non sum de hoc mundo. 2 2. q. 188. 2. ad 3.—Et ego quæ audivi a Patre meo, hæc loquor in mundo. s. 5.— Principium qui et loquor vobis. 1ª. q. 1. 3. ad 1. et 7. c. — Cum exaltaveritis filium hominis. s. 2. — Sicut docuit me Pater, hæc loquor, s. 5. — Et a me ipso facio nihil. s. 5. — Pater mecum est, et non reliquit me solum. 1ª. q. 31. o. — Si vos filius liberavit, vere liberi eritis. 3ª. q. 27. 3. c. fi. et q. 49. 2. ad 2. et q. 34. 7. ad 2. — Ego quod audivi apud Patrem, loquor. s. 5. — Veritatem loquor quam audivi a Deo. Ibid.— Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. 2 2. q. 89. 1. ad 1. — Ego enim ex Deo processi et veni. 1ª. q. 27. o. —Vos ex patre diabolo estis. 1ª. q. 114. 3. ad 2.— Ille homicida erat ab initio. 1ª. q. 63. 5. ad 1. — Et in veritate non stetit, quia non est veritas in eo. 1ª. q. 63. 6. o. et q. 64. 2. ad 5. 2 2. q. 96. 1. c.—Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur. — Quia mendax est et pater ejus. 2 2. q. 172. 6. ad 3. — Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum, et vidit et gavisus est. 1 2. q. 98. 4. c. 3ª. q. 31. 1. o. — Jesus autem abscondit se, et exivit de templo. 3ª. q. 44. 3. ad 1.

CAPUT IX.

Neque hic peccavit, neque parentes ejus. 1 2. q. 87. 7. ad 1. — Qui misit me. s. 5. — Lux sum mundi. s. 1. — Lutum fecit ex sputo, et linivit sputum super oculos ejus, et dixit. 3ª. q. 44. 3. ad 2. et ad 3. — Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit. 3ª. q. 40. 4. ad 1.— Propheta est. s. 6. — Scimus quia Deus peccatores non exaudit. 2 2. q. 83. 16. o. 2 2. q. 178. 2. ad 1. sup. q. 71. 3. 1.—Si cæci essetis, non haberetis peccatum. 2 2. q. 15. 1. ad 1.

CAPUT X.

Ego sum ostium. 3ª. q. 8. 6. ad 3. — Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a meipso. 3ª. q. 47. 1. ad 1. et q. 50. 3. ad 1. — Hoc mandatum accepi a Patre meo. 3ª. q. 47. 2. ad 1. — Numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire? 1ª. q. 91. 2. ad 1. et ad 3. et q. 114. 4. c. ad 2. et q. 115. 5. ad 1. et q. 117. 3. c. et 3ª. q. 29. 1. ad 3. — Ego et Pater unum sumus, inf.—Quem Pater sanctificavit. 3ª. q. 34. 1. ad 2. — Et misit in mundum. s. 5. — Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me. s. 1. — Pater in me est, et ego in Patre. 1ª. q. 42. 5. o. 3ª. q. 2. 9. et ad 4. — Joannes quidem fecit signum nullum. 3ª. q. 38. 2. et q. 40. 2. ad 1.

CAPUT XI.

In novissimo die. s. 6. — Tu me misisti. s. 3. — Solvite eum, et sinite abire. sup. q. 8. 1. c.

CAPUT XII.

Loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat. 2 2. q. 188. 7. c. — Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet. 3ª. q. 42. 1. c. fi. et q. 46. 2. ad 1. — Ego autem si exaltatus fuero a terra. s. 3. — Qui misit me. s. 5. — Ego lux in mundum veni. s. 1. — Ego non judico eum. s. 3. — Non enim veni ut judicem mundum. s. 3.

CAPUT XIII.

A Deo exivit, et ad Deum vadit. 1ª. q. 42. 5. ad 2. — Quem diligebat Jesus. 1ª. q. 20. 4. ad 3. et 3ª. q. 45. 3. ad 4. — Ille est, cui intinctum panem porrexero : et cum intinxisset panem dedit Judæ. 3ª. q. 81. 2. ad 1. et q. 83. 5. ad 9. — Aut ut egenis aliquid daret. 2 2. q. 188. 7. c.— Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. 1 2. q. 108. 3. o. 2 2. q. 44. 7. o. — In hoc ergo cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. 2 2. q. 81. 1. ad 5. et 2 2. q. 101. 1. ad 3.

CAPUT XIV.

Creditis in Deum et in me credite. 2 2. q. 2. 7. c. — In domo Patris mei, mansiones multæ sunt. 1 2. q. 3. 2. ad 4. et q. 5. 2. o. et q. 112. 4. 2. ad 2. — Domine, nescimus quo vadis : Et quomodo possumus viam scire? 1ª. q. 1. 101. ad 2. et 1 2. q. 76. 2. c. — Ego sum via, veritas et vita. 1ª. q. 2. 1. ad 3. et q. 3. 3. o. et q. 4. 2. ad 2. et ad 3. 2 2. q. 34. 1. ad 2. — Si cognovissetis me, et Patrem meum utique cognovissetis. s. 8. — Qui videt me, videt et Patrem meum. Ibid.— Ego in Patre, et Pater in me est. s. 10. — Alioquin propter ipsa opera credite. s. 5. — Amen amen dico vobis. s. 1. — Qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet et majora horum faciet. 3ª. q. 43. 4. ad 2.—Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. 2 2. q. 83. 7. ad 2. et 15. ad 2. et 16. c. — Si diligitis me, mandata mea servate. 2 2. q. 44. 1. o. — Rogabo Patrem, et alium paracletum dabit vobis. 2 2. q. 83. 10. ad 1. — In illo die cognoscetis, quia ego sum in

Patre meo, et vos in me et ego in vobis. 1ª. q. 51. 1 ad 4. — Et sermonem quem audistis non est meus, sed ejus qui misit me Patris. s. 7. — Pater major me est. 1ª. q. 33. 1. ad 2. et q. 42. 4. ad 1. et q. 43. 7. ad 1. 3ª. q. 20. 1. o. — Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. 1ª. q. 40. 6. ad 2. et q. 47. 2. ad 1. — In domo Patris mei mansiones multæ sunt. sup. q. 93. 2. c.

CAPUT XV.

Sine me nihil potestis facere. 1 2. q. 6. 1. ad 1. 1 2. q. 114. 6. o. — Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis petetis, et fiet vobis. s. 14. — Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos. 1ª. q. 37. 2. ad 3. — Vos autem dixi amicos. 2 2. q. 172. 4. ad 2. — Omnia quæcumque audivi a Patre meo. s. 5. — Ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis. s. 14. — Scitote, quia me priorem vobis odio habuerit. 2 2. q. 13. 4. o. et 6. ad 2. et q. 34. 1. 1. ad o. — Si non venissem, et locutus eis non fuissem, peccatum non haberent. 2 2. q. 10. 1. 3. c. — Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. 3ª q. 43. 4. c. ad 1. — Nunc autem et viderunt et oderunt et me et Patrem meum. 2 2. q. 34. 1. b. et 3ª. q. 47. 5. c. ad 2. — Cum autem venerit paracletus quem ego mittam vobis a Patre spiritum veritatis, qui a Patre procedit. 1ª. q. 36. 2. ad 1. et 4. ad 1. 1 2. q. 106. 4. ad 2.

CAPUT XVI.

Omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. 1 2. q. 94. 5. ad 2. et q. 100. 8. ad 5. 2 2. q. 64. 6. o. — Qui misit me. s. 5. — Si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos. 3ª. q. 57. 6. o. — Si autem abiero, mittam eum ad vos. 1ª. q. 43. 8. o. — Ille arguet mundum de peccato. 3ª. q. 59. 1. ad 3. — Cum autem venerit spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. 1 2. q. 106. 4. ad 2. et 2 2. q. 176. 1. ad 1. — Sed quæcumque audiet loquetur. s. 5. — Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. s. 4. — A Deo exivi : exivi a Patre, et veni in mundum. s. 13. — Iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem. 3ª. q. 57. 1. 6. o. — Nunc scimus quia scis omnia. 3ª. q. 10. 2. o. et q. 15. 1. ad 2. et ad 3. et q. 59. 2. ad 3. — Quia a Deo existi. s. 13. — Et non sum solus, quia Pater mecum est. s. 8.

CAPUT XVII.

Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum. 1ª. q. 10. 3. c. fi. et q. 31. 4. ad 1. — Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. 2 2. q. 2. 8. ad 2. — Tui erant, et mihi eos dedisti. Ibid. — Et cognoverunt vere, quia a te exivi. s. 13. — Et crediderunt, quia tu me misisti. s. 5. — Et mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut et ego non sum de mundo. s. 8. 3ª. q. 31. 2. ad 3. fi. — Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint. s. 10. — Ut sint unum, sicut et nos unum sumus. s. 10. 2 2. q. 183. 2. ad 1. — Et dilexisti eos, sicut me dilexisti. 1ª. q. 37. 2. o.

CAPUT XVIII.

Ut ergo dixit, ego sum, abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram. 3ª. q. 4. 5. 3. ad 1. et q. 44. 3. ad 1. — Dicit ille. s. Petrus, non sum. 2 2. q. 24. 12. ad 2. — Ego palam locutus sum mundo : Ego semper docui in synagoga, et in templo, quo omnes conveniunt. 3ª. q. 42. 3. ad 2. — Et in occulto locutus sum nihil. 3ª. q. 42. 3. c. — Respondit ei Jesus : Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, cur me cædis. 2 2. q. 65. 2. o. et 3ª. q. 46. 9. ad 2. et 3ª. q. 83. 2. ad 3. — Judæi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed manducarent pascha. 3ª. q. 46. 9. ad 2. — Nobis non licet interficere quemquam. 3ª. q. 47. 4. ad 3. — Regnum meum non est de hoc mundo. 3ª. q. 7. 2. ad 3. et q. 59. 4. ad 1. — Omnis qui est ex veritate, audit vocem meam. 2 2. q. 180. 3. ad 4.

CAPUT XIX.

Majus peccatum habet. 1 2. q. 72. 3. o. 3ª. q. 47. 6. o. et 4. ad 2. — Cum vidisset ergo Jesus matrem, Matth. 1. 18. — Et discipulum stantem, quem diligebat, s. 13. — Postea sciens Jesus, quia omnia consummata sunt. 1 2. q. 103. 3. ad 2. 3ª. q. 47. 2. ad 1. — Judæi ergo quoniam parasceve erat, ut non remanerent in cruce corpora sabbato. 3ª. q. 46. 4. ad 3. et q. 48. 4. c. — Erat enim magnus dies ille sabbati. 3ª. q. 46. 9. ad 1. — Et continuo exivit sanguis et aqua. 3ª. q. 66. 4. ad 3. et q. 74. 7. ad 3. — Venit Nicodemus, ferens mixturam myrrhæ, et aloes, quasi libras centum. 3ª. q. 51. 2. ad 2. et ad 3. — Cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire. 3ª. q. 51. 2. ad 2. et ad 3. — Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus, et in horto monumentum novum. 3ª. q. 51. 2. ad 4. — Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti. 3ª. q. 51. 2. ad 3.

CAPUT XX.

Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum. 3ª. q. 53. 2. ad 3. — Et vidit linteamina posita. 3ª. q. 51. 2. ad 3. — Et sudarium. 3ª q. 51. 2. ad 3. — Tunc ergo introivit, et ille discipulus, qui venerat primus. 3ª. q. 8. 3. ad 3. — Noli me tangere. 3ª. q. 80. 4. ad 1. — Nondum enim ascendi ad Patrem meum. 3ª. q. 55. 6. ad 3. 3ª. q. 80. 4. ad 1. — Cum ergo sero esset die illo una sabbatorum et fores essent clausæ, etc. venit Jesus. 3ª. q. 54. 1. ad 1. — Et ait : Pax vobis. 3ª. q. 33. 8. ad 1. — Ostendit eis manus et latus. 3ª. q. 54. 4. o. — Hæc cum dixisset, insufflavit. 1ª. q. 43. 7. ad 6. — Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. 3ª. q. 84. 3. ad 3. sup. q. 18. 1. 1. — Infer digitum tuum huc, et affer manum tuam, et mitte in loca clavorum. 3ª. q. 54. 4. ad 2. et q. 55. 6. ad 3. — Quia vidisti me, Thoma, credidisti. 2 2. q. 1. 4. ad 1. 3ª. q. 55. 5. ad 3. — Beati qui non viderunt et crediderunt. Ibid. Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. 3ª. q. 42. 4. c. et q. 68. 1. ad 1. — Hæc autem scripta sunt, ut credatis, etc. 1ª. q. 8. ad 1.

CAPUT XXI.

Vado piscari. 1ª. q. 96. 1. c. et 2 2. q. 64. 1. o. — Dicit ergo discipulus ille quem diligebat Jesus. s. 13. — Dominus est. 1ª. q. 13. 7. ad 1. et ad 6. — Simon Joannis, diligis me plus his. 2 2. q. 185. 3. ad 1. — Pasce oves meas, vel agnos meos. Ibid. — Domine, tu scis quia amo te. 1ª. q. 20. 4. ad 3. — Domine, tu omnia nosti. s. 16. — Quem dilige-

bat Jesus. s. 13. — Sunt autem et alia multa quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt libros. 3ª. q. 6. 3. ad 3. et q. 68. 1. ad 1.

AUCTORITATES

EX ACTIBUS APOSTOLORUM.

CAPUT I.

Quibus et præbuit seipsum vivum, post passionem suam, in multis argumentis. 3ª. q. 55. 5. 6. o. — Per dies quadraginta apparens eis, et loquens de regno Dei. 3ª. q. 55. 3. o. — Et nubes suscepit eum ab oculis eorum. 3ª. q. 57. 4. ad 3. — Et hic possedit agrum, de mercede iniquitatis. 2 2. q. 32. 7. ad 4. — Et dederunt eis sortes, et cecidit sors super Matthiam. 2 2. q. 95. 8. ad 2.

CAPUT II.

Et cum complerentur dies Pentecostes. 1 2. q. 102. 4. ad 10. et q. 103. 3. ad 4. — Apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis. 1ª. q. 43. 7. ad 6. et 3ª. q. 39. 6. ad 4. et q. 72. 2. ad 1. — Cœperunt loqui variis linguis. 2 2. q. 176. 1. o. — Quem Deus suscitavit. 3ª. q. 53. 4. ad 1. — Solutis inferni doloribus. 3ª. q. 52. 2. ad 2. — Juxta quod impossibile erat, illum detineri ab eo. 3ª. q. 53. 2. ad 2. — Pœnitentiam igitur agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi. 3ª. q. 49. 3. ad 2. et q. 68. 5. 6. o. et 7. ad 2. et q. 86. 2. ad 1. — Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum. 2 2. q. 176. 1. ad 1. — Et in communicatione fractionis panis. 3ª. q. 80. 10. ad 4. — Multa quoque prodigia et signa per apostolos fiebant. 2 2. q. 178. 1. ad 3. — Omnes etiam qui credebant, erant pariter, et habebant omnia communia. 2 2. q. 66. 2. o. — Possessiones et substantias vendebant, et dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat. 2 2. q. 188. 7. c. fi. — Frangentes circa domos panem. s. 2.

CAPUT IV.

Et non est in alio aliquo salus. 3ª. q. 61. 3. c. ad 2. et 4. ad 3. et q. 68. 1. o. et 2. c. q. 73. 5. c. et q. 84. 5. c. — Si justum est in conspectu Dei vos potius audire, quam Deum, judicate. 2 2. q. 69. 3. ad 1. q. 105. 2. c. et q. 144. 5. c. — Multitudinis autem credentium, erat cor unum, et anima una. 1ª. q. 76. 5. ad 3. — Neque enim quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. s. 2. — Neque quisquam egens erat inter illos. s. 2. — Quotquot possessores agrorum aut domorum erant, vendentes, afferebant pretia eorum, etc. s. 2. — Christus judex vivorum et mortuorum. sup. q. 89. 5. c.

CAPUT V.

Dixit autem Petrus ad Ananiam : Anania, cur tentavit Satanas cor tuum, etc. 2 2. q. 33. 7. ad 2. et q. 64. 4. ad 1. — Per manus autem apostolorum fiebant et prodigia multa in plebe. s. 2. — Obedire oportet Deo magis quam hominibus. s. 4. — Si est ex hominibus consilium hoc aut opus, destruetur; si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere. 2 2. q. 189. 10. ad 1.

CAPUT VI.

Elegerunt Stephanum, virum plenum fide, et Spiritu sancto. 2 2. q. 53. 4. ad 1. 3ª. q. 7. 10. o. — Faciebat prodigia et signa magna in populo. s. 2. — Non poterant resistere sapientiæ et spiritui, qui loquebatur. 2 2. q. 53. 4. ad 1. — Viderunt faciem ejus, tanquam faciem angeli. 3ª. q. 12. 4. ad 1. — Et cum vidisset quemdam injuriam patientem, vindicavit illum, etc. 2 2. q. 60. 6. ad 2. — Faciens prodigia et signa, etc. s. 2. — Vos semper Spiritui sancto restitistis. 2 2. q. 189. 1. ad 4. — Cum autem esset plenus Spiritu sancto. s. 6. — Et Jesum stantem a dextris Dei. 3ª. q. 58. 1. ad 3.

CAPUT VIII.

In nomine Jesu Christi baptizabantur viri ac mulieres. 3ª. q. 66. 6. o. — Cum vidisset Simon, quia per impositionem manus apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit pecuniam, etc. 2 2. q. 101. ad 1. et ad 4.

CAPUT IX.

Et subito circumfulsit illum lux de cœlo. 1 2. q. 112. 2. ad 2. — Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris. 3ª. q. 57. 6. ad 3. — Durum est tibi contra stimulum calcitrare. 1 2. q. 112. 2. ad 2. et q. 113. 10. c.

CAPUT X.

Cornelius centurio, vir religiosus et timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas. 2 2. q. 10. 4. ad 3. et 3ª. q. 69. 4. ad 2. — Cecidit super Petrum mentis excessus, et vidit. 2 2. q. 175. 3. ad 1. — Quod Deus purificavit, tu ne commune dixeris. 1 2. q. 101. 5. ad 4. et ad 5. et ad 6. et 6. ad 1. et q. 103. 2. c. sup. q. 74. 1. ad 1. — Et dedit eum manifestum fieri, non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo, nobis, etc. 3ª. q. 56. 2. c. et q. 55. 1. o. — Et jussit illos baptizari in nomine Jesu. s. 8.

CAPUT XII.

Angelus ejus est. 1ª. q. 113. 2. o. 2 2. q. 10. 2. ad 3.

CAPUT XIII.

Videte, contemptores, et admiramini. 2 2. q. 186. 9. ad 3.

CAPUT XIV.

Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. 3ª. q. 45. 1. c.

CAPUT XV.

Surrexerunt quidam de hæresi pharisæorum, qui crediderunt dicentes, quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem Moysi. 3ª. q. 74. 4. c. fin. — Fide purificans corda eorum. 2 2. q. 7. 2. o. — Imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri, portare potuimus. 1 2. q. 98. 1. ad 3. 2 2. q. 154. 2. ad 1. — Sed per gratiam Domini nostri Jesu Christi credimus salvari. 1 2. q. 110. 2. ad 1. — Visum est Spiritui sancto et nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria. 2 2. q. 174. 6. c. fin. et ad 3. 1 2. q. 103. 4. ad 3. — Ut abstineatis ab immolatis simulacrorum, et sanguine, et suffocato, et fornicatione. 1 2. q. 103. 4. ad 3. et 2 2. q. 154. 2. ad 1. — Facta est dissensio, ita ut discederent ab invicem, scilicet Barnabas, et Paulus. 2 2. q. 37. 1. ad 3.

CAPUT XVI.

Hunc, scilicet Timotheum, voluit Paulus secum proficisci, et assumens circumcidit eum, propter Judæos. 1 2. q. 103. 4. ad 1.

CAPUT XVII.

In ipso enim vivimus, movemur, et sumus.

1ª. q. 18. 4. ad 1. — Ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus Dei. 1ª. q. 1. 8. ad 2. et 2. o. et 1 2. q. 1. 1. ad 2.

CAPUT XIX.

Baptizati sunt in nomine Domini Jesu. s. 8.

CAPUT XX.

Beatius est dare quam accipere. 2 2. q. 117. 4. ad 3.

CAPUT XXI.

Tunc Paulus de concilio Jacobi assumptis viris, postera die purificatus, cum illis intravit in templum, etc. donec offerretur, et cæt. 1 2. q. 103. 4. ad 1.

CAPUT XXII.

Subito de cœlo circumfulsit me lux copiosa. s. 9. — Ego sum Christus Nazarenus, quem tu persequeris. Ibid.

CAPUT XXIII.

Principem populi tui non maledices. 2 2. q. 76. 3. o. — Sciens autem Paulus, quia una pars esset Saducæorum, et altera Pharisæorum, exclamavit in concilio. 2 2. q. 37. 1. 2. a. 2. ad 2. — Et cum hoc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos et Saducæos, et divisa est multitudo. 2 2. q. 37. 1. ad 2. — Quidam ex Judæis devoverunt se non manducaturos neque bibituros, donec occiderint Paulum. 2 2. q. 88. 2. o. et 10. c.

CAPUT XXV.

Cæsarem appello. 2 2. q. 69. 3. o.

CAPUT XXVI.

Die media in via vidi, o Rex, de cœlo supra splendorem solis lumen. s. 9. — Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris. Ibid. — Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ibid. — Ad hoc enim apparuit tibi. 3ª. q. 57. 6. ad 3 — Si passibilis Christus. 3ª. q. 46. 3. 12. o. — Coactus sum appellare Cæsarem. s. 23.

AUCTORITATES

EX EPISTOLA AD ROMANOS.

CAPUT I.

Qui factus est ei ex semine David secundum carnem. 3ª. q. 16. 7. ad 1. et q. 31. 6. ad 2. — Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute. 3ª. q. 24. o. — Ad obediendum fidei. 1 2. q. 47. ad 3. 2 2. q. 104. 3. ad 2. 3ª. q. 7. 3. ad 2. — Græcis ac barbaris, sapientibus et insipientibus, debitor sum. 1ª. q. 21. 1. ad 3. — Judæo primum et Græco. 3ª. q. 31. 2. ad 2. — Qui veritatem Dei in injustitia detinent. 2 2. q. 40. 3. o. et q. 59. 3. 4. o. et q. 71. 3. ad 3. — Quod notum est Dei manifestum est illis. 1ª. q. 1. 6. c. fi. et q. 12. 12. b. et c. — Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. 1ª. q. 2. 2. o. et 2 2. q. 27. 3. ad 2. et q. 34. 2. c. et 2 2. q. 171. 2. ad 3. — Ita ut sint inexcusabiles. Infr. 2. — Cum cognovissent Deum, non ut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt. 1 2. q. 6. 8. o. et q. 19. 6. c. et q. 76. 3. 4. c. 3ª. q. 47. 3. ad 3. — Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. 1 2. q. 46. 1. ad 1. et 2. c. — Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentum. 2 2. q. 94. 1. c. et q. 122. 2. ad 2. — Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam. 1 2. q. 87. 2. c. — Quia commutaverunt veritatem Dei in mendacium. s. 1. — Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conveniunt, repletos omni iniquitate, etc. 1 2. q. 79. 1. ad 1. — Parentibus non obedientes. 2 2. q. 103. 1. c. — Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt. s. — Quoniam qui talia agunt, digni sunt morte. 1 2. q. 85. 5. o.

CAPUT II.

Propter quod inexcusabilis es, o homo, omnis qui judicas. 2 2. q. 33. 3. o. et q. 60. 2. ad 2. — An divitias bonitatis ejus, patientiæ, et longanimitatis contemnis? 2 2. q. 186. 9. ad 3. — Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt. 1 2. q. 90. 3. ad 1. — Et qui in lege peccaverunt, per legem judicabuntur. 1 2. q. 103. 3. 4. o. et q. 104. 3. c. et 2 2. q. 86. 4. ad 1. — Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. 1 2. q. 100. 12. ad 1. — Cum enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt. 1 2. q. 109. 4. ad 1. — Legem non habentes, ipsi sibi sunt lex. 1 2. q. 90. 3. ad 1. — Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Ibid. — Testimonium reddente illis conscientia ipsorum. 1ª. q. 79. 13. c. — Et inter se invicem cogitationum accusantium, aut defendentium. Ibid. — Circumcisio quidem prodest, si legem observes. 1 2. q. 103. 3. 4. o. et q. 104. 3. c. 2 2. q. 86. 4. ad 1. et q. 87. 1. c. et q. 93. 1. o. et q. 94. 3. ad 3. — Si autem prævaricator legis sis, circumcisio tua præputium facta est. s. 2.

CAPUT III.

Ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo. 1 2. q. 98. 1. o. et 4. c. fi. et ad 2. et q. 100. 12. o. et q. 103. 2. o. — Arbitramur justificari hominem per fidem, sine operibus legis. 1 2. q. 100. 12. o. — Faciamus mala, ut veniant bona. 1 2. q. 79. 4. ad 4. — Si Abraham ex operibus legis justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. 1 2. q. 100. 12. c. — David dicit, beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert justitiam sine operibus. 1 2. q. 5. 7. ad 3.

CAPUT IV.

Et signum accepit circumcisionis signaculum justitiæ fidei, quæ est in præputio. 1 2. q. 102. 5. ad 1. — Et vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. 1 2. q. 91. 1. ad 1. — Qui contra spem in spe credidit. 1 2. q. 41. 3. ad 3. et q. 102. 5. ad 1. — Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. 1 2. q. 112. 2. ad 1. — Lex iram operatur. 1 2. q. 47. 1. o. — Jesus traditus est propter delicta nostra. 3ª. q. 49. o.

CAPUT V.

Justificati ergo ex fide. 1 2. q. 112. 3. ad 1. et q. 113. 6. o. et 3ª. q. 86. 6. c. — Et gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. 1ª. q. 33. 3. c. — Spes autem non confundit. 2 2. q. 18. 4. o. — Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus nobis. 2 2. q. 24. 2. o. et 3. 10. c. 2 2. q. 172. 2. ad 1. — Cum inimici essemus, reconciliati sumus per mortem Filii ejus. 3ª. q. 48. 4. c. et q. 49. 2. c. et 4. o. — Peccatum non imputabatur, cum lex non esset. 1 2. q. 98. 5. 6. o. 3ª. q. 70. 1. ad 2. — Nam judicium quidem ex uno in condemnationem, gratia autem ex

multis delictis in justificationem. 1 2. q. 113. 1. 6. o. — Si enim unius delicto, mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiæ et donationis et justitiæ accipientes in vita, regnabunt per unum Jesum Christum. 3ª. q. 52. 7. ad 2. — Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obedientiam justi constituentur multi. 2 2. q. 105. 2. ad 3. — Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. 1 2. q. 98. 1. ad 2. — Ubi autem abundavit delictum, superabundavit et gratia. 3ª. q. 89. 2. ad 3. — Ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum. Infr. 6. — Tribulatio patientiam operatur. sup. q. 15. 2. c. — Resurrexit propter justificationem nostram. sup. q. 56. 2. c.

CAPUT VI.

Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in mortem ipsius baptizati sumus. 2 2. q. 147. 5. c. 3ª. q. 49. 3. ad 2. et q. 51. 1. c. et q. 61. 1. ad 2. et q. 66. 2. 9. c. ad 5. et q. 68. 5. 7. c. et 3ª. q. 80. 10. ad 1. et q. 86. 4. ad 3. — Ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate ambulemus. 1 2. q. 112. 2. ad 3. — Si enim complantati facti sumus similitudine mortis ejus, simul et resurrectionis erimus. 3ª. q. 54. 2. c. et q. 56. 1. 2. o. — Hoc scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. 3ª. q. 79. 1. ad 3. — Qui enim mortuus est, justificatus est a peccato. 1 2. q. 113. 1. 6. o. — Si enim mortui sumus cum Christo, credimus quia etiam simul vivemus cum illo. 3ª. q. 54. 2. c. — Ita et vos existimate quidem vos mortuos esse peccato, viventes autem Deo, in Christo Jesu. 3ª. q. 54. 2. c. — Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. 2 2. q. 74. 3. ad 1. — Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibere vos Deo, tanquam ex mortuis viventes et membra vestra arma justitiæ Deo. 3ª. q. 79. 1. ad 3. — Non enim sub lege estis, sed sub gratia. 1 2. q. 108. 1. 2. o. — Sicut enim exhibuistis membra vestra, servire iniquitati. 3ª. q. 48. 4. c. ad 3. — Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. 2 2. q. 183. 4. c. — Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis. 1 2. q. 70. 4. ad 1. 2 2. q. 8. 8. — Nam finis illorum mors est. 1 2. q. 85. 5. o. et q. 87. 7. c. ad 1. — Nunc autem liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem; finem vero vitam æternam. 1ª. q. 23. 1. c. 1 2. q. 3. 1. ad 3. — Stipendia peccati mors. s. 6. — Gratia autem Dei, vita æterna. 1ª. q. 24. 3. c. 1 2. q. 113. 2. ad 2. 9. c. et q. 114. 3. ad 2.

CAPUT VII.

Lex in homine dominatur, quanto tempore vivit. 3ª. q. 15. 4. ad 3. — Soluta est a lege viri. sup. q. 55. 2. 1. — Cum essemus in carne, passiones peccatorum quæ per legem erant, operabantur in membris nostris. 1 2. q. 77. 8. o. 3ª. q. 15. 4. ad 3. — Serviamus in novitate spiritus, et non in vetustate litteræ. 1 2. q. 98. 1. ad 2. et q. 99. 2. ad 3. et q. 106. 2. c. Peccatum non cognovi nisi per legem. 1 2. q. 90. 1. c. et q. 100. 4. ad 3. — Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, non concupisces. 1 2. q. 100. 4. ad 3. — Sine lege enim peccatum mortuum erat, ego autem vivebam sine lege aliquando. 1 2. q. 98. 1. ad 2. — Itaque lex quidem sancta, et mandatum justum et bonum. 1 2. q. 98. 1. o. sup. q. 67. 3. 2. — Quod enim operor, non intelligo. 1 2. q. 56. 4. c. et q. 74. 3. c. — Non enim quod volo bonum, hoc ago. 1ª. q. 83. 1. ad 1. et 1 2. q. 10. 3. ad 1. et q. 17. 7. ad 1. 1 2. q. 74. 3. c. et q. 77. 7. ad 1. — Sed quod odio malum, illud facio. 1 2. q. 77. 7. ad 1. — Consentio legi, quoniam bona est. 1 2. q. 98. 1. c. — Condelector enim legi Dei, secundum interiorem hominem. 1ª. q. 78. 4. ad 1. 1 2. q. 98. 1. c. 2 2. q. 25. 7. c. — Video autem alteram legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. 1 2. q. 83. 1. ad 1. et q. 90. 1. ad 1. et q. 91. 6. o. — Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? 2 2. q. 25. 5. ad 1.

CAPUT VIII.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant. 1 2. q. 89. 5. ad 1. — Lex enim spiritus vitæ in Christo Jesu liberavit me a lege peccati et mortis. s. 7. — Sapientia carnis inimica est Deo. 1 2. q. 93. 6. ad 2. 2 2. q. 55. 2. ad 1. et ad 2. — Legi enim Dei subjecta non est, nec enim potest. 2 2. q. 55. 2. ad 1. et ad 2. — Sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Infr. 8. — Habitat in vobis. 1ª. q. 43. 2. 3. o. et 4. ad 2. 5. c. et 1 2. q. 114. 3. ad 3. — Propter inhabitantem spiritum ejus in vobis. s. 8. — Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. 1 2. q. 111. 1. ad 2. — Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. 1 2. q. 72. 2. ad 1. et ad 2. — Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. 3ª. q. 89. 3. o. — Quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. 1 2. q. 114. 3. c. fi. 2 2. q. 51. 1. ad 3. et q. 88. 8. ad 2. — Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore. 2 2. q. 19. 6. o. et 8. ad 2. et 10. c. — Si autem filii, et hæredes. 1ª. q. 95. 1. ad 2. 1 2. q. 114. 3. c. fi. — Si tamen compatimur, ut conglorificemur. 1 2. q. 85. 5. ad 2. 3ª. q. 49. 1. ad 4. et 3. ad 2. et ad 3. et 5. c. et q. 52. 1. ad 2. et 7. 8. c. 3ª. q. 79. 2. ad 1. et 7. ad 2. — Existimo enim quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. 1 2 q. 114. 3. o. et 5. c. et 3. q. 48. 1. c. — Expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat. 1ª. q. 98. 3. c. — Spe enim salvi facti sumus. 2 2. q. 17. 6. o. — Spes autem quæ videtur, non est spes. 1 2. q. 40. 1. o. et 2. 5. 6. 7. 8. c. et q. 41. 2. c. et q. 42. 3. c. ad 3. et q. 67. 4. 5. o. et 2 2. q. 18. 2. o. et 3. c. et q. 19. 11. ad 3. — Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus. 1 2. q. 40. 2. ad 1. — Ipse spiritus postulat in nobis, gemitibus inenarrabilibus. 2 2. q. 83. 10. ad 1. 3ª. q. 26 1. ad 3. — Scit quid desideret spiritus, quia secundum Deum pro peccatis postulat. 3ª. q. 21. 4. c. — Scimus autem quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. 3ª. q. 89. 2. ad 1. sup. q. 4. 1. ad 4. — Nam quos præscivit et prædestinavit. 1ª. q. 23. 1. ad 2. — Conformes fieri ima-

ginis filii sui. 1ª. q. 33. 3. ad 1. q. 93. 4. ad 2. 2 2. q. 45. 6. c. ad 1. 3ª. q. 3. 5. ad 2. et 8. c. et q. 39. 8. ad 3. et q. 45. 4. c. — Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. 1ª. q. 33. 3. c. ad 2. q. 41. 3. c. — Quos autem prædestinavit, hos et vocavit. 1ª. q. 23. 2. c. et 5. ad 1. — Et quos vocavit, hos et justificavit. 1 2. q. 113. 1. ad 3. — Qui etiam interpellat pro nobis. 3ª. q. 21. 3. o. et q. 22. 4. ad 1. — Quis nos separabit a charitate Christi? etc. 3ª. q. 62. 6. ad 3. et q. 70. 4. c. — Creatura liberabitur a servitute corruptionis. sup. q. 74. 7. o.

CAPUT IX.

Optabam ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, etc. 2 2. q. 27. 8. ad 1. 2 2. q. 182. 2. c. fi. — Quorum patres, ex quibus est Christus, secundum carnem. 1 2. q. 98. 4. c. ad 1. et 5. c. 3ª. q. 4. 6. ad 3. — Non est volentis neque currentis, sed miserentis est Dei. 1ª. q. 83. 1. ad 2. 1 2. q. 98. 1. ad 3. — Quia si Deus volens ostendere iram, et notam, etc. quæ præparavit in gloriam. 1ª. q. 23. 5. ad 3.

CAPUT X.

Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. 2 2. q. 3. 2. o. — Dives in omnes qui invocant illum. 2 2. q. 117. 1. ad 1. — Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. 1ª. q. 111. 1. ad 1. 2 2. q. 6. 1. o.

CAPUT XI.

Ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia. 1ª. q. 39. 8. c. — Conclusit Deus omnia sub peccato. sup. q. 99. 2. 2.

CAPUT XII.

Exhibeatis corpora vestra Deo, hostiam viventem, sanctam Deo placentem. 2 2. q. 85. 3. ad 2. —Rationabile obsequium vestrum. sup. q. 3. 2. c. —Ut probetis, quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens, et perfecta. 2 2. q. 97. 2. ad 2. — Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. 2 2. q. 149. 1. ad 1. — Et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. 1 2. q. 114. 5. ad 1. 2 2. q. 6. 1. c.— Sicut enim in uno corpore multa membra habemus. 1ª. q. 76. 5. ad 3. 2 2. q. 183. 2. c. — Habentes donationes. 1ª. q. 21. 3. c. 1 2. q. 112. 5. ad 4. — Sive prophetiam, secundum rationem fidei. 2 2. q. 172. 1. o. et 3. c. — Qui præest in sollicitudine. 2 2. q. 47. 9. ad 3. et q. 53. 6. c. — Dilectio sine simulatione. 2 2. q. 111. 1. o. — Honore invicem prævenientes. 2 2. q. 103. 2. ad 3. —Nolite maledicere. IV. 2 2. q. 76. 1. ad 2. — Spe gaudentes. 2 2. q. 28. 1 ad 3. — Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. 2 2. q. 29. 1. c. et 2. ad 3. — Non vosmetipsos defendentes charissimi. 2 2. q. 40. 1. ad 2. et q. 64. 7. 5.

CAPUT XIII.

Potestatibus sublimioribus subdita sit. 2 2. q. 69. 1. c. et q. 88. 10. ad 2. 2 2. q. 104. 1. c. et 5. c. prin. et ad 1. et 6. o. — Quæ a Deo sunt, ordinata sunt. 1 2. q. 102. 1. c. et 2 2. q. 102. 2. c. principio. sup. q. 34. 1. c. — Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. 2 2. q. 158. 1. ad 3. — Cui tributum, tributum. 2 2. q. 102. 2. ad 3. — Qui diligit proximum, legem implevit. 1 2. q. 99. 1. ad 2. et q. 105. 2. ad 1. 2 2. q. 44. 2. ad 4. — Et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur. 1 2. q. 99. 1. ad 2. — Induimini Dominum Jesum Christum. 3ª. q. 69. 9. ad 1.

CAPUT XIV.

Qui infirmus est, olus manducet. 1 2. q. 77. 3. o. — Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus. 1ª. q. 1. 8. ad 2. — Nihil commune per ipsum. 1 2. q. 102. 6. ad 1. et 2 2. q. 149. 3. o. et 3ª. q. 40. 4. ad 2. — Si propter verbum frater tuus contristatur, jam non secundum charitatem ambulas. 2 2. q. 43. ad 3. — Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. 2 2. q. 43. 3. ad 2. — Non est enim regnum Dei esca et potus. 3ª. q. 40. 2. ad 1. — Bonum est non manducare carnem, et non bibere vinum. 1 2. q. 103. 4. ad 3. et 2 2. q. 43. 1. ad 5. et 2 2. q. 149. 3. ad 2. — Omne quod non ex fide, peccatum est. 1 2. q. 19. 5. c. 1 2. q. 103. 4. ad 3. 2 2. q. 10. 4. ad 1.

CAPUT XV.

Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. 2 2. q. 115. 1. ad 1. — Dico enim Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum. 3ª. q. 42. 1. c. — Gentes autem super misericordia honorate Deum. 1ª. q. 21. 4. ad 2. — Si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debet et in carnalibus ministrare eis. 2 2. q. 187. 4. ad 2.

CAPUT XVI.

Si vobis primum ex parte fruitus fuero. 1 2. q. 11. 3. ad 1. — Secundum revelationem mysterii, temporibus æternis taciti. 1ª. q. 10. 1. ad 4. — Ut adjuvetis me in orationibus vestris. sup. q. 72. 2. c.

AUCTORITATES EX PRIMA

EPISTOLA AD CORINTHIOS.

CAPUT I.

In omnibus divites facti estis in illo, scilicet Christo, in omni verbo, et in omni scientia. 2 2. q. 50. 3. ad 1. et 2 2. q. 188. 5. ad 2. — Ut non sint in vobis schismata. 2 2. q. 39. 1. o. et 4. c. 2 2. q. 188. 5. ad 2. — Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? 3ª. q. 48. 5. ad 3. — Aut in nomine Pauli baptizati estis? 3ª. q. 64. 3. c. — Non enim misit me Deus baptizare, sed evangelizare. 3ª. q. 67. 2. ad 1. — Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi? 2 2. q. 46. 3. ad 2. — Et Dei sapientiam. 1ª q. 39. 7. ad 2. — Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. s. — Et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. 1ª. q. 48. 6. ad 1. — Quæ stultæ sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes. s. — Ut ea quæ sunt destrueret. s. — Ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus. 2 2. q. 43. 4. ad 1. — Christus factus est nobis sapientia, et justitia, et sanctificatio, et redemptio. 3ª. q. 48. 6. ad 3. — Qui gloriatur, in Domino glorietur. s.

CAPUT II.

Sapientiam loquimur inter perfectos. 2 2. q. 45. 5. ad 1. — Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est. 1ª. q. 57. 5. ad 3. — Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. 3ª q. 46. 12. ad 1. et q. 47. 5. o. et 6. c. — Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est. 1 2. q. 112. 5. ad 4. — Ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis. 1 2. q. 112. 5. ad 4. — Spiri-

tualis autem judicat omnia, et ipse a nemine judicatur. 1ª. q. 1. 6. ad 3. et 2 2. q. 60. 1. ad 2.

CAPUT III.

Tanquam parvulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam. 2 2. q. 189. 1. ad 4. — Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis? 1 2. q. 28. 4. ad 1. — Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli, alius autem, Cephæ; ego autem Apollo, nonne homines estis? 2 2. q. 188. 5. ad 2. — Ut sapiens architectus fundamentum posui. 1ª. q. 1. 6. c. — Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus. 2 2. q. 4. 7. o. 2 2. q. 161. 5. ad 2. — Si quis superædificat supra fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos. 1 2. q. 89. 2. o.— Ipse autem salvus erit sic quasi per ignem. sup. q. 99. 4. 5. — Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens. 2 2. q. 46. 1. ad 2.

CAPUT IV.

Dominus illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium. 1ª. q. 24. 1. ad 2. sup. q. 87. 2. c. — Sed neque meipsum judico. 1 2. q. 112. 5. c. — In Christo Jesu per evangelium ego vos genui. sup. q. 56. 2. c.— Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. 2 2. q. 177. 1. ad 2. — Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum. sup. q. 10. 4. ad 2.

CAPUT V.

Quid enim mihi de his qui foris sunt judicare. sup. q. 22. 5. 1. — Cum ejusmodi nec cibum sumere. sup. q. 23. 1. c.

CAPUT VI.

Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. 2 2. q. 43. 8. ad 1. — Quare non magis injuriam accipitis? 2 2. q. 108. 1. ad 2. et ad 4. — Quare non magis fraudem patimini? 2 2. q. 55. 5. ad 1. — Iniqui regnum Dei non possidebunt. 3ª. q. 68. 4. c. — Esca ventri, et venter escis. 1ª. q. 65. 1. c. 1 2. q. 1. 5. b. — Corpus autem, non fornicationi. 1 2. q. 105. 4. ad 5. et 2 2. q. 33. 1. ad 4. et 2 2. q. 154. 2. ad 2. — Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi. 3ª. q. 8. 3. o. — Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est. 2 2. q. 45. 2. c. — Qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur. sup. q. 55. 3. c.— Fugite fornicationem. 2 2. q. 35. 1. ad 4. — Omne enim peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est. 1 2. q. 74. 4. o. — Neque fornicarii neque adulteri. sup. q. 99. 5. 4. — Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. 1 2. q. 72. 2. ad 4. — Melius est nubere quam uri. sup. q. 42. 4. ad 4.

CAPUT VII.

Bonum est homini mulierem non tangere. 1 2. q. 14. 1. ad 3. — Ne fraudetis vos invicem nisi ex communi consensu. sup. q. 64. 4. c.—Præterit figura hujus mundi. sup. q. 74. 1. c.— Similiter et uxor viro. 2 2. q. 32. 8. ad 2. — Uxori vir debitum reddat. sup. q. 41. 4. c. — Unusquisque proprium donum habet ex Deo. 1 2. q. 66. 2. ad 1. — Virgo si nubat non peccat. sup. q. 41. 3. c. — Dico autem non nuptis et viduis, bonum est illis, si sic permanserint. 2 2. q. 140. 1. ad 3. — Consilium autem do. 1 2. q. 14. 1. ad 3. et 2 2. q. 152. 2. o. — Si quis frater uxorem habet infidelem. sup. q. 59. 2. c.—Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt. 2 2. q. 152. 2. o. et 4. c. et 5. c. — Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit; et qui non jungit, melius facit. 2 2. q. 152. 5. ad 5. et 4. 5. o. sup. q. 41. 2. c. — Qui nubunt tanquam non nubentes. sup. q. 41. 3. 1. — Beatior autem erit, si sic permanserit. 1 2. q. 70. 3. ad 2.

CAPUT VIII.

Scientia inflat. 2 2. q. 167. 1. c. et q. 188. 6. ad 2. — Scimus quia nihil est idolum in mundo. 2 2. q. 94. 1. ad 3. — Nam et si sint qui dicantur dii, sive in cœlo, sive in terra, siquidem sunt dii multi, et domini multi. 1ª. q. 11. 3. ad 1.

CAPUT IX.

Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? 3ª. q. 57. 6. ad 3.— Numquid de bobus cura est Deo? 1ª. q. 22. 2. ad 5. 1ª. q. 103. 5. ad 2. 1 2. q. 102. 5. ad 8. — Omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio. 2 2. q. 43. 8. ad 5. — Bonum est mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet. 1 2. q. 2. 3. c. et 2 2. q. 132. 1. ad 3. — Nam si evangelizavero, non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit. 2 2. q. 81. 6. ad 3. — Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci. 1ª. q. 83. 3. 4. o. — Nescitis quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? 1 2. q. 4. 3. ad 1. — Sic currite, ut comprehendatis. 1ª. q. 12. 7. ad 1. 1 2. q. 4. 3. ad 1.

CAPUT X.

Patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt in nube, et in mari. 3ª. q. 70. ad 1. — Petra autem erat Christus. 1ª. q. 102. 1. ad 4.—Hæc autem omnia in figuram contingebant illis. 1 2. q. 107. 2. o. — Qui se existimat stare, videat ne cadat. 1ª. q. 95. 3. o. — Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. 3ª. q. 41. 2. ad 2. — Dico quod immolatum est aliquid idolis, aut quod idolum sit aliquid? s. 8. — Si quis vocat vos infidelium ad cœnam, et vultis ire. 2 2. q. 10. 9. c.— Nemo quod suum est, quærat, sed quod alterius. 2 2. q. 58. 11. c. — Domini est terra et plenitudo ejus. 1ª. q. 13. 7. ad 1. et ad 6. — Omnia in gloriam Dei facite. 1 2. q. 88. 1. ad 2. et q. 100. 10. ad 2. — Sine offensa estote Judæis et Gentibus, et Ecclesiæ Dei. 2 2. q. 7. 2. 3. et 3ª. q. 42. 2. ad 1. — Nos scimus in quos fines sæculorum devenerunt. sup. q. 88. 3. ad 3.

CAPUT XI.

Omnis viri caput, Christus est. 3ª. q. 8. o. et q. 48. 1. c. et q. 49. 1. c. — Caput autem mulieris, vir. 1ª. q. 93. 4. ad 1. sup. q. 62. 4. ad 4. — Caput autem Christi, Deus. 3ª. q. 8. 1. ad 3. et 8. ad 1. —Vir imago et gloria Dei est, mulier autem gloria viri est. 1ª. q. 35. 2. ad 3. 1ª. q. 93. 4. ad 1. et 6. ad 2. — Nam oportet hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant in nobis. 2 2. q. 11. 3. ad 2. — Ego enim accepi a Domino. sup. q. 29. 7. ad 1. — Quotiescumque manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat. 3ª. q. 66. 4. ad 5. 3ª. q. 73. 4. 5. o. et q. 74. 1. c. et q. 76. 2. ad 2. et q. 79. 1. c. et 7. ad 2. et q. 80. 10. ad 2. et q. 83. 1. c. et 2. c. ad 1. et ad 2. et 3. c. et q. 84. 7. ad 3. — Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice bibat. 3ª. q. 80. 4. ad 5. — Qui

enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit. 3ª. q. 80. 5. ad 2. — Non dijudicans corpus Domini. 3ª. q. 80. 5. ad 2. — Cætera cum venero, disponam. 3ª. q. 25. 3. ad 4. et q. 64. 2. ad 1. et 3ª. q. 72. 4. ad 1. et q. 78. 3. ad 9. et q. 83. 4. ad 2.

CAPUT XII.

Nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu. 1 2. q. 109. 1. b. et c. ad 1. 2 2. q. 171. 1. ad 1. et q. 176. 2. ad 2. — Et nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in spiritu sancto. 2 2. q. 15. 3. c. ad 1. — Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem spiritus. 2 2. q. 175. princ. sup. q. 35. 1. 2. — Et divisiones ministrationum sunt. Ibid. — Et divisiones operationum sunt. Ibid. — Qui operatur omnia in omnibus. 1ª. q. 105. 5. o. — Unicuique autem datur manifestatio spiritus; ad utilitatem. 1ª. q. 104. 4. c. 1 2. q. 111. 1. 4. c. 2 2. q. 172. 2. o. et q. 176. 1 ad 1. et q. 177. 1. c. ad 3. et ad 4. 3ª. q. 7. 7. c. ad 1. — Aliis quidem per spiritum datur sermo sapientiæ. 1 2. q. 66. 2. ad 1. et q. 68. 5. ad 1. et q. 111. 4. o. 2 2. q. 176. 177. 178. o. — Alii autem sermo scientiæ, secundum eumdem spiritum. 1ª. q. 105. 7. ad 3. et 1 2. q. 51. 4. c. et q. 68. 5. ad 1. et q. 111. 4. c. ad 4. et q. 113. 10. ad 3. 2 2. q. 171. 3. ad 2. — Alteri fides in eodem spiritu. 1 2. q. 111. 4. c. ad 2. 2 2. q. 4. 5. ad 4. — Alii gratia sanitatum, in uno spiritu. 1 2. q. 111. 4. c. ad 3. — Alii operatio virtutum. 1 2. q. 111. 4. c. ad 3. et 2 2. q. 178. 1. ad 1. — Alii prophetia. 1 2. q. 68. 3. ad 3. et 2 2. q. 171. 2. o. et q. 174. 3. ad 2. et q. 176. 2. ad 3. — Alii prophetia. 1 2. q. 68. 3. ad 3. 2 2. q. 171. 2. o. et q. 174. 3. ad 2. et q. 176. 2. ad 3. — Alii discretio spirituum. 1 2. q. 111. 4. c. 2 2. q. 171. princ. — Alii genera linguarum. 1 2. q. 111. 4. c. ad 3. et 2 2. q. 176. 1. o. et q. 179. 1. o. — Alii interpretatio sermonum. 1 2. q. 111. 4. c. ad 3. — Hæc autem omnia operatur, etc. 1ª. q. 38. 2. o. et q. 43. 5. ad 1. — Dividens singulis prout vult. 1ª. q. 19. 10. c. et 1 2. q. 66. 2. ad 1. et q. 68. 5. ad 1. et q. 112. 4. o. et 2 2. q. 172. 5. o. — Sicut unum corpus est, et membra habet multa, etc. ita et Christus. 1ª. q. 76. 5. ad 3. et 2 2. q. 183. 2. 3. o. et 3ª. q. 8. 1. 3. c. et q. 48. 1. c. et q. 49. 1. c. — Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. 2 2. q. 24. 4. c.

CAPUT XIII.

Et angelorum. 1ª. q. 107. 1. ad 2. — Factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. 2 2. q. 111. 2. o. — Charitatem autem non habuero. 1ª. q. 43 5. ad 2. 1 2. q. 65. 2. o. 2 2. q. 23. 7. o. 2 2. q. 108. 2. ad 2. — Nihil mihi prodest. 3ª. q. 89. 6. ad 3. — Si habuero prophetiam, etc. 1ª. q. 43. 5. ad 3. 2 2. q. 6. 2. ad 3. 2 2. q. 172. 4. c. — Et si habuero omnem fidem. 2 2. q. 4. o. et 7. ad 4. et q. 19. 5. ad 1. — Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, etc. 2 2. q. 117. o. 2. et sup. q. 14. 2. c. — Et si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, etc. 2 2. q. 124. 2. ad 2. — Charitas patiens est, etc. 2 2. q. 23. 4. ad 2. — Non quærit quæ sua sunt. 2 2. q. 26. 4. ad 3. — Sive prophetiæ evacuabuntur. 2 2. q. 171. 4. ad 2. et q. 173. 1. c. et q. 174. 5. o. 3ª q. 7. 8. c. — Tunc autem facie ad faciem. sup. q. 92. 1. 6. — Sive linguæ cessabunt. 2 2. q. 176. 1. o. — Sive scientia destruetur. 1ª. q. 89. 5. ad 1. 1 2. q. 63. 2. ad 1. — Cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. 1ª. q. 58. 7. ad 3. et q. 62. 7. ad 1. 1 2. q. 67. 3. o. 2 2. q. 44. ad 1. 2 2. q. 171. 4. ad 2. — Videmus nunc per speculum in ænigmate. 1ª. q. 56. 4. c. 2 2. q. 1. 2. 2. et 4. ad 2. et 2 2. q. 184. 2. ad 1. — Tunc autem facie ad faciem. 1ª. q. 12. 11. ad 1. 2 2. q. 23. 1. ad 1. — Nunc autem manent, fides, spes, charitas; tria hæc. 1 2. q. 62. 3. o. 2 2. princ. et q. 17. 6 o. — Major autem horum est charitas. 1 2. q. 66. o. 2 2. q. 23. 6. o. et q. 30. 4. o. et q. 34. 5. ad 1. 2 2. q. 117. 6. ad 3. et q. 157. 4. c. ad 2. — Charitas nunquam excidit. sup. q. 4. 3. ad 1. et q. 71. 2. c.

CAPUT XIV.

Qui loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo. 2 2. q. 176. 2. ad 2. — Qui prophetat, hominibus loquitur, ad ædificationem, et exhortationem, et consolationem. 2 2. q. 171. 1. ad 2. et q. 176. 2. ad 2. — Qui loquitur lingua, seipsum ædificat. 2 2. q. 176. 1. o. — Major est qui prophetat, quam qui loquitur linguis. 2 2. q. 176. 2. o. — Sensibus autem perfecti estote. 2 2. q. 184. 1. ad 1. — Apocalypsim habet. 2 2. q. 176. 2. ad 1. — Si autem omnes prophetant. 2 2. q. 171. 3. b. — Occulta enim cordis ejus, manifesta fiunt. 2 2. q. 171. 3. c. — Spiritus prophetarum, prophetis subjectus est. 2 2. q. 171. 5. c. et q. 173. 3. ad 4. — Mulieres in ecclesia taceant. 2 2. q. 177. 2. o. — Turpe est enim mulieri in ecclesia loqui. 3ª. q. 67. 4. ad 1. — Si quis ignorat, ignorabitur. 1 2. q. 6. 8. c. ad 1. — Omnia autem honeste et secundum ordinem fiant in vobis. 1 2. q. 87. 1. c. 2 2. q. 145. 1. ad 2. et 2. o. — Si orem lingua, mens mea sine fructu est. 2 2. q. 83. 13. c.

CAPUT XV.

Resurrexit tertia die. 3. q. 53. 2. o. — Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. 3ª. q. 53. 1. o. et 2. c. et 3. o. et q. 56. 1. c. — Si omnino mortui non resurgunt, ut quid etiam baptizantur. sup. q. 71. 9. 4. — Christus resurrexit a mortuis, primitiæ dormientium. 1ª q. 95. 1. ad 1. 3ª. q. 27. 3. c. et q. 53. 3. o. et q. 56. 1. c. ad 3. — Si Christus resurrexit, et nos resurgemus. sup. q. 75. 2. 3. — Inanis est prædicatio nostra. sup. q. 25. 2. c. — Deinde finis cum tradiderit regnum Deo et Patri. 1ª. q. 108. 7. ad 1. — Cum evacuaverit omnem principatum et potestatem, et virtutem. 1ª. q. 108. 7. o. sup. q. 89. 4. 1. — Cum autem subjecta fuerint ei omnia, tunc et ipse filius subjectus erit illi, qui subjecit sibi omnia. 1ª. q. 42. 4. ad 1. 3ª. q. 20. 1. ad 3. — Ut sit Deus omnia in omnibus. 1ª. q. 8. 1. 3. o. 1ª. q. 112. 1. c. — Quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur. 3ª. q. 42. 2. c. fi. et q. 46. 2. c. — Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. 3ª. q. 82. 1. b. et c. — Non corpus quod futurum est seminas. sup. q. 79. 1. ad 1. — Seminatur in infirmitate, surget in virtute. 3ª q. 82. b. et c. sup. q. 82. 1. c. — Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. 3ª. q. 54. 1. ad 1. — Mortui resurgent incorrupti. sup. q. 86. 1. c. — Novissimus Adam in spiritum vivificantem. 1ª. q. 95. 1. ad 1. et 3ª. q. 31. 1. ad 1. et q. 34. 1. ad 1. — Sed non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde

quod spirituale. 1ª. q. 93. 1. ad 1. 3ª. q. 34. 1. ad 1. — Primus homo de terra, terrenus; secundus homo de cœlo, cœlestis. 3ª. q. 5. 2. ad 1. et q. 31. 1. ad 1. et q. 54. 3. ad 1. — Qualis terrenus, tales et terreni; et qualis cœlestis, tales et cœlestes. 3ª. q. 19. 3. o.—Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt. 3ª. q. 5. 2. ad 2. et q. 54. 3. ad 1. — Canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti, et nos immutabimur. 3ª. q. 82. 1. o. — Omnes quidem resurgemus. sup. q. 75. 2. c. — Resurgemus in momento, in ictu oculi. sup. q. 77. 4. c.— Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem. Ibid.— Virtus vero peccati, lex. 1 2. q. 55. 3. ad 1. — Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote, et immobiles. 2 2. q. 183. 1. c. ad 2. et ad 3.

CAPUT XVI.

Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero. 2 2. q. 110. 3. ad 5.— Omnia vestra in charitate fiant. 2 2. q. 23. 4. ad 2.

AUCTORITATES EX SECUNDA

EPISTOLA AD CORINTHIOS.

CAPUT I.

Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis. 2 2. q. 83. 13. c. — Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra. Ibid. — Sive autem tribulamur. 1 2. q. 87. 6. c. fi.—Sicut socii passionum fuistis, sic et consolationis. 3ª. q. 49. 6. o. — Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. 2 2. q. 43. 4. ad 1. — Volui prius venire ad vos. 2 2. q. 110. 3. ad 5.— Sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo, est et non, sed est in illo, est. 2 2. q. 109. 4. o. et q. 129. 3. ad 5. — Qui unxit nos Deus, et qui signavit nos, et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. 1 2. q. 114. 3. ad 3. et fi.

CAPUT II.

Ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est. 1 2. q. 37. 2. ad 3. — Si quis autem contristavit me. 2 2. q. 116. 1. c.— Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt. 3ª. q. 71. 2. 3. c. — Aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam. 2 2. q. 78. 4. o. 2 2. q. 124. 1. ad 1.— Nam et ego quod donavi. sup. q. 25. 1. c.

CAPUT III.

Qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti. 3ª q. 17. 4. c. — Littera enim occidit, spiritus autem vivificat. 1 2. q. 98. 1. ad 2. et q. 99. 2. ad 3. et q. 106. 2. c. 2 2. q. 188. 5. ad 1. —Quod si ministratio mortis, litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, etc. quod manet, in gloria est. 2 2. q. 87. 1. c. fi. 2 2. q. 174. 4. ad 3.

CAPUT IV.

Neque adulterantes verbum Dei. sup. 2. 5. — Deus hujus sæculi. 1ª. q. 63. 1. c. 1ª. q. 114. 3. ad 2. — Charitas Christi urget nos. 3ª. 79. 1. ad 2. — Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus. 2 2. q. 28. 1. ad 1. — Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna sunt. 1ª q. 63. 1. ad 1.

CAPUT V.

Dum sumus in corpore, peregrinamur a Deo. 2 2. q. 28. 1. ad 1. — Sive enim mente excedimus, Deo, sive sobrie sumus, vobis. 2 2. q. 81. 6. ad 2. et 7. c. — Pro nobis fecit peccatum. 3ª. q. 15. 1. ad 4. et 3. ad 2. et q. 46. 4. ad 3. — Si terrena nostra habitatio dissolvatur. sup. q. 69. 2. c.

CAPUT VI.

Quæ autem conventio Christi ad Belial, etc. 1ª. q. 64. 1. ad 3. 2 2. q. 172. 6. ad 1. et ad 3. — Quæ societas luci ad tenebras. sup. q. 59. 1. c. — Exite de medio eorum, et separamini ab eis. 2 2. q. 25. 6. ad 3. — Et immundum ne tetigeritis. Ibid.— Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. sup. q. 71. 2. ad 1.

CAPUT VII.

Mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus. 1 2. q. 72. 2. c. — Quæ est secundum Deum tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. 2 2. q. 33. 3. b. — Sæculi autem tristitia mortem operatur. 1 2. q. 37. 4. o. et q. 41. 1. c.— Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem, etc. 1 2. q. 37. 2. ad 1.

CAPUT VIII.

Si enim voluntas prompta est secundum id quod habet, accepta est. 1 2. q. 20. 4. c. 3ª. q. 68. 2. ad 2. fi.— Non autem aliis sit remissio, vobis autem tribulatio. 2 2. q. 32. 19. ad 3. — Qui multum, non abundavit, et qui modicum, non minoravit. 2 2. q. 32. 5. 6. o. et q. 66. 7. c. et q. 71. 1. c. et q. 87. 1. ad 4.

CAPUT IX.

Qui parce seminat, parce et metet. 2 2. q. 63. 1. ad 3. — Non ex tristitia aut necessitate. 1 2. q. 59. 2. ad 2. — Ad destructionem munitionum, consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei. 1ª. q. 1. 6. ad 2. — Et in captivitatem redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi. 1ª. q. 1. 8. ad 2. 1ª. q. 111. 1. ad 1. 1 2. q. 56. 2. c. 2 2. q. 1. 4. c. et q. 4. 1. c.

CAPUT XI.

Satanas transfigurat se in angelum lucis. 2 2. q. 10. 2. ad 3. et 2 2. q. 174. 5. ad 4. — Non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur, velut ministri justitiæ. 3ª. q. 8. 7. 8. o.

CAPUT XII.

Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit. 2 2. q. 175. 5. 6. o. — Raptum hujusmodi usque ad tertium cœlum. 1ª. q. 68. 4. c. — Et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. 1ª. q. 12. 9. ad 2. et 2 2. q. 73. 4. ad 3. — Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis. 1 2. q. 79. 4. c. et q. 87. 2. ad 1. — Sufficit tibi gratia mea. 1 2. q. 112. 5. c. — Nam virtus in infirmitate perficitur. 1 2. q. 55. 3. ad 3. — Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. 2 2. q. 101. 2. ad 2.— Sed cum essem astutus, dolo vos cœpi. 2 2. q. 55. 4. ad 1. et 5. o. et q. 69. 2. c.

CAPUT XIII.

An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur, Christus? 2 2. q. 172. 1. b. et ad 4. et 6. b. et ad 1. — Pacem habete. 2 2. q. 29. 1. c. et q. 183. 2. ad 3. — Parentes debent filiis thesaurizare. sup. q. 57. 1. 2.

AUCTORITATES

EX EPISTOLA AD GALATAS.

CAPUT I.

Paternarum mearum traditionum æmulator existens. 1 2. q. 87. 8. ad 1. et ad 3.

CAPUT II.

In faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. 1 2. q. 103. 4. ad 2. et 2 2. q. 33. 4. ad 2. et q. 43. 6. ad 2.— Ego enim per legem legi mortuus sum. 2 2. q. 88. 11. ad 1. — Christo confixus sum cruci. 3ª. q. 49. 1. ad 3. — Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus. 2 2. q. 175. 2. ad 2. — Qui dilexit me, et tradidit seipsum pro me. 3ª. q. 1. 4. ad 3. — Si enim per legem justificatio, ergo gratis Christus mortuus est. 1 2. q. 109. 7. b.

CAPUT III.

O insensati Galatæ. 2 2. q. 72. 2. o. 2 2. q. 158. 5. ad 3. — Qui vos fascinavit. 1ª. q. 117. ad 3. —Christus redemit nos de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. 3ª. q. 46. 4. ad 3. et q. 48. 4. c. — Lex propter transgressionem posita, etc. 1 2. q. 92. 4. ad 4. sup. q. 65. 2. c. — Ordinata per angelos. 1 2. q. 98. 3. o. et 6. b. — In manu mediatoris. 3ª. q. 26. o. — Lex pædagogus noster fuit in Christo. 1 2. q. 98. 2. c.— In Christo Jesu non est servus neque liber. sup. q. 52. 2. c.

CAPUT IV.

Cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes. 2 2. q. 88. 9. o. — At ubi venit plenitudo temporis. 1ª. q. 73. 1. ad 1.— Factum ex muliere. 3ª. q. 41. 4. c. — Quomodo convertimini ad infirma, et egena elementa. 1 2. q. 103. 2. c. et 3ª. q. 61. ad 4. et q. 62. 7. b.

CAPUT V.

Testificor enim circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ. 3ª. q. 37. principio. et q. 40. 4. c. — Sed fides, quæ per dilectionem operatur. 2 2. q. 4. 2. ad 3. et q. 23. 6. ad 2. — Quis vos fascinavit. s. 3. — Caro enim concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem. 1 2. q. 70. 4. o. et q. 71. 2. 2. ad 3. 2 2. q. 189. 10. ad 2. — Hæc enim sibi invicem adversantur. 1 2. q. 70. 4. c. — Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, etc. 1 2. q. 70. 4. o.— Fructus autem spiritus est charitas, etc. 1 2. q. 11. 3. ad 2. 1 2. q. 70. o. 2 2. q. 4. 5. ad 4. — Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. 3ª. q. 84. 4. c. et 5. ad 3.

CAPUT VI.

Non efficiamini inanis gloriæ cupidi. 2 2. q. 132. 1. c. — Considerans teipsum, ne et tu tenteris. 1ª. q. 95. 3. o.— Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. 2 2. q. 108. 1. ad 2. et ad 4. et q. 188. 3. ad 1. sup. q. 13. 2. c.— Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. 1ª. q. 45. 1. o. et 2. ad 1. — Opus suum probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero. 3ª. q. 80. 4. ad 3.— Qui seminat in carne sua, de carne sua et metet corruptionem. 1ª. q. 22. 2. ad 2. 1 2. q. 42. 2. c. ad 3. et q. 85. 6. o. 2 2. q. 65. 1. ad 1. — Bonum autem facientes, non deficiamus. 2 2. q. 106. 3. o. — Quæ enim seminaverit homo hæc et metet. sup. q. 71. 1. ad 1. —Tempore enim suo metemus, non deficientes. 2 2. q. 106. 3. o. — Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. 2 2. q. 31. 2. o. — Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. 2 2. q. 132. 1. ad 1. — Ego enim stigmata Domini Jesu, in corpore meo porto. 2 2. q. 124. 1. ad 1. 3ª. q. 49. 1. ad 3. et 2. c. et 4. o. et q. 66. 2. 3. 9. c. et q. 68. 2. ad 2. 3ª. q. 87. ad 2.

AUCTORITATES

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

CAPUT I.

Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum. 1ª. q. 23. o. 3ª. q. 24. o. — Instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis, et quæ in terra sunt in ipso. 3ª. q. 48. 6. ad 3. — Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ. 1ª. q. 22. 1. ad 1. 1 2. q. 14. 1. ad 2. — Illuminatos oculos cordis vestri. 1ª. q. 12. 3. ad 1.— Supra omnem principatum et potestatem, et virtutem, et dominationem. 1ª. q. 108. 2. ad 2. et 6. o.— Et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam. 3ª. q. 8. 1. o.— Ut sciatis quæ supereminens. sup. q. 96. 6. c.

CAPUT II.

Facientes voluntatem carnis et cogitationem. 2 2. q. 154. 5. c. et q. 162. 3. ad 1. — Eramus natura filii iræ. 3ª. q. 2. 12. c. — Convivificavit nos, et conresuscitavit, et consedere fecit in cœlestibus. 3ª. q. 58. 4. ad 1. — Ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitias gloriæ suæ, in bonitate super nos in Christo Jesu. 1 2. q. 114. 10. ad 1. — Legem mandatorum decretis evacuans. 1 2. q. 99. 1. o.

CAPUT III.

Ut innotescat principibus et potestatibus in cœlestibus per ecclesiam multiformis gratia Dei. 1ª. q. 117. 2. ad 1. — Ex quo omnis paternitas in cœlis, et in terra nominatur. 1ª. q. 31. 3. ad 3. et q. 33. 2. ad 4. et q. 45. 5. ad 1.— In charitate radicati, et fundati. 2 2. q. 23. 8. ad 2. — Ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. 3ª. q. 7. 10. ad 2.

CAPUT IV.

Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. 2 2. q. 29. 2. o. et 3. ad 1. et 2 2. q. 183. 2. ad 3. — Unum corpus. 3ª. q. 8. 3. ad 3. — Et unus spiritus. 1ª. q. 30. 2. o. et q. 31. 1. o. et q. 41. 6. o.—Unus Deus. 1ª. q. 103. 1. 3. o. 1 2. q. 91. — Una fides. 2 2. q. 4. 6. o. et q. 5. 4. c. et q. 10. 5. ad 1. et ad 3. et q. 23. 5. b. 3ª. q. 73. 1. c. — Unum baptisma. 3ª. q. 49. 3. ad 2. et q. 66. 9. o. et q. 67. 3. ad 1. et 4. ad 3. 5. 6. o. et q. 71. 2. ad 3. 3ª. q. 80. 10. ad 1. et q. 82. 8. c. et q. 83. 3. ad 3. et q. 84. 10. ad 1. et ad 5.— Qui super omnes, et per omnia, et in omnibus vobis. 1ª. q. 8. 1. 3. o. et q. 43. 3. c. — Unicuique nostrum data est gratia, secundum mensuram donationis Christi. 1 2. q. 112. 4. o. — Quod autem ascendit, quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes terræ? 3ª. q. 49. 6. c. et q. 57. 2. ad 2. — Qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes cœlos. 3ª. q. 57. 4. 5. o. et q. 58. 3. c. — Ut adimpleret omnia. 3ª. q. 7. 10. o. — Et ipse dedit quosdam, etc. ad consummationem corporis Christi. 1 2. q. 112. 4. c. fi. 2 2. q. 177. principio. — Ex quo totum corpus compactum et connexum

per omnem juncturam, etc. 2 2. q. 183. 2. ad 1. — Deponite vos s. pristinam conversationem, veterem hominem. 2 2. q. 19. 2. ad 2. — Sol non occidat super iracundiam vestram. 1 2. q. 47. 4. o. — Ut det gratiam audientibus. 3ª. q. 8. 6. ad 2. — Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei. 3ª. q. 63. 3. ad 1. — Donec occurramus omnes in virum perfectum. sup. q. 81. 1. c.

CAPUT V.

Estote imitatores Dei. 1 2. q. 19. 9. ad 1. — Christus dilexit nos, et tradidit seipsum pro nobis. 3ª. q. 47. 2. o. et q. 48. 2. c. et q. 49. 1. c. et q. 51. 4. c. et q. 53. 1. c. principio. — Fornicatio autem et omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis. 1 2. q. 72. 2. ad 4. et q. 73. 5. ad 1. — Aut turpitudo. 2 2. q. 144. 2. c. et q. 187. 5. ad 4. — Aut stultiloquium. 2 2. q. 148. 6. c. et q. 153. 5. ad 4. — Omnis autem fornicator, aut immundus, etc. non habet hæreditatem, etc. 2 2. q. 25. 5. ad 7. et q. 55. 3. c. et q. 56. 3. c. 2 2. q. 153. 3. o. — Aut avarus quod est idolorum servitus. 2 2. q. 118. 5. ad 4. — Omnia autem quæ arguuntur, a lumine manifestantur. 1ª. q. 117. 1. 2. o. 2 2. q. 171. 2. c. — Omne quod manifestatur, lumen est. I. 1ª. q. 64. 2. ad 5. et ad 5. 1 2. q. 112. 5. ad 5. 2 2. q. 171. 2. c. — Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus. 1 2. q. 109. 7. ad 1. — Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. 1 2. q. 76. 4. ad 2. et ad 4. 2 2. q. 150. 4. o. et q. 147. 8. ad 1. — Subjecti invicem, in timore Christi. 2 2. q. 19. 2. ad 3. 2 2. q. 104. 1. o. et 5. c. principio. et ad 1. 6. ad 2. 3ª. q. 20. 1. o. — Nemo carnem suam odio habuit. sup. q. 71. 11. 3. — Viri, diligite uxores vestras. 2 2. q. 26. 11. ad 2. et ad 4. — Ut exhiberet sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam. 3ª. q. 8. 3. ad 2. — Hoc sacramentum magnum est, ego autem dico in Christo et ecclesia. 3ª. q. 56. 3. ad 4. et q. 67. 2. ad 3. sup. q. 42. 1. c.

CAPUT VI.

Et vos patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros, etc. c. 2 2. q. 55. 2. ad 1. — Servi, obedite dominis carnalibus, cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo, etc. 2 2. q. 104. 5. ad 1. — Et vos domini, eadem facite illis, remittentes minas. 2 2. q. 65. 2. ad 1. — Non est nobis colluctatio, adversus carnem et sanguinem. 1 2. q. 55. 3. ad 3. 2 2. q. 123. 1. ad 1. — In omnibus sumentes scutum fidei. 2 2. q. 7. 1. ad 2.

AUCTORITATES

EX EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

CAPUT I.

Charitas vestra magis ac magis abundet. 1 2. q. 52. o. et q. 66. 1. o. 2 2. q. 24. 4. o. — Quidam ex contentione annuntiant Christum, non sincere; æstimantes si pressuram excitare vinculis meis. 2 2. q. 38. 1. ad 2. et q. 88. 2. ad 1. — Coactor autem a duobus, desiderium habens dissolvi et esse cum Christo, multo magis melius est. 1 2. q. 5. 3. c. et 2 2. q. 24. 8. c. 3ª. q. 46. 6. c. ad 4.

CAPUT II.

In humilitate superiores sibi invicem arbitrantes. 2 2. q. 161. 3. o. et 6. ad 1. sup. q. 34. 1. ad 2. — Qui cum in forma Dei esset. 1ª. q. 31. 2. ad 2. — Formam servi accipiens. 2 2. q. 161. 1. ad 4. et 3ª. q. 1. 1. c. — In similitudine hominum factus. 3ª q. 5. 1. ad 1. — Et habitu inventus ut homo. 3ª q. 2. 6. ad 1. — Humiliavit semetipsum. 2 2. q. 161. 1. ad 4. 3ª. q. 49. 6. c. et q. 53. 1. c. et q. 54. 2. c. et q. 59. 3. o. et 6. c. — Factus obediens usque ad mortem. 3ª q. 47. 2. o. et q. 48. 2. 3. c. et q. 49. 1. c. et 4. ad 3. et q. 51. 4. c. et q. 53. 1. c. — Propter quod et Deus exaltavit illum. 3ª. q. 49. 6. c. et q. 53. 1. c. et q. 54. 2. c. et q. 59. 3. o. et 6. c. — Deus est enim, qui operatur in vobis et velle et perficere pro bona voluntate. 1ª. q. 83. 1. ad 3. et q. 105. 4. o.

CAPUT III.

Propter quem omnia detrimentum feci, et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam. 2 2. q. 184. 7. ad 1. — Non quod jam acceperim, aut perfectus sim. 2 2. q. 24. 8. ad 1. — Sequor autem si quo modo comprehendam. 1ª. q. 12. 7. ad 1. — Quæ retro sunt obliviscens. 1 2. q. 13. 5. ad 2. — Quorum Deus venter est. 1ª. q. 63. 1. c. 1 2. q. 1. 5. b. — Nostra autem conversatio in cœlis est. 2 2. q. 23. 1. ad 7. — Qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. 3ª. q. 45. 2. ad 3. sup. q. 85. 2. c.

CAPUT IV.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. 2 2. q. 160. 2. ad 1. — Sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione, petitiones vestræ innotescant apud Deum. 2 2. q. 83. 17. o. Pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, et intelligentias vestras. 1 2. q. 70. 3. c. 2 2. q. 29. o. — Ubique et in omnibus institutus suum, et satiari, et esurire, et abundare, et penuriam pati. 1 2. q. 24. 1. ad 3. — Omnia possum in eo qui me confortat. 3ª. q. 43. 4. ad 3. — Gaudete in Domino semper. sup. q. 4. 2. ad 1.

AUCTORITATES

EX EPISTOLA AD COLOSSENSES.

CAPUT I.

Et transtulit in regnum filii dilectionis suæ. 1ª. q. 41. 2. ad 2. — Qui est imago Dei invisibilis. 1ª. q. 35. 2. o. et q. 47. 1. ad 2. 1ª. q. 88. 3. ad 3. et q. 93. 1. ad 3. — Primogenitus omnis creaturæ. 1ª. q. 33. 3. ad 2. — Quoniam in ipso sunt universa. 3ª. q. 7. 10. o. — Pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris. 3ª. q. 55. 8. ad 1.

CAPUT II.

In ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. 3ª. q. 2. 10. ad 2. — Qui est caput omnis principatus et potestatis. 3ª. q. 8. 4. o. — In quo et resurrexistis per fidem. 3ª. q. 66. 2. 3. 9. c. — Donans vobis omnia delicta. 3ª. q. 84. 3. ad 3. — Et ipsum tulit de medio affigens illud cruci. 3ª. q. 48. 6. ad 3. et q. 49. 3. o. et q. 52. 5. c. — Expolians principatus et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso. 3ª q. 52. 5. o. — Quæ sunt umbra futurorum, corpus autem Christi. 1 2. q. 107. 2. c. 3ª. q. 2. 10. ad 2. et q. 47. 2. ad 1.

CAPUT III.

Quod est vinculum perfectionis. 2 2. q. 81. 7.

c. 2 2. q. 184. 1. o. et 2. 3. c. et q. 186. 7. ad 1. et q. 189. 1. ad 1. 3ª. q. 46. 3. c. — Filii, obedite parentibus per omnia. 2 2. q. 104. 5. ad 1. — Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, etc. 2 2. q. 104. 5. ad 1.

CAPUT IV.

Sermo vester semper in gratia, sale sit conditus. 3ª. q. 71. 2. c.

AUCTORITATES EX PRIMA

EPISTOLA AD THESSALONICENSES.

CAPUT IV.

Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negocio fratrem suum. 2 2. q. 55. 4. ad 2. et 5. c. — Operamini manibus vestris, sicut præcepimus vobis. 2 2. q. 187. 3. o. — Nos qui vivimus, qui relinquimur. 1 2. q. 81. 3. ad 1. — Et sic semper cum domino erimus. 1 2. q. 98. 5. ad 2. — Rapiemur obviam Christo in aera. sup. q. 84. 1. ad 1. — Nos qui vivimus, qui residui sumus. sup. q. 74. 7. ad 3. — Dominus in voce archangeli descendet. sup. q 76. 3. c.

CAPUT V.

Sine intermissione orate. 2 2. q. 83. 14. ad 4. —Spiritum nolite extinguere. 2 2. q. 189. 1. ad 4. — Omnia probate. 2 2. q. 189. 9. a. 1. ad 1. et 10. ad 1. fin. — Ab omni specie mala abstinete vos. 2 2. q. 43. 1. o. et 4. c. — Repentinus eis superveniet interitus. sup. q. 73. 1. ad 1. — Dies Domini sicut fur. sup. q. 73. 1. ad 2.

AUCTORITATES EX SECUNDA

EPISTOLA AD THESSALONICENSES.

CAPUT I.

Supercrescit fides vestra. 2 2. q. 5. 4. o. — In omnibus persecutionibus vestris, et tribulationibus, quas sustinetis in exemplum justi judicii Dei. 2 2. q. 108. 4. c. fi.—Ut digni habeamini in regno Dei. 1ª. q. 24. 1. c.

CAPUT II.

Cujus adventus est secundum operationem Sathanæ. 3ª. q. 8. 8. c. ad 1. — In omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis. 1ª. q. 114. 4. ad 1. 2 2. q. 178. 1. ad 2.

CAPUT III.

Non enim omnium est fides. 1ª. q. 1. 2. ad 1. — Non inquieti fuimus inter vos. 2 2. q. 55. 4. ad 3. — Neque gratis panem manducavimus ab aliquo. 2 2. q. 187. 3. c. et ad 5.

AUCTORITATES EX

PRIMA EPISTOLA AD TIMOTHEUM.

CAPUT I.

Finis præcepti est charitas. 1 2. q. 99. 1. ad 2. 2 2. q. 24. 2. ad 3. et q. 43. 4. ad 3. et q. 44. 1. c. et 2 2. q. 170. 1. c.— Lex justo non est posita. 1 2. q. 93. 6. ad 1. et q. 96. 5. o. — Plagiariis. 1 2. q. 105. 2. ad 10. 2 2. q. 66. 6. ad 2. — Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Infr. — Si ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primum ostenderet Christus Jesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi, in vitam æternam. 1 2. q. 87. 2. ad 1. et ad 2. — Regi sæculorum immortali, invisibili soli Deo. 1ª. q. 31. 3. ad 2.

CAPUT II.

Omnes homines vult salvos fieri. 1ª. q. 19. 6. ad 1. et q. 23. 4. ad 3. — Pro omnibus. 3ª. q. 46. 1. ad 3. et 6. c. ad 4. et ad 6. et q. 48. 2. o. et q. 49. 1. 3. c. et q. 68. 1. c. et q. 69. 2. c. 3ª. q. 79. 7 ad 2. — Volo viros orare in omni loco. 1 2. q. 102. 4. ad 3. 2 2. q. 84. 3. o. — Similiter mulieres in habitu ornato, cum verecundia. 1ª. q. 93. 3. c. fi. 2 2. q. 144. 4. o. — Cum sobrietate. 2 2. q. 143. c. princ. et q. 149. o. — Ornantes se non tortis crinibus, aut auro, aut margaritis vel veste pretiosa. 2 2. q. 169. o. et q. 187. 6. c. — Docere, mulieri non permitto. 2 2. q. 177. 2. o. 3ª. q. 73. 1. ad 3. et q. 76. 4. ad 2. sup. q. 39. 1. c. — Adam non est seductus. 1ª. q. 94. 4. o. — Mulier autem seducta in prævaricatione fuit. 1ª. q. 94. 4. ad 1. et ad 2. et 1 2. q. 89. 3. ad 2. et 2 2. q. 163. 1. ad 4. et 4. ad 1. — Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide et dilectione. 3ª. q. 68. 1. o. — Cum sobrietate. s. 2.

CAPUT III.

Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 2 2. q. 185. 1. o. — Unius uxoris virum. 2 2. q. 108. 4. ad 2. — Aperuit angelis. 1ª. q. 57. 5. ad 1.

CAPUT IV.

Prohibentium nubere. 1 2. q. 105. 4. ad 6. — Exerce teipsum, et pietatem. 2 2. q. 80. c. et 2 2. q. 101. o. et q. 102. 1. 3. c. et q. 121. 1. ad 2. et q. 122. 5. ad 1. — Corporalis exercitatio, ad modicum utilis est. 1 2. q. 68. 7. ad 2. 2 2. q. 30. 4. ad 2. et q. 52. 5. ad 4. — Pietas ad omnia utilis est. 1 2. q. 68. 7. ad 2. et 2 2. q. 4. 4. ad 2. et q. 52. 5. ad 4. sup. q. 99. 5. ad 4. — Qui est salvator omnium hominum. s. 2. — Promissionem habens vitæ quæ nunc est, et futuræ. 2 2. q. 52. 5. ad 4.

CAPUT V.

Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem. 3ª. q. 42. 2. ad 3. — Si quis suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior. 2 2. q. 32. 5. ad 1. et 9. o. 2 2. q. 189. 6. ad 1. — Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo et doctrina. 2 2. q. 102. 2. o. — Dignus est operarius mercede sua. 1 2. q. 114. 5. c. 3ª. q. 49. 6. c. — Peccantes coram omnibus argue. 3ª. q. 55. 1. ad 1. — Hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens, in alteram partem declinando. 2 2. q. 89. 3. ad 3. — Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium, quorumdam autem subsequuntur. 2 2. q. 67. 2. ad 3. — Nemini cito manum imposueris. sup. q. 36. 4. ad 3. — Volo juvenculas nubere et procreare filios. sup. q. 41. 3. c.

CAPUT VI.

Radix omnium malorum est cupiditas. 1 2. q. 77. 5. ad 1. et q. 82. 4. ad 3. et q. 84. 1. o. et 2. c. fi. et 3. ad 1. et 4. ad 4. 2 2. q. 24. 10. ad 2. 2 2. q. 119. 2. ad 1. — Usque in adventum Domini. 3ª. q. 56. 1. ad 3. — Et lucem habitat inaccessibilem; quem nullus hominum videt, nec videre potest. 1 2. q. 112. 5. ad 3.

AUCTORITATES EX SECUNDA

EPISTOLA AD TIMOTHEUM.

CAPUT II.

Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus. 2 2. q. 18. 3. ad 2. et 2 2. q. 182. 2. o. et q. 188. 2. ad 2. — Si negaverimus, et ipse negabit nos. 1ª. q. 32. 4. c. et 2 2. q. 1. 6. ad 1. et 7. c. et q. 2. 5. c. et q. 8. 2. o. et 3. 6. c. et q. 11. 2. c. — Nolite contendere verbis. 2 2. q. 10. 7. ad 1. — Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc; novit Dominus, qui sunt ejus. 1ª. q. 24. 1. c. fi. 2 2. q. 172. 4. b. — In magna autem domo, non solum sunt vasa aurea, etc. 2 2. q. 183. 2. c. fi. — Servum Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. 2 2. q. 116. 1. o. — Cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati. 2 2. q. 160. 1. ad 3.

CAPUT III.

Erunt homines seipsos amantes. 1 2. q. 77. 4. o. et 2 2. q. 19. 6. o. et q. 25. 4. ad 2. et ad 3. et 7. o. et 2 2. q. 117. 1. ad 1. et q. 153. 5. ad 3. — Omnis sapientia divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, etc. 1ª. q. 1. 1. b.

CAPUT IV.

In reliquo reposita est mihi corona justitiæ. 1 2. q. 114. 3. b. et c.

AUCTORITATES

EX EPISTOLA AD TITUM.

CAPUT I.

Secundum agnitionem veritatis, quæ secundum pietatem est. 2 2. q. 188. 5. ad 3. — Qui non mentitur Deus. 2 2. q. 110. 1. o. et 2. c. — Et eos qui contradicunt, arguere. 1ª. q. 1. 1. b. et 8. o. et 2 2. q. 188. 5. c. — Sed inquinatæ sunt eorum mens, et conscientia. 1ª. q. 79. 13. ad 2. — Confitentur quidam se nosse Deum, factis autem negant. 2 2. q. 2. 9. o. et 2 2. q. 124. 5. o. et 3ª. q. 7. 3. ad 2.

CAPUT II.

Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione et patientia. 2 2. q. 60. 5. c.

CAPUT III.

Dicto obedire. 2 2. q. 104. 6. o. — Cum apparuerit benignitas, et humanitas salvatoris nostri Dei, non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos. 1 2. q. 98. 4. c. 3ª. q. 2. 11. o. et q. 24. 3. c. fi. — Per lavacrum regenerationis. 3ª. q. 62. 2. c. et q. 65. 1. 2. c. et q. 66. 1. ad 1. et 3. 9. c. ad 5. et q. 67. 3. c. 3ª. q. 84. 10. ad 1. — Et renovationis spiritus sancti. 3ª. q. 84. 10. ad 1. — Quem effudit in nos abunde. 1ª. q. 36. 1. ad 1. — Hæreticum hominem, post unam et secundam correctionem, devita. 2 2. q. 11. 3. 4. c. ad 1.

AUCTORITATES

EX EPISTOLA AD HEBRÆOS.

CAPUT I.

Tanto melior angelis effectus, etc. 3ª. q. 22. 1. ad 1. — Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus. 1ª q. 3. 1. ad 2. — Portansque omnia verbo virtutis suæ. 1ª. q. 34. 2. ad 5. 1ª. q. 114. 1. b. et 4. ad 1. — Et omnes ut vestimentum veterascent. Et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur. 1ª. q. 9. 1. 2. o. — Omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium nostrum missi. 1ª. q. 112. 2. ad 1.

CAPUT II.

Nunc autem necdum videmus omnia subjecta ei. 3ª. q. 20. 1. ad 3. et q. 59. 4. ad 2. — Decebat eum, etc. per passionem consummari. 3ª. q. 50. 1. o. et q. 52. 1. c. — Propter quod non confunditur, fratres eos vocare. 1ª. q. 33. 3. o. 3ª. q. 28. 3. ad 5. — Ego ero fidens in eum. 2 2. q. 129. 6. o. — Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini. 3ª. q. 80. 1. 2. 3. o. — Et ipse participavit eisdem. 3ª. q. 81. 1. o. et q. 84. 7. ad 4. — Ut per mortem destrueret eum, qui mortis habebat imperium. 3ª. q. 48. 4. o. et 6. ad 3. et q. 52. 1. c. — Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii tenebantur servituti. 3ª. q. 48. 4. c. et q. 49. 2. o. — Sed semen Abrahæ apprehendit. 3ª. q. 31. 2. o. — Unde debuit per omnia fratribus assimilari. 3ª. q. 2.). 3. ad 1. — Ut repropitiaret delicta populi. 3ª. q. 2. 4. ad 2.

CAPUT III.

Considerare apostolum, et pontificem confessionis nostræ Jesum. 3ª. q. 22. o. et q. 31. 2. ad 2. et q. 59. 4. ad 1. q. 84. 7. ad 4.

CAPUT IV.

Non profuit illis sermo auditus, non admistus fidei. 2 2. q. 5. 2. ad 2. — Habentes ergo pontificem magnum. 3ª. q. 22. 1. c.

CAPUT V.

Omnis pontifex, ex hominibus assumptus est. 3ª. q. 22. 1. o. et 3. ad 1. et q. 50. 4. ad 3. — Pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum. 3ª. q. 22. 1. c. ad 1. et 4. c. et q. 26. 1. o. et q. 82. 3. c. — Propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. 3ª. q. 22. 4. ad 1. — Exauditus est pro sua reverentia. 3ª. q. 21. 3. 4. o. — Ut offerant dona et sacrificia pro peccatis. sup. q. 61. 9. o.

CAPUT VI.

Non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. 3ª. q. 84. 6. ad 2. et q. 89. 6. c. — Impossibile est eos qui semel illuminati sunt, etc. et prolapsi sunt, rursum revocari ad pœnitentiam, etc. 3ª. q. 84. 10 ad 1. — Rursum crucifigentes sibimetipsis filium Dei. 3ª q. 84. 10. c. ad 1. fi. — Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem et germinans herbam opportunam, etc. 1 2. q. 70. 1. ad 1. — Proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, et maledicto proxima. 1ª. q. 23. 1. ad 3. — Homines per majorem sui jurant. 2 2. q. 89. 1. o. et 4. c. et 2 2. q. 98. 2. c. — Omnis controversiæ finis est juramentum. sup. q. 46. 1. ad 4. — Et incedentem usque ad interiora velaminis. 2 2. q. 17. 2. ad 4. et ad 5. — Hic enim Melchisedech, etc. cui et decimas omnium divisit Abraham. 2 2. q. 87. 1. ad 3.

CAPUT VII.

Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens. 3ª q. 22. 6. ad 3. — Translato enim sacerdotio, necesse est ut et legis translatio fiat. 1 2. q. 107. 2. o. et — Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem et inutilitatem. 1 2. q. 98. 2. ad 2. — Nihil enim ad perfectum adduxit lex. 1 2. q. 98. 2. o. et 1ª. q. 1. 10. c. — Talis enim

decebat, ut nobis esset pontifex factus impollutus, segregatus a peccatoribus. 3ª. q. 4. 6. ad 1. — Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre. 3ª. q. 22. 6. ad 2. — Quod minus est a meliore benedicetur. sup. q. 19. 4. 2.

CAPUT VIII.

Talem habemus pontificem. s. 3. — Sacramentorum minister et tabernaculi Dei quod fixit Deus, et non homo. 1 2. q. 102. 4. o. — Omnis pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur. 3ª. q. 22. 1. c. ad 1. — Cum essent qui offerrent secundum legem munera quæ exemplari et umbræ deserviunt cœlestium. Ibid. — Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est. Gal. 3. et 1 2. q. 91. 5. c. ad 1. et q. 98. 1. o. et 2. ad 1. et ad 2. et q. 99. 6. c. et q. 106. 3. c. et q. 107. 1. c. ad 2. et 2. 3. 4. c. 2 2. q. 1. 7. ad 2. — Quod in melioribus repromissionibus sancitum est. 1 2. q. 91. 5. o. et q. 99. 6. o. et q. 107. 1. ad 2. et q. 108. 1. o. 2 2. q. 95. 2. ad 3. et q. 140. 1. ad 1.—Quod autem antiquatur et veterascit, prope interitum est. 1ª. q. 10. 4. ad 3.

CAPUT IX.

In priori tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum, officia consummantes, in secundo autem semel in anno solus pontifex, non sine sanguine. 1 2. q. 102. 4. ad 4. et ad 5. et ad 6. — Hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem. 1 2. q. 98. 2. o. — Justitiis carnis, usque ad tempus correctionis impositis. 1 2. q. 56. 4. c. — Si enim sanguis hircorum, et taurorum, et cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat, ad emundationem carnis. 1 2. q. 102. 5. ad 4. et ad 5. ad 6. et q. 103. 2. o. 3ª q. 37. 4. ad 3. q. 87. 4. ad 1. — Sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis. 3ª. q. 48. ad 3. et q. 49. 5. ad 1. et 3ª. q. 89. 6. c.

CAPUT X.

Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. 1 2. q. 101. 2. c. — Nunquam potest accedentes perfectos facere. 1ª. q. 1. 10. c. 1 2. q. 98. 2. o. — Initiavit vobis viam novam et invicem per velamenti carnem suam. 3ª. q. 62. 5. c. et q. 63. 3. c. — Et sacerdotem magnum, super domum Dei. s. 3. — Non deserentes collectionem nostram, sicut est consuetudinis quibusdam. 2 2. q. 109. 8. ad 1. — Voluntarie enim peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia. s. 6. — Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei conculcaverit, etc. 1 2. q. 106. 2. ad 2. 2 2. q. 103. ad 3. et q. 189. 4. ad 1. sup. q. 8. 7. ad 2. — Quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. 1ª. q. 3. 2. ad 1.

CAPUT XI.

Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. 1ª q. 2. 2. ad 1. et 2 2. q. 4. 1. o. et 2 2. q. 171. 3. ad 2. — Sine fide autem, impossibile est placere Deo. 2 2. q. 2. 3. o. — Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit. 2 2. q. 2. 8. ad 1. — A longe eas aspicientes et salutantes, etc. 1ª. q. 10. 1. ad 4. et q. 42. 5. ad 2. et 2 2. q. 173. 1. c. — Circuierunt in melotis, et in pellibus caprinis. 2 2. q. 169. 1. ad 2. — Quibus dignus non erat mundus. 2 2. q. 188. 2. ad 3. — Hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem. 1 2. q. 98. 2. c. sup. q. 77. 1. c.

CAPUT XII.

Nondum enim usque ad sanguinem restitistis. 2 2. q. 188. 6. ad 3. — Non multo magis obtemperabimus Patri spirituum et vivemus? 2 2. q. 189. 6. c. fin. — Et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. 2 2. q. 81. 8. o. — Postea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est. 1ª. q. 23. 3. o. — Non invenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis inquisisset eam. 3ª. q. 86. 1. ad 1. — Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis Jerusalem cœlestem. 1ª. q. 3. 1. ad 3. — Et multorum millium angelorum frequentiam. 1ª q. 50. 3. o. 1ª. q. 112. 4. ad 2. — Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tentant Deum. 1ª. q. 112. 2. c. 2 2. q. 97. 2. o. — Propter hoc et Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, etc. 3ª. q. 49. 1. o. — Exeamus igitur ad eum extra castra improperium ejus portantes. 3ª. q. 46. 3. o. — Beneficientiæ autem et communionis nolite oblivisci. 2 2. q. 31. 1. o. — Talibus enim hostiis promeretur Deus. 2 2. q. 86. 2. ad 1.

AUCTORITATES EX EPISTOLA

APOSTOLI SANCTI JACOBI.

CAPUT I.

Patientia autem opus perfectum habet. 1 2. q. 66. 4. ad 2. 2 2. q. 136. 2. ad 1. et q. 184. 1. ad 3. — Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. 2 2. q. 53. 6. ad 2. — Ira viri, justitiam Dei non operatur. 3ª. q. 15. 9. ad 1. — Estote factores verbi, et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. 1ª. q. 1. 4. c. fi. — Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem, hæc est, visitare pupillos et viduas, etc. 2 2. q. 81. 1. ad 1. — Dæmones credunt et contremiscunt. sup. q. 16. 3. ad 1.

CAPUT II.

Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. 1 2. q. 73 1. ad 1. 2 2. q. 5. 3. ad 3. 3ª. q. 88. 1. c. sup. q. 99. 5. c. — Judicium sine misericordia, illi qui non fecerit misericordiam. 1ª. q. 21. 4. ad 1. 2 2. q. 67. 4. ad 1. sup. q. 99. 5. 1. — Superexaltat autem misericordia judicium. 1ª. q. 21. 3. ad 2. — Ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. 2 2. q. 124. 5. o. — Dæmones credunt, et contremiscunt. 1ª. q. 64. 2. ad 5. et 3. ad 2. 2 2. q. 5. 2. o. et q. 18. 3. ad 2. 3ª. q. 76. 7. c. — Fides sine operibus, mortua est, vel otiosa. 2 2. q. 2. 9. o. 2 2. q. 124. 5. o. 3ª. q. 7. 3. ad 2.

CAPUT III.

In multis enim offendimus omnes. 2 2. q. 184. 2. ad 2. — Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. 2 2. q. 72. 1. ad 1. — Lingua ignis est, universitas iniquitatis. Ibid. — Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, et inflammat. Ibid. 2 2. q. 83. 12. ad 2. — Linguam nullus hominum domare potest. 2 2. q. 73. 1. b. c. — Non est ista sapientia de sur-

sum descendens a patre luminum, sed terrena, animalis, diabolica. 2 2. q. 45. 1. ad 1. — Ubi zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. 2 2. q. 38. 1. o. — Quæ autem desursum est, primum quidem publica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, etc. 2 2. q. 45. 6. ad 3. — Fructus autem justitiæ in pace seminatur facientibus pacem. 2 2. q. 29. 1. o.

CAPUT IV.

Unde bella et lites in vobis, nonne ex concupiscentiis vestris? 2 2. q. 41. 2. ad 1. et 2 2. q. 116. 1. ad 3. — Petitis, et non accipitis, eo quod male petatis. 2 2. q. 83. 15. ad 2. et 16. c. — Amicitia hujus sæculi, inimica est Dei. 2 2. q. 144. 1. o. — Quicumque voluerit amicus esse hujus sæculi, inimicus Dei constituitur. Ibid. — Ad invidiam concupiscit spiritus. 2 2. q. 34. 6. ad 2. — Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 2 2. q. 162. 1. o. — Subditi estote Deo. 2 2. q. 19. 11. c. et q. 81. 7. c. et 2 2. q. 104. 4. ad 2. — Nolite detrahere alterutrum. 2 2. q. 73. 2. o. — Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi et judicat legem. 2 2. q. 74. 2. ad 3.

CAPUT V.

Scienti bonum facere, et non facienti, peccatum est illi. 1 2. q. 71. 7. ad 3. 2 2. q. 2. 5. ad 3. — Patientes estote. 1 2. q. 66. 4. ad 2. et 2 2. q. 128. c. et q. 136. 1. o. et 5. c. — Oleo, in nomine Domini. 3a. q. 72. 3. c. — Inducat presbyteros Ecclesiæ. sup. q. 31. 2. c. — Et oratio fidei salvabit infirmum. 1 2. q. 102. 5. ad 3. 3a. q. 65. 1. ad 4. et q. 48. 1. ad 1. — Et si in peccatis sit, dimittentur ei. 3a q. 65. 1. c. sup. q. 25. 1. c. — Qui converti fecerit, etc. 1a. q. 117. 1. 2. o. 2 2. q. 189. 9. c. — Confitemini alterutrum peccata vestra. sup. q. 8. 1. 1.

AUCTORITATES EX PRIMA

EPISTOLA SANCTI PETRI.

CAPUT I.

Prophetæ non sibimetipsis, vobis autem ministrabant. 2 2. q. 174. 2. c. ad 1. et 6. c. — In quem desiderant angeli prospicere. 1a. q. 58. 1. ad 2. 1 2. q. 97. 4. ad 3. — Non corruptibilibus, auro et argento redempti estis, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi. 3a. q. 48. 4. ad 3. et 5. c. et q. 49. 5. ad 1.

CAPUT II.

Omnes honorate. 2 2. q. 103. 1. ad 3. — Servi, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam discolis. 2 2. q. 69. 1. c. et q. 88. 10. ad 2. — Christus passus est pro nobis. 3a. q. 48. 6. o. — Ut peccatis mortui, justitiæ vivamus. 2 2. q. 88. 11. ad 1.

CAPUT III.

Parati semper ad satisfaciendum omni poscenti vos rationem, de ea quæ in vobis est fide et spe. 2 2. q. 2. 10. o. sup. q. 36. 2. ad 2. — Ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, vivificatos autem spiritu. 2 2. q. 88. 11. ad 1. — In quo et iis qui in carcere erant, spiritu veniens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientia in diebus Noë, cum facta esset arca. 3a. q. 52. 2. ad 3. — Quod et vos nunc similis formæ, salvos faciet baptisma. 3a. q. 66. 11. ad 3. — Conscientiæ bonæ interrogatio in Deum. 1a. q. 79. 13. c. — Per resurrectionem Jesu Christi a mortuis. 3a. q. 56. 1. ad 4. et q. 62. 5. ad 1. et ad 3.

CAPUT IV.

Propter hoc enim evangelizatum est et mortuis. 3a. q. 52. 2. ad 3. — Si autem ut christianus, non erubescat. 2 2. q. 124. 5. ad 1.

CAPUT V.

Cum apparuerit princeps pastorum. 3a. q. 8. 6. ad 3. — Dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 2 2. q. 162. 1. o. — Ipsi cura est de vobis. 1a. q. 22. 2. ad 2. 1a. q. 103. 5. c. — Salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone. 3a. q. 8. 4. c. ad 2.

AUCTORITATES EX SECUNDA

EPISTOLA APOSTOLI SANCTI PETRI.

CAPUT I.

Per quem maxima et pretiosa nobis promissa donavit. 1a. q. 13. 9. ad 1. — Et per hoc efficiamini divinæ consortes naturæ. 1a. q. 13. 9. ad 1. 1 2. q. 110. 3. 4. c. et q. 112. 1. c. et q. 113. 9. c. et q. 114. 3. c. fi. 2 2. q. 19. 7. c. 3a. q. 2. 10. ad 1. et q. 3. 4. ad 3. et q. 62. 1. 2. o. — In scientia autem abstinentiam. 2 2. q. 146. 1. c. — Satagite, ut per bona opera vestra, certam vocationem et electionem faciatis. 1a. q. 23. 8. c. — Omnis scriptura, propria interpretatione non fit. 2 2. q. 171. 3. ad 1. et 6. b.

CAPUT II.

Deus angelis peccantibus non pepercit. 1a. q. 64. 2. o. 1 2. q. 80. 4. ad 2. et 3a. q. 4. 1. c. ad 3. et q. 6. 2. ad 2. et q. 46. 1. ad 4. q. 86. 1. c. — In judicium reservari. sup. q. 89. 8. 3. — Angeli cum sint fortitudine et virtute majores. 1a. q. 93. 3. o. et q. 96. 1. ad 1. et q. 108. 2. ad 3. et q. 112. 1. ad 4. et 1 2. q. 5. 1. ad 3. 2 2. q. 172. 2. c. — Non portant adversum se execrabile judicium. 3a. q. 36. 2. ad 3. — Oculos habentes plenos adulterii, et incessabilis delicti. 2 2. q. 154. 1. ad 3. — A quo quis superatus est, hujus et servus est. 1a. q. 63. 8. c. 2 2. q. 64. 2. ad 3. 3a. q. 48. 4. c. ad 3. — Canis reversus ad vomitum, etc. 2 2. q. 189. 9. ad 2.

CAPUT III.

Novos vero cœlos, et novam terram, et promissa ejus expectamus. 2 2. q. 17. 5. ad 1. — Crescite in gratia. 1 2. q. 66. 2. ad 1. et q. 112. 4. o. et 2 2. q. 5. 4. ad 3. — Cœli ardentes solventur. sup. q. 74. 2. c.

AUCTORITATES EX PRIMA

EPISTOLA SANCTI JOANNIS.

CAPUT I.

Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus. 1a. q. 12. 12. o.

CAPUT II.

Qui dicit se nosse Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est. 2 2. q. 111. 1. c. ad 4. — Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. 3a. q. 14. 1. o. — Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. 2 2. q. 188. 2. ad 3. — Omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, et concu-

piscentia oculorum, et superbia vitæ. 1 2. q. 77. 5. o. et q. 108. 5. ad 4. — Qui negat Filium, nec Patrem habet; qui autem confitetur Filium, et Patrem habet. 2 2. q. 5. 1. ad 2. et ad 3. et 2. o. — Unctio docebit vos de omnibus. 2 2. q. 8. 4. ad 1.

CAPUT III.

Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus. 1ª. q. 4. 3. o. et q. 12. 1. o. et 2. ad 1. et 5. c. et 6. ad 1. et 2 2. q. 1. 2. ad 3. — Videbimus eum sicuti est. 2 2. q. 1. 2. ad 3. sup. q. 92. 1. c. — Omne peccatum est iniquitas. 2 2. q. 110. 4. ad 3. et q. 159. 1. ad 1. — In hoc apparuit filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. 3ª. q. 15. 2. ad 3. — Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quia semen ipsius manet in eo : et non potest peccare, quia ex Deo natus est. 1ª. q. 62. 3. c. 2 2. q. 24. 11. ad 1. — Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quia semen ipsius manet in eo : et non potest peccare, quia ex Deo natus est. 1ª. q. 62. 3. c. 2 2 q. 24. 11. ad 1. — Omnis qui non est justus, non est ex Deo; et qui non diligit fratrem suum. 2 2. q. 44. 7. c. — Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Ibid. — Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. 2 2. q. 34. 3. o. — Omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. 1 2. q. 88. 6. ad 3. et q. 100. 8. ad 3. 2 2. q. 13. 3. ad 1. et q. 73. 3. 2 2. q. 154. 3. o. — Et nos debemus pro fratribus animas ponere. 2 2. q. 26. 5. ad 3. — Non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate. 2 2. q. 7. c. 44. 7. c.

CAPUT IV.

Nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus, si ex Deo sunt. 2 2. q. 189. 9. a. 1. et ad 1. 10. ad 1. — Deus charitas est. 2 2. q. 23. 20. — Ipse prior dilexit nos. 3ª. q. 1. 1. c. — Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo. 1 2. q. 28. 2. o. 1 2. q. 66. 6. c. — Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. 2 2. q. 19. 6. o. et 8. ad 2. et 10. c. et 3ª. q. 7. 6. ad 3. — Timor pœnam habet 2 2. q. 19. 2. ad 4. — Qui timet, non est perfectus in charitate. 2 2. q. 19. 10. o. — Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, et fratrem suum odit, mendax est. 2 2. q. 110. 1. ad 2. — Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? 2 2. q. 26. 2. ad 1. — Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum. 2 2. q. 25. 1. o. et q. 44. 7. o.

CAPUT V.

Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo. 2 2. q. 2. 8. ad 3. — In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, et mandata ejus faciamus. 2 2. q. 25. 1. o. et q. 44. 2. o. — Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus. 2 2. q. 25. 1. o — Et mandata ejus gravia non sunt. 1 2. q. 107. 4. o. — Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum. 3ª. q. 15. 3. ad 2. — Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, et Spiritus sanctus. 1ª. q. 30. 2 o. et q. 31. 1. o. et q. 41. 6. o. — Et hi tres unum sunt. 1ª. q. 31. 2. ad 4. et q. 39. 2. 3. 6. o. — Omnis qui natus est ex Deo, non peccat, sed gratia Dei conservat eum. s. 3. — Et malignus non tanget eum. 3ª. q. 29. 1. ad 3. — Et mundus totus in maligno positus est. s. 2.

AUCTORITATES EX SECUNDA

EPISTOLA SANCTI JOANNIS.

CAPUT I.

Et hæc charitas, ut ambulemus secundum mandata ejus. 1 2. q. 99. 1. ad 2. — Qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem. 3ª. q. 16. 3. 4. 7. c. — Videte vosmetipsos, ne perdatis quæ operati estis. 3ª. q. 89. 4. 5. 6. o.

AUCTORITATES EX TERTIA EPISTOLA

APOSTOLI SANCTI JOANNIS.

CAPUT I.

Qui bene facit, ex Deo est. 2 2. q. 31. 2. ad 1.

AUCTORITATES

EX EPISTOLA SANCTI JUDÆ.

CAPUT I.

Angelos qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni Dei, vinculis æternis sub caligine reservavit. sup. q. 89. 8. c. — Cum Michael archangelus cum diabolo disputans, altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ, sed dixit : imperet tibi Deus. 2 2. q. 76. 4. ad 1.

AUCTORITATES

EX APOCALYPSI SANCTI JOANNIS.

CAPUT I.

Qui est, et qui erat, et qui venturus est. 1ª. q. 13. 11. o. et q. 59. 8. fi. — Et princeps regum terræ. 1ª. q. 13. 7. ad 1. et ad 6. — Et qui eum pupugerunt. 3ª q. 46. 4. 6. c. — Ego sum alpha et oméga, principium et finis. 1ª. q. 1. 3. ad 1. et 7. c.

CAPUT II.

Quod charitatem tuam primam dereliquisti. 1 2. q. 71. 4. c. et 3ª. q. 79. 6. ad 2. et q. 84. 10. c. — Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. 1ª. q. 102. 1. ad 4. — Vincenti dabo manna absconditum. 1 2. q. 112. 5. c. — Et dabo illi calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum. 1ª. q. 13. 3. o. — Quod nemo scit, nisi qui accipit. 1 2. q. 112. 5. c.

CAPUT III.

Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. 1ª. q. 23. 6. ad 1. — Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo. 3ª. q. 58. 4. ad 3. — Hæc dicit qui habet clavem David. sup. q. 19. 2. c.

CAPUT IV.

Qui est, et qui erat, et qui venturus est. s. 1. — Et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt. 1ª. q. 19. 4. o. et q. 20. 5. c. et q. 25. 5. c. et q. 45. 6. c. et q. 46. 1. c. et 1 2. q. 110. 1. c. et 3ª. q. 86. 2. c. — Vidi et ecce in cœlo ostium apertum. sup. q. 17. 1. ad 1.

CAPUT VI.

Usquequo, Domine, sanctus, et verus, non judicas et vindicas sanguinem nostrum. 2 2. q. 83. 8.

ad 2. — Et vide sub altare animas interfectorum. sup. q. 93. 1. c.

CAPUT VII.

Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. 2 2. q. 82. 4. ad 3.

CAPUT VIII.

Factum est silentium in cœlo, quasi media hora. 3ª. q. 66. 8. o. — Et alius angelus venit et stetit ante altare, habens thuribulum aureum, et data sunt ei incensa multa, etc. 3ª. q. 37. 3. ad 4. 3ª. q. 83. 5. ad 2.

CAPUT IX.

In diebus illis quærent homines mortem, et non invenient. sup. q. 76. 2. c.

CAPUT X.

Levavit manum suam ad cœlum, et juravit per viventem in sæcula sæculorum. 2 2. q. 89. 10. ad 4.

CAPUT XI.

Qui es, et qui eras, et qui venturus es. s. 1.

CAPUT XII.

Et signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta sole. 1 2. q. 103. 3. ad 4. — Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cœli, et misit eas in terram. 1ª. q. 63. 8. o. — Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus. 2 2. q. 165. 2. ad 3. et ad 4.

CAPUT XIII.

Agni qui occisus est ab origine mundi. 3ª. q. 83. 1. c. — Et faciet omnes, etc. habere characterem in dextera manu, aut in frontibus suis. 3ª. q. 63. 3. ad 3.

CAPUT XIV.

Et cantabant quasi canticum novum. 2 2. q. 152. 5. ad 3. — Aut acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua. s. 13. — Beati mortui qui in Domino moriuntur. 2 2. q. 124. 5. o.

CAPUT XV.

Quia solus pius es. 2 2. q. 101. 1. ad 2.

CAPUT XVI.

Qui habebant characterem bestiæ. s. 13. — Qui es, et qui eras sanctus. s. 1. — Quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentorum. sup. q 8. 7. 1. et 99. 1. c.

CAPUT XIX.

Et cecidi ad pedes ut adorarem eum, et dixit mihi : Vide ne feceris. 2 2. q. 94. 2. ad 1. et q. 103. 2. ad 1 — Qui acceperunt characterem bestiæ. s. 13.

CAPUT XX.

Nec acceperunt characterem ejus in frontibus, aut in manibus suis. s. 13. — Et libri aperti sunt. 1ª. q. 24. 1. ad 1.

CAPUT XXI.

Ecce tabernaculum Dei cum hominibus. 1 2. q. 102. 4. ad 2. — Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, etc. neque dolor erit ultra. 2 2. q. 82. 4. ad 3. — Ecce nova facio omnia. 1ª. q. 73. 1. ad 3. — Primum cœlum et prima terra. sup. q. 74. 5. 2. — Vidi cœlum novum et terram novam. sup. q. 91. 1. c. — Ego sum alpha et oméga, initium et finis. s. 1. — Et habebat murum magnum et altum, habentem duodecim portas, et in portis angelos duodecim, et nomina inscripta duodecim tribuum. 3ª. q. 31. 2. ad 2. — Mensura hominis, quæ est angeli. 1 2. q. 90. 1. c. — Et civitas non eget sole et luna, ut luceant in ea. 2 2. q. 47. 5. ad 2. — Nam charitas Dei illuminabit eam, et lucerna ejus est agnus. 1ª. q. 12. 5. c. — Et portæ ejus non claudentur per diem. 1ª. q. 73. 1. 2. c.

CAPUT XXII.

Et ostendit mihi fluvium aquæ vivæ, tanquam crystallum, procedentem de sede Dei et agni. 1 2. q. 2. 1. ad 3. — In medio plateæ et ex utraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim. 1 2. q. 70. 3. o. — Per singulos menses reddens fructum suum. 1 2. q. 102. 2. o. et 4. c. — Et folia ligni ad sanitatem gentium. 1 2. q. 70. 3. o. — Et omne maledictum non erit amplius. 1 2. q. 59. 3. ad 1. — Et videbunt faciem ejus. 2 2. q. 23. 1. ad 1. — Et non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos. s. 21. — Ego sum alpha et oméga, primus et novissimus, principium et finis. s. 1. — Veni Domine Jesu. 3ª. q. 44. 3. ad 3. — Gratia Domini nostri Jesu Christi, cum omnibus vobis. 3ª. q. 7. 7. ad 2.

INDEX SECUNDUS,

UNIVERSÆ SUMMÆ THEOLOGICÆ DOCTRINAM

AD LOCOS COMMUNES, SEU DOCTRINÆ
CHRISTIANÆ CAPITA ALPHABETI ORDINE REVOCATA CONTINENS.

Ex supplemento.

Ex supplemento.

FINIS SECUNDI INDICIS

INDEX TERTIUS,

RES OMNES, AC DOCTRINAS MEMORABILES,

QUÆ IN TRIBUS EJUSDEM SUMMÆ PARTIBUS,

AC SUPPLEMENTO TRACTATÆ SUNT, SUMMATIM COMPREHENDENS, ET LOCA UBI LATIUS EXPLICANTUR, DEMONSTRANS.

---

q. 28. 3 ad 1. et q. 41. 1 ad 2. et q 45. 2 ad 2. et 3. c. et 2 2. q. 90. 3. c.

27 Actio speciem habet à forma agentis. 1ª. q. 14. 5 ad 3. et 1 2. q. 1. 3. c. et 3ª. q. 19. 1 ad 3.

28 Principium actionis primò est finis, secundò agens, tertiò forma, non autem materia. 1ª. q. 105. 5. c.

29 Actio quælibet commensuratur virtuti agentis. Nec aliquod agens naturale nititur ad agendum id quod excedit suam facultatem. 2 2. q. 130. 1. c.

30 Omnis forma dependens ab agente secundùm fieri tantùm, remanet cessante actione ejus. 1ª. q. 104. 1. c.

31 Impossibile est actionem unius agentis terminari ad formam tantùm, et alterius ad subjectum formæ, nisi in agentibus subordinatis. 1ª. q. 118. 2 ad 3.

32 Una et eadem actio procedit à primo et secundo agente, non autem à duobus agentibus unius ordinis. 1ª. q. 105. 5 ad 2.

33 Quantò agens est potentius, tantò magis potest actionem suam diffundere ad magis distans. 1ª. q. 118. 1. c. et 2 2. q. 141. 7 ad 1.

34 Actionum quarum una est regula et ratio alterius, una non impedit, sed juvat aliam. 1ª. q. 112. 1 ad 3.

35 Actio non attribuitur instrumento propriè, sed principali agenti. 1 2. q. 16. 1. c. fi. et 2 2. q. 172. 1 ad 3. et 3ª. q. 13. 3. c. et q. 15. 9 ad 1.

36 Actio attribuitur instrumento sicut immediatè agenti, sed principali agenti, sicut in cujus virtute agit instrumentum. 3ª. q. 66. 5 ad 1.

37 Actio instrumenti duplex, scilicet secundùm propriam formam, et ut movetur à principali agente. Prima est alia ab actione principalis agentis, secunda verò eadem. 3ª. q. 19. 1. c. et ad 2. et 2. c. et q. 62. 1 ad 2.

38 Si sit unum agens principale et duo instrumenta, dicetur unum agens simpliciter et duæ actiones; si autem e converso, dicetur e converso. 1ª. q. 76. 2. c.

39 Instrumentum duas habet actiones, scilicet unam instrumentalem secundùm quam operatur, non in virtute propria, sed in virtute principalis agentis; aliam propriam, quæ competit sibi secundùm propriam formam, sicut securi competit scindere ratione suæ acuitatis, facere autem lectum, inquantum est instrumentum artis; non autem perficit actionem instrumentalem, nisi exercendo actionem propriam, scindendo enim facit lectum. 3ª. q. 62. 1 ad 2.

40 Impossibile est quòd eadem numero essentialiter sit actio principalis agentis, et instrumenti. 3ª. q. 19. 1. c.

41 Malum in actione semper causatur ex defectu agentis, principalis vel instrumentalis. Similiter in effectu proprio, vel in dispositione materiæ. Sed in patiente, ex imperfectione vel defectu agentis vel materiæ. 1ª. q. 49. 1. c. et ad 3. et 1 2. q. 18. 2. c.

42 Omnis actio est per aliquam formam. 1ª. q. 48. 1 ad 4. et q. 76. 1. c. et 3ª. q. 19. 1 ad 3.

43 Forma est principium actionis. 2 2. q. 179. 1 ad 1.

44 Forma non nominat principium actionis ut est in agente, sed ut respicit effectum. 1ª q. 14. 8. c.

45 Actiones sunt suppositorum. 1 2. q. 77. 2 ad 1.

46 Forma substantialis non est principium actionis, nisi mediante qualitate. 1ª. q. 77. 1. c. et ad 4. et 3ª. q. 77. 3 ad 3.

47 Qualitatis actio non producit formam substantialem, nisi in virtute formæ substantialis. 1ª q. 45. 8 ad 2. et q. 67. 3 ad 3. et q. 115. 1 ad 5. et 3ª q. 77. 3 ad 3.

48 Forma perfecta secundùm esse reale, potest esse principium actionis transeuntis, non autem imperfecta. 1 2. q. 5. 6 ad 2.

49 Forma determinata ad unam operationem, non requirit dispositionem. 1 2. q. 49. 4. c. et ad 1.

50 In eodem instanti acquiritur forma, et incipit actio. 1 2. q. 113. 7 ad 4.

51 In communi. Actio secundùm primam impositionem nominis importat originem motûs: quo remoto nihil aliud quàm ordinem originis importat. 1ª. q. 41. 1 ad 2. et q. 45. 3. c.

52 Actio propriè est actualis virtutis. 1ª. q. 54. 1. c.

53 Actio quædam est finis, non autem quælibet. 1 2. q. 1. 1 ad 2. et q. 19. 1 ad 2.

54 Quælibet actio eo modo est bona, quo habet esse, sed non est bona simpliciter, nisi habeat plenitudinem sui esse. 1 2. q. 18. 1. c.

55 Actio humana est bona vel mala quadrupliciter, s. ex genere, ex objecto, fine, circumstantiis, et hujusmodi. 1 2. q. 18. c. et q. 20. 1. 2. c. et q. 73. 7 ad 1.

56 Eadem actio inquantum multa, potest esse bona et mala, non autem inquantum una. 3ª. q. 82. 5 ad 3.

57 Omnis processio est secundùm aliquam actionem, et e converso. 1ª. q. 27. 1. c.

58 Actio sine motu non infert ex se passionem, nisi grammaticè, ut in divinis. 1ª. q. 41. 1 ad 3.

59 Actio cum motu est semper cum innovatione fieri, et corruptione, non autem actio sine motu. 1ª. q. 41. 1 ad 3.

1 Differentia. Actus duplex, s. primus et secundus. 1ª. q. 48. 5. c. et 1 2. q. 32. c. et q. 111. 2. c. fi.

2 Actus primus est esse, secundus autem operatio. 1 2. q. 111. 2. c. fi.

3 Actus dupliciter est alicujus potentiæ, s. elicitivè et imperativè. 1 2. q. 1. 1 ad 2. et q. 6 princip. et 4. c. et q. 8. princip. et 3ª. q. 85. 2 ad 1

4 Actus dupliciter dicitur esse moralis, s. essentialiter, id est, elicitus à voluntate, et quoad usum, id est, imperatus. 1 2. q. 1. 1. c. et ad 2.

5 Aliquis actus est unus numero secundùm esse naturale, et duo in genere moris. 1 2. q. 20. 6. c.

6 Actus dupliciter non est ordinatus in Deum, s. ex parte actûs non ordinabilis, ut omne peccatum vel ex parte agentis. 1 2. q. 21. 4. c.

7 Potentia dupliciter est actus corporis, s. informando organum, et in essentia animæ. 1ª. q. 76. 8 ad 4.

8 Actum oportet proportionari objecto et agenti, sed ab objecto speciem habet, à virtute

militudinem Dei, quantùm ad scientiam boni et mali, sicut serpens ei suggessit, ut scilicet per virtutem propriæ naturæ determinaret sibi quid esset bonum, et quid malum ad agendum, vel etiam ut per seipsum præcognosceret quid sibi boni vel mali esset futurum. Et secundariò peccavit appetendo similitudinem Dei, quantùm ad propriam potestatem operandi, ut scilicet virtute propriæ naturæ operaretur ad beatitudinem consequendam. 2 2. q. 163. 2. o.

41 Peccatum Adæ fuit gravius nostris secundùm circumstantiam personæ, non autem secundùm speciem. 1 2. q. 89. 3. c. princip. et 22. q. 163. 3. o.

42 Eva graviùs peccavit quàm Adam. 2 2. q. 163. 4. o.

43 Si Adam non comedisset, peccasset contra præceptum Dei et legis naturalis. 1ª. q. 97. 3 ad 3.

44 Si Adam primò non peccasset, etiam non statim confirmatus fuisset in gratia sive in originali justitia. 1ª. q. 100. 1. o. q. 5. 1. c.

45 Si Adam fuisset confirmatus, non tamen genuisset filios confirmatos, sed potuissent peccare, et filii eorum habuissent peccatum originale. 1ª. q. 100. 2. o.

46 Si Eva peccasset et non Adam, filii eorum non habuissent peccatum originale. 1 2. q. 81. 5. o.

47 Si Eva peccasset et non Adam, filii eorum non habuissent defectus secutos peccatum, scilicet passibilitatem et mortalitatem. 1ª. q. 99. 1. o. et 1 2. q. 81. 5 ad 2.

48 Infectio. Tantùm primum peccatum Adæ traducitur ad posteros. 1 2. q. 81. 1. 2. o. et 3ª q. 19. 4 ad 1.

49 Peccatum originale in Adam derivatum est ad nos à peccato actuali ejus. 3ª. q. 8. 5 ad 1.

50 Peccati originalis infectio fuit in Adam dupliciter; scilicet per modum actualis peccati, inquantum contraxit esse per propriam voluntatem ejus, et per modum peccati quasi naturalis, inquantum tota natura in eo infecta est. In aliis autem tantùm secundo modo. 3ª. q. 8. 5 ad 1.

51 In communi. Adam fuit principium naturæ humanæ, et principium peccati ejus per traductionem. 1ª. q. 92. 2. c. et q. 94. 3. c. et q. 101. 5 ad 1. et 2 2. q. 164. 1 ad 3.

52 Adam efficaciùs meruisset quàm nos modo. 1ª q. 95. 4. o.

53 Adam obtulit sacrificium Deo, sicut alii justi. Sed non est scriptum, ne origo peccati videatur esse origo gratiæ. 2 2. q. 85. 1 ad 2.

54 Adam non poterat se transferre in aliam formam. 3ª. q. 13. 3 ad 2.

55 Adam habuit angelum custodem. 1ª. q. 113. 4 ad 2.

56 Productio. Anima hujus hominis non fuit in Adam sicut in principio effectivo, sed sicut in principio dispositivo secundùm rationem seminalem. 1 2. q. 83. 1 ad 3.

57 Anima Adæ fuit producta in actu sextâ die simul cum angelis. Non autem corpus ejus, sed tantùm secundùm causales rationes secundùm Augustinum. Secundùm alios autem utraque simul in actu producta sunt. 1ª. q. 90. 4. c. et q. 91. 4 ad 5.

58 Corpora Adæ et Evæ fuerunt immediatè producta à Deo. 1ª. q. 91. 2. o. et q. 92. 4. o.

59 Formatio corporis Adæ ex terra fuit supernaturalis et miraculosa. 1ª. q. 91. 2 ad 1 et ad 3.

60 Materia totius naturæ humanæ non potuit esse in Adam. 1ª. q. 119. 2. o.

1 ADDERE aliquid super alterum potest tripliciter, scilicet naturam extraneam, determinans reale, et aliquid rationis. 1ª. q. 5. 3 ad 1.

2 Non addere aliquid dupliciter dicitur, scilicet quia de ratione ejus est, nihil sibi posse addi, ut Deus, vel quia non est de ratione ejus additio ut ens. 1ª. q. 3. 4 ad 1.

3 Quæ absolutè dicuntur, quolibet addito remanent talia, non autem relativa. 1ª. q. 6. 6 ad 2.

4 Ens. Aliqua addunt differentiam supra ens, et aliqua rationem, diversimodè. 1ª. q. 5. 3 ad 1. et q. 13. 11. c.

5 Bonum addit supra ens, respectum rationis ad appetitum. 1ª. q. 5. 1 ad 1. et 3 ad 1. et q. 16. 3. c.

6 Verum addit supra ens respectum rationis ad intellectum tantùm. 1ª. q. 16. 3. c.

7 Unum transcendens addit supra ens, indivisionem tantùm. 1ª. q. 6. 3 ad 1. et q. 11. 1. o. et 2. c. et q. 30. 3. o.

8 Unum quod est principium numeri, addit supra ens et supra unum transcendens rationem mensuræ. 1ª. q. 11. 1. o. et 2. c. et q. 3. 3. o.

9 Multitudo transcendens, supra ens addit tantùm rationem divisionis. 1ª. q. 30. 3. o.

1 ADEPS in veteri lege prohibetur comedi. Primò quia non generat bonum nutrimentum, sicut nec sanguis. Secundò propter idololatriam. Tertiò quia erat pro sacrificio. Quartò propter sensualitatem. 1 2. q. 102. 3 ad 8. et 6 ad 1.

2 Adeps comburebatur Deo, à quo est omnium bonorum sufficientia, et pro charitate Christi in passione. 1 2. q. 102. 3 ad 8. et 6 ad 1.

1 ADÆQUARI et assimilari important motum ad æqualitatem et similitudinem, non autem æquale, et simile. Ideo Filius Dei est similis et æqualis Patri, et e converso, et adæquatur et assimilatur ei, sed non e converso. 1. q. 42. 1 ad 3.

1 ADJECTIVA significant per modum accidentis, substantiva verò per modum substantiæ. 1ª. q. 39. 3. c.

2 Nomina collectiva substantiva prædicantur de multis suppositis in singulari, non autem adjectiva, sed tantùm in plurali. 1ª. q. 39. 3. c.

3 Adjectiva non secum ferunt suppositum sicut substantiva, sed significatum suum ponunt circa subjectum. 1ª. q. 39. 5 ad 5.

4 Adjectiva numerantur secundùm supposita, substantiva verò secundùm formam sui significati. 1ª. q. 36. 4 ad 7. et q. 39. 3. c.

5 Adjectiva non supponunt. 1ª q. 39. 5 ad 5.

6 Adjectiva copulant. 1ª. q. 39. 5 ad 5.

7 Adjectiva essentialia prædicantur de personis divinis pluraliter, substantiva verò tantùm singulariter. 1ª q. 39. 3. o.

8 Substantiva notionalia prædicantur de essen-

perfectionum munere gratiarum. 3ª. q. 25. 2. c.

15 Humanitas Christi, ut unita Verbo, debet adorari latriâ, non autem secundùm se, sed hyperduliâ. 3ª. q. 25. 2. o.

16 Caro Christi adoranda est latriâ. 3ª. q. 25. 3. o. et q. 54. 3 ad 1.

17 Hostia debet adorari latriâ sub conditione in habitu. 3ª. q. 80. 6 ad 2.

18 Imago Christi adorari debet latriâ. 2 2. q. 3 ad 3. et q. 94. 2 ad 1. et 3ª. q. 25. 3. o. et 4. c. et 5 ad 2.

19 Adoratio imaginis Christi tradita est ab apostolis. Et Lucas depinxit imaginem Christi, quæ est Romæ. 3ª. q. 25. 3 ad 4.

20 Ponere imagines Christi, et sanctorum, et adorare eas licet nunc, non autem in veteri testamento. 3ª. q. 26. 3 ad 1.

21 Crux propria Christi ut repræsentans Christum, et ut tetigit Christum, et perfusa Christi sanguine, debet eâdem adoratione latriæ cum Christo adorari. Sed imago crucis ejus in alia materia debet adorari latriâ, ut imago Christi tantùm. 2 2. q. 103. 4 ad 3. et 3ª. q. 25. 4. o.

22 Omnia alia Christi, ut clavi, lancea, corona, vestes, et hujusmodi, adorantur ratione contactûs tantùm. 3ª q. 25. 4 ad 3.

23 Mater Christi adorari debet hyperduliâ, non autem latriâ. 2 2. q. 103. 4 ad 2. et 3ª. q. 25. 5. o.

24 Viri sancti debent adorari duliâ tantùm. 2 2. q. 84. 1 ad 1.

25 Reliquiæ sanctorum sunt adorandæ duliâ tantùm. 3ª. q. 25. 6. o.

26 Creatura non potest adorari latriâ sine peccato. 2 2. q. 84. 1 ad 1. et q. 94. 2. 3. o. et q. 161. 3 ad 1. et 3ª. q. 25. 5. 6. 7. o.

1 **ADVENTUS** Christi duplex, scilicet in carne, et ad judicium. 3ª. q. 1. 6 ad 3. et q. 36. 1 ad 1 et ad 3.

2 Adventus primus fuit ad manifestandam veritatem, ad liberandum à peccatis, et ad trahendum ad Deum. 3ª. q. 40. 1. c.

3 Adventus tertius erit dissimilis primo dupliciter, scilicet quia manifestus, et quia terribilis. 3ª. q. 36. 1 ad 3.

1 **ADULATIO**. Excedens in delectando alios verbis et laudibus propter delectationem solam, vocatur placidus; si verò causa lucri, vocatur adulator, quod tamen communiter dicitur etiam primo modo. 2 2. q. 115. 1. c.

2 Adulatio est excessus delectandi alios verbis laudis causâ lucri, ideo est peccatum. 2 2. q. 115. 1. o.

3 Adulatio est peccatum mortale tantùm, quando est contra charitatem, scilicet de peccato, intentione nocendi, vel cum scandalo. 2 2. q. 115. 2. o.

4 Adulatio secundùm se est turpius peccatum et verecundius litigio, quia quæ ex dolo fiunt, videntur esse ex infirmitate et falsitate rationis. Sed est levius, quia minus contrariatur amicitiæ, id est affabilitati occultæ, sine vi, et minus cum contemptu. 2 2. q. 116. 2. o.

5 Adulatio et litigium contrariantur amicitiæ, id est affabilitati. Primum secundùm excessum in delectando, sed secundum, secundùm defectum in contristando, secundum verò e converso. 2 2. q. 114. princip. et q. 115. princip. et 1. c. et q. 116. 1. o.

1 **ADULTERIUM** est species determinata luxuriæ. 2 2. q. 154. 1. c. et 8. o.

2 Adulterium est gravius stupro. 2 2. q. 164. 1. 2. c. et q. 170. 1 ad 2.

3 Ardentior in propria conjuge est aliqualiter magis adulter quàm cum alia. 2 2. q. 154. 8 ad 2.

4 Nulla species luxuriæ, vel gulæ, vel vitiorum contra fortitudinem, ita directè contrariatur dilectioni proximi, sicut adulterium. 2 2. q. 170. 1 ad 1 et ad 2.

5 Deus in adulterio justè infundit animam, quia cooperatur naturæ, cujus operatio est generatio, non autem peccato. 1ª. q. 118. 2 ad 5.

6 Concupiscentiæ motus, tendens in adulterium, videtur aliqualiter nobis à natura inesse. 1 2. q. 108. 3 ad 1.

1 **ADVOCATUS**. Peccatum. Advocatus scienter defendens causam injustam peccat, et tenetur ad restitutionem. 2 2. q. 71. 3. o.

2 Advocatus tenetur subvenire causæ pauperum in necessitate, si per alium nec per se possit. 2 2. q. 71. 1. o. et 4. c. ad 1.

3 Advocatus auxilium et consilium præstat ei cujus causæ patrocinatur. 2 2. q. 71. 3. c.

4 Advocatus suscipiens scienter causam injustam, injustè lædit eum contra quem injustè patrocinium præstat. 2 2. q. 71. c. ad 1.

5 Advocatus suscipiens causam injustam, quamvis laudabilis videatur quantùm ad peritiam artis, tamen peccat, quantùm ad injustitiam voluntatis quâ abutitur arte ad malum. 2 2. q. 71. 3 ad 1.

6 Si in processu perpendit advocatus causam esse injustam, non prodat, sed cesset inducens ad concordiam sine damno alterius. 2 2. q. 71. 3 ad 2.

7 **LICITA**. Advocato defendenti causam justam licet prudenter occultari ea quibus impediri possit processus ejus, non autem aliquâ falsitate uti. 2 2. q. 71. 3 ad 2.

8 Advocato licet accipere præmium moderatum, secundùm laborem, personas, negocia, et consuetudines. 2 2. q. 71. 4. o.

9 **PROHIBITIO**. Advocare prohibentur furiosi, amentes, impuberes, surdi, muti, in qualibet causa. Clerici in causa seculari, sacerdos, monachus, cæcus, infamis nisi in necessitate pro se, vel sibi conjunctis. 2 2. q. 71. 2. o. et q. 188. 3 ad 2.

AER secundùm inferiorem partem est locus avium. 1ª. q. 71 ad 3.

1 Aves sunt productæ principaliter ex aere inferiori, secundùm considerationem motûs. 1ª. q. 71 ad 3.

2 Aer densatus potest figurari, et colorari. 1ª. q. 51. 2 ad 3.

3 Aer et ignis non describuntur in principio Bibliæ, quia sunt insensibiles. 1ª. q. 66. 1 ad 3. et q. 68. 3. c. ad 3. et q. 71 ad 3. et q. 74. 1 ad 2. et q. 91. 1 ad 4.

1 **AFFABILITAS** sive amicitia non est specialis virtus distincta ab aliis, sed est aliquid consequens omnes virtutes. 2 2. q. 23. 3 ad 1. et q. 114. 1 ad 1.

effectum, scilicet formam, et motum consequentem formam. 1 2. q. 26. 2. o.

23 Impressio agentis in passum est duplex, scilicet per modum qualitatis, et per modum passionis. 2 2. q. 171. 2. c. et q. 174. 5 ad 1. et q. 175. 3 ad 2.

24 Cujuslibet agentis sine medio nulla distantia est ad passum. 1ª. q. 8. 1. c.

25 Materia corporalis reducitur ad actum imperfectum, solâ virtute agentis universalis, non autem ad perfectum, nisi mediante agente particulari. 1ª. q. 79. 4. c. et ad 1.

26 Materia non coincidit cum agente, cujus actio est transiens, nec movet se. Sed contrarium est in voluntate. 1 2. q. 74. 1 ad 3.

27 Nullum agens præter Deum attingit materiam primam, sed præsupponit eam. 3ª. q. 75. 4. c.

28 Agens infinitæ virtutis non requirit materiam, nec dispositionem materiæ, nisi ratione effectûs, nec hoc ab alio agente. 1 2. q. 112. 2 ad 3. et q. 113. 7. c. et 2 2. q. 72. 3. c.

29 Omne agens quantò perfectiùs habet formam quâ agit, tantò major est ejus potentia in agendo. 1ª. q. 25. 2 c.

30 Forma effectus est in agente naturali secundùm similitudinem naturæ, sed in artificiali est secundùm eamdem rationem, non autem secundùm eumdem modum essendi. 1ª. q. 15. 1. c.

31 Agens non ageret propter formam, nisi inquantum similitudo formæ esset in eo secundùm esse naturale vel intelligibile. 1ª. q. 15. 1. c.

32 Forma subsistens Platonica non potest esse agens. 1ª. q. 15. 4. c. et ad 2. et q. 91. 2. c.

33 Omne agens cum motu prius est duratione suo effectu, non autem agens quodlibet sine motu. 1ª. q. 42. 2. c. et q. 46. 2 ad 1.

34 Omne agens intendit facere aliquod finitum. 1ª. q. 7. 4. c. et q. 23. 7. c. et q. 47. 3 ad 2. et q. 62. 9. c.

35 Omne agens agit sibi simile. 1ª. q. 115. 1. c.

36 Effectus dupliciter assimilatur agenti, scilicet secundùm speciem, et secundùm virtualem continentiam. 1ª. q. 13. 5. c. et q. 105. 1 ad 1. et q. 110. 2. c. et q. 115. 3 ad 3. et q. 117. 3. c.

37 Tota potentia agentis univoci manifestatur in suo effectu, non autem potentia æquivoci. 1ª. q. 25. 2 ad 2 et ad 3.

38 Agens per eamdem virtutem potest producere multos effectus se invicem consequentes. 2 2. q. 29. 4. c.

39 Plura agentia subordinata possunt producere eumdem effectum. 3ª. q. 82. 2. c. et ad 2.

40 Omne agens secundum præsupponit aliquid à primo. 1ª. q. 90. 3. c.

41 Quantò virtus agentis ad plura et remotiora extenditur, tantò est potior in iis quæ propter se quæruntur, sed in iis quæ quæruntur propter aliud est e converso. 2 2. q. 174. 2 ad 2.

42 Agens univocum reducitur ad æquivocum, non autem e converso. 1ª. q. 13. 5 ad 1.

43 Nullum agens ex necessitate naturæ potest esse primum agens, cùm ei determinetur finis ab alio. 1ª. q. 19. 4. c. et 1 2. q. 1. 5 ad 2.

44 Deus, natura, et omne agens, agit semper quod melius est toti, non autem parti. 1ª. q. 47 2 ad 1. et q. 48. 2 ad 3. et q. 91. 3. c.

45 IN COMMUNI. Omne agens, inquantum hujusmodi, est in actu. 1ª. q. 2. 3. c. et q. 4. 1. c. et q. 25. 1. c. ad 1. et q. 76. 1. c. et q. 89. 1. c. et q. 115. 1. c. et 1 2. q. 79. 2. c. et 3ª. q. 8. 5. c. et q. 75. 4. c. et q. 77. 3. c.

46 Omne agens creatum agit potentiâ differenti ab essentia ejus. 1ª. q. 54. 1. 2. 3. o.

47 Nullum agens agit, nisi in virtute Dei. 1ª. q. 105. 5. c.

48 Aliquid agit in virtute alterius dupliciter, scilicet ut motum à virtute ejus, et ut utens virtute ejus. 1ª. q. 36. 3 ad 4.

1 OMNE agens agit propter finem. 1ª. q. 44. 4. o. et 1 2. q. 1. 2. o. et q. 6. 1. c. et q. 9. 1. c. et q. 12. 1. c. et 5. o. et q. 17. 8. c. q. 38. 6. c. et q. 94. 2. c. et q. 109. 6. et 2 2. q. 45. 1 ad 1.

2 Agere propter finem dupliciter, scilicet à se, vel ab alio directum, primum convenit solis rationalibus, secundum verò carentibus ratione et brutis. 1ª. q. 2. 3. c. fi. et ad 2. et q. 44. 4 ad 3. et q. 59. 3. c. et q. 103 ad 1. et 1 2. q. 1. 2. o. et q. 12. 5. c. ad 3. et q. 17. 2 ad 3. et q. 93. 5. c. et q. 114. q. c. fi. et 2 2. q. 50. 2. c. et q. 64. 1 ad 2.

3 Diversarum actionum sunt diversi fines proximi, sed est tantùm unus ultimus. 1 2. q. 1. 3 ad 3.

4 Finis est causa tantùm, ut est in voluntate agentis. 1 2. q. 1. 1 ad 1.

5 Omne agens agit propter bonum. 1ª. q. 103. 5. c.

6 DEUS. Deus agit propter finem communicandum aliis scilicet se, non autem propter finem sibi acquirendum. 1ª. q. 44. 4. o.

7 Omnia quæ sunt in toto mundo, aguntur, præter primum agens, quod nullo modo ab alio agitur. 1ª. q. 60. 1 ad 2.

8 Omne agens aliud à Deo, agit propter alium finem à se, ideo agit ex indigentia. 1ª. q. 44. 4. c. ad 1.

9 Agere propter indigentiam, est agentis imperfecti, quod natum est agere et pati, ideo non convenit Deo. 1ª. q. 44. 4. c. ad 1.

10 Ut Deus vel charitas sit finis actionis, requiritur quòd ratio priùs cogitans de eis, ordinaverit eam in Deum. 1 2. q. 1. 6 ad 3.

11 Non oportet quòd agens semper cogitet de ultimo fine. 1 2. q. 1. 6 ad 3.

12 Quicquid homo faciat, verum est dicere quòd homo agat propter finem, etiam agendo actionem quæ est ultimus finis. 1 2. q. 1. 1 ad 2. fi.

13 Omnia quæ agit homo, agit propter ultimum finem. 1 2. q. 1. 6. o.

14 DIVISIO. IN COMMUNI. Agere tripliciter dicitur, scilicet effectivè, formaliter, et finaliter. 1ª. q. 48. 1 ad 4.

15 Agere tripliciter contingit, scilicet per se primò, per partem, et per accidens. 1ª q. 76. 1. c.

16 Agere, mediante alio, tripliciter sumitur, scilicet virtute ejus, et supposito vel instrumento, et principio formali. 1ª. q. 36. 3 ad 4.

17 In agentibus ordinatis, secundum potest

2 AMBITIO est peccatum oppositum magnanimitati secundùm excessum, quia est inordinatus appetitus honoris. 2 2. q. 131. 2. o.

3 Appetitus dignitatum inordinatus, ratione honoris pertinet ad ambitionem, sed propter debitum dignitatis usum ut excedentem facultatem appetentis, pertinet ad præsumptionem. 2 2. q. 131. 2. c. ad 2.

Ambitio non est circa vestes, et exteriorem cultum, nisi secundùm quòd ad honorem pertinent. 2 2. q. 131. 2 ad 3.

1 AMBROSIUS in ecclesia Medionalensi cantum instituit, secundùm Augustinum. 2 2. q. 91. 2. c.

1 AMICITIA quid. Est amor mutuæ benevolentiæ, fundatus super aliquam communicationem. 1 2. q. 65. 5. c. et 2 2. q. 23. 1 c. et 5. c.

2 Amicitia quæ est affabilitas non habet perfectam rationem amicitiæ, sed similitudinem ejus, scilicet ad decentem conversationem in dictis et factis delectabiliter ad omnes, non æqualiter. 2 2. q. 114. o.

3 Amicitia utilis et delectabilis deficit à ratione veræ amicitiæ, inquantum trahitur ad amorem concupiscentiæ. 1 2. q. 26. 4 ad 3. et 2 2. q. 189. 10 ad 2.

4 Amicitia non est virtus specialis distincta ab aliis, sed est aliquid consequens omnes virtutes. 2 2. q. 23. 3 ad 1. et q. 114. 1 ad 1.

5 Species amicitiæ dupliciter distinguuntur, scilicet secundùm fines, et sic sunt tres, scilicet amicitia honesti, utilis, et delectabilis. Et secundùm communicationes. 2 2. q. 23. 1. a. 3. et 5. c. ad 3.

6 Amicitia duplex, scilicet in conversatione, et in affectu. 2 2. q. 114 1 ad 1.

7 Amicitia non est ejusdem ad seipsum, quia est unio, ideo est inter plures. 2 2. q. 25. 4. o.

8 Amicitia est ad aliquos dupliciter, scilicet per se, id est ad amicos tantùm, et propter aliud, et sic est ad inimicos. 2 2. q. 23. 1 ad 2 et ad 3. et q. 25. 8. c.

9 Amicitia non est ad irrationalia. 1ª. q. 20. 2 ad 3. et 2 2. q. 23. 1. c. et q. 25. 3. o.

10 Amicitia non potest esse ad virtutes, nec ad aliqua alia accidentia. 2 2. q. 25. 2. c.

11 Amicitia honesti non est ad vitiosum per se, sed propter aliud. 2 2. q. 23. 1 ad 3.

12 Amicitia conservatur et augetur per exercitium operum amicabilium, et meditationem. 2 2. q. 82. 2 ad 2.

13 Cùm vera amicitia supra virtutem fundetur, quicquid in amico contrariatur virtuti impeditivum est amicitiæ, et quicquid est virtuosum, est provocativum amicitiæ. 2 2. q. 106. 1 ad 3.

14 Per recompensationem beneficiorum, amicitia conservatur. 2 2. q. 106. 1 ad 3.

15 Amicitia vera facit desiderium videndi amicum, et mutuis colloquiis gaudere. 1 2. q. 28. 1. 2 ad 2.

16 Propria amicitiæ sunt quinque, scilicet velle amicum esse et vivere, velle ei bona, operari ei bona, conversari cum eo delectabiliter, et concordia. 2 2. q. 25. 7. c. et q. 27. 2. a. 3. et q. 31. 1. c.

17 Amicitia principaliter intendit conviventes delectare. Sed quando oportet, non veretur contristare eos, propter bonum promovendum, vel propter malum vitandum. 2 2. q. 114. 1 ad 3. et 2 ad 1. et q. 115. 1. c. et q. 116. 2. c. et q. 168. 1 ad 3.

18 Delectationes et utilitates, provenientes ex amicitia, possunt dici merces, non autem amicus propriè, sed causaliter. 1 2. q. 114. 6 ad 3.

19 Homo debet pati detrimenta corporalia propter amicum, non autem spiritualia. 2 2. q. 26. 4 ad 2.

20 Amicis peccantibus magis auxiliandum est ad recuperationem virtutis quàm ad recuperationem temporalium, quæ diu est spes de salute eorum, nec tamen ampliùs est habenda familiaritas sic ad eos. 2 2. q. 125. 6 ad 2.

21 IN COMMUNI. Amicus magis debet subvenire in damnis virtutum, quàm rerum exteriorum. 2 2. q. 25. 6 ad 2. et q. 33. 1. c.

22 Discordia opinionum potest esse inter aliquos, cum amicitia et pace. 2 2. q. 28. 3 ad 2. et q. 37. 1. c.

23 AMIDUM fit de farina per attaminationem et exhalationem, et vaporis admistionem. 3ª. q. 74. 3 ad 4.

1 AMOR notionalis in divinis sumitur tripliciter, scilicet essentialiter, notionaliter, et personaliter. 1ª. q. 37. o.

2 AMOR in divinis est subsistens. 1ª. q. 37. 1 ad 2.

3 Amor ut Dei communicat naturam, non autem ut amor. 1ª. q. 27. 4 ad 3.

4 In divinis non est amor ex amore, quia illi est unus tantùm amor perfectus. 1ª. q. 27. 3 ad 3. et q. 37. 1 ad 4. et q. 41. 6. o.

5 Amor est proprium nomen Spiritûs sancti 1ª. q. 37. 1. o.

6 Spiritus sanctus ut amor, et ut nexus, est media persona, sed est tertia, secundùm ordinem numeri et originis. 1ª. q. 37. 1 ad 3.

7 Spiritus sanctus procedit per modum amoris. 1ª. q. 27. 3. 4. 5. o. et q. 37. 1. o. q. 45. 7. c.

8 Spiritus sanctus ex suo modo procedendi est amor Patris in Filium, et e converso. 1ª. q. 37. 1 ad 2. et 3ª. q. 32. 1. c.

9 Pater amat Filium et e converso, Spiritu sancto, per modum effectûs formalis. 1ª. q. 37. 2. o.

10 Pater amat se Spiritu sancto, non autem generat se Filio, nec spirat se Spiritu sancto. 1ª q. 37. 2 ad 2 et ad 3.

11 Pater et Filius amant nos Spiritu sancto. 1ª. q. 37. 2 ad 3.

12 ESSENTIALIS. Deus amat omnia quæ ab eo sunt. 1ª. q. 20. 2. o. et q. 23. 3 ad 1. et 1 2. q. 110. 1. c.

13 Amor transfert Deum et omne amans extra se. 1ª. q. 20. 2 ad 1.

14 Dilectio Dei duplex, scilicet communis, quâ diligit omnem creaturam; alia specialis, quâ trahit creaturam rationalem supra conditionem ejusdem naturæ, ad participationem sui. 1 2. q. 110. 1. c.

15 Amor ut passio, secundùm suum materiale, non est in Deo, sed tantùm secundùm suum formale. 1ª. q. 20. 1. o. et q. 82. 3 ad 1.

17 Amor Dei causat bonitatem in rebus, sed

et sic amari potest accidens, et res irrationales, non autem primo modo. 22. q. 25. 2. 3. o. et 11. c.

64 Dæmones et cæteri damnati quoad naturam sunt ex charitate amandi, non autem quoad gloriam, nisi voluntate antecedente. 2 2. q. 25. 11. o.

65 ORDO Omne ens naturaliter plus diligit se quàm alterum. 1ª. q. 60. 4 ad 2. et 5 ad 1.

66 Deus plus amat nos quàm e converso. 2 2. q. 26. 12 ad 3.

67 Quodlibet singulare plus naturaliter diligit bonum speciei quàm bonum proprium. 1ª. q. 60. 5. o. et 1 2. q. 109. 3. c.

68 Omnis pars naturaliter plus diligit totum quàm se. 1ª. q. 60. 5. o. et 1 2. q. 19. 10. c. et q. 109. 3. c. et 2 2. q. 26. 3. c. et 4 ad 3.

69 In patria nullus est ordo dilectionis, nisi secundùm propinquitatem ad Deum. 2 2. q. 26. 1 3. c.

70 In patria quilibet plus amat se post Deum quàm alium. 2 2. q. 26. 13. o.

71 Beati voluntate consequente volunt majus bonum alteri meliori quàm sibi, sed intensiùs sibi. Antecedente verò etiam majus bonum volunt sibi. 2 2. q. 26. 1. 3. c.

72 In amore est duplex gradus, scilicet inter diligibilia et diligentis ad dilectum. Primum attendit amans, non autem secundùm, quoad affectum, sed tantùm quoad effectum. 2 2. q. 9. 10. 11. 12. 13. o.

73 Omnes homines æqualiter sunt amandi respectu objecti, non autem respectu actûs. 2 2. q. 26. 6 ad 1.

74 Unus proximus est magis amandus quàm alius, secundùm majorem unionem. 2 2. q. 26. 6. o. et q. 44. 8 ad 2.

75 Propinquiores debent plus amari quàm meliores, et firmiùs, et multipliciùs. 2 2. q. 26. 7. 8. o et q. 32. 9. o. et q. 44. 8 ad 2 et ad 3.

76 Parentes debent plus filiis amari ratione objecti, sed e converso ratione amantis. 1ª. q. 96. 3 ad 2. et 1 2. q. 100. 5 ad 4. et 2 2. q. 26. 9. o. et 1 2. ad 3. et q. 31. 3 ad 4.

77 Parentes debent uxores plus amari ratione objecti, sed e converso ratione diligentis. 2 2. q. 26. 11. o.

78 Consanguinei debent plus aliis amari. 2 2. q. 26. 8. o.

79 In naturalibus quilibet tenetur magis amare consanguineos, et in civilibus concives, et in militaribus commilitones. 2 2. q. 26. 8. o. et q. 31. 3. c. ad 2.

80 Filii debent plus amari quàm fratres. 1ª. q. 96. 3 ad 2.

81 Mater plus amat quàm pater, qui debet plus amari quàm mater. 2 2. q. 26. 10. o.

82 Filii fontis debent plus amari in spiritualibus quàm filii carnis, non autem in aliis. 2 2. q. 26. 8 ad 2.

83 Benefactor plus diligit quàm beneficiatus. 2 2. q. 26. 12. o.

84 Dilectio inimicorum est perfectior et magis meritoria quàm dilectio amicorum. 2 2. q. 27. 7. o. et 8 ad 2.

85 Amor naturalis non est passio, sed connaturalitas rei. 1 2. q. 26. 1. 2. o.

86 Amor naturalis est inclinatio ad aliquid. 1ª. q. 60. 1 o. et 1 2. q. 26. 1. 2. o.

87 Amor naturalis nihil aliud est quàm inclinatio naturæ indita ab auctore naturæ. 1ª. q. 60. 1 ad 3.

88 Dilectio naturalis est respectu finis, sed electiva est respectu eorum quæ sunt ad finem. 1ª. q. 60. 2. c. et 4 ad 3.

89 Dilectio naturalis est principium electivæ. 1ª. q. 60. 2. c. et q. 62. 2. c. et q. 82. 1. c. fi. et 1 2. q. 10. 1. c. et q. 17. 9 ad 2. et q. 41. 3. c. et q. 91. 2 ad 2. et 2 2. q. 154. 12. c. et q. 155. 2. c.

90 Omnis dilectio naturalis est recta non rectitudine charitatis, licèt una rectitudo perficiat aliam, sed rectitudine naturali. 1ª. q. 60. 1 ad 3.

91 Amor naturalis est triplex, scilicet in appetitu naturali, sensitivo, et intellectivo. 1ª. q. 60. 1. c.

92 Amor naturalis est in omni re, in omni potentia, et membro. 1ª. q. 60. 1. c. et 1 2. q. 26. 1 ad 3.

93 Quælibet res naturali dilectione amat se, et quidquid est idem ei in natura. 1ª. q. 60. 3. 4. c. et 1 2. q. 10. 1. c. et q. 77. ad 4 et 1. et 2 2. q. 67. 5 ad 1. et q. 126. 1. c.

94 Amor sui tripliciter se habet ad charitatem, scilicet contrariè, inclusivè, et concomitanter. 2 2. q. 19. 6. o.

95 Amare se dicitur aliquis tripliciter, scilicet justè, injustè, et indifferenter. 2 2. q. 25. 7. c.

96 Amor sui est vituperabilis, quando est nimius respectu sui vel exteriorum. 1 2. q. 29. 4 ad 3. et q. 77. 4 ad 1.

97 Amor sui inordinatus est causa omnis peccati. 1 2. q. 77. 4. o. et 5. c. et q. 84. 2 ad 3. et 2 2. q. 25. 7 ad 1. et q. 153. 5 ad 3.

98 Amare se secundùm substantiam convenit omnibus, secundùm carnem principaliter vel secundùm sensum peccatoribus tantùm, sed secundùm spiritum bonis tantùm. 2 2. q. 25. 4 ad 3. et 7. o. et q. 117. 1 ad 1.

99 Unio quadruplex, scilicet realis, similitudinis, affectûs, et substantialis. Prima est effectus amoris. Secunda et quarta est causa ejus. Tertia est amor. 1 2. q. 28. 1 ad 2.

100 Unio amantis ad amatum duplex, scilicet realis, et affectus. 1 2. q. 25. 2 ad 2. et q. 28. 1. c.

101 Amor triplex, scilicet naturalis, sensitivus, et intellectivus. 1ª. q. 60. 1. c. et 1 2. q. 26. 1. c. et q. 28. 6 ad 1. et q. 41. 3. c. et 2 2. q. 26. 3. c.

102 Amor duplex, scilicet amicitiæ, et concupiscentiæ. 1ª. q. 60. 3. c. et 4 ad 3. et 1 2. q. 26. 4. o. et q. 28. 1. c. et 2 2. q. 17. 8. c. et q. 23. 1. c.

103 Amor est inæqualis dupliciter, scilicet secundùm inæquale bonum, et secundùm magis et minus. 1ª. q. 20. 3. o. et 2 2. q. 26. 6.

104 Dilectio est tantùm in voluntate, sed amor propriè in sensitivo, licèt transferatur etiam ad voluntatem. 1 2. q. 26. 3. o.

49 Corpora assumpta ab angelis sunt de aere inspissato. 1ª. q. 51. 2 ad 4.

50 Corpora assumpta ab angelis non habent virtutes naturales quas ostendunt, nec operationes vitæ, sed communes etiam inanimatis. 1ª. q. 51. 3. o. et 3ª. q. 55. 6 ad 1.

51 Angelus potest esse simul cum corpore. 1ª. q. 52. 3 ad 2.

52 In eodem corpore simul sunt anima formaliter dans esse, et operans operationes naturales, et angelus operans operationes supernaturales. 1ª. q. 52. 3 ad 3.

53 Angeli administrant et gubernant omnem creaturam corpoream. 1ª. q. 110. 1. o.

54 Deus non produxit corpora mediantibus angelis. 1ª. q. 65. 3. o.

55 Formæ corporum non creantur ab angelis. 1ª. q. 65. 4. o. et q. 91. 2. c. et q. 110. 2. o.

56 Nec anima creatur ab angelis. 1ª. q. 90. 3. o. et 1 2. q. 3. 7 ad 2. et 2 2. q. 85. 2. c.

57 Essentia angeli non indiget loco. 1ª. q. 61. 4 ad 1. et q. 102. 2 ad 2. et q. 112. 1 ad 2.

58 Esse in loco dicitur de angelis æquivocè, respectu corporalium. 1ª. q. 52. 1. c. et q. 63. 1. c.

59 Deus angelus, et anima non continentur à loco, sicut corpora, sed continent eum. 1ª. q. 8. 1 ad 2. et q. 52. 1. c. fi. et q. 53. 1. c. et 2. c. fi.

60 Angelus non est in loco, nisi secundùm contactum virtutis. 1ª. q. 8. 2 ad 1. et ad 2. et q. 52. o. et q. 53. o.

61 Angelus est in loco diffinitivè, non autem circumscriptivè. 1ª. q. 8. 2 ad 1. et q. 52. 1. 2. o. et q. 53. 1. c. et 1 2. q. 94. 2. c.

62 Locus angeli potest esse divisibilis, et indivisibilis. 1ª. q. 52. 2. c. et q. 53. 1. o. et 2 ad 7.

63 Angelus non est simul in pluribus locis. 1ª. q. 52. 2. o. et q. 53. 1. c. et q. 112. 1. c.

64 Plures angeli non possunt esse simul in eodem loco. 1ª. q. 52. 2.o.

65 Non oportet quòd si aliquis angelus movet cœlum, quòd sit ubique. 1ª. q. 52. 2. c.

66 Operatio angeli diffinita est ad unum locum, respectu operati et operantis, non autem Deus, quia operatio ejus est determinata tantùm primo modo. 1ª. q. 52. 2. c.

67 Angelus movetur localiter, tamen æquivocè aliis rebus. 1ª. q. 53. 1. o.

68 Motus angeli in loco nihil aliud est quàm diversi contactus diversorum locorum successivè. 1ª. q. 53. 1. c.

69 Motus angeli est successio diversarum operationum ejus. 1ª. q. 12. 10 ad 2. et q. 63. 6 ad 4. et q. 53. o. et q. 73. 2. c.

70 Motus angeli non est actus imperfecti, sed existentis in actu. 1ª. q. 53. 1 ad 2 et ad 3.

71 Motus angeli non est propter indigentiam suam, sed nostram. 1ª. q. 53. 1 ad 3. et q. 55. 2 d 3.

72 Motus angeli potest esse continuus et discontinuus, sicut vult. 1ª. q. 53. 1. o. et 2. c. et 3. c.

73 Angelus dum movetur partim est in utroque termino. 1ª. q. 53. 1 ad 1. et 3 ad 3.

74 Angelus dum movetur motu continuo, in principio est in toto loco divisibili à quo incipit moveri; sed dum est in ipso moveri, est in parte loci quem deserit, et in parte loci quem occupat. 1ª. q. 53. 1 ad 1 et 3 ad 3.

75 Motus continuus angeli necessariò est per omnia media, sed discontinuus potest esse sine medio. 1ª. q. 53. 2. o.

76 Motus angeli non est in instanti, sed in tempore. 1ª. q. 53. 3. o. et 3ª. q. 57. 3 ad 3.

77 Angelus movetur secundùm totam vim suam in id quod agit. 1ª. q. 62. 6. o. et q. 63. 8 ad 3.

78 Motus angeli non habet ordinem ad motum primi mobilis. 1ª. q. 53. 3. c. fi. et q. 63. 6 ad 4. et q. 91. 2 ad 3.

79 Velocitas motûs angeli non est secundùm quantitatem virtutis ejus, sed secundùm voluntatem ejus. 1ª. q. 53. 3 ad 1.

80 Angeli sunt immutabiles et incorruptibiles. 1ª. q. 92. c. et q. 10. 5. c. et fi. et q. 50. 5. o. et q. 61. 2 ad 3. et q. 75. 6. c. fi. et q. 97. 1. c.

81 Angeli sunt mutabiles tripliciter, scilicet quoad electionem finis, applicationem virtutis ad diversa, et per annihilationem. 1ª. q. 9. 2. c. et q. 10. 5. c.

82 Motus illuminationis angeli triplex, scilicet circularis, rectus, et obliquus. 2 2. q. 180. 6 ad 2.

83 Unus angelus agens in virtute imperii Dei est sufficientis virtutis ad educendum in actum totum quod divinâ virtute operandum est circa corpus aliquod supra actus naturales. 1ª q. 112. 2. c.

84 Omnia corpora obediunt angelis ad nutum motu locali, non autem formali. 1ª. q. 65. 4. c. fi. et q. 91. 2. c. et q. 105. 1 ad 1. et q. 110. 2. 3. o. et q. 111. 3. c. et q. 114. 4 ad 2. et q. 117. 3. c. ad 3. et 4 ad 1. et 1 2. q. 80. 2. c.

85 Angelus potest immutare omnes sensus hominis interiores et exteriores. 1ª. q. 111. 3. 4. o. et q. 114. 4 ad 2.

86 Angelus non potest aliquam formam imprimere in imaginatione, nisi mediante sensu extrinseco. 1ª. q. 111. 3 ad 2.

86 Angelos immutare voluntatem nostram est omnino hæreticum. 1ª. q. 106. 2. c. et 1 2. q. 80. 3 ad 1. et 2 2. q. 174. 5 ad 4.

87 Angelus potest immutare voluntatem hominis, persuadendo solùm, vel concitando passiones. 1ª. q. 106. 2. c. et q. 111. 2. o. et q. 114. 2 ad 3. et q. 115. 4 ad 1. et 1 2. q. 9. 6 ad 2. et q. 75. 3. o. et q. 80. 1. o.

88 Angelus superior movet voluntatem angeli inferioris aliqualiter ut objectum, persuadendo, non autem de necessitate, nec ex parte potentiæ. 1ª. q. 106. 2. o.

89 Angeli dupliciter possunt agere in animas nostras, s. confortando intellectum, et illustrando phantasmata. 1ª. q. 111. 1. c.

90 Boni angeli possunt imprimere in intellectum nostrum, non autem mali. 1 2. q. 80. 2. c. et 2 2. q. 96. 1. c. et q. 172. 2 ad 1.

91 Boni angeli possunt imprimere in intellectum nostrum confortando, non autem imprimendo lumen. 1ª. q. 111. 1. o.

92 Angeli mali imprimunt in phantasmata, applicando ad ea lumen suum. 1 2. q. 80. 2. o.

93 Substantiæ separatæ, i. angeli, non sunt

principia intellectûs humani, cùm creatio intellectûs humani sit immediatè à Deo. 1ª. q. 65. 3. c.

94 Bonæ cogitationes attribuuntur altiori principio, s. Deo, licèt angelorum ministerio procurentur. 1ª. q. 111. 2 ad 2. fi.

95 Angeli sunt supra tempus, et supra motum omnium corporalium, non autem supra tempus successionum esse ipsorum, et operationum eorum. 1ª. q. 61. 2 ad 2. et q. 62. 5 ad 2. et q. 84. 4 ad 1.

96 Intelligere angeli est supra tempus. 1 2. q. 113. 7 ad 5.

97 Intelligere angeli est supra tempus corporalium, et est in tempore alio. 1ª. q. 57. 3 ad 2.

98 Tempus angeli est alterius rationis à tempore aliorum. 1ª. q. 53. 3. c.

99 Tempus angeli potest esse continuum, et discretum, sicut et motus ejus. 1ª. q. 53. 3. o.

100 Tempus angeli discretum nullam proportionem habet ad tempus aliorum, sed continuum sic. 1ª. q. 53. 3 ad 1.

101 Tempus angeli componitur ex instantibus, quia est discretum. 1ª. q. 63. 6 ad 4. et 1 2. q. 113. 7 ad 4.

102 Operatio angeli successiva, i. motus, s. intellectio et affectio, mensuratur tempore, non autem ævo. 1ª. q. 10. 5 ad 1. et q. 12. 10 ad 2.

103 Esse angeli mensuratur sæculo, cognitio naturalis tempore, sed visio beata, æternitate. 1ª q. 10. 5 ad 1 et ad 3.

104 Esse angeli, et substantia ejus mensuratur ævo. 1ª. q. 10. 5 ad 1.

105 Visio beata angeli mensuratur ævo. 1ª. q. 10. 5 ad 1.

106 Numerus. Numerus angelorum non est de genere quantitatis, sed est multitudo transcendens et formalis. 1ª. q. 50. 3. c. et q. 50. 3 ad 1.

107 Numerus angelorum excedit omnem numerum corporalium. 1ª q. 50. 3. o. et q. 112. 4 ad 2.

108 Angeli boni sunt in majori numero quàm mali. 1ª q. 63. 9. o.

109 In angelis sunt tres hierarchiæ secundùm triplicem gradum cognitionis eorum. 1ª. q. 108. 1. o.

110 In qualibet hierarchia sunt tres ordines. 1ª. q. 108. 2. o.

111 In quolibet ordine sunt multi angeli. 1ª. q. 108. 3. o.

112 Distinctio hierarchiarum et ordinum in angelis est à natura, sed completur per dona gratiæ. 1ª q. 108. 4. o. et 8. c. et q. 109. 1. c.

113 Distinctio ordinum in angelis est secundùm distinctionem actuum et officiorum. 1ª. q. 108. 2. o. et q. 110. 1 ad 3. fi.

114 Ordines angelorum sunt tantùm novem. 1ª. q. 108. 2. c.

115 Gradus in ordinibus angelorum bene ordinantur. 1ª. q. 108. 2 ad 2. et 6. o.

116 Tota ratio ordinis in angelis est ex propinquitate ad Deum. Ideo propinquiores Deo sunt gradu sublimiores et scientiâ clariores, non autem in hominibus. 1ª. q. 106. 3 ad 1. et q. 107. 2. c.

117 Angeli in confinibus suorum ordinum magis conveniunt quàm cum extremis suorum ordinum. 1ª. q. 108. 3 ad 3.

118 Angeli unius ordinis non sunt æquales. 1ª. q. 10. 6. c. fi. et q. 47. 2. c. et q. 50. 4. c. et q. 108. 3. o. et q. 113. 3 ad 1.

119 Omnes ordines primæ hierarchiæ assimilantur ministris regis circa personam ejus, s. cubiculariis, consiliariis, et assessoribus. Secundæ autem officialibus regni in communi, s. dominis curiæ, principibus militiæ, et judicibus curiæ. Tertiæ verò deputatis ad certas partes regni, s. præpositis, balivis, et hujusmodi. 1ª. q. 108. 6. c.

120 Ad primam hierarchiam pertinet consideratio finis. Ad secundam dispositio universalis de agendis. Ad tertiam verò executio operis. 1ª. q. 108. 6. c.

121 Ordines angelorum sunt connexi ad invicem, et ad nostram hierarchiam. 1ª. q. 108. 1. o.

122 Omnes homines, et omnes angelorum ordines sunt una hierarchia. 1ª. q. 108. 1. c. ad 1. et 3ª. q. 8. 4. c.

123 Homines assumentur ad omnes ordines angelorum. 1ª. q. 108. 8. o. et q. 68. 9 ad 3. et 1 2. q. 4. 5 ad 6.

124 Angelus inferioris ordinis non assumetur ad superiorem ordinem. 1ª q. 108. 8 ad 1.

125 Quilibet angelus magis habet proprium ordinem et officium quàm quæcumque stella. 1ª. q. 108. 3. c. ad 2.

126 Minimus ordo angelorum est superior supremo ordine nostræ hierarchiæ. 1ª. q. 108. 2 ad 3. et q. 117. 2. c. ad 3.

127 Proprietates et officia in ordinibus angelorum et Ecclesiæ accipiuntur ex nominibus eorum. 3ª. q. 67. 1. c.

128 Ordines angelorum semper durabunt. 1ª. q. 108. 7. c.

129 Excellentia cujuslibet angeli inferioris continetur in excellentia cujuslibet superioris, et non e converso. 1ª. q. 108. 5 ad 6.

130 Omnes perfectiones sunt communes omnibus angelis, sed perfectiùs et abundantiùs sunt in superioribus quàm in inferioribus. 1ª. q. 106. 4. o. et q. 108. 2 ad 2. et 5. c. et 1 2. q. 24. 3 ad 3.

131 Inferiores angeli exercent officia superiorum in virtute superiorum. Ideo infimi possunt arcere dæmones, et facere miracula. 1ª. q. 112. 2 ad 2. et q. 113. 3 ad 3.

132 Essentia superioris angeli est nobilior, et virtus efficacior ad intelligendum et ad agendum in res exteriores, quàm essentia et virtus inferioris. 1ª. q. 89. 1. c. fi. et q. 108. 1. 3. 4. c.

133 Nihil prohibet dicere inferiores angelos administrare inferiora corpora, et superiores superiora, et summos assistere Deo. 1ª. q. 63. 7. c.

134 Ordo in angelis nunquam à Deo prætermittitur, quin semper inferiora per superiora moveantur, et non e converso. 1ª. q. 106. 3. c. et q. 112. 2. c.

135 Quilibet angelus est simpliciter major quolibet viatore secundùm conditionem statûs, non autem secundùm meritum. 1ª. q. 108. 2 ad 3.

136 Formæ superiorum angelorum sunt universaliores formis inferiorum. 1ª. q. 55. 3. o. et q. 89. 1. c. et q. 110. 1. c. et q. 116. 1. c.

137 Scientia superiorum angelorum dicitur

esse universalior quoad eminentiorem modum intelligendi. 1ª. q. 106. 4 ad 1.

138 Cognitio superiorum angelorum est perfectior quàm cognitio inferiorum. 1ª. q. 89. 1. c. . et q. 106. 4. o. et 1 2. q. 130. 5. c. fi.

139 Superiores angeli idem cognitum perfeciùs et clariùs cognoscunt quàm inferiores. 2 2. . 2. 6. c.

140 Pauciores sunt formæ intelligibiles in intellectibus superiorum angelorum, quia lumen intellectuale in eis minùs dividitur. 1ª. q. 89. 1. c. co. 2.

141 Angelus superior per unam speciem potest plura intelligere quàm inferior. 1ª. q. 5. 5. 1. o. et q. 89. 1. c. co. 2.

142 Superiores angeli perspicaciùs divinam sapientiam contemplantes, plura et altiora mysteria gratiæ cognoscunt in visione Dei, quæ inferioribus eos illuminando manifestant. 1ª. q. 57. 5. c.

143 Angelus superior illuminat inferiorem. 1ª. q. 106. 1. 3. o. et q. 107. 2. c. et q. 108 principio. et q. 113. 2 ad 2. et q. 117. 2. c. et 1 2. q. 112. 1 ad 3. et 2 2. q. 2. 6. o.

144 Angelus superior instruit inferiorem de omnibus quæ scit. 1ª. q. 106. 4. o. et 2 2. q. 81. 4 ad 2.

145 Usque ad diem judicii semper nova aliqua supremis angelis revelantur divinitùs de iis quæ pertinent ad dispositionem mundi, et præcipuè ad salutem electorum. Unde semper remanet unde superiores angeli inferiores illuminent. 1ª. q. 106. 4 ad 3.

147 Angelus inferior nunquam illuminat superiorem, nec potest. 1ª. q. 106. 3. o. et q. 107. 2. c. et q. 108 principio. et q. 117. 2. c.

148 Prælatio. Boni angeli habent prælationem super angelos malos. 1ª. q. 109. 4. o.

149 Boni angeli inferiores secundùm naturam, habent prælationem super angelos malos superiores secundùm naturam. 1ª. q 109. 4 ad 3.

150 Superiores angeli mali habent prælationem super inferiores angelos malos. 1ª. q. 63. 8. o. et q. 109. 2. o.

151 Angeli præsidentiam habent super ista inferiora immediatam. 1ª. q. 110. 1 ad 2 et ad 3.

152 Minimus angelus habet altiorem et universaliorem virtutem, quàm aliquod genus corporalium, sed Deus diversos angelos præposuit cuilibet generi corporum. 1ª. q. 110. 1 ad 3.

153 Anima secundùm ordinem naturæ non præfertur alteri animæ, sicut dæmones ordine naturæ præferuntur hominibus. 1ª. q. 64. 4 ad 2.

154 Prælatio malorum angelorum fundatur super justitiam Dei, non autem super justitiam eorum. 1ª. q. 109. 2 ad 1.

155 Prælatio angelorum post diem judicii cessabit quoad ministeria circa nos. 1ª. q. 64. 4. c.

156 Intellectus angeli est deiformis, quia non habet cognitionem à rebus, nec per sensum, nec cum discursu, sicut in nobis. 1ª. q. 84. 2. c. fi. et 2 2. q. 180. 6 ad 2.

157 Intellectus angeli est semper in actu, et nunquam in potentia. 1ª. q. 50. 1 ad 2. et q. 54. 4. c.

158 Intellectus angeli est in potentia essentiali et accidentali respectu revelandorum, sed respectu naturaliter cognitorum est tantùm in potentia accidentali. 1ª. q. 58. 1. o. et q. 62. 1. c. et 1 2. q. 50. 5. c.

159 Intellectus angeli semper est in actu secundo, et in nullà potentia respectu verbi Dei. 1ª. q. 58. 1. c. et 2 2. q. 180. 6 ad 2.

160 In intellectu angeli beati non potest esse falsitas. 1ª. q. 58. 5. o.

161 Intellectus et voluntas in angelis differunt realiter. 1ª. q. 59. 2. o.

162 In angelis sunt tantùm duæ potentiæ, sc. intellectus et voluntas. 1ª. q. 54. 5. c. et q. 79 1 ad 3.

163 Intellectus angeli est medius inter intellectum Dei et hominis virtute et modo cognoscendi, quia similitudo ejus non est essentia ejus sicut in Deo, nec accepta à rebus sicut in nobis, sed per influxum à Deo. 1ª. q. 84. 2. c. fi.

164 Intellectus angeli non habet defectum sui generis sicut noster, sed tantùm respectu intellectûs Dei. 1ª. q. 12. 4 ad 2.

165 In angelis non est intellectus agens, et possibilis. 1ª. q. 54. 4. o.

167 Intellectus possibilis angeli est in potentia respectu luminis divini, noster autem etiam respectu specierum à rebus acceptarum. 1ª. q. 54. 4. o.

168 Intellectus angeli est completus per species connaturales omnium quæ naturaliter cognoscere potest, non autem intellectus noster. 1ª. q. 54. 4. o. et q. 55. 2. o. et q. 59. 3 ad 2. et q. 60. 2. o. et q. 76. 5. c. et q. 84. 3 ad 1. et q. 91. 1 c. et q. 109. 3 ad 3.

169 Intellectus Dei et angeli statim totam rei cognitionem habent, intellectus autem noster paulatim. 1ª. q. 85. 5. c. et 1 2. q. 5. 1 ad 1. et 2 2. q. 180. 3. c.

170 In angelis est aliqua nescientia. 1ª. q. 12. 8. o. et qu. 58. 5. o. et q. 101. 1 ad 2. et q. 106. 2 ad 1. et 1 2. q. 76. 2. c. et 2. 2 q. 52. 8. c.

171 Angeli ignorant aliqua supernaturalia, non autem aliquid cognoscibile, ab eis naturaliter, sed intellectus noster ignorat utroque modo. 1ª. q. 58. 5. c.

172 Connaturale est intellectui nostro cognoscere naturas in materia, angelico autem sine materia, sed intellectui divino esse subsistens. 1ª q. 12. 4. c. et q. 85. 1. c.

173 Intellectus Dei est sicut actus totius entis, ideo solus est actus purus ; angelicus autem est semper in actu suorum intelligibilium, non autem intellectus noster, sed est in potentia. 1ª. q. 79. 2. c. et q. 87. 1. c. et 1 2. q. 49. 4. c. et q. 50. 5. c. et q. 51. 1 ad 2.

174 Intellectus Dei est suum intelligere, non autem intellectus angeli, nec intellectus hominis. 1ª. q. 54. 1. c. et q. 87. 3. c.

175 Angelus dicitur mens et intellectus, quia solam cognitionem intellectivam habet. 1ª q. 54. 3 ad 1. et 5. c. et q. 79. 1 ad 3.

176 Objectum. Objectum primum intellectûs angeli est ejus essentia, intellectus verò nostri conjuncti, objectum est quidditas rei materialis. 1ª. q. 12. 4. c. et q. 84. 7. c. et q. 85. 1. c. et q. 87. 3. c.

177 Angelus uno et eodem actu primo simul

2 2. q. 148. 1 ad 3. et 3ª. q. 15. 2 ad 1. et q. 19. 2. c.

196 Sicut Deum in cœlo esse dicimus, ita animabus beatis, quæ deitatis perfectè participes sunt, assignari; animabus verò quæ hujus deitatis sunt expertes, contraria loca deputari asserimus. Suppl. q. 69. 1. c.

197 Animæ è carcere corporis liberatæ præmio consecuto in cœlum aut pœnâ debitâ inflictâ, in infernum feruntur. Suppl. q. 69. 2. o.

198 Fieri non potest ut animæ vel de paradiso vel de inferno simpliciter exeant. Suppl. q. 69. 3. c.

199 In anima separata potentiæ sensitivæ et aliæ similes non remanent simpliciter, sed secundùm quid, hoc est eo modo quo principiata sunt in suis principiis. Suppl. q. 70. 1. c.

200 Actus sensitivarum potentiarum nullo modo remanent in anima soluta à corpore, nisi fortassis tanquam in radice remota. Suppl. q. 70. 2 c.

1 ANIMAL. Essentia. Animal est quod habet naturam sensitivam, rationale verò, quod habet naturam intellectivam. 1ª. q. 3. 5. c. et q. 85. 5 ad 4. et 5 ad 3. et 1 2. q. 67. 5. c.

2 Quædam animalia dicuntur esse ex aqua, quia plus habent de aqua quàm alia animalia, licèt in omnibus prædominetur terra. 1ª. q. 71 ad 2.

3 Quædam animalia sunt media inter aquatica et terrestria, licèt magis conveniant cum altero, cum quo magis computantur. 1ª. q. 71 ad 4.

4 Animalia terrestria sunt perfectiora avibus et piscibus. 1ª. q. 72 ad 1.

5 Non quælibet pars animalis est animal, quia non habet animam primo, sed in ordine ad totum. 1ª. q. 76. 8. c. fi. ad 2 et ad 3.

6 Pars animalis perfecti non est animal, quia non habet distinctionem organorum et operationum quæ requiruntur. 1ª. q. 5. 3 ad 2.

7 Partes animalis non sunt in specie, nec differunt specie, sed sunt diversarum dispositionum. 1ª. q. 76. 5 ad 3.

8 Dextra est nobilior pars corporis animalis. Ideò qui ad dextram alicujus sedet, nobilissimo modo ei conjungitur. 1ª. q. 102. 1. c. fi.

9 Diversa animalia ad ornatum diversorum elementorum pertinent, s. aves aeris, et pisces aquæ, cætera autem terræ. 1ª. q. 71. 72. o.

10 GENERATIO. Animalia quælibet præter perfecta, possunt generari ex semine, et sine semine per putrefactionem. 1ª. q. 91. 2 ad 2.

11 Virtus cœli loco spermatis cum elementis, sufficit ad generationem animalium imperfectorum, non autem perfectorum. 1ª. q. 45. 8 ad 3. et q. 70. 3. c. et q. 71 ad 1. et q. 91. 2 ad 2.

12 Species animalium de novo generatæ per putrefactionem, fuerunt productæ in primis sex diebus in suis principiis. 1ª. q. 74. 1 ad 3.

13 Generatio hominis et multiplicatio, etiam quoad individua, est de principali intentione naturæ, non autem aliorum animalium, nisi secundùm speciem. 1ª. q. 50. 4 ad 4. et q. 98. 1. o.

14 In generatione animalis, præcipuè hominis, sunt necessariæ multæ generationes non continuæ, sicut etiam multæ formæ. 1ª. q. 118. 2 ad 2.

15 Motus sursum est naturalis animali secundùm animam, non autem secundùm corpus. 1 2. q. 6. 5 ad 3.

16 Motus appetitûs animalis prævenitur ab exteriori motu dupliciter, scilicet secundùm sensus, et secundùm corpus. 1 2. q. 6. 1 ad 2.

17 Quædam animalia mox nata habent movere se, et usum membrorum, non propter nobilitatem, sed propter siccitatem cerebri. 1ª. q. 99. 1 ad 2.

18 Animalia pugnant propter cibum et coitum. 1ª q. 81. 2. c. fi.

19 Quædam animalia abhorrent coire cum matre, ut equus, et camelus. 2 2. q. 154. 9 ad 2.

20 Animalia bruta non prosequuntur convenieus, nec fugiunt nociva per rationis deliberationem, sed per naturalem instinctum æstimativè, similiter et pueri. 1ª. q. 83. 1. c. et 1 2. q. 11. 2. c. et q. 15. 2. c. et q. 16. 2 ad 3. et q. 17. 2 ad 3. et q. 46. 4 ad 2. et 7 ad 2.

21 Animalia bruta non intendunt aliquid manifestare, vel repræsentare, quia hoc est proprium rationis conferentis signum ad signatum : sed agunt ex instinctu naturali aliquid ad quod sequitur hoc. 2 2. q. 110. 1. c.

22 Aves docent pullos suos volare, et similia : quia mox nata bruta non habent ita perfectum usum industriæ naturalis, sicut postea. 1ª. q. 101. 2 ad 3.

23 Animalia bruta sunt sagacia, quia diriguntur à Deo, sicut horologia. 1 2. q. 13. 2 ad 3.

24 Cognitio est in animalibus brutis propter necessitatem actionis tantùm. 1ª q. 91. 3 ad 3. et 1 2. q. 31. 6. c.

25 Homines in statu innocentiæ non indigebant aliis animalibus, nisi ad experimentalem cognitionem eorum. 1ª. q. 96. 1 ad 3.

26 Appetitus animalis bruti non est liber. 1ª. q. 59. 3. c. et q. 83. 1. c. et 1 2. q. 11. 2. c. et q. 13. 2 ad 2 et ad 3. et q. 26. 1. c.

27 Electio non convenit animalibus brutis. 1 2. q. 13. 2. o.

28 Intentio propriè non convenit animalibus brutis. 1 2. q. 12. 5. o.

29 Delectatio propriè convenit animalibus brutis, non autem gaudium. 1 2. q. 31. 3. c.

30 Animalia bruta non delectantur visibilibus, odoribus, et sonis, nisi in ordine ad sustentationem naturæ. 1ª. q. 91. 3 ad 3. et 1 2. q. 31. 6. c. et q. 35. 2 ad 3. et 2 2. q. 141. 4 ad 3. et q. 167. 2. c.

31 Omne animal naturaliter abstrahitur à delectationibus venereis, et gustûs, per dolores corporis. 1 2. q. 29. 3 ad 1. et q. 35. 6. c. fi. ad 1.

32 Animalia ferociora non erant mansueta ante peccatum Adæ, nec comedebant herbas, sed carnes sicut nunc. 1ª. q. 96. 1 ad 2.

33 Animalia bruta appetunt excellentiam, et irascuntur contra derogantia ei, non autem honorem. 1 2. q. 47. 2 ad 2.

34 IN COMMUNI. Homo ex parte suæ temperatissimæ complexionis, non habet superexcellentiam alicujus passionis animæ, quam habent cætera animalia, secundùm quòd deviant ab hac æqualitate, ut leo in audacia, canis in ira, lepus in timore, et sic de aliis. 1 2. q. 46. 5 ad 1.

35 Quæ tantùm vivunt, i. plantæ, sunt propter omnia animalia, et hæc propter hominem, et

omne imperfectius, propter perfectius. 1ª. q. 65. 2. c. et 2 2. q. 64. 1. 2. c. et q. 66. 1. c.

36 Omnia animalia sunt subjecta homini, vel totaliter, ut mansueta, vel in parte, ut alia, sed non omnia obediunt ei propter peccatum. 1ª. q. 96. 1. o.

37 Bruta quandoque puniuntur in pœnam dominorum suorum. 2 2. q. 108. 4 ad 3.

38 In brutis est similitudo boni moralis, scilicet virtutum, secundùm passiones tantùm. 1 2. q. 24. 4 ad 3.

39 Bruta invocant Deum, inquantum naturaliter desiderant bonitatem ejus. Sed obediunt ei, inquantum naturalis instinctus eorum movetur à Deo. 2 2. q. 83. 10 ad 3.

40 Lex. Distinctio animalium immundorum à mundis non erat ante legem Moysi, quoad esum, nisi propter abominationem vel consuetudinem, sed bene quoad sacrificia. 1 2. q. 103. 1 ad 4.

41 Expositio animalium mundorum secundùm legem. 1 2. q. 102. 3 ad 2.

42 Expositio animalium immundorum secundùm legem. 1 2. q. 102. 6 ad 1 et ad 2.

43 Animal sacrificandum debebat habere quatuor, s. integritatem, sanitatem, suavitatem, et sal. 1 2. q. 102. 3. c. ad 2 et ad 7.

44 Animalia ante octo dies non offerebantur, propter suam teneritudinem. 1 2. q. 102. 3 ad 7. et 5 ad 1. et 3ª. q. 70. 3 ad 3.

45 In lege veteri offerri solebant quinque animalia figurantia eorum sacrificium, i. Christum, s. vitulus, capra, ovis, turtur, et columba. 1 2. q. 112. 3 ad 2.

46 Deus providit quòd in sacrificiis propter paupertatem non valens offerre animal quadrupes, offerret aves. Si non panes, vel farinam, vel spicas. 1 2. q. 102. 3 ad 12.

47 Quantò gravius est peccatum, tantò vilior species animalis offerebatur in sacrificiis, s. capra pro idolatria, vitulus pro ignorantia sacerdotis, et hircus pro negligentia principis. 1 2. q. 102. 3 ad 11.

Animata generant et conservantur à principio motivo intrinseco, sed inanimata tantùm ab extrinseco. 1ª. q. 78. 1. 2. o.

1 Animus pro vi irascibili ponitur, ut patet per Philosophum, ubi dicit, quòd in sensitivo appetitu est desiderium et animus, i. concupiscibilis, et irascibilis. 2 2. q 129. 1. a. 1 ad 1.

2 Moderatio animi quandoque provenit ex quadam dulcedine affectûs, quâ quis abhorret omne illud quod potest alium tristare. Et ideò dicit Seneca, quòd temperantia est quædam lenitas animi. Nam austeritas e contrario animi videtur esse in eo, qui non veretur alios contristare.

Nisi propter aliquam causam necesse sit aliquando alios utiliter contristare. 2 2. q. 114. 2 ad 1. fi. et q. 157. 3 ad 1. fi.

1 Annexum spiritualibus potest esse aliquid dupliciter, s. vel sicut ex spiritualibus dependens, sicut habere beneficia ecclesiastica dicitur spiritualibus esse annexum, quia non competit, nisi habenti officium clericale. Unde hujusmodi nullo modo possunt esse sine spiritualibus. Et propter hoc ea nullo modo vendere licet, quia eis venditis, intelliguntur etiam spiritualia venditioni subjici. Quædam autem sunt annexa spiritualibus inquantum ad spiritualia ordinantur, sicut jus patronatûs quod ordinatur ad præsentandum clericos ad ecclesiastica beneficia, et sicut vasa sacra, quæ ordinantur ad sacramentorum usum. Unde hujusmodi non præsupponunt spiritualia, sed magis ea ordine temporis præcedunt, et ideò aliquo modo vendi possunt, non autem inquantum sunt spiritualibus annexa. 2 2. q. 100. 4. c.

1 In mutationibus naturalibus terminus à quo, i. forma annihilatur, nisi inquantum manet in potentia in suo subjecto. 1ª. q. 104. 4 ad 3.

2 Nulla creatura annihilatur, sed quælibet secundùm aliquid perseverabit in æternum. 1ª. q. 65. 1 ad 1. et q. 103. 1 ad 2. et q. 104. 4. c.

3 Agens. Si Deus subtraheret actionem suam, omnia subitò annihilarentur. 1ª. q. 8. 1. c. et q. 9. 2. c. et q. 50. 5 ad 3. et q. 104. 1. c. et 1 2. q. 109. 2 ad 2. et 8. c.

4 Solus Deus potest aliquid annihilare. 1ª. q. 9. 2. c. et 3ª. q. 13. 2. c.

5 Deus de potentia absoluta potest annihilare omnem creaturam, non autem de potentia ordinaria. 1ª q. 9. 2. c. et q. 104. 3. 4. o.

6 Deus non annihilat peccatores, ne justitia sit sine misericordia, et ut pœna respondeat culpæ. 1 2. q. 87. 4 ad 1.

1 Annunciatio Christi convenienter facta fuit beatæ Virgini. 3ª. q. 30. 1. o.

2 Annunciatio Christi convenienter facta fuit per angelum. 3ª q. 30. 2. o.

3 Annunciatio Christi convenienter facta fuit per supremum archangelum. 3ª. q. 30. 2 ad 4.

4 Annunciatio Christi convenienter facta fuit in specie corporali, et visione corporali. 3ª. q. 30. 3. o.

5 Annunciatio Christi convenienti modo et ordine facta fuit. 3ª q. 30. 4. o.

6 Expositio evangelii de annunciatione dominica. 3ª. q. 30. 4. o.

Quando in antecedente est aliquid pertinens ad actum animæ, consequens debet sumi ut est in anima. 1ª. q. 14. 13 ad 2.

1 Antequam importat ordinem ad futurum verè, vel imaginariè. 3ª. q. 28. 3 ad 1.

Antiochus non verè pœnituit. 1ª. q. 86. 1 ad 1.

1 Antichristus non erit unitus diabolo in persona. 3ª q. 8. 8. c. ad 1.

2 Antichristus erit caput malorum omnium perfectione malitiæ, non autem ordine vel influxu. 3ª. q. 8. 8. o.

In collationibus patrum introducitur sententia beati Antonii, qui prætulit discretionem per quam aliquis omnia moderatur, et jejuniis, et vigiliis, et omnibus hujusmodi observantiis. 1 2. q. 188. 6. c. ad 3.

Antonomasia est figura quâ nomina generalia restringuntur ad aliquid per excellentiam, ut Urbs pro Roma. 2 2. q. 141. 2. c. et q. 186. 1. c.

Anthropomorphitæ fuerunt hæretici fingentes Deum esse figuratum lineamentis corporis humani. 2 2. q. 188. 5. c.

Apirocalia est excessus expensarum contra rationem, et opponitur parvificentiæ. 2 2. q. 135. 2. o

3 Astrologus potest prædicere futura determinata ut semper vel ut frequenter in suis causis, non autem contingentia ad utrumlibet. 1ª. q. 115. 4 ad 3. et 1 2. q. 9. 5 ad 3. et 2 2. q. 95. 1. c. et 5 o.

1 ASTUTIA. Est vitium speciale, differens à prudentia carnis, utens non veris viis vel mediis, sed simulatis. Ideò opponitur prudentiæ. 2 2. q. 55. 3. o. et 4. c. et q. 69. 2. c. et q. 97. 13 ad 3. et q. 111. 3 ad 2.

2 Astutia quandoque dicitur prudentia, et e converso. 2 2. q. 55. 3 ad 1. et 4 ad 1. et q. 92. 1 ad 1.

3 Astutia consistit in excogitatione simulatæ viæ, sed dolus et fraus, in executione ejus. 2 2. q. 55. 4. 5. o. et q. 69. 2. c. et q. 111. 3 ad 2.

4 Athanasius et Gregorius Nazianzenus tantæ auctoritatis fuerunt, ut nemo contrarietur eis. 1ª. q. 61. 3. c.

1 ATTENTIO triplex in oratione, s. ad verba, ad petitionem, et ad Deum, vel ad aliam circumstantiam. 2 2. q 83. 13. c.

2 Attentio actualis est necessaria in oratione, saltem in principio. 2 2. q. 83. 13. o.

1 ATTINGERE naturam superiorem, contingit dupliciter, s. objectivè, et secundùm virtutem. 1 2. q. 3. 7 ad 3.

2 Attingere Deum tripliciter contingit, s. similitudine, operatione, et unione personali. Primum convenit omni creaturæ, secundum tantùm rationali, tertium verò soli Christo. 2 2. q. 2. 3. c.

1 ATTRIBUI. Ex eo quòd aliquid attribuitur alicui, oportet ei attribui omnia quæ sunt de ratione ejus. 1ª. q. 28. 3. c.

1 ATTRIBUTA Dei differunt tantùm ratione, sed fundamentum habent ex natura rei. 1ª. q. 13. 4. o. et 12. c.

2 Plura attributa sunt in Deo, sed unitè. 1ª. q. 13. 4. o. et 12. c.

3 Attributa essentialia possunt à nobis naturaliter cognosci, non autem personalia. 1ª. q. 32. 1. o. et q. 39. 7. c.

4 Ratio attributorum est conceptio intellectûs, quam significat nomen. 1ª. q. 13. 1. c. et 4. o.

5 Attributa divina prædicantur de se invicem nominibus primæ intentionis, non autem secundæ. 1ª. q. 32. 3 ad 3.

6 Quilibet effectus Dei, est à quolibet attributo ejus, tamen reducitur ad illud, cum cujus ratione magis convenit. 1ª. q. 45. 6 ad 3.

1 AVARITIA QUID. Est immoderatus amor habendi. 2 2. q. 118. 1. 8. c.

2 Avaritia propriè semper est peccatum. 2 2. q. 118. 1. o. et q. 119. 1. o.

3 Avaritia est peccatum spirituale. 2 2. q. 118. 6. o.

4 Avaritia, secundùm quòd opponitur justitiæ, hoc modo ex genere suo est peccatum mortale. Contingit tamen in hoc genere avaritiæ esse peccatum veniale, propter imperfectionem actûs. 2 2. q. 118. 4. o.

5 Avaritia est medium inter peccata purè spiritualia, et peccata purè carnalia. 1 2. q. 72. 2 ad 4. et 2 2. q. 118. 6 ad 1.

6 Avaritia est contra Deum, contra se, et contra proximum. 2 2. q. 18. 1 ad 2. et 3 ad 1

7 SUBJECTUM. Avaritia largè est in dæmonibus, s. immoderata cupiditas habendi quodcumque bonum creatum, non autem propriè. 1ª. q. 63. 2 ad 2.

8 Senes sunt naturaliter avari, propter defectum naturæ eorum. 2 2. q. 118. 1 ad 3. et 5 ad 3. q. 119. 3. o.

9 DIVISIO. Avaritia dupliciter importat immoderantiam exteriorum, s. in affectu, et in re. 2 2. q. 55. 8. c. et q. 118. 1 ad 2. et 3. c.

10 Avaritia sumitur dupliciter, s. largè pro omni cupiditate inordinata habendi quodcumque bonum creatum, et propriè ut est speciale peccatum circa possessiones exteriores. 1ª. q. 63. 2 ad 2. et 2 2. q. 118. 2. o. et 5 ad 2.

11 SPECIES. Species avaritiæ sunt septem, s. parcitas, tenacitas, cymilitas, turpe lucrum, usura, latrocinium, et alea. 2 2. q. 118. 8 ad 4.

12 Avaritia est vitium capitale, cujus filiæ sunt septem, s. proditio, fraus, fallacia, perjurium, inquietudo, violentia, et obduratio. 2 2. q. 55 8. o. et q. 118. 7. 8. o.

13 Avaritia, libido, et cupiditas dicuntur tripliciter, scilicet passio habitualis consequens peccatum originale, i. fomes, inordinatus appetitus cujuscumque rei vel tantùm divitiarum. Prima est radix omnis peccati. Secunda est genus omnis peccati. Tertia est vitium capitale. 1 2. q. 77. 5 ad 1. et q. 82. 4 ad 3. et q. 84. 1. o. et 2 2. q. 24. 10 ad 2. et q. 119. 2 ad 1.

14 Avaritia etiam tertio modo, s. ut est tantùm inordinatus appetitus divitiarum, radix est omnium peccatorum. 1 2. 4. 84. 1. o. et 2. c. fi. et 3 ad 1. et 4 ad 4. 2 2. q. 119. 2 ad 1.

15 Avaritia facit homines odiosos, et causatur ex nimio amore sui. 1 2. q. 29. 4 ad 3.

16 GRAVITAS. Avaritia est maximum peccatorum secundùm quid, i. ex parte conversionis, et est minimum simpliciter, i. ex parte aversionis. 2 2. q. 118. 5. o.

17 Avaritia est gravius peccatum prodigalitate, quia magis repugnat liberalitati; sed inutilior est et insanabilior triplici ratione, s. quia prodigus facilè est sanabilis per hoc quòd declinat ad ætatem senectutis, quæ est contraria prodigalitati; et per hoc quòd pervenit ad egestatem de facili, dum multa inutiliter consumit, et sic pauper factus, non potest in dando superabundare; et etiam quia de facili perducitur ad virtutem propter similitudinem, quam ad ipsam virtutem habet. Sed avarus non de facili sanatur, quia habet iis contraria. 2 2. q. 107. 2. c. et q. 118. 5 ad 3. et q. 119. 3. o.

18 Avaritia superabundat in amando, acquirendo et retinendo, sed deficit in dando, prodigalitas autem e converso. 2 2. q. 119. 3. c.

19 Ex avaritia quandoque nascitur prodigalitas, dum aliquis multa consumit, ad captandum favorem aliorum, à quibus capiat. 2 2. q. 119. 2 ad 1.

20 Prodigalitas opponitur avaritiæ, licèt quandoque secundùm diversa sint in eodem, qui denominatur à principali, s. à datione. 1 2. q. 72. 8 ad 3. et 2 2. q. 119. 1 ad 4.

21 COMPARATIO. Avaritia ut est inordinatio affectûs, opponitur liberalitati, sed ut est extra in

40 Si fiat tanta interruptio verborum, vel interpositio, quòd intercipiat intentionem baptizantis, tunc non erit una forma, et utraque per se erit imperfecta, nec sufficiet ad baptismum, sicut si dicatur : In nomine Patris, et interponat baptizans longam fabulam, et postea dicat, et Filii, non erit baptismus. 3ª. q. 60. 8. o.

41 Si autem fiat ita parva interruptio, vel interpositio verbi non corrumpentis formam, nec principalem sententiam mutantis, ut si dicat baptizans : In nomine Patris omnipotentis, aut interpositio silentii, aut interruptio tussis, vel alicujus hujusmodi quod intentionem baptizantis non discontinuet, erit cum unitate intentionis unitas formæ. Constat enim, quòd continuatio formæ ex vocibus unitatem habere non potest, cùm oratio fit quantitas discreta. 3ª. q 60. 8. o.

42 Si dubitatur de aliquo, an sit baptizatus, debet baptizari sub hac forma : Si non es baptizatus, ego te baptizo. 3ª. q. 66. 9 ad 4. et q. 68. 7 ad 3. et 11 ad 4.

43 Aqua est materia baptismi, non autem oleum, sanguis, vinum, nec aliquod elementum. 3ª. q. 60. 7 ad 2. et q. 66. 3. o. et 3 ad 7. et q. 67. 5. c. et q. 74. 1. c. et 6 ad 2. et q. 84. 1 ad 1. et q. 86. 4 ad 3. et 6. c.

44 Aqua est materia baptismi remota. Sed ablutio est materia proxima, ideò propriè prædicatur de eo. Non autem aqua, nisi per causam. 3ª q. 66. 1. o.

45 Aqua quantumcumque alterata, vel mista per naturam, vel artem, potest esse materia baptismi, nisi solvatur species. 3ª q. 66. 4. o.

46 In aqua mista cum chrismate, potest fieri baptismus, quia non solvitur species aquæ. 3ª. q. 66. 4 ad 2.

47 Baptismus potest fieri in lixivio, et brodio, et in aquis sulfureis. 3ª. q. 66. 4 ad 2 et ad 4.

48 Baptismus potest fieri in qualibet aqua maris, fluminis, vel paludis. 3ª. q. 66. 3 ad 4 et 4 ad 1.

49 Baptismo facto in mari, illa tantùm aqua consecratur, quæ venit ibi in usum. 3ª. q. 74. 2 ad 2.

50 Baptismus potest fieri ex aqua luti, non autem ex luto. 3ª. q. 66. 4 ad 2.

51 Baptismus non potest fieri in aquis artificialibus, vel alchimiæ, vel rosarum. 3ª. q. 66. 4 ad 3.

52 Chrisma non est de necessitate baptismi, sed quodam modo perficit baptismum. 3ª. q. 64. 4. c.

53 In baptismo non aqua, sed lotio, est sacramentum tantùm, justificatio est res tantùm, sed character utrumque. 3ª. q. 66. 1. o.

54 Si sacerdos sit in tali loco, quòd non possit habere aquam de fonte, vel rivo, vel aliunde, fodiat terram, si possit invenire. Et si non poterit habere, imploranda est bonorum omnium largitoris gratia. Si enim sacerdos facit quod potest, et quod non potest committit Deo, tunc ipse Deus invisibiliter supplet defectum. Et sic potest sacramentum baptismi alicui deesse re, sed non voto, sicut cùm aliquis baptizari desiderat, et aliquo casu prævenitur morte, antequam baptismum suscipiat. Et talis sine baptismi actuali potest salutem consequi, propter desiderium baptismi, quod procedit ex fide per dilectionem operante, per quam Deus hominem interiùs sanctificat cujus potentia sacramentis visibilibus non alligatur. 3ª. q. 68. 27. 9. o. et q. 82. 4 ad 2.

55 Modus. Baptismus potest fieri per aspersionem, effusionem, et immersionem in aqua. 3ª. q. 66. 7. o.

56 Sufficit quòd caput immergatur in baptismo. 3ª q. 66. 7 ad 3.

57 Trina immersio non est de necessitate, tamen debet fieri. 3ª. q. 66. 8. o.

58 Si trina immersio sit intenta, non perficitur baptismus, nisi in tertia. Si autem una intendatur, perficitur in ea. 3ª. q. 66. 8 ad 3. et q. 78. 6 ad 2.

59 Sermo dirigitur ad non intelligentem, quia in baptismo et in aliis sermo efficit quod significat. 3ª. q. 66. 5 ad 3.

60 Quæ pertinent ad ritum, et solemnitatem baptismi, fiunt ad devotionem, et instructionem, et contra dæmones. 3ª. q. 66. 10. c.

61 Solemnitas, cæremoniæ, et ritus, non sunt de necessitate baptismi, sed fiunt ad devotionem, instructionem, et contra dæmones. 3ª q. 66. 10. o.

62 Baptismus, quoad solemnitatem, habet tempus determinatum, s. sabbatum ante Pascha, et ante Pentecosten, non autem quoad substantiam ejus, et necessitatem. 3ª. q. 66. 10 ad 1.

63 Baptismus non debet iterari. 3ª. q. 49. 3 ad 2. et q. 66. 9. o. et q. 67. 5 ad 1. et 4 ad 3. et 5. 6. c. et q. 71. 2 ad 3. et q. 80. 10 ad 1. et q. 82. 8. c. et q. 83. 3 ad 3. et q. 84. 10 ad 1 et ad 5.

64 Baptismus est sacramentum maximæ necessitatis. 3ª. q. 65. 3 ad 4. et q. 67. 1 ad 3. et 2 ad 3. et 3. c. ad 3. et 5 ad 3. et q. 68. 1. 2. o. et q. 72. 2 ad 4. et q. 78. 1 ad 4. et q. 82. 1 ad 3.

65 Necessaria fuit institutio baptismi, quia circumcisio sanctificabat removendo tantùm, nec ita efficaciter sicut baptismus. 3ª. q. 70. 4. c. ad 3.

66 Singulari personæ baptismus quidem, simpliciter et absolutè est necessarius ad salutem, pœnitentia autem supposito peccato mortali post baptismum. Sacramentum autem ordinis est necessarium Ecclesiæ ad gubernandum. Sed necessitate congruentiæ, confirmatio quodammodo perficit baptismum, extrema unctio pœnitentiam, matrimonium verò ecclesiæ multitudinem per propagationem conservat. 3ª. q. 65. 4. c.

67 Forma baptismi, et usus debitæ materiæ, sunt de necessitate hujus sacramenti, non autem benedictio aquæ, et alia hujusmodi, sed pertinent tantùm ad solemnitatem ejus. 3ª. q. 66. 3 ad 3. et 10. c. et q. 67. 3 ad 2.

68 Baptismus fuit institutus quoad materiam, in baptismo Christi. Sed necessitas ejus declarata est Joannis tertio, usus autem ejus incepit, quando misit apostolos. 3ª. q. 66. 2. o. et q. 73. 5 ad 4.

69 Baptismus fuit in præcepto omnibus statim post passionem Christi, non autem ante. 3ª. q. 66. 2. o.

70 Omnes tenentur baptizari. 3ª. q. 68. 1. o. et q. 70. 2 ad 3. et ad 4. et q. 84. 5. c.

71 Nullus potest salvari sine baptismo in actu, vel in proposito. 1 2. q. 113. 3 ad 1. et 3ª. q. 68. 2. o. et q. 72. 6 ad 1.

72 Intentio propria est necessaria in baptizando habente usum rationis, in non habente autem, sufficit intentio Ecclesiæ. 3ª. q 68. 7. o.

1ª. q. 23. 1. c. ad 2. et q. 26. 1. 2. c. et q. 62. 1. 4. c. et 1 2. q. 3. 1 ad 3. et q. 55. 2 ad 3. et q. 69. 1. c. et 2 2. q. 118. 7. c.

8 Beatitudo, ut finis quo, est aliquid creatum, non autem ut finis quod. 1ª. q. 20. et 3. o. et 1 2. q. 3. 1. o.

9 Beatitudo est ultima perfectio hominis. 1ª. q. 62. 3. 4. c. et q. 73. 1. c. et 1 2. q. 3. 2. c. ad 4. et 6. c.

10 Beatitudo est proprium hominis bonum. 1 2. q. 6. principio.

11 Beatitudo est bonum perfectum naturæ intellectualis, apprehensum per intellectum. 1ª. q. 26. 1. 2. c. et 1 2. q. 3. 2 ad 2.

12 Beatitudo est status omnium bonorum congregatione perfectus, secundùm Boetium. 1ª. q. 26. 1 ad 1. et 1 2. q. 3. 2 ad 2. et 3 ad 2. et q. 4. 7 ad 2.

13 Beatitudo nihil aliud est quàm gaudium de veritate. 1 2. q. 3. 4. c. fi.

14 In vita activa quæ circa multa occupatur, est minus de beatitudine quàm in contemplativa, quæ versatur circa unum, s. circa veritatis contemplationem. 1 2. q. 3. 2 ad 4 et 5. c. et q. 4. 7. c.

15 De ratione beatitudinis sunt tria, s. bonum perfectum, per se sufficientia, et delectatio. 2 2. q. 118. 7. c.

16 Beatitudo consistit in duobus, s. in visione Dei, et delectatione fruitionis. 1 2. q. 3. 4. c.

17 Essentia beatitudinis consistit in actu intellectûs, sed delectatio ejus in voluntate. 1ª. q. 26. 2. o. et 3. c. et 1 2. q. 3. 4. o. et q. 11. 1 ad 1.

18 Beatitudo consistit in contemplatione veritatis, et maximè Dei. 2 2. q. 167. 1 ad 1.

19 Beatitudo vitæ præsentis secundùm Aristotelem consistit in operatione perfectissima, ratione potentiæ, habitûs et objecti. 1ª. q. 62. 1. c. et 88. 1. c. co. 2. et 1 2. q. 3. 5. c.

20 Beatitudo et miseria sunt principaliter in anima, secundariò autem in corpore. 3ª. q. 15. 10. c. ad 2.

21 Beatitudo consistit in conjunctione ad Deum et miseria in recessu à Deo. 1 2. q. 3. 3. c. et 7 ad 2. et 8. c.

22 In quibus non est. Beatitudo ultima, vel miseria, non consistit in bonis vel malis præsentis vitæ. 1 2. q. 5. 3. o.

23 Beatitudo non consistit in divitiis. 1 2. q. 2. 1. o.

24 Nec in honoribus. 1 2. q. 2. 2. o.

25 Nec in fama seu gloria humana. 1 2. q. 2. 3. o.

26 Nec in potestate. 1 2. q. 2. 4. o.

27 Nec in aliquo bono exteriori, nec in omnibus simul. 1 2. q. 2. 4. o.

28 Nec in bonis corporis. 1 2. q. 2. 5. o. et q. 3. 3. c. et q. 4. 6 ad 1.

29 Nec in parte sensitiva. 1 2. q. 3. 3. o.

30 Nec in voluptate. 1 2. q. 2. 6. o.

31 Nec in aliquo inhærenti animæ. 1 2. q. 2. 7. o.

32 Nec in habitibus virtutum. 1 2. q. 3. 2. c.

33 Nec in operatione transeunte in exteriorem materiam. 1 2. q. 3. 2 ad 3.

34 Nec in actu voluntatis. 1ª. q. 26. 2 ad 2. et 1 2. q. 3. 4. o. et q. 4. 2. c.

35 Nec in intellectu practico principaliter, sed in speculativo. 1ª. q. 26. 2. o. et 1 2. q. 3. 5. o.

36 Nec in consideratione scientiarum speculativarum. 1 2. q. 3. 6. o. et 1 2. q. 167. 1 ad 1.

37 Consideratio scientiarum speculativarum est quædam participatio veræ et perfectæ beatitudinis, non autem substantialis beatitudo. 1 2. q. 3. 6. c. fi. et q. 66. 3 ad 1. et 5 ad 2. et 2 2. q. 180. 4. c.

38 Nec consistit in contemplatione angelorum. 1ª q. 64. 1 ad 1. et q. 89. 2 ad 3. et 1 2. q. 3. 7. o. et 2 2. q. 167. 1 ad 1.

39 Nec in cognitione Dei, quæ habetur per demonstrationem. 1 2. q. 66. 5 ad 2.

40 Nec in aliquo creato. 1ª. q. 12. 1. c. et q. 82. 2. c. et q. 89. 2 ad 3. et 1 2. q. 3. 8. o. et 2 2. q. 85. 2. c.

41 Nec in cognitione cujuslibet veri, sed in cognitione perfecta summæ veritatis. 1ª q. 26. 2. 3. o. et 1 2. q. 3. 4. 8. o. et 2 2. q. 167. 1 ad 1.

42 Requisita. Bona exteriora non requiruntur ad beatitudinem perfectam. 1 2. q. 4. 7. o. et 2 2. q. 186. 3 ad 4.

43 Divitiæ adjuvant felicitatem activam instrumentaliter, sed contemplativam impediunt. Sed ad patriæ beatitudinem multùm valet voluntaria paupertas. 1 2. q. 4. 7. c. et 2 2. q. 186. 3 ad 4.

44 Amici non requiruntur ad perfectam beatitudinem. 1 2. q. 4. 8. o.

45 Angelus suo ministerio adjuvat hominem, ut perveniat ad beatitudinem, non autem ut humanæ beatitudinis objectum. 1 2. q. 3. 7 ad 2. et q. 5. 6 ad 1.

46 Ad beatitudinem aliqua requiruntur tripliciter, scilicet antecedenter, essentialiter et consequenter. 1 2. q. 3. 3. c.

47 Ad beatitudinem tria requiruntur, scilicet visio Dei, comprehensio, et delectatio. 1 2. q. 4. 3. o.

48 Perfectio charitatis est essentialis beatitudini quoad dilectionem Dei, non autem quoad dilectionem proximi, sed quasi concomitanter. 1 2. q. 4. 8 ad 3.

49 Rectitudo voluntatis requiritur ad beatitudinem antecedenter, et concomitanter. 1 2. q. 4. 4. o. et q. 5. 4. 7. c.

50 Delectatio requiritur ad beatitudinem consequenter tantum, vel concomitanter. 1 2 q. 3. 4. c. et q. 4. 1. 2. o.

51 Corpus et perfectio ejus requiritur ad beatitudinem viæ, et ad beatitudinem patriæ omnino perfectam, requiritur antecedenter et consequenter, non autem essentialiter nec ad beatitudinem patriæ simpliciter. 1 2. q. 4. 5. 6. o. et 3ª. q. 7. 4 ad 2. et q. 15. 10. c. ad 2.

52 Beatitudo animæ redundabit in corpus. 1 2. q. 3. 3. c. ad 3. et q. 4. 6. c. et 3ª. q. 57. 5. c. et q. 59. 5 ad 3.

53 Operationes meritoriæ plures requiruntur ad beatitudinem hominis. 1ª. q. 62. 5 ad 1. et 1 2. q. 5. 7. 9. et q. 6. principio.

54 Operationes sensitivæ requiruntur antecedenter ad beatitudinem viæ, non autem ad bea-

rum, non autem si sit æquè dignus. 2 2. q. 63. 2 ad 1. et q. 85. 3. c.

16 Dans beneficium ratione consanguinitatis, graviter peccat, et est simonia si per hoc intendit aliquod bonum proprium. 2 2. q. 63. 1. c. et 2 ad 2. et q. 100. 5 ad 2. et q. 185. 7 ad 2.

Benignitas est idem cum effectu, s. habitus benefactivus, et ad loquendum dulciter. 1 2. q. 70. 3. c. et 2 2. q. 80 ad 4.

1 **BENEVOLENTIA** propriè est actus voluntatis, quo alteri volumus bonum. 2 2. q. 27. 1. c.

2 Benevolentia est tantùm ad rationalia. 1ª. q. 20. 2 ad 1.

Bestia dicitur quasi vastia, propter crudelitatem, ut leo, ursus, et hujusmodi. 1ª. q. 72 ad 2.

1 Bestialitas, sicut secundùm Philosophum ponitur extra numerum aliarum malitiarum humanarum, quia humanum modum transcendit, ita à sanctis ponitur extra numerum peccatorum, quæ in ipsis fidelibus inveniuntur, quasi gravius eis. Tamen si ad aliquod de septem capitalibus reduci debeat, poterit ad superbiam reduci secundùm diffinitionem Augustini. 2 2. q. 154. 11 ad 2.

Bibere pluries in die licet jejunantibus, nisi fiat in fraudem. 2 2. q. 147. 6 ad 2 et ad 3. et 3ª. q. 80. 8 ad 4.

1 Bigamia inducens irregularitatem, incurritur quadrupliciter, et impedit omnem ordinem, s. cùm quis habet plures uxores de jure successivè, cùm simul habet plures uxores, unam de jure, et aliam de facto, cùm plures habet successivè, unam de jure, et aliam de facto et quando viduam ducit in uxorem. 2 2. q. 108. 4 ad 2.

2 Cùm bigamia tollat significationem sacramenti integram, et per consequens significationem conjunctionis Christi cum Ecclesiâ, quæ est unius ad unam, meritò irregularitatem inducit. Suppl. q. 66. 1. c.

3 Sive uxorem unam quis habuerit de facto, sive alteram de jure (ubi est quædam sacramenti similitudo), irregularis efficitur, sicque bigamiæ utroque modo, irregularitas annexa est. Suppl. q. 66. 2. o.

4 Ex hoc quòd vir uxorem non virginem ducit, irregularis efficitur, non autem ex hoc quòd corruptus corruptam ducit. Suppl. q. 66. 3. c.

5 Sicut baptismus non tollit conjugium, sic nec bigamiæ irregularitatem tollere potest. Suppl. q. 66. 4. c.

6 Cùm irregularitas bigamiæ non sit de jure naturali, sed positivo, potest Papa cum bigamo dispensare, in omnibus ordinibus, Episcopus verò solùm in minoribus, nisi in quibusdam casibus. Suppl. q. 66. 5. c.

Bilinguis idem est quòd susurro. 2 2. q. 74. 1 ad 3.

1 **Blasphemia** in communi est attribuere Deo quod ei non convenit, vel detrahere ab eo quod ei convenit. 2 2. q. 13. 1. o.

2 Blasphemia pertinet ad genus infidelitatis, aggravans eam. 2 2. q. 13. 3. c.

3 Blasphemia quælibet semper est peccatum mortale, quando est cum deliberato consensu. 2 2. q. 13. 2. o.

4 Blasphemia ex lapsu linguæ est peccatum veniale, si hoc non intendebat. 2 2. q. 13. 2 ad 3.

5 Blasphemia est gravissimum peccatorum omnium. 2 2. q. 13. 3. o. et 3ª. q. 80. 3. c.

6 Blasphemia simpliciter est gravior homicidio et perjurio, sed secundùm quid est e converso, s. ratione nocumenti. 2 2. q. 13. 3 ad 1 et ad 2.

7 Blasphemia est contra primum vel secundum præceptum Decalogi. 1 2. q. 100. 11. c. et 2 2. q. 13. 2 ad 2.

8 Blasphemia ex deliberatione oritur ex superbia, sed ex turbatione, oritur ex ira. 2 2. q. 158. 7 ad 1.

9 Blasphemia in Spiritum sanctum dicitur tripliciter, s. dicere contra deitatem, finalis impœnitentia et peccatum ex malitia. 2 2. q. 14. 1. o.

10 Hæc blasphemia dicitur dupliciter, s. contra personam Spiritûs sancti, et contra attributum ejus. 2 2. q. 14. 1. 3. c.

11 Blasphemia in Spiritum sanctum potest fieri tripliciter, scilicet corde, ore, et opere. 2 2. q. 13. 1. c. et q. 14. 1. c. ad 1.

12 Ex deliberatione peccare, est peccare in Spiritum sanctum. 2 2. q. 34. 2 ad 1.

13 Peccatum ex malitia, id est, ex electione mali, dicitur peccatum in Spiritum sanctum, sed ex ignorantia in Filium, et ex infirmitate, id est, ex passione in Patrem. 2 2. q. 14. 1. 3. c.

14 Non omne peccatum ex malitia, est peccatum in Spiritum sanctum, sed tantùm ex malitia quæ est cum contemptu impedientium peccatum. 2 2. q. 14. 1. o. 4. c. et q. 100. 1 ad 2.

15 Non omnis contemptus boni impedientis peccatum est blasphemia in Spiritum sanctum, sed tantùm contemptus illorum quæ directè ducunt ad pœnitentiam et remissionem peccatorum. 2 2. q. 105. 2 ad 2.

16 Hoc peccatum est generale ratione habitûs, sed est speciale ratione contemptûs. 2 2. q. 14. 1 ad 3.

17 Blasphemia in Spiritum sanctum ut speciale peccatum, est contemptus doni, quo homo retrahitur à peccato; non autem est peccatum sequens ex eo. 2 2. q. 118. 5 ad 3.

18 Species ejus secundùm tertium modum, s. ut est peccatum ex malitia, sunt sex, s. desperatio, præsumptio, impœnitentia, obstinatio, impugnatio veritatis agnitæ, et invidentia fraternæ gratiæ. 2 2. q. 14. 2. o. et q. 36. 4 ad 2.

19 Hoc peccatum esse irremissibile, exponitur tripliciter à doctoribus, s. vel quia est finalis impœnitentia, et sic nullo modo remittitur. Vel quia quantùm est de se, habet meritum ut non remittatur quantùm ad pœnam. Vel quantùm ad culpam, inquantum excludit ea, per quæ fit remissio peccatorum. 1ª. q. 64. 2. c. et 2 2. q. 14. 3. o. et q. 118. 5 ad 3. et 3ª q. 86. 1 ad 2. et ad 3.

20 Hoc peccatum est desperatum ex parte peccantis, non autem ex parte Dei. 2 2. q. 14. 3. c. ad 1.

21 Homo potest primò ante alia peccata habere hoc peccatum, licèt rarò confingat. 2 2. q. 14. 4. o.

1 **BONITAS DEI.** Bonitas Dei acquiritur à creatura rationali, tanquam perfectio ejus objectiva: ab aliis autem secundùm similitudinem

ordinem, perfectionem, et virtutem: primò, Christus habuit ordinem, quia caput est prima pars hominis, incipiendo à superiori; perfectionem autem, quia in capite vigent omnes sensus, et interiores, et exteriores, cùm in cæteris membris sit solus tactus; virtutem verò, quia virtus et motus cæterorum membrorum est à capite, et gubernatio eorum in suis actibus, propter vim sensitivam, et motivam dominantem in capite: unde et rector dicitur caput populi; et hæc spiritualiter competunt Christo: primò secundùm propinquitatem ad Deum, gratia ejus est altior et prior; et si non tempore, quia omnes alii acceperunt gratiam, per respectum ad gratiam ipsius. Secundò perfectionem habet, quantùm ad plenitudinem omnium gratiarum. Tertiò virtutem habet influendi gratiam in omnia membra Ecclesiæ, et ideò convenienter dicitur caput Ecclesiæ. 3ª q. 8. 1. o. et q. 48. 1. c. et q. 49. 1. c. et q. 59. 2. c.

28 Tota humanitas Christi secundùm animam et secundùm corpus, influit principaliter in animas, et secundariò in corpora, ideò secundùm utrumque est caput hominum, quoad utrumque. 3ª. q. 8. 2. o. et 4 ad 1.

29 Proprium est Christi esse caput Ecclesiæ, quoad influxum interiorem, sed quoad influxum exteriorem, convenit aliis participativè, particulariter, et vice Christi, Christo autem secundùm omnem locum, tempus, et statum omnium pertinentium ad Ecclesiam, et propriâ auctoritate. 3ª. q. 8. 6. o. et 7. c.

30 Christus est caput omnium hominum, sed primò beatorum, secundò habentium charitatem viæ, tertiò fidelium, quartò uniendorum, quintò unibilium, sed nullo modo damnatorum, quia penitùs desinunt esse membra Christi. 3ª. q. 8. 3. o. et q. 13. 3. c. et q. 19. 4. c. ad 1.

31 Eadem essentialiter est habitualis gratia Christi, quæ dicitur gratia unionis, capitis, et singularis personæ. 3ª. q. 7. 3. o.

32 Gratia unionis, singularis, et capitis, sunt simul tempore, sed ordine naturæ et intellectûs, prima præcedit secundam, et secunda tertiam, quia prima convenit Christo inquantum Deus, secunda inquantum homo in se, tertia quoad alios. 3ª q. 7. 13. o.

33 In Christo fuit triplex plenitudo gratiæ, scilicet unionis personalis, capitis, et singularis. Prima est ejus ut causæ finalis, secunda ut efficientis, tertia ut formalis ad omnem effectum, et ad omnem usum gratiæ. 3ª q. 19. 4. o. et q. 48. 1. c.

34 Gratia personalis, et gratia capitis in Christo, ordinantur ad actum. Non autem gratia unionis, sed ad esse personale. Ideò prima et secunda conveniunt in essentia habitûs, non autem tertia, licèt etiam prima dicatur gratia unionis, inquantum facit congruitatem ad unionem. 3ª. q. 8. 5 ad 3.

35 Gratia habitualis fuit in Christo. 3ª. q. 7. 1. o.

36 Requievit super Christum spiritus Domini, qui quidem in homine dicitur esse per gratiam habitualem. 3ª. q. 7. 1. c.

37 Gratia unionis est esse personale, quod à Deo datur gratis humanæ naturæ in persona Verbi, et est terminus assumptionis ejus. 3ª. q. 66. c.

38 Gratia unionis in Christo dupliciter dicitur: scilicet, voluntas Dei dans gratis, et donum ejus, id est unio, vel aliquis habitus. Primo modo loquuntur sancti communiter, et est quid increatum, non autem secundo modo. 3ª. q. 2. 10. c. et q. 6. 6. c. et q. 7. 11. c.

39 Unio Christi facta est per gratiam primo modo, non autem secundo. 3ª. q. 2. 10. o. et q. 6. 6. o.

40 Gratia Christi, sive unionis sive habitualis, dicitur naturalis Christo, quia habuit eam à nativitate, et quia causatur à natura ejus divina, non autem à natura humana. 3ª. q. 2. 12. o. et q. 7. 13 ad 2. et q. 34. 3 ad 2.

41 Gratia unionis fuit simpliciter infinita in Christo; sed gratia habitualis ejus fuit infinita secundùm rationem gratiæ, finita verò secundùm rationem entis. 3ª. q. 7. 11. o.

42 Habere gratiam convenit Christo secundùm naturam humanam, non autem secundùm naturam divinam, sed esse largitorem gratiæ. 3ª. q. 7. 7 ad 2.

43 Christus habuit plenitudinem omnis gratiæ dupliciter, scilicet in summo, et quoad omnes effectus gratiæ. 3ª. q. 7. 7 ad 1. et 9. o. et 10. 12. c. et q. 15. 2. 3. c. et q. 22. 1. c. ad 1. et ad 3. et q. 27. 5 ad 1. et q. 28. 4 ad 2. et q. 38. 2 ad 2.

44 Plenitudo gratiæ duplex, scilicet una ex parte, et alia ex parte subjecti. Prima est propria Christo, secunda verò convenit etiam aliis per Christum. 3ª q. 7. 10. o.

45 Plenitudo duplex fuit in Christo, scilicet prima divinitatis, secunda gratiæ et veritatis. Et secunda derivatur à prima. 3ª. q. 15. 2. 3. c. et q. 19. 4 ad 2. et q. 34. 1. c.

46 Plenitudo gratiæ et divinitatis habitat in Christo corporaliter tripliciter, scilicet per unionem personalem ad corpus, contra umbram, et triplici unione, id est carnis, mentis, et sensûs. 3ª. q. 2. 10 ad 2.

47 Omnes gratiæ gratis datæ fuerunt in Christo excellentissimæ. 3ª. q. 7. 7. o.

48 Gratiæ in Christo non dividuntur. Sed dividuntur in aliis hominibus, qui recipiunt particulariter efficaciam ad aliquos actus, Christus autem recipit gratiam plenissime ad omnes actus. 3ª. q. 7. 7. ad 1.

49 Gratia Christi nullo modo potuit augeri, sicut nec gratia beatorum. Sed gratia cujuscumque viatoris puri potest augeri ex parte gratiæ, et ex parte subjecti. 3ª. q. 7. 12. o.

50 Gratia cujuscumque alterius hominis, quantumcumque crescat, non potest adæquari gratiæ Christi, quia comparatur ei sicut particulare ad universale. Ideò non sunt ejusdem rationis. 3ª. q. 7. 11. ad 3. et q. 10. 4 ad 2. et ad 3.

51 Christus habuit omnes virtutes ad perficiendas potentias singulas, ad omnes actus animæ. 3ª. q. 7. 2. o. et 3 ad 1. et q. 15. 2. c.

52 Christus habuit virtutes morales, quoad usum patriæ et viæ, non derogantes perfectioni ejus. Non autem ad domandas passiones. 3ª. q. 7. 1 ad 3. et 2 ad 1.

53 Christus habuit summum gradum fortitudinis, sustinens impugnationem, non quidem

interiorem à fomite, sed exteriorem à diabolo et à mundo, quos superando, victoriæ coronam promeruit. 3ᵃ. q. 15. 2 ad 3.

54 Christus habuit temperantiam, non autem continentiam. 3ᵃ. q. 7. 2 ad 3.

55 Christus virtute suæ divinitatis poterat in se, et in suis discipulis, sine abstinentia, habere virtutem continentiæ. 3ᵃ. q. 40. 2 ad 2.

56 Fides non fuit in Christo. 1 2. q. 65. 5 ad 3. et 3ᵃ. q. 7. 3. o. et 4. c. 8 ad 2. et 9 ad 1.

57 Christus habuit quicquid est perfectionis et virtutis in fide et spe. 3ᵃ. q. 7. 9 ad 1.

58 Christus habuit meritum fidei, quia fides consistit in assensu, ex obedientia Dei, quam Christus plenissimè habuit. 3ᵃ. q. 7. 3 ad 2.

59 Christus non habuit spei virtutem, licèt speraverit aliqua sibi et aliis. 1 2. q. 6. 5. 3 ad 3. et 2 2. q. 18. 2 ad 1. et 3ᵃ. q. 7. 4. o. et 6 ad 1. et 8 ad 2. et 9 ad 1.

60 Voluntas animæ Christi informabatur charitate et aliis virtutibus. 3ᵃ. q. 49. 6 ad 2.

61 Christus habuit plenissimè septem dona Spiritûs sancti. 3ᵃ. q. 7. 5. o.

62 Christus dat dona inquantum Deus, et recipit ea inquantum homo. 3ᵃ. q. 7. 5 ad 2.

63 Christus meruit secundùm humanitatem, non autem secundùm divinitatem. 3ᵃ. q. 53. 4 ad 2.

64 Christus meruit sibi gloriam corporis, scilicet immortalitatem, impassibilitatem, et hujusmodi, et ea quæ pertinent ad excellentiam ejus exteriorem, sicut est ascensio, et veneratio ejus, non autem gloriam animæ, nec scientiam, nec gratiam, nec deitatem, nec virtutes, quia cùm meritum non sit nisi ejus quod nondum habetur, oporteret quòd Christus aliquando istis caruisset, quibus carere magis diminuit dignitatem Christi quàm augeat meritum. 3ᵃ. q. 19. 3. o. et q. 22. 4 ad 2. et q. 34. 4 ad 1. et q. 45. 1. c. et q. 46. 1. c. et q. 48. 1. o. et q. 49. 3 ad 3. et 6. o. et q. 54. 2. c. et q. 59. 3. c.

65 Christus meruit aliis, scilicet omnibus membris ejus, id est solis regeneratis spiritualiter, i. per baptismum. 3ᵃ. q. 19. 40. et q. 48. 1. c. et 6. o. et q. 49. 1. c.

66 Christus meruit aliis præmium essentiale, quod nullus alius potest. 1 2. q. 114. 6. c. et 3ᵃ. q. 19. 4. o. et q. 46. 3. c. et q. 48. 1. o. et 6 ad 3. et q. 61. 1 ad 2.

67 Christus nihil ad meritum pertinens docuit, quod ipse excellentiùs non impleret. 3ᵃ. q. 7. 3 ad 2.

68 In Christo fuit aliqua scientia creata, præter scientiam increatam. 3ᵃ. q. 9. 1. o.

69 Scientia divina Christi non offuscabat scientiam humanam, sed magis claram reddebat. 3ᵃ. q. 9. 1 ad 2.

70 Scientia animæ Christi est nobilior secundùm quid quàm anima ejus, non autem simpliciter. 3ᵃ. q. 11. 5 ad 3.

71 Anima Christi poterat intelligere per scientiam inditam, convertendo se ad phantasmata, et etiam sine eis. 3ᵃ. q. 11. 2. o. et 4. fi. et q. 54. 2 ad 3.

72 Christus habuit omnium rerum scientiam speculativam et practicam, non quidem practicè, id est non quâ ipse faceret res, sed quâ sciret, qualiter res factæ sunt à Deo. 3ᵃ. q. 13. 1 ad 3.

73 In Christo fuit plenitudo gratiæ, et omnis virtutis, et omnis scientiæ. 3ᵃ. q. 15. 2. c. q. 3. c. ad 1.

74 In sexta synodo damnata est positio negantium in Christo duas scientias vel sapientias, scilicet creatam scientiam, et increatam. 3ᵃ. q. 9. 1. c. fi.

75 Scientia beatorum fuit in Christo. 3ᵃ. q. 9. 2. o. et 3. 4. c.

76 Anima Christi in verbo non comprehendit verbum seu divinam essentiam. 3ᵃ. q. 10. 1. o. et 2. c. 3 ad 1 et ad 2.

77 Anima Christi in verbo cognoscit omnia quæ quandoque sunt, et cogitatus, non autem omnia quæ sunt in potentia Dei. 3ᵃ. q. 10. 2. o. et q. 59. 2 ad 3.

78 Anima Christi in verbo cognoscit omnia quæ Deus novit scientia visionis, non autem omnia quæ Deus novit simplici intelligentiâ. 3ᵃ. q. 10. 2 ad 2. et q. 13. 1 ad 2.

79 Scientia animæ Christi in verbo parificatur scientiæ visionis Dei, quoad numerum scibilium, non autem quoad claritatem. 3ᵃ. q. 10. 2 ad 3. et q. 13. 1 ad 2.

80 Anima Christi in verbo scit infinita in potentia, quasi scientiâ simplicis intelligentiæ, non autem scit infinita in actu, id est scientiâ visionis, quia entia in actu secundùm omne tempus non sunt infinita, quia generatio non est æterna. 3ᵃ. q. 10. 3. o.

81 Anima Christi in verbo comprehendit omnis creaturæ essentiam, et per consequens comprehendit ejus potentiam, et virtutem, et omnia quæ sunt in potentia creaturæ. 3ᵃ. q. 10. 2. c.

82 Scientia beata animæ Christi est perfectissima simpliciter, non autem ejus scientia indita, sed est perfectissima in genere humanæ cognitionis. 1 2. q. 1. 1 ad 2. fi. et 3ᵃ. q. 9. 2. c. et q. 11. 5 ad 1.

83 Scientia indita animæ Christi fuit habitualis, non autem scientia ejus beata. 3ᵃ. q. 11. 5. o.

84 In Christo fuit scientia infusa à verbo, per species omnium rerum, ad quas intellectus possibilis est in potentia. 3ᵃ. q. 9. 3. o. et 4. c. ad 2. et q. 12. 1. c.

85 Scientia Christi infusa fuit distincta in multos habitus. 3ᵃ. q. 11. 6. o.

86 Anima Christi per scientiam infusam cognoscebat omne cognoscibile ab homine, per virtutem intellectûs agentis, id est omne pertinens ad scientias humanas, et omne notum homini per revelationem, et omne pertinens ad prophetiam, vel ad quodcumque donum Spiritûs sancti, non autem essentiam Dei. 3ᵃ. q. 11. 1. o. et q. 12. 1. c.

87 Et per eam poterat cognoscere substantias separatas, sicut potest anima separata. 3ᵃ. q. 11. 1 ad 2. et q. 12. 1 ad 3.

88 Et per eam cognoscebat omnia singularia, præsentia, præterita, et futura. 3ᵃ q. 11. 1 ad 3. et q. 12. 1 ad 3.

89 In Christo fuit scientia acquisita, seu experimentalis, per species acquisitas per operatio-

nata, ideò timor ponitur pro ea. 1 2. q. 30. 2 ad 3.

4 Concupiscentiarum aliquæ bonæ sunt, et aliquæ malæ. 1 2. q. 34. 1. c. fi.

5 Concupiscentia duplex, scilicet naturalis, id est de bono convenienti secundùm naturam animalis, et non naturalis, id est, secundùm apprehensionem. Prima convenit omni animali, secunda verò soli homini. 1 2. q. 30. 3. o. et q. 31. 3. o. et q. 41. 3. c. et q. 77. 5. c. et 2 2. q. 117. 5 ad 2.

6 Concupiscentia naturalis est finita in actu, et infinita tantùm in potentia, non naturalis autem est infinita actu. Et concupiscentia finis est infinita, sed eorum quæ sunt ad finem est finita. 1 2. q. 30. 4. o.

7 Concupiscentia dupliciter est naturalis, scilicet secundùm genus et secundùm speciem. 2 2. q. 143. 2 ad 2.

8 Concupiscentia est naturalis homini, tantùm ut recta secundùm rationem 1 2. q. 81. 3 ad 1. et q. 83. 3 ad 3. et 3ª q. 13. 2 ad 2.

9 Concupiscentia est naturalior quàm ira ratione objecti et subjecti, secundùm naturam generis et corporis, sed e converso secundùm naturam speciei, et individui, et animæ. 1ª. q. 63. 4 ad 2. et 1 2. q. 46. 3. o. et 2 2. q. 156. 4. c.

10 Concupiscentia præcedens actum rationis et voluntatis, diminuit peccatum, sequens verò auget. 1 2. q. 73. 6 ad 2.

11 Concupiscentia carnis contra spiritum quando ratio ei resistit, non est peccatum, sed est materia exercendæ virtutis. 1 2. q. 80. 3 ad 3.

12 Concupiscentia non ligat totaliter rationem. 2 2. q. 150. 4 ad 3.

13 Concupiscentia dicitur esse sine ratione, non quidem quia totaliter auferat judicium rationis, sed quia in nullo procedit secundùm judicium rationis, nisi sit tanta quod faciat insanire, tunc enim ligat totaliter rationem. 2 2. q. 150. 4 ad 3. et q. 156. 4 ad 2. et q. 157. 3 ad 3. et q. 175. 2 ad 2.

14 Debilitas concupiscentiæ ex charitate vel temperantia, auget meritum, sed ex pronitate vel commoditate, diminuit. 2 2. q. 155. 4 ad 2.

15 Concupiscentia accensa minuit iram, et e converso. 1ª. q. 81. 2. c.

16 Intemperantia et concupiscentia tripliciter sunt pueriles, non quia sint in pueris, sed quia assimilantur eis, scilicet appetendo turpia, id est, contra rationem, crescendo, et refrenando. 2 2. q. 142. 2. o. et q. 151. 2 ad 2.

1 CONCUPISCIBILIS est de bono secundùm sensum absolutè; sed irascibilis, ut est arduum. 1ª. q. 59. 4 ad 3. et q. 81. 2. o. et q. 82. 4. c. et 1 2. q. 23. 1. o. et 2. c. et q. 25. 1 c. ad 1. et q. 26. 1. c. fi. et q. 30. 2. c. et 2 2. q. 128. ad 1. et q. 129. 1 ad 1.

2 Concupiscibilis denominatur à concupiscentia, quia inter omnes passiones, ejus est notior et sensibilior, non autem prior. 1 2. q. 25. 2 ad 1. et q. 82. 3 ad 2.

3 IRASCIBILIS est propugnatrix concupiscibilis. 1ª. q. 81. 2. c. et 1 2. q. 23. 1 ad 1. et 2 2. q. 50. 4. c. et q. 108. 2. c.

4 Motus concupiscibilis in appetendo est velocior motu irascibilis, sed in exequendo, est e converso. 2 2. q. 156. 4. c.

5 Motus concupiscibilis, ut hominis, est contra naturam et pœnam, si sit contra rationem, non autem secundùm genus. 1 2. q. 82. 3 ad 1. et q. 85. 3 ad 3. et q. 94. 2 ad 2. et 4 ad 3.

6 Omnia mala pertinent ad concupiscibilem, sicut ad primam radicem, non autem sicut ad proximum principium. 1 2. q. 82. 3 ad 3.

7 Omnis motus concupiscibilis causatus ex apprehensione, semper est peccatum, non autem si sit ex qualitate organi. 1 2. q. 17. 7. o.

8 Peccata concupiscibilis sunt turpiora, et minus gravia peccatis irascibilis. 1 2 q. 73. 5 ad 3. et 2 2. q. 42. 2. 3. 4. o. et q. 156. 4. c.

CONDEMNATUS justè ad mortem potest fugere, non autem se defendere. Si verò injustè, potest utrumque, si non sit scandalum. 2 2. q. 69. 4. o.

CONDITIONALIS cujus antecedens et consequens sunt impossibilia, potest esse vera, ut si dicatur : Si homo est asinus, habet quatuor pedes. 1ª. q. 25. 3 ad 2. et q. 44. 1 ad 2.

1 CONFESSIO triplex, scilicet actus exterior fidei vel justitiæ, actus latriæ, scilicet gratiarum actio et laudatio Dei, et actus pœnitentiæ, scilicet confessio peccatorum. 2 2. q. 3. 1. o. et q. 12. 1 ad 2.

2 Confiteri fidem in periculo mortis, non est tantùm fidei, sed indiget auxilio virtutis fortitudinis, et gratiâ sacramentali confirmationis. 2 2. q. 3. 1 ad 2.

3 Actus omnium virtutum sunt à fide formata imperativè, sed confessio fidei elicitivè. 2 2. q. 3. 1 ad 4.

4 Confessio fidei est de necessitate salutis, tunc solùm, quando periclitatur honor Dei, vel utilitas proximi. 2 2. q. 3. 2. o.

5 Blasphemia opponitur confessioni fidei. 2 2. q. 13. 1. o. et 2 ad 2. et 3. c.

6 Confessio peccatorum duplex, scilicet interior Deo, et exterior sacerdoti. 3ª. q. 68. 6. c. ad 2.

7 Confessio præsupponit actualem contritionem delentem culpam, ideo directè ordinatur ad dimissionem pœnæ. 3ª. q. 87. 1. c.

8 Quilibet tenetur confiteri de peccato mortali, cum proposito non peccandi, et tenetur confiteri peccatum suum, quod dubitat esse mortale, et causas vel occasiones sufficientes peccati mortalis, sive circumstantias aggravantes in infinitum. 3ª. q. 87. 1 ad 1.

9 Quilibet tenetur confiteri numerum suorum peccatorum, sicut potest, quia peccatum in specie non est unum peccatum numero, sed multa. Contritio etiam est in conspectu Dei, qui uno intuitu omnia videt. Sed confessio fit homini cui sigillatim oportet omnia exponi. Et præterea oportet de omni peccato mortali quod memoriæ occurrit, singulariter dolere. 3ª. q. 87. 1. c.

10 Non confitens aliquod peccatum, propter ignorantiam facti, aut quia oblitus est, excusatur à fictione, non autem si propter ignorantiam juris. 2 2. q. 53. 2 ad 2.

11 Concessum est prælatis à jure, quòd possint sibi eligere confessores, quia prælati habent

dispensare sacramenta, et interior perfectio ad hoc requiritur quòd aliquis dignè hujusmodi actus exerceat, qui etiam confessores, quantùm ad hoc sunt eis superiores. 2 2. q. 184. 6. c.

12 Sacerdos in nullo casu debet revelare confessionem. 2 2. q. 70. 1 ad 2.

13 De quolibet confessore dicitur: Non est inventus similis illi. 1 2. q. 66. 2 ad 2.

14 Sacramentalis confessio est de necessitate salutis ejus, qui in peccatum actuale vel mortale cecidit. Suppl. q. 6. 1. o.

15 Confessio quæ necessitatem sacramentalem habet, non de jure naturali est, sed de divino. Suppl. q. 6. 2. o.

16 Quanquam peccatores tantùm ex divino jure ad confessionem teneantur, ex vi tamen positivi juris omnes Christi fideles ad eam, semel saltem in anno, teneutur. Suppl. q. 6. 3. o.

17 Ad hoc quòd sit idonea confessio requiritur quòd os cordi concordet, ut solùm hoc os accuset, quod conscientia tenet. Suppl. q. 6. 4. o.

18 Quanquam statim omnes de suis dolere peccatis teneantur, de necessitate tamen salutis non est, ut statim peccata sua confiteantur, sed habitâ copiâ confessoris, et statutis ab Ecclesia pro pœnitentia temporibus. Suppl. q. 6. 5. o.

19 Sicut Papa non potest dispensare ut aliquis sine baptismo salvetur, ita nec quòd salvetur sine confessione. Suppl. q. 6. 6. o.

20 Confessio est per quam latens morbus spe veniæ aperitur. Suppl. q. 7. 1. o.

21 Cùm per confessionem aliquis ore confiteatur, quod corde tenet, confessio bonum est ex genere, et est actus virtutis, sed tamen potest malefieri, nisi aliis debitis circumstantiis vestiatur. Suppl. q. 7. 2. o.

22 Confessio est actus virtutis pœnitentiæ elicitus, quamvis, secundùm alias rationes, ad multas virtutes pertinere possit. Suppl. q. 7. 3. o.

23 Cùm solus sacerdos minister sit sacramenti pœnitentiæ, soli sacerdoti facienda est sacramentalis confessio. Suppl. q. 8. 1. o.

24 In necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet, ut ei confessio fieri possit. Suppl. q. 8. 2. o.

25 Confessio laico facta sacramentale quoddam est, quamvis non sit perfectum sacramentum et ex charitate procedens, et talibus natum est peccatum veniale remitti, sicut per tunsionem pectoris et aquam benedictam. Suppl. q. 8. 3. o.

26 Non modò sacerdoti, sed proprio sacerdoti, qui imperandi jurisdictionem et potestatem habet, confiteri peccata necessarium est. Suppl. q. 8. 4. o.

27 Potest aliquis ex privilegio vel superioris mandato alii quàm proprio sacerdoti sua peccata confiteri, et ab illo absolvi. Suppl. q. 8. 5. o.

28 Cùm necessitas legem non habeat, in necessitatis articulo, quilibet sacerdos, quibuscumque peccatis, etiam ab excommunicatione quemlibet absolvere potest. Suppl. q. 8. 6. o.

29 Secundùm quantitatem culpæ, tametsi taxanda sit satisfactionis pœna, quia tamen pœnæ in peccatorum remedium injunguntur, non solùm secundùm culpæ quantitatem, sed etiam secundùm conditionem personarum taxandæ sunt. Suppl. q. 8. 7. o.

30 Confessio ut est pars sacramenti, potest nonnunquam in eo esse, qui non contritus, et sine charitate est; ut verò virtutis actus est, non potest absque charitate in aliquo esse. Suppl. q. 9. 1. o.

31 De necessitate confessionis est, quòd homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet; quod si non faciat, non est confessio, sed confessionis simulatio. Suppl. q. 9. 2. o.

32 Proprio ore peccatorum confessio facienda est, nisi naturæ ad hoc aliquod impedimentum adfuerit. Suppl. q. 9. 3. o.

33 *Sit simplex, humilis, confessio, pura, fidelis,*
Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lacrimabilis, accelerata,
Fortis, et accusans, et sit parere parata.
Suppl. q. 9. 4 ad 1.

34 Confessio liberat hominem à culpa, sicut et baptismus. Suppl. q. 10. 1. o.

35 Absolvit hominem aliquomodo à pœna, ipsa sacramentalis peccatorum confessio, secundùm majorem vel minorem confitentis dispositionem. Suppl. q. 10. 2. o.

36 Sacramentalis confessio januas paradisi aperire dicitur, quod à culpa, et pœna reatu absolvit. Suppl. q. 10. 3. o.

37 Confessio sacramentalis spem salutis tribuit, quod per eam homo se clavibus Ecclesiæ subjicit. Suppl. q. 10. 4. c.

38 Per confessionem generalem delentur peccata mortalia oblita; si verò peccatum mortale memoriâ teneat quis, confessione speciali est opus. Suppl. q. 10. 5. o.

39 Tanquam violator sacramenti peccat, qui confessionem revelat. Suppl. q. 11. 1. o

40 Sigillum confessionis extendit se ad illa de quibus est sacramentalis confessio, et simul ad illa omnia, per quæ posset peccator vel peccatum deprehendi. Suppl. q. 11. 2. o.

41 Sicut sacerdoti competit sigillum confessionis ut Dei ministro, ita ei ecclesiastico, cui propter necessitatem, confessionem audire contingit, competere dicitur peccata celare. Suppl. q. 11. 3. o.

42 Cùm confitens efficere possit, ut sacerdos sciat illud ut homo, quod sciebat ut Deus, dum detegendæ confessionis facultatem tribuit; si illam revelet, non violat sigillum confessionis, sed citra scandalum id fieri debet. Suppl. q. 11. 3. c.

43 Si immineat necessitas, potest confessor prodere, quæ sibi in confessione dicta fuerunt, modò ante aut post confessionem ea resciverit, ita tamen ut ea dicat ut homo, non ut Deus. Suppl. q. 11. 5. o.

1 **CONFIRMATIO** est sacramentum. 3ª. q. 65. 1. o. et q. 72. 1. o.

2 Confirmatio est nobilius sacramentum baptismo quoad ministrum et gratiam, et simpliciter, sed quoad remissionem peccatorum est e converso. 3ª. q. 72. 11 ad 2.

3 Chrisma, id est oleum olivarum cum bals-

taxari, prout est utile universitati hominum. Suppl. q. 54. 4. o.

1 CONSCIENTIA non est potentia, nec habitus; sed est actus, scilicet applicatio scientiæ. 1ª. q. 79. 13. o. et 1 2. q. 19. 5. b. et c.

2 Conscientia est actus synderesis, ideo quandoque ponitur pro ea. 1ª. q. 79. 13. c. ad 3.

3 Conscientia dicitur spiritûs corrector, et pædagogus animæ, id est, dictamen rationis. 1ª. q. 79. 13 ad 1.

4 Lex naturalis nominat principia juris, synderesis habitum eorum, sed conscientia applicationem legis naturalis ad facienda. 1 2. q. 94. 1. o.

5 Conscientia dicitur accusare vel excusare, inquantum cognoscimus nos bene vel male fecisse. 1ª q. 97. 13. c.

6 Conscientia dicitur testificari, inquantum cognoscimus nos aliquid fecisse vel non. 1ª q. 97. 13. c.

7 Conscientia dicitur instigare, vel ligare, inquantum judicamus aliquid esse agendum, vel non. 1ª. q. 79. 13. c.

8 Conscientia errans ligat. 2 2. q. 19. 5. 6. o.

9 Coinquinatio et munditia sunt in conscientia, ut in cognitione, non autem ut in subjecto. 1ª. q. 79. 13 ad 2.

1 CONSECRATIO templi, altaris, et vestium, et hujusmodi, non sunt sacramenta, sed sacramentalia, quia ordinantur ad Eucharistiam. 3ª. q. 65. 1 ad 6.

2 Altare et ecclesia consecrantur multiplici ratione, scilicet tum ad repræsentandum sanctificationem quam Ecclesia consecuta est per passionem Christi, tum etiam ad significandum sanctitatem quæ requiritur in iis, qui sacramentum altaris suscipere debent. 3ª. q. 83. 3. o.

3 Altare quandoque sine ecclesia consecratur, sed non e converso. 3ª. q. 83. 3 ad 2.

4 Altare non debet consecrari sine reliquiis martyrum. 3ª. q. 83. 3 ad 2.

5 Res inanimatæ non sunt susceptivæ gratiæ, sed ex consecratione adipiscuntur quamdam spiritualem virtutem, quâ sint aptæ ad divina. 3ª. q. 83. 3 ad 3 et ad 4.

6 Consecratio ecclesiæ non debet reiterari, nisi exustæ, vel pollutæ sanguine, vel semine. 3ª. q. 83. 3 ad 3.

7 Ecclesiæ pollutæ sanguine, vel semine, debent reconciliari, quia per illud peccatum apparet ibi aliqua operatio dæmonum. 3ª. q. 83. 3 ad 3 et ad 4.

8 Ecclesiæ vel altaria, dubia de consecratione, debent consecrari. 3ª. q. 83. 3 ad 3.

9 Ligna ecclesiæ consecratæ non debent cedere ad usus laicorum, sed monasterii, vel comburi. 3ª. q. 83. 3 ad 3.

10 Pallæ, pallia, cathedra, candelabra, et velum vetusta debent comburi, et cineres reponi honestè, propter consecrationes. 3ª. q. 83. 3 ad 3.

11 Consecratio quælibet est indelebilis, manente subjecto. 2 2. q. 39. 3. c et q. 88. 11. c. et 3ª. q. 63. 5. c. et q. 76. 6 ad 2. et q. 82. 8. c. et q. 83. 3 ad 3.

12 Soli episcopi consecrant omnia, præter Eucharistiam. 3ª q. 82. 1 ad 4. et 3 ad 3.

13 De ritu consecrandi ministros veteris legis 1 2. q. 102. 5 ad 8.

14 In consecratione Aaron, et filiorum ejus figurabatur ordo Ecclesiæ. 1 2. q. 102. 5 ad 3.

1 CONSENSUS importat judicium, de eo in quo consentitur. 1 2. q. 74. 7. c.

2 Consensus potest attribui voluntati, et rationi. 1 2. q. 74. 7 ad 1.

3 Consensus in actum pertinet ad rationem superiorem, secundùm quòd in ratione voluntas includitur. 1 2. q. 15. 4. o. et q. 74. 7 ad 1.

4 Electio addit supra consensum relationem respectu ejus quod minus placet, vel non placet, et tunc differunt tantùm ratione. 1 2. q. 15. 3 ad 3.

5 Consensus deliberatus in peccatum non pertinet ad contemptum legis divinæ, nisi repugnet ei. 1 2. q. 74. 9 ad 3.

7 Consensus non convenit brutis, nec aliis respectu finis, sed tantùm respectu eorum quæ sunt ad finem. 1 2. q. 15. 2. 3. o. et q. 16. 2. c.

7 AB universali ad particulare non valet consequentia, nisi mediante particulari. 2 2. q. 10. 2. c.

1 CONSERVATIO in esse, est influentia univoci esse prius influxi. 1ª. q. 9. 2. c.

2 Quælibet res naturaliter conservat se in esse, et resistit corrumpentibus quantùm potest. 2 2. q. 64. 5. 7. c.

3 Aliquid conservat rem dupliciter, scilicet per se, id est, influendo, et per accidens, id est removendo. 1ª. q. 104. 1. 2. c.

4 Una creatura conservat aliam per se et per accidens. Et tantò magis, quantò est altior, et primæ causæ proximior, quæ principaliter conservat. 1ª. q. 104. 2. o.

5 Omnis creatura indiget conservari per se à Deo, sed corruptibiles indigent conservari ab eo etiam per accidens. 1ª. q. 104. 1. o. et 1 2. q. 109. 2 ad 2. et 8. c. et 9 ad 1.

6 Deus conservat aliquas creaturas in esse utroque modo mediantibus aliquibus aliis causis. 1ª. q. 104. 2. o.

7 Deus dat formas omnibus, et conservat eas, et applicat eas ad agendum, et est finis omnium actionum. 1ª q. 105. 5. c. fi.

8. Deus eâdem virtute, et eâdem operatione, producit rem et conservat. 1ª. q. 105. 1 ad 4.

9 Nulli creaturæ communicari potest, ut conservetur in esse, sine Deo. 1ª. q. 14. 1 ad 2. et 2 ad 2.

10 Solus Deus conservat res, ne in nihilum decidant. 3ª. q. 13. 2. c.

11 In iis qui pertinent ad conservationem naturæ, magis tenemur parentibus, à quibus naturam accepimus quàm aliis, et consequenter consanguineis; sed in aliis beneficiis, potest esse e converso. 2 2. q. 31. 3. o.

1 CONSIDERATIO importat actum intellectûs intuentis veritatem. Et pertinet maximè ad judicium. 2 2. q. 53. 4. c.

2 Quælibet res potest quadrupliciter considerari, scilicet ut ens, et una secundùm virtutem, et respectu aliorum. 1ª. q. 39. 8. c.

1 CONSILIUM quid. Est ipsa quæstio, quæ vertitur inter consiliantes, et consilium habens. 1ª.

4 Partes contemplationis sunt tres, s. lectio, meditatio, et oratio. 2 2. q. 180. 3 ad 4.

5 Species contemplationis sunt sex, sumptæ secundùm sex gradus ascensûs in Deum, s. perceptio ipsorum sensibilium, progressus à sensibilibus ad intelligibilia, dijudicatio sensibilium secundùm intelligibilia, absoluta consideratio intelligibilium, in quæ per sensibilia pervenitur, contemplatio intelligibilium, quæ per sensibilia inveniri non possunt, sed per rationem capi possunt, et consideratio intelligibilium, quæ ratio nec invenire nec capere potest, quæ, s. pertinent ad sublimem contemplationem divinæ veritatis, in qua finaliter contemplatio perficitur. 2 2. q. 80. 4 ad 3.

6 Ad contemplationem tria requiruntur, s. sanitas corporis, quies à passionibus, et ab exterioribus. Et ei serviunt omnia humana officia. 2 2. q. 180. 2. o.

7 Tres sunt conditiones bene contemplandi divina, s. reverentia casta, firmitas indeclinabilis, et amor. 2 2. q. 180. 7 ad 1.

8 Ad contemplationem pertinent quatuor quodam ordine, s. virtutes morales, alii actus à contemplatione, contemplatio divinorum effectuum, et contemplatio divinæ veritatis. 2 2. q. 180. 4. c.

9 Ad contemplationem principaliter pertinet meditatio Dei, sed dispositivè, pertinet consideratio cujuslibet veritatis. 2 2. q. 180. 4. c.

10 Contemplatio quoad nos est diuturna dupliciter, s. quia competit nobis secundùm incorruptibilem partem animæ, i. secundùm intellectum, et quia in operibus contemplativis, corporaliter non laboramus. 2 2. q. 180. 8. c. fi.

11 Aliquis ex charitate, ad Dei contemplationem incitatur. 2 2. q. 180. 7 ad 1.

12 Virtutes morales pertinent ad contemplationem, et ad vitam contemplativam, non quidem essentialiter, sed dispositivè, s. removendo impedimenta. 2 2. q. 180. 2. o. et q. 181. 1 ad 3. et 2. c. et 4 ad 1. et q. 182. 3. c.

13 Ad contemplationem virtus castitatis maximè reddit hominem aptum, inquantum delectationes venereæ maximè deprimunt mentem ad sensibilia, secundùm Augustinum. 2 2. q. 180. 2 ad 3. fi.

14 Contemplatio requirit locum secundùm congruitatem tantùm. 1ª. q. 66. 3 ad 3.

15 Contemplatio est mala per accidens, et bona per se. 1 2. q. 35. 5 ad 3.

16 Certamen et contentio fit in contemplatione, propter defectum intellectûs, et gravitatem corruptibilis corporis quod nos ad inferiora retrahit, non autem ex contrarietate veritatis quam contemplamur. 2 2. q. 180. 7 ad 2.

17 Contemplatio habet quietem ab exterioribus motibus. Et est motus intellectûs, i. operatio. 2 2. q. 179. 1 ad 3. et q. 180. 6. c.

18 Contemplatio terminatur in effectu, s. ad delectationem. 2 2. q. 180. 1. c. et 1 ad 3. et 7 ad 1.

CONTEMPLATIVI dicuntur non qui contemplantur, sed qui contemplationi totam vitam suam deputant. 2 2. q. 81. 1 ad 5.

1 CONTEMPTUS est transgressio legis, ex hoc quòd voluntas renuit subjici legi, vel regulæ. 2 2. q. 186. 9 ad 3.

2 Frequentia peccati non facit peccatum ex contemptu, sed disponit ad hoc. 2 2. q. 186. 9 ad 3.

3 Quantò quis Deum per peccatum magis contemnit, tantò majorem reatum incurrit. 3ª. q. 88. 3. c. ad 1.

1 CONTENTIO quadruplex, s. color rhetoricus, impugnatio veritatis scitæ, vel falsitatis sine modo, et moderatè. Prima et quarta est bona. Secunda est peccatum mortale. Tertia verò non semper est mortale, sicut si accipiatur contentio in judicio vel disputatione secundùm imperfectam rationem, s. secundùm quòd importat quamdam acrimoniam locutionis, et sic non semper est mortale, sed est peccatum veniale, nisi sit cum scandalo. 2 2. q. 38. 1. o.

2 Contentio importat contrarietatem in locutione, sicut discordia contrarietatem in voluntate, quoad intentionem, vel quoad modum. 2 2. q. 58. 1. c.

3 Contentio est filia inanis gloriæ. 2 2. q. 38. 2. o. et q. 132. 5. o.

4 Contentio et discordia oriuntur ex invidia, ratione termini à quo, sed ex inani gloria, ratione termini ad quem. 2 2. q. 37. 2 ad 2. et q. 38. 2 ad 2.

1 CONTINENTIA ut est abstinentia ab omni delectatione venèrea, est virtus, non autem quæ est cum pravis concupiscentiis, quibus resistit. 1 2. q. 58. 3 ad 2. et 2 2. q. 143. 3 ad 1. et q. 155. 1. o. et 4. c. et 3ª. q. 7. 2 ad 3. fi.

2 Continens propriè est qui persistit in ratione recta, à pravis concupiscentiis abstinens, non autem qui persistit in ratione perversa, abstinens à bonis, sed est obstinatus. 2 2. q. 155. 1 ad 2.

3 Castus propriè dicitur ante experientiam delectationis venereæ; continens autem, post eam. 2 2. q. 151. 2. o.

4 Continentia et incontinentia propriè sunt circa delectationes, quæ possunt esse naturales homini, non autem circa eas quæ sunt contra naturam. 2 2. q. 155. 2 ad 5.

5 Continentia et incontinentia magis est circa delectationes venereas quàm ciborum. 2 2. q. 155. 2. o.

6 Continentia propriè est tantùm circa concupiscentias tactûs. 2 2. q. 143 ad 1. et 2 2. q. 35. 2. o. et q. 156. 2. c.

7 Continentia secunda est potior quàm temperantia, prima verò e converso. 2 2. q. 55. 4. o.

8 Constantia in arduis et terribilibus est pars fortitudinis; quæ autem est circa delectabilia, est pars continentiæ, quæ est pars temperantiæ. 2 2. q. 153. 5 ad 2.

9 Continentia et perseverantia sunt partes constantiæ firmiter persistentes; prima est contra concupiscentias, secunda contra tristitias. 1 2. q. 58. 3 ad 2. et 2 2. q. 53. 5 ad 3.

10 Continentia est tantùm in voluntate subjectivè. 2 2. q. 155. 3. o.

11 Continentia potest attribui rationi, sicut primo moventi, et incontinentia concupiscibili,

licèt utraque sit in voluntate, ut in proprio subjecto. 2 2. q. 155. 3 ad 2

12 Ad continentiam efficaciùs operatur maceratio carnis per abstinentiam cibi et potûs quàm per substractionem vestium, vel per laborem corporalem. 2 2. q. 188. 6 ad 3.

1 CONTINGENS et necessarium sunt de transcendentibus. 1ª q. 115. 6. c.

2 Unumquodque contingens est ex parte materiæ; necessitas verò consequitur rationem formæ, quia quæ sequuntur ad formam, necessariò insunt. 1ª q. 86. 3. c.

3. Nihil est contingens quod non habeat aliquid necessarium. 1ª. q. 84. 1 ad 3. et q. 86. 3. c.

4 Contingens potest sumi dupliciter, s. contingens ut contingens, i. in particulari, et contingens in universali, i. secundùm quòd in eo invenitur ratio necessarii. 1ª. q. 86. 3. c.

5 Contingens ad utrumlibet est in potentia. Ideò non exit in actum, nisi priùs per aliquid determinetur ad unum. 4ª. q. 19. 3 ad 3.

6 Contingens ut contingens cognoscitur directè à sensu, sed indirectè ab intellectu. 1ª. q. 86. 3 c.

1 CONTRACTIO duplex, s. ad quidditatem, et ad rationem. 1ª. q. 5. 3 ad 1.

2 Contrahere est aliquid cum causa de necessitate incurrere. 3ª. q. 14. 3. c.

1 CONTRA PASSUM idem est quòd justum commutativum tantùm. 2 2. q. 61. 4. c.

2 Contra passum primò invenitur in passionibus injuriosis, secundò in ablatione rerum per vim, tertiò in commutationibus voluntariis. 22. q. 61. 4. c.

1 CONTRARIUM magis distat à suo contrario quàm simplex negatio. 2 2. q. 79. 4. c. ad 2.

2 Nomen distantiæ derivatum est à loco ad omnia contraria. 1ª. q. 67. 2 ad 3. et 1 2. q. 7. 1. c.

3 Idem est causa contrariorum communis, non autem particularis. 1ª. q. 49. 3. c. fi. ad 1.

4 Idem est causa contrariorum secundùm diversa. 1 2. q. 52. 3 ad 2. et 2 2. q. 7. 1 ad 2.

5 Unum contrariorum est causa alterius contrarii, per accidens tantùm. 1ª. q. 19. 1. o. et 1 2. q. 52. 4. o. et q. 33. 3 ad 1. et 2 2. q. 38. 2 ad 3. et q. 162. 3 ad 3. et 3ª. q. 50. 1 ad 3.

6. Idem est contrarium diversis secundùm diversa, non autem secundùm idem. 1 2. q. 31. 8 ad 2. et q. 43. 1 ad 2. et q. 78. 4 ad 2. et q. 79. 1 ad 2.

7 Idem potest tolli ex causis contrariis, per modum superabundantiæ, et defectûs. 22. q. 89. 10 ad 3.

8. Contraria in re non sunt contraria in mente. 1 2. q. 33. 5. c. ad 2. et q. 53. 1. c. et q. 54. 2 ad 1. et q. 64. 3 ad 3.

9 Objecta contraria causant contrarias passiones in potentiis appetitivis, non autem in cognitivis. 1 2. q. 54. 2 ad 1.

10. Contrariorum potest esse unus habitus, secundùm quòd conveniunt in una ratione communi. 1 2. q. 54. 2 ad 1. et 3 ad 1.

11 Aliqua dicuntur contraria dupliciter, s. secundùm formam generis, vel secundùm formam speciei. 1 2. q. 35. 4. c.

12 Species contrariorum constitutæ per respectum ad aliquid extrà possunt habere convenientiam inter se, non autem species absolutæ. 1 2. q. 35. 4. c.

13 Motus habet contrarietatem terminorum, sed mutatio, secundùm accessum et recessum, ab eodem termino. 1 2. q. 23. 2. c.

14 Nullus motus est contrarius motui circulari. 1ª. q. 66. 2. c.

15 Quietes contrariæ sunt, quæ sunt in terminis contrariis. 1 2. q. 31. 8. c.

16 Sicut quieti naturali contrariantur, et quies violenta ejusdem corporis, et quies naturalis alterius corporis, ita in affectibus animæ, delectationi opponitur et delectatio et tristitia. 1 2. q. 31. 8 ad 2.

17 Omne quod generatur, generatur ex contrario. 1ª. q. 46. 1 ad 3. et q. 75. 7. c.

18 Omne compositum ex contrariis necesse est corrumpi. 1ª. q. 82. 1. c. et 3ª q. 14. 2. c.

19 Contraria possunt inesse eidem, non secundùm idem. 3ª q. 46. 8 ad 1.

20 Contraria sunt circa idem, quando subjectum æqualiter se habet ad ea. 2 2. q. 24. 10 ad 1.

21 Contraria contrariis curantur. 1 2. q. 87. 6 ad 3.

1 CONTRITIO secundùm essentiam est in corde et pertinet ad pœnitentiam interiorem, virtualiter verò ad exteriorem, inquantum implicat propositum confitendi, et satisfaciendi. 3ª. q. 90. 3 ad 3.

2 Dolor contritionis duplex, s. sensitivus, et intellectivus, s. displicentia voluntatis. Primus est tantùm effectus ejus, secundus autem est ipsa contritio. 3ª. q. 84. 8. 9. o. et q. 85. 1. c.

3 Uterque dolor debet durare usque ad mortem. Et primus debet continuari quantùm possibile est, servatis actibus aliarum virtutum, et sanitate, non autem secundus. 3ª. q. 84. 8. o.

4 Contritio et singularis dolor debet esse de singulis peccatis mortalibus in principio quæ memoriæ occurrunt; ut s. homo actualiter singula detestetur, quantùm in ipso est; sed posteà sufficit una communis de omnibus. 1 2. q. 113. 5 ad 3. et 3ª. q. 87. 1. c.

5 De peccato mortali totaliter oblito sufficit generalis contritio de omni quo Deum offendit. Si autem recordetur tantùm in generali, recogitet. Etsi in speciali recordetur, debet specialiter conteri, et de oblivione dolere, quæ ex negligentia contingit. 1 2. q. 113. 5 ad 3. et 3ª. q. 8. 4 ad 5. et q. 87. 1 c.

6 Ad contritionem de venialibus non requiritur propositum non peccandi, sicut de mortali, sed sufficit displicentia ejus, et suæ causæ. 3ª. q. 87. 1 ad 1.

7 Peccatum veniale non remittitur hìc per contritionem habitualem, quæ habetur per habitum charitatis, vel per habitum pœnitentiæ virtutis, quia sic charitas non compateretur peccatum veniale, quod patet esse falsum; sed requiritur virtualis contritio, putà cùm aliquis hoc modo fertur secundùm affectum in Deum, et in res divinas, ut quicquid sibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret displiceret ei, et doleret se commisisse, etiam si actu de illo non cogitaret, non autem requiritur actualis. 3ª. q. 87. 1. o.

8 Contritio est dolor pro peccatis assumptus

dentiæ verò secundariò, quasi exequentis et dirigentis. 22. q. 33. 1 ad 2.

6 Existens in peccato mortali, etiam occulto, corrigens ex officio, peccat, non autem corrigens ut frater, nisi propter scandalum. 22. q. 33. 5. o.

7 Peccatum præcedens impedit, ne aliquis corripiat alium tripliciter, s. ratione indignitatis, scandali et superbiæ. 2 2. q. 33. 5. c.

8 Prælatus est corripiendus à subditis, sed in secreto tantùm, non cum protervia et duritia, sed cum mansuetudine, et reverenter, nisi propter periculum fidei, fiat publicum; sicut Paulus publicè corripuit Petrum. 22. q. 33. 4. o.

9 Ordo correctionis est de præcepto, s. prævià admonitione secretà. 22. q. 33. 7. o.

10 Testes debent adhiberi in correctione fraterna, si non est emendatus per admonitionem secretam. 2 2. q. 33. 8. o.

11 In correctione fraterna, primò debet admoneri secretè, secundò debet dici prælato secretè, tertiò testes adhiberi, quartò publicari. 2 2. q. 33. 8 ad 1 et ad 4. et q. 70. 1. o. et 3 ad 3.

12 Ordo fraternæ correctionis servandus est in peccatis occultis tantùm. 22. q. 33. 7. o.

13 Christus non corripuit Judam secretò, nec Petrus Ananiam, et Saphiram, nec Paulus Petrum, multiplici de causa, s. quia Dominus peccatum Judæ tanquam Deus, sicut publicum habebat. Unde statim poterat ad publicandum procedere. Tamen ipse non publicavit, sed obscuris verbis eum de peccato suo admonuit. Petrus autem publicavit peccatum occultum Ananiæ et Saphiræ, tanquam executor Dei, cujus revelatione peccatum cognovit. Sed Paulus Petrum non reprehendisset, nisi aliquo modo par esset, quantùm ad fidei defensionem. Vel Paulus qui erat subditus Petro, propter imminens periculum scandali circa fidem, Petrum publicè arguit. De Joseph autem credendum est quòd fratres suos aliquando admonuerit, licèt non sit scriptum. Vel potest dici, quòd peccatum publicum erat inter fratres. Unde dicitur pluraliter : Accusavit fratres suos. 2 2. q. 33. 4 ad 2. et 7 ad 2.

14 Dimittens admonitionem vel prohibitionem, quia non sperat correctionem, sed timet sequi pejus, non peccat. 2 2. q. 33. 2 ad 3. et 6. o. et q. 43. 7 ad 3. et q. 150. 1 ad 4.

15 Peccatum infectivum aliorum, ut hæresis, et fornicatio, vel cedens in damnum aliorum, ut furtum, et homicidium, debet denunciari sine admonitione. 2 2. q. 33. 2. c. ad 3.

16 Correctio est utilis ad emendationem, ad quam tamen non sufficit sine auxilio Dei. 1 2. q. 109. 8 ad 2. et 2 2. q. 33. 2 ad 1. et q. 83. 7 ad 3.

17 Scandalum directè opponitur correctioni fraternæ. 22. q. 34. principio. et q. 43. 3. c.

1 CORRUPTIBILE et incorruptibile differunt. genere physico, non autem genere logico. 1ª. q. 66. 2 ad 2. et q. 88. 2 ad 4.

1 NIHIL corrumpitur, nisi per hoc quòd forma separatur à materia. 1ª. q. 9. 2. c. et q. 50. 5. c. et q. 75. 6. c.

2 Corruptio non potest esse, nisi ubi est contrarietas, quia omnis generatio et corruptio est ex contrario in contrarium. 1ª. q. 75. 6. c.

3 Aliquid corrumpitur dupliciter, s. per se, et per accidens. 1ª. q. 75. 6. c. et q. 89. 5. o. et 1 2. q. 53. 1. c.

4 Corruptio duplex, s. separatio formæ à materia, et resolutio in elementa. 3ª q. 50. 5. c.

5 Corruptio non intenditur à natura, nisi per accidens. 1ª. q. 19. 9. c. et q. 49. 1. c. ad 2. et 2. c.

6 In omni mutatione est aliqua corruptio. 1ª. q. 50. 5 ad 1.

7 Impossibile est aliquod subsistens corrumpi per accidens, vel generari per accidens, sed tantùm per se. 1ª. q. 75. 6. c.

8 Mors, corruptio, et omnis defectus, est contra naturam particularis formæ, sed aliquando est naturalis, ratione materiæ, et naturæ communis. 1ª. q. 22. 2 ad 2. et 1 2. q. 42. 2. c. ad 3. et q. 85. 6. o. et 2 2. q. 65. 1 ad 1. et q. 164. 1 ad 1.

9 Materia subjecta privationi est principium et causa omnis corruptionis. 1ª. q. 50. 5 ad 3. et q. 75. 6. c.

CORVUS significat voluptatibus denigratos, vel expertes bonæ affectionis, quia non est reversus ad arcam. 1 2. q. 102. 6 ad 1 co. 2. fi.

1. COSTA fuit præcisa ab Adam sine dolore, sed cum delectatione. 1ª. q. 92. 3 ad 2 et q. 97. 2 ad 3.

2 Costa hæc non erat de perfectione individuali Adæ, sed de specifica. 1ª. q. 92. 3 ad 2. et q. 97. 2 ad 3. et 3ª. q. 31. 5 ad 2.

3 Mulier convenienter fuit formata de costa Adæ. 1ª .q. 92. 2. 3. o.

4 Mulier facta est de costa Adæ, ut socia ejus, non de capite, ut domina, nec de pede, ut ancilla. 1ª. q. 92. 3. o.

5 Conversio costæ in mulierem fuit supernaturalis, et obedientialis. 1ª. q. 92. 4 ad 3.

6 Multiplicatio costæ fuit per additionem materiæ noviter creatæ, vel verius per conversionem alterius materiæ præjacentis, contra Hugonem et Magistrum sententiarum. 1ª. q. 92. 3 ad 1.

7 Illud additum non venit in corpus Evæ, nisi mediante costà, ideò Eva non dicitur facta ex eo, licèt esse et quid amplius in quantitate quàm costa. 1ª. q. 92. 3 ad 1.

1 CREATIO magis respicit esse quàm naturam, vel rationem. 3ª. q. 2. 7 ad 3.

2 Creatio passiva, secundùm esse ut inhæret, est naturaliter posterior creatura, et est subjectivè in ea; sed secundùm rationem ejus, ut causatur ex actione Dei, est prior. 1ª. q. 45. 3 ad 2 et ad 3.

3 Creationem esse, ratio demonstrat. 1ª. q. 45, 2. o.

4 Philosophi concedunt creationem esse, sed ab æterno. 1ª. q. 46. 2 ad 1 et ad 2.

5 CREATIO QUID. Non est mutatio propriè. 1ª. q. 45. 2 ad 2. et 3. o. et q. 46. 1 ad 5.

6 Creatio non est motus nec terminus motûs. 1ª. q. 45. 2 ad 3. et 3. c. et q. 46. 3 ad 2.

7 Creatio est emanatio universalis entis, ex nihilo. 1ª. q. 45. 1. o. et 4 ad 1.

8 De ratione creationis est, nihil præsupponere in re, cui naturaliter prius convenit non esse quàm esse. 1ª. q. 65. 3. c.

9 Creatio non admiscetur in operibus naturæ.

damni, qui in his versibus sunt, s. Jussio, consilium, consensus, palpo, recursus, Participans, mutus, non obstans, non manifestans, tenentur ad restitutionem totius. 2 2. q. 62. 7. o.

4 Damnificatio duplex, s. in re habita, et in re habenda. In prima tenetur quis restituere totum, in secunda verò aliquid secundùm æstimationem et arbitrium sapientis. 2 2. q. 62. 2 ad 4. et 4. o.

5 DANIEL fuit simul accusator et judex senum, instinctu Dei. Et judicavit non subditos ex commissione. 2 2. q. 67. 1 ad 1. et 3 ad 3.

1 DE ratione dationis nihil est, nisi quòd datum liberè habeatur à dante. 1ª. q. 38. 1. c.

2 Inter dantem et datum non requiritur distinctio, nisi rationis. 1ª. q. 38. 1 ad 1.

3 Dans semper distinguitur realiter ab eo cui datur. 1ª q. 38. 1 ad 1.

4 Datio duplex, scilicet ex debito, et ex amore. In prima potest esse vitium acceptionis personarum, non autem in secunda. 1ª. q. 23. 5 ad 3. et fi. et 2 2. q. 63. 1 ad 3.

5 Aliquis dupliciter aliquid dat illicitè, scilicet vel quia ipsa datio est illicita et contra legem, sicut patet in eo qui simoniacè aliquid dedit, vel quia propter rem illicitam dat, licèt ipsa datio non sit illicita, sicut cùm quis dat meretrici propter fornicationem. 1 2. q. 73. 8. c. ad 3. et 2 2. q. 62. 5 ad 2.

6 Datio et missio dicuntur tantùm temporaliter in divinis, sed donum æternaliter. 1ª. q. 38. 1 ad 4. et q. 43. 2. o.

7 Datio, datum, et donum, in divinis dicuntur notionaliter, ut important auctoritatem respectu dati. Sed sine illa dicuntur essentialiter. 1ª q. 38. 1. o.

8 Donum quadrupliciter differt à dato in divinis, quia non consignificat tempus, est æternum, significat aptitudinem, et liberalitatem. 1ª. q. 38. 1 ad 4. et 2 ad 3.

9 Divinæ personæ dantur nobis invisibiliter missæ, tantùm secundùm dona gratum facientia. 1ª. q. 43. 3. o. et 3ª. q. 72. 7. c.

10 Dari convenit essentiæ, et cuilibet personæ divinæ, et à seipsa. 1ª q. 43. 4 ad 1.

11 Spiritus sanctus potest dici datum nostrum, non autem donum nostrum. 1ª q. 38. 2 ad 3.

12 Nulla creatura potest dare Spiritum sanctùm. 1ª. q. 43. 8. c. fi.

13 Nulla creatura potest dare Spiritum sanctum, licèt aliquis possit esse minister collationis ejus. 1ª. q. 42. 8. fi. et 3ª q. 8. 1 ad 1.

14 Dare Spiritum sanctum dicitur dupliciter, s. auctoritate, et sic est tantùm Dei, et ministerio, et sic homines, et Christus secundùm quòd homo dicuntur eum dare. 3ª. q. 8. 1 ad 1.

1 PECCANTE David, populus punitur, primò propter bonum unitatis, secundò propter demerita populi in sequendo Absalon, tertiò quia populus erat possessio ejus. 2 2. q. 108. 4 ad 1.

2 David propheta, secundùm glosam, dicit se servasse ordinem doctrinæ, prout transeundum est a facilioribus ad difficiliora, constringens se maledicto, si eum non servasset. 2 2. q. 189. 1 ad 4. et 6 ad 2.

1 DE, et ex, denotant habitudinem causæ efficientis, vel materialis, non autem formalis, vel finalis. 1ª. q. 39. 2 ad 5. et 8. c.

2 Quicquid est de aliquo, est ex aliquo, non autem e converso, quia, de, dicit principium, et consubstantialitatem; ex, verò, dicit principium tantùm. 3ª. q. 75. 8. c.

3 De, dicit principium consubstantiale efficiens, vel formale subsistens, vel materiale. 1ª. q. 41. 3 ad 1 et ad 2. et 3ª. q. 32. 2. c. et q. 75. 8. c.

1 DEBITUM. In communi importat ordinem exigentiæ, vel necessitatem alicujus ad quod ordinatur. 1ª. q. 21. 1 ad 3.

2 Aliquid dicitur debitum dupliciter, scilicet secundùm se, ut finis, vel propter aliud, ut ea quæ sunt ad finem. 2 2. q. 44. 1. c.

3 Debitum duplex, scilicet naturæ, et meriti. 1 2. q 111. 1 ad 2.

4 Debitum duplex, scilicet legale, et morale. 1 2. q. 99. 5. o. et 2 2. q. 23. 3 ad 1. et q. 31. 3 ad 3. et q. 78. 2 ad 2. et q. 80. 1. c. et q. 102. 2 ad 2. et q. 106. 1 ad 2. et 4 ad 1. et q. 114. 2. c. et q. 117. 5 ad 1. et q. 118. 3 ad 2.

5 Debitum duplex, s. necessitatis, et congruitatis vel utilitatis. 1 2. q. 99. 5. c. et 3ª. q. 64. 5 ad 3.

6 Aliquid est alicui debitum dupliciter, s. ratione necessitatis, vel quia dat aliquid. 2 2. q. 187. 4. c.

7 Debitum non minuit meritum, nisi minuat voluntarium. 1ª. q. 21. 1 ad 3. et 1 2. q. 114. 1 ad 1. et 2 2. q. 50. 3 ad 2. et q. 104. 1 ad 3. et q. 186. 5 ad 5.

8 Deus nulli est debitor. 1ª. q. 21. 1 ad 4. et 1 2. q. 99. 5. c. et q. 111. 1 ad 2. et q. 114. 1 ad 3.

9 Deus reddit duplex debitum, s. respectu suæ sapientiæ et voluntatis, et respectu creaturæ. Sed primum præsupponitur in secundo. 1ª. q. 21. 1 ad 3. et 4. c, et 1 2. q. 114. 1 ad 3.

10 In Deo est principaliter ratio, et causa debiti. 2 2. q. 106. 1. c.

11 Conjuges in petendo debitum, et in aliis, sunt æquales, secundùm proportionem, non autem secundùm quantitatem. 2 2. q. 32. 8 ad 2.

12 Petere debitum à conjuge in festo non licet, quia est incongruum, tamen non est peccatum mortale, si sine contemptu fiat. 2 2. q. 186. 9 ad 3.

13 Tenentur conjuges sibi mutuò debitum præstare, cùm sacrum conjugium institutum sit, ut et vitetur fornicatio, et ut liberis opera detur, salvâ tamen utriusque incolumitate. Suppl. q. 64. 1. o.

14 Cùm naturâ mulieres sint verecundæ, ita ut non audeant petere debitum à viris sibi præstari, tenetur vir etiam uxori non petenti debitum reddere, si aliquo signo id eam velle perceperit. Suppl. q. 64. 2. o.

15 Sunt vir et uxor in actu conjugii æquales quantùm ad æqualitatem proportionis, non autem quantùm ad æqualitatem quantitatis. Suppl. q. 64. 3. o.

16 Non potest vir aut uxor absque mutuo consensu continentiam vovere. Suppl. q. 64. 4. c.

17 Cùm actus matrimonialis propter delectationem carnis reddat hominem ineptum ad spiritualia, non licet petere debitum actûs matrimonii diebus sacris. Suppl. q. 64. 5. o.

fectus nostros, quia omnes causantur ex ea superadditis quibusdam particularibus causis. 3ª. q. 14. 4 ad 1.

9 Nullus defectus potest esse in Deo. 1ª. q. 49. 2. c. et 2 2. q. 161. 1 ad 4.

10 Nullus defectus reducitur in Deum, sicut in causam. 2 2. q. 21. 10. c.

11 Intellectus angeli non habet defectum, si defectus accipiatur privativè, ut, s. careat eo quod habere debet; si verò accipiatur negativè, sic quælibet creatura invenitur deficiens Deo comparata, dum non habet illam excellentiam quæ invenitur in Deo. 1ª. q. 12. 4 ad 2.

DEGRADATIO aufert ordinis executionem, quasi in perpetuum, sed excommunicatio solùm usque ad emendationem. 3ª q. 82. 8 ad 3.

DEIFICATUS prædicatur de humanitate Christi, non autem de homine Christo. 3ª. q. 16. 3. c. ad 2. et 5 ad 2.

1 DEITAS inquantum una in pluribus personis convenit cum forma nominis collectivi. 1ª. q. 39. 5 ad 6.

2 Deitas non potest supponere pro persona. 1ª. q. 39. 5. o.

1 DELECTATIO non est generatio, sed generatum esse. 1 2. q. 31. 1. c. et q. 33. 3. c.

2 Delectatio, secundùm Aristotelem, est quidam motus animæ, et constitutio simul tota, et sensibilis in naturam existentem. 1 2. q. 31. 1. c.

3 Delectatio est motus, qui est actus perfecti, non autem est motus, qui est actus existentis in potentia. 1 2. q. 31. 2 ad 1.

4 Delectatio est motus in appetitu animali, consequens apprehensionem boni naturalis, præsentis per sensum. 1 2. q. 11. 1 ad 3. et q. 31. 1. c. ad 2. et q. 33. 1. c.

5 Delectatio est operatio causaliter, non autem formaliter, nec essentialiter. 1 2. q. 31. 1 ad 1.

6 Delectatio est passio animæ. 1 2. q. 31. 1. 1. o. et 4 ad 2. et 5. c. fi. et ad 2. et q. 33. 1. c.

7 Nulla delectatio est quid optimum. 1 2. q. 2. 6. o.

8 Objectum delectationis est bonum apparens, conveniens, conjunctum. 1 2. q. 43. 1. c.

9 Delectatio est quietatio cognita in re convenienti. 1 2. q. 11. 1 ad 3. et q. 34. 1. c. et q. 43. 1. c.

10 Delectatio est quies appetitûs tendentis in finem, propter præsentiam ejus, sed est motus appetitûs ab appetibili præsenti, immutante appetitum. 1 2. q. 31. 1 ad 2. et q. 33. 3 ad 1. et q. 34. 2 ad 2 et ad 3. et 3 ad 3. et 4. c. ad 2. et q. 38. 1. c.

11 Delectatio est sicut quies naturalis, sed tristitia est sicut quies violenta. 1 2. q. 31. 8. c. ad 1.

12 Delectari de Deo in via plenè non possumus, sicut nec Deum cognoscere. 2 2. q. 44. 6. o.

13 Nulla delectatio est in carentibus omni cognitione. 1 2. q. 11. 2. c. et q. 31. 1. c. et q. 32. 1. c. et q. 35. 1. c. et q. 41. 3. c.

14 Delectatio propriè dicta est in Deo. 1 2. q. 31. 4 ad 2.

15 Delectatio diversimodè est in Deo, angelis, hominibus, et brutis. 1 2. q. 31. 4 ad 2.

16 Delectatio est in appetitu sensitivo, et in appetitu intellectivo. 1 2. q. 30. 1. c. et q. 31. 3. 4. o. et q. 35. 1. c.

17 Omnis delectatio est proprium accidens beatitudinis, vel partis ejus. 1 2. q. 2. 6. c. et q. 3. 4. c.

18 Causa proxima delectationis est operatio, cujus objectum est causa remota. 1 2. q. 32. 1. o.

19 Oportet quòd omnis delectatio aliquam operationem consequatur. 1 2. q. 32. 1. o.

20 Omnis operatio procedens ex habitu perficiente naturam causat delectationem. 1 2. q. 100. 9. c. ad 3.

21 Operatio non est propter delectationem, sed e converso. 1 2. q. 4. 2. o.

22 Delectatio est major in principio operationis quàm in processu ejus continuitate, quamvis fortè in processu operatio sit intensior, et hoc triplici ratione, scilicet primò, quia cùm operatio sit delectationis causa, quantò aliquid attentiùs operatur, tantò major delectatio ex operatione consurgit, homo autem in principio operationis attentior est ad operationem quàm in progressu, et ideò in progressu operationis quando aliquis negligentiùs intendit operationi, non sentit tantam in operatione delectationem; secundò quia oportet in nobis delectationem esse secundùm modum nostræ naturæ, unde cùm nostra natura sit mutabilis, non est nobis semper idem delectabile, quia jam mutati sumus à pristina dispositione, et sic post pauca, non est nobis conveniens quod priùs conveniens erat, et ideò quod priùs erat delectabile, postea fit minus delectabile, vel etiam triste, et hæc est etiam ratio, quare continuitas unius rei in nobis fastidium parit; alternatio verò delectat; tertiò quia cùm ad delectationem requiratur convenientis perceptio, quantò aliquid minus sentitur, minus est delectabile : res autem in sui novitate magis sentiuntur, quia postmodùm earum dispositio fit quasi qualitas quædam inhærens sentientibus. 1 2. q. 32. 1 ad 3.

23 Operatio unius potest esse causa delectationis in alio tripliciter, s. benefaciendo, faciendo æstimationem boni ejus, et propter amorem vel odium. 2 2. q. 32. 5. o.

24 Ad delectationem requiruntur duo, s. adeptio, vel conjunctio, vel præsentia boni convenientis, et cognitio hujus. 1 2. q. 32. o. et q. 33. 1. c. et q. 35. 1. 7. c. et q. 43. 1. c.

25 Motus est causa delectationis tripliciter, primò quia mutamur, secundò quia objectum excedit, tertiò ratione cognitionis. 1 2. q. 32. 2. o.

26 Consueta delectant, quia fiunt connaturalia. 1 2. q. 32. 2 ad 3. et 8 ad 3.

27 Raró contingentia delectant, ratione admirationis, et desiderii. 1 2. q. 32. 8 ad 3.

28 Benefacere aliis, est causa delectationis tripliciter, scilicet propter spem, vel amorem, ratione excellentiæ, et ratione libertatis. 1 2. q. 32. 6. o.

29 Amor et concupiscentia causant delectationem, sed magis spes. 1 2. q. 32. 3 ad 3. et q. 35. 3 ad 2. et q. 100. 9 ad 3.

30 Spes ratione præsentis æstimationis delectat, sed ratione absentiæ affligit. 1 2. q. 32. 3 ad 2. et q. 40. 8 ad 2.

tristitiæ accidit esse bonum, et illis malum. q. 35. 3 ad 2 et ad 3.

68 Delectatio non dicitur morosa, nisi sit cum consensu rationis deliberatæ. 1 2. q. 74. 6 ad 3. et q. 88. 4 ad 2.

69 Consensus rationis in delectationem cogitationis pravæ, ratione objecti est peccatum mortale, sed ratione cogitationis tantùm est veniale, vel nullum, putà cùm aliquis causa disputationis, vel confessionis, et hujusmodi, cogitat de peccatis carnalibus. 1 2. q. 31. 5. c. et q. 74. 8. o. et q. 88. 5 ad 2. et 2 2. q. 154. 4. c. et q. 180. 7. o.

70 Delectatio actûs conjugalis de se non est peccatum mortale, nec veniale. 1 2. q. 34. 1 ad 1.

71 Actus matrimonii propter delectationem tantùm, intra limites matrimonii, est peccatum veniale, sed extra limites matrimonii, vel excludendo ordinem finis ultimi, est peccatum mortale, quia quando est peccatum luxuriæ, propter solam inordinationem concupiscentiæ, sicut cùm aliquis libidinosè accedit ad suam uxorem, tunc est distinguendum, quia quandoque est talis inordinatio, quæ excludit ordinem finis ultimi, putà cùm aliquis intantum concupiscit delectationem veneream, quòd ab ea non abstineret propter præceptum Dei; et quòd illam mulierem cognoscere vellet, vel etiam aliam, præter matrimonii legem, et sic est peccatum mortale; quia concupiscentia non refrenatur intra limites matrimonii; aliquando verò inordinatio concupiscentiæ non tollit ordinem ultimi finis, quando s. aliquis, etsi superabundet in concupiscentia delectationis venereæ, tamen potiùs ab ea abstineret quàm contra Dei præceptum ageret, nec istam mulierem, aut aliam cognosceet, si sua uxor non esset : et tunc concupiscentia sistit intra limites matrimonii, et est peccatum veniale. Manifestum est enim quòd in quibusdam peccatis est quidem aliqua inordinatio, non tamen per contrarietatem ad ultimum finem, sed solùm circa ea quæ sunt ad finem, inquantum plus vel minus debitè eis intenditur, salvato tamen ordine ad ultimum finem, putà cùm homo, etsi nimis ad aliquam rem temporalem afficiatur, non tamen pro ea vellet Deum offendere, aliquid contra præceptum ejus faciendo. 1 2. q. 87. 5. c. et 2 2. q. 68. 3. c.

72 Delectatio duplex, s. carnalis, i. quæ completur sensu carnis, s. ciborum et venereorum; et spiritualis, i. quæ completur solâ apprehensione animæ. 2 2. q. 118. 6. c. et q. 123. 8. c.

73 Delectatio corporalis, i. secundùm sensum, est vehementior quoad nos, sed delectatio spiritualis est simpliciter major, firmior, et dignior. 1 2. q. 2. 6. c. et q. 31. 5. o. et q. 38. 4. c. et 2 2. q. 141. 4 ad 4. et q. 180. 7. c.

74 Delectatio corporalis vocatur voluptas, quia pluribus est nota quàm spiritualis. 1 2. q. 2. 6. c.

75 Delectationes corporales indigent temperari, et refrenari per rationem, non autem spirituales, quia non sunt secundùm mentem, quæ est regula, ideò secundùm se sunt sobriæ et moderatæ. 1 2. q. 34. 5 ad 3. et 2 2. q. 141. 4 ad 4.

76 Nullus diu potest esse sine delectatione, ideò carens delectationibus spiritualibus, transit ad carnales. 2 2. q. 35. 4 ad 2. et q. 119. 1. 3.

77 Delectatio spiritualis est tota simul, non autem corporalis. 1 2. q. 31. 2. o. et 5. c. fi.

78 Delectatio secundùm tactum est major utilitate, et simpliciter, et naturalior, quàm secundùm alios sensus, sed delectatio secundùm visum est major ratione cognitionis. 1 2. q. 31. 6 o. et 2 2. q. 15. 3. c. et q. 141. 4. c. ad 3. et 7. c.

79 Delectatio contemplationis excedit omnem delectationem humanam. 1 2. q. 3. 5. c. fi. et q. 38. 4. c. et 2 2. q. 180. 7. o.

80 Delectatio vitæ contemplativæ est nobilior, convenientior nobis, purior et perfectior, quàm vitæ activæ. 2 2. q. 182. 1. c.

81 Delectatio contemplationis in via est imperfecta respectu contemplationis in patria. 2 2. q 180. 7 ad 3.

82 Contemplatio divinorum in via est majoris delectationis quâlibet contemplatione alterius rei. 2 2. q. 180. 7 ad 3.

83 Delectatio secundùm voluntatem est mensura et regula omnis actûs moralis, non autem delectatio secundùm sensum. 1 2. q. 34. 4. o.

84 Delectatio sensibilis fuisset major et purior ante peccatum quàm post, sicut delectatio temperati quàm intemperati. 1ª q. 98. 2 ad 3.

85 Delectatio est prior amore, et ille desiderio, secundùm rationem finis, sed ordine generationis est e converso. 1 2. q. 25. 2. c. ad 3. et q. 34. 4 ad 1.

86 Delectatio contrariatur delectationi de objecto contrario. 1 2. q. 31. 8. o.

87 Differentia inter delectationem, gaudium, exultationem, lætitiam, hilaritatem, et jucunditatem. 1 2. q. 31. 3. o. et q. 35. 2. c.

88 Delectatio est in tempore per accidens tantùm, s. ratione transmutationis adjunctæ. 1 2. q. 31. 2. o.

89 Delectationes dupliciter sunt innaturales, s. quæ sunt contra rationem, et quæ sunt contra naturam communem. 1 2. q. 31. 3. c. et 7. o.

90 Delectari propter se formaliter licitum est in omni delectabili, secundùm suam formam, non autem finaliter. 1 2. q. 70. 1 ad 2.

91 Delectatio non est finis charitatis, sed magis visio, cui consequitur. 1 2. q. 4. 2 ad 3.

Delitiosi dicuntur qui non possunt sustinere aliquos labores, nec aliquid minuens delectationem. 2 2. q. 138. 1 ad 2.

Delictum communiter significat quamcumque omissionem, sed strictè, omissionem pertinentium ad Deum, vel quando scienter et cum contemptu omittit homo id quod facere debet. 2 2. q. 79. 4 ad 1

1 Dæmones, secundùm Apuleium, sunt corpore aerea, animo passiva, mente rationalia, tempore æterna. 1ª. q. 51. 1 ad 1. et q. 115. 5. c.

2 Dæmones secundùm Porphyrium sunt naturâ fallaces, et sensitivi. 1ª. q. 63. 4 ad 1.

3 In dæmonibus est ordo. 1ª. q. 109. 1. o.

4 Nomina aliquorum ordinum sunt in dæmonibus, non tamen seraphin, nec Throni, nec Dominationes. 1ª. q. 63. 7 ad 1. et 9 ad 3. et q. 109. 1 ad 3.

5 Ordinatio dæmonum est sacra ex parte Dei, non autem ex parte ipsorum. 1ª. q. 109. 1 ad 2.

6 Dæmones vigent acumine scientiæ, et lumen intellectuale in eis est perspicuum. 1ª. q. 64. 1. o.

7 Error est in intellectu dæmonum solùm respectu supernaturalium. 1ª. q. 58. 5. o.

8 Dæmones cognoscunt veritatem tripliciter, s. per naturam, revelationem, et experientiam. 1ª. q. 64. 1 ad 5. et 2 2. q. 172. 5 ad 1. et 6. o.

9 Cognitio veritatis per naturam et per gratiam tantùm speculativa est in dæmonibus, non autem producens amorem Dei. 1ª. q. 64. 1. o.

10 Boni angeli revelant aliqua dæmonibus. 1ª. q. 64. 1. c. ad 5. et q. 109. 4 ad 1. et 2 2. q. 172. 6 ad 2 et ad 3.

11 Revelationes à bonis angelis factæ dæmonibus sunt illuminationes ex parte angelorum, quia ordinant eas ad Deum, non autem ex parte dæmonum. 1ª. q. 109. 4 ad 1.

12 Revelatio beatorum angelorum facta dæmonibus non est per modum illuminationis, sed locutionis. 2 2. q. 172. 5 ad 2.

13 Dæmones cognoscunt futura contingentia. 1ª. q. 57. 3. c. et q. 86. 4 ad 2.

14 Illuminatio non est in dæmonibus, sed conceptus suos manifestant per modum locutionis. 1ª. q. 109. 3. o. et 2 2. q. 172. 5 ad 2.

15 Dæmon non habet cognitionem matutinam, nec vespertinam, sed nocturnam. 1ª. q. 64. 1 ad 3.

16 Dæmones cognoscebant Christum esse Messiam promissum in lege, non autem divinitatem ejus, nisi per conjecturas. 1ª. q. 64. 1 ad 4. et 3ª. q. 41. 1 ad 1. et q. 44. 1 ad 2. et q. 47. 5. c.

17 Dæmon prohibebatur virtute divinâ ab investigatione beatæ Mariæ, nec noverat divinitatem Christi, sed confitebatur suspicando. 3ª. q. 29. 1 ad 3. et q. 41. 1 ad 1. et q. 44. 1 ad 2. et q. 47. 5. c.

18 Dæmones sciunt se damnatos in perpetuum. 2 2. q. 18. 3. c.

19 Liberum arbitrium dæmonum est obstinatum in malum principaliter ex justitia Dei non dantis gratiam, secundò ex indivisibili appetitu eorum, tertiò ex cognitione intellectiva, quia non possunt deponere æstimationem semel habitam. 1ª. q. 64. 2. o.

20 Omnis motus liberi arbitrii dæmonum est inordinatus, nec possunt se præparare ad gratiam. 1ª. q. 64. 2 ad 5.

21 Dæmones possunt facere actum bonum ex genere, sed nullo modo ex bona voluntate. 1ª. q. 64. 2 ad 5.

22 Dæmones non sunt naturaliter mali, sed propriâ voluntate. 1ª. q. 63. 4. o. et q. 67. 4 ad 4.

23 Natura dæmonum est bona, sed voluntas eorum est mala, cujus malitiæ ipsi sunt causa. 1ª. q. 64. 3 ad 5.

24 Omnis actus naturæ dæmonum est bonus, et actus voluntatis ejus est malus. 1ª. q. 64. 2 ad 5.

25 Dæmones non diligunt se mutuò, licèt concordiam habeant in malo. 1ª. q. 109. 2 ad 2.

26 Nulla passio sensitiva est in dæmonibus, sed timor et dolor voluntatis est in eis. 1ª. q. 63. 2 ad 2. et q. 64. 3. c.

27 Furor, phantasia, et concupiscentia, non sunt in dæmonibus, nisi metaphoricè, id est velle inordinatè. 1ª. q. 54. 5 ad 3. et q. 58. 5. c. et. q. 59. 4 ad 1.

28 Dæmon est caput omnium malorum, non influxu interiori, sed gubernatione exteriori, inquantum avertuntur à Deo. 3ª. q. 8. 7. 8. o.

29 Dæmon et Antichristus sunt tantùm unum caput malorum, quia Antichristus dicitur caput, quia in eo erit plenissimè malitia diaboli. 3ª. q. 8. 8 ad 1.

30 Dæmones meruerunt beatitudinem, sed statim præbuerunt impedimentum ejus. 1ª. q. 63. 5 ad 4. et 6. o.

31 Omnes dæmones simul peccaverunt, et tantò graviùs, quantò superiores. 1ª. q. 63. 8 ad 1 et ad 3. et 2 2. q. 24. 3 ad 3.

32 In omnibus quæ agunt dæmones propriâ voluntate, peccant mortaliter. 1ª. q. 64. 2 ad 5. et 1 2. q. 89. 4. o.

33 Peccatum dæmonis durat adhuc secundùm appetitum, non autem secundùm æstimationem. 1ª. q. 64. 2 ad 3.

34 Primum peccatum Adæ, vel dæmonum, non fuit blasphemia in Spiritum sanctum, licèt potuerit esse. 2 2. q. 163. 4 ad 3.

35 Omnia peccata sunt in dæmonibus secundùm reatum, sed tantùm spiritualia, secundùm effectum. 1ª. q. 63. 2. o.

36 In dæmonibus non fuit labor, nec tædium, nec accidiæ peccatum. 1ª. q. 63. 2 ad 2.

37 In dæmonibus non sunt propriè nisi duo peccata, s. superbia, et invidia. 1ª. q. 63. 2. o.

38 Dæmones non afficiuntur peccato carnali, sed tentant ex invidia. 1ª q. 63. 2 ad 1 et 2.

39 Dæmon tentavit primos parentes ex invidia. 1ª. q. 63. 2. o.

40 Dæmon non potuisset tentare hominem in statu innocentiæ, suggestione interiori, quia per hanc immutatur phantasia. 2 2. q. 165. 2 ad 2.

41 Dæmon tentans primos parentes promiserat Adæ quòd sciret bonum et malum, sed non solvit promissum. 2 2. q. 163. 2. o.

42 Dæmon tentans primos parentes non potuit sumere formam quam voluit, sed tantùm serpentis. 2 2. q. 165. 2 ad 3.

43 Tentare ad nocendum est proprium dæmonum, sed mundus et caro tentant instrumentaliter. Deus autem tentat faciendo sciri virtutem tentati. 1ª. q. 114. 2. o. et 2 2. q. 97. 2. c.

44 Impugnatio dæmonum est ex malitia eorum, s. ex superbia et invidia, sed ordinatio ejus est à Deo. 1ª. q. 64. 4. c. et q. 114. 1. o.

45 Dæmones dupliciter impugnant homines, s. instigando ad peccatum, et puniendo; secundo modo mittuntur à Deo, non autem primo modo. 1ª. q. 114. 1 ad 1.

46 Tentatio dæmonum non semper est peccatum, quia vitari non potest, sicut vitari potest tentatio carnis; ideò tentatio carnis sine peccato esse non potest, ut patet per glosam. 1 2. q. 80. 3 ad 3. et 3ª. q. 41. 1 ad 3.

47 Dæmones maximè gaudent de peccato luxuriæ, propter difficultatem evadendi. 1 2. q. 73. 5 ad 2.

48 Omnia peccata sunt ex suggestione dæmonum indirectè, non autem directè. 1ª. q. 63. 2. c. et q. 114. 5. o. et 1 2. q. 80. 4. o. et 3ª q. 8. 7 ad 2.

49 Dæmones non sunt causa peccatorum nostrorum, nisi indirectè, s. persuadendo, vel proponendo aliquod appetibile. 1 2. q. 75. 3. o. et 80. 1. o. et 3ª. q. 8. 7. o.

50 Dæmon potest impedire usum rationis, si ermittatur; ideò potest sufficienter impellere in ctum peccati, non autem in peccatum. 1 2. q. 80. 3. o.

51 Dæmones inducunt ad peccatum interiùs operando, s. in phantasiam, et in appetitum sensitivum tantùm. 1 2. q. 80. 2. o.

52 Dæmon non statim tentat hominem spiritualem de gravibus peccatis. 3ª. q. 41. 4. c.

53 Dæmones victi non cessant à tentatione aliorum, nec ejusdem semper, sed ad tempus. 1ª. q. 114. 5. o.

54 Remedium semper est paratum hominibus contra dæmones, ex passione Christi, etiam tempore Antichristi. 3ª. q. 49. 2 ad 2 et ad 3.

55 Dæmones fingunt se esse animas defunctorum, ut inducant in errorem, vel etiam divinâ dispensatione apparent animæ defunctorum; nam, secundùm Augustinum, non est absurdum credere, aliquâ dispensatione permissum fuisse, ut non dominante arte magicâ vel potentiâ, sed dispensatione occultâ, quæ pythonissam et Saulem latebat, se ostenderet spiritus justi aspectibus regis, divinâ eum sententiâ percussurus; vel non verè spiritus Samuelis à requie sua excitatus est, sed aliquod phantasma et illusio imaginaria, diaboli machinationibus facta, quam Scriptura Samuelem appellat, sicut solent imagines rerum suarum nominibus appellari. 1ª. q. 89. 8 ad 2. et q. 117. 4 ad 2. et 2 2. q. 95. 4 ad 2. et q. 174. 5 ad 4.

56 Non licet habere familiaritatem cum dæmone, nec requirere veritatem ab eo, ad cognitionem occultorum, s. de iis quæ excedunt facultatem et cognitionem humanam, nec à dæmonibus auxilium implorare, quia est apostasia à fide (secundùm Augustinum). 1ª. q. 114. 4. c. ad 2. et 2 2. q. 90. 2. 3. o. et q. 95. o. et q. 96. o.

57 Dæmon veritatem dicit, ut decipiat. 1ª. q. 64. 2 ad 5.

58 Dæmones faciunt aliquas levitates, ut sint familiares hominibus, quos conantur decipere. 1ª. q. 89. 4 ad 3. et 1 2. q. 89. 4 ad 3.

59 Quærere aliquid à dæmone, spontè occurrente licet, propter utilitatem aliorum, maximè quando virtute divinâ compelli potest ad dicendum vera, sicut Christus fecit. Nam et Beda dicit, non velut inscius dominus inquirit, sed ut confessâ peste quam tolerabat, virtus curantis gratiùs emicaret, et sicut Jacobus, et Simon, et Judas fecerunt, non autem licet dæmonem invocare ad auxilium vel cognitionem occultorum, inquirendo ab ipso. 2 2. q. 90. 2. c. fi. et 3. c. et q. 95. 4 ad 1 et ad 3. et q. 96. 2 ad 3. fi.

60 Invocantes dæmonem peccant mortaliter, et sunt apostatæ à fide (secundùm Augustinum) propter pactum initum cum dæmone, tacitè vel expressè, vel verbotenùs si invocatio intersit, vel facto aliquo, etiamsi sacrificia desint. 2 2. q. 96. 2 ad 3. fi.

61 Dæmones alliciuntur diversis generibus herbarum, animalium, carminum et rituum, ut signis, non autem ut rebus. 1ª. q. 115. 5 ad 3. et 2 2. q. 85. 2 ad 2. et q. 96. 2. o.

62 Dæmones vocati sub certa constellatione veniunt, licèt non subsint cœlis, nec alicui virtuti corporali, ut ducant in errorem, vel quia coguntur à superioribus dæmonibus. 1ª. q. 115. 5. o.

63 Dæmones vocati sub certa constellatione, veniunt, quia sciunt illius virtutem juvare ad effectum requisitum. 1ª. q. 115. 5 ad 2.

64 Dæmones plus vexant lunaticos in augmento lunæ, ut eam infament, et quia tunc cerebrum est sic dispositum per lunam. 1ª. q. 115. 5 ad 1.

65 Dæmones maximè anhelant ad hoc ut eis exhibeatur cultus divinus. 2 2. q. 85. 2 ad 3.

66 Deus non est in dæmone nec in peccatore simpliciter, sed ut est creatura, vel addendo per essentiam, præsentiam et potentiam. 1ª. q. 8. 1 ad 4.

67 Dæmon habet potestatem aliquam in homine, ex hoc quòd subditur peccato originali, vel actuali. 3ª. q. 71. 2. c. ad 4.

68 Nullus ante passionem Christi potuit evadere manus dæmonum, quin descenderet ad infernum. 3ª. q. 49. 2 ad 2. et 3 ad 1. et q. 52. 5 ad 2. et 6 ad 2.

69 Dæmon etiam nunc potest Deo permittente homines tentare quantùm ad animam, et vexare quantùm ad corpus. 3ª q. 49. 2 ad 2.

70 Idem dæmon potest recipere semen viri, et transfundere in mulierem; et generabitur homo qui erit filius viri, et non dæmonis, sicut et aliarum rerum semen assumunt, secundùm Augustinum. 1ª. q. 51. 3 ad 6.

71 Dæmones non permittuntur facere omnia quæ possunt naturaliter, nec datur eis potestas faciendi aliquid supernaturaliter. 1ª. q. 114. 4 ad 2. et 3ª. q. 29. 1 ad 3. et q. 75. 4. c. ad 3.

72 Etsi dæmones animam alicujus sancti evocare non possint, neque cogere ad aliquid agendum, potest tamen hoc fieri divinâ virtute, ut dum dæmon consulitur, ipse Deus per suum nuntium, veritatem enunciet, sicut per Heliam respondit. 2 2. q. 174. 5 ad 4.

73 Dæmones frequenter apparent in figuris bestiarum, quæ designent conditiones eorum, ex providentia et permissione Dei, sicut in figura serpentis, cùm esset tamen in dæmone decipiendi cupiditas (secundùm Augustinum). 2 2. q. 165. 2 ad 3.

74 Potestas duplex dæmonis, s. quæ sufficienter impellit in actum peccati, sed non in peccatum, et quæ trahit ad supplicium. 1 2. q. 80. 3. o.

75 Dæmones non possunt producere effectus qui non sunt in potestate alicujus virtutis naturalis activè, ut suscitare mortuos, et hujusmodi, nisi in præstigio. 1ª. q. 91. 2 ad 1 et ad 3. et q. 114. 4. c. ad 2.

76 Dæmones possunt verè naturales effectus producere, sed mediantibus agentibus naturalibus. 1ª. q. 114. 4. c. ad 2. et q. 115. 5 ad 1. et q. 117. 3. c.

77 Dæmones nullam formam possunt influere in materiam, nisi mediante agente naturali, sed

78 Solus Deus habet scientiam de futuris contingentibus in se. 1ª. q. 14. 13. o. et q. 86. 3. 4. o.

79 Necesse est quòd scientia Dei usque ad singularia se extendat, quæ per materiam individuantur. 1ª. q. 14. 11. c. fi.

80 Deus scivit aliqua quæ nescit, et e converso. 1ª. q. 14. 15 ad 3.

81 Mala sciuntur à Deo. 1ª. q. 14. 10. o. et q. 15. 3 ad 1. et q. 18. 4 ad 4.

82 Mala pertinent ad scientiam ejus practicam. 1ª. q. 14. 16. c. fi.

83 Scientia Dei duplex, s. simplicis notitiæ, et approbationis. Secunda est tantùm bonorum, sed prima est etiam malorum. 1ª. q. 14. 8. c. fi.

84 Deus eâdem scientiâ cognoscit se, et ea quæ facit. 1ª. q. 1. 4. c. et q. 14. 16. c.

85 Scientia Dei est causa rerum, adjunctâ voluntate. 1ª. q. 14. 8. o. et 9 ad 3. et 16 ad 1. et q. 19. 4. c. ad 4. et 11 ad 1. et q. 27. 1 ad 3. et q. 45. 6. c.

86 Scientia Dei comparatur ad creaturas, ut ars ad artificiata. 1ª. q. 14. 8. o. et q. 17. 1. c. et q. 21. 2. c. et q. 22. 2. c. fi. et q. 74. 3 ad 1. et q. 91. 3. c. et 1 2. q. 13. 2 ad 3. et q. 93. 2. c.

87 Scientia Dei causat res; nostra verò causatur à rebus et dependet ab eis; sed angelica nec causat nec causatur à rebus. 1ª q. 14. 8 ad 3. et 11. c. fi. et q. 21. 2. c. et 1 2. q. 2. 3. c. et q. 3. 5 ad 1.

88 Deus est cognoscibilis ab omni intellectu creato. 1ª. q. 12. o. et 1 2. q. 93. 2. o.

89 Intellectus creatus potest videre Deum per essentiam. 1ª. q. 12. 1. o. et q. 4 ad 3. et 1 2. q. 3. 1. c.

90 Deus non potest videri per essentiam naturaliter ab aliqua creatura. 1ª. q. 12. 4. o. et q. 23. 1. c. et q. 56. 3. c. ad 2. et q. 62. 1. 2. 9. c. et q. 64. 1 ad 2. et q. 94. 2. c. fi. et q. 108. 4. c. et 1 2. q. 5. 5. 7. c. et 3ª. q. 10. 4 ad 2.

91 Qui impurus est, non potest intrare in templum Dei; quantò magis nec Deum videre. 1 2. q. 109. 1. o.

92 Jacob vidit Dominum facie ad faciem, et salva facta est anima ejus. 1ª. q. 12. 11. a. 1 et ad 1.

93 Deus non potest videri per essentiam in hac vita mortali. 1ª q. 12. 11. o. et q. 13. 1. c. et 2 ad 3. et 1 2. q. 5. 3. c. et q. 93. 2. o. et 2 2. q. 180. 5. o.

94 Cognitio divinæ veritatis et bonitatis duplex, s. cognitio purè speculativa, et cognitio affectiva seu experimentalis. 1ª. q. 64. 1 ad 3. et 1 2. q. 112. 5. c. ad 1 et ad 5. et 2 2. q. 97. 2 ad 2. et q. 154. 5. c. et q. 162. 3 ad 1. et q. 180. 5 ad 2.

95 Per illustrationem divini luminis, de facili possunt quæcumque videri. 2 2. q. 180. 6 ad 3.

96 Cognoscimus essentiam Dei in hac vita, secundùm quòd repræsentatur in creaturis, non autem ut est in se. 1ª. q. 1. 7 ad 1. et q. 2. 1. o. et 12. 12. c. et q. 13. 2 ad 3. et q. 32. 1. c. et q. 86. 2 ad 1.

97 Solus homo viator cognoscit Deum per creaturas. 1ª. q. 12. 12. o.

98 Creatura venit in cognitionem Dei tripliciter, s. per viam causalitatis, eminentiæ, et remotionis. 1ª q. 12. 12. c. et q. 13. 1. c. et 8 ad 2. et 10 ad 5. et q. 84. 7 ad 3.

99 Deum esse, possumus cognoscere, per rationem naturalem. 1ª. q. 12. 12. o.

100 Similitudo intellectùs nostri non sufficienter probat aliquid de Deo, propter hoc quòd intellectus non univocè invenitur in Deo et in nobis. Et deinde est, quod Augustinus dicit: quòd per fidem venitur ad cognitionem, et non e converso. 1ª. q. 32. 1. ad 2. fi.

101 Intellectus noster intelligit totum Deum, non autem totaliter. 1ª. q. 127. 7 ad 3. et 3ª. q. 10. 1 ad 2.

102 Deus non est primum cognitum ab intellectu nostro. 1ª. q. 88. 3. o.

103 Quilibet intellectus, etiam infimus, potest per gratiam Dei videre Deum per essentiam. 1 2. q. 109. 10.

104 Deus perfectiùs cognoscitur per gratiam quàm per naturam à nobis. 1ª q. 12. 13. o.

105 Intellectus noster indiget novâ illuminatione, respectu supernaturalium, non autem respectu naturalium. 1ª. q. 1. 1. c. ad 1 et ad 2.

106 Solus Deus format mentem per gratiam, et per lumen connaturale, non autem per aliud lumen immediatè. 1ª. q. 106. 1 ad 3.

107 Inter Deum et mentem nostram datur medium quoad gradum naturæ, non autem ut est objectum beatitudinis. 1 2. q. 5. 1 ad 3.

108 Non est possibile videre rationes rerum in divina essentia, nisi ipsa videatur. 2 2. q. 173. 1. c.

109 Dei non est demonstratio, nisi per effectum. 1ª. q. 3. 3. c. fi.

110 Illud verbum Job, semel loquitur Deus, referendum est ad æternam Dei locutionem, quâ Deus Pater Verbum unicum protulit sibi coæternum. Et tamen potest dici, quòd licèt idem corporali voce Deus protulerit, non tamen propter idem, sed ad ostendendum diversum modum quo homines participare possunt similitudinem filiationis æternæ. Unde Filius Dei non habetur ex qualicumque cognitione Dei, sed tantùm ex ea quæ est cum amore. 1ª. q. 27. 5 ad 3. et q. 43. 5 ad 2. et 3ª. q. 45. 4 ad 1.

111 Cognitio Dei acquiritur per alia. Sed postquam jam cognoscitur, non per alia cognoscitur, sed per se. 1ª. q. 2. 2. o. et 2 2. q. 27. 3 ad 2. et q. 34. 1. c. et q. 171. 2 ad 3.

112 Videre Deum facie ad faciem, est videre eum per essentiam immediatè. 1ª. q. 12. 11. a. 1.

113 Essentia Dei videtur mediatè, et semper, à quolibet beato. 1ª. q. 12. 2. o. et q. 58. 1. c. et q. 62. 9. c. et q. 106. 1 ad 1. et q. 112. 3. c. et 1 2. q. 5. 6 ad 3. et 3ª. q. 9. 3 ad 3. et q. 10. 4 ad 1.

114 Essentia Dei est in intellectu beatorum, ut forma quoad operationem, non autem quoad esse. 1ª. q. 12. 2 ad 3. et 5. c. et 3ª. q. 9. 2. c. et 3 ad 3.

115 Essentia Dei per nullam speciem creatam repræsentari potest. 1ª. q. 12. 2. o. et 6. 11. c. et q. 56. 3. c. et 2 2. q. 175. 4. o. et 3ª. q. 9. 3 ad 3.

116 Essentia Dei non potest videri ab aliquo

causarum secundarum aliquid agere, cùm sibi placuerit, ut patet in operibus miraculosis. 1ª. q. 5. c.

201 Deus non potest facere duo contraria, vel privationem et habitum, vel alia opposita esse in eodem. 1ª. q. 105. 2. 6. c. et 1 2. q. . 4. c.

202 Deus non potest aliquid facere quod non conveniens sapientiæ et bonitati ejus. 1ª. q. . 4. c.

203 Deus potest facere quicquid olim fecit, sit impossibile, ratione præteriti. 1ª. q. 25. 2.

204 Deus potest reparare virginitatem perditam. 1ª. q. 25. 4 ad 3.

205 Deus potest facere quæ non facit, et dimittere quæ facit. 1ª. q. 25. 5. o. et 3ª. q. 1. 3 d 3.

206 Solus Deus potest mutare formam in formam, et materiam in materiam, et totum in totum. 3ª. q. 75. 4. c. ad 3.

207 Deus potest transmutare omnem materiam in quamcumque formam. 3ª. q. 28. 1 3.

208 Deus potest immediatè movere materiam formam, et omne corpus ad locum, et intellectum, et voluntatem, interiùs eam inclinando. ª. q. 105. 1. 2. 3. 4. o. et 110. 2. c.

209 Deus non potest facere materiam esse sine forma. 1ª. q. 66. 1. o.

210 Deus potest facere raritatem et densitatem esse sine materia. 3ª. q. 77. 2 ad 3. et 7 1 et ad 2.

211 Deus potest facere angelum non esse. 1ª. . 9. 2. c. et q. 10. 5. c. ad 3. et 2 2. q. 1. 1 d 7.

212 Deus potest immediatè movere quodlibet corpus, quâcumque mutatione possibili cuicumque creaturæ. 1ª q. 105. 1. 6. c.

213 Deus potest immediatè facere omnem effectum cujuscumque agentis, sine eo. 1ª. q. 105. . 6. c. et 1 2. q. 51. 4. c. et 3ª. q. 77. 1. c.

214 Nullius rei virtus posset aliquid, nisi per virtutem Dei, à quo est omnis virtus, et virtutis conservatio, et ordo ad effectum. 1 2. q. 09. 1. c.

215 Hoc quod Deus in omnibus operatur secundùm modum eorum, non excludit quia Deus quædam operetur, quæ natura operari non potest. 1 2. q. 51. 4 ad 2.

216 Nihil prohibet esse aliquid in potentia divina, quod non vult, et quod non continetur sub ordine quem statuit rebus. 1ª. q. 25. 5 1.

217 Solus Deus potest facere præter ordinem t cursum totius naturæ. 1ª. q. 105. 6. o. et q. 06. 3. c. et 3ª. q. 45. 2. c.

218 Quicquid potest intelligi esse sine alio, Deus potest facere esse sine eo, non autem si osset intelligi, alio non intellecto, ut ens sine Deo. 1 2. q. 110. 4 ad 4.

219 Deus potest facere universum, et quamlibet creaturam meliorem quàm fecerit. 1ª. q. 5. ad 3. 6. o.

220 Quâlibet re creatâ, Deus potest facere liam meliorem, bonitate essentiali et accidentali. 1ª. q. 25. 5 ad 3. et 6. o.

221 Deus potest facere aliquid melius humanitate Christi, matre ejus, beatitudine, et gratiâ, secundùm se, non autem ut relata ad Deum. 1ª. q. 25. 6 ad 4. et 3ª. q. 7. 12 ad 2. et q. 10. 4 ad 3.

222 Deus non potest peccare. 1ª. q. 25. 3 ad 2. et q. 63. 1. c. et 2 2. q. 6. 2. c. ad 2.

223 Deus si vellet, posset prava agere, et peccare. Et istius conditionalis, Socrates potest currere, si vult, antecedens est possibile; et ideò sequitur possibilitas consequentis. Sed in hac conditionali, Deus potest peccare, si vult, antecedens est impossibile. Non enim potest Deus velle malum. Et ideò non est simile. 1ª. q. 25. 3 ad 2.

224 Deus est causa peccati. 1 2. q. 79. o. et q. 80. 1. c.

225 Deus est causa mali pœnæ per accidens tantùm, mali autem culpæ, nullo modo est causa. 1ª. q. 48. 6. c. et q. 49. 2. o. et q. 63. 3. c. fi. et 1 2. q. 87. 1 ad 2. et 2 2. q. 19. 1 ad 3. et q. 24. 10. c.

226 Deus est causa excæcationis et obdurationis per accidens tantùm, scilicet subtrahendo gratiam. 1ª. q. 23. 3 ad 2. et 1 2. q. 79. 3. o. et 2 2. q. 15. 1. o.

227 Deus per se inclinat ad bonum, dando gratiam et virtutes, et directè ordinando ad bonum, sed inclinat ad malum per accidens tantùm, scilicet non dando gratiam. 1 2. q. 79. 1 ad 1.

228 Deus est causa productiva cujuslibet rei. 1ª. q. 22. 2. c. et q. 44. o. et q. 45. 2. c. et q. 55. 1 ad 3. et q. 57. 2. c. fi. et q. 61. 1. o. et q. 65. 1. o. et 3. c. et q. 75. 5 ad 1. et q. 79. 2. c. et q. 103. 5 7. c. et 1 2. q. 79. 2. c. et q. 93. 1. c.

229 Deus est causa omnium efficiens, exemplaris, et finalis. 1ª. q. 44. 1. 2. 3. o. et q. 65. 2. o. et q. 103. 2. o. et 5. c. et q. 105. 5. c. et 1 2. q. 79. 2. c.

230 Deus est causa omnis motûs, tam voluntatis quàm naturæ. 1 2. q. 6. 1 ad 3.

231 Deus immediatè producit omnia. 1ª. q. 65. 3. o. et 3ª. q. 6. 1 ad 1.

232 Deus agit mediantibus aliis causis, non ex insufficientia ejus, sed ut dignitatem causandi communicet creaturis. 1ª. q. 22. 3. c. et 8 ad 2. et q. 103. 6. c. ad 2. et q. 106. 4. c.

233 Bonitas, liberalitas, justitia et misericordia Dei differenter producunt res. 1ª. q. 21. 3. c.

234 Deus produxit creaturas, non ex necessitate. 1ª. q. 19. 4. o. et q. 25. 5. o. et q. 28. 1 ad 3. et q. 32. 1 ad 3. et q. 45. 6. c. et q. 50. 1. c et q. 61. 2 ad 1. et q. 104. 3. o. et q. 105. 1 ad 2. et 1 2. q. 66. 1 ad 3. et q. 109. 1. c. et 3ª q. 50. 2 ad 3.

235 Deus in productione rerum finem aliquem intendit, s. divinam bonitatem 1ª q. 25. 5. c.

Dextrum et sinistrum, et aliæ differentiæ sitûs sunt in inanimatis quoad nos tantùm; in animatis verò sunt secundùm se. 1ª. q. 13. 7. c.

Diabolus dicitur esse Deus hujus sæculi non creatione, sed quia seculariter viventes ei serviunt, eo modo loquendi quo Apostolus loquitur dicens, quorum Deus venter est. 1ª. q. 65. 1. c. fi. et q. 114. 3 ad 2. et 1 2. q. 1. 5. c.

1 Diaconus non est proprius minister alicujus sacramenti. 3ª. q. 67. 1. o.

2 Diaconus est proprius dispensator sanguinis

suâ naturâ, requirit dispositionem supra naturam suam. 1ª. q. 12. 5. c.

17 Quilibet artifex etiam artifex divinus intendit operi suo inducere dispositionem optimam respectu sui finis; non autem optimam simpliciter. 1ª. q. 47. 2 ad 1. et q. 91. 3. c.

18 Dispositio patientis est in eodem subjecto cum forma ad quam disponit, non autem dispositio agentis. 1 2. q. 74. 4 ad 3.

19 Forma non necessariò consequitur dispositionem, nisi per virtutem agentis, quod causat dispositionem. 1 2. q. 112. 3 ad 3.

20 Dispositio sequitur naturaliter formam et perfectionem, ad quam disponit, licèt præcedat eam via generationis. 3ª. q. 7. 13 ad 2.

21 Prima dispositio materiæ est quantitas dimensiva. 3ª. q. 77. 2. c.

22 Dispositio materialis non est causa simpliciter, sed secundùm quid. 2 2. q. 27. 3. c.

23 Forma semper est in materia disposita, non quidem respectu primi effectûs formæ, scilicet esse actu sed respectu effectuum posteriorum. 1ª. q. 76. 6 ad 1.

24 Dispositio est in eodem subjecto cum eo ad quod disponit propinquè. 3ª. q. 63. 4 ad 1.

25 Dispositio subjecti est prior naturaliter susceptione formæ; sed est posterior actione agentis. 1 2. q. 113. 8 ad 2.

26 Omnis dispositio inordinata habet unitatem specificam à sua causa, sed unitatem numeralem habet à suo subjecto. 1 2. q. 82. 2. c.

1 CONTENTIO in disputatione importat quamdam acrimoniam locutionis. 2 2. q. 38. 1. c.

2 Disputatio cum infideli intentione confutandi errores, vel causa exercitii, est laudabilis; sed absint rudes, nisi ab infidelibus tententur. 2 2. q. 10. 7. o.

DISSENSIO duplex, s. ad se et ad alterum, et utraque opponitur paci, sed tantùm secunda opponitur concordiæ. 2 2. q. 29. 1 ad 3.

1 DISTANTIA et propinquitas creaturæ ad Deum, est similitudo vel dissimilitudo; non autem secundùm locum. 1ª. q. 8. 1 ad 3.

2 Corruptibilia plus distant à Deo quàm incorruptibilia; ideò debilius esse recipiunt. 1ª. q. 65. 1 ad 1.

1 **DISTINCTIO** duplex, s. formalis, id est, specifica, et materialis, id est, numeralis. 1ª. q. 50. 3. c. et q. 47. 1. 2. c.

2 Distinctio numeralis est propter specificam, quia specifica est nobilior. 1ª. q. 47. 2. c.

3 Distinctio formalis semper requirit inæqualitatem. 1ª. q. 47. 2. c.

4 Omnia quæ dicuntur secundùm ordinem ad aliquid, distinguuntur secundùm distinctionem eorum ad quæ dicuntur. 1 2. q. 54. 2. c.

5 Prima distinctio rerum à principio fuit solùm à Deo, ad perfectionem universi. 1ª. q. 47. 1. o. et 2. c. et q. 65. 3 ad 2.

6 Distinctio potentiarum non est secundùm materialem, sed secundùm formalem distinctionem objectorum, quæ est secundùm rationem. 1ª. q. 59. 2 ad 2. et q. 77. 3 ad 3. et q. 80. 1 ad 2. et 2 2. q. 17. 6 ad 1. et q. 47. 5. c.

7 Ea quæ non conveniunt in una potentia, ut differentiæ, generalissima, et materiæ à se ipsis distinguuntur. 1ª. q. 85. 1 ad 2.

8 Omnis distinctio formalis est per aliquam oppositionem. 1ª. q. 36. 2. c.

9 In divinis nulla est distinctio realis, nisi per oppositas relationes originis. 1ª q. 27. principio. et q. 28. 3. c. et q. 29. 4. c. et q. 30. 2. c. et q. 32. 3. c. ad 3. et q. 36. 2. c. ad 1. et q. 40. 2. 3. o. et q. 93. 5. c.

10 Distinctio realis in personis divinis stat cum identitate essentiæ. 1ª. q. 39. 1. o.

11 Distinctio in divinis personis non est per divisionem alicujus communis, quia essentia communis remanet indivisa; sed oportet distinguentia constituere personas. 1ª. q. 40. 2. 3. c.

12 Distinctio divinarum personarum est minima secundùm quantitatem; et est maxima secundùm dignitatem et causalitatem. 1ª. q. 40. 2 ad 3.

13 Proprietates in divinis determinant et distinguunt personas, non autem essentiam. 1ª. q. 40. 1 ad 2.

14 Personæ divinæ constituuntur et distinguuntur per origines; sed primò et principaliùs per relationes. 1ª. q. 40. 2. c. fi.

15 Relatio ut relatio non constituit, nec distinguit personas divinas, sed ut divina. 1ª. q. 40. 2. o.

16 Remotis relationibus, personæ divinæ non distinguerentur. 1ª. q. 40. 3. o. et 3ª q. 3. 3 ad 3.

17 Relationes divinæ distinguuntur ab invicem realiter, re relativâ, non autem re absolutâ. 1ª. q. 28. 3. o. et q. 30. 1. c. et 2. c.

1 **DIVERSITAS.** In Deo nulla est diversitas. 1ª. q. 31. 2. c. ad 1.

2 Diversitas speciei sumitur à forma. 1 2. q. 23. 1. c. et q. 54. 1 ad 1.

3 Materia secundùm se diversificat genus; sed distinctio materiæ per quantitatem diversificat tantùm individua. 1ª. q. 50. 4. c. et 1 2. q. 23. 1. c. et q. 54. 1 ad 1.

4 Diversitas materiæ diversificans formam diversificat speciem. 2 2. q. 154. 1 ad 1.

1 **DIVINATIO** non dicitur si quis prænunciet ea quæ ex necessitate eveniunt, vel ut in pluribus, quæ humanâ ratione prænosci possunt ex causis; neque etiam si quis futura aliqua contingentia, Deo revelante cognoscat, tunc enim non ipse divinat, i. quod divinum est facit, sed magis quod divinum est suscipit. 2 2. q. 95. 1. c. fi.

2 Considerare hujusmodi effectus contingentes in seipsis antequam fiant, non est alicujus divini, sed est Dei proprium, qui solus in sua æternitate videt ea quæ futura sunt quasi præsentia. 2 2. q. 95. 1. c.

3 Si quis hujusmodi futura prænunciare, aut prænoscere quocumque modo præsumpserit, nisi Deo revelante : manifestè usurpat sibi quod Dei est, et ex hoc aliqui divini dicuntur. 2 2. q. 95. 1. c.

4 Divini enim dicti sunt, secundùm Isidorum, quasi Deo pleni, divinitate enim se plenos simulant, et astutiâ quâdam fraudulentiæ, hominibus futura conjectant. 2 2. q. 95. 1. c.

5 Homo habet naturalem inclinationem ad cognoscendum futura, secundùm modum humanum, non autem secundùm indebitum divinationis modum. 2 2. q. 95. 1 ad 3.

2 Christus fuit verissimè doctor, martyr, et virgo. 2 2. q. 152. 4. c.

3 Quia catholicæ veritatis doctor, non solùm provectos debet instruere, sed ad eum pertinet etiam incipientes erudire; propositum nostrum in hoc opere est, ea quæ ad christianam religionem pertinent, eo modo tradere, secundùm quòd congruit eruditioni incipientium. 1ª. Prolo. principio et 2 2. q. 189. 1 ad 4.

4 Auctoritas sacræ Scripturæ, auctoritati cujuscumque doctoris præfertur. 1ª. q. 1. 8 ad 2.

1 DOCTRINA tripliciter est occulta, s. ex intentione docentis, propter invidiam vel turpitudinem rei; secundò quia paucis ostenditur; tertiò ex modo, s. figuraliter. Sed doctrina Christi fuit occulta, tertio modo tantùm. 3ª. q. 42. 3. c.

2 In doctrina sacra multa occultantur, maximè infidelibus, ne irrideantur. 1ª. q. 1. 9 ad 3. fi. et 2 2. q. 40. 3. c.

3 Christus noluit scribere doctrinam suam, triplici ratione, s. propter dignitatem Christi, propter excellentiam doctrinæ, et propter spiritualitatem ejus. 3ª. q. 42. 4. o.

4 Divina doctrina dicitur lac, triplici ratione, s. propter pulchritudinem, propter dulcedinem, et propter sumendi facilitatem. 2 2. q. 189. 1 ad 4.

5 Doctrina ostenditur esse vera, per hoc quòd consonat rationi. Et similiter lex. 1 2. q. 98. 1. c.

6 Homo adjuvatur et impeditur interiùs à doctrina dupliciter, s. propter virtutem et culpam doctorum, vel auditorum. 2 2. q. 177. 1 ad 3. et q. 189. 1 ad 4. et 10. o.

7 Nomen doctrinæ et disciplinæ ad inquisitionem cognitionis pertinet. Nam doctrina est actio ejus qui aliquid cognoscere facit. Disciplina autem est receptio cognitionis ab aliquo. Et debet esse à facilioribus. 2 2. q. 189. 1 ad 4.

1 DOLOR est passio animæ in appetitu sensitivo vel intellectivo. 1 2. q. 35. 1. o. et 3ª. q. 84. 8. 9. o. et q. 85. 1. c.

2 Dolor interior est simpliciter major dolore exteriori. 1 2. q. 35. 7. o. et q. 37. 1 ad 3.

3 Dolor magis fugitur quàm amatur voluptas, quia minor est amor voluptatis quàm amor conservationis sui, cui correspondet doloris fuga. 1 2. q. 29. 3 ad 1. et q. 35. 6. b. et c. fi. et 2 2. q. 123. 11. c. et q. 138. 1. c. et q. 142. 3 ad 2.

4 Sicut dolor minuitur ex diuturnitate, sic timor ex præmeditatione. 1 2. q. 42. 5. c.

5 Innocentia patientis minuit dolorem quoad numerum, quia non dolet de tot. Sed auget intensivè per se, quia magis indignè. 3ª q. 46. 6 ad 5.

6 Dolor et tristitia sunt tantùm de contrariantibus voluntati. 1ª. q. 103. 7. c.

7 Tristitia est species doloris consequens interiorem apprehensionem tantùm. Sed dolor consequitur ad omnem apprehensionem. 1 2. q. 35. 2. o. et 7. c. et 3ª. q. 15. 6. c.

8 Omnis dolor et tristitia secundùm se sunt mala. Sed præsupposità præsentià mali, sunt bona. 1 2. q. 39. 1. o. et q. 59. 3. o. et 3. 4. 15. 5. 6. o.

9 Dolor et tristitia possunt esse bona, honesta, et utilia, ratione fugæ mali. 1 2. q. 39. 2. 3. o. et 3ª. q. 15. 6 ad 2 et ad 3. et q. 46. 6 ad 2.

10 Impossibile est aliquam tristitiam vel dolorem esse summum malum. 1 2. q. 39. 4. o.

11 Dolor et gaudium sensitivi nullo modo possunt esse simul, quia semper contrariantur, saltem secundùm motum cordis, secundùm dilatationem et constrictionem. 3ª. q. 84. 9 ad 2.

12 Ad dolorem requiruntur duo, s. conjunctio mali, et perceptio ejus. 1 2. q. 35. 1. 7. c. et q. 41. 3. c. et 3ª. q. 15. 5. 6. o.

13 Malum conjunctum est magis causa doloris et tristitiæ quàm bonum amissum. 1 2. q. 36. 1. o.

14 Malum conjunctum causat dolorem ut finis, sed amor ut inde principium primum, et aliquando concupiscentia. Sed odium, ut principium secundum. 1 2. q. 36. 2. o. et 4. c.

15 Appetitus unitatis non cujuslibet, sed ejus quæ est de perfectione naturæ, causat dolorem. 1 2. q. 36. 3. o.

16 Potestas major, non tollens inclinationem, sed repugnans ei, causat dolorem, inquantum infert malum. 1 2. q. 36. 4. o.

17 Passio Christi, ratione defectûs humani causat in nobis dolorem et tristitiam, sed ratione benignitatis Dei causat lætitiam. 2 2. q. 82. 4 ad 1.

18 In Christo fuit verus dolor sensibilis. 3ª. q. 15. 5. o. et q. 46. 6. c.

19 Dolor Christi in passione pervenit usque ad rationem superiorem. 3ª. q. 46. 8. o.

20 Dolor Christi non impediebat delectationem fruitionis ejus, nec e converso. 3ª. q. 15. 5 ad 3. et 6. c. et 9 ad 3. et q. 46. 6. c. fi. et ad 2. et 8. o.

21 Dolor Christi interior et exterior fuit maximus. 3ª q. 46. 6. o. et q. 48. 2. c.

22 Christus doluit pro omnibus peccatis simul. 3ª. q. 46. 6 ad 4.

23 Christus magis dolebat de miseriis nostris quàm de passione sua. 3ª. q. 46. 6 ad 4.

24 Dolor Christi fuit major dolore cujuscumque contriti. 3ª. q. 46. 6 ad 3 et ad 4.

25 Dolor Christi fuit major dolore Adæ, si passus fuisset in innocentia. 3ª. q. 46. 6 ad 3.

26 Dolor et tristitia nullo modo sunt in Deo. 1ª. q. 20. 1 ad 2.

27 Mater Christi peperit sine dolore, et cum maxima jocunditate. 2 2. q. 164. 2 ad 3. et 3ª. q. 35. 6. o.

28 Beati non dolent de malis quæ fecerunt. 1 2. q. 59. 3 ad 1. et 3ª. q. 84. 8. c.

1 DOLUS propriè accipitur tantùm in malo, sed abusivè in bono. 2 2. q. 55. 4 ad 1.

2 Dolus principaliter est in verbis. 2 2. q. 55. 4 ad 2. et 5. c.

3 Dolus fit tripliciter, scilicet, corde, ore, et opere. Sed fraus propriè est tantùm in factis. 2 2. q. 55. 4 ad 2. et 5. et q. 111. 3 ad 2. et q. 118. 8. c. ad 2.

1 DOMINATIO significat tria, scilicet libertatem rigidam, et inflexibilem gubernationem, et appetitum et participationem veri dominii. 1ª. q. 108. 5 ad 2.

2 Dominationes præcipiunt, Potestates ordinant, et Principatus dirigunt. 1ª. q. 108. 5 ad 3.

28 Remissio peccatorum est majus donum Dei quàm innocentia ex parte recipientis, sed e converso ex parte dati. Ideò pœnitens magis tenetur ad gratiarum actiones quàm innocens. 1ª. q. 20. 4 ad 4. et 2 2. q. 106. 2. o. et 3ª. q. 88. 2 ad 3. et q. 89. 2 ad 3.

1 Dormiens quandoque syllogizat, licèt semper cum aliquo errore. 1ª. q. 84. 8 ad 2. et 2 2. q. 154. 5 ad 2.

2 Interdum similitudinibus rerum inhæremus, sicut rebus ipsis, ut patet in dormientibus. 1ª. q. 55. 5 ad 3. fi. et 2 2. q. 154. 5. c.

1 Dotes animæ sunt tres, scilicet, visio, fruitio et comprehensio. Et dotes corporis sunt quatuor, scilicet subtilitas, agilitas, claritas et impassibilitas. 1ª. q. 12. 7 ad 1. et 3ª. q. 45. 1 ad 3.

2 Dotes corporis procedunt ex virtute animæ glorificatæ, secundùm quòd anima causat quatuor in corpore, scilicet, esse substantiale, vires, formas secundarias, s. accidentales, et motum expeditum. 3ª. q. 28. 2 ad 3. et q. 45. 2. c.

3 Christus ante resurrectionem non habuit dotes corporis secundùm habitum, sed tantùm actus supernaturaliter, contra Ugonem de Sancto Victore. 3ª. q. 28. 2 ad 3. et q. 45. 1 ad 3. et 2. o. et q. 81. 3. c.

4 Aliquibus donis, quæ à theologis dotes appellantur, ornabuntur beati in paradiso. Suppl. q. 95. 1. o.

5 Beatitudo et dos realiter inter se differunt. Suppl. q. 95. 2. c.

6 Si Christo aliquomodo competat habere dotes, non ita propriè sicut aliis sanctis competit, cùm tamen ea quæ dotes vocantur, excellentissimè ei conveniant. Suppl. q. 95. 3. c.

7 Dotes propriè non competunt angelis, sicut et hominibus, sed metaphoricè. Suppl. q. 95. 4. o.

8 Convenienter tres assignatæ sunt animæ dotes, scilicet visio quæ fidei, comprehensio quæ spei, fruitio quæ charitati respondet. Suppl. q. 95. 5. c.

Dubitatio dicitur dupliciter, scilicet, motus rationis supra utramque partem condictionis, cum formidine determinandi alteram partem ejus, et formido affectus ad aliquod terribile sustinendum. Prima non fuit in Christo, sed secunda, non secundùm rationem, sed secundùm sensualitatem. 3ª. q. 18. 4 ad 1 et ad 2.

2 Dubitatio non potest esse in Deo, nec in angelis. 3ª. q. 18. 4 ad 1.

3 Dubitatio duplex, scilicet infidelitatis, et admirationis. Secunda fuit in matre Christi, non autem prima. 3ª. q. 27. 4 ad 2. et q. 30. 4 ad 2.

4 Dubia de personis debent in meliorem partem interpretari determinando, de rebus autem in partem veriorem, supponendo. 2 2. q. 60. 4. o.

Duellum est illicitum. Et magis convenit ei ratio sortium quàm judicio cum ferro candenti. Judicia tamen hujusmodi sunt prohibita, quia sunt de occultis, quæ divino judicio reservantur. 2 2. q. 95. 8 ad 3.

Deus quandoque abscondit dulcedinem suam à bonis, ut eam ardentiùs quærant. 1 2. q. 112. 5. c.

1 Dulia est honor et servitus debita creaturæ, sed latria est honor et servitus debita soli Deo; ideò differunt specie. 2 2. q. 103. 3. o.

2 Dulia sumitur dupliciter, scilicet communiter, ut exhibet reverentiam omni homini, ratione cujuscumque excellentiæ vel propriæ, scilicet tantùm ut reverentiam exhibent servi domino. Prima habet diversas species secundùm diversitatem excellentiæ, ut pietatem, observantiam et hujusmodi; non autem secunda, sed est species observantiæ, quæ est ad omnes dignitate excellentes. 2 2. q. 103. 3. c. et 4. o.

1 Duo dicitur, quasi habens dualitatem non in alio, sed in ipso de quo prædicantur duo. 3ª. q. 17. 1 ad 6.

2 Duo aliquando pro uno accipiuntur. 1ª. q. 70. 1. c.

3 Unum aliquando habet vim duorum. 1ª. q. 59. 2. c. ad 4.

1 Duplicitas cordis est aliud ostendere, et aliud intendere. 2 2. q. 109. 2 ad 4. et q. 111. 3 ad 2.

2 Duplicitas, ut est vertibilitas animi ad diversa, est aliquid consequens ad luxuriam, sicut et inconstantia. 2 2. q. 53. 6 ad 2.

1 Protentio durationis videtur attendi secundùm operationem magis quàm secundùm esse, sicut et tempus est numerus motûs. 1ª. q. 10. 1 ad 2. fi.

2 Duratio pœnæ respondet culpæ ex parte maculæ, et non ex parte actûs. 1 2. q. 87. 4 ad 3.

3 Duratio pœnæ non respondet durationi culpæ, nec in judicio divino, nec humano. 1 2. q. 87. 3 ad 1.

4 Duratio Dei æternitas, et essentia ejus, sunt eadem res. 1ª. q. 10. 2. o.

Durities est in sacramento Eucharistiæ sine materia. 3ª. q. 77. 7 ad 2.

E

Eadem eidem sunt eadem inter se, tunc solùm quando in tertio sunt eadem re et ratione.

1 Ebrietas dicitur dupliciter, scilicet, defectus rationis, ex nimio potu vini, et actus causans eum. Secunda est peccatum, non autem prima. 2 2. q. 150. 1. o.

2 Ebrietas nescientis potentiam vini non est peccatum; scientis autem, sed non credentis inebriari, est peccatum veniale. Aliter verò est peccatum mortale. 1 2. q. 88. 5 ad 1. et 2 2. q. 150. 1. 2. o

3 Dans vinum prono ad ebrietatem, scienter peccat. 2 2. q. 150. 1 ad 2.

4 Ebrietas est species gulæ divisa contra commessationes. 2 2. q. 150. 1. c.

5 Ebrietas non est gravissimum peccatorum. 2 2. q. 150. 3. o.

6 Ebrietas voluntaria in sua causa non excusatur totaliter à peccato, nec totaliter excusat sequens peccatum. 1 2. q. 77. 7. c, ad 3.

7 Ebrietas sine peccato tollit totam culpam actûs sequentis, sicut fortè accidit de Loth, et Noe. 2 2. q. 150. 1. 4. c.

8 Loth culpandus est non quantùm ille inces-

16 Dilectio Dei est prior electione, sed in creaturis est e converso. 1ª. q. 23. 4. c. ad 2.

17 Omnes prædestinati sunt electi à Deo, et dilecti. 1ª q. 23. 4. o. et q. 24. 1. c.

18 Electio Dei præcedit prædestinationem, quia prædestinatio Dei est actus voluntatis absolutæ, consequens ordinem electionis. 1ª. q. 23. 4. c. ad 2.

19 Electio ad prælationem sufficit quòd nihil inveniat in se, per quod ei fiat illicitum illud officium. 2 2. q. 185. 3. c.

20 In foro contentioso sufficit quòd electus sit bonus. Sed in foro conscientiæ requiritur quòd sit optimus, vel simpliciter, vel ad regimen. 2 2. q. 63. 2. c. ad 3. et q. 185. 3. o.

21 Electus de gremio Ecclesiæ, ut in pluribus consuevit esse utilior ad bonum commune, quia magis diligit Ecclesiam, in qua nutritus est. 2 2. q. 63. 2 ad 4.

22 Prælatus non eligitur, quasi in hæreditatem, sed ut dispensator. Ideò non oportet eligi propinquior. 2 2. q. 63. 1. c. 2 ad 1.

1 In omni misto oportet aliquod elementum prædominari. 2 2. q. 49. 6 ad 1. et q. 179. 2 ad 2.

2 Elementa subtiliora prædominantur in misto secundùm virtutem, sed grossiora secundùm quantitatem. 1ª. q. 71 ad 2. et q. 91. 1. c. ad 3.

3 Formæ elementorum sunt in misto virtute, non autem actu. 1ª q. 76. 4 ad 4.

4 Primæ quatuor qualitates non sunt habitus elementorum. 1 2. q. 49. 4. c.

5 Diversæ opiniones de creatione et distinctione elementorum. 1ª. q. 66. 1. o.

6 Elementum in diffinitione sacramenti ponitur pro quocumque sensibili. 3ª. q. 84. 1 ad 1.

ELEEMOSYNA est opus, in quo datur aliquid indigenti, ex compassione, propter Deum. 2 2. q. 32. 1. c.

2 Omne obsequium impensum proximo propter Deum est eleemosyna. 2 2. q. 32. 2. o.

3 Eleemosyna est propriè actus misericordiæ. Sed est actus charitatis ex consequenti, et mediatè; latria verò imperativè. 2 2. q. 32. 1. o. et 9 ad 3.

4 Eleemosyna est actus liberalitatis, inquantum aufert impedimentum ejus, scilicet superfluum amorem divitiarum. 2 2. q. 32. 1 ad 4.

5 Dare eleemosynam de superfluo, vel in extrema necessitate, est de præcepto; in aliis verò est tantùm de concilio. 2 2. q. 32. 5. 6. o. et q. 66. 7. c. et q. 71. 1. c. et q. 87. 1. ad 4. et q. 118. 4 ad 2. et q. 185. 7 ad 1.

6 Eleemosyna quæ est de concilio, est pars satisfactionis, non autem illa quæ est de præcepto, sed est præambulum ejus. 2 2. q. 32. 1 ad 4.

7 Eleemosyna non est facienda de necessariis sibi, et familiæ, et statui, nisi velit mutare statum, vel necessitas aliqua præponderet, scilicet extrema alicujus personæ, vel Ecclesiæ vel reipublicæ. 2 2. q. 32. 6. o. et q. 117. 1 ad 2.

8 Non est exspectanda extrema necessitas in danda eleemosyna. Nec oportet prætendere futuram, præter probabile. 2 2. q. 32. 5 ad 3.

9 Eleemosynæ non sunt recipiendæ à peccatoribus. 2 2. q. 154. 4. c. princip.

10 Ille qui dat eleemosynam quando dat ut foveatur in peccatis, vel quando dat ut aliquem inducat ad hæresim, mortaliter peccat, propter intentionem corruptam. Et talis eleemosyna non est recipienda. 1 2. q. 19. 7 ad 2 et ad 3. et 2 2. q. 154. 4. c. princip.

11 Quilibet tenetur dare eleemosynam, quicquid habet per simoniam. 2 2. q. 32. 7. c. ad 2. et q. 62. 5 ad 2. et q. 110. 6 ad 1.

12 Quilibet etiam non habens dominium rei, potest facere eleemosynam cuicumque existenti in extrema necessitate. 2 2. q. 32. 7 ad 3. et 8 ad 1 et ad 2.

13 Filiifamilias et servi non possunt dare eleemosynas sine consensu dominorum, nisi de parvis, vel suis. 1 2. q. 32. 8 ad 3.

14 Lucia poterat de consensu solius matris dare eleemosynas. 2 2. q. 32. 8 ad 3.

15 Uxori non licet dare eleemosynas, nisi communes, et modicas, sine consensu viri vel nisi moderatas, viro ignorante et non prohibente, vel nisi habeat aliqua præter dotem, vel nisi lucretur. 1-2. q. 32. 8 ad 2.

16 Religiosis non licet dare eleemosynas sine licentia, nisi de modicis, sub ratihabitione. 2 2. q. 32. 8. c. ad 1.

17 Quilibet potest sibi facere eleemosynas, non quidem dando sibi aliquid, sed exercendo in se actum corporalem, vel spiritualem. 2 2. q. 30. 1 ad 2. et q. 32. 9 ad 3. et q. 106. 3 ad 1.

18 Eleemosyna, cæteris paribus, debet dari magis indigentibus, melioribus, propinquioribus, benefactoribus, et dantibus spiritualia. 2 2. q. 32. 3 ad 1. et 9. o. et q. 71. 1. c. et q. 81. 6 ad 2.

19 Efficacia eleemosynæ pensatur principaliter ex affectu ex parte dantis, respectu præmii essentialis, sed respectu præmii accidentalis, et ex parte recipientis, magis pensatur ex magnitudine dati, nisi affectus ejus multùm excedat. 2 2. q. 32. 9 ad 2.

20 Nullus moriens in peccato mortali potest liberari ab inferno, per eleemosynas suas, vel aliorum. 2 2. q. 154. 2 ad 5.

21 Eleemosyna dupliciter liberat vivos à peccato mortali, scilicet, præservando et disponendo ad gratiam, sicut etiam alia bona. 2 2. q. 154. 2 ad 5.

22 Eleemosynæ corporales, secundùm suam substantiam, habent effectus tantùm corporales, sed ratione causæ, scilicet, charitatis et orationis, habent effectus spirituales. 2 2. q. 32. 4. o.

23 Eleemosynæ spirituales sunt simpliciter meliores quàm corporales, scilicet, ratione dati, finis, et actûs, sed respectu alicujus est e converso. 2 2. q. 32. 3. o. et q. 33. 1. c. et q. 188. 4. c.

24 Recompensatio temporalis non intenta non minuit meritum, vel laudem eleemosynæ, nec aliorum actuum, sicut nec humana gloria non intenta, sed intenta minuit, quia qui vult dare eleemosynam propter inanem gloriam consequendam, vult id quod de se est bonum sub ratione mali. 1 2. q. 19. 7 ad 2. et ad 3.

25 Eleemosynæ corporales sufficienter numerantur septem, et spirituales septem. 2 2. q. 32. 2. o.

26 Eleemosyna debet fieri abundanter secundùm facultatem dantis, sed multis indigentibus

q. 78. 1. 4. 5. c. et q. 82. 2 ad 2. et 5. c. ad 2. et 7 ad 3. et q. 83. 1 ad 3. et q. 84. 3. c.

58 Christus eàdem formâ consecravit, quâ et nos, quam dedit Ecclesiæ, et tantùm semel protulit. 3ª. q. 78. 1 ad 1.

59 Substantia panis et vini non manet post consecrationem, cujus oppositum est impossibile et hæreticum. 3ª q. 75. 2. o. et 6. c. et q. 77. 1. 5. c.

60 In conversionibus naturalibus, illud quod convertitur, corrumpitur, et illud in quod convertitur, generatur, vel augetur, vel restauratur, sed hic, Christus nullo modo mutatur. 3ª. q. 75. 4. o. et 6 ad 2.

61 Nec substantia panis et vini annihilatur, nec convertitur in præjacentem materiam. 3ª. q. 75. 3. o.

62 Sed convertitur tota in totum corpus Christi. 3ª. q. 75. 4. o. et 6. c. 8. c. ad 3.

63 Conversio hæc quadrupliciter differt ab aliis, quia pertingit ad materiam, non habet subjectum, convertitur totum, et in totum præexistens. 3ª. q. 75. 4. 8. o.

64 Hæc conversio importat ordinem substantiarum, ideò est sicut in subjecto in utraque. 3ª. q. 75. 4 ad 1.

65 Hæc conversio non est formalis, sed est substantialis, ideò dicitur transsubstantiatio. 3ª. q. 75. 4. o.

66 Forma substantialis panis et vini non manet post consecrationem. 3ª. q. 75. 6. o. et q. 77. 1. 6. c.

67 Forma substantialis panis et vini convertitur in animam Christi. 3ª. q. 75. 6 ad 2.

68 Quantitas panis non convertitur in quantitatem corporis Christi, sed manet sicut cætera accidentia. 3ª. q. 76. 1 ad 3. et 4. c.

69 Nec quantitas vini convertitur in quantitatem sanguinis Christi, sed manet sicut cætera accidentia. 3ª. q. 77. 8. c.

70 Si post calicis consecrationem aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, neque sanguini commiscetur, sicut Innocentius tertius dicit, in quadam decretali. 3ª. q. 77. 8. c. ad 1 et ad 3.

71 Quod quidem intelligendum est, quando non fit tanta permistio vini vel liquoris extranei, quod sanguis Christi desinat esse sub toto; tunc enim dicitur undique diffundi, non quia tangat sanguinem Christi, secundùm proprias ejus dimensiones, sed secundùm dimensiones sacramentales, sub quibus continetur. 3ª. q. 77. 8. c. ad 3 et ad 4.

72 Nec est simile de aqua benedicta, cui additur aqua non benedicta, et de vino consecrato: quia illa benedictio nullam immutationem facit circa substantiam aquæ, sicut facit consecratio vini. 3ª. q. 77. 8 ad 3. fi.

73 Hæc conversio est supernaturalis, factâ solâ virtute Dei. 3ª. q. 75. 4. c. et 5. o. et 7. c. et q. 83. 4. c.

74 Hæc conversio cum creatione et mutatione naturali convenit in ordine terminorum, et non simultate, et cum prima non habet subjectum commune utrique termino, et cum secunda, quia terminus transit in terminum, secundùm totum hìc, secundùm materiam ibi, et manet aliquid, scilicet accidentia hìc, et materia ibi. 3ª. q. 75. 8. c.

75 Hæc est vera, ex pane fit corpus Christi, et panis convertitur in corpus Christi, vel transsubstantiatur; non autem hæc, panis est vel fuit, vel erit, vel fit, corpus Christi, vel de pane fit, vel factum est corpus Christi; vel panis potest esse, vel fieri corpus Christi. 3ª. q. 75. 8. o.

76 Hæc conversio est difficilior, et miraculosior omni mutatione naturali, et etiam creatione, ratione termini ad quem, simpliciter autem est e converso. 3ª. q. 75. 8 ad 3.

77 Hæc conversio fit in instanti. 3ª q. 75. 3. c. et 7. o. et q. 78. 2. 5. c.

78 Hæc conversio fit tantùm in ultimo instanti prolationis totius formæ, si assumuntur tria, scilicet minister debitus, debita materia, et forma, et intentio consecrantis, sed singulæ partes formæ disponunt ad hoc. 3ª. q. 75. 7 ad 1 et ad 3. et q. 78. 4 ad 3. et 5. c.

79 Corpus Christi non incipit esse in hoc sacramento, per motum localem, sed per conversionem panis in ipsum, triplici ratione, scilicet, primò quia sequeretur quòd desineret esse in cœlo; secundò quia omne corpus localiter motum pertransit omnia media, quod hìc dici non potest; tertiò quia impossibile est, quòd unus motus ejusdem corporis localiter moti terminetur simul ad diversa loca, cùm tamen in pluribus locis corpus Christi sub hoc sacramento simul esse incipiat. 3ª. q. 75. 2. 4. c.

80 Totus Christus est in hoc sacramento. 3ª. q. 76. 1. o. et q. 79. 1 ad 3.

81 Verum corpus Christi non esse in hoc sacramento, nisi ut in signo, est hæresis abjurata à Berengario. 3ª. q. 75. 1 ad 3. et q. 75. 1. o.

82 In hoc sacramento est aliquid dupliciter, scilicet ex vi sacramenti, id est, significatum per formam, et ex naturali concomitantia, id est, realiter conjunctum Christo. 3ª q. 76. 1. o. et 2. 3. 4. c. et q. 78. 6 ad 1. et q. 81. 4 ad 2 et ad 3.

83 Anima Christi et divinitas ejus sunt in hoc sacramento, secundo modo tantùm. 3ª. q. 76. 1 ad 1. et 2. c. et q. 81. 4 ad 3.

84 Caro, et os, et hujusmodi, sunt sub specie vini, secundo modo tantùm, et sub specie panis; primo modo, sanguis verò e converso. 3ª. q. 76. 1 ad 2. et 2. c. ad 3. et q. 78. 6 ad 1. et q. 81. 4 ad 2.

85 Quantitas tota, et alia accidentia Christi sunt in hoc sacramento, secundo modo tantùm. 3ª. q. 76. 1 ad 3. et 3. 4. o. et 5 ad 3. et q. 81. 3 ad 3.

86 Tota quantitas Christi est indifferenter sub magna et parva quantitate specierum. 3ª. q. 76. 1 ad 3. et 3. c. et 4. o.

87 Totus Christus est sub qualibet parte utriusque speciei. 3ª q. 76. 2. 3. o. et q. 78 6 ad 1. et q. 79. 1 ad 3. et q. 80. 12 ad 5.

88 Accidentia corporis Christi sunt in hoc sacramento, mediante substantiâ, nec habent immediatam habitudinem ad hoc sacramentum, nec ad corpora circumstantia, ideò non possunt immutare medium. 3ª q. 76. 7. c. et q. 81. 3. 4. c.

89 Accidentia corporis Christi intrinseca sunt

130 Christus sumpsit corpus suum et sanguinem in Eucharistia. 3ª. q. 81. 1. o. et q. 84. 7 ad 4.

131 Christus ex sumptione hujus sacramenti habuit spiritualem dulcedinem, ideò sumpsit sacramentaliter et spiritualiter. sed aliter quàm cæteri. 3ª. q. 81. 1 ad 3.

132 Christus dedit Eucharistiam Judæ in cœna, præter buccellam intinctam. 3ª. q. 81. 2. o.

133 Sumptio Eucharistiæ non est de necessitate salutis secundùm se, sed ex statuto Christi et Ecclesiæ. 3ª. q. 73. 3. o. et q. 80. 11. o.

135 In primitiva Ecclesia, omnes tenebantur quotidiè sumere Eucharistiam, postea ter in anno, nunc autem semel. 3ª. q. 80. 10 ad 4.

136 Eucharistia debet quotidiè sumi, nisi ex hoc quis sentiret reverentiam diminui, et fervorem non augeri. 3ª. q. 80. 10. o.

137 Eucharistia non debet pluries in die sumi, nisi quando quis in una die ex aliquo casu permisso, pluries celebraret. 3ª. q. 80. 10 ad 3. et q. 83. 2 ad 2.

138 Eucharistia sub specie vini, id est, sanguinis Christi, non datur populo, propter periculum effusionis, quia faciliùs una gutta sanguinis laberetur quàm aliqua una particula corporis. 3ª. q. 74. 1 ad 3. et q. 80. 12. c.

139 Hostiâ non consecratâ, nunquam debet dari pro Eucharistia, et sacerdos dans eam, reus esset idololatriæ, non autem adorantes vel sumentes eam, cùm hostia debeat adorari latriâ, sub conditione in habitu, et adorantes, vel sumentes eam æstiment probabiliter hostiam esse consecratam. Fides enim credentis non fertur ad has species panis vel ad illas, sed ad hoc quòd verum corpus Christi sit sub speciebus panis sensibilis, quando fuerit consecratum, unde si non sit rectè consecratum fidei non propter hoc suberit falsum. 2 2. q. 1. 3 ad 4. et 3ª. q. 80. 6 ad 2.

140 Melius est paratis sumere Eucharistiam quàm abstinere ab ea. 3ª. q. 80. 10. c.

141 Pœnitentes qui abstinent ab hoc sacramento, secundùm consilium sacerdotis, excusantur à transgressione præcepti, non autem manentes in peccatis. 3ª. q. 80. 11 ad 3.

142 Eucharistia debet sumi tantùm à jejunis totaliter, nisi in casu mortis. 2 2. q. 147. 6 ad 2. et 3ª. q. 80. 8. o. et 9. c.

143 Omnis cibus vel potus, sumptus post mediam noctem, impedit sumptionem Eucharistiæ, non autem ante, etiamsi nec somnus, nec digestio sequatur. 3ª. q. 80. 3.

144 Deglutitio salivæ, vel cibi relicti inter dentes, vel eructationis, non impedit sumptionem Eucharistiæ. 3ª. q. 80. 8 ad 1.

145 Reliquiæ aquæ vel vini, quibus lavatur os trajectæ non in magna quantitate, et mistæ cum saliva, non impediunt sumptionem Eucharistiæ. 3ª. q. 80. 8 ad 4.

146 Post sumptionem Eucharistiæ requiritur modicum intervallum ante prandium. 3ª. q. 80. 8 ad 6.

147 Corporalis immunditia, ut lepra, fluxus sanguinis, et hujusmodi, non impedit sumptionem Eucharistiæ. 3ª. q. 80. 7 ad 3.

148 Eucharistia debet semper haberi parata pro infirmis. 3ª. q. 83. 3 ad 11.

149 Pars hostiæ missa in calice nunquam debet dari infirmis, quia Christus nemini dedit panem intinctum, nisi Judæ. 3ª. q. 83. 5 ad 9.

150 Triplex modus manducandi corpus Christi, scilicet, sacramentalis tantùm, spiritualis tantùm, sacramentalis, et spiritualis simul. 3ª. q. 80. 1. 2. 3. o.

151 Pueris non debet dari Eucharistia, nisi cùm incipiunt habere aliqualem usum rationis, ut possint concipere devotionem hujus sacramenti, scilicet in decimo, vel undecimo annis. 3ª. q. 80. 9 ad 3.

152 Græci dant Eucharistiam pueris recenter natis, baptizatis, propter hoc quòd Dionysius dicit, baptizatis esse sacram communionem dandam, non intelligentes quòd Dionysius ibi loquitur de baptismo adultorum. 3ª. q. 80. 9 ad 3.

153 Amentibus, post fidem et devotionem, debet dari Eucharistia, in mortis articulo, nisi sit periculum vomitûs vel expuitionis. Non autem si ante amentes fuerunt, et sic à nativitate remanserunt. 3ª. q. 80. 9. o.

154 Dæmoniacis debet dari Eucharistia, nisi certum sit quòd pro crimine torqueantur, non autem energumenis. 3ª. q. 80. 9. ad 2.

155 Nihil præter peccatum mortale impedit necessariò sumptionem Eucharistiæ, sed tantùm de congruo, ut coitus matrimonialis, nocturna pollutio, et fluxus seminis temporalis, quando sunt sine mortali, usque ad alium diem. 2 2. q. 154. 5. o. et 3ª q. 80. 7. o.

156 Præeligendum est, esse suspectum, quàm indignè sumere Eucharistiam. 3ª. q. 80. 6 ad 2.

157 Suspectis violenter, et publicis, debet omninò negari Eucharistia. 3ª q. 80. 6 ad 3.

158 Peccatori occulto, petenti occultè Eucharistiam, debet negari. Si verò publicè petat, debet dari. Sed peccatori publico debet omninò negari. 3ª. q. 80. 6. o. et q. 81. 2. c. ad 2.

159 Sumens Eucharistiam, cum conscientia peccati mortalis, peccat mortaliter. 3ª. q. 79. 2 ad 2. et 3. o. q. 80. 4. o. et 7. 8. c.

160 Sumens Eucharistiam in peccato mortali ignorato, factâ diligenti discussione, etiam non sufficienti, non peccat. 3ª q. 80. 4 ad 5.

161 Experimentum non debet sumi de peccatis cum Eucharistia. 3ª. q. 80. 6 ad 3.

162 Sacerdos faciens fictionem in consecrando Eucharistiam, multò graviùs peccat quàm indignè sumens eam. 3ª q. 80. 6 ad 2.

163 Infidelis est indignior fideli ad sumendum Eucharistiam. Sed fidelis cum mortali indigniùs sumit. 3ª. q. 80. 5 ad 2.

164 Sumens Eucharistiam cum peccato spirituali, graviùs peccat quàm sumens cum peccato carnali. 3ª. q. 80. 5 ad 2.

165 Peccatum indignè sumentium Eucharistiam est minus grave peccatis commissis in Deum, et gravius peccatis contra proximum, vel contra seipsum. 3ª. q. 80. 5. o.

166 Est etiam minus grave peccato occisionis Christi, et proditionis ejus. 3ª. q. 80. 5 ad 1 et ad 2.

167 Et est minus grave projectione ejus in lutum. 3ª. q. 80. 5 ad 3.

168 Eucharistia non imprimit characterem. 3ª. q. 63. 6. c. et q. 80. 1 ad 3. et 10 ad 1.

169 Sine manducatione spirituali Eucharistiæ non potest esse salus. 3ª. q. 80. 11. c.

5 Ævum convenit diversis, secundùm prius et posterius. 1ª. q. 10. 6. c.

Ex aliquando importat ordinem terminorum tantùm, aliquando verò etiam identitatem subjecti. 1ª q. 45. 1 ad 3. et 3ª. q. 75. 8. c.

EXCANDESCENTIA magis pertinere videtur ad primam speciem iræ, scilicet fel, quæ perficitur secundùm velocitatem iræ, quàm ad tertiam speciem, scilicet furorem. 1 2. q. 46. 8 ad 2.

1 EXCÆCATIO et obduratio important duo, scilicet motum animi adhærentis malo et aversi à Deo, et subtractionem gratiæ. 1 2. q. 79. 3. c.

2 Excæcatio, aggravatio, et obduratio, differunt secundùm diversos effectus gratiæ, scilicet in visu, auditu, et affectu. 1 2. q. 79. 3. c. fi.

3 Excæcatio et obduratio quoad primum sunt peccata, sed quoad secundum sunt pœnæ. Et primum est causa secundi. Et homo fit deterior primo, non autem secundo. 1 2. q. 79. 3. o.

4 Excæcatio est effectus divinæ reprobationis. 1 2. q. 79. 4. c.

5 Excæcatio de se ordinatur ad damnationem, sed ex misericordia Dei ordinatur ad salutem, non quidem omnium, sed prædestinatorum tantùm. 1 2. q. 79. 4. o.

6 Malitia est causa excæcationis meritoria, sicut culpa est causa pœnæ. 1 2. q. 79. 3 ad 3. et 2 2. q. 15. 1. c. ad 2.

7 Dæmon dicitur excæcare, inquantum inducit ad culpam, quæ est causa meritoria excæcationis. 1 2. q. 79. 3 ad 3.

EXCEDERE. Quod in melioribus excedit, melius est simpliciter. 2 2. q. 188. 7 ad 1.

Excessus mentis causatur ex amore boni, et timore mali eodem modo. 2 2. q. 175. 2 ad 3.

1 EXCLUSIO immobilitat terminum cui additur, ratione negationis implicitæ. 1ª. q. 31. 3 ad 3.

2 Propositio exclusiva habet duas expositiones: primam affirmativam, et secundam negativam. Sub prima licet descendere, sub secunda verò non. 1ª. q. 31. 4. b.

3 Dictio exclusiva, addita principali agenti, non excludit instrumentum. 3ª. q. 78. 4 ad 1.

4 Dictio exclusiva non excludit partes, nec universalia, et alia quæ sunt de intellectu subjecti, nisi differant supposito. 1ª. q. 31. 4 ad 3.

5 Dictio exclusiva, addita uni relativorum, excludit aliud, et omne quod est in alio supposito. 1ª. q. 31. 4 ad 3.

1 Ecclesia malos justè excommunicat, ut resipiscant; in necessitatis tamen casu est illis subveniendum, debet enim Ecclesia divinum judicium in castigationibus imitari, scilicet ad salutem, non autem ad perditionem. 2 2. q. 31. 2 ad 3.

2 Excommunicatis, et reipublicæ hostibus, sunt subtrahenda beneficia, ut arceantur à culpa, sic tamen, quòd natura non deficiat, nisi secundùm ordinem justitiæ. 2 2. q. 31. 2 ad 3.

3 Injiciens manus in clericum, septempliciter, non est excommunicatus, scilicet si causâ disciplinæ, ut magister vel prælatus, si jocosâ levitate, si invenit eum turpiter agentem cum uxore, matre, sorore, vel filia, si statim vim vi repellat, si ignoret eum esse clericum, si inveniat um in apostasia, post trinam admonitionem, et i transfert se clericus ad actum penitùs sibi contrarium, ut si fiat miles, vel ad bigamiam transeat. Et octupliciter potest absolvi ab episcopo, scilicet in articulo mortis; quia tunc à qualibet excommunicatione potest quisque à quolibet sacerdote absolvi, si sit ostiarius alicujus potentis, et non ex odio vel proposito percussit, si percutiens sit mulier, si sit servus, et dominus læderetur de ejus absentia, qui non est in culpa, si regularis regularem, nisi sit enormis excessus, si sit pauper, si sit impubes vel senex, vel valetudinarius, et si habeat inimicitias capitales. 2 2. q. 64. 7. c.

4 Participare cum excommunicatis, conceditur quintupliciter, scilicet utile, lex, humile, res ignorata, necesse. 2 2. q. 39. 4 ad 2.

5 Excommunicatio major est separatio à communione Ecclesiæ quoad fructum et suffragia generalia. Suppl. q. 21. 1. o.

6 Cùm Ecclesia in terris Dei vicem gerat, illiusque judicium Dei judicio conforme sit, ritè excommunicare potest, sive peccatorem à communione Ecclesiæ, sive à suffragiis et aliis spiritualibus separet. Suppl. q. 21. 3. c.

7 Non potest Ecclesia etiam pro peccato mortali aliquem excommunicare, nisi contumax fuerit. Suppl. q. 21. 3. o.

8 Si excommunicatio injustè lata sit ex parte excommunicantis, nihilominùs effectum sortitur; at si ex parte excommunicationis ita ut error ille irritam faciat sententiam, nullius est effectus. Suppl. q. 21. 4. o.

9 Cùm quis pro falso crimine in judicio probato excommunicatur, si humiliter sustinet humilitatis meritum, recompensat excommunicationis damnum. Suppl. q. 21. 4. c.

10 Soli Episcopi et majores prælati excommunicare possunt, qui habent jurisdictionem in foro judiciali. Suppl. q. 22. 1. o.

11 Etiam non sacerdotes possunt excommunicare, modo jurisdictionem habeant in foro contentioso. Suppl. q. 22. 2. c.

12 Excommunicatus vel suspensus non potest alium excommunicare. Suppl. q. 22. 3. o.

13 Nullus potest nisi inferiorem excommunicare, cùm excommunicatio sit jurisdictionis, quæ exerceri non potest, nisi in sibi subditos. Suppl. q. 22. 4. c.

14 Tametsi singuli alicujus communitatis excommunicari ab Ecclesia possint, nunquam tamen ipsa communitas. Suppl. q. 22. 5. o.

15 Toties quis excommunicari potest, quoties est excommunicationis causa. Suppl. q. 22. 6. c.

16 Licèt fidelibus communicare excommunicato minori excommunicatione, majori verò minimè, nisi ubi aliqua spiritualis commodi, vel legis vel necessitatis ratio ad hoc impulerit. Suppl. q 23. 1. o.

17 Participans cum excommunicato, excommunicatus quoque est, aliquando majori, nonnunquam minori excommunicatione. Suppl. q. 23. 2. c.

18 Tantùm participans excommunicato in crimine vel in divinis seu in Ecclesiæ contemptum peccat mortaliter. Suppl. q. 23. 3. o.

19 Excommunicatum minori excommunicatione, potest quilibet sacerdos absolvere, non autem majori, sive sit à jure vel ab homine lata, sed ei

et maculam seu culpam, si eam inveniat. Suppl. q. 30. 1. c.

11 Hoc sacramentum non sequitur corporalis sanatio semper, sed quando expedit ad spiritualem sanationem. Suppl. q. 30. 2. o.

12 Nullum imprimit characterem hoc sacramentum, cùm per illud homo ad aliquod sacrum peragendum non ordinetur. Suppl. q. 30. 3. c.

13 Non possunt laici hoc extremæ unctionis sacramentum conferre, sicut baptismum in necessitatis articulo. Suppl. q. 31. 1. o.

14 Hoc sacramentum nullatenùs licet diacono conferre. Suppl. q. 31. 2. o.

15 Cùm hoc sacramentum cunctis exhibeatur. non modò per episcopos, sed per simplices sacerdotes administrari potest. Suppl. q. 31. 3. c.

16 Sanis non debet hoc sacramentum conferri, quòd quædam spiritualis animæ curatio est. Suppl. q. 32. 1. o.

17 Non quovis morbo laborantibus est hoc sacramentum exhibendum, sed ad mortem proximè aliquâ ægritudine affectis. Suppl. q. 32. 2. c.

18 Furiosis et amentibus, quibus desit devotionis affectus, nullatenùs hoc sacramentum conferri debet. Suppl. q. 32. 3. o.

19 Hoc sacramentum pueris conferri non debet. Suppl. q. 32. 4. c.

20 Non totum corpus, sed eæ duntaxat humani corporis partes inungi oleo hujus sacramenti debent, in quibus est aliqua spiritualis infirmitatis radix. Suppl. q. 32. 5. o.

21 Quinque sensuum organica membra inungi præcipuè debent, in quibus est aliqua cognitionis radix, in nonnullis autem propter appetitivam et motivam inunguntur renes ac pedes. Suppl. q. 32. 6. o.

22 Mutilati inungi etiam in partibus illis mutilatis debent, quibus aliàs inungerentur. Suppl. q. 32. 7. c.

23 Sacramentum hoc sine aliqua sui injuria iterari potest. Suppl. q. 33. 1. c.

24 Eàdem infirmitate laborantibus, non secundùm eumdem, sed diversum infirmitatis statum, potest extrema unctio exhiberi. Suppl. q. 33. 2. o.

EXSUFFLATIO in exorcismo significat expulsionem dæmonis cui reditum præcludit benedictio. 3ª. q. 71. 2. c.

F

1 FACERE et fieri, important habitudinem causæ et effectûs, sed mutationem ex consequenti. 1ª. q. 45. 2 ad 2.

2 Facere dicitur dupliciter, scilicet largè omnis operatio, et propriè, operatio tantùm ad extra. 2 2. q. 134. 2. c. ad 1 et ad 2.

3 Factio est de materia exteriori; sed generatio est de substantia generantis. 1ª. q. 41. 3. c.

4 Non omne quod facit majus, facit minus, nisi sit ad illud ordinatum, vel nisi in majori includatur minus, vel non potest facere quòd minus est, si reservetur minus, vel si minus sit ad defectum. 2 2. q. 189. 9 ad 3.

5 Quòd homo faciat quod in se est requiritur ad meritum in habentibus usum rationis, non autem in carentibus usu rationis. 2 2. q. 33. 2 ad 1. et 8 ad 3.

Facies Christi emittebat radios. 3ª. q. 44. 3 ad 1.

1 FACTUM duplex, scilicet divinum et naturale. Primum præcedit potentia activa et non passiva, naturâ, non autem tempore, nisi sit novum; secundum verò utraque potentia præcedit, etiam tempore. 1ª. q. 74. 3 ad 3.

2 Fieri et factum esse dicuntur de Deo, secundùm rationem tantùm, et sine mutatione Dei. 1ª. q. 13. 7 ad 2.

3 Factum esse, quandoque dicit novitatem prædicationis, sine mutatione facti. 1ª. q. 13. 7 ad 2. et 3ª. q. 16. 6. c. ad 2.

4 Prospicere facta aliorum bono animo, vel ad utilitatem propriam, ut scilicet homo ex bonis operibus proximi, provocetur ad melius, vel ad utilitatem illius, ut scilicet corrigatus si quid ab eo agitur, secundùm regulam charitatis, et secundùm debitum officii, est laudabile. Sed quòd aliquis intendat ad considerandum vitia proximorum ad despiciendum vel detrahendum vel saltem inutiliter inquietandum, est vitiosum. 2 2. q. 33. 2 ad 3. et q. 167. 2 ad 3.

FACULTAS est potestas quâ aliquid habetur ad nutum. 1ª. q. 83. 2 ad 2.

1 FALLERE contingit dupliciter, scilicet occultando veritatem dicto vel facto, vel significando falsitatem. Primum licet, non autem secundum, quia etiam hostibus debent servari promissa, fœdera, et fides. 2 2. q. 40. 3. o. et q. 71. 3 ad 3.

2 Homo faciliter fallitur in judicando, in pertinentibus ad se. 2 2. q. 88. 2 ad 3.

1 FALSITAS non est in sensu, sicut in cognoscente verum et falsum. 1ª. q. 17. 2 ad 1.

2 Falsitas et veritas sunt primò in intellectu, in rebus autem, per ordinem ad intellectum solum. 1ª. q. 16. 1. 2. o. et 3 ad 1. et 5. 6. 8. c. et q. 17. 1. 3. o. et 4 ad 1.

3. Falsitas non est in intellectu, respectu primorum principiorum, nec respectu quidditatis, nisi per accidens, respectu duplicis compositionis. 1ª. q. 17. 3. o. et q. 57. 1 ad 2. et q. 58. 5. c. et q. 85. 6. o.

4 Veritas et falsitas, ut in cognoscente, sunt tantùm in intellectu componente et dividente; sed ut in re vera, sunt etiam in sensu, et in intellectu cognoscente quidditatem. 1ª. q. 16. 2. o. et q. 17. 2. o. et 3. c.

5 Falsitas est in sensu respectu sensibilium communium, et respectu sensibilium per accidens, non autem respectu sensibilium propriorum, nisi per accidens. 1ª. q. 17. 2. o. et 3. c. et q. 57. 1 ad 2. et q. 58. 5. c. et q. 85. 6. c.

6. Falsitas attribuitur phantasiæ, quia repræsentat objectum absens, tanquam præsens. 1ª. q. 17. 2 ad 2. et q. 54. 5 ad 3.

7 Res non dicuntur falsæ, respectu intellectûs divini, sed respectu intellectûs nostri. 1ª. q. 17. 1. c. ad 3.

8 Res dicitur simpliciter vera vel falsa tantùm ab intellectu, à quo dependet, ut res naturalis à divino, et artificialis à nostro. 1ª. q. 16. 1. c. et q. 17. 1. o.

9 Res naturales dicuntur falsæ per accidens, et secundùm quid, respectu intellectûs nostri

cogat intellectum sibi assentire. 2 2. q. 171. 5. o.

47 Fides est necessaria, ut principium spiritualis vitæ. 2 2. q. 16. 1 ad 1.

48 Vita spiritualis attribuitur fidei, sicut in qua primò manifestatur. 1 2. q. 110. 3 ad 1.

49 Fides semper manet, inquantum est fundamentum spiritualis ædificii, id est, ratione cognitionis, non autem ratione ænigmatis. 1 2. q. 67. 5 ad 2.

50 Puritas cordis est effectus fidei. 2 2. q. 7. 2. o.

51 Visio beata succedit fidei. 1ª. q. 12. 7 ad 1. et 1 2. q. 4. 3. c. et 2 2. q. 4. 2. b. et q. 5. 1. c.

52 Fides ut facit æstimationem de præmio, generat spem; de pœnis autem, generat timorem. 2 2. q. 7. 1 ad 2.

53 Timor servilis est effectus fidei informis; timor autem filialis est effectus fidei formatæ. 2 2. q. 7. 1 ad 2.

54 Per fidem Christi, homo pertinet ad Testamentum novum. 1 2. q. 106. 1 ad 3. et q. 107. 1 ad 3.

55 Nullus unquam habuit gratiam Spiritûs sancti, nisi per fidem Christi, implicitam vel explicitam, propriam vel alienam. 1 2. q. 98. 2 ad 2. et q. 106. 1 ad 2. et q. 107. 1 ad 3. et 2 2. q. 2. 7 ad 3. et 3ª. q. 61. 3. c. ad 2. et q. 68. 1 ad 1.

56 Per fidem formatam mundamur à peccatis, virtute passionis Christi. 2 2. q. 7. 2 ad 2. et 3ª. q. 49. 1 ad 5. et 5 ad 1. et q. 52. 6. c. et q. 68. 4 ad 3.

57 Sancti patres, dum adhuc hic viverent, liberati sunt per fidem Christi ab omni peccato, et à reatu pœnæ actualium, non autem à reatu peccati originalis. 3ª. q. 52. 5 ad 2. et 7 ad 1. et 8 ad 3.

58 Actus fidei potest esse meritorius, si sit informatus charitate. 2 2. q. 2. 9. o. et 3ª. q. 7. 3 ad 2.

59 In fide, scientia et opinione, sunt duo actus, s. ascensus, et actualis consideratio, et uterque in fide potest esse meritorius; non autem in scientia et opinione, sed tantùm primus. 2 2. q. 2. 9 ad 2. et 10. c.

60 Meritum fidei consistit in hoc, quòd homo ex obedientia Dei assentit illis quæ non videt. 3ª. q. 7. 3 ad 2.

61 Fides percipit invisibilia Dei, altiori modo, quoad multa, quàm ratio naturalis, ex creaturis in Deum procedens. 2 2. q. 2. 3 ad 3.

62 Fides inclinat ad resistendum omni contrario suo. 2 2. q. 1. 4 ad 3. et q. 2. 3 ad 2.

63 Fides dirigit intentionem, respectu ultimi finis supernaturalis; sed lumen naturalis rationis, respectu alicujus boni connaturalis. 2 2. q. 10. 4 ad 2.

64 Profecerunt homines in fidei cognitione per temporum successionem. 2 2. q. 1. 7 ad 2.

65 Explicatio credendorum fit per revelationem divinam. 2 2. q. 2. 6. c.

66 In iis quæ ad subtilitatem fidei pertinent, solent hæretici fidem simplicium depravare. 2 2. q. 2. 6 ad 2.

67 Ea quæ sunt fidei, non ignorantur omninò, sed imperfectè cognoscuntur. 1ª. q. 12. 13 ad 3. et 2 2. q. 1. 4 ad 2 et ad 3. et 5 ad 1.

68 Ea quæ sunt fidei sunt visa in communi esse credibilia, non autem in speciali, sed tantùm sunt credita. 2 2. q. 1. 4 ad 2. et ad 3. et 5 ad 1. et q. 2. 9 ad 3. et q. 8. 4 ad 2.

69 Ad veritatem fidei pertinent, credulitas cordis, et exterior fidei protestatio per verba vel facta, quia omnia opera virtutum, ut relata in Deum, sunt quædam protestationes fidei. 2 2. q. 124. 5. c.

70 Fides nostra principaliter consistit in duobus, scilicet in vera cognitione Dei, et in mysterio incarnationis Christi. 2 2. q. 174. 6. c. principio.

71 Ea quæ sunt fidei, non contrariantur cognitioni naturali, nec e converso. 1ª q. 1. 8. c. fi. et q. 2. 2 ad 1. et q. 50. 2. 1. o.

72 Nulla manifestatio excludit rationem fidei, nisi quâ Deus per essentiam videtur. 2 2. q. 5. 1. o. et 3ª. q. 55. 5 ad 2.

73 Testimonium fidei nostræ habemus ab hostibus, s. à Judæis, et quasi in figura nobis repræsentatur quod credimus, et ideò in suis ritibus tolerantur. 2 2. q. 10. 11. c.

74 Nullus conetur demonstrare ea quæ sunt fidei. 1ª. q. 32. 1. c. et q. 9. 46. 2. c.

75 Rationes sanctorum de fide non sunt demonstrativæ, sed persuadent non esse impossibile quod creditur. 1ª. q. 1. 8. c. ad 1. et q. 32. 1. o. et q. 46. 1. 2. c. et 2 2. q. 1. 5 ad 2. et q. 2. 10 ad 2. et 3ª. q. 55. 5 ad 2.

76 Rationes ad ea quæ sunt fidei, non minuunt meritum, nisi sint causa assensûs. 2 2. q. 2. 10. o. et 3ª. q. 55. 5 ad 3.

77 Apparentia non habent fidem, sed agnitionem, secundùm Gregorium. 2 2. q. 1. 4. b. et c.

78 Omnes rationes contra fidem sunt derisibiles, quia non sunt secundùm intentionem sacræ Scripturæ. 1ª. q. 1. 8. c fi.

79 Fides compatitur motum dubitationis, non autem scientia vel intellectus, quia fides non assentit propter evidentiam objecti, sed ex imperio voluntatis. 1ª. q. 1. 5 ad 1. et 2 2. q. 4. 8 ad 1.

80 Fides per quam firmantur dicta, includitur in veritate, quoad observantiam promissorum; ideò est pars justitiæ, sed veritas est in plus. 2 2. q. 80 ad 3.

81 Fides est nobilior scientia quoad objectum, sed e converso quoad modum cognoscendi. 1 2. q. 76. 3 ad 1.

82 Fides, scientia, et opinio, possunt esse de eodem materialiter simul, non autem secundùm idem, nisi in diversis. 1 2. q. 76. 3. c. et 2 2. q. 1. 5. o. et q. 2. 4 ad 2. et q. 5. 1. c. fi.

83 Differentia inter fidem, opinionem, scientiam, dubium, et nescientiam. 1 2. q. 67. 3. c. et 2 2. q. 1. 4. c. et 5 ad 4. et q. 2. 1. c.

84 Fides formata et informis non differunt specie. 2 2. q. 4. 4. o. et q. 19. 5 ad 1.

Fides formata est fundamentum spiritualis ædificii, non autem informis. 1 2. q. 89. 2 ad 2. et 2 2. q. 4. 7 ad 4. et 3ª. q. 68. 4 ad 2.

85 Nulla est vera virtus sine fide. 1 2. q. 65. 2 ad 1. et 2 2. q. 4. 7. c. fi. et q. 151. 1 ad 3.

87 Fides informis, adveniente charitate, fit fides formata, manens eadem numero. 2 2. q. 4. 4. o.

2 Fomes ut pœna inflicta à Deo, dicitur lex, non autem ut inclinat ad malum. 1 2. q. 91. 6. o. et q. 93. 3 ad 1.

3 Effectus fomitis duplex, s. inclinatio ad malum, et difficultas ad bonum. 3ª. q. 27. 3. c.

4 Fomes peccati non fuit in Christo. 3ª. q. 15. 2. o. et 3. c. et 4. c. ad 3. et q. 18. 2 ad 3. et q. 27. 3. c. ad 1.

5 Fontes quinque, secundùm quinque genera substantiarum, s. naturæ. corporis cœlestis, ignis, aeris, aquæ, et terræ. 1ª. q. 66. 2. o.

1 Omne illud quo aliquid primò operatur, est forma ejus. 1ª q. 76. 1. c.

2. Omnis forma vel est ipsa natura rei, ut in simplicibus, vel constituit naturam rei, ut in compositis. 3ª q. 13. 1. c.

3 In simplicibus et immaterialibus, idem est forma, et id cujus est forma. 1ª. q. 39. 3 ad 2.

4 De ratione formæ est, quòd sit in eo cujus est forma. 1ª. q. 40. 1. c.

5 Formæ non locantur in genere, nec in specie, sed composita. 1ª. q. 76. 3 ad 2.

6. Forma generati non est finis seu terminus generationis, nisi ut est similitudo generantis. 1ª. q. 44. 4 ad 2. et 2 2. q. 171. 6. c.

7 Omnis forma de se est communicabilis. 1ª. q. 3. 2 ad 3. et q. 7. 1. c. fi.

8 Omnis forma existens in supposito, per quod individuatur, est communis multis secundùm rem, vel secundùm rationem, non autem formæ subsistentes. 1ª. q. 13. 9. c.

9 Distinctio formarum duplex, s. specifica secundùm diversitatem objectorum; et numeralis, secundùm diversitatem subjecti. 2 2. q. 2. 4. 5. c.

10 Formæ distinguuntur secundùm diversa principia activa. 1 2. q. 54. 2. c.

11 Forma separata non multiplicatur numeraliter. 1ª. q. 41. 6. c. et q. 50. 4. c. et q. 75. 7. c.

12 Forma est variabilis terminativè, sed est invariabilis subjectivè. 1ª. q. 9. 2 ad 3. et q. 16. 8. c. fi. et 1 2. q. 53. 1. c.

13 Substantialis forma, quæ requirit diversitatem in partibus corporis, sicut est anima, et præcipuè animalium perfectorum, non æqualiter se habet ad totum, et ad partes; unde non dividitur per accidens, per divisionem quantitatis. 1ª. q. 76. 8. c.

14 Forma substantialis totius non superadditur partibus, s. materiæ et formæ, sicut forma domûs, partibus integralibus ejus, sed est totum complectens materiam et formam, cum præcisione aliorum. 1ª. q. 76. 8. c.

15 Non est possibile eamdem formam numero esse diversarum specierum. 1ª. q. 118. 2 ad 2.

16 Forma substantialis et accidentalis sunt actus, et faciunt aliquid in actu; sed subjectum formæ substantialis est ens in potentia tantùm; quia actualitas priùs est in forma quàm in materia, quæ est propter formam, subjectum autem formæ accidentalis est ens actu, cui priùs convenit actualitas quàm formæ accidentali, quæ est propter subjectum. 1ª. q. 66. 1. 2. c. et q. 76. 4. c. et q. 77. 6. c.

17 Forma unius materiæ dicitur species plurium secundùm ordinem tantum totum, colligatarum compositio, alterutrarum autem mistio. 1ª. q. 66. 2. c.

18 Formæ incompossibiles in eodem supposito faciunt propositionem in materia remota, compossibiles autem in materia contingenti, vel naturali. 3ª. q. 16. 1 ad 1.

19 Forma omninò simplex vel non subsistens non potest esse subjectum ex quo vel in quo, sed subjectum de quo et circa quod. 1ª. q. 13. 12 ad 2. et q. 29. 1. 2. o. et 3 ad 3. et q. 50. 1 ad 3. et q. 4. 54 ad 2. et q. 77. 1 ad 6.

20 Plures formæ ejusdem generis non possunt simul esse in eodem subjecto. 1ª q. 85. 4. c. ad 2.

21 Plures formæ ejusdem speciei non possunt esse simul in eodem subjecto. 3ª. q. 55. 5. c.

22 Nulla forma naturalis potest esse simul in eodem subjecto cum actu formæ contrariæ, sicut habitus animæ cum actu contrarii habitûs. 1 2. q. 63. 2 ad 2. et q. 71. 4. o.

23 Forma completa est in subjecto, secundùm conditionem subjecti, non autem virtus instrumentalis, sed magis secundùm conditionem principalis agentis. 3ª. q. 63. 5 ad 1.

24 Nulla forma removet à materia potentiam ad alias formas. 1ª. q. 66. 2. c.

25 Forma implens totam potentiam materiæ est inseparabilis à materia, non autem aliæ. 2 2. q. 24. 11. c.

26 Omnis forma quantò est nobilior. tantò magis dominatur materiæ, et minus ei immergitur, et magis eam suâ virtute excedit. 1ª. q. 76. 1. c. co. 2.

27 Forma non excedit proportionem materiæ, sed sunt ejusdem generis. 2 2. q. 24. 3 ad 2.

28 Materia prima est una, per remotionem omnis formæ, non autem per unam formam. 1ª. q. 16. 7 ad 2.

29 Materia est propter formam. 1ª. q. 47. 1. 2. c. et q. 65. 2. c. et q. 70. 3. c. et q. 76. 5. c. princ. et q. 77. 6. c. et q. 84. 4. c. q. 85. 3 ad 4. et q. 89. 1. c. et q. 91. 3. c. et q. 96. 5. c. et q. 105. 5. c. et 1 2. q. 2. 5. c.

30 Forma finitur per materiam, inquantum communitas ejus contrahitur per materiam, ad hoc individuum, et e converso, inquantum potentialitas ejus determinatur ad unam speciem. 1ª. q. 7. 1. c. et q. 44. 2. c. fi.

31 Materia multiplicatur per adventum formæ. 1ª. q. 29. 2 ad 5.

32 Materia recipit formam, ut secundùm ipsam constituatur in esse alicujus speciei, non autem intellectûs, sed secundùm rationem formæ. 1ª. q. 50. 2 ad 2.

33 Omne illud per quod materia efficitur propria hujus formæ, se tenet ex parte materiæ, ut dispositiones et remotiones impedimentorum. 1ª. q. 86. 2 ad 1. et q. 87. 1. c. et 1 2. q. 2. 5. c. et 2 2. q. 27. 3. c. princip.

34 Informitas materiæ duplex, s. carentia omnis formæ, et carentia triplicis pulchritudinis, scilicet lucis, visibilitatis, et plantarum: prima præcessit formationem natura tantùm, secundùm Augustinum; secunda verò etiam duratione, secundùm alios. 1ª. q. 66. 1. o. et 4. c. et q. 67. 4. c. ad 4. et q. 69. 1. 2. c. et q. 74. 2. c.

35 Materia cognoscitur tantùm dupliciter, s.

contra bona exteriora, et minus iis quæ sunt contra Deum, vel contra personam proximi. 22. q. 154. 3. o.

4 Cùm nullus sit obstrictus fidem ei servare, qui eam violaverit, viro conceditur juxta Domini verba uxorem fornicationis causâ repudiare. Suppl. q. 62. 1. o.

5 Si uxorem adulteram pœnitet adulterium commisisse, non tenetur vir illam ex præcepto relinquere; sin minus, tenetur, ne peccato consentire videatur. Suppl. q. 62. 2. o.

6 Vir potest quantùm ad thorum tantùm uxorem fornicariam dimittere, quantùm verò ad thorum et cohabitationem simul, non potest eam repudiare, nisi judicio Ecclesiæ. Suppl. q. 62. 3. o.

7 In causa divortii vir et uxor ad paria quidem judicantur, ita ut idem sit licitum et illicitum uni quod alteri. Sed quantùm ad bonum prolis, plus peccat uxor adultera quàm vir mœchus. Suppl. q. 62. 4. c.

8 Non potest efficere adulterium, quin semper verum conjugium remaneat, ob id non licet uni altero superstite ad alias nuptias evolare, ratione adulterii. Suppl. q. 62. 5. o.

9 Potest vir uxorem causâ adulterii dimissam revocare, si emendata pœnitentiam de peccato egerit, secùs non potest, quemadmodum nec retinere à peccato desistere nolentem. Suppl. q. 62. 6. c.

1 **Fortitudo** est virtus specialis, secundùm quòd est circa pericula, sed est conditio omnis virtutis, secundùm quòd dicit firmitatem animi absolutè. 12. q. 61. 3. 4. o. et 22. q. 58. 8 ad 2. et q. 123. 2. o. et 3 ad 1. et 13. c.

2 Fortitudo est virtus, tollens impedimenta, quæ repellunt voluntatem ab eo quod est secundùm rationem, propter difficile. 22. q. 123. 1. o. et 3. 4. 5. c. et q. 124. 2. c.

3 Fortitudo non habet partes subjectivas, nec dividitur in multas species, quia est circa materiam valdè specialem. 22. q. 128. c. princip.

4 Propria materia fortitudinis sunt timores et audaciæ, in maximis terribilibus. 1ª. q. 59. 4 ad 3. et 22. q. 186. 1. c.

5 Fortitudo est immediatè circa timores et audacias, mediatè verò circa objecta horum, s. circa pericula et labores. 22 q. 123. 3 ad 2. et q. 129. 1 ad 2. et q. 161. 2 ad 3.

6 Fortitudo est principaliter circa timores, secundariò autem circa audacias. 1ª. q. 21. 1 ad 1. et q. 95. 3 ad 2. et 12. q. 60. 4. b. et c. et 22. q. 123. 3. o. et 6. c. et q. 126. 2. c. et q. 137. 1. c. et q. 141. 3. c. ad 2.

7 Fortitudo non est circa spem, nisi secundùm quòd spes connectitur audaciæ. 22. q. 123. 3 ad 3. et q. 125. 2 ad 3.

8 Fortitudo est præcipuè circa timores mortis. 12. q. 61. 3. c. et 22. q. 123. 4. o. et 11. 12. c. et q. 125. 2. c. et q. 128. c. et q. 129. 5. c.

9 Fortitudo principaliter est circa molestias mortis, secundariò autem circa quascumque alias molestias. 22. q. 123. 4 ad 1. et q. 124. 4 ad 3.

10 Fortitudo est maximè circa repentina, quoad manifestationem habitûs, non autem quoad electionem. 12. q. 123. 9. o.

11 Fortitudo est maximè circa timores mortis in bello communi, vel particulari. 12. q. 123. 5 o. et q. 124. 2. c. et q. 141. 8. c.

12 Fortitudo est circa difficiliora, non autem circa meliora, quàm justitia, quæ in bello et in pace utilis est, non autem fortitudo, sed tantùm in bello. 22. q. 58. 12. c. ad 3.

13 Perferre, secundùm quòd dicit actum fortitudinis, non dicit immobilitatem, sed electionem immorandi contra immoderatum timorem, sicut charitas contra odium, mansuetudo contra iram, et patientia contra tristitiam. 12. q. 66. 4 ad 2.

14 Fortitudo moderatur timorem, patientia et perseverantia tristitiam, sed mansuetudo iram. 22. q. 136. 2. c. ad 1.

15 Quicumque est fortis, est patiens, et non e converso, quia patientia est quædam fortitudinis pars. 12. q. 66. 4 ad 2.

16 Fortitudo sustinet pericula mortis, sed patientia sustinet quæcumque mala. 22. q. 128 ad 4. et q. 136. 4 ad 1.

17 Fortitudo est principaliter circa timores, secundariò autem circa tristitias. Patientia verò est e converso. 22. q. 136. 4 ad 2.

18 Fortitudo est principalior magnanimitate. 22. q. 129. 5. c. ad 3.

19 Fortitudo firmat contra mala, sed magnanimitas in prosecutione bonorum. 22. q. 129. 5 ad 1. et 6 ad 2.

20 Partes potentiales fortitudinis sunt sex, s. magnanimitas, fiducia, securitas, magnificentia, constantia, tolerantia, i. patientia, et firmitas, i. perseverantia. 22. q. 128. o. et q. 129. 5. o. et q. 134. 4. o. et q. 136. 4. o. et q. 161. 4 ad 3.

21 Fiducia, magnificentia, patientia et perseverantia, circa materiam fortitudinis, sunt partes ejus integrales. Sed sunt partes potentiales, et virtutes per se, distinctæ à fortitudine, secundùm quòd sunt circa alias materias. 22. q. 128. o. et q. 134. 4. o. et q. 136. 4. o. et q. 137. 2. o.

22 Vitium audaciæ opponitur fortitudini, secundùm excessum audaciæ, impaviditas autem secundùm defectum timoris, quia in utraque ponit medium. 22. q. 126. 2 ad 3.

23 Fortitudo est in irascibili subjectivè. 12. q. 61. 2. c. et q. 66. 1. c. et q. 85. 3. c. et 22. q. 58. 5 ad 2. et 9. c. et q. 128 ad 1. et q. 34. 4. c. et q. 136. 4 ad 2. et q. 137. 2 ad 2. et 3ª. q. 15. 2. c.

24 Fortitudo martyrum præcipuè commendatur, quia sustinent propter Deum impugnationes personales, et mortem in bello particulari. 22. q. 123. 5 ad 1. et q. 124. 2. c.

25 Fortis intendit exprimere similitudinem sui habitûs in actum, ut proximum finem. 22. q. 123. 7. o.

26 Fortis delectatur de suo actu et fine, sed non percipit, nisi ex superabundanti gratia Dei, propter dolorem corporis et animæ, pro amissione vitæ. 22. q. 123. 8. o.

27 Non habens fortitudinem, operatur fortia quintupliciter, s. propter ignorantiam, artem, experientiam, passionem, et lucrum. 22. q. 123. 1 ad 2. et q. 128 ad 7.

28 Principalis actus fortitudinis est sustinere:

dona, ad perficiendum potentias animæ. 1ª. q. 1. 8 ad 2. et q. 2. 2 ad 1. et 1 2. q. 110. 3. c. et 4 ad 1. et 3ª. q. 7. 2. c. et q. 62. 2. c. et q. 89. 1. c.

66 Gratiæ gratis datæ ordinantur ad manifestationem fidei, et doctrinæ spiritualis. 3ª. q. 7. 7. c. ad 1.

67 Gratia gratum faciens ordinat hominem immediatè ad conjunctionem ultimi finis; ideò est multò excellentior quàm gratis data, quia ordinat ad quædam præparatoria ultimi finis. 1 2. q. 111. 5. o.

68 Sicut gratia gratum faciens ordinatur ad actus meritorios interiores, sic gratia gratis data, ad exteriores. 3ª. q. 7. 7 ad 1.

69 Gratiæ gratis datæ dantur ad utilitatem aliorum, sed gratia gratum faciens datur ad utilitatem propriam. 1 2. q. 111. 1. 4. c. et 2 2. q. 176. 1 ad 1. et q. 177. 1. c. ad 3 et ad 4.

70 Effectus gratiæ quintuplex, s. sanitas animæ, velle bonum, efficaciter operari, perseverantia in bono, et perventio ad gloriam. 1 2. q. 111. 3. c.

71 Gratia non tollit naturam, sed perficit et supplet defectum naturæ. 1ª. q. 1. 8 ad 2. et q. 2. 2 ad 1. et 2 2. q. 188. 8. c. fi.

72 Gratia duo principaliter facit in anima: primò perficit formaliter ad esse spirituale; secundò perficit ad opus. 1 2. q. 111. 2. c. fi.

73 Omne donum gratiæ elevat hominem ad aliquid supra naturam humanam quoad substantiam actûs, ut miracula facere, et prævidere futura; vel quoad modum, ut diligere, et cognoscere Deum; ad secundos datur donum gratiæ habituale, non autem ad primos. 2 2. q. 171. 2 ad 3.

74 Quod semel gratia facit, perpetuò manet. 3ª. q. 88. 1 ad 4.

75 Non omnia beneficia Dei dicuntur gratiæ gratis datæ, sed tantùm quæ sunt supra facultatem naturæ supra meritum personæ, non pro se, sed pro aliis. 1 2. q. 111. 1. c. ad 2. et 4 ad 1. et 2 2. q. 172. 4. c. et q. 177. 1. o. et q. 178. 1. c.

76 Gratia elevat hominem ad vitam, quæ est supra conditionem omnis creatæ naturæ. 1 2. q. 110. 1. c.

77 Gratia viæ est æqualis gratiæ gloriæ in virtute, non autem in actu. 1 2. q. 114. 3 ad 3.

78 Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, et mereri vitam æternam. 3ª. q. 62. 6 ad 3. et q. 70. 4. c.

79 Quilibet existens in gratia, ex hoc dignus est vitâ æternâ. 1ª. q. 24. 3. c. et 1 2. q. 113. 2 ad 2. et 9. c. et q. 114. 3. o. et 3ª. q. 62. 6 ad 3.

80 Ultimus effectus positivus gratiæ est pervenire ad gloriam. 3ª. q. 62. 6 ad 3. et q. 70. 4. c. et q. 72. 7 ad 1.

81 Gratia gratum faciens ad hoc principaliter datur, ut anima hominis Deo per charitatem conjungatur; ideò quicquid potest esse sine uno, potest esse sine alio. 2 2. q. 172. 4. c.

82 Effectus gratiæ operantis est prior quàm effectus gratiæ cooperantis. 3ª. q. 86. 4 ad 2.

83 Gratia est similitudo Dei, operans in virtute misericordiæ Dei infinitè. 3ª. q. 2. 10 ad 1. et q. 3. 4 ad 3.

84 Per gratiam gratum facientem, tota Trinitas inhabitat mentem. 1ª. q. 43. 3. o. et 4 ad 2 et 5. c.

85 Gratia non immobilitat in bono, ne quis possit peccare, nisi sit perfecta, s. conjungens fini. 1ª. q. 62. 3 ad 2. et 1 2. q. 106. 2 ad 2.

86 Gratia non infunditur in habentibus usum liberi arbitrii, sine actuali motu liberi arbitrii in Deum, et in peccatum. 1ª. q. 87. 2. c.

87 Gratia nunquam amittitur sine culpa, et illud quod ex gratia Dei conceditur, nunquam absque culpa revocatur. 3ª. q. 50. 2. c.

88 Gratia est quodammodo infinita, cùm sufficiat ad merendum præmium infinitum, et per quam satisfactio proportionatur culpæ infinitæ, inquantum est offensa Dei. 1 2. q. 114. 3 ad 3.

89 Primus effectus gratiæ gratum facientis est remissio peccatorum. 3ª. q. 72. 7 ad 1.

90 Nulla culpa potest remitti sine gratia. 3ª. q. 62. 6 ad 3. et q. 70. 4. c. et q. 86. 3. c. et q. 87. 4. o. et q. 89. 1. c.

91 Minima gratia baptismalis sufficit ad delendum omnia peccata. 3ª. q. 62. 6 ad 3. et q. 69. 8 ad 1. et q. 70. 4. c.

92 Remissio culpæ et pœnæ æternæ est effectus gratiæ operantis; sed remissio pœnæ temporalis est effectus gratiæ cooperantis. 3ª. q. 86. 4 ad 2. et 6 ad 1. et 88. 1 ad 4.

93 Ad remissionem venialium non requiritur nova infusio gratiæ. 3ª. q. 65. 1 ad 8. et q. 87. 2. o. et 3. c. et 4 ad 2.

94 Sed requiritur ad remissionem mortalium. 3ª. q. 87. 2 ad 3.

95 In omni infusione gratiæ remittuntur venialia, quoad culpam, nisi sit impedimentum; non autem semper quoad pœnam. 3ª. q. 87. 2. 3. o.

96 Homo existens in gratia potest vitare omnia et singula peccata mortalia, et singula venialia, non autem omnia. 1 2. q. 74. 3 ad 2. et q. 109. 8. o. et 2 2. q. 158. 2 ad 3. et 3ª. q. 87. 1 ad 1.

97 Homo indiget auxilio Dei, ad cognitionem cujuscumque veri, non autem gratiâ habituali, sed tantùm ad cognitionem supernaturalem. 1 2. q. 109. 1. o. et 2 ad 3.

98 Homo potest scire se habere gratiam per revelationem, et conjecturaliter per aliqua signa, non autem per seipsum et certitudinaliter. 1 2. q. 112. 5. o.

99 Expedit quandoque præsentiam Dei in nobis per gratiam ignorare propter tria, s. ut timor divini judicii nos humiliet, ne præsumpta securitas nos præcipitet, et ut vigilanter et desideranter gratiam Dei expectemus. 1 2. q. 112. 5. c.

100 Homo potest bene et malè facere sine gratia habituali, non autem mereri; neutrum verò potest sine auxilio Dei. 1ª. q. 62. 4. c. et 1 2. q. 109. 2. 3. o. et 6. c. et q. 114. 2. o. et 2 2. q. 10. 4. c. et q. 83. 15 ad 1.

101 Homo sine auxilio Dei gratuito non potest se ad gratiam præparare. 1ª. q. 62. 2. o. et 1 2. q. 109. 6. o.

102 Homo potest se præparare ad gratiam, sine alia gratia habituali, non autem sine auxilio Dei. 1ª. q. 62. 2 ad 3. et 1 2. q. 109. 6. o.

103 Homo post peccatum non magis indiget gratiâ Dei quàm ante; sed ad plura, s. ad sanandum, et merendum. 1ª. q. 95. 4 ad 1. et 1 2. q. 108. 2. c. et q. 109. 2. 3. 4. c. et 3ª. q. 61. 2 ad 1.

104 Homo in statu naturæ integræ poterat sine gratia habituali vitare omnia et singula peccata mortalia et venialia, non autem sine auxilio Dei. 1 2. q. 109. 8. c.

105 Homo in gratia existens potest perseverare sine alia gratia habituali, non autem sine auxilio Dei. 1 2. q. 109. 9. 10. et q. 114. 2. c. et 22. q. 137. 4. o.

Homo existens sine gratia, et in peccato mortali, non potest diu persistere, quin ruat in aliud peccatum mortale. 1 2. q. 109. 8. o.

106 Homo sine gratia potest vitare singula peccata mortalia, non autem omnia. 1 2. q. 63. 2 ad 2. et q. 109. 8. o.

107 Quædam sunt peccata mortalia, quæ homo sine gratia nullo modo vitare potest, scilicet quæ directè opponuntur virtutibus theologicis. 1 2. q. 63. 2 ad 2.

108 Homo non potest resurgere à peccato sine auxilio Dei, et gratia habituali. 1 2. q. 109. 7. o. et q. 113. 2. o. et q. 114. 2. c. et 2 2. q. 137. 3 ad 3. et 3ª. q. 86. 3. c.

109 Homo in gratia existens indiget auxilio Dei movente ad rectè agendum, non autem aliâ gratiâ habituali. 1 2. q. 109. 9. o.

1 Gratiarum actio respicit gratiam dantis; ideò ubi est major gratia dantis, ibi debet esse major gratiarum actio recipiens. 22. q. 106. 2. c.

2 Gratiarum actio non debetur tantùm danti, sed etiam promittenti. 2 2. q. 88. 5 ad 2. et 6. c.

3 Gratificatio, id est, gratiarum actio, facta Deo, est actus religionis. 2 2. q. 106. 1 ad 1.

1 Gratitudo seu gratia est virtus specialis, reddens gratiam benefactori. 1 2. q. 60. 3. c. et 2 2. q. 106. 1. o. et q. 107. 1. c.

2 Gratitudo, ingratitudo, datio beneficii, clementia, et misericordia, non sunt propriè ad seipsum. 2 2. q. 106. 3 ad 1.

3 Ad gratitudinem tria requiruntur : primò quòd homo recognoscat beneficium acceptum; secundò quòd laudet, et gratias agat; tertiò quòd retribuat loco et tempore secundùm suam facultatem. 2 2. q. 107. 2. c.

4 Vitium duplex opponitur gratitudini, s. per excessum, ut recompensando quibus non debet, vel citiùs quàm debet; et per defectum, scilicet ingratitudo, quæ magis opponitur ei. 2 2. q. 107. 2. c.

1 Grave vel leve habent in se principium activum, et formale sui motûs. 1 2. q. 36. 2. c.

2 Movens per se gravia et levia est generans; sed per accidens, est removens impedimentum. 1ª. q. 18. 1 ad 2. et q. 105. 2. c. et 1 2. q. 23. 1 ad 2.

3 Locus est causa finalis motûs gravium, sed gravitas est unde principium motûs. 1 2. q. 36. 2. c.

4 Gravitas per prius inclinat deorsùm quàm retrahat de loco deorsùm; sed utrumque convenit per se gravi. 1 2. q. 36. 1. c.

Gregorius, propter tristitiam, intermisit expositionem Ezechielis. 1 2. q. 37. 1 ad 3.

Gryphus equis et hominibus infestus, significat crudelitatem potentum. 1 2. q. 102. 6 ad 1. co. 2.

1 Gubernare est rem ad debitum finem convenienter perducere. 1ª. q. 103. 1. o. et 2 2. q. 102. 2. c.

2 Gubernatio est executio providentiæ. 1ª. q. 22. 1 ad 2. et q. 3. c. et 23. 2. c.

3 Angelorum ministerio Deus gubernat homines. 1ª. q. 110. 1. o.

1 Gula est inordinatus appetitus cibi et potûs; ideò semper est peccatum. 2 2. q. 148. 1. 2. 4. o.

2 Gula est vitium capitale, cujus filiæ sunt quinque, s. inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, stultiloquium, et hebetudo mentis. 2 2. q. 148. 5. 6. o.

3 Gula est peccatum mortale, tantùm si in hoc ponatur ultimus finis, scilicet quòd animus sit paratus agere contra legem Dei. 2 2. q. 148. 2. o. et q. 154. 2 ad 6.

4 Excessus cibi scienter contingens ex concupiscentia pertinet ad vitium gulæ, non autem si contingat ex ignorantia. 2 2. q. 148. 1 ad 2.

5 Comedens scienter nociva, vel nimis, in grave nocumentum corporis ex gula, peccat mortaliter. 2 2. q. 141. 6 ad 2. et q. 154. 2 ad 6.

6 Peccatum gulæ est contra tertium præceptum Decalogi. 2 2. q. 148. 2 ad 1.

7 Species gulæ sunt quinque, contentæ in hoc versu : Præ, properè, lautè, nimis ardenter, studiosè. 1 2. q. 72. 9. c. ad 3. et 2 2. q. 148. 4. o.

8 Gula est levius peccatum aliis, ratione materiæ et peccantis, propter necessitatem et difficultatem; sed gravatur ex effectibus. 2 2. q. 148. 3. o.

9 Gula aufert omnes virtutes, non ratione sui, sed ratione vitiorum quæ oriuntur ex ea. 2 2. q. 148. 2 ad 4.

10 Hebetudo circa speculabilia maximè procedit ex gula; sed hebetudo circa eligibilia est in omni peccato. 2 2. q. 148. 6 ad 1.

11 De gustu sano et corrupto, in judicando corporaliter, et spiritualiter. 1 2. q. 1. 7. c. et q. 2. 1 ad 1.

12 Gutta ultima in multis guttis cavantibus lapidem agit in virtute omnium præcedentium. 2 2. q. 24. 6 ad 2.

H

1 Habere, licèt non sit actio, significatur tamen per modum actionis. 1 2. q. 49. 1. c.

2 Habere dicimur id quo liberè uti, vel frui possumus cùm volumus : ideò personæ vel essentia Dei habentur à sola creatura rationali cùm videlicet fit per donum Dei, particeps divini Verbi, et procreantis amoris, ut possit liberè Deum verè cognoscere, et rectè amare, quod etsi dono habeatur à solo Deo, sic tamen habetur ut sit illius, cui donatur, et ideò possit eo uti cùm velit. 1ª. q. 38. 1. c. et q. 43. 3. c.

3 Habere secundùm quòd dicitur respectu cujuscumque quod habetur commune est ad diversa genera. 1 2. q. 49. 1. c.

Habilitas est medium inter potentiam vel

ita etiam nec in potentiis sensitivis. 1 2. q. 50. 3 ad 3.

35 In ipsis etiam interioribus viribus animæ sensitivis apprehensivis, possunt poni aliqui habitus, secundùm quos homo sit bene memorativus, vel cogitativus, vel imaginativus. 1 2. q. 50. 3 ad 3.

36 Habitus ex eadem causa augentur, ex qua generantur, quia generatio habitûs est quoddam fundamentum augmenti ejus. 1 2. q. 53. 2. c.

37 Diminutio convenit habitui, non secundùm se, sed secundùm diversum modum participandi ex indeterminatione potentiæ ipsius participantis. 1 2. q. 53. 2 ad 1.

38 Habitus aliquando sic ligatur, quòd non potest exire in actum, sicut usus et judicium rationis per iram, et scientia per ebrietatem. 1 2. q. 48. 3. o. et 4. c. et q. 94. 1 ad 4.

39 Habens habitum virtutis vel vitii potest non uti eo, et exire in usum contrarium. 1ª. q. 62. 3 ad 2. et 1 2. q. 52. 3. c. et q. 63. 2 ad 2. et q. 71. 4. o. et q. 78. 2. c. ad 3. et q. 109. 8. c. fi.

40 Nobiles habitus affectivi infusi possunt latere suos possessores, non autem cognoscitivi. 1 2. q. 112. 5 ad 2.

41 Habitus principiorum est naturalis, et datur in creatione quoad lumen, sed acquiritur per sensum quoad determinationem specierum. 1 2. q. 10. 1. c. et q. 51. 1 ad 2. et q. 62. 3. c. ad 1. et q. 63. 1. c.

42 Habitus primorum principiorum sunt nobis naturales. 1 2. q. 91. 2. c. ad 2. et 3. o. et 2 2. q. 5. 4. ad 3. et q. 8. 1 ad 1. et q. 47. 6. c. et 15. c. et q. 49. 2 ad 1. et 3ª. q. 9. 1. c. fi.

43 Non est alius habitus principiorum et conclusionum quæ ex eis eliciuntur, et præcipuè circa singularia. 1 2. q. 57. 2 ad 2.

44. Habitus naturales, s. primorum principiorum speculativorum vel practicorum, non possunt amitti, nec corrumpi. 1 2. q. 53. 1. c.

45 Habitus per discursum causati in intellectu possunt corrumpi per accidens, s. ratione sensuum, et per se, s. à contrario discursu, vel contrariâ propositione. 1ª. q. 89. 5. c. et 1 2. q. 53. 1. o.

46 Habitus diminuitur per easdem causas, per quas corrumpitur, quia diminutio est via ad corrruptionem. 1 2. q. 53. 2. o.

47 Habitus scientiæ et virtutis diminuuntur et corrumpuntur per solam cessationem actûs, non quidem per se, sed per accidens. 1 2. q. 53. 3. o.

48 Habitus non cognoscitur, nisi per actus; et hoc dupliciter, s. inquantum habetur, et per essentiam. 1ª. q. 87. 2. o. et 1 2. q. 49. 2. o. et 2 2. q. 4. 1. c.

49 Habitus est causa cognoscendi, quasi æquivoca, non autem quasi univoca; nec ut cognitus, sed ut quo aliquid cognoscitur; ideò non oportet quòd sit notior aliis. 1ª. q. 87. 2 ad 3. et q. 88. 3 ad 2.

50 Habitus qui est principium operationis est posterior potentiâ; sed habitus qui est dispositio ad naturam, est prior potentiâ. 1 2. q. 50. 2 ad 3.

1 HEBETUDO sensûs opponitur acuitati ejus et est debilitas mentis, in consideratione spiritualium; et est peccatum, inquantum est voluntaria. 2 2. q. 816 ad 1. et q. 15. 2. o.

2 Existens in gratia non potest pati hebetudinem sensûs in iis quæ sunt de necessitate salutis, sed in aliis. 2 2. q. 8. 4 ad 1.

1 HELIAS non est raptus in cœlum empyreum, sed aereum; et vivit cum Enoch in paradiso terrestri usque ad Antichristum. 1ª. q. 102. 2 ad 3. et 3ª. q. 49. 5 ad 2.

2 Helias propter injuriam quæ redûndabat in Deum fecit ignem descendere super eos qui venerant ad ipsum capiendum. 2 2. q. 108. 1 ad 4.

3 Deus per Heliam veritatem respondit nunciis regis, qui mittebantur ad consulendum Deum Acharon. 2 2. q. 174. 5 ad 4.

HELISEUS maledixit pueros zelo Dei, non autem livore vindictæ, sicut etiam Helias occidit centum viros. 2 2. q. 108. 1 ad 4.

1 HÆRESIS non computatur inter vitia capitalia, nec inter filias eorum. 2 2. q. 10. 1 ad 3.

2 De ratione hæresis sunt duo, s. electio privatæ disciplinæ, et pertinacia. 2 2. q. 11. 2 ad 3.

3 Hæresis principaliter est circa articulos fidei: secundariò autem circa ea quæ sequuntur ex eis. 2 2. q. 11. 2. o.

4. Hæresis principaliter consistit in corde, secundariò in ore, sicut et fides. 2 2. q. 11. 2. c.

5 Hæresis et secta sunt idem; et sunt opera carnis, non ratione sui actûs, vel finis proximi; sed ratione causæ, scilicet ratione appetitûs indebiti finis, vel phantasticæ illusionis. 2 2. q. 11. 1 ad 3.

6 Hæresis nascitur ex superbia, vel ex concupiscentia commodi temporalis. 2 2. q. 11. 1 ad 2 et ad 3.

7 Corruptio rectæ æstimationis circa fidem, vel bonos mores in universali, facit hæresim; non autem in particulari, propter passionem. 2 2. q. 162. 4 ad 1.

8 Opinari contrariè de pertinentibus principaliter ad fidem inducit hæresim, non autem de aliis, nisi consideretur, vel determinetur, quod pertinent ad fidem. 1ª. q. 32. 4. o. et 2 2. q. 11. 2 ad 3.

9 Exponens sacram Scripturam, in contrarium ei quod per Spiritum sanctum est revelatum, est hæreticus. 1ª. q. 1. 10. c. fi. et 2 2. q. 11. 2 ad 2.

10 Quicumque resistit auctoritati Romanæ Ecclesiæ hæresim incurrit. 2 2. q. 11. 2 ad 3.

11 Ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis, secundùm Hieronymum. 1ª. q. 31. 2 c. et 2 2. q. 11. 2 ad 2. et 3ª. q. 16. 8. c.

12 Hæresis est necessaria et utilis Ecclesiæ per accidens tantùm, s. ratione probationis, et ratione exercitii. 2 2. q. 11. 3 ad 2.

13 Hæretici possunt ordinare, non autem dare executionem. 2 2. q. 39. 3. o. et 3ª. q. 64. 9 ad 2.

14 Hæretici non possunt absolvere quia non habent jurisdictionem, nec dant gratiam. 2 2. q. 39. 3. o.

15 Si aliqui, post abjurationem erroris, deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, sæculari judicio sunt relinquendi secundùm decretalem, super eo, de her. in vi. 2 2. q. 11. 3. c. et 4. b. ad 1. et q. 31. 2 ad 3.

16 Alii autem infideles qui nunquam fidem acceperunt, conversi ad fidem nondum ostendunt aliquod signum inconstantiæ circa fidem

malè agendo contra ipsum. 2 2. q. 129. 1 ad 3. et q. 131. 1. o.

7 Appetere honorem est peccatum tripliciter, s. si sit supra suam proportionem, vel si non referatur ad Deum, vel si non ad utilitatem, sed propter se. 2 2. q. 131. 1. c.

8 Omne beneficium impensum proximo pertinet ad quartum præceptum, scilicet de honore parentum. 1 2. q. 100. 11. c. fi. et 2 2. q. 32. 5 ad 4. et q. 33. 2 ad 2.

9 Quicquid pertinet ad redditionem debiti cujuscumque, intelligitur mandari quarto præcepto, s. de honore parentum. 2 2. q. 122. 5 ad 2.

10 Longævitas vitæ promittitur honorantibus parentes; privatio autem vitæ inhonorantibus. 2 2. q. 32. 5 ad 4. et q. 122. 5 ad 4.

11 Honor respicit proprium bonum honorati; ideò diversificatur specie secundùm diversa bona singulorum, non autem amor, quia respicit bonum in communi. 2 2. q. 25. 1 ad 2.

12 Honor est propter se, et in se; sed laus ordinatur ad aliud, ideò honor est excellentior laude. 2 2. q. 103. 1 ad 3.

13 Honor est in omni signo exteriori, et est respectu finis; sed laus est tantùm in verbis, et est respectu eorum quæ sunt ad finem. 2 2. q. 103. 1 ad 3.

14 Gloria non est honor, sed est effectus honoris et laudis. 2 2. q. 103. 1 ad 3. et q. 132. 2. c. et 4 ad 2. et q. 145. 2 ad 2.

15 Reverentia non est honor, sed est motivum honorantis, et est finis honoris, inquantum s. aliquis ad hoc honoratur, ut in reverentia habeatur ab aliis. 2 2. q. 103. 1 ad 1.

16 Honor vituperio, seu exprobrationi opponitur. 2 2. q. 142. 4. c. et q. 144. 2. c. ad 2. et 3. c.

17 Honor debetur alicui ratione excellentiæ, et honor diversus, secundùm diversitatem excellentiæ. 2 2. q. 81. 4. o. et q. 94. 2. c. et 3ª. q. 25. 1. c.

18 Honor propriè debetur soli virtuti : excellentiæ autem bonorum exteriorum debetur secundùm æstimationem vulgi. 2 2. q. 63. 3. c. et q. 130. 2 ad 3. et q. 144. 2. c. ad 2. et q. 145. 1 ad 2. et ad 4. et 3 ad 2. et q. 186. 7 ad 4.

19 Virtus honoratur, inquantum est appetibilis propter se; sed laudatur, inquantum est appetibilis propter aliud. 2 2. q. 145. 1 ad 2.

20 Eorum quæ honorantur præter virtutem, aliqua sunt supra eam, s. Deus, et beatitudo aliqua infra eam, inquantum adjuvant ad opera virtutum, ut nobilitas, potentia, et divitiæ. 2 2. q. 145. 1 ad 2.

21 Secundùm veritatem, solus bonus est honorandus; bonus autem est aliquis secundùm virtutem. 2 2. q. 145. 1 ad 2.

22 Honor debetur soli subsistenti toti; sed ratio et causa honoris potest esse aliquid ejus non subsistens, s. pars vel accidens. 2 2. q. 103. 4 ad 3. et 3ª. q. 25. 1. o. et 2. c.

23 Major honor debetur justitiæ, et fortitudini, propter excellentiam majoris boni, temperantiæ verò propter cohibitionem turpiorum. 2 2. q. 145. 4 ad 3.

24 Honor debetur alicui dupliciter, scilicet vel ratione sui, vel ratione alterius. Primum convenit tantùm agenti per electionem, scilicet personæ; secundum verò convenit omni quod est aliquid ejus, scilicet parti, et naturæ, et accidenti. 2 2. q. 103. 4 ad 3. et 3ª. q. 25. 1. o. et 2. c.

25 Aliqui honorantur quadrupliciter, s. vel propter virtutem propriam, ut virtuosi; vel propter virtutem alterius, s. Dei seu communitatis, ut superiores; vel propter signum virtutis, ut senes; vel propter participationem divinæ bonitatis, ut domini et parentes. 2 2. q. 63. 3. o. et q. 145. 1 ad 2.

26 Honor debetur superioribus, ratione excellentiæ; cultus autem consistens in obsequio obedientiæ et beneficii, debetur ratione gubernationis. 2 2. q. 102. 2. o.

27 Honor et cultus debetur omnibus prælatis suis, ex debito legali, aliis autem in dignitate constitutis, ex debito morali. 2 2. q. 102. 2 ad 2.

28 Malis prælatis debetur honor, inquantum gerunt vices Dei, vel communitatis. 2 2. q. 63. 3. o. et q. 103. 1 ad 2.

29 Constitutis in dignitate debetur honor, ratione excellentiæ; timor autem, ratione potestatis; obedientia verò et tributum ratione gubernationis. 2 2. q. 102. 2 ad 3.

30 Honor debetur parentibus, inquantum hujusmodi; subsidium verò et alia debentur eis ratione indigentiæ; quæ tamen omnia intelliguntur in quarto præcepto, s. de honore parentum. 2 2. q. 101. 2. o. et q. 106. 3. c. et q. 122. 5 ad 3. et q. 189. 6. c. ad 1.

31 Divites non sunt honorandi solo intuitu divitiarum, sed ratione majoris loci in communitate. 2 2. q. 63. 3. fi.

32 Dæmones sunt pro inimicis habendi, magis quàm honorandi. 2 2. q. 103. 2 ad 2.

33 Creaturæ irrationali secundùm se non debetur ab homine aliqua subjectio vel honor; sed est homini naturaliter subjecta. 2 2. q. 103. 4 ad 3. et 3ª. q. 25. 3 ad 3. et 4. 3. c.

HOSTIUM Ecclesiæ convenit soli Christo, quia importat auctoritatem principalem. 3ª. q. 8. 6 ad 3.

HUMIDUM radicale est totum illud, in quo fundatur virtus speciei, quod perditum, non potest restaurari. Nutrimentale autem est quod nondum habet perfectam naturam speciei, sed est in via, ut sanguis et hujusmodi. 1ª. q. 119. 1 ad 3.

1 HUMILITAS est virtus, quâ refrenatur animus, ne immoderatè tendat ad alta. 2 2. q. 160. 2. c. et q. 161. 1. o. et 2. 4. c.

2 Humilitas præcipuè videtur importare subjectionem hominis ad Deum. 2 2. q. 161. 2 ad 3. et q. 162. 5. c.

3 Aristoteles non tractavit de humilitate, quia humilitas est principaliter respectu Dei; Aristoteles autem consideravit de virtutibus, respectu vitæ civilis. 2 2. q. 161. 1 ad 5.

4 Ad humilitatem pertinet considerare proprios defectus, ne se extollat, non autem contemnere dona Dei in se, sed ad ingratitudinem; ex quo sequitur accidia. 2 2. q. 35. 1 ad 3. et q. 161. 3. c.

5 Gradus humilitatis sunt duodecim, secundùm beatum Benedictum, s. corde et opere sem-

I et J

est hora nona; sed hora sexta, alio tempore, quia secundùm communem cursum, comedendi illa est hora, quia cibus non debet apponi, quousque natura circa cibum præcedentem occupata est. Occupatur autem natura in cibo assumpto dupliciter. Primò digerendo ipsum; et quia digestio fit per calorem naturalem, ideò illud tempus digestioni est congruum, in quo calor naturalis ad interiora revocatur, s. nox, propter subtractionem radiorum solis, et propter somnum, in quo intenduntur virtutes naturales; secundò cibum jam decoctum deducendo per membra, quibus debet assimilari; et ad hoc requiritur, quòd calor nutrimentum deducens, usque ad extremas partes corporis evocetur. Calor autem solis calorem naturalem ad exteriora revocat; et ideò quando completur solis ascensus, quòd sit hora sexta, quia tunc est circa medium, tunc ejus opus completum est; et ideò tunc est tempus communiter sumendi cibum; et quia jejunium Ecclesiæ debet esse pœnale et satisfactorium, ideò supra hoc aliquid additur; non autem tantum, quòd penitùs humor cibi præassumpti exsiccetur, aut virtus naturalis penitùs debilitetur: unde partito residuo tempore, hora nona occurrit, in qua cibus secundùm Ecclesiæ statutum in diebus jejunii sumendus est. 22. q. 147. 7. o.

31 Hora prandii in jejunio determinatur secundùm grossam æstimationem, licèt sit modicum ante vel post nonam, non enim Ecclesia artare intendit, ad subtilem temporis inspectionem; nec oportet astrolabium accipere, ad horam comestionis cognoscendam: unde sufficit si circa horam illam quam Ecclesia instituit, jejunans sumat cibum; etiamsi aliquantulum propter aliquam necessitatem anticiparet. 2 2. q. 147. 7 ad 2.

32 Talis taxatio temporis non multùm potest alicui nocere cujuscumque conditionis existat; vel si fortè propter infirmitatem, vel ætatem, aut aliquid hujusmodi, hoc eis in magnum gravamen cederet, esset cum eis in jejunio dispensandum, vel ut aliquantulum prævenirent horam. 22. q. 147. 7 ad 3.

33 Pluries comedens in una die per modum cibi, solvit jejunium, non autem si fiat per modum medicinæ. 22. q. 147. 6. o.

34 Comestio carnium solvit jejunium, non autem esus piscium, vel leguminum, nec potus vini. 22. q. 147. 8. o.

35 Ova, et lacticinia respirantium, sunt interdicta in jejunio quadragesimæ; non autem in aliis, nisi secundùm consuetudinem patriæ. 22. q. 147. 8. c. ad 3.

36 Electuaria, vel aliæ medicinæ, solvunt jejunium naturæ, non autem jejunium Ecclesiæ, nisi fiat in fraudem. 22. q. 147. 6 ad 3.

37 Potus quicumque, etiam aquæ, solvit jejunium naturæ, quia aliquo modo nutrit; non autem jejunium Ecclesiæ, nisi fiat in fraudem. 22. q. 147. 6 ad 2. et 3ª. q. 80. 8 ad 4.

Jephte peccavit, vovendo et reddendo; sed ponitur in catalogo sanctorum, propter fidem, et devotionem, et victoriam, et probabile est quòd pœnituit, licèt aliquod bonum figuraret 2 2. q. 88. 2 ad 2.

1 Jeremias verbis et mysteriis passionem Christi apertissimè prænunciavit, et eam suis passionibus expressissimè præfiguravit. 3ª. q. 27. 6. c. fi. ad 2.

2 Jeremias et Moyses considerantes insufficientiam propriam, recusabant non pertinaciter officium, quo digni erant ex gratia Dei. 22. q. 133. 1 ad 4.

1 Ierotheus doctus est, non solùm discens, sed et patiens divina, secundùm Dionysium. 1ª. q. 1. 6 ad 3. fi. et 22. q. 45. 2. c.

2 Aliquis experitur in seipso gustum divinæ dulcedinis, et complacentiam divinæ bonitatis; sicut de Ierotheo dicit Dionysius, quòd didicit divina ex compassione ad ipsa. 2 2. q. 97. 2 ad 2.

Jerusalem est in medio terræ habitabilis. 3ª. q. 46. 10 ad 1.

1 Jesus significat naturam humanam; sed Christus significat naturam divinam et humanam. 3ª. q. 16. 5. c. et q. 17. 1. c.

2 Hoc nomen Jesus convenienter impositum est Christo in sua circumcisione. 3ª. q. 37. 2. o.

3 Hoc nomen Jesus est novum et proprium, inquantum significat spiritualem et universalem salutem, non autem ut particularem et temporalem. 3ª. q. 37. 2 ad 2.

4 Multa alia nomina Christi significant idem quòd Jesus, id est, salutem. 3ª. q. 77. 2 ad 1.

1 Species ignis sunt tres, s. lux, id est, ignis in materia propria, flamma, id est, ignis in humido aereo, et carbo, id est, ignis in sicco terrestri. 1ª. q. 67. 2 ad 2. et 1 2. q. 35. 8. c.

2 Ignis non lucet in propria materia, i. in sua sphæra, nec in materia opaca terrestri, nec in sulphure, nec in fumo grosso, nec in inferno. 1ª. q. 66. 1 ad 5.

3 Ignis inferni cùm ut organum divinæ justitiæ ab anima apprehendatur propter visionem sui, verè animam cruciare dicitur. Suppl. q. 70. 3. c.

4 Conveniens est mundum, antequam in novitatem gloriæ adducatur, à contrariis dispositionibus purgari. Suppl. q. 74. 1. o.

5 Convenienter per ignem fiet mundi purgatio. Suppl. q. 74. 2. c.

6 Ignis quo hic mundus purgabitur, ejusdem erit speciei cum nostro igne. Suppl. q. 74. 3. o.

7 Cessatio et quies superiorum cœlorum vicem purgationis eorum geret. Suppl. q. 74. 4. c.

8 Purgabuntur quatuor elementa à sordibus et infectionibus, quas ab hominum peccatis contraxerunt. Suppl. q. 74. 5. o.

9 Impuritates elementorum, quæ ex eorum permistione proveniunt, per ignem purgabuntur. Suppl. q. 74. 6. c.

10 Cùm mortuorum resurrectio judicium præcedere verissimum sit, conflagratio ignis, quantùm ad mundi purgationem spectat, Dei judicium præcedat oportet, quantùm verò attinet ad illius ignis actum, quo malos involvet, judicium ignis conflagrationem anteibit. Suppl. q. 74. 7. o.

11 Ignis naturaliter aget ante judicium et in bonos et in malos eos in cinerem resolvendo,

5 Sacerdos illuminat tradendo sacramenta gratiæ, non autem infundendo gratiam. 3ª. q. 64. 1 ad 1.

6 Omnis qui illuminatur, percipit illuminationem ex parte objecti, non autem semper ex parte principii. 1ª. q. 111. 1 ad 3.

1 IMAGINATIO et sensus nunquam cognoscunt naturam rei, sed tantùm accidentia. 1ª. q. 57. 1 ad 2. et 3ª. q. 76. 7. c.

2 Non possumus imaginari quæ nullo modo sentimus secundùm totum, vel secundùm partem; ideò cæcus natus non potest imaginari colorem. 1ª. q. 84. 3. c. fi. et 4. b. et c. fi. et q. 111. 3 ad 1 et ad 2.

3 Sub imaginatione non cadit nisi corpus. 1ª. q. 50. 1. c.

4 Imaginatio cooperatur suo objecto, formando aliquas species, non autem sensus. 1ª. q. 12. 9 ad 2. et q. 78. 4. c. et q. 84. 6 ad 2. et q. 85. 2 ad 3.

5 Imaginatio ægritudinum quandoque causat eas. 3ª. q. 5. 3 ad 3.

6 Bonitas imaginationis est dispositio ad scientiam, quæ est in intellectu. 1 2. q. 74. 4 ad 3. et q. 81. 2. c.

1 IMAGINATIVA est idem quòd phantasia. 1ª. q. 78. 4. c. et q. 84. 6 ad 2.

2 Imaginativa est altior potentia quàm sensus exterior, in quo tamen est maxima certitudo, quia est principium omnis cognitionis humanæ, et semper oportet principia cognitionis esse certiora. 1ª. q. 50. 3 ad 2.

1 **IMAGO** quælibet est similitudo, et non e converso, quia imago addit esse expressum ab alio. 1ª. q. 35. 1. c. ad 1. et 2. c. et q. 93. 1. c. et 9. o.

2 Differentia triplex, inter imaginem et similitudinem, s. quia imago pertinet ad formam, s. specialem, similitudo autem ad naturam. Imago pertinet ad cognitionem veritatis, quæ est principium demonstrans naturam intellectualem; similitudo autem ad amorem virtutis. Imago pertinet ad potentias, s. memoriam, intelligentiam et voluntatem; similitudo verò ad habitus consequentes, s. innocentiam et justitiam. 1ª. q. 93. 9. o.

3 Imago propriè dicitur, quòd procedit ad similitudinem alterius; id autem à quo procedit, dicitur propriè exemplar, impropriè autem imago. 1ª. q. 35. 1 ad 1. et q. 93. 5 ad 4.

4 Ad rationem imaginis non sufficit expressa similitudo secundùm genus vel secundùm accidens commune, sed requiritur quòd sit expressa similitudo secundùm speciem vel secundùm accidens proprium speciei, et præcipuè secundùm figuram. 1ª. q. 35. 1. c. et q. 93. 2. 6. 7. 8. c.

5 Æqualitas est de ratione imaginis perfectè, non autem imperfectè. 1ª. q. 93. 1. c.

6 Imago alicujus est in aliquo dupliciter, s. perfectè, i. in eadem natura, ut filius; et imperfectè, i. in alia natura, ut statua. 1ª. q. 35. 2 ad 3.

7 Idem est motus in rem ipsam, et in imaginem ejus, inquantum hujusmodi, non autem ut res. 2 2. q. 81. 3 ad 3. et q. 103. 3 ad 3. et 3ª. q. 25. 3 ad 3. et q. 25. 3. c. ad 1.

8 Imago propriè, i. id quod imitatur, dicitur tantùm personaliter in divinis, essentialiter autem, impropriè, i. id in quo. 1ª. q. 35. 1. o. et q. 93. 5 ad 4.

9 Imago non convenit Spiritui sancto, sed tantùm Filio. 1ª. q. 35. 2. o.

10 Imago Dei perfecta convenit soli Filio Dei, sed imago Dei imperfecta convenit soli creaturæ. 1ª. q. 35. 2 ad 3. et q. 47. 1 ad 2. et q. 88. 3 ad 3. et q. 93. 1 ad 3.

11 Nulla creatura irrationalis est Dei imago, vel ad imaginem Dei. 1ª. q. 45. 7. c. et q. 93. 2. o. et 3. c. ad 1. et 6. c.

12 Homo et angelus sunt ad imaginem Dei, et imago ejus; filius autem Dei est imago tantùm. 1ª. q. 3. 1 ad 2. et q. 4. 3. o. et q. 35. 2 ad 3. et q. 45. 7. c. et q. 91. 4 ad 1. et ad 2. et q. 93. 1. c. fi. et ad 3.

13 Angelus est simpliciter expressior imago Dei quàm homo, sed e converso secundùm quid. 1ª. q. 93. 3. o.

14 Imago Dei, in homine et in angelo, est secundùm mentem tantùm. 1ª. q. 3. 1 ad 2. et q. 93. 2. c. et 3 ad 2. et 4 ad 1. et 6. 7. o.

15 Imago Dei est aliquo modo in mente, respectu cujuslibet objecti, veriùs tamen respectu sui, sed verissimè respectu Dei. 1ª. q. 93. 8. o.

16 Assignatio imaginis duplex, s. prima secundùm potentias, s. secundùm memoriam, intelligentiam, et voluntatem; secunda verò secundùm essentiam et habitus consubstantiales, s. secundùm mentem, notitiam, et amorem. 1ª. q. 93. 7. o.

17 Prima assignatio imaginis, s. memoria, intelligentia, et voluntas, est secundùm potentias. 1ª. q. 93. 7. o.

18 Imago Dei est principaliter secundùm actus, sed consequenter secundùm potentias, et præcipuè secundùm habitus. 1ª. q. 93. 7. o.

19 Imago Dei secundùm principale ejus, i. secundùm naturam intellectualem, est tam in viro quàm in muliere, sed quoad secundarium, s. principium et finem, est tantùm in viro. 1ª. q. 93. 4 ad 1. et 6 ad 2.

20 Imago priùs repræsentat essentiam Dei, et consequenter tres personas. 1ª. q. 93. 5. o. et 6. c.

21 In homine est triplex imago Dei, s. creationis, recreationis, et similitudinis; prima est cujuslibet hominis, secunda justorum tantùm, tertia verò beatorum tantùm. 1ª. q. 93. 4. o.

22 Imagines Christi et sanctorum fiunt in Ecclesia triplici de causa: primò ad instructionem rudium, qui eis quasi quibusdam libris docentur; secundò ut incarnationis mysterium, et sanctorum exempla magis in memoria nostra maneant; dum quotidiè oculis repræsentantur; tertiò ad excitandum devotionis affectum, qui ex visis efficaciùs incitatur quàm ex auditis. 2 2. q. 94. 2 ad 1.

IMMISERICORDIA est in substractione beneficii, sed crudelitas est in excessu puniendi, et unum aliquando ponitur pro alio. 2 2. q. 159. 1 ad 2 et ad 3.

QUANTO creaturæ magis appropinquant Deo, tantò magis sunt immobiles. 1ª. q. 65. 1 ad 1.

2 Imprudentia est generale peccatum participativè, non autem essentialiter, cujus sunt triplices partes, s. subjectivæ, i. monastica, politica, et iconomica; potentiales, id est præcipitatio seu temeritas, inconsideratio, inconstantia, et negligentia; et integrales, quæ reducuntur ad potentiales. 2 2. q. 53. 2. o.

3 Imprudentia per essentiam est peccatum speciale, cùm sit circa actus speciales, s. rationis. 2 2. q. 53. 2. c.

4 Imprudentia cum suis vitiis oritur ex luxuria. 2 2. q. 53. 6. o.

IMPUDICITIA est circa oscula, tactus, et alios actus circumstantes actum venereum. 2 2. q. 154. 4 ad 3.

1 IMPUGNARE inimicos, ut cessent à peccatis, est licitum, quia cedit in bonum eorum, et amicorum. 2 2. q. 83. 8 ad 3.

2 Impugnatio veritatis agnitæ est species peccati in Spiritum sanctum. 2 2. q. 142. c.

3 Impugnatio peccati est vincenda dupliciter, s. fugiendo, vel resistendo : fugiendo quidem, quando continua cogitatio auget peccati incentivum, sicut est in luxuria ; resistendo autem, quando cogitatio perseverans tollit incentivum peccati quod provenit ex aliqua levi apprehensione : et hoc contingit in accidia. 2 2. q. 35. 1 ad 4. et q. 53. 6 ad 1. et q. 142. 3. c.

1 IMPURITAS est ex mistione vilioris. 2 2. q. 7. 2. c. et q. 81. 8. c.

2 Impuritas creaturæ rationalis est ex hoc, quòd temporalibus per amorem se subjicit : sicut puritas ejus est, in elevando se in Deum. 2 2. q. 7. 2. c. et q. 81. 8. c.

1 IN, propriè notat habitudinem continentis. 1ª. q. 59. 8. c. fi.

2 Esse in aliquo dicitur dupliciter, s. ut in causa, et ut in subjecto. 1 2. q. 83. 1. c.

3 Aliquid dicitur esse in duobus vel in pluribus dupliciter, s. æqualiter, vel secundùm prius et posterius. 1 2. q. 56. 2. c. fi.

4 Corporalia dicuntur esse in aliquo, quia continentur ; spiritualia verò, quia continent. 1ª. q. 8. 1 ad 2. et q. 52. 1. fi. et q. 53. 1. 2. c. et 3ª. q. 57. 4 ad 1. et q. 62. 3 ad 3.

5 Non omnes modi imponuntur ab Aristotele, nisi reductivè. 1ª q. 42. 5 ad 1.

6 Deus est in omni loco dupliciter, s. ut dans esse, virtutem, et operationem locis ; et ut implens ea. 1ª. q. 8. 2. o.

7 Deus est supra omnia, per excellentiam suæ naturæ ; et in omnibus, ut causans esse omnium. 1ª. q. 8. 1 ad 1 et ad 3.

8 Deus est intimus unicuique rei; sicut esse proprium cujuslibet rei. 1ª. q. 8. 1. c. fi. et q. 105. 5. c. fi.

9 Deus est in omni re, per essentiam, præsentiam, et potentiam ; sed tantùm in sanctis per gratiam, in Christo autem solo, per unionem personalem. 1ª. q. 8. 3. o. et q. 43. 3. c. et q. 112. 1. c. et 3ª. q. 2. 10 ad 2. et q. 6. 1 ad 1.

10 Deus magis est intra animam quàm gratia, et quicquid aliud. 1ª. q. 105. 5. c. fin.

11 Nullus modorum in, quos assignat Aristoteles, explicat modum essendi in, qui est in divinis. 1ª. q. 42. 5 ad 1.

12 Deitas habitat in Christo corporaliter simpliciter : primò per unionem ad corpus ; secundò non figuraliter ; tertiò secundùm triplicem modum, s. communem, specialem, et singularem. 3ª. q. 2. 10 ad 2.

13 Pater est in Filio, et e converso. 1ª. q. 42. 5. o.

14 Filius Dei est magis in Patre, et e converso, quàm homo in Filio Dei. 3ª. q. 2. 9 ad 4.

15 Omnia bona et mala sunt in scientia Dei, sed tantùm bona sunt in Deo, et tantùm tres personæ, proprietates, et attributa, sunt in essentia Dei. 1ª. q. 18. 4 ad 4. et q. 39. 8. c. fi.

16 Ea quæ in creaturis sunt divisim et multipliciter, in Deo sunt unitæ et simpliciter. 1ª. q. 14. 1 ad 2. et q. 26. 1 ad 1. et q. 47. 1. c. fi. et q. 57. 1. c. et q. 91. 1. c. et 1 2. q. 18. 1. c. et 2 2. q. 183. 2. c.

17 Creaturæ habent verius esse in Deo quàm in se. 1ª. q. 18. 4 ad 3.

18 Omnia sunt in omnibus, s. superiora in inferioribus causaliter : sed e converso participativè secundùm rationem communem tantùm; in Deo autem, secundùm rationem propriam. 1ª. q. 55. 1. c. ad 3. et q. 57. 1. c.

19 Quælibet creatura est in Deo dupliciter, s. ut in conservante ; et ut in virtute causæ agentis. 1ª. q. 8. 1. o. et q. 79. 2. c. et q. 80. 1. c.

20 Creaturæ sunt in Deo dupliciter, s. ut in conservante, et ut in cognoscente; secundo modo sunt vita et essentia Dei, non autem primo modo. 1ª. q. 18. 4 ad 1.

21 In Deo sunt multa secundùm rationem, quorum aliqua priùs cadunt in intellectu nostro quàm alia. 1ª. q. 44. 4 ad 4.

INCANTATIO est superstitiosa et illicita, si continet aliquid ad dæmones pertinens, vel nomina ignota, vel aliqua falsa vel vana, vel aliqua signa præter crucem. 2 2. q. 96. 2. 4. o.

INCARCERARE hominem, vel ligare, vel qualitercumque detinere, est illicitum, nisi fiat secundùm ordinem justitiæ, vel in pœnam, vel ad cautelam alicujus mali vitandi. 2 2. q. 65. 3. o.

1 INCARNARI Deum fuit possibile, et conveniens. 3ª. q. 1. 1. o.

2 Deum incarnari, fuit necessarium ad reparandum genus humanum, sicut ad bene esse ; non autem simpliciter, quia Deus aliter poterat reparare. 3ª. q. 1. 2. o.

3 Si homo non peccasset, probabilius est Deum non fuisse incarnatum, licèt incarnari potuisset. 3ª. q. 1. 3. o.

4 Christus non meruit incarnationem, nec aliquis purus homo ex condigno, sed tantùm ex congruo. 1 2. q. 98. 4. c. et 3ª. q. 2. 11. o. et q. 24. 3. c. fin.

5 Incarnatio est generale principium, ad quod omnia officia angelorum ordinantur. 1ª. q. 57. 5 ad 1.

6 Incarnatio Dei principaliter fuit, propter liberationem hominis. 3ª. q. 1. 3. c. et q. 40. 1. c. et q. 43. 3 ad 2. et q. 44. 3. c.

7 Incarnatio Dei fuit ad tollendum omne peccatum, sed principaliùs peccatum originale, quia extensivè majus est peccato actuali, licèt intensivè sit e converso. 3ª. q. 1. 4. o.

8 Ante Christi incarnationem, aliqui per fidem Christi liberati sunt secundùm spiritum, à dam-

succubus autem, dæmon coiens cum viro. 1ª. q. 51. 3 ad 6.

INDIGESTIO contingit præter ordinem virtutis nutritivæ, ex aliquo impedimento, putà ex grossitie cibi, vel frigiditate, vel caliditate, vel hujusmodi. 1ª. q. 105. 7. c. et q. 115. 6 ad 3.

INDIGNATIO est filia iræ. 2 2. q. 57. 2 ad 1. et q. 41. 2. o. et q. 158. 7. o.

INDITUM duplex, s. pertinens ad naturam, et per gratiam; primum convenit legi naturæ, secundum autem legi novæ. 1 2. q. 106. 1 ad 2.

1 INDIVIDUUM est id quod indivisum est in se, et divisum à quolibet alio, ultimâ divisione. 1ª. q. 29. 4. c.

2 Pars in toto est individuum, ut manus. 1ª. q. 29. 1. 2. c. et 3ª. q. 16. 12 ad 2.

3 Individuum ut sic est divisum ab omnibus aliis. 1ª. q. 13. 9. c.

4 Hæc nomina individuum, particulare, et singulare, dicuntur de partibus, ut de manu; ideò in Christo possunt dici multa esse individua, secundùm numerum partium ejus. 1ª. q. 29. 1. 2. c.

5 Omne nomen individui est incommunicabile re et ratione, nisi secundùm similitudinem. 1ª. q. 13. 9. c.

6 Duo sunt de ratione individui, s. incommunicabilitas, et non posse esse in pluribus. 3ª. q. 77. 2. c.

7 Compositum ex materia et forma determinata est individuum. 1ª. q. 50. 4. c.

8 In incorruptibilibus est tantùm unum individuum unius speciei, quia species sufficienter conservatur in uno. 1ª. q. 47. 2. c. et q. 119. 1. c.

9 Individuum duplex, s. individuum vagum, et individuum signatum. 1ª. q. 30. 4. c.

10 Principium individuationis in rebus materialibus est duplex, s. materia prima, et quantitas dimensiva. 3ª. q. 77. 2. c.

11 Materia est principium individuationis. 1ª. q. 3. 3. c. et q. 39. 1 ad 3. et 2. c. et q. 54. 3 ad 2. et q. 56. 1 ad 2. et q. 75. 4. 5. c. et q. 85. 1. c. et 3 ad 4. et q. 86. 1. 3. c. et 1 2. q. 63. 1. c.

12 Forma receptibilis in materia individuatur per materiam; quæ autem non est receptibilis in materia individuatur per seipsam. 1ª. q. 3. 2 ad 3. et 3. c. et q. 13. 9. c. et 3ª. q. 77. 2. c.

13 Hæ carnes, et hæc ossa, et hæc anima, sunt principia individuantia hominem. 1ª. q. 29. 2 ad 3. et 4. c. et q. 50. 4. c. et q. 53. 2. c. et q. 75. 4. c. et q. 85. 1 ad 2.

14 Individua composita substant ratione materiæ, sed subsistunt ratione formæ. 1ª. q. 29. 2 ad 5.

15 Individuatio quantùm ad incommunicabilitatem est in Deo, non autem quantùm ad materiam. 1ª. q. 3. 2 ad 3. et q. 29. 3 ad 4.

16 Dimensio dupliciter individuatur, s. ratione subjecti, sicut et alia accidentia, et ratione sitûs. 2 2. q. 24. 5 ad 1. et 3ª. q. 77. 2. c.

17 Substantia individuatur per seipsam, ideò individuum ejus habet speciale nomen, s. hypostasis, non autem accidentia, quia individuantur per subjectum. 1ª. q. 29. 1. c. et q. 39. 1. 3. c.

18 Omne individuum substantiæ dicitur hypostasis, secundùm proprietatem nominis, secundùm usum autem, sola individua rationalis naturæ. 1ª. q. 29. 2 ad 1.

19 Singulare, particulare et individuum, sunt in quolibet genere entis, sed suppositum, hypostasis, res naturæ, et persona, sunt in solo genere substantiæ. 1ª q. 29. 1. 2. c.

1 INDIVISIBILE duplex, s. terminus continui, et extra genus ejus; secundum potest esse simul in pluribus locis, temporibus, et partibus, non autem primum. 1ª. q. 8. 2 ad 2. et q. 52. 2. c. et q. 53. 1 ad 1.

2 Indivisibile triplex, s. actu, ut continuum, per speciem, ut ratio hominis; et in potentia, ut punctus, primum et secundum prius cognoscitur quàm divisio, tertium autem posterius. 1ª. q. 11. 2 ad 4. et q. 85. 8. o. et q. 87. 3. c.

1 INDULGENTIÆ valent quæ merita supererogationis Christi et sanctorum sunt, non modò ab injunctis in hoc sæculo pro peccatis contritis et confessis, pœnitentiis; sed ad absolutionem à pœnis in futuro sæculo pro peccatis in purgatorio exolvendis. Suppl. q. 25. 1. o.

2 Indulgentiæ tantùm valent quantùm prædicantur, si ab habente potestatem, fidelibus Christi vivis membris, ad honorem Dei et proximi utilitatem conferantur. Suppl. q. 25. 2. c.

3 Licet pro temporali subsidio ad spiritualia ordinato indulgentias conferre, non autem pro temporali simpliciter. Suppl. q. 25. 3. o.

4 Non omnes sacerdotes, sed solus episcopus potest indulgentias facere. Suppl. q. 26. 1. c.

5 Possunt indulgentias facere etiam non sacerdotes. Suppl. q. 26. 2. o.

6 Solus papa plenarias indulgentias pro libito suæ voluntatis, legitimâ tamen existente causâ, facere potest; cæteri autem episcopi, quantùm sibi à papa taxatum fuerit. Suppl. q. 26. 3. o.

7 Potest prælatus in peccato mortali existens indulgentias facere. Suppl. q. 26. 4. c.

8 Mortalibus criminibus obnoxiis nullatenùs indulgentiæ prosunt, sed contritis et confessis. Suppl. q. 27. 1. c.

9 Non tantùm laicis, sed etiam religiosis indulgentiæ prosunt. Suppl. q. 27. 2. o.

10 Indulgentiam minimè consequuntur, qui id non efficiunt, pro quo indulgentiæ dantur. Suppl. q. 27. 3. o.

11. Tametsi non possit prælatus sibi indulgentiam facere, aliis tamen concessa, pro se etiam uti potest. Suppl. q. 27. 4. o.

INDUSTRIA duplex, s. una de necessariis ad salutem, alia de iis quæ sunt ad bene esse; prima est in omni existente in gratia, non autem secunda. 2 2. q. 47. 13 ad 3. et 14 ad 1.

INÆQUALITAS rerum est à Deo, quia sicut divina sapientia causa est distinctionis rerum, propter perfectionem universi, ita et inæqualitatis; non enim esset perfectum universum, si tantùm unus gradus bonitatis inveniretur in rebus. 1ª. q. 47. 2. o. et q. 65 2 ad 3.

1 INFAMIA publica tenet locum accusatoris, in denunciatione verò non intenditur punitio peccantis, sed emendatio. Et ideò nihil agitur contra eum cujus peccatum denuntiatur, sed pro

esset finitum secundùm esse et essentiam, et esset mensurabile à scientia Dei. 1ª. q. 7. 2. c. et q. 14. 12 ad 3. et 3ª. q. 10. 3 ad 2.

6 Infinitum est in divisione magnitudinis, non autem in appositione. 1ª. q. 7. 3 ad 3.

7 Infinitum non est substantia, sed accidit rebus, ideò sicut multiplicatur secundùm subjecta, ita et proprietas ejus. 3ª. q. 10. 3 ad 3.

8 Ratio infiniti privativè convenit quantitati, non autem negativè. 1ª. q. 7. 1 ad 2.

9 Infinitum materiale convenit quantitati, non autem infinitum formale. 1ª. q. 7. 1 ad 2. et 3 ad 3 et ad 4. et q. 25. 2 ad 1. et 3ª. q. 10. 3 ad 1.

10 Infinitum repugnat cuilibet speciei magnitudinis, non autem magnitudini in communi. 1ª. q. 7. 3 ad 2.

11 Infinitum duplex, s. negativè dictum, et privativè. 3ª. q. 10. 3 ad 1.

12 Infinitum duplex, s. secundùm materiam, et secundùm formam. 1ª. q. 7. 1. o. et q. 25. 2 ad 1. et q. 86. 2 ad 1. et 3ª. q. 10. 3 ad 1.

13 Infinitum duplex, s. simpliciter, et secundùm quid. 1ª. q. 7. 2. c.

14 Infinitum secundùm quid duplex, s. in potentia ad infinitas formas, ut materia, vel non limitatum per materiam, ut intelligentia. 1ª. q. 7. 2. o.

15 Id quod est infinitum uno modo, potest esse finitum alio modo. 3ª. q. 10. 2 ad 2.

16 Virtus infinita non potest esse in magnitudine. 1ª. q. 25. 2 ad 3. et q. 105. 2 ad 3.

17 Infinitum comprehenditur ab infinito, quia nihil ejus est extra cognoscentem, non autem attingendo fines ejus. 1ª. q. 14. 3 ad 1 et ad 2. et 12 ad 1 et ad 2.

18 Nullus intellectus cognoscit infinitum inquantum hujusmodi, scilicet, numerando partem post partem. 1ª. q. 14. 12 ad 1. et q. 86. 2. o. et 3ª. q. 10. 3 ad 1.

19 Intellectus noster dicitur intelligere infinita, inquantum intelligit universale, continens infinita in potentia. 1ª. q. 7. 2 ad 2. et q. 14. 12. c. fi. et q. 86. 2 ad 3. et 1 2. q. 30. 4 ad 2. et 3ª. q. 10. 3 ad 2.

20 Infinitum secundùm materiam est ignotum, non autem infinitum secundùm formam. 1ª. q. 12. 1 ad 2. et q. 86. 2 ad 1. et 3ª. q. 10. 3 ad 1.

21 Infinitum materiale est imperfectum, sed infinitum formale est summè perfectum. 1ª. q. 7. 1. c. ad 1. et q. 25. 2 ad 1.

22 Infinito simpliciter quoad omnia, nihil potest esse majus, sed infinito secundùm aliquid determinatum, est aliquid majus extra illum ordinem, non autem in illo ordine. 3ª. q. 10. 3 ad 3.

23 In entibus per accidens itur in infinitum, non autem in entibus per se. 1ª. q. 46. 2 ad 7. et 1 2. q. 1. 4. o.

1 Infirmitas in malis voluntariis subest potestati hominis; ideò non tollit, nec minuit rationem culpæ. 1 2. q. 21. 2 ad 3.

2 Infirmitas animæ, ex qua dicitur aliquod peccatum, est passio ejus, non moderata à ratione. 2 2. q. 77. 3. o. et q. 85. 3 ad 4.

3 Infirmitas alleviat peccatum, inquantum diminuit voluntarium. 1 2. q. 47. 2. c. et q. 75. 6. c. et q. 77. 6. 7. o. et q. 88. 2. c. et q. 105. 2 ad 1. et 2 2. q. 14. 3. c. et q. 150. 4 ad 3. et q. 154. 3 ad 1.

4 Peccatum ex infirmitate imputatur homini ad peccatum mortale, inquantum fuit in potestate ejus reprimere passionem. 1 2. q. 77. 7. 8. o.

1 Ingenitum sumitur tripliciter, s. negativè extra genus, et in genere Dei, et in genere principii divini; primum convenit etiam creaturis non generatis, secundum Spiritui sancto, tertium autem est notio patris tantùm. 1ª. q. 33. 4. o.

2 Ingenitum per duplex, N. est increatum, seu æternum; per simplex autem, N. genitum est non generatum. 1ª. q. 33. 4 ad 3.

3 Ingenitum et innascibilitas nihil ponunt de intellectu eorum, sed aliquid præsupponunt. 1ª. q. 33. 4 ad 1.

4 Pater in divinis potiùs dicitur ingenitus quàm inspiratus, triplici ratione : s. prima est, quia processio Spiritûs sancti secundùm ordinem naturæ præsupponit generationem Filii; secunda quia per hoc quòd dicitur ingenitus, secundùm quòd est notio Patris, tollitur omnis modus consequendi generationem. Hoc enim convenit Patri inquantum est generationis principium, ut nullo modo generationem consequatur, tertia quia negatio ingeniti fundatur super rationem principii. 1ª. q. 33. 4 ad 3.

INGENIUM. Velocitas ingenii pertinet ad perfectionem hominis, quoad bene esse ejus. 1 2. q. 4. 5. c. et 1. o.

1 INGRATITUDO quælibet est peccatum, quia tollit debitum gratitudinis, quod est debitum honestatis. 2 2. q. 107. 1. o.

2 Ingratitudo pertinet ad primam et secundam speciem superbiæ. 2 2. q. 162. 4 ad 3.

3 Ingratitudo est speciale peccatum, ratione contemptûs beneficii, sed est circumstantia, respectu aliorum peccatorum. 2 2. q. 107. 2. o. et 3ª. q. 88. 4. o.

4 Ingratitudo est peccatum mortale, et aliquando veniale. 2 2. q. 107. 3. o.

5 Ingratitudo proveniens ex peccato mortali habet perfectam rationem ingratitudinis, sed proveniens ex veniali imperfectam. 2 2. q. 107. 3. c. ad 1.

6 Oblivio beneficii ex natura excusat ab ingratitudine, non autem oblivio ex negligentia, nec impotentia recompensandi beneficium, quia ad gratitudinem sufficit bona voluntas, ubi deest facultas. 2 2. q. 106. 3 ad 5. et q. 107. 1 ad 2.

7 Ingratitudo non est respectu adjuvantis peccare, quia non confert beneficium; ideò non debetur ei gratiarum actio. 2 2. q. 107. 1 ad 1.

8 Ingratus dicitur dupliciter, s. per solam omissionem actûs gratitudinis, et per actum contrarium gratitudini. 2 2. q. 107. 2. 3. o.

9 Gradus ingratitudinis triplex, s. non retribuere, dissimulare, et pessimus ex negligentia oblivisci; sed reddere mala pro bonis, reducitur ad primum. Vituperare benefactum, ad secundum; sed id reputare malefactum, ad tertium. 2 2. q. 107. 2. 3. c.

10 Ingratitudo contra Deum contingit dupli-

eam, ut prælatus subditum, non autem debitor incertæ personæ. 22. q. 33. 23 ad 4.

INSANIA duplex, s. excludens totaliter usum rationis, alia privans affectum humanum. Prima opponitur prudentiæ, secunda verò mansuetudini et clementiæ. 2 2. q. 150. 4 ad 3. et q. 157. 3 ad 3. et q. 175. 2 ad 2.

1 INSENSIBILITAS est vitium, quo præmittuntur necessaria vitæ contra rationem, ideò est peccatum. 2 2. q. 142. 1. o.

2 Insensibilitas non multùm contingit, ideò ipsa, et omnes species ejus oppositæ diversis speciebus temperantiæ sunt innominatæ, et contrariantur temperantiæ et intemperantiæ. 22. q. 150. 1 ad 1.

3 Vitium contrarium luxuriæ continetur sub insensibilitate, sed non tangitur in multis, eo quòd homines magis sunt proni ad delectationes; et accidit hoc vitium in eo qui intantum detestatur mulierum usum, quòd etiam uxori debitum non reddat. 2 2. q. 153. 3 ad 3.

INSIDIÆ non propriè sunt fraudes, nec opponuntur justitiæ, nec ordinatæ voluntati; ideò licet eis uti in bello justo, ut patet in libro Stratagematum Francorum. 2 2. q. 40. 3. o. et q. 71. 3 ad 3.

INSIPIENTIA est idem quòd stultitia, et contrariatur sapientiæ. 2 2. q. 46. 1 ad 1.

INSTABILITAS est mutabilis loci, vel propositi. 22. q. 35. 4 ad 3.

1 NIHIL temporis est, nisi instans ejus. 1ª. q. 46. 3 ad 3.

2 Instans in toto tempore, est idem subjecto, differens ratione. 1ª. q. 10. 4 ad 2.

3 Inter quælibet duo instantia, qualitercumque signentur, semper est accipere tempus medium. 1ª. q. 53. 3. c. et q. 63. 6 ad 4. et 3ª. q. 75. 7 ad 1.

4 Puncta in linea possunt accipi, intrinseca et extrinseca; instans verò, extrinsecum tantùm. 3ª. q. 75. 7 ad 1.

5 Primum instans in quo res habet esse, datur, non autem ultimum. 1ª. q. 53. 3. c. et 1 2. q. 113. 7 ad 5. et 3ª. q. 33. 1 ad 3. et q. 75. 7 ad 1.

6 Omne agens potest operari in primo instanti in quo est, nisi sit imperfectum, vel impeditum, vel actio ejus sit successiva. 1ª. q. 42. 2. c. et q. 46. 2 ad 1. et q. 63. 5. c. 1 2. q. 113. 3 ad 4. et 3ª. q. 34. 2 ad 1.

7 In eodem instanti est illuminatio aeris, visio coloris, et discretio rei visæ, licèt primum sit causa secundi, et secundum tertii. 1ª. q. 63. 5. c.

8 Operatio intellectûs et voluntatis potest esse in instanti. 1ª q. 63. 5. c. et 1 2. q. 113. 7. o. et 3ª. q. 34. 2 c.

9 Omnis mutatio, cujus subjectum nihil habet repugnans formæ introducendæ, est in instanti. 1 2. q. 113. 7. c. ad 3. et 3ª. q. 75. 7. c.

10 Omnis mutatio instantanea est terminus motûs præcedentis. 1ª. q. 53. 3. c.

11 Nullus motus localis, vel augmenti, potest esse in instanti. 1ª. q. 67. 2. c. et 3ª. q. 33. 3. c. et q. 57. 3 ad 3.

12 Mutatio tripliciter est in instanti, s. primò si forma sit indivisibilis, ut forma substantialis. Secundò si subjectum sit in ultima dispositione. Tertiò si agens sit infinitæ virtutis. 1ª. q. 113. 7. c. et 3ª q. 75. 7. c.

13 Instans nunquam intelligitur, nisi ut fluens, nec ut fluens à priori nisi motus præcedat, nec ut fluens in posterius, nisi motus sequatur. 1ª. q. 46. 1 ad 7.

INSTRUCTIO fidei duplex, s. catechumenorum circa baptismum, et populi christiani circa missam. 3ª. q. 83. 4 ad 4.

1 INSTRUMENTUM duplex, s. conjunctum et separatum, quod non movetur, nisi per conjunctum. 3ª. q. 62. 5. c.

2 Instrumentum duplex, s. animatum, et inanimatum; in primo requiritur intentio ad effectum, non autem in secundo. 3ª. q. 64. 8 ad 1.

3 Instrumentum animatum indiget habitu ad operandum, non autem inanimatum. 1 2. q. 68. 3 ad 2. et 3ª. q. 7 ad 3.

4 Quantò instrumentum est magis proportionatum fini, tantò melius est, non autem quantò majus est. 2 2. q. 188. 7 ad 1.

5. Virtus dupliciter datur instrumento, s. inchoativè, quando instituitur; et completivè, quando movetur à principali agente. 3ª. q. 62. 4 ad 3. et q. 72. 3 ad 2.

6 Quando opus perficitur pluribus instrumentis, virtus instrumentalis non est completè in uno instrumento, sed incompletè in utroque. 3ª. q. 62. 4 ad 4. et q. 82. 1 ad 1.

7 Virtus instrumentalis est incompleta, et intentionalis. 3ª. q. 62. 4. o. et q. 63. 5 ad 1.

8 Virtus instrumenti, per se loquendo, non est propriè in genere, sed reducitur ad genus et speciem virtutis perfectæ. 3ª. q. 62. 4 ad 2. et q. 63. 2. c.

9 Virtus instrumenti non est in subjecto, secundùm conditionem ejus, sicut formæ perfectæ; sed secundùm conditionem agentis principalis. 3ª. q. 63. 5 ad 1 et ad 2.

10 Virtus spiritualis non potest esse in corpore, secundùm esse completum, sed intentionaliter et instrumentaliter. 3ª. q. 62. 4 ad 1.

1 INTELLECTUALIS substantia non potest uniri formaliter corpori, nisi corpori humano. 1ª. q. 51. 1. c.

2 Necesse est esse aliquas substantias intellectuales. 1ª. q. 50. 1. c.

3 Omnis substantia intellectualis est incorporea. 1ª. q. 50. 1. c.

4 Nullum intellectuale est materiale. 1ª. q. 50. 2. c.

5 Substantiæ intellectuales sunt incorruptibiles. 1ª. q. 35. 6. c. fin.

6 Omnis substantia intellectualis est volens. 1ª q. 19. 1. o. et q. 59. 1. c. ad 1.

7 Creatura intellectualis est perfectior universo intensivè; non autem extensivè, sed e converso. 1ª q. 93. 2 ad 3.

1 INTELLECTUS dicitur, quasi intus legens; intellectus enim nomen sumitur ab intima penetratione veritatis; unde actu intelligere aliquid est actu cogitare, secundùm Augustinum. 1 2. q. 108. 1 ad 3. et 22. q. 8. 1. c. et q. 49. 5 ad 3.

2 Intellectus est potentia, realiter distincta ab essentia animæ. 1ª. q. 79. 1. o.

3 Intellectus est potentia passiva. 1ª. q. 79. 2. o.

44 Perfectum judicium intellectûs in nobis non potest haberi, nisi per resolutionem ad sensibilia, quæ sunt prima principia nostræ cognitionis. 2 2. q. 173. 3. 3. c.

45 Operatio dicitur intellectualis dupliciter: uno modo quasi in ipso intellectu consistens, ut contemplatio, et talis operatio non determinat sibi locum. Alio modo quia est ab aliquo intellectu regulata et imperata, et sic interdum determinat sibi loca. 1ª. q. 112. 1 ad 1.

46 Tempus miscetur secundæ operationi intellectûs nostri dupliciter, s. ex parte sua accipiendo scientiam à continuo et tempore, i. à sensu et imaginatione; et ex parte intellectorum quæ sunt in tempore, sed intellectioni Dei, primo modo tantùm. 1 2. q. 113. 7 ad 5.

47 Intellectus est supra tempus corporalium, non autem spiritualium. 1ª. q. 85. 4 ad 1.

48 Principium operationis intellectûs duplex, s. intellectus, et species intelligibilis, et utrumque potest esse immediatè à Deo. 1ª. q. 105. 3. c.

49 In omni operatione, quâ intellectus noster abstrahit à phantasmatibus, necesse est quòd abstrahatur à sensibus. 2 2. q. 175. 4. c.

50 Unus intellectus potest melius alio rem aliquam intelligere dupliciter, s. ratione fortioris intellectûs, et ratione meliorum sensuum, non autem ex parte objecti. 1ª. q. 12. 6. o. et q. 85. 7. o.

51 Intellectus intelligit aliquando rem aliter quàm sit. 1ª. q. 85. 1 ad 1.

52 Intelligere rem aliter quàm sit, contingit dupliciter, s. ex parte objecti, et ex parte intellectûs; primum est falsum, non autem secundum, vel verum est quòd intellectus qui intelligit rem aliter quàm sit, est falsus, si ly, aliter, referatur ad rem intellectam, tunc enim intellectus est falsus, quando intelligit rem esse aliter quàm sit; non est autem verum, si ly, aliter, accipiatur ex parte intelligentis. Est enim absque falsitate ut alius sit modus rei in intelligendo quàm modus in essendo, quia intellectum est in intelligente immaterialiter per modum intellectûs, non autem materialiter per modum rei materialis. 1ª. q. 12. 6 ad 1 et ad 2. et q. 13. 12 ad 3. et q. 85. 1 ad 1.

53 Non posse intelligi sine alio, contingit dupliciter, s. vel alio non intellecto, vel non existente. 1ª. q. 16. 3 ad 3. et q. 85. 1 ad 1.

54 Intelligibile est in intellectu tripliciter, s. actu, habitu, et ut relatum ad alium. 1ª. q. 107. 1. c.

55 Nihil potest intelligi, nisi secundùm quòd est ens actu. 1ª. q. 12. 1. c.

56 Solus intellectus cognoscit quidditates rerum. 1ª. q. 57. 1 ad 2. et 1 2. q. 31. 5. c. et 2 2. q. 8. 1. c.

57 Res intellecta est in intellectu, per speciem ejus, non autem secundùm propriam naturam. 1ª. q. 2. 2 ad 4. et q. 14. 3 ad 2. et q. 57. 1 ad 2. et q. 76. 2 ad 4. et q. 85. 2 ad 1.

58 Unumquodque est intelligibile in actu, secundùm quòd ejus similitudo est in intellectu. 1ª. q. 58. 2. c.

59 Intellectum est perfectio intellectûs per speciem intelligibilem in intellectu. 1ª. q. 57. 1 ad 1.

60 Intellectus in actu, et intellectum, sunt idem. 1ª. q. 14. 2. c. et q. 55. 1 ad 2. et q. 85. 2 ad 1. et q. 87. 1 ad 3.

61 Per formam lapidis inquantum hujusmodi, non perficitur intellectus; sed inquantum in ea participatur similitudo alicujus quod est supra intellectum humanum, s. lumen intellectuale, vel aliquid hujusmodi. 1 2. q. 3. 6. c.

62 Ad hoc quòd aliquid sit intellectum in actu, requiritur abstractio à materia, et à conditionibus materiæ. 1ª. q. 50. 2. c. et q. 55. 1 ad 2. et q. 79. 3. c. et q. 87. 1 ad 3.

63 Species intelligibilis intellectûs nostri est similitudo rei quoad naturam speciei tantùm: ideò per eam cognosci possunt infinita, sed indistinctè. 1ª. q. 14. 3 ad 1. et 12. c. fi. et q. 76. 2 ad 4. et q. 85. 1 ad 3. et q. 86. 1. c.

64 Species sensibilis in sensu est similitudo unius tantùm individui, ideò per eam tantùm unum individuum cognosci potest. 1ª. q. 14. 12. c. fi.

65 Intelligere consequitur speciem intelligibilem, sicut esse formam. 1ª. q. 14. 4. c.

66 Intellectus noster non potest intelligere, nisi per aliquam speciem informetur. 1ª. q. 14. 2 ad 3.

67 Species intelligibilis comparatur ad intellectum, sicut actus ad potentiam et ut forma ejus. 1ª. q. 55. 1. c.

68 Ex intellectu et specie intelligibili, fit unum subjecto, non autem essentialiter. 1ª. q. 14. 2. c. et q. 55. 1 ad 2. et q. 85. 2 ad 2.

69 In uno intellectu à diversis phantasmatibus ejusdem speciei non abstrahitur, nisi una species intelligibilis. 1ª. q. 76. 2. c. fi.

70 Species intelligibilis est à phantasmate, secundùm suum esse materiale; sed ab intellectu agente, secundùm esse formale, i. ut est intelligibilis in actu. 1ª. q. 84. 6. c. et q. 85. 1 ad 3.

71 Intelligere universalia est intelligere naturam generis vel speciei, sine individuis, per speciem intelligibilem abstractam à materia, per intellectum agentem. 1ª. q. 44. 3 ad 3. et q. 85. 1 ad 1.

72 Intellectus noster intelligit se, sicut et alia, i. per species aliorum. 1ª. q. 14. 2 ad 3. et q. 87. 1. o. et q. 88. 2 ad 3. et q. 89. 2. c.

73 Intellectus possibilis conservat species, contra Avicennam. 1ª. q. 79. 6. c. et q. 84. 4. c. et 1 2. q. 67. 2. c.

74 Plures species possunt simul esse in intellectu. 1ª. q. 12. 10. c. et q. 58. 2 ad 2. et q. 85. 4. c. ad 2.

75 In intellectu resultant diversæ species, secundùm diversam dispositionem phantasmatum, sicut ex diversa ordinatione earumdem litterarum resultant diversi intellectus. 2 2. q. 173. 2. c.

76 Species est in intellectu et in sensu tripliciter, s. in potentia tantùm, in actu, secundùm complexionem ultimam, et medio modo, s. in habitu. 1ª. q. 79. 6 ad 3.

77 Species primò est in sensu, secundò in imaginatione, tertiò in intellectu possibili, per lumen intellectûs agentis. 1ª. q. 55. 2 ad 2. et 2 2. q. 173. 2. c.

78 Species sunt in imaginatione, secundùm

omnis zelus, qui propriè est tristitia de eo quod deest nobis, non aliis. 2 2. q. 36. 2. o. et q. 158. 1. c.

4 Invidia secundùm genus suum est peccatum mortale quæ intantum convertit hominem ad quietem indebitam, inquantum aspernatur bonum divinum; tamen primi motus sunt peccata venialia, et sunt etiam in viris perfectis. 2 2. q. 36. 3. o.

5 Invidia est vitium capitale, cujus sunt quinque filiæ, s. odium, susurratio, detractio, exultatio in adversis, et afflictio in prosperis. 2 2. q. 34. 6. o. et q. 36. 4. o.

6 Invidia ad proximum est mater odii, primò ad proximum, et consequenter ad Deum. 2 2. q. 34. 6 ad 2.

7 Invidia non est inter multum inæquales, sed ad illos tantùm, quibus potest quis se æquare, vel præferre. 2 2. q. 36. 1 ad 2 et ad 3.

8 Amatores honoris, et pusillanimes, sunt maximè invidi. 2 2. q. 36. 1 ad 3.

9 Senes invident junioribus, et qui multa expendunt ad consequendum aliquid, iis qui parùm expendunt. 2 2. q. 36. 1 ad 4,

10 Invidia ut plurimum nascitur ex superbia. 2 2. q. 36. 4 ad 1.

11 Memoria bonorum ut sunt habita, causat delectationem, ut amissa tristitiam, ut habita ab aliis, invidiam. 2 2. q. 36. 1 ad 3.

12 Invidia contrariatur duabus virtutibus, quia habet duo objecta, scilicet principale, id est, bonum et proximum; primo contrariatur misericordiæ, secundo nemesi. 2 2. q. 36. 3 ad 3.

1 FACTA per metum sunt voluntaria simpliciter, et involuntaria secundùm quid. 1 2. q. 6. 6. o. et 7 ad 1 et ad 2. et q. 39. 1. c. et q. 73. 6. c. et q. 87. 8. c. fi. et 2 2. q. 108. 4 ad 4. et q. 125. 4. c. et q. 142. 3. c.

2 Concupiscentia nullo modo causat involuntarium. 1 2. q. 6. 7. o. et 2 2. q. 142. 3. c.

3 Violentia causat involuntarium in cognoscentibus; in aliis autem causat innaturale, quia opponitur directè voluntario, et naturali. 1 2. q. 6. 4. c. et 5. o. et 6 ad 1. et q. 73. 6. c. et 2 2. q. 88. 6 ad 1.

JOCUNDITAS dicitur à spiritualibus signis, vel effectibus lætitiæ, cum intentione gaudii, scilicet, in dictis, vel factis. 1 2. q. 31. 3 ad 3.

1 JOANNES Baptista fuit terminus veteris legis, et initium novæ legis, scilicet Evangelii. 3ª. q. 38. 1 ad 2.

2 Joannes Baptista pertinet ad Testamentum novum. 2 2. q. 174. 4 ad 3. et 3ª. q. 38. 1 ad 1 et ad 2.

3 Exultatio ejus in utero matris non fuit ab eo, per liberum arbitrium ejus, sed fuit à Deo; ideò miraculosa fuit. 2 2. q. 124. 1 ad 1. et 3ª. q. 27. 6. c.

4 Tota vita ejus fuit præparatoria ad Christum. 3ª. q. 38. 2 ad 2. et 3. c.

5 Christus revocavit à nuptiis Joannem Evangelistam, volentem nubere; sed Petrum non separavit à matrimonio, quia primum potest fieri sine injuria alterius, non autem secundum. 2 2. q. 36. 4 ad 1.

6 Joannes Evangelista prædiligebatur à Christo, propter suam integritatem et propter prærogativam evangelicæ doctrinæ. 3ª. q. 45. 3 ad 4.

7 Et propter virginitatem, et prærogativam Evangelii. 3ª. q. 45. 3 ad 4.

8 Joannes prædiligebatur à Christo propter quatuor, scilicet, propter sapientiam, puritatem, fervorem, et teneram ætatem. 1ª. q. 20. 4 ad 3.

9 Joannes Damascenus sequitur errorem Theodorici et Nestorii, quòd Spiritus sanctus non procedit à Filio, quia fuit tempore, quo incepit illud schisma Græcorum. 1ª. q. 36. 2 ad 3.

JOSAPHATH peccavit non ex malitia, sed ex infirmitate humanæ affectionis. 2 2. q. 186. 10 ad 2.

1 Joseph, vir Mariæ, semper fuit virgo. 3ª. q. 28. 3 ad 5. et 4. c. ad 3.

2 Joseph voluit dimittere Mariam, propter reverentiam, timens cohabitare tantæ sanctitati 3ª. q. 28. 3 ad 2.

HYPERDULIA est potissima species duliæ, ex unione ad Deum. 2 2. q. 103. 4 ad 2.

1 HYPOCRISIS est simulatio alienæ personæ; ideò semper est peccatum, et est vitium jactantiæ. 2 2. q. 111. 2. o.

2 Hypocrisis non est semper peccatum mortale, nisi sit in nocumentum fidei, vel personæ, vel Ecclesiæ. 2 2. q. 111. 4. c.

3 Hypocrisis per se et directè opponitur tantùm veritati quæ est virtus. 2 2. q. 111. 3. o.

4 Finis remotus hypocritæ est lucrum, vel gloria; sed finis proximus est ostendere se alium quàm sit. 2 2. q. 111. 2 ad 3.

1 IN nomine hypostasis et substantiæ, latebat venenum, antequam nota esset æquivocatio ejus. 1ª. q. 29. 3 ad 3.

2 Hypostasis dicitur materia, usiosis forma, usià compositum, quia materia est principium substandi, et forma est principium subsistendi. 1ª. q. 29. 2 ad 5.

3 Hypostasis, persona, subsistentia, et essentia, differunt. 1ª. q. 29. 2. o.

4 Hypostasis nomen convenit Deo, quantùm ad subsistere, ad quod imponitur; non autem quoad substare, à quo imponitur. 1ª. q. 29. 3 ad 3. et q. 39. 1 ad 3.

1 IRA dicitur tripliciter, scilicet, habitus vel actus vitii oppositi mansuetudini; secundò voluntas vindictæ, tertiò passio. 2 2. q. 158. 8. c.

2 Ira duplex, s. per zelum, i. secundùm rationem, et ira per vitium, i. contra rationem. 2 2. q. 158. 1. 2. o. et 3ª. q. 15. 9. c.

3 Ira est inordinata dupliciter, s. ratione appetibilis, et ratione modi. 2 2. q. 158. 2. 3. 4. c.

4 Gradus iræ triplex, s. in corde, ore, et opere. 1 2. q. 46. 8 ad 3. et 2 2. q. 158. 5 ad 3. et 7. c.

5 Ira est passio quodammodo composita ex passionibus contrariis. 1 2. q. 46. 2. c. fi.

6 Ira continet multas passiones, non sicut genus continet species, nec sicut causa suos effectus, sed sicut effectus suas causas. 1 2. q. 46. 1. c. ad 3.

7 Ira secundùm rationem rectam est passio laudabilis; quæ autem est contra rationem in plus vel minus, est peccatum. 2 2. q. 158. 1. 2. 8. c. et 3ª. q. 15. 9. o.

derivetur. 1 2. q. 48. 3. c. et 2 2. q. 46. 3 ad 3.

46 Signa et effectus iræ sunt quinque, scilicet palpitatio cordis, tremor corporis, inflatio faciei, exasperatio oculorum, et clamor irrationabilis. 1 2. q. 48. 2. 4. c. et 2 2. q. 158. 4. c. fi.

47 Ira causat fervorem sanguinis, quia fit insequendo, quod convenit calori, non autem retrahendo, quod convenit frigori. 1 2. q. 48. 2. o.

48 Fervor amoris est dulcis, et lenis, iræ verò fervor est amarus, et ex felle; ideò primus assimilatur calori aeris et sanguinis, secundus autem assimilatur igni et choleræ. 1 2. q. 46. 5. c. et q. 48. 2 ad 1.

49 Ex ira, audacia augetur, quia ira est quid ausivum, secundùm Philosophum; unde irati redduntur prompti et audaces ad invadendum; et similiter delectatio est effectus iræ, ut est in spe vindictæ; sed delectatio de vindicta præsenti aufert totaliter iram. 1 2. q. 44. 1 ad 1. et q. 45. 4. a. 3 ad 3. fi. et q. 48. 1. o.

50 Ira inter cæteras passiones magis impedit usum et judicium rationis. 1 2 q. 48. 3. o. et 4. c. et 2 2. q. 41. 2 ad 3. et q. 157. 4. c.

51 Ira dupliciter causat taciturnitatem, s. ex parte rationis, et ex parte perturbationis ejus. 1 2. q. 48. 4. o.

52 Ira diminuitur per sequentem iram; præcipuè si sequens ira sit major. 1 2. q. 48. 2 ad 3.

53 Ira et invidia causant inconstantiam, pertrahendo rationem ad aliud; sed luxuria, totaliter extinguendo lumen rationis. 1 2. q. 77. 7. c. et 2 2. q. 53. 6 ad 1.

54 Ira est levior quàm invidia, ratione appetibilis, et hæc quàm odium; sed e converso, ratione modi. 1 2. q. 46. 6. o. et 2 2. q. 158. 4. o.

55 Ira semper respicit duo objecta, s. vindictam, et nocentem, sed amor et odium, unum objectum tantùm quandoque. 1 2. q. 46. 2. 3. c.

56 Utrumque objectum amoris est bonum; odii autem malum, sed ira respicit vindictam sub ratione boni, et nocentem, secundùm rationem mali. 1 2. q. 46. 2. 3. 6. c.

57 Odium appetit malum alicujus sub ratione mali, sed invidia sub ratione propriæ gloriæ; ira verò, sub ratione justæ vindictæ. 1 2. q. 46. 6. o. et 7. c. et q. 47. 11. 2. c. et 2 2. q. 34. 6 ad 3. et q. 43. 2. c. et q. 158. 4. c.

58 Odium appetit nocere, propter contrariam dispositionem infinitè, non tamen ut sciatur, ira verò propter læsionem tantùm, cum mensura, et ut sciatur. 1 2. q. 46. 6. o. et 2 2. q. 41. 2. c. ad 1. et q. 72. 4 ad 3. et q. 75 3 ad 3.

59 Odium priùs et directiùs causatur ex tristitia et accidia quàm ex ira. 2 2. q. 34. 6 ad 3. et q. 159. 7 ad 2.

60 Ira crescit in odium, non eodem numero per inveterationem, sed quia causat odium per diuturnitatem. 1 2. q. 46. 3 ad 2. et 2 2. q. 34. 6 ad 3.

61 Ira est ad singulare, odium autem ad universale. 1ª. q. 80. 2 ad 2. et 1 2. q. 29. 6. o. et q. 46. 7 ad 3.

62 Odium est insanabilius et permanentius quàm ira, quia causatur ex permanentiori causa, scilicet ex dispositione quâ reputatur aliud contrarium et nocivum; sed ira causatur ex passione et commotione animi propter læsionem illatam. 1 2. q. 46. 6 ad 3. et 7 ad 3.

63 Odium magis agit sine misericordia quàm ira, quantùm ad rem desideratam, sed e converso quantùm ad intensionem desiderii. 1 2. q. 46. 6 ad 1.

64 Ira respicit bonum justitiæ; concupiscentia verò, bonum delectabile, vel utile. 2 2. q. 158. 4. c.

65 Ira operatur cum tristitia, concupiscentia verò delectabiliter; sed ira est minus pœnitibilis, quia plus habet de ratione. 2 2. q. 156. 4. c.

66 Ira est cum ratione denunciante injuriam, non autem præcipiente vindictam, sed concupiscentia naturaliter. 1 2. q. 46. 4. o. et 2 2. q. 156. 4. c. ad 2.

67 Difficilius est resistere iræ, et pugnare contra iram ad horam, propter impetum ejus, quàm contra delectationem et concupiscentiam, sed e converso, propter majorem continuitatem. 2 2. q. 156. 4 ad 1. et q. 162. 6 ad 1.

68 Ira causatur ex contrariis passionibus, scilicet, à spe et tristitia; ideò includit in se contrarietatem. 1 2. q. 46. 1 ad 2.

69 Nulla passio est contraria iræ. 1 2. q. 23. 3. o. et 4. c. fi. et q. 46. 1 ad 2.

70 Iræ contrariatur aliquod vitium, scilicet inordinata remissio iræ, sed non apparet, quia est innominata. 2 2. q. 158. 8. o.

71 Mitescere est privativè vel negativè oppositum iræ, non autem contrariè. 1 2. q. 23. 3. fi.

72 Ira non opponitur mansuetudini, nisi secundùm quòd ira est inordinata. 2 2. q. 157. 1 ad 3. et 3ª. q. 15. 9 ad 2.

73 Mansuetudo magis opponitur iræ quàm defectui ejus; ideò vitium oppositum mansuetudini nominatur ira, ad quam refrenandam principaliter mansuetudo ordinatur. 2 2. q. 157. 2 ad 2.

1 Iracundia est excessus iræ : ideò est vitium oppositum mansuetudini. 2 2. q. 157. 1 ad 3.

2 Iracundus non est cui inest passio iræ, sed qui passibilis est de facili ab ea. 1ª. q. 63. 4 ad 2.

1 Irascibilis dupliciter sumitur, s. propriè, id est, appetitus sensitivus, et impropriè, id est, voluntas. 1ª. q. 82. 5 ad 2. et 2 2. q. 162. 3. c. ad 3.

2 Irascibilis potiùs denominatur ab ira quàm ab aliis passionibus; quia est notior, scilicet quia est effectus et terminus earum. 2 2. q. 25. 3 ad 1. et q. 46. 1 ad 1.

3 Actus irascibilis intantum est naturalis homini, inquantum est secundùm rationem; sed inquantum est præter ordinem rationis, est contra naturam hominis. 2 2. q. 158. 2 ad 4.

Iris quandoque significat serenitatem, inquantum causa ejus est causa serenitatis. 2 2. q. 95. 5. c.

1 Ironia est vitium, quo quis asserit minora de se quàm credit; ideò semper est peccatum, tamen levius ut plurimum quàm jactantia. 2 2. q. 110. 2. c. et q 113. o.

2 Ironia et jactantia circa idem, scilicet, circa conditionem personæ, mentiuntur ver-

9 Naturalis tamen inclinatio inest judici, et cuilibet homini, ad repellendum nociva dupliciter, scilicet, vel defendendo se, ne inferantur injuriæ, vel ulciscendo illatas, non tamen intentione nocendi, sed intentione removendi nocumenta. 2 2. q. 108. 2. c.

1 JUDICIUM, secundùm primam impositionem, significat rectam determinationem justorum, sed post, ampliatum est nomen ejus ad significandum omnem rectam determinationem, speculativam vel practicam. 1 2. q. 93. 2 ad 3. et 2 2. q. 60. 1 ad 1.

2 Judicium est actus judicis inquantum judex, id est, inquantum est jus dicens; ideò est actus justitiæ, id est, executio justitiæ. 2 2. q. 60. 1. o. et q. 63. 4. c.

3 Judicium quoad rem judicatam se habet communiter ad commutativam, et distributivam justitiam; sed quoad formam judicii, inquantum etiam in commutativa, judex accipit ab uno et dat alteri, pertinet ad distributivam tantùm. 2 2. q. 63. 4 ad 1.

4 Ordinare, et judicare sunt actus sapientiæ. 1ª. q. 1. 1. 6. c.

5 In omni judicio, ultima sententia pertinet ad supremum judicatorium. 1 2. q. 74. 7. c.

6 Ad omne judicium requiruntur duo, s. virtus proferens, et dispositio ejus; ratione primi, est actus rationis, prudentiæ, et sinesis; sed ratione secundi, est actus justitiæ. 2 2. q. 60. 1 ad 1.

7 Unumquodque judicatur magis, secundùm formale in eo et per se, quàm secundùm materiale, et per accidens. 2 2. q. 110. 1 ad 1. et q. 117. 6. c. et q. 118. 5. c. fi.

8 Quidam sunt bene inquirentes, propter bonam imaginativam, qui non sunt bene judicantes, propter indispositionem sensûs communis. 2 2. q. 51. 2. 3. c.

9 Judicium de re non potest haberi perfectum, nisi per resolutionem ad principium. 1 2. q. 112. 5. c. et 2 2. q. 173. 3. o.

10 Judicium certum de re maximè datur ex sua causa, secundùm ordinem causarum, quia per primam judicatur de secunda, non autem e converso. 2 2. q. 9. 2. c.

11 Rectitudo judicii contingit dupliciter, s. per usum rationis; et per connaturalitatem, tam in moralibus per scientiam moralem, et per habitus morales, quàm in divinis per donum sapientiæ, et per charitatem. 2 2. q. 45. 2. c. et q. 51. 3 ad 1.

12 Rectum judicium consistit in apprehensione rei, ut in se est, ex recta dispositione potentiæ cognitivæ, et appetitivæ. 2 2. q. 51. 3 ad 1.

13 Charitas inclinat ad rectum judicium de omni re, per regulas divinas, ex quibus profertur per donum sapientiæ; sed justitia inclinat per prudentiam, secundùm regulas juris. 2 2. q. 60. 1 ad 2.

14 Ad justum indicium requiruntur tria, scilicet justitia, auctoritas, et prudentia; si primum desit, est judicium perversum; si secundum, est judicium usurpatum; si tertium, est judicium suspiciosum vel temerarium. 2 2. q. 60. 2. 3. 6. o. et q. 67. 1. o. et 3ª. q. 59. 1. c.

15 Judex debet semper judicare, secundùm leges scriptas. 2 2. q. 60. 5. o. et 6. c.

16 Judex debet judicare secundùm allegata et probata, etiam contra veritatem quam novit, ut persona privata. 2 2. q. 64. 6 ad 3. et q. 67. 2. o.

17 Judicium humanum debet imitari judicium divinum, in judiciis Dei manifestis, non autem in occultis, quia eorum rationes non potest homo comprehendere. 2 2. q. 10. 11. c. et q. 108. 4 ad 2.

18 Existens in peccato mortali etiam occulto, ex officio corrigens, vel judicans alios, peccat, non autem hoc agens ut frater, nisi propter scandalum. 2 2. q. 33. 5. o.

19 Judicat legem, dicens eam non esse bene positam, non autem dicens eam in aliquo casu non esse servandam; sed de illo casu particulari. 2 2. q. 120. 1 ad 2.

20 Homo in judicio debet pauperi subvenire, quantùm potest, sine læsione justitiæ. 2 2. q. 63. 4 ad 2.

21 Nullus potest judicare, nisi subditum, ordinariè, vel ex commissione superioris, vel propriâ sponte, vel delinquentem in re non exempta. 2 2. q. 60. 2. c. et q. 67. 1. o.

22 Judicium per compromissum in arbitros, necesse est aliquâ pœnâ vallari. 2 2. q. 67. 1 ad 2.

23 Judicium Ecclesiæ debet esse conforme judicio Dei, et non astringi legibus humanis. 2 2. q. 10. 11. c. et q. 108. 4 ad 2.

24 Potestas sæcularis subditur potestati spirituali; ideò judicium non est usurpatum, si prælatus spiritualis judicat de temporalibus, quantùm ad permissa, vel inquantum ei subduntur. 2 2. q. 60. 6 ad 3.

25 Judiciaria potestas convenit toti Trinitati, sed appropriatur Patri ratione auctoritatis, Filio quoad rationem judicii, et Spiritui sancto, quoad affectum judicandi, quem homines habent. 3ª. q. 59. 1. o.

26 Auctoritas principalis judicandi convenit soli Deo; sed committitur hominibus, et maximè Christo, secundùm naturam humanam. 3ª. q. 58. o. et q. 59. 2. o.

27 In judicio Dei idem potest esse accusator simul et testis, non autem in judicio humano. 2 2. q. 67. 1 ad 1. et 3 ad 3. et q. 89. 1 ad 3.

28 Deus in judicio suo utitur conscientiâ peccantis, et evidentiâ facti quoad ipsum, pro accusatore. 2 2. q. 67. 3 ad 1.

29 Christus hic vivens noluit administrare temporaliter regnum terrenum, nec judiciariam exercere potestatem super res temporales. 3ª. q. 59. 4 ad 1.

30 Christus propriâ voluntate subdidit se Pilati judicio, sicut etiam alii possunt se subjicere, etiam non superioribus. 2 2. q. 67. 1 ad 2.

31 Judiciaria potestas convenit Christo, propter divinam personam, dignitatem capitis, gratiæ habitualis plenitudinem, et propter meritum ejus. 3ª. q. 59. 3. o.

32 Christus habet potestatem judiciariam super omnes creaturas; quia anima ejus est super omnes creaturas. 3ª. q. 59. 4 ad 3.

eis divina veritas manifestatur; sicut juramus per Evangelium, id est, per Deum, cujus veritas in Evangelio manifestatur; et per sanctos qui hanc veritatem crediderunt et observaverunt. 2 2. q. 89. 6. c.

10 Solet homo jurare per caput suum, aut per Filium suum, aut per aliquam aliam rem quam diligit, sicut et Apostolus juravit in animam suam. 2 2. q. 89. 6. c.

11 Punitur per canones clericus, per creaturam jurans, quod ad blasphemiam infidelitatis pertinet; eò quòd dominus prohibuit jurare per creaturas, ita, scilicet, quòd eis adhibeatur reverentia divina. 2 2. q. 89. 6 ad 1.

12 Juramentum duplex, scilicet, assertorium, id est, de præsenti vel præterito; et promissorium, id est, de futuro. 2 2. q. 89. 1. c. et 7. o.

13 Juramentum duplex, s. per simplicem contestationem Dei, et per execrationem, s. obligando se, vel aliquid sui ad pœnam. 2 2. q. 89. 1 ad 3. et 6. c.

14 Deus dupliciter est testis in juramento, scilicet, manifestando veritatem in mente, vel in publico, et puniendo mendacem. 2 2. q. 89. 1 ad 3. et 2 ad 3.

15 Jurare per Deum, secundùm se est majus quàm jurare per Evangelia; sed ratione majoris solemnitatis et majoris deliberationis, est e converso. 2 2. q. 89. 10 ad 2 et q. 98. 3 ad 3.

16 Obligatio voti causatur ex fidelitate ad Deum; ideò est major quàm obligatio juramenti, quæ est ex reverentia Dei. 2 2. q. 89. 8. o.

17 Juramentum obligat, secundùm intensionem jurantis sine dolo, aliàs obligat, secundùm secundarium intellectum ejus cui juratur. 2 2. q. 89. 7 ad 4.

18 In juramento promissorio est duplex obligatio, scilicet, ad peccatum, si desit veritas, et obligatio ad faciendum illud quod promisit; sed in juramento assertorio est tantùm prima obligatio. 2 2. q. 89. 7. c. ad 3.

19 Juramentum coactum obligat in conscientia, non autem in foro contentioso; tamen potest repetere, vel denunciare superiori, etiamsi oppositum jurasset. 2 2. q. 89. 7 ad 3. et q. 98. 3 ad 1.

20 Cùm quis jurat facere voluntatem alterius, vel promittit, intelligenda est debita conditio, si scilicet id quod ei mandatur licitum sit, et honestum et portabile, sive moderatum. 2 2. q. 98. ad 3.

21 Juramentum et votum, cùm vergunt in deteriorem exitum, vel cùm fit illicitum, non debet servari. 2 2 q. 88. 2 ad 2. et 10. c. et 12 ad 2. et q. 89. 7. o.

22 Jurans aliquid illicitum facere, vel jurans abstinere à bono, ut à religione, non obligatur servare illud; sed est perjurus ipso facto. 2 2. q. 89. 7. c. ad 2. et 9 ad 3. et q. 98. 1 ad 1. 2 ad 1 et ad 2.

23 Novus civis obligatur servare juramenta civitatis, ex fidelitate, non autem ex juramento, quia est actio personalis. 2 2. q. 98. 2 ad 4.

24 Canonicus jurans servare statuta collegii tenetur ad statuta futura, ex vi eorum, non autem ex juramento, nisi hoc intenderit. 2 2. q. 98. 2 ad 4.

25 Ille cui juratur, potest liberare à juramento promissorio, quoad utilitatem ejus, non autem quoad utilitatem aliorum, nec quoad honorem Dei. 2 2. q. 89. 6 ad 2.

26 Quilibet potest irritare juramentum sui subditi, circa ea quæ subduntur ejus potestati, ut pater vel maritus. 2 2. q. 89. 9 ad 3.

27 In juramento assertorio non potest dispensari, nec in promissorio secundùm se, sed tantùm ratione materiæ indebitæ. 2 2. q. 89. 9. o.

28 Si dubium est, an sit licitum, vel proficuum, quod juratum est, potest à quolibet episcopo dispensari; si autem sit licitum manifestè, non videtur dispensabile, nec commutabile, nisi occurrat aliquid melius, ad communem utilitatem, quod ad papam maximè pertinet. 2 2. q. 89. 9 ad 3. et q. 98. 3 ad 1.

29 Jurans debet esse jejunus, nisi in necessitate. 2 2. q. 89. 10. o.

30 In festo non licet jurare pro re temporali, nisi fortè ex magna necessitate, sed jurare pro re spirituali licet. 2 2. q. 89. 10. c. fi.

31 Pueri et perjuri non coguntur jurare, quia jurarent sine reverentia, nec sacerdotes, nisi in necessitate, et pro re spirituali. 2 2. q. 89. 10. o.

32 Recipere juramentum per falsos deos, à disposito sic jurare, licet secundùm Augustinum, non autem licet inducere. 2 2. q. 78. 4. c. et q. 98. 4 ad 4.

33 Cogens jurare, quem scit pejerare, peccat mortaliter, nisi sit persona publica, ut judex, qui requisitus tenetur ad hoc. 2 2. q. 98. 4. o.

JURGIUM videtur idem esse quòd rixa. 2 2. q. 41. 2. ar. 2. et ad 2.

Quilibet habens jurisdictionem potest ea quæ sunt jurisdictionis committere. 2 2. q. 187. 1. c.

1 JUS primò impositum est, ad significandum rem justam; secundò, artem quâ cognoscitur; tertiò locum; quartò id quod redditur à judice. 2 2. q. 57. 1 ad 1.

2 Jus propriè est objectum justitiæ; lex autem, ratio ejus scripta. 2 2. q. 57. 1. o. et q. 60. 1. c.

3 Jus vel justum est opus adæquatum alteri, secundùm aliquem æqualitatis modum. 2 2. q. 57. 1. 2. c. et q. 59. 2. c.

4 Jus divinum est quod divinitùs promulgatur; et est duplex, scilicet, naturale, et positivum. 2 2. q. 57. 2 ad 3.

5 Jus naturale est conceptio homini naturaliter indita, quâ dirigitur homo ad convenienter agendum in propriis actionibus. 1 2. q. 91. 2. o. et q. 96. 2 ad 3.

6 Jus naturale primò continetur in lege æterna; secundariò verò, in naturali judicatorio rationis humanæ. 1 2. q. 71. 6 ad 4.

7 Jus naturale semper et ubique habet eamdem potentiam, sed per accidens propter aliquod impedimentum potest variari. 1 2. q. 94. 5. 6. o.

8 De jure naturali est quòd maleficia puniantur, sed determinatio ejus est de jure positivo. 2 2. q. 85. 1 ad 1.

61. 3. c. et q. 79. 1. 3. c. et 3ª. q. 85. 3 ad 1.

21 Justitia particularis non est circa passiones animæ; sed justitia legalis est circa eas, licèt principaliùs sit circa operationes exteriores. 2 2. q. 58. 9. o.

22 Materia justitiæ non est ille ad quem est justitia; sed res quæ distribuuntur vel commutantur. 3ª. q. 85. 3 ad 1.

23 Eadem est materia remota justitiæ commutativæ, et justitiæ distributivæ, non autem materia propria. 2 2. q. 61. 3. o.

24 Justitia, quoad legem regulantem, est in ratione, vel in intellectu; sed quoad imperium quo opera regulantur secundùm legem, est in voluntate. 1ª. q. 21. 2 ad 1.

25 Justitia est in voluntate subjectivè. 1ª. q. 21. 1 ad 1. et 2 ad 1. et 1 2. q. 56. 6. c. et q. 57. 1. c. et q. 61. 2. c. et q. 66. 1. 4. c. et q. 85. 3. c. et 2 2. q. 55. 8. c. et q. 58. 4. o. et 5 ad 2. et 8 ad 1. et 9. 12. c. et q. 100. 1 ad 2. et 3ª. q. 85. 4. c.

26 Omnes partes justitiæ, et omnia opposita earum, sunt subjectivè in voluntate. 2 2. q. 100. 1 ad 2.

27 Justitia, per redundantiam, est in qualibet potentia animæ imperando, non autem essentialiter. 2 2. q. 58. 8 ad 1.

28 Justitia et charitas sunt essentialiter in beatis, non autem patientia; sed tantùm secundùm fructum. 2 2. q. 136. 1 ad 1.

29 Reddere unicuique quod suum est, est proprius actus justitiæ, nec convenit alii virtuti, nisi inquantum conjungitur justitiæ. 1ª q. 21. 1. c. et 2 2. q. 58. 11. o. et q. 66. 3. 5. c. et q. 101. 3. c.

30 Facere bonum et declinare à malo, sunt quasi partes integrales justitiæ particularis, generalis, et legalis, sed diversimodè. 2 2. q. 79. 1. o.

31 Actus omnium virtutum pertinent ad justitiam legalem, inquantum ordinat eos ad bonum commune. 1 2. q. 61. 5 ad 4. et 2 2. q. 58. 5. c. et q. 102. 1 ad 3.

32 Usus rectæ rationis maximè apparet in justitia; et usus indebitus, in vitiis oppositis justitiæ. 2 2. q. 55. 8. c.

33 Dare inæqualia æqualibus ex debito, est contra justitiam, non autem dare sine debito ex liberalitate. 1ª. q. 65. 2 ad 3.

34 Sola justitia inter alias virtutes importat rationem debiti. 1 2. q. 99. 5 ad 1.

35 Virtus existens ad alterum dupliciter deficit à ratione justitiæ, scilicet, deficiendo à ratione debiti, vel à ratione æqualis. 2 2. q. 80. c.

36 Modestia circa res exteriores attendit solùm moderationem; justitia verò attendit debitum. 2 2. q. 143 ad 3.

37 Pietas est ad patriam, ut ad principium nostri; justitia verò legalis respicit bonum patriæ, secundùm quòd est bonum commune, ideò justitia legalis magis habet quòd sit virtus generalis, quàm pietas. 2 2. q. 101. 3 ad 3.

38 Justitia legalis movet per imperium ad suum finem omnes alias virtutes morales. 2 2. q. 58. 6. c.

39 Justitia attendit debitum unius hominis ad alium, cæteræ verò virtutes attendunt debitum inferiorum virium ad rationem. 1 2. q. 100. 2 ad 2. et 2 2. q. 67. 1. c.

40 Justitia est circa operationes ad alterum, sub ratione debiti legalis; amicitia verò, sub ratione debiti moralis, vel beneficii gratuiti. 2 2. q. 23. 3 ad 2.

41 Justitia post prudentiam nobilior est omni aliâ virtute morali: deinde fortitudo, et post has temperantia. 1 2. q. 66. 1. c. et 4. o. et q. 68. 7. c. et 2 2. q. 58. 12. o. et q. 123. 12. o. et q. 141. 8. o. et q. 181. 1 ad 1.

42 Justitia et fortitudo sunt simpliciter digniores temperantiâ, quia de meliori bono sunt, scilicet, communiori, sed est e converso secundùm quid, quia temperantia est circa difficilius, et frequentius. 2 2. q. 141. 8. o. et q. 142. 3 ad 1.

43 Justitia et temperantia nunquam sumuntur in malo ut prudentia, quia important æqualitatem, et concupiscentiarum refrenationem, ex quibus laus est virtutis. 2 2. q. 55. 1 ad 1.

44 Originalis justitia erat ex hoc, quòd corpus subjiciebatur animæ; et potentiæ inferiores subjiciebantur rationi, et ratio subjiciebatur Deo. 1ª. q. 94. 1. c. et 2. 4. c. et q. 95. 1. 3. c. et q. 96. 1. c. et 1 2. q. 81. 5 ad 2. et q. 82. 3. c. et q. 85. 3. 5. c. et q. 89. 3. c. et 2 2. q. 61. 2. c. et q. 163. c. et q. 164. 1. c. et 3ª. q. 27. 3. c.

45 Originalis justitia erat justitia naturalis, non quasi causata ex principiis naturæ, sed quasi propaganda cum natura. 1ª. q. 100. 1. c. ad 3. et 1 2. q. 81. 2. c.

46 Rectitudo voluntatis est quasi formale, in originali justitia; rectitudo autem aliarum potentiarum, est quasi materiale ejus. 1ª. q. 95. 1 ad 3.

47 Originalis justitia non poterat esse sine gratia gratum faciente. 1ª. q. 95. 1. o. et q. 100. 1 ad 2.

48 Originalis justitia priùs erat in essentia animæ quàm in potentiis ejus. 1 2. q. 83. 2 ad 2.

49 Et prius erat in voluntate quàm in aliqua alia potentia. 1 2. q. 82. 3. c.

50 Justitia distributiva est in Deo, non autem justitia commutativa. 1ª. q. 21. 1. o.

51 Justitia Dei est veritas. 1ª. q. 22. 2. o.

52 Justitia Dei duplex, s. condecentia bonitatis ejus, et retributio pro meritis. 1ª. q. 21. 1 ad 3.

53 Justitia Dei præsupponit rationem bonitatis ejus, et dicit specialem actum communicationis, non autem bonitas ejus, nisi in generali, sed dicit perfectionem naturæ ejus. 1ª. q. 21. 1 ad 4.

54 Totus ordo justitiæ Dei reducitur generaliter ad voluntatem Dei. 3ª. q. 46. 2 ad 3.

55 Ordo universi demonstrat justitiam Dei, sicut ordo cujuslibet multitudinis demonstrat justitiam sui gubernantis. 1ª. q. 21. 1. c.

56 Deus potest agere præter justitiam, scilicet præmiando ultra meritum, et puniendo circa condignum, sed non potest agere contra justitiam, de potentia ordinaria. 1 2. q. 112. 1. 3 ad

L

hoc Christo reservabatur. 1 2. q. 98. 1. o. et q. 99. 2 ad 3. et q. 100. 12. o.

71 Finis veteris legis erat justificatio hominum, quam tamen efficere non poterat, sed eam figurabat factis ceremonialibus, et promittebat verbis. 1 2. q. 107. 2. c.

72 Lex vetus secundùm sensum exteriorem promittebat tantùm temporalia; sed secundùm sensum spiritualem promittebat spiritualia et vitam æternam. 1 2. q. 114. 10 ad 1.

73 Lex vetus occidebat, non quidem effectivè, sed occasione acceptâ, non autem datâ. 1 2. q. 98. 1 ad 2. 2 ad 3.

74 Lex vetus induxit pœnam servitutis, in casu duplici tantùm, scilicet servitutem perpetuam in servo nolente ingredi, et temporalem, in fure non valente solvere. 1 2. q. 105. 2 ad 10.

75 Lex vetus bene statuit de loco judicii, de judicibus, et testibus. 1 2. q. 105. 2. c. ad 7 et ad 8.

76 Lex vetus data fuit solis Judæis, non quidem propter merita eorum, sed propter promissiones Dei de Christo. 1 2. q. 98. 4. o. et 5. c.

77 Lex vetus data fuit duris in flagellum, proficientibus in pædagogum, perfectis autem in signum et solatium. 1 2. q. 101. 1. 3. c.

78 Gentiles non obligabantur ad legem veterem, quoad ceremonialia, vel judicialia; sed ad præcepta naturæ secundùm se, non autem ex lege veteri. 1 2. q. 98. 5. o. et 2 2. q. 85. 4 ad 1.

79 Lex vetus neminem excludit à cultu Dei, sed tantùm à civilitate. 1 2. q. 105. 3 ad 1 et ad 2.

80 Lex vetus ordinabat ad Christum, perhibendo testimonium, et disponendo ad eum. 1 2. q. 98. 2. c. et q. 99. 6. c.

81 Status veteris legis institutus fuit ad figurandum mysterium Christi. 1 2. q. 102. 4. c.

82 Status veteris legis non fuit immutatus ante Christum, quoad impletionem, sed quoad conditionem populi. 1 2. q. 102. 4 ad 2.

83 Christus implevit legem veterem opere et doctrinâ tripliciter, scilicet, exponendo, dando modum melius observandi, et superaddendo. 1 2. q. 107. 2. o. et 4 ad 3.

84 Christus in omnibus conversatus est secundùm præcepta veteris legis. 3ª. q. 37. o. et q. 40. 4. o. et q. 47. 2 ad 1.

85 Lex vetus dabatur populo adhuc imperfecto, in comparatione ad perfectionem quæ erat futura per Christum. 1 2. q. 99. 6. c.

86 Lex nova continetur in lege veteri virtualiter, ut perfectum in imperfecto, et implicitè; non autem explicitè et in actu. 1 2. q. 107. 3. o.

87 Lex vetus assimilatur puero, ut imperfecta; nova autem assimilatur viro, ut perfecta. 1 2. q. 91. 5. c. ad 1. et q. 98. 1. o. et 2 ad 1 et ad 2. et q. 99. 6. c. et q. 106. 3. c. et q. 107. 1. c. ad 2. et 2. 3. 4. c. et 2 2. q. 1. 7 ad 2.

88 Lex nova implet legem veterem, exhibendo quod lex vetus promittebat et figurabat, sed evacuat eam quoad ceremonialia. 1 2. q. 107. 2. o. et 2 2. q. 104. 6 ad 2.

89 Lex nova dicitur gratia fidei, quia principaliter est ad gratiam, secundariò autem est ad ceremonialia et sacramentalia. Lex vetus autem e converso. 1 2. q. 107. 1 ad 3. et q. 108. 1. o.

90 Lex vetus est via ad legem novam, sicut lex nova ad cœlestem Ecclesiam, seu ad cœlestem hierarchiam. 1 2. q. 101. 2. c. et q. 106. 4 ad 1. et 3ª. q. 61. 4 ad 1.

91 Utraque lex fuit ab uno Deo, sed lex vetus in lapidibus, nova verò in corde. 1 2. q. 98. 2. 3. o. et q. 106. 2 ad 3. et 4 ad 3. et q. 107. 1. c. fi.

92 Lex vetus cohibebat manum, id est, actus exteriores, per pœnas temporales, non autem animum, id est, actus interiores; nova auten cohibet utrumque, per æterna. 1 2. q. 107. 1 ad 2.

93 Lex nova principaliter promittit spiritualia, et ordinat actus etiam interiores, et ex amore; ideò perfectior est lege veteri quæ habet opposita. 1 2. q. 91. 5. o. et q. 99. 6. o. et q. 107. 1 ad 2. et q. 108. 1. o. et 2 2. q. 93. 2 ad 3. et q. 144. 1 ad 1.

94 Lex vetus est gravior lege novâ quoad ceremonialia, et quoad dispositionem subditorum, sed quoad actus virtutum, est e converso. 1 2. q. 107. 4 o.

95 Lex nova addit consilia super præcepta, non autem lex vetus. 1 2. q. 108. 4. o.

96 Lex nova dicitur lex veritatis, lex vetus autem dicitur lex umbræ, vel lex figuræ. 1 2. q. 107. 2. c.

97 In lege nova dantur præcepta fortitudinis, ad pugnandum spiritualiter, et ad patientiam temporalium malorum; non autem ad pugnam corporalem sicut in lege veteri. 2 2. q. 140. 1 ad 1.

98 Lex nova nihil instituit ad cognoscendum futura, sicut lex vetus, quia terrena sunt; fuerunt tamen in Novo Testamento etiam aliqui, prophetiæ spiritum habentes, qui multa de futuris eventibus prædixerunt. 2 2. q. 95. 2 ad 3.

99 Lex nova nihil determinat circa ceremonialia vel judicialia, nec præcipit alia moralia quàm lex vetus. 1 2. q. 108. 2. o. et 3 ad 2 et ad 3.

100 Lex nova principaliter est gratia Spiritûs sancti, secundariò autem est circa quædam disponentia ad gratiam, et ad usum ejus: ideò principaliter est indita, et secundariò scripta. 1 2. q. 106. 1. o. et 2. 3. c. et q. 107. 1 ad 2 et ad 3 et q. 108. 1. c. ad 1.

101 In lege nova nihil continetur, nisi pertinens ad gratiam Spiritûs sancti, vel disponens intellectum per fidem et affectum, vel ad usum gratiæ. 1 2. q. 106. 1 ad 1.

102 Lex nova est lex gratiæ, et pietatis. 1 2. q. 106. 3. c. fi.

103 Lex nova dicitur lex libertatis, quia non præcipit actus exteriores nisi sacramentorum, vel habentes necessitatem ad gratiam, nec prohibet, nisi contraria gratiæ. 1 2. q. 108. 1. 2. o. et 4. c.

104 Lex nova bene ordinat omnes actus interiores hominis ad se, ad proximum, et ad Deum. 1 2. q. 108. 3. o.

105 Nullus status potest esse perfectior statu novæ legis, quia lex nova immediatè introducit ad ultimum finem. 1 2. q. 106. 4. c. et q. 108. 4. o.

106 Lex nova non debuit dari à principio mundi, triplici ratione: prima, scilicet quia lex nova principaliter est gratia Spiritûs sancti, quæ

abundanter dari non debuit, antequam impedimentum peccati ab humano genere tolleretur consummatâ redemptione per Christum; secunda potest assignari ex perfectione legis novæ: non enim aliquid ad perfectum adducitur statim à principio, sed quodam temporali successionis ordine, sicut aliquis priùs fit puer, et postmodum vir; tertia sumitur ex hoc quòd lex nova est lex gratiæ; et ideò primò oportuit, quòd homo relinqueretur sibi in statu veteris legis, ut in peccatum cadendo suam infirmitatem cognoscens, recognosceret se gratiâ indigere. 1 2. q. 91. 5 ad 2. et q. 106. 3. o.

107 Lex nova proponitur in omni loco, non autem in omni tempore, quia tempus variat statum, non autem locus. 1 2. q. 106. 3 ad 2.

108 Lex nova durabit usque ad finem mundi. 1 2. q. 106. 4. o.

109. Leges humanæ sunt necessariæ, ad pacem hominum, et ad virtutes, propter malos, quia non sufficit eis paterna monitio. 1 2. q. 91. 3. o. et q. 95. 1. o.

110 Melius est, secundùm Philosophum, omnia determinari per leges, quantùm possibile est, quàm relinquere arbitrio judicum, triplici ratione. Primò, scilicet quia facilius est invenire paucos sapientes, qui sufficiant ad rectas leges ponendas, quàm multos qui requirerentur, ad rectè judicandum de singulis; secundò quia illi qui leges ponunt, ex multo tempore considerant quid lege ferendum sit; sed judicia de singularibus factis fiunt ex casibus subitò exortis: faciliùs autem ex multis consideratis potest homo videre quid rectum sit, quàm solùm ex aliquo uno facto; tertiò quia legislatores judicant in universali et de futuris; sed homines judiciis præsidentes, judicant de præsentibus, ad quæ afficiuntur amore vel odio, aut aliquâ cupiditate; et sic eorum depravatur judicium. 1 2. q. 95. 1 ad 2.

111 Quia ergo justitia animata judicis non invenitur in multis, et quia flexibilis est, ideò necessarium fuit, in quibuscumque est possibile legem determinare quid judicandum sit, ut paucissima arbitrio hominum committerentur. 1 2. q. 95. 1 ad 2. fi.

112 Quædam singularia quæ non possunt lege comprehendi, necesse est committere judicibus, putà de eo quod est factum esse, vel non esse, et de aliis hujusmodi. 1 2. q. 95. 1 ad 3.

113 Lex humana est dispositio particularis, inventa per rationem humanam, ex principiis communibus legis naturalis. 1 2. q. 91. 3. o. et 4 c. et q. 95. 2. o. et 3. 4. c.

114 Lex humana est mensura mensurata à lege divina, et à lege naturali cujus finis est utilitas hominum. 1 2. q. 19. 4. c. et q. 95. 3. o.

115 Leges humanæ in communi habent rationem, non autem quoad aliquas particulares conditiones, sed ex arbitrio instituentium. 1 2. q. 95. 2 ad 4. et q. 102. 2 ad 3.

116 Leges humanæ non possunt habere illam infallibilitatem, quam habent conclusiones demonstrativæ scientiarum. 1 2. q. 91. 3 ad 3. et 4. c. et q. 96. 1 ad 3. et q. 105. 2 ad 8. et 2 2. q. 120. 1. c.

117 Nulla lex humana habet vim legis, nisi inquantum à lege naturæ derivatur. 1 2. q. 95. 2. o.

118 Leges scribuntur ad declarationem juris naturalis et juris positivi, ideò continent utrumque, et instituunt jus positivum, dantes ei robur auctoritatis, non autem juri naturali, sed hoc habet ex natura. 2 2. q. 60. 5. c. ad 1.

119 Lex humana quadrupliciter dividitur, secundùm quatuor quæ sunt de ratione ejus, scilicet quòd sit à lege naturæ, ad bonum commune, à persona publica, et sit regula actuum humanorum. 1 2. q. 95. 4. o.

120 Nullus potest condere legem, nisi communitas vel persona publica, id est gerens vices ejus. 1 2. q. 90. 3. o. et q. 92. 2 ad 2. et q. 95. 4. c. et q. 96. 1. 4. c. et q. 97. 3 ad 3. et q. 98. 3 ad 3. et 2 2. q. 50. 1 ad 3. et q. 57. 2. c. et q. 60. 6. c. et q. 67. 1. c.

121 Lex humana debet dari in communi. 1 2. q. 96. 1. o. et q. 98. 6 ad 2. et 2 2. q. 147. 3. 4. c.

122 Lex humana datur de aliquo, secundùm illud quod frequentiùs accidit. 1 2. q. 84. 1 ad 3. et q. 96. 1 ad 3. et 6. c. ad 3. et q. 102. 6 ad 3. et 2 2. q. 88. 9. 10. c. et q. 120. 1. c. et q. 147. 4. c. et q. 152. 2 ad 3. et q. 154. 2. c. fi. et q. 160. 3. c.

123 Lex humana non attendit intensionem observantis, sed actum ejus. 1 2. q. 100. 9. o.

124 Lex humana debet esse honesta, justa, possibilis secundùm naturam, secundùm consuetudinem patriæ, loci, et temporis, necessaria, pro communi utilitate, et clara. 1 2. q. 95. 3. o.

125 Lex est justa, vel injusta tripliciter, scilicet ex fine, ex agente per auctoritatem, et ex forma, id est secundùm æqualitatem proportionis. 1 2. q. 96. 4. c.

126 Lex humana præcipit aliquos actus cujuscumque virtutis, ut ordinabiles ad bonum commune, non autem omnes; similiter aliquos actus cujuscumque vitii prohibet, non autem omnes. 1 2. q. 93. 3 ad 3. et q. 96. 2. 3. o. et q. 100. 2. c.

127 Leges humanæ ordinantur ad aliqua mundana bona, secundùm quorum conditionem dantur præcepta fortitudinis. 2 2. q. 140. 1. c.

128 Lex humana non debet servari quando est in damnum, sed recurrendum est ad principem, si periculum non sit in mora. 1 2. q. 96. 6. o. et q. 97. 3 ad 1. et 2 2. q. 60. 5 ad 2 et ad 3. et q. 147. 4. c.

129 Lex humana justa obligat in foro conscientiæ, non autem lex injusta, nisi propter scandalum vitandum in iis quæ non sunt contra Deum. 1 2. q. 96. 4. o. et 2 2. q. 12. 2 ad 1. et q. 60. 5 ad 1.

130 Omnes subditi alicujus potestatis subduntur legibus ejus, vel coactè, ut mali, vel spontè, ut boni. 1 2. q. 96. 5. o.

131 Princeps subditur legi suæ, quoad judicium Dei, et sponte, quoad vim directivam, non autem coactè. 1 2. q. 96. 5 ad 3.

132 Nullus subditur legi inferioris, contra superiorem. 1 2. q. 96. 5. c. ad 2.

133 Lex humana potest justè mutari dupliciter, scilicet ex defectu legislatoris, vel ex mutatione

discordiam contrariam charitati; secundum contrariatur amicitiæ vel affabilitati, non autem mansuetudini vel temperantiæ, licèt oriatur aliquando ex ira, vel concupiscentia generali, et ex multis aliis. 2 2. q. 116. 1. o.

Figuræ litterarum, quibus tria et sex repræsentant Græci, satis sunt propinquæ apud eos. 3ª. q. 46. 9 ad 2. fi.

1 LOCA. Inter quælibet duo loca, sunt infinita loca, tam divisibilia, quàm indivisibilia. 1ª. q. 53. 2. c.

2 Respectus et inclinatio, et ordo corporis gravis ad locum medium, est relatio realis. 1ª. q. 28. 1. c.

3 Esse in loco dicitur dupliciter, s. sicut esse in aliqua re, vel esse sicut locatum in loco. 1ª. q. 8. 2. c.

4 Esse in loco contingit dupliciter, s. circumscriptivè et diffinitivè. 1ª. q. 52. 1. o.

5 Quod est in aliquo loco totum, totalitate essentiæ, potest simul esse extra; non autem totalitate quantitatis. 1ª. q. 8. 2 ad 3.

6 Incorporalia sunt in loco. 1ª. q. 8. 2 ad 1 et ad 2.

7 Deus non est in loco circumscriptivè neque diffinitivè, quia est ubique. 1ª. q. 52. 2. c. fi. et 3ª. q. 52. 3 ad 3.

8 Deus dicitur esse in loco metaphoricè, quia replet locum causalitate effectuum, non autem distantia dimensionum. 1ª. q. 8. 2. c.

9 Deus est in loco, non quidem ut quid mensuratum loco, sed ut dans virtutem loco, locandi et continendi. 1ª. q. 8. 2. c.

1 LONGANIMITAS est virtus, quâ habetur animus tendendi in aliquid distans in longinquum, et convenit dupliciter cum patientia, sed magis cum magnanimitate, s. primò quidem, quia, patientia sicut et fortitudo, sustinet aliqua mala, propter aliquod bonum; quòd si ex propinquo expectetur, facilius est sustinere; si autem in longinquum differatur, difficilis est expectatio; secundò quia hoc ipsum quod est differri bonum speratum, natum est causare tristitiam; et sic secundùm quòd sub eadem ratione mali contristantis, potest comprehendi et dilatio boni sperati, quæ pertinent ad longanimitatem, et labor quem homo sustinet in continuata executione boni operis, quod pertinet ad constantiam, tam longanimitas quàm etiam constantia sub patientia comprehenduntur. 1 2. q. 70. 3. c. et 2 2. q. 17. 5 ad 3. et q. 136. 5. o.

2 Longanimitas magis respicit spem quàm timorem, vel audaciam, vel tristitiam, sicut etiam magnanimitas. 2 2. q. 136. 5. o.

1 IN diversis linguis, sunt diversi modi loquendi. 1ª. q. 39. 3 ad 2.

2 Deus loquitur angelis vel hominibus, ostendendo aliquid; et fortassis Deus primis hominibus antea loquebatur, sicut cùm angelis loquitur, ipsâ incommutabili veritate illustrans mentes eorum, et si non tantâ participatione divinæ essentiæ, quanta capiunt angeli, secundùm Augustinum. 1ª. q. 94. 1. c. fi.

3 Loqui videntur bruta, per illusionem Simonis Magi, vel operante dæmone, sicut et asina Balaam, per angelum. 2 2. q. 165 2 ad 4.

LOTH culpandus est secundùm Augustinum. non quantùm ille incestus, sed quantùm ebrietas meruit. 2 2. q. 165. 4. c. fi.

LOTIO pedum veteris Testamenti prætermittitur in novo Testamento, et retinetur lotio manuum, quia est in promptu, et idem significat, s. perfectam munditiam. 3ª. q. 83. 5 ad 1.

LUCIA verum dixit, quòd corpus non coinquinatur nisi de consensu mentis. 2 2. q. 64. 5 ad 1.

LUCIFER peccavit graviùs cæteris angelis, inquantum in eo minor flexibilitas fuit ad peccatum. 1ª. q. 63. 8 ad 3.

LUDICRA seu jocosa sunt dicta vel facta, in quibus non quæritur, nisi delectatio animalis. 2 2. q. 168. 2. c.

LUDIFICATIO dæmonum mutat homines in bestias, secundùm apparentiam tantùm, non autem secundùm rei veritatem. 1ª. q. 114. 4 ad 2. et 2 2. q. 165. 2 ad 4.

1 LUDUS est in remedium contra fatigationem animalem, dans animæ quietem, id est, delectationem. 1 2. q. 1. 6 ad 1. et 2 2. q. 168. 2. o.

2 Ambrosius reprobat omnes ludos in sacra Scriptura, non autem in aliis. 2 2. q. 168. 2 ad 1.

3 Ludus triplex, s. turpis, devotus, et recreativus. Primus debet vitari à quolibet; secundus est laudabilis; tertius debet sumi, sed temperatius à pœnitente. 2 2. q. 168. 4 ad 1.

4 In ludis cavenda sunt tria, s. dicta et facta turpia et nociva, resolutio gravitatis, et indebitæ circumstantiæ. 2 2. q. 168. 2. o.

5 Ludere inordinatè ratione recreationis opponitur eutrapeliæ, sed pertinet ad mollitiem, ratione quietis. 2 2. q. 138. 1 ad 3.

6 Defectus ludi est peccatum, sed minus quàm excessus ejus. 2 2. q 168. 4. o.

7 Excessus ludi duplex, s. ratione turpitudinis vel nocumenti, et ratione indebitæ circumstantiæ: primus est peccatum mortale; secundus autem est peccatum veniale, nisi ponatur finis in hoc. 2 2. q. 168. 3. o.

8 Superfluitas ludi pertinet ad ineptam lætitiam, filiam gulæ. 2 2. q. 168. 3 ad 3.

9 Peccata ratione solius intentionis excusantur per ludum, non autem peccata ex sua specie; sed reddunt ludum obscœnum et flagitiosum. 2 2. q. 168. 3 ad 1.

1 LUMEN dupliciter potest inesse alicui, scilicet vel per modum formæ permanentis, vel per modum passionis transeuntis. 2 2. q. 171. 2 c. et q. 175. 3 ad 2.

2 Majus lumen offuscat minus lumen, s. alterius illuminantis; non autem minus lumen illuminati; sed perficit ipsum. 3ª. q. 5. 4 ad 2. et q. 9. 1 ad 2.

3 Lumen naturale intellectûs nihil aliud est quàm manifestatio veritatis. 1ª. q. 67. 1. c. et q. 106. 1. c.

4 In homine est triplex lumen quo non participant bruta, s. lumen naturæ, gratiæ et gloriæ. 1ª. q. 106. 1 ad 2.

5 Lumen naturale intellectûs confortatur per infusionem luminis gratuiti. 1ª. q. 12. 13. c.

6 Lumen supernaturale intellectûs, id est, intellectûs qui ponitur donum Spiritûs sancti.

cætera vitia resistendo. 1 2. q. 35. 6 ad 3. et q. 74. 3 ad 2.

M

MACERATIO propriè corporis non est accepta Deo, nisi discreta, ut concupiscentia refrenetur, et natura non nimis gravetur. 2 2. q. 88. 2 ad 3. et q. 147. 1 ad 2. et q. 188. 6 ad 3.

1 MACULA in corpore, et macula in anima, contingit dupliciter, s. privatione decoris per peccatum mortale, et ex superinductione, per peccatum veniale. 3ª q. 87. 2 ad 3.

2 Macula peccati est defectus nitoris animæ, s. luminis divini, et rationis, et gratiæ, ex inordinato amore temporalium. 1 2. q. 86. o. et q. 89. 1. o. et 2 2. q. 87. 6. c.

3 Macula non dicit aliquid positivum in anima, nec privationem tantùm, sed in respectu ad suam causam, s. ad peccatum : ideò diversorum peccatorum sunt diversæ maculæ. 1 2. q. 86. 1 ad 3. et 3ª. q. 88. 1. c.

4 Macula peccati nihil aliud est quàm privatio gratiæ. 1 2. q. 109. 7. c.

5 Actus peccati facit distantiam à Deo quam sequitur macula. 1 2. q. 86. 2 ad 3. et 6. c.

6 Cessante maculâ peccati, remanet reatus. 1 2. q. 87. 6. o.

7 Remisso peccato quantùm ad maculam, semper remittitur pœna æterna, non autem pœna temporalis. 1 2. q. 87. 6. c.

8 Macula peccati manet transeunte actu peccati. 1 2. q. 86. 2. o. et q. 87. 6. c. ad 1.

1 MAGI adorantes Christum, secundùm Augustinum, fuerunt malefici ; sed secundùm alios fuerunt sapientes, astrologi, et potentes. 3ª. q. 36. 3. c. ad 2. et 5. c.

2 Magi moti sunt ex Scriptura Seth, ad sequendum stellam, vel ex prophetia Balaam, vel ducti ab angelis, vel inspirati à Deo. 3ª. q. 36. 5 ad 4.

3 Magi, secundùm Augustinum, venerunt de remotissimis partibus orientis, per biennium ; secundùm verò alios, venerunt in diebus tredecim ; secundùm alios autem, venerunt de prope. 3ª. q. 36. 3 ad 3. et 5 ad 4. et 6. c. ad 3.

4 Magi venerunt ad Christum, tanquam primitiæ gentium, docti à Spiritu sancto, offerentes munera congrua dignitati Christi. 3ª. q. 36. 3 ad 1. et 8. o.

5 Magi amiserunt stellam quadruplici ratione, s. propter Judæorum confusionem, propter magorum instructionem, propter instructionem nostram dupliciter : primò quia qui humanum auxilium quærunt, deseruntur ab auxilio divino ; secundò instruimur quantùm ad hoc, quia qui fideles sumus, non debemus quærere signa, sed debemus esse contenti doctrinis prophetarum, quia signa data sunt infidelibus. 3ª. q. 36. 8 ad 3.

6 Herodes post duos annos, à recessu magorum, occidit pueros, quia accusatus ivit Romam ; vel territus aliquo periculo, vel credens magos confusos. 3ª. q. 36. 6 ad 3.

7 Substantia non dicitur magis et minus, sic quod participetur quandoque cum magis et minus in eadem specie ; licèt una substantia sit perfectior aliâ. 1ª. q. 93. 3 ad 3. et 1 2. q 52. 1. c. co. 2.

MAGISTER sententiarum non est authenticus : ideò in multis non tenetur. 1ª. q. 94. 4 ad 2. et 2 2. q. 23. 2. o.

1 MAGNANIMITAS importat extensionem animi, vel ad magna absolutè, vel secundùm proportionem. 2 2. q. 129. 1. c. et q. 136. 5. c.

2 Magnanimitas est virtus, quia tendit ad maxima, secundùm rectam rationem. 2 2. q. 129. 3. o. et q. 130. 2. c.

3 Magnanimitas est circa spem et desperationem. 1 2. q. 60. 4. c. fi.

4 Magnanimitas principaliter est circa honores, sed mediatè ; immediatè verò, est circa spem. 2 2. q. 129. 1. o. et 4. 8. c. et q. 128. c. et q. 131. 2. c. et q. 132. 2. c.

5 Propria materia ejus est honor magnus, mediocris autem est materia cujusdam virtutis innominatæ. 1 2. q. 60. 5. c. et 2 2. q. 129. 2. o. et 4 ad 1. et q. 130. 2 ad 2.

6 Magnanimitas est circa gloriam, quia moderatè utitur gloriâ, sicut et honore. 2 2. q. 132. 2. c.

7 Magnanimitas ad duo respicit, s. ad honorem, sicut ad materiam, et ad opus magnum, sicut ad finem. 2 2. q. 129. 8. c. et q. 131. 2 ad 1.

8 Ratione primi opponitur ei secundùm excessum ambitio, et ratione secundi præsumptio. 2 2. q. 131. 2 ad 1 et ad 2.

9 Ea quæ opponuntur aliis virtutibus opponuntur etiam magnanimitati, secundùm quòd parva pro magnis habentur. 2 2. q. 132. 2 ad 1.

10 Magnanimitas est in irascibili subjectivè. 1 2. q. 60. 5. c. et 2 2. q. 129. 1 ad 1. et q. 134. 4 ad 1.

11 Magnanimus non quærit honorem tanquam finem, quia hoc reputat parum, sed quærit fieri dignus honore. 2 2. q. 129. 1 ad 3. et 2 ad 3. et q. 131. 1 ad 2.

12 Magnanimus bene utitur magnis et parvis honoribus, quia non extollitur nec frangitur oppositis, sed contemnit. 2 2. q. 129. 2 ad 3.

13 Magnanimus contemnit bona exteriora, ideò non gaudet si acquirat ea, nec tristatur, si perdat ea. 2 2. q. 129. 8 ad 2. et ad 3. et q. 132. 2 ad 1 et ad 2 et ad 3.

14 Magnanimus non est contentiosus, quia nihil extrinsecum æstimat magnum. 2 2. q. 129. 1. 3 ad 3. et q. 132. 2 ad 3.

15 Magnanimus non amat pericula, nec timet ea ; sed promptissimè se exponit periculis magnis. 2 2. q. 129. 5 ad 2.

16 Magnanimus nullo indiget, s. modo humano, non autem simpliciter. 2 2. q. 129. 6 ad 1.

17 Magnanimus habet vocem gravem, locutionem stabilem : quia non de omnibus facilè contendit aut loquitur, sed de magnis. Non est memor beneficiorum, quia non delectatur in hoc, nisi ut majora compenset. Est tardus et otiosus, quia non vilibus, sed magnis intendit. Utitur ironiâ, non quæ opponitur veritati, sed quia non omnibus animi magnitudinem ostendit. Cum aliis non potest convivere, sed cum amicis tantùm, et magnis. Habet infructuosa, quia magis honesta quærit quàm utilia. 2 2. q. 47. 9 ad 3. et q. 129. 3 ad 3 et ad 5.

18 Nullus potest esse magnanimus, nisi vir-

4 Quicquid acceptum à parentibus fuit in Maria, fuit pars ejus actu; ideò non fuit in Christo. 3ª. q. 31. 6. c.

5 Maria in ventre matris suæ non habuit usum liberi arbitrii, quia hoc est privilegium Christi. 3ª. q. 27. 3. c.

6 Maria habuit tantam claritatem in facie, quòd Joseph non cognoscebat eam sensibiliter. 3ª. q. 28. 3 ad 3.

7 Maria fuit sanctificata, priusquam nata ex utero. 3ª. q. 27. 1. o. et 2 ad 2.

8 Maria non potuit sanctificari in parentibus, nec in conceptione ejus, nec ante infusionem animæ rationalis. 3ª. q. 27. 1 ad 1. et 2. o.

9 Maria fuit bis sanctificata, s. in utero matris, et quando concepit Christum; in prima fomes fuit ligatus, in secunda verò totaliter ablatus. 3ª q. 27. 3. o. et 4 ad 1. et 5 ad 2.

10 Major sanctificatio fuit in Maria quàm in Joanne Baptista, et major in eo quam in Jeremia. 3ª. q. 27. 6 ad 1.

11 Maria super omnes post Christum habuit plenitudinem gratiæ. 3ª. q. 7. 20 ad 1. et q. 27. 1. c. et 5. o.

12 Maria habuit triplicem perfectionem gratiæ, s. in ejus sanctificatione, in conceptione Christi, et in ejus glorificatione; tertia est potior secundâ, et secunda quàm prima. 3ª. q. 27. 5 ad 2.

13 In prima perfectione gratiæ, Maria mundata fuit à culpa originali, in secunda à fomite, et in tertia ab omni miseria. 3ª. q. 27. 5 ad 2.

14 In prima adepta est gratiam inclinantem ad bonum; in secunda fuit confirmata in gratia, et adepta est gratiam consummatam et confirmantem eam in bono; et in tertia adepta est gratiam consummatam et perficientem eam in fruitione omnis boni. 3ª. q. 27. 5 ad 2.

15 Plenitudo gratiæ, et observatio consiliorum, inchoavit in beata Maria, sed primum fuit in ea perfectè, et secundum perfectè cœpit in Christo. 3ª. q. 28. 4 ad 2.

16 Maria est perfectè beata secundùm corpus, quia cum corpore assumpta est in cœlum. Credimus enim quòd post mortem resuscitata fuerit, et portata in cœlum. 3ª. q. 27. 1. c. et q. 83. 5 ad 8.

17 Maria habuit donum prophetiæ, sapientiæ, et miraculorum, sed non secundùm omnem usum. 3ª. q. 27. 5 ad 3.

18 Puritas Mariæ fuit maxima sub Deo. 1 2. q. 81. 5 ad 3. et 3ª. q. 27. 2 ad 2.

19 Maria meruit Christum portare, id est, meruit gradum puritatis et sanctitatis, quo congruè esset mater Dei, non autem incarnationem Dei. 3ª. q. 2. 11 ad 3.

20 Quamvis beata virgo Maria sit super omnes angelos exaltata, non tamen est exaltata usque ad æqualitatem Dei, vel ad unionem in persona; et ideò non dicitur sedere ad dexteram, sed astare à dextris, inquantum honor filii aliquo modo participativè, non plenariè redundat in ipsam inquantum mater Dei dicitur, sed non Deus. 1ª. q. 25. 6 ad 4. et 3ª. q. 25. 5. o.

21 Maria fuit verè mater Christi. 3ª. q. 35. 3. o.

22 Matrimonium verum fuit inter Mariam et Joseph, habuitque triplex bonum, et utramque perfectionem requisitam, præter coitum, et nuptiæ factæ sunt. 3ª. q. 20. 2. o. et 4. d. 30. q. 2. 2. o. et Opus. 60. co. 2. co. 3. et Matth. co. 20. fi.

23 Maria fuit expers maledictionis Evæ, quia peperit sine dolore, et non multiplicavit conceptus, nec fuit subjecta viro. 3ª. q. 30. 2 ad 2. et q. 35. 6 ad 1.

24 Angelus priùs apparuit Mariæ quàm Joseph. 3ª. q. 30. 2 ad 2.

25 Angelus excellentiùs apparuit Mariæ quàm Joseph. 3ª. q. 30. 3 ad 2.

26 Maria secundùm aliquos non fuit turbata in visione angeli, quia assueta erat visionibus angelorum; sed in sermone ejus, ex admiratione dictorum. 3ª. q. 13. 3 ad 3.

27 Non inconveniens est quòd angelus instrueret Mariam, quia Maria erat inferior eo secundùm statum, licèt esset e converso secundùm prædestinationem. 3ª. q. 30. 2 ad 1.

28 Maria est super omnes ordines angelorum. 3ª. q. 30. 2 ad 1.

29 Spiritus sanctus fecit duplicem purgationem in Maria, s. præparatoriam ad conceptionem Christi, colligens mentem ejus in unum; secundam verò à fomite, mediante conceptione Christi. 3ª. q. 27. 3 ad 3.

30 Purgatio prima non fuit ad removendum transfusionem peccati originalis, sed ut digna esset Christo. 1 2. q. 81. 5 ad 3.

31 Immunitas à peccato in Maria causabatur ex tribus, s. ex ligatione fomitis, gratiâ inclinante ad bonum, et providentiâ Dei. 3ª. q. 27. 3. c. fi. et 4 ad 1.

32 Maria voluit purgari post partum, non quidem propter aliquam immunditiam, sed propter humilitatem, et obedientiam, et ut approbaret legem, et vitaret calumniam. 3ª. q. 37. 4. o.

33 Emundatio et confirmatio Mariæ inchoata fuit in prima sanctificatione, sed in secunda consummata est in perfectione viæ. In assumptione verò ejus, perfectione gloriæ. 1ª. q. 100. 2. c. et 3ª. q. 27. 5 ad 2.

34 Maria sanctificata fuit in utero à peccato originali, quoad maculam et reatum personalem, non autem à reatu totius naturæ; ideò si ante passionem Christi fuisset defuncta, non intrasset paradisum, nec vidisset Deum per essentiam, sicut nec alii sancti. 3ª. q. 27. 1 ad 3.

35 Cùm beata virgo Maria credatur omninò fuisse immunis à fomitis inclinatione, propter ejus sanctificationem perfectam, non est pium ponere aliquam pugnam à carne fuisse in ea, cùm talis pugna non sit nisi ex fomitis inclinatione, nec tentatio quæ est à carne, sine peccato esse possit, ut patet per glosam; et quamvis non habuerit pugnam per tentationem quæ est à carne, habuit tamen pugnam per tentationem ab hoste, qui nec ipsum Christum reveritus est. 3ª. q. 15. 2 ad 3.

36 Fomes in Maria adeò debilitatus est, et extinctus, ut ad peccatum actuale nunquam inclinaretur. 3ª. q. 27. 3. c. et 4 ad 1. et 5 ad 2.

57 Maria per primam sanctificationem fuit semper immunis ab omni peccato actuali. 3ª. q. 27. 4. o. et 6 ad 1.

58 Tabernaculum veteris legis figurabat Mariam. 3ª. q. 27. 2. c.

59 Festo Neomeniæ succedit festum Mariæ, in qua primò apparuit illuminatio solis, id est Christi, per copiam gratiæ. 1 2. q. 103. 3 ad 4.

1 **MARTYRIUM** est actus virtutis quadruplicis, s. fortitudinis ut elicientis principaliter, patientiæ verò ut elicientis consequenter, sed charitatis ut imperantis, et fidei ut finis. 2 2. q. 124. 1. 2. o.

2 Martyrium est actus maximæ perfectionis, non quidem secundùm se, sed ut imperatur à charitate, et ut eam ostendit. 2 2. q. 124. 3. o. et q. 184. 5 ad 3.

3 Martyrium habet quòd sit meritorium ex charitate, sine qua nihil valet. 2 2. q. 124. 2 ad 2.

4 Mors est de ratione martyrii. 2 2. q. 124. 4. o.

5 Confessio cujuscumque alterius veritatis quàm fidei non est causa sufficiens ad martyrium ratione materiæ, sed tantùm ratione finis, referendo ad Christum. 2 2. q. 124. 5. c. ad 2.

6 Martyrium Joannis Baptistæ celebratur, licèt mortuus sit, non quidem pro fide, sed pro reprehensione adulterii. 2 2. q. 124. 5. c.

7 Moriens pro quocumque opere bono propter Deum, est martyr Dei, quia causa cujuscumque martyrii est veritas fidei, ut est operans. 2 2. q. 124. 5. c.

8 Vulneratus lethaliter, licèt supervivat, habebit aureolam martyrii, sicut sancta Lucia, similiter vulneratus non lethaliter, tamen moriens ex incuria non mortali, ut Marcellus papa, habebit aureolam martyrii; non autem si afflictio non continetur usque ad mortem, sicut de Sylvestro papa. 2 2. q. 124. 4 ad 4.

9 Martyrium est de præcepto, secundùm præparationem animi tantùm. 2 2. q. 124. 1 ad 3. et 3 ad 1.

10 Martyrium oblatum debet tolerari patienter, sed non debet quæri; quia non debet dari occasio agendi injustè. 1 2. q. 124. 1 ad 3.

11 Universalis absolutio fit in perceptione baptismi et in martyrio, propter quod dicitur quòd in martyrio omnia sacramenta baptismi complentur in virtute passionis Christi, s. quantùm ad plenam liberationem à culpa et à pœna. 3ª. q. 68. 2 ad 2. et q. 87. 1 ad 2.

Mas et fœmina in hominibus conjunguntur, on tantùm propter generationem, ut in brutis, sed etiam propter communicationem operum; ideò in solis hominibus, mas est principium fœminæ, et fœmina facta est ex masculo. 1ª. q. 92. o.

Masculinum genus et fœmininum absolutè prædicantur tantùm de supposito. 1ª. q. 31. 2 d 4.

Mater dicitur aliqua ex hoc quòd concepit et genuit. 3ª. q. 35. 3. 4. c.

1 **MATERIA** non semper fuit, licèt sit ingenerabilis et incorruptibilis. 1ª. q. 46. 1 ad 3.

2 Materia prima est maximè in potentia, et principium imperfectissimum, nec talis potentia materiæ, etiam dato quòd sit sua essentia, est potentia ad operationem, sed ad esse. 1ª. q. 4. 1. c.

3 Materia inquantum habet esse saltem in potentia, est similis Deo. 1ª. q. 14. 11 ad 3. et 12. c. fi.

4 Materia non potest esse in alio, cùm sit primum subjectum. 1ª. q. 3. 2 ad 3. et 3ª. q. 77. 2. c.

5 Materia prima est sua potentia passiva, sicut Deus est sua potentia activa. 1ª. q. 54. 3 ad 3. et q. 77. 1 ad 2. et q. 115. 1 ad 2.

6 In materia nulla est potentia activa. 3ª. q. 32. 4. c. ad 3.

7 Materia prima dicitur terra, quia est informis; dicitur aqua, quia est receptiva; dicitur abyssus, quia est turpis. 1ª q. 66. 1 ad 1.

8 Partes habent rationem materiæ, totum verò, rationem formæ. 1ª. q. 7. 3 ad 3. et q. 65. 2. c. et 3ª. q. 90. 1. c.

9 Unitas materiæ primæ est tantùm in iis quæ conveniunt in generatione et corruptione. 1ª. q. 66. 2. o.

10 Materia prima omnium rerum est una, unitate ordinis tantùm. 1ª. q. 66. 2 ad 1.

11 Omnium generabilium et corruptibilium est eadem materia. 1ª. q. 66. 2. c.

12 Materia duplex, scilicet naturalis et mathematica. 1ª. q. 85. 1 ad 2. et 3ª. q. 77. 2 ad 4.

13 Materia triplex, s. ex qua, in qua, et circa quam, et tantùm tertio modo coincidit cum fine. 1 2. q. 55. 4. c.

14 Duplex est conditio materiæ, scilicet conditio quæ eligitur ab agente, et quæ consequitur naturam materiæ. 1ª. q. 76 ad 1. 5. et q. 91. 3. c. et 1 2. q. 85. 6. c. et 2 2. q. 164. 1 ad 1.

15 Materia non est divisibilis nisi per quantitatem. 1ª. q. 50. 2. c. et q. 75. 7. c. et q. 76. 4 ad 4. et 3ª. q. 77. 2. c. fi.

16 Materia prima secundùm potentiam non est infinita simpliciter, quia se extendit solùm ad formas materiales. 1ª. q. 7. 2 ad 3.

17 Materia intelligibilis ponitur in diffinitione quantitatis, non autem materia sensibilis. 1ª. q. 85. 1 ad 2.

18 Materia et privatio distinguuntur realiter secundùm Aristotelem, non autem secundùm Platonem. 1ª. q. 5. 2 ad 1. et 3 ad 3.

19 Quæ non habent materiam, non habent causam sui esse, s. quæ transmutet de potentia ad actum, nec aliquam causam formalem. 1ª. q. 61. 1 ad 2. et q. 75. 5 ad 3.

Mathematica scientia non demonstrat per causam efficientem nec per causam finalem, licèt habeat eas, quia mathematica accipiuntur, ut abstracta secundùm rationem : cùm tamen non sint abstracta secundùm esse. Unicuique autem competit habere causam agentem, secundùm quòd habet esse, licèt igitur ea quæ sunt mathematica, habeant causam agentem, non tamen secundùm habitudinem quam habent ad causam agentem, cadunt sub consideratione mathematica,

56 Potest aliqua coactio et metus cadere in constantem virum. Suppl. q. 47. 2. o.

57 Consensus coactus ex metu cadente in constantem virum, matrimonium tollit. Suppl. q. 47. 3. c.

58 Consensus coactus ex parte cogentis matrimonium in totum tollit. Suppl. q. 47. 4. o.

59 Consensus ex conditione de præsenti non contraria matrimonio vel de futuro et necessaria, matrimonium non tollit. Suppl. q. 47. 5. c.

40 Cùm per matrimonium homo perpetuæ mancipetur servituti, non potest pater cogere ad matrimonium, quanquam illum ex aliqua rationabili causa ad ipsum possit inducere. Suppl. q. 47. 6. o.

41 Consensus matrimonium faciens non est consensus in carnalem copulam, sed in matrimonium in ordine ad carnalem copulam. Suppl. q. 48. 1. c.

42 Matrimonium ex consensu ob inhonestam causam verum matrimonium est, quanquam culpabilis sit hujusmodi consensus. Suppl. q. 48. 2. o.

43 Oportuit aliqua bona esse, quibus matrimonii honesta ratio appareret. Suppl. q. 49. 1. o.

44 Proles, fides ac sacramentum, prima et potiora sunt bona quibus matrimonii honesta ratio redditur. Suppl. q. 49. 2. c.

45 Principalius bonum matrimonii ut dignius, ipsum sacramentum est: Proles vero, i. prolis intentio maximè essentialis in ipso est, quam sequitur fides, id est, debitum servandæ fidei, deinde sequitur sacramentum. Suppl. q. 49. 3. o.

46 Quanquam minus honesta appareat matrimonii ratio, proles tamen ac fides et sacramentum ipsam maximè honestam reddunt. Suppl. q. 49. 4. c.

47 Actus matrimonialis semper culpabilis et peccatum est, nisi prolis intentio, ac mutua inter conjuges fides adsit. Suppl. q. 49. 5. o.

48 Cognoscens uxorem sola libidinis et delectationis causa, nullum aliud bonum matrimonii habitu vel actu intendens, mortaliter peccat. Suppl. q. 49. 6. c.

49 Aliqua expediens fuit esse impedimenta contrahendum matrimonium dirimentia, sed non contractum, ecclesiæ scilicet inhibitio ac feriarum tempus; et aliqua ipsum contractum et contrahendum, scilicet error, conditio, votum, cognatio, crimen, cultûs disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, affinitas, impotentia coeundi. Suppl. q. 50. 1. c.

50 Potest toties contrahi matrimonium, quoties alter conjugum mortuus est, moriente enim altero conjugum vinculum matrimoniale tollitur. Suppl. q. 63. 1. o.

51 Secundum matrimonium est sacramentum, cùm in eo reperiantur, quæ sunt de esse sacramenti, scilicet persona legitima, tanquam materia, et expressio consensus per verba de præsenti tanquam forma. Suppl. q. 63. 2. o.

MEDIATOR Dei et hominum est solus Christus principaliter, instrumentaliter autem sunt prophetæ, et sacerdotes utriusque Testamenti et angeli; non autem Spiritus sanctus, quia cùm sit per omnia Deo æqualis, non potest dici mediator inter Deum et homines: Christus autem etsi sit Deus, tamen est etiam homo. Nec dæmon, quia cùm sit immortalis et miser, non conjungere hominem Deo intendit, quod mediatoris est proprium, sed separare ab illo, et ad miseriam ducere. 3ª q. 26. 1. o.

1 MEDICINA duplex, s. removens morbum, et promovens ad perfectam sanitatem; prima convenit infirmis, secunda verò sanis. 3ª. q. 80. 4 ad 2.

2 Objectum artis medicinæ est sanitas, quia nihil considerat, nisi in ordine ad eam. 2 2. q. 1. 1. c.

3 Pro necessitate corporis licet uti pretiosis medicinaliter; sed in pertinentibus ad solam decentiam honestatis, debemus esse contenti simplicibus. 3ª. q. 51. 2 ad 3.

4 Quandoque medicina fortis, statim inducit sanitatem; sic et habitus corporales, possibile est causari ex uno actu, non autem habitus virtutum. 1 2. q. 51. 3. c. fi.

1 MEDICUS accipiens in curam, infirmitatem desperatam, nulli facit injuriam. 22. q. 71. 3 ad 1.

2 Sapiens medicus permittit minorem morbum, vel procurat, ut curet, vel vitet majorem. 1 2. q. 101. 3 ad 3. et 2 2. q. 64. 2. c. et q. 162. 6 ad 3.

3 Medicus tenetur gratis curare pauperes, quando nec per se, nec per alios magis conjunctos, nec per eos qui magis possent, valent curari. 2 2. q. 71. 1. o.

4 Medicus quâdam coactione utitur in freneticum, qui ejus curam non vult recipere; et huic similatur correctio prælatorum, quæ habet vim coactivam, non autem simpliciter correctio fraterna. 22. q. 33. 6 ad 1.

5 Medicus non tantò magis sanat, quantò majorem dat medicinam, sed quantò medicina est magis proportionata morbo; sic non oportet quòd religio tantò sit perfectior quantò majorem habet paupertatem; sed quantò ejus paupertas est magis proportionata fini communi et speciali. 2 2. q. 188. 7 ad 1.

1 MEDIUM et actio transiens est realiter medium inter agens et passum, non autem actio immanens, nisi secundùm modum significandi. 1ª. q. 54. 1 ad 3.

2 Inter habens et habitum, aliquando nihil est medium, aliquando tantùm relatio, et aliquando aliquid per modum actionis et passionis, non autem actio vel passio; et sic est speciale prædicamentum, s. prædicamentum habitûs. 1 2. q. 49. 1. c. ad 2.

3 Inter habitum et privationem quæ est in privari, et aliquid habitus relinquens, potest esse medium, circa proprium subjectum, sicut inter bonum et malum est actus indifferens, non autem inter habitum et privationem quæ est in privato esse, nihil relinquens de habitu. 1 2. q. 18. 8 ad 1.

4 Inter substantiam et accidens quintum prædicabile datur medium, non autem ut accidens dividitur contra substantiam. 1ª. q. 76. 4 ad 4. et q. 77. 1 ad 5.

alicui, ad vitandum immunditiam corporalem. 22. q. 110. 2. o.

5 Mendacium est peccatum mortale tantùm tripliciter, s. secundùm se, id est, quando est contra charitatem Dei vel proximi, ex intentione et ratione scandali. 2 2. q. 69. 1. 2. o. et q. 70. 4. c. et q. 110. 4. o.

6 Mendacium per se, directè et formaliter opponitur virtuti, quæ dicitur veritas. 2 2. q. 110. 1. o. et 2. c.

7 Dicens verum, credens se dicere falsum, dicit mendacium per se, et formaliter, non autem e converso, nisi per accidens et materialiter. 22. q. 110. 1. o.

8 Intendens significare falsum nutibus, mendacium dicit. 22. q. 110. 1 ad 2.

9 Mendacium verbo, vel facto vel nutibus, est æqualiter peccatum. 2 2. q. 111. 1. c. ad 4.

10 Nullus debet dicere mendacium, ut ipse vel alius evadat mortem, vel immunditiam corporalem. 22. q. 110. 3 ad 4. et q. 113. 1 ad 1.

11 Nec mendacium, nec aliquid quod ex genere suo non est peccatum mortale, est perfectis peccatum mortale, nisi sit contra eorum votum, vel ratione scandali 2 2. q. 69. 1. 2. o. et q. 70. 4. c. et q. 110. 4 ad 5.

12 Si res visa vel audita recitetur non eodem modo, nec eisdem verbis, non est mendacium (ut patet in Evangelio et in aliis Scripturis divinis, in quibus nihil est falsum). 2 2. q. 110. 3 ad 1.

13 Non servans promissum, propter superveniens impedimentum, vel re mutatâ, excusatur à mendacio, ut sanctus Paulus. 2 2. q. 110. 3 ad 5.

14 In sacra Scriptura aliqui laudantur dupliciter, s. ut exempla perfectæ virtutis, ut Abraham et Jacob; et propter indolem virtutis, ut Judith et obstetrices; primi excusantur à mendacio, quia figuraliter et propheticè locuti sunt; non autem secundi, licèt verum dixerint mysticè. 2 2. q. 110. 3 ad 3. et q. 111. 1 ad 1 et ad 2.

MENDICITAS duplex, s. contraria voluntati, et voluntaria; prima est occasio furti et perjurii, non autem secunda; ideò Christus elegit eam. 2 2. q. 187. 5. c. et 3ª. q. 40. 3 ad 1.

1 MENS dicitur à metiendo, vel à meminendo. 1ª. q. 79. 9 ad 4.

2 Mens dicitur tripliciter, scilicet natura intellectiva, intellectus et memoria. 1ª. q. 79. 1 ad 1.

3 Aliquid inhærens menti rationali, est majus eâ secundùm quid, non autem simpliciter, sed nihil subsistens præter Deum, est majus eâ. 1ª. q. 16. 6 ad 1.

1 MENSTRUUS sanguis est in fœminis, loco seminis, et est propria materia corporis Christi et aliorum, non autem semen fœminæ. 3ª. q. 31. 5. o. et 6 ad 3. et q. 33. 3 ad 3.

2 Menstruum non est sanguis primò generatus ex cibis, sed est residuum ejus quod ab ultima digestione nutritiva ministrat generativæ. 3ª. q. 31. 5. c.

3 Menstruum est potentiâ totum, secundùm potentiam passivam; sicut semen viri est potentiâ totum, secundùm potentiam activam. 3ª. q. 31. 5 ad 1. et 6. c.

1 MENSURA duplex, s. æquiparata mensurato per replicationem, et ratio cognoscendi ipsum. 1ª. q. 3. 5 ad 2.

2 Mensura est illud, per quod cognoscitur quantitas rei, et est quid minimum, vel simpliciter, ut in numeris in quibus primò invenitur; vel quoad nos, ut in continuis; deinde primum in quolibet genere. 1 2. q. 90. 1. c.

3 Non oportet quòd omnis mensura sit omninò infallibilis, et certa, sed ut est possibile in genere suo. 1 2. q. 91. 3 ad 3. et q. 97. ad 2.

4 Mensura debet esse homogenea, i. ejusdem generis cum mensurato. 1ª. q. 3. 5 ad 2. et 1 2. q. 19. 4 ad 2.

5 Ratio naturalis et principia ei naturaliter indita, sunt regulæ generales, et mensuræ omnium agendorum ab homine, non autem naturalium. 1 2. q. 91. 3 ad 2.

6 Ad hoc quòd aliqua mensurentur per aliquod unum, non requiritur quòd illud unum sit causa omnium eorum, sed quòd sit simplicius. 1ª. q. 10. 6 ad 4.

7 Intellectus Dei est mensura prima omnium rerum non mensurata, res est mensura secunda mensurata; sed intellectus noster est mensuratus à rebus non mensuratis. 1ª. q. 21. 2. c. et 1 2. q. 93. 1 ad 3.

8 Cùm dicitur Deus mensurari suâ æternitate, accipitur ibi ratio mensuræ, secundùm apprehensionem nostram tantùm. 1ª. q. 10. 2 ad 3.

MERCATORES sperare possunt lucrum ex mercatione, quod non possunt dantes mutuò. 2 2. q. 78. 1. o.

1 MERCES est terminus operis. 1 2. q. 114. 5. c.

2 Merces est id quod recompensatur pro retributione operis; ideò reddere mercedem, est actus justitiæ, sicut reddere pretium rei emptæ. 1 2. q. 114. 1. c. et 3ª. q. 49. 6. c.

3 Meretrix etiam nunc debet permitti, id est, tolerari, in civitate, ut vitetur pejus malum, scilicet sodomia, adulterium et hujusmodi; quia sapientis legislatoris est, minores transgressiones permittere, ut majores caveantur, et in regimine humano illi qui præsunt, rectè aliqua mala tolerant, ne aliqua mala pejora incurrantur; unde dicit Augustinus in lib. de ord. Aufer meretrices de rebus humanis, turbaveris omnia libidinibus. 1 2. q. 101. 3 ad 2. et 2 2. q. 10. 11. c.

4 Meretrix potest sibi retinere quod sibi datum est propter fornicationem, sed si superfluè ad fraudem vel dolum extorsisset, teneretur eidem restituere. 2 2. q. 62. 5 ad 2.

MERGULUS significat gulosos, qui se deliciis immergunt. 1 2. q. 102. 6 ad 2. et co. 3.

1 MERITUM duplex, s. congrui, et condigni. 1 2. q. 114. 6. o.

2 Aliquid cadit sub merito dupliciter, scilicet simpliciter, ut ultimus finis, et omne quod perducit ad eum, et secundùm quid, scilicet temporalia. 1 2. q. 114. 10. c.

3 Efficacia meriti mensuratur ex tribus, scilicet, ex charitate vel gratia, voluntate, et objecto. 1ª. q. 95. 4. c. et 1 2. q. 19. 8. o.

4 Actus humani habent rationem meriti ex duobus, scilicet principaliter ex ordinatione

29 Omne quod movetur, ab alio movente movetur. 1ª. q. 2. 3. c.

30 In moventibus et motis, non proceditur in infinitum. 1ª. q. 2. 3. c. et q. 51. 3 ad 3.

31 Res intantum indiget moveri ab alio, inquantum est in potentia quoad exercitium actûs, vel quoad determinationem objecti. 1ª. q. 2. 3. c. et 1 2. q. 9. 1. c.

32 Omne movens trahit ad se, vel pellit à se. 1 2. q. 23. 4. c.

33 Omne movens dat moto tria, s. inclinationem, motum, et quietem. 1 2. q. 23. 4. c. et q. 26. 2. c.

34 Omne movens se dividitur in duas partes, s. in partem moventem, et partem motam, quod convenit tantùm animatis. 3ª q. 32. 4. c.

35 Idem secundùm diversa potest se movere, non autem secundùm idem. 1 2. q. 9. 3. o. et q. 51. 2 ad 2. et 2 2. q. 59. 3. c.

36 Eorum quæ moventur à principio intrinseco, quædam movent se, scilicet omnia quæ cognoscunt finem, non autem alia. 1 2. q. 6. 1. c.

37 Moventium se, quintuplex gradus, scilicet secundùm executionem tantùm, ut plantæ; secundùm formam imperfectè, ut fixa; vel perfectè, ut bruta; secundùm finem aliquorum, ut homo; vel universaliter, ut Deus. 1ª. q. 18. 3. c.

38 In omni natura, in qua differt operatio à substantia, oportet esse aliquem motum motûs. 1ª. q. 9. 2. o.

39 Non omne quod movetur est corpus, nisi per se in motu naturali. 1ª. q. 75. 1 ad 1.

40 In omnibus rebus creatis est aliquid stabile ad minus materia prima, et aliquid mobile sive ad motum pertinens, vel ad operationem, et quantùm ad utrumque, res indigent gubernatione, aliàs in nihilum deciderent. 1ª. q. 105. 1 ad 2.

41 Omne quod movetur, manet secundùm aliquid, et secundùm aliquid transit; ideò est compositum. 1ª. q. 9. 1. c.

42 Omne quod movetur, suo motu acquirit aliquid, et pertingit ad aliquid, ad quod priùs non pertingebat. 1ª. q. 9. 1. c.

MOYSES, secundùm Dionysium, propter multam suam mansuetudinem, fuit dignus apparitione divinâ, ideò mansuetudo debet maximè appeti. 2 2. q. 157. 4. ar. 1.

1 MULIER facta est ex viro, quadruplici ratione, s. ut primus homo esset similis Deo, in ratione principii, ut eam plus diligeret, ut ei præesset, ut significaret quòd Christus est principium Ecclesiæ. 1ª. q. 92. 2. o.

2 Mulier debuit produci seorsùm, in prima rerum productione, ut esset major discretio sexuum in hominibus, et ut vacent magis operationi nobiliori, scilicet contemplationi. 1ª. q. 92. 1. c.

3 Mulier facta fuit in adjutorium viri, quoad generationem tantùm, quia in aliis meliùs adjuvatur vir per virum quàm per mulierem. 1ª. q. 92. 1. c. principio. et q. 98. 2. c. 2.

4 Mulier in statu innocentiæ fuit imperfectior viro, et secundùm corpus, et secundum animam, non autem in statu gloriæ. 1ª. q. 92. 1 ad 2.

5 In statu innocentiæ fuissent tot mulieres, quot viri. 1ª. q. 99. 2 ad 3.

6 In actu tentationis diaboli, mulier assumebatur quasi instrumentum tentationis ad dejiciendum virum, quia mulier erat infirmior viro : unde magis seduci poterat. 2 2. q. 165. 2 ad 1.

7 Mulier propter elationem præcedentem seducta est, ut crederet quòd serpens haberet usum loquendi, non quidem per naturam, sed supernaturaliter. 1ª. q. 94. 4 ad 1 et ad 2. et 1 2. q. 89. 3 ad 2. et 2 2. q. 163. 1 ad 4. et 4 ad 1.

8 Inspectio mulierum ordinatur ad aliquid noxium, s. ad concupiscendum. 2 2. q. 167. 2. c.

9 In mulieribus non est sufficiens robur mentis ad hoc, ut concupiscentiis resistant. 2 2. q. 149. 4. c. et q. 165. 2 ad 1.

10 Non est crimen mulieris per violentiam violatæ, si consensus non adsit. 2 2. q. 64. 5 ad 3.

11 Multiloquium est filia gulæ. 2 2. q. 148. 6. c.

MUNDANA quælibet reducuntur ad tria, s. ad honores, ad divitias, et ad delicias. 1 2 q. 108. 3 ad 4. et 4. c.

MUNDITIA cordis duplex, s. ab affectionibus inordinatis per virtutes et dona appetitûs, et à phantasmatibus et erroribus per donum intellectûs; et hæc est completiva visionis Dei, prima autem disponit ad eam. 2 2. q. 8. 7. o.

1 ESSE in sæculo in mundo dicitur dupliciter, s. secundùm præsentiam corporalem, et secundùm affectum mentis. 2 2. q. 188. 2 ad 3.

2 Mundus est necessariò unus. 1ª. q. 47. 3. o.

3 Mundus non est factus à casu, sed à solo Deo. 1ª. q. 15. 1. o. et q. 47. 1. o. et q. 103. 1. o.

4 Mundus habet esse post non esse, ex sola voluntate Dei. 1ª. q. 46. 2. o.

5 Antequam esset, possibile erat mundum esse potentia Dei, non autem potentia materiæ. 1ª. q. 9. 2. c. et q. 46. 1 ad 1.

6 Deus præcessit mundum duratione æternitatis, non autem duratione temporis. 1ª. q. 46. 1 ad 8.

7 Si mundus semper fuisset, non æquaretur Deo in duratione. 1ª. q. 46. 2 ad 5.

8 Mundus necessariò gubernatur ab uno, s. à Deo. 1ª. q. 103. 1. 3. o. et 1 2. q. 91. 1. c.

9 Facillima via ad ostendendum Deum esse, et omnia esse ab eo, est ex suppositione novitatis mundi. 1ª. q. 46. 1 ad 6.

10 Solutiones earum rationum falsarum arguentium æternitatem mundi ponuntur. 1ª. q. 46. 1. o.

11 Si mundus esset æternus, sequeretur necessariò, animas esse infinitas, vel animam pluries uniri diversis corporibus, vel esse unum tantùm intellectum omnium hominum. 1ª. q. 46. 2 ad 8.

12 Novitas vel æternitas mundi non potest probari demonstrativè. 1ª. q. 46. 1. 2. o.

13 Aristoteles non intendit demonstrare æter-

sed Judæi turbantur, quia iniqui erant, et adulantes. 3ª. q. 36. 2 ad 3.

1 NATURA dicitur à nascendo. 1ª. q. 29. 1 ad 4. et 3ª. q. 2. 1. c.

2 Natura non est serva, nec est domina, sed persona est serva vel domina, ratione naturæ. 3ª. q. 20. 1 ad 2. et 2. o.

3 Tota natura comparatur Deo, ut instrumentum agenti principali. 1 2. q. 1. 2. c. et q. 6. 1. ad 3.

4 Omne perpetuum est per se intentum à natura, et nihil aliud. 1ª. q. 98. 1. c.

5 Unum respondet semper naturæ, sicut natura est una, s. vel numero, vel specie, vel genere. 1 2. q. 10. 1 ad 3.

6 Natura sumit principium à perfectis, secundùm causam agentem et formalem, non autem secundùm causam materialem, sed ab imperfectis. 2 2. q. 1. 7 ad 3. et 3ª. q. 1. 5 ad 2. et 6. c.

7 Natura dicitur dupliciter secundùm aliquos, s. natura naturans, i. Deus ordinans naturas omnium, sive auctor naturæ, vel qui creavit omnes naturas, et ut instrumentum ejus. 1 2. q. 1. 2. c. et q. 6. 1 ad 3. et q. 26. 1. c. et q. 67. 1. c. principio.

8 Natura dicitur dupliciter, s. quælibet substantia vel accidens, et principium motûs intrinsecum. 1 2. q. 10. 1. c.

9 Natura significat quadrupliciter, primò generationem viventium, i. nativitatem; secundò principium intrinsecum cujuscumque motûs; tertiò materiam et formam; et quartò essentiam cujuscumque rei. 1ª. q. 29. 1 ad 4. et 3ª. q. 2. 1. 12. c.

10 Supra facultatem naturæ est aliquid tripliciter, s. quantùm ad substantiam facti, quantùm ad id in quo fit, et quantùm ad modum et ordinem faciendi. 1 2. q. 113. 9. o. et 3ª. q. 43. 4 ad 2.

11 Quæ sunt supra naturam, solâ fide tenemus. 1ª. q. 99. 2. c.

12 Visio Dei est supra naturam animæ rationalis, inquantum propriâ virtute ad eam pervenire non potest; sed est secundùm naturam ejus inquantum est capax ejus: scientia verò increata, est ei supra naturam omnibus modis. 3ª. q. 9. 2 ad 3.

13 Nulla natura potest supra se, i. in actum excedentem proportionem virtutis suæ, sed potest in objectum supra se. 1ª. q. 11. 1 ad 3. fi. et q. 84. 1 ad 2. fi. et 2 2. q. 109. 3 ad 2.

14 Ad perfectionem naturæ inferioris concurrunt duo, s. aliquid secundùm motum proprium, et aliud supernaturali perfectione secundùm motum naturæ superioris. 2 2. q. 2. 3. c.

15 Perfectio naturalis creaturæ non solùm consistit in eo quod ei competit secundùm suam naturam, sed in eo etiam quod ei attribuitur, ex quadam supernaturali perfectione divinæ bonitatis. 2 2. q. 2. 3. c.

16 In omnibus asserendis, sequi debemus naturam, præter tradita auctoritate divinâ, quæ sunt supra naturam. 1ª. q. 99. 1. c. et q. 101. 1. c.

17 Contra naturam sumitur dupliciter, s. ut opponitur ei, quod est secundùm naturam, i. conveniens naturæ, et ut opponitur ei, quod est esse à natura; primo modo potest assuefieri, non autem secundo modo. 1 2. q. 71. 2 ad 2.

18 Deus non facit contra naturam. 3ª. q. 44. 2 ad 1.

19 Ea quæ Deus facit præter solitum cursum naturæ, non sunt contra naturam. 2 2. q. 104. 4 ad 2. et 3ª. q. 44. 2 ad 1.

20 Si potestas major intantum invalescat, quòd mutet contrariam inclinationem in inclinationem propriam, jam non erit aliqua repugnantia, vel violentia, sicut quando agens fortius, corrumpendo corpus grave aufert ei inclinationem quâ tendit deorsùm: et sic ferri sursùm non est ei violentum, sed naturale. 1 2. q. 36. 4. c.

21 Sicut Deus non agit contra naturam, sed contra solitum cursum naturæ, sic non agit contra virtutes, nec præcipit contra eas, sed contra solitum modum earum. 2 2. q. 104. 4 ad 2. et q. 154. 2 ad 2.

22 Peccata contra naturam sunt contra Deum: ideò sunt graviora sacrilegio, quantò ordo naturæ prior est quolibet ordine superaddito. 2 2. q. 154. 12 ad 1 et ad 2.

23 Omne peccatum est contra naturam hominis quoad differentiam ejus, et aliquâ etiam ratione generis, ut sodomia, bestialitas, et hujusmodi. 1 2. q. 6. 4 ad 3. et q. 71. 2. o. et q. 94. 3 ad 2. et 2 2. q. 34. 5. c. et q. 154. 1. c. et 11. 12. o.

1 NATURALE est quod convenit rei secundùm substantiam ejus, id est, quod per se inest ei. 1 2. q. 10. 1. c.

2 Naturale duplex, scilicet quod est à natura ut à principio activo, vel quia in natura est inclinatio ad recipiendum illud ab extrinseco. 1 2. q. 6. 5 ad 2.

3 Naturale duplex, s. causatum ex principiis essentialibus rei, et quod habetur à nativitate. 3ª. q. 2. 12. o. et q. 34. 3 ad 2.

4 Naturale duplex, s. quod convenit naturæ generis, vel naturæ speciei ratione differentiæ. 1 2. q. 94. 2. c. et 3 ad 2.

5 Naturale duplex, s. secundùm naturam speciei, et secundùm naturam individui; et utrumque est duplex, s. vel totum à natura, vel partim à natura et partim ab extrinseco. 1 2. q. 51. 1. c. et q. 63. 1. c.

6 Naturale duplex, s. consequens formam, et consequens materiam: primum semper inest actu, non autem secundum, sicut quæ pertinent ad motum. 1 2. q. 10. 1 ad 2.

7 Naturale duplex, s. vel ad quod natura inclinat mediante cognitione, vel sine ea, sed ut causatum ex necessitate naturæ. 1 2. q. 41. 3. o.

8 Naturale homini duplex, s. secundùm rationem, et condivisum rationi, s. secundùm sensum, vel secundùm corpus. 1 2. q. 31. 7. o.

9 Naturale duplex, scilicet causatum ex principiis naturæ, et quasi propagatum cum natura; et sic originalis justitia, et peccatum originale, dicuntur naturalia, non autem primo modo. 1ª. q. 100. 1. c. ad 3. et 1 2. q. 81. 2. c.

10 Omne quod fit ab agente, cui naturaliter subditur patiens, est naturale, licèt non sit secundùm propriam naturam patientis. 1ª. q. 105. 6

cundùm æstimationem, quia secunda dolet, æstimans aliquem indigna pati, sed prima gaudet, æstimans aliquem digna pati, dolens indignis bene accidere, et utrumque est laudabile. 2 2. q. 30. 3 ad 2 et ad 4. et q. 36. 2. c.

NEOMENIA celebratur quolibet mense, in novitate lunæ, ad commemorandum opus gubernationis Dei; non autem in plenilunio, propter dolatriam, et figurabat illuminationem ecclesiæ per Christum. 1 2. q. 102. 4 ad 10.

1 NESCIRE dicitur dupliciter, s. metaphoricè, id est reprobare, et propriè, i. carere notitiâ; primum convenit Deo respectu aliquorum, non autem secundum. 2 2. q. 188. 3 ad 1.

2 Nescire illa quæ quis potest, et tenetur scire, vitiosum est. 1ª q. 12. 4 ad 2. et 1 2. q. 76. 2 ad 5. et 4 ad 3. et q. 94. 4. c. ad 2 et ad 3. et 2 2. q. 16. 2 ad 3.

NEUTRUM genus est informe et indeterminatum; ideò prædicatur de re perfecta et imperfecta, de re subsistente et non subsistente. 1ª. q. 31. 2 ad 4.

1 NIHIL fit ex nihilo naturaliter, i. per motum, sed à Deo fit aliquid ex nihilo per creationem. 1ª. q. 45. 2 ad 1.

2 Majoris virtutis est, facere aliquid ex nihilo, quàm facere ex contrario. 1ª. q. 45. 5 ad 2.

3 Beatus Nicolaus aurum furtim in domo projiciens, vitare voluit humanum favorem, et verecundiam illius qui beneficium accepit, ut esset majus beneficium. 2 2. q. 107. 3 ad 4.

NYCTICORAX est acuti visûs in nocte, i. significat eos qui sunt astuti in temporalibus, et hebeti visûs in die, i. in spiritualibus. 1 2. q. 102. 6 ad 1.

NINIVITÆ speciali modo egerunt pœnitentiam: quibus aliquid fuit adjunctum fidei, quam conceperant ex prædicatione Jonæ. 3ª. q. 84. 7 ad 1.

1 NITOR animæ duplex, scilicet ex refulgentia luminis naturalis rationis, et ex refulgentia Dei. 1 2. q. 86. 1. c.

2 Nitor animæ duplex, s. habitualis, et actualis; sicut duplex nitor corporis, s. intrinsecus et extrinsecus. 1 2. q. 89. 1 c.

3 Quod acquirit æqualem perfectionem per se, vel per pauciora, nobilius est, non autem si acquirat minorem. 1ª. q. 77. 2. o. et 1 2. q. 5. 5 ad 2.

1 DE ratione pœnæ est, quòd noceat agenti in seipso, culpæ verò, in actione. 1ª. q. 48. 5 ad 4.

2 Prius est, quod nocet meliori, quàm quod nocet pejori. 1 2. q. 39. 4 ad 3.

3 Naturalis inclinatio inest homini, ad repellendum nociva dupliciter, s. defendendo se, ne inferantur injuriæ, et ulciscendo illatas. 2 2. q. 108. 2. c.

4 Divina providentia protexit hominem in primo statu, ab omni nocivo. 1ª. q. 97. 2 ad 4.

5 Non fuerunt aliqua nociva homini à principio, sicut sunt nunc per peccatum; quæ tamen ei prosunt ad humilitatem, et ad contemplationem. 1ª. q. 69. 2 ad 2. et q. 72 ad 6. et 2 2. q. 165. 1. c

NOLO significat actum voluntatis affirmatum, sed ipsum volitum negatum; ideò non est contradictorium de volo, sed est ejus contrarium, 1 2. q. 6. 3 ad 2.

1 NOMEN imponitur ab eo per quod res cognoscitur, s. à proprietate, vel ab operatione, si humanitùs imponatur. 1ª. q. 13. 2 ad 2. et 8. c. et q. 18. 2. c. et q. 33. 1 ad 3. et 3ª. q. 37. 2. c.

2 Unumquodque nominamus, sicut et cognoscimus. 1ª. q. 13. principio. et 1. c. et q. 18. 2. c. et q. 32. 2. c. et 1 2. q. 7. 1. c.

3 Quælibet res nomen habet à suo complemento. 3ª. q. 60. 2 ad 3.

4 Quando in aliquo invenitur perfecta ratio alicujus nominis, nullo modo prædicatur illud nomen de eo, cum determinatione diminuente, 3ª. q. 23. 4. c. et q. 52. 3. c. ad 2.

5 In rebus per se notis nobis, idem est id à quo nomen imponitur, et id ad quod nomen imponitur. 1ª. q. 13. 8. c.

6 Ratio nominis magis et principaliùs se tenet ex parte ejus, ad quod nomen imponitur, quàm ex parte ejus, à quo nomen imponitur. 2 2. q. 92. 1 ad 2.

7 Nomen potest dupliciter considerari, s. secundùm primam ejus impositionem, et secundùm extensionem ejus ad alia ex usu ejus. 1ª. q. 67. 1. c. et 2 2. q. 57. 1 ad 1.

8 Nomina singularium hominum semper imponuntur ab aliqua proprietate ipsorum. 3ª. q. 37. 2. c.

9 Nomina ponebantur in circumcisione, sicut nunc imponuntur in baptismo, quasi ante non fuerint. 3ª q. 37. 2 ad 3. et q. 70. 3 ad 3.

10 Omne nomen impositum divinitùs alicui significat aliquod donum gratuitum collatum ei. 3ª. q. 37. 2. c.

11 Nomen non sequitur modum essendi qui est in rebus, sed ut res est in cognitione nostra. 1ª. q. 13. 9 ad 2. et q. 45. 2 ad 2.

12 Sapientis est non curare de nominibus. 1ª. q. 54. 4 ad 2. fi.

13 In iis quæ apud nos sunt nunquam nomen ab aliqua forma impositum, pluraliter dicitur. nisi propter pluralitatem suppositorum. 3ª. q. 3. 7 ad 3.

14 Nomen significat substantiam, id est, id cui nomen imponitur; et significat qualitatem, id est id à quo nomen imponitur. 1ª. q. 13. 1 ad 3.

15 Omne nomen significans naturam communem, potest supponere in concreto, pro quolibet ejus supposito. 3ª. q. 16. 1. c. fi. et q. 35. 4. c.

16 Multiplicitas nominis non attenditur secundùm prædicationem, sed secundùm significationem ejus. 1ª q. 13. 10 ad 1.

17 Nomen potest dupliciter considerari, scilicet secundùm primam ejus impositionem, et secundùm extensionem ejus ad alia, ex usu ejus. 1ª. q. 67. 1. c. et 2 2. q. 57. 1 ad 1.

18 Rebus ordinatis, aliquid inest tripliciter, s. per proprietatem, per excessum et per participationem; et à primo tantùm res nominantur propriè. 1ª. q. 108. 5. c.

19 Hoc nomen Deus, dicitur ab *æthin,* id est

5 Ad notionem requiruntur tria, s. origo, dignitas et specificatio. 1ª. q. 32. 3 ad 4 et ad 5.

6 Notiones in divinis sunt tantùm quinque, s. innascibilitas, paternitas, filiatio, communis spiratio, et processio; et omnes notiones sunt relationes, præter primam; et omnes sunt proprietates, præter penultimam, sed tantùm tres sunt personales, id est constituentes personas, s. secunda et tertia et quinta. 1ª. q. 30. 2 ad 1. et q. 32. 3. o.

7 Deus non dicitur quinus propter quinque notiones, sicut dicitur trinus, propter tres personas, et unus propter unam essentiam. 1ª. q. 12. 3 ad 2.

8 Plures notiones patris non distinguuntur realiter ab invicem, quia non opponuntur relativè; nec tamen una prædicatur de alia. 1ª. q. 32. 3 ad 3.

9 Filius et Spiritus sanctus non conveniunt in eadem notione, quia non conveniunt in aliquo speciali, sicut Pater et Filius 1ª. q. 32. 3 ad 5. et q. 35. 2. c.

10 Nulla notio sumitur ex hoc, quòd nulla persona est à Spiritu sancto, quia hoc non est dignitatis, sicut quòd Pater à nullo sit. 1ª. q. 32. 3 ad 4.

11. Nulla notio sumitur à remotione processionis, sicut sumitur innascibilitas à remotione nativitatis. 1ª. q. 33. 4 ad 5.

1 NOTORIUM triplex, s. per sententiam convicti, per confessionem in jure factam, et per evidentiam facti. 3ª. q. 82. 9 ad 3.

2 Ars notoria est illicita, quia fit per dæmones, et est inefficax ad scientiam acquirendam, quia nullus unquam per dæmones scientiam acquisivit, quia ad dæmones non pertinet illuminare intellectum. 1ª. q. 64. 1 ad 5. et 2 2. q. 96. 1. o.

1. **NOTUM** per se, est cujus prædicatum est de ratione subjecti; et hoc dupliciter, scilicet simpliciter et quoad nos. 1ª. q. 2. 1. o. et q. 17. 3. ad 2. et q. 85. 6. c. et q. 87. 1 ad 1. et 1 2. q. 94. 2. o.

2. Per se notum, dicitur dupliciter, s. per nihil aliud notum, ut prima principia, vel notum non per accidens. 1ª. q. 87. 1 ad 1.

3 Universale est notius minus universali, quoad simplicem apprehensionem, sed est e converso, quoad investigationem universalium proprietatum, et causarum. 1ª. q. 85 3. o.

4 Singulare est prius, et est notius universali, quoad nos; et universalius est notius minus universali. 1ª. q. 85. 3. o.

5 Veritatem esse in communi, est per se notum, etiam quoad nos, non autem veritatem primam. 1ª. q. 2 ad 3.

6. Faciliùs dispensandum est cum novitiis et imperfectis, in jejuniis, quàm cum antiquioribus et perfectis. 2 2. q. 147. 4. ad 5. et q. 189. 1 ad 4.

NUGÆ in ore sacerdotum sunt blasphemiæ et sacrilegium materialiter, non autem formaliter, ex eo tantùm quòd sacerdotes sunt personæ sacræ. 2 2. q. 99. 3 ad 3.

1 **NUMERUS** duplex, s. species quantitatis, et numerus transcendens. 1ª. q. 30. 3. o.

2 Numerus denarius est signum perfectionis, inquantum est quodammodo terminus omnium numerorum. 2 2. q. 87. 1. c. et 3ª. q. 31. 8. c.

3 Numerus absolutus est in intellectu tantùm. 1ª. q. 30. 1 ad 4. et 2 ad 5.

4 Numerus pluralis frequenter ponitur pro numero singulari, in Scriptura sacra. 1 2. q. 82. 2 ad 1. et 3ª. q. 46. 11 ad 3.

5. Termini numerales, transcendenter sumpti, sunt in divinis, et significant ea de quibus dicuntur, addendo indivisionem tantùm; sed ut pertinent ad genus quantitatis, non dicuntur in divinis, nisi metaphoricè. 1ª. q. 30. 3. o.

6 Termini numerales in divinis sunt in plus quàm essentia, vel relatio, vel motio, et significant utrumque, si addantur eis. 1ª. q. 30. 3 ad 1.

7 Numerus numeratus in creaturis dicit totum et partes, non autem in divinis, sed numerus absolutus etiam in divinis dicit totum et partes secundùm rationem tantùm. 1ª. q. 30. 1 ad 4.

8 Numerus absolutus mensuratur etiam in divinis secundùm rationem; non autem numerus numeratus, nisi in creaturis. 1ª. q. 30. 2 ad 5.

9 Dare aliquid pro matrimonio, ut est in officium, est licitum, non autem ut est sacramentum, vel pro benedictione nuptiarum, sed esset simonia. 2 2. q. 100. 2 ad 6.

1 NUTRIRE non convenit formæ, nec materiæ, quia omne nutriens convertitur in nutritum, et manet. 3ª. q. 77. 6. c.

2. Nullum sensibile nutrit, præter tangibile, sed sapor est signum alimenti convenientis, et delectamentum ejus. 2 2. q. 141. 5. o

NUTUS dicuntur signa ad visum, sicut locutio ab auditu. 1ª. q. 117. 1. o.

O

1 **OBEDIENTIA** non est virtus theologica, sed est virtus moralis 2 2. q. 104. 2 ad 2.

2 Obedientia est medium duorum vitiorum, s. inter superfluum et diminutum; sed superfluum ejus non est secundùm quantum, sed secundùm alias circumstantias, s. vel cui non debet obedire, vel in quibus non debet. 2 2. q. 104. 2 ad 2.

3 Obedientia est pars justitiæ specialis, sed impropriè. 2 2. q. 4. 7 ad 3. et q. 104. 2 ad 2.

4. Proprium objectum obedientiæ est præceptum tacitum vel expressum, id est, voluntas superioris, quocumque modo innotescat. 2 2. q 2. 5 ad 3. et q. 104. 2. c. ad 2 et ad 3. et 3 ad 1.

5 Obedientia importat necessitatem, respectu ejus quod præcipitur; et voluntatem respectu impletionis præcepti. 3ª. q. 47. 2 ad 2.

6 Obedientia est in voluntate subjectivè. 2 2. q. 2. 5 ad 3.

7 Obedientia dicitur dupliciter, s. largè, i. omnis executio cujuscumque, quod potest esse sub præcepto quâcumque intentione et propriè, i. intendens specialem rationem objecti, s. præcepti: primo modo est virtus generalis, secundo autem modo est virtus specialis. 2 2. q. 4. 7. ad 3. et q. 104. 2. o. et 3 ad 1.

8 Obedientia triplex, s. indiscreta, quæ s. etiam in illicitis obedit; imperfecta sed sufficiens

aliquando; nec semper objectum potentiæ activæ est effectus ejus; sed quandoque est materia ejus circa quam. 1 2. q. 18. 2 ad 3.

1 OBLATIO est omne quod exhibetur in cultu Dei; sacrificium verò est, si inde fiat aliquod sacrum consumendum. 2 2. q. 85. 3 ad 3. et q. 86. 1. c.

2 Data pauperibus non dicuntur sacrificia, nisi impropriè, inquantum dantur propter Deum; nec dicuntur oblationes. 2 2. q. 86. 2 ad 1.

3 Ad oblationes aliquis tenetur quadrupliciter, s. ex conventione præcedenti, deputatione, indigentiâ ministrorum, et consuetudine, non autem ex præcepto legis. 2 2. q. 86. 1. o.

4 Oblatio debita tertio et quarto modo est voluntaria, quoad quantitatem, et speciem rei, et non ex necessitate præcepti. 2 2. q. 86. 1. c.

5 Oblatio animalis cæci et claudi reddebatur illicita tripliciter, s. ratione Dei, contemptûs, et voti. 1 2. q. 102. 3 ad 7. et 2 2. q. 86. 3 ad 3.

6 Oblatio in nova lege potest fieri de qualibet re, præterquàm de injustè acquisitis; non autem in veteri lege, propter significationem. 2 2. q. 86. 3. o.

7 Oratio de mercede prostibuli prohibetur in lege veteri, propter immunditiam; in nova verò lege propter scandalum. 1 2. q. 102. 3 ad 7. et 2 2. q. 32. 7 ad 2. et q. 86. 3 ad 1.

8 Non dantes oblationes debitas possunt puniri, per substractionem sacramentorum; non tamen à sacerdote cui debentur, ne sacerdotes videantur per sacramentorum exhibitionem aliquid exigere, sed puniri possunt per superiorem aliquem. 2 2. q. 86. 1 ad 3.

9 Oblationes ad solos sacerdotes pertinent, vel pro se, vel pro pauperibus, vel pro cultu divino. 2 2. q. 86. 2. o.

10 Religiosi possunt recipere oblationes tripliciter, s. ut pauperes, ut ministri, et ut curati, si parochiæ sint eorum. 22. q. 86. 2 ad 2.

11 Oblationes non consecratæ possunt cedere in usum laicorum, per dispensationem sacerdotum, sed oblationes consecratæ non. 2 2. q. 86. 2 ad 3.

12 Oblatio parva, cum humili mente, et pura dilectione, purgat peccata venialia, et mortalia. 22. q. 30. 3 ad 2.

13 Oblatio Melchisedech figurabat sacrificium nostrum quoad materiam, sed quoad passionem Christi figurabat agnus et alia sacramenta veteris legis. 3ª. q. 61. 3 ad 3.

1 OBLIGARI potest unus pro alio, in iis tantùm ad quæ omnes tenentur. 3ª. q. 71. 1 ad 3.

2 Præceptum non obligat, antequam sit divulgatum. 1 2. q. 90. 4 ad 2 et ad 3.

3 Obligatio fit homini verbo exteriori; Deo autem, verbo interiori. 2 2. q. 88. 1. c.

4 Homo maximè Deo obligatur ad fidelitatem, ratione dominii, et beneficiorum. 2 2. q. 88. 3. c. ad 1.

5 Ex qualibet promissione fit obligatio juris naturalis secundùm honestatem, non autem juris civilis. 2 2. q. 88. 3 ad 1.

6 In fine primi septennii homo incipit esse aptus ad promittendum aliquid in futurum; et præcipuè ad quæ ratio naturalis inclinat, non autem ad obligandum se perpetuò. 2 2. q. 10. 22. o.

7 In fine secundi septennii, homo potest se obligare de pertinentibus ad propriam personam, s. vel ad religionem, vel ad conjugium; sed post tertium septennium, etiam de aliis. 22. q. 88. 8 ad 1. et q. 104. 5. c. fi.

8 OBSCURITAS intellectûs triplex, s. ex esse ex nihilo, ex discursu, et ex peccato; prima est in omni intellectu creato; secunda est tantùm in homine etiam in statu innocentiæ; tertia est tantùm in homine post peccatum. 1ª. q. 94. 1 ad 3. et 2 2. q. 5. 1 ad 2.

1 OBSERVANTIA est sub pietate, sicut pietas est sub religione; et est virtus specialis, per quam honorantur personæ in dignitate constitutæ. 2 2. q. 80. c. et q. 102. o. et q. 103. 3. c.

2 Observantia directè respicit personam excellentem; ideò secundùm diversas rationes excellentiæ diversas species habet. 2 2. q. 104. 2 ad 4.

3 Exhibere honorem personis in dignitate constitutis, contingit dupliciter, s. ratione propriæ personæ, vel respectu boni communis: primum pertinet ad observantiam, secundum verò ad pietatem; ideò pietas est dignior observantiâ. 22. q. 102. 3. o.

1 OBSTETRIX non fuit in nativitate Christi, sed mater ejus omnia per se fecit. 3ª. q. 35. 6 ad 3.

2 Obstetrices Hebræorum fuerunt remuneratæ à Deo, propter pium affectum earum; non autem propter mendacium, licèt fuerit mendacium officiosum. 1 2. q. 114. 10. 2. et 2 2. q. 110. 3 ad 2. et 4 ad 3.

3 Peccare mente obstinatâ aggravat peccatum, et dicitur peccatum in Spiritum sanctum, cujus triplex est causa, s. longa consuetudo peccandi, incredulitas de justitia Dei, et seductio inimici. 2 2. q. 88. 6. c. fi.

NON debet dari occasio agendi injustè. 2 2. q. 78. 4. o. et 124. 1 ad 3.

1 OCCIDERE animalia bruta non est peccatum, nisi hoc fiat in damnum proximi, quia animalia bruta sunt, vivunt, et conservantur propter hominem. 2 2. q. 64. 1. o. et 2. c. ad 3. et 3 ad 2.

2 Bruta occidi mandatur à Deo, in damnum dominorum suorum, et ad detestationem peccati, et ad exemplum. 1 2. q. 105. 2 ad 11. et 2 2. q. 108. 4 ad 3.

3 Occisio animalium in sacrificiis erat utilis, non quidem secundùm se, sed sextuplici ratione secundùm glosam, scilicet ut Deo quis animalia offerret potiùs quàm idolis; ad flagellandum durum inquantum erant ad satisfactionem; ad instruendum insipientem ratione significationis; ad ostensionem delicti et humanæ infirmitatis; ad manifestationem et testimonium gratiæ; et ad futurorum significationem. 1 2. q. 102. 3 ad 5.

4 Nulli licet occidere peccatores, nisi auctoritate principis. 2 2. q. 64. 3. o. et 5 ad 2 et ad 3. et 7. c. et q. 65. 1. c ad 2.

5 Occidere peccatores ad bonum communitatis, est licitum, quando potest fieri sine periculo

torum, et est gravius quàm infidelitas. 1 2. q. 73. 4 ad 3. et 2 2. q. 34. 2. o. et q. 39. 2 ad 3.

16 Odium Dei maximè est peccatum in Spiritum sanctum, secundùm quòd peccatum in Spiritum sanctum nominat aliquod genus speciale peccati; sed odium Dei non numeratur inter species ejus, quia est in omni specie ejus. 2 2. q. 34. 2 ad 1.

17 Deus odit peccatores inquantum non vult eis bonum vitæ æternæ; sed amat omnes creaturas, inquantum vult eis aliquod bonum. 1ª. q. 20. 2 ad 4. et q. 23. 3 ad 1.

OFFENSA Dei est infinita ex parte aversionis, sed est finita ex parte conversionis, et nostri actûs. 1 2. q. 87. 4. c. ad 2. et 3ª. q. 1. 2 ad 2.

1 **OMNIA** officia humana, pertinentia ad singulares personas, cùm quibuscumque ordinibus angelorum similitudinem habeant, diriguntur per ultimum ordinem, inquantum participat virtutes superiorum; sed illa officia quæ ad multitudinem pertinent, diriguntur per principes vel archangelos; et ideò homo in prælatione constitutus illuminatur ab angelo inferiori, de iis quæ ad statum personæ suæ pertinent, sed ab angelo principe, de iis quæ spectant ad regimen multitudinis. 1ª. q. 113. 2 ad 1.

2 Omnia officia humana, ex quibus homines licitè victum lucrantur, sive manibus, sive pedibus, sive linguâ fiant, intelliguntur sub opere manuali. 2 2. q. 187. 3. c.

3 Quilibet obligatur ad exequendum officium quod accepit. 3ª. q. 67. 8. c.

4 Dicens officium in ecclesia, propter distributionem sicut propter principalem finem, peccat mortaliter, per simoniam, non autem si ut sunt sibi necessariæ ad victum, vel quasi stipendium. 2 2. q. 100. 2 ad 2.

OFFUSCATIO lunæ non est propter interpositionem vel umbram alicujus rei, sed ex hoc quod est ultimum cœlum; ideò convenit cum ultimo elemento, s. cum terra, nec unquam offuscatio lunæ removebitur. 1ª q. 102. 1 ad 1.

1 **OLEUM** tantùm olivarum propriè dicitur oleum; alii verò liquores dicuntur oleum per similitudinem tantùm. 3ª q. 72. 2 ad 3.

2 Oleum significat gratiam et misericordiam Dei. 1 2. q. 102. 5 ad 13. et 3ª. q. 72. 2. o.

OLFACTUS hominis non percipit nisi excellentias odorum, propter maximam humiditatem cerebri. 1ª. q. 91. 3 ad 1. et q. 115. 5 ad 1.

1 **HOLOCAUSTUM** est dare se totum Deo; ideò summè placet Deo. 2 2. q. 186. 3 ad 6. et 5 ad 1. 6. c. ad 3. et 7. c. et 8. c.

2 Holocaustum in lege veteri totum comburebatur, et offerebatur specialiter Deo, ob reverentiam majestatis, et amoris bonitatis ejus. 1 2. q. 102. 3 ad 8. et ad 10.

3 Inter omnia sacrificia, holocaustum erat perfectissimum; secundum verò locum in sanctitate tenebat hostia pro peccato; tertium hostia pro gratiarum actione; quartum hostia ex voto, quia homo maximè obligatur Deo; primò propter ejus majestatem, secundò propter offensam, tertiò propter beneficia recepta, quartò propter beneficia sperata; ideò de primo sacrificio nihil comedebatur, secundum comedebatur tantùm à sacerdotibus in atrio, et ipsâ die sacrificii; tertium comedebatur ubique in Hierusalem, eâ die; quartum verò comedebatur etiam in crastino. 1 2. q. 102. 3 ad 10.

1 **OMISSIO** importat prætermissionem boni debiti, in ordine ad legem divinam vel humanam, vel in ordine ad proximum: primo modo opponitur justitiæ legali; secundo verò modo, justitiæ speciali. 2 2. q. 79. 3. c.

2 Omissio non requirit aliquem actum, sed consistit in sola negatione actûs debiti. 1 2. q. 71. 5. o. et 2 2. q. 54. 2 ad 2. et q. 79. 3. o.

3 Omissio est voluntaria, quia est in potestate voluntatis, non autem per actum voluntatis. 1 2. q. 71. 5 ad 2.

4 Omissio pertinet ad actum exteriorem, et est effectus negligentiæ, et opponitur justitiæ. 2 2. q. 54. 2 ad 2.

5 Omissio non habet rationem culpæ, nisi secundùm quòd opponitur præcepto affirmativo; ideò non est peccatum, tempore obligationis, quo iterato, iteratur peccatum. 1 2. q. 71. 5 ad 3. et q. 75. 2 ad 3. et 2 2. q. 79. 3 ad 3.

6 Omissio, ut opponitur justitiæ legali, est generale peccatum; speciale verò, ut opponitur justitiæ speciali. 2 2. q. 79. 3. o.

7 Omissio non est peccatum originale, sed est peccatum actuale. 2 2. q. 79. 3 ad 1.

8 Peccatum omissionis, et peccatum commissionis, differunt specie materialiter, non autem formaliter. 1 2. q. 72. 6. o.

9 Omissioni debetur pœna damni, et pœna sensûs, ratione radicis ex qua procedit, licèt non necessariò habeat actualem conversionem ad bonum commutabile. 2 2. q. 79. 4 ad 4.

10 Generale est omni sacramento, quòd si omittatur aliquid de substantia sacramenti, oportet illud reiterari. 1ª. q. 38. 6. c.

1 **OMNIPOTENTIA** non potest communicari creaturæ. 2 2. q. 178. 1 ad 1. et 3ª. q. 13. 1. c.

2 Filius Dei est omnipotens, et est æqualis Patri in omnipotentia. 1ª. q. 42. 6. o.

3 In anima Christi non fuit omnipotentia simpliciter, nec respectu motûs creaturarum, nec respectu propriæ voluntatis, nec respectu proprii corporis. 3ª. q. 13 o. et q. 21. 1 ad 1.

4 Omnipotentia Dei non excludit impossibilitatem et necessitatem à rebus 3ª. q. 25. 3 ad 4.

ONOCROTALUS est avis orientis, habens rostrum longum, et in faucibus habens folliculos, in quibus primò ponit cibum, et post horam ponit in ventrem, et significat avaros. 1 2. q. 102. 6 ad 1. co. 3.

1 **OPERATIO** non recipit speciem ab operante, sed à principio operationis. 3ª. q. 19. 1 ad 3.

2 Omnis operatio, motus quidam dicitur. 1ª. q. 73. 2. c.

3 Operatio est ultima perfectio rei. 1ª. q. 73. 1. c. et 1 2. q. 3. 2. c.

4 Modus operandi cujuslibet rei sequitur modum essendi ejus. 1ª. q. 89. 1. c.

5 Sicut unitas motûs requirit unitatem termini, sic unitas operationis requirit unitatem objecti. 1ª. q. 58. 2. c.

6 Omnis operatio naturæ terminatur ad unum semper, et procedit vel ab uno principio intrin-

sum petere; sed quoad rectè aliquid desiderare, cadit sub præcepto charitatis. 2 2. q. 83. 5 ad 2.

6 Conveniens est orare; et triplex error circa orationem reprobatur, s. ponentium quòd res humanæ non reguntur divinà providentià, et ponentium omnia etiam in rebus humanis ex necessitate contingere, sive ex immutabilitate divinæ providentiæ, sive ex necessitate stellarum, sive ex connexione causarum; et ponentium dispositionem divinæ providentiæ variabilem esse. 1ª. q. 22. 2. c. et 2 2. q. 83. 2. o.

7 Error quintuplex circa orationem reprobatur. 1ª. q. 22. 2. c.

8 Partes integrales orationis secundùm Apostolum sunt quatuor, s. obsecratio, oratio, postulatio, et gratiarum actio; vel laus Dei, et supplicatio, secundùm Ambrosium; partes verò ejus subjectivæ, i. species ejus sunt tres, s. supplicatio, postulatio, et insinuatio. 2 2. q. 83. 17. o.

9 Oratio tam privata quàm publica debet esse vocalis, quadruplici ratione, s. ut homo excitet seipsum ad devotè orandum, ut intentionem custodiat ne mens evagetur; ut ex quadam redundantia ab anima in corpus ex vehementi affectione inconsideratè mens in fletus, suspiria, jubilos, et voces prorumpat; ut quasi ad redditionem debiti homo Deo serviat, secundùm illud totum quod ex Deo habet, id est, non solùm mente, sed etiam corpore; quod præcipuè competit orationi, secundùm quòd est satisfactoria. 2 2. q. 83. 12. o.

10 Oratio debet continuari, quamdiu devotio potest conservari. 2 2. q. 83. 14. o.

11 Oratio debet semper durare, secundùm virtutem, non autem secundùm essentiam. 2 2 q. 83. 14. o.

12 Fides, spes, et charitas, præexiguntur orationi, ratione propriâ orationis, et ratione latriæ. 2 2. q. 83. 15. c.

13 Oratio est meritoria, si ex charitate fiat. 2 2. q. 83. 7 ad 2. et 15. o.

14 Oratio semper habet efficaciam impetrandi, si habeat quatuor conditiones, s. si fiat piè, ad salutem, pro se, et perseveranter. 2 2. q. 83. 7 ad 2. et 15 ad 2. et 16. c.

15 Conditio quadruplex necessaria in qualibet oratione, scilicet elevatio mentis in Deum, fiducia impetrandi, gratiarum actio, et petitio. 2 2. q. 83. 17. c.

16 Oratio debet habere septem conditiones, s. quòd sit perfecta, humilis, continua, devota, vigilans, instans, et charitativa. 2 2. q. 83. 15. c.

17 Omnes orationes Ecclesiæ habent quatuor, s. invocationem Dei, commemorationem beneficii Dei, petitionem, et obsecrationem. 2 2. q. 83. 17. c.

18 Oratio non exauditur, quando orans, vel ille pro quo oratur, vel ipsa petitio, non placent exauditori. 2 2. q. 83. 15 ad 2.

19 Oratio malorum exauditur, et fructuosa est, vel propter devotionem eorum pro quibus fit, vel inquantum fit in persona Ecclesiæ. 3ª q. 82. 6. c. et 7 ad 3.

20 Oratio peccatoris, inquantum ex bono desiderio naturæ fit, exauditur ex misericordia Dei, et non ex merito peccatoris, non autem inquantum peccator, nisi ad vindictam. 2 2. q. 83. 16. o. et q. 178. 2 ad 1.

21 Oratio petentis contra salutem, vel contra gloriam Dei, magis exauditur non obtinendo quàm si obtineret quod petitur. 2 2. q. 83. 15 ad 2. et 16. c.

22 Effectus orationis triplex, s. meritum, impetratio, et spiritualis refectio mentis. 2 2. q. 83. 13. 15. c.

23 Per orationem appropinquamus Deo. 2 2. q. 83. 1 ad 2.

24 Oratio præeminet aliis actibus virtutis religionis post devotionem, quia religio per orationem movet intellectum hominis in Deum, et tradit homo mentem suam Deo, subjiciendo sibi eam per reverentiam, et præsentando eam Deo. 2 2. q. 83. 3 ad 1 et ad 3.

25 Oratio fit ad excitandum affectum nostrum non autem ad docendum Deum. 2 2. q. 83. 2. o et 9 ad 5. et 12. c. ad 1. et q. 88. 1. c.

26 Oratio fit, non quidem ad mutandum dispositionem divinæ providentiæ, sed ad impetrandum quod Deus disposuit. 1ª. q. 23. 8. c. et 2 2. q. 83. 2. o.

27 Orationes fiunt in horis canonicis, ad salutem Ecclesiæ, ut avertatur ira Dei à populo, et ut orantes sint quasi precibus dimicantes, et quasi divinæ sententiæ resistentes. 2 2. q. 83. 14. o.

28 Oratio principaliter innititur charitati quoad efficaciam merendi; fidei verò, quoad efficaciam impetrandi. 2 2. q. 83. 15 ad 3.

29 Oratio ordinatur ad duo, s. ad objectum proprium, id est, ad id quod petitur, et ad finem, id est, ad vitam æternam; ideò habet duplicem efficaciam, scilicet efficaciam impetrandi, respectu primi, et efficaciam merendi, respectu secundi; primum pertinet ad misericordiam vel liberalitatem, secundum verò ad justitiam. 2 2. q. 83. 15 ad 2. et 16 ad 2. et q. 178. 2 ad 1.

30 Qui non attendit vel non intelligit orationem, habet quidem meritum, non autem consolationem. 2 2. q. 83. 13. c.

31 Ex virtute orationis Christi, baptismus habet meritum regni cœlestis. 3ª. q. 39. 5. c. fi.

32 In oratione peti debent aliqua determinata, propter attentionem et cognitionem nostri desiderii, et ut ferventius fiat. 2 2. q. 83. 5. o.

33 Nihil debemus petere in oratione, nisi in ordine ad beatitudinem. 2 2. q. 17. 2 ad 2. et q. 83. 4. 5. c. et 6. o.

34 Temporalia possunt peti in oratione, sicut et desiderari, non quidem principaliter, sed ut necessaria. 2 2. q. 83. 6. o.

35 Hoc præcipuè petendum est, in oratione, ut Deo uniamur. 2 2. q. 83. 1 ad 2.

36 Orare non convenit personis divinis, quia non habent superiorem, nec distinguuntur in essentia, ratione cujus fit oratio. 2 2. q. 83. 10. o.

37 Orare est proprium rationalis creaturæ, ideò non convenit brutis. 2 2. q. 83. 10. o.

38 Sancti in patria orant pro nobis, non autem pro se. 2 2. q. 83. 11. o.

39 Oratio propriè fit ad Deum tantùm, ut à

P

5 Passio duplex, s. corruptiva et perfectiva. 1ª. q. 95. 2 ad 2. et q. 97. 2. o.

6 Omne quod patitur et movetur ab alio, disponitur per actum agentis, multiplicatum qualitate quæ habitus nominatur. 1 2. q. 51. 1. c.

7 Ut qualitas causetur in passivo, oportet quòd activum totaliter vincat passivum. 1 2. q. 51. 3. c.

8 Passio ad defectum pertinet, quia est rei secundùm quòd est in potentia. 1ª. q. 25. 1. c. ad 1. et 1 2. q. 22. 2 ad 1.

9 Passio impropriè dicta, s. omnis receptio, convenit omni enti in potentia, id est, cuilibet creaturæ. 1 2. q. 22. 1 ad 1.

10 Magnitudo passionis non tantùm dependet ex virtute agentis, sed etiam ex passibilitate patientis. 1 2. q. 22. 3 ad 2.

11 Passio sumit speciem ab actu, qui est terminus motùs. 1 2. q. 1. 3. c.

12 Passio duplex, s. passio innata, et passio illata. 3ª. q. 81. 4. o.

13 Passiones sanctorum illatæ prosunt Ecclesiæ, per modum exhortationis et exempli, non autem per modum redemptionis. 3ª. q. 48. 5 ad 3.

14 Passio propriè non convenit animæ, nisi per accidens, sed soli composito corruptibili convenit per se; impropriè verò convenit omni enti in potentia. 1 2. q. 22. 1. o.

15 Passio magis propriè est in parte appetitiva quàm in parte apprehensiva. 1 2. q. 22. 2. o. et q. 41. 1. c. et 3ª. q. 15. 4. c.

16 Passio est magis propriè in appetitu sensitivo quàm in appetitu intellectivo. 1ª. q. 20. 1 ad 1. et 1 2. q. 22. 3. o. et q. 41. 1. c. et 2 2. q. 58. 9. c. et 3ª. q. 15. 4. c.

17 Omnis motus appetitûs sensitivi dicitur passio, et præcipuè ille qui in defectum sonat. 1 2. q. 35. 1. c. et q. 41. 4. c.

18 In passionibus animæ est aliquid quasi materiale, s. transmutatio corporis, et aliquid quasi formale, s. ex parte appetitûs. 1ª. q. 20. 1 ad 2. et q. 75. 3 ad 3. et 1 2. q. 22. 2 ad 3. et 37. 4. c. et q. 44. 1. c. et q. 45. 3. c. et q. 48. 2. c.

19 In omni passione animæ, aliquid additur, vel minuitur à naturali motu cordis. 1 2. q. 24. 2 ad 2.

20 Passiones animæ tantò vehementiùs impellunt, quantò magis sequuntur inclinationem naturæ. 2 2. q. 153. 2. c.

21 Nomina passionum animæ quandoque sumuntur pro simplici operatione voluntatis. 1ª. q. 20. 1 ad 1. et q. 59. 4 ad 2. et q. 64. 3. c. et q. 82. 5 ad 1. et 1 2. q. 22. 3 ad 3. 2 2. q. 18. 1. c.

22 Passio animæ, ut passio, habet principium ab exteriori, sed ut est voluntaria, habet principium ab interiori. 3ª. q. 48 1 ad 1.

23 Omnis passio animæ inclinat cum impetu in suum objectum. 2 2. q. 27. 2. c.

24 Objecta passionum animæ se habent ad eam ut formæ, à quibus specificantur: ideò quicquid est causa objectorum, est et causa passionum. 1 2. q. 44. 1. c.

25 Anima dupliciter dicitur tota pati, s. secundùm essentiam suam, id est, corpore patiente et disposito ad separationem ab anima, et secundùm omnes ejus potentias. 3ª. q. 46. 7. 8. o.

26 Omnes passiones animæ reducuntur ad undecim species, s. sex in concupiscibili, id est, amor, odium, desiderium seu concupiscentia, fuga vel abominatio; delectatio vel gaudium, dolor vel tristitia; sed aliæ quinque sunt in irascibili, s. spes, desperatio, timor, audacia, et ira. 1 2. q. 23. 4. o. et q. 25. 3. 4. c.

27 Passiones principales animæ sunt quatuor; quarum duæ sunt finales simpliciter, scilicet gaudium et tristitia; et duæ finales in genere, scilicet spes et timor. 1 2. q. 25. 4. o. et q. 84. 4 ad 2. et 2 2. q. 123. 11 ad 1. et q. 141. 7 ad 3.

28 Omnes passiones animæ reducuntur ad has quatuor principales, sicut species ad genus, vel imperfectum ad perfectum, vel sicut effectus ad causam, et participans ad participatum. 1 2. q. 25. 4. c. fi.

29 Passio animæ duplex, sed perfecta et imperfecta: tunc dicitur esse passio perfecta, per quam anima perturbatur, quando passio sensitivæ partis pertingit usque ad immutandum rationem à rectitudine sui actûs, s. ut sequatur passionem, et non habeat liberum arbitrium super eam. 3ª. q. 46. 7 ad 3.

30 Potentiæ animæ pati possunt dupliciter, s. passione propriâ, id est, à suo objecto; et passione alienâ, id est, sui subjecti. 3ª. q. 46. 7. 8. c.

31 Causa passionum animæ assignari potest dupliciter, s. ex parte objecti, et ex parte subjecti. 1 2. q. 43. 1. 2. c. et q. 45. 3. c. et q. 46. 5. c.

32 Passiones animæ vincunt rationem tripliciter, s. distrahendo, inclinando in contrarium rationi, et ligando mutatione corporali, sicut somnus et ebrietas ligant eam. 1 2. q. 77. 2. o. et 6. c.

33 Passio appetitûs sensitivi non potest directè trahere, vel movere voluntatem, sed indirectè dupliciter, s. per abstractionem; et ex parte objecti impediendo judicium rationis per fortem imaginationem. 1 2. q. 77. 1. o. et 2 2. q. 156. 1. c. et 3ª. q. 46. 7 ad 3.

34 Passiones diversarum potentiarum differunt genere; quæ autem sunt diversorum objectorum ejusdem potentiæ, differunt specie tantùm. 1 2. q. 23. 1. o. et q. 54. 1. o.

35 In passionibus animæ est duplex contrarietas, s. secundùm diversitatem objectorum, id est, boni et mali; et secundùm accessum et recessum ab eodem termino; prima tantùm est in passionibus concupiscibilis, sed utraque est in passionibus irascibilis. 1 2. q. 23. 2. o. et q. 40. 4. o. et q. 45. 1 ad 2.

36 Omnis passio irascibilis significat motum tantùm; sed passionum concupiscibilis, quædam significant motum, et quædam quietem. 1 2. q. 23. 4. c. et q. 25. 1. o. et 3. c.

37 Nomina omnium passionum animæ possunt sumi dupliciter, scilicet absolutè, et ut recedunt à ratione: primo modo sunt passiones, secundo autem modo sunt vitia. 1 2. q. 45. 1 ad 1. et q. 59. 1 ad 2. et 2 2. q. 127. 1 c. ad 3.

38 Nomina passionum animæ, quarum objectum est malum, aliquando significant vitia, quorum objectum est malum, ut odium, ira, invidia, et audacia; quarum autem objectum est bonum, significant virtutes, ut spes, et amor. 2 2. q. 127. 1 ad 3.

39 Ordo omnium passionum animæ. 1 2. q. 25. o.

40 Omnis passio cujus objectum est bonum, est naturaliter prior, passione sibi oppositâ, cujus objectum est malum. 1ª. q. 20. 1. c. et 1 2. q. 25. 2. 3. c. et q. 22. 141. 3 ad 1.

41 Omnis passio cujus objectum est bonum vel conveniens simpliciter, est in concupiscibili; si autem objectum ejus est ut difficile vel arduum, id est, cum determinatione quantitatis, est in irascibili; similiter et oppositæ harum. 1 2. q. 23. 1. c. et q. 25. 1. c. et q. 40. 1. c. et q. 46. 3. c.

42 Passiones irascibilis sunt posteriores passionibus concupiscibilis, quæ significant motum; sed sunt priores iis, quæ significant quietem. 1 2. q. 25. 1. o. et q. 40. 1. c. et 2 2. q. 141. 3 ad 1.

43 Omnis passio irascibilis terminatur ad passiones concupiscibilis, et incipit ab eis. 1ª. q. 81. 2. c. et 1 2. q. 23. 1 ad 1. et q. 25. 1. o. et 3. c. et q. 40. 1. 4. c. et q. 41. 2 ad 3. et q. 46. 3 ad 2. et q. 65. 1 ad 3. et q. 82. 3 ad 2. et q. 84. 4 ad 2. et q. 100. 5 ad 6. et 2 2. q. 41. 2 ad 1. et q. 118. 6. c.

44 Passionum animæ, quædam sunt bonæ, et quædam sunt malæ, secundùm speciem suam, inquantum sunt in genere moris: non autem inquantum sunt in genere naturæ. 1 2. q. 24. 4. o. et 2 2. q. 158. 1. c.

45 Passiones animæ, et motus membrorum, inquantum imperantur à voluntate, vel non prohibentur, sunt bonæ vel malæ moraliter, non autem secundùm se. 1 2. q. 24. 1. o. et q. 59. 1. c. ad 2. et 2 2. q. 35. 1 ad 1. et q. 158. 2. c.

46 Passiones, secundùm quòd ordinantur à ratione, sunt laudabiles, vel vituperabiles, non autem secundùm se. 1 2. q. 24. 1 ad 3. et 2. o. et q. 45. 1 ad 1. et q. 50. 1. c. et 2 2. q. 35. 1 ad 1. et q. 123. 1. o. et q. 127. 1. o. et q. 158. 1. o. et 2. c. ad 1.

47 Omnis passio animæ, secundùm Stoicos, est mala; non autem secundùm Peripateticos. 1 2. q. 24. 2. o. et q. 59. 2. 3. o. et 2 2. q. 123. 10. c. et q. 158. 1 ad 1. et 3ª. q. 15. 4 ad 2. et q. 46. 6 ad 2.

48 Omnis passio animæ, secundùm Stoicos, s. inordinata, tollit, vel diminuit bonitatem actûs; sed secundùm Peripateticos aliqua, id est, moderata, auget eam, sicut etiam actus membrorum. 1 2. q. 24. 3. o.

49 Omnis passio animæ, præveniens judicium rationis, diminuit bonitatem actûs; sed passio consequens per redundantiam est signum melioris actûs; per electionem autem, facit actum meliorem. 1 2. q. 24. 3 ad 1. et q. 77. 6 ad 2. et q. 59. 2 ad 3. et 2 2. q. 2. 10. c.

50 Passio præveniens judicium rationis diminuit peccatum; sequens verò auget peccatum, vel significat auctum. 1 2. q. 24. 3 ad 3. et q. 47. 2. c. et q. 77. 6. o.

51 Passio totaliter tollens usum rationis, totaliter excusat à peccato, nisi fuerit voluntaria in sua causa, non autem alia. 1 2. q. 77. 7. o. et ad 3.

52 Nulla inclinatio passionis vel habitûs, ita vehemens est quòd ei ratio non possit resistere si remaneat usus rationis. 1 2. q. 10. 3. o. et q. 77. 7. 8. c. et q. 80. 3. o. et 2 2. q. 155. 3 ad 3. et q. 156. 1. c. et q. 175. 2 ad 2.

53 Anima Christi fuit passibilis dupliciter, s. passione corporali, et passione animali, sicut et anima nostra. 3ª. q. 15. 4. c. et 10. c. ad 3.

54 Tota anima Christi, secundùm essentiam et secundùm omnes potentias ejus, secundùm quòd sunt in essentia animæ patiebantur; non autem ex parte objecti, nisi potentiæ inferiores. 3ª. q. 46. 7. o.

55 Passiones in anima Christi non ferebantur ad illicita, nec præveniebant actum rationis nec impediebatur judicium rationis, sicut fit in nobis. 3ª. q. 15. 4. o. et 6. c. et q. 19. 2. c. fi. et q. 46. 7 ad 3. et q. 48. o. ad 2. et q. 49. 4 ad 3

56 Passio Christi fuit bona simpliciter, et mala secundùm quid. 3ª. q. 22. 2 ad 2. et q. 47. 3 ad 3. et 4 ad 2. et 6 ad 3.

57 Acerbitas passionis Christi causabat in eo timorem, tristitiam, et dolorem. 3ª. q. 7. 6. o. et q. 15. 7. o.

58 Passio Christi fuit necessaria, non quidem absolutè, nec ex coactione, sed ex triplici fine s. liberationis nostræ, exaltationis Christi, et prædiffinitionis Dei. 3ª. q. 46. 1. o.

59 Possibile fuit Deo, liberare hominem, sine passione Christi, si non præsupponatur præscientia ejus. 3ª. q. 46. 2. o. et q. 56. 1 ad 2.

60 Non fuit alius modus convenientior redemptionis nostræ quàm per passionem Christi 3ª. q. 46. 3. o.

61 Liberatio hominis per passionem Christi fuit majoris misericordiæ et justitiæ, quàm si Deus remisisset peccata, sine satisfactione. 3ª. q. 46. 1 ad 3.

62 Christus fuit passus convenienti tempore s. lunâ quintadecimâ, horâ sextâ, in juventute. 3ª. q. 46. 9. o. et 10. c.

63 Christus passus est in loco convenienti, scilicet in Hierusalem, quadruplici ratione: scilicet quia primò Hierusalem erat locus à Deo electus, ad sacrificia sibi offerenda, figurantia Christi passionem; secundò quia virtus passionis Christi ad totum mundum erat diffundenda, et Hierusalem erat in medio terræ, unde dicitur umbilicus terræ; tertiò quia hoc maximè conveniebat humilitati Christi, quod in loco tam celebri, confusionem pati non recusavit; quartò ut ostenderet à principibus populi exortam esse iniquitatem occidentium Christum, qui principes in Hierusalem morabantur. Et passus est extra portam, triplici ratione: scilicet primò ut veritas responderet figuræ, quâ vitulus et hircus pro peccato, extra castra comburebantur; secundò ut per hoc daret exemplum nobis exeundi à mundana conversatione; tertiò ne Judæi subtraherent sacrificium salutare, nec putares pro illa tantùm plebe oblatum secundùm Christum, nec in templo passus est, sed in Calvaria. 3ª. q. 35. 7 ad 1. et q. 46. 10. o. et q. 83. 3 ad 1.

ejusdem appetentis, ultra unionem diversorum appetentium, quam dicit concordia. 2 2. q. 29. 1. c.

5 Perfectio gaudii est pax, quoad duo importata per pacem, scilicet quoad quietem à perturbantibus, et quoad sedationem à fluctuatione desiderii. 1 2. q. 70. 3. c.

6 Pax reipublicæ est secundùm se bona, et multò plura prohibet, scilicet homicidia, sacrilegia, et hujusmodi, quàm occasionentur ex ea, et plures bene eâ utuntur. 2 2. q. 123. 5 ad 3.

7 Paci opponuntur multa vitia, s. discordia in corde, contentio in ore, schisma, rixa et bellum in opere. 2 2. q. 34. 37. 39. principio.

8 Christus in ortu suo fecit pacem totius mundi, ut significaret veram pacem. 3ª. q. 35. 8 ad 1.

9 Pax causatur ex justitia, subtrahendo occasiones litigiorum, et tumultuum. 2 2. q. 29. 3 ad 3. et q. 180. 2 ad 2.

10 Omnia appetunt pacem. 2 2. q. 29. 2. o.

11 Pax perfecta est tantùm in beatis, sed pax imperfecta est in viatoribus. 2 2. q. 29. 2 ad 4.

12 Pax vera est tantùm in bonis, et bonorum; apparens autem est in malis. 2 2. q. 29. 2 ad 3.

13 Pax vera non est in nobis, sine gratia gratum faciente, sed tantùm pax apparens. 2 2. q. 29. 3 ad 1.

PECCARE est voluntate averti à Deo. 1ª. q. 94. 1. c.

PECCATOR dicitur dupliciter, s. propter peccatum præteritum, et propter propositum peccandi. 3ª. q. 68. 4. c.

1 PECCATUM est actus devians ab ordine debiti finis, contra regulam naturæ, rationis, vel legis æternæ. 1ª. q. 63. 1. c. et 1 2. q. 21. 1. o. et 2 ad 2. et q. 71. 6. c. ad 1 et ad 3. et q. 72. 1. c. ad 2. et 2 2. q. 162. 1. c. et q. 168. 4. c.

2 Peccatum non est pura privatio. 1 2. q. 72. 1 ad 2. et q. 75. 1 c. ad 1. et q. 85. 3 ad 3.

3 Peccatum nihil aliud est quàm deficere à bono, quod convenit alicui, secundùm naturam suam. 1 2. q. 109. 2 ad 2. et 8. c.

4 Omnis defectus debiti actûs habet rationem peccati. 2 2. q. 64. 1. c.

5 Peccatum nihil aliud est, secundùm Augustinum, quàm de neglectis rebus æternis temporalia sectari. 1 2. q. 71. 6. a. 3 ad 3. et 2 2. q. 104. 3. c.

6 Peccatum nihil aliud est quàm utendis frui, et fruendis uti, secundùm Augustinum. 1 2. q. 71. 6. a. 3 ad 3.

7 Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum, contra legem æternam, secundùm Augustinum. 1 2. q. 71. 6. o. et q. 76. 2 ad 1.

8 Omne quod est contra naturalem inclinationem, est peccatum, quia contrariatur legi naturæ. 2 2. q. 133. 1. c. et q. 142. 1. c.

9 Peccatum est prævaricatio legis divinæ, et cœlestium inobedientia præceptorum, secundùm Ambrosium. 1 2. q. 109. 4. c. et 2 2. q. 79. 2. a. 1 ad 1.

10 Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod justitia vetat. 1 2. q. 71. 6. a. 2.

11 Omne peccatum est voluntarium. 1 2. q. 71. 5. c. et 6. c. ad 2. et q. 73. 6. c. et q. 74. 1. 2. 3. c. et q. 76. 3. c. ad 2. et 4. c. ad 2. et q. 77. 6. c. et q. 80. 1. c. et q. 87. 2. c. et q. 88. 3 ad 1. et 2 2. q. 10. 2. c. et q. 34. 2. 4. c. et q. 46. 2 ad 2. et q. 64. 8. c. et q. 148. 4. c.

12 Ex hoc est aliquid peccatum, quia repugnat virtuti. 2 2. q. 107. 1. c.

13 In quolibet peccato est aliquid virtutis, quia non possunt simul corrumpi omnes circumstantiæ virtutis. 1 2. q. 73. 2. c. fi.

14 Ratio formalis peccati duplex, s. secundùm intentionem peccantis, i. illud ad quod convertitur, et secundùm rationem mali, i. bonum à quo recedit; primum diversificat speciem peccati, non autem secundum. 2 2. q. 10. 5 ad 1.

15 Peccatum non dicitur univocè de omni peccato; sed priùs de actuali quàm de originali, et priùs de mortali quàm de veniali. 1 2. q. 88. 1 ad 1. et 3 ad 1.

16 Peccatum duplex, s. peccatum actuale, et peccatum quasi naturale. 3ª. q. 8. 5 ad 1.

17 Peccare contingit aliquem dupliciter, s. vel in se quoad actum peccati, vel in sua causa. 2 2. q. 50. 1. c. et q. 150. 1. 4. c. et q. 154. 5. o.

18 Peccatum duplex, s. occultum, et publicum; secundum est corrigendum publicè, non autem primum. 3ª. q. 55. 1 ad 1.

19 Peccatum dupliciter contingit in actibus humanis, s. ex natura facti, ut in malis ex genere, et ex abusu boni. 1ª. q. 48. 6. c.

20 Peccatum triplex, scilicet contra Deum, contra se, et contra proximum. 1 2. q. 72. 4. o.

21 Peccatum triplex, s. cordis, oris et operis. 2 2. q. 162. 4 ad 4.

22 Peccatum dicitur speciale dupliciter, vel quia est circa specialem materiam, vel propter specialitatem actûs extendentis se ad omnem materiam, ut omnia vitia circa actum rationis. 2 2. q. 54. 1. c. et q. 99. 2. o.

23. Peccatum duplex, s. carnale et spirituale: primum perficitur in delectatione naturali, id est, secundùm tactum; secundum verò in delectatione animali. 1 2. q. 72. 2. o. et q. 73. 5. c. et 2 2. q. 118. 6. c.

24 Peccatum dicitur carnale dupliciter, s. secundùm consummationem, et secundùm originem; primo modo sunt tantùm gula et luxuria, secundo autem modo omnia. 1 2. q. 72. 2. o.

25 In peccato sunt duo, s. pronitas, et motivum; primum est plus in creatura ignobiliori, secundum autem in nobiliori. 1ª. q. 63. 7. c.

26 In quolibet peccato sunt duo, s. materiale, id est, substantia actûs, et formale, id est, inordinatio ejus. 1 2. q. 71. 6. c. et q. 72. 1. 8. c. e q. 75 1. c. ad 1. et 4 ad 1. et q. 79. 2. c. et q. 87 4 ad 3 et 6. c.

27 In uno peccato contingit esse multas deformitates. 2 2. q. 154. 1 ad 2.

28 In quolibet peccato, necesse est esse defectum circa aliquem actum rationis. 2 2. q. 54. 1 ad 2.

29 Una specialis ratio peccati potest esse in diversis generibus peccatorum, inquantum ordinantur ad finem unius peccati. 2 2. q. 99. 2 ad 2. et 3 ad 2. et q. 107. 2 ad 2.

30 In peccato sunt duo, s. inordinatio actûs injurians Deum, et macula sequens. 1 2. q. 87. 4 ad 3. et 6. c.

31 In quolibet peccato sunt duo, scilicet macula culpæ, et reatus pœnæ. 3ª q. 22. 3. c.

32 Peccatum in Spiritum sanctum, est peccare

ex electione mali, et tantùm ex malitia, quæ est cum contemptu bonorum impedientium peccatum. 2 2. q. 14. 1. 3. 4. c. et q. 105. 2 ad 2.

33 In omni peccato generaliter contemnitur Deus in suis præceptis, sed hoc peccatum, ut speciale peccatum, est contemptus doni, quo homo retrahitur à peccato, non autem peccatum sequens ex eo. 2 2. q. 118. 5 ad 3. et 3ª. q. 88. 4. c. fi.

34 Illud peccatum dicitur generale, quod privat conditionem requisitam in qualibet virtute, sed hoc peccatum est speciale, ratione specialis contemptûs. 2 2. q. 14. 1 ad 3.

35 Peccata differunt specie secundùm objecta; non autem ratione inordinationis. 1 2. q. 72. 1. o. et 2. c. 3. 4. o. et 5 ad 1. et 8 c. et q. 73. 3. c. fi. et ad 1. et 4. c. et q. 79. 2 ad 3. et 2 2. principio et q. 39. 2. c.

36 Peccata differunt specie secundùm fines, non autem secundùm causas agentes. 1 2. q. 72. 3. o. et 2 2. principio.

37 In peccatis est duplex differentia, s. materialis, id est, secundùm naturalem speciem peccati; et formalis, id est, secundùm ordinem ad unum finem proprium. 1 2. q. 72. 6. c.

38 Nullum quod est præter intentionem peccantis, dat speciem peccato. 1 2. q. 72. 1. 8. c. et 3ª. q. 88. 4 ad 1.

39 Circumstantiæ non possunt aggravare peccatum in infinitum. 2 2. q. 110. 4 ad 3.

40 Divisio peccati, in peccatum contra Deum, contra se, et contra proximum, est specifica, quia est secundùm objecta. 1 2. q. 72. 4. o.

41 Peccata cordis, oris, et operis, non differunt secundùm species completas, sed secundùm gradus ejusdem speciei. 1 2. q. 72. 7. o. et q. 100. 5. 6. c. et 2 2 principio.

42 Peccata non differunt specie, secundùm præcepta legis, quia non habent speciem ex parte aversionis, sed ex parte conversionis. 1 2. q. 72. 6 ad 2 et 9 ad 1. et q. 73. 1. c. et 2 2. q 10. 5 ad 1.

43 Peccata differunt specie secundùm superabundantiam, et defectum, propter diversa motiva, et sunt contraria. 1 2. q. 72. 8. o.

44 Differentia peccati, secundùm mortale et veniale, vel secundùm alios reatus, non est specifica. 1 2. q. 72. 5. o. et q. 88. 1. 2. o.

45 Peccatum mortale differt à veniali in infinitum, ex parte aversionis, non autem ex parte conversionis. 1 2. q. 72. 5 ad 1. et q. 87. 5 ad 1.

46 Omne peccatum est in voluntate, ut in subjecto. 1 2. q. 74. 1. o.

47 Subjectum peccati duplex, s. subjectum primum, et subjectum proximum. Voluntas est subjectum primum omnis peccati, proximum verò sunt diversæ potentiæ. 2 2. q. 10. 2. c.

48 Omnis potentia mobilis à voluntate potest esse subjectum peccati, licèt principaliter sit in voluntate. 1 2. q. 74. 2. o. et 3. c. et q. 83. 1. c.

49 Peccatum est in voluntate ut in causa. 1 2. q. 74. 1. 2. o. et q. 75. 3. c. et q. 80. 1. c.

50 Voluntas est per se causa actûs peccati, sed per accidens causat ejus inordinationem, i. præter intentionem. 1 2. q. 75. 1. o.

51 In quolibet volente sub Deo potest esse peccatum voluntatis, si in sua natura consideretur. 1ª. q. 63. 1. c.

52 Peccatum non potest esse in voluntate, nisi cum ignorantia intellectûs. 1ª. q. 63. 1 ad 4. et 1 2. q. 58. 2. c. et q. 77. 2. c. et 2 2. q. 20. 2. o. et q. 51. 3 ad 2. et q. 53. 2. c.

53 Peccatum in actu liberi arbitrii contingit dupliciter, scilicet eligendo malum ex ignorantia, vel eligendo inordinatè bonum ex inconsideratione. 1ª. q. 63. 1 ad 4.

54 Peccatum essentialiter consistit in actu liberi arbitrii. 1 2. q. 77. 6. o.

55 Peccatum est in ratione dupliciter, s. errando circa illud quod potest et debet scire facta promulgatione, vel non regendo potentias inferiores. 1 2. q. 74. 5. 6. o. et q. 90. 4 ad 2 et ad 3.

56 Peccatum mortale et veniale possunt esse in ratione dupliciter, s. secundùm se, et secundùm quòd regit potentias inferiores. 1 2. q. 74. 6. 10. o.

57 Peccatum morosæ delectationis est in ratione dupliciter, vel deficiendo directione interiorum passionum animi, vel in directione exteriorum actuum. Deficit autem in directione passionum dupliciter, primò imperando illicitas passiones, alio modo non reprimendo motus passionum illicitos. 1 2. q. 73. 8. c. et q. 74. 6. o.

58 Peccatum ipsius consensûs in actum est tantùm in ratione superiori; sed consensus in delectationem potest esse in ratione superiori et inferiori. 1 2. q. 15. 4. o. et q. 74. 7. o. et 8 ad 1.

59 Non omnis motus sensualitatis primus, id est, naturalis, est peccatum. 1 2. q. 74. 3. o.

60 Sensualitas tenet locum serpentis, quia inclinat ad peccatum. 1ª. q. 81. 1 ad 3. et 3 ad 1. et 1 2. q. 74. 3. a. 2. et 2 2. q. 165. 2. c. et 3ª. q. 18. 2 ad 3.

61 In sensualitate potest esse peccatum subjectivè. 1 2. q. 74. 3. o.

62 In sensualitate potest esse peccatum veniale, non autem mortale. 1 2. q. 74. 3 ad 4. et 4. o. et q. 89. 5. c.

63 Obedire imperio rationis, et esse subjectum peccati, convenit sensualitati hominis, non autem sensualitati bruti. 1 2. q. 74. 3 ad 3.

64 Peccatum actuale est in generativa, non sicut in subjecto, sed materialiter, inquantum concupiscibilis motum ejus imperat. 1 2. q. 17. 8 ad 3.

65 Peccatum actuale non potest esse in parte non obediente rationi, sed benè infectio naturæ. 1 2. q. 83 1. c. et 4 ad 2.

66 Omnis voluntas sub Deo potest secundùm se habere peccatum. 1ª. q. 63. 1. c.

67 Christus nullum habuit peccatum. 3ª. q. 14. 3. o. et q. 15. 1. o. et 5 ad 1 et ad 2. et q. 22. 4 ad 1.

68 Peccatum, ut est actus, habet causam per se; sed ratione inordinationis habet causam per accidens tantùm. 1 2. q. 75. 1. o. et 2. 4. c. et ad 1. q. 77. 4. c.

69 Non omne peccatum fit ex contemptu, sed quandoque ex ignorantia vel infirmitate. 2 2. q.

162. 2. c. ad 1 et ad 2. et q. 186. 9 ad 23. et 3ª. q. 88. 4. c.

70 Causa primi peccati non est malum, sed bonum, s. voluntas cum absentia alterius boni, s. regulæ rationis, vel legis divinæ. 1ª q. 49. 1 ad 1 et ad 3. et q. 63. 1 ad 4. et 1 2. q. 75. 1. c. et ad 3. et 2 2. q. 163. 1. 2. c.

71 Non omne peccatum fit ex contemptu, sed quandoque ex ignorantia vel infirmitate; sed peccandi consuetudo implicat Dei contemptum. 1 2. q. 105. 2 ad 9. et 2 2. q. 162. 2. c. ad 1 et ad 2.

72. Quòd aliquis non possit vitare peccatum, potest intelligi dupliciter, scilicet vel quia confirmatus est in malo, vel quia diù persistere non potest quin ruat in peccatum. 1 2. q. 109. 8. o.

73 Principium peccati duplex, s. primum et universale, i. voluntas, et principium proprium et proximum, s. aliæ potentiæ. 2 2. q. 10. 2. c.

74 Voluntas est causa alicujus dupliciter, s. per se, id est, imperando; et per accidens peccati, i. non impediendo, vel non reprimendo cum possit; et sic est causa peccati primorum motuum. 2 2. q. 154. 5. c. principio.

75 Propria et per se causa peccati est voluntas; aliæ verò causæ sunt quasi extrinsecæ et remotæ. 1 2. q. 75. 6. c. et q. 80. 1. c. ad 3.

76 Nihil exterius est causa sufficiens peccati; sed tantùm suadens vel movens appetitum sensitivum. 1ª. q. 115. 4. c. et 1 2. q. 73. 8 ad 3. et q. 75. 3. o. et q. 80. 1. 3. o. et 2 2. q. 43. 1 ad 3. et q. 75. 3. c. ad 2. et q. 115. 2 ad 1 et ad 2.

77 Aliquis potest sufficienter impelli à dæmone in actum peccati, non autem in peccatum. 1 2. q. 80. 3. o.

78 Aliquis quandoque committit aliquod peccatum secundùm effectum, et non secundùm affectum. 2 2. q. 162. 2 ad 2.

79 Causa interior peccati duplex, s. proxima, i. ratio et voluntas, et causa remota, s. imaginatio et appetitus sensitivus. 1 2. q. 75. 2. o. et 3. c. et 2 2. q. 10. 2. o.

80 Sciens peccat, non considerando in particulari, vel in actu, quod sit in universali vel in habitu; unde dicitur quis ex certa malitia, vel ex industria peccare, quasi scienter malum eligens. 1 2. q. 78. 1. c. fi.

81 Causa peccati triplex, s. motivum, i. bonum apparens, defectus regulæ, et perficiens; primum pertinet ad sensus et ad appetitum sensitivum, secundum ad rationem, tertium autem ad voluntatem. 1 2. q. 75. 2. 3. c.

82 Causa efficacissima peccati duplex, s. amor bonorum temporalium, et timor pœnæ. 1 2. q. 77. 4. c. ad 3.

83 Propria et per se causa peccati, est ex parte conversionis ad commutabile bonum. 1 2. q. 75. 1. c. et q. 77. 4. c. et 6 ad 1. et 8 ad 2. et q. 84. 1 ad 1.

84 Causa peccati triplex, s. passio, habitus vitiosus, et falsa æstimatio de particulari eligibili, de passione, habitu, vel ignorantia. 2 2. q. 14. 1. c. fi.

85 Inclinans ad peccatum est duplex, s. per se, ut habitus et dispositio ex peccato; et per accidens, s. removendo originalem justitiam, i. peccatum originale. Nec tamen debet dici quòd peccatum originale sit habitus infusus, aut acquisitus per actum, nisi primi parentis, non autem hujus personæ, sed per vitiatam originem innatus. 1 2. q. 82. 1 ad 3. et 2 ad 2.

86 Omne peccatum contingit ex defectu scientiæ in universali, vel in particulari, in habitu vel in actu, ex intentione vel occupatione, vel infirmitate, vel passione. 1 2. q. 77. 2. c.

87 Origo peccatorum attenditur secundùm inclinationem ad finem, quæ est ex parte conversionis. 2 2. q. 73. 3 ad 3.

88 Unum peccatum est causa alterius peccati, in quadruplici genere causarum, s. in genere causæ efficientis, materialis, finalis et formalis. 1 2. q. 75. 4. o. et 84. o.

89 Unum peccatum potest oriri ex diversis peccatis, sed principaliùs, ex quo sæpiùs consuevit, propter propinquitatem ad finem ejus. 2 2. q. 72. 4. c.

90 Ex minori vitio potest oriri majus peccatum, sicut ex ira homicidium et blasphemia. 2 2. q. 73. 3 ad 3.

91 Homo non debet facere unum peccatum, ut vitet aliud peccatum. 2 2. q. 113. 1 ad 3.

92 Quia per operationes sensûs homo pervenit ad actus rationis, ideò plures sequuntur inclinationes naturæ sensitivæ quàm ordinem rationis: plures enim sunt qui assequuntur principium rei quàm qui ad consummationem perveniunt; ex hoc autem vitia et peccata in hominibus proveniunt, quod sequuntur inclinationem naturæ sensitivæ contra ordinem rationis. 1ª. q. 49. 3 ad 5. et q. 115. 4. c. et 1 2. q. 71. 2 ad 3.

93 Natura humana magis corrupta est per peccatum, quoad appetitum boni, quàm quoad cognitionem veri. 1 2. q. 109. 2 ad 3.

94 Peccata hominum sunt impedimenta humani boni. 1ª. q. 63. 2 ad 1. fi.

95 Peccatum cedit in bonum hominis, non quidem secundùm se, sed quia homo fit humilior, et cautior ex peccato suo et aliorum. 1 2. q. 87. 2 ad 1 et ad 2.

96 Privatio modi, speciei et ordinis, ut sunt in bono virtutis et gratiæ, sunt effectus peccati, non autem in aliis. 1 2. q. 85. 4. o.

97 Homo peccando recedit ab ordine rationis: ideò perdit dignitatem humanam, et incidit in servitutem bestiarum. 2 2. q. 64. 2 ad 3

98 In quolibet peccato est aliquid virtutis quia non potest corrumpere omnes circumstantias virtutis. 1 2. q. 73. 2. c. fi.

99 Peccatum singularis personæ non nocet, nisi sibi. 3ª q. 19. 4 ad 1. et q. 82. 6 ad 3.

100 Peccatum non nocet Deo, licèt sit contra Deum. 1 2. q. 21. 4 ad 1. et q. 47. 1 ad 1. et q. 73. 7 ad 2. et 2 2. q. 88. 2. c.

101 Peccatum transit actu, et manet effectu, s. reatus maculæ, et offensæ Dei. 1 2. q. 109. 7. c. et q. 113. 2 ad 3. et 3ª. q. 62. 2 ad 2. et 5. c. et q. 89. 4 ad 1.

102 Vulnus quadruplex causatur in anima: primò ex peccato Adæ, sed consequenter ex aliis peccatis, s. infirmitas in irascibili, concupiscentia in concupiscibili, ignorantia in ratione, et malitia in voluntate, ad quæ sequuntur alia duo, s. dolor et mors. 1 2. q. 85. 3. o. et 5. c.

103 Peccatum dupliciter deprimit, s. pre-

140 Baptizatus graviùs peccat quàm non baptizatus, cæteris paribus. 1 2. q. 106. 2 ad 2. et 2 2. q. 10. 3 ad 3.

141 Clericus in sacris plus peccat in eodem genere peccati quàm religiosus non in sacris. 2 2. q. 184. 8. c. fi.

142 Peccatum religiosi gravius est peccato secularis, tripliciter, scilicet ratione voti, ratione contemptûs, et ratione scandali; in aliis autem est e converso. 2 2. q. 186. 10. o.

143 Religiosus peccans ex contemptu fit pessimus, et maximè incorrigibilis. 2 2. q. 186. 10 ad 3.

144 Delere peccatum formaliter, convenit gratiæ, effectivè principaliter soli Deo, dispositivè insufficienter puro homini, sufficienter Christo, instrumentaliter sacramentis. 3ª. q. 16. 11 ad 3.

145 Solus Deus remittit peccata per auctoritatem, homines autem per ministerium. 3ª. q. 84. 3 ad 3.

146 Deus potest remittere peccata sine pœna. 2 2. q. 67. 4 ad 2. et 3ª. q. 46. 2 ad 3.

147 Homo peccando obligatus erat ad pœnam Deo, sicut summo judici, sed diabolo tanquam tortori: ideò debuit redimi Deo, et non diabolo. 3ª q. 58. 4 ad 2 et ad 3.

148 Omnia peccata in hac vita sunt remissibilia. 1ª. q. 69. 2. c.

149 Peccatum quodlibet dicitur remitti quoad duo, s. quoad culpam, et quoad reatum; et secunda remissio potest esse sine prima. 3ª. q. 22. 3. c.

150 Per charitatem consequimur veniam peccatorum. 3ª q. 49. 1. c.

151 Ad remissionem cujuslibet peccati requiritur quòd totaliter dimittatur affectus ejus. Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior pœnitentia; ut s. homo actualiter, peccatum mortale commissum detestetur, quantùm in ipso est, ut s. diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur. Sed ad remissionem cujuslibet peccati venialis requiritur quædam virtualis displicentia. 3ª. q. 87. 1. c.

152 Peccatum originale est habitus, s. languor naturæ, id est, inordinata dispositio ex dissolutione harmoniæ originalis justitiæ. 1 2. q. 82. 1. o.

153 Peccatum originale est habitus corruptus, non pura privatio, quia dicit privationem originalis justitiæ, et inordinatam dispositionem partium animæ. 1 2. q. 82. 1 ad 1.

154 Peccatum originale est habitus, quia est inordinatio naturæ, non autem actuale peccatum, quia est inordinatio actûs. 1 2. q. 82. 1 ad 2.

155 Peccatum originale est peccatum naturæ, sed peccatum actuale est peccatum personæ. 1ª. q. 100. 1. c. et 1 2. q. 74. 3 ad 2. et q. 80. 1. c. et q. 81. 1. o. et q. 82. 1 ad 2. et 3ª. q. 8. 5 ad 1.

156 Formale ejus est privatio originalis justitiæ; materiale verò, est concupiscentia, i. inordinatio partium animæ. 1 2. q. 82. 3. o.

157 Si homo formaretur ex digito vel aliter, sine semine viri, haberet omnes defectus naturæ sicut alii; sed non haberet rationem culpæ vel pœnæ. 1 2 q. 81. 4. o.

158 Peccatum originale est voluntarium, per voluntatem Adæ tantùm. 1 2. q. 80. 1. c. et q. 82. 1 ad 2. et 2 2. q. 108. 4. c. et 3ª. q. 84. 2 ad 3.

159 Peccatum originale habet novem nomina, s. originale, fomes peccati, concupiscentia, concupiscibilitas, languor, tyrannus, lex peccati, lex carnis, et lex membrorum. 3ª. q. 23. 3. c.

160 Et est multiplex in virtute, quia virtualiter continet omnia peccata. 1 2. q. 82. 2 ad 1.

161 Et est unum numero in uno homine, sed in omnibus est unum specie. 1 2. q. 182. 2. o.

162 Peccatum originale est æqualiter in omnibus hominibus, sicut et relatio ad peccatum Adæ, et privatio justitiæ originalis. 1 2. q. 82. 4. o.

163 Et fuit in Adam ut in causa principali, in semine verò instrumentaliter: sed in anima subjectivè; in carne autem ut pœna, non ut culpa. 1 2. q. 83. 1. o.

164 Peccatum originale prius est in essentia animæ quàm in potentiis ejus. 1 2. q. 83. 2. o. et 3. c.

165 Et prius est ordine naturæ in anima quàm in carne: sed ordine generationis et temporis est e converso. 1 2. q 83. 2 ad 3 et 3 ad 3.

166 Et contrahitur in infusione animæ rationalis. 1 2. q. 83. 1 ad 4. et 3ª q. 27. 1 ad 4.

167 Et priùs inficit voluntatem quàm alias potentias. 1 2. q. 83. 3. o. et 4 ad 1.

168 Omnes defectus virtutum possunt reduci ad peccatum originale, inquantum includuntur in carentia originalis justitiæ, quæ totam animam perficiebat. 2 2. q. 53. 1 ad 2.

169 Omnes potentiæ animæ sunt corruptæ per illud; sed quæ concurrunt ad generationem, dicuntur etiam infectæ, s. concupiscibilis, generativa, et tactus. 1 2. q. 83. 4. o.

170 Et traducitur ad omnes qui fuerunt in Adam, secundùm rationem seminalem, non autem ad alios. 1ª. q. 100. 1. c. et 1 2. q. 81. 3. 4. o. et 3ª. q. 15. 1 ad 2. et q. 31. 1 ad 3. et 6 ad 1.

171 Caro Christi in patribus fuit obnoxia peccato originali. 3ª q. 31. 1 ad 3. et 7. o. et 8 ad 3.

172 Secundùm fidem catholicam est tenendum quòd primum peccatum primi hominis, s. peccatum originale, originaliter transit in posteros; contrarium autem est hæresis Pelagiana (ut patet per Augustinum in plurimis suis libris). 1 2. q. 81. 1. c. principio. et 3. c.

173 Secundùm fidem catholicam firmiter est tenendum, quòd omnes homines præter solum Christum, ex Adam derivati, peccatum originale ex Adam contrahunt. Alioquin non omnes indigerent redemptione, quæ est per Christum, quod est erroneum. 1 2. q. 81. 3. c. principio.

174 Ideò non secundùm fidem catholicam, sed erroneum est dicere quòd aliquis præter solum Christum fuerit sine peccato originali. 1 2. q. 81. 3. c. et 3ª. q. 27. 2. c. ad 2.

175 Nec potest esse in aliquo cum veniali, sine peccato mortali. 1 2. q. 89. 6. o. et 3ª. q. 90. 4 ad 3.

176 Infectio ejus nullo modo causatur à Deo

infidelitatis sine consensu. 1 2. q. 74. 10. o.

215 Ratio superior, circa objectum potentiæ inferioris, ut sensualitatis, sicut in delectationibus secundùm carnem, non habet motum, nisi deliberatum : ideò semper est mortale, si sit de mortali; non autem si sit de veniali. 1 2. q. 74. 10. o.

216 Nullus debet peccare venialiter, ne alius peccet mortaliter. 2 2. q. 26. 4. c. ad 2. et q. 43. 7 ad 5. et q. 110. 3 ad 4.

217 Quilibet debet potiùs mori, et præeligere omnem pœnam in generali, quàm peccare non solùm mortaliter, sed etiam venialiter. 2 2. q. 110. 3 ad 4.

218 Utrùm veniale potest remitti sine alio veniali, non autem sine quolibet mortali. 3ª. q. 87. 4. o. et q. 90. 4 ad 3.

219 Peccatum veniale remittitur post mortem in purgatorio, quoad culpam et pœnam, non autem mortale. 1ª. q. 64. 2. c.

220 Quicquid fit in contemptum Dei, et quicquid in suî ratione importat contemptum Dei, est peccatum mortale. 2 2. q. 38. 3. c. et q. 68. 3. c.

221 Nullus actus sine consensu rationis est peccatum mortale. 1 2. q. 15. o. et q. 74. 5 ad 1. et 2 2. q. 35. 3. c.

222 Omnis actus humanus non relatus in Deum, actû vel habitu ex parte agentis, est peccatum mortale, non autem ex parte actûs. 1 2. q. 88. 1 ad 2.

223 Intendens peccare mortaliter, semper peccat mortaliter. 2 2. q. 110. 4. c.

224 Actus peccati mortalis potest aliquando esse figura alicujus boni. 2 2. q. 88. 2 ad 2.

225 Cuicumque peccato mortali homo vult adhærere sumens baptismum, dicitur fictus, fictione includente omne peccatum. 3ª. q. 69. 9 ad 3.

226 Omne quod fit propter mortale, est mortale. 1 2. q. 88. 2. 4. 6. c. et 2 2. q. 110. 4. c. et q. 154. 4. c.

227 Omne quod est contra præceptum Dei, est peccatum mortale, nisi fortè propter imperfectionem actûs. 1 2. q. 74. 10. o.

228 Omne peccatum mortale est contra præceptum Dei. 2 2. q. 68. 3. c. fi. et q. 98. 3. b.

229 Aliquid dicitur peccatum mortale dupliciter, s. secundùm speciem suam, et ex sua causa. 2 2. q. 154. 4. c. princ.

230 Non omne peccatum mortale directè contrariatur præceptis Decalogi, sed tantùm injustitiam continens. 2 2. q. 148. 2 ad 1.

231 Quilibet agens contra debitum justitiæ peccat mortaliter. 2 2. q. 69. 1. c. et q. 70. 4. c.

232 Qui est in peccato mortali, diligit habitualiter aliquid supra Deum. 2 2. q. 68. 3. c.

233 Omne peccatum mortale contrariatur charitati, non autem spei, vel fidei. 1 2. q. 71. 4. c. et 2 2. q. 24. 10. c. et 12. c. ad 4. et 3ª. q. 87. 1. c.

234 Omnis actus contra charitatem est peccatum mortale. 1 2. q. 87. 3. c. et q. 88. 2. c. et 2 2. q. 13. 2. c. et q. 35. 3. c.

235 Quælibet virtus ut virtus, i. informata charitate, expellitur per quodlibet mortale, non autem inquantum est habitus. 1 2. q. 63. 2 ad 2. et q. 65. 3. c. et q. 71. 4. o. et q. 73. 1 ad 2.

236 Per quodlibet peccatum mortale deperit quicquid virtuti debebatur, et omnia merita mortificantur. 2 2. q. 132. 3 ad 1. et 3ª. q. 89. 4. o.

237 Peccatum mortale quantùm ad aliquid est simile ægritudini, et quantùm ad aliquid est simile morti, et hoc est inquantum separat à Deo, qui vita est animæ; ægritudini autem inquantum habitudo revocationis ad vitam et sanitatem remanet in peccante, licèt talis ægritudo, i. peccatum de se inducat damnationem æternam. 1 2. q. 72. 5. c.

238 Nullum mortale potest remitti sine alio, quia omnia mortalia sunt connexa in aversione, non autem in conversione. 1 2. q. 73. 1. o. et 3ª. q. 86. 3. o.

1 Pecunia. Intelligitur omne illud, cujus pretium æstimari potest pecunia. 2 2. q. 78. 2. c. et q. 100. 2. 5. c. et q. 117. ad 2. et q. 118. 2 ad 2.

2 Pecunia non potest vendi in mutuo pro pecunia ampliori quàm sit quantitas pecuniæ mutuatæ, quæ restituenda est. 2 2. q. 78. 2 ad 4. principio.

1 **PŒNA** duplex, s. pœna sensûs, id est afflictiva, et pœna damni, i. carentia divinæ visionis. 1 2. q. 87. 4. c. fi. et 2 2. q. 79. 4 ad 4. et 3ª. q. 46. 6 ad 3. et q. 52. 2 ad 2.

2 Pœna sensûs debetur culpæ ratione inordinatæ conversionis, sed pœna damni ratione aversionis. 1 2. q. 87. 4. o. et 2 2. q. 79. 4 ad 4.

3 Pœna peccati duplex, s. per inflictionem contrarii, et per substractionem boni convenientis: prima est à Deo agente; secunda verò, à Deo non agente. 2 2. q. 19. 1 ad 3.

4 Pœna peccati duplex, s. pœna taxata, e pœna consequens; prima commensuratur culpæ, non autem secunda. 2 2. q. 164. 1 ad 4.

5 Pœna consequens peccatum duplex, scilicet per se, et per accidens. 1 2. q. 73. 8. o.

6 Unius peccati est tantùm una pœna adæquata, et plures partiales multipliciter. 2 2. q. 59. 4 ad 3. et q. 99. 4 ad 2.

7 Omnis pœna est medicina, sed non semper respectu peccantis. 1 2. q. 87. 2 ad 1. et 3 ad 2. et 2 2. q. 39. 2 ad 1. et 4 ad 3. et q. 66. 6 ad 2. et q. 86. 1. c. et q. 108. 3 ad 2. et 4. c.

8 Omnis pœna est corruptio agentis, et omnis culpa est corruptio actionis. 1ª. q. 48. 5. 6. o. et 1 2. q. 21. 1 ad 3.

9 De ratione pœnæ est quòd sit contraria voluntati. 1ª. q. 8. 5. c. et q. 64. 3. c. et 1 2. q. 87. 2. 6. c. et 2 2. q. 18. 3. c.

10 De ratione pœnæ sunt tria, s. quòd sit contra voluntatem, propter culpam, et passio ab extrinseco. 1 2. q. 46. 6 ad 2.

11 Nulla pœna est volita absolutè, sed ex conditione dupliciter, s. quâ acquiritur bonum, ut satisfactio et martyrium; et sine qua non, ut mors naturalis et purgatio, sine quibus ad bonum optatum perveniri non potest. 1 2. q. 87. 6. c.

12 Pœna est bona simpliciter, et mala secundùm quid, i. huic. 2 2. q. 19. 1. c.

13 Peccatum non est pœna, nisi per accidens; et hoc dupliciter, s. ratione antecedentis, quia deseritur à Deo, et ratione consequentis, quia

8 Pœnitentiam ordine naturæ simpliciter præcedunt virtutes theologicæ. 3ª q. 85. 6 o.

9 Pœnitentia est dolor de peccato præterito, sed verecundia est timor de turpi futuro. 3ª. q. 85. 1 ad 2.

10 Pœnitentia est in reo, secundùm voluntatem ejus, pro offensa Dei; sed justitia vindicativa est in judice, contra voluntatem rei, et pro offensa in communi. 3ª q. 85. 3. o. et q. 90. 2. c.

11 Pœnitentia, secundùm quòd est actus virtutis, requiritur ante baptismum, quæ sit prior baptismo, tempore vel naturâ, non autem ut sacramentum. 3ª. q. 6. o. et q. 84. 2 ad 2 et 6 ad 2. et q. 90. 4 ad 1.

12 Pœnitentia est posterior naturâ et tempore, fide. spe, et timore servili; sed est prior charitate et cæteris virtutibus. 3ª. q. 85. 6. o.

13 Pœnitentia utitur temperantiâ ad finem suum. 3ª q. 85 3 ad 4.

14 Detestatio vel displicentia peccati absolutè est actus cujuslibet virtutis: sed ut expiabile per eam, quoad culpam et reatum, est actus pœnitentiæ virtutis. 3ª. q. 85. 2 ad 1. et 3. c.

15 Primus actus pœnitentiæ, s. contritio, se habet ut ultima dispositio ad gratiam consequendam; alii verò actus pœnitentiæ procedunt jam ex gratia et virtutibus. 3ª. q. 89. 1 ad 2. et 2. c.

16 Pœnitentia, et gaudium, circa idem, s. de peccatis, contrariantur, non autem gaudium de pœnitentia, vel de venia sperata. 3ª. q. 84. 9 ad 2.

17 Pœnitentia non fuit in Christo, actu nec potentiâ, sicut nec materia ejus, scilicet peccatum. 3ª. q. 84. 7 ad 4.

18 Pœnitentia ut virtus est subjectivè in voluntate, sed ut passio est in concupiscibili. 3ª. q. 85. 4. o.

19 Pœnitentia est in innocentibus secundùm habitum, non autem secundùm actum. 1ª. q. 95. 3. c.

20 Pœnitens recurrit ad Deum; sicut servus, filius, et uxor, ad dominum, patrem, et virum; ad sacerdotem autem, sicut ad vicarium Dei. 3ª. q. 85. 3. c.

21 Esau non verè pœnituit, quia non doluit de peccato, sed de damno. 3ª q. 86. 1 ad 1.

22 Habens veram pœnitentiam potest eam deserere; tamen pœnitentia requirit propositum perseverandi. 3ª. q. 84. 10. o.

23 Vera pœnitentia potest amitti per quodlibet peccatum mortale sequens, propter flexibilitatem liberi arbitrii. 3ª. q. 84. 10. c.

24 Pœnitentia debet esse continua secundùm habitum, non autem secundùm actum, quia non potest. 3ª. q. 84. 9. o.

25 Pœnitentia interior debet durare usque in finem vitæ, non autem exterior. 3ª. q. 84. 8. o. et 9 ad 1.

26 Pœnitentia est possibilis in fine vitæ, quamdiu durat liberum arbitrium; sed est difficilis et rara. 2 2. q. 14. 3 ad 3.

27 Exercitia militiæ, negociationis et publicanorum, possunt haberi à pœnitentibus, licèt laudabiliùs evitentur ab eis. 2 2. q. 188. 3 ad 4.

28 Militia sæcularis interdicitur pœnitentibus; sed quæ est propter Deum, imponitur eis quandoque. 2 2. q. 188. 3 ad 3.

29 Pœnitentia quoad habitum est tantùm à Deo, sed dispositivè est à nobis per timorem servilem ut plurimum, licèt in aliquibus inchoetur ex amore. 3ª. q 85. 5. o.

30 Actus pœnitentiæ est à timore servili, ut à primo motivo affectûs; à timore filiali verò, ut à principio immediato et proximo. 3ª. q. 85. 5. c.

31 Sex actus per ordinem concurrunt ad causandum in nobis pœnitentiæ actus, s. operatio Dei convertentis cor, motus fidei, spei, charitatis, timoris servilis, et filialis. 3ª. q. 85. 5. o.

32 Christus sacramento pœnitentiæ non est usus ad se, nec ad alios, quia ut sacramentorum dominus, effectum sacramenti sine sacramentalibus præbebat. 3ª. q. 84. 5 ad 3. et 7 ad 4.

33 Pœnitentia figurabatur in veteri lege per diversos ritus expiationum. 1 2. q. 102. 5 ad 3.

34 Pœnitentia in generali est à natura, sed cum aliqua determinatione, est à lege veteri; à nova verò, ut sacramentum novæ legis. 3ª. q. 84. 7. o. et q. 86. 6 ad 4.

35 Pœnitentia est sacramentum. 3ª. q. 84. 1. o.

36 Et fuit institutum à Christo dando claves, sed ostendit efficaciam ejus post resurrectionem. 3ª. q. 84. 7. o.

37 Et necessarium est solis habentibus peccatum. 3ª. q. 65. 1. c. et 2 ad 4. et 4. c. et q. 85 5. o. et 6. c.

38 Sacramentum pœnitentiæ potest et debe iterari. 3ª q. 84. 10. o.

39 Sacramentum pœnitentiæ non requirit impositionem manûs, nec signum crucis. 3ª. q. 84. 4. o.

40 Remissio peccatorum est res tantùm in sacramento pœnitentiæ; actus verò exteriores pœnitentis et absolventis sunt sacramentum tantùm; sed pœnitentia interior est sacramentum et res sacramenti, et secundùm totum simul, est causa tertii; sed secundum et tertium est causa primi. 3ª. q. 84. 1 ad 3.

41 Hoc sacramentum non consistit in consecratione materiæ, nec in usu materiæ consecratæ, sicut alia sacramenta, sed in remotione materiæ, scilicet peccati 3ª. q. 84. 3. c.

42 In sacramento pœnitentiæ et matrimonii, non est materia corporalis, sicut in aliis sacramentis; sed actus humani sensibiles sunt ibi loco materiæ. 3ª. q. 84. 1 ad 1 et ad 2 et 4 ad 3. et 7 c. et q. 85. 1 ad 1. et q. 86. 4 ad 3. et 6. c. et q. 89. 1 ad 2. et q. 90. 1. o. et 2. c.

43 Materia vel objectum pœnitentiæ duplex, s. proxima, i. actus pœnitentis; et remota, s peccata. 3ª. q. 84. 2. o. et q. 90. 1 ad 3.

44 Materia pœnitentiæ adhibetur à Deo interiùs inspirante, non autem à ministro, sicut in aliis sacramentis, sed tantùm complet absolvendo. 3ª. q. 84. 1 ad 2. et 3. c. et 4 ad 4.

45 Pœnitentia est aliquo modo de quolibet genere peccatorum, sed est de peccato mortali propriè et principaliter; de veniali propriè et non principaliter; de originali verò impropriè. 3ª. q. 84. 2 ad 3. et 7 ad 3.

46 Nullus tenetur ad pœnitentiam de peccato

veniali, quia sine ea remittitur, licèt non in hac vita. 3ª. q. 87. 1. o. et 2 ad 2.

47 Quæ sunt ex parte pœnitentis, s. verba et facta, sunt materia hujus sacramenti; quæ verò sunt ex parte sacerdotis, se habent per modum formæ. 3ª. q. 84. 3. c. ad 1. et 4 ad 3. et 7. c. et q. 86. 6. c. et q. 89. 1 ad 2.

48 Forma hujus sacramenti est hæc : Absolvo te; sed alia, s. In nomine Patris, etc., et omnia alia quæ in absolutione dicuntur, sunt ad benè esse. 3ª. q. 84. 3. o.

49 Sacramentum pœnitentiæ habet partes, non autem ut virtus, nec alia sacramenta. 3ª. q. 90. 1. o.

50 Partes ejus materiales sunt tres, s. contritio, confessio et satisfactio. Sed partes ejus essentiales et cujuslibet sacramenti, sunt materia et forma. 3ª. q. 90. 2. o.

51 Hæ partes pœnitentiæ sunt partes ejus essentiales; non autem subjectivæ, nec potentiales. 3ª. q. 90. 3. o.

52 Contritio, confessio et satisfactio, sunt actus pœnitentiæ virtutis, et non partes ejus. 3ª. q. 90. 1 ad 2.

53 Ordo virtutis et temporis est inter partes pœnitentiæ integrales. 3ª. q. 90. 3 ad 3.

54 Pœnitentia ante baptismum, pœnitentia peccatorum mortalium, et pœnitentia venialium, sunt partes, id est species virtutis pœnitentiæ, non autem sacramenti pœnitentiæ. 3ª q. 90. 4. o.

55 Satisfactio dicitur fructus pœnitentiæ, quia est ultima pars ejus. 3ª. q. 90. 2 ad 3.

56 Pœnitentia solemnis non debet iterari triplici ratione, s. ne ex iteratione pœnitentia vilescat, et propter significationem; et quia solemnizatio est quasi quædam professio perpetuò pœnitentiam conservandi. 3ª. q. 84. 10 ad 2.

57 Pœnitens solemniter non debet ordinari quadruplici ratione, s. propter dignitatem ordinum istorum, propter timorem recidivi, propter scandalum vitandum quod posset in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorum; et quia non haberet frontem alios corrigendi, cùm peccatum ejus foret publicum, et ordinans debet privari potestate hâc, nisi in necessitate vel consuetudine, ad ordines minores tantùm. 3ª. q. 89. 1 ad 3.

58 Pœnitentia revocat omnes defectus, restituendo in pristinam gratiam. 3ª q. 89. 2 ad 2.

59 In sacramento pœnitentiæ, gratia infunditur, per quam fit remissio peccatorum. 3ª. q. 89. 1. c.

60 Pœnitentia ex prima sui institutione respicit præteritum; sed ex consequenti ut medicina præservans, respicit futurum; et similiter satisfactio. 3ª. q. 84. 8 ad 1.

61 Dignitas amissa per peccatum est triplex, s. filiatio Dei per gratiam, innocentia et dignitas ecclesiastica. Prima restauratur per pœnitentiam, non autem secunda, sed aliquid majus quandoque; nec tertia quadrupliciter, s. si verè non pœniteat, vel negligenter, vel propter irregularitatem, vel propter scandalum. 3ª q. 89. 3. o.

62 In pœnitentia non quæritur sola reintegratio æqualitatis justitiæ, sicut in justitia vindicativa, sed magis reconciliatio amicitiæ. 3ª q. 90 3. c.

63 Pœnitentia expellit effectivè quodlibet peccatum, formaliter verò, suum oppositum tantùm, s. impœnitentiam. 3ª. q. 85. 2 ad 1 et ad 3.

64 Omnis virtus expellit formaliter, i. per actum primum, peccatum sibi oppositum, sed tantùm pœnitentia expellit effectivè, i. per actum secundum, omne peccatum. 3ª. q. 85. 2 ad 3.

65 Homo in primo instanti suæ pœnitentiæ consequitur remissionem peccatorum. 3ª. q. 84. 8 ad 1.

66 Merces pœnitentiæ est plena remissio peccatorum, quoad culpam et pœnam. 3ª. q. 84. 9 ad 1. et q. 89. 1. c.

67 Per pœnitentiam liberamur à peccato, et restituimur in statum pristinum, sed per eam non exhibetur aliquid de novo pertinens ad cultum Dei. 3ª. q. 63. 6. c.

68 Omne peccatum viatoris deleri potest per pœnitentiam, non autem damnatorum. 3ª. q. 86. 1. o. et q. 87. 1. o.

69 Remissio culpæ est effectus pœnitentiæ virtutis; sed principaliùs pœnitentiæ sacramenti, et principaliùs gratiæ quàm sacramenti et principaliùs charitatis et fidei quàm pœnitentiæ virtutis. 3ª. q. 86. 6. o.

70 Remissio culpæ est effectus pœnitentiæ, principaliter ex vi clavium in ministris, secundariò ex vi actûs ipsius pœnitentis. 3ª. q. 86. 6. c. et q. 89. 1 ad 2.

71 Peccatum mortale potest remitti sine sacramento pœnitentiæ, non autem sine virtute pœnitentiæ. 3ª. q. 86. 2. o. et 3. c. et q. 87. 1. c.

72 Peccatum veniale potest remitti sine sacramento pœnitentiæ, non autem sine aliquali actu virtutis pœnitentiæ, explicito vel implicito. 3ª. q. 87. 1. o. et 2 ad 2 et ad 3. et 3. c.

73 Pœnitentia tollit totam culpam, sed non semper totum reatum, i. debitum totius pœnæ. 3ª. q. 67. 3 ad 3. et q. 69. 10 ad 3. et q. 86. 4. o.

74 Pœnitentia non tollit omnes reliquias peccati actualis, id est, defectus consecutos, nisi pœnitentia jam perfecta, secundùm omnes ejus partes. 3ª q. 86. 4 ad 3. et 5. o.

75 Sacramentum pœnitentiæ habet efficaciam ad remissionem peccatorum, ex virtute nominis Christi patientis et resurgentis. 3ª. q. 84. 4. c. et 5 ad 5. et 7. c. et q. 86. 1. c. fi. et 6 ad 3.

76 Remotâ per pœnitentiam aversione, remanet inordinata conversio ad bonum creatum. 3ª. q. 86. 4 ad 1 et 5 c.

77 Omnes virtutes et gratiæ restaurantur per sacramentum pœnitentiæ, non autem per virtutem pœnitentiæ. 2 2. q. 152. 3 ad 3. et 3ª. q. 89. 1. c.

78 Nec restaurantur semper in gradu priori, sed in majori vel minori, secundùm gradum motûs pœnitentiæ. 3ª. q. 89. 2. o. et 3 ad 3.

79 In innocentibus potest esse pœnitentia non actu, sed potentiâ. Suppl. q. 16. 1. o.

80 Sicut virtutes cardinales remanebunt in patria, ita etiam pœnitentiam, quæ est pars justitiæ, quæ est virtus cardinalis, habebunt sancti, qui sunt in gloria. Suppl. q. 16. 2. c.

81 Non potest pœnitentia esse in malis angelis

quum peccatum illorum sit irremissibile. Suppl. q. 16. 3. o.

82 Injungenda nonnunquam est enormibus ac publicis criminibus obnoxiis publica et solemnis pœnitentia, ad ipsorum salutem et aliorum exemplum. Suppl. q. 28. 1. o.

83 Si quis post solemnem actam pœnitentiam rursùs peccaverit, non clauditur ei locus pœnitentiæ, sed pœnitentia solemnis ei rursùs injungenda non est. Suppl. q. 28. 2 c.

84 Publica ac solemnis pœnitentia viris ac mulieribus semel tantùm injungi potest, non tamen clericis; publica autem et non solemnis, etiam clericis imponi pluries potest, sicut et aliis. Suppl. q. 28. 3. o.

PENTECOSTES erat festum pro beneficio datæ legis, significans adventum Spiritûs sancti, cujus festum succedit ei. 1 2. q. 102. 4. 10. et q. 103. 3 ad 1.

1 PER significat aliquam causam operationis, in suo casuali dupliciter, s. ut exit ab agente, et ut terminatur ad operatum. 1ª q. 36. 3. c.

2 Cùm dicitur aliquis per aliquem operari, hæc præpositio, per, semper designat in suo casuali aliquam causam, vel principium actûs. 1ª. q. 36. 3. c. principio.

3 Per, significat causam mediam, sed aliquando habitudinem formæ, per quam agens operatur. 1ª. q. 39. 8. c. et q. 45. 6 ad 2.

4 Hæc præpositio, per, solet denotare causam mediam, vel principium de principio. 1ª. q. 45. 6 ad 2.

5 Per significat auctoritatem in recto, et aliquando in obliquo. 1ª. q. 36. 3. c.

6 Pater operatur per filium, et non e converso. 1ª. q. 36. 3. c. ad 4. et q. 45. 6 ad 2.

PERCEPTIO experimentalem quamdam notitiam significat. 1ª. q. 43. 5 ad 2.

1 PERFECTIO dicitur dupliciter, s. propriè et transumptivè, sicut dicitur quandoque perfectus latro, non quidem propriè et simpliciter, sed quasi transumptivè et secundùm quid. 1 2. q. 55. 3 ad 1. et q. 92. 1. c. fi. et 2 2. q. 14. 4 ad 1. et q. 45. 1 ad 1. et q. 47. 13. c. et q. 92. 1 ad 1. et q. 116. 1. c. ad 3.

2 Perfectio duplex, s. prima, i. forma substantialis; et secunda, i. forma accidentalis. 1ª. q. 73. 1. c. et 1 2. q. 4. 2 ad 1.

3 Perfectio duplex, s. prima, i. substantia rei, et secunda, i. finis, sive operatio, et prima est causa secundæ. 1ª. q. 73. 1. c.

4 Perfectio universi duplex, s. secundùm statum præsentem, et futuræ novitatis. 1ª. q. 73. 1. c.

5 Perfectio duplex, s. totalitatis et finis; prima convenit diei sextæ, in primis operibus Dei, sed secunda diei septimæ. 1ª. q. 73. 1. c. ad 2. et 3ª. q. 29. 2. c.

6 Perfectio dicitur tripliciter, s. simpliciter, secundùm naturam et secundùm tempus. 1 2. q. 98. 2 ad 1. et 2 2. q. 161. 1 ad 4.

7 Perfectio triplex, scilicet secundùm esse, secundùm accidentia, et secundùm finem. 1ª. q. 6. 3. c.

8 Perfectio triplex, s. dispositionis, formæ et finis. 3ª. q. 27. 5 ad 2.

9 Perfectio triplex. s. naturæ, gratiæ et gloriæ. 1ª. q 73. 1 ad 1.

10 Gradus perfectionis quintuplex, scilicet quia supremum in entibus est, quod habet perfectum bonum sine operatione ut Deus; secundum est, quod habet perfectum bonum per unum, vel per paucos motus, ut angelus; tertium est, quod acquirit perfectum bonum, per multas operationes, ut homo; quartum est, quod non potest acquirere perfectum bonum ullo modo; sed acquirit ad primum per paucos motus, ut bruta perfecta; vel per unum tantùm, ut bruta imperfecta, et infimum est, quod nihil horum potest acquirere, et propter hoc non habet participatum aliquem motum, ut plantæ. 1ª. q. 77. 2. c. et 1 2. q. 5. 2 ad 4. et q. 5. 7. c.

11 Omnis creatura, secundùm quòd est perpetua, est de essentiali perfectione universi, de accidentali verò, secundùm quòd est corruptibilis. 1ª. q. 23. 7. c.

12 Ultima perfectio rei est in consecutione finis. 1ª. q. 103. 1. c. et 1 2. q. 55. 1. c. et 2 2. q. 184. 1. c.

13 Prima perfectio, id est, forma rei, se habet ad secundam, id est, ad operationem in duplici ordine, quia terminat et elicit eam. 3ª. q. 29. 2. c.

14 In omnibus naturis ordinatis, duo concurrunt ad perfectionem naturæ inferioris, s. aliquid secundùm motum proprium, et aliquid secundùm motum naturæ superioris. 2 2. q. 2. 3. c.

15 Unumquodque, secundùm quòd est perfectum, est bonum, et in actu. 1ª. q. 4. princ. et 1. c. et q. 5. 1. 3. c. et 1 2. q. 3. 2. c.

16 Primum principium in genere causæ efficientis oportet esse perfectissimum, nam perfectum dicitur, cui nihil deest, secundùm modum suæ perfectionis. 1ª. q. 4. 1. c. fi.

17 Ultima perfectio cujuslibet rei est operatio ejus. 1 2. q. 3. 2. c.

18 Perfectum est prius imperfecto, ordine naturæ et perfectionis, sed e converso ordine temporis, et generationis. 1ª. q. 85. 3 ad 1. et 3ª q. 1. 5 ad 3. et 6. c.

19 Semper imperfectum est propter perfectum. 1ª. q. 105. 5 c.

20 Perfecta bonitas est in iis quæ sunt ad finem, si per se sufficiunt inducere ad finem; imperfecta verò, si tantùm aliquid cooperari possunt. 1 2. q. 98. 1. c.

21 Adveniente perfecto, non manet imperfectum, quando imperfectio est de ratione ejus. 1 2. q. 67. 3. 6. c. et 2 2. q. 4. 4 ad 1.

22 Vel quando sunt opposita. 1ª. q. 58. 7 ad 3. et q. 62. 7 ad 1. et 1 2. q. 67. 3. c. et 5 ad 2. et 6. c. et 3ª. q. 9. 3 ad 1.

23 Aliquis dicitur perfectus dupliciter, s. habendo perfectionem, et statum ejus. 2 2. q. 184. 4. c.

24 Ad statum perfectionis requiritur obligatio perpetua ad servitutem Dei, cum aliqua solemnitate. 2 2. q. 184. 4. 5. 6. c. et 8 ad 5.

25 In statu perfectionis sunt soli professi solemniter religionem, et episcopi. 2 2. q. 184. 4. 5. 6. o.

26 Status episcoporum est perfectior statu religiosorum, quia episcopi sunt perfectiores, hi autem perfecti. 2 2. q. 184. 5 ad 3. et 7. 8. o. et

bitus de proposito perseverandi, et continuatio boni, usque ad finem vitæ. Primo et secundo modo, est virtus infusa, non autem tertio modo. 1ª. q. 95. 3 ad 4. et 1 2. q. 109. 10. c. et 2 2. q. 128. ad 5. et q. 137. 1. o. et 2 ad 2. et 4. c.

5 Perseverantia primo et secundo modo fuit in Adam, non autem tertio modo. 1ª. q. 95. 3 ad 4. et 1 2. q. 109. 10 ad 3. et 2 2. q. 137. 4 ad 2.

6 Persistere in bono usque in finem, ex propria intentione finis, est proprium perseverantiæ, sed convenit cuilibet virtuti, inquantum est habitus. 2 2. q. 137. 1 ad 3. et q. 138. 2 ad 3.

7 Perseverantia est pars potentialis, annexa fortitudini. 2 2. q. 128. c. ad 5 et ad 6. et q. 137. 3. o.

8 Perseverantia convenit cum temperantia in materia, scilicet circa delectationes tactûs, sed magis convenit cum fortitudine; et principaliùs in modo, inquantum firmat contra difficultatem diuturnitatis. 2 2. q. 137. 2 ad 1.

9 Perseverantia non est in appetitu sensitivo, sed in ratione. 1 2. q. 58. 3 ad 2. et 2 2. q. 53. 5 ad 3.

1 **PERSONA** dicitur à personando in theatris, cum larvis. 1ª. q. 29. 3 ad 2.

2 Persona non est nomen intentionis, sed rei. 1ª. q. 30. 4. c.

3 Nomen personæ non est impositum ad significandum individuum, ex parte naturæ, sicut aliquis homo; sed rem subsistentem in rationali natura. 1ª. q. 30. 4. c.

4 Persona significat id quod perfectissimum est in tota natura, s. subsistens in rationali natura. 1ª. q. 29. 3. c.

5 Persona significat substantiam particularem, ad dignitatem pertinentem : ideò est tantùm in natura intellectuali. 1ª. q. 29. 3 ad 2.

6 Persona est rationalis naturæ individua substantia, secundùm Boetium. 1ª. q. 29. 1. o. et 3. c. ad 2 et ad 4.

7 Subsistentia in diffinitione personæ accipitur in communi, secundùm quòd dividitur in substantiam primam et secundam. 1ª. q. 29. 1 ad 2.

8 Persona est hypostasis distincta proprietate, ad dignitatem pertinente, secundùm magistros. 1ª. q. 29. 3 ad 2 et ad 4.

9 Forma significata per nomen personæ non est essentia vel natura, sed est personalitas. 1ª. q. 39 3 ad 4.

10 Persona est communicabilis multis naturis, non autem multis suppositis. 3ª. q. 3. 1 ad 2.

11 Illud quod non existit per se, non est persona, ut accidentia, partes et humanitas Christi. 1ª. q. 29. 1 ad 2 et ad 5. et q. 75. 4 ad 2. et 3ª. q. 2. 2 ad 3. et q. 16. 12 ad 2.

12 Unitas personæ requirit unitatem esse completi, et personalis, quia est de constitutione ejus, non autem operatio. 3ª. q. 19. 1 ad 4.

13 Persona propriè convenit Deo, et nobiliùs quàm creaturis. 1ª. q. 29. 3. o.

14 Persona prædicatur analogicè de Deo et creaturis. 1ª. q. 29. 4 ad 4.

15 Persona in divinis est divinæ naturæ incommunicabilis existentia, secundùm Ricardum de Sancto Victore. 1ª. q. 29. 3 ad 4.

16 Persona in divinis significat relationem per modum substantiæ. 1ª. q. 28. 4. o. et q. 30. 1. c. et q. 33. 2 ad 1.

17 Persona etiam in divinis dicitur ad se, et non ad alterum, propter modum significandi. 1ª. q. 29. 4 ad 1.

18 Trinitas, essentia, et quælibet res demonstrabilis, est persona secundùm grammaticos. 1ª. q. 39. 8. fi.

19 In divinis persona et essentia sunt idem re, et differunt ratione. 1ª. q. 3. 3. o. et q. 39. 1. o. et q. 40. 1. c.

20 Persona addit supra essentiam Dei secundùm intellectum, quia essentia potest intelligi sine persona, non autem e converso. 3ª. q. 3. 3 ad 3.

21 Cognitio personarum divinarum est nobis necessaria ad rectè sentiendum de creatione, sed principaliùs de salute nostra. 1ª. q. 32. 1 ad 3.

22 In divinis essentialia possunt abstrahi à personis, cognitione imperfectâ, non autem cognitione beatâ. 3ª. q. 3. 3. o.

23 In divinis est pluralitas personarum. 1ª. q. 30. 1. o.

24 Persona in divinis prædicatur pluraliter de pluribus personis. 1ª. q. 30. 1. o. et q. 39. 3 ad 4.

25 Communitas hujus nominis, persona, non est realis, nec intentionis, nec negationis, sed rationis. 1ª. q. 30. 4. o.

26 In divinis sunt tantùm tres personæ. 1ª. q. 30. 2. o. et q. 31. 1. o. et q. 41. 6. o.

27 Tres personæ sunt unus Deus, et Deus est tres personæ, et est Trinitas. 1ª. q. 39. 3. 6. o.

28 Tres personas dicimus esse unam essentiam, non autem ex vel de eadem essentia. 1ª. q. 39. 2. o. et q. 41. 3 ad 3.

29 Hæc non conceditur, tres personæ sunt essentiæ, quia forma non designatur nisi per duos genitivos, vel per unum genitivum habentem vim duorum. 1ª. q. 39. 2. c. ad 4.

30 Hæc est vera, tres personæ sunt unius essentiæ, et genitivus construitur in habitudine causæ formalis. 1ª. q. 39. 2. o.

31 Hæc conceditur, essentia est trium personarum, non autem hæc : Deus est trium personarum, nec tres personæ sunt unius Dei. 1ª. q. 39. 2. c.

32 Personæ divinæ sunt plures res. 1ª. q. 30. 1. c. et q. 39. 3 ad 3.

1 **PERTINAX**, secundùm Isidorum, est qui tenet imprudenter suum propositum, quasi omninò tenax. 2 2. q. 138. 2. c.

2 Pertinax assimilatur incontinenti et molli; quia nimis appetit aliquam delectationem, et fugit tristitiam. 2 2. q. 138. 2 ad 2.

3 Pertinacia opponitur perseverantiæ secundùm excessum, mollities autem secundùm defectum. 2 2. q. 138. 2. o.

PERVICAX est idem quòd pertinax, qui in suo proposito ad victoriam perseverat. 2 2. q. 138. 2. c.

PESSIMUM non oportet quòd opponatur optimo. 1 2. q. 39. 4 ad 1. et q. 84. 4 ad 1.

PETRA in deserto fuit aliquid materiale, significans Christum. 1ª. q. 102. 1 ad 4.

PETRUS negando Christum peccavit mortaliter. 2 2. q. 24. 12 ad 2.

PHILOTIMIA est virtus in concupiscibili.

partium in loco, et differentia quantitatis. 1 2. q. 49. 1 ad 3.

1 NON intelligitur aliquis posse facere, quod non licitè facere potest. 2 2. q. 187. 3. c.

2 Hoc verbum potest, habet vim ampliativam. 1ª. q. 25. 5 ad 2.

3 Illud possumus quod de jure possumus: unde dicitur illud esse non posse, quod convenienter esse non potest; ideò exponitur, non potest, i. non debet. 3ª. q. 74. 7 ad 1.

4 Dicitur ille aliquid non posse, qui non potest illud de facili. 3ª. q. 86. 1 ad 2. fi.

1 POSSESSIO rerum exteriorum, quoad usum, est homini naturalis; non autem quoad naturam earum. 2 2. q. 66. 1. o.

2 Possidere aliquid quasi proprium, est licitum et necessarium, triplici ratione, s. sollicitudinis, ordinis, et pacis. 2 2. q. 66. 2. o.

3 Communitas possessionum dicitur esse de jure naturali, quia divisio earum est secundùm jus humanum tantùm. 1 2. q. 94. 5 ad 3. et 2 2. q. 66. 2 ad 1. et 7. c.

4 Possessiones Judæorum non poterant vendi, ne sortes confunderentur præter domos urbanas, quia non erant sorte divisæ. 1 2. q. 105. 2. c. ad 3.

5 Optimum est, quod possessiones sint distinctæ, sed usus partim sit communis, et partim per voluntatem possessorum communicetur, sicut statutum est in lege veteri. 2 2. q. 105. 2. c. et 2 2. q. 66. 2. c.

6 Propter irregularitatem possessionum, plures civitates destruuntur, ut Philosophus dicit, ad quod lex vetus triplex apposuit remedium, s. vel ut secundùm numerum hominum possessiones æqualiter dividerentur, vel ut possessiones non in perpetuum alienentur, sed certo tempore ad suos possessores revertantur, ut non confundantur sortes possessionum, vel ut ad hujusmodi confusionem tollendam proximi succedant morientibus. 1 2. q. 105. c. 2. c. ad 3.

1 POSSIBILE sumitur dupliciter, s. ut dividitur contra necesse, et ut commune ad necesse, et ad contingens. 1ª. q. 41. 4 ad 2.

2 Possibile vel impossibile duplex, s. simpliciter et absolutè, et ex suppositione. 3ª. q. 46. 2. c.

3 Possibile vel impossibile absolutè dicitur per convenientiam vel repugnantiam terminorum, non autem possibile secundùm aliquam potentiam. 1ª. q. 25. 3. c. ad 4. et q 46. 1 ad 1.

4 Possibile et impossibile dicuntur tripliciter, scilicet secundùm potentiam activam vel passivam: in eo quòd aliquid facere posse dicitur, vel fieri; alio modo non secundùm aliquam potentiam, sed secundùm seipsum, sicut per repugnantiam terminorum vel convenientiam, possibile, vel impossibile aliquid dicitur esse; tertiò dicitur secundùm potentiam mathematicam, ut in geometricis. 1ª. q. 25. 3. c. ad 4. et q. 46. 1 ad 1.

5 Possibile vel impossibile secundùm potentiam judicatur secundùm causas inferiores tantùm. 1ª q. 25. 3 ad 4.

6 Possibile contentum sub necessario convenit Deo, non autem oppositum ei, quia sequitur potentiam passivam. 1ª. q. 41. 4 ad 2.

POSTERIUS. Aliquem effectum contingit esse posterius suo principio dupliciter, scilicet ex parte agentis, et ex parte actionis. 1ª. q. 42. 2. c.

POSTPRÆDICAMENTUM est quod consequitur diversa genera. 1 2. q. 49. 1. c.

1 POTENTIA significat id quod est principium, non autem relationem ejus. 1ª. q. 41. 5 ad 1.

2 Potentia creaturæ duplex, s. ad esse et ad agere. Prima se tenet ex parte materiæ; secunda verò, ex parte formæ. 1 2. q. 55. 2. c.

3 Potentia duplex, scilicet potentia absoluta et potentia ordinata. 1ª. q. 9. 2. c. et q. 25. 5 ad 1.

4 Potentia creaturæ duplex, s. naturalis et obedientialis. 1ª. q. 115. 2 ad 4. et 3ª. q. 1. 3 ad 3. et q. 11. 1. c.

5 Potentiæ naturales non habent habitum, nec aliquid superadditum, quia operantur circa aliqua determinata. 1 2. q. 49. 4 ad 2.

6 Potentia duplex, s. imperans et exequens. 1ª. q. 115. 2 ad 4.

7 Potentia duplex, scilicet rationalis, et irrationalis. Dico autem potentiam rationalem sive humanam ipsam rationem, vel quæ rationi obediat. 1 2. q. 8. 1 ad 2.

8 Potentiæ rationales sunt ad opposita, respectu eorum tantùm, quæ sunt sub convenienti objecto earum. 1 2. q. 8. 1 ad 2.

9 Potentiæ rationales sunt ad opposita, respectu eorum tantùm, ad quæ non naturaliter inclinantur non respectu finis. 1ª. q. 62. 8 ad 2.

10 Oppositorum eadem est potentia. 1 2. q. 8. 1 ad 1.

11 Non est possibile quòd eadem potentia sit activa et passiva. 1ª. q. 79. 10. c.

12 Potentia immaterialis quantò plus recipit de bonitate, tantò fit capacior in infinitum, non autem potentia materialis. 2 2. q. 24. 7. c.

13 Potentia activa cujuslibet rei sequitur formam ejus, quæ est principium agendi, et naturam ejus. 3ª. q. 13. 1. c.

14 Quælibet potentia activa, quantumcumque imperfecta, potest in aliquam operationem. 2 2. q. 129. 2. c.

15 Potentiæ activæ, artes, et habitus, qui sunt circa finem, imperant iis qui sunt circa ea quæ sunt ad finem. 1ª. q. 82. 4. c. et 1 2. q. 9. 1. c. et 2 2. q. 81. 1 ad 1. et 5 ad 1.

16 In omnibus potentiis activis ordinatis, illa potentia quæ respicit finem universalem, movet potentias, quæ respiciunt fines particulares. 1ª. q. 82. 4. c. et 1 2. q. 9. 1. c. et q. 65. 3 ad 1. et q. 114. 4 ad 1.

17 Quantò potentia est altior vel superior, tantò ad plura se extendit. 1ª. q. 65. 3. c.

18 In potentiis ordinatis, quicquid potest potentia inferior, potest et superior, nisi sit ad defectum. 1ª. q. 57. 2. c. et q. 86. 1 ad 4. et q. 110. 2 ad 2. et 1 2. q. 74. 7. c. fi.

19 In omnibus potentiis et habitibus ordinatis, ultima perfectio reservatur supremæ in genere illo. 1 2. q. 5. 6 ad 1. et q. 13. 4. c. ad 1. et q. 57. 6. c. et q. 74. 7. c. et q. 98. 3. c. et 2 2. q. 47. 11 ad 3. et 3ª. q. 72. 11. c.

20 Ad ea quæ sunt diversa genere, ex æquo se habentia, ordinantur diversæ potentiæ animæ, non autem aliter. 1 2. q. 8. 2 ad 2.

redditur, quia alia sunt purè moralia, et sine determinatione. 1 2. q. 100. 7 ad 2.

31 Præmium ponitur tantùm in primo et quarto præcepto, quia videbantur inutilia; pœna verò ponitur tantùm in primo et secundo, ratione pronitatis; erant autem homines proni ad idololatriam, propter generalem consuetudinem gentium: et sunt proni ad perjurium, propter frequentiam juramenti. 1 2. q. 100. 7 ad 3 et ad 4.

32 Peccatum falsæ doctrinæ prohibetur secundo præcepto Decalogi. 1 2. q. 100. 5 ad 3. et 11. c.

33 In solo tertio præcepto ponitur, memento, ratione beneficii præteriti, vel propter determinationem ejus. 1 2. q. 100. 7 ad 5.

34 Præceptum tertium mysticè, quoad cessationem à peccatis, et quietem mentis in Deum, est generale; sed ut per ipsum prohibentur ad litteram opera servorum, id est, opera mechanica, est præceptum speciale: sub opere autem manuali intelliguntur omnia humana officia, ex quibus homines licitè victum lucrantur, sive manibus, sive pedibus, sive linguâ fiant. 2 2. q. 122. 4 ad 1. et q. 187. 3. c.

35 Et erat partim morale, et partim ceremoniale. 1 2. q. 100. 3 ad 2. et 7 ad 2 et ad 5. et 2 2. q. 122. 4 ad 1.

36 Præcepto tertio, ut est morale, præcipitur quies mentis in Deo, cui contrariatur tristitia mentis de bono divino. 1 2. q. 100. 5. c. fi. et 2 2. q. 35. 3 ad 1.

37 Omnia præcepta Decalogi, præter tertium et quartum, sunt negativa, quia negatio est communior affirmatione. 1 2. q. 100. 7 ad 1.

38 Tria prima præcepta Decalogi sunt de actionibus religionis, quartum est de pietate; reliqua verò de justitia communiter dicta. 2 2. q. 122. 1. c. et 2. c. ad 1. et 3. 4. 5. 6. c.

39 Inter præcepta Decalogi, non dantur præcepta de prudentia, sed tantùm in prophetis, et in nova lege. 2 2. q. 56. 1. o.

40 Intellectus et scientia fidelium sunt in præceptis legis Dei: ideò non dantur de eis præcepta in Decalogo, sed in sequentibus. 2 2. q. 16. 2 ad 1.

41 In Decalogo ponitur præceptum de passionibus ipsius concupiscibilis, non autem irascibilis, quia præcepta Decalogi sunt prima. 1 2. q. 100. 5 ad 6.

42 Præcepta quæ inducunt ad observantiam legis præsupponunt legem: ideò non possunt esse prima, nec ponuntur in Decalogo. 2 2. q. 170. 2 ad 2.

43 Præcepta quæ prohibent concupiscentiam, sunt duo, secundùm rationes speciales: unum verò, secundùm rationem communem. 1 2. q. 100. 4 ad 3.

44 Omnia præcepta moralia pertinent ad legem naturæ, sed diversimodè. 1 2. q. 49. 3 ad 2. et 4. c. et q. 100. 1. o. et q. 104. 1. c.

45 Præcepta moralia servari debent semper ab omnibus, quia sunt de lege naturali. 1 2. q. 98. 5. c.

46 In iis ad quæ homo tenetur ex ratione, sufficit præceptum de faciendis, in quibus etiam intelligitur prohibitio vitandorum. 2 2. q. 22. 1 ad 5.

47 Præcepta legis cujuscumque dantur de actibus virtutum. 1 2. q. 207. 1 ad 2.

48 Præcepta Dei sunt lucida, quod tamen non esset, nisi haberent rationabilem causam. 1 2. q. 102. 1. b.

49 Præcepta moralia et novæ legis habent rationabilem causam secundùm suam naturam, non autem veteris, sed tantùm in ordine ad aliud significandum, vel excludendum. 1 2. q. 102. 1. o.

50 Operari manibus licita et necessaria victus, est in præcepto de jure naturali; sed cessare ab opere manuali licito et necessario, est facere aliter quàm naturæ ordo exigit. 2 2. q. 187. 3. c. ad 1. fi.

51 Labor manualis est in præcepto communitatis, non autem singulis, nisi quando quis sine eo non potest licitè vivere. 2 2. q. 187. 3. c. ad 1.

52 Operari sine tristitia, et delectabiliter ratione finis, cadit sub præcepto legis Dei, non autem ex habitu. 1 2. q. 100. 9 ad 3.

53 Lex vetus continet præcepta moralia, id est, de actibus virtutum. 1 2. q. 98. 5. c. et q. 99. 2. o. et 3 ad 2. et 4. c.

54 Lex divina dat præcepta moralia de actibus omnium virtutum, obligando, vel consulendo, non autem lex humana. 2 2. q. 100. 2. o.

55 Omnia præcepta legis sunt unum, ratione finis; sed sunt multa secundùm diversitatem rerum ad finem. 1 2. q. 99. 1. o.

56 Modus virtutis triplex, s. scienter, voluntariè, et ex habitu: primus est de præcepto legis divinæ et humanæ; secundus divinæ tantùm, tertius nullius. 1 2. q. 96. 3 ad 2. et q. 100. 9. o. et 2 2. q. 44. 1 ad 1. et 4 ad 1. et 8. c.

57 Maximum præceptum datur de charitate. 2 2. q. 44. 1. o.

58 Præceptum de dilectione Dei exponitur. 2 2. q. 44. 4. 5. o.

59 Præcepta charitatis non numerantur inter præcepta Decalogi, quia omnia alia in eis includuntur, et ad hæc ordinantur. 1 2 q. 100. 3 ad 1. et 11 c. et 2 2. q. 22. 2 ad 1. et q. 23. 4 ad 3. et q. 44. 1 ad 3. et q. 140. 4 ad 2. et 5 c. et q. 122. 1 ad 4.

60 Tota lex in præcepto charitatis impletur. 1 2. q. 99. 1 ad 2. et q. 105. 2 ad 1.

61 Præceptum de dilectione Dei perfectè impletur in patria tantùm, sed imperfectè in via. 2 2. q. 44. 6. o.

62 Præcepta charitatis sunt tantùm duo, s. de dilectione Dei, et proximi. 1 2. q. 99. 1 ad 3. et 2 2. q. 44. 2. 3. o.

63 Præcepta charitatis sunt duo explicitè, et unum implicitè, quia unum includitur in alio. 1 2 q. 99. 1 ad 2. et 2 2. q. 44. 2. c. et q. 58. 1 ad 6.

64 Præcepta de dilectione Dei et proximi sunt prima, et primò intenta; alia verò secunda, et finis secundarius. 1 2. q. 100. 3 ad 1. et 11. c. et 2 2. q. 44. 1. c. et q. 189. 1 ad 3.

65 Dilectio proximi, et omnia sine quibus ipsa non servatur, cadunt sub præcepto. 2 2. q. 52. 5. c.

66 Præceptum de dilectione proximi convenienter traditur, quia tangit rationem dilectionis, et modum non quidem æqualitatis, sed similitudinis tripliciter, secundùm finem, regulam, et propter se. 2 2. q. 44. 7. o.

67 Dilectio proximi ex præcepto debet esse vera, recta, sancta et efficax. 1 2. q. 44. 7. c.

68 Præcepta legis data sunt, ut homines instruantur ad dilectionem Dei et proximi. 1 2. q. 99. 1 ad 2 et ad 3.

69 Nullum præceptum datur de dilectione sui, vel corporis proprii, quia hæc semper manent, et includuntur in dilectione Dei et proximi. 1 2. q. 100. 5 ad 1 et ad 4. et 2 2. q. 44. 3 ad 1.

70 Modus virtutis, s. operari ex charitate, est de præcepto speciali charitatis, non autem de aliis præceptis, nec modus aliarum virtutum. 1 2. q. 100. 9. 10. o. et 2 2. q. 44. 1 ad 1. et 4 ad 1. et 8. c.

71 Homo in statu innocentiæ poterat sine gratia servare omnia præcepta Dei quoad substantiam actûs, non autem quoad modum ejus, s. quòd fiat ex charitate; sed post peccatum, neutro modo. 1 2. q. 109. 4. o. et 5 ad 2.

72 Præcepta specialia dantur de effectibus charitatis, s. de gaudio, pace, et beneficentia, propter tardiores, licèt includantur in præceptis charitatis, similiter contra opposita charitatis, s. contra odium, acidiam, invidiam, discordiam, et scandalum. 2 2. q. 44. 3 ad 2 et ad 3.

73 In lege divina non datur præceptum de fide simpliciter, sed de quibusdam credendis, quia fides præcedit præcepta. 1 2. q. 100. 4 ad 1. et 2 2. q. 16. 1. o. et q. 22. 1. c.

74 In lege divina datur præceptum de confessione fidei, et de doctrina ejus. 2 2. q. 16. 1 ad 4.

75 In lege divina dantur præcepta contra corrumpentia fidem. 2 2. q. 16. 1 ad 3.

76 Inter præcepta legis divinæ, quædam sunt præambula legi; sicut præcepta de fide et spe, quædam de substantia legis. 2 2. q. 22. 1. c.

77 Præcepta de spe non potuerunt primò dari, nisi per modum promissionis, sed postea præcipiendo. 2 2. q. 22. 1. o. et 2. c.

78 In lege Dei non datur præceptum contra desperationem, quia intelligitur in præcepto spei, sicut dehonoratio parentum, intelligitur in quarto præcepto. 2 2. q. 22. 1 ad 3. et 2 ad 3.

79 In lege Dei dantur convenienter præcepta, de intellectu, et scientia quoad doctrinam, disciplinam, usum et memoriam. 2 2. q. 16. 2. o. et q. 46. 2 ad 3. et q. 49. 1 ad 2.

80 In lege Dei dantur præcepta de timore filiali, non autem de servili, sed tantùm ponuntur comminationes. 2 2. q. 22. 2. o.

81 Timor filialis est quasi genus ad dilectionem Dei, et principium omnium quæ pro Dei reverentia observantur; ideò simul dantur præcepta, de timore filiali, et de dilectione Dei; quia utrumque est præambulum ad exteriores actus, qui præcipiuntur in lege, ad quos pertinent præcepta Decalogi. 2 2. q. 22. 2. o.

82 Timor filialis est præambulum ad legem, non sicut extraneum, vel extrinsecum, sed sicut principium legis, sicut etiam dilectio : ideò de utroque dantur præcepta, quasi principia communia totius legis. 2 2. q. 22. 2 ad 1.

83 Omnia præcepta Decalogi pertinent ad prudentiam, inquantum est directiva omnium actuum virtuosorum. 2 2. q. 56. 1. c. et 2 ad 3.

84 In lege Dei dantur præcepta contra vitia prudentiæ, inquantum sunt contra justitiam, s. astutia, fraus, et dolus. 2 2. q. 56. 2. o.

85 Moralia intantum sunt determinabilia lege, id est, in præcepto, inquantum pertinent ad justitiam. 1 2. q. 99. 5 ad 1.

86 Præcepta legis, maximè et principaliter, sunt de justitia, quia ipsa principaliter attendit rationem debiti. 1 2. q. 99. 5 ad 1. et q. 100. 2. c. et 3 ad 3. et 2 2. q. 56. 1 ad 1. et 2. o. et q. 122. 1. o. et q. 140. 1 ad 3. et q. 148. 2 ad 1.

87 In lege Dei dantur præcepta de fortitudine, et de partibus ejus. 1 2. q. 100. 11 ad 3. et 2 2. q. 170. o.

88 Præcepta legis divinæ dantur de fortitudine, et de aliis virtutibus, secundùm quòd convenit ordinationi mentis in Deum. 2 2. q. 140. 1. c.

89 In lege Dei dantur convenienter præcepta negativa, contra vitia opposita temperantiæ, et partibus ejus. 1 2. q. 100. 11 ad 3. et 2 2. q. 170. o.

90 In lege Dei dantur præcepta de perseverantia, et patientia, non autem de magnanimitate et magnificentia, sed dantur consilia. 2 2. q. 140. 2 ad 1.

91 In lege Dei non datur præceptum contra præsumptionem, quæ opponitur magnanimitati, quia intelligitur in præcepto timoris. 2 2. q. 22. 2 ad 3.

92 Omnes virtutes, de quarum actibus dantur præcepta, ordinantur ad purificandum cor, vel ad bonam conscientiam, vel ad rectam fidem, quæ requiruntur ad diligendum Deum. 2 2. q. 44. 1. c.

93 Quædam ceremonialia erant ante legem, non quidem ex præcepto legis Dei, sed ex ratione humana per instinctum Dei. 1 2. q. 103. 1. o.

94 Lex vetus continet præcepta ceremonialia, id est, quæ specialiter pertinent ad cultum Dei. 1 2. q. 99. 3. o. et 4. 5. c. et q. 101. 1. 2. 4. c. et q. 103. 1. c. ad 3. et q. 104. 1. o. et q. 108. 2. c. et 2 2. q. 122. 1 ad 2.

95 Omnia præcepta ceremonialia habebant causam rationabilem, scilicet litteralem et figuralem. 1 2. q. 102. o.

96 Præcepta ceremonialia erant figura Christi, Ecclesiæ, et patriæ cœlestis; sed lex nova est tantùm figura patriæ. 1 2. q. 101. 2. o. et q. 103. 1. c.

97 Præcepta ceremonialia erant figuralia, primò et per se; judicialia verò erant ex consequenti tantùm. 1 2. q. 104. 2. o. et 3. c. et 2 2. q. 87. 1. c.

98 Præcepta ceremonialia legis fuerunt viva, usque ad passionem Christi, sed mortua deinceps, mortifera verò post divulgationem Evangelii. 1 2. q. 103. 3. 4. o. et q. 104. 3. c. et 2 2. q. 86. 4 ad 1. et q. 87. 1. c. fi. et q. 93. 1. o. et q. 94. 3 ad 3.

99 Præcepta ceremonialia et judicialia sunt determinationes moralium, et etiam præcepta

3 Periculum de prædicatione omissa non imminet, nisi eis quibus commissum est officium prædicandi. 2 2. q. 10. 12 ad 3.

4 Prædicans potest vivere de eleemosynis spontè oblatis, non autem de datis coactè, nisi sit prælatus. 2 2. q. 188. 4 ad 4.

5 Christus non debuit prætermittere prædicationem, propter scandalum Judæorum. 3ᵃ. q. 42. 2. o.

6 Christus et apostoli à principio prædicaverunt Judæis tantùm, quadruplici ratione, scilicet, ut ostenderet per suum adventum impleri promissiones antiquitùs factas Judæis, non autem gentilibus, ut ejus adventus ostenderetur esse à Deo, ut Judæis auferret calumniandi materiam, et quia per crucis victoriam meruit potestatem et dominium super gentes. 3ᵃ. q. 42. 1. o.

7 Christus prædicavit annis tribus, et quasi mensibus tribus, et vixit annis triginta tribus, et mensibus tribus. 3ᵃ. q. 39. 3. o. et q. 43. 3. c.

1 PRÆDICARI. Quicquid prædicatur de aliquo, sicut universale de particulari, potest supponere pro eo, non autem in aliis. 1ᵃ. q. 39. 5 ad 4.

2 Homo prædicatur per se de Socrate, quia si Socrates diffiniretur, poneretur homo in ejus diffinitione. 1ᵃ. q. 76. 1. c. co. 1.

3 Totum universale adest cuilibet parti ejus, et secundùm esse et secundùm perfectionem, et propriè prædicatur de parte sua, non autem totum integrale; totum autem potentiale aliquo modo. 1ᵃ. q. 77. 1 ad 1.

4 Pars subjectiva est de qua prædicatur essentialiter totum, secundùm unam rationem, vel secundùm prius et posterius; et est in minus. 2 2. q. 120. 2. c.

5 Totum integrale prædicatur aliquo modo, de omnibus partibus suis simul sumptis, licèt impropriè, sed nullo modo de singulis simpliciter et propriè. 1ᵃ. q. 77. 1 ad 1.

6 Nulla pars integralis prædicatur de suo toto. 1ᵃ. q. 77. 1 ad 1.

7 Nullum per accidens prædicatur universaliter, sed tantùm quæ per se prædicantur. 1ᵃ. q. 51. 1. c.

8 Inferius non prædicatur de superiori, nisi per accidens. 1ᵃ. q. 39. 6. a. 2.

9 Subjectum non restringitur per prædicatum, ratione significationis, sed tantùm ratione temporis consignificati. 1ᵃ. q. 39. 4. a. 2.

10 Terminus in subjecto positus tenetur materialiter, i. pro supposito; sed in prædicato tenetur formaliter, id est pro natura. 1ᵃ. q. 13. 12. c. et q. 31. 3 ad 2. et 3ᵃ. q. 16. 7 ad 4. et 9. c. ad 3. et 10 c. ad 2. et q. 17. 1 ad 3.

11 In divinis persona prædicatur de essentia, et e converso. 1ᵃ. q. 39. 6. o.

12 Relatio secundùm propriam rationem, id est, secundùm quòd refertur ad aliud, prædicatur in divinis; non autem secundùm rationem communem, s. secundùm quòd inhæret subjecto. 1ᵃ. q. 28. 1 ad 1.

13 Hæc prædicatio, Deus est pater, et e converso, est per se, et nullo modo per accidens. Nec sicut superiori, de inferiori, nec e converso, sed per identitatem. 1ᵃ. q. 39. 6 ad 2.

1 PRÆDICATOR nullus debet fieri, nisi prius purgatus, et virtute perfectus. 3ᵃ. q. 41. 3 ad 1.

2 Prædicator debet esse absolutus à cura rerum sæcularium. 3ᵃ. q. 40. 3. c.

3 Prædicator non debet semper esse in publico, sicut nec Christus. 3ᵃ. q. 40. 1 ad 3.

4 Sumptus debentur prædicatoribus, à mittentibus eos. 2 2. q. 187. 4 ad 2. et 5 ad 5.

5 Prædicatorum ordo habet cautissimam et securissimam formam profitendi. 2 2. q. 18. 9 ad 1.

1 PRÆLATIO quælibet est à Deo. Non autem abusus ejus, nec ejus usurpatio. 1ᵃ. q. 96. 2 ad 3.

2 Licet appetere opus, et perfectionem episcopatûs et prælationis, non autem ipsam ratione gradûs, vel honoris, vel divitiarum. 2 2. q. 185. 1. 2. o.

3 Triplex ratio recusationis respectu officii prælationis quantùm est de se, scilicet impedimentum devotæ contemplationis, dulcis affectionis, et spiritualis exultationis. 2 2. q. 185. 1 ad 3. et 2 ad 1 et ad 3.

4 Non licet jurare, nec vovere, quod prælationem non sumat, nec totaliter resistere. 2 2. q. 185. 1 ad 3. et 2. o.

5 Prælatus existens in peccato mortali, etiam occulto, corripiendo, vel quicquid aliud officii sui faciendo, peccat mortaliter; non autem hoc agens ut frater. 2 2. q. 33. 5. o.

6 Ex hoc ipso quòd prælati dissimulant, videntur annuere. 2 2. q. 147. 4. c. fin.

7 Prædicare ex officio convenit prælatis, religiosis autem ex commissione. 2 2. q. 187. 4 ad 2.

8 Prælatus potest dupliciter considerari, scilicet aut secundùm quòd judicio præsidet. Et sic dicere peccatum fratris prælato, est dicere Ecclesiæ. Aut secundùm quòd est extra judicium existens. Et sic dicere prælato, non est dicere Ecclesiæ, sed personæ quæ potest prodesse, et non obesse, quia nullus potest magis prodesse quàm prælatus. 2 2. q. 33. 8 ad 4.

9 Tunc prælatus inordinatè videtur tangi, quando irreverenter objurgatur, vel etiam quando ei detrahitur, et hoc significatur per contactum montis et arcæ damnatum à Deo. 2 2. q. 33. 4 ad 1.

1 PRÆMIUM essentiale beatitudinis consistit in actu intellectûs, sed delectatio ejus in voluntate. 1ᵃ. q. 26. 2. o. et 3. c. et 1 2. q. 3. 4. o.

2 Violenter corrupta habebit duplex præmium, ut dicit beata Lucia, scilicet virginitatis, et patientiæ. 2 2. q. 124. 4 ad 2.

3 In retributione præmiorum, inæqualia debentur inæqualibus meritis, non autem in constitutione rerum. 1ᵃ. q. 47. 2 ad 3. et q. 65. 2 ad 3. et 1 2. q. 114. 3. o.

PRÆPOSITIVUS dicens affirmativam et negativam simul esse falsas, improbatur. 1ᵃ. q. 39. 4 ad 5.

1 PRÆSENTIA. Illud propriè dicitur præsens, cujus essentia præsentatur sensui, vel intellectui. 1ᵃ. q. 8. 3. c. ad 2.

2 Præsentia necessitatem quamdam habent, quia necesse est Socratem sedere, dum sedet. 2 2. q. 49. 6. c.

1 PRÆSERVATUS ab aliquo, dicitur purgatus,

magis convenit eis in pœnam, pro dissensionibus multis contra regnum David justum, quàm ad eorum profectum. 1 2. q. 105. 1 ad 3.

9 Principibus Judæorum non sunt deputati cibi sicut sacerdotibus, ne superbirent, nec ambirent. 1 2. q. 105. 1 ad 4.

1 BONUS principatus triplex, s. regalis, aristocratia, et democratia. Et triplex principatus malus, s. tyrannis, oligarchia, et democratia. 1 2. q. 95. 4. c. et q. 105. 1. c. et 2 2. q. 61. 2. c.

2. Principatus regalis est optimus. 1ª. q. 103. c. et 1 2. q. 105. 1 ad 2. et 2 2. q. 50. 1 ad 2.

3 Principatus regalis est propter bonum populi, tyrannicus autem est propter bonum tyranni. 1ª. q. 92. 1 ad 2. et q. 96. 4. c. et 2 2. q. 42. 2 ad 3.

4 Optimus principatus est in quo omnes habent aliquam partem. Et componitur ex regno, inquantum unus præest; et aristocratia, inquantum multi principantur secundùm virtutem; et democratia, id est principatus populi, in quo populus sibi eligit principem. 1 2. q. 95. 4. c. et q. 105. 1. o.

5 Principatus dicuntur in angelis, quia principantur omnibus cœlestibus principibus, divinas jussiones explentibus. Sed archangeli dicuntur qui principantur soli ordini angelorum. 1ª. q. 108. 5 ad 4.

1 PRINCIPIUM quoad relationem est simul naturaliter cum principiato; sed id quod est principium, est naturaliter prius eo. 1ª. q. 42. 3 ad 2.

2 Principium est prius tempore principiato, dupliciter, scilicet, ex parte actionis successivè, vel agentis imperfecti, vel eligentis tempus. 1ª. q. 42. 2. c.

3 Apud Græcos Filius et Spiritus sanctus dicuntur principiati, non autem apud Latinos. 1ª q. 33. 1 ad 2.

1 PRINCIPIUM sumitur à prioritate, sed non significat eam. 1ª q. 33. 1 ad 3.

2 Principium est id à quo aliquid procedit, quocumque modo, et e converso. 1ª. q. 33. 1. c.

3 Principium est communius causâ, et causa elemento. 1ª. q. 33. 1 ad 1.

4 Non omne principium est primum principium. 1 2. q. 6. 1 ad 1. et q. 4. 1 ad 1.

5 Græci indifferenter utuntur nomine causæ, sicut nomine principii in divinis, non autem Latini. 1ª. q. 33. 1 ad 1.

6 In divinis una persona est principium alterius, non autem causa 1ª. q. 33. 1. o. et q. 36. 4. o.

7 Principium in divinis et in creaturis dupliciter cognoscitur, s. ut primum, et ut principium. 1ª. q. 33. 4. c.

8 Non omne principium cognoscendi est principium essendi. 1ª. q. 85. 3 ad 4.

9 Primum principium in speculativis est. Non contingit idem simul esse et non esse. In practicis autem est. Bonum est prosequendum; malum verò est fugiendum. 1 2. q. 94. 2. c. et 2 2. q. 1. 7. c.

10 Principia speculativa cognoscuntur per alium habitum naturalem quàm conclusiones quia principia per intellectum, conclusiones verò per scientiam. 2 2. q. 47. 6. c. et q. 49. 2 ad 1.

11 Sicut in ratione speculativa sunt quædam ut principia, quorum est intellectus, et conclusiones, quarum est scientia, ita in ratione practica, ut principia naturaliter nota, sunt fines virtutum moralium, quia finis se habet in operalibus, sicut principium in speculativis; et quædam sunt in ratione practica, ut conclusiones eorum quæ sunt ad finem. 2 2. q. 47. 6. c.

12 Nihil refert utrùm ille qui docet proponendo vel interrogando, procedat de principiis communibus ad conclusiones. Utrobique enim animus audientis certificatur de posterioribus per priora. 1ª. q. 84. 3 ad 3. et q. 117. 1. o.

PRIORITAS nullo modo est in divinis. 1ª. q. 36. 3 ad 3. et q. 42. 3. o.

1 PRIVATIO secunda suscipit magis et minus: quia ponit aliquid, quod est de ratione ejus, non autem prima. 1 2. q. 73. 1. c. et q. 82. 4. c.

2 Privatio suscipit magis et minus, secundùm suas causas, non autem secundùm se. 1ª. q. 11. 4 ad 1. et q. 49. 3 ad 3. et 1 2. q. 22. 2 ad 1.

3 Privationes et negationes differunt specie secundùm differentias habituum, et positionum oppositorum, et specificantur per habitus oppositos. 2 2. q. 107. 2. c.

4 Privatio est carentia ejus quod est aptum natum haberi. Et hoc tripliciter, scilicet vel ab eo, vel ab alio ejusdem speciei, vel à quocumque. Et tertia tantùm est in divinis. 1ª. q. 33. 4 ad 2.

5 Privatio est negatio circa determinatum subjectum. 1ª. q. 17. 4. c.

6 Contractum significat aliquam naturam in subjecto, non autem privatio. 1ª. q. 17. 4. c.

7 Nulla privatio tollit totaliter esse. 1ª. q. 11. 2 ad 1.

8 Nulla privatio est intenta ab aliquo agente. 1ª. q. 19. 9. c. et q. 49. 1. c.

PRIVILEGIUM est privata lex, quia respicit singulares personas, sed commune est ad multa negotia. 1 2. q. 96. 1 ad 1.

1 PRIUS dicitur dupliciter, s. ordine perfectionis, et generationis. 1ª. q. 85. 3 ad 1. et 1 2. q. 68. 8 ad 3.

2 Prius naturâ dicitur dupliciter, s. secundùm causam materialem, et magis secundùm alias causas. 2 2. q. 1. 7 ad 3.

3 Semper id quod est naturalius, est prius. 1 2. q. 49. 2. c.

4 Imperfectum est prius tempore perfecto in eodem. Sed in diversis est e converso, et natura in utrisque. 1ª. q. 82. 3 ad 2. et q. 85. 3 ad 1. et q. 94. 3. c. et 1 2. q. 6. 2. 4. c. et 3ª. q. 1. 5 ad 5. et 6. c.

5 Prius duplex, s. per se, et per accidens. 2 2. q. 4. 7. c.

6 Semper quod est per se, est prius eo quòd est per aliud. 1ª. q. 20. 1. c. et q. 84. 6. o.

7 Remoto priori, removetur posterius, sequens tantùm ex eo, non autem si sequatur etiam ex alio. 1 2. q. 15. 2 ad 2.

1 PROCESSIO dicitur dupliciter, s. motus

5 Professio facta ante annos pubertatis, scilicet ante annos quatuordecim in puero, vel ante annos duodecim in puella, non tenet, propter Ecclesiæ statuta. 2 2. q. 88. 9. c. ad 3. et q. 189. 5. c. ad 1 et ad 3.

4 Nazaræi profitebantur quamdam perfectionem, deponentes comam. 1 2. q. 186. 6. b.

1 **Prohibitio** incitat concupiscentiam tripliciter, s. ratione ardui, ratione clausæ passionis, et ratione importunitatis. 1 2. q. 98. 1 ad 2.

2 Omne peccatum est malum, quia prohibitum jure naturali, non autem jure positivo. 1 2. q. 71. 6 ad 4.

3. Prohibitio ligni scientiæ boni et mali fuit propter figuram, s. propter eventum futurum, quia post ejus esum homo per experimentum pœnæ didicit quid interesset inter obedientiæ bonum, et inobedientiæ malum, non autem propter naturam arboris malam. 1ª. q. 102. 1 ad 4. et 1 2. q. 102. 1 ad 2.

1 **Promissio** est actus rationis, quia est enuntiatio, et ordinatio alicujus. 2 2. q. 88. 1. c.

2 Promissio est ordinare quid facere pro alio debeat gratum ei. Sed comminatio est contra alium. 2 2. q. 88. 1. 2. 5. c.

3 Promissio nuda, id est, non habens aliquid additum ad confirmationem, non habet vim plenam obligandi Deo, nec homini. 2 2. q. 88. 3 ad 1.

4 Promissa non debent servari, si est illicitum, quod promittitur vel si sint mutatæ conditiones personarum, vel negotiorum. Ad hoc ergo quòd homo servare debeat quod promisit, oportet ut sit licitum quod promittitur, et quòd omnia immutata permaneant. 2 2. q. 110. 3 ad 5.

1 **Promulgatio** legis naturæ fit ex hoc quòd Deus inserit eam mentibus hominum naturaliter custodiendam. 1 2. q. 90 ad 4.

2 Promulgatione non indigent præcepta communia legis naturæ, et credere in Deum. 1 2. q. 100. 4 ad 1.

3 Promulgatio fit verbo et scripto. Et utroque modo promulgatio legis æternæ est æterna, ex parte Dei, non autem ex parte nostra. 1 2. q. 91. 1 ad 2.

4 Promulgatio legis necessaria est ad hoc, quòd lex habeat vim obligandi. 1 2. q. 90. 4. o.

5 Promulgatio obligat absentem, sicut et præsentem, inquantum promulgatio ad eum pervenit, vel potuit pervenire per alios. Futuros autem obligat per scripturas. 1 2. q. 90. 4 ad 2 et ad 3.

1 **Pronomina** demonstrativa dicuntur de Deo, secundùm quòd faciunt demonstrationem ad intellectum, non autem ad sensum. 1ª. q. 13. 1 ad 3.

2 Pronomina possessiva conjunguntur nominibus Dei, quæ significant rationem principii efficientis, vel finalis, vel exemplaris; non autem nominibus Dei, quæ significant per modum formæ inhærentis. 1ª. q. 36. 1 ad 3.

Propassio est passio inchoata in appetitu sensitivo, non ultra procedens, sicut in Christo fuit. 3ª. q. 15. 4. c. et 6 ad 2. et 7 ad 1.

1 **Prophetia** non est habitus, nec qualitas permanens, sed ut passio transiens. 1 2. q. 68. 3 ad 3. et 2 2. q. 171. 2. o. et q. 174. 3 ad 2. et q. 176. 2 ad 3.

2 Prophetia non est gratia gratum faciens, sed gratis data. 1 2. q. 68. 3 ad 3.

3 Prophetia est divina inspiratio rerum, futura immobili veritate denuntians, secundùm Cassiodorum. 2 2. q. 171. 3. a. 1. et 6. b.

4 Propheta dicitur quasi procul phans, vel procul videns, inquantum cognoscit vel loquitur ea quæ sunt procul à communi hominum sensu, cum quibus conversatur, et communicat in statu viæ. 3ª. q. 7. 8. o.

5 Prophetia principaliter et primò consistit in cognitione. Ideò dicitur à phanos. Secundariò consistit in locutione: ideò dicitur à fari. Tertiò consistit in operatione miraculorum, ad confirmationem ejus. 2 2. q. 171. 1. o. et 2. c. q. 174. 3 ad 3. et 4. c. et 3ª q. 7. 8. o.

6 De ratione prophetiæ non est ænigmatica cognitio, quia Moyses fuit propheta; et tamen Deum palam, et non per ænigmata vidit. 3ª. q. 7. 8 ad 1.

7 In prophetia sunt duo, scilicet repræsentatio, et judicium de visis, quod est principalius, et completivum ejus, sine quo non est. 2 2. q. 173. 2. c. et q. 176. 2 ad 1.

8 Ad prophetiam requiritur lumen intellectuale supernaturale. 2 2. q. 171. 2. c.

9 Ad prophetiam requiritur inspiratio, quoad mentis elevationem; et revelatio, quoad perceptionem divinorum. 2 2. q. 171. 1 ad 4.

10 Ad prophetiam requiritur maxima mentis elevatio, ad contemplationem spiritualium. 2 2. q. 172. 4. c.

11 Bonitas morum quoad refrenationem passionum et remotionem occupationum exteriorum, requiritur ad prophetiam. 2 2. q. 172. 4. o.

12 Dispositio naturalis non requiritur ad prophetiam, quia Deus simul removet indispositionem, disponit et perficit. 2 2. q. 172. 3. o.

13 Prophetia potest haberi sine charitate, et sine gratia gratum faciente. 2 2. q. 6. 2 ad 3. et q. 172. 4. c.

14 Objectum prophetiæ est illud quod est in cognitione divina, supra facultatem humanam. 2 2. q. 174. 2 c.

15 Prophetia est de omnibus. Sed primò et principaliter est de futuris contingentibus; secundò de existentibus supra universalem cognitionem hominum; tertiò respectu alicujus. 2 2. q. 171. 3. o. et q. 172. 1. c. fi. et ad 4. et 5. c. et q. 176. 2 ad 3. et q. 178. 1 ad 1.

16 Prophetiæ sunt principaliter de futuris. Sunt tamen etiam de præsentibus, quæ tamen sunt procul à cognitione non omnium hominum, sed quorumdam secundùm sensum vel secundùm intellectum, ut Helisæus cognovit quæ Giezi præsens fecerat, et sunt etiam de occultis omnibus hominibus naturaliter, ut mysterium Trinitatis; sunt etiam de mysterio Christi sub nomine hominum, et tunc excedunt veritatem historiæ. 2 2. q. 171. 3. c.

17 Omnia prophetabilia sunt non cognoscibilia ab homine, nisi per revelationem Dei. Sed quæ pertinent ad sapientiam, et scientiam, et interpretationem sermonum, possunt naturaliter co-

cialem rationem formalis objecti. 22. q. 47. 5. o. et q. 53. 2. c.

8 Prudentia est virtus intellectualis secundùm essentiam, sed moralis secundùm materiam. 1 2. q. 58. 3 ad 1. et q. 61. 1. c. et 2 2. q. 181. 2 ad 3.

9 Prudentia est amor, quia ab eo movetur ad actum, non autem essentialiter. 2 2. q. 47. 1 ad 1.

10 Prudens secundùm quid, est qui benè ratiocinatur, ad aliquem finem; simpliciter autem, qui ad totam vitam. 1 2. q. 57. 4 ad 3. et 22. q. 47. 2 ad 1. et q. 55. 1. 2. 5. c.

11 Prudentia est in intellectu subjectivè. 1ª. q. 22. 1 ad 3. et 1 2. q. 56. 2 ad 3. et 3. c. et q. 61. 2. c. et q. 66. 1. c. et q. 85. 3. c. et 22. q. 47. 1. o. et 3 ad 3 et 5. 6. c. et 10 ad 3.

12 Prudentia non est tantùm in intellectu, sicut scientia et ars, sed habet aliquid in appetitu, s. rectitudinem. 1ª q. 22. 1 ad 3. et 1 2. q. 56. 2 ad 3. et 3. c. fi. et q. 57. 4. c. et 2 2. q. 47. 1 ad 2. et 13 ad 2. et 16 ad 2.

13. Prudentia est tantùm in ratione practica subjectivè. 1 2. q. 57. 3. c. et 2 2. q. 47. 2. o.

14 Prudentia et ars sunt in opinativa parte animæ, et circa objectum contingens aliter se habere. 1 2. q. 57. 4 ad 2. et 8 ad 3.

15 Prudentia non consistit in sensu exteriori, sed in sensu interiori, non principaliter, sed per applicationem ad opus. 2 2. q. 47. 3 ad 3. et q. 49. 1 ad 1. et 2 ad 3.

16 Prudentia est in Deo, respectu aliorum, non autem respectu sui. 1ª. q. 22. 1. c. ad 3.

17 Christus habuit plenitudinem prudentiæ, secundùm donum consilii. 3ª. q. 11. 1 ad 3.

18 Prudentia infusa est in omnibus existentibus in gratia; sed prudentia acquisita non est in juvenibus. 2 2. q. 47. 14. o. et q. 51. 1 ad 3.

19 Nullus sufficit sibi, quoad omnia, in iis quæ sunt prudentiæ: ideò etiam majores oportet in iis esse dociles. 2 2. q. 49. 3. c. ad 3.

20 Prudentia non est in servis et subditis, inquantum hujusmodi, sed inquantum convenit eis regere se per rationem. 2 2. q. 47. 12. o. et q. 49. 3 ad 3. et q. 50. c.

21 Prudentia propriè non est in peccatoribus, sed tantùm quædam falsa similitudo ejus. 2 2. q. 47. 13. o. et q. 50. 3 ad 2. et q. 51. 1 ad 3.

22 Prudentia non convenit brutis, nisi metaphoricè, s. inquantum instinctu naturali aguntur sagaciter. 1ª. q. 22. 1. c. ad 4. et q. 55. 3 ad 3. et q. 96. 1. c. ad 4. et 1 2. q. 3. 6. c. et q. 13. 2 ad 3. et 2 2. q. 47. 15 ad 3.

23. Agibile ut objectum rationis, i. sub ratione veri, est materia prudentiæ; sed ut objectum appetitûs, i. sub ratione boni, est materia aliarum virtutum. 2 2. q. 47. 5. c. ad 3.

24 Prudentia non est circa altissimam causam simpliciter, sed circa bonum humanum. 22. q. 47. 2 ad 1.

25 Prudentia propriè non est de fine, sed de iis quæ sunt ad finem. 2 2. q. 53. 1 ad 2. et q. 47. 1 ad 2. et 6. c. et 15. c. fi. et q. 49. 6. c. et q. 56. 1. c. ad 3.

26 Prudentia se habet ad bonum privatum et ad bonum commune, id est, extendit se ad regimen sui et multitudinis. 1ª. q. 22. 1. c. et 2 2. q. 47. 10. o. et q. 49. 3 ad 3.

27 Prudentia non solùm considerat universalia, sed etiam singularia. 2 2. q. 47. 3. o. et 15. c. et q. 49. 2 ad 1. et 5 ad 2. et 7. c.

28 Futura contingentia, ordinabilia per hominem ad finem humanæ vitæ, propriè pertinent ad prudentiam, non autem necessaria, nec præterita, nec præsentia. 2 2. q. 49. 6. c.

29 Actus prudentiæ est aliqua ordinatè disponere ad finem. 1ª. q. 22. 1. c. et 2 2. q. 49. 6. o. et 7. c.

30 Prudentia carnis est peccatum, quia ponit finem in bonis carnis; et est mortale, si sit ibi ultimus finis, aliter est veniale. 2 2. q. 55. 1. 2. o.

31 Quædam vitia manifestè contrariantur prudentiæ, ex defectu ejus, vel eorum quæ ad eam requiruntur, ut imprudentia, præcipitatio, seu temeritas, inconsideratio et inconstantia; aliqua verò secundùm falsam similitudinem, et abusum requisitorum ad prudentiam, ut astutia, prudentia carnis, dolus, fraus, sollicitudo temporalium, futurorum. 2 2. q. 21. 3. c. et q. 53 princip. et 1. c. et q. 55. princip. et 3. 8. c.

32 Peccatum habens similitudinem prudentiæ est contra prudentiam dupliciter, s. ordinando studium rationis ad finem non verè bonum, sed apparentem, ut prudentia carnis; vel utendo non veris viis, sed simulatis, ut astutia. 2 2. q. 55. 3. c.

33 Actus prudentiæ miscetur actibus omnium aliarum virtutum, quia ex ea rectitudinem electionis participant; ideò ab ea dependent. 2 2. q. 47. 5 ad 2. et q. 53. 2. c. et q. 55. 2 ad 3.

34 Opus prudentis est esse bene consiliativum. 2 2. q. 49. 5 c.

35 Actus rationis practicæ, et prudentiæ triplex, s. consiliari, judicare, et præcipere, qui est principalis actus prudentiæ. 1ª. q. 22. 1 ad 1 et ad 3. et q. 23. 4. c. et 1 2. q. 57. 6. c. et q. 58. 5 ad 3. et q. 61. 3. c. et q. 65. 1. c. et 2 2. q. 47. 8. o. et 9. c. ad 1. et 10. 16. c. et 12 ad 3. et 13. c. et q. 48. c. et q. 51. 2. o. et q. 53. 2. c. ad 1.

36 Per prudentiam aliquis præcipit aliis et sibi. 2 2. q. 47. 12 ad 3. et q. 49. 3 ad 3. et q. 50. 2 ad 3.

37 Consiliari non est immediatus actus prudentiæ, sed mediante eubuliâ. 1ª. q. 22. 1 ad 1. et 1 2. q. 57. 6 ad 1. et 2 2. q. 51. 2. o.

38 Laus prudentiæ consistit in sola consideratione, sed in applicatione ad opus. 2 2. q. 47. 1 ad 3. et 3. 4. c. et 16. c. ad 3.

39 Prudentia corrumpi potest per passiones, non autem per oblivionem, licèt per eam impediri possit. 1 2. q. 53. 1. c. et 2 2. q. 47. 16. o.

40 Prudentia triplex, s. falsa, imperfecta, et perfecta; prima est ad malum, secunda ad finem particularem, tertia ad verum et ultimum finem. 2 2. q. 47. 13 c. et q. 55. 1. 2. o. et 3 ad 1. et q. 94. 1 ad 2.

41 Species prudentiæ tres, secundùm tres fines, s. prudentia simpliciter dicta, quæ ordinatur ad bonum proprium, quæ à quibusdam dicitur monastica, quasi unius tantùm gubernatio; alia autem est œconomica, quæ ordinatur ad bonum commune domûs, vel familiæ; tertia Politica, quæ ordinatur ad bonum commune civitatis vel

pnè circa signa venereorum. Castitas verò circa venerea. 2 2. q. 143. c. et q. 151. 4. o.

2 Pudicitia ordinatur ad castitatem, non quasi virtus ab ea distincta, sed sicut exprimens circumstantiam ejus, tamen aliquando unum pro alio ponitur. 2 2. q. 151. 4. c.

1 PUERI impediuntur in usu membrorum et rationis, propter nimiam humiditatem cerebri. Unde pueri de novo loqui incipientes appellant omnes viros patres, et fœminas matres: posteriùs autem determinant unumquodque, secundùm Philosophum. 1ª. q. 99. 1. o. et q. 101. 2. o.

2 Probabile est quòd ante circumcisionem parentes fideles pro parvulis suis in periculis constitutis, aliquas preces Deo funderent, vel benedictionem eis darent, sicut etiam adulti pro se. 3ª. q. 70. 4 ad 2.

3 Pueri non habuissent sufficientem virtutem in statu innocentiæ, ad omnem motum. 1ª. q. 99. 1. o.

4 Et habuissent infirmitatem, quoad perfectum usum membrorum, non autem pœnalem. 1ª. q. 99. 1 ad 1.

5 Nec habuissent scientiam, sed sine difficultate acquisivissent, inveniendo, vel discendo ab aliis. 1ª. q. 101. 1. o.

6 Nec ignorantiam, sed simplicem nescientiam. 1ª. q. 101. 1 ad 2.

7 Nec perfectum usum rationis, seu usum liberi arbitrii habuissent, sed tamen perfectiorem quàm nunc. 1ª. q. 101. 2. o.

8 Habuissent tamen prudentiam, et principia universalia juris naturalis, et alia principia universalia, multò magis quàm nunc. 1ª. q. 101. 1 ad 3.

9 Et habuissent defectus consequentes naturam humanam ex principio originis, non autem ex parte termini. 1ª. q. 99. 1 ad 3.

10 Tunc omnes postea generassent, et non tantùm primi parentes. 1ª. q. 99. 1 ad 3.

11 Tunc natæ fuissent fœminæ, et non soli masculi. 1ª. q. 99. 2. o.

1 PULCHRITUDO requirit tria, s. integritatem, proportionem debitam, et claritatem. 1ª. q. 39. 8. c. et 2 2. q. 145. 2. c. et q. 180. 2 ad 3.

2 Pulchrum habet rationem causæ formalis, bonum autem rationem causæ finalis. 1ª. q. 5. 4 ad 1.

3 Pulchrum est cujus apprehensio placet; bonum verò quod placet. Ideò sunt idem re, et differunt ratio. 1ª. q. 5. 4 ad 1. et 1 2. q. 27. 1 ad 3. et 2 2. q. 145. 2 ad 1.

4 Pulchrum præcipuè pertinet ad visum et auditum, quia sunt maximè cognoscitivi, non autem ad alios sensus. 1 2. q. 27. 1 ad 3.

5 Sensus delectantur in pulchris, quia sunt eis similes, s. in proportione debita. 1ª. q. 5. 4 ad 1.

6 Pulchritudo et decor virtutis hominis ex ratione est. 2 2. q. 116. 2 ad 2. et q. 142. 2. 4. c. et q. 145. 2. c. et q. 180. 2 ad 3.

7 Pulchritudo est in vita contemplativa per se, et essentialiter; in virtutibus verò moralibus, participativè. 2 2. q. 180. 2 ad 3.

PUNCTUS non ponitur in diffinitione lineæ in communi, sed tantùm finitè et rectè. 1ª. q. 85. 8 ad 2.

1 PUNITIO, inquantum pertinet ad justitiam publicam, est actus justitiæ commutativæ, vindicativæ verò inquantum pertinet ad immunitatem personæ singularis. 2 2. q. 80 ad 1. et q. 108. 2 ad 1.

2 Deus punit malos, per bonos et malos angelos, bonos autem per malos tantùm. 2 2. q. 164. 1 ad 4.

1 PURGATIO duplex, s. per gratiam à culpa, et per lumen doctrinæ à nescientia. 3ª. q. 27. 3 ad 3.

2 Figura et ratio litteralis omnis immunditiæ, et purgationis in lege veteri. 1 2. q. 102. 5 ad 4 et ad 5 et ad 6 et ad 7. et 6 ad 1. et q. 103. 2. o.

1 PUSILLANIMITAS potest tripliciter considerari, s. secundùm se, ex causa ejus, s. ignorantiâ, timore, pigritiâ, et irâ; et effectu ejus, s. subtrahendo se: primo modo opponitur directè magnanimitati, secundo sollicitudini, tertio similiter. 2 2. q. 133. 2. o.

2 Pusillanimitas secundùm defectum opponitur humilitati, inquantum applicat animum ad vilius quàm decet; sed directiùs opponitur magnanimitati, quia fugit magna. 2 2. q. 162. 1 ad 3.

3 Pusillanimitas est contraria magnanimitati secundùm defectum, præsumptio autem secundùm excessum. Ideò utraque est peccatum. 2 2. q. 130. principio. et q. 133. o. et q. 162. 1 ad 3.

4 Pusillanimitas est peccatum mortale, et quandoque veniale. 2 2. q. 133. 1 ad 2.

5 Pusillanimitas secundùm speciem propriam est gravius peccatum præsumptione, quæ dicitur nequissima, ratione suæ causæ, s. superbiæ. 2 2. q. 133. 2 ad 4.

6 Pusillanimitas oritur ex superbia, quia nimìs innititur sensui proprio. 2 2. q. 133. 1 ad 3.

7 Pusillanimus est qui recusat exequi operationem sibi proportionatam. 2 2. q. 133. 1. c.

Putrefactio cujuscumque corporis provenit ex infirmitate naturæ ejus, non potentis ampliùs corpus continere in unum. 3ª. q. 51. 3. c.

Q

1 QUALITAS propriè importat modum, id est, determinationem substantiæ, vel secundùm quòd potentia materiæ determinatur ad esse substantiale, et sic est differentia substantiæ. Vel ad esse accidentale, et sic est differentia accidentali et prædicamentum qualitatis. 1 2. q. 49. 2. c.

2 Qualitas animæ vel corporis duplex, s. naturalis, et superveniens. 1ª. q. 83. 1 ad 5. et 1 2. q. 17. 7 ad 2. et q. 49. 2. c.

3 Distinctio et ordo specierum qualitatis. 1 2. q. 49. 2. c. et q. 50. 1 ad 3.

4 In prima specie qualitatis, dicitur bene, vel malè, facilè et difficilè, quia est modus et determinatio subjecti secundùm naturam, quæ est finis generationis. 1 2. q. 49. 2. c. ad 1. et 3 ad 3. et q. 50. 1 ad 3. et 2 ad 3.

5 In secunda et tertia specie qualitatis, dicitur facilè vel difficilè fieri, citò transiens vel diuturnum, non autem bene vel malè, quia motus et

R

sed raptus addit violentiam. 2 2. q. 75. 2 ad 1.

8 Raptus, ratione causæ, potest pertinere ad vim appetitivam, non autem ratione termini, sed tantùm ad vim cognitivam. 2 2. q. 175. 2. o.

9 Homo fit extra se, secundùm appetitum dupliciter, s. elevando se per intellectum ad divina, prætermissis sensibilibus, sicut Paulus; vel e converso, s. infra se, seipsum præcipitando: sicut ille qui porcos pavit, sub semetipso cecidit. Et neutro modo est propriè raptus. Sed minus primo modo quia est sine violentia, licèt uterque excessus, possit esse causa raptus in vi cognitiva. 1 2. q. 28. 3. c. et 2 2. q. 175. 2 ad 2.

10 Raptus mentis ad divina triplex, s. per similitudines imaginarias, per effectus intelligibiles, et per essentiam Dei. Primus convenit Petro, et Joanni evangelistæ. Secundus Adæ et David. Tertius verò Paulo et Moysi. 2 2. q. 175. 3 ad 1.

11 Paulus nescivit, an ejus anima in raptu fuerit separata à corpore, licèt probabilius sit quòd non fuerit separata. 2 2. q. 175. 5 ad 4. et 6. o.

12 Paulus in raptu fuit beatus secundùm actum, non autem secundùm habitum. Sed fidem habuit e converso. Ideò erat tunc viator. 2 2. q. 24. 8 ad 1. et q. 175. 3 ad 3. et 5 ad 1. et 6 ad 3. et q. 180. 3. c.

13 Paulus post raptum memor fuit eorum quæ viderat in divina essentia, per species relictas ex eo. 1ª. q. 12. 9 ad 2. et 2 2. q. 175. 4 ad 3.

1 Ratio sumitur dupliciter, s. strictè et propriè, secundùm quòd nomen rationis sumitur ab inquisitione et discursu, vel secundùm quòd ratio dicit quamdam obumbrationem intellectualis naturæ, ut dicit Isaac, quòd ratio oritur in umbra intelligentiæ; et sic rationale, est differentia animalis, et Deo non convenit, nec angelis. Alio modo sumitur ratio communiter sine metaphoricè, s. pro qualibet cognitione virtutis non impressæ in materia, et sic rationale communiter convenit Deo et angelis, et hominibus. 1ª. q. 29. 3 ad 4. et q. 51. 1 ad 2. et q. 62. 8 ad 2. et 2 2. q. 49. 5 ad 3.

2 Ratio rei dicitur tripliciter, s. quæ non habet fundamentum in re, neque proximum, neque remotum; sicut ratio chimeræ, et alia fictitia, et ratio rei ratiocinantis, qua cognita sunt in cognoscente secundùm modum cognoscentis, et ratio rei rationabilis. 1ª. q. 16. 3 ad 2. et 2 2. q. 1. 2. c. principio. et 6 ad 2.

3 Ratio dicitur dupliciter, s. per essentiam, et per participationem. 3ª. q. 18. 2. c. ad 1.

4 Ratio dupliciter inducitur, ad aliquid probandum, s. vel sufficienter, sicut in scientia naturali inducitur ratio sufficiens ad probandum quòd motus cœli semper sit uniformis velocitatis, vel quæ non sufficienter probet aliquam radicem, sed quæ radici jam positæ, ostendat congruere consequentes effectus: sicut in astrologia ponitur ratio ecentricorum et epicyclorum. 1ª. q. 32. 1 ad 2.

5 Ratio hominis est perfecta dupliciter, s. perfectione naturali, i. lumine rationis, et perfectione supernaturali, i. virtutibus theologicis: quarum prima perfectiùs habetur. sed secunda est major. 1 2. q. 68. 2. c.

6 Ratio bene ordinatur per actus omnium virtutum dupliciter, s. vel in se, per virtutes intellectuales, vel circa interiores passiones seu exteriores operationes, per virtutes morales. 1 2. q 100. 2. c.

7 Aliquid præfuit in rationibus causalibus dupliciter, s. ut fiendum à Deo tantùm, ut corpus hominis, vel à creatura. 1ª. q. 71. 1 ad 1. et q. 91. 2 ad 4. et q. 92. 4 ad 3.

8 Rationes seminales primò sunt in verbo Dei, secundùm rationes ideales; secundò in elementis mundi, ut in causis universalibus; tertiò in causis particularibus; quartò in seminibus. 1ª. q. 115. 2. c.

9 Semper remoto aliquo de ratione alicujus, removetur illud. 1 2. q. 67. 3. o. et 2 2. q. 18. 1. c. et 3ª. q. 86. 4 ad 1.

10 Virtutes naturales inquantum sunt originatæ à rationibus idealibus possunt dici rationes; non autem inquantum sunt in materia corporali. 1ª. q. 115. 2 ad 1.

11 Rationes ideales possunt dici causales, et non seminales; seminales autem possunt dici causales. 1ª. q. 115. 2 ad 4.

12 Rationes seminales sunt virtutes rerum, activæ et passivæ. 1ª. q. 115. 2. o.

13 Ratio et intellectus sunt realiter eadem potentia. 1ª. q. 79. 8. o. et q. 83. 4. c. ad 2. et 2 2. q. 49. 5 ad 3. et q. 83. 10 ad 2. et 3ª. q. 18. 3 ad 2.

14 Ratio et sensus differunt objecto, sed ratio et intellectus differunt in solo modo cognoscendi. Ideo ratio pertingit ad perfectionem intellectûs, non autem sensus ad perfectionem rationis. 1ª. q. 59. 1 ad 1. et q. 79. 8 ad 3. et 1 2. q. 5. 1 ad 1.

15 Certitudo rationis est ex intellectu, sed necessitas rationis est ex defectu intellectûs. 2 2. q. 49. 5 ad 2.

16 Ratio practica est causativa et apprehensiva rerum, speculativa verò est tantùm apprehensiva. 2 2 q. 83. 1. c.

17 Nihil firmiter constat secundùm rationem speculativam, nisi per resolutionem ad prima principia indemonstrabilia, nec secundùm rationem practicam, nisi per ordinationem ad ultimum finem, qui est bonum commune. 1 2. q. 90. ad 3.

18 Ratio practica est circa operabilia singularia, et contingentia, non autem circa necessaria sicut ratio speculativa. 1 2. q. 91. 3 ad 3.

19 Ratio superior et inferior sunt realiter eadem potentia, quæ respectu æternorum dicitur superior, sed respectu temporalium dicitur inferior. 1ª q. 79. 9. o. et 1 2. q. 74. 7. c.

20 Ratio superior et inferior non differunt secundùm diversa objecta, sicut practicum et speculativum, sed per diversa media. 1ª. q. 79. 9. c.

21 Ratio superior dupliciter inhæret æternis, s. considerando ea secundùm se, et ut regulas agendorum consulendo. Ideò est speculativa et practica. 1ª. q. 79. 9. c. et 1 2. q. 74. 9. c. et 2 2. q. 45. 3. c.

22 In ratione sunt duo, s. actus, ut intelligere et ratiocinari, et aliquid constitutum per actum

tem, sed status religionis est exercitium quoddam, ad sanctitatem assequendam. Unde pondus ordinum imponendum est parietibus, jam per sanctitatem desiccatis; sed pondus religionis desiccat parietes homines ab humore vitiorum. 2 2. q. 189. 1 ad 3.

21 Status religionis præfertur eleemosynis, et virginitati sæcularium, quia viventes in monasteriis ad hoc quòd inhæreant Deo postponunt propriam voluntatem, et omnia quæ possunt habere. Sed virgines ad hoc postponunt venereas voluptates. Et ideò virginitas non simpliciter est maxima virtutum. 1 2. q. 98. 3 ad 2 et ad 3. et 2 2. q. 152. 5. b. et c. et q. 186. 8. c.

22 Status religionis potest considerari tripliciter, scilicet ut exercitium tendendi ad perfectionem charitatis, ut quietans, et ut holocaustum. 2 2. q. 186. 7. 3.

23 Difficiliùs servantur præcepta Dei in sæculo quàm in religione. 2 2. q. 189. 1. 3.

24 Omnis religio sumpsit originem à discipulis Christi. 2 2. q. 188. 7. c. fi.

25 Voluntaria paupertas requiritur ut primum fundamentum ad perfectionem religionis. 2 2. q. 186. 3. o. et 4. c. ad 1.

26 Habere aliquid proprium, repugnat perfectioni religionis, non autem habere aliquid in communi; sed aliqualiter impedit, si superabundet. 2 2. q. 188. 7. o.

27 Ad perfectionem religionis requiritur perpetua continentia. 2 2. q. 88. 11. c. fi. et q. 186. 4. o.

28 Obedientia requiritur ad perfectionem religionis; quia cùm religio sit disciplina et exercitium tendendi ad perfectionem, necessaria est directio alicujus quasi magistri, quem omninò sequatur proficiens, quod fit per obedientiam ad majores. 2 2. q. 186. 5. o.

29 Votum triplex requiritur ad perfectionem religionis, s. votum paupertatis, continentiæ, et obedientiæ. 1 2. q. 108. 4. c. et 2 2. q. 186. 6. o.

30 Perfectio religionis integratur ex prædictis tribus votis. 2 2. q. 186. 7. o. et q. 188. 1 ad 2. et 2 ad 2.

31 Votum obedientiæ est præcipuum inter tria vota religionis. 2 2. q. 186. 8. o. et q. 188. 7 ad 1.

32 Interiores actus virtutum non cadunt sub voto religionis, sed religio ad eos ordinatur, vel ad finem. 2 2. q. 186. 7 ad 1.

33 Ad religionem requiritur subtractio impedientium hominem, ne totaliter feratur ad servitium Dei. 2 2. q. 186. 4. c.

34 Omnes observantiæ religionum ordinantur ad tria principalia vota, ad quæ etiam pertinet habitus, ut signum obligationis. Ideò simul datur, vel benedicitur cum professione. 22. q. 186. 7 ad 2. et q. 188. 1 ad 2.

35 Per ingressum religionis homo totaliter se mancipat Dei obsequiis. 2 2. q. 189. 3. c. ad 3.

36 In ingressu religionis recipitur tanta gratia, quanta recipitur in baptismo, et remittitur omnis pœna. Sed hoc non est quia talis ex se à satisfactione absolvatur, sed quia eo ipso quod suam voluntatem etiam in servitutem redigit propter Deum, plenariè jam pro omni peccato satisfecit, quam chariorem habet omnibus rebus mundi, de quibus tantùm potest dare, quod eleemosynis omnia peccata sua redimeret, etiam quantùm ad pœnam. 2 2. q. 189. 3 ad 3.

37 Consilium vel magna deliberatio non requiritur ad ingressum religionis secundùm se, nec quoad vires; sed quoad impedimenta, vel modos religionis per doctrinam majorum, ab iis qui sperantur prodesse, ut de ingressu religionis frequenter contingit, ex ignito sermone prædicationis, vel ex virtuosa operatione, et excellenti vita doctoris. 2 2. q. 189. 10. o.

38 Habens votum, vel juramentum minoris religionis, licitè inducitur ad majorem, non autem e converso, nisi dispensetur. 2 2. q. 189. 9 ad 3.

39 Non licet inducere aliquem ad religionem per falsam doctrinam. 2 2. q. 189. 9. c.

40 Inducens alios ad religionem, non peccat, si fiat sine violentia, simonia et mendacio, sed magnum præmium meretur. 2 2. q. 189. 9. o.

41 Licet dare, vel accipere aliquid, pro victu in monasterio, si non sit sufficiens, non autem pro ingressu religionis, quia simonia est. 2 2. q. 100. 3 ad 4.

42 Licet nutrire pauperes ad religionem, vel allicere munusculis, licèt non sit licitum ex pacto aliquid dare vel recipere pro ingressu monasterii. 2 2. q. 189. 9. c. et q. 100. 3 ad 4.

43 Presbyterii, curati, archidiaconi, possunt sine licentia ingredi religionem. 2 2. q. 184. 6. 8. c. ad 4. et q. 189. 7. o.

44 Non licet parentibus ingredi religionem, nisi proviso quòd filii educari possint. 2 2. q. 189. 6. c.

45 Non licet filiis ingredi religionem, si parentes sine eis commodè vivere non possint. 2 2. q. 189. 6. o. et q. 101. 4 ad 3 et ad 4.

46 Servus non potest recipi in religione, invito domino ejus. 2 2. q. 88. 8 ad 2 et ad 4. et q. 189. 5. c. et 6 ad 3.

47 Obligatus debitis priùs debet solvere, quantùm potest, et tunc potest ingredi religionem, licèt non possit omnia solvere. 2 2. q. 189. 6 ad 3.

48 Puer ante pubertatem potest recipi in religione de consensu parentum; sed post, etiam eis invitis. 2 2. q. 88. 8 ad 2. et 9. o. et q. 189. 5. o.

49 Non exercitati in præceptis Dei debent recipi ad religionem. 2 2. q. 189. 1. o.

50 Faciliùs convertuntur ad religionem peccatores quàm præsumentes de sua innocentia. 1 2. q. 189. 1 ad 3.

51 Recepti simoniacè scienter post concilium generale repelluntur à suo monasterio, sine spe restitutionis, et ad perpetuam pœnitentiam, in arctiori regula debent poni, vel in alio loco ejusdem ordinis, si arctior ordo non invenitur. Si verò ante, debent poni in alio ejusdem. Vel si non potest, sint in eodem, ne vagentur, sed in loco inferiori. Si autem ignoranter, postquam renunciaverunt, possunt de novo recipi, mutatis locis. 2 2. q. 100. 6 ad 3.

52 Obligare se voto, ad ingressum religionis, est laudabile secundùm se. 2 2. q. 88. 9. o. et q. 89. 2. o.

non autem aliæ. 2 2. q. 188. 7. c. et q. 189. 8 ad 2.

86 Religio solitariorum est perfectior quàm socialis, sed periculosissima est imperfectis. 2 2. q. 188. 8. o.

87 Transire de una religione in aliam, non est laudabile secundùm se, quia faciliùs proficitur in prima, et relicti scandalizantur, nisi fortè propter magnam utilitatem, vel necessitatem. Sed laudabiliter transitur tripliciter, s. zelo perfectioris religionis, vel quæ meliùs servatur, licèt sit mitior, vel propter infirmitatem. In primo debet peti licentia, propter humilitatem, sed negari non potest: tamen si non constet, requiritur judicium superioris, sicut et in secundo, sed in tertio requiritur dispensatio. 2 2. q. 189. 8. o.

88 Nulla satisfactio æquipollet pœnitentiæ religiosorum. 2 2. q. 189. 3 ad 3.

89 Status sæcularium periculosior esse dicitur quàm religionis status. 2 2. q. 189. 1 ad 5. fi.

90 Cùm quis non possit Deo oblationem præstare ex re aliena, non potest vir seipsum Deo offerre sine consensu uxoris, cujus suum corpus consummatione matrimonii esse dicitur. Suppl. q. 61. 1. o.

91 Sicut post carnalem copulam solvitur matrimonium per mortem carnalem, ita ante copulam carnalem, quod solum est vinculum spirituale, matrimonium dirimi potest, per ingressum in religionem, cùm religio sit quædam mors spiritualis. Suppl. q. 61. 2. c.

92 Potest mulier mortuo viro spiritualiter per ingressum religionis alteri nubere, sicut etiam idem ei licet, viro defuncto morte corporali. Suppl. q. 61. 3. o.

Religiosi crucifixi cum Christo dicuntur, qui quælibet arctioris disciplinæ instituta subeunt, secundùm Bedam. 3ª q. 46. 11. c.

Reliquiæ sanctorum, vel divina verba, licitè portantur suspensa ad collum, si portentur ex fiducia Dei et sanctorum, quorum sunt reliquiæ. Si autem circa hoc attendatur aliquid aliud vanum, putà quòd vas in quo sunt, esset triangulare, aut aliquid aliud hujusmodi, quod non pertineret ad reverentiam Dei et sanctorum, esset superstitiosum et illicitum. 2 2. q. 96. 4 ad 3.

Remedium duplex, contra malum, s. impediens futurum, et removens malum præsens. 1 2. q. 42. 6 ad 1.

Reminiscentia est inquisitio ejus, quod excidit à memoria, et prior ea est tantùm in parte sensitiva, et tantùm in homine. 1ª. q. 78. 4. c. fi. ad 5. et 1 2. q. 74. 3 ad 1.

Ex parte memorativæ, non solùm habet homo memoriam, sicut cætera animalia, in subita recordatione præteritorum, sed etiam habet reminiscentiam, quasi syllogisticè inquirendo, præteritorum memoriam, secundùm individuales intentiones. Et illam eminentiam habet cogitativa et memoria in homine, non per id quod est proprium sensitivæ partis, sed per aliquam affinitatem et propinquitatem ad rationem universalem, secundùm quamdam refluentiam. Et ideò non sunt aliæ vires, sed eædem, perfectiores quàm sint in aliis animalibus. 1ª. q. 78. 4. c. fi. ad 5.

Remissio in puniendo opponitur directè crudelitati, non autem sævitiæ. Nec est vitium nisi sit contra justitiam. 2 2. q. 159. 2 ad 3.

Remuneratio. Bona facta sine gratia remunerantur in præsenti. 22. q. 83. 16. o. et q. 178. 2 ad 1. et 3ª. q. 82. 6. c. et 7 ad 3.

Remunerator. Inquirentibus se, Deus remunerator est. 2 2. q. 2. 5. b. et 3ª. q. 56. 2 ad 3.

Reniti. Licèt votum eorum, qui sunt alterius potestati subditi, non sit firmum, sine consensu eorum, quibus subjiciuntur, non tamen peccant vovendo, quia in eorum votis intelligitur debita conditio, s. si suis superioribus placuerit, vel si non renitantur. 22. q. 88. 8 ad 4. et 3ª. q. 28. 4. o.

Reparatio. Reparari naturam humanam post lapsum, fuit congruentissimum ex parte Dei; quia in hoc manifestatur misericordia, potentia, et sapientia ejus, et ex parte naturæ humanæ, et universi. 3ª. q. 1. 1. c.

1 Reprobatio Dei est pars providentiæ, respectu eorum qui exciderunt à beatitudine; sicut prædestinatio, respectu eorum qui divinitùs ordinantur ad eam. 1ª. q. 23. 3. c.

2 Reprobatio addit supra præscientiam, voluntatem permittendi peccare, et inferendi pœnam æternæ damnationis. 1ª. q. 23. 3. c.

3 Reprobatio Dei non subtrahit aliquid de potentia reprobati. Ideò dicit impossibilitatem conditionatam ad gratiam, non autem absolutam. 1ª. q. 23. 3 ad 3.

4 Deus reprobat aliquos homines. 1ª. q. 23. 3. o. et 4. c.

1 Reptile est animal cujus corpus non multùm elevatur à terra per instrumenta motùs, sed repit vi costarum, ut serpens, vel vi annulorum, ut annulosa, vel vi oris, ut quidam vermis, vel vi pennularum, ut pisces. 1ª. q. 72 ad 2.

2 Reptilium quædam sunt aquatica, et quædam terrestria: ideò commemorantur in Scriptura cum utroque elemento. 1ª. q. 71. o. et q. 72 ad 1.

1 Cùm conjugii fines sint ita à lege naturæ constituti, ut perpetuò liberi educentur, hæredesque instituantur, meritò eodem jure vir ab uxore separari non potest. Suppl. q. 67. 1. o.

2 Sive inseparabilitas matrimonii inter prima præcepta legis naturæ, sive inter secunda contineatur, sub dispensatione cadere potest. Suppl. q. 67. 2. o.

3 Non licebat Dei mandato sub lege Moysi uxorem repudiare, sed propter duritiam cordis Judæorum illis permittebatur, ut majus malum evitaretur. Suppl. q. 67. 3. c.

4 Cùm mulier quanto tempore vir vivit alligata sit legi viri, non potest etiam repudiata alteri nubere, nisi ex dispensatione divina ei permissum fuerit. Suppl. q. 67. 4. o.

5 Ne temerè uxorem vir repudiaret, prohibitum fuit ne semel ab eo repudiatam denuò in uxorem accipiat. Suppl. q. 67. 5. c.

6 Repudii proxima causa est, odium viri in uxorem, quod cùm ex aliqua causa contrahatur, alias esse causas, sed remotas, repudii fatendum est. Suppl. q. 67. 6. o.

7 Causa repudii in libello particulatim non scribebantur, sed generatim. Suppl. q. 67. 7. c

1 Requiri ad aliquid contingit quadrupliciter, s. ut præparans, perficiens, coadjuvans et concomitans. 1 2. q. 4. 1. c.

2 Quandocumque multa requiruntur ad unum, necesse est unum eorum esse principale. 2 2. q. 49. 6 ad 1.

Res est unum de transcendentibus. Ideò est communis, et indifferens, ad absolutum et relativum. 1ª q. 39. 3 ad 3.

Respectus diversi Dei ad creaturam sunt in Deo ab æterno. 1ª q. 13. 7 ad 3.

1 RESTITUTIO est actus justitiæ commutativæ, quia nihil aliud videtur esse quàm aliquem statuere in possessionem rei suæ. 2 2. q. 61. principio. et q. 62. 1. o. et 2. 5. c.

2 Restitutio malè ablati est de necessitate salutis, quantùm possibile est. 2 2. q. 62. 2. o. et 79. 3 ad 2.

3 Restitutio propriè est tantùm debiti, et in rebus exterioribus, quia supponit identitatem, sed transfertur etiam ad actiones et passiones. 2. q. 62. 1 ad 1 et ad 2.

4 Quando res non est restituibilis, sicut membrum mutilatum, debet fieri recompensatio, quantùm possibile est. 2 2. q. 62. 2 ad 1.

5 Restitutio debet statim fieri, vel dilatio peti ab eo qui potest concedere usum rei, quia implicat præceptum negativum quod obligat semper, et ad semper. 2 2. q. 33. 2. c. et q. 62. 8. o.

6 Ante sententiam judicis, sufficit restituere simplum, sed post eam, tenetur etiam ad pœnam pro culpa. 1 2. q. 105. 2 ad 9. et 2 2. q. 62. 3. o. et 4. c.

7 Restitutio præfertur subventioni parentum, nisi in extrema necessitate. 2 2. q. 31. 3 ad 3. et q. 32. 7 ad 3. et q. 62. 5 ad 4.

8 Qui rem alienam accepit injuriosè, vel ad sui utilitatem, tenetur restituere, etiam si amisit eam. 2 2. q. 62. 6. o.

9 Quicumque est causa, injustè acceptionis, directè vel indirectè, tenetur ad restitutionem. 2 2. q. 62. 7. c.

10 Qui habet rem alienam, tenetur restituere, ratione rei; qui verò eam abstulit, tenetur restituere, ratione actionis injuriosæ. 2 2. q. 62. 6. c. ad 1.

11 Principes tenentur ad restitutionem, si latrones increscant, quia redditus quos habent, sunt quasi stipendia, ut conservent justitiam. 2 2. q. 62. 7. c. ad 3.

12 Impediens aliquem injustè, ne acquirat præbendam, tenetur ad restitutionem ad arbitrium boni viri, non autem si justè impedit. 2 2. q. 62. 2 ad 4.

13 Suffodiens semina, vel tenens pecuniam creditoris, ultra terminum præfixum, tenetur restituere : non quidem totum lucrum possibile, sed secundùm æstimationem, pensatis periculis, laboribus et expensis. 2 2. q. 62. 4 ad 1 et ad 2.

14 Inveniens aliquid, quod de propinquo fuit alicujus, non habentis illud pro derelicto, tenetur ad restitutionem, non autem si nunquam fuerat alicujus, ut gemmæ in littore, vel tantùm antiquitùs, ut thesauri, sed conceduntur occupanti, tamen secundùm leges civiles, medietas debetur domino agri. 2 2. q. 66. 5 ad 2.

15 Quando unus totum restituit, alii non tenentur principali, sed debent refundere partem suam solventi totum. 2 2. q. 62. 6 ad 3. et 7 ad 2.

16 Restitutio potest fieri per confessorem secretè, ne crimen detegatur. 2 2. q. 62. 6 ad 2.

17 Restitutio semper debet fieri ei, à quo aliquid ablatum est. 2 2. q. 62. 5. o.

18 Si is cui restitui debet aliquid, mortuus est, debet dari hæredibus ejus. 2 2. q. 62. 5 ad 3.

19 Si verò ignotus sit, debet dari pauperibus, præmissâ diligenti inquisitione. 2 2. q. 62. 5 ad 3.

20 Si autem sit multùm distans, debet ei mitti, præcipuè si sit res magni valoris, vel debet deponi. 2 2. q. 62. 5 ad 3.

21 Quando prælatus injustè concedit res ecclesiæ, debet restitui ecclesiæ, ut deveniant ad successorem ejus. 2 2. q. 62. 5 ad 5.

1 Resurrectio significatur per octavam, triplici ratione, s. ad excludendum quorumdam falsam opinionem, propter duplicem vitam, s. activam et contemplativam, quarum una significatur per quaternarium, et alia per ternarium et quia resurrectio octavâ ætate erit. 1 2. q. 102. 5 ad 1. et 3ª. q. 70. 3 ad 3.

2 Et erit miraculosa simpliciter, s. ex parte principii supernaturalis, i. Dei, sed erit naturalis secundùm quid, s. ratione termini. 1ª. q. 105. 7 ad 2.

3 Omnes resurgent in ætate juvenili, non quidem quoad numerum annorum, sed quoad staturam. 3ª q. 46. 9 ad 4.

4 Omnes reurgent immortales, et incorruptibiles, etiam secundùm corpus. 1ª. q. 97. 3. c.

5 Natura mortalitatis non auferetur à resurgentibus, sed erunt ejusdem speciei, sicut nunc. 3ª. q. 51. 2 ad 2.

6 Corpora sanctorum post resurrectionem erunt impassibilia propriè, ex dominio animæ supra corpus, et magis, in magis beatis, et non naturâ quinti corporis, ut quidam dicunt, quia corpus quintum non venit materialiter ad compositionem corporis humani. Et impossibile est dicere, quòd aliqua virtus qualis est virtus corporis cœlestis, transferat corpus humanum ad proprietatem gloriæ, qualis est impassibilitas corporis gloriosi, cùm immutationem corporis humani Apostolus attribuat virtuti Christi. Et etiam non potest natura cœlestis ita dominari in corpore humano, quin natura elementaris remaneat, cui ex essentialibus suis principiis passibilitas inest. 1ª. q. 97. 3. c.

7 Hæc est impassibilitas, non tollet sentire, sed omnes sensus beatorum simul erunt in actu proprio, per immutationem spiritualem ab objecto exteriori. 1 2. q. 3. 3. c.

8 Tunc non erit usus ciborum, venereorum, somni, et hujusmodi. 1ª. q. 97. 3. c.

9 Necessarium fuit Christum resurgere quintuplici ratione, s. ad commendationem divinæ justitiæ, ad confirmationem fidei nostræ, ad sublevationem nostræ spei, ad informationem vitæ fidelium, et ad complementum nostræ salutis. 3ª q. 53. 1. o. et 2. c. et 3 ad 1.

10 Christus convenienter resurrexit tertiâ die, et non statim, nec in fine mundi, ad confirma-

S

tem sunt tantùm tria : primò quidem baptismus cuilibet personæ singulari simpliciter et absolutè : pœnitentia verò post mortale peccatum. Sacramentum ordinis autem est necessarium Ecclesiæ, quia ubi non est gubernator, corruet populus pro vi. Alia verò sacramenta necessaria sunt, ut meliùs habeatur finis, id est, salus per gratiam, ita quòd non peccat quilibet ea non accipiens, nisi ea contemnat iniquo animo. 3ª. q. 62. 2. c. et q. 65. 4. o. et q. 72. 1 ad 3.

27 Sacramenta legis naturæ non obligabant ex præcepto Dei, sed secundùm mentem cujuslibet celebrabantur. 3ª. q. 60. 5 ad 3. et q. 61. 3 ad 2. et q. 70. 2 ad 1.

28 Solus Deus est institutor sacramentorum. Quæ autem per homines instituta sunt, pertinent ad solemnitatem. Quæ verò à Christo, necessaria sunt. 3ª. q. 64. 2. o. et q. 83. 3 ad 8.

29 Solus Deus operatur ut causa principalis, ad effectum interiorem sacramentorum; sed homo et sacramenta, instrumentaliter tantùm. 3ª. q. 64. 1. 5. o. et 9. c. et q. 84. 3 ad 3.

30 Sacramenta operantur ut instrumenta divinæ misericordiæ justificantis : Dei autem est respicere ad hominis cor. 1ª. q. 57. 4. o. et 2 2. q. 44. 1. c. et q. 106. 3 ad 3.

31 Sacramentalia non pertinent ad gratiæ interioris necessitatem, sicut sacramenta. Ideò Christus reliquit ea fidelibus instituenda pro arbitrio suo. 1 2. q. 108. 2 ad 2.

32 Christus, ut Deus, operatur per auctoritatem, ad interiorem effectum sacramentorum, sed ut homo meritoriè, et efficienter, ut instrumentum principale. 3ª. q. 64. 3. o. et 4. c.

33 Omnia sacramenta novæ legis sunt immediatè instituta à Christo. 1 2. q. 108. 2. c. ad 2. et 3ª. q. 64. 3. c. et q. 66. 6. c. et q. 72. 1 ad 1.

34 Virtus Christi operatur in sacramentis, per modum sanationis, et expiationis cujusdam. 3ª. q. 52. 8 ad 2.

35 Fides ministri non est de necessitate sacramentorum. 3ª. q. 64. 9. o.

36 Devotio ministri aliquid operatur impetrando, non quidem effectum sacramentorum, sed aliquid annexum ei. 3ª. q. 64. 1 ad 2. et q. 82. 6. c.

37 Orationes quæ fiunt in collatione sacramentorum, fiunt in persona totius Ecclesiæ, et non in persona alicujus particularis. 3ª. q. 64. 1 ad 2.

38 Intentio ministri requiritur ad perfectionem sacramentorum. 3ª. q. 60. 8. c. et q. 64. 8. o.

39 Intentio virtualis sufficit ad perfectionem sacramentorum. Sed minister debet conari ad actualem intentionem, licèt non totaliter sit in potestate hominis. 3ª. q. 64. 8 ad 3.

40 Intentio Ecclesiæ, expressa in forma sacramenti, sufficit ad perfectionem ejus, nisi contrarium exprimatur exteriùs. 3ª. q. 64. 8 ad 2.

41 Perversitas intentionis, respectu sacramenti expressa, tollit veritatem sacramenti, non autem respectu sequentium. 3ª. q. 64. 10. o. et q. 74. 2 ad 2.

42 Sacramenta conferri possunt per malos ministros. 3ª. q. 64. 5. o. et 9. c.

43 Quamdiu minister Ecclesiæ qui est in peccato mortali sustinetur ab Ecclesia, subditus ejus debet ab eo sacramenta accipere, quia ad hoc est ei obligatus. 3ª. q. 64. 6 ad 2.

44 Tamen, præter articulum necessitatis, non est tutum eum inducere ad aliquid sui ordinis exequendum, durante tali conscientiâ, quam tamen deponere posset, quia in instanti gratia emundat. 3ª. q. 64. 5 ad 2.

45 Hæretici præcisi ab Ecclesia, servantes formam Ecclesiæ, conferunt sacramentum, non autem rem sacramenti. Sed graviter peccant dantes, et recipientes. Si verò non servent formam, nihil conferunt. 3ª q. 64. 9 ad 2 et ad 3. et q. 82. 5. o. et 7 ad 2. et 8. 9. o.

46 Effectus sacramentorum duplex, s. principalis, id est, gratia, et secundarius, s. character, vel aliquis ornatus animæ, in sacramentis in quibus non imprimitur character. 3ª. q. 62. principio.

47 Quando plures actiones ordinantur ad unum effectum, in illa quæ perficit effectum principalem, consistit essentialiter sacramentum, non autem in eis quæ ad hoc disponunt, vel removent impedimentum, vel ornant, sed sunt sacramentalia. 3ª. q. 60. 2 ad 3.

48 Ubi occurrit specialis effectus gratiæ, ibi ordinatur speciale sacramentum, quia sacramenta novæ legis ad hoc ordinantur. 3ª. q. 72. 1. c.

49 Omne sacramentum producit suum effectum virtute formæ et materiæ. 3ª. q. 86. 6. c.

50 Diversa sacramenta diversimodè purgant, illuminant, et perficiunt. 3ª. q. 63. 1 ad 3.

51 In sacramento novæ legis est illuminatio gratiæ, cum purgatione. 3ª. q. 65. 1 ad 3.

52 Effectus sacramenti non impetratur oratione Ecclesiæ, vel ministri, sed ex merito passionis Christi. 3ª. q. 64. 1 ad 2.

53 Omnis efficacia sacramentorum descendit à Christo. 3ª. q. 60. principio. et q. 66. 6. c. et q. 84. 1 ad 1. et 7. c.

54 Efficacia et virtus sacramentorum est ex Deo, ut à causa principali, sed est ex passione Christi, ut à prima causa meritoria, et ut ab instrumento conjuncto; ex fide verò, ut à continuante instrumentum agenti principali. 3ª q. 49. 1 ad 4. et q. 61. 1 ad 1. et q. 62. 5. o. et q. 6. c. et q. 64. 1 ad 2. et 2. o. et 7. c. et q. 84. 7. c. et q. 86. 1. c. fi.

55 Sacramentum consequitur virtutem spiritualem, ex benedictione Christi, et applicatione ministri, ad usum sacramenti. 3ª. q. 62. 4 ad 3. et q. 63. 6 ad 1.

56 Omnia sacramenta sunt instituta contra aliquem defectum. 3ª. q. 65. 1. c.

57 Nullum sacramentum ordinatur specialiter, contra peccatum veniale. 3ª q. 65. 1 ad 8.

58 Communi est omni sacramento, quod per illud exhibetur remedium aliquod, contra peccatum, per hoc quod gratiam confert. 3ª. q. 65. c.

59 Per omne sacramentum sanctificatur homo, id est, mundatur à peccato, quod fit per gratiam. 3ª. q. 65. 6 ad 2.

60 Sacramenta Ecclesiæ ordinantur ad duo, scilicet ad perficiendum hominem in cultu Dei, et in remedium contra peccatum. 3ª. q. 65. 1. c.

61 Sacramenta veteris legis propriè dicuntur,

et 3ª. q. 60. 3 ad 3. et q. 61. 3 ad 2. et q. 70. 2 ad 1. et 4 ad 2.

16 Præcepta de sacrificiis non sunt data Judæis, nisi post idolatriam. 1 2. q. 102. 3. c.

17 Ratio litteralis et figuralis omnium sacrificiorum in lege veteri exponitur. 1 2. q. 102. 3. o.

18 Lex vetus in multis diminuit cultum corporalem : ideò statuit quòd sacrificia non offerrentur de quolibet, nec in omni loco. 1 2. q. 101. 3 ad 3. et 4 ad 1 et ad 4. et q. 102. 4 ad 3.

19 Esus adipum, et sanguinis, in sacrificiis Judæorum, erant prohibita; sed sanguis effundebatur ad crepidinem altaris, ad honorem Dei : adeps verò adurebatur igne, et hoc ad evitandum idolatriam. Libabant enim idolatræ sanguinem victimarum, et comedebant adipes. Secundò ad informationem humanæ vitæ, ut horrerent homicidia. Esus autem adipum prohibebatur, ad vitandum lasciviam, et delitias quæ in cibis habetur. 3ª ratio ad reverentiam Dei, 4ª quia significabatur effusio sanguinis Christi : adeps autem abundantiam nutrimenti demonstrat, et pinguedinem significat charitatis. 1 2. q. 102. 3 ad 8.

20 Sacrificia veteris legis non erant Deo accepta, secundùm se, sed quia figurabant passionem Christi, et sacrificium interius, s. devotionem, et ne offerrent ea idolis. 1 2. q. 102. 3. o. et 4 ad 3. et 5 ad 4. principio.

21 Sacrificium in lege veteri erat publica protestatio peccati. Ideò non fiebat pro peccato negligentiæ, nec pro aliis peccatis interiorum actuum, quia erant occulta. 2 2. q. 54. 3 ad 3.

22 Sacrificium triplex in lege veteri, s. oblatio pro peccato, holocaustum, et victima, vel hostia. 1 2. q. 102. 3 ad 8 et ad 9.

23 Sacrificia veteris Testamenti significabant passionem Christi, sed oblationes significabant dispositionem Christi patientis, s. voluntariè. 3ª. q. 47. 2 ad 1. et q. 48. 3. o.

24 Utraque significabant eucharistiam, prima quidem quoad significatum, secunda verò quoad numerum, et usum. 1 2. q. 101. 4 ad 1.

25 Primum, scilicet oblatio peccato, convenit pœnitentibus, secundum perfectis, et tertium proficientibus. 1 2. q. 102. 3 ad 8.

26 Primum erat de necessitate remissionis peccati, unde incendebatur una pars, et alia erat sacerdotis, quia expiatio fit à Deo, per ministerium sacerdotum. 1 2. q. 102. 3 ad 8.

27 Tertium erat ex debito beneficii vel accepti, vel accipiendi, pro gratiarum actione, vel pro salute et prosperitate offerentium, quorum tertia pars erat, secunda sacerdotum, et prima incendebatur Deo. 1 2. q. 102. 3 ad 8.

28 Sacrificium pro peccato totius populi, vel sacerdotis, totum comburebatur, ne aliquid peccati in eis remaneret. 1 2. q. 102. 3 ad 8.

29 Primitiæ erant oblationes, non autem sacrificia, quia nihil sacrum fiebat circa eas. 2 2. q. 85. 3 ad 3. et q. 86. 4. o.

30 De iis quæ veniunt in usum hominis de terræ nascentibus sunt cibus, potus, condimentum, et medicamentum. De primo offerebatur in sacrificium panis. De secundo, vinum. De tertio, oleum et sal. De quarto, thus, quod est aromaticum, et consolidativum. Primo, significatur caro Christi. Secundo, sanguis ejus. Tertio, gratia. Quarto, scientia. Quinto, oratio. 1 2. q. 102. 3 ad 13.

31 Sal offerebatur in sacrificiis, quia impedit corruptionem putredinis. Et significat discretionem sapientiæ, et mortificationem carnis. 1 2. q. 102. 3 ad 14.

32 Sacrificium expiationis erat solemnissimum. Et erat præcipua figura eucharistiæ, quoad Christum passum, sicut omnia sacrificia veteris legis. 3ª q. 73. 6. c.

33 Potissimum sacrificium est, quo Christus se obtulit Deo. Ideò omnia sacrificia veteris legis erant ad figurandum hoc ut perfectum per imperfecta, quorum rationes sumi debent ex eo. 1 2. q. 102. 3. c.

34 Licèt in sacrificiis veteris legis, non sumeretur caro humana, sed aliorum animalium, tamen caro Christi et verum sacrificium, quadruplici ratione, s. quia ex eo quòd est caro humanæ naturæ, caro congruè pro hominibus offertur. Et ex eo quòd erat passibilis et mortalis, apta erat immolari. Et ex hoc quòd erat sine peccato, efficax erat ad emundanda peccata. Et ex eo quòd erat caro ipsius offerentis, erat Deo accepta, propter charitatem, suam carnem offerentis, secundùm Augustinum. 3ª. q. 48. 3 ad 1.

35 Passio Christi fuit verum sacrificium. 3ª. q. 47. 2. c. ad 1. et 4 ad 2. et q. 48. 3. o. et 6 ad 3. et q. 49. 4. c. et q. 73. 4. c. ad 3. et q. 83. 1. c.

36 Occisio Christi fuit sacrificium, respectu voluntatis ejus. Non autem quoad voluntatem occidentium, sed gravissimum peccatum. 3ª. q. 22. 2 ad 2. et q. 47. 4 ad 2. et q. 48. 3 ad 3.

37 Sacrificium Christi fuit efficacissimum, ad delendum peccata, ratione deitatis. 3ª. q. 22. 3 ad 2.

1 SACRILEGIUM est omne quod fit ad irreverentiam rei sacræ. 2 2. q. 99. o. et q. 154. 10 ad 3.

2 Sacrilegium est speciale peccatum, oppositum religioni. 2 2. q. 99. 2. o.

3 Sacrilegium est sine aliis peccatis, quando non est alia deformitas, nisi violatio rei sacræ. 1 2. q. 99. 2 ad 3.

4 Species ejus sunt tres, secundùm triplicem rationem sanctitatis, s. personarum, locorum, et aliarum rerum. 2 2. q. 99. 3. o. et q. 154. 10 ad 3.

5 Et gravius est contra personam quàm contra locum. Sed gravissimum est contra sacramenta, secundò contra vasa sacra, tertiò contra imagines et reliquias sanctorum, quartò contra ornatus rei sacræ, quintò contra res ministrorum Ecclesiæ. 2 2. q. 99. 2. c.

6 Omne peccatum personæ sacræ est sacrilegium materialiter, non autem formaliter, nisi sit directè contra sanctitatem ejus, putà si virgo Deo dicata fornicetur. 2 2. q. 99. 3 ad 3.

7 Quælibet species luxuriæ, secundùm quòd violat aliquid pertinens ad cultum Dei, est sacrilegium. 2 2. q. 154. 10. o.

8 Pœna sacrilegii secundùm æqualitatem est excommunicatio. Sed quia hæc non timetur, additur decapitatio secundùm leges, et pœna pecuniaria, secundùm canones. 2 2. q. 99. 4. o. et q. 154. 10 ad 2.

in qua maximè ea quæ in homine inveniuntur, ad veritatem humanæ naturæ pertinere videntur, tanquam ad maximam perfectionem adducta, et ex merito passionis, sicut et illæ partes sanctorum martyrum, in quibus passionem pro Christo sustinuerunt, quemdam privilegiatum fulgorem in resurrectione habebunt, et ex ipsa virtute passionis in qua humanum genus sanctificavit, quia humanitas Christi salutiferam virtutem habuit, ex virtute verbi sibi uniti, secundùm Damascenum. 3ª. q. 54. 3 ad 1.

7 Sanguis Christi in passione effusus, qui maximè fuit salubris, fuit divinitati unitus: ideò oportuit quòd in resurrectione jungeretur aliis humanitatis partibus, sicut et verum corpus ejus. 3ª q. 52. 3 ad 1.

8 Sanguis verò qui in quibusdam ecclesiis pro reliquiis observatur, fluxit miraculosè, de quadam ejus imagine percussa. 3ª. q. 54. 3 ad 3.

1 **SANITAS** est de prima specie qualitatis, causata ex humoribus adæquatis. 1 2. q. 49. 2. c. ad 1 et ad 3. et 4. c. et q. 50. 1. c. fi.

2 Sanitas est tantùm in animali. 1ª. q. 16. 6. c.

3 Eadem numero sanitas est in animali, et in aliis, nec alia sanitas est medicinæ, et urinæ, quàm sanitas animalis, quam medicina facit, et urina significat. 1 2. q. 20. 3 ad 3.

4 Christus quemcumque curavit, totum sanavit, s. mente, et corpore. 3ª. q. 44. 3 ad 3. et q. 86. 5 ad 1.

5 Dicitur ille non posse sanari, qui non potest de facili sanari. Potest tamen hoc fieri per virtutem divinæ gratiæ, quæ etiam interdum in profundum malis se convertit. 2 2. q. 33. 2 ad 1. et 3ª. q. 86. 1 ad 2. fi.

1 **SAPIENTIA** quâ formaliter sapientes sumus, est quædam participatio divinæ sapientiæ, quæ Deus est. 2 2. q. 23. 2 ad 1.

2 Sapientia, secundùm philosophos, est tantùm cognoscitiva; secundùm theologos verò, est etiam directiva. 2 2. q. 19. 7. c. et q. 45. 2. o.

3 Sapientia judicat de omnibus, et ordinat, quia considerat altissimas causas. 1 2. q. 57. 2. c. ad 1. et q. 66. 5. c. ad 1.

4 Sapiens simpliciter est qui cognoscit altissimam causam simpliciter, sed sapiens in aliquo genere est qui scit altissimam causam in illo genere. 1ª. q. 1. 6. c. et 2 2. q. 9. 2. c. et q. 45. 1. c. et q. 47. 2 ad 1.

5 Sapientia simpliciter semper est bona, sed secundùm quid est mala, et est triplex, s. terrena, animalis, et diabolica. 2 2. q. 45. 1 ad 1. et q. 46. 1 ad 2. et q. 55. 1 ad 3. et q. 113. 1 ad 1.

6 Omnibus sapientia est scientia, inquantum est de conclusionibus, sed differt à cæteris scientiis, inquantum est de principiis. 1 2. q. 57. 2 ad 1 et ad 4. et 2 2. q. 9. 2. c.

7 Sapientia utitur principiis, non solùm concludendo ex eis, sicut aliæ scientiæ, sed judicando de eis et disputando contra negantes ea. 1ª. q. 1. 8. c. et 1 2. q. 53. 2 ad 1 et ad 2. et q. 66. 5 ad 4.

8 Sapientia continet sub se scientiam et intellectum. 1 2. q. 57. 2 ad 2.

9 Sapientia est tantùm una, licèt scientiæ sint multæ. 1 2. q. 57. 2. c. fi.

10 Sapientia est maxima inter omnes virtutes intellectuales, judicans et ordinans eas. 1 2. q. 57. 2 ad 2. et q. 66. 5. o. et q. 68. 7. c.

11 Differentia inter sapientiam, scientiam, intellectum, artem, et prudentiam. 1 2. q. 57. 2. 3. 4. o.

12 Sapientia in rebus humanis est prudentia. 1ª. q. 1. 6. c. et 22. q. 47. 2 ad 1.

13 Prudentia non imperat sapientiæ, sed e converso. Nec est de altissimo, sicut sapientia. Sed imperat de ordinatis ad sapientiam. Ideò est ministra ejus. 1 2. q. 66. 5 ad 1.

14 Prudentia est de iis, per quæ pervenitur ad felicitatem, sed sapientia est de objecto ejus. Et actus ejus in hac vita non est perfecta felicitas, sed est inchoatio ejus, quia est actus imperfectus, respectu sui objecti principalis, scilicet Dei. 1 2. q. 66. 5 ad 2 et ad 3.

15 Dona sapientiæ et scientiæ nihil aliud sunt quàm quædam perfectiones mentis humanæ, secundùm quas disponitur ad sequendum instinctum Spiritûs sancti, in cognitione divinorum et humanorum. 1 2. q. 68. 5 ad 1. et 2 2. q. 8. 5. c.

16 Sapientia data à Deo est donum Spiritûs sancti, sed sapientia acquisita per studium humanum est virtus intellectualis. 1ª. q. 1. 6 ad 3. et 2 2. q. 45. 1. o. et 4 ad 1 et ad 2.

17 Donum et virtus sapientiæ principaliter est de divinis, secundariò verò de aliis, judicando per regulas divinas. 1 2. q. 57. 2. c. et 2 2. q. 9. 2. c.

18 Virtus sapientiæ est tantùm speculativa, sed donum sapientiæ est speculativum principaliter, et secundariò practicum. 1ª. q. 64. 1. c. et 2 2. q. 10. 7. c. et q. 45. 3. o. et 6 ad 3.

19 Ratio speculativa, quoad apprehensionem, perficitur dono intellectûs, et quoad judicium, dono sapientiæ. Sed ratio practica quoad primum perficitur dono consilii, et quoad secundum, dono scientiæ. 1 2. q. 68. 4. c.

20 Donum sapientiæ est in ratione superiori, donum autem scientiæ, in ratione inferiori. 1ª. q. 79. 9. c. et 2 2. q. 45. 3. c.

21 Augustinus loquitur de sapientia, quantùm ad suam causam, s. quantùm ad charitatem, ex qua etiam sumitur nomen sapientiæ, quæ est donum, secundùm quòd saporem quemdam importat. 1ª. q. 43. 5 ad 2 et ad 3. et 2 2. q. 45. 2 ad 1.

22 Talis expositio, s. quòd sapientia dicitur quasi sapida scientia, non convenit, nisi secundùm nomen quod habet sapientia in latina lingua. In græca autem non competit, et fortè nec in aliis linguis. Unde potiùs videtur nomen sapientiæ ibi accipi pro ejus fama, quâ à cunctis commendatur. 1ª. q. 43. 5 ad 2 et ad 3. et 2 2. q. 45. 2 ad 2.

23 Donum sapientiæ dirigit hominis intellectum et affectum, ideò ei tanquam directivo correspondent duo dona, s. intellectus in intellectu, et timor in affectu. 1 2. q. 68. 4 ad 5.

24 Rectum judicium de divinis ex inquisitione rationis, est virtutis sapientiæ, doni verò ejus secundùm connaturalitatem. 1ª. q. 1. 6 ad 3. et 1 2. q. 68. 1 ad 4. et 2 2. q. 45. 2. c.

25 Judicium per modum inclinationis est doni sapientiæ, sed per modum cognitionis tantùm

impendere. Similiter quam habet Augustinus.

20 Satisfactio est peccatorum causas excidere et eorum suggestionibus aditum non indulgere. Suppl. q. 12. 3. o.

21 Non potest homo Deo satisfacere, si littera (satis) æqualitatem quantitatis importet, contingit autem si importet æqualitatem proportionis. Suppl. q. 13. 1. o.

22 Potest quis pro alio pœnam satisfactoriam explere pro peccatis præcedentibus, ita ut solutio debiti consecutura sit. Suppl. q. 13. 2. c.

23 Impossibile est quòd homo de uno peccato satisfaciat alio retento, sicut nec homini satisfaceret, qui pro alapa sibi data eum prosterneret, et aliam simul daret. Suppl. q. 14. 1. o.

24 Non potest quis extra charitatem Dei existens, pro peccatis ante contritis satisfacere. Suppl. q. 14. 2. o.

25 Opera extra charitatem facta, per charitatem sequentem non vivificantur, ac per hoc non valet satisfactio præcedens, etiamsi charitas sequatur. Suppl. q. 14. 3. c.

26 Magis concedendum est quòd opera extra charitatem facta non sint alicujus meritoria quàm quòd sint. Suppl. q. 14. 4. c.

27 Opera extra charitatem facta, quantùm ad hoc quòd quis liberetur à pœna, quam jam meruit, pœnam inferni mitigare non possunt, sed quantùm ad hoc quòd meritum pœnæ impediatur, per opera extra charitatem facta, pœnâ inferni mitigari potest. Suppl. q. 14. 5. o.

28 Satisfactio sive referatur ad præteritam offensam, sive ad futuram culpam, per pœnalia opera fieri asseritur. Suppl. q. 15. 1. o.

29 Flagella et castigationes hujus vitæ, quæ à Deo peccatori infliguntur, si patienter ferantur, nomen satisfactionis habent, alias vindicationis. Suppl. q. 15. 2. o.

30 Opera satisfactoria ritè enumerata sunt, scilicet eleemosyna, jejunium, et oratio. Suppl. q. 15. 3. c.

1 **SCANDALUM** propriè est dictum vel factum minus rectum, præbens aliis occasionem ruinæ. Sed scandalum largè sumitur pro quolibet impedimento, alicui præstito in via aliqua, quam prosequi intendit. 2 2. q. 43. 1. o. et 4. c.

2 Scandalon græcè, offensio dicitur latinè, vel ruina, vel impactio pedis. 2 2. q. 43. 1. o. et 4. c.

3 Scandalum duplex, scilicet activum, id est, omne inductivum peccati, intentum, vel non intentum, scilicet peccatum vel simile ei, et passivum, id est, ruina peccati ex dicto vel facto alterius. 2 2. q. 43. 1 ad 4. et 2. c.

4 Scandalum activum, quandoque est sine passivo, quandoque e converso, et quandoque simul. 2 2. q. 43. 1 ad 4. et 2. c.

5 Omne scandalum est peccatum, sed activum quidem dantis, passivum verò sumentis. 2 2. q. 43. 2. o.

6 Scandalum activum per se, i. intentum, est speciale peccatum, non autem per accidens, nec scandalum passivum. 2 2. q. 43. 3. o.

7 Scandalum activum est sine alio peccato, quando factum vel dictum non est peccatum, sed habet speciem mali. 2 2. q. 43. 3 ad 2.

8 Utrumque scandalum, s. activum et passivum, est veniale, et quandoque mortale. 2 2. q. 43. 4. o.

9 Scandalum activum vel passivum non convenit perfectis, nisi de veniali, sed imperfectis etiam de mortali. 2 2. q. 43. 5. 6. o.

10 Omne scandalum causatur ex aliquo scandalo activo suî, non autem semper ex peccato alterius. 2 2. q. 43. 6 ad 1.

11 Bona spiritualia necessaria non debent dimitti propter scandalum ; alia verò debent occultari, vel differri, si sit ex ignorantia, donec doceatur, nisi sit periculum. Non autem post, nec si est ex malitia. 1 2. q. 43. 2. 7. 8. o. et 3ª q. 42. 2. o.

12 Veritas nullo modo deseri debet, propter scandalum passivum aliorum. 2 2. q. 43. 7 ad 2. et 3ª. q. 42. 2. c. ad 1.

13 Bona temporalia propria debent deseri, propter scandalum ex ignorantia vel infirmitate, vel scandalum sedari, non autem si sit ex malitia, nec aliena nobis commissa. 2 2. q. 43. 8. o.

14 Punitio non debet deseri propter scandalum, nisi sequatur pejus, propter multitudinem peccantium, vel propter potentiam principum. 2 2. q. 33. 6. o. et q. 43. 7 ad 1. et q. 108. 1 ad 5. et 3 ad 1.

SCENOPEGIA erat festum tabernaculorum per dies septem, propter beneficium deductionis, et protectionis in deserto. Et significat peregrinationem sanctorum in hoc mundo. Cui nunc succedit festum consecrationis ecclesiæ. 1 2. q. 102. 4 ad 10. et q. 103. 3 ad 4.

SEVERITAS est virtus inflexibilis, circa inflictionem pœnarum, quando recta ratio requirit hoc. 2 2. q. 157. 2 ad 1 et ad 2. et q. 159. 2 ad 2.

1 **SCIENTIA** significat qualitatem simplicem, quam consequitur quidam respectus. 1ª. q. 13. 7 ad 1. et q. 14. 1 ad 1. et 1 2. q. 54. 4. o.

2 Scientia est æqualitas simplex, relata ad multa secundùm unum. 1 2. q. 54. 4. o.

3 Scientia est assimilatio intellectûs, ad rem scitam, per speciem intelligibilem, quæ est similitudo rei intellectæ. 1ª. q. 14. 2 ad 2.

4 Diversæ scientiæ procedunt ex diversis principiis et mediis. 1 2. q. 54. 2 ad 2.

5 Omnis scientia habetur per aliqua principia per se nota, et per consequens visa. 2 2. q. 1. 5. c.

6 Nulla scientia probat principia sua, sed probat alia ex eis. Nec disputat contra negantes ea, præter primam philosophiam. 1ª. q. 1. 8. c.

7 Tota virtus demonstrationis dependet ex medio. Ideò diversa media sunt sicut diversa principia activa, secundùm quæ habitus scientiarum diversificantur. 1 2. q. 54. 2 ad 2.

8 In diversis conclusionibus unius scientiæ sunt diversa media per quæ probantur. Ideò homo potest scire aliquas conclusiones sine aliis, sicut et media. 2 2. q. 5. 3 ad 2.

9 Scientia demonstrativa dicitur judicativa, inquantum per resolutionem in prima principia de veritate inquisitorum dijudicat. 2 2. q. 53. 4. c.

10 Idem est subjectum principiorum, et totius scientiæ, quia tota scientia virtute continetur in eis. 1ª. q. 1. 7. c. et 1 2. q. 3. 6. c. et 2 2. q. 4. 1. c.

49 Scientia infusa, et scientia acquisita, sunt diversarum rationum. Unde nihil prohibet de eisdem rebus, de quibus physicæ disciplinæ tractant, secundùm quòd sunt cognoscibiles lumine naturalis rationis, et aliam scientiam tractare, secundùm quòd cognoscuntur lumine divinæ revelationis. 1ª q. 1. 1 ad 2. et 3ª q. 9. 4 ad 3.

50 Consideratio scientiæ speculativæ non se extendit ultra virtutem suorum principiorum, id est, ultra quam cognitio sensitiva ducere potest. 1 2. q. 3. 6. c.

51 Contra rectitudinem scientiæ, contingit peccati dupliciter in speculativis, scilicet vel inducendo rationem ad conclusionem falsam, apparentem veram, vel arguendo ex falsis, quæ videntur vera. 2 2. q. 55. 3. c.

52 In speculativis scientiis, demonstrativa scientia dicitur judicativa, inquantum per resolutionem in prima principia intelligibilia de veritate inquisitorum dijudicatur. 2 2. q. 53. 4. c.

53 In speculativis est alia rationalis scientia, ordinata ad inquisitionem inventivam, s. dialectica, et alia scientia demonstrativa, determinativa veritatis. 2 2. q. 51. 2 ad 3.

54 Omnes scientiæ demonstrativæ continentur sub physica, ut ponitur pars prudentiæ largè, ut includit etiam scientiam speculativam. 2 2. q. 48. c. co. 2.

55 Scientia dicitur speculativa vel practica tripliciter, s. ratione sciti, modi, et finis. 1ª. q. 14. 16. c.

56 Scientia de non operabili est speculativa tantùm, ordinata verò ad operationem, est practica tantùm; speculativa verò, ratione modi vel finis, est secundùm quid speculativa et practica. 1ª. q. 14. 16. c.

57 Omnis scientia operativa, tantò perfectior est, quantò magis considerat particularia, in quibus actus est. 1ª. q. 22. 3 ad 1.

58 Scientiarum practicarum illa est dignior, quæ ad ulteriorem finem ordinatur, ut civilis militari. 1ª. q. 1. 5. c.

59 Omnes fines scientiarum practicarum ordinantur ad beatitudinem æternam, sicut ad ultimum finem. 1ª q. 1. 5. c.

60 Scientia practica triplex, s. monastica seu ethica, œconomica, et politica. 2 2. q. 47. 11. b. et q. 48 ad 2.

61 Scientia duplex, scilicet subalternans, et subalternata. Prima procedit ex principiis per se notis, lumine naturalis intellectûs; secunda verò, ex principiis per se notis, in scientia superiori. 1ª. q. 1. 2. c. ad 1. et 6 ad 2.

62 Intellectus, qui est habitus principiorum, est nobilior quàm scientia conclusionum. 1 2. q. 51. 2 ad 3. et q. 57. 2 ad 2. et q. 63. 2 ad 3. et q. 68. 7. c.

63 Una scientia est dignior aliâ dupliciter, s. ratione nobilioris subjecti, vel quia certior. 1ª. q. 1. 5. c. et 1 2. q. 66. 3 ad 3.

64 Aliqua scientia imperat aliis, tanquam ancillis, eis utendo. 1ª. q. 1. 5. b. et ad 2.

65 Civilis præcipit omnibus scientiis et artibus, sed speculativis quoad exercitium actûs, non autem quoad determinationem actûs, sicut practicis. 2 2. q. 47. 2 ad 2.

66 Scientia est donum necessarium, ad judicium discernendi credenda à non credendis, sicut donum intellectûs, ad sanè capiendum credenda. 2 2. q. 8. 6. c. et q. 9. 1. o.

67 Scientia quæ est donum, non est discursiva, quia est participata similitudo scientiæ Dei. 2 2. q. 9. 1 ad 1.

68 Donum hoc est tantùm circa res humanas, vel creatas, quia est certitudo judicii per causas secundas. 2 2. q. 8. 6. c. et q. 9. 2. o. et 4. c.

69 Et est principaliter speculativum, et secundariò practicum, sicut et fides. 2 2. q. 8. 6. c. et q. 9. 3. o. et q. 52. 2 ad 2.

70 Donum scientiæ est in omnibus habentibus charitatem, non autem prout est gratia gratis data, scilicet ad instruendum fideles, et ad confutandum adversarios. 1ª. q. 1. 6 ad 3. fi. et 1 2. q. 58. 5 ad 1 et ad 2. et 2 2. q. 9. 1 ad 2.

71 Dona intellectûs et scientiæ correspondent fidei. 2 2. q. 1. principio. et q. 8. principio.

72 Donum scientiæ non directè correspondet prudentiæ, sed per quamdam extensionem, eam adjuvat : donum autem consilii directè respondet prudentiæ, sicut circa eamdem existens. 2 2. q. 52. 2 ad 2.

SCIENTIFICUM et ratiocinativum non sunt idem quòd ratio superior et inferior, quia scientificum est tantùm speculativum, et est de Deo et de creaturis. 1ª. q. 79. 9 ad 3.

1 **SCIRE** contingit plura, intelligere verò unum. 1ª. q. 85. 4. o.

2 Scire contingit tripliciter, s. per revelationem, certitudinaliter per seipsum, et per conjecturas signorum. 1 2. q. 112. 5. c.

1 **SCHISMA** est separatio, propriâ sponte et intentione, ab unitate Ecclesiæ, renuens subesse papæ, et communicare membris Ecclesiæ. 2 2. q. 39. 1. o. et 4. c.

2 Schisma per se, id est ex intentione, est speciale peccatum, oppositum unitati Ecclesiæ. Et dicitur à scissura animorum. 2 2. q. 39. 1. o.

3 Schisma est maximum peccatorum in proximum. 2 2. q. 39. 2 ad 3.

4 Infidelitas secundùm se est gravius peccatum schismate, sed per accidens est e converso. Sed in lege veteri, schisma gravius fuit punitum, propter pronitatem, et ignorantiam Judæorum. 2 2. q. 3. 9 ad 2.

1 **SCHISMATICI** propriè dicuntur, qui propriâ sponte et intentione separant se ab unitate Ecclesiæ, renuentes subesse papæ, et communicare membris Ecclesiæ. 2 2. q. 39. 1. 4. c.

2 Potestas spiritualis duplex, s. sacramentalis, et jurisdictionis. Prima manet in hæreticis, et schismaticis secundùm essentiam, non autem secundùm usum. Ideò possunt ordinare et consecrare, non autem absolvere, excommunicare, dare executionem ordinum, gratiam, vel indulgentias, quia jurisdictio confertur per simplicem injunctionem hominis. 2 2. q. 39. 3. o. et 3ª. q. 64. 9 ad 2 et ad 3.

3 Schismatici convenienter puniuntur duplici pœnâ, s. excommunicatione, et coerceri per potestatem secularem. 2 2. q. 39. 4. o.

SCHISMOS græcè, furor latinè dicitur. Et significat velocitatem iræ, et firmitatem propositi, ad

naturæ, sed personæ secundùm naturam. 3ª. q. 20. 1 ad 2. et 2. c.

3 Servitus naturaliter refugitur, quia est impeditiva boni usûs potestatis. 1 2. q. 2. 4 ad 3.

4 Servitus est contra naturam, quoad primam intentionem naturæ, non autem contra secundam, quia naturalis ratio ad hoc inclinat, et hoc appetit natura, ut quilibet sit bonus : sed ex quo aliquis peccat, natura etiam inclinat, ut ex peccato pœnam reportet. Et sic servitus in pœnam peccati introducta est. 1 2. q. 94. 5 ad 3.

5 Servitus quæ est de jure gentium, est naturalis, non quidem absolutè, sed ratione utilitatis consequentis, scilicet quòd quis regatur à sapiente, et juvet eam. 1 2. q. 94. 5 ad 3. et 2 2. q. 57. 3 ad 3.

6 Homo est servus alterius hominis secundùm corpus, non autem secundùm mentem. 2 2. q. 104. 5. c. ad 2. et 6 ad 1. et q. 122. 4 ad 3.

7 Vernaculus, i. in servitute natus, vel servus emptus ad servitium Judæorum, si fiat christianus, liberatur à servitute, nullo pretio dato. Si verò infidelis existens sit emptus ad mercationem, tenentur per statutum Ecclesiæ infra tres menses exponere eum venditioni, nec in hoc injuriam facit Ecclesia. 2 2. q. 10. 10. c.

8 In spiritualibus est duplex servitus et duplex libertas, s. peccati, et justitiæ. 2 2. q. 183. 4. c.

9 Servitus triplex, scilicet peccati, hominis, et Dei. 2 2. q. 122. 4 ad 3. et q. 183. 4. c.

10 Homo justè relictus est à Deo in servitute diaboli, licèt ille injustè invaserit eum. 3ª. q. 46. 3 ad 3. et q. 48. 4 ad 2. et q. 49. 2. c.

11 Servitus peccati est verè servitus, sed est libertas secundùm opinionem tantùm, servitus autem Dei, est e converso. 2 2. q. 183. 4. c.

12 Cùm per matrimonium alter conjugum alteri obligetur ad liberè reddendum debitum, servitutis conditionem necesse est dirimere matrimonium, dummodo sit ignorata. Suppl. q. 52. 1. o.

13 Cùm matrimonium ad jus naturæ referatur, potest servus sine domini sui consensu liberè matrimonium contrahere. Suppl. q. 52. 2. c.

14 Vir cùm subjiciatur uxori in his tantùm, quæ ad actum naturæ spectant, potest alteri se in servum dare, absque suæ uxoris consensu. Suppl. q. 52. 3. o.

15 Proles ac filii matrem potiùs sequuntur in libertatis ac servitutis conditione, quam patrem : quanquam in quibusdam hoc excipiatur terris, in quibus proles deteriorem sequitur conditionem. Suppl. q. 52. 4. c.

SEXTA dies creationis. 1ª. q. 70. 1. c. et q. 72. o. et q. 90. 4. c. et q. 91. 4 ad 5.

1 SEXUS. Diversitas sexuum in eodem vel in diversis causatur ex virtute cœlesti, et ex dispositione materiæ. 1ª. q. 115. 3 ad 4.

2 Prophetia potest convenire mulieri, quia attenditur secundùm mentem illuminatam à Deo, ex qua non est diversitas sexuum. 2 2. q. 177. 2 ad 2.

SIBYLLA expressè prophetavit de Christo. 2 2. q. 2. 7 ad 3. et q. 72. 6 ad 1.

SICUT, importat similitudinem, non autem æqualitatem. 1ª. q. 60. 4 ad 2.

1 SIGNIFICATIO. Terminus singularis idem significat et supponit secundùm sophistas, non autem terminus communis. 1ª. q. 39. 4 ad 1.

2 Nomen non significat, nisi mediante conceptione intellectûs. 1ª. q. 13. 1. c. et 4. c. ad 1. et 9 ad 2.

3 Modus significandi sequitur modum intelligendi. 1ª. q. 45. 2 ad 2.

4 Ad proprietatem locutionis requiritur res significata, et modus significandi. 1ª. q. 39. 4. 5. c.

5 Variatio dictionis in principio mutat significationem, et variatio in fine mutat consignificationem apud Latinos. Sed apud Græcos mutat in verbis, etiam in principio. 1ª. q. 60. 7 ad 3.

1 SIGNI potest esse signum, respectu diversorum, et sui ut est in alia specie, non autem in eadem specie. 3ª. q. 48. 3 ad 2.

2 Signum multorum ordinatorum ad unum non est ambiguum et fallax, sed est certum. 3ª. q. 60. 3 ad 1.

3 Signum quandoque dicitur causa, s. quando est notior effectu. Sed sæpiùs dicitur de effectu, et dividitur contra causam. Tamen ideò potiùs dicit Scriptura, ut luminaria sint in signa, quàm in causas, ut occasionem idolatriæ tolleret. 1ª. q. 70. 2 ad 2.

4 Causa principalis non potest propriè dici signum effectûs, licèt occulti et causa sit sensibilis, et manifesta, sed tantùm causa instrumentalis. 3ª. q. 62. 1 ad 1.

5 Signum primò et principaliter convenit sensibilibus. Non autem intelligibilibus, nisi ut sunt manifestata per sensibilia. 3ª. q. 60. 4 ad 1.

6 Petere signum à Deo contingit dupliciter, scilicet ad explorandum potestatem Dei, vel veritatem dicti ejus, et ad instructionem. Primum est peccatum tentationis Dei, non autem secundum. 2 2. q. 97. 2 ad 3.

7 Multa signa præcedent diem judicii. Suppl. q. 73. 1. o.

8 Sol et luna obscurabuntur ad incutiendum terrorem hominibus. Suppl. q. 73. 2. c.

9 Virtutes propter rei novitatem et splendorem movebuntur. Suppl. q. 73. 3. o.

1 SYLLOGISMUS. In agendis fit syllogismus, cujus major universalis est intellectus practici, minor verò particularis est rationis particularis. i. cogitativæ, conclusio autem est in electione operis. 2 2. q. 76. 1. c. et q. 90 1 ad 2.

2 Syllogismus necessariò est in quolibet actu virtutis, et peccati. Sed temperatus et intemperatus syllogizant, ex triplici propositione; continens autem et incontinens, ex quadruplici propositione, sed diversimodè. 1 2. q. 77. 2 ad 4.

SYLVESTER papa excommunicavit eos à quibus exulavit, non quidem ex vindicta, sed ex zelo Dei. 2 2. q. 108. 1 ad 4.

1 SYMBOLUM. Necesse fuit edere plura symbola, contra diversas hæreses. Nec differunt, nisi quod explicatur in uno, implicitum in alio. 2 2. q. 1. 9 ad 2. et 10 ad 1 et ad 2.

2 Edere novum symbolum, pertinet tantùm ad papam, sicut et cætera pertinentia ad totam Ecclesiam. 2 2. q. 1. 10. o. et q. 11. 2 ad 3.

3 In symbolis dicitur Credo in Deum, in persona Ecclesiæ, cujus fides est formata, quæ invenitur in omnibus illis, qui sunt numero et merito de Ecclesia ; et ut si qui fideles fidem for-

matam non habent, ad hanc formam pertingere studeant. 2 2. q. 1. 9 ad 3.

4 In symbolo apostolorum, meliùs dicitur, sanctam Ecclesiam, quàm in sanctam Ecclesiam. Tamen si dicatur, in sanctam Ecclesiam, intelligitur in Spiritum sanctum, sanctificantem eam. 2 2. q. 1. 9 ad 5.

5 In quolibet concilio compositum est aliquod symbolum, non quidem aliud à præcedenti, sed explicans aliquid implicitum in priori, contra novam hæresim. 1ª. q. 36. 2 ad 2.

6 In symbolo patrum, nihil explicatur de descensu Christi ad inferos, quia nullus error exortus est contra hoc. 2 2. q. 1. 9 ad 4.

7 Symbolum patrum publicè cantatur in missa, quia editum fuit fide jam manifestatâ, et Ecclesiâ pacem habente, et est declarans symbolum apostolorum, editum tempore persecutionis, fide nondum propagatâ. Ideò symbolum apostolorum occultè dicitur in prima, et in completorium, quasi contra tenebras errorum præteritorum et futurorum. 2 2. q. 1. 9 ad 6.

8 Symbolum patrum dicitur statim post evangelium, quasi expositio ejus. Illud autem symbolum Athanasii dicitur in prima, quasi expulsis jam hæreticorum tenebris. Et utrumque dicitur tantùm in diebus, in quibus homines magis consueverunt venire ad ecclesiam, et in quibus solemnizatur aliquid de pertinentibus ad articulos fidei. 3ª. q. 83. 4. c.

9 Athanasius composuit manifestationem fidei, non quidem per modum symboli, sed per modum doctrinæ, licèt auctoritate papæ habeatur ut regula fidei, quia integram fidei veritatem breviter continet. 2 2. q. 1. 10. 3 ad 3.

1 SIMILITUDO est relatio æquiparantiæ, non tamen semper denominat utrumque extremorum, sed tantùm quando forma est æqualiter et eâdem ratione in utroque extremorum. 1ª. q. 4. 3 ad 4. et q. 42. 1 ad 3.

2 Similitudo duplex, s. participationis ejusdem formæ, et proportionis. 1ª. q. 4. 3. o. et q. 14. 3 ad 2.

3 Similitudo duplex, s. repræsentationis, et secundùm convenientiam in natura. Prima requiritur inter cognoscens et cognitum, non autem secunda. 1ª. q. 85. 8 ad 3. et q. 88. 1 ad 2.

4 Similitudo duplex, s. ut principium, et ut principiatum. Prima dicitur exemplar, secunda verò imago. 1ª. q. 35. 1 ad 1.

5 Aliqua dicuntur similia dupliciter, s. participando unam formam, et secundùm quòd unum imitatur alterum, secundùm proportionalitatem. Prima sunt composita. Ideò nulla creatura est sic similis Deo, sed solùm secundo modo. 1ª. q. 4. 3. o. et q. 44. 3 ad 1.

6 Similitudo triplex creaturæ rationalis ad Deum, s. secundùm esse naturæ, secundùm cognitionem, et secundùm potestatem operandi ad beatitudinem obtinendam. 2 2. q. 163. 2. o.

7 Primas duas habuit angelus à principio, et tertiam appetiit. Sed homo tantùm primam habuit in sua creatione, et reliquas appetiit. 2 2. q. 163. 2. o.

8 Verbum, idea, Deus, et quælibet causa, dicitur largè similitudo, id est, exemplar creaturæ, et effectus, non autem propriè. 1ª. q. 35. 1 ad 1. et q. 57. 2 ad 2.

9 Similitudo convenit Verbo inquantum ipsum est quædam similitudo rei intellectæ, sicut genitum est similitudo generantis, sed ad amorem pertinet, non quòd ipse amor sit similitudo, sed inquantum similitudo est principium amandi, et ideò genitum, s. verbum, est principium amoris. 1ª. q. 27. 4 ad 2.

10 Similitudo in divinis aliter pertinet ad Verbum, et aliter ad amorem. 1ª. q. 27. 4 ad 2.

11 Similitudo et dissimilitudo in divinis attenditur secundùm essentiam, non autem secundùm relationes. 1ª. q. 36. 4 ad 3.

12 Similitudo et dissimilitudo attenditur, non solùm secundùm qualitatem eamdem vel diversam, sed etiam secundùm eumdem vel diversum modum participandi. 1 2. q. 52. 3. c.

13 Conceptio intellectûs est similitudo rei intellectæ. 1ª. q. 27. 2. c. fi.

14 Species intelligibilis nostri intellectûs non potest esse similitudo principiorum individualium. 1ª. q. 14. 11 ad 1. et 12. c.

1 SIMONIA est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquod spirituale, vel ei annexum. 2 2. q. 100. 1. o.

2 Simonia non est peccatum in Spiritum sanctum. 2 2. q. 100. 1 ad 2.

3 Simonia est hæresis gravior hæresi Macedonii, quoad exteriorem protestationem, et similitudinem. 2 2. q. 100. 1 ad 1.

4 Actus est spiritualis dupliciter, s. ratione principii, i. doni vel officii, et ratione finis. Primum licet vendere, non autem secundum quia simonia esset. 2 2. q. 100. 3. o.

5 Oratio est spiritualis utroque modo. Ideò non debet imponi pro pretio, quia esset simonia. Sed licet dare eleemosynam pauperibus ut orent. 2 2. q. 100. 3 ad 2.

6 Licet vendere justum patrocinium, et justum consilium. Non autem verum judicium, id est sententiam, nec verum testimonium, quia ad hæc tenentur judex et testis, non autem advocatus, vel jurisperitus. Ideò esset simonia in causa spirituali, non autem in causa sæculari. 2 2. q. 71. 4. o. et q. 100. 3 ad 3.

7 Papa potest incurrere simoniam, sicut et alii. Et gravius est peccatum, quantò papa est major, quia non est dominus spiritualium, sed dispensator. 2 2. q. 100. 1 ad 7.

8 Ante collationem beneficii, licet episcopo subtrahere de fructibus ejus, ad pios usus. Sed requirere ab eo cui confert est simonia. 2 2. q. 100. 4 ad 3.

9 Si clericus impendat prælato obsequium honestum, id est ad spiritualia, fit dignus ecclesiastico beneficio. Non autem si sit inhonestum, vel ad carnalia, id est ad utilitatem consanguineorum, vel patrimonii ejus, sed est munus ab obsequio, et simonia. 2 2. q. 100. 5 ad 1.

10 Dare aliquid adversariis, ne impediant in beneficio ecclesiastico, ante acquisitum jus, est simonia, non autem post. 2 2. q. 100. 2 ad 5.

11 Permutatio vel transactio beneficii ecclesiastici sine licentia, est simonia, quia nomine emptionis et venditionis prohibetur omnis contractus spiritualium non gratuitus. Sed cum li-

sentia prælati, et ex causa utili vel necessaria sunt licitæ. 2 2. q. 100. 1 ad 6.

12 Accipere aliquid temporale pro sacramentis, est simonia. Nec consuetudo excusat. Non autem accipere ad sustentationem. 2 2. q. 86. 1 ad 3. et q. 100. 2. o.

13 Exigere aliquid pro absolutione ab excommunicatione, quasi pretium absolutionis, est simonia, non autem quasi pœnam pro culpa. 2 2. q. 100. 2 ad 3.

14 Exigere aliquid pro consecratione, benedictione, ordinibus, chrismate, oleo sancto, vel alio spirituali, est simonia, nisi accipiantur ut stipendia. 2 2. q. 100. 2 ad 4.

15 Accipere aliquid pro dispensatione, commissione, correctione, doctrina ex officio spirituali, festo faciendo, vel prætermittendo, etiam ad sustentationem, est simonia, quia ex officio ad ea obligantur, et stipendia habent. Tamen visitantes possunt accipere procurationes. 2 2. q. 100. 3 ad 3.

16 Statutum de non fienda processione in funere, nisi dentur tot, est illicitum et simoniacum, non autem quòd processio fiat, si tot dentur. 2 2. q. 100. 3 ad 2.

17 Dare vel accipere aliquid, quasi pretium, pro prædicatione, prophetia, oratione, officio, et hujusmodi actibus spiritualibus, est simonia. Non autem accipere pro sustentatione, secundùm ordinationem Ecclesiæ, vel consuetudinem approbatam, non exigendo ab invitis per substractionem spiritualium, sed per superiorem. 2 2. q. 100. 3. o.

18 Hypocrita non videtur esse simoniacus, quia non dat spirituale propter temporale, sed demonstrat sanctitatem, et furatur laudem. 2 2. q. 100. 5 ad 4.

19 Emptores spiritualium imitantur Simonem Magum in actu, venditores autem in intentione, quia voluit emere ut venderet. Giezi verò tantùm vendidit. Ideò secundi possunt dici simoniaci, et giezitæ; primi verò, simoniaci tantùm. 2 2. q. 100. 1 ad 4.

20 Simonia mentalis, et quodlibet aliud peccatum interius, nullam pœnam ecclesiasticam incurrit, sed divinam. 2 2. q. 100. 6 ad 6.

21 Simonia et alia peccata tollunt gratiam, et executionem ordinum. Non autem tollunt sacramentum, nec impediunt susceptionem ejus. 2 2. q. 100. 6 ad 1.

22 Emens aliquid simoniacè, punitur privatione cujuslibet rei talis. Dantes autem vel mediantes puniuntur infamiâ et depositione si sint clerici, sed laici excommunicatione. 2 2. q. 100. 6. o.

23 Recipiens beneficium simoniacè, tenetur restituere illud, et omnes fructus qui potuissent percipi à diligenti possessore, deductis expensis, licèt alius dederit pro eo nesciente, præter fructus consumptos bonâ fide, nisi fuerit inimicus ejus, ut impediret eum, vel nisi contradixerit, nec post ratum habuerit. 2 2. q. 100. 6 ad 3.

24 Dans pecuniam simoniacè, non potest eam repetere, licèt recipiens eam teneat injustè. 2 2. q. 100. 6 ad 1.

25 Res simoniaca debet restitui Ecclesiæ, in cujus injuriam data est, nisi totum collegium sit in culpa. 2 2. q. 100. 6 ad 4.

26 Nullus debet ordinari ab episcopo simoniacè promoto, etiam occulto, licèt præcipiat vel excommunicet. Et si ordinetur, non potest exequi nisi dispensetur, licèt ignoraret. Si verò episcopus sit aliter simoniacus occultus, quilibet potest ordinari ab eo. 2 2. q. 100. 6 ad 2.

27 Suscipiens ordinem sacrum simoniacè, etiam occultè, suspensus est quoad se, et quoad alios. Sed dans ordinem, vel dans sive recipiens beneficium, vel medians, publici sunt suspensi utroque modo : occulti verò sunt suspensi primo modo tantùm. 2 2. q. 100. 6 ad 1 et ad 2.

28 Solus papa potest dispensare, cum promoto simoniacè scienter. In aliis autem casibus, episcopus post renunciationem facit quadruplicem dispensationem, s. parvam, i. quoad communionem laicam, magnam, ut sit in suo ordine in alia ecclesia; majorem, ut sit in eadem in minoribus; maximam verò, ut in eadem ecclesia, in qua aliquid simoniacè acquisivit, majores ordines exequatur, non tamen quòd prælationes accipiat. 2 2. q. 100. 6 ad 7.

1 SIMPLEX aut totum cognoscitur, aut nihil. 1ª. q. 58. 5. c. et q. 85. 6. c. et 2 2. q. 2. 2 ad 2.

2 Pluralitas rationum non repugnat maximè unitati et simplicitati, nisi quæ reducitur ad diversitatem rei. Ideò convenit Deo, licèt sit omninò simplex. 1ª. q. 3. o. et q. 9. 1. c. et q. 25. 1. c. et q. 28. 1. c.

1 SIMPLICITAS ad virtutem veritatis pertinens dicitur simplicitas, quia non tendit in diversa, veritas autem dicitur inquantum signa concordant signatis. Ideò simplicitas et veritas differunt tantùm ratione. 22. q. 109. 2 ad 4. et q. 111. 3 ad 2.

2 Simplicitas est virtus ad quam pertinet directè præservare se à deceptione. 2 2. q. 111. 3 ad 2.

3 Simplicitas facit intentionem rectam, non quidem directè, quia hoc facit omnis virtus, sed indirectè, s. excludendo duplicitatem, per cujus oppositum dicitur. 22. q. 109. 2 ad 4.

1 SIMPLICITER dicitur dupliciter, s. absolutè, i. secundùm naturam suam, sive sine adjuncto et totaliter, i. universaliter sive omninò. 2 2. q. 58. 10 ad 2. et q. 109 ad 4. et 3ª. q. 50. 5. c.

2 Unumquodque dicitur simpliciter, ut est in actu, secundùm quid verò ut est in apprehensione. 2 2. q. 6. 6. c.

SIMULATIO propriè est mendacium in signis factorum exteriorum. Ideò semper est peccatum. Sed largè sumitur pro fictione. 2 2. q. 111. 1. o.

SYNAGOGA fiebat in diversis locis ad doctrinam: templum autem tantùm in uno loco, ad sacrificium. Et utrique succedit ecclesia. 1 2. q. 102. 4 ad 3.

1 SYNDERESIS non est potentia, sed est habitus naturalis primorum principiorum moralium. 1ª. q. 79. 12. o. et 13. c. fi. et ad 3. et 1 2. q. 94. 1 ad 2. et 2 2. q. 47. 6 ad 1 et ad 3.

2 Actus synderesis est remurmurare malo, et inclinare ad bonum. 1ª. q. 79. 1. c.

SYNESIS est virtus benejudicativa de agibilibus, secundùm legem communem; gnomi verò, secundùm altiora principia, s. juris naturalis; ideò est altior. 1ª. q. 22. 1 ad 1. et 1 2. q. 57. 6. o. et 2 2. q. 48. c. fi. et q. 51. 3. 4. o. et q. 53. 2. c.

25 Inventus est causa spei, quia parum habet de præterito et memoria, et multum de futuro, et multos spiritus : ideò cor ampliatur, et fiunt animosi, sed parum experti. 1 2. q. 40. 6. o.

26 Senes deficiunt spe, propter experientiam, quæ facit æstimationem impossibilis. 1 2. q. 40. 5 ad 2.

27 In ebriis sunt duæ causæ spei, s. inconsideratio et caliditas, et multiplicatio spirituum propter vinum. 1 2. q. 40. 6. o. et q. 45. 3. c.

28 Spes quoad rem speratam est ex gratia et meritis, sed quoad habitum est tantùm ex gratia. 2 2. q. 17. 1 ad 2. et 3. d. 26. q. 2. 1 ad 3. et Virt. q. 4. 1 ad 2. Peccatum. 96. Pignus. 1. Præsumptio. 2. 12. Salvari. 7. Sepultura. 1. 13. Timor. 11. 15. 31.

29 Spes præsupponit merita in proposito, non autem in actu. 1 2. q. 62. 4 ad 2. et q. 65. 4. c. et 3. d. 26. q. 2. ar. 3. q. 1 ad 1. et Virt. q. 41. ad 3.

30 Spes semper procedit ex gratia, vel habita, vel expectata, non autem semper ex habita. 1 2. q. 62. 4 ad 2. et 2. d. 43. 5 ad 4. et 4. d. 2. q. 2. 2 ad 3.

31 Spes præsupponit amorem, et desiderium rei speratæ. 2 2. q. 128 ad 6.

32 Effectus. Spes extendit se in Deum, ratione divinæ largitatis, à quo resilit donum timoris, ex consideratione propriæ pravitatis. 3. d. 26. q. 2. 1 ad 4.

33 Spes per se adjuvat operationem dupliciter, s. ratione objecti, et ratione effectûs, s. delectationis. 1 2. q. 40. 8. o.

34 Spes supra expectationem addit certitudinem. 3. d. 26. q. 1. 3 ad 1. et q. 2. 1. 2. c. Amor. 235. 236. Audacia. 6. 9. etc

35 Spes addit supra desiderium quemdam conatum et elevationem animi, ad consequendum bonum arduum. 1 2. q. 25. 1. c. et q. 46. 1. c.

36 Spes præcedit gaudium et causat illud. 1 2. q. 25. 1. c. Baptismus. 16. 99. Charitas. 61. 146. 150. 154. Confessio. 18.

37 Spes dividitur contra memoriam, ratione delectationis, quæ est effectus utriusque, non autem secundùm essentiam. 3. d. 26. q. 1. 1 ad 2. Consilium. 7.

38 Spes elevat affectum hominis ad summum bonum, ut adipiscendum. Virt. o. 2. 2 ad 5. Correctio. 3. 5. 16. Delectatio. 55. c.

39 Habens spem, sperat Deum consequi, et per ipsum omnia necessaria quantumcumque difficilia obtinere, et omnia nociva quantumcumque difficilia repellere. 3. d. 26. q. 2. 2 ad 2. Expectatio. 8 Fiducia 7. 8. Ira. 12. 39. 42. 53. 70. Justus. 7. Matrimonium. 128. 132. Miraculum. 5.

40 Spes facit inhærere Deo, ut principio beatitudinis ; fides autem, ut principio cognoscendi veritatem ; charitas verò, propter seipsum : ideò distinguuntur realiter. 2 2. q. 17. 6. o. et q. 23. 6. c. et 3. d. 26. q. 2. a. 3. q. 1. o. et Virt. q. 2. 3. c. et q. 4. 3 ad 9. Modestia. 8. Mors. 13. 23. Oratio. 16. 41. Pœnitentia. 32. Præsumptio. 13. Religio. 8. 44. 61. Salvari. 7. Tristitia. 14. Præsumptio. 15. Verecundia. 7. Virtus. 59. Visio. 15.

41 Spes et fides de subjectis humanæ potestati non sunt virtutes, sed de iis quæ sunt supra facultatem naturæ humanæ excedunt omnem virtutem, homini proportionatam. 1 2. q. 62. 3 ad 2.

42 Spes directè respicit proprium bonum, non autem alienum, quia significat motum. Motus autem semper est ad proprium terminum proportionatum mobili ; sed amor est directè ad alium, quia est unio amantis ad amatum, et unio est distinctorum. 2 2. q. 17. 3. c.

43 Spes propriè est tantùm de bono, nisi fortè abusivè ; timor autem est tantùm de malo. 1 2. q. 23. 2. c. fi. et q. 40. 1. c. et 4 ad 1. et q. 42. 5 ad 1. et q. 67. 4 ad 2. et 2 2. q. 21. 3 ad 1. 3. d. 26. q. 1. 3. c.

44 Spei contrariatur desperatio, secundùm accessum et recessum à bono ; timor autem secundùm contrarietatem boni et mali. 1 2. q. 40. 4. o. et q. 45. 1 ad 2. et 2 2. q. 128 ad 6. et q. 129. 6 ad 2. et 3. d. 26. q. 1. 3 ad 3.

45 Spes est tantùm de futuro, sed gaudium est de præsenti. 1 2. q. 40. 1. c. et 3. d. 26. q. 1. 3. c.

46 Spes est tantùm de arduo, sed desiderium et concupiscentia de bono absolutè. 1 2. q. 25. 1. c. fi. et q. 40. 1. o. et 3. d. 26. q. 1. 3. c.

47 Spes est tantùm de possibili, desperatio autem de impossibili. 1 2. q. 23. 2. c. fi. et q. 40. 1. c. et ad 3. et 4. o. 3. d. 26. q. 1. 1. c.

48 Spes virtus est circa arduum divinum, non autem magnanimitas, sed circa humanum. 2 2. q. 17. 5 ad 4. et 3. d. 26. q. 2. 2 ad 4.

49 Spes respicit arduum assequendum auxilio alterius, sed magnanimitas ut aliquid suæ potestatis, scilicet operationem magnorum. 2 2. q. 17. 5 ad 4.

50 Exspectatio spei dicit respectum ad auxilium Dei, sive speratum differatur, sive non, non autem dicit dilationem, sicut exspectatio longanimitatis. 2 2. q. 17. 5 ad 3.

51 Spes est de principaliori bono quàm concupiscentia et delectatio tactûs, quæ sunt vehementiores et naturaliores. 2 2. q. 141. 7 ad 3.

52 Spes et desperatio præsupponit desiderium, 1 2. q. 40. 1. c. et 4 ad 3. et 7. c. et q. 41. 2 ad 3.

53 Spes est media inter præsumptionem et desperationem. 1 2. q. 64. 4 ad 3. et 2 2. q. 17. 5 ad 2.

54 Amor non habiti præsupponit spem, et spes desiderium : ideò spes est media inter utrumque. 1 2. q. 40. 1. c. et 3. d. 26. q. 1. art. 3. q. 2. o.

55 Spes est prima passio irascibilis ; secunda desperatio ; tertia timor ; quarta audacia ; quinta et ultima, ira. 1 2. q. 23. 4. c. et q. 25. 3. o.

56 Spes est nobilior virtutibus moralibus, quoad objectum, scilicet Deum, non autem quoad modum, sed e converso. 1 2. q. 67. 4 ad 1. et 3. d. 33 q. 1. 4 ad 1.

57 Sicut se habet spes ad magnanimitatem, sic et timor ad fortitudinem. 2 2. q. 129. 7. c. et 3 d. 26. q. 2. 2 ad 4.

58 Fides absolutè est prior spe. 1 2. q. 62. 4 c. et 2 2. q. 4. 7. c. ad 2. et q. 1. 7. 6 ad 2. et 7 o. et 3. d. 23. q. 2. 5. o.

59 Spes est prior fide, non in esse, sed in proposito : ideò spes dicitur introducere ad fidem. 2 2. q. 4. 7 ad 2. et 3. d. 23. q. 2. 5 ad 3.

60 Spes et timor ducunt ad charitatem, per modum cujusdam dispositionis. 2 2. q. 27. 3. c. ad 3.

1 Stuprum est illicita virginis defloratio, sub cura parentum. 2 2. q. 154. 1. c. et 6. o.

2 Stuprum fit deformius, ex duplici injuria sibi annexa, s. virginis seductæ, vel vi oppressæ et patris. Et secundùm legem reus tenetur satisfacere utrique. 2 2. q. 154. 6 ad 3.

3 Filia sacerdotis etiam non nupta, deprehensa in stupro, lapidabatur in veteri Testamento, in aliis autem tantùm nuptæ. 3ª. q. 29. 1 ad 4.

1 Subjectio. Quælibet res perficitur per subjectionem ad suum superius. 1 2. q. 92. 1. c. et 2 2. q. 81. 7. c.

2 Movens necessariò causat motum in mobili, totaliter ei subjecto, non autem in aliis. 1ª.q. 82. 2 ad 2. et 2 2. q. 83. 1. c.

3 Subjectio mulieris ad virum inducta est in pœnam mulieris, propter peccatum. Vel non est per modum servitutis, sed gubernationis. 2 2. q. 164. 2. c. ad 1.

4 Omnia sunt nunc subjecta Deo et Christo secundùm potestatem, sed post judicium, per finalem impletionem voluntatis ejus. 3ª. q. 20. 1 ad 3. et q. 59. 4 ad 2.

5 Prima subjectio hominis ad Deum est per fidem. 2 2. q. 16. 1. c.

6 Homo dicitur esse Dei dupliciter, scilicet per subjectionem potestati ejus, et per unionem charitatis. Secundum desiit per peccatum, non autem primum, nec alio modo. 3ª. q. 48. 4 ad 1.

7 Subjectio Christi et cujuslibet alterius hominis ad Deum triplex, scilicet secundùm gradum bonitatis, potestatem et obedientiam. 3ª. q. 20. 1.

8 Christus fuit subjectus sibi ipsi, secundùm naturam humanam, non autem secundùm naturam divinam, nec secundùm aliam personam. 3ª. q. 20. 2. o.

9 Omnia quæ ponunt subjectionem, vel minorationem Christi, intelliguntur secundùm naturam assumptam, vel ad commendationem principii in patre. 1ª. q. 42. 4 ad 1. et q. 43. 7 ad 1.

1 Subjectum duplex, scilicet subjectum inhæsionis et subjectum scibile. 1ª. q. 117. 1. c.

2 Subjectum est causa effectiva propriæ passionis, quia proprium fluit à subjecto. 1ª. q. 77. 6 ad 3.

Subitatio. Comparatio motûs irascibilis, et concupiscibilis quantùm ad subitationem. 2 2. q. 156. 4. c.

Subsannatio et irrisio conveniunt in fine. Sed differunt in modo, quia prima fit naso rugato, secunda verò fit ore, id est, in verbo et cachinnis. 2 2. q. 75. 1 ad 1.

1 Subsistentia dicitur, cujus actus est subsistere, id est, per se existere. 1ª. q. 29. 2. c.

2 Omne subsistens est tantùm unum numero. 1ª.q. 41. 6. c. et q. 44. 1. c. et q. 54. 1. c. et q. 75. 7. c.

3 Subsistens ut nominatur nomine intentionis, dicitur suppositum. Si autem nomine rei, dicitur subsistentia, inquantum subsistit, sed dicitur res naturæ, inquantum naturæ communi supponitur, sed ut substat accidentibus, dicitur substantia vel hypostasis; et inquantum rationalis, dicitur persona. 1ª. q. 29. 2. c.

4 Subsistere convenit Deo, ratione ejus ad quod significandum nomen imponitur, scilicet per se esse, non autem ratione ejus à quo nomen imponitur, scilicet subesse, nisi secundùm quòd essentia subest ipsi esse secundùm rationem. 1ª. q. 14. 1 ad 1. et q. 29. 3 ad 3. et q. 39. 1 ad 3.

5 Omne quod est in Deo subsistit; et tamen ibi non sunt nisi tres subsistentes. 1ª. q. 30. 1 ad 2. et 2. c. et q. 34. 2 ad 1.

6 Sicut dicimus, in divinis, tres personas, vel tres subsistentias, sic Græci dicunt tres hypostases, non autem tres substantias, propter errorem. 1ª. q. 29. 2 ad 3. et q. 30. 1. c. ad 1.

1 Substantia dicitur dupliciter, s. essentia seu quidditas et suppositum. 1ª. q. 29. 2. c. et 3ª. q. 2. 6 ad 3.

1 Substantia, subsistentia, et essentia distinguuntur secundùm triplicem actum, scilicet substare, subsistere et esse, quorum esse est commune omni enti; sed substare et subsistere, est commune tantùm substantiæ. 1ª. q. 29. 2. c.

3 Substantia est res habens quidditatem, cui debetur esse per se, et non in alio, scilicet subjecto. 1ª. q. 3. 5 ad 1. et 3ª. q. 77. 1 ad 2.

4 Per se existere non est diffinitio substantiæ, quia per hoc non demonstratur quidditas ejus, quæ non est suum esse. 1ª. q. 3. 5 ad 1.

5 Nulla pars integralis potest dici substantia prima, vel hypostasis. 1ª. q. 29 1 ad 5.

6 Omne quod est per se in prædicamento substantiæ, est compositum ex esse et essentia, non autem ex materia et forma. 1ª. q. 3. 5. c.

1 Subtilitas est proprietas corporis gloriosi per effectum spiritualis potentiæ. Suppl. q. 83. 1. o.

2 Nullo modo competere poterit corpori glorioso, ut ratione suæ subtilitatis possit esse simul cum corpore non glorioso, nisi ex operatione divinæ virtutis, quâ tolletur id quo impediebatur, ne cum corpore glorioso esse posset. Suppl. q. 83. 2. c.

3 Fatendum est miraculosè fieri posse, ut duo corpora sint in eodem loco. Suppl. q. 83. 3. c.

4 Divinâ virtute fieri posset ut duo corpora gloriosa essent simul. Suppl. q. 83. 4. c.

5 Necessitas existendi in æquali loco tolli non potest à corpore glorioso ex sua subtilitate. Suppl. q. 83. 5. c.

6 Corpora gloriosa sunt palpabilia. Suppl. q. 83. 6. c.

1 Successio est in succedentibus, sicut ordo in ordinatis. 3ª. q. 75. 4 ad 1.

2 Conversio Eucharistiæ non ponit aliquem actum imperfectum, sed ponit successionem, cujus relatio secundùm rem, est in pane, non autem in corpore Christi, nisi secundùm rationem. 3ª. q 75. 4 ad 1.

3 In damnatis est pœnarum successio. Sed gloria sanctorum est sine successione. 1 2. q. 67. 4 ad 2. et 22. q. 18. 2 ad 2.

Sufficiens per se duplex, s. non recipiens additionem boni, ut Deus, et continens omnia necessaria, ut beatitudo. 1ª. q. 26. 1 ad 1. et 1 2. q 3. 2 ad 2. et 3 ad 2. et q. 4. 7 ad 2.

1 Suffragia peccatoris prosunt mortuis, ex opere operato in persona ejus, sed etiam ex opere operante in persona Ecclesiæ, vel ex opere operantis, licèt magis prosunt suffragia bonorum. 3ª. q. 82. 6. c.

2 Non potest opus unius alteri prodesse per viam meriti, ad statum beatitudinis consequen-

T

naturalis, sed animalis : ideò liberalitas non pertinet ad temperantiam. 2 2. q. 117. 5 ad 2.

23 Temperantiæ est refrenare delectationes sensibilis, non autem amicitiæ, id est affabilitatis, sed causare delectationes rationis in convictu. 2 2. q. 114. 2 ad 2.

24 Integritas, tranquillitas animi, decor, et honestas maximè conveniunt temperantiæ, intèr cæteras virtutes. 2 2. q. 141. 2 ad 1 et ad 2 et ad 3. et 8 ad 1. et q. 143. c. et q. 145. 4. o. et q. 152. 5. c. et q. 180. 2 ad 3.

25 Temperantia est principalior virtus, mansuetudine et humilitate. 2 2. q. 141. 7 ad 2 et ad 3.

26 Temperantia et fortitudo, ut virtutes humanæ, non sunt in angelis, sed tantùm ut operantur moderatè et firmiter. 1ª. q. 59. 4 ad 3.

27 Temperantia est subjectivè in concupiscibili. 1ª. q. 59. 4 ad 3. et 1 2. q. 61. 2. c. et q. 66. 1. c. et q. 85. 3. c. et 2 2. q. 58. 5 ad 2 et 9. c.

1 **TEMPLUM** vel altare soli Deo dedicatur, licèt nominetur in honore sanctorum. 2 2. q. 85. 2 ad 3.

2 Templum vel tabernaculum oportuit fieri, non quidem propter Deum, sed propter homines, ut excitaretur devotio, et cognitio Dei. 1 2. q. 102. 4 ad 1.

3 Templum fuit ædificatum à Salomone, in loco ostenso Abrahæ. Non autem priùs, ne gentes appropriarent illud sibi, vel destruerent : tertia verò ratio est, ne quælibet tribus vellet habere locum illum in sorte sua, et propter hoc orirentur inter eos lites et jurgia. 1 2. q. 102. 4 ad 2.

4 Gentiles cooperati sunt Judæis, in constructione templi. Non autem in constructione tabernaculi, quia primum significat statum legis novæ, secundum verò statum veteris legis. 1 2. q. 102. 4 ad 2.

5 Templum vel tabernaculum erat tantùm unum, ad exclusionem idolatriæ, et quia cultus corporalis secundùm se non erat Deo acceptus, sicut cultus spiritualis. Ideò multiplicantur ecclesiæ et altaria nunc. 1 2. q. 102. 4 ad 3.

6 Sicut in unitate templi vel tabernaculi repræsentabatur unitas Dei, vel Ecclesiæ, sic in distinctione eorum repræsentabatur distinctio rerum sub Deo. 1 2. q. 102. 4 ad 3 et ad 4.

7 Pars orientalis in templo, vel tabernaculo significat mundum corporalem, vel vetus Testamentum. Sed pars occidentalis, id est Sancta sanctorum, significat substantias spirituales, vel patriam cœlestem, vel statum hunc. 1 2. q. 102. 4 ad 4 et ad 5 et ad 6.

1 **MALA** temporalia infliguntur impiis in pœnam, non autem justis, sed in medicinam. 1 2. q. 114. 10 ad 1.

2 Fides non est de aliquo temporali, ut de objecto, sed ut pertinet ad veritatem æternam. 2 2. q. 4. 6 ad 1.

1 **TENTARE** est sumere experimentum de aliquo, an sciat, vel possit, vel velit. Quod contingit sextupliciter, s. verbis, factis, apertè, occultè, expressè, et interpretativè. 1ª. q. 114. 2. o. et 2 2. q. 97. 1. o.

2 Tentatio ad provocandum ad culpam semper est peccatum in tentante, non autem semper in tentato. 1ª. q. 48. 5 ad 3.

3 Quantò quis majori tentationi succumbit, tantò minùs peccat. 1 2. q. 73. 5. c. et 6 ad 2. et q. 77. 6. b. et 2 2. q. 162. 6 ad 1.

4 Occasio tentationis duplex, s. ex parte hominis, i. propinquare peccato, et ex parte diaboli, s. bonum opus. Prima debet vitari, non autem secunda, exemplo Christi. 3ª. q. 41. 2 ad 2.

5 Tentatio per se non est appetenda, quia non est utilis, nec bona, nisi per accidens, scilicet per auxilium gratiæ Dei, sed est mala de se. 3ª. q. 41. 2 ad 2.

6 Tentare Deum expressè, est petere aliquid ab eo, vel aliquid facere ut exploret ejus sapientiam, pietatem, vel potestatem. Interpretativè verò, est sine necessitate, et utilitate, committere se Deo in factis, vel in petitionibus. 2 2. q. 53. 4 ad 1. et q. 97. 1. o. et 2. c. fi. et ad 3. et 3ª. q. 42. 4 ad 1.

7 Tentare Deum, semper est peccatum, quia omnis tentatio procedit ex ignorantia vel ex dubitatione. 1ª. q. 112. 2. c. et 2 2. q. 97. 2. o.

8 Tentatio Dei, et quælibet alia irreverentia ejus, opponitur religioni, et est species irreligiositatis. 2 2. q. 97. 3. o.

9 Superstitio est gravius peccatum tentatione Dei, quia magis est contra reverentiam Dei, 2 2. q. 97. 4. o.

10 Adam tentatus fuit à diabolo principaliter, sed à muliere instrumentaliter. Nec fuit pœna, quia sine difficultate poterat resistere. 2 2. q. 165. 1 ad 3. et 2 ad 1.

11 Conveniens fuit quòd Deus permitteret hominem tentari à dæmone, in statu innocentiæ, et juvari faceret ab angelis bonis. 2 2. q. 165. 1. o.

12 Ordo tentationis ejus fuit conveniens. 2 2. q. 165. 2. o. et 3ª. q. 41. 4. c.

13 Christus voluit tentari, quadruplici ratione, scilicet ut nobis daret auxilium, cautelam, exemplum, et fiduciam. 3ª. q. 41. 1. o

14 Modus et ordo tentationis Christi conveniens fuit. 3ª q. 41. 4. o.

15 Non omnis tentatio Christi legitur facta in deserto, licèt quidam hoc asserant, scilicet imaginariè. Alii dicunt Hierusalem dici desertum. 3ª q. 41. 2 ad 3.

16 Christus debuit tentari in deserto, quia diabolus magis tentat solitarios, et tendentes ad meliora. 3ª. q. 41. 2. o.

17 Christus voluit tentari post jejunium, quia jejunium est arma contra tentationes, et occasio, et ostendit infirmitatem humanam, scilicet famem. 3ª. q. 41. 3. o.

18 Christus fuit tentatus in quadraginta diebus jejunii, præter illas tres tentationes, quas habuit post jejunium. 3ª. q. 41. 3 ad 2.

19 Diabolus tentans ostendit Christo regna, signando digito, non autem oculis Christi aliquid repræsentando. 3ª. q. 41. 4 ad 7.

20 Christus agebat, ut tunc à nemine videretur, licèt diabolus portans, crederet videri Christum ab omnibus. 3ª. q. 41. 4 ad 7.

1 **TEMPUS** non est numerus abstractus, sed est numerus. 1ª. q. 10 6. c.

2 Motus est alteratio mobilis, secundùm diversa ubi, sed tempus est fluxus ipsius nunc, se

sunt repentina, quia prævideantur. 1 2. q. 42. 5 ad 2.

31 Timor causat contractionem caloris, et spiritus, ab exterioribus ad interiora; sed propter frigus causatum ex imaginatione, refugiunt à corde, et à superioribus ad inferiora; sed ira facit e converso, propter calorem et subtilitatem spirituum : ideò timor supra fugam abominationem, addit quamdam depressionem animi, propter difficultatem mali; sed ira facit promptos, et audaces ad invadendum. 1 2. q. 25. 1. c. et q. 44. 1. 3. o. et q. 45. 4 ad 1 et ad 3.

32 Timor impedit operationem exteriorem, ex parte membrorum, propter defectum caloris, sed confert ei ex parte animæ, per sollicitudinem, nisi perturbet rationem, propter excessum. 1 2. q. 44. 4. o.

33 Timor facit tacere, quia contrariatur formationi vocis. 1 2. q. 44. 1 ad 2.

34 Timor facit pallere, sed verecundia, rubere: quia objectum primi opponitur naturæ, et appetitui animali; objectum autem secundi opponitur secundo tantùm. 1 2. q. 44. 1 ad 3. et 3ᵃ. q. 72. 9. c.

35 Timor causat sitim, solutionem ventris, remissionem urinæ et seminis, propter contractionem ventris et testiculorum. 1 2. q. 44. 3 ad 1.

36 Timor Dei operatur ad vitationem omnis peccati, etiam negligentiæ. 2 2. q. 54. 2 ad 4.

37 Timor qui est secundùm rationem, excusat totaliter à peccato, non autem timor inordinatus, sed diminuit peccatum, inquantum est involuntarius. 2 2. q. 125. 4. o.

38 Timor duplex, s. naturalis, i. de malo corruptivo, et non naturalis, i. de malo contristativo non repugnante naturæ. 1 2. q. 41. 3. o.

39 Species timoris sunt sex, s. segnities, erubescentia, verecundia, admiratio, stupor, et agonia. 1 2. q. 41. 4. o. et 2 2 q. 19. 2 ad 1.

40 Timor duplex, scilicet filialis, et servilis. 1 2. q. 67. 4 ad 2. et 2 2. q. 7. 1. c. et q. 22. 2. o.

41 Timor quadruplex, s. humanus vel mundanus, servilis, initialis, et filialis, sive sanctus seu castus. 2 2. q. 19. 2. c.

42 Timor et tristitia habent convenientiam in malo; sed differunt, quia primum est de futuro et arduo, secundum autem de præsenti et absolutè. 1 2. q. 42. 3 ad 2. et 3ᵃ q. 15. 7. c.

43 Timor magis respicit rationem difficilis quàm spes. 1 2. q. 44. 2 ad 3.

44 Ea quæ augent spem, diminuunt timorem, ut experientia, et omne augens potestatem. 1 2. q. 42. 5 ad 1.

45 Timor qui est inordinatus mortis tantùm, id est, timiditas, opponitur fortitudini, non autem timor qui est secundùm rationem; nec timor inordinatus aliarum rerum, quia includitur in quolibet peccato. 2 2. q. 125. 2. o.

46 Timor initialis et filialis differunt secundùm status, sicut imperfectum, et perfectum, non autem essentialiter. 2 2. q. 19. 8. o.

47 Timor mundanus et humanus pro eodem computantur, quia conveniunt in una ratione avertendi à Deo. 2 2. q. 19. 2 ad 5.

48 Timor mundanus vel humanus respiciunt pœnam avertentem à Deo sed timor servilis et initialis pœnam trahentem ad eum, servilis principaliter, alius secundariò. 2 2. q. 19. 2 ad 4.

49 Timor servilis et filialis non sunt idem secundùm substantiam, sed differunt essentialiter et specificè. 2 2. q. 19 2 ad 3. et 5. o.

50 Timor filialis non contrariatur virtuti spei, sed sibi mutuò cohærent, et se invicem perficiunt. 2 2. q. 19. 9 ad 1.

51 Timor servilis ex amore sui causatur. 2 2. q. 19. 6. c.

52 Timor servilis manet cum charitate, quoad substantiam ejus, non quoad servilitatem. 2 2. q. 19. 6. o. et 8 ad 2. et 10. c.

53 Timor servilis secundùm suam substantiam est bonus, sed servilitas ejus est mala. 2 2. q. 19. 4. o. et 7. 9. c.

54 Timor non est peccatum secundùm se, sed ut est inordinatus; et tunc est peccatum mortale, et quandoque veniale. 2 2. q. 125. 3. o. et 4. c. et q. 126. 1. o.

55 Timor mundanus semper est malus, quia causatur ab amore semper malo, s. ab amore mundano. 2 2. q. 19. 3. o. et 9. c.

56 Timor filialis, et timor castus, sunt idem. 2 2. q. 19. 2 ad 3.

57 Timor filialis habet duos actus, s. revereri Deum, et timere separationem ab eo. 1 2. q. 67. 4 ad 2.

58 Timor filialis augetur, auctâ charitate; servilis verò diminuitur secundùm actum ejus, non autem secundùm substantiam. 2 2. q. 19. 10. o.

59 Timor filialis, sive castus, est primum donum inter septem dona Spiritûs sancti, non autem timor mundanus vel humanus, nec servilis licèt, sit à Spiritu sancto. 2 2. q. 19. 9. o. et 12 ad 1.

60 Actus doni timoris in beatis est habere reverentiam ad Deum. 1 2. q. 67. 4 ad 2.

61 Donum timoris eminentiùs retrahit à malis, propter reverentiam Dei, quàm virtus moralis. 1 2. q. 68. 4 ad 1.

62 Donum timoris datur contra superbiam; nec tamen est humilitas, sed est principium ejus. 2 2. q. 19. 9 ad 4.

63 Donum timoris correspondet spei. 2 2. q. 17. principio. et q. 19. principio.

64 Donum timoris principaliter correspondet spei, secundariò autem temperantiæ. 2 2. q. 141. 1 ad 3.

1 Tyrannus. Regnum faciliter degenerat in tyrannidem, propter magnam potentiam ejus, ex crudelitate et avaritia, nisi regis sit perfecta virtus. 1 2. q. 105. 1 ad 2.

2 Tyranni, civitates desolantes, sacra prædantes, id est, magna per vim auferentes, sunt injusti, non autem illiberales, quia illiberalitas est circa mediocres pecunias. 2 2. q. 118. 6 ad 4.

3 Perturbatio regiminis tyrannici non habet rationem seditionis, nisi sic inordinatè fiat, quod majus detrimentum sequatur; sed tyrannus est magis seditiosus. 2 2. q. 42 2 ad 3.

4 Non licet occidere, vel invadere tyrannos, nisi per publicam potestatem, licèt principatus eorum sit injustus. 2 2. q. 42. 2 ad 3.

Torneamentum, id est, inordinata et periculosa exercitia, prohibentur privatione sepulturæ

ris, apprehensio per tactum, incipiens in læsione corporis, et terminatus in apprehensione : ideò est in sensu subjectivè, et est passio corporalis ; sed tristitia est de repugnante appetitui apprehensio interius, incipiens in apprehensione, et terminatur in affectione, et est in appetitu sensitivo, et est passio animalis. 1 2. q. 42. 3 ad 2. et 1ª. q. 15. 6. c. et q. 46. 6. c.

7 Tristitia est subjectivè in concupiscibili. 1 2. q. 25. 1. c. ad 1. et 2. c.

8 Nulla tristitia secundùm stoicos est utilis ad aliquid ; ideò quælibet tristitia secundùm eos est vitanda. 3ª. q. 46. 6 ad 2.

9 Vera tristitia fuit in Christo. 3ª. q. 45. 6. o. et 7. c. ad 2. et 9. c. et q. 46. 6. o.

10 Tristitia fuit in ratione inferiori Christi, non autem in ratione superiori, nisi secundùm quòd radicatur essentia animæ. 3ª. q. 46. 8. o.

11 Omnis defectus corporalis disponit ad tristitiam. 2 2. q. 35. 1 ad 2.

12 Ex spe et memoria malorum causatur tristitia, sed non tanta, quanta à sensu præsentium. 2 2. q. 30. 1 ad 3.

13 Tristitia, inter omnes animæ passiones, maximè corpori nocet. 1 2. q. 37. 4. o. et q. 41. 1. c.

14 Tristitia impedit omnem operationem, de qua est, sed auget eam operationem, cujus est principium. 1 2. q. 37. 2. 3. o. et q. 39. 3 ad 3. et q. 59. 3 ad 2.

15 Contemplatio veritatis mitigat tristitiam et dolorem, etiam in cruciatu, ratione delectationis. 1 2. q. 38. 4. o.

16 Virtus moralis directè mitigat tristitiam interiorem, constituendo medium in ea, non autem dolorem exteriorem, quia non obedit rationi, sed sequitur naturam corporis, sed mitigat indirectè, per redundantiam. 3ª. q. 46. 6 ad 2.

17 Amici condolentes mitigant tristitiam, quia videntur comportare tristitiæ onus cum illo, et quia in eo se percipit ab eis amari, quod est delectabile ; delectatio autem omnis mitigat tristitiam. 1 2. q. 38. 3. o.

18 Somnus, balneum, et omnia recreantia, mitigant tristitiam. 1 2. q. 38. 5. o.

19 Omne animal naturaliter fugit tristitiam. 2 2. q. 34. 6. c.

20 Passio concupiscibilis, importans quietem in malo, s. tristitiam, media est inter duas passiones irascibilis, sequitur enim timorem. Cùm enim occurrerit malum quod timebatur, causatur tristitia. Præcedit autem motum iræ. Quia, cùm ex tristitia præcedente aliquis insurgit in vindictam, hoc pertinet ad motum iræ. 1 2. q. 25. 1. c.

THRONI dicuntur propter quatuor convenientias ad sedes materiales, quia elevantur super terram, firmantur, sedentem suscipiunt, et apertæ sunt desuper. 1ª q. 108. 5 ad 6.

TURPE LUCRUM est species avaritiæ. 2 2. q. 118. 8 ad 4.

TURPILOQUIUM est filia luxuriæ, quia luxuriosi quorum est cor turpibus delectationibus plenum et concupiscentiis, de facili ad turpia verba prorumpunt. 2 2. q. 153. 5 ad 4.

1 TURPITUDO duplex, s. voluntaria et involuntaria. Prima est vitiosa, non autem ardua ; sed secunda est pœnalis et ardua, s. vituperium. 2 2. q. 144. 2. c.

2 Turpitudo duplex, s. in honestatis et exterioris defectûs. Secunda est in humilitate et mendicitate, non autem prima. 2 2. q. 187. 5 ad 4.

1 TURTUR est melior pullis ejus ; in columbis autem est e converso. 1 2. q. 102. 3 ad 3.

2 Turtur et columba erant sacrificia pauperum in holocaustis, propter volatûs altitudinem, et in hostiis pro peccato, non autem in pacificis, quia non erant necessitatis. 1 2. q. 102. 4 ad 9. et 3ª. q. 37. 3. c. ad 4.

3 Turtur et columba sunt in copia in Judæa. Et significant conjunctionem duarum naturarum in Christo, castitatem et charitatem. 1 2. q. 102. 3 ad 2. et 3ª. q. 37. 3 ad 4.

4 Turtur solivaga significat contemplationem et secretas orationum lacrymas. Sed columba gregalis vitam activam et orationes Ecclesiæ publicas. 3ª. q. 37. 3 ad 4.

5 Turtur significat prædicationem et confessionem fidei, per suam loquacitatem. Sed columba significat simplicitatem et mansuetudinem. 3ª. q. 37. 3 ad 4.

V

VACUUM non fuit ante creationem nec post ; quia vacuum non est tantùm negatio sed privatio, i. spatium capax corporis sine corpore. Nec fuit possibile, nisi potentiâ creantis. 1ª. q. 46. 1 ad 4.

1 VAGATIO mentis in oratione tollit fructum ejus. Et est peccatum ex proposito tantùm. 2 2. q. 83. 13 ad 3.

2 Et est filia accidiæ. 2 2. q. 35. 4 ad 2 et ad 3.

VAPOR non ascendit ad cacumina quorumdam montium. 1ª. q. 68. 2. c. fin.

VARRO, secundùm Augustinum, dixit quòd est Deus anima mundi, motu et ratione mundum gubernans. 1ª. q. 1. c.

1 VAS quandoque dicitur instrumentum operandi aliquid. 3ª. q. 62. 3 ad 1.

2 Vasa sacra, in necessitate ecclesiæ, quoad materiam tantùm, possunt vendi integra ad usum ecclesiæ. Si autem vendantur ad alium usum, frangantur, præmissâ oratione. Non autem vendi possunt ratione consecrationis, ut s. pro ea aliquid plus exigatur, quia simonia esset. 2 2. q. 100. 4. c. ad 2 et ad 3.

UBIQUE esse convenit soli Deo. 1ª. q. 8. 2. 4. o. et q. 16. 7 ad 2. et q. 52. 2. c. et q. 112. 1. c.

VELLEITAS, quæ secundùm quosdam est voluntas incompleta, est de impossibili, quia s. aliquis vellet illud, si esset possibile. Voluntas autem completa non est nisi de possibili, quod est bonum volenti. 1 2. q. 13. 5 ad 1. et 3ª. q. 21. 4. c.

Motus naturalis est velocior in fine et tardior in principio, motus autem violentus e converso. 1 2. q. 34. 6. c. ad 2.

1 VELUM templi duplex, s. interius ante sancta sanctorum et exterius. Secundum scissum est in passione Christi, non autem primum. 1 2. q. 102. 4 ad 4.

2 Velum templi habebat quatuor colores, per quos quatuor elementa designantur, quæ nos impediunt à divinis, scilicet byssum per quod desi-

ordinatur aliqua specialis virtus. 1 2. q. 108. 2. c.

56 Una et eadem virtus potest esse in diversis potentiis. 1 2. q. 56. 2. c.

57 Nulla virtus propriè est in corpore, sed tantùm in anima. 1 2. q 55. 2. c. et q. 56. 4 ad 3.

58 Omnis virtus circa passiones est in appetitu sensitivo. 1 2. q. 56. 4 ad 4.

59 In Deo est potissimè virtus. 1ª. q. 3. 6 ad 1. et q. 4. 2 ad 2.

40 Virtutes circa actiones, et virtutes in voluntate, vel virtutes in intellectu practico vel speculativo, sine imperfectione, sunt propriè in Deo. Non autem virtutes circa passiones in bonum spirituale, nisi metaphoricè. Sed virtutes circa passiones in bonum corporale, nullo modo. Nec virtutes vitæ activæ, ut eam perficiunt. 1ª. q. 21. 1 ad 1. et 1 2. q. 61. 5. c. ad 1.

41 Virtus ordinata ad bonum, secundùm regulam rationis humanæ potest causari in nobis ex actibus nostris, non autem quæ secundùm regulam divinam. 1 2. q. 51. 2. 3. 4. o. et q. 55. 4. c. ad 6. et q. 63. 2. 3. o. et q. 65. 2. c. et q. 92. 1 ad 1.

42 Virtutes insunt nobis à natura, secundùm aptitudinem et inchoationem, non autem secundùm perfectionem, præter virtutes theologicas, quæ sunt totaliter ab extrinseco, scilicet à Deo. 1 2. q. 51. 1. o. c. et q. 63. 1. o. et 2 ad 3. et 3. c. et q. 71. 2 ad 1. et q. 85. 1. c. et q. 95. 1. c. et 2 2. q. 47. 1. 5. o. et q. 80. 2. c. et q. 123. 1 ad 3. et q. 141. 1 ad 2.

43 Virtutes quædam præter theologicas causantur in nobis à Deo immediatè, ad finem supernaturalem. 1 2. q. 51. 4. o. et q. 63. 3. o.

44 Virtutes infusæ causantur in nobis à Deo, sine nobis agentibus, non autem sine nobis consentientibus. 1 2. q. 55. 4 ad 6.

45 Determinatio actûs virtuosi, ad proprium et per se objectum virtutis, est sub necessitate præcepti, sicut etiam actus virtutis. Non autem ad ea quæ accidentaliter et secundariò se habent ad proprium et per se virtutis objectum. 2 2. q. 2. 5. c.

46 Actus virtutis et virtus eodem nomine quandoque nominatur. 2 2. q. 137. 1 ad 2.

47 Ex hoc actus est virtuosus, quòd per rationem ordinatur ad aliquod bonum honestum. 2 2. q. 147. 1. c.

48 Virtus propriè non potest dici actus, nisi sicut habitus nominantur per actus, quia virtus semper includit respectum ad illud cujus est principium. 1 2. q. 70. 1 ad 3.

49 Aliqui actus sunt aliquibus virtuosi, tanquam eis proportionati et convenientes, qui tamen aliis sunt vitiosi, tanquam eis non proportionati. 1 2. q. 95. 3 ad 3.

50 De ratione actûs virtuosi sunt quatuor, s. quòd operans sciat, quòd eligat propter bonum, t immobiliter. 1 2. q. 100. 9. c. et 2 2. q. 58. . c.

51 Actus virtutis dicitur dupliciter, scilicet materialiter et formaliter. Primus potest esse sine virtute, non autem secundus. 1 2. q. 93. 3 ad 2. et 2 2. q. 32. 1 ad 1.

52 Adjunctio actuum virtutum secundariarum, ad actus et virtutes principales, magis est secundùm convenientiam in modo qui est quasi forma earum, quàm secundùm materiam. 2 2. q. 157. 3 ad 2. et q. 161. 4. o.

53 Actus interior et exterior non requirunt diversas virtutes. 2 2. q. 31. 4. b.

54 Quælibet virtus principaliter est interius in anima, sed actus exteriores debent moderari secundùm debitas circumstantias. 2 2. q. 161. 3 ad 3.

55 Actus interiores maximè pertinent ad virtutes. 1 2. q. 54. 2 ad 3.

56 Actus exteriores sunt propriè actus illarum virtutum, ad quarum fines secundùm speciem suam ordinantur. 2 2. q. 3. 1. c.

57 Quælibet virtus moderans amorem aliquorum bonorum moderatur etiam ex consequenti timorem contrariorum malorum. 2 2. q. 123. 4 ad 2.

58 Actus exteriores sunt illius virtutis, cujus est movere ad eos. 2 2. q. 32. 1. c.

59 Diversi actus ejusdem bonitatis pertinent ad eamdem virtutem; si autem sint diversæ bonitatis, pertinent ad diversas. 2 2. q. 51. 2. c.

60 Diversitas virtutum est ex diversitate actuum, quorum est diversa ratio bonitatis. 2 2. q. 51. 2. 3. c. et q. 161. 2 ad 3.

61 Actus unius virtutis ut elicientis potest attribui alteri virtuti ut imperanti. 1 2. q. 114. 4 ad 1. et 2 2. q. 32 ad 2. et q. 85. 3. c. et q. 88. 6. c. et q. 147. 2 ad 2.

62 Virtutes non sunt æquales, sed una virtus est major aliâ et in diversis speciebus virtutum, et in eadem specie : non quidem secundùm se, sed ex parte ejusdem hominis in diverso tempore, vel ex parte diversorum hominum propter majorem assuefactionem, vel meliorem dispositionem naturæ vel rationis, vel propter majus donum gratiæ Dei. 1 2. q. 66. 1. o. et 2. c. et q. 73. 2 ad 3. et q. 112. 4. c. et 2 2. q. 5. 4. o.

63 Virtutes quæ simpliciter ordinant nos in bonum, sunt simpliciter digniores virtutibus retrahentibus nos à malo. 2 2. q. 157. 4. c.

64 Quælibet virtus tantò excellentior est, quantò ad altius bonum ordinatur. 1 2. q. 111. 5. c. et q. 112. 4. c. et 2 2. q. 117. 6. c. et q. 156. 2. c.

65 Omnes virtutes in eodem sunt æquales secundùm proportionem, quia æqualiter crescunt. 1 2. q. 63. 1 ad 1. et q. 73. 2 ad 3.

66 Virtutes theologicæ sunt cæteris virtutibus nobiliores. 1 2. q. 68. 8. o. et 2 2. q. 9. 1 ad 3. et q. 19. 9. ad 4. et q. 23. 6. c. et q. 104. 3. c. et q. 141 6. c. et q. 141. 8. o. et q. 161. 5. c.

67 Virtutes theologicæ sunt priores cæteris virtutibus. 2 2. q. 4. 7. c. et q. 10. 1 ad 1.

68 Virtutes theologicæ sunt causæ cæterarum virtutum. 1 2. q. 63. 3. c. et 2 2. q. 161. 4 ad 1.

69 Virtutes theologicæ habent ultimum finem pro objecto; aliæ autem virtutes sunt circa ea quæ sunt ad finem. 2 2. q. 4. 7. c. et q. 81. 5. c.

70 Virtutes theologicæ non sunt virtutes humanæ, sed superhumanæ vel divinæ. Et conveniunt homini, prout per gratiam participat na-

catum, vel quoad perfectum statum, s. aliquid minus bonum. 2 2. q. 153. 2 ad 1.

107 Virtutes aliquas oportet esse theologicas, ad acquirendum beatitudinem supernaturalem. 1 2. q. 62. 1. o. et 2. 3. c.

108 Virtutes theologicæ dicuntur, quia habent Deum pro objecto, tantùm à Deo infunduntur, et tantùm per revelationem Dei in sacra Scriptura traduntur. 1 2. q. 63. 1. c. et 2 2. q. 17. 5. 6. c.

109 Virtutes theologicæ sunt, quibus mens humana Deo conjungitur. 1 2. q. 61. 8. c. et q. 104. 3. c. et q. 151. 2. c.

110 Virtutes theologicæ habent idem pro objecto et fine, s. Deum. 1 2. q. 62. 1. 2. c. et q. 107. 1 ad 1. et 2 2. q. 4. 1. 7. c. et 17. 5. 6. c. et q. 19. o. ad 2. et q. 20. 3. c. et q. 23. 6. c. et q. 81. 5. o. et q. 161. 4 ad 1. et 5. c.

111 Virtutes theologicæ habent duplicem regulam seu mensuram, s. Deum, et capacitatem nostram. 1 2. q. 64. 4. c.

112 Virtutes theologicæ non sunt virtutes exemplares, quia non dicuntur theologicæ, quòd Deus eis sit virtuosus, sed nos ad Deum, et à Deo. 1 2. q. 62. 1 ad 2.

113 Virtutes theologicæ sunt tantùm tres, s. fides, spes, et charitas. 1 2. q. 62. 3. o. et 2 2. princip. et q. 17. 6. o.

114 Virtutes theologicæ, secundùm habitus sunt simul, sed secundùm actus, via generationis: fides est prima, spes secunda, et charitas tertia. Sed ordine perfectionis, est e converso. 1 2. q. 62. 4. o. et 2 2. q. 17. 7. 8. o.

115 Sapientia non est virtus theologica, quia non est de Deo immediatè, et secundùm quòd in se est, sicut fides, sed est de Deo per effectus ejus. 1 2. q. 62. 2 ad 2.

116 Virtutes intellectuales sunt eorum per quæ homo fit beatus, vel sicut virtus actuum, et hoc dupliciter, s. meritoriè et inchoativè, vel sicut virtus objectorum, non autem sicut virtus subjectorum, nisi fortè effectivè. 1 2. q. 57. 1 ad 2.

117 Virtutes intellectuales sunt tantùm tres speculativæ, s. sapientia, intellectus, et scientia, et duæ practicæ, s. prudentia et ars. 1 2. q. 57. 2. o. et q. 68. 7. c. et 2 2. q. 4. 8. c. q. 47. 5. c.

118 Omnis virtus intellectualis speculativa est tantùm circa necessaria; practica verò, est tantùm circa contingentia. 1 2. q. 57. 5 ad 3. et q. 66. 3 ad 3. et 2 2. q. 4. 8. c. et 47. 5. c.

119 Bonum virtutis intellectualis est verum, speculativæ quidem absolutè, practicè verò secundùm conformitatem ad appetitum rectum. 1 2. q. 57. 2 ad 3. et q. 64. 3. c.

120 Virtutes intellectuales non sunt connexæ ad invicem. 1 2. q. 65. 1 ad 3.

121 Virtutes intellectuales speculativæ præferuntur virtutibus intellectualibus activis. 1 2. q. 68. 7. c.

122 Virtutes speculativæ non ex æquo distinguuntur ad invicem, sed ordine quodam, sicut in totis potentialibus, quorum una pars est perfectior alterâ. 1 2. q. 57. 2 ad 2.

123 Virtutes morales possunt esse sine virtutibus intellectualibus, præter prudentiam et intellectum, et e converso, præter prudentiam. 1 2. q. 58. 4. 5. o.

124 Nulla virtus moralis est passio, quia passio est motus, et est indifferens ad bonum et ad malum, habens principium in appetitu et terminum in ratione. Sed virtus est e converso. 1 2. q. 59. 1. o.

125 Non omnis virtus dicitur moralis, sed tantùm illa quæ est in vi appetitiva. 1 2. q. 58. 1. o. et q. 68. 8. c.

126 Virtus moralis non est una tantùm, sed multæ secundùm speciem. 1 2. q. 60. 1. o.

127 Multæ sunt virtutes morales circa operationes humanas, secundùm diversas rationes debiti, quæ tamen omnes habent rationem justitiæ. 1 2. q. 60. 3. o.

128 Virtutes morales sunt connexæ. 1 2. q. 65. 1. o. et 2. c. q. 66. 2. c. et q. 68. 5 ad 3. et q. 73. 1. o. et 2 2. q. 129. 3 ad 2. et q. 134. 1 ad 1. et q. 146. 4. o. et q. 147. 2 ad 1. et q. 152. 3 ad 2. et q. 171. 4. c. et 3ª. q. 85. 6. c.

129 Finis cujuslibet virtutis moralis est attingere medium in propria materia, quod determinatur secundùm rectam rationem prudentiæ. 1 2. q. 66. 3 ad 3.

130 Habitus virtutum moralium causantur in potentiis appetitivis, secundùm quod moventur à ratione. 1 2. q. 51. 2. c. ad 3. et 3. c. et q. 53. 1. c. fi.

131 Finis virtutum moralium est bonum humanum, s. esse secundùm rationem. Ideò oportet fines earum in ratione præexistere. 2 2. q. 47. 6. c. et q. 123. 11 ad 2. et q. 136. 1. 2. c.

132 Omnis virtus moralis est circa delectationes et tristitias consecutivè, non autem objectivè. 1 2. q. 59. 4 ad 1. et q. 60. 2. c. et 2 2. q. 58 9 ad 1.

133 Omnis virtus moralis habet aliquas operationes bonas, quarum est productiva, et aliquas passiones similiter, ut delectationem vel tristitiam, quæ sunt passiones. Tamen oportet alias virtutes esse circa operationes, et alias circa passiones. 1 2. q. 60. 2. o.

134 Virtus moralis potest esse cum passione et tristitia, et sine passione. Nec quælibet est circa passiones. 1ª. q. 95. 2 ad 3. et 1 2. q. 95. o. et 2 2. q. 58. 9. o.

135 Multæ virtutes morales sunt circa passiones. Tamen eadem virtus potest esse circa multas passiones, propter contrarietatem, vel propter eamdem rationem repugnandi rationi. 1 2. q. 60. 4. o. et 8. c.

136 Virtutes morales circa passiones sunt undecim, secundùm Aristotelem, s. fortitudo, temperantia, liberalitas, magnificentia, magnanimitas, philotimia, mansuetudo, amicitia, veritas, eutropelia, et justitia. Sed sunt duodecim cum justitia quæ est circa operationes. 1 2. q. 61. 5. c. fi.

137 Eadem virtus moralis, s. temperantia, est circa omnes passiones concupiscibilis, quia se consequuntur, et ordinantur ad idem. Non autem circa passiones irascibilis. 1 2. q. 60. 4. o.

138 Eadem est virtus moralis circa contrarias passiones. 1 2. q. 60. 4. c. ad 2.

139 Ubi in actibus hominis est specialis ratio bonitatis, oportet esse specialem virtutem. 2 2. q. 109. 2. c. et q. 114. 1. c. et q. 137. 1. c. et q 149. 1. c. princip. et 3ª q. 85. 2. c.

140 Ubicumque est aliquis actus hominis bonus, oportet quòd respondet alicui virtuti hu-

habito, potest se obligare, sed omne votum ejus etiam votum religionis ante annos pubertatis, id est, ante annos quatuordecim in puero, vel ante annos duodecim in puella, potest irritari à parentibus et à tutoribus, non autem post annos pubertatis. 2 2. q. 88. 8 ad 2. et q. 189. 5. c.

24 Filius etiam post annos pubertatis non potest aliquid vovere, quoad res domesticas, sine consensu patris. 2 2. q. 88. 8 ad 2.

25 Vovens illud quod non est in potestate sua, non peccat, quia in ejus voto intelligitur debita conditio, s. si suis superioribus placuerit, vel si non contradicant : quâ conditione exstante, tenetur implere votum. 2 2. q. 88. 8 ad 1 et ad 4. et 9. b. et ad 2. et 12 ad 2. et q. 189. 5 ad 4.

26 Fractio voti est quædam infidelitatis species, et ad fidelitatem pertinet servare promissa. 2 2. q. 88. 3. c.

27 Omne votum temporale factum in sæculo, etiam votum crucis in subsidium terræ sanctæ, solvitur per ingressum religionis, sine alia dispensatione, quia votum religionis includit omnia vota, ratione perpetuitatis et obedientiæ, nec singularitas convenit ei, et onus religionis sufficit, et est quodammodo magis ampliatio voti quàm voti commutatio. 2 2. q. 88. 12 ad 1. et q. 185. 8 ad 2. et q. 189. 3 ad 3. et 7. c.

28 Si quis vovendo, priùs cogitavit de religione communiter, et post elegit unam, tenetur simpliciter ad religionem; ideò si non potest recipi in religione à se electa, tenetur aliam quærere, si autem e converso, intelligitur si velint. 2 2. q. 88. 3 ad 2. et q. 189. 3 ad 2.

29 Nullum votum religiosi est firmum, nisi de consensu prælati, quia nullum tempus est, in quo prælatus non possit eum in aliis occupare. 2 2. q. 88. 8 ad 3.

30 In votis potest dispensari, inquantum in aliquo casu, illud quod cadit sub voto, est simpliciter malum, vel inutile, vel impeditivum majoris boni, non autem inquantum illud est de jure naturali vel divino. 2 2. q. 88. 10. o.

31 Dispensatio voti est, cùm absolutè determinatur non esse servandum; commutatio autem voti est, cùm pro eo aliquid aliud imponitur. 2 2. q. 88. 10. c.

32 Votum potest ex causa rationabili commutari in aliud melius, vel in aliud minùs periculosum, sicut et dispensari. 2 2. q. 88. 10. c. fi. et ad 1.

33 In utroque autem requiritur auctoritas Ecclesiæ, in persona Dei. 2 2. q. 88. 2 ad 3. et 12. o.

34 Votum vergens in periculum personæ debet frangi securè, si dispensatio non possit haberi. 2 2. q. 88. 2 ad 3. et 12 ad 2.

35 Vota de rebus vanis et inutilibus non debent dispensari, nec servari; sed debent derideri, sicut vota de non pectinare caput in tali vel tali die, quia talia vota mulierum sunt magis sortilegia quàm vota, et sunt reliquiæ quædam idolatriæ, secundùm quam servabantur dies et menses; et peccant talia voventes, quia cum infidelibus etiam nec nomina debemus habere communia, secundùm Hieronymum. 2 2. q. 88. 2 ad 3.

36 Papa habet plenariam potestatem dispensandi in omnibus votis dispensabilibus, alii verò participativè, secundùm quòd papa concedit eis. 2 2. q. 88. 12 ad 3.

37 Solus papa potest dispensare in votis perpetuis, ut in voto continentiæ et religionis, et in voto crucis in subsidium terræ sanctæ, et in voto peregrinationis ad transfretandum ad terram sanctam; alii verò prælati possunt dispensare in aliis votis, nisi papa dispensationem sibi reservet, sicut in voto terræ sanctæ, et similibus. 2 2. q. 88. 12 ad 3. et q. 184. 6. c. fi. et q. 185. 4. c. fi. et q. 189. 7. c.

38 Si prælatus dispensat sine apparenti causa in votis, dispensatio prælati non excusat voventem in manifestis à culpa, sicut si prælatus dispensaret cum aliquo, super voto de ingressu religionis, nullâ apparenti causâ obstante. 2 2. q. 88. 12 ad 2.

39 Si causa dispensandi in voto sit apparens, vel dubia, potest stari judicio prælati dispensantis vel commutantis votum, non autem judicio proprio, quia ipse vovens non gerit vicem Dei, nisi fortè in casu, in quo id quod vovit, esset manifestè illicitum, vel non posset opportunè ad superiorem recurrere. 2 2. q. 88. 12 ad 2.

40 In voto continentiæ, non est dispensandum propter periculum mortis corporalis, quia bonum continentiæ etiam sine voto est multò melius quàm salus corporis, et per alia remedia provideri potest. 2 2. q. 88. 11 ad 3.

41 In voto continentiæ, et religionis, per professionem solemnizato, etiam papa non potest dispensare, licèt quidam juristæ ignoranter contrarium dicant, quia periculis humanis obviandum est per humana, et non per divina. 2 2. q. 88. 1. 1. o. et q. 186. 8 ad 3. et q. 189. 8 ad 3.

42 Simplex votum etsi dirimat matrimonium contrahendum, contractum tamen nullatenùs tollit. Suppl. q. 53. 1. o.

43 Votum solemne ex suî natura, non modò contrahendum sed et contractum matrimonium tollit cùm per illud homo sui corporis potestatem amiserit, Deo se ad perpetuam continentiam dedicando. Suppl. q. 53. 2. c.

1 Vox super Christum in baptismo, transfiguratione, et oratione, fuit effectivè à tota trinitate, sed repræsentativè appropriatur Patri. 3ª. q. 39. 8 ad 2.

2 Anima potest formare voces corporales, quia unitur corpori, non autem angelus. 1ª. q. 51. 3 ad 4.

3 Voces non significant species intelligibiles, sed significant ea quæ sibi format intellectus ad judicandum de rebus exterioribus. 1ª. q. 85. 2 ad 3.

Usura in Evangelio metaphoricè accipitur, scilicet pro superexcellentia bonorum spiritualium, quam exigit Deus, volens ut in bonis acceptis ab eo semper proficiamus, quod est ad utilitatem nostram, et non ejus. 2 2. q. 78. 1 ad 1.

2 Usura est pretium pecuniæ mutuatæ, vel cujuscumque rei, cujus usus est consumptio, vel distractio ejus. 2 2. q. 78. 1. c.

3 Accipere pretium pro principali usu pecuniæ, qui est distractio ejus, est usura, non autem pro secundario usu ejus, s. ad ostentationem, vel

divini, considerant etiam justitiam veram et interiorem, et sic etiam leges canonicæ prohibent, et puniunt usuras. 2 2. q. 67. 1 ad 1.

22 Jus positivum tamen permittit usuras, non quidem ut justas, sed ne communitas patiatur multas incommoditates : per usuram enim retinentur multæ hæreditates, et vitantur damna quàm plurima, propter quod etiam leges humanæ eam permittunt, et non puniunt, sicut puniunt et prohibent furta et rapinam; Justinianus tamen imperator sanctas sanctiones sive leges subjecit ecclesiasticis institutis, sed præcipuè in usuris et matrimonio, in quibus tota vita civilis versatur. 1 2. q. 96. 6. c. et 2 2. q. 78. 1 ad 4.

23 Quia omnis superabundantia usurarum est tanquam res aliena ipsi usurario injustè possidenti, sequitur quòd sit propria alterius, qui ipsâ re privatus est et destitutus, sed hoc est justum secundùm omnia jura, quod omnis res destituta, id est, quâ quis injustè destitutus et privatus est contra justitiam restituatur. Restitutio enim semper respicit destitutionem, et ideò secundùm omnem justitiam naturalem, usuræ restituendæ sunt, sed fortè dicetur quòd illa destitutio facta sit voluntariè, i. quia accipiens mutuum, voluntariè videtur dare usuram mutuanti, et etiam quia leges humanæ non puniunt, quæ tamen injurias punire debent, quare non videtur esse contra justitiam humanam : et ideò advertendum est, quòd voluntas hominis aliquando respicit volitum propter se, et aliquando propter aliud, quando autem propter se, tunc si illud volitum sit simpliciter justum et bonum, tunc voluntas est bona, et opus ex ea procedens est bonum et justum ; si autem sit injustum et malum, tunc similiter voluntas est mala ; si verò respiciat volitum non propter se, sed propter aliud, sicut cùm aliquis vult projicere merces in mare, ut sic evadat periculum, tunc est distinguendum. 1 2. q. 6. 6. c.

24 Conditio quæ dicitur interesse, sive damni recompensatio, et non spes lucri, potest excusare à vitio usuræ, ut si quis mutuò dederit gratis, usque ad terminum aliquem determinatum, in quo indiget suâ pecuniâ pro aliqua necessitate, et mutuum non fuerit redditum ad prædictum terminum, potest mutuans repetere ultra sortem, quicquid damni incurrit propter defectum solutionis, et hoc modo potest etiam fidejussor repetere usuras à debitore, quas persolvit creditori, propter defectum debitoris, quia ibi patet ratio justitiæ, quia non spe lucri accipitur, sed pro recompensatione damni. 2 2. q. 78. 2 ad 1 et 3. c.

25 Conditio quæ sumitur tantùm ex spontanea oblatione, excusat à vitio usuræ, scilicet quando tam ex parte dantis quàm accipientis, gratis aliquid offertur. 2 2. q. 78. 2. o.

26 Et hoc potest contingere, quando illud quod ultra sortem recipitur, fit suum jure naturæ, sicut fructus pignorum pro dote uxoris, vel pro provisione filiorum, vel potest fieri suum jure æquitatis, sicut res ipsa quæ impignoratur, quando secundùm æquitatem erat illius qui fructus percipit. 2 2. q. 78. 2 ad 6.

27 In usuris non transfertur dominium. 2 2. q. 78. 3. c. ad 3.

28 Non est restituendum nisi quod est alienum, et non suum, quare usuræ non sunt in dominio possidentis. 2 2. q. 78. 3. c. ad 3.

29 Cùm una res simul habere duos dominos non valeat, à se invicem diversos et æquales, et omnis usura restituenda sit secundùm legem divinam ei à quo accepta est, sicut vero domino, sequitur quòd restituens non habet verum ejus dominium, et sic non erat translatum in accipientem usuram. 2 2. q. 78. 3. c. ad 3.

30 Quæ movere possunt theologos, asserentes in usura non transferri dominium, sunt quædam auctoritates, et ex iis rationes consequentes. 2 2. q. 78. 3. c. ad 3.

31 Per anticipationem ergo temporis aliquando generari potest vitium usuræ, sicut per dilationem vel prolongationem. 2 2. q. 68. 2 ad 7.

32 Licet accipere mutuò sub usuris, ab bonum suî vel alterius, non autem licet inducere, ad faciendum usuras. 2 2. q. 78. 4. o.

33 Vendere autem carius justo, propter dilationem solutionis, vel emere vilius propter anticipationem, est usura, non autem e converso. 2 2. q. 77. 1 ad 1. fi. et q. 78. 2 ad 7.

34 Et licèt alias expensas licitè factas, putà in portatione pannorum, possint licitè recuperare de eorum venditione, non tamen possunt recuperare usuras quas aliis dederant, cùm hæc fuerit injusta datio, et præsertim etiam cùm dando usuras peccaverint si induxerunt, tanquam occasionem peccandi usurariis præbentes, cùm etiam necessitas quæ ponitur ab eis, ut, s. mercatores honorabiliùs vivant, et majores mercationes faciant, non sit talis necessitas, quæ sufficiat ad excusandum peccatum prædictum. 2 2. q. 78. 4. o.

35 Sed hìc potest cadere excusatio usuræ dupliciter, scilicet, quando gratis et liberaliter creditor hujusmodi superabundantiam tribuit debitori, et debitor non causâ temporis accipit, vel quando creditor per damnum propriæ rei, recompensat hujusmodi superabundantiam, ut quando non potest habere pecuniam, sine alicujus rei propriæ alienatione et damno, ex qua solvat creditori quod petit ante terminum solutionis. Aliàs est casus usurarius. 2 2. q. 78. 3. c.

36 Si venditor rem suam intendat vendere cariùs, non propter tempus tantùm, sed tantùm propter damnum, quod sibi videt imminere ex dilatione persolutionis recuperandæ, seu propter vexationem suam redimendam, quam probabiliter timet futuram sibi in repetitione debiti sui, propter malitiam, vel impotentiam debitoris, tunc excusatur à vitio usuræ, et fit æquitas æstimationis in hujusmodi contractibus, per recompensationem damni, vel quando probabiliter timentur hæc in credentia accidere. Et tunc rectitudo hujusmodi intentionis apparet, quando venditor optaret potiùs non vendere talibus quàm vendere ad credentiam, et quando libenter daret aliis pro minori pretio incontinenti persolvendo, quàm vendere ad credentiam talibus pro pretio majori, nisi venditio habeat rationem mutui. 2 2. q. 78. 2 ad 1 et ad 7.

37 Uno autem modo credentia facit contractum usurarium, scilicet quando propter ipsam credentiam res venditur cariùs quàm valeat simpliciter, vel quàm esset valitura, probabiliter,

tempore solutionis, vel etiam si tantùm sit valitura verisimiliter, tamen ipse venditor alias res suas non venderet, nisi plus acciperet, propter ipsam credentiam, et tunc venditio habet rationem mutui. 2 2. q. 78. 2 ad 7.

38 De iis autem quæ committuntur bonæ fidei aliorum ad lucrum, mihi videtur dicendum, quòd aut commissio fit pecuniæ, vel alterius rei, ita quòd transfertur in toto vel in parte rei commissæ in potestatem ejus cui committitur, aut ita sit commissio, quòd non transeat dominium, sed remanet tota res commissa in dominio committentis. Primo modo est vitium usuræ, eo quòd sperat lucrum jam de re non sua, quia jam erat translata per commissionem in dominium alterius. Et in hoc commissio assimilatur mutuo. Sed secundo modo potest sperari lucrum, sine vitio usuræ : quia tunc commissa est pecunia vel res alia, sicut servo vel ministro, qui de re domini negotiatur ad utilitatem domini sui. Et ideò committens potest sperare lucrum, sicut ex re sua. Et sic lucrum non accedit sorti, nec possidetur sine justo titulo, quia sicut rei propriæ partum recipit, non tamen partum numismatis ex numismate immediatè, sed partum ipsarum rerum quæ per numismata sua sunt acquisitæ justâ commutatione. 2 2. q. 78. 2 ad 3.

39 In toto vel in parte ideò dictum est, quia si aliquis committit centum alicui, ita quòd medietatem ei mutuet, et aliam medietatem suo retineat dominio, ita tamen quòd de illis centum debeat negotiari ad lucrum ille cui committitur, dico quòd hoc lucrum jam habet vitium usuræ propter hoc, quòd non tantùm ex re commissa speratur lucrum, sed etiam pariter ex re mutuata et commissa. 2 2. q. 78. 2 ad 1 et ad 5.

40 Dare autem pecuniam mercatori vel artifici, per modum societatis, cum pacto vel spe lucri, ita quòd cum periculo ipsius committentis mercator de ea negotiatur, vel artifex operatur, licitum est, non autem in mutuo. 22. q. 78. 2 ad 5.

41 Dans vero pecuniam usurario, ut usuras exerceat, vel ut copiosiùs exerceat, peccat : non autem si det pecuniam ut tutiùs servetur. 2 2. q. 78. 4 ad 3.

42 Ad hæc dicendum, quòd in hujusmodi, aliud est vitare damnum, et aliud est sperare lucrum, quia primum licet, non autem secundum. 2 2. q. 78. 3. c.

43 Quædam in consuetudinem deducta habentur pro justis legibus, quæ magis deberent dici corruptelæ permissæ, quàm consuetudines approbatæ. Et hoc videmus in hac materia usurarum secundùm regiones et civitates diversas, quantùm ad pupillorum et orphanorum tutelam. Unde dico quòd non possunt pupilli, quando sciunt veritatem, retinere superabundantias suarum rerum per usuram acquisitas. 1 2. q. 108. 3 ad 2.

44 Usurarius tenetur restituere quicquid accepit de usuris, et fructus, et interesse, non autem quæ lucratus est cum eis etiam emendo possessiones. 2 2. q. 78. 3. o.

45 Lex divina jubet restitutionem usurarum fieri, sicut et rapinarum. Et voco legem divinam, quæ in canone sacræ Scripturæ, et in decretis sanctorum Patrum, et conciliis continetur, quia jus divinum est quod divinitùs promulgatur. 22. q. 57. 2. a. 3 ad 3.

46 Debet tamen fieri hujusmodi restitutio usurarum cautè, ne cum scandalo fiat personarum prædictarum. 22. q. 62. 6 ad 2.

47 Ex præcepto etiam juris naturalis habemus, quòd quæcumque vultis ut faciant vobis homines, et vos illis eadem faciatis. Sed justâ voluntate vult spoliatus re propriâ per usuram, ut spoliator ei restituat. Quare similiter spoliator debet justè restituere spoliato. 1 2. q. 99. 1 ad 3.

48 Uxor etiam non potest licitè restituere usuras, nolente marito, et adhuc vivente, cùm uxor non sit domina rerum, sed tantùm vir. Est tamen ad generationem conjuncta viro in adjutorium, et in usum rerum. Quare sicut non potest alienare res viri, ipso non volente, ita nec aliena viri potest restituere, ipso nolente. 1ª. q. 92. 1. c. principio. et q. 98. 2. b. 2.

49 Si verò ut particeps fuit tantùm lucri, aut fuit scienter, aut ignoranter, si scienter, tunc iterùm potest fieri justè dupliciter, s. aut pro necessitate corporali, i. quando aliàs commodè non potest invenire remedium vitæ, sicut accidit pauperibus mendicantibus, et sic aliquando etiam per hoc possunt excusari filii et filiæ, in domo parentum usurariorum, qui alias nequeunt victum sibi necessarium invenire, et similiter uxor eâdem necessitate potest excusari. 2 2. q. 32. 7 ad 3.

50 Fautores et defensores, qui fovent usurarios et defendunt in exercitio fœnerandi, sicut aliquæ civitates, et aliqui principes fovent et defendunt hujusmodi, qui dicuntur Caursini, qui aliàs non auderent exercere hujusmodi actum fœnerandi, tales fautores et defensores usurariorum inquantum hujusmodi sunt tantùm, non tenentur ad restitutionem alicujus, nisi inquantum sunt participes lucri, s. quia propter hoc sunt fautores vel defensores, ut ab usurariis aliquam portionem recipiant; tamen in hoc etiam peccant contra Deum etiam quantumcumque utilitatem regionis vel civitatis intendant, quia fovent peccatores in peccatis suis. 2 2. q. 78. 4 ad 3.

51 Nec est simile de illis quorum auctoritate circa usurarios fit aliquid, et de iis qui fovent et defendunt, et accipiunt ut actores : quia illi sunt causa per se actûs mali, isti verò non sunt causa ipsius actûs mali, sed accidentium ipsi actui ad ejus conservationem, et fructum ampliorem. 2 2. q. 78. 4. o.

52 Sed majori justitiâ restituenda sunt ablata, quàm debita sint solvenda, cùm in hoc impleatur justitia, tollens injuriam factam Deo et proximo; sed in solutione debitorum nulla tollitur injuria, sed tantùm solvitur justitia, quare secundùm hoc videntur priùs restituenda ablata, quàm solvenda debita ; restitutio enim præfertur etiam subventioni parentum, nisi in extrema necessitate. 2 2. q. 31. 3 ad 3. et q. 32. 7 ad 3. et q. 60. 5 ad 4. et q. 62. 5 ad 2.

53 Si unus sit dives, et alter pauper, et plus indigens his de quibus restitutio facienda est, et æqualiter sit clarum in utroque, adhuc priùs pauperi potest restitutio usurarum justè fieri, quàm

diviti, eo quòd plus læsus est in ablatione suorum, et quia plus indiget. 2 2. q. 51. 3 ad 3. et q. 32. 7 ad 3. et q. 60. 3 ad 4. et q. 62. 5 ad 2.

54 Quod autem in lege scriptum est de duplo, quadruplo, et quintuplo, non habet locum in usuris, sed tantùm in furtis vel rapinis, eo quòd hujusmodi usuræ non destruunt bonum reipublicæ de sua ratione, sicut faciunt furta et rapinæ, sed tantùm corrumpunt bonum personale, sive fraternum bonum, et hoc non inferendo malum, sed tantùm non faciendo bene fratri debitum : et de his aliàs scripsimus in septimo præcepto Decalogi diffusiùs. 2 2. q. 62. 3 ad 2.

55 Si ergo aliquod lucrum provenit usurario, ultra rem, et rei usum naturalem, ex propria operatione et solertia ejus, in quo non est alius damnificatus, dico, sine præjudicio, quòd non tenetur restituere homini hujusmodi lucrum. 22. q. 78. 3. o.

1 Usus rationis quandoque totaliter aufertur, ex nimia passione, sicut ex amore vel ira insaniens, et tunc talis passio si à principio fuit voluntaria, et non naturalis, imputatur actus ad peccatum; quandoque verò passio non totaliter intercipit usum rationis, et tunc ratio potest passionem excludere, divertendo ad alias cogitationes, vel dolendo, vel impediendo, unde talis passio non totaliter excusat à peccato si ratio nom eam prohibeat. 1ª. q. 63. 3. c. ad 3. et q. 150. 4 ad 3. et q. 156. 3 ad 2. et q. 157. 3 ad 3. et 1 2. q. 77. 1. 2. 7. c. et q. 78. 2 ad 3. et q. 80. 3 ad 2. et 2 2. q. 4. 6. 3. c. ad 3. et q. 53. 6 ad 1. et q. 175. 2 ad 2.

2 Usus pecuniæ duplex, s. ad se, et ad alios; primus pertinet ad expensas seu sumptus, secundus verò ad dationes. 2 2. q. 117. 3 ad 3.

3 Usus pecuniæ pertinens ad dationes duplex, s. principalis, qui est distractio ejus, pro quo nihil ultra potest accipi, et secundarius, s. vel ad ostentationem, vel in pignus, pro quo aliquid ultra potest accipi. 2 2. q. 78. 1 ad 6.

4 Nihil ultra valorem rei sperare debet mutuans ex usu rei mutuatæ, quia ratione substantiæ transfertur mutuum, et non ratione usûs, sed aliter est in accommodatis et locatis ad usum. 22. q. 78. 1 ad 6.

Ut, sumitur dupliciter, scilicet causaliter, et consecutivè. 1 2. q. 91. 1 ad 2.

1 Uti. Largè comprehendit sub se frui. 1ª. q. 39. 8. c.

2 Uti, importat applicationem rei ad aliquam operationem, quæ etiam dicitur usus ejus. 1 2. q. 16. 1. 2. 3. c.

3 Uti, est actus voluntatis. 1 2. q. 16. 1. c. et q. 17. 1. c.

4 Uti, est actus voluntatis ut primi moventis, ipsius intellectûs autem ut dirigentis, aliarum verò potentiarum ut exequentium. 1 2. q. 16. 1. c. et q. 17. 1. c.

5 Uti, propriè est actus voluntatis ut principalis, non autem aliarum potentiarum, nisi instrumentaliter. 1 2. q. 16. 1. o.

6 Uti aliquo dicitur dupliciter, s. ut forma quæ est principium usûs, et ut objectio : et sic aliquis malè utitur gratiâ et virtutibus, non autem primo modo. 1 2. q. 55. 4 ad 5. et 2 2. q. 20. ad 12. et 3ª. q. 80. 4 ad 3.

7 Uti, est semper eorum quæ sunt ad finem, non autem ipsius finis, nisi inquantum refertur in fruitionem ejus. 1 2. q. 16. 3. o.

8. In cultu Dei oportet non uti quibusdam corporalibus actibus, ut adoratione corporali et hujusmodi, non quidem propter Deum, sed propter nos, ut s. eis tanquam quibusdam signis exterioribus excitemur ad spirituales actus interiores. 2 2. q. 81. 7. c. ad 1.

9 Uti peccato alterius ad bonum, est licitum, quia Deus utitur omnibus peccatis ad aliquod bonum, sed non licet inducere aliquem ad peccatum. 2 2. q. 78. 4. c.

10 Uti, non convenit brutis, sed tantùm rationalibus. 1 2. q. 11. 2 ad 4. et q. 16. 2. o.

11 Uti est nobilius quàm frui, quoad vim apprehensivam præcedentem, sed est e converso, quoad objecta, quia frui importat motum appetitûs in appetibile absolutè; uti verò, in ordine ad alterum. 1 2. q. 16. 2 ad 1.

12 Uti ejus quod est ad finem, secundùm quòd est in consideratione rationis referentis illud in finem, est prius electione, sed est e converso secundùm quòd voluntas potentias executivas movet. 1 2. q. 16. 4. o.

1 Utile dicitur dupliciter, s. sicut via ad finem, ut meritum ad beatitudinem, et sicut pars ad totum, ut ministeria angelorum ad beatitudinem eorum. 1ª. q. 62. 9 ad 2.

2 Bonitas in ordine ad finem, utilitas vocatur. 1 2. q. 7. 2 ad 1.

3 Utilia dicuntur quæ sunt accommoda ad aliquem finem, et utilitas, quandoque usus nominatur. 1 2. q. 16. 3. c.

4 Facere aliquid ad utilitatem communem quod nulli noceat, est licitum cuilibet personæ privatæ, non autem si nocet, nisi ex auctoritate publica. 2 2. q. 64. 3 ad 3.

5 Dispensationes spiritualium principaliùs ordinantur ad utilitatem communem. 2 2. q. 63. 2. c.

6 Exhibitio eorum quæ dantur alicui propter utilitatem, tantò est laudabilior, quantò magis indiget; sed Deo nihil exhibetur propter utilitatem ejus, sed propter gloriam ejus, et propter utilitatem nostram. 2 2. q. 81. 6 ad 2. et 7. c.

Vulpes est naturaliter dolosa, sed hoc non est ei malum. 1ª. q. 63. 4 ad 3.

Vultur significat eos qui mortes et seditiones hominum affectant, ut inde lucrentur. 1 2. q. 102. 6 ad 1.

1 Uxor. In lege Moysis licebat ex dispensatione Dei dimittere uxorem, licèt communiùs teneatur quòd non, sed quòd permittebatur ut minus malum quàm uxoricidium, ad quod proni erant Judæi, nec puniebantur temporaliter. 1 2. q. 105. 4 ad 8.

2 Causæ repudii scribebantur in libello, in generali tantùm, non quidem ut justum appareat, sed ut habeat licentiam nubendi alteri secundùm Josephum, vel ut, ex mora et ex consilio scribarum, impediretur, secundùm Augustinum. 1 2. q. 107. 2 ad 2.

3. Non licet viro propriâ auctoritate sine reatu pœnæ æternæ occidere uxorem adulteram, potest tamen zelo justitiæ eam judicialiter accusare, ut in eam animadvertatur. Suppl. q. 60. 1. c.

FINIS INDICIS TERTII.

INDEX QUARTUS

IN SUMMAM SANCTI THOMÆ,

INDICANS

CLARAM ET SOLIDAM REFUTATIONEM PRÆCIPUORUM DOGMATUM QUÆ HODIE AB HÆRETICIS ASSERUNTUR.

INDEX QUINTUS

LOCORUM SEU DOCTRINARUM,

QUÆ ERUDITE ET PIE A SANCTO THOMA IN SUMMA VARIIS LOCIS TRACTANTUR,

RECTÈ UTILITERQUE AD SINGULORUM DOMINICORUM ATQUE ALIORUM FESTORUM DIERUM EPISTOLÆ EVANGELIIQUE EXPLICATIONEM, A VERBI DIVINI CONCIONATORIBUS ADHIBERI POSSUNT.

PROPRIUM DE TEMPORE.

DOMINICA Iª ADVENTUS.

EPIST. ROM. XIII.

Cùm credidimus. De fide. 2 2. q. 1. èt sequentibus.

An credere sit necessarium ad salutem. 2 2. q. 2. a. 3. o.

An credibilia sint per certos articulos distinguenda. 2 2. q. 1ª. a. 6.

An hi articuli fidei convenienter enumerentur. 2 2. q. 1. a. 8.

An convenienter in symbolo fidei ponantur. Ubi supra. a. 9.

Fide credenda esse quæ nobis sunt evangelizata, et à conciliis atque pontifice definita. 2 2. q. 1. 9. 10. et q. 5. 3.

Nox præcessit. De veteri et nova lege. 1 2. q. 107.

Non in comessationibus et ebrietatibus. De gula. 2 2. q 148. De ebrietate. 2 2. q. 150.

Non in cubilibus et impudicitiis. De castitate. 2 2. q. 151. De luxuria. 2 2. q. 153.

In contentione et æmulatione. De discordia. 2 2. q. 37. De contentione. 2 2. q. 38. De invidia. 2 2. q. 36.

Induimini Dominum Jesum. Quomodo quis dicatur induere Christum. 3ª. q. 69. 9 ad 1.

EVANG. LUC. XXI.

Erunt signa in sole. De signis quæ præcedent judicium. Suppl. q. 73. Quomodo sol et luna et stellæ dicantur non dare lumen suum. Suppl. q. 73. 2. o.

Nam virtutes cœlorum movebuntur. Quomodo virtutes cœlorum Domino veniente commovebuntur. Suppl. q. 73. 3. o.

Filium hominis venientem. De judicio generali. Suppl. q. 88. 89 et 90. et 3ª. q. 59. 5. De potestate judiciaria. 3ª. q. 59. An judiciaria potestas sit specialis attribuenda Christo. 3ª. q. 59. 1. An hæc se extendat ad omnes res humanas et angelicas. 3ª. q. 59. 4. et 6.

Cum potestate magna. An reprobi videntes hanc potestatem cognoscent eum esse Deum. Suppl. q. 90. 3. Vide Evangelium in die Palmarum.

DOMINICA IIª ADVENTUS.

EPIST. ROM. XV.

Quæcumque scripta sunt. De necessitate sacræ Scripturæ, ejusque natura, qualitate, atque sensu. 1ª q. 1. o.

An Scriptura sacra ex omni suì parte sit vera. 2 2. q. 110. 3 ad 1.

Sapere in alterutrum. De discordia fugienda. 2 2. q. 38.

Christum ministrum fuisse circumcisionis. An ergo Christus solis Judæis, et non gentibus debuerit prædicare. 3ª. q. 42. 2. o.

Gentes autem super misericordia honorare. An ergo conversio Judæorum sit attribuenda tantùm justitiæ et veritati, gentium autem soli misericordiæ Dei. 1ª. q. 21. 4 ad 2.

EVANG. MATTH. XI.

Tu es qui venturus. An Joannes dubitaverit Christum esse verum Messiam promissum in lege et prophetis. 2 2. q. 2. a. 7 ad 2.

Qui non fuerit scandalizatus. De fide. 2 2. q. 1ª et seq.

De fide nuda et charitate formata. 2 2. q. 6. a. 3.

An explicitè credere mysterium Christi non sit de necessitate salutis. 2 2. q. 2. a. 7. o.

Hominem mollibus vestitum. An circa exteriorem cultum possit esse virtus et vitium. 2 2. q. 169. 1. o.

An prælati Ecclesiæ et sacerdotes peccent utendo pretiosis vestibus, præsertim in ministerio altaris. 2 2. q. 169. 1 ad 2.

An religiosi mendicantes et religiosi alii peccent utendo vestibus vilioribus. Ubi suprà.

An ornatus mulierum semper sit cum peccato mortali. 2 2. q. 169. 2.

Christum temporaliter, qui ab æterno natus erat et perfectus. 1 2. q. 35. 2.

Cur Christus voluit de fœmina nasci. 3a. q. 31. 4.

An B. Maria semper virgo fuerit vera mater Christi. 3a. q. 35. 3.

An possit dici Dei mater. 3a. q. 35. 4.

An in partu dolores aliquos pertulit. 3a. q. 35. 6.

Primogenitum. An B. Maria cùm Christus dicatur filius ejus primogenitus, post Christum alios habuerit filios. 3a. q. 28. 3 ad 4.

Et pannis eum involvit. An ibi fuerit aliqua obstetrix ad levandum puerum. 3a. q. 35. 6 ad 2.

Cur Christus in hoc mundo voluerit pauperem vitam ducere. 3a q. 40. 3. c. præcipuè.

Et ecce angelus Domini. An Christi nativitas debuit annuntiari per angelos. 3a. q. 36. 5.

Ecce evangelizo vobis, scilicet pastoribus. An non fuerit superfluum nativitatem Christi annuntiari pastoribus, cùm ante fuerat ea annuntiata B. Mariæ, et ejus marito Joseph, et in ore duorum stet omne verbum. 3a. q. 36. 2.

An angelus non debuisset potiùs nativitatem Christi nuntiare sacerdotibus in templo, qui noverant legem, quàm pastoribus. 3a. q. 36. et o. et 4.

Quia natus est vobis salvator. De incarnationis mysterio. 3a. q. 1 et seq.

IN DIE S. STEPHANI.

EPIST. ACT. VI.

Stephanus autem plenus gratiæ et fortitudinis. De officio diaconorum. Suppl. q. 37. 3 et 4. De dono fortitudinis. 2 2. q. 123.

An plenitudo gratiæ non sit propria Christo. 3a. q. 7. art. 9. 10. o.

Prodigia et signa. De miraculis. 2 2. q. 178.

Disputantes cum Stephano. An cum infidelibus publicè sit disputandum. 2 2. q. 10. 7.

Vos semper Spiritui sancto restitistis. De peccato in Spiritum sanctum. 2 2. q. 14. o.

An B. Stephanus dixerit Judæis contumeliam. 2 2. q. 72. 2 ad 2.

Jesum stantem. Quomodo vidit Jesum stantem, cùm jam ascendisset et sederet ad dexteram Dei Patris. 3a. q. 58. 1 ad 3.

Video cœlos apertos. Quibus cœlum aperiatur. 3a. q. 49. 5 ad 3.

Domine, ne statuas illis hoc peccatum. De perfecta inimicorum dilectione. 2 2. q. 25. 6.

EVANG. MATTH. XXIII.

Ecce ego mitto ad vos, etc. et ex eis occidetis. De ingratitudine. 2 2. q. 107. o.

De martyrio. 2 2. q. 107.

De confessione fidei. 2 2. q. 3.

Ut veniat super vos omnis sanguis. An ergo aliquis puniatur pro peccato alterius. 1 2. q. 87. 8. o.

Quoties volui congregare. An voluntas Dei non semper impleatur. 1a. q. 19. 6. et 11.

De duplici Dei voluntate, signi et beneplaciti. Ibidem.

IN DIE JOANNIS APOST. ET EVANG.

EPIST. ECCL. XV.

Qui timet Deum. De dono timoris. 22. q. 19.

De quadruplici timore, ubi supra. a. 2.

Et firmabitur in illo et non flectetur. An homo in gratia constitutus non possit ea excidere. 1 2. q. 19. 10. o. et 2 2. q. 24. 11.

Spiritu sapientiæ. De dono sapientiæ. 2 2. q. 45.

Et intellectûs. De dono intellectûs. 22. q. 8. 49. 2.

In medio ecclesiæ aperiet os ejus. An concionator neglecto studio proprio confidet in solo divino auxilio et assistentia atque directione in verbi Dei prædicatione. 2 2. q. 53. 4 ad 1.

EVANG. JOAN. XX.

Quem diligebat Jesus. Utrùm Christus magis dilexerit Joannem quàm Petrum? 1a. q. 20. 4 ad 2.

Tu me sequere. De vita contemplativa. 2 2. q. 180 et seq.

De statu perfectionis. 2 2. q. 184.

Quod discipulus ille non moritur. An omnes morientur. 1 2. q. 81. 3 ad 1.

An mors sit pœna primorum parentum. 2 2. q. 164. 1.

DE INNOCENTIBUS.

EPIST. APOCAL. XIV.

Habentes nomen ejus. De causa martyrii. 22. q. 114. 5.

An sola fides vel potiùs omnium virtutum opera, ut in Deum referuntur, sint causa martyrii. Ibidem.

Et cantabant quasi canticum novum. Quod sit istud canticum novum quod martyres et virgines tantùm cantant. 2 2. q. 252. 5 ad 3.

De aureola martyrum. Suppl. q. 96. 6.

Hi sequuntur agnum. Quomodo quis dicatur agnum sequi quocumque ierit. 2 2. q. 152. 5 ad 3.

EVANG. MATTH. II.

Angelus Domini apparuit in somnis Joseph. An Joseph ita excellentem apparitionem angeli habuerit, sicut B. Maria. 3a. q. 30. 3 ad 2.

Et fuge in Ægyptum. De defectibus Christi. 3a. q. 14 et 15.

Et mittens occidit omnes pueros. An innocentes pueri fuerint martyres. 2 2. q. 124. 1 ad 1.

Abimatu et infra. Quare Herodes occiderit omnes pueros qui nondum excesserant secundum annum ætatis suæ. 3a. q. 36. 6 ad 3.

De tribus baptismatis. 3a q. 66. 11.

De baptismo parvulorum. 3a q. 68. 9.

Utrùm baptismus auferat omnes pœnalitates. 3a. q. 69. 4.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS.

EPIST. AD GAL. IV.

Sub elementis mundi hujus servientes. An

EVANG. MATTH. II.

In Bethlehem. Cur Christus voluit nasci in Bethlehem. 3ª. q. 35. 7. o. et q. 46. 10 ad 1.

Ecce magi. Quales fuerint hi magi. 3ª. q. 36. 5. c. ad 2. et 5. 8.

Ab oriente. Unde venerant. 3ª. q. 36. 3 ad 3. et 3 ad 4. et 6 ad 3.

Jerosolymam. Cur stella non duxit magos in Bethlehem ubi Christus erat natus. 3ª. q. 36. 8 ad 3.

Dicentes ubi est qui natus. Cur magi non timuerunt vivente rege Judæorum alium adnuntiare regem natum. 3ª. q. 36. 8 ad 2.

Cur in Christi nativitate stella nova in cœlo apparuit. 3ª. q. 44. 2 ad 3.

Stellam ejus. Qualis stella fuerit quæ magis apparuit. 3ª. q. 36. 7. o.

An fuerit creata in principio mundi tanquam una de cœlestibus stellis. Ibidem.

An fuerit hæc stella cometa. 3ª. q. 36. 7 ad 3.

Quo tempore stella hæc magis apparuit. 3ª. q. 36. 6 ad 3.

Ejus. An stella hæc fuerit certum signum nativitatis Christi. 3ª q. 36. 5 ad 4.

In Oriente. An magis existentibus in Oriente stella hæc apparuit existens in terra Juda; vel potiùs in Oriente, præcedens eos usque in Judæam. 3ª. q. 36. 7. c.

Cùm non gentes orientales tantùm, sed etiam occidentales ex aliis mundi partibus salventur per Christum, cur solùm in Oriente hæc stella apparuit. 3ª. q. 36. 3 ad 3.

Venimus adorare eum. An magi convenienter venerint ad Christum adorandum. 3ª q. 36. 8. c.

Quo tempore post Christi nativitatem venerint. 3ª. q. 36. 6. c. et ad 3.

Cur Herodes et omnis Jerosolyma turbata. 3ª. q. 36. 2 ad 3.

Antecedebat eos usque dum veniens, etc. An, cùm distinctè domum, in qua Christus natus erat, demonstrarit hæc stella, fuerit terræ vicina. 3ª q. 36. 7. c.

Adoraverunt eum. De adoratione Christi. 3ª. q. 35.

Obtulerunt ei munera, aurum, etc. An his muneribus confiteantur Christum natum nullam regalem dignitatem præ se ferentem, verum Deum et hominem. 3ª. q. 36. 8 ad 3.

DOMINICA INFRA OCTAVAM EPIPH.

EPIST. ROM. XII.

Exhibeatis corpora vestra hostiam sanctam. An oblatio corporis per bona opera, ut jejunium, continentiam, martyrium, etc., facta sit sacrificium. 2 2. q. 85. 3. c. et ad 2.

De partibus temperantiæ. 2 2. q. 144. et seq.

Ut probetis quæ sit voluntas Dei bona. An liceat dubitare et probare, utrùm voluntas Dei sit bona. 2 2. q. 97. 2 ad 2.

Non plus sapere quàm oportet. An circa contemplationem sapientiæ sit sapor, et præsertim sobrietas. 2 2. q. 149. 1 ad 1.

De humilitate et superbia. 2 2. q. 161 et 162.

Unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. An fides sit homini à Deo infusa. 2 2 q. 6. 1. o.

An in uno inveniatur major quàm in alio. 2 2. q. 5. 4. o.

Sicut in uno corpore multa membra habemus. Cùm anima intellectiva sit una forma, cur componitur ex diversis partibus. 1ª. q. 76. 5 ad 3.

Ita multi unum corpus sumus in Christo. An in ecclesia non debeat esse diversitas officiorum et statuum. 2 2. q. 183. 2. o.

EVANG. LUC. II.

Secundùm consuetudinem diei festi. De solemnitatibus variis veteris legis, earumque institutione atque significatione. 1 2. q. 102. 4 ad 10.

Quæ festivitates novi Testamenti successerint festivitatibus veteris Testamenti. 1 2. q. 103. 4 ad 4.

De observatione sabbathi et Dominicæ. 2 2. q. 122. 4.

Et non cognoverunt parentes ejus. Quâ ratione Joseph dicatur pater Christi. 3ª. q. 28. 1 ad 1.

Interrogantem eos. Cur doctores interrogabat Jesus, cùm ab eis nihil discere vellet. 3ª. q. 12. 3 ad 1.

Super prudentia et responsis ejus. De scientia Christi. 3ª. q. 10. q. 11. et q. 12.

Et erat subditus illis. De pietate erga parentes. 2 2. q. 101.

De obedientia. 2 2. q. 104.

Et mater ejus conservabat omnia verba hæc. Quomodo B. Maria habuerit sapientiæ usum in contemplando. 3ª. q. 27. 5 ad 3.

Proficiebat sapientia. An Christus in scientia profecerit, et an aliquid didicerit. 3ª. q. 9. o. et a. 4. præcipuè. et q. 12. 2.

Et gratia. Quomodo potuit proficere in gratia, cùm à principio habuerit plenitudinem gratiæ. 3ª. q. 7. a. 12.

DOMINICA IIª POST EPIPHAN.

EPIST. ROM. XII.

Habentes donationes secundùm gratiam differentes. Quomodo plenitudo gratiæ, quæ in Christo sicut in capite adunatur, ad membra ejus diversimodè redundet. 2 2. q. 183. 2. c. De donis. 1 2. q. 68.

De gratiis gratis datis. 1 2. q. 111. 1 et 4. et 5.

Prophetia. De prophetia. 2 2. q. 171. et tribus sequentibus.

An prophetia possit esse naturalis. 2 2. q. 162. 1. o.

Sine simulatione. An simulatio sit peccatum. 2 2. q. 111. 1. o.

Honore invicem prævenientes. An ergo honor non propriè debeatur superioribus. 2 2. q. 103. 2. o. et præcipuè ad 3.

Spe gaudentes. An ergo gaudium sit effectus spei et non charitatis. 2 2. q. 28. 1.

Benedicite persequentibus vos. An quis ex necessitate charitatis debeat inimico suo signa et affectus dilectionis exhibere. 2 2. q. 25. 9. o.

An debeamus pro inimicis orare. 2 2. q. 83. 8. o.

Nolite maledicere. An ergo alicui maledicere non liceat. 22. q. 76. 1. o. et ad 1. breviter.

EVANG. LUC. II.

Nuptiæ factæ. De matrimonii sacramento. Suppl. q. 41. et seq.
An conferat gratiam. Suppl. q. 42. 3.
An actus matrimonialis semper sit peccatum. Suppl. q. 41. 3.
An sit meritorius. Suppl. q. 41. 4.
An virginitas non sit excellentior matrimonio. 2 2. q. 122. 4.
De bonis matrimonii. Suppl. q. 49. o.
Dicit mater Jesu ad eum. An B. Virgo, secundùm temporalem nativitatem Christi, possit dici mater ejus. 3ª q. 35. 3. o.
Nondum venit hora mea. Quo tempore Christus inceperit miracula facere et convenienti tempore fuerit passus. 3ª q. 43. 3.
Dicit ei Jesus : Implete hydrias aquâ. De miraculis Christi. 3ª q. 43. o.
Bonum vinum ponit. Cur architriclinus aquam conversam in vinum, vocat vinum bonum. 3ª q. 44. 3 ad 3.
Hoc fecit Jesus initium signorum in Cana Galileæ. An hoc fuerit simpliciter omnium primum. 3ª. q. 43. 3. o. et q. 36. 4 ad 3.
Vide Evang. Dominicæ 4. Quadr.
Et manifestavit gloriam suam. An miracula Christi erant sufficientia ad ostendendam ejus divinitatem. 3ª. q. 43. 4. o.
Et crediderunt in eum discipuli. An ergo hoc miraculo de conversione aquæ in vinum exhibito, tum demùm discipuli Christi crediderint. 3ª. q. 43. 3 ad 3.

DOMINICA IIIª POST EPIPHAN.

EPIST. ROM. XII.

Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. An cùm quis sit prudens apud semetipsum, id est sibi tribuit quod à Deo habet, incidat in superbiam. 22. q. 162. 4.
An vera prudentia sit in peccatoribus. 2 2. q. 47. 13. o.
An vera prudentia sit in omnibus habentibus gratiam. 22. q. 47. 14.
An vera prudentia insit nobis à natura. 2 2. q. 47. 15.
Sed etiam coram hominibus. An velle placere hominibus sit peccatum. 2 2. q. 115. 1 ad 1.
Cum omnibus hominibus pacem habentes. In quibus rebus et cum quibus hominibus habeatur vera pax 2 2. q. 29. 2 ad 3.
Non vos defendentes. An ergo non liceat se defendere si opus sit. 22. q. 40. 1 ad 2. et q. 64. 7 ad 5. et 188. 3 ad 1.
Et an non liceat occidere aliquem se defendendo. 2 2. q. 64. 7. o.
Mihi vindictam. Si vindicta sit soli Deo tribuenda, an ergo non sit homini licita. 22. q. 180. 1 ad 1. præcipuè.
Sed et si esurierit inimicus. An esurienti inimico quis teneatur dare cibum. 22. q. 24. 9. c.

EVANG. MATTH. VIII.

Ecce leprosus. Cur per lepram significetur hæresis. 1 2. q. 102. 5 ad 4.
De hæresi. 2 2. q. 11. An hæresis sit circa ea quæ sunt fidei. 2 2. q. 11. 2.
An hæretici sint tollendi. 2 2. q. 11. 3.
An ab Ecclesia recipiendi. 2 2. q. 11. 4.
An hæreticus possit dici fidelis, sive habere fidem de articulis circa quos non errat. 2 2. q. 5. 3.
Adorabat eum. De adoratione Christi. 3ª. 25.
Tetigit eum. An Dominus tangendo leprosum non violaverit legem. 1 2. q. 107. 2 ad 1.
Cur Dominus tetigit leprosum, cùm solo verbo potuerit eum sanare. 3ª. q. 44. 3 ad 2.
Vide nemini dixeris. Cur Dominus præcepit leproso jam sanato ne cui dicat, cùm non fuerit mens aut voluntas ejus ut taceret. 22. q. 104. 4 ad 1. 3ª. q. 13. 4 ad 2. et q. 44. 3 ad 4.
Vade et ostende te sacerdoti. Cur Dominus jam mundatum à lepra mittebat ad sacerdotem. 1 2. q. 102. 5 ad 7. et 103. 2 ad 2. et ad 3.
De doctrina sacerdotum legalium et sacerdotum Christi. Suppl. q. 19. 1.
Domine, non sum dignus. Uter magis honoravit Deum centurio dicens se non esse dignum, an verò Zachæus qui fecit se dignum. 3ª. q. 80. 10 ad 3.
Et duo huic : vade, et vadit. De obedientia et inobedientia. 2 2. q. 103 et 105.
An subditi teneantur suis superioribus in omnibus obedire. 2 2 q. 104.
Quàm gratia sit Deo obedientia. 2 2. q. 104. 4.
Audiens autem Jesus miratus est. Quomodo Christus miratus est, qui etiam ante sciebat fidem centurionis. 3ª. q. 15. 8. o.
Tantam fidem. An fides possit esse major in uno quàm in alio. 2 2. q. 5. 4. o.
In regno cœlorum. Cur cœlestis beatitudo regnum cœlorum dicatur. 1 2. q. 4. 7.

DOMINICA IVª POST EPIPHAN.

EPIST. ROM. XIII.

Nemini quicquam debeatis. Quæ debeamus superioribus nostris in dignitate constitutis, et ratione quorum ea debeamus 22. q. 102. 2 ad 3.
Nisi ut invicem diligatis. De dilectione proximi. 2 2. q 25. ar. 2 et 12.
Qui enim diligit proximum. Quando quis noster proximus est. 2 2. q. 44. 4. c.
Quæ sit ratio dilectionis proximi. 22. q. 25. 1. c. et 12 ad 3. et q. 44. 7. c.
Legem implevit. Si diligens proximum, totam legem impleat, an ergo lex solum unum præceptum contineat, s. de dilectione proximi. 1 2. q. 99. 1 ad 2. et q. 103. 2 ad 1. et 2 2. q. 14. 2 ad 4
An de charitate fuerant danda Domino præcepta. 1 2. q. 44. 2. o.
An sufficiant duo præcepta charitatis. 2 2. q 44. 3. o.
Nam non adulterabis. De singulis præceptis Decalogi. 2 2. q. 122. o. et 1 2. q. 100. ab art. 3. usque ad 12.

EVANG. MATTH. VIII.

Ascendente Jesu in naviculam. An Christus

assumpserit corpus carnale sive terrestre, cum ejus defectibus. 3ª. q. 5. 2. o. et 14. 1. et seq.

Ita ut operiretur fluctibus, et erat illis ventus contrarius. An sit justum in hoc mundo justos affligi. 3ª. q. 21. 4 ad 2.

Cur peccatores prosperentur, et innocentes puniantur. 1 2. q. 87. 7 ad 2. et q. 100. 6 ad 3.

Quomodo universa æquè eveniant justo et improbo, bono et malo. 1 2. q. 114. 10 ad 4. Vide plura hac de re Evang. Dominicæ tertiæ post Paschæ.

Dicentes : Domine, salva nos, perimus. De timore qui fortitudini opponitur. 2 2. q. 125.

Modicæ fidei. An fides in uno sit major quàm in alio. 2 2. q. 5. 4. o.

Imperavit ventis et mari. An Christus fecerit miracula circa omnia elementa. 3ª. q. 44. 4 ad 3.

DOMINICA Vª POST EPIPHAN.

EPIST. COL. III.

Induite vos viscera misericordiæ. Quæ hominem maximè ad misericordiam excitare possunt. 2 2. q. 30. 1.

An defectus non sit ratio miserendi. 2 2. q. 30. 2.

Quàm sit magna virtus misericordiæ. 2 2. q. 30. 4.

Modestiam. In quibus consistat modestia. 2 2. q. 160. 1 et 2.

Patientiam. Patientia quid. 2 2. q. 136. 1. c. fi.

An patientia sit maxima virtutum. 2 2. q. 136. 2. o.

Supportantes invicem. In quibus injuriis mali sint tolerandi. 2 2. q. 108. 1 ad 1. et ad 4.

Super omnia autem hæc charitatem habete. An charitas sit maxima inter virtutes theologicas. 1 2. q. 66. 6.

An sit simpliciter excellentissima omnium virtutum. 2 2. q. 23. 6. o.

Vinculum perfectionis. An perfectio christianæ vitæ non attendatur specialiter secundùm charitatem. 2 2. q. 184. 1. o. et 3ª. q. 46. 3. c. princ.

Omnia in nomine Domini. An bonitas voluntatis et operis dependeat ex bonitate finis. 1 2. q. 18. 7. o. et 8. o.

EVANG. MATTH. XIII.

Homini qui seminavit. Qualis debeat esse qui assumit officium prædicationis. 3ª. q. 41. 3 ad 1. et 2 2. q. 185. 1 ad 4.

Superseminavit zizania. De disputatione cum infidelibus. 2 2. q. 10. 7.

Zizania. Quid intelligatur per zizania. 2 2. q. 64. 2 ad 1.

Quid nomine tritici significetur. Ibidem.

Visimus et colligimus ea et ait non. An non liceat occidere homines peccatores. 2 2. q. 64. 2. o. ad 1. præcipuè et q. 208. 3. o.

An quando tota communitas, vel ejus major pars peccat, de ea vindicta sit sumenda. 2 2. q. 108. 1 ad 5.

An hæretici sint tolerandi. 2 2. q. 21 3. o.

An sint cogendi ad fidem. 2 2. q. 10. 8. o.

DOMINICA VIª POST EPIPHAN.

EPIST. I. THESS. I.

Gratias agimus Deo. De gratiarum actione 2 2. q. 106.

De oratione. 2 2. q. 83. art. 17. præcip.

An debeamus orare pro aliis. Ibid. art. 7.

De diuturnitate. art. 4.

A Deo electionem vestram. De Dei prædestinatione. 1ª. q. 23. o.

Expectare filium ejus. De adventu Christi ad judicium. Suppl. q. 89. et seq.

Quem suscitavit ex mortuis. De resurrectione Christi. 3ª. q. 53. et seq.

Qui eripuit nos a ventura ira. De modo quo passio Christi causavit nostram salutem. 3ª. q. 48 et 49.

EVANG. MATTH. XIII.

Parabolam hanc. Cur Christus docebat in parabolis. 3ª q. 42. 3. c.

Homo seminavit in agro. Quomodo unus homo possit alium docere. 1ª. q. 107. 1. c.

Quod quidem minimum est. Cur Christus suam doctrinam non scripserit. 3ª. q. 42. 4. c.

Majus est omnibus oleribus. Christi doctrina præstantior est cæteris. 1ª. q. 1. 5. et 10.

Simile est regnum cœlorum fermento. Quid fermentum significet, tam in bonam quam in malam partem. 3ª. q. 74. 4. o.

Quod acceptum mulier abscondit. An Christus debuerit publicare suam doctrinam.

DOMINICA IN SEPTUAG.

EPIST. I. CORINTH. IX.

Nescitis quòd hi qui in stadio. De spe. 2 2. q. 17. 18.

An non requirantur aliqua opera hominis, ad hoc ut beatitudinem consequatur à Deo. 1 2. q. 5. 7. o.

An actus bonus habeat rationem meriti. 1 2. q. 21. 3. et 4. o. et 114. 3. o.

An æterna beatitudo sit objectum spei nostræ. 2 2. q. 17. 2.

An hæc spes sit certa. 2 2. q. 18. 4. o.

Sic currite ut comprehendatis. An Deus possit comprehendi à nobis. 1ª. q. 12. 7. o. et ad 1. præcipuè et 1 2. q. 4. 3 ad 1.

Nos autem incorruptam. An beatitudo hominis consistat in aliquo bono creato. 1 2. q. 2. 8. o.

An consistat in divitiis. 1 2. q. 3. 1. An beatitudo sit aliquid increatum. 1 2. q. 3. 1. o.

An consistat visione divinæ essentiæ. 1 2. q. 3. 8. o.

Quomodo beatitudo sit per se stabilis et constans. 1 2. q. 5. 3 ad 3.

An possit amitti. 1 2. q. 5. 4. o.

Castigo corpus. De jejunio. 2 2. q. 147. o. Ad quid assumatur jejunium. 2 2. q. 147. 1. c. et 3. c. An sit in præcepto. 2 2. q. 147. 3. o. Vide plura de jejunio in Evang. Dominicæ primæ Quadrag.

Omnes sub nube fuerunt. Cujus signum est figura fuit protectio columnæ nubis et transitus maris Rubri? 3ª. q 70. 1 ad 2.

EVANG. MATTH. XX.

Conventione autem facta. An Deus constituat se nobis debitorem. 1 2. q. 114. ad 3. et 1ª. q. 21. 1 ad 3.

In vineam suam. De beatitudine. 1 2. q. 2. q. 3. q. 4. et 5. Suppl. 97.

De merito bonorum operum. 1 2. q. 114.

Pares illos nobis fecisti. An justitia Dei det æqualia in æqualibus. 1ª. q. 65. 2 ad 3. et 1ª. q. 23. 5 ad 3.

Murmurabant adversus patrem familias. An sancti in omnibus non approbent ordinationem atque dispositionem Dei, suam voluntatem sanctissimæ ejus voluntati conforment. 1 2. q. 19. 10. o. et q. 39. 2 ad 2. et 2 2. q. 104. 4 ad 3.

An beatitudo omni ex parte expleat et satiet appetitum hominis. 1 2. q. 2. 8. c.

An alicui beato desit aliquid bonum desiderandum. 1 2. q. 5. 2 ad 5.

Et ipsi singulos denario. Si singuli accipiant denarium, qui quantitate à seipso non differt, an ergo unus non sit alio beatior. 1 2. q. 5. 2 ad 1. et 1ª. q. 12. 6 o.

Non facio tibi injuriam. An in Deo sit justitia. 1ª. q. 21. 1. o.

An in omnibus operibus Dei sit justitia et misericordia. 1ª. q. 21. 4. o.

An non licet mihi quod volo. An in collatione munerum gratiæ habeat locum acceptio personarum. 2 2. q. 63. 2 ad 3 et ad 2. et 1 2. q. 98. 4 ad 2.

Multi sunt vocati, pauci verò electi. Quid sit electio? 2ª q. 23. 4. c.

An soli prædestinati eligantur. 1ª. q. 23. 4. o.

An omnes christiani non sint salvandi. Suppl. q. 99. 4. o.

DOMINICA IN SEXAG.

EPIST. II. CORINTH. XI ET XII.

Si quis extollitur. In quibus consistat jactantia. 2 2. q. 112. 1. c.

An jactantia sit peccatum mortale. 2 2. q. 112. 2. o.

An appetitus inanis gloriæ sit peccatum. 22. q. 131. 1.

Audeo et ego s. gloriari. An B. Apostolus se jactaverit. 2 2. q. 132. 2. c.

Quando quis laudabiliter gloriam suam appetat. 22. q. 132. 1 ad 1. et ad 3.

Quando contumeliæ nobis illatæ non sunt à nobis sustinendæ. 2 2. q. 72. 3. c. et ad 1.

In carceribus. Quando incarcerare est licitum, et quando illicitum. 2 2. q. 65. 3. c.

Ter virgis sum. De afflictionibus justorum : supra in Evang. 3. Dominicæ post Epiphan. An omnis pœna sit propter aliquam culpam. 1 2. q. 87. 7. o.

Scit quòd non mentior. Quando juramentum sit adhibendum. 22. q. 89. c. fi.

Et sic effugi manus ejus. An damnato ad mortem liceat sese defendere. 2 2. q. 69. 4.

An Paulus fuerit in raptu alienatus à sensibus. 2 2. q. 125. 4. o.

An anima Pauli fuerit totaliter à corpore separata. 2 2. q. 175. 5. o.

Sive in corpore, sive extra corpus. De raptu. 2 2. q. 175.

Tertium cœlum. Quid nomine tertii cœli intelligatur. 1ª. q. 68. 4. c. fi.

Et audivit arcana verba. An Paulus in raptu viderit divinam essentiam. 2 2. q. 175. 3. o.

An Paulus postquam vidit essentiam Dei, recordatus sit multorum quæ in ipso raptu viderat 1ª. q. 12. 9 ad 2.

Propter quod ter Dominum rogavi. Cur Paulus in hac sua oratione non fuerit exauditus 2 2. q. 83. 15 ad 2.

Sufficit tibi gratia mea. De gratia et ejus effectu. 1 2. q. 109. et seq.

An Paulus per revelationem sciebat se habere gratiam. 1 2. q. 12. 5. c.

Nam virtus in infirmitate perficitur. Quomodo virtus in infirmitate perficiatur. 1 2. q. 55. 3 ad 3. et 2 2. q. 123. 1 ad 1.

EVANG. LUC. VIII.

Qui seminat semen. Quam sit magnum et Deo gratum verbum Dei populo prædicare ejusque avarum zelum habere. 2 2. q. 188. 4. c. fi. præcipuè et q. 182. 2 ad 3. et q. 84. 7 et 8. et 3ª. q. 40. 1 ad 2.

Quomodo verbum Dei sit prædicandum. 2 2. q. 177. 1. c.

Centuplum. Quid significetur per fructum centuplum sive centesimum. 1 2. q. 70. 3 ad 2. et 2 2. q. 153. 5 ad 2.

Qui habet aures audiendi audiat. An fides sit donum Dei. 2 2. q. 6. 1. o.

Vobis datum est nosse, cæteris autem in parabolis. Cur Christus turbis in parabolis sæpe sit locutus, quarum apertam veritatem solis discipulis suis exponebat. 3ª. q. 42. 3. c. fi. et ad 3.

Ut videntes non videant. De cæcitate mentis. 2 2. q. 15.

Deinde venit diabolus. De impugnatione dæmonum. 1ª. q. 114. o.

An omnia peccata procedant ex tentatione diaboli. 1ª. q. 114. 3. o.

Et à sollicitudinibus et divitiis. Cur divitiæ sint impedimenta salutis, idque tribus ex causis. 2 2. q. 188. 7. c. princ.

Verbum adfert fructum in patientia. De prædicatione. 2 2. q. 188. 4. et 3ª. q. 67. 1 ad 1.

De doctrina Christi. 3ª. q. 42.

DOMINICA IN QUINQUAGESIMA.

EPIST. I. COR. XIII.

Si linguis hominum. De dono linguarum et gratia sermonis. 2 2. q. 176 et q. 177.

Et angelorum. Quid nomine linguæ angelorum accipiatur. 3ª q. 107. 1 ad 2. fi.

De locutionibus angelorum. 1ª. q. 107. o.

Et si habuero omnem fidem. De duplici fide, formata, et informi. An fides informis sit donum Dei. 2 2. q. 6. 2.

An fides informis et formata sint unus habitus fidei. 2 2. q. 4. 4. o.

Et si tradidero corpus meum. An actus fidei, patientiæ, et fortitudinis non sint meri-

EVANG. LUC. XVIII.

DOMINICA IN QUADRAGESIMA.

EPIST. II. COR. VI.

EVANG. MATTH. IV.

DOMINICA SECUNDA QUADRAGESIMÆ.

EPIST. I. THESS. IV.

EVANG. MATTH. XVII.

Et transfiguratus est ante eos. Utrùm fuerit conveniens Christum transfigurari. 3ª. q. 45. 1. o.

Vestimenta autem ejus. De splendore vestium Christi. Ib. 2 ad 3.

Resplenduit facies ejus. De claritate Christi in transfiguratione. Ib. 1 ad 1. et 2. o.

De claritate corporis gloriosi. Suppl. q. 85.

Et ecce apparuerunt illis. Utrùm restes transfigurationis fuerint convenienter inducti. 3ª. q. 45. 3. o.

Ecce nubes lucida. Quid significet nubes lucida. Ib. 2 ad 3. et 4 ad 2.

Et ecce vox de nube dicens. Utrùm convenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis in transfiguratione. 3ª. q. 39. 8 ad 2. et q. 45. 4. o.

Et audientes discipuli. Cur discipuli auditâ voce Patris sunt prostrati. 3ª. q. 45. 4 ad 1.

An in transfiguratione tota Trinitas apparuerit. Ib. ad 2.

Et descendentibus illis. Cur præcepit eis ne cuiquam revelarent transfigurationem ante resurrectionem. Ib. 3 ad 4.

DOMINICA TERTIA QUADRAGESIMÆ.

V. EPIST. EPHES.

Estote imitatores Dei. De sequendo Christum. Vide Evang. In festo Conversionis Pauli.

Et tradidit semetipsum pro nobis. An Christus fuerit ex obedientia mortuus. 3ª. q. 47. 2. o. et 49. 1. c.

Oblationem et hostiam. An passio Christi fuerit operata per modum sacrificii. 3ª. q. 48. 3. o. De sacerdotio Christi. 3ª q. 22. o.

An Christus fuerit simul sacerdos et hostia. 3ª. q. 22. 2.

Impudicitia. Quid nomine impudicitiæ intelligatur, et unde oriatur. 22. q. 148. 6. c. fi.

Aut turpitudo. An obscœna confabulatio, amplexus, et osculatio, sint peccata mortalia. 2 2. q. 154. 4. o.

Aut avaritia. Quid accipiatur hìc nomine avaritiæ. 1 2. q. 72. 2 ad 4. et q. 73. 5 ad 1. De avaritia. 2 2. q. 118.

Scurrilitas. Quid scurrilitas. 2 2. q. 148. 6. c. fi. Unde oriatur. Ibidem.

Omnis fornicator aut immundus. An fornicatio sit peccatum mortale. 2 2. q. 154. 2 et 3.

Quod est idolorum servitus. Quâ ratione avaritia dicatur idololatria. 2 2. q. 118. 5 ad 4.

Venit ira Dei. Quomodo ira tribuitur Deo cùm passio non sit in Deo. 1ª q. 3. 2 ad 2. et q. 19. 11. c. et 20. 1 ad 2.

EVANG. LUC. XI.

Et erat ejiciens dæmonium. Quid sint dæmones. 1ª. q. 115. 5. c.

An possit dæmon nocere homini quoad animam et quoad corpus. 3ª. q. 49. 2 ad 1 et ad 2.

An dæmones possint transmutare homines in bestias. 1ª. q. 114. 4 ad 2.

Quomodo diabolus facit apparere corpus humanum corpus bestiale. 1ª. q. 114. 4 ad 2.

An dæmones vexent homines magis uno tempore quàm alio. 1ª. q. 115. 5 ad 1.

Cur dæmones per nigromanticos invitati sub certis constellationibus veniunt. 1ª. q. 115. 5 ad 2.

Quomodo alliciantur carminibus, lapidibus, herbis et similibus. 1ª. q. 115. 5 ad 3.

Cur dæmones faciunt quasdam levitates. 1 2. q. 89. 4 ad 3.

An dæmones possint hominem impellere in peccatum. 1 2. q. 80. 3. o.

Et cùm ejecisset dæmonium. Cur Christus obsessos à dæmonibus liberavit. 3ª. q. 44. c. fi.

Cur expellendo dæmones Dominus permittebat fortiùs discerpere dæmoniacos. 3ª. q. 41. 1 ad 4.

De exorcismis quibus dæmon corporaliter et spiritualiter pellitur. 3ª. q. 71. ar. 2. 3. et 4.

In Beelzebub principe dæmoniorum. Utrùm in dæmonibus sit prælatio. 1ª. q. 109. 2. o.

An obediant superioribus ex amicitia. 1ª. q. 109. 2 ad 2.

Ejicit dæmonia. An virtute superiorum dæmonum inferiores à corporibus expellantur. 3ª. q. 43. 2 ad 3.

Et alii tentantes. An tentare sit peccatum. 2 2. q. 97. 2. o.

Ut vidit cogitationes. An anima Christi cognoscat cogitationes hominum. 3ª. q. 10. ar. 2.

Omne regnum in se divisum. An sufficienter Dominus per rationes has in virtute Dei et non diaboli ejiceret dæmonia. 3ª. q. 43. 2 ad 3.

Cur omne regnum in se divisum desoletur. 2 2. q. 37. 2 ad 3.

An sit concordia inter dæmones. 1ª. q. 109. 2 ad 2.

Universa arma ejus auferet. An per passionem Christi simus liberati à potestate diaboli. 3ª. q. 49. ar. 2. o.

Revertar in domum meam. An dæmon qui superatur ab aliquo, non propter hoc ab impugnatione arceatur. 1ª. q. 114. 5. o.

An per hoc quòd spiritus immundus redit, culpa per pœnitentiam dimissa redeat. 3ª. q. 88. 1 ad 2 potissimùm.

An peccata dimissa non redeant per ingratitudinem. 3ª. q. 88. 2. o.

DOMINICA QUARTA QUADRAG.

EPIST. GAL. IV.

Quæ quidem sunt per allegoriam dicta. An Scriptura sacra habeat plures sensus. 1ª. q. 1. ar. 10.

In servitutem generans. De differentia legis veteris et novæ. 1 2. q. 91. 5. c. potissimùm.

Cur lex vetus dicatur lex timoris et servitutis. 1 2. q. 107. 1 ad 2.

An lex vetus fuerit bona. 1 2. q. 98. 1. o.

An lex vetus non debuerit inducere homines ad observantiam præceptorum per temporales promissiones et comminationes. 1 2. q. 99. 6. o.

Libera est. An lex nova sit lex amoris et proinde libertatis. 1 2. q. 107. 1 ad 2.

An lex nova justificet. 1 2. q. 106. 2. o.

Quæ non paris. An lex nova debuerit dari ab initio mundi. 1 2. q. 106. 3. o.

An nulli durante statu veteris legis sive testamenti pertinuerint ad novam legem, et proinde

semen in quo benedicendæ essent omnes gentes. 1 2. q. 98. 4. c.

Antequam Abraham fieret, ego sum. An ille homo demonstrato Christo inceperit esse. 3ª. q. 16. 9. o.

Jesus autem abscondit se, et exivit de templo. An Christus per hoc quòd in medio insidiantium staret, et non apprehenderetur, ostendebat deitatis suæ eminentiam. 3ª. q. 44. 4 ad 1. fi.

DOMINICA PALMARUM.

EPIST. PHILIP. II.

Qui cùm in forma Dei esset. Cùm Christus sit ejusdem formæ sive naturæ cum Deo Patre, quomodo igitur est alius ab eo. 1ª. q. 31. 2. o. et ad 2. paucis.

Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo. An Filius sit Patri æqualis. 1ª. q. 42. ar. 4. et sequentibus.

An diabolus et primus homo voluerint rapere divinitatem. 1ª. q. 63. 3. o. et 2 2. q. 163. 2. o. et in arg. Sed contra.

Exinanivit. An Deo competat humiliari, et secundùm quam naturam. 2 2. q. 161. 1 ad 4.

Quomodo Christus dicitur exinanitus. 3ª. q. 57. 1 ad 2.

Formam servi accipiens. An conveniens fuerit Christum incarnari. 1ª. q. 1. 1.

An personæ divinæ conveniat assumere naturam creatam. 3ª. q. 3. 1. o.

In similitudinem hominum. An ergo Christus non assumpsit verum corpus humanum. 3ª. q. 5 ad 1.

Et habitu inventus ut homo. An ergo humana natura fuerit unita verbo Dei accidentaliter. 1ª. q. 2. ar. 6 ad 1.

Obediens usque ad mortem. An Christus fuerit ex obedientia mortuus. 3ª. q. 47. 2. o.

De passione Christi. 3ª. q. 46. Quanta sit perfectio mori ex obedientia. 2 2. q. 124. 3 ad 2.

Mortem autem crucis. An Christus debuerit pati in cruce. 3ª. q. 46. 4. o.

Propter quod et Deus exaltavit illum. An Christus per suam passionem meruit exaltari. 3ª. q. 49. 6. o. et 53. 1. c. et 59. 3. o. et 6. c.

Et donavit illi nomen quod est. Quomodo Deus dederit nomen quod est supra nomen. 3ª. q. 49. 6. c. fi.

EVANG. PASSION. DOMINI SECUNDUM MATTH. XXVI.

Scitis quia post biduum pascha fiet. An convenienti tempore Christus passus sit. 3ª. q. 46. 9. o.

Ne fortè fiat tumultus. De seditione. 2 2. q. 42. In quo consistat. 2 2. q. 42. 1. c.

An resistentes malis, defendendo bonum commune, sint seditiosi. 2 2. q. 42. 2. c. fi.

Indignati sunt. Quid sit indignatio, et unde oriatur. 2 2. q. 158. 7. c.

Me autem non semper habebitis. An ergo Christum non habeamus quotidie in sacramento Eucharistiæ. 3ª. q. 75. 1 ad 2.

Primâ autem die azymorum. Quæ dicebatur prima dies azymorum. 3ª. q. 46. 9 ad 1. et q. 74. 4 ad 1.

Quando incipiebat Pascha. 3ª. q. 46. 9. c. ad 1. et q. 74. 4. c. ad 1.

Qui intingit mecum manum. Quomodo Christus nullâ secretâ admonitione præcedente rectè denuntiaverit et publicaverit peccatum Judæ. 2 2. q. 33. 7 ad 2.

Bonum erat ei si natus. An esse sit magis appetibile quàm non esse. 1ª. q. 5. ar. 2 ad 3. et 1 2. q. 8. 1 ad 3.

An damnati rectâ ratione et deliberativâ, vellent non esse. Suppl. q. 98. 3. o.

Cœnantibus autem illis accepit Jesus panem. De sacramento Eucharistiæ. 3ª. q. 73 et sequentibus. An sit conveniens hujus sacramenti institutio. 3ª. q. 73. 5. o.

Quæ sit hujus sacramenti materia. 3ª. q. 73. o.

An Christus acceperit sic panem, ut eum comederet. 3ª. q. 81. 1 ad 1.

Hoc est corpus meum. An hæc sit conveniens forma consecrationis panis (hoc est corpus meum). 3ª. q. 78. 2.

Hic est sanguis meus Testamenti. An hæc sit conveniens forma consecrationis vini, Hic est calix sanguinis mei novi et æterni Testamenti, etc. 3ª. q. 78. 3. o.

An prædictæ locutiones, Hoc est corpus meum et Hic est calix sanguinis mei, sint veræ. 3ª. q. 78. 5. o.

Cùm illud bibam vobiscum in regno Patris mei. An omnes quibus corpus suum et sanguinem Christus dederat, cum eo iterùm erant bibituri vinum in regno Dei. 3ª. q. 81. 2 ad 1.

Omnes vos scandalum patiemini. Cur permittat Deus homines interdum cadere. 1 2. q. 79. 4. et q. 98. 2 ad 3.

Præcedam vos in Galilæam. Cur potiùs voluerit eos præcedere in Galilæam quàm alibi. 3ª. q. 55. 3 ad 4.

Cœpit contristari. An Christus fuerit contristatus. 3ª. q. 15. 6 ad 1. et 4. c. fi.

Tristis est anima mea. Tristitia quid. 1 2. q. 25. 1. et q. 42. 3.

An tristitia fuerit in Christo. 3ª. q. 15. 4. c. et 6. o.

Cùm tristitia contrarietur voluntati, an ergo Christus voluntariè non sit passus. 3ª. q. 15. 6 ad 3.

Procidit in faciem suam orans. An Christo competat orare. 3ª. q. 21. 1. o.

Secundùm quam competit ei orare. 2 2. q. 83. 10 ad 1. et 3ª. q. 21. 2. o.

An fuerit conveniens pro se orare. 3ª. q. 21. 3. o.

Transeat à me calix iste. Cur Christus passionem suam vocet calicem. 3ª. q. 78. 3 ad 1.

Verumtamen non sicut ego volo. An Christus secundùm voluntatem humanam aliud vellet, quàm secundùm voluntatem divinam. 3ª. q. 18. 6 ad 1.

An voluntas humana non voluerit aliud quà Deus vult. 3ª. q. 18. 5. o.

An in Christo fuerit contrarietas voluntatum. 3ª. q. 18. 6. o.

An hæc oratio Christi fuerit exaudita, Pater si possibile est, etc. 3ª. q. 21. 4 ad 1.

Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum. An ergo non fuerit possibilis

terra mota est, petræ scissæ, et monumenta aperta sunt. 3ª. q. 44. 4 ad 3.

Et multa corpora sanctorum. An illi sancti resurrexerunt iterùm morituri. 3ª. q. 53. 3 ad 2. et Suppl. q. 77. 1 ad 3.

Maria Jacobi et Joseph mater. An hæc Maria quæ dicitur hìc Jacobi et Joseph mater, sit mater Christi. 3ª. q 28. 3 ad 6.

In sindone munda. Cur Christi corpus fuit involutum in sindone munda. 3ª. q. 51. 2 ad 3.

In monumento suo novo. Cur Christus fuit positus in monumento exciso in petra. 3ª. q. 51. 2 ad 4.

Cur Christus voluit sepeliri in horto, ac in monumento novo et alieno. 3ª. q. 51. 2 ad 4.

Cùm mors Christi fuerit turpissima, cur voluit ita honorificè à magnatibus sepeliri. 3ª. q. 51. 2 ad 1.

An corpus Christi fuerit incineratum. 3ª. q. 51. 3. o.

Quandiu Christus fuerit in sepulchro. 3ª. q. 51. 4. o.

DOMINICA PASCHÆ.

EPIST. I. CORINTH. V.

Expurgate vetus fermentum. Quid significat fermentum. 3ª. q. 74. 4. c. fi. et ad 3.

Ut sitis nova. De declinando à malo et faciendo bonum. 2 2. q. 79. a. 1 et seq.

De peccato semper fugiendo. 2 2. q. 35. 1 ad 4.

De contentione et discordia. 2 2. q. 37 et 38.

De fornicatione et incestu. 2 2. q. 154. 2 et 3. et a. 9.

De invidia et detractione. 2 2. q. 36 et 73.

Etenim pascha. Quid nomine paschæ intelligatur. 3ª. q. 46. 9 ad 1.

Quæ sit ratio litteralis et figuralis eorum quæ fiebant circa agnum paschalem. 1 2. q. 102. 5 ad 2. pulchrè.

Quod festum novi Testamenti succedit festo paschatis veteris Testamenti. 1 2. q. 103. 3 ad 4. fi.

Itaque epulemur non in fermento veteri. Quomodo Pascha nostrum Christus sit à nobis edendum. 1 2. q. 102. 5 ad 2. fi.

EVANG. MARC. ULT.

Ut venientes ungerent eum. An charitatis sit magis proprium amare quàm amari. 2 2. q. 27. 1. o. An beneficentia sit actus charitatis. 2 2. q. 31. 1. o.

Quibus sit bene faciendum. 2 2. q. 31. 2 et 3.

Et valdè mane unâ sabbatorum. De religione. 2 2. q. 81.

De devotione, in quo consistat devotio. 2 2. q. 82. 1. c.

An sit actus religionis. 2 2. q. 82. 2. o.

Orto jam sole. Quomodo igitur Joannes dicit quòd Maria Magdalene venit mane cùm adhuc tenebræ essent ad monumentum. 3ª q. 53. 2 ad 3.

Et introeuntes in monumentum. Quid hìc intelligatur monumentum. 3ª. q. 55. 6 ad 5.

Viderunt iuvenem sedentem. Cùm Joannes dicat Mariam Magdalenam duos angelos in albis sedentes vidisse et Lucas narret duos viros secùs mulieres in veste fulgenti stetisse, quomodo igitur Marcus dicit quòd viderint solum unum juvenem sedentem in dextris, etc. 3ª. q. 55. 6 ad 5.

Qui dicit illis : Nolite expavescere. Cur angelus omnium primus resurrectionem Christi manifestat. 3ª. q. 55. 2. c. fi.

Cur angeli hominibus in resurrectione apparuerunt. 3ª. q. 44. 1 ad 1.

Cùm illi quibus manifestata est resurrectio Christi, fuerint testes resurrectionis Christi, et mulieres in ecclesiis tacere debeant, quomodo igitur convenienter resurrectio Christi primò manifestata est mulieribus. 3ª. q. 55. 1 ad 3.

Resurrexit. De resurrectione Christi. 3ª. q. 53 et seq.

An fuerit necessarium Christum resurgere. 3ª. q. 53. 1.

Quando Christus resurrexit. 3ª. q. 52. 4 ad 3.

An conveniens fuerit Christum tertiâ die resurgere. 3ª. q. 53. 2. o.

Quâ virtute Christus resurrexerit. 3ª. q. 53. 3. o.

De resurrectione. Suppl. q. 75 et sequentibus.

Præcedet vos in Galilæam. Cur Christus voluit se conspiciendum apostolis præbere in Galilæa. 3ª. q. 55. 3 ad 4.

FERIA 2ª PASCHÆ.

EPIST. ACT. X.

Incipiens enim à Galilæa. Cur Evangelium inceptum est prædicari solis Judæis. 1 2. q. 98 4. o. 3ª q. 42. 1. c.

Quomodo unxit eum Spiritu sancto. An in Christo fuerit gratiæ plenitudo. 3ª. q. 7. 9. o. et 10. o.

Et virtute. An anima Christi habuerit omnipotentiam respectu executionis propriæ voluntatis. 3ª. q. 13. 4. o.

Sanando omnes oppressos à diabolo. Cur Christus voluit obsessos à dæmonibus liberare. 3ª. q. 44. 1. c.

Suspendentes in ligno. Cur Christus voluit suspendi in ligno. 3ª. q. 46. 4. c.

Hunc Deus suscitavit. An ergo Christus propriâ virtute non resurrexerit. 3ª. q. 53. 4. o.

Tertiâ die. An conveniens fuerit Christum tertiâ die resurgere. 3ª. q. 53. 2. o.

Et dedit eum manifestum fieri non omni populo. De manifestatione resurrectionis Christi. 3ª. q. 15. Cur Christus noluit suam resurrectionem omnibus manifestari. 3ª. q. 56. 2. c. et q. 55. 1. o.

Nobis qui manducavimus. An Christus manducando, et bibendo post resurrectionem cum apostolis ostendebat se verè resurrexisse. 3ª. q. 55. 6. 1.

An comedere et bibere non repugnet conditioni gloriæ. 3ª q. 55. 6 ad 2.

Qui constitutus est à Deo Judex vivorum et mortuorum. An judiciaria potestas sit specialiter Christo attribuenda. 3ª q. 59. 1. o.

An ad judiciariam potestatem Christi pertineant omnes res humanæ. 3ª. q. 59. 4. o.

An potestas judiciaria Christi etiam ad angelos se extendat. 3ᵃ. q. 59. 6. o.

Huic omnes prophetæ testimonium perhibent remissionem peccatorum. An alio modo quàm per Christum potuerit homo salvari. 1 2. q. 91. 5 ad 2.

An resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum. 3ᵃ. q. 56. 1. o.

An resurrectio Christi sit causa resurrectionis animarum. 3ᵃ q. 56. 2. o.

EVANG. LUC. XXIV.

Et ipse Jesus appropinquans. Ubi Christus fuit tempore eo quo discipulis suis non apparuit. 3ᵃ. q. 55. 3 ad 2.

Oculi illorum tenebantur. An oculi istorum duorum discipulorum aliquibus præstigiis detinebantur. 3ᵃ. q. 55. 4 ad 2.

Estis tristes. In quo consistat tristitia. 1 2. q. 35. 1. c. et 2. De causa tristitiæ. 1 2. q. 36. o. Quantùm mali proveniat ex tristitia. 1 2. q. 37. o.

An omnis tristitia sit mala. 1 2. q. 39. 1. o.

Tu solus peregrinus es. An Christus convenienter apparuerit discipulis in alia effigie. 3ᵃ. q. 55. 4. o. Quomodo per apparitionem Christi in aliena effigie non fuerit infirmata fides discipulorum de resurrectione Christi. 3ᵃ. q. 55. 4 ad 3. Cur peregrinus in aliena forma Christus apparuit. 3ᵃ. q. 55. 4. c. fi.

Quibus ille dixit. An Dominus alios interroget ut aliquid discat. 3ᵃ. q. 12. 3 ad 1.

Potens in opere et sermone. Qualis debeat esse concionator. 3ᵃ. q. 41. 3 ad 1.

Nos autem sperabamus. An incipiebant jam tepescere circa fidem. 3ᵃ. q. 55. 4. c. fi.

O stulti et tardi corde. An Christus hoc dicendo non dixerit contumeliam his duobus discipulis. 2 2. q. 72. 2 ad 2. An cæcitas mentis sit peccatum. 2 2. q. 15. 1. o. An cæcitas mentis oriatur ex vitiis carnalibus. 2 2. q. 15. 3. o.

Nonne hæc oportuit Christum pati et ita. Ad quid pervenit Christus per suam passionem. 3ᵃ. q. 45. 1. c. et q. 46. 1. c.

Et ipse se finxit longiùs ire. An Christus simulando se longiùs velle ire, non peccaverit. 2 2. q. 111. 1 ad 1. et 3ᵃ. q. 55. 4 ad 1.

Et aperti sunt oculi eorum. An ergo ambulaverant clausis oculis. 3ᵃ. q. 55. 4 ad 3.

Cur ad fractionem panis oculi eorum aperti sunt. Ibidem.

Et ipse evanuit. An evanescere ab oculis eorum non sit contrarium naturæ humanæ. 3ᵃ. q. 55. 6 ad 2.

Et aperiret nobis Scripturas. An discipulis his fuerit quoddam lumen impressum divinitùs ad intelligendas Scripturas. 2 2. q. 173. c. fi.

Et apparuit Simoni. Quoties Christus apparuit discipulis post resurrectionem. 3ᵃ. q. 55. 3 ad 3.

Et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. De sumptione Eucharistiæ. 3ᵃ. q. 80.

FERIA 3ᵃ PASCHÆ.

EPIST. ACT. XIII.

Vobis verbum salutis hujus missum est. De effectibus passionis Christi. 3ᵃ. q. 48.

Hunc ignorantes. An persecutores Christi eum cognoverunt. 3ᵃ. q. 47. 5. o.

An ignorantia persecutorum Christi excusabat eos à peccato. 3ᵃ. q. 47. 5. c. et ad 3.

Quorum Judæorum culpa ignorantiâ diminuebat. 3ᵃ q. 47. 5. c. fi.

De ignorantia latè. 1 2. q. 76. o. An Judæi peccaverint tanquam occisores Christi hominis, an potiùs tanquam occisores Dei. 3ᵃ. q. 47. 5. c. ad 3. f. et q. 46. 12 ad 3.

An peccatum crucifigentium Christum fuerit gravissimum. 3ᵃ. q. 47. 6. o.

Qui in occisione Christi omnium maximè peccaverint. 3ᵃ. q. 47. 6 ad 2.

Posuerunt eum in monumento. An conveniens fuerit Christum sepeliri. 3ᵃ. q. 51. 1. o.

Qui visus est per multos dies. Cur discipuli Christi non viderint Christum resurgere. 3ᵃ. q. 55. 2. o.

An Christus convenienter cum discipulis suis conversatus sit. 3ᵃ. q. 55. 3. o.

Quoniam hanc Deus adimplevit filiis vestris resuscitans. An resurrectio Christi sit causa resurrectionis animarum. 3ᵃ. q. 56. 2. o.

EVANG. LUC. XXIV.

Pax vobis. Quid pax, et quomodo à concordia distinguatur. 2 2. q. 29. 1. c. potissimùm. De duplici pace patriæ et viæ. 2 2. q. 29. 2 ad 4.

An homo peccator habeat veram pacem. 2 2. q. 29. 3 ad 1. et a. 2 ad 3.

An pax sit effectus charitatis. 2 2. q. 29. a. 3. o. An pax sit virtus. 2 2. q. 29. 4. o.

Palpate et videte. An ergo Christi corpus non resurrexerit gloriosum. 3ᵃ q. 54. 2 ad 2.

Quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. An corpus Christi resurrexerit integrum. 3ᵃ. q. 54. 3. o. An nihil sanguinis corporis Christi reservetur in quibusdam ecclesiis. 3ᵃ. q. 54. 3 ad 3.

Et cùm manducasset. An Christus verè comederit. 1ᵃ. q. 51. 3 ad 5. et 3ᵃ. q. 55. 3. c.

An comestio non repugnet corpori glorioso. 3ᵃ. q. 54. 2 ad 3. et q. 55. 6 ad 2.

Cùm adhuc essem vobiscum. An ergo post resurrectionem non erant cum eis. 3ᵃ. q. 55. 3. c.

Necesse est impleri omnia. Quomodo omnia scripta in lege per passionem Christi impleta sint. 1 2. q. 107. 2. c. et 3ᵃ. q. 47. 2 ad 1.

Prædicari in nomine ejus pœnitentiam. De sacramento pœnitentiæ. 3ᵃ. q. 84 et seq.

DOMINICA Iᵃ POST PASCHA IN ALBIS.

I. JOANN. V.

Omne quod natum est ex Deo. De effectibus baptismi. 3ᵃ. q. 69. o.

Quomodo superatur mundus. 3ᵃ. q. 15. 2 ad 3.

Nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei. An credere explicitè mysterium Christi, sit de necessitate salutis. 2 2. q. 2. a. 7. o.

Sed in aqua et sanguine. De effectibus passionis et sanguinis Christi. 3ᵃ. q. 49. o.

Tres sunt qui testimonium dant in cœlo. An esse divinus sit trinitas personarum. 1ᵃ. q. 20. 2. et 31. 1. o.

Pater. An Christo baptizato convenienter fuerit vox Patris audita Filium protestantis. 3ᵃ. q. 39. 8. o.

Verbum. An opera et miracula à Christo facta testimonium perhibuerint de Christo. 3ª. q. 43. 4. o.

Et Spiritus sanctus. An Spiritus sanctus convenienter super Christum baptizatum dicatur descendisse. 3ª. q. 39. 6. o.

Et hi tres unum sunt. Cur dicimus quòd Pater, Filius et Spiritus sanctus unum sunt, et non unus. 1ª. q. 31. 2 ad 4.

Utrùm tres personæ in divinis sint ejusdem essentiæ. 1ª. q. 39. 2. o.

Aqua et sanguis. An ex latere Christi profluxerit vera aqua et verus sanguis. 3ª. q. 66. 4 ad 2. et q. 74. 7 ad 3.

Habet testimonium Dei in se. De testimonio Dei Patris dicentis : Hic est filius meus dilectus. 3ª. q. 40. 8. o.

EVANG. JOAN. XX.

Pax vobis. De pace, ut supra feria 3ª Paschæ. An Christus sit pax nostra. 3ª. q. 36. 8 ad 1.

Insufflavit. Cur Christus apostolis suis insufflaverit Spiritum sanctum. 1ª. q. 43. 7 ad 6.

Quorum remiseritis peccata. An sacerdos absolvens verè remittat peccata. Suppl. q. 18. 1. et 3ª. q. 84. 3 ad 3. ad 4 et ad 5. De potestate clavium. Suppl. q. 18.

De virtute indulgentiarum. Suppl. q. 25.

Januis clausis. Cùm verum corpus in eodem loco, cum alio corpore esse nequeat, quomodo Christus, si habuerit verum corpus, potuit intrare januis clausis. 3ª q. 54. 1 ad 1.

Infer digitum tuum huc. Cur anima Christi in resurrectione resumpsit corpus cum cicatricibus. 3ª. q. 54. 4. o.

Esse incredulus. De infidelitate. 2 2. q. 10. o.

Quia vidisti me. An Thomas id quod vidit, crediderit. 3ª. q. 55. 5 ad 3.

Beati qui non viderunt. Cur igitur Dominus, in multis argumentis coram discipulis suis præbuit seipsum vivum. 3ª. q. 55. 5. c.

Hæc autem scripta sunt. Cur Christus per seipsum non scripsit doctrinam suam, sed per discipulos suos et evangelistas. 3ª. q. 42. 4. o.

DOMINICA IIª POST PASCHA.

EPIST. I. PET. II.

Christus passus est pro nobis. An passio Christi nostram salutem operata sit per modum efficientiæ. 3ª. q. 48. 6. o.

An Christus suâ passione aperuerit nobis januam regni cœlestis. 3ª. q. 49. 5. o.

Quæ sit differentia inter passionem Christi et sanctorum quoad fructum ad nos inde derivatum. ª. q. 48. 5 ad 3.

Quomodo Christus pro nobis potuit satisfacere cùm ipse non peccaverit. 3ª. q. 48. 2. o. et ad 1. paucis.

Ut sequamur vestigia. Cùm Christus abundè pro nobis patiendo satisfecerit, cur aliquid à nobis præstandum exigitur. 3ª. q. 49. 1 ad 4. et 3 ad 1 ad 2. et ad 3.

Qui peccatum non fecit. An in Christo non fuerit aliquod peccatum. 3ª. q. 14. 3. o. et q. 15. 1. o.

Qui cùm malediceretur, non maledicebat. injuriis verborum. 2 2. q. 72 et seq

An aliquis debeat contumelias illatas sibi sustinere. 2 2. q. 72. 3. o.

Quando contumeliæ nobis illatæ non sunt sustinendæ. 2 2. q. 72. 3. c.

An injuriæ nobis illatæ si redundent in contumeliam Dei, sint ferendæ. 2 2. q. 108. 1 ad 3. et 3ª. q. 41. 4 ad 6.

Tradebat autem judicanti se injustè. Quonam modo Christus suæ passionis et mortis fuerit causa. 3ª q. 47. 1. c. et 3 ad 2.

Cur Christus seipsum tradendo Pilato, minus peccavit quàm Judæi. 3ª. q. 47. 3 ad 3.

Peccata nostra ipse pertulit in corpore nostro. An in Christo fuerit dolor sensibilis. 3ª. q. 15. 5. o. An dolor passionis Christi fuerit major omnibus aliis doloribus. 3ª. q. 46. 6. o.

An dolor passionis Christi cum fruitione beata. 3ª. q. 46. 8 ad 1.

Cujus livore sanati sumus. Quantùm boni nobis provenerit ex passione Christi. 3ª. q. 49. o.

EVANG. JOAN. X.

Ego sum pastor bonus. Qualis pastor sit Christus. 3ª. q. 8. a. 6. c. ad 3.

Qualis pastor Christus in vita sua fuerit. 3ª. q. 40. 3. c. q. 41. 3 ad 1.

Bonus pastor animam suam. Quod pertineat ad officium pastorale. 2 2. q. 184. 5. c. et 7 ad 1. fi.

An cura pastoralis sit testimonium dilectionis Dei. 2 2. q. 181. 7 ad 1. et q. 185. 2 ad 1.

Ad quos propriè pertineat officium pastorale. 2 2. q. 184. 6. c. ad 2 et ad 3.

An hi qui propriè habent curam animarum, episcopi videlicet, sint in statu perfectionis. 2 2. q. 184. 5. o.

An episcoporum status sit perfectior quàm religiosorum. 2 2. q. 184. 7. o.

An presbyteri, curati et archidiaconi sint in statu perfectionis. 2 2. q. 184. 6. o.

An presbyteri, curati et archidiaconi obligentur ad ponendam animam suam pro ovibus suis. 2 2. q. 184. 6 ad 3.

An presbyteri, curati et archidiaconi sint majoris perfectionis quàm religiosi. 2 2. q. 184. 8. o.

An liceat episcopatum appetere. 2 2. q. 185. 1. o.

An liceat episcopatum injunctum omninò recusare. 2 2. q. 185. 2. o.

Mercenarius autem. Quis dicatur mercenarius. 2 2. q. 185. 5 ad 1.

Dimittit oves et fugit. An ergo non liceat episcopo aut pastori propter persecutionem aliquam temporalem gregem sibi commissum deserere. 2 2. q. 185. 5. o.

Et vocem meam audient. An prædicare sit proprium officium prælati. 2 2. q. 187. 4.

Et unus pastor. Cùm præpositi Ecclesiæ sint pastores, quomodo igitur unus pastor est. 3ª. q. 8. 6 ad 3.

DOMINICA IIIª POST PASCHA.

EPIST. I. PET. II.

A carnalibus desideriis quæ militant. An opera spiritualia et fructus Spiritûs sancti contrarientur operibus carnis. 1 2. q. 71. 4.

Non refrenans linguam suam. De vitiis linguæ ac injuriis verborum. 2 2. q. 72 et sequentibus.

Religio munda est visitare pupillos. An ergo religio non ordinet hominem solùm ad Deum. 2 2. q. 81. 1 ad 1.

De operibus misericordiæ et generibus eleemosynarum. 2 2. q. 32. 2. o.

EVANG. JOAN. XVI.

Si quid petieritis. De oratione. 2 2. q. 83. o.

Quæ sint orationis partes. 2 2. q. 83. 17. o.

Dabit vobis. Qui fiat quòd orationes nostræ non exaudiantur. 2 2. q. 83. 15 ad 2.

Quæ conditiones sint requisitæ ad hoc ut quis semper impetret quod petit. 2 2. q. 83. 15 ad 2. fi.

Ut gaudium vestrum sit plenum. Quomodo in hac vita gaudium nostrum plenum non sit, sed in futura plenissimum. 2 2. q. 28. 3. c. potissimùm.

Hæc in proverbiis locutus sum vobis. Cur Christus clarè suam doctrinam non proposuit. 3ª. q. 42. 3. c. et ad 3.

Quia ego rogabo Patrem. Quomodo Filius dicatur orare Patrem. 2 2. q. 83. 20 ad 1. et 3ª. q. 21. 1 et 2.

Ipse enim Pater amat vos. An in Deo sit amor. 1ª. q. 20. 1. o.

An Deus æqualiter omnia amet. 1ª. q. 20. 3. o.

Quia à Deo exivi. Quomodo Filius à Patre exiverit. 1ª. q. 42. 5 ad 2.

Quia scis omnia. An anima Christi in verbo cognoscat omnia. 3ª. q. 10. 2.

Et non opus est tibi. An Christus aliquid ab hominibus didicerit. 3ª. q. 12. 3. o.

IN FESTO ASCENSIONIS.

ACT. I.

Cœpit Jesus facere et docere. Cur dicitur quòd priùs cœperit facere et tum docere. 3ª. q. 41. 3 ad 1.

Quibus et præbuit seipsum vivum in multis argumentis. An Christus veritatem resurrectionis debuerit argumentis declarare. 3ª. q. 55. 5. o.

An argumenta quæ Christus induxit sufficienter manifestaverint veritatem resurrectionis Christi. 3ª. q. 55. 6. o.

Per dies quadraginta. Cur Christus post resurrectionem suam voluit quadraginta diebus antequam ascenderet hìc in terris agere. 3ª. q. 57. 1 ad 4.

An continuò Christus post resurrectionem suam cum discipulis suis conversatus sit. 3ª. q. 55. 3. o.

Et convescens. Quare Christus cum discipulis suis comedit. 3ª q. 55. 3. c. et 6. c. et ad 1.

Joannes quidem baptizavit aquâ. An in baptismo Joannis gratia non dabatur. 3ª. q. 38. 3. o.

Vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Quando apostoli post Christi resurrectionem fuerint baptizati Spiritu sancto. 3ª. q. 66. 3 ad 1.

Non est vestrum nosse tempora. An tempus futuri judicii sit omninò incognitum. Suppl. q. 88. 3. o.

Et eritis mihi testes in Hierusalem. An apostolorum tempore fuerit Evangelium Christi prædicatum in universo orbe. 1 2. q. 106. 4 ad 4.

Et cùm hæc dixisset videntibus illis. Cur Christus potiùs ascendit videntibus discipulis quàm resurrexit. 3ª. q. 55. 2 ad 2.

Elevatus est. An ergo propriâ virtute Christus non ascenderit. 3ª. q. 57. 3 ad 1.

Et nubes suscepit illum. Cùm nubes non elevetur supra omnes cœlos, et Christus ascenderit supra omnes cœlos, quomodo nubes suscepit eum. 3ª. q. 57. 4 ad 4.

Sic veniet quemadmodum. An Christus non ascenderit in cœlum, s. ut ibi in sempiternum esset. 3ª. q. 57. 6 ad 3.

EVANG. MARC. XVI.

Apparuit illis Jesus. Quomodo novissimè recumbentibus discipulis apparuit Jesus, cùm postea in die ascensionis viderint Christum ascendentem. 3ª. q. 55. 3 ad 3.

Exprobravit incredulitatem. An Apostoli non facilè et firmiter credebant resurrectionem Christi. 3ª. q. 55. 5. c. fi.

Omni creaturæ. Cur homo dicatur omnis creatura sive minor mundus. 1ª. q. 91. 1. c. fi. et 96. 2. c. et 1 2. q. 17. 8 ad 2.

Qui verò non crediderit. An credere sit necessarium ad salutem. 2 2. q. 2. ar. 3. o.

Signa autem eos qui crediderint. An justificatio sit opus miraculosum. 1 2. q. 113. 10. Cur quibusdam hominibus datur gratia miraculorum. 2 2. q. 178. 1. c.

Quibus conveniebat facere tempore Christi. 3ª. q. 27. 5 ad 3.

An malis etiam detur gratia faciendi miracula. 2 2. q. 178. 2. c. et ad 3.

An mali falsam doctrinam enuntiantes possint facere miracula. 2 2. q. 178. 2 ad 3. An mali faciant quædam miracula quæ sancti facere non possunt. 2 2. q. 178. 2 ad 4. An omnibus sanctis detur gratia miraculorum. 2 2. q. 178. 2 ad 5.

Cur B. Maria, et B. Joannes Baptista miracula non fecerunt. 3ª. q. 27. 5 ad 3.

Cur gratia miraculorum attribuatur fidei. 2 2. q. 178. 1 ad 5.

De miraculis vide plura in evang. Dominicæ Lætare.

Super ægros manus imponent. Qualis sit hæc manûs impositio. 3ª. q. 84. 4 ad 1.

Assumptus est. An Christus convenienter ascenderit. 3ª. q. 57. 1. o.

Secundùm quam naturam Christus ascendit. 3ª. q. 57. 2. o.

An Christus ascenderit supra omnem creaturam spiritualem. 3ª. q. 57. 5. o.

An ascensio Christi sit causa nostræ salutis. 2 2. q. 57. 6. o.

Et sedet à dextris Dei. Cùm Pater sit major Christo, quomodo Christus sedet à dextris, cùm videatur debere sedere à sinistris. 3ª. q. 58. 1 ad 2.

An sedere ad dexteram conveniat Christo secundùm quòd Deus, an verò secundùm quòd homo. 3ª. q. 58 2 et 3.

An competat alteri à Christo, sedere ad dexteram Patris. 3ª. q. 58. 4. o.

DOMINICA INFRA OCTAVAM ASCENSIONIS.

EPIST. I. PET. IV.

Estote prudentes. Circa quæ versatur prudentia. 2 2. q. 47. 3. o.

An prudentia sit virtus. 2 2. q. 47. 4. o.

An de prudentia fuerit dandum aliquod præceptum inter præcepta Decalogi. 2 2. q. 56. 1.

An prudentia posset in peccatoribus inveniri. 2 2. q. 47. 13. o.

An prudentia sit in omnibus habentibus gratiam. 2 2. q. 47. 14. o.

In orationibus. De oratione et devotione. 22. q. 82 et 83.

Mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes. An charitas se extendat ad proximum. 22. q. 25. 1.

Quia charitas operit multitudinem peccatorum. An ergo sine sacramento pœnitentiæ quis possit consequi remissionem peccatorum. 3ª. q. 84. 5 ad 2.

In alterutrum illam administrantes. An qui idoneus est vitâ et scientiâ ad episcopatum, teneatur eum assumere. 2 2. q. 185. 1 ad 3. et ar. 2. o.

EVANG. JOAN. XV, XVI.

Quem ego mittam vobis à Patre. Quomodo persona divina ab alia mittatur. 1ª. q. 43. 1. o. An Filius mittat Spiritum sanctum. 1ª. q. 43. 8. c.

Qui à Patre procedit. Cur Spiritus sanctus non dicitur genitus. 1ª. q. 27. 4. o.

Cùm Scriptura sacra agens de processione Spiritûs sancti, solùm dicat quòd à Patre procedat, an ergo Spiritus sanctus non procedat à Filio. 1ª. q. 36. 2 ad 1.

Absque synagogis vos facient. De virtute excommunicationis. Suppl. q. 21 et seq.

Ut omnis qui interficit vos. An liceat innocentem aliquo casu occidere. 22. q. 64. 6. o.

Et hæc facient vobis quia non noverunt. Quæ sit causa martyrii. 2 2. q. 124. 5. o.

IN FESTO PENTECOSTES.

EPIST. ACT. II.

Dum complerentur dies Pentecostes. Cui festo veteris Testamenti successit festum Pentecostes. 1 2. q. 103. 3 ad 4.

In eodem loco. An rectè orandi gratia conveniatur ad certum et determinatum locum. 1 2. q. 102. 4 ad 1. et 2 2. q. 81. 3. o. et ad 2 præcipuè.

Apparuerunt eis dispartitæ linguæ. De gratia linguarum. 22. q. 176. De donis. 1 2. q. 68. Cur Spiritus sanctus descenderit super apostolos sub linguis igneis. 1ª. q. 43. 7 ad 6. et 3ª. q. 39. 6 ad 4.

Cur Spiritus sanctus datus sit apostolis in specie ignis et linguæ. 3ª. q. 72. 2 ad 1.

Et cœperunt loqui variis linguis. Cur apostoli acceperunt donum linguarum ita ut omnium linguis loquerentur. 2 2. q. 176. c.

An apostoli fuerint instructi quoad ornatum et elegantiam in aliena lingua, sicuti in propria et vernacula. 2 2. q. 176 ad 1.

Cur Christus non locutus sit omnibus linguis. 2 2. q. 176. 1 ad 3.

Cur nunc accipientes Spiritum sanctum non loquuntur omnium linguis. 2 2. q. 176. 1 ad 3.

Quoniam audiebat unusquisque linguâ suâ illos loquentes. An unam linguam loquentes intelligebantur ab omnibus, an potiùs omnibus linguis loquebantur. 2 2. q. 176. 1 ad 2.

EVANG. JOAN. XIV.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. In quo consistat ratio charitatis. 2 2. q. 24. 12. c.

An sit de ratione charitatis, quòd homo velit præceptorum Dei regulam in omnibus sequi. 22. q. 25. 12. c.

Pater meus diliget eum. De amore Dei. 1ª. q. 20. o.

Et ad eum veniemus et mansionem. Quomodo Pater et tota Trinitas ad nos veniat, et mansionem apud nos faciat. 1ª. q. 43. 4 ad 2.

Paracletus autem Spiritus sanctus. An hoc nomen sit proprium nomen alicujus divinæ personæ. 1ª. q. 36. 1. o. De aliis nominibus Spiritûs sancti. 1ª. q. 37 et 38 et 39. 8.

Ille vos docebit omnia. Cùm nec apostoli cognoverint omnem veritatem, nec modo Ecclesia cognoscat, quomodo igitur hæc promissio vera est. 1 2. q. 106. 4 ad 2.

Pacem meam do vobis. Quæ sit vera pax. 2 2. q. 29. 2 ad 3. Vide Evangel. fer. 3. post Pascha.

Non turbetur cor vestrum neque formidet. De fortitudine. 2 2. q. 123. o.

An fortitudo sit circa timores et audacias. 2 2. q. 123. 3.

An fortitudo sit solùm circa pericula mortis. 2 2. q. 123. 4. o.

De timore opposito fortitudini. 22. q. 125. o.

Quando timor est peccatum et quando non. 2 2. q. 125. 1. c.

Quando timor sit peccatum mortale. 2 2. q. 125. 3. c.

Quia Pater major me est. Cùm Filius sit æqualis Patri in magnitudine, quomodo Pater dicitur major Filio. 1ª. q. 42. 4 ad 1. et 43. 7 ad 1.

An Christus sit subjectus Patri. 3ª. q. 20. 1. o.

An Christus sit sibi ipsi subjectus. 3ª. q. 20. 2. o.

Sicut mandatum dedit mihi Pater. Cùm Filius sit Patri æqualis in potentia, et major sit potentia præcipientis quàm obedientis, quomodo Pater dicitur mandatum dedisse Filio. 1ª. q. 42. 6 ad 2.

FERIA 2ª PENTECOSTES.

ACT. X.

Qui constitutus est à Deo judex. De judiciaria potestate. 3ª. q. 59. o. et Suppl. q. 89 et 90.

Remissionem peccatorum accipere. An fuerit necessarium pati Christum pro humani generis liberatione. 3ª. q. 46. 1 et 2. An per passionem Christi simus liberati à peccato. 3ª. q. 49. 1. o.

Cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. De sacramento confirmationis. 3ª. q. 72. Cur potiùs ad primitivos sanctos

facta est visibilis missio Spiritûs sancti quàm ad nos. 1ᵃ. q. 43. 7 ad 6.

Numquid aquam quis prohibere potest. An aqua sit propria materia baptismi. 3ᵃ. q. 66. 3. o.

Et jussit eos baptizari in nomine Domini notri Jesu Christi. An in nomine Christi possit dari baptismus. 3ᵃ. q. 66. 6. o.

EVANG. JOAN. III.

Sic Deus dilexit mundum. Quantam charitatem et bonitatem erga nos ostenderit Deus, dando Filium suum. 1ᵃ. q. 1. c. et ar. 2. c. et q. 32. 1. c.

An Deus dilexit magis genus humanum quàm Christum. 1ᵃ. q. 20. 4 ad 1.

An magis dilexerit genus humanum quàm angelos. 1ᵃ. q. 20. 4 ad 2.

Cur Deus non dedit Filium suum pro diabolo. 3ᵃ. q. 4. 1 ad 3.

Ut omnis qui credit in eum. An sola fides sufficiat ad salutem. 1 2. q. 2. 9. c. et q. 4. 5. et q. 6. 2 ad 3.

Qui credit in eum non judicatur. An ergo fideles in judicio non judicabuntur. Suppl. q. 89. 6 ad 1.

Qui autem non credit jam judicatus. An increduli et mali in judicio non judicabuntur. Suppl. q. 89. 7 ad 1. De judiciaria potestate Christi. 3ᵃ. q. 59.

Qui autem facit veritatem. Cur peccatum dicitur mendacium et falsitas, virtus autem ejusque operatio veritas. 1ᵃ. q. 17. 1. c.

FERIA 3ᵃ PENTECOSTES.

ACT. VIII.

Miserunt ad eos Petrum et Joannem. De ministro confirmationis. 3ᵃ. q. 72. 11. et q. 65.

Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati. Quomodo detur Spiritus sanctus in baptismo et quomodo in confirmatione. 3ᵃ. q. 72. 1. c.

Tunc imponebant manus super illos. An apostoli contulerint sacramentum confirmationis per solam manûs impositionem absque chrismate. 3ᵃ. q. 72. 2 ad 1.

EVANG. JOAN. X.

Qui non intrat per ostium. An credere explicitè mysterium incarnationis Christi sit de necessitate salutis apud omnes. 2 2. q. 2. ar. 7. o.

An salus nostra sit Christo adscribenda. 22. q. 2. a. 7. c. et 1 2. q. 91. 5 ad 2.

De hæresi. 2 2. q. 11.

Fur est et latro. Quantùm nocumenti inseratur fidei et fidelibus per hæreticos. 2 2. q. 10. a. 9. et 11. 3. et 4. c.

Huic ostiarius aperit. An fides sit donum Dei. 2 2. q. 6. 1. o. et 2. o.

Et proprias oves vocat nominatim. An Deus eligat singulos prædestinatos, ita ut noverit certum numerum prædestinatorum non solùm formaliter, sed etiam materialiter. 1ᵃ. q. 23. 7. o.

Et educit eas. An homo possit resurgere à peccato sine auxilio gratiæ. 1 2. q. 109. 7. o.

Ante eas vadit. An Christus primò resurrexerit. 3ᵃ. q. 53. 3. o.

Alienum autem non sequuntur. An prædestinatus non possit peccare et in peccato mori. 1ᵃ. q. 23. 6 ad 2.

Hoc proverbium dixit eis. Cur Christus in proverbiis voluerit loqui. 3ᵃ. q. 43. 3. c. fi. et ad 3.

Ego sum ostium. Cur esse ostium sit proprium Christo. 3ᵃ. q. 8. 6 ad 3.

Per me si quis introierit. An non possit haberi fides de mysterio incarnationis Christi, et non de aliis fidei articulis. 2 2. q. 5. 3. o.

IN DIE TRINITATIS.

EPIST. ROM. II.

O altitudo divitiarum. Cur Deus quosdam prædestinet, et quosdam reprobet. 1ᵃ. q. 23. 5 ad 3.

An Deus permittendo unum cadere, alium erigat. 1ᵃ. q. 23. 6 ad 1.

Quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus. An videntes Deum per essentiam ipsum non comprehendant. 1ᵃ. q. 12. 7. o.

An videntes Deum per essentiam, omnia in Deo videant. 1ᵃ. q. 12. 8. o.

Utrùm trinitas personarum possit per naturalem cognitionem cognosci. 1ᵃ. q. 31. 1. o. Utrùm Deum esse sit per se notum. 1ᵃ. q. 2. 1. o.

Utrùm Deum esse, sit demonstrabile. 1ᵃ. q. 2. ar. 2. o.

Aut quis prior dedit illi et retribuetur ei. An ergo homo à Deo nihil possit mereri. 1 2. q. 114. 1 ad 3.

Quoniam ex ipso et per ipsum. Quâ ratione ex ipso approprietur Patri, per ipsum, Filio, et in ipso Spiritui sancto. 1ᵃ. q. 39. 8. c.

EVANG. MATTH. XXVIII.

Data est mihi omnis potestas. De potentia Dei. 1ᵃ. q. 25. De potentia animæ Christi. 3ᵃ. q. 13. o. Quomodo anima Christi habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. 3ᵃ. q. 13. 2 ad 1.

Euntes ergo docete. An catechismus debeat præcedere baptismum. 3ᵃ. q. 7. 1. o.

Omnes gentes. De suscipientibus baptismum. 3ᵃ. q. 68. o.

Baptizantes eos. De ministris, per quos traditur sacramentum baptismi 3ᵃ q. 67. o.

In nomine Patris, etc., an illa sit conveniens forma. Ego te baptizo in nomine Patris, etc. 3ᵃ. q. 66. 5. o. De nominibus Dei. 1ᵃ. q. 13. o. Pertinentia ad personam Patris, Filii et Spiritûs sancti. 1ᵃ. q. 34. 35. 36.

Docentes servare. De doctrina Christi. 3ᵃ. q. 42. o.

DOMINICA Iᵃ POST OCTAVAM PENTEC.

EPIST. I. JOAN. IV.

Deus charitas est. Cùm charitas sit habitus in anima creatus, quomodo Deus charitas est. 2 2. q. 23. 2 ad 1. De amore Dei. 1ᵃ. q. 20.

In hoc apparuit charitas Dei quoniam Filium suum. Quantam charitatem ostenderit Deus mittendo Filium suum. 3ᵃ. q. 1. a. 1. Sed contra et ad 2. et a. 2. c.

Propitiationem pro peccatis nostris. Quantam misericordiam Deus nobis exhibuerit dando

Quando eleemosynas dare sit in præcepto. 2 2. q. 32. 5 c. et ad 3.

De avaritia. 2 2. q. 118.

Non diligamus verbo neque linguâ, sed opere. An ad dilectionem proximi requiratur, ut bonum circa illum operemur. 2 2. q. 32. c. princ.

EVANG. LUC. XIV.

Fecit cœnam magnam. De visione divinæ essentiæ. Suppl. q. 92.

Quantum bonum sit beatitudo. 1 2. q. 2. a. 8. c. et q. 3. a. 2 ad 2. et a. 8. c.

Cùm æterna beatitudo per exteriora quædam bona, ut sunt cibus et potus, divitiæ et regnum in Scripturis, significetur, an ergo ad beatitudinem requirantur bona exteriora. 1 2. q. 4. a. 7 ad 1.

Dicere invitatis ut venirent. Cur primum oportebat adventum Christi Judæis prædicari, et ad cœnam hanc vocari. 3ª q. 42. 1. c.

Quia parata sunt omnia. An Christus suâ passione non aperuerit nobis januam cœli. 3ª q. 49. 5. o. An mors Christi fuerit operata ad nostram salutem. 3ª. q. 51. 6. o.

Villam emi, et necesse habeo. An ambitio sit peccatum. 2 2. q. 131. 1. o.

Quot modis contingat appetitum honoris esse inordinatum. 2 2. q. 131. 1. c.

An appetitus dignitatum sit ambitio. 2 2. q. 131. 2 ad 2.

Juga boum emi quinque. De avaritia. 2 2. q. 118. o.

Uxorem duxi. De luxuria et ejus speciebus. 22. q. 153 et 154.

De gula et ebrietate. 2 2. q. 148 et 150.

Exi cito in plateas et vicos. Quando apostolis dictum sit ut prædicarent gentibus. 3ª. q. 42. 1. c. fi.

Et adhuc locus est. An sit certus numerus prædestinatorum. 1ª. q. 23. 7. o.

Compelle intrare. An infideles sint cogendi ad fidem. 2 2. q. 10. 8. c.

DOMINICA IIIª POST PENTECOST.

EPIST. I. PETR. V.

Humiliamini sub potenti manu Dei. An humilitas propriè respiciat reverentiam quâ homo Deo subjicitur. 2 2. q. 161. 1 ad 5. 2 ad 3. 3. c. princ. et 4 ad 1.

Quanta virtus sit humilitas. 2 2. q. 161. 5. o.

Ut vos exaltet. Quomodo præmium humilitatis sit exaltatio. 2 2. q. 161. 5 ad 3.

Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum. An ergo non sit licitum sollicitudinem habere de temporalibus rebus. 2 2. q. 55. 6. et q. 188. 7 ad 2.

Quot modis sollicitudo rerum temporalium redditur illicita. 2 2. q. 55. 6. c. et 1 2. q. 108. 3 ad 5. An Dominus improbet si quis humano more temporalia procuret. 2 2. q. 55. 7 ad 3.

Quoniam ipsi cura est de vobis. An homo subsit divinæ providentiæ. 1ª. q. 22. 2 ad 4.

Quomodo boni subsint divinæ providentiæ, et quomodo mali. Ibidem.

Sobrii estote. De abstinentia et sobrietate. 2 2. q. 147 et 149.

Tanquam leo rugiens circuit. De impugnatione dæmonum. 1ª. q. 114. o.

Vide Evang. Dominicæ 3 Quadrag.

EVANG. LUC. XV.

Quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Quibus vitandus sit convictus peccatorum. 2 2. q. 26. 6 ad 5.

Secundùm quid convictus peccatorum sit omnibus vitandus. Ibidem fi.

Cur Christus cum peccatoribus conversari voluit. 3ª. q. 40. 1. c.

Cur Christus interdum à consortio hominum se subduxit. 3ª. q. 40. 1 ad 3.

De dilectione peccatorum. 2 2. q. 25. ar. 6 et seq.

Ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente quam super 99 *justis.* An pœnitens per pœnitentiam recuperet aliquod majus quàm innocens. 3ª. q. 89. 3. c.

Si Deus plus gaudeat de pœnitente quàm multis innocentibus, et per consequens magis diligat, an ergo Deus non semper magis diligat meliora. 1ª. q. 20. 4 ad 4. et 3ª. q. 89. 3. c.

DOMINICA IVª POST PENTECOST.

EPIST. ROM. VIII.

Existimo quòd non sint condignæ passionis. An ergo opera justorum non sint meritoria vitæ æternæ. 1 2. q. 114. 3. o. et ad 1. præc. De magnitudine gloriæ supr. in evang. Dominicæ 2. post oct. Pentecostes. De patientia. 2 2. q. 136.

Quia et ipsa creatura liberabitur servitute corruptionis. An mundus post judicium innovabitur. Suppl. q. 91. 1. o.

Sed et nos ipsi primitias spiritûs habentes, et ipsi intra geminus. An patientia sustinet aliqua propter bonum. 2 2. q. 136. 5. c.

An bonum speratum quia differtur causet tristitiam. Ibidem.

An beatitudo in hac vita haberi possit. 1 2. q. 5. 3. o.

Adoptionem Filiorum Dei. De adoptione vide epist. Dominicæ infra oct. Nativit.

EVANG. LUC. V.

Cùm turba irruerent in Jesum ut audirent verbum. An quis negligens scire quæ scire tenetur, peccet. 1 2. q. 76. 2. c.

An lex obliget ignorantes in quorum notitiam potest venire per alios. 1 2. q. 90. 4 ad 2. An ignorantia affectata diminuat culpam, an potiùs aggravet. 3ª. q. 47. 5. c. et ad 3. Quo ordine revelantur à Deo credibilia. 2 2. q. 2. a. 6. c. princ. et 3ª. q. 42. 1. c. princ. Cùm Christus vitam agere debuerit perfectissimam, quomodo igitur prædicavit. 3ª. q. 40. 1 ad 2.

Cur Christus publicè prædicare voluerit. 3ª. q. 40. c.

De prædicatione religiosorum. 2 2. q. 188. 4.

Ascendens in unam navem quæ erat Simonis. Cur Christus prædicare voluit solis Judæis. 3ª. q. 42. 1. c.

Duc in altum. An Dominus miserit apostolos ad prædicandum gentibus in profundo ignorantiæ jacentibus. 3ª. q. 42. 1. c. fi. et ad 1.

Per totam noctem laborantes nihil cepi-

DOMINICA Vª POST PENTECOST.

EPIST. I. PETR. II.

EVANG. MATTH. V.

DOMINICA VIª POST PENTECOST.

EPIST. ROM. VI.

EVANG. MARC. VIII.

DOMINICA VIIª POST PENTECOST.

EPIST. ROM. VI.

Nam finis illorum mors est. De effectu peccati. 1 2. q. 85 et seq.

Gratia autem Dei vita æterna. Cur non dicatur, stipendium injustitiæ vita æterna. 1 2. q. 114. 3. arg. 2.

EVANG. MATTH. VII.

Attendite à falsis prophetis. Qui dicuntur falsi prophetæ. 2 2. q. 172. 4 ad 3.

An sic sit attendendum à falsis prophetis, ut eis communicari non possit. 2 2. q. 10. ar. 9. o.

Quando sit licitum cum falsis prophetis disputare. 2 2. q. 10. 7. o.

Intrinsecùs autem sunt lupi rapaces. Qui doctores dicantur lupi rapaces. 2 2. q. 172. 4 ad 3.

An hæretici qui sunt lupi rapaces sint tolerandi. 1 2. q. 11. ar. 3. o.

De punitione hæreticorum. 2 2. q. 11. 3. et 4.

A fructibus eorum cognoscetis eos. Quomodo cognoscatur hæreticus. 2 2. q. 11. 2 ad 2. et q. 5. a. 3. c.

Sic omnis arbor bona bonos fructus facit. An ergo bonum non possit esse causa mali. 1ª. q. 49. 1 ad 1. An tota bonitas et malitia actûs exterioris dependeat ex voluntate. 1 2. q. 20. 2 ad 1. præcipuè.

Et in ignem mittetur. An damnati torquebuntur igne corporeo. Suppl. q. 97. 5. o.

An damnati in inferno solâ pœnâ ignis affligantur. Suppl. q. 97. 1. o.

Sed qui facit voluntatem Patris mei. An ad beatitudinem consequendam requirantur bona opera. 1 2. q. 5. a. 5. o.

DOMINICA VIIIª POST PENTECOST.

EPIST. ROM. VIII.

Debitores sumus non carni. Quid creatura debeat Deo. 1 2. q. 111. 1 ad 2.

Si enim secundùm carnem vixeritis. Quid sit vivere secundùm carnem. 2 2. q. 72. 2 ad 1.

Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis. An per pœnitentiam restituatur homo in pristinam dignitatem. 3ª. q. 83. 3. o.

Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. Quomodo adoptemur in filios Dei. 1 2. q. 114. 3. c. fi.

Per quam virtutem adoptamur in filios Dei. 3ª. q. 23. 5. c. fi.

Sed accepistis spiritum adoptionis. Quid sit aliquem adoptare. 3ª. q. 23. 1. c.

Non enim accepistis spiritum servitutis. Quis spiritus servitutis non consistat cum spiritu adoptionis, i. charitate. 2 2. q. 19. 6. o. et 10.

Quomodo dicuntur filii adoptivi geniti, cùm filius adoptivus non gignatur, sed fiat. 3ª. q. 23. 2. c. Quæ sit differentia inter Deum adoptantem et hominem adoptantem. 3ª. q. 23. 1. c. fi. Quæ sit differentia inter hæreditatem bonorum temporalium, et æternorum. 3ª. q. 23. 1 ad 3.

Vide reliqua circa epist. Dominicæ infra oct. Nativitatis Domini.

Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro. An quis possit scire se habere gratiam. 1 2. q. 112. 5. o.

Si autem filii et hæredes. An filio adoptato debeatur hæreditas ex ipso jure adoptionis. 1 2. q. 114. 3. c. fi. et 3ª. q. 23. 1. c.

Cohæredes autem Christi. Cùm Christus sit naturalis Filius Patris, et adoptio sit introducta in defectum naturalis filii, quomodo Deo convenit nos in filios suos adoptare. 3ª. q. 23. 1 ad 2.

EVANG. LUC. XVI.

Homo quidam dives erat. An possessio rerum sit homini naturalis. 2 2. q. 66. 1. o.

Quasi dispensabat bona ipsius. An dispensator teneatur dispensare bona sui Domini secundùm quòd ei ab eo commissum est. 2 2. q. 32. 8. c. et ad 3.

Quid ad dispensationem requiratur. 2 2. q. 185. 7. c.

An episcopi mortaliter peccent si bona ecclesiastica quæ procurant, pauperibus non largiantur. 2 2. q. 185. 7. o.

Accipe cautionem, citò scribe quinquaginta. An dolus sit peccatum ad astutiam pertinens. 2 2. q. 55. 4. o.

An fraus ad astutiam pertineat. 2 2. q. 55. 5. o.

Quia filii hujus sæculi prudentiores sunt. An vera prudentia possit esse in peccatoribus. 2 2. q. 47. 13. o.

Cur addatur hic, in generatione sua. 2 2. q. 47. 13 ad 1.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Cur divitiæ dicuntur mammona iniquitatis. 2 2. q. 32. 7 ad 1.

In quibus rebus consistant divitiæ corporales. 1 2. q. 2. a. 1. c. potissimùm.

Quomodo temporalia bona amanda. 2 2. q. 126. 1. c.

An divites possint salvari. 2 2. q. 186. 3.

Cur Deus det alicui abundantiam divitiarum. 2 2. q. 117. 1.

An quis teneatur ita divitias suas erogare, ut nihil sibi reservet. 2 2. q. 117. 1 ad 2.

In quanta abundantia eleemosyna sit facienda. 2 2. q. 32. 10. o.

Quantum peccatum sit divites non succurrere pauperibus. 2 2. q. 32. 7 ad 3. et 66. 7. c.

DOMINICA IXª POST PENTECOST.

EPIST. I. COR. X.

Non simus concupiscentes malorum. Cur post baptismum debeamus tantoperè fugere mala. 3ª. q. 40. 2 ad 3. et 40. 1. c. De vitio gulæ. 2 2. q. 148.

Neque idololatræ efficiamini. De actibus latriæ. 2 2. q. 82 et seq.

Quantum peccatum sit idololatria. 2 2. q. 94. 3. o.

Neque fornicemur. De fornicatione. 2 2. q. 154. 2. et 3.

Neque murmuraveritis. An voluntas hominis debeat semper conformari voluntati divinæ. 1 2. q. 20. 10. o.

Neque tentemus Christum. De tentatione. 2 2. q. 97. o.

Quantum peccatum sit tentatio Dei. 2 2. q. 97. 4. o.

Hæc autem omnia in figura contingebant

EVANG. LUC. XIX.

DOMINICA Xª POST PENTECOST.

EPIST. I. COR. XII.

EVANG. LUC. XVIII.

DOMINICA XIª POST PENTEC.

EPIST. I. COR. XV.

EVANG. MARC. VII.

et ritibus baptismi. 3ª. q. 66. 10. o. et q. 71. o.

Et suscipiens in cœlum ingemuit. An omnis pœna sit propter aliquam culpam. 1 2. q. 87. 7. o.

Et præcepit illis ne cui dicerent. An Christus intendebat eos per virtutem divini præcepti obligare præcipiendo eis ne cui dicerent. 2 2. q. 104. 4 ad 1. et 3ª. q. 13. 4 ad 2. et q. 44. 3 ad 4.

Quantò magis eis præcipiebat, tantò plus prædicabant. An ergo Christo fuerint inobedientes. 2 2. q. 104. 4 ad 1.

An anima Christi non habuerit omnipotentiam respectu executionis propriæ voluntatis. 3ª. q. 13. 4 ad 2.

Dicentes : bene omnia fecit. De gratiarum actione. 2 2. q. 106. o.

DOMINICA XIIª POST PENTEC.

EPIST. II. COR. III.

Fiduciam autem talem habemus. An unus alium doceat. 1ª. q. 117. 1. o.

An homo solum exhibeat exterius ministerium. 1ª. q. 117. c. et ad 1.

An fides sit donum Dei. 2 2. q. 6. 1. Quomodo Deus quosdam misericordiâ doceat et quosdam justitiâ non doceat. 1 2. q. 98. 4 ad 2. et 2 2. q. 2. ar. 5 ad 1.

An in hoc maximè potestas divina monstrata sit quòd discipulis suis tantam virtutem contulit in docendo, ut gentes quæ nihil de Christo audierant ad ipsum converterent. 3ª. q. 42. 1 ad 2.

Per Christum ad Deum. De oratione et sacerdotio Christi. 3ª. q. 21. et q. 22.

Non quòd sufficientes simus. An homo sine gratia nullum verum cognoscere possit. 1 2. q. 109. 1. o. An quis possit verè dicere se ad quidvis inutilem et in idoneum. 2 2. q. 161. 6 ad 1.

Qui et idoneos nos fecit ministros. An Deus eos quos eligit, faciat idoneos ad id ad quod eos elegit. 3ª. q. 27. 3. c.

Littera enim occidit. Quomodo littera sive lex occidat. 1 2. q. 98. 1 ad 2. An etiam littera Evangelii occideret, nisi adesset interiùs gratia fidei sanans. 1 2. q. 106. 2. c.

Quòd si ministratio mortis. An ministri novi Testamenti sint majoris dignitatis quàm ministri veteris Testamenti. 2 2. q. 87. 1. c. fi.

Cur Apostolus legem veterem vocat ministrationem mortis et damnationis, legem autem novam ministrationem spiritûs et justitiæ. 1 2. q. 66. 2 ad 3.

EVANG. LUC. X.

Tentans eum. De tentatione Dei. 2 2. q. 7. o.

Quid faciendo vitam æternam possidebo. An bona opera requirantur ad beatitudinem sive vitam æternam. 1 2. q. 5. a. 7. o.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Quid sit dilectio. 2 2. q. 27. 2. o.

An convenienter mandetur quòd Deus diligatur ex toto corde. 2 2. q. 44. 4. o.

Quid sit Deum diligere ex toto corde, et ex tota anima, et ex omnibus viribus et ex omni mente. 2 2. q. 44. 5. o.

An præceptum hoc de dilectione Dei possit servari in via. 2 2. q. 44. 6. o.

An peccans venialiter diligat Deum ex toto corde. 2 2. q. 44. 4 ad 2.

De hoc præcepto vide plura, infra in evang. Dominicæ 13 post oct. Pentecost.

Et proximum tuum sicut teipsum. Quo modo proximus sit diligendus. 2 2. q. 44. 7. c.

Homo quidam descendebat. De statu innocentiæ primi hominis quantùm ad intellectum et voluntatem. 1ª. q. 49. et seq. usque ad 105.

De peccato primi hominis. 2 2. q. 163. o.

De pœna peccati primorum parentum. 2 2. q. 164. o.

De peccato originali. 1 2. q. 81 et 82.

Abierunt semivivo relicto. Quousque bonum naturæ per peccatum fuerit imminutum. 1 2. q. 85. 1 et 2.

Accedit ut sacerdos quidam descenderet eâdem viâ, et viso illo præteriit. An ceremoniæ et sacrificia veteris legis habebant virtutem justificandi tempore legis. 1 2. q. 103. 2. o.

An præcepta moralia veteris legis justificabant. 1 2. q. 101. 12. o.

Samaritanus autem. An salus nostra sit adscribenda Christo. 1 2. q. 91. 5 ad 2. et 2 2. q. 2. a. 7. c.

Alligans vulnera. Quot sint vulnera quibus humana natura per peccatum vitiata est. 1 2. q. 85. 3. o.

Infundens oleum et vinum. De sacramentis institutis tanquam remediis contra vulnera humanæ naturæ. 3ª. q. 60 et seq.

Quæcumque supererogaveris. De consiliis. 1 2. q. 108. 4. o.

Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi. Quis sit noster proximus. 2 2. q. 44. 7. c.

DOMINICA XIIIª POST PENTEC.

EPIST. AD GAL. III.

Abrahæ dictæ sunt promissiones. An promissio hæc facta sit Abrahæ propter ipsius meritum, an verò ex gratuita Dei electione, et vocatione. 1 2. q. 98. 4. c.

Et semini ejus. An alio modo quàm per semen Abrahæ, i. Christum, salvari possimus. 1 2. q. 91. 5 ad 2. et q. 98. 2 ad 4. et 2 2. q. 2. a. 7. c.

Quæ post quadringentos et triginta annos facta est lex. An lex vetus fuerit data convenienti tempore. 1 2. q. 98. 6. o.

Nam si ex lege hæreditas. An lex vetus justificet. 1 2. q. 98. c. et ad 2. et q. 101. 12. o.

Lex propter transgressionem posita est. An legis actus et officium sit punire transgressores. 1 2. q. 92. 2 ad 4. præc.

Ordinata per angelos. An lex vetus data fuerit immediatè à Deo, an potiùs per angelos. 1 2. q. 98. 3. o.

In manu mediatoris. An Christus sit mediator Dei et hominum, et secundùm quam naturam. 3ª. q. 26. o.

EVANG. LUC. VII.

Ecce defunctus efferebatur. An homo in statu innocentiæ erat immortalis. 1ª. q. 97. 1 et 4. An mors sit pœna peccati. 1 2. q. 85. 5. o. et 2 2. q. 164. 1. o.

De qualitate animæ exeuntis. Suppl. q. 70.

De suffragiis mortuorum. Suppl. q. 71. o.

An sepelire mortuum sit species eleemosynæ. 22. q. 32. 2. c. et ad 1.

Et turba multa cum illa. An dolor amici compatientis mitiget tristitiam. 1 2. q. 38. 3. o.

Misericordiâ motus. De misericordia ut supra in evang. Domin. 4 post oct. Pentec.

Noli flere. An fletus mitiget tristitiam. 1 2. q. 38. 2. o.

Et accessit et tetigit loculum. Cur Christus in faciendis miraculis circa homines, non usus est solâ potestate divinâ, sed aliud ad humanitatem ejus pertinens apponere voluit. 3ª. q. 44. 3 ad 2.

Et resedit qui erat mortuus. Si hic mortuus, et quidam alii sint à Christo revocati ad vitam, an ergo Christus primò non resurrexerit. 3ª. q. 53. 3 ad 2.

Magnificabant Deum. De gratiarum actione. 22. q. 106. o.

DOMINICA XVIª POST PENTECOST.

EPIST. AD EPHES. III.

Hujus rei gratia flecto genua mea. An perseverantia indigeat auxilio gratiæ. 1 2. q. 109. 10. o. et 2 2. q. 137. 4. o.

Flecto genua. An adoratio importet actum corporalem. 2 2. q. 84. 2. o.

Ex quo omnis paternitas. An hoc nomen (pater) sit propriè nomen divinæ personæ. 1ª. q. 33. 2. o. An hoc nomen (pater) per prius dicat respectum ad filium quàm creaturam. 1ª. q. 33. 3. o.

Paternitas in cœlo. Quomodo in cœlestibus sit paternitas. 1ª. q. 45. 5 ad 1.

Virtutem corroborari. De fortitudine. 2 2. q. 123. o.

Christum habitare per fidem. An credere sit ad salutem necessarium. 2 2. q. 2. a. 3. o.

An sit donum Dei. 2 2. q. 6. a. 1.

In charitate radicati et fundati. Cur charitas radici et fundamento comparetur. 2 2. q. 23. 8 ad 2.

Ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. An ergo plenitudo non sit propria Christo. 3ª. q. 7. a. 10. o. ad 2. præcipuè.

EVANG. LUC. XIV.

Cùm intraret Jesus in domum cujusdam principis pharisæorum. Cur Christus cum peccatoribus conversari et manducare voluerit. 3ª. q. 40. 1. c.

Si licet sabbato curare. An Christus curando hominem in sabbato, sabbatum non violaverit. 3ª. q. 40. 4 ad 1. De sanctificatione sabbati. 2 2. q. 122. 4.

Intendens quomodo primos accubitus eligerent. De ambitione, ut supr. in evang. Dominicæ. 1 post oct. Pentecost.

Non discumbas primo loco. De 4ª specie superbiæ. 162. 4.

Recumbe in novissimo loco. An homo debeat se omnibus per humilitatem subjicere. 1 2. q. 161. 3. o.

Quia omnis qui se exaltat. Quomodo humilitati promittatur spiritualis exaltatio. 2 2. q. 161. 5 ad 3.

DOMINICA XVIIª POST PENTECOST.

EPIST. EPHES. IV.

Cum omni humilitate et mansuetudine. De humilitate. 2 2. q. 161.

De mansuetudine. 2 2. q. 157.

Cum patientia supportantes. De patientia. 2 2. q. 161. De supportatione fratris vide epist. Dominicæ 15 post oct. Pentecost.

In vinculo pacis. De pace et concordia, ut supr. evang. feriæ 3 post Pascha.

Unum corpus. Quomodo tota Ecclesia dicatur unum corpus. 3ª q. 8. 1. c. princ.

In unam spem vocationis vestræ. Quomodo bona spiritualia possint simul ex integro à pluribus possideri. 3ª. q. 23. 1 ad 3.

Una fides. Quomodo fides sit via. 2 2. q. 4. a. 6. o.

Unum baptisma. Quomodo baptisma dicatur unum. 3ª. q. 66. 9. o.

Et in omnibus nobis. Quomodo Deus sit in omnibus rebus. 1ª. q. 8. a. 1 et 3.

EVANG. MATTH. XXII.

Accesserunt ad Jesum pharisæi, et interrogavit. Quando sit licitum cum hæreticis disputare. 2 2. q. 10. 7. o.

Tentans eum. De tentatione. 2 2. q. 97. o. De simulatione. 2 2. q. 111.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde. De hoc præcepto vide evang. Dominicæ 13. post oct. Pentecost.

An Deus possit hìc totaliter amari. 2 2. q. 27. 5. o.

An divinæ dilectionis sit aliquis modus habendus. 2 2. q. 27. 6. o.

Hoc est maximum. Cur hoc præceptum de charitate Dei sit maximum. 2 2. q. 44. 1. c. fi.

Secundum autem simile est huic. Cùm charitas sit una virtus, quorsùm duo præcepta de ea dantur. 2 2. q. 44. 2 ad 1.

Cùm debeamus quatuor diligere, Deum, nos, proximum, et corpus proprium, cur non dantur quatuor præcepta. 2 2. q. 44. 3 ad 1.

Cujus filius est dicunt ei David. An Christus sumpserit carnem de semine David. 3ª. q. 31. 2. o.

Quomodo ergo David vocat eum Dominum. An hæ sint veræ, homo est Deus, et Deus est homo. 3ª. q. 16. 1 et 2.

DOMINICA XVIIIª POST PENTECOST.

EPIST. I. COR. I.

Gratias ago Deo meo. De gratiarum actione et gratitudine. 2 2. q. 106. o.

Pro vobis. An debeamus pro aliis orare. 2 2. q. 83. 7. o.

Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia. Quomodo homo dicatur esse plenus gratiâ. 3ª. q. 7. a. 10. c.

nascantur ex peccato. 1 2. q. 85. 5. o. et 3ª. q. 44. 3 ad 3.

Cur aliquorum corpora pluribus defectibus subjacent, quorumdam verò paucioribus. 1 2. q. 85. 5 ad 1.

Cùm per baptismum liberemur ab omni peccato, cur non statim etiam liberamur ab omni pœna peccati et pœnalitatibus hujus vitæ. 1 2. q. 85. 5 ad 2.

Nisi signa et prodigia videritis non creditis. Cur miracula dicuntur signa, et cur prodigia. 2 2. q. 176. 1 ad 3. An miracula non evertant aut saltem diminuant meritum fidei. 3ª. q. 55. 5 ad 2 et ad 3. et 2 2. q. 2. a. 10. o.

De miraculis vide plura in evang. Dominicæ Lætare et in festo Ascensionis Domini.

Dicit ei Jesus: Vade, filius tuus vivit. An anima Christi in verbo cognoscat omnia. 3ª. q. 10. 2. o. An anima Christi habuerit omnipotentiam respectu executionis propriæ voluntatis. 3ª. q. 13. 4. o.

Et credidit ipse. Quid credere. q. 2. a. 1. An credere explicitè mysterium Christi sit de necessitate salutis apud omnes. 2 2. q. 2. ar. 7. o.

DOMINICA XXIª POST PENTECOST.

EPIST. EPHES. VI.

Quoniam nobis non est colluctatio adversus carnem et sanguinem. An homines à dæmonibus impugnentur. 1ª. q. 114. 1.

Quomodo diaboli hominem impugnent, et ad peccatum inducere conentur. 1 2. q. 80. 1, et 2. An omnia peccata procedant ex suggestione et tentatione dæmonum. 1ª. q. 114. 3. o. et 1 2. q. 80. 4. o.

An homo hominem non tentet. 1ª. q. 114. 2. c.

An homo valeat resistere diabolis. 1ª. q. 114. 1 ad 2. et 1 2. q. 80. 3. o.

An diabolus semel ab aliquo repulsus et superatus desistat ab eo tentando. 1ª. q. 114. 4. o.

Sed adversus principes et potestates. An in dæmonibus sit prælatio. 1ª. q. 109. 2. o.

Adversus mundi rectores. An diabolus sit rector et caput malorum. 3ª. q. 8. 7. o.

Contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Utrùm aer iste sit locus pœnalis dæmonum. 1ª. q. 64. 4. o.

Ut possitis resistere. Quomodo homo resistat impugnationi dæmonum. 1ª. q. 114. 1 ad 2.

State ergo succincti lumbos vestros. De castitate. 2 2. q. 151. o.

Induti loricam justitiæ. De justitia. 2 2. q. 58. o.

In omnibus sumentes scutum fidei. De effectibus fidei. 2 2. q. 7. o.

EVANG. MATTH. XVIII.

Qui debebat ei decem millia talenta. Quomodo homo per peccatum mortale fiat reus æternæ damnationis. 1 2. q. 87. 4. 5. o.

Misertus autem Dominus. Quomodo in justificatione impii inveniatur misericordia Dei. 1ª. q. 21. 4 ad 1.

Ille autem noluit. Qui maximè miserentur aliorum, et qui minimè. 2 2. q. 30. 2. o.

Videntes autem conservi contristati sunt. An angeli doleant de malis eorum quos custodiunt. 1ª. q. 113. 7. o.

Quoadusque redderet universum debitum. An peccata dimissa redeant per sequens peccatum. 3ª. q. 88. 1. o. An peccata dimissa non redeant ingratitudinem quæ incurritur per odium fraternum. 3ª q. 88. 2. o.

Si non remiseritis. De odio proximi. 2 2. q. 34. 2 et 3.

De invidia. 2 2. q. 36. o. De injuriis verborum 2 2. q. 72. et seq.

DOMINICA XXIIª POST PENTECOST.

EPIST. AD PHIL. I.

Confidimus in Domino Jesu quia qui cœpit in vobis. De spe. 2 2. q. 17.

Quid fiducia. 2 2. q. 129. 6. c. et ad 3.

An aliquis alteri possit sperare beatitudinem æternam. 2 2. q. 17. 3. o.

An homo constitutus in gratia requirat auxilium gratiæ 2 2. q. 109. 10. o. et 2 2. q. 137. 4. o.

An aliquis possit perseverantiâ mereri. 1 2. q. 114. 9. o.

Et hoc oro. An debeamus pro aliis orare. 2 2. q. 83. 7.

Ut charitas vestra magis ac magis abundet. An charitas augeatur. 1 2. q. 24. 4. o.

An augeatur per additionem. 2 2. q. 24. 5. o. An quolibet actu charitatis charitas augeatur. 2 2. q. 24. 6. o. An charitas possit in hac vita esse perfecta. 2 2. q. 24. 8. o. De gradibus charitatis. 2 2. q. 24. 9. o.

EVANG. MATTH. XXII.

Magister, scimus. De adulatione. 2 2. q. 115. o.

Quia verax es. De virtute veritatis. 1 2. q. 109. o.

De mendacio. 2 2. q. 110. o.

Non enim respicis personam hominis. De acceptione personarum. 2 2. q. 63.

Cognitâ autem Jesus nequitiâ eorum. An anima Christi in verbo cognoscat omnia. 3ª. q. 10. 2. o.

Quid me tentatis, hypocritæ. Tentare quid. 1ª. q. 114. 2. c. et 2 2. q. 97. 1. c.

Quid hypocrisis. 2 2. q. 111. 2. c. fi. An hypocrisis opponatur virtuti veritatis. 2 2. q. 111. 3. o. Quale peccatum sit hypocrisis. 2 2. q. 111. 4. o.

Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari. Quæ debeantur principibus et superioribus in dignitate constitutis. 2 2. q. 102. 2 ad 3.

An teneantur christiani sæcularibus potestatibus obedire. 2 2. q. 104. 6. o.

An si quis lædat principem, graviùs peccet quàm si lædat privatam personam. 2 2. q. 65. 4. c.

An si princeps quippiam violenter à suis subditis extorqueat, teneatur ad restitutionem. 2 2. q. 66. 8. c. et ad 3.

Quousque liceat principi uti coactione et violentiâ in ablatione aliorum bonorum. Ibidem.

An princeps teneatur ad restitutionem bonorum à latronibus ablatorum, si per ejus defectum et negligentiam latrones increscant. 2 2. q. 62. 7. c.

Et quæ sunt Dei Deo. De religione et ejus actibus. 2 2. q. 81 et seq.

De oblationibus. 2 2. q. 86. De decimis. 2 2. q. 87. o.

An homines teneantur dare decimas ex necessitate præcepti. 2 2. q. 87. 1. o.

DOMINICA XXIII POST PENTECOST.

EPIST. PHILIPP. III.

Imitatores mei estote. Quomodo minores debeant imitari majores. 2 2. q. 2. ar. 6 ad 3.

Nunc autem et flens dico inimicos crucis. Quomodo compatiendum sit peccatoribus, ut sup. in evang. Dominicæ 10. post octav. Pentecostes.

Quorum Deus venter est. Quomodo gulæ deditorum Deus sit venter. 1ª. q. 65. 1. c. et 1 2. q. 1. ar. 5. Sed contra.

Nostra autem conversatio est in cœlis. Cùm Apostolus adhuc in terris conversabatur, quomodo ejus conversatio erat in cœlis. 2 2. q. 23. 1 ad 1.

Unde etiam salvatorem expectamus. Unde spes et fiducia oriatur. 2 2. q. 17. 1 ad 2 et ad 3. et 2 2. q. 129. 6. c. et ad 3.

Qui reformabit corpus humilitatis nostræ. De conditionibus beatorum resurgentium. Suppl. q. 82 et sequentibus.

Quâ etiam possit subjicere sibi omnia. De omnipotentia Dei. 1ª. q. 25. o.

DOMINICA ULTIMA POST PENTECOST.

EPIST. COLOSS. I.

Non cessamus pro vobis orantes. De oratione. 2 2. q. 83. c. De oratione pro aliis. Ib. a. 7. o.

Postulantis. Ib. a. 17. *Ut impleamini.* De voluntate Dei. 1ª. q. 19. o.

Deo per omnia placentes. De merito. 1 2. q. 114. o.

In omni patientia et longanimitate, cum gaudio, gratias agentes. De patientia. 2 2. q. 136. De gaudio. 2 2. q. 28. De gratiarum actione. 2 2. q. 106.

Qui eripuit nos de potestate. An passio Christi causaverit nostram salutem per modum meriti. 3ª q. 58. 1. o. De effectibus passionis Christi. 3ª. q. 49. o.

Et transtulit in regnum. De adoptione Christi. 3ª. q. 23. o.

In quo habemus redemptionem. Utrùm per passionem Christi simus Deo reconciliati, et liberati a peccato, potestate diaboli, et reatu pœnæ. 3ª. q. 49. 1. Suppl. 2. 3. 4.

EVANG. MATTH. XV.

Cùm videritis abominationem. De signis præcedentibus judicium. Suppl. q. 74.

Sicut enim fulgur. An tempus judicii et resurrectionis sit occultum. Suppl. q. 77. 2. 3. 4.

Sol obscurabitur. An verò sol et luna obscurabuntur. Suppl. q. 73. 3. o.

Cum tuba. An vox tubæ sit causa resurrectionis. Suppl. q. 76. 2. c.

Congregabunt electos. An angeli operabuntur, ad resurrectionem. Suppl. q. 76. 3. o.

PROPRIUM SANCTORUM.

IN FESTO ANDREÆ. 30 NOV.

EPIST. ROM. X.

Corde creditur ad justitiam. An credere sit necessarium ad salutem. 2 2. q. 2. ar. 3. o.

Ore autem fit confessio ad salutem. Quotuplex sit confessio. 2 2. q. 3. 1 ad 1.

An confessio fidei sit necessaria ad salutem. 2 2. q. 3. 2. o.

Omnis qui credit in illum non confundetur. An sola fides ad salutem sufficiat. 1 2. q. 5. 7. o. q. 114. 4 ad 3. præc. 2 2. q. 2. a. 9. 3ª. q. 49. 1 ad 5. et Suppl. q. 99. 4.

Non est distinctio Judæi et Græci. De conversione gentium, ut Suppl. in epist. Epiph.

Quam speciosi pedes evangelizantium pacem. An vita secundùm quam aliquis prædicando et docendo contemplata tradit, sit perfectior quàm vita quæ solùm contemplatur. 2 2. q. 182. 1 ad 3. 2. c. fi. ad 3. q. 184. 7. o. et 3ª. q. 40. 1 ad 2.

Sed non omnes obediunt Evangelio. Cur audientium unam et eamdem prædicationem, quidam credunt, et quidam non credunt. 2 2. q. 6. 1. c.

Ergo fides ex auditu. An credenda quibusdam revelentur immediatè à Deo, quibusdam verò proponantur à Deo mittente fidei prædicatores. 2 2. q. 6. 1. c. princ.

In omnem terram exivit sonus eorum. An tempore apostolorum fuerit prædicatum Evangelium in universo mundo. 1 2. q. 106. 4 ad 4.

EVANG. MATTH. XIX.

Erant enim piscatores. Cur Christus pauperes et viles discipulos elegerit. 3ª. q. 39. 3. c.

At illi continuò relictis retibus secuti sunt eum. Qui factum sit quòd apostoli et alii statim secuti sint Christum. 3ª. q. 44. 3 ad 1. circa med.

An ille qui citò Christo credit sit levis corde. 2 2. q. 2 a. 9 ad 3.

Relictis retibus et patre secuti sunt eum. De statu religionis. 2 2. q. 186 et seq.

An occasione religionis prætermittenda sint pietatis officia. 2 2. q. 101. 4. o.

An propter obsequium parentum debeant aliqui retrahi ab ingressu religionis. 2 2. q. 189. 6. o.

Quomodo Jacobus et Joannes laudentur quòd

omisso patre secuti sint Christum. 2 2. q. 101. 4 ad 1.

IN FESTO SANCTI NICOLAI. 6 DEC.

EPIST. HEBR. I.

Mementote præpositorum. De obedientia. 2 2. q. 104.

Qui vobis locuti sunt. De officio prædicatoris. 3ª. q. 40. De eorum stipendiis. 2 2. q. 187. 4 ad 1.

Jesus Christus heri et hodie. De æternitate sacerdotii Christi. 3ª. q. 22. 5. De Dei æternitate. 2. q. 10.

De quo edere non habent potestatem. De lege nova. 1 2. q. 106. 107. 108. De comparatione novæ legis ad veterem. 1 2. q. 107.

Quorum enim animalium. De præceptis et cæremoniis veteris legis. 1 2. q. 99. 100. 101.

Extra portam passus. De loco passionis Christi. 3ª. q. 46. 10.

Futuram inquirimus. De beatitudine hominis. 1 2. q. 2. et seq.

Hostiam laudis. De gratitudine. 2 2. q. 106. De devotione. Ib. q. 82.

Beneficentiæ autem. De beneficentia. 2 2. q. 31.

Obedite præpositis. Ut supra initio.

EVANG. MATTH. XXV.

Dixit Jesus parabolam hanc. 3ª q. 42. 3. c. ad 3.

Peregre proficiscens. De Christi ascensione. 3ª. q. 57.

Et tradidit illis bona sua. De dominio hominis in statu innocentiæ. 1ª. q. 69. De gratiis gratis datis. 2 2. q. 176. An Deus sit sola causa gratiæ. 2 2. q. 112. 1.

Unicuique secundum propriam virtutem. An requiratur aliqua dispositio ex parte recipientis gratiam. 1 2. q. 112. 2. Utrùm charitas infundatur secundùm capacitatem naturalem. 2 2. q. 24. 3. o.

Post multum vero temporis. De judicio particulari et universali. 3ª. q. 59. 5. o. et Suppl. q. 89. 5. et s.

Intra in gaudium. De gaudio. 2 2. q. 28. Una virtus S. Nicolai. 2 2. q. 107. 3 ad 4.

IN FESTO CONCEPTIONIS B. MARIÆ. 8 DEC.

EPIST. PROV. VIII.

Dominus possedit me. Hæc epistola litteraliter intelligitur de sapientia increata, per accommodationem autem tribuitur B. Virgini, cujus prærogativæ leguntur in 3ª p. q. 27 et 28. per tot.

EVANG. MATTH. I.

Liber generationis Jesu Christi. Quomodo evangelista narrat generationem Christi, cùm scriptum sit : Generationem ejus quis enarrabit. 3ª. q. 31. 5 ad 1.

Cur Matthæus ponit solùm generationes 42, Lucas autem 77. 3ª. q. 31. 3 ad 5.

Judam et fratres ejus. Cur evangelista nominat tantùm fratres Judæ et Jechoniæ, et Phares et Zaram. 3ª. q. 31. 3 ad 5. sub fin.

Judas autem genuit Phares et Zaram. An Judas accedendo ad Thamar, quam æstimabat meretricem, peccavit. 2 2. q. 154. 2 ad 3.

De Thamar. Cur in genealogia Christi tantùm enumerantur quatuor mulieres : nimirùm Thamar, Raab, Ruth, et Bersabee uxor Uriæ. 3ª. q. 31. 3 ad 5.

Joram autem genuit Oziam. Quomodo Joram genuit Oziam, cùm IV. Reg. VIII dicatur genuisse Ochoziam. 3ª. q. 31. 3 ad 4.

Jacob autem genuit Joseph. Quomodo Jacob genuit Joseph, cùm Lucas dicat Joseph esse filium Heli. 3ª. q. 31. 3 ad 2.

Virum Mariæ. De desponsatione B. Mariæ. 3ª. q. 29. o.

De qua natus est Jesus. De nomine Jesu. 3ª. q. 37. 2. o.

An B. Maria sit vera mater Christi. 3ª. q. 35. 3. o.

An alio modo possumus salvari quàm per Christum. 1 2. q. 91. 5 ad 2. et 2 2. q. 2. a. 7. c.

IN FESTO S. THOMÆ APOSTOLI, 21 DEC.

EPIST. EPH. II.

Jam non estis hospites et advenæ. De conversione gentium, vide Ep. in die Epiphaniæ.

Domestici Dei. Quomodo dicamur filii Dei. 1ª q. 23. 3. o. De spe vitæ æternæ. 2 2. q. 17.

Supra fundamentum apostolorum. Quomodo apostoli dicuntur fundamenta. 3ª. q. 8. 6 ad 3.

In quo omnis ædificatio. An alio modo possimus salvari, quàm per Christum. 1 2. q. 91. 5 ad 2. et 2 2. q. 27. c. et 3. q. 68. 1. c.

In Spiritu sancto. De necessitate gratiæ. 2 2. q. 105. o.

EVANG. JOAN. XX.

Thomas autem unus ex duodecim. Vide Evang. Dom. in albis.

IN DIE CONVERSIONIS S. PAULI. 25 JAN.

EPIST. ACT. IX.

Saulus adhuc spirans minarum. An liceat aliquem innocentem occidere. 2 2. q. 64. 2. et 6. Quis zelus sit bonus. 1 2. q. 28. 4. c.

Et subitò circumfulsit eum lux. Si Paulus consecutus est gratiam spirans adhuc minarum, an ergo non requiratur aliqua præparatio sive dispositio ad gratiam ex parte hominis. 1 2. q. 112. 2 ad 2.

Cur conversio Pauli tanquam miraculosa celebriter in ecclesia commemoratur. 1 2. q. 113. 10. c. fi.

Ego sum Jesus Nazarenus. An ergo Christus apparuerit Paulo post suam ascensionem. 3ª. q. 57. 6 ad 3.

Et ibi dicetur tibi quid oporteat facere. An unus homo possit alium docere. 1ª. q. 17. 1. o.

Pro nomine meo pati. Quæ sit causa martyrii. 2 2. q. 124. 5. o.

Et implearis Spiritu sancto. Quomodo sin-

guli fideles impleantur sive pleni fiant gratiâ Spiritûs sancti. 3a. q. 7. a. 10. c. et ad 2.

Et surgens baptizatus est. An omnes teneantur ad susceptionem baptismi. 3a. q. 68. 1. o.

Prædicavit Jesum. An explicitè credere mysterium Christi sit de necessitate salutis. 2 2. q. 2. ar. 7. o.

EVANG. MATTH. XIX.

Ecce nos reliquimus omnia. An laudabiliter omnia relinquantur 2 2. q. 186. 3. o.

An apostoli nihil in communi possidebant. 2 2. q. 188. 7. c. potissimùm.

Et secuti sumus te. An ad perfectionem non sufficiat quòd quis omnia relinquat, sed etiam requiratur quòd sequatur Christum. 2 2. q. 184. 3 ad 1.

Quò quis sequatur Christum. Ibidem.

Vos qui reliquistis omnia, etc., sedebitis. An judiciaria potestas correspondeat voluntariæ paupertati. Suppl. q. 79. 2. o. An aliqui judicabunt cum Christo. Ib. a. 1. o.

Et omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores, aut patrem. An occasione religionis sint prætermittenda pietatis officia. 2 2. q. 101. 4. o.

Centuplum accipiet. An bona temporalia cadant sub merito. 1 2. q. 114. 10. o. et 2 2. q. 122. 5 ad 4.

Et vitam æternam possidebit. De æterna beatitudine. 1 2. q. 2. usque ad quæst. 6.

De præmiis beatitudinum. 1 2. q. 69. 4. o.

IN F. PURIFICATIONIS B. MARIÆ. 2 FEB.

EPIST. MALACH. V.

Ecce ego mitto angelum meum et præparabit. Quomodo Joannes præparaverit viam Domini. 3a. q. 38. 1. o. 2 ad 2. 3. o.

Et statim veniet ad templum sanctum suum. De oblatione Christi. 3a. q. 37. 3.

Vide hac de re evangel. hujus diei.

Quod Christus sit caput Ecclesiæ. 3a. q. 8.

Et angelus testamenti. Quomodo Christus veterem legem impleat novam legem dando. 1 2. q. 107. 2. c.

Cur lex nova non est data ante Christum. 1 2. q. 106. 3. c.

Ecce venit. De judicio generali. Suppl. q. 88 et seq.

EVANG. LUC. II.

Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ. Cur mulieres reputentur interdum immundæ. 1 2. q. 103. 2 ad 4.

Cùm B. Maria nullam haberet immunditiam, cur ad templum tanquam purganda accessit. 3a. q. 37. 4. o. et paucis ad 1.

De purificatione Beatæ Mariæ 3a. q. 37. 4.

Tulerunt Jesum in Jerusalem ut sisterent eum Domino. Cur Christus voluit in templo sisti Domino. 3a q. 37. 3. c. et ad 2.

Omne masculinum adaperiens vulvam. Cùm Christus exiverit de clauso virginis utero, quomodo ex hac lege debuit in templo offerri. 3a. q. 37. 3 ad 1.

Et ut darent hostiam. Cur pro Christo hostia offertur. 3a q. 37. 2 ad 3.

Par turturum. Cur pro Christo non posuit agnus quàm par turturum aut duo pulli columbarum oblatus est. 3a. q. 37. 3 ad 4.

De paupertate Christi. 3a q. 40. 3. o.

Quæ animalia offerebantur in sacrificiis veteris legis. 1 2. q. 102. 3.

Parentes ejus. Cùm Christus in terris patrem non habuerit, cur dicuntur parentes ejus. 3a. q. 28. 1 ad 1.

IN CATHEDRA PETRI. 22 FEB.

EPIST. I. PET. I.

Electis. Utrùm prædestinati eligantur à Deo. 1a. q. 23. 4. o.

In quo attendatur electio Dei. 1a. q. 23. 4 ad 1.

In aspersionem sanguinis. De aqua benedicta. 3a. q. 65. 1. et q. 71. 2.

Gratia vobis et pax multiplicetur. De triplici gradu charitatis. 2 2. q. 24. 9. o.

Benedictus Deus. De gratiarum actione. 2 2. q. 106. o.

Qui secundùm magnam misericordiam. An homo possit resurgere à peccato sine auxilio gratiæ. 1 2. q. 109. 7. o.

An homo sine gratia possit velle et facere bonum. 1 2. q. 109. 2. o.

Per resurrectionem Jesu Christi. An resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum et animarum. 3a. q. 56. o.

In hæreditatem incorruptibilem. An beatitudo possit amitti. 1 2. q. 5. 4. o.

Vide epist. Dominicæ 70.

Qui in virtute Dei custodimini. An homo sine gratia possit non peccare. 1 2. q. 109. 8. o. An homo in gratia constitutus indigeat auxilio gratiæ ad perseverandum. 1 2. q. 109. 10. o. et 2 2. q. 137. 4. o.

Per fidem. An credere sit meritorium. 2 2. q. 2. 9. o

Paratum revelari in tempore novissimo. An beatitudo sanctorum sit major post futurum judicium quàm ante. Suppl. q. 93. 1. o.

Modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus. De afflictionibus justorum vide evang. Dominicæ 3 post Epiph. et epist. Dominicæ 60 et evang. Dominicæ 3 post Pascha.

EVANG. MATTH. XVI.

Interrogabat discipulos suos dicens. Quomodo Christus experimentum sumpserit de aliquibus rebus. 2 2. q. 97 2. c.

Simon Petrus dixit : Tu es filius Dei vivi. An confessio sit de necessitate salutis. 2 2. q. 3. 2. o. An credere explicitè mysterium Christi sit de necessitate salutis. 2 2. q. 2. 7. o. et 1 2. q. 106. 1 ad 3.

Quia caro et sanguis, etc., sed Pater meus qui est in cœlis. An fides sit homini infusa à Deo. 2 2. q. 6. o.

Et ego dico tibi quia tu es Petrus. An credere sit meritorium. 2 2. q. 2. 9. o.

Quia tu es Petrus. Nomina alicui imposita divinitùs qui significant. 3a. q. 37. 2. c.

Super hanc petram. De Ecclesiæ capite. 3a. q. 8.

Et tibi dabo claves regni cœlorum. De clavibus. Suppl. q. 17 et seq.

De ministris clavium. Suppl. q. 19. De primatu Petri. 2 2. q. 39. c. fi. et 3ª. q. 8. 6. c. Suppl. q. 40. 6. o. Omnes esse schismaticos, qui summo Pontifici subesse renuunt. 2 2. q. 39. c. fi. et Suppl. q. 40. 6. An pertineat ad summum Pontificem fidei symbolum ordinare. 2 2. q. 1. ar. 10. An ad summum Pontificem spectet synodum convocare, et ejus sententiam confirmare. 2 2. q. 1. a. 10. c. f. et ad 2. Summum Pontificem genere plenariè vicem Christi in tota ecclesia, ideòque habere plenitudinem potestatis dispensandi in omnibus dispensabilibus votis. 2 2. q. 88. 12 ad 3.

IN FESTO S. MATTHIÆ APOSTOLI. 24 FEB.

EPIST. ACT. I.

Quam prædixit Spiritus sanctus. Quis sit auctor Scripturæ sacræ. 1ª. q. 1. 1. et 5. c.

An prophetia possit esse naturalis. 2 2. q. 172. 1. o. An ea quæ propheticè cognoscuntur vel annuntiantur possint esse falsa. 2 2. q. 171. 6. o.

Qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Jesum. Quinam maximè peccaverint in morte Christi. 3ª. q. 47. 6 ad 2. potissimùm.

Cur Deus aliquos excæcet et obduret. 1 2. q. 79. 4. o.

Et statuerunt duos. De acceptione personarum. 2 2. q. 61. o.

An ad episcopatum oporteat eligere meliorem. 2 2. q. 185. 3. o.

Et dederunt sortes ejus. An divinatio sortium sit licita. 2 2. q. 95. 8. o.

EVANG. MATTH. XI.

Quia abscondisti hæc. An Christus debuerit prædicare solùm Judæis, an etiam gentibus. 3ª. q. 42. 1. o.

Omnia mihi tradita sunt. De potentia animæ Christi. 3ª. q. 13. o. De potentia Dei. 1ª. q. 25. o.

Nemo novit filium, nisi pater. Quomodo solus pater dicatur nosse filium. 1ª. q. 31. 4 ad 2.

Et ego reficiam vos. De beatitudine. 1ª. q. 2 et seq.

Mitis sum et humilis corde. De humilitate. 2 2. q. 161.

Jugum enim meum suave est. Utrùm lex nova sit gravior quàm vetus. 1 2. q. 107. 4. o.

IN FESTO ANNUNTIATIONIS B. M. 25 MART.

EPIST. ISAIÆ VII.

Non petam et non tentabo Dominum. An si Achaz signum petiisset tentasset Dominum. 2 2. q. 97. 2 ad 3.

Numquid parum vobis est. Cur Achaz reprehenditur. Ibidem.

Ecce virgo concipiet. De virginitate B. Mariæ. 3ª. q. 28. o.

An mater Dei fuerit virgo in concipiendo Christum. 3ª. q. 28. 1. o.

Et vocabitur nomen ejus Emmanuel. Quidnam significet hoc nomen Emmanuel, et cur Christo tribuatur. 3ª q. 37. 2 ad 2. princ.

EVANG. LUC. I.

Missus est angelus Gabriel. An fuerit necessarium B. Virgini annuntiari quod in ea fiendum erat. 3ª. q. 30 1. o.

An B. Virgini debuerit annuntiatio fieri per angelum. 3ª q. 30. 2. o.

An angelus annuntians debuerit virgini apparere visione corporali. 3ª. q. 30. 3. o.

Ad virginem desponsatam viro. De desponsatione matris Dei. 3ª. q. 29. o.

Ave gratiâ plena. Cur usus est angelus novâ et insolitâ salutatione. 3ª. q. 30. 4. 1. c. princ.

Cùm plenitudo gratiæ sit propria Christo, quomodo B. Virgo dicitur plena gratiâ. 3ª. q. 7. 10 ad 1. et q. 27. 5. o.

Dominus tecum. Quid angelus his verbis significare voluit. 3ª. q. 30. 4. c.

Benedicta tu in mulieribus. Quid per hæc verba angelus expressit. 3ª. q. 30. 4. c.

Turbata est in sermone. Quomodo B. Maria fuerit turbata. 3ª. q. 30. 3 ad 3.

Et ait illi angelus : Ne timeas, Maria. Unde angelus bonus à malo est discernendus. 3ª. q. 30. 3 ad 3.

Invenisti enim gratiam apud Deum. Quomodo hic præmittat angelus idoneitatem B. Mariæ ad concipiendum Christum. 3ª. q. 30. 4. c. princ.

Ecce concipies in utero. De quo instruxit hic angelus B. Virginem. 3ª. q. 30. 4. c.

De conceptione Christi. 3ª. q. 31 et tribus seq.

Et vocabis nomen ejus Jesum. Quomodo dicit, et vocabis nomen ejus Jesum, cùm Isaiæ VII dicatur vocandus Emmanuel, et Isaiæ IX admirabilis consiliarius, etc. 3ª. q. 37. 2 ad 1.

Hic erat magnus. Quomodo hic dignitas prolis conceptæ exprimatur. 3ª. q. 30. 4. c.

Quomodo fiet istud. An B. Virgo de verbis angeli dubitaverit. 3ª. q. 30. 4 ad 2.

Spiritus sanctus superveniet in te. Quomodo modus conceptionis demonstretur. 3ª. q. 30. 4. c.

Quomodo Spiritus sanctus supervenerit in B. Mariam, et virtus altissimi ei obumbraverit. 3ª. q. 32. 1 ad 1. et q. 27. 5 ad 2.

Et ecce Elizabeth. Quomodo his verbis intendebat angelus inducere animum B. Mariæ ad consensum. 3ª q. 30. 4. c. fi.

An conceptus virginis rectè probatur ex conceptu senis. 3ª q. 30. 4. c. fi. et ad 3.

Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. An Deus sit omnipotens. 1ª. q. 25. 3. o.

IN FESTO SS. PHILIPPI ET JACOBI. 1 MAII.

EPIST. SAP. V.

Stabunt justi in magna constantia adversùs eos. De modo quo sancti se habebunt erga damnatos. Suppl. q. 94. o.

De conditionibus beatorum et damnatorum resurgentium. Suppl. q. 81. et 86.

Pœnitentiam agentes. An damnati pœni-

EVANG. JOAN. XIV.

IN FESTO INVENTIONIS CRUCIS. 3 MAII.

EP. PHILIP. II.

EVANG. JOAN. III.

IN FESTO NAT. JOAN. BAPTISTÆ. 24 JUN.

ISAIÆ XLIX.

EVANG. LUC. I.

IN FESTO APOST. PETRI ET PAULI. 29 JUN.

ACT. XII.

Ut affligeret quosdam de Ecclesia. De afflictionibus justorum. Vide evang. Dominicæ 3 post Epiph. et epist. Dominicæ 60 et Dominicæ 3 post Pascha.

De fortitudine et martyrio. 2 2. q. 123. et q. 124. o.

Quæ sit causa martyrii. 2 2. q. 124. 5. o.

Misit in carcerem. Quando incarcerare aliquem est licitum, et quando illicitum. 2 2. q. 65. 3. o.

Oratio autem fiebat ab Ecclesia pro eo. An pro aliis orare debemus. 2 2. q. 83. 8. o.

Quia misit Dominus angelum suum et eripuit. De custodia bonorum angelorum. 1ª. q. 112. o.

EVANG. MATTH. XVI.

Venit Jesus in partes. Require in Cathedra S. Petri.

IN FESTO VISITATIONIS B. MARIÆ. 2 JUL.

EPIST. CANT. II.

Ecce iste venit in montibus. De incarnatione Christi. 3ª. q. 1 et seq.

De exinanitione Christi. Vide epist. Dominicæ Palmarum.

En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras. An miracula quæ Christus fecit, fuerint sufficientia ad ostendendum ejus divinitatem. 3ª. q. 43. 4. o.

Jam enim hyems transiit. De lege nova. 1 2. q. 106. o.

An lex nova debuerit dari à principio mundi. 1 2. q. 106. 3. o. et 3ª. q. 1. 5. o.

Vox turturis audita est. De proprietatibus turturis. 3ª. q. 37. 3 ad 4.

Surge, amica mea. De gratia Christi secundùm quòd est caput Ecclesiæ. 3ª. q. 8. o.

De sanctificatione B. Mariæ. 3ª. q. 27. o.

Columba mea. De proprietatibus columbæ. 3ª. q. 37. 3 ad 4. et q. 39. 6 ad 4.

EVANG. LUC. I.

Exsurgens Maria abiit in montana. De beneficentia. 2 2. q. 31. o.

Quibus sit potissimum bene faciendum. 2 2. q. 31. 2. et 3. o.

Cum festinatione. De verecundia. 2 2. q. 144. o.

Exultavit infans in utero. Quomodo hæc exultatio sit intelligenda, et quidnam significet. 3ª. q. 27. 6. c.

Benedicta tu inter mulieres. Quid his verbis significatur. 3ª q. 30. 4. c.

An B. Maria præ cæteris sanctis omnibus habuerit majorem plenitudinem gratiæ. 3ª. q. 27. 5. c. ad 1.

An B. Maria habuerit donum sapientiæ, gratiam virtutum, et gratiam prophetiæ. 3ª. q. 27. 5 ad 3.

An B Maria præ cæteris sanctis omnibus sit honoranda et colenda. 3ª. q. 25. 5. c. fi. et ad 1.

An B. Maria aliquod peccatum actuale commisit. 3ª. q. 27. 4. o.

Et benedictus fructus. De gratia Christi. 3ª. q. 7. o.

An in Christo fuerit gratiæ plenitudo. 3ª. q. 7. 9. o.

Unde hoc mihi ut veniat mater Domini ad me. An B. Maria sit dicenda mater Dei. 3ª. q. 15. 4. o.

An sit adoranda adoratione latriæ. 3ª. q. 25. 5. o.

Magnificat anima Dominum. De humilitate. 2 2. q. 161. o.

An sit peccatum bonum suum agnoscere illudque approbare. 2 2. q. 132. 1. c.

Ecce enim ex hoc beatam me dicent. An B. Maria habuerit usum prophetiæ. 3ª. q. 27. 5 ad 3. fi.

Dispersit superbos. Quomodo præmium superbiæ sit humiliatio, et præmium humilitatis exaltatio. 2 2. q. 161. 5 ad 3.

IN FESTO B. MARIÆ MAGDALENÆ. 22 JUL.

EPIST. COR. III.

Quæram quem diligit anima mea. De præparatione ad justificationem. 1 2. q. 109. 3. 6. et q. 112. 2. 3. o.

Tenui eum. De perseverantia. 2 2. q. 137. o.

Adjuro vos. An liceat adjurare. 2 2. q. 1. 3.

Lampades ejus, lampades ignis. An amor sit passio læsiva amantis. 1 2. q. 28. 5. o.

Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem. An charitas diminuatur et tollatur unico peccato mortali. 2 2. q. 24. 10. 11. 12. o.

Si dederis, etc. An charitas sit præstantissima virtutum. 2 2. q. 23. 6. 9. o.

EVANG. LUC. VII.

Cœpit lacrymis rigare pedes ejus. De pœnitentia. 3ª. q. 85 et seq.

De contritione. Suppl. q. 1 et seq. De satisfactione. Suppl. q. 12 et seq.

Quia peccatrix est. Cur Christus cum peccatoribus conversari voluit. 3ª. q. 40. 1. c. Vide evang. Dominicæ 3. post oct. Pentecost.

Quoniam dilexit multùm. An propter charitatem et dilectionem remittantur peccata. 3ª. q. 49. 1. 5. An in hac remissione peccatorum inveniatur justitia et misericordia. 1ª. q. 21. 4 ad 1.

Cui autem minus dimittitur. Uter magis teneatur ad gratias reddendas Deo, innocens an pœnitens. 2 2. q. 106. 2. o.

Dimittuntur tibi peccata tua. De contritione. Suppl. q. 1 et seq.

IN FESTO B. JACOBI. 25 JUL.

EPIST. I. COR. IV.

Tanquam morti destinatos. De afflictionibus justorum, vide evangelium Dominicæ tertiæ post Epiph. de Dominic. tertiæ post Pascha.

Maledicimus et benedicimus. De maledictione. 1 2. q. 76. o. An inimicis sint signa amicitiæ exhibenda. 2 2. q. 25. 9. o.

Per Evangelium genui. Utrùm per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur. Suppl. q. 56. 2. o.

Elegit duodecim ex ipsis. An prædestinati eligantur à Deo. 1ᵃ. q. 23. 6. o. An apostoli fuerint perfectiores in virtute cæteris hominibus. 1 2. q. 106. 4. c. An apostoli habuerint omnem scientiam omnium rerum. 1 2. q. 106. 4 ad 2. et 2 2. q. 176. 1 ad 1.

Multitudo copiosa. An debuerit Christus publicè an occultè. 3ᵃ. q. 42. 3. o.

Et qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur. De miraculis à Christo factis. 3ᵃ. q. 43 et 44. De miraculis quæ Christus fecit circa spirituales substantias, et circa homines. 3ᵃ. q. 44. 1. 3. o.

IN FESTO B. MATTHÆI. 21 SEPT.

EZECH. I.

Similitudo vultûs quatuor animalium. An angeli habeant corpora. 1ᵃ. q. 50. 1. o. et q. 51. 1. c.

Ubi erat impetus, illuc gradiebantur. De cognitione angelorum quantùm ad futura. 1ᵃ. q. 57. 3. o.

EVANG. MATTH. IX.

Sequere me. Vide de sequela Christi evangelium in die conversionis S. Pauli.

Et surgens secutus est. Cur ita statim Christum secutus est. 3ᵃ. q. 44. 3 ad 1.

Ecce multi publicani et peccatores. De convictu peccatorum, vide evang. Dominicæ 3 post oct. Pentecostes.

Non est opus valentibus medico. De pœnitentia. 3ᵃ. q. 84 et seq.

Misericordiam volo. An ergo misericordia sit maxima virtutum. 2 2. q. 30. 4 ad 1.

Non enim veni vocare justos. An si homo non peccâsset, Deus incarnatus fuisset. 3ᵃ. q. 1. 3. o.

IN FESTO MICHAELIS. 29 SEPT.

EPIST. APOCAL. I.

Loquens per angelum suum. Cur Deus loquitur homini per angelum suum. 1 2. q. 98. 3. De locutione angelorum. 1ᵃ. q. 107. o.

De ordine angelorum. 1ᵃ. q. 108. o. De actione angelorum in homines. 1ᵃ. q. 111. o. De missione et ministerio angelorum. 1ᵃ. q. 112. o.

De custodia angelorum. 1ᵃ. q. 113. o.

Et servat ea. An bona opera requirantur ad beatitudinem. 1 2. q. 4. 7. o. et ad 3. præcipuè.

Qui est. An hoc nomen (qui est) sit maximè proprium nomen Dei. 1ᵃ. q. 13. 11. o.

An hoc nomen (qui est) approprietur Filio Dei. 1ᵃ. q. 39. 8. fi.

Primogenitus mortuorum. An Christus primò resurrexerit. 3ᵃ. q. 53. 3. o. et q. 56. 1. c.

EVANG. MATTH. XVIII.

Quis putas major est. An unus alio possit esse beatior. 1 2. q. 5. 2. o. Suppl. q. 93. 2 et 3.

Et efficiamini sicut parvuli. De humilitate. 2 2. q. 161. o.

De gradibus humilitatis. 2 2. q. 161. 6. o. De ambitione. 2 2. q. 131.

De avaritia. 2 2. q. 118. o.

Qui autem scandalizaverit. De scandalo. 2 2. q. 43. o.

Necesse est ut veniant scandala. Cur Deus permittit mala. 1ᵃ. q. 22. 2 ad 2.

An obduratio et excæcatio semper ordinentur ad salutem ejus qui excæcatur et obduratur. 1 2. q. 79. 4. o.

Cùm necesse sit evenire scandala, et peccata non eveniant ex necessitate, an ergo scandalum non sit peccatum. 2 2. q. 43. 2 ad 1.

Verumtamen væ homini. An ergo scandalum sit peccatum mortale. 2 2. q. 43. 4. o.

Abscinde eum. An ergo licet membrum præscindere propter peccatum vitandum. 2 2. q. 65. 1 ad 3.

Quando est licitum mutilare aliquem membro suo. 2 2. q. 65. 1. o.

Quia angeli eorum. De custodia hominum ab angelis. 1ᵃ. q. 113. o.

An singuli homines à singulis angelis custodiantur. 1ᵃ. q. 113. 2. o.

Semper vident faciem patris. An angelorum gloria minuatur dum ad nos veniunt. 1ᵃ. q. 44 4 ad 3. et q. 112. 1 ad 3.

Si angeli occupentur circa custodiam hominum, an ergo vita activa post hanc vitam maneat. 2 2. q. 181. 4 ad 2.

De custodia angelorum vide evang. Dominicæ 1. Quadragesim.

IN FESTO SIMONIS ET JUDÆ. 28 OCT.

EPIST. ROM. VIII.

Unicuique vestrûm data est gratia secundùm mensuram. Quomodo plenitudo gratiæ quæ in Christo sicuti in capite adunatur, ad membra ejus diversimodè redundet. 2 2. q. 183. 2. c.

An in uno sit major gratia quàm in alio. 1 2. q. 112. 4. o.

De gratiis gratis datis. 1 2. q. 111.

Ascendens in altum captivam. An Christus duxerit secum aliquos captivos in cœlum. 3ᵃ. q. 57. 6. c.

Quod autem ascendit. Quomodo Christus dicatur descendisse. 3ᵃ. q. 57. 2 ad 2.

De descensu Christi ad inferos. 3ᵃ q. 52. o.

Super omnes cœlos. An Christus ascenderit super omnes cœlos. 3ᵃ. q. 57. 4. o.

Ut adimpleret omnia. Cur Christus ascendit. 3ᵃ. q. 57. 1. et 6.

Et ipse dedit quosdam quidem apostolos. An in Ecclesia debeat esse diversitas officiorum et statuum. 2 2. q. 183. 2. o.

EVANG. JOANN. XV.

Hæc mando vobis ut diligatis invicem. De charitate. 2 2. q. 23 et seq.

De dilectione proximi. 2 2. q. 25. 1. et 44. 7. o.

De dilectione inimicorum. 2 2. q. 25. 8 et 9.

Me priorem vobis odio habuit. An Deus possit odio haberi. 2 2. q. 34. 1. o.

An odium Dei sit maximum peccatorum. 2 2. q. 34. 2. o.

An principes sacerdotum Christum occiderunt ex invidia et odio. 3ᵃ. q. 47. 5 ad 3. et 6 ad 2.

Ego elegi vos de mundo. An homo possit re-

cerdos magnus excedat omnes alios in aliqua virtute. 1 2. q. 66. 2 ad 2.

Ideò jurejurando. An oporteat eum qui ad episcopatum assumitur esse cæteris meliorem. 22. q. 185. 3. o.

EVANG. LUC. II.

Nemo accendit lucernam. An perfectior sit religio in societate viventium, quàm agentium solitariam vitam. 2 2. q. 188. 8. o. ad 4. præc.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. De intentione. 1 2. q. 12. o.

Si autem oculus nequam fuerit, etc. Utrùm omnis actio infidelium sit peccatum. 2 2. q. 20. 6. c.

Vide ne lumen, quod in te est, tenebræ sint. Utrùm ignorantia sit causa peccati. 2 2. q. 76. 1. c.

Non habens aliquam partem tenebrarum. An idem actus possit esse bonus et malus. 1 2. q. 20. 6. c.

IN FESTO S. CATHARINÆ, 25 NOV.

EPIST. ECCL. LI.

Confitebor tibi, Domine rex. Quotuplex sit confessio. 22. q. 3. 1 ad 1.

De gratiarum actione. 2 2. q. 106. o.

Et liberasti corpus meum. De castitate. 2 2. q. 151. o.

Laudabit usque ad mortem. An Deus sit ore laudandus. 2 2. q. 91.

An cantus sint assumendi in laudem divinam. 2 2. q. 91. 1.

An gratiarum actio requiratur ad orationem, et præcedat postulationem. 22. q. 83. 17. c. ad 3.

De religione et devotione. 2 2. q. 81. et 82. o.

Respiciens eram ad adjutorium hominum. An aliquis licitè possit sperare in homine. 2 2. q. 17. 4. o.

EVANG. MATTH. XXV.

Parabolam hanc. Cur Christus voluit in parabolis loqui. 3ª. q. 42. 3. c. et ad 3.

Decem virginibus. De virginitate. 2 2. q. 152. o.

Dormitaverunt omnes. An omnes corporaliter morientur. 1 2. q. 81. 3 ad 1. et Suppl. q. 78. 1. o.

Mediâ autem nocte clamor factus est. An resurrectio sit futura tempore noctis. Suppl. q. 77. 3.

An vox et clamor tubæ sit causa nostræ resurrectionis. Suppl. q. 76. 2. o.

Date nobis de oleo vestro. De inani gloria. 22. q. 132.

Vide evang. Dominicæ Passionis.

An damnati nunquam pœniteant de malis quæ fecerunt. 22. q. 98. 2. o.

An post resurrectionem cognoscet quilibet omnia peccata quæ fecit. Suppl. q. 87. 1. o.

Et clausa est janua. An æterna beatitudo non possit amitti. 1 2. q. 5. 4. o.

An per divinam misericordiam pœna damnatorum non sit terminanda. Suppl. q. 99. 2. o.

Nescio vos. An ergo anima Christi in verbo non cognoscat omnia. 3ª. q. 10. 2. et q. 15. 3.

Quia nescitis diem neque horam. An tempus resurrectionis sit occultum. Suppl. q. 77. 2. o.

An tempus futuri judicii sit ignotum. Suppl. q. 88. 3. o.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ.

EPIST. APOC. XX.

Vide civitatem sanctam. Quàm sit sanctà Ecclesia in statu patriæ. 3ª. q. 8. 3 ad 2.

De sanctorum beatitudine. Suppl. q. 95.

A Deo paratam. Quomodo Christus influat in membra Ecclesiæ. 3ª. q. 8. 6. c.

De necessitate gratiæ. 1 2. q. 109. o.

Ornatam viro suo. De dotibus beatorum. Suppl. q. 95. o.

Ecce tabernaculum Dei cum hominibus. Tabernaculum veteris legis quid significabat. 1 2. q. 102. 4 ad 2.

Cur templum erigatur, et in quorum honorem et memoriam. 2 2. q. 85. 2 ad 3.

Cur determinatus aliquis locus eligatur ad Deum orandum. 2 2. q. 84. 3. o. sed ad 2. præcipuè.

Et ipsi populus ejus erunt. Quomodo Deus sit in sanctis. 1ª. q. 8. 3. c. princ.

Et absterget Deus omnem lacrymam. An delectatio requiratur ad beatitudinem. 1 2. q. 4. 1. o. An tristitia et dolor consistat cum beatitudine et fruitione Dei. 3ª. q. 15. 5 ad 3. De iis quæ exiguntur ad beatitudinem. 1 2. q. 4. o.

EVANG. LUC. XIX.

Et ipse dives. De divitiis vide evang. Dominicæ 9 post oct. Pentecost. et 1. post oct. Pentecost.

Quia homo in domo tua oportet me manere. Cur Christus cum peccatoribus conversari voluit. 3ª. q. 40. 1. c. Vide evang. Dominicæ 3 post oct. Pentecost.

Excepit illum gaudens. An Zacheus recipiendo Christum magis honoraverit eum quàm centurio, dicens se non esse dignum qui eum recipiat in domum suam. 3ª. q. 80. 10 ad 3.

Ecce dimidium bonorum meorum de pauperibus. De eleemosyna. 2 2. q. 32. o.

An dare eleemosynam sit in præcepto. 2 2. q. 32. 5. o.

An aliquis debeat eleemosynam de necessario. 2 2. q. 32. 6. o.

An possit fieri de bonis illicitè acquisitis. 2 2. q. 32. 7. o.

An eleemosyna sit abundanter facienda. 2 2. q. 32. 10. o.

An Christus etiam dederit eleemosynas. 3ª. q. 7. 2 ad 3.

Et si aliquem defraudavi, redde quadruplum. An restitutio ejus quod ablatum est sit ad salutem necessaria. 2 2. q. 62. 2. o. Qui teneantur restituere ablatum. 2 2. q. 62. 6 et 7. An vendens rem pluris quàm revera valeat, teneatur ad damni recompensationem. 2 2. q. 77. 1 ad 1. præcipuè. Quando propter defectum rei venditæ, vel vitium celatum vendens teneatur ad restitutionem. 2 2. q. 77. 2. et 3.

An quicquid ex pecunia usuraria aliquis lucratus est, teneatur ad ejus restitutionem. 2 2. q. 78. 3. o.

INDEX SEXTUS

AUCTORUM, ET CONCILIORUM, QUORUM AUCTORITATIBUS USUS EST S. THOMAS HAC IN SUMMA.

PHILOSOPHI SEU ORATORES ET POETÆ.

Aristoteles.
Algazel.
Alexander.
Andronicus.
Aristophanes.
Averroes.
Avicenna.
Avempace.
Avicebron.
Boëtius.
Caius jurisconsultus.
Democritus.
Empedocles.
Epicurus.
Euclides geometer.
Gilbertus Porretanus.
Heraclitus.
Horatius poeta lyricus.
Jura civilia.
Julius Cæsar de bello gallico hist.
Leucippus.
Liber de causis.
Liber stratagematum Francorum.
Macrobius super somnium Scipionis.
Marcus Tullius Cicero orator.
Ovidius Naso.
Plato.
Peripatetici.
Plotinus.
Pittacus Mitylenæus.
Porphyrius.
Pythagoras.
Ptolomæus astronomus.
Seneca orator.
Sallustius historiographus.
Simplicius.
Socrates.
Sophistæ.
Stoici.
Strabus.
Terentius poeta comicus.
Titus Livius historicus.
Trismegistus.
Varro.
Valerius Maximus orator.
Vegetius de re militari.

PONTIFICES.

Adrianus papa.
Alexander primus martyr.
Alexander tertius.
Anacletus martyr.
Agatho papa.
Bonifacius papa.
Calixtus martyr.
Cœlestinus tertius.
Clemens martyr.
Damasus papa.
Eusebius papa.
Fabianus martyr.
Felix papa.
Gregorius primus.
Gregorius septimus.
Gelasius martyr.
Honorius tertius.
Hormisdas papa.
Joannes papa.
Innocentius secundus.
Innocentius tertius.
Julius papa.
Leo primus.
Leo quartus.
Lucius tertius.
Martinus papa.
Marcellus martyr.
Nicolaus papa.
Paschalis papa.
Pelagius papa.
Pius papa.
Sergius papa.
Soter martyr.
Stephanus martyr.
Stephanus quintus.
Silvester papa.
Symmachus papa.
Telesphorus martyr.
Urbanus martyr.
Urbanus secundus.
Zephirinus martyr.

CONCILIA.

Constantinopolitana.
Nicæna.
Toletana.
Arausicanum.
Ephesinum.
Meldense.
Aurelianense.
Chalcedonense.
Lateranense.
Carthaginense quartum.
Wormaciense.

DOCTORES.

FINIS INDICIS SEXTI.

INDEX SEPTIMUS

LOCORUM SUMMÆ THEOLOGICÆ

IN QUIBUS PRÆCIPUÆ AD USUM CATECHISTARUM MATERIÆ PERMULTIS IISQUE DILUCIDIS AC FIRMIS ARGUMENTIS TRACTANTUR.

DE SPE.

DE ORATIONE.

DE ORATIONE DOMINICA.

Panem nostrum quotidianum. Quomodo hæc petitio sit utilis ad beatitudinem? 22. q. 83. 9. c. circa med.

Quidnam intelligatur nomine panis nostri quotidiani? Ibidem.

Et dimitte nobis debita nostra. Cùm quatuor præcedentes petitiones pertineant ad consequendum bonum, et tres sequentes spectent ad amotionem mali, et cùm prius sit recedere à malo quàm consequi bonum, cur igitur hæ tres sequentes petitiones ordine subsequuntur quatuor primas? 2 2. q. 83. 9 ad 2.

Sicut et nos dimittimus. An si aliquis nolit fratri suo remittere offensam, sine mendacio possit dicere hanc partem orationis Dominicæ? 22. q. 83. 16 ad 3.

Et ne nos inducas. An hic petamus ut non tentemur, sed potiùs ut à tentatione non vincamur? 2 2. q. 83. 9. c. f.

Sed libera nos à malo. Quidnam hic petatur amoveri? 2 2. q. 83. 9. c. f.

Cur B. Lucas hanc petitionem prætermisit? 2 2. q. 83. 9 ad 4. f.

Præfatiuncula illa, *Pater nosterqui es in cœlis*, nobis in memoriam reducit summum illud beneficium quo nos Deus pater in gratia recepit, ac propter Jesum filium in suos filios adoptavit.

In gratiam recepit. An per passionem Christi simus Deo reconciliati? 3ª q. 49. 4. o.

In suos filios adoptavit. Quomodo Deus ex sua bonitate rationalem creaturam admittat ad beatitudinis hæreditatem? 3ª. q. 23. 2. c.

Cùm Christus sit naturalis filius Patris, et adoptio sit introducta in defectum naturalis filii, quomodo Deo convenit nos in filios suos adoptare? 3ª. q. 23. 1 ad 2.

Quomodo adoptemur in filios Dei? 1 2. q. 114. 3. c. f.

Quæ sit differentia inter Deum adoptantem et hominem adoptantem? 3ª. q. 23. 1. c. fi.

Quæ sit differentia inter filium Dei adoptivum et naturalem? 3ª. q. 23. 2. c.

DE SALUTATIONE ANGELICA.

Ave gratiâ plena. Cur hâc insolitâ salutatione salutaverit angelus B. Mariam? 3ª. q. 30. 4. c. princ.

Gratiâ plena. De sanctificatione B. Virginis. 3ª. q. 27.

Quid angelus expressit dicendo, Gratiâ plena? 3ª. q. 30. 4. c. princ.

Cùm plenitudo gratiæ sit propria Christo, quomodo B. Maria dicitur plena gratiâ? 3ª. q. 7. a. 10 ad 1. et q. 27. 5 ad 1.

An B. Maria in tota sua vita nunquam peccatum aliquod actuale admiserit? 3ª. q. 27. 4. o.

Dominus tecum. An hic exprimatur conceptus B. Mariæ? 3ª. q. 30. 4. c.

Benedicta tu in mulieribus. Quid his verbis angelus significare voluit? 3ª. q. 30. 4. c.

Et benedictus fructus ventris tui. An B. Maria sit vera et naturalis mater Christi? 3ª. q. 35. 3. o.

An in Christo fuerit plenitudo grrtiæ? 3ª. q. 7. a. 9 et 10.

Mater Dei. An B. Maria dicenda sit esse vera mater Dei? 3ª. q. 35. 4. o.

Sed etiam invocandam. An B. Maria præ cæteris sanctis omnibus sit honoranda et adoranda? 3ª. q. 25. 5. c. fi. et ad 1 potissimùm.

DE CHARITATE.

Charitas quid? 2 2. q. 23. 1 et 2.

Est virtus. An charitas sit virtus? 2 2. q. 23. 3. o.

Qualis sit virtus? 2 2. q. 23. 4. 5. 6 et 7.

An sit forma omnium virtutum? 2 2. q. 23. 8. o.

Divinitùs infusa. An charitas causetur in nobis ex infusione? 2 2. q. 24. 2. o. An charitas infundatur secundùm capacitatem naturalium? 2 2. q. 24. 3. o.

Quâ sincerè Deus propter se. An Deus sit propter seipsum et non propter aliud diligendus? 2 2. q. 27. 3. o. et q. 23. 5 ad 2.

An Deus sit magis diligendus quàm proximus? 2 2. q. 26. 2. o.

An homo debeat ex charitate plus diligere Deum quàm seipsum? 2 2. q. 26. 3. o.

Et proximus. Quis est proximus? 2 2. q. 44. 7. c. princ.

An dilectio sistat in Deo, et non se extendat ad proximum? 2 2. q. 25. 1. o.

An peccatores sint ex charitate diligendi? 2 2. q. 25. 6. 8 et 9.

An angelos ex charitate debeamus diligere? 2 2. q. 25. 10. o.

An dæmones sint ex charitate diligendi. 2 2. q. 25. 11. o.

Quis in dilectione sit præferendus? 2 2. q. 21. o.

Propter Deum. Quomodo proximus sit diligendus propter Deum? 2 2. q. 25. 5. o. et q. 26. 2. c. potissimùm. et q. 44. 7. o.

Diligitur. Diligere sive amare quid? 2 2. q. 72. 2. o.

Duas esse. Si duæ sint partes charitatis, dilectio s. Dei et proximi, an ergo charitas non sit una virtus? 2 2. q. 23. 5 ad 1. potissimùm.

Videlicet suiipsius dilectio. An homo diligat seipsum ex charitate? 2 2. q. 25. 4. o.

An homo corpus suum ex charitate diligat? 2 2. q. 25. 5. o.

An peccatores seipsos diligant? 2 2. q. 25. 7. o.

Si homo debeat seipsum diligere, cur igitur de dilectione suiipsius non fuit aliquod præceptum datum? 2 2. q. 44. 3 ad 1. et 1 2. q. 100. 5 ad 1.

DE PRÆCEPTIS DECALOGI.

Præceptorum tum Dei, tum Ecclesiæ. An charitatis ratio in hoc consistat, quòd homo velit se Deo subjicere, et præceptorum regulam in omnibus sequi? 2 2. q. 24. 2. c. princ.

Ex divinis autem præceptis præcipua sunt, naturæ duo. An in nobis sit aliqua lex naturalis? 1 2. q. 91. 2. o.

An lex naturæ contineat plura præcepta? 1 2. q. 94. 2. o.

Decalogi decem. An omnia præcepta moralia reducantur ad decem præcepta Decalogi? 1 2. q. 100. 3. o.

Quomodo præcepta Decalogi sint distinguenda? 1 2. q. 100. 4. o.

An præcepta Decalogi convenienter enumerentur? 1 2. q. 100. 5. o.

testimonium. Quid hoc præcepto vetitum est? 1 2. q. 100. 5. c. et 2 2. q. 122. 6 ad 2.

An falsum testimonium semper sit peccatum mortale? 2 2. q. 70. 4. o.

De veritate. 2 2. q. 109.

De mendacio et reliquis vitiis veritati oppositis. 2 2. q. 110. usque ad quæst. 114. De amicitia quæ dicitur affabilitas. 2 2. q. 114.

De vitiis affabilitati oppositis. 2 2. q. 115 et q. 116.

De contumelia, detractione, et cæteris injuriis verborum. 2 2. q. 72, usque ad q. 77.

9° *Non concupisces uxorem proximi tui.* Quid hic prohibeatur. 1 2. q. 100. 5. c.

Cur magis ponitur præceptum prohibens concupiscentiam adulterii et furti, quàm concupiscentiam homicidii et falsi testimonii? 1 2. q. 100. 5 ad 5. et 2 2. q. 122. 6 ad 4.

Cùm prior sit actus cordis quàm oris vel exterioris, quomodo præcepta prohibentia actum cordis et concupiscentiam ponuntur ultimo loco? 1 2. q. 100. 6 ad 3.

10° *Non domum, non agrum, non servum.* Cur de concupiscentia uxoris alienæ, et rei alienæ ponuntur duo præcepta? 1 2. q. 100. 4. c. fi. et ad 3.

Priori tabulâ. An præcepta de dilectione Dei convenienti methodo præponantur præceptis de dilectione proximi? 1 2. q. 100. 6 ad 1.

DE PRÆCEPTIS ECCLESIÆ.

Ex præceptis autem Ecclesiæ. An Ecclesia possit condere legem in pertinentibus ad cultum Dei? 2 2. q. 10. 10. c.

An lex humana imponat homini necessitatem in foro conscientiæ? 1 2. q. 96. 4. o.

Dies festos. Vide tertium mandatum Decalogi de festis. 1 2. q. 103. 4 ad 4. et 2 2. q. 40. 4. et q. 122. 4. o. et q. 147. 5. c.

Indicta certis diebus. An jejunium sit in præcepto? 2 2. q. 147. 3.

An omnes ad jejunia Ecclesiæ teneantur? 2 2. q. 147. 4. o.

An convenienter determinata sint tempora jejunii Ecclesiæ? 2 2. q. 147. 5. o.

Et à nonnullis cibis. An convenienter jejunantibus indicatur abstinentia à carnibus, ovis, et lacticiniis? 2 2. q. 147. 8. o.

Sacerdoti proprio. De ministro confessionis. Suppl. q. 8. o.

An sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti? Suppl. q. 8. 4. o.

An possit aliquis alteri quàm proprio sacerdoti confiteri ex privilegio vel mandato superioris? Suppl. q. 8. 5. o.

An in fine vitæ pœnitens possit à quolibet sacerdote absolvi? Suppl. q. 8. 6. o.

Singulis saltem annis confiteor. An omnes ad confessionem teneantur? Suppl. q. 6. 3. o.

An quis statim post peccatum admissum teneatur confiteri? Suppl. q. 6. 5. o.

An possit cum aliquo dispensari ne confiteatur homini peccata? Suppl. q. 6. ar. 6. o.

Sacrosanctam Eucharistiam. An liceat cessare omnino à communione? 3ª. q. 80. 11. o.

DE PECCATO IN GENERE.

Peccatum, auctor. Ambrosio. Peccatum quid. 1 2. q. 71. 6. o.

Communis originis. De peccato originali. 1 2. q. 81. usque ad q. 84.

Propriæ actionis. De peccato actuali. 1 2. q. 71. usque ad q. 90.

Prima. An convenienter dividatur peccatum in peccatum cordis, oris et operis ac omissionis. 1 2. q. 72. 6 et 7.

De peccato quod nascitur ex ignorantia. 1 2. q. 76. o.

De peccato quod nascitur ex infirmitate. 1 2. q. 77. o.

De peccato quod nascitur ex malitia. 1 2. q. 78. o.

Peccatum propriæ actionis est aut lethale, aut veniale. De divisione peccati in peccatum mortale et veniale, et comparatione venialis peccati ad mortale. 1 2. q. 72. 5. o. et q. 88. o.

De veniali peccato secundùm se considerato. 1 2. q. 89. o.

In Spiritum sanctum, sex. De peccato in Spiritum sanctum, et singulis ejus speciebus. 2 2. q. 14. o.

Homicidium. De homicidio. 2 2. q. 64. o.

Peccatum Sodomiticum. De peccato sodomitico. 2 2. q. 154. 11 et 12.

DE SEPTEM PECCATIS CAPITALIBUS.

Capitalia septem. Quid capitale. 1 2. q. 84. 3. c.

An sint septem vitia capitalia? 1 2. q. 84. 4. o.

Superbia. De superbia. 1 2. q. 84. 2. et 2 2. q. 162. et q. 163. 1 et 2.

An superbia sit vitium capitale. 1 2. q. 84. 2. o. et 2 2. q. 162. 8. o.

Avaritia. De avaritia. 1 2. q. 84. 1. o. et 2 2. q. 118. o.

An avaritia sit vitium capitale. 1 2. q. 84. 4. c. et 2 2. q. 118. 7. o.

Luxuria. De luxuria. 1 2. q. 84. 4. c. et 2 2. q. 153. o.

De speciebus luxuriæ. 2 2. q. 154. o.

An luxuria sit vitium capitale? 2 2. q. 153. 4.

Invidia. De invidia. 1 2. q. 84. 4. c. et 2 2 q. 36.

An invidia sit vitium capitale. 2 2. q. 36. 4. o.

Gula. De gula. 1 2. q. 84. 4. c. et 2 2. q. 148. o.

An gula sit vitium capitale? 2 2. q. 148. 5. o.

De ebrietate. 2 2. q. 150.

Iracundia. De iracundia. 1 2. q. 84. 4. c. et 2 2. q. 158. o.

An ira debeat poni inter vitia capitalia? 2 2. q. 158. 6.

Acedia. De acedia. 1 2. q. 84. 4. c. et 2 2. q. 35.

An acedia debeat poni vitium capitale? 2 2. q. 35. 4. o.

DE VIRTUTIBUS.

Theologica. De virtutibus theologicis. 1 2. q. 62. o. et q. 64. 4. o.

Cardinalis. De virtutibus cardinalibus. 1 2. q. 61. o.

Christus. An corpus Christi sit in hoc sacramento secundùm rei veritatem, an verò solùm secundùm figuram. 3ª. q. 75. 1. o.

An totus Christus contineatur sub hoc sacramento. 3ª. q. 76. 1. o.

Sub utravis specie continetur. An totus Christus contineatur sub utraque specie hujus sacramenti. 3ª. q. 76. 2. 9.

Pane in corpus ejus. An in hoc sacramento non remaneat substantia panis et vini post consecrationem. 3ª. q. 75. 2. o.

Per Eucharistiam hominis christiani. De effectibus hujus sacramenti. 3ª. q. 79. o.

Deoque gratum offertur sacrificium. An in celebratione hujus sacramenti Christus immoletur. 3ª. q. 83. 1. o.

Pœnitentia. De pœnitentia. 3ª. q. 84 usque ad finem. Suppl. q. 1. usque ad 29.

Sacramentum est. An pœnitentia sit sacramentum. 3ª. q. 84. 1. o.

Per sacerdotis absolutionem. An hæc sit forma hujus sacramenti, Ego te absolvo. 3ª. q. 84. 3. o.

Peccata post baptismum commissa. An pœnitentia sit secunda tabula post naufragium. 3ª. q. 84. 6.

Quæ detestatus. De contritione. Suppl. q. 1. et seq. usque ad q. 6.

Ritèque confessus fuerit. De confessione. Suppl. q. 6 usque ad q. 12.

De qualitate confessionis. Suppl. q. 9. o.

Remittuntur. De effectu pœnitentiæ. 3ª. q. 86. o.

Cujus tres sunt partes. De partibus pœnitentiæ. 3ª. q. 90. 2. et 3. potissimùm.

Contritio fit corde, etc. 3ª. q. 90. 2. argumento primo.

Extrema unctio. De sacramento extremæ unctionis. Suppl. q. 29. et sequent. usque ad q. 34.

Est sacramentum. An extrema unctio sit sacramentum. Suppl. q. 29. 1. o.

Per oleum sacrum. An oleum olivæ sit conveniens materia hujus sacramenti. Suppl. q. 29. 4. o.

An oporteat oleum esse consecratum. Suppl. q. 29. 5. o.

Et certas preces. De forma hujus sacramenti. Suppl. q. 29. 7. 8. 9.

Recreantur ægrotantes. De effectibus hujus sacramenti. Suppl. q. 30. o.

Ordo. De sacramento Ordinis. Suppl. q. 34. usque ad 41.

Est sacramentum. An Ordo sit sacramentum. Suppl. q. 34. 3. o.

Quo ad Dei cultum. Cur in Ecclesia est Ordo, et Ordo quid. Suppl. q. 34. 1. et 2.

Matrimonium. De matrimonio. Suppl. q. 41. usque ad 69.

De causa appellationis matrimonii. Suppl. q. 44. 2. o.

Est sacramentum. An matrimonium sit sacramentum. Suppl. q. 42. 1. o.

Individua vitæ. Matrimonium quid. Suppl. q. 44. o. et a. 3. potissimùm.

Iisdemque gratiæ donum. An matrimonium conferat gratiam. Suppl. q. 42. 3. o.

Genus humanum laudabiliter. De bonis matrimonii. Suppl. q. 49. o.

In quibus omnibus sacramentis debet minister habere id agendi quod CHRISTUS instituit, et Ecclesia facit.

DE FINIBUS ULTIMIS.

De morte. 1 2. q. 81. 3 ad 1. et q. 85. 5 et 6. — De ultimo judicio. 3ª. q. 59. 4 et 5. Sup. q. 88 à 91. — De inferno. 1ª. q. 54. 4. 3ª. q. 52. Sup. q. 69. — De pœna damnatorum. Sup. q. 97 et seq. — De cœlo. De beatitudine æterna. 1ª. q. 23. 1 2. q. 2. q. 3. q. 4 et q. 5. Sup. q. 95. — De statu beatorum. Sup. q. 95.

FINIS INDICIS SEPTIMI.

LEXICON

QUO EXPLICANTUR D. THOMÆ ET ALIORUM SCHOLASTICORUM VERBA MAXIMÈ INUSITATA AC PRÆCIPUÆ LOCUTIONES,

AUCTORE JOSEPHO ZAMÆ MELLINIO,

EDITIO NOVA MAXIMA CURA RECOGNITA ET MULTUM AUCTA.

A

ABALIETAS est esse ab alio. *Asseitas* verò idem est ac esse à se.

1. ABSOLUTÈ dicitur res talis esse, quando in se habet naturam, vel accidens, quod requirit talem denominationem : sic homo dicitur *absolutè* rationalis, paries *absolutè* albus. Huic correlativum est *respectivè*, quod dicitur de aliqua re, quæ talis denominetur, si compararetur cum alia, non verò si in sua natura, vel accidentibus tantùm spectetur : sic vir parvæ staturæ *respectivè* dicitur magnus si compararetur cum puero, non verò si cum gigante.

2. *Absolutè* aliquando idem est ac *simpliciter*, et dicitur quando res sine addito, vel limitatione potest denominari talis. Hoc sensu v. g. anima nostra est intelligens *absolutè*, vel *simpliciter*. Huic correlativum est *secundùm quid*, quod dicitur de re, quæ secundùm parvam sui partem, vel tantùm cum addita particula restringente talis denominetur. Sic Æthiops dicitur albus *secundùm quid*, nempe, in dentibus.

ABSOLUTUM est quod non respicit aliud; nec ad aliud dicit ordinem, ut Deus. — Absolutum nomen ut connotativo opponitur, est quod habet perfectam significationem, nec in significando aliud connotat, ut homo, calor.

ABSTRACTIO est unius ab alio separatio ex S. Thom. I. Met. lect. 10. — Abstractio *realis* est actio quâ unum realiter ab alio sejungitur, ut brachium à corpore (ex eod. ibid.). — Abstractio *logica* est actio intellectûs concipientis unum sine alio, aliisve cum quibus à parte rei conjunctum est; ut, dum ignem concipio, non cogitando calorem (part. I, quæst. LXXXV, art. 1). — Abstractio *simplex* est quâ intellectus considerat unum, sine alio cum quo conjunctum est; illud tamen de eo non negat; ut rationale sine risibili (ibid.). — Abstractio *composita* seu negativa est cùm intellectus ita unum ab alio abstrahit, ut ei convenire neget, vel ejus contrarium de eo affirmet; ut corvus non est niger, corvus est albus (ibid.).—Abstractio *physica* est à materia singulari, non sensibili (ibid.). —Abstractio *mathematica* est à materia sensibili, non intelligibili (S. Thom. ad Met. prolegom. et lib. VI, lect. 1). — Abstractio *metaphysica* est à materia sensibili et intelligibili. — Physicus, v. g. considerat corpus naturale in universum, non, hoc vel illud; mathematicus considerat quantitatem, non naturam; metaphysicus verò rationem entis abstractam à materia et quantitate.

ABSTRAHENTIUM *non est mendacium*. Axioma. Sic concipimus animal in homine abstrahendo in mente nostra à rationali, vel irrationali, quod nec de homine affirmamus, nec negamus, ac ideò non mentimur. Quod et in moralibus locum habet, dum à rerum, quas mere narramus, veritate abstrahimus.

1. ACCIDENS est illud quod inest alieni secundùm se, non tamen de essentia rei; ut, albedo, scientia (Arist. Met. lib. VI, cap. 1). *Accidens absolutum*. V. *Accidens physicum*.

2. *Accidens logicum*, seu *prædicabile* illud est quod sive sit substantia, sive accidens ita inhæret subjecto, ut sine illo subjectum esse, ac concipi possit. Ita vestes sunt *accidens logicum*.

3. *Accidens metaphysicum* illud est, quod, licèt cum substantia identificatum sit, tamen mens nostra potest illam substantiam concipere absque illo : sive quod non est de conceptu substantiæ. Ita hominis risibilitas est *accidens metaphysicum*, quia licèt illa cum hominis essentia identificetur, potest tamen essentia hæc concipi absque eo quod concipiatur risibilitas.

4. *Accidens prædicamentale* in accidens metaphysicum recidit.

5. *Accidens physicum* juxta veteres entitatem habet ab omni substantia distinctam. Illud verò vel absolutum est, vel modale. *Absolutum*, quod quidem ad qualitatem, et quantitatem reducitur (V. hæc verba), potest divinitùs esse sine subjecto. Sic, aiebant, panis, et vini *quantitas*, *color*, *odor*, *sapor*, sunt in Eucharistia sine subjecto, cui inhæreant. *Modale* sine subjecto esse omninò non potest. Hujusmodi sunt *actio passio, unio, cognitio*, et alia id genus, quia cùm sint ultimæ determinationes, ut res sit *agens, patiens unita cognoscens*, sine re

ne concipi quidem possunt.—*Accidens separabile* est quod potest facilè à subjecto removeri ; ut calor à ferro. — Accidens *inseparabile* est quod non potest, vel ægrè admodum, à subjecto removeri; ut candor nivis (Porphyr. Isagog. cap. De accidente). — Accidens *extrinsecum* est quod extrinsecè tantùm subjectum denominat; ut actio, agens. — Accidens *intrinsecum* est quod verè inest rei, cujus dicitur accidens, ut frigus aquæ. — Accidens *proprium*. V. *Proprium*.

ACCIDENTALE, *et Accidentaliter*. V. *Essentialiter*. *Formaliter* 3. *Formale*. *Per se* 1. 2.

ACCOMMODA distributio fit, quando attributum aliquod toti speciei conveniens accommodatur, sive attribuitur singulis individuis, servatâ inter eos aliquâ proportionali differentiâ. Huic correlativum est distributio *absoluta*, quæ fit attribuendo singulis individuis attributum generale, nullo discrimine. Sic per distributionem *accommodam* singulis individuis adaptanda est hæc propositio : *omnes patiuntur mala;* per distributionem verò *absolutam* hæc alia : *omnes homines sunt mortales*.

ACCRETIO idem est ac augmentatio. Vide *Motus*. Accretio strictè sumpta est acquisitio majoris quantitatis quàm quæ deperdita sit (Arist. *Phys*. lib. I, cap. 2). V. *Motus*. 3.

ACTIO est id, quo mediante, agens producit effectum, ut illuminatio.—Actio *immanens* est ea quæ recipitur in ipso supposito, à quo elicitur, ut visio (Arist. *De an*. lib. II, cap. 1 et 3. et D. Thom. I, quæst. LI, art. 1).—*Actio transiens* est quæ recipitur in subjecto distincto ab agente, ut calefactio (D. Thom. in *Met*. lib. IV, lect. 12).—*Actio substantialis* est ea quæ terminatur ad substantiam, ut generatio ignis (Arist. *Phys*. lib. IV, cap. 5). — *Actio accidentalis* est ea per quam producitur accidens, ut dealbatio (ibid.). —*Actio instantanea* est quæ fit in instanti, seu quæ non contenditur certis partibus temporis, ut creatio, illuminatio. — *Actio successiva* est quæ contenditur tempori, seu quæ fit in tempore, ut calefactio.

ACTIONES *sunt suppositorum*. Axioma. Id est : actiones, ut etiam passiones, toti composito, sive individuo, non soli parti, quæ actionem efficit, vel patitur, tribuuntur : sic, corpore ægro, homo dicitur ægrotare, et, animâ intelligente, homo dicitur intelligere. Sic etiam mors humanitatis Christi dicitur mors personæ divinæ.

ACTU esse res dicitur, quando de facto est extra suas causas, id est, quando à suis causis producta est. *Potentia*, vel *in potentia* res esse dicitur, quæ quidem non existit, sed tamen potest existere : sic Antichristus est *in potentia* etiam hodiè.

ACTUALITER dicitur de illo, quod actu est. Correlativa habet *potentialiter*, vel *habitualiter*, quæ dicuntur de illo, cujus producendi habetur potentia, vel habitus. Sic in eo, qui actu movetur, motus erit *actualiter;* in eo, qui moveri potest, *potentialiter;* in eo, qui moveri solet, *habitualiter*.

ACTUARE aliquid, significat illud actu perficere, interdum etiam informare. Sic anima actuat corpus, quia et illud informat, et perficit in esse viventis. V. *Informare*.

1. ACTUS aliquando vocatur entis existentia. Unde esse *actu*, vel *in actu, ens actuale, actualitas, habere actum* significat existere. Sic mundus jam productus dicitur habere *actum*, etc., quem non habebat, cùm purè erat possibilis.

2. *Actus* quandoque sumitur pro nota, sive attributo entis, à quo alia ejusdem entis attributa intelliguntur profluere. Sic rationalitas in homine dicitur *actus* respectu aliorum attributorum, quæ ab ipsa derivantur.

3. *Actus elicitus* dicitur actus, qui fit à voluntate, et in ipsa remanet, ut amor, odium, etc. *Imperatus* ille dicitur, qui à voluntate quidem imperatur, sed executioni mandatur ab alia potentia, uti deambulatio, judicium imprudens, etc. — *Actus humanus*, seu liber, seu moralis, est qui fit ex præscripto rationis; ut datio eleemosynæ. — *Actus hominis* seu naturalis est qui fit ab homine, absque rationis advertentia, ut fricatio barbæ (D. Thom. 1 2. quæst. I, art. 1).

4. *Actus formalis*, vel simpliciter *actus* dicitur *forma substantialis*, sive *accidentalis*, quia ea est, quæ rem determinat, ut sit id, quod est, potiùs quàm aliud. Sic forma substantialis ignis determinat compositum, in quo est, ut sit ignis, et non aliud. Item forma accidentalis caloris determinat corpus, ut sit calidum potiusquàm frigidum. *Actus* sic sumptus correlativam habet *potentiam*, quo nomine venit materia compositi, quatenus capax est recipiendi formam.

5. *Actus informativus* est forma, vel id, quod est instar formæ in aliquo composito, ut anima in homine, cognitio in anima intelligente. Huic correlativum est *potentia informabilis*, quæ est materia compositi, ut corpus. — *Actus substantialis* est qui cum materia prima unum ens per se constituit, ut anima hominem informat et actuat (Arist. *De an*. lib. I, cap. 1). — *Actus accidentalis* est qui rem jam in suo esse constitutam actuat, ut color.

6. *Actus primus* antonomasticè est ipsa potentia, v. g. intelligendi, vivendi, etc. — *Actus secundus* est actio elicita à potentia. Unde *in actu primo* dicitur quis operari, quando operandi habet potentiam ; in *actu* verò *secundo* quando de facto operatur.

7. *Actus primus remotus* est causa destituta aliquâ conditione, vel prærequisito ad operandum.—*Actus primus proximus* est causa cum omnibus prærequisitis ad actionem ponendam. Sic ignis non applicatus stuppæ, est *in actu primo remoto* comburendi ; dum verò est applicatus, est *in actu primo proximo*.

Actus prior sive *melior est quàm potentia*. Axioma. Nempe melius est unicuique rei actu existere, quàm solum posse existere : vel etiam melior est potentia cum actu, quàm cum privatione actûs. Hoc axioma non esset verum, si ita intelligeretur, ut exercitium potentiæ, sive actus melior sit quàm potentia ; sic enim motus melior esset quàm vis motrix, quod est absonum.

9. *Actus purus* sæpè sumitur pro forma substantiali, ut anima respectu corporis quatenùs informat et perficit, non verò informatur et perficitur. Sicuti materia dicitur sæpè *pura potentia*, quatenùs tota ejus essentia consistit in hoc, quòd possit recipere formam, et ab ea determinari.

10. *Actus respectivus* est ens incompletum, ut materia carens formâ : *Actus absolutus* est ens completum, ut homo, angelus. — *Actus absolutus* simpliciter est actus purus, in quo nulla potest concipi ratio potentialitatis, seu qui nullo alio indiget, ut sit et existat, qualis est solus Deus.

11. *Actus vitalis*. V. *Vitales*.

ADÆQUATE sumitur res, quando *integrè* et *totaliter* accipitur. Sic homo *adæquatè* sumptus est animal rationale. *Inadæquatè* verò sumitur res, quando sumitur *partialiter*. Sic homo *inadæquatè* conceptus est animal.

ADÆQUATIO *loci* dicitur commensuratio spatii cum re locata.

ADDITUM *amplians* est terminus additus ad ampliandam significationem alterius termini, ut in hac enunciatione : *Homo, quicumque ille sit, est errori obnoxius;* terminus *quicumque ille sit* ampliat significationem termini *obnoxius errori*. *Additum restringens* est terminus additus, ut significatio alterius termini veluti coarctetur, ut in hac propositione : *Homo, qui est in foro, ambulat* : illa verba *qui est in foro* sunt *additum restringens*. *Additum diminuens* est terminus additus, ut significatio alterius coarctetur à toto ad partem, ut in hac propositione : *Æthiops est albus in dentibus;* verba illa *in dentibus* sunt *additum diminuens*. *Additum alienans* est terminus additus ad transferendam significationem propriam unius termini in impropriam ; ut in hac propositione : *Homo pictus est pulcher*, vox *pictus* est *additum alienans*.

ADJACENS *terminus* idem est ac terminus adjectivus.

De secundo adjacente dicitur ea propositio, in qua verbum, seu copula non habet adjunctum prædicatum ; e. g. *Petrus est*. Si verò accedat prædicatum, e. g. *Petrus est homo*, dicitur *de tertio adjacente*.

IN ADJECTO hypothesis repugnare dicitur, quando adjectum, sive prædicatum conflatur ex terminis sese invicem destruentibus ; ut hæc hypothesis : *si homo esset possibilis et impossibilis*. Vel etiam quando subjectum hypothesis assumitur, ut prorsùs invariatum, ut hæc alia : *si homo, manens homo, non esset rationalis*.

ADSEITAS idem est ac referre, seu habere ordinem ad se.

ÆQUIPARANTIÆ *relatio*. V. *Relatio*.

ÆQUIVOCA *à casu*, ea sunt, quorum uni unum prædicatum convenit in uno sensu, alter iidem prædicatum in alio, ut *gallus* gallinaceus, et *Gallus* homo, scilicet e *Gallia*. *Æquivoca à consilio* sunt analoga. *Æquivocum æquivocans* est quod diversâ omninò ratione suis inferioribus convenit, ut canis cœlesti, terrestri et marino convenit tantùm secundùm nomen (Arist. in *Præd.* cap. 1). — *Æquivoca æquivocata* sunt ea quorum est idem nomen, ratio verò substantiæ nomine significata omnino diversa ; ut taurus animal et Taurus mons nullam habent naturam communem hoc nomine *taurus* significatam. Ibid. V. *Univoca*, *Analoga*.

ÆTERNITAS est interminabilis vitæ tota simul et perfecta possessio (Boet. *De consol.* lib. V, pros. 6). — *Ævum* est permanens duratio, naturâ suâ immutabilis, principium habens ; sed finis expers, ut duratio angeli in Simpl., in *Phys.* lib. IV, text. 154.

ÆTERNÆ *veritatis* dicuntur propositiones essentiale aliquid de subjecto enuntiantes, ut *anima est spiritualis*. Quæ enim sunt essentialia subjecto alicui habent æternam veritatem hoc sensu, quod nunquam esse potuit, vel poterit subjectum illud esse, aut fingi sine illis.

Nullum agens intendens in malum operatur. Axioma. Subintellige, quatenùs malum est. Est autem intelligendum de causis necessariis virtute à Deo indita agentibus. Quidquid enim eæ agunt, Deo tribuitur, ut causæ per se principali ; Deus autem intendere malum, u malum, non potest. Si verò de causis liberis intelligatur, sensus est, quòd voluntas solùm movetur bonitate sive reali, sive apparenti.

AGENS *agendo repatitur*. Axioma sat clarum; ex quo deducunt hominem etiam sine morbis, atque solùm vi nutritionis aliquando mori debere. V. *Passum*. 2. *Alia axiomata*. V. *Simile*. V. *Terminus*. 1. 2.

AGERE. V. *Esse*.

AGGENERATIO. V. *Motus*. 3.

ALIENUM. V. *Proprium*. 2.

ALIETAS idem est ac distinctio, sive esse aliud ab alio distinctum.

ALIQUITATES. V. *Realitates*.

ALTERATIO latè sumpta est mutatio ad qualitatem quamcumque, ut doctrinæ acquisitio (Arist. *Phys.* lib. VII, cap. 2 et 8). — *Alteratio* propriè sumpta est motus ad qualitatem sensibilem, mediam vel extremam, ut frigefactio, dealbatio. — *Alteratio corruptiva* est motus corruptivus subjecti in quo fit. — *Alteratio perfectiva* est quæ tendit non ad corruptionem, sed ad perfectionem subjecti, ut illuminatio (Arist. *Phys.* lib. VIII, cap. 3, et D. Thom., *De cœlo*, lib. I, lect. 3). Vide *Motus*.

AMPLIATIO est acceptio termini, pro diverso tempore, ab eo quòd per verbum propositionis significatur; ut *justus peccavit*; id est, antequam peccaret erat justus. Vid. *Status termini*.

ANALOGUM nomen est quod partim eâdem, partim diversâ ratione, de suis inferioribus dicitur ; ut sanum de homine et medicina. Ex Simpl. in *Prædic.* cap. 4. — *Analoga* sunt ea quorum est idem nomen, ratio verò nomine significata, partim diversa, partim eadem est; ut Deus et creatura respectu artis (Arist. *Met.* lib. IV, cap. 2).

Analoga attributionis sunt ea quibus nomen commune convenit in eodem quidem sensu, sed diverso titulo ; v. g. homo, cibus, pulsus dicuntur *sana*, sed per *analogiam attributionis*, quia homini convenit sanitas pro-

priè, et principaliter : cibo, ut causæ sanitatis; pulsui, ut signo. *Analoga proportionalitatis* sunt ea, quibus convenit nomen commune cum significatione simili, et cum proportione; v. g. prato, et homini convenit *risus* per analogiam *proportionalitatis;* nempe ut risus hominis placidum ostendit animum, sic amœnitas prati indicat bonam temperiem soli.

Analoga, Analogata. V. *Univoca.*

ANIMATIO est facere, ut anima informet corpus, sive est actio, quâ fit, ut anima informet corpus, vel est actio, quâ anima corpus informat.

ANTIPERISTASIS idem est ac *circumobsistentia*, seu resistentia facta corpori ab aliis illud circumdantibus. Ita subterranea loca in hyeme calidiora esse dicebant per *Antiperistasim,* videlicet, eo quod terræ meatus tunc temporis obturati, et aer externus densior circumdant loca illa. et impediunt quominus igneæ exhalationes erumpant.

ANTONOMASTICÈ, vel per *antonomasiam,* idem ac nomen aliquod pluribus commune alicui per excellentiam quamdam tribui; sic Paulus antonomasticè dicitur Apostolus : sic Cicero orator.

APPARENTER. V. *Formaliter.* 6.

APPETITUS est potentia rei, quæ naturaliter propendet in suum bonum et finem; sic materia appetit formam (D. Thom. 1ª. q. 78. art. 1. et q. 80. art. 1. et 2 2. q. 8, art. 1). — *Appetitus elicitivus* est potentia quâ animal fertur in bonum cognitum. — *Appetitus rationalis* idem est quòd voluntas, estque facultas inclinans in bonum intellectu cognitum. — *Appetitus sensitivus* est qui fertur in bonum solo sensu perceptum.—*Appetitus concupiscibilis* est qui fertur in bonum sensibile absolutè, sub ratione boni. — *Appetitus irascibilis* est qui fertur in bonum sensibile, arduum et difficile obtentu (D. Thom. 22. q. 18. art. 1. et q. 58. art. 1. et q. 168. art. 2).

APPELLARE dicitur vox aliqua ad terminum illum, cujus est synonymus, vel epithetum; e. g. *Cicero fuit magnus orator;* vox *magnus* appellat ad terminum *Cicero.* Hinc primum vocant terminum *appellantem,* alterum terminum *appellatum.*

APPREHENSIO *simplex* est actio intellectùs, rem aliquam, absque affirmatione, aut negatione concipientis; ut, dùm cogito solùm, non affirmando, quòd sit lucidus, aut quid simile.

ARGUITIVE. V. *Formaliter.* 4.

ARGUMENTUM est id quod assumitur ad probandum unum de alio. — *Argumentum demonstrativum* est necessarium inventum, ad generandam scientiam. — *Argumentum topicum* est probabile inventum ad faciendam fidem; ut si probes Socratem esse virum bonum, quia est philosophus.

ASCENSUS *terminorum.* V. *Descensus.*

ASSENSUS est actus intellectûs, objecto adhærentis propter terminorum evidentiam, medium rationale, vel voluntatis imperium (D. Thom. 2 2. q. 1. art. 4. et q. 2. art. 2).

ASSEITAS idem est ac esse *à se. Abalietas* idem est ac esse *ab alio.*

PER ATTRIBUTIONEM idem est ac per imputationem, sive per hoc, quod aliquid alteri attribuatur, ut cognitio attribuitur toti homini, licèt sola anima cognoscat.

AUGERI per *juxta positionem* est excrescere, per additionem novarum partium ad priores jam existentes; ut, dùm aquæ additur alia aqua. — *Augeri* per *intus susceptionem,* ut recepto in poris alimento, et virtute vegetatricis animæ, in aliti substantiam converso vivens excrescere. — *Augeri intensivè* est qualitatem, vel in eadem parte subjecti plures ejusdem entitatis gradus suscipere, vel circa eamdem objecti partem magis magisque perfici; ut, dùm calor in eadem manûs parte intenditur. — *Augeri extensivè* est qualitatem ad plures partes, vel objecti, vel subjecti se extendere; ut scientia ad plures conclusiones.

B

BEATITUDO est status omnium bonorum aggregatione perfectus (Boet. *De consol.* pros. 3). — *Beatitudo objectiva* est res ea, cujus possessione beatus quis efficitur (D. Thom. 1 2. q. 2). — *Beatitudo formalis* est actus ille, quo beatitudinem objectivam percipiendo, formaliter beatus quis redditur; et secundùm divum Thomam, clara et intuitiva Dei visio.

BILOCATIO est determinatio rei, ut sit simul in duobus locis adæquatè distinctis, tota in singulis : ut si quis Bononiæ simul existat, et Romæ.

BONITAS *entis*, seu transcendens, est entis perfectio.

BONUM *est communicativum sui.* Axioma. Ratio physica deducitur ex inclinatione, quâ creaturæ in se mutuò agunt, et alias sibi assimilant, ita ut cùm non possint suam substantiam individualem cum aliis communicare, saltem suam speciem communicent. Ita ignis in ignem e. g. convertere nititur alia corpora. Quod etiam in bonitate morali locum habet, scilicet bona, et virtutes suas aliis participando. Adde rem, quæ nihil sui cum aliis communicat esse inutilem prorsùs : res autem prorsùs inutilis non est bona.

Bonum est ex integra causa, malum ex quocumque defectu. Axioma. Sic sanitas optima ex omni parte fit, et dicitur mala ex unius humoris intemperie. Sic etiam actus ex se bonus vitiatur unicâ circumstantiâ, quæ sit mala.

Bonum totius est bonum partium. Axioma. Patet hoc tùm in physicis, tùm in moralibus. Quia quod totum absolutè perficit, idem etiam perficit singulas partes; ideòque hæ naturaliter appetunt bonum totius, quod D. Thomas explicat exemplo manûs, quæ ictum à capite, et à reliquo corpore propulsat.

C

CÆTERIS *paribus.* Dum aliquid affirmatur de re aliqua, quod verum quidem est in quadam determinata hypothesi, falsum verò si res illa aliis hypothesibus subjiciatur, addi solet : *cæteris paribus*, ut nempè indicetur plura impedire posse, quominus res ita sit uti enunciatur.

Idem ferme esset si adderetur : *dummodo nihil obstet*, e. g. Consilia senum prudentiora sunt, *cæteris paribus*, quàm juvenum : id est dummodo senes judicii dexteritate, experientiâ, etc., non careant; et dummodo juvenes non reperiantur, qui in re, de qua agitur, præstarent senibus.

CATEGOREMA est terminus qui potest per se esse prædicatum, vel subjectum enuntiationis, ut homo.

CATEGOREMATICUS, à græco κατηγορέω, latinè *enuntio*, dicitur ille terminus, qui est per se significativus, adeoque enuntiari potest sine addito, id est, cujus significatio ita est independens à consortio alteriùs termini, ut per se sufficiat ad subjectum, et prædicatum, ut nomina substantiva, e. g. Petrus, Leo, aurum. *Syncategorematicus* dicitur ille terminus, qui non est per se significans, sed tantùm *consignificans*, id est, cujus significatio ita dependet à consortio alterius, ut sine illo nec ad subjectum sufficiat, nec ad prædicatum. Talia e. g. sunt nomina adjectiva, bonus, magnus, quæ nonnisi de aliquo substantivo vel tacito, vel expresso dici possunt. V. *Infinitum*.

CATEGORIA est realis ordo et dispositio categorematum; ut substantia, quantitas, etc. (Arist. in *Præd.*, et *Met.* lib. V, cap. 12). Vid. *Prædicamenta*.

CATEGORIÆ Aristotelis. V. *Prædicamenta*.

CATEGORICA dicitur propositio quævis, quæ non sit complexa, sed simplex, ut e. g. Petrus currit. Ideòque *categoricè* loqui dicitur, qui sine suppositionibus, aut conditionibus, vel aliis complexum sermonem reddentibus loquitur. Propositioni *categoricæ* opponitur *hypothetica*, quo nomine à veteribus plerumque indicabatur propositio quævis complexa.

CAUSA *adæquata* est à qua omni solâque procedit effectus; ut homo respectu risibilitatis. — *Causa inadæquata inferior* est à qua omni, sed non solâ, effectus producitur, ut ignis caloris. — *Causa inadæquata superior* est à qua sola, sed non omni, pendet effectus, ut animal respirationis.

Causa univoca est quæ producit effectum ejusdem speciei, ut leo, leonem. — *Causa æquivoca* est quæ producit effectum diversæ speciei à se; ut sol, aurum. V. *Univoca*.

Causa in potentia est quæ habet quidem vim producendi effectum, non tamen producit; ut qui potest scribere, non scribit. — *Causa in actu* est quæ reipsà influit esse in aliud, ut qui scribit.

1. *Causa causæ est etiam causa causati*. Axioma. Quia causa, sive producens causam dat illi potentiam, et vires naturales producendi suos effectus, et sic est causa, saltem remota istorum effectuum; sicut sol producens lumen est *causa remota* visibilitatis objecti à lumine collustrati. Sic etiam in genere moris mandans alteri patrare homicidium est causa *moralis* homicidii, ideòque illi imputatur ad peccatum.

2. *Causa efficiens physica* illa dicitur, *cujus virtute effectus immediatè producitur :* Causa *efficiens moralis* ea est, cujus imperio, minis, consilio, effectus debetur. Si Titius jussu Caii hominem occidat, erit Titius causa *efficiens physica* homicidii, Caius verò causa *moralis*.

3. *Causa exemplaris* est exemplar, ad cujus imaginem, et similitudinem effectus aliquis producitur. Ita e. g. idea domûs in mente architecti existens est causa exemplaris domûs, quam architectus ad illius formam ædificat. Exemplar dicitur causa, quia illuminat, et dirigit causam efficientem ad positionem effectûs.

4. *Causa extrinseca* est, quæ *ab effectu realiter, adæquatè distinguitur*, ut creator à creatura. *Causæ intrinsecæ* respectu alicujus compositi dicuntur *partes, quibus illud constat*, ut corpus, et anima respectu hominis.

5. *Causa finalis* est finis, propter quem aliquid fit. Ita sanitas est causa *finalis* sumptionis pharmaci. *Finis* dicitur causa, quia movet, et determinat causam efficientem ad ponendum effectum.

6. *Causa formalis extrinseca* dicitur etiam forma *Concreti logici*. V. *Concretum*.

7. *Causa materialis* dicitur *extrinseca* respectu *formæ*, quæ ab illa educitur. V. *Eductio*.

8. *Causa materialis intrinseca* est, quæ effectum constituit ut materia ipsius; tale est corpus in homine, talis est etiam in composito artificiali materia, e. g. in statua marmorea, marmor. *Causa formalis intrinseca*, sive simpliciter *causa formalis* est quæ effectum constituit, ut forma, illum, scilicet, specificando, seu eum collocando in certa determinata specie, ut anima rationalis in homine, et figura in statua marmorea.

9. *Causa principalis* ea est, quæ ad effectum producendum non indiget speciali juvamine superioris agentis : *causa instrumentalis* è contrario indiget tali juvamine. Ita in libri scriptione homo est causa *principalis*, calamus verò *instrumentalis*.

10. *Causa secunda agit in virtute causæ primæ*. Axioma. Tum quia causæ creatæ agunt per virtutem participatam à causa prima, tum quia operantur dependenter ab actuali ejus influxu in qualibet actione.

11. *Causâ sublatâ tollitur effectus*. Axioma. Intellige hoc potissimùm de causa immediata, nisi alia causa conservans effectum immediatè succedat, aut nisi effectus à Deo tanquam causa prima conservetur. Sic sublato sole tollitur ejus lumen nisi succedat immediatè alia causa illuminans; sic etiam manet figura statuæ sine artifice, Deo illam conservante. Imò in moralibus id etiam locum habet. Sic sublatis meritis, tollitur gratia, et præmium; sublatâ objecti bonitate causante amorem, tollitur amor. Huic axiomati correspondet aliud : *Posito effectu ponitur causa*. Nempe, dato effectu, arguitur, vel actu esse causam, vel positam fuisse.

12. *Causa proxima* est quæ per se et immediatè attingit effectum, ut ignis est causa proxima caloris. — *Causa remota* est quæ tantùm mediante aliâ causâ, ad effectum concurrit. Sic animal est causa remota respirationis, pulmo proxima.

Causalitas est abstractum causæ, ut rationalitas abstractum rationis, sive est ea proprietas, vis, aut facultas, quâ fit, ut causa sit talis. Non

rarò sumitur pro actione ipsa, vel exercitio causæ.

CAUSALITER. V. *Formaliter*. 4. et *Occasionaliter*.

CERTITUDO *cognitionis*, quæ etiam dicitur *certitudo objecti formalis*, ea est, quæ oritur à motivo ad assensum impellente, e. gr. ab evidentia, à testimonio sensuum, ab auctoritate. *Certitudo objecti* est ejus necessitas, vel antecedens, vel consequens, ita se habendi, ut judicatur. *Certitudo subjecti* est tenax adhæsio intellectûs suo judicio, ut vero: quæ licèt nonnisi ex valido et rationabili motivo haberi debeat, tamen aliquando ex pervicacia oritur, ut cùm hæretici mordicùs adhærent suis erroribus. *Certitudo cognitionis* sumitur etiam pro evidentia judicii, vel pro hujus effectu.

CIRCUIRE, id est amplecti, v. g. justitia circuit omnes virtutes.

CIRCULUS *formalis*, vel *uniformis*, sive *circulatio*, cùm de argumentatione est sermo, idem sunt ac *circulus vitiosus*.

Circulus materialis et *regressus demonstrativus* fit quando e. g. probatur causa per effectus, ac dein per causam attentiùs consideratam, et meliùs cognitam, vel ex alio capite probatam, à priori probamus effectus eosdem. Sic à rerum creatarum existentia inferimus existentiam creatoris: deinde hujus naturâ attentiùs consideratâ, et perfectionibus cognitis, deducimus rerum creatarum existentiam et ordinem ab illo dependere.

Circulus logicus idem est quod vulgò dicitur: *circulus vitiosus*.

CIRCUMOBSISTENTIA. V. *Antiperistasis*.

CIRCUMSCRIPTIVA *præsentia*, vel *extensio circumscriptiva* in corpore est talis modus existendi in loco, ut partes illius correspondeant partibus spatii, nec una pars sit in loco alterius, aut penetrata cum altera. Ita corpora quæque naturaliter existentia in loco. Illud autem dicitur esse in loco *definitivè* quod sic est in uno loco suæ quantitati, vel virtuti commensurato, ut ex vi illius præsentiæ nequeant simul esse in aliis sine novo miraculo. Sic anima præsens est corpori; sed Christus est in Eucharistia modo quodam altioris ordinis.

CLAUDERE *aliud in suo intellectu* dicitur de eo, in cujus conceptu aliud est inclusum, ut *pater*, qui talis concipi non potest sine *filio*, et vicissim.

1. COGNITIO *abstractiva* est illa, quæ uno caret e duobus requisitis ad cognitionem intuitivam (V. *Cogn. intuit.*), scilicet vel dum res cognoscimus per alienas, non per proprias rerum imagines, vel dum cognoscimus res non præsentes. Ita *abstractiva* est cognitio, quam nunc habemus Dei, utpote à creaturis hausta; item cognitio Adami, Antichristi, antipodum, qui nobis præsentes non sunt. *Cognitio abstractiva* sic sumpta opponitur *intuitivæ*.

2. *Cognitio abstractiva* generatim sumpta, est illa, per quam fit abstractio in nostra mente; sed antonomasticè prior sola hoc nomine donatur.

3. *Cognitio comprehensiva* strictè talis est, quæ objecto adæquata, seu penitùs commensurata est, quâ nempe objectum totum, et totaliter cognoscitur, quod fit dum cognoscitur totum, et omni modo, quo potest cognosci, etiam quoad ad effectus omnes, omnesque terminos, quibuscum intrinsecè connectitur. Cognitio hæc debet esse clara, certa, evidens, quidditativa, quia est omnium cognitionum, quæ objecto respondent, perfectissima. Ita Deus seipsum, imò omnia cognoscit.

4. *Cognitio intuitiva* duo importat: ut fiat *per speciem propriam*, sive per propriam ipsius objecti imaginem menti impressam ab objecto ipso, vel à Deo; et ut feratur in objectum realiter præsens, et quidem summâ claritate, et certitudine. Ita *intuitiva* est cognitio solis, dum illum videmus, et intuitiva est cognitio, quam beati habent Dei.

5. *Cognitio quidditativa* stricto sensu est illa, quæ nascitur à propria objecti imagine, ut intuitiva, et insuper penetrat distinctè prædicata rei essentialia ad ultimam usque differentiam conceptu claro, proprio et positivo. Hujusmodi est cognitio, quam Deus habet rerum omnium. Cognitio verò *quidditativa* lato sensu est quæcumque cognitio *quidditatis*, sive essentiæ objecti, vel quævis definitio explicans quid res sit.

COMMUNE. V. *Proprium*. 1.

COMPLETIVE idem est ac perfectè, *absolutè*.

COMPONERE et dividere idem est ac affirmare et negare.

COMPOSITUM *substantiale* et *accidentale*. V. *Substantiale*. — *Compositum physicum* est quod ex partibus realibus et realiter inter se distinctis coalescit; ut homo ex anima et corpore. — *Compositum metaphysicum* est quod ex partibus quidem realibus, solâ tamen ratione distinctis constitui intelligitur; ut homo ex animali et rationali.

CONCEPTUS *rei proprius ex propriis*, vel *strictè proprius* est ille, quo concipimus rem ut est in se, citra negationem, et sine ope symboli, vel exempli; ut concipimus lucem, aut albedinem, quam videmus. *Conceptus proprius ex communibus* est, quo rem concipimus per prædicata communia, et ope symboli, exempli, vel negationis limitatur ad tale objectum, ut non conveniat aliis. Ita animam, Deum, imò qualibet, quæ sensibus non subjiciuntur, concipimus per prædicata generica, et instar alterius, et per negationes distinguimus illa ab aliis.

CONCRETUM dicitur compositum *ex subjecto*, et *forma*, à qua aliqua denominatio tribuitur subjecto. *Concretum metaphysicum* illud est, in quo forma non distinguitur realiter à subjecto; *physicum*, in quo distinguitur quidem, sed tamen illi inhæret; *logicum*, si ne inhæret quidem. Sic Deus omnipotens est concretum *metaphysicum*, quia in eo forma, id est, omnipotentia non distinguitur realiter à subjecto, nempe, Deo. Corpus figuratum est concretum *physicum*, cùm figura distinguatur à corpore, et simul illi inhæret. Turris visa est concretum *logicum*, visio enim distinguitur à turri, et illi non inhæret. V. *Specificativè*.

CONCURRERE Efficienter, Directivè, Moraliter, Imperativè, Finaliter. V. *Efficienter*.

CONDITIO *sine qua non*, est aliquid neces-

sarium, ut effectus fiat, in eum tamen nihil influens; ut indistantia inter agens et passum.

CONNEXA sunt ea, quorum unum determinari, seu haberi non potest sine altero, ut creatura et creator. Creatura enim sine creatore esse non potest.

CONNEXIVÈ. V. *Entitativè* et *Formaliter*. 4.

CONNOTARE aliquid est illud innuere, seu indigitare, unde

CONNOTATA sunt innuta, seu indigitata ab aliquo termino, sicque termini relativi sunt sibi mutuò connotantes et connotati. Pater enim innuit filium, filius patrem.

CONNOTATIVÈ. V. *Subjectivè*. 3.

CONNOTATIVUM nomen est quod ut perfectè significet et intelligatur, aliud connotat, ut pater filium.

CONTACTUS *suppositi* dicitur cùm agens immediatè, per suam entitatem, conjunctum est passo; ut Deus omni rei creatæ in quam agit. — *Contactus virtutis* dicitur cùm agens, mediante suâ virtute, attingit passum, ut sol aerem medio lumine.

CONTIGUUM. V. *Continuum*.

CONTINERE *formaliter* aliquid est illud in se, actu, et reipsà habere; ut ignis calorem. — *Continere eminenter* est non habere quidem actu, sed habere æquivalenter perfectionem vel virtutem illam producendi; ut homo continet eminenter perfectionem animalis.

1. CONTINUI *partes aliquotæ* ab Aristotele dicebantur illæ, quæ aliquoties repetitæ totum adæquant, ita tamen ut adæquatè distinguantur ad invicem, nec una pars de alia participet, sed omnes habeant certam et æqualem mensuram. Sic palmus quater ductus totam metitur ulnam. Istæ partes dicebantur etiam *determinatæ*, *æquales*, *non communicantes*.

2. *Continui partes proportionales* illæ sunt quæ novis subdivisionibus eâdem proportione factis deteguntur, ut si lignum bipalmare primum dividas in duos palmos, deinde in quatuor semipalmos, postea in octo medietates semipalmorum, et sic deinceps; servatur enim proportio subdupla in divisione, et dupla in multiplicatione. Partes istæ consideratæ in sua unaquaque serie, e. g. duo palmi, vel quatuor semipalmi sunt et ipsæ partes æquales et non communicantes, ut partes aliquotæ; sed consideratâ unâ serie cum altera, v. g. duo palmi cum quatuor semipalmis, dicuntur partes inæquales et communicantes, quia semipalmi sunt minores palmis, de illisque singuli participant aliquid. Partes proportionales dicuntur etiam indeterminatæ, quia semper decrescere possunt per novas subdivisiones.

3. *Continui puncta copulantia*, vel *terminantia*, vel *continuantia* sunt puncta ab aliquibus veteribus admissa in continuo permanenti, indivisibilia, quæ puncta nihil aliud præstant, nisi unire partes inter se, ita ut istæ sint naturali nexu copulatæ. Nimirùm autumabant illi partes continui, uti partes ligni, uniri inter se veluti quibusdam fibulis, quæ puncta copulantia appellabant, eaque volebant indivisibilia.

4. *Continuum* est, quod partes habet integrantes naturali nexu copulatas, ut guttæ in aqua, manus et brachia in corpore. Unde *continua* dicuntur à veteribus illa, quorum extrema sunt naturaliter unita. *Contiguum* est illud, quod non importat unionem, sed meram immediationem loci; unde *contigua* dicebantur illa, quorum extrema sunt simul, id est, in locis immediatis; ita duo ligna se invicem tangentia.

5. *Continuum permanens* illud est, cujus partes simul existunt, ut palea, lignum, etc. *Continuum successivum* est, cujus partes fluxu non interrupto prætereunt, solamque habent continuitatem sumptam pro non interrupta successione, ut motus et tempus.

CONTRAHERE *genus*, vel *speciem*, est determinare ac veluti applicare genus ad aliquam speciem, vel speciem ad aliquod individuum. *Homo* e. g. contrahere dicitur genus animalitatis; *Petrus* contrahere *speciem* humanitatis; scilicet genus *animal* determinatur, sive applicatur homini, et *humanitas* Petro. Hoc etiam indicatur per verba *dividere genus*, *dividere speciem*, nempe, illud in suas species, hanc in sua individua.

CONTRARIA sunt ea quæ sub eodem genere maximè distant et se vicissim expellunt ab eodem subjecto; ut calor et frigus. — *Contraria immediata* sunt ea inter quæ nullum dari potest medium; ut siccitas et humiditas. — *Contraria mediata* sunt ea inter quæ datur aliquod medium; ut inter albedinem et nigredinem.

CONTRARIA *contrariis curantur*. Axioma. Quia contraria ex eodem subjecto se mutuò expellunt, quod tam valet in physicis quàm in moralibus.

CONTRARIORUM *contrariæ sunt causæ*. Axioma. Quia cùm sint opposita requirunt oppositam, aut dissimilem virtutem sui productivam. Quod intellige de causis, *per se*, non de causis *per accidens* concurrentibus, neque de causis liberis : potest enim volitio et nolitio ejusdem objecti ab eadem voluntate successivè produci. Possunt etiam haberi ab eadem causa necessaria effectus aliquo modo oppositi, si subjecta sint diversimodè disposita, ut ab eodem sole habetur induratio luti, et liquefactio ceræ.

CONVERSIO est unius rei in aliam transitio, ut dum lignum in ignem mutatur. — *Conversio enuntiationum* est commutatio extremorum propositionis, servatâ essentiali qualitate, et veritate; ut nullum vitium est laudabile, nullum laudabile est vitium.

CONVERTENS *propositio* dicitur ea, quæ ab altera deducitur transponendo subjectum et prædicatum istius : e. g. nullus homo est leo ergo nullus leo est homo. Secunda hæc dicitur *convertens*, prima verò *conversa*.

AD CONVERTENTIAM *dici*, illis adaptatur, quorum neutrum potest sine saltem tacita mentione alterius significari : ita *ad convertentiam* dicuntur dominus et servus.

CONVERTI illi termini dicuntur, quorum unus de alio affirmari potest, et vicissim hic de illo. Tales sunt in sensu metaphysico, e. g. ens, bonum, nam omne ens est bonum, et omne bonum est ens. V. *Transcendentale*.

CORPOREA, sive *Corporalia per attributionem*. V. *Spiritualia*.

CORPUS *organicum;* appetitus sensitivus est virtus corporis organici; id est corpus partibus constat quibus ut instrumentis ad varias functiones utitur pars animæ sensitiva, cùm sit ὄργανον idem quod instrumentum. — *Corpus mathematicum* est quantitas constans ex longitudine, latitudine et profunditate.

CREATIO. V. *Eductio*.

D

DECRETIO. V. *Motus*. 3.

DECRETUM *attemperativum, relictivum, commissivum, indifferens* vocatur decretum, quo Deus, secundùm aliquos philosophos et theologos, decernit concurrere cum causis liberis; quia Deus per hoc decretum *attemperat* se naturæ, et indoli voluntatis creatæ, *relinquit*, et *committit* ei determinationem, et reddit omnipotentiam *indifferenter* applicatam ad quodvis extremum.

DEFINITIO *nominis* est oratio quâ explicatur nominis significatio. — *Definitio rei* est oratio quâ declaratur essentia definiti. — *Definitio positiva* est quæ rei quidditatem terminis positivis aperit, ut homo est animal rationabile. — *Definitio negativa* est quâ rei natura terminis negativis declaratur; ut Deus non est mortalis, non corporeus, etc.

DEMONSTRATIO. V. *A priori*. 2.

DENOMINANS est nomen à quo aliud deducitur secundùm significationem et terminationem; ut pietas à qua pius. — *Denominativum* est quod ab aliquo secundùm vocem et significationem deducitur; ut justus à justitia.

DENOMINATIVÈ. V. *Formaliter*. 4. *Specificativè*.

DESCENSUS *terminorum* est consequentia ducta à termino communi, ad alium minùs communem . sive etiam singularem sub illo contentum : e. g. omnis homo est animal; ergo hic homo est animal. *Ascensus* e contrario est consequentia ducta à terminis minùs communibus et singularibus ad terminum communem, qui illa sub se comprehendat : e. g. singuli evangelistæ sunt sancti; ergo omnes evangelistæ sunt sancti.

DESITIO est cessatio alicujus à suo esse, vel operatione.

DETERMINATÈ aliquid facere significat illud et non aliud per actionem suam respicere; *Determinativè* verò facere significat determinare causam illius, ut ipsum producat. Sic qui librum à te petit, te movet ad aliquid determinatè volendum, sed non movet *determinativè*, id est, non te determinat; determinatio enim non ab illo, sed à libera tua voluntate dependet.

DEUS *et natura nihil faciunt frustra*. Axioma. Quia hoc aliquid imperfectionis importaret, et quamvis nobis aliqua superflua, imò vitiosa appareant, ut gibbus in homine, hæc tamen ipsa conducunt ad bonos fines, licèt nobis ignotos.

DIAPHANUM est quod illustratur, vel illustrari potest à lumine; ut aer, vitrum.

DICTUM in propositione modali dicitur propositio ipsa absoluta : e. g. in hac propositione : *Petrus nunc studet, Nunc* est *modus, Petrus studet, dictum*.

DIFFERENTIA *communis* est accidens commune, quo res aliqua, vel ab aliis, vel à seipsa diverso tempore, locove differt : ut albedo parietis et manûs. — *Differentia propria* est accidens inseparabile à subjecto, per quod ab aliis differt; ut nigredo corvi, albedo nivis. — *Differentia propriissima* est quâ unum essentialiter ab aliis succurritur; ut rationalitas respectu hominis. V. *Metaphysica Essentia*. 1. V. *Principium*. 1.

1. DIRECTÈ aliquid cognoscitur, quando primò cognocitur in se. *Reflexè* verò, quando cognoscitur in alia cognitione de alia re habita; e. g. visum hominem *directè* cognosco, at visâ ejus imagine, *reflexè*, quia tunc hominem cognosco per cognitionem imaginis.

2. *Directè* id dicitur intendi in quavis actione, quod *primariò* et *ratione sui* intenditur. Correlativum habet *indirectè*, quod dicitur de illo, quod tantùm ratione alterius intenditur, et quasi *per accidens*. Sic Logica *directè* agit de operationibus intellectûs, *indirectè* de signis, vocibus, etc. Item in moralibus *directè* intendit homicidium, qui illud mandat; *indirectè*, qui illius aliquam causam ponit, ut ebrietatem, ex qua illud sequatur.

DIRECTIVÈ *concurrere*. V. *Efficienter*.

DISCURSUS *physicè* est motus localis celeriter factus à termino à quo, ad terminum ad quem. — *Discursus logicè* est progressus intellectûs ex una cognitione in aliam, ut syllogismus. — *Discursus ordinatus* seu causalis est qui sit ex unius notitia ad alterum cognoscendum, propter aliquam utriusque inter se connexionem; ut homo est animal, ergo vivit. — *Discursus inordinatus*, seu successivus, est series cognitionum sibi invicem succedentium absque dependentia unius ab alia; ut si cognoscas hominem esse animal, et deinde solem lucere.

DISPOSITIVÈ. V. *Formaliter*. 4.

1. DISTINCTIO consistit in eo, quod unum non sit aliud. Distinctionis variæ sunt divisiones, quæ notari præstat.

2. *Distinctio absoluta* datur inter duas res, quarum neutra est modus alterius, ut inter lapidem et aurum. *Distinctio modalis* datur inter rem et modum ejus, ut inter corpus et ejus figuram.

3. *Distinctio adæquata* datur inter totum et totum, e. g. inter solem et lunam. *Inadæquata* datur inter totum et ejus partem, e. g. inter manum et unum e digitis ejus. Distinctio inadæquata dicitur etiam *includentis et inclusi*.

4. *Distinctio rationis ratiocinantis* datur quando mens nostra concipit distincta, quæ talia à parte rei non sunt sine ullo fundamento in re sic distinguendi, ac proinde tota distinctio à ratiocinante pendet; e. g. dum in una eademque re rationem subjecti et prædicati veluti diversa attributa concipimus, ut dum dicimus : homo est homo; vel dum eamdem rem concipimus per conceptus synonymos, ut si dicimus : homo est

animal rationale, in qua propositione veluti distinguimus hominem ab animali rationali; quo casu si unus conceptus sit explicatio alterius, ut in exemplo dato, dicitur etiam distinctio rationis penes *implicitum et explicitum.*

5. *Distinctio rationis ratiocinatæ* habetur, quando mens nostra concipit distincta, quæ talia quidem verè non sunt, sed id facit cum fundamento in re. Hoc autem fundamentum consistit vel in fœcunditate objecti ad operationes valdè inter se diversas, ut ignis, qui indurat lutum, et liquefacit ceram : vel in perfectione objecti, quæ perfectionibus multis alibi dispersis æquivalet, ut Deus, cujus perfectio æquivalet, imò eminenter continet quidquid perfectionis in creaturis est; vel in reali similitudine, simulque dissimilitudine talis objecti cum aliis, ut homo, qui est similis et dissimilis bruto; vel in tenuitate, seu debilitate nostrorum conceptuum, ut accidit cùm homo procul visus cognoscitur solùm per conceptum *corpus*, tum propiùs accedens per conceptum *animal*, deinde per conceptum *homo*, ac demum per conceptum *talis hominis*, e. g. Petri. In quolibet ex fundamentis hisce simul cum imperfectione intellectûs humani, qui nequit unico intuitu totam rei perfectionem bene concipere, consistit fundamentum distinctionis *rationis ratiocinatæ*. Fundamentum hoc vocatur etiam *fundamentalis distinctio rationis.*

6. *Distinctio realis* est, quæ rebus convenit independenter ab operatione intellectûs, ut inter animam et corpus hominis. *Distinctio rationis* est, quæ rebus convenit per operationem intellectûs concipientis ut distincta, quæ talia à parte rei non sunt, ut inter attributa Dei.

7. *Distinctio realis* à Scotistis subdividitur in *realem entitativè*, sive *absolutè* et *strictè realem*, et in *formalem ex natura rei*. Illa datur inter rem, et rem, ut inter Cæsarem et Alexandrum. Altera datur inter *formalitates* (ita vocant notas essentiales et attributa) ejusdem rei, ut inter animalitatem et rationalitatem hominis. V. *Gradus metaphysici*. Istæ porro formalitates per Scotistas *ex natura rei*, sive *à parte rei* formaliter distinguuntur, si ipsæ sint diversimodè definibiles, vel si una à sua quidditate formali (V. *Quidditas*) alteram excludat, vel uni inquantum tali conveniat aliquid, quod alteri inquantum tali non convenit. Totum hoc patet in proposito exemplo animalitatis et rationalitatis; nam et diversimodè definiuntur, et dici non potest : *Animalitas, quia est animalitas est etiam rationalitas*, et vicissim ; insuper animalitati ut tali, convenit similitudo cum brutis, quæ similitudo non convenit rationalitati ut tali. Quando ergo ista verificentur non dabitur quidem distinctio realis strictè talis, inquiunt Scotistæ, quia illæ formalitates non sunt res realiter distinctæ, sed sunt formalitates ejusdem rei inter se realiter identificatæ, et propterea insepaiabiles; dabitur tamen distinctio formalis ex natura rei, id est, independenter ab intellectu nostro verificabitur à parte rei, quod una formalitas non sit alia, et uni convenniat quod alteri non convenit.

8. *Distinctio virtualis impropria, sive extrinseca* consistit in æquivalentia unius rei multis per hoc, quòd una res in se identificet perfectiones, quæ multiplicantur in rebus aliis, vel præstet varios effectus, qui præstari solent à multis, vel causet in hominis mente diversitatem conceptuum. Distinctio hæc concidit cum *fundamento distinctionis rationis ratiocinatæ*. V. hæc verba.

9. *Distinctio virtualis propria et intrinseca* est æquivalentia distinctionis realis, sive est talis virtus capacitas, ut licèt attributa sint realiter identificata, eadem tamen possint suscipere prædicata contradictoria, ac si illa essent totaliter distincta : e. g. animal et rationale hominis licèt sint unum et idem, neque ullam habeant actualem distinctionem à parte rei, ut volunt Scotistæ, tamen intrinsecam virtutem et capacitatem habent, ut alterum dicatur et sit à parte rei simile bruto, alterum non simile, perinde ac si forent duo subjecta realiter distincta. Aliis verbis distinctiones hæ explicari solent. *Impropria* est æquivalentia unius rei indistinctæ pluribus rebus distinctis, sed non quà distinctis, adeòque non ut verificantibus prædicata contradictoria. *Propria* est unius rei indistinctæ æquivalentia pluribus rebus distinctis quatenùs distinctis, et prædicata contradictoria verificantibus. *Distinctio virtualis propria* etiam in rebus creatis asseclas habet præsertim thomistas.

PRIMO-DIVERSA illa sunt, quæ in nullo genere, nisi ad summum universalissimo genere entis conveniunt, ut substantia et modus. — *Diversa*, seu differentia *solo numero*, dicuntur quæ sub eadem specie diversas habent entitates ; ut Joannes et Paulus. — *Diversa* seu differentia *specie* dicuntur ea quæ sub eodem genere diversas habent essentiales definitiones: ut homo et brutum. — *Diversa* seu differentia genere dicuntur ea quæ in diversis prædicamentis collocantur, ut lapis et virtus.

DIVISIO est alicujus totius in suas partes sectio; ut, si homo in corpus et animam dividatur. — *Divisio nominis* est oratio quà aliquod nomen ambiguum in sua significata distribuitur; ut canum alius est cœlestis, alius terrestris, alius marinus. — *Divisio rei* est oratio quà totum aliquod in suas partes distribuitur, ut animalis pars altera est vivens, altera sensitiva. — Divisionum tot sunt species quot totorum. V. *Totum.*

Duratio extrinseca est motus ille primi mobilis quo regulantur durationes intrinsecæ. — *Duratio intrinseca* est permanentia rei in suo esse; seu est perseverans existentia.

E

EDUCTIO, sive educi aliquid de alio, significat aliquid ita fieri, ut necessarium sit subjectum, in quo illud producatur et conservetur; sive, quod idem est, eductio est actio, quæ aliquid producit ex præsupposito subjecto. Ita dum ignis ex præsupposita materia, v. g. ligno gignitur, dicitur ignis de ligno educi. Imò omnes actiones creaturarum, quæ aliquid producant

eductiones sunt, cùm nihil causæ creatæ valeant efficere sine materia præexistente. Materia autem hæc præexistens vocatur *subjectum sustentationis;* nam sustentat illud, quod producitur et conservatur dependenter ab ea, eo ferè modo, quo fundamentum domùs domum ipsam sustentat superimpositam. Eductioni opponitur *Creatio,* quæ rem ex nihilo producit, sive per quam res producitur ex nihilo tum *sui,* tum *subjecti præsuppositi.* — *Educi de potentia* est fieri in actu quod priùs erat in potentia, et dependet à materia, et fit per agens naturale : sic forma ignis dicitur educi de potentia materiæ ab agente per generationem.

EFFECTUS *formalis* est effectus causæ formalis. *Primarius,* qui et *intrinsecus* dicitur, est compositum concretum, vel denominatio resultans ex forma unita subjecto capaci : e. g. *effectus formalis primarius* et *intrinsecus* caloris, quo aqua calefit, est aqua ipsa calida; ita etiam homo sanctus est *effectus formalis* gratiæ unitæ homini. *Secundarius* verò, qui et *extrinsecus* dicitur, est quicumque effectus sive positivus, sive negativus, qui ex unione formæ cum subjecto ita resultat, ut adæquatè distinguatur à forma, sive ut formæ maneat extrinsecus, ut in exemplis adductis expulsio frigoris in aqua, deletio criminum in homine.

Effectus. V. *Causa sublata.*

EFFICIENTER, *effectivè, elicitivè* ad aliquid concurrere dicitur de illo, quod immediatè exequitur et efficit opus. Correlativa sunt hæc : *Directivè* concurrere, quod dicitur de illo, quod ostendit regulam seu artificium, quo res fieri debet; *Moraliter,* quod dicitur de illo, quod illuminat, invitat, inclinat; *Imperativè,* quod dicitur de imperante effectionem operis; *Finaliter,* quod dicitur de fine actionis; e. g. Judicia producuntur ab intellectu *efficienter,* seu *elicitivè; imperativè,* et *moraliter* cùm sunt libera, à voluntate applicante intellectum; à Logica *directivè;* à fine acquirendi scientiam *finaliter.* V. *Formaliter.* 4.

ELECTIO est actus quo fertur voluntas ad amplectendum medium, quod ab intellectu judicatur ad finis consecutionem idoneum.

ELEMENTA *vulgaria* sunt : terra, aqua, aer, ignis, quia sunt, juxta veteres, generalia quædam semina cæterorum omnium corporum, saltem sublunarium, quæ dicebantur *mixta.* Ex istis, quæ conveniunt inter se in aliqua ex iis qualitatibus, quæ primæ dicuntur (V. *Primæ qualitates*), ut aer et aqua, quibus convenit humiditas et frigus, licèt diverso gradu, dicuntur *symbola*; quæ verò in nulla qualitate conveniunt, ut ignis et aqua, dicuntur *asymbola.* Quia verò corporum species sunt longè plures quàm diversæ uniones ferant quatuor elementorum, hinc præter ea admittebantur olim semina quædam corporum à Deo initio mundi producta, quæ dispersa serventur in regionibus elementorum, veluti in communibus seminariis, quæ sint pro complemento ad talem, vel talem speciem corporum, quæ producuntur. Ista semina vocabantur etiam à chymicis *spiritus.*

ELENCHUS est syllogismus in quo infertur concessæ conclusionis contradictoria; ita ut qui eam concessit etiam ejus contradictoriam cogatur admittere.

ELEVARI dicitur res cùm per auxilium Dei fit potens assurgendi ad munus superioris ordinis, vel ad effectum extra naturalem ejus sphæram collocatum; ut intellectus humanus ad visionem intuitivam Dei.

EMANATIO accidentis est naturalis resultantia accidentis à subjecto cui debetur connaturaliter, tanquam ejus proprietas, aut modus; ut productio intellectûs et voluntatis in anima; frigoris in aqua.

EMINENTER. V. *Formaliter.* 4.

ENS *rationis* purè objectivum est chimera, sive res impossibilis, quatenùs aliquo modo est objectum cognitionis humanæ, ut circulus triangularis. — *Ens rationis* logicum est quod fingitur ab intellectu propter aliquod fundamentum in re, ut natura humana concepta per modum unius propter similitudinem naturarum singularium. — *Ens per se* est quod habet unam tantùm essentiam, ut Deus, homo. — *Ens per accidens* est quod constat ex pluribus entibus in actu, aut ex rebus diversorum prædicamentorum, vel ejusdem prædicamenti, inter se naturaliter non ordinati; ut cumulus lapidum. — *Ens actuale* seu ens in actu est quod reipsa existit, ut cœlum. — *Ens potentiale* seu in potentia est quod non habet, sed habere potest existentiam aliamve perfectionem; v. g. aqua frigida est in potentia ad calorem.

Ens relativum et absolutum. V. *Relatio.* 1.

Entia non sunt multiplicanda sine necessitate; sive *Frustra fiunt per plura, quæ fieri possunt per pauciora.* Axiomata. Tum quia secus aliquid fieret inutiliter, tum quia res, quo est simplicior, eo est perfectior, cæteris paribus.

ENTITATES *absolutæ.* V. *Modus.* 3.

ENTITATIVÈ significat rem considerari in tota et nuda sua entitate. Correlativum habet *connexivè,* quod indicat aliquid verificari ratione connexionis unius rei cum alia. Sic corpus *entitativè* est incapax sentiendi, et iners, sed *connexivè,* scilicet, ratione connexionis cum anima, est capax sentiendi, ac se movendi.

ENUNTIATIO est propositio affirmativa vel negativa. — *Enuntiatio modalis* est quæ exprimit modum quo prædicatum subjecto inest vel non inest; prout modus ille est aut possibilis tantùm, aut realis, aut necessarius. Si possibilis, judicium est *problematicum;* si realis, dicitur *assertorium;* si necessarius, *apodicticum.* — *Enuntiationis materia* est habitudo subjecti ad prædicatum, secundùm quam dicitur, necessaria, contingens, vel impossibilis. — *Enuntiationis quantitas* est extensio subjecti prout universaliter, vel particulariter, vel singulariter accipitur. — *Enuntiationis qualitas* est affirmatio vel negatio attributi de subjecto. — *Enuntiationum æquipollentia* est duarum enuntiationum identitas quoad sensum. — *Enuntiatio exponibilis* est quæ propter aliquam rei obscuritatem expositione indiget. V. *Exponere.* — *Enuntiatio reduplicativa* est quæ constat dictione geminata (*quatenùs*), quâ indicatur sub quonam respectu prædicatum subjecto

conveniat, ut Christus, quatenùs homo, passus est. V. *Reduplicativè.*

ESSE *ultimum rei* est illud ultimum instans temporis quo res existit. *Primum non esse rei* est illud primum instans temporis, quo res ampliùs non existit; hoc dicitur etiam *ultimum instans extrinsecum existentiæ.*

Esse secundum. V. *Secundum.*

Esse est propter operari. Axioma, cui similia sunt hæc : *Unumquodque est propter suam operationem; Unumquodque sicut se habet ad esse, ita se habet ad agere; Modus operandi sequitur modum essendi.* Quorum ratio est quod esse, sive essentia cujusque rei ordinatur ad operationem sibi propriam et proportionatam, et ipsa essentia rei est principium activum operationis. V. *Modus.*

ESSENTIA est id quod primò in re concipitur, sine quo res esse non potest, estque fundamentum et causa cæterorum quæ sunt in eadem re; ut animal rationale est hominis essentia. V. *Quidditas.*

ESSENTIÆ *rerum consistunt in indivisibili.* Axioma. Scilicet, nullum prædicatum essentiale potest ab alicujus rei essentia detrahi, vel illi addi sic, ut salva maneat eadem essentia.

ESSENTIALITER dicitur aliquod prædicatum convenire subjecto, sine quo subjectum nec esse, nec concipi potest, ut rationalitas respectu hominis, unde etiam homo dicitur *essentialiter* rationalis. Correlativum habet *Accidentaliter*, quod dicitur de illo prædicato, sine quo res saltem concipi potest, ut albedo, rotunditas. V. *Formaliter.* 3.

EUBULIA est habitus qui præbet facultatem rectè consulendi, id est inveniendi consilium in rebus ambiguis et perplexis.

EUTRAPELIA est virtus quæ nos decorè facit uti jocis et ludicris quæ animi causâ assumuntur; ut et in illis modum servemus, nec ab illis nimis abhorreamus.

EXEMPLAR est res quam sibi proponit artifex, ut ejus similitudinem exprimat, vel eam imitetur. — *Exemplatum* est imago rei quam repræsentare voluit artifex.

EXEMPLARITER. V. *Formaliter.* 4.

EXERCITÈ. V. *Signatè. Exercitium,* e. g. intelligendi, ambulandi, vel aliud agendi indicat actum ipsum intelligendi, ambulandi, vel aliud agendi. — *Exercitum* idem ac actuale, sive in actu esse.

EXIGITIVUM, vel *exactivum* idem ac exigens. Ita ens supernaturale definitur id, quod superat *vires activas* et *exactivas* naturæ; nempe, quod superat id, quod natura suis viribus agere, et à suo auctore exigere potest.

EXPENETRATA dicuntur, quæ non sunt compenetrata.

EXPONENS *propositio* illa est, quæ additur ad explicationem alterius propositionis explicatione indigentis, quæque *exponibilis* dicitur. Triplex præsertim species propositionum exponibilium à veteribus distinguebatur. Prima est exponibilis *exclusiva*, estque ea, quæ habet particulam exclusivam, ut *tantùm, dumtaxat, solum,* quæ particula indigeat explicatione : e. g. *Petrus est tantùm logicus.* Exclusiva hujusmodi exponitur per copulativam, e. g. *Petrus est logicus, et nihil aliud.* Copulativæ prima pars : *Petrus est logicus,* dicitur propositio *præjacens;* altera : et *nihil aliud,* vocatur *secunda exponens.* Alia species exponibilium est propositio *exceptiva;* nempe, quæ habet particulam, *præter, nisi,* aut similem explicatione indigentem. Tertia species est propositio *reduplicativa,* habens, scilicet, unam ex his, vel similibus particulis : *ut, prout, quatenùs* , *quantum,* quæ sit explicanda.

EXPONERE idem ac explicare.

EXTENSIVE et *Intensivè* potissimùm dicuntur de qualitate et quantitate. Extensio enim qualitatis, v. g. caloris tunc fit, quando calor extenditur ad plures partes subjecti. *Intensio* verò tunc fit, quando in eadem parte subjecti ponuntur plures gradus qualitatis ejusdem. Sic calor ut sex in sola manu est intensior calore, ut quatuor in toto corpore; at hic est illo extensior.

EXTRANEUM. V. *Proprium.* 2.

F

FALLACIA est argumentatio captiosa quæ vulgò vocatur *sophisma.* — *Fallacia in dictione* est quæ habet causam apparentiæ ratione dictionis, seu orationis multiplicis. — *Fallacia extrà dictionem* est quæ causam apparentiæ sortitur ex parte rerum per verba significatarum. Distinguitur sextuplex sophisma dictionis: *Fallacia æquivocationis*, quæ est cavillatio circa significationem verborum. — *amphiboliæ*, cùm eadem oratio diversa significat, ut *littus arare* significat terram aratro proscindere et operam perdere. — *compositionis* est deceptio ex eo proveniens quod oratio in sensu composito vera videatur, cùm tamen in eo falsa sit. — *divisionis*, cùm oratio in sensu diviso accipitur, dùm in sensu composito sumenda sit. — *accentûs*, cùm ex homonymis objectorum identitas concluditur. — *figuræ dictionis*, cùm ex similitudine dictionum penes finalem terminationem deceptum est. — Distinguitur septuplex sophisma extra dictionem : *Fallacia accidentis*, cùm perperàm infertur aliquid alicui convenire, quia convenit ejus accidenti. — *secundùm quid*, cùm concluditur ex convenientia dicti secundùm quid ad dictum simpliciter. — *petitionis principii*, quod idem est ac quod vulgò vocatur apud nos *petitio principii* et *circulus vitiosus.* — *consequentis* est inferre veritatem antecedentis ex veritate consequentis aut falsitatem consequentis ex falsitate antecedentis. — *secundùm non causam ut causam* est errare circa causam rei supponendo u causam aliquid purè chimericum, aut tantùm concomitans. — *plurium interrogationum* est argumentatio captiosa, in qua ex una responsione ad plures diversas, vel oppositas interrogationes data, colligitur aliquid absurdum. — *ignorantia elenchi*, quâ res de qua agitur non tractatur.

FATUM est rebus mobilibus inhærens dispositio per quam divina Providentia suis quæque

nectit ordinibus. — Seu est ordo secundarum causarum divinæ Providentiæ decreta exequentium. — *Fatum* formaliter est dispositio ipsa secundarum causarum ad effectum fatalem, id est, infallibilem, reducta in divinam voluntatem.

IN FIERI res esse dicitur, dum incipit esse, sed nondum tota est. *In facto esse,* dum est *complelè* in rerum natura cum iis partibus et constitutivis, quibuscum durat et permanet. Ita pictura est *in fieri,* dum pictor signat et pingit tabulam; *in facto esse* vero, dum jam picta est.

FINALITER. V. *Formaliter*. 4.

Finaliter concurrere. V. *Efficienter*.

FINALIZATIO dicitur illa ratio, quæ movet tanquam finis assequendus. Ita e. g. bonitas Dei, quatenus ejus possessio est beatitudo nostra, est *finalizatio,* seu ratio motiva bonorum operum, quæ fiunt ad Deum assequendum.

1. FINIS *est causa causarum.* Axioma, quia intentio finis obtinendi movet alias causas ad operandum pro fine obtinendo, ut Roma videnda movet ad omnia itineris media.

Finis cujus est ille cujus adipiscendi gratia movetur, vel operatur agens, ut sanitas cujus recuperandæ causa sumitur medicina.

2. *Finis objectivus,* seu *finis qui* sic specialiter dictus, est bonum, quod consequi volumus, ut beatitudo in viatoribus.

3. *Finis qui,* dicitur ille, quem agens intendit assequi : e. g. salus, quam æger intendit. *Finis cui,* dicitur persona, vel subjectum, cui procuratur *finis qui :* e. g. æger ipse, cui sanitas procuratur.

4. *Finis* verò *formalis, seu finis quo,* est actualis consecutio ipsius boni, ut beatitudo ipsa in beatis.

5. *Finis internus et proximus* est qui primò et per se et immediatè intenditur, ut architectonicæ finis internus est domûs constructio.— *Finis externus et remotus* est qui secundariò et mediante alio per se tamen intenditur; ut in architectonica domûs habitatio.

6. *Finis operis,* seu scientiæ, est ad quem, per se et in propria natura actio vel habitus ordinatur; ut finis logicæ est rectitudo actionum mentis. — *Finis operantis,* seu *scientis,* est quem artifex pro arbitrio sibi proponit, in actionis exercitio, vel scientiæ acquisitione; ut qui addiscit scientiam propter utilitatem.

7. *Finis simpliciter ultimus* est is ad quem actu vel virtute referuntur omnia; ipse verò ad nullum prorsùs ordinatur, ut Deus. — *Finis secundùm quid ultimus* est qui aliquam actionum seriem terminat in qua per se ultimò intenditur, potest tamen ad alterum referri; ut sanitas finis est artis medicæ, ordinari tamen potest ad aliud, scilicet ad laborandum.

1. FORMA *accidentalis* juxta peripateticos est illa, quæ advenit subjecto completo in esse substantiæ. Talis e. g. rotunditas, albedo, quæ subjectum, cui insunt, supponunt jam completum in esse talis, vel talis substantiæ, sicque illud accidentaliter solum perficiunt. V. *Actus formalis*.

2. *Forma corporeitatis*, quam multi ex antiquis admittebant in corporibus animalium, multi etiam in corporibus viventium omnium, est ipsa organizatio partium corporis, per quam ipsum est aptum, et ultimò dispositum ad recipiendam animam. Hanc organizationem fingebant illi tanquam substantiam distinctam à corpore, et ideò appellabant etiam *organizationem substantialem*.

3. *Forma dat esse rei.* Axioma. Quia forma materiam ex se indifferentem in certa specie constituit, sicque in re morali actiones indifferentes per intentionem agentis accipiunt certam speciem virtutis, aut vitii.

4. *Forma mixtionis* est juxta veteres quæcumque forma corporis sublunaris, eo quod in tali corpore mixta continentur vel formaliter, vel virtualiter quatuor elementa, terra, aqua, etc.

5. *Forma per analogiam* cum forma substantiali veterum (V. N. seq.) dicitur in compositis artificialibus quidquid ea principaliter perficit, et collocat in tali determinata specie rerum. Sic lignum, marmor, metallum, vel alia quævis materia à figura recipit esse et perfectionem statuæ, unde in iis figura dicitur eorum forma. Imò in qualibet re etiam partibus distinctis carente, attributum, quod primarium videtur, et ipsius rei distinctivum forma sæpe appellatur. Hinc etymologia *formalitatum*. V. *Gradus metaphysici.* Hinc etiam multæ significationes adverbii *formaliter*.

6. *Forma substantialis* apud Peripateticos est substantia à materia distincta, de se ordinata, ut cùm materia prima constituat corpus naturale tanquam potissima corporis *differentia physica;* scilicet, cùm materia sit indifferens ad quodlibet compositum, à forma sibi unita determinatur, ut sit vel lapis, vel canis, vel lignum. Formæ substantiales tot sunt apud illos quot sunt corpora diversa. Forma substantialis à recentioribus passim rejicitur, nec non à quibusdam antiquis, qui *corpusculares* dicebantur, totam corporum diversitatem unicè repetentibus à diversa materiæ modificatione. Secundùm istos ea forma substantialis est, quæ cum subjecto, cui advenit unum per se constituit, seu quod materiam determinat ad certam substantiam. V. *Actus formalis.*

7. *Qui dat formam dat consequentia ad formam.* Axioma. Quatenus, nempe, rei forma, seu id quod constituit rem in esse talis rei, connexas habet proprietates ipsam consequentes, quo sensu etiam dicitur : *Causa causæ est causa causati.*

8. *Forma assistens* est quæ non est pars rei; sed ei movendæ tantùm præest, ut angelus cœlo.

9. *Forma metaphysica* est totius rei substantialis essentia; ut animal rationale dicitur hominis forma metaphysica.

Forma generatim quid sit. V. *Physica essentia.*

Forma species qualitatis est modus quantitatis in corpore spectata et figura, exterior ornata coloribus.

FORMALE est quod gerit munus formæ, cui correlativa sunt; *materiale,* quod, nempe, gerit munus materiæ; *accidentale,* quod, nempe,

est accidens. Vid. *Formaliter*, tot enim significationes, et correlativa habet verbum *formale*, quot *formaliter*. Generatim autem loquendo, aiebant dialectici, nomen *formale* non alienat, sed signat magis proprietatem nominis, cui adjungitur; id est, ostendit illud nomen sumendum esse in significatione ipsi magis propria.

FORMALITAS est omnis ratio seu notio quâ concipitur aliquid.

1. FORMALITER aliquando sumitur pro *mentaliter*, nempè, secundùm formalitates, quas solâ mente distinguimus. V. *Gradus metaphysici*. *Formaliter* sic sumptum correlativum habet *realiter*. Ita omnipotentia et sapientia Dei non *realiter*, sed *formaliter* distinguuntur.

2. *Formaliter* interdum dicitur de re considerata in se ipsa, seu in propria entitate. Tunc autem habet varia correlativa, prout varia sunt illa, cum quibus res quæque conferri potest. Si enim confertur cum effectu, correlativum erit *efficienter*, *causaliter*, vel *vialiter*. Ita e. g. cibus dicitur vita hominis, non *formaliter*, sed *efficienter*; ita etiam pharmacum dicitur hominis sanitas. Si conferetur cum objecto, correlativum, erit *objectivè*; ita Deus dicitur spes hominis justi non *formaliter*, sed *objectivè*, scilicet, Deus non est spes hominis, sed objectum spei. Si confertur cum exemplari, instar cujus res facta sit, correlativum erit *exemplariter*. Sic imago Cæsaris in pictoris imaginatione existens concurrit ad picturam imaginis Cæsaris non *formaliter*, sed *exemplariter*. Si confertur cum fine, correlativum est *finaliter*; ita felicitas æterna dicitur hominem ad rectè faciendum movere non *formaliter*, sed *finaliter*; nempè, ut finis assequendus. Si confertur cum alia re secum connexa, cujus existentia ab illa inferatur, vel purè illam comitetur, correlativum erit *arguitivè*, *illativè*, *connexivè*. Ita in fumo cognoscimus ignem non *formaliter*, sed *arguitivè*. Si confertur cum re, cujus existentia illi imputetur, correlativum erit *imputativè*. Ita homicidium suadens homicida est non *formaliter*, sed *imputativè*. Si confertur cum re, cujus sit radix, correlativum erit *radicaliter*; ita in amore proprio inordinato omnia fere mala dicimus consistere non *formaliter*, sed *radicaliter*. Si confertur cum illis, quæ sunt dispositio ad illam rem habendam, correlativum erit *dispositivè*. Ita ignis habetur per siccitatem ligni non *formaliter*, sed *dispositivè*. Si confertur cum re, à qua aliquam denominationem accipiat, correlativum erit *denominativè*. Ita aliquâ parte corporis formaliter ægrâ, homo ipse, sive totus homo dicitur æger *denominativè*.

3. *Formaliter* interdum est idem ac *verè* et *propriè*, et tunc correlativa habet : *apparenter*, *metaphoricè* : e. g. prata ridere dicuntur *non formaliter*, sed *metaphoricè*. V. *Identicè*.

4. *Formaliter*, subinde significat idem ac *essentialiter*, ita ut prædicatum, quod dicitur convenire subjecto *formaliter*, ingrediatur subjecti essentiam et definitionem. Sic homo est *formaliter* animal. *Formaliter* sic sumptum varia habet correlativa juxta varios respectus, sub quibus considerari potest essentia rei. Nam potest essentia conferri cum prædicatis accidentalibus, et tunc correlativum est *accidentaliter*. Ita homo dicitur, non *formaliter*, sed *accidentaliter* albus. Potest essentia conferri cum attributis, sive partibus rei, quæ sunt veluti materia subjecti indifferens ad illud, aut aliud constituendum, et tunc correlativum est *materialiter*. Ita homo dicitur caro *materialiter*, et in moralibus occisio hominis ab ebrio facta dicitur peccatum *materialiter*, non *formaliter*.

5. *Formaliter* sumitur effectus, quando spectatur secundùm se. *Radicaliter* autem, vel *Fundamentaliter*, quando spectatur secundùm causam, radicem, vel fundamentum. Sic risibilitas sumpta *formaliter* est proprietas hominis, et à rationalitate per mentem distinguitur : sumpta verò *radicaliter* idem est ac rationalitas, nam rationalitas est radix risibilitatis.

6. *Formaliter*, *Virtualiter*, *Eminenter* dicuntur de causis prout continent perfectionem sui effectûs. Effectus enim contineri dicitur *formaliter* in causa, quando natura effectûs, qui producitur, reperitur in ipsa causa. Sic calor continetur *formaliter* in igne, quia ignis calorem, quem producit, etiam in se continet, juxta Peripateticos. Effectus continetur *virtualiter* in causa, quando causa potest quidem talem effectum producere, sed natura effectûs in ipsa causa non reperitur; sic piper, vinum e. g. continent *virtualiter* calorem, quem producunt in homine, sic etiam statua continetur in artifice. Denique *eminenter* effectus continetur in causa, quando causa multò est perfectior effectu, sublatis, scilicet, imperfectionibus, quæ sunt in effectu. Ita Deus *eminenter* continet creaturarum perfectiones. *Æquivalenter* ab aliquibus effectus contineri dicitur in causa, quando causa est æqualis effectui.

Formaliter. V. *Specificativè*.

FORTITUDO est firmum propositum inhærendi bono honesto, ita ut nullâ ratione ab eo avelli te permittat. — Ut est virtus specialis, fortitudo est mediocritas intra metum et audaciam.

FRUITIO est delectatio de bono quod possidetur.

FUNDARE significat esse fundamentum : e. g. diversitas effectuum alicujus rei fundat diversitatem conceptuum, scilicet, est fundamentum diversitatis conceptuum.

G

1. GENERATIO latè sumpta est mutatio à termino negativo ad positivum, seu à non esse ad esse, sive substantiale, sive accidentale, ut productio ignis, productio caloris. — *Generatio* definitur à veteribus productio substantiæ ex præsupposito subjecto. Nimirum ipsis generatio non de solis viventibus dicebatur, idemque sonabat ac eductio formæ substantialis cujuscumque. V. *Eductio*.

2. *Generatio conversiva* est ea, per quam subjectum transfertur de una forma in aliam, ut dum lignum evadit ignis.

3. *Generatio mutativa* est ea, per quam subjectum, sive materia præsupposita in generatione transit à negatione alicujus formæ ad positionem ipsius; ut dum aer de tenebroso fit lucidus.

4. *Generatio pura, simplex, præcisa* est ea, per quam corpus producitur ex materia tunc primum creata, in qua proinde nec privatio, nec alia forma præcessit. Tales fuissent juxta Peripateticos generationes factæ in primo instanti creationis mundi.

5. *Generatio* verò *viventium* est ex D. Thoma : origo viventis à vivente principio conjuncto in similitudinem naturæ. Dicitur *origo*, id est requirens verum influxum, sive sit causalitas, sive secus, ut ita comprehendat generationem Verbi à Patre. Additur : *principio conjuncto*, quia principium vivens in ipso generationis momento debet esse proli conjunctum per aliquid proprium sui, quod maneat in genito. Sic in Filio divino est eadem natura Patris, et in humanis materia seminis et sanguinis parentum. Tandem illa verba : *in similitudinem naturæ* significant ex vi originis debere per se in prolem refundi convenientiam naturæ cum suo principio maximam, quæ dari potest inter supposita distincta : videlicet, in divinis convenientiam identitatis in natura ; in creatis autem convenientiam similitudinis specificæ.

6. *In generatione terminus à quo*, est status, quem subjectum generationis relinquit : *terminus ad quem*, est status, quem subjectum generationis acquirit, sive ad quem transit.

1. GENUS physicè est principium à quo multi oriuntur ; ut Romulus dicitur genus Romanorum.

2. *Genus physicum* etiam à philosophis dicitur materia prima per analogiam cum genere logico, quòd, sicut hoc in multis speciebus, ita illa in omnibus physicis compositis reperiatur.

3. *Genus logicum* est unum aptum inesse multis, per modum partis essentialis, determinabilis. — Seu est id quod prædicatur de multis specie differentibus in quid ; ut animal, virtus.

4. *Genus supremum* est quod supra se genus non habet, ut substantia, quantitas. — *intermedium* est quod supra et infra se habet genera, ut vivens. — *infimum* est quod sub se tantùm species habet.

5. *Genus immediatum* seu *proximum* est inter quod et speciem nihil intercedit ; ut animal respectu hominis. — *Genus mediatum* seu *remotum* est inter quod et speciem intercedit aliud genus, ut vivens respectu hominis.

6. *Genus subjectum* appellatur objectum formale alicujus scientiæ, ut respectu Mathematicæ, quantitas.

GNOME est habitus rectè judicandi ex principiis quibusdam altioribus contra tenorem verborum legis, vel certè de iis quæ lege sancita non sunt ; juxta tamen legislatoris mentem.

GRADUS *mathematicus* est una ex trecentis sexaginta partibus, in quas dividuntur sphæræ circuli.

Gradus metaphysici dicuntur ea prædicata, quibus gradatim ascendimus ab infima ratione individui, veluti à basi ad supremam usque rationem entis. In Petro v. g. hæc prædicata inveniuntur, sicut in quolibet etiam individuo speciei humanæ : homo, animal, vivens, corpus, substantia, ens. Gradus isti vocantur etiam *formalitates*.

Gradus physicus est ea pars qualitatis quæ octies repetita totam ejus intensionem adæquat.

GRAVE est quod natum est ferri ad medium. — *Gravissimum* est quod omnibus substat quæ feruntur deorsùm. — *Grave simpliciter* est quod movetur ad locum infimum, ut terra. — *Grave secundùm quid* est quod natum est ferri ad locum propè infimum, ut aqua.

H

HABERE sic sumptum antonomasticè duo potest significare : primò habere aliquem ornatum circa se arte, vel industriâ quæsitum, ut esse armatum, togatum, et sic *Habere* pertinet ad decimum *prædicamentum*. Secundò habere aliquid modo quocumque, ut habere divitias, servos, amicos, scientiam, et sic *Habere* pertinet ad quintum *postprædicamentum*. V. *Hæc verba*.

HABITUALITER. V. *Actualiter*.

HABITUDO est aptitudo, relatio, sive respectus, capacitas ad aliquid. Hinc intelligitur distinctionis sensus : *quoad entitatem, quoad habitudinem*. Quando consideratur in re quidditas, seu essentia, tunc res consideratur, *quoad entitatem :* quando attenditur relatio, potentia, seu capacitas ad aliquid, tunc consideratur *quoad habitudinem*. Sic inter Deum et creaturam non datur proportio *entitatis*, sed *habitudinis;* scilicet entitas Dei et entitas creaturæ infinitè distant, ideòque non habent proportionem ; potest tamen creatura attingere Deum per cognitionem et amorem, et ad Deum referri potest ; hinc habere dicitur proportionem *habitudinis*.

HABITUS est qualitas, quæ potentiæ supervenit, et permanenter adhæret, ut ipsam in operando adjuvet. *Habitus per se infusus*, seu *supernatus nobis*, de quo theologi, à solo Deo producitur, datque simpliciter *posse*, quia potentia elevat ad actus, quos ipsa propriis naturæ viribus assequi non valet, v. g. habitus fidei, caritatis. *Habitus acquisitus* seu *naturalis* repetitione actuum comparatur, datque solùm *facile posse*, quia solùm præstat potentiæ, ut propensius, et minori conatu eliciat illos actus, quos alias sine habitu elicere potest ; v. g. pulsandi citharam, legendi, scribendi. *Infusus* est habitus præcedens omnem actum ; *Acquisitus* fit ex repetitis actibus, ut habet axioma. — *Habitus* seu intellectus principiorum est virtus intellectualis, per quam intellectus inclinatur ad facilè assentiendum primis principiis ; propter evidentem veritatem ex ipsorum terminorum penetratione perceptam.

HABILITAS est dispositio quædam potentiæ vel subjecti ad formam vel actum faciliùs recipiendum ; qualis est in digitis ad ludendum citharâ exercitatis. Est medium inter potentiam vel subjectum et actum seu formam.

HÆCCEITAS. V. *Principium individuationis*

HUMIDUM *radicale* sic dictum quasi radix et fundus vitæ, seu alimentum quoddam et nutrimentum, quo subindè deficiente et exhausto, deficit vita et interit : vel radicale quasi à principio ingenitum corpori ; sicut et radix est id quod primò innascitur arbori et quod vitam illius nutrit, auget, conservat. Hinc medici *primigenium* vocant.

Humidum nutrimentale est quod nondùm pervenit ad suscipiendum perfecti naturam speciei, sed in via ad hoc, sicut est sanguis et alia hujusmodi.

HUMORES primi sunt substantiæ quædam mixtæ et fluidæ nutriendo, conservandoque corpori à natura destinata. — *Humores secundi* sunt in quæ sanguis convertitur; sunt autem quatuor : humiditas sanguinea, ros, cambium, et gluten.

HYPOTHETICA propositio. V. *Categorica.*

HYPOSTASIS. V. *Subsistentia.*

I

IDÆA est forma quam imitatur effectus ex intentione agentis, determinantis sibi finem. Part. 1. q. 44. art. 3.

IDEM *de eodem secundùm idem* significant conditiones necessarias; ut contradictio verificetur. Ut enim duæ propositiones sint contradictoriæ debet ex illis una affirmare, altera negare idem prædicatum de eodem subjecto, secundùm eumdem respectum. Ita contradictoriæ sunt hæ duæ : *Aurum est lucidum, aurum non est lucidum.*

Idem manens idem semper est natum facere idem. Axioma. Videlicet : Causâ manente eâdem et nullatenus mutatâ, iidem effectus haberi debent.

IDENTICÈ significat identitatem, scilicet, hoc, quod plura sint unum et idem ; v. g. vis liquefaciendi in sole eadem est *identicè* cum vi indurandi, seu est unum et idem. Huic correlativa sunt *formaliter, reduplicativè.* V. *Materialiter.* 1.

IDENTIFICARI plura inter se est unum et idem esse, licèt diversimodè concipiantur; ut intellectus et voluntas in homine, sapientia et omnipotentia in Deo. *Identificationi* opponitur *Distinctio realis.* V. *Distinctio.*

IDENTITAS in eo consistit, ut ea, quæ à nobis concipiuntur ut unum et aliud, reverà sint idem inter se, sive quibus una sit *entitas.* Alia est *realis,* quæ rebus convenit independenter ab operatione intellectûs, ut ea, quæ convenit attributis Dei. Alia est *rationis,* quæ à certo quodam rationis actu provenit, vel in eo actu consistit ; ut dum eamdem concipimus naturam Petri ac Pauli, licèt ipsi naturam habeant realiter distinctam. Identitas *rationis* potiùs est similitudo. *Identitati* opponitur *Distinctio.* V. *Distinctio.*

Identitas habet divisiones omnes, quas habet *Unitas.* V. *Unitas.*

Identitas etiam vulgò sumitur pro convenientia quacumque inter duo sive similitudinis, sive æqualitatis ; sic natura humana dicitur eadem in omnibus hominibus; sic etiam duo pondera æqualia dici possunt eadem.

IGNORANTIA est rei alicujus inscitia.—*Ignorantia negativa* seu *simplicis negationis* est mera carentia scientiæ quam quis habere non tenetur; ut in rustico juris vel philosophiæ inscitia. —*Ignorantia privativa* aut *privationis* est carentia scientiæ, quam quis habere aptus est et tenetur, ut si medicus medicinam nesciat. — *Ignorantia pravæ dispositionis* est error contrarius scientiæ, quam quis habere vel idoneus est vel debet; ut qui negant Deum esse.

IGNOTI *nulla cupido.* Axioma, quod ab altero confirmatur : *Nil volitum, quin præcognitum.*

ILLATIVÈ. V. *Formaliter.* 4.

IMAGINATIO est actus facultatis animæ quæ ipsa vocatur *imaginativa* seu *imaginatrix potentia.*

IMMEDIATIO *virtutis* habetur, cùm aliquid agit in objectum distans per aliquid in ipsum immissum ; ita ignis, dicebant, agit in distans per calorem. *Immediatio suppositi* habetur, quando agens est contiguum illi, quod recipit actionem, vel illud tangit; ita e. g. ignis applicatus stuppæ.

IMMUTATIO *naturalis* est quando organum disponitur eâdem qualitate naturali, quâ disponitur res extra animam; id est, quando organum accipit eamdem qualitatem naturalem quam habet objectum, sicut cùm manus fit calida ex tactu rei calidæ, odorifera ex tactu rei odoriferæ. — *Immutatio spiritualis* est quando recipitur qualitas sensibilis in instrumento secundùm esse spirituale, id est, quando recipitur species sive quiddam intentionale qualitatis et non ipsa qualitas, sicut pupilla oculi recipit speciem albedinis et tamen non efficitur. 1ª. q. 78. art. 3. et seq. q. 82. art. 3. in corp.

IMPERATIVÈ *concurrere.* V. *Sufficienter.*

IMPLICITÈ et *explicitè* in actibus intellectûs idem sonant ac *confusè* et *distinctè.* Sic notæ essentiales hominis cognoscuntur *implicitè,* in definito *Homo, explicitè* verò in definitione *Animal rationale. Implicitè* et *explicitè* in actibus voluntatis sumitur pro *directè et indirectè.* Qui vult se vino implere, vult *implicitè* ebrietatem : si verò bibat eo fine, ut se inebriet, vult ebrietatem ipsam *explicitè.*

IMPLICARE, verbum illud designat rem quæ aliam continet. *Implicare contradictionem* dicitur cùm quid fieri non potest, quia sequeretur idem simul esse et non esse, ut implicat dari hominem qui non sit rationalis.

IMPRÆSCINDIBILITER significat non posse fieri *præcisionem.*

IMPOSSIBILE est quod fieri vel esse repugnat. — *Ab impossibili sequitur quodlibet.* Axioma, cui simile est aliud : *Dato uno absurdo, cætera accidunt;* nimirùm ab impossibili qua tali tam verum, quàm falsum potest deduci, ut si ponas hominem mori posse in gratia et in peccato, inferre licebit illum salvandum esse et non salvandum, itemque damnandum et non damnandum. Præterea in scientiis, posito uno falso fundamento, et falsitate pro veritate ad-

missâ, absurda quæque sequi possunt. Valet etiam in moralibus; ut si admittas hominem non esse in agendo liberum, admittes etiam neque mereri, neque demereri.

IMPOTENTIA latè est carentia potentiæ activæ, ut cæcitas. — *Impotentia* qualitatis species, est qualitas quâ quid ægrè, vel parùm agit, aut resistit; ut visus senis, mollities ceræ.

IMPUTATIVÈ. V. *Formaliter*. 4.

INADÆQUATÈ. V. *Adæquatè*.

INANE est spatium corpore carens, nec aptum eo naturaliter repleri, quale erat ante mundum conditum.

Distinctio INCLUDENTIS *et inclusi*. V. *Distinctio*.

Ab INDIFFERENTI *ut indifferenti nihil determinatum oriri potest*. Axioma, cui consonat illud D. Thomæ: *Nihil quod est ad utrumlibet exit in actum, nisi per aliquid determinetur ad unum*. Oportet enim ad habendum actum, ut indifferentia auferatur, et ponatur determinatio ad aliquid sive ab extrinseco, sive ab intrinseco.

INDIRECTÈ. V. *Directè*.

INDISTANTIA *penetrationis* consistit in hoc, quòd duæ res sint inter se indistantes per hoc, quòd penetrentur, sive quòd sint in eodem loco. *Indistantia continuitatis, vel contiguitatis* consistit in hoc, quòd duæ res sint inter se indistantes per hoc, quòd sint in locis immediatis sine intervallo.

INDIVIDUALITAS. V. *Principium*. 4.

INDIVIDUATIO est actio quâ res individuatur. De *individualitate*, vid. *Principium*.

INDIVIDUUM *primò intentionaliter* est cujus proprietates omnes simul sumptæ non possunt alteri convenire; ut Petrus. — *Individuum secundò intentionaliter* est quod de uno solo prædicari potest, ut Socrates de seipso. — *Individuum vagum* est quod de uno solo, sed indeterminatè dicitur, ut quidam dicitur. — *Individuum signatum* est quod proprio nomine exprimitur, ut Socrates. — *Individuum demonstrativum* est quod exprimitur nomine speciei et pronomine demonstrativo, ut hic homo.

INDIVISIBILE latè est quod partibus caret, in quas dividi possit.— *Indivisibile quantitatis* est quod deficit à corpore. —*Indivisibile secundùm quid* est quod deficit à corpore, secundùm unam, aut alteram dimensionem, ut linea et superficies. — *Indivisibile simpliciter* est quod omninò se, seu secundùm omnem divisionem deficit à corpore, ut punctum. — *Indivisibile* etiam dicitur, cui non potest fieri additio, aut detractio absque essentiali ejus mutatione; ut numeri, et essentia rerum, etc.

INEXISTERE idem ac existere in aliqua re; v. g. accidentia inexistere dicuntur substantiæ, id est, existunt in substantia. Hinc intelligitur quid sit:

INEXISTENTIA, sive *Inalietas*.

INFINITANTER sumitur particula *non* in aliqua propositione, si in ea efficiat *subjectum*; sumitur verò *neganter*, si afficiat *verbum*, seu *copulam*; e. g. Non homo currit, si habeat hunc sensum: homo non currit, accipitur *neganter*; si verò hunc alium: Quod non est homo currit, accipitur *infinitanter*, quia subjectum evadit infinitum, seu indefinitum.

INFINITUM est quod caret termino quo circumscribatur.

Infiniti ad finitum non est proportio. Axioma. Hinc quando de infinito est sermo non valent rationes et proportiones à finitis desumptæ, quia ibi conceptus plenè alius formandus est.

Infinitum categorematicum, sive in actu est illud, quod infinitatem actu positam habere concipitur, ut si concipiatur existens infinita hominum multitudo. *Syncategorematicum*, sive in *potentia* illud est, cujus partes non habent infinitatem, nisi in augmento possibili, quatenùs plures et plures superaddi possunt sine fine, licèt nunquam perveniant ad infinitatem actualem, sed semper sint finitæ in infinitum; vel etiam quatenùs ita superaddentur de facto ut nulla unquam futura sit ultima; ita æternitas *à parte post*, quæ convenit Petro in cœlo, Judæ in inferno, importat durationem *syncategorematicè* infinitam.

Infinitum syncategorematicè explicari etiam solet per hæc verba: *Non tot quin plura*.

Infinitum extra genus, sive *per essentiam*, est infinitum actualiter in omni genere perfectionis, quale solùm Deus est.

Infinitum simpliciter est illud quod est infinitum in omni genere entis; dicitur quoque *infinitum in perfectione*. — *Infinitum secundùm quid* est quod in aliquo tantùm genere entis est infinitum, ut si daretur linea infinita in genere quantitatis.

INFORMARE dicitur de forma, quæ unita materiæ, vel subjecto cuivis, illud constituit in determinata quadam rerum specie. Hinc liqueat quid sit *Informatio*.

INFORMATIO. V. *Materializatio*.

INSTANS est indivisibile temporis, ejus partes continuans aut terminans. Ex Arist. *Phys.* lib. 4. c. 4. et D. Thom. opusc. 36. — Quod fit in *instanti* non sese coextendit certis partibus temporis.

INSTANTIA est propositio propositioni contraria, quæ intelligitur opposita per contradictionem.

INSTRUMENTUM est quod assumitur à causa principali ad effectum producendum. — Est *supernaturale* aut *naturale*, secundùm naturam effectûs quem producit. — *Instrumentum conjunctum* est quod non potest agere, nisi principali causæ actu conjungatur. — *Instrumentum separatum* est quod agit seorsùm, etiam à principali agente positum, tanquam ejus virtus, ut calor.

INTEGRÈ. V. *Adæquatè*.

INTELLECTUS est facultas cognoscitiva qu versatur circa ens; ut verum est percipiendum

Intellectus agens dicitur intellectus, quatenùs et ipse efficit speciem impressam, quâ juvetur ad efficiendam expressam. *Intellectus passivus*, sive *passibilis* dicitur intellectus, quatenùs recipit species impressas priusquam efformet cognitionem et dicitur etiam intellectus

possibilis, eo quod potens sit recipere rerum omnium species. V. *Species*.

INTELLIGENTIA interdum pro intellectu sumitur; interdum pro intellectione; ut cùm dicitur assentiri primis principiis ex intelligentia terminorum; interdum pro sensu et applicatione propositionis; sic dicimus, ea est intelligentia horum verborum. — *Intelligentia principiorum*. Vid. *Habitus*. — *Intelligentia separata* est substantia spiritualis sine corpore et materia, ut angeli.

INTELLIGENTIÆ *assistentes* sunt angeli à Deo, juxta veteres quosdam, deputati ad mundi regimen.

INTENSIO in qualitatibus est additio unius pluriumve graduum qualitatis in eadem parte subjecti, ut continuata calefactio. — *Intendere ac remittere* sunt correlativa. Quod nec intenditur nec remittitur idem est ac quod nec augeri nec minui potest, ut privationes quæ nec intenduntur nec remittuntur.

INTENTIO interdum idem sonat ac cognitio.

INTENTIONALITER idem ac *mentaliter*.

Primò-intentionaliter, sive *Realiter* sumitur res, quando consideratur secundùm ea, quæ ipsi conveniunt à parte rei, ut cùm dico: homo est animal. *Secundò-intentionaliter* sumitur res, quando consideratur secundùm denominationes extrinsecas, quas accipit ab actu intellectûs, ut cùm dico: homo est species, animal est genus; nam istæ denominationes proveniunt ab operatione intellectûs abstrahentis et concipientis unum prædicatum tanquàm genus, aliud tanquàm speciem. Hinc intelligitur, quinam sint termini:

Primæ intentionis, *Secundæ intentionis*. — *Res intentionis* est quod existit tantùm in mente, ac proindè idem est ac *ens rationis*. — *Esse intentionale* dicitur per oppositum ad *esse reale*.

INTRANSCENDENTES. V. *Transcendentales*.

L

LATIO. V. *Motus*. 3.

LATITATIO *formarum*, quod fuit admissum ab iis qui dixerunt quòd formæ sunt totaliter ab intrinseco. 1 2. q. 63. art. 1.

LEVE est quod ferri natum est à medio. — *Levissimum* est quod supereminet omnibus quæ sursùm feruntur. — *Leve simpliciter* est quod fertur ad locum supremum, ut ignis. — *Leve secundùm quid* est quod fertur ad locum propè supremum, ut aer.

LIBERTAS *exercitii* est eadem ac *contradictionis*, per quam, scilicet, habetur potentia ad quodlibet ex contradictoriis, ut facere bonum et non facere. *Libertas specificationis*, vel *quod ad speciem* eadem est, ac *contrarietatis*, per quam, scilicet, habetur potentia ad quodlibet ex contrariis, ut facere bonum et malum.

LOCUS *extrinsecus* est extrema superficies corporis aliud ambientis; sic concava superficies vasis aquâ pleni est locus extrinsecus aquæ. — *Locus intrinsecus* est determinatio cujusque rei, ut figatur in una parte spatii imaginarii præ aliis. Dicitur *intrinsecus*, quia rem ipsam afficit intrinsecè, ut si Deus conservando Petrum, v. g. omne corpus circumquaque annihilaret, Petrus non esset quidem in loco *extrinseco*, sed tamen esset in loco; nam dici non posset Petrum tunc nullibi esse. *Locus intrinsecus* dicitur etiam: *Ubi, Ubitas, Ubicatio, Præsentia rei*. V. *Ubi*.

Locus extrinsecus potest esse *mediatus* et *immediatus*, prout mediatè, vel immediatè superficies, quæ dicitur *locus*, continet corpus; e. g. superficies vasis aquæ est *locus extrinsecus* aquæ *immediatus*; urbs erit civium *locus mediatus*. Et reverà inter aquam et superficiem vasis nihil intercedit; intercedit verò inter singulos cives et ambitum urbis.

Locus communis est qui continet multa locata, ut cubiculum. — *Locus proprius* est qui unum tantùm locatum ambit. — *Locus sacramentalis* est in quo res corporea existit modo indivisibili, ut corpus Christi in Eucharistia. — *Locus circumscriptivus et definitivus*. Vid. *Circumscriptiva præsentia*. — *Locus totalis* est qui totum locatum adæquatè capit.

LOGICÈ idem ac per mentem, seu in ideis nostris. Correlativum habet *physicè*, quod idem est ac *realiter*, seu à parte rei.

LY. V. τὸ (to).

M

MAGIS *et minùs* suscipere dicuntur illa, quæ sunt capacia augmenti et diminutionis; e. g. veritas non suscipit magis et minùs, suscipit autem probabilitas; id est, nulla propositio potest esse magis vera quàm altera; potest tamen esse magis probabilis. Hinc *Penes magis et minùs* differre est differre penes majorem, vel minorem quantitatem ejusdem speciei, ut duo triangula similia et inæqualia ex eadem materia; vel penes gradum ejusdem qualitatis, ut lux auroræ et lux meridiana.

Magis et minùs non variant speciem. Axioma. Quia magis et minùs non designant essentiam rei, sed quantitatem majorem, minoremve. Sic vir est quidem major puero, sed non magis homo, neque homo alterius speciei physicè, cùm uterque sit animal rationale.

MALIGNANTIS *naturæ* dicitur propositio negativa.

MATERIA. V. *Physica essentia*.

Materia latè est in qua aliquid recipitur, vel ex qua fit, aut circa quam versatur. — *Materia in qua* est subjectum in quo accidens recipitur et dicitur causa materialis; ut aer est materia in qua, et materialis causa luminis. — *Materia ex qua* est id ex quo sive permanente, sive transeunte, aliquid efficitur, ut lignum ex quo fit cathedra. — *Materia circa quam* est res ea in cujus contemplatione, productione, vel directione versatur habitus, ut corpus naturale est materia physica; mentis operationes dirigibiles sunt materia logicæ.

1. *Materia analogica* est materia sic dicta *impropriè*, et per analogiam cum materia propria. Sic attributa, quæ sunt genus rei, dicuntur materia analogica. V. *Metaphysica essentia*.

2. *Materia metaphysica* est potentia et per-

fectibilitas cujusque rei, quæ materia dicitur solùm per analogiam cum materia vera. Sic anima hominis dicitur materia metaphysica relatè ad scientias et virtutes, quibus perfici potest; ut materia propriè dicta perficitur formis, quas in se recipit.

3. *Materia prima* apud Peripateticos est informis quædam ac imperfecta substantia, indifferens ad quodlibet constituendum, quæ in naturali ac quotidiana corporum transmutatione accipit ab agentibus naturalibus nunc has, nunc illas *formas substantiales*, per quas perficitur et determinatur, ut sit lapis, aurum, planta; et quolibet ex his pereunte adhuc remanet materia prima capax recipiendi novas formas substantiales. Dicitur *materia prima* ad differentiam materiæ artefactorum, ut statuæ, mensæ, quæ materia dicitur *secunda*.

4. *Materia prima* dicitur interdum *primum subjectum*, quatenùs in omni composito ea est, quæ prima informatur, nimirum, à forma substantiali, quæ deinde est subjectum suarum proprietatum, tandem totum compositum est subjectum aliarum proprietatum, e. g. caloris, frigoris, figuræ, motûs.

5. *Materia propositionis ex qua* sunt termini ipsius propositionis, nempe subjectum et prædicatum; *materia circa quam* sunt res, vel objecta, quæ per terminos manifestantur.

6. *Materia potentiæ universalis* est entitas materiæ, prout formarum omnium tam substantialium quàm accidentalium successivè recipiendarum capax est. — *Materia potentiæ particularis* est ipsa materiæ capacitas, certis accidentibus, ad unam potiùs quàm ad aliam formam recipiendam determinata; ut, materia habens siccitatem et calorem, habet particularem potentiam ad formam ignis potiùs quàm aquæ.

DE MATERIALI se habere relatè ad aliquid, significat non constituere illud in esse talis; *de formali* verò constituere illud tale, v. g. ut aliquis evadat bonus; *de materiali* est quòd sit pulcher, aut deformis; *de formali* verò quòd vitam rectè instituat.

1. MATERIALITER dicitur prædicatum convenire subjecto, quando convenit ratione *materiæ*, sive subjecti. *Formaliter* autem, quando convenit ratione *formæ:* v. g. ignis est *materialiter* gravis, *formaliter* calidus.

2. *Materialiter* quandoque est idem ac *identicè*, seu *specificativè*, nempe, per identitatem, et ut res est à parte rei in seipsa. *Formaliter* autem quandoque idem est ac *reduplicativè*, quod exprimi solet per particulas : *quatenùs in quantum, ut, prout, qua talis :* e. g. si de homine sit sermo, hæc propositio : *istud animal est rationale* vera erit in sensu *materiali*, seu *identico*, non verò in sensu *formali*, seu *formaliter;* nam sunt quidem hæc duo identificata; sed non possum dicere : istud animal, *quatenùs animal*, est rationale; animalitas enim et rationalitas sunt prædicata in conceptu et definitione diversa.

Materialiter. V *Formaliter*. 3.

MATERIALIZATIO vocatur officium materiæ, dum recipit formam, et cum ea constituit corpus. *Informatio* autem est officium formæ, dum materiam sibi unitam perficit, ut tale corpus constituat.

MAXIMUM *quod sic* est summa cujuscumque speciei, e. g. corporis humani magnitudo possibilis. Ponamus hominem posse assurgere ad magnitudinem, ut decem, sed non ultra; erit hæc magnitudo *maximum quod sic* hominis. *Minimum quod sic*, vel *minimum naturale* est summa parvitas possibilis speciei.

Maximum quod non est maxima parvitas inter illas parvitates, quæ sunt impossibiles viventi naturaliter; ut si ponamus magnitudinem necessariam homini viventi esse ut quinque, erit quatuor *maximum quod non*. *Minimum quod non* est minima magnitudo inter illas magnitudines, ad quas vivens assurgere non potest : e. g. ut si ponamus hominem viventem non posse assurgere ultra magnitudinem ut decem, erit undecim *minimum quod non*.

MEDIUM antonomasticè dictum, idem est ac *medius terminus* argumentationi deserviens.

Medium nobilius est extremis. Axioma, quod præcipuè valet in moralibus. Sic virtus in medio consistit inter excessum et defectum. In physicis etiam compositum perfectius est elementis, ex quibus componitur.

Medium rei, Medium rationis. Cùm virtutes in exercitio respiciant normam rectam, quæ *medium* appellatur, si norma petatur à re ipsa solùm, dicitur hæc norma *medium rei;* si à personarum, aliarumque circumstantiarum qualitate petatur, dicitur *medium rationis*. Sic justitia, quam vocant commutativam, respicit in contractibus valorem ipsum rerum, qui æqualis pro omnibus est, ac proinde sequitur *medium rei*. Liberalitas respicit qualitatem donantis, occasionem, et alia, quæ varia sunt, quæque prudentum judicio penduntur, ac proinde sequitur *medium rationis*. — *Medium morale* est id quod assumitur ab agente ad finem consequendum; ut eleemosyna ad beatitudinem. — *Medium syllogismi* aut rationale est id quod assumitur ad probandum unum de alio. — *Medium arithmeticum* est quod æqualiter excedit numerum minorem et exceditur à majori, secundùm excessum quantitatis, non secundùm proportionem; ut senarius ternarium ternario excedit et ternario exceditur à novenario. — *Medium geometricum* est cùm unum exceditur ab alio secundùm eamdem proportionem, quæ fit proportio propriè dicta, secundùm quam excedit; sic sex excedunt tria in proportione dupla, et exceduntur à duodecim in eadem proportione dupla. — *Medium quod*, seu suppositi est, cùm inter agens et passum, mediat suppositum quod priùs recipit actionem agentis, quàm perveniat ad passum; ut aer est medium inter ignem agentem et manum patientem. — *Medium quo* est forma per quam agens producit effectum, ut calor est medium quo ignis in manum agit. — *Medium sub quo* est quod potentiam perficit ad agendum in generali, eam non determinans ad objectum speciale; ut lumen est medium sub quo percipit oculus colorem quemlibet. — *Medium in quo* est id per cujus inspectionem ducitur potentia in alterius

rei notitiam; ut in speculo cernitur res objecta et in imagine res repræsentata.

MENTALITER. V. *Formaliter*. 5.

METAPHYSICÈ. V. *Formaliter*. 6.

METAPHYSICA est scientia speculativa causarum omnium primarum et primorum principiorum. Circa ens, ut ens est, speculandum versatur (Aristot. *Metaphys.* lib. I, cap. 2).

1. METAPHYSICA *essentia, compositio, fabrica* est complexio notarum, quæ sunt in re, ut à nobis concipitur, principales et primariæ, quibus res illa satis intelligitur, et à cæteris distinguitur. Nimirum homines, ut plurimum realem rerum essentiam ignorantes, contenti sunt ex affectibus et proprietatibus essentias stabilire. Effectus ergo et proprietates considerant. Inter has vident multas, per quas res cum rebus aliis convenit, et multas, per quas ab aliis rebus differt. Considerant quænam proprietas sit fons, origo et radix proprietatum communium, et quænam proprietatum differentialium. Ex his duabus notis simul sumptis componunt essentiam metaphysicam. Illam verò, quæ est radix proprietatum communium, appellant *genus*, sive per quamdam cum materia physica analogiam *partem essentiæ materialem;* alteram verò, quæ radix est proprietatum differentialium, appellant *differentiam*, sive *partem essentiæ formalem;* compositum resultans ex genere et differentia, in quo stat essentia metaphysica, appellant etiam *speciem*. Exemplum ab homine petatur, cujus essentia metaphysica ponitur in animalitate et rationalitate, seu in vi sentiendi communi etiam brutis, et in vi ratiocinandi homini solùm propria, quæ duæ hominis proprietates principia sunt omnium aliarum, quæ in homine deprehenduntur. *Metaphysica* verò dicitur essentia hæc, sive *compositio et fabrica metaphysica*, quia licèt attributa illa realia sint et intrinseca rei, tamen determinare duas illas proprietates, in quibus constituitur essentia, est, ut patet, operatio mentis nostræ concipientis in his attributis distinctionem et compositionem quamdam, quæ est extrinseca tantùm et apparens. Notetur autem fieri posse, imò fortassè haud rarò ob mentis humanæ imbecillitatem contingere, ut attributa illa, in quibus metaphysicam essentiam collocamus non sint verè et à parte rei prima attributa, nec realem et veram rei essentiam constituant.

2. *Metaphysica essentia* dicitur etiam interdum *essentia logica*.

MINIMUM *naturale*, sive *materia primigenia* à veteribus dicebatur illa materiæ portio, quam primò informat anima in utero materno. Hæc particula juxta eos semper postea manet in medio cordis, aut cerebri, et dicitur prima sedes animæ.

MIXTIO est actio quâ ex pluribus elementis inter se refractis totum ab iis essentialiter diversum constituitur; ut actio quâ producitur ?pis. — *Miscibile* est quod misceri potest. — *Mixtum* est compositum quod ex mixtione elementorum resultat.

MOBILE *primum* dicebatur à veteribus primum e multis, quæ admittebant, cœlis, quodque per ipsos movebat reliqua corpora cœlestia.

1. MODUS *operandi, cognoscendi, prædicandi sequitur modum essendi.* Axiomata. Nempè, modus operandi, cognoscendi, prædicandi conformatur essentiæ rei, quæ has operationes circa objectum elicit, non verò ipsi objecto. Sic aiebant : homo, quia existit modo corporeo, operatur et cognoscit per actiones et species desumptas à materia, sive versetur circa objecta materialia, sive circa spiritualia; et contra angelus, qui totus spiritualis est, agit per actiones et species spirituales, etsi versetur circa objectum materiale. V. *Esse*.

2. *Modus sciendi* sic dictus antonomasticè significat *definitionem, divisionem, argumentationem, methodum*, de quibus Logica tradit regulas. Dicuntur autem ista *modus sciendi*, quia per ea juxta regulas facta, declaratur id, quod confusum est, et quod est ignotum detegitur.

3. *Modus*, seu *entitas modalis* est realis et ultima determinatio rei ad aliquam denominationem rei existentis propriam; sive, quod idem est, est entitas addita alicui rei realiter distinctæ, cujus indifferentiam determinat ad aliquid constituendum. Talis est unio e. g. animæ cum corpore in homine; anima enim et corpus, quæ possunt separatim existere, determinantur ab unione; ut hominem actu constituant. Modi sunt inseparabiles à re modificata, cùm repugnet actu determinans sine re actualiter determinata. Sunt tamen modi, juxta veteres, quædam *realitates;* nam e. g. unio est aliquid reale, cùm quid reale sit, animam et corpus uniri; deindè sunt *realitates* à re modificata distinctæ; alioquin anima et corpus non possent existere, nisi unitæ. *Modis* opponuntur *entitates absolutæ*, quæ sunt illa accidentia, quæ existere possunt sine substantia, cui inhærent, ut color, sapor.

ENTITAS MODALIS, *sive modus* idem est ac *accidens purè modale. Entitas absoluta* idem est ac *accidens absolutum*. V. *Accidens*, et V. *Prolusionem*.

4. *Modi substantiales*. V. *Substantiale*.

5. *Modi prioris et posterioris* ab Aristotele in Postprædicamentis quinque recensentur, scilicet : — *Prius tempore*, quod aliud temporis duratione præcedit, ut Adamus Abelem. — *Prius naturâ* dicitur illud quod infertur ab alio, non autem ipsum infert, seu, ut loquuntur, à quo ad aliud non tenet subsistendi consequentia. Ut animal naturâ prius est homine, quia benè infertur, est homo ergo animal; non autem, est animal, ergo homo. — *Prius ordine* dicitur quod secundùm naturæ ordinem et dispositionem præcedit alterum; ut exordium narrationem. — *Prius dignitate* quod alterum naturæ præcellentiâ antecedit; ut homo brutum. — *Prius causalitate* dicitur omnis causa, ut causa respectu effectûs ut effectus; ut sol lumine, homo risibilitate (V. *Prioritas*).

6. *Modi per se* sunt quatuor, duo dicendi, tertius essendi, quartus causandi per se. — *Primus modus dicendi per se* est in quo prædicatum est de essentia subjecti, ut omnis homo est animal. — *Secundus modus dicendi per*

se est in quo subjectum est de essentia prædicati, id est, in quo proprietas de subjecto prædicatur; ut homo est admirativus. — *Tertius modus essendi per se* proprius est substantiarum, quarum proprium est per se subsistere, ut homo per se subsistit. — *Quartus modus est causandi per se;* cùm scilicet causa est per se causa talis effectûs; ut jugulatio, mortis.

MORALITER *concurrere*. V. *Efficienter*.

1. MOTUS latè sumptus est actus entis in potentia, prout in potentia. Hinc motus dicitur *actus imperfecti,* quia ens in potentia indiget aliquo à quo perficiatur. *Motus* aliquando dicitur quævis *actio immanens*. Ita intellectiones in homine, actus quique vitales (V. hoc verbum) in animantibus dicuntur *motus*. Sic Aristoteles definivit naturam in genere principium motûs et quietis ejus in quo est.

2. *Motus* aliquando significat quamlibet actionem, creationem, eductionem.

3. *Motus accretionis* est adjectio unius quantitatis ad aliam, ut si quantitati cuidam aquæ alia portio aquæ adjungatur. *Motus decretionis* est detractio quantitatis ab alia, ut si à quantitate quadam aquæ portio aliqua detrahatur. *Motus alterationis* est mutatio qualitatis, ut cùm aqua de frigida fit calida. *Motus lationis* est translatio de loco in locum, sive motus localis. *Motus generationis* est generatio, sive productio substantiæ ex præsupposito subjecto. — *Motus aggenerationis* est productio novæ partis substantiæ inanimis, ut dum ignis per ligni materiam serpit. — *Motus nutritionis* est nutritio, scilicet, augmentum substantiæ viventium vi alimentorum.

MOVENS *non motum* est agens quod seipsum movet et ab alio non movetur, ut agens principale. — *Movens motum* est agens quod non movet nisi moveatur, ut membra corporis non aliud corpus movent, nisi priùs ab anima ipsa moveantur.

MUNUS interdum significat potentiam, seu vim aliquid agendi.

N

NATURA *naturans, creatrix, universalis,* est Deus. *Natura naturata* est rerum omnium creatarum complexus. Interdum accipitur natura pro essentia rei aut pro causis naturalibus, et sic dicitur: *natura nihil facit frustrà;* pro generatione et nativitate viventium; pro forma substantiali; pro principio effectivo vel passivo motûs et quietis, et sic definitur ab Aristotele principium et causa motûs et quietis ejus, in quo est per se et non secundùm accidens.

Natura determinatur ad unum. Axioma. Per naturam hic intelliguntur agentia necessaria, quæ sunt ad unum tantùm determinata, ut ignis ad comburendum; non verò agentia libera, quæ possunt se determinare ad opposita.

NATURALE prout opponitur supernaturali est quod alicui rei secundùm ejus naturam debetur; ut homini naturale est intelligere, prout opponitur voluntario et libero est quod fit sine voluntatis imperio aut advertentia, sed solâ sponte naturæ, ut nutriri, dormire; prout opponitur fortuito et casuali ut quod fit à causis naturalibus, ut descensus lapidis; prout opponitur violento, sic motus cœli est naturalis Interdum accipitur pro corpore physico ex materia et forma composito.

NECESSARIUM est quod aliter se habere non potest, ut hominem esse animal. — *Necessarium absolutè* est quod à nullo pendet et ad nullum dicit ordinem, ut Deus. — *Necessarium ex hypothesi* est quod aliquâ factâ suppositione est necessarium; ut cibus homini posito quod velit vivere. — *Necessarium physicè* est id sine quo potentia in actu primo completa non est, nec agere ullo modo potest; ut calor respectu ignis ad calefaciendum. — *Necessarium moraliter* est id sine quo, quamvis absolutè, fieri possit effectus; nunquam tamen vel raró fit; ut pedibus laboranti necessarius est equus ad peregrinandum. — *Necessarium logicum* est cui ex terminis repugnat non esse; sic necessarium est hominem esse rationalem. — *Necessarium metaphysicum* est quod non habet in se potentiam ad non esse, ut Deus. — *Necessarium physicum* est quod ex causis naturalibus tale est; ut necessaria est eclipsis ex interpositione terræ. — *Ex necessario nonnisi necessarium, et ex vero nonnisi verum sequitur.* Axioma. Nam consequens si rectè ab antecedente inferatur, in ipso debet contineri. Ergo quod infertur à vero debet esse verum, et quod à necessario necessarium.

NECESSITAS *simplex* seu absoluta est quâ res, nullâ factâ suppositione, ita necessaria est ut mutari non possit; sic Deum esse unum necessitas est absoluta. — *Necessitas antecedens* est illa, quam voluntas sibi liberè non facit, nec vitare potest. *Necessitas consequens* est, quam voluntas sibi liberè facit, et vitare potest. Qui catenis vinctus ita sedet, ut propriâ vi surgere nequeat, sedet necessariò *necessitate antecedenti*; qui verò ita sedet, ut propriâ vi surgere possit, sedet necessariò necessitate consequenti: nimirum, posito quòd sedeat, impossibile est ipsum non sedere. V. *Omne quod est.* — *Necessitas consequens* vocatur etiam *necessitas consequentiæ*, seu *ex suppositione*. — *Necessitas quoad specificationem* est quâ potentia circà suum objectum, unius tantùm speciei actum et non oppositum potest elicere; ut intellectus circà verum clarè propositum, actum assensûs, voluntas circà bonum actum amoris, non odii. — *Necessitas exercitii* est quâ potentia circà suum objectum unius speciei actum non potest non elicere; ut apertus oculus non potest non videre et voluntas Deum clarè visum non amare.

NIHIL *agit in distans.* Axioma. Hoc est, nulla causa producit effectum in loco à se distanti, nisi agendo per spatium intermedium. Nam agentia creata sunt limitatæ virtutis, et si non deberent agere per medium, possent agere in quamlibet distantiam, cùm per medium nihil virtutis consumerent, quod est contra experientiam.

Ex nihilo nihil fit; nihil in nihilum abit. Axiomata. Horum sensus est creaturam nihil posse efficere, nisi ex præsupposito subjecto.

Hoc enim deficiente, creatione opus esset, quæ solius Dei propria est; deinde sensus est creaturam nihil posse penitùs destruere et annihilare, quod æquè ac creatio potentiam exigit infinitam.

NIL *agit in seipsum*. Axioma. Hoc est: idem secundùm eumdem respectum non potest agere in seipsum; tunc enim idem esset agens et patiens, quod repugnat: sed bene idem secundùm unam partem sui agere potest in alteram sui partem; ita e. g. dum aliquis se flagellat, manus agit in tergum ejusdem hominis.

NOMEN *positivum* est quod significat aliquid reale existens, vel potens existere in rerum natura, seu quod ponit aliquid in re, ut virtus, lapis. — *Nomen negativum* est quod aliquid tollit, aut sublatum indicat ex rerum natura, ut mors non vivens. — *Nomen transcendens* est quod de omnibus et solis veris rebus dici potest; et sunt sex transcendentia, scilicet ens, unum, verum, bonum, aliquid et res. Quæ sex de qualibet re enuntiari possunt. — *Supertranscendens* est quod non tantùm de veris, sed etiam de imaginariis rebus asseritur, ut cùm dico, intelligibile, fingibile, etc. — *Nomen primæ intentionis* est quod est impositum ad rem significandam, prout per actum directum intellectus est cognita, ut homo, virtus. — *Nomen secundæ intentionis* est quod affigitur rei per actum reflexum intellectûs cognitæ, ut genus, species, prædicatum, subjectum.

NOMINALITER. V. *Participaliter*.

NON. Hæc particula sumi potest *infinitanter et neganter*. Negatio *neganter accepta*, seu negans, est negatio in tota vi negationis accepta, prout totum quod ipsam sequitur destruit et ejus oppositum efficit; ut nullus homo est lapis. — Negatio *infinitanter accepta* seu infinitans est negatio quatenùs addita voci simplici, ejus tantùm significationem negat et omnia alia dicit. V. *Definitanter*. — *Non omnis, quidam non*. Axioma, cujus est sensus: si non omne individuum alicujus speciei gaudet quodam attributo, necesse est ut habeatur in illa specie aliquod individuum illo attributo carens. Ita e. g. si verum est quòd *non omnis* homo sit doctus, verum etiam erit quòd homo *quidam non* sit doctus.

NOTIUS *naturâ* est id quod est simplicius, sincerius, plus actualitatis minusque potentialitatis habens, ut Deus, angelus. — *Notius nobis* est quod est magis sensibile, materiale et compositum, seu quod propter intellectûs humani conditionem nobis est magis cognoscibile; ut sunt singula materialia, hic homo, hæc albedo.

NOTITIA. *Ab objecto et potentia paritur notitia*. Axioma sat clarum. V. *Species*. 3.

NUMERUS *numerans* seu à rebus abstractus est ille quo intellectus utitur ad res numerandas, ut binarius, ternarius. — *Numerus numeratus* seu rebus concretus est multitudo rerum quæ ab intellectu numerantur; ut binarius vel ternarius hominum. — *Numerus motus* est numerus partium quantitatis continuæ, qui fit per intellectûs designationem, ut tempus, quod ab Aristotele definitur: *numerus motus secundùm prius et posterius*. Vox *numerus* idem sonat in hac definitione quod *mensura*

NUNC. V. *Instans*.

NUTRITIO. V. *Motus*. 3.

O

OBJECTI *certitudo*. V. *Certitudo*. V. *Objecti semen*. V. *Species*. 3.

OBJECTIVÈ. V. *Formaliter*. 4.

1. OBJECTUM *activæ potentiæ* generatim dicitur id, circa quod ipsa potentia operando versatur. *Objectum materiale* est res ipsa, quæ à potentia respicitur, seu id, in quod cadit actio. *Objectum formale* est illa ratio in re, penes quam, vel propter quam à potentia res ipsa respicitur. Hinc *objectum formale* dicitur etiam *motivum*, vel id, quod movet ad operandum; v. g. corpora sunt *objectum materiale* visûs, colores autem sunt *objectum formale*; à visu enim non attinguntur corpora nisi quatenùs sunt colorata. Ita Deus erit *objectum materiale* amoris, bonitas autem ipsius, *formale*.

2. *Objectum formale quod* est ratio generica, quâ omnia objecta particularia redduntur apta, ut attingantur ab aliqua potentia, vel scientia, ut color respectu potentiæ visivæ. Hoc appellatur etiam: *formale sub quo; ratio formalis sub qua; ratio objecti ut res est; ratio objecti in esse rei; ratio objecti ut objecti; ratio objecti in esse attingibilis, aut scibilis; ratio formalissima sub qua*.

3. *Objectum formale quod* est ratio specifica contenta in ratione communi, veluti in suo genere, ut respectu potentiæ visivæ color viridis contentus sub ratione generica coloris. *Objectum formale quod* dicitur etiam *ratio formalis quæ; objectum materiale proprium et per se*. V. *Specificativum*.

4. *Objectum materiale intrinsecum* est id quod in seipso, licèt non propter se, attingitur, ut inimicus propter Deum dilectus. *Extrinsecum*, quod dicitur etiam *purè denominativum*, est quod attingitur, non in se, sed in aliquo distincto, cui unitur. Sic homo visus dicitur, quamvis non substantia hominis, sed color solùm videatur.

5. *Objectum primarium et per se* est in quod per se et directè fertur potentia; ut ens reale in Metaphysica. — *Objectum secundarium et per accidens* est quod tantùm ratione objecti primarii, vel quia ad illud conducit, vel quia ad illud habet ordinem, in scientia tractatur, ut negationes, privationes et ens rationis in Metaphysica.

In OBLIQUO rem importari. V. *In recto*.

OCCASIONALITER dicitur de illo, quod est mera occasio aliquid agendi. Correlativum est *causaliter*, quod dicitur de illo, quod est vera causa. Sic aspectus pauperis *occasionaliter* concurrit ad eleemosynam, quæ ab amore proximi *causaliter* proficiscitur.

OFFICIANS *propositio* est illa, in quam resolvitur propositio aliqua modalis, ita ut modus istius in illa reflexè affirmetur; e. g. *Deum existere necesse est*. Propositio hæc modalis

resolvi potest in hanc aliam, quæ dicitur *officians : Propositio ista, Deus existit, est necessaria.*

OMNE *quod est, ex suppositione quod sit, necesse est esse.* Axioma, cui simile aliud : *Unumquodque necessariò est, quando est.* Esset quippe, simulque non esset, si quod est, posset eodem instanti simul non esse.

OPERARI *æquivocè, vel univocè, vel analogicè* indicat causam esse cum suo effectu *æquivocam*, vel *analogicam*. V. *Univoca.*

Operari sequitur ab esse. Axioma, cui simile est aliud : *Prius est esse quàm operari.* Hoc autem patet ex eo, quod nihil potest intelligi operari, nisi priùs intelligatur existens.

Operari et OPERATIO; *Esse est propter operari*, et alia similia axiomata. V. *Esse.*

OPINARI et *existimare non est in nobis.* Axioma. Hoc est, non possumus cuivis objecto proposito assentire, vel dissentire, sicut possumus quidlibet imaginari ; sed tantùm iis, quæ nobis vera, aut falsa apparent saltem et probabili motivo.

OPINIO est assensus intellectûs alicui propositioni, vel ex terminis vel ex medio probabili, cum formidine partis oppositæ. Interdùm vox illa sumitur pro idæa ; v. g. dicitur *opinio universalis, opinio particularis*, sicut idæa *universalis*, idæa *particularis.*

OPPOSITA contrariè sunt duo entia positiva, quæ sub eodem genere maximè distant, seque ab eodem subjecto vicissim expellunt ; ut calor et frigus. — *Opposita privativè* sunt forma et ejus privatio ; ut visus et cæcitas. — *Opposita relativè* sunt duo correlativa, seu relatum ejusque correlatum, ut pater et filius. — *Opposita contradictoriè* sunt quorum alterum est ens, alterum ejus negatio simpliciter ; ut homo, non homo

ORDINARE est actio quâ res ad aliam refertur. — *In ordine ad* idem sonat ac *respectu ad* aut *relativè ad.* — *Ordinatæ res* dicuntur res quarum una alteri subjicitur, secundùm ordinem dignitatis aut aliter. — *Ordine intentionis quæ sunt priora, posteriora sunt ordine executionis.* Axioma. Hoc intelligitur de causa finali, nam priùs volumus finem quàm media, sed media priùs exequimur quàm finem obtineamus; sic dùm intendimus obtinere sanitatem, tanquàm finem, medicinam priùs adhibemus et exequimur.

ORDO *transcendentalis* et *prædicamentalis.* V. *Relatio.* 5. — *Ordo quæstionis* et *ordo perfectionis;* ordine quæstionis dicitur illud esse prius, quod in generatione seu productione alicujus rei priùs requiritur ; ordine verò perfectionis hoc vocatur prius, quod est perfectius.

ORGANIZATIO *substantialis.* V. *Forma.*

P

PARS est id quod ad alicujus totius constitutionem cum alio aliisve concurrit, ut brachium. —*Pars homogenea* seu *similaris* est quæ est ejusdem rationis et appellationis cum toto, ut quælibet pars aquæ. — *Pars heterogenea* seu *dissimilaris* est quæ à toto diversam rationem et appellationem habet, ut brachium in corpore humano. — *Partes integrales* sunt partes quæ ad totius integritatem pertinent, ut membra sunt partes integrales corporis humani. Per analogiam sanctus Thomas vocat partes integrales virtutis, eas nimirùm animi functiones, sine quibus non est perfectus actus, sive usus virtutis ; hinc memoria, intellectûs docilitas, solertia, ratio, providentia, circumspectio, cautio sunt partes integrales prudentiæ. — *Partes subjectivæ* aut *inferiores* sunt diversæ specie aut diversa subjecta quæ sub toto universali continentur ; hinc homo et brutum sunt partes subjectivæ animalis. In prudentia sunt hujusmod duæ partes : prudentia personalis quâ aliqui regit seipsum ; prudentia politica sive gubernativa, quâ aliquis regit multitudinem. — *Partes potentiales* sunt partes quæ non habent totam virtutis principalis potentiam ; sicut intellectus et voluntas sunt partes animæ potentiales, quia sunt quarumdam actionum principia animæ subservientia. Ita dicuntur quædam virtutes adjunctæ quæ ordinantur ad aliquos secundarios actus, quasi non habentes totam potentiam principalis virtutis ; ut eubulia, synesis et gnome sunt virtutes potentiales prudentiæ.

PARTIALITER. V. *Adæquatè.*

PARTICIPALITER *verbum accipi*, idem est ac illud accipi per modum participii. *Nominaliter* verò tanquàm nomen. Ita e. g. verbum hoc, adolescens, *participaliter* sumptum indicat in genere quidquid ætate augetur et vigescit; *nominaliter* verò hominem in prima ætate post pueritiam constitutum.

PARTICIPATIO est actio quâ res alteri participat. — *Ens participatum* est ens quod existit ab alio, et ita fit particeps perfectionum entis infiniti.

PASSIO latè sumpta est cujuscumque receptio; ut honoris, pecuniæ. — *Passio* strictè est receptio qualitatis destructivæ, ut nimii caloris. — *Passio* ut prædicamentum est actus patientis quâ patiens est; seu est receptio effectûs ab agente ; seu est fieri rei ; ut acceptio formæ ignis in materia ligni, caloris in manu. — *Passio appetitûs* est motus appetitûs sensitivi, ex apprehensione boni vel mali cum aliqua mutatione non naturali corporis, ut amor, odium. — *Passio* est etiam tertia qualitatis species. Vid. *Qualitas.*

1. *Passio* propriè dicitur *sustentatio* formæ eductæ. V. *Eductio.*

2. *Passio* interdum idem est ac proprietas.

1. PASSUM vocatur *subjectum sustentationis.* V. *Eductio.*

2. *Passum*, seu *reagens*, est illud quod resistit actioni alterius entis fortioris in illud agentis ; hoc autem, quod agit, et simul repatitur, dicitur *agens* et *repassum.* Ita cùm corpus *A* agit in corpus *B*, hocque in illud reagit, corpus *B* dicitur *passum* et *reagens*, corpus verò *A agens* et *repassum.*

1. PER *se* id dicitur convenire rei, quod ex natura ipsius rei convenit, seu ex principiis intrinsecis. Sic homini conveniunt *per se* prædicata ipsi essentialia, ut rationalis, liber, et quæ necessariò comitantur hominis naturam,

ut esse bipedem. *Per accidens* autem id convenit rei, quod convenit et *accidentaliter* et non necessariò, seu quod convenit rei quasi casu et aliundè. Sic homo *per accidens* est albus, pius, nobilis.

2. *Per se* aliquando idem est ac veluti ex professo; *per accidens* autem idem ac propter aliud. Sic Logica *per se* agit de operationibus intellectûs, *per accidens* autem de signis et vocibus.

PERSEITAS idem ac per se esse.

PERSONA, *Personalitas*. V. *Subsistentia*.

PHANTASIA est sensus internus perceptivus objectorum etiam absentium, sensu externo priùs perceptorum. — *Phantasma* est species objecti sensu externo percepti, quæ in phantasia retinetur. Uno verbo phantasia est ea potentia quæ vulgò dicitur *imaginatio*, et phantasmata sunt rerum imagines quæ in imaginatione resident.

PHYSICA *essentia, seu physica compositio* consistit in compositione partium, quibus verè constat. Harum partium, quæ est indifferens ad hoc, vel illud constituendum dicitur *materia*, ut corpus in homine; quæ verò determinat et perficit materiam, dicitur *forma*, ut anima. Hujus compositionis illa tantùm, ut patet, sunt capacia, quæ habent partes, ut sunt naturalia et artificialia composita.

PHYSICÈ. V. *Logicè*.

POSITIONES sunt illæ propositiones, quæ, licèt explicatis terminis sint evidentes, explicationem tamen aliquam exigunt, suntque propriæ alicujus scientiæ. Ut illud in Logica: *Contrariæ propositiones possunt esse simul falsæ, non tamen simul veræ*. — *Positio* interdùm sumitur pro opinione aut hypothesi quæ in medium adducitur et discussione agitatur: *Contra hanc positionem dicendum est*.

POSITIVÈ res dicitur talis, quando in ea verè reperitur forma, à qua talem habet denominationem. *Negativè* verò dicitur talis, quando caret solùm formâ contrariâ. Ex. gr. qui sectatur virtutem dicitur bonus *positivè; negativè* autem bonus ille, qui expers est malitiæ, eò quòd non sit compos sui.

POSSIBILE in genere est quod non repugnat esse, seu quod non implicat contradictionem. — *Possibile internum*, vel *absolutum, vel metaphysicum*, est illud quod consistit in sola attributorum entis constitutivorum convenientia. — *Possibile externum* est illud ad quod efficiendum habetur virtus sufficiens. — *Possibile physicum* est illud cujus productio non vires alicujus entis physici exsuperat. — *Possibile morale* est illud quod moribus legibusque humanis fundatur. — *Futura possibilia* sunt res quæ sunt exstituræ. — *Præterita possibilia* sunt quæ olim exstiterunt. — *Præsens possibile* est id quod nunc existit. — *Merè possibile* est quod sic semper manet. — *Possibile positum in actu nihil implicat*. Axioma. Scilicet, quod est in potentia, ut existat, si supponatur existere, nullum indè sequitur impossibile, ut si dicas montem aureum esse possibilem, nihil implicat illum existere eo modo, quo supponitur possibilis.

1. POTENTIA *obedientialis* est aptitudo rerum, ut pro arbitrio Dei, ejusque auxilio rebus ipsis indebito, munus impleant, quod naturaliter implere non valeant. Ita per *potentiam obedientialem*, intellectus beatorum elevatur ad Deum intuitivè videndum. Dicitur autem *obedientialis*, quia nonnisi ex imperio Dei, ut auctoris supernaturalis reducitur ad actum. Per hanc potentiam quælibet res elevari potest ad quidquid producendum, iis tamen exceptis, in quibus implicantia inveniretur. Ita lapis neque speciali auxilio Dei ratiocinari posset, vel oculus audire; hoc enim esset evertere rerum essentias, quod ipsi Deo repugnat.

2. *Potentia receptiva* dicitur materia, quia materia est capax recipiendi formam. — *Potentia activa* est potentia effectum producendi. — *Potentia passiva* est potentia qualitatem aut effectum quemcumque recipiendi. — Omni potentiæ passivæ correspondet potentia activa proportionata, et vice versâ. — *Potentia negativa* dicitur de materia quæ hanc vel illam formam recipere potest.

3. *Potentia rei objectiva, logica, metaphysica* est non repugnantia ad existendum, sive mera possibilitas intrinseca. Dicitur *objectiva*, quia est objectum activæ potentiæ, vel quia est id, quod menti objicitur, dum rem non existentem concipimus posse existere.

4. *Potentia specificatur ab actu*. Axioma. Scilicet ab operationibus arguimus specificam potentiarum perfectionem ac distinctionem.

5. *De potentia Dei ordinaria* id dicitur fieri, quod est secundùm legem et decretum ordinarium Dei, quod ipse statuit servare circa res creatas. *De potentia* verò *absoluta* Dei, sive *extraordinaria* id dicitur fieri posse, quod, præscindendo ab omni libero decreto Dei, et à cursu rerum ordinario, à Deo potest fieri. Unde per *absolutam*, sive *extraordinariam* Dei potentiam omne id fieri potest, quod non involvit contradictionem. Sic potes *per potentiam Dei absolutam* hodiè absque omni studio Salomonem sapientiâ superare, non tamen de *potentia Dei ordinaria*.

POTENTIA. V. *Actu* et *Actus*. 2.

POTENTIALITER. V. *Actualiter*.

POTESTATIVÈ idem ac *in potentia*. Correlativum habet *Actualiter*. Sic quilibet effectus antequam producatur, est *potestativè* in sua causa; est verò *actualiter* cùm jam productus est.

1. PRÆCISIO *in genere* nihil aliud est quàm abstractio quâ mens unum sine alio concipit. — *Præcisio excludentis ab excluso* esse dicitur in conceptu generico, in quo species sub eo contentæ non includuntur. Sic ens generatim sumptum præscindit *præcisio excludentis ab excluso* ab entibus particularibus.

2. *Præcisio mentis* dicitur ea operatio intellectûs, per quam ipse ex prædicatis realiter indistinctis unum sibi quodammodo decerpit ac repræsentat, omissis aliis; v. g. dum concipimus omnipotentiam Dei conceptu repræsentante illud attributum, non verò alia, cum quibus illud à parte rei identificatur. Præcisio hæc à nonnullis appellatur *objectiva*, sive ex *parte*

objecti, quia juxta eos intellectus hâc operatione ita unum attingit prædicatum objecti, ut cætera realiter identificata verè relinquat incognita et intacta. Ab aliis autem dicitur *præcisio formalis*, sive *ex parte actûs* vel *ex parte modi;* quia per eos cognitio attingit reipsà totam realitatem objecti, sed adeò tenui repræsentationis claritate, ut vi illius perindè appareat objectum, ac si unicum illud prædicatum haberet. *Præcisionis* nomen à materiali scissione sumptum est. *Præcisioni mentis* correlativa est.

3. *Præcisio realis,* quæ convenit rei. Hæc duplex est. Altera *inconnexionis,* sive *indifferentiæ,* quæ denotat rem aliquam non esse necessariò connexam cum alio, atque hoc non contineri in ejus conceptu et definitione; v. g. in hominis voluntate datur *præcisio realis inconnexionis* cum amore scientiæ; scilicet, hominis voluntas non est necessariò determinata, ut scientiam amet, atque hominis voluntas bene concipitur sine actu amoris scientiæ. Altera *præcisio realis* est præcisio *non inclusionis,* quæ denotat rem aliquam in se non includere aliud, et ab eo esse distinctum, licèt sine eo concipi non possit. Sic filius, qua talis concipi non potest sine patre, à quo tamen est realiter distinctus.

PRÆCISIVE *ab aliquo,* si sermo sit de actibus mentis, idem est ac illud actu non considerando; si sermo sit de rebus, idem est ac illud in sui conceptu, vel definitione non includendo. V. *Præcisio.*

PRÆCOGNITIO seu *prænotio* est cognitio aliam præcedens cum relatione prioris ad posteriorem, ut cognitio antecedentis quæ habetur ante notionem conclusionis. — *Prænotio* quid nominis seu quid orationis est præcognitio quâ quid significet vocabulum percipitur, ut philosophia significat amorem sapientiæ. — *Prænotio an sit*, vel *quod rei*, est quâ an res existat, vel possit existere dignoscitur, ut dum cognosco et possibilem esse et actu existere philosophiam. — *Prænotio quid rei* est quâ penetratur rei quidditas, explicatâ nimirùm ejus definitione. — *Prænotio quid sit principiorum* est quâ cognoscuntur veræ esse demonstrationis præmissæ.

PRÆCOGNITIUM est quod ante aliud cum relatione tamen ad illud cognoscitur. — *Præcognita demonstrationis* sunt tria : *Subjectum*, quod est illud, de quo aliquid demonstrare volumus; *Passio,* quæ est attributum demonstrandum; *Principia*, quæ sunt veritates, per quas prædicatum convincitur convenire subjecto. Sic in hac demonstratione : omnis virtus perficit hominem : humilitas christiana est virtus; ergo humilitas christiana perficit hominem. *Humilitas christiana* est *subjectum* ; *perficit hominem, passio ; Omnis virtus perficit hominem* et *humilitas christiana est virtus,* sunt *principia.*

PRÆCOGNITIONES *demonstrationis* suntduo modi, quibus præcognita sunt præcognoscenda (V. *Præcognita*). Primus modus est, cùm de objecto cognoscitur *quod est*, sive *an sit*, cognoscendo, nempe, rem esse, vel propositionem, quâ utimur ad demonstrandam aliam, esse veram. Secundus modus est cùm cognoscimus *quid est.* Cognitio autem *quid est* alia est cognitio *in quid nominis,* quæ importat conceptum hominis : alia est cognitio *in quid rei,* quæ importat ipsius rei definitionem. Sic in allata demonstratione (V. *Præcognita*) opus est præcognoscere veram esse propositionem. *Omnis virtus perficit hominem*, et *christiana humilitas est virtus*, adeoque et præcognoscere quid sit *humilitas christiana*, et quid sit *perficere hominem.* — *Nihil volitum quod non sit præcognitum:* axioma quod reduci potest ad illud : *Ignoti nulla cupido.*

PRÆDICABILIA dicuntur ista quinque attributa universalia, scilicet, pluribus communia; *Genus, Species, Differentia, Proprium, Accidens.* Quid sit *Genus*, *Species*, *Differentia* passim notum est. *Proprium* quod attinet, hoc nomine intelligitur id, quod etsi essentiam non constituat, ipsam tamen per se, ac necessariò consequitur. *Proprium* autem in quatuor modos, quibus dari potest, distinguitur. *Proprium primo modo* est, quod convenit soli speciei, sed non omni individuo, ut esse medicum respectu speciei humanæ; *secundo modo,* quod convenit omni individuo, sed non soli, ut esse bipedem ; *tertio modo,* quod convenit omni et soli individuo, sed non semper, ut ridere ; *quarto modo*, quod convenit omni et soli individuo et semper, ut esse risibilem. Nomine autem *accidentis prædicabilis* non intelligitur accidens, ut opponitur substantiæ, sed accipitur pro eo, quod contingenter advenit alicui, sive sit substantia, ut vestis, sive accidens, ut albedo. Quinque ista dicuntur *prædicabilia,* vel quia solùm prædicari possunt de rebus per opus mentis, quæ reflectendo super rerum proprietates statuit ista quinque attributa indefinita et universalia ; vel quia modum exhibent, quo unumquodque attributum de re enuntiari potest; omne enim attributum, quod de alio dicitur vel ut *Genus*, vel ut *Species*, vel ut *Differentia*, vel ut *Proprietas*, vel ut *Accidens* dicitur. — *Prædicabilitas* est aptitudo unius ut de multis dicatur.

ANTE-PRÆDICAMENTA sunt *univoca, æquivoca, analoga.* V. *Univocum.* Ita appellantur à veteribus, quia doctrina illorum affert lucem, ut intelligantur prædicamenta.

PRÆDICAMENTA, sive *Categoriæ* Aristotelis dicuntur ista decem: *Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Ubi, Situs, Quando, Habere.* V. *verba singula.* Ita dicuntur vel quia insunt rebus à parte rei, et de ipsis affirmantur sine reflexione intellectûs, secùs ac *prædicabilia;* vel quia exhibent attributa ipsa, quæ enuntiantur secùs ac *prædicabilia,* quæ exhibent modum, quo enuntiantur. V. *Prædicabilia. Prædicamenta* sunt decem, quia decem sunt et non plures quæstiones, quæ de quolibet individuo fieri possunt, nempe : Quid est? Quantum est? Quale est? Ad quid refertur? Num quid agit? Num quid patitur? Quo in loco est? Quo situ? Quo tempore? Quo indumento, vel ornatu?

POST-PRÆDICAMENTA sunt ista quinque :

Oppositio, Prioritas, Simultas, Motus, Habere. V. ***verba singula.*** Ita autem dicuntur, quia de his agit Aristoteles postremis capitibus.

PRÆDICAMENTALITER sumitur aliquod attributum, quando sumitur ut unum ex illis decem, quæ prædicamenta dicuntur. V. ***Prædicamenta.*** Correlativum est ***Transcendaliter***, quod indicat sumi attributum prout exsuperat seriem prædicamentorum, et omnibus omninò rebus convenit, ut esse bonum, verum, unum. V. ***Transcendentale.*** Sic e. g. peccatum est *prædicamentaliter* malum, et *transcendentaliter* bonum.

PRÆDICARI unum de alio idem est ac unum de alio affirmari. Ab hoc verbo *prædicari* multa alia derivantur à veteribus adhibita. — ***Prædicari in quid*** est enuntiari de alio essentialiter et per modum subsistentis; ut animal et homo de Socrate, virtus de justitia. — ***Prædicari in quale quid*** est enuntiari de alio essentialiter quidem, sed per modum adjacentis, ut rationale de homine. — ***Prædicari in quale simpliciter*** est enuntiari de aliquo accidentaliter tantùm; ut risibile et album de homine.

PRÆDICATIO est actus intellectûs unum alteri attribuentis, ut, cùm dico : cœlum est mobile. — ***Prædicatio naturalis*** est quâ intellectus attribuit rei quod ei ex natura sua convenit, ut animal est sensitivum. — ***Prædicatio directa, ordinata et artificiosa*** est quâ superius de inferiori, aut id quod se habet per modum formæ de eo quod se habet per modum materiæ dicitur; ut homo est animal, nix est alba. — ***Prædicatio identica*** est in qua idem de seipso et eodem modo enuntiatur, ut Petrus est Petrus.— ***Prædicatio indirecta seu contra naturam***, seu ***inordinata***, est in qua inferius de superiore, vel id quod se habet per modum materiæ, de eo quod se habet per modum formæ dicitur, ut animal est homo, album est nix. — ***Prædicatio præter naturam*** est in qua prædicatum non est superius, nec forma subjecti, sed utrumque est forma alicujus tertii, propter quòd ipsa de se invicem dicuntur; ut album est dulce, dulce est album respectu lactis in quo sunt dulcedo et albedo. — ***Prædicatio essentialis*** est in qua totum prædicatum est de essentia subjecti; ut animal est vivens sensitivum. — ***Prædicatio accidentalis*** est cujus prædicatum totum, vel ejus pars, non est de essentia subjecti, ut ignis est elementum calidum. — ***Prædicatio propria*** est in qua tam verbum quàm prædicamentum in sua propria significatione sumuntur; ut calor est qualitas. — ***Prædicatio impropria*** est in qua verbum, vel prædicatum in significatione impropria sumitur. — ***Prædicatio comitativa*** est in qua quod prædicatur subjectum necessariò et semper comitatur, ut generatio unius est corruptio alterius. — ***Prædicatio intrinseca*** est in qua prædicatum subjecto realiter inest, sive essentialiter, sive accidentaliter, ut homo est animal, homo est philosophus. — ***Prædicatio intrinseca*** est in qua prædicatum subjecto non inest, sed ei tantùm convenit per extrinsecam denominationem, ut paries est visus, animal est genus.

PRÆDICATUM est quod actu de alio enuntiatur, ut Petrus et homo. Vox latina ***prædico*** idem sonat ac vox græca κατηγορέω, quam Aristoteles usurpat.

PRÆREQUISITA ***ad operandum*** illa sunt, quæ requiruntur ex parte causæ, et sine quibus causa intelligi non potest proximè expedita ad operandum, ut ipsius causæ existentia. ***Requisita ad operandum*** sunt ea, sine quibus effectus esse non potest, quæ tamen intelligi non debent ex parte causæ : ut relatè ad ***scientiam visionis***, quæ in Deo est, quâ, scilicet Deus necessariò videt res omnes existentes, existentia ipsa rerum, quæ videntur, est ***requisitum*** ad illam scientiam.

PRÆSCINDERE idem est ac facere præcisionem. V. ***Præcisio.***

PRÆSCITI, ita vocantur reprobatio, quia Deus non est auctor eorum reprobationis, nisi quatenùs est scelerum justus vindex; qui verò ad vitam æternam sunt electi dicuntur ***prædestinati.***

PRÆSENTIA. Vid. ***Circumscriptiva.***

PRÆSUPPOSITIVÈ aliquid dici idem est ac priùs illud supponere in aliquo discursu; ut qui asserat hominem posse mereri et demereri, *præsuppositivè* dicit illum esse liberum.

PRÆTER ***propter***, idem ac circiter, plus minus.

PRIMUM et ***prius*** differunt, quia primum dicitur per privationem anterioris, prius autem per comparationem ad posterius. — ***Primum alterans***, ita designatur primum cœlum, cujus motus habebatur ut principium alterationis et corruptionis entium in hoc mundo sublunari.— ***Primum mobile.*** Vid. ***Mobile.***

PRINCIPIARE idem ac esse principium.

1. PRINCIPIATUM significat quodcumque à principio provenit : hinc etiam Filius in divinis interdùm dicitur *principiatus*.

2. ***Principiatum*** idem aliquando sonat ac causatum, et hoc sensu dici potest solùm de iis, quæ habent causam.

1. PRINCIPIUM ***individuationis*** est id, per quod res quælibet est ea, quæ est, potiùs quàm alia, et ab alia qualibet distinguitur. Omnis enim res hâc proprietate gaudet, ut sit una, singularis, individua, quæ proprietas dicitur etiam : ***Individualitas, Singularitas, Differentia numerica, Hæcceitas***, quâ nempe fit, ut res sit hæc et non alia; exprimitur etiam nomine desumpto à nomine ipsius rei, cujus est proprietas. Sic ***individualitas*** Petri dicitur ***Petreitas***, Pauli ***Pauleitas***. De ***principio individuationis***, in quonam præcisè situm sit, multa quærunt philosophi.

2. ***Principium quod*** est persona, vel suppositum, cui attribuitur operatio, seu denominatio operantis. ***Principium quo***, est id, quo agit ut pars, vel virtus suppositi, hoc est, illud à quo immediatè oritur actio. Ita v. g. persona Petri est ***principium quod*** volitionum Petri, voluntas verò Petri est ***principium quo***.

3. ***Principia generationis*** sunt quæ neque ex aliis, neque ex se invicem; sed ex quibus omnia fiunt; sunt autem materia, forma et privatio. — ***Principia compositionis***, seu rei genitæ, sunt ea ex quibus permanentibus consti-

tuitur corpus naturale, ut sunt materia et forma. — *Principia metaphysica* sunt ea ex quibus res componi metaphysicè et per rationem intelligitur; ut animal et rationale respectu hominis.

A PRIORI res demonstrari dicitur, cùm posterius per prius, nempe, effectus per causam probatur, rei proprietas per essentiam; v. g. dùm lunæ eclypsis per interpositionem terræ probatur; vel animæ immortalitas per ejus spiritualitatem. *A posteriori* verò, dùm prius per posterius probatur, nimirùm causa per effectum, et rei natura per proprietatem; v. g. dùm spiritualitas animæ ex ejus cogitatione deducitur, vel vita animalis ex ejus respiratione. *Demonstratio à priori* dicitur etiam *demonstratio propter quid*, præsertim dùm agitur de causa proxima; *à posteriori* dicitur etiam *demonstratio quia*. *A quasi priori* demonstrari res dicitur, cùm probatio desumitur ex ipsius rei probandæ natura, ut v. g. dùm Dei existentia ex ipsius Dei natura infertur, ut entis perfectissimi. *A concomitanti* verò, dùm res probatur ab aliquo cum ea connexo, quod tamen non sit ejus aut causa, aut effectus; ut si probaretur corpus existere in loco, quia existit in tempore.

PRIUS *et posterius* idem sonat ac *absolutum* et *secundùm quid*, v. g. hæc divisio est secundùm prius et posterius. 1 2. q. 26. a. 4.

1. PRIORITAS *à quo* est omnis prioritas naturæ. V. *hoc verbum*. Nam eatenùs causa est natura prior, quatenùs est id, à quo effectus accipit esse. *Prioritas in quo* interdùm accipitur pro prioritate temporis; interdùm pro prioritate naturæ, non cujusque causæ, sed illius, quæ non est essentialiter connexa cum effectu, seu quæ potest existere, quin effectum producat, ut causa libera. *Prioritas in quo* secundo hoc modo sumpta vocatur, etiam *perfectæ præcisionis;* talis enim causa et esse et concipi potest sine effectu. V *Præcisio*.

2. *Prioritas inconnexionis* datur in illis causis, quæ non sunt necessariò connexæ cum effectibus; ut in voluntate respectu actuum liberorum.

3. *Prioritas temporis*, sive esse *priùs tempore*, significat præcedere aliud duratione, ut Alexander Cæsarem. *Prioritas naturæ*, seu esse *prius naturâ*, indicat esse causam alterius, vel saltem prærequisitum, vel conditio se tenens ex parte causæ. Sic sol habet prioritatem naturæ respectu lucis. *Prioritàti temporis* opponitur *simultas temporis*, quæ datur in iis, quæ eodem tempore, sive simul existunt. *Prioritati naturæ* opponitur *simultas naturæ*, quæ datur in iis, quæ per eamdem actionem producuntur, ut lux et calor. Vid. *Modi prioris et posterioris*.

PRIVATIO ab Aristotele definitur negatio formæ in subjecto apto illam habere. *Metaph.* lib. V, cap. 22. — *A privatione ad habitum* (nempè ad formam amissam) *non est regressus*. Axioma. V. g. non est naturaliter regressus à morte ad vitam, et ab omnimoda cæcitate ad visum. Hoc tamen intelligendum de naturali regressu, seu de naturali recuperatione ejusdem numero formæ, aut etiam de recuperatione immediata formæ ejusdem speciei, quando forma non potest applicari, nisi post varias transmutationes materiæ, ut in exemplis positis. Secùs fallit axioma.

PRO *implicito, vel explicito* idem est *ac implicitè*, vel *explicitè*, vel secundùm rationem impliciti vel expliciti. Idem dicendum de aliis adjectivis, quibus unitur præpositio *pro*, v. g. *pro materiali, pro formali, pro expresso.*

PROLOQUIA, *profata, parœmiæ, effata, dignitates* idem sunt ac axiomata.

PROPOSITIO idem est quod enuntiatio, nisi quod propositio dicitur in ordine ad argumentationem. — *Propositio prima* seu *immediata* et *indemonstrabilis*, est quæ non habet medium per quod probetur à priori; ut omnis homo est animal. — *Propositio per se nota* est cui ex sola terminorum penetratione assentitur intellectus; ut omne totum est majus suâ parte. — *Propositio per se nota secundùm se* dicitur ea quæ à parte rei est evidens, sed tamen quoad nos demonstratione indiget, ut Dei existentia. — *Propositio per se nota secundùm se et quoad nos* est propositio evidens in se et quæ ita ab intellectu humano percipitur sine demonstratione, ut principia matheseos. — *Propositio de prædicato universali* est ea cujus prædicatum cum subjecto reciprocatur, et conversim dicitur, id est, nec latiùs, nec minùs latè patet; ut omnis homo est rationalis.

PROPORTIO secundùm primam nominis impositionem significat habitudinem quantitatis ad quantitatem, secundùm determinatum excessum, vel adæquationem; sed transfertur ad significandam habitudinem quorumcumque, sicut materiæ ad formam, potentiæ ad actum, objecti ad potentiam, finiti ad infinitum, et creaturæ ad creaturam. — *Proportio arithmetica* est quæ consistit in æqualitate numerorum, secundùm excessum et defectum; ut sex æqualiter superant tria et superantur à novem. — *Proportio geometrica* est quæ consistit in æqualitate proportionum; ut, sicut se habent octo ad quatuor, sic duodecim ad sex.

1. PROPRIUM est unum ex quinque attributis universalibus. V. *Prædicabilia*. — *Proprium primo modo* est quod convenit soli, non toti, id est, quod convenit alicui speciei soli, non tamen omnibus ejus individuis; ut homini esse medicum. — *Proprium secundo modo* est quod convenit toti, non soli, id est, quod inest omnibus alicujus speciei individuis, non tamen solis, ut esse bipedem omnibus, sed non solis hominibus. — *Proprium tertio modo* est quod convenit soli et toti, non tamen semper, ut homini in senectute canescere. — *Proprium quarto modo* est quod convenit soli, toti et semper; ut homini esse admirativus.

2. *Proprium* interdùm opponitur *communi*, ut cùm dicitur : hominis proprium est ratiocinium; scilicet, ratiocinium ita est proprium hominis, ut non sit commune aliis animantibus. Interdùm opponitur *extraneo*, vel *alieno, sive præter naturam*, ut cùm dicitur : hominis proprium est cibum capere, loco moveri; scilicet, illæ proprietates non sunt alienæ, sed con-

naturales homini, licet etiam aliis animantibus communes.

PROPTER *quod unumquodque tale, et illud magis*. Axioma, cujus sensus est : Quod in aliquo ente reperitur, magis reperitur in illo, à quo illud tale sumptum est; v. g. si lignum est calidum propter ignem, ipse ignis debet esse magis calidus. Et ratio est, quia proprietates effectus magis semper continentur in causâ, quæ illas proprietates produxit. Axioma sic acceptum locum habet solùm, ut patet in iis quæ suscipiunt *magis et minùs*. Explicari etiam potest relatè ad causam finalem; v. g. si medicina amatur propter salutem, magis amatur salus. Hoc tamen verificatur solùm, dùm prædicatum, in quo fit comparatio, inest utrique extremo, ut in exemplo medicinæ et salutis, quæ ambæ amari possunt; aliter dicendum esset, si prædicatum non esset commune, ut v. g. ex eo, quod homo sit creatus propter Deum, malè inferretur Deum esse magis creatum.

PUNCTUM est indivisibile quantitatis omni prorsùs dimensione carens. — *Puncta continui*. V. *Continui*.

Q

QUALITAS latè sumpta est quidquid substantiam quoquo modo perficit ac determinat, et sic quilibet modus, ut unio; quodlibet accidens, ut paternitas, dici potest qualitas. — *Qualitas substantialis* est forma substantialis seu physica, seu metaphysica, materiam, vel genus contrahens et determinans, ut anima, rationalitas. — *Qualitas propriè dicta* est secundùm quam aliquid denominatur quale.

1. *Qualitas* est juxta veteres *accidens absolutum*, quod rei jam in genere suo completæ advenit, eique tribuit aliquam denominationem. *Qualitates* aliæ sunt *corporeæ*, ut color, odor, sapor, quæ, nempè, corpus afficiunt. Aliæ *spirituales*, quæ nimirùm, spirituum propriæ sunt; eæque vel naturales sunt, ut habitus scientiarum, virtutes purè morales, vitia; vel *supernaturales*, ut character sacramentalis, lumen gloriæ, gratia sanctificans et habitus virtutum omnium supernaturalium. Quatuor autem sunt *Qualitatum* species. Ad primam pertinet *Habitus* et *Dispositio*. *Habitus* est qualitas difficilè mobilis à subjecto, seu quæ difficilè aufertur, ut virtus, vitium. V. etiam *Habitus*. *Dispositio*, quæ dicitur etiam *inchoatus habitus*, est qualitas facilè mobilis à subjecto, ut sanitas, morbus. Ad secundam pertinet *Potentia* et *Impotentia*. *Potentia* est qualitas subjectum habilitans ad operandum, ut in homine visus acutus. *Impotentia* est qualitas subjectum impediens, aut retardans ad operandum, ut stultitia. Ad tertiam speciem *qualitatis* pertinet *Passio* et *Passibilis qualitas*. *Passio*, ut hìc sumitur, est qualitas alterationem causans et citò transiens, ut pallor ex metu et rubor ex verecundia. *Passibilis qualitas* dicitur, quæ alterationem causat, et diù permanet, ut pallor ex ægritudine. Ad quartam speciem pertinet *Forma* et *Figura*. *Forma* hìc sumitur pro externa corporis specie ex dispositione partium resultante. *Figura* sumitur pro terminatione extensionis quâ redditur corpus rotundum, quadratum, etc

2. *Qualitas* interdum latè sumitur pro attributo quocumque, quod enuntiatur de re, cùm quæritur *qualis* res ipsa sit. — *Qualitas activa* ea est per quam corpora agunt, ut calor. — *Qualitas passiva* ea est per quam aliquid recipiunt; ut lignum potest comburi.

3. *Qualitates corporum primæ* sunt istæ : *Calor*, *Frigus*, *Humiditas*, *Siccitas*; hæ quippe juxta veteres cum quatuor elementis igne, scilicet, terrâ, aquâ, aere fuerunt initio mundi productæ, et iisdem elementis sunt connaturaliter debitæ ex propria indigentia, et nullam aliam qualitatem per se supponunt. Aliæ verò qualitates, quæ vel aliquam ex his primis supponunt, vel ex iisdem variæ contemperatis resultant, ut colores, sapores, durities, gravitas dicuntur *qualitates secundæ*. Illæ autem, quæ sunt in corpore occultæ, et non sentiuntur tactu, ab aliquibus inter veteres dicuntur *qualitates neutræ*.

QUÀNDO, seu *duratio* est id, per quod res determinatur ad tale tempus. V. *Duratio*.

QUANTIFICARE. Hoc verbum dicebatur de quantitate materiæ, quæ simul reddebat *quantam*, id est extensam et impenetrabilem tam formam, quàm qualitates compositi.

1. QUANTITAS est id, per quod res corporea est capax dimensionis, et potest augeri et minui. Eam esse aiebant *accidens absolutum* realiter à materia distinctum, ipsique adveniens, à materia tamen naturaliter inseparabile. V. *Accidens absolutum*.— *Quantitas virtutis* est perfectio quælibet seu substantialis, seu accidentalis à qua subjectum dicitur quantum; ut philosophia quæ potest magis minusve dignosci. — *Quantitas realis* vel *quantitas dimensiva* ea est quæ ab extensione pendet et tantummodò est corporibus applicabilis.

2. *Quantitas continua* est, cujus partes sunt unitæ, ut quantitas tabulæ; *discreta* est cujus partes non sunt unitæ, ut quantitas numeri.

3. *Quantitas permanens* est cujus partes possunt simul tempore omnes consistere; ut linea. — *Quantitas successiva* est cujus partes nunquam sunt simul; sed continuò fluentes sibi invicem succedunt, ut tempus, motus.

QUANTUS, *quanta*, *quantum* dicta sine ullo termino addito indicant res, quæ habent attributum *quantitatis*. Sic *qualis*, *quale* similiter sumpta indicant quæ habent *qualitatem*. Ita aiebant materiam primam nec esse *quantam*, nec esse *qualem*, id est ex se se neque quantitate, neque qualitate ullâ præditam esse. V. *Materia prima*. — *Quantum per se* est quod per se extensionem habet, ut linea, superficies. — *Quantum per accidens* est quod ab alio extenditur, ut materia.

QUARTANA. Febris quartana ea est quæ quarto quoque die recurrit. *Quartanam sperantibus ægris* (Juv. *Sat.* IV, 56).

QUIDDITAS est ipsa rei entitas considerata in ordine ad definitionem explicantem *quid* illa sit. Entitas verò rei considerata in ordine ad esse, dicitur *essentia*; in ordine ad operatio-

quem dicitur *natura. Quod quid est* idem sonat ac *quidditas*. V. *Essentia.*

QUIDQUID *movetur ab alio movetur*. Axioma. Nam 1. nullum corpus movetur, nisi impulsu alterius; 2. nullus effectus producitur, nisi ab alia causa; 3. nihil fit in universo sine concursu causæ primæ.

Quidquid potest causa prima cum secunda, id potest sola causa prima. Axioma, cujus ratio in omnipotentia Dei fundatur, à qua creaturæ suam, quam habent vim acceperunt. Non valet autem in iis, quæ si à solo Deo producerentur involverent contradictionem, sicque actio libera hominis non potest à solo Deo provenire servatâ hominis libertate, aliter esset libera et non libera.

Quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur. Axioma. Modus recipientis, ut hic accipitur, est capacitas et dispositio subjecti, quod recipit. Manifestum est autem quòd quidquid recipitur, recipitur semper eo modo, eâque proportione, quam fert propria capacitas et dispositio. Sic eadem lux tribuit corporibus diversas coloris denominationes pro corporum ipsorum diversa dispositione.

IN QUID *prædicari* idem est ac affirmare de aliquo subjecto prædicata essentialia; per hæc enim definitur *quid* sit res, et ideò dicitur *prædicari in quid.* Quod si hæc prædicata significentur terminis substantivis (quod veteres dicebant *instar per se stantis*), v. g. aurum est metallum, Petrus est homo, tunc ea *prædicari* dicuntur *in eo quod quid*, seu *purè in quid.* Si autem talia prædicata significentur terminis adjectivis, et ut veteres aiebant *per modum adjacentis*, v. g. homo est sensibilis, rationalis, tunc ea *prædicari* dicuntur *in quale quid.* Tandem si attributa non essentialia, sed merè accidentalia affirmentur de aliquo subjecto terminis adjectivis, v. g. aurum est lucidum, Petrus est albus, tunc ea *prædicari* dicuntur *purè in quale.*

QUINTA *essentia* dici solet cœlum, quia nec est cœlum, nec constat elementis: dicitur porrò quinta essentia Peripateticorum: quia cœlorum naturam Aristoteles clariùs explicuit quàm antiquiores philosophi.

A QUO indicat principium, à quo aliquid provenit; *ad quem*, vel *ad quod* indicat terminum, ad quem aliquid tendit; *cui* indicat illud, cui, vel in cujus gratiam aliquid fit. Sic eleemosyna est à charitate ut *à quo*, tendit ad sublevationem pauperis ut *ad quod*, et est obsequium Deo præstitum ut termino *cui.*

QUOD *est prius in intentione est posterius in executione.* V. *Ordine intentionis*, etc.

Ut quod importari illud dicitur, quod est subjectum suscipiens prædicata, seu denominationes illi proprias. *Ut quo* verò illud importari dicitur, quod est ratio, propter quam subjectum suscipit tales denominationes; v. g. in hac propositione: justus est filius Dei; homo, qui justus est, importatur *ut quod*; ipse enim est filius Dei; justitia autem importatur *ut quo*, quia justitia est ratio et veluti forma habilitans hominem ad hoc ut sit filius Dei.

R

RADICALITER. V. *Formaliter*. 2. 4.

RADICARE, vel *Radicale esse* significat esse principium exigens aliud, seu veluti radix, à qua profluit aliud, quod dicitur *Radicatum.* In homine e. g. rationalitas *radicare* dicitur risibilitatem, risibilitas autem dicitur in rationalitate *radicata.* Sic etiam juxta veteres quævis forma substantialis *radicabat* suas proprietates, ut forma ignis calorem.

RARITAS est qualitas secundùm quam res dicitur habere parum materiæ sub magna extensione. — *Rarefactio* est motus ad raritatem; ut, dum aqua calefit, rarescit.—*Rarum* est quod sub magnis dimensionibus parum obtinet materiæ, ut spongia.

RATIO interdum idem est quod intellectus, et sic dividitur in speculativam et practicam. — Interdum vox illa sumitur pro actione intellectûs, maximè discursiva. — Interdum pro rei definitione; in Prædicamentis, cap. 2, univoca sunt ea quorum est idem nomen, ratio verò substantiæ nomini accommodata omninò eadem. — Interdum pro causa finali; pro causa formali aut quacumque. — *Ratio rei*, id est, ejus essentia; proprietates ex quibus constat, sive quod pertinet ad illius naturam; v. g. ratio aureæ aut coronæ competit Christo, sed non ei competit ratio aureolæ. — *Ratio* idem sonat ac respectus, v. g. ut adsit contradictio, idem de eodem negandum et affirmandum est sub eadem ratione; id est, sub eodem respectu.

1. *Ratio formalis* constituitur attributis essentialibus rei, prout illa sunt in mente nostra, sive in definitione; *Ratio* verò *objectiva* constituitur iisdem attributis, prout sunt in re ipsa; v. g. hic conceptus: animal rationale, est *ratio formalis hominis*, homo ipse est *ratio objectiva.*

2. *Ratio formalis rei* aliquando etiam denotat id, quod in re gerit munus formæ; nempe id, quod est ratio, ut res talis sit; v. g. cognitio dicitur *ratio formalis*, quâ potentia redditur cognoscens.

3. *Ratio formalis*. V. *Objectum formale.*

Ratio proxima et remota idem ferè sonant ac *causa proxima et remota.* Dictum est *ferè*, nam nomine rationis non semper intelligitur causa strictè talis, sed etiam vel *occasio*, vel *objectum formale*, vel *modus operandi.*

Ratio particularis est potentia quæ vocatur *æstimativa* in animalibus et eis dat aliquid simile rationi et intelligentiæ, quod gallicè dicimus *instinct.*

RATIONALE dicitur dupliciter, scilicet omne intellectuale et cognoscens cum discursu; primum convenit Deo et angelis; non autem secundum, sed est differentia animalis. — *Rationale materialiter* est quod habet in se principium ratiocinandi, ut homo.— *Rationale formaliter* est principium ratiocinandi et differentia hominis constitutiva; ut rationalitas.

REAGENS. V. *Passum.*

REALITATES vocantur attributa illa, quæ sunt inter se identificata, ut attributa Dei et facultates animæ. Hæ enim singillatim sumpta non

concipiuntur ut res, seu ut totum aliquid integrum, sed concipiuntur ut aliquid rei, et ideò dicuntur *realitates*, vel etiam *aliquitates*.

REALITER. V. *Formaliter*. 5.

1. IN RECTO *aliquid importari* significat illud, quod est subjectum suscipiens prædicata ac denominationes in aliquo concreto, vel quod in propositione aliqua affirmatur cum tali subjecto identificatum. In *obliquo* autem illud *importari* dicitur, quod non est quidem tale subjectum, sed est aliquid pertinens ad illud, vel ad prædicatum; v. g. in termino *albus*, significatur *in recto* res, quæ est alba, albedo verò *in obliquo*. Etenim in hac propositione: *paries est albus*, identificatur res, quæ est alba cum pariete, non verò albedo identificatur cum pariete; nam verum quidem est : *paries est res habens albedinem;* falsum est autem : *paries est albedo*. V. *Ut quod*.

2. *In recto importari* etiam dicitur, quod est in casu recto, seu nominativo, regens orationem. *In obliquo*, quod est in genitivo, aut alio casu dependenti quidem à nominativo, sed tanquam quid extrinsecum regenti principali orationem; v. g. liber Petri, Filius consubstantialis Patri; in his liber et Filius *importantur in recto*, Petrus et Pater *in obliquo*.

1. REDUCTIVÈ aiebant prædicatum aliquod convenire partibus compositi, quod directè convenit toti composito. Sic prædicatum *homo* dicitur directè de Petro, *reductivè* de ejus corpore.

2. *Reductivè* etiam idem est ac *Analogicè*. V. h. v.

REDUPLICATIVE sumitur terminus, sive *Reduplicatio* fit quando termino apponitur; *ut, prout, quatenùs, inquantum*, aliudve simile, vel geminando eumdem terminum, vel alium addendo ut indicetur sensus, in quo primus terminus sumitur, vel ratio, cur prædicatum conveniat subjecto : v. g. animal, ut animal ratiocinari non potest; Christus inquantum homo passus est, Paulus quatenùs sacerdos est honore dignus. V. *Materialiter*. 2. V. *Identicè*. V. *Specificativè*.

REFLEXE. V. *Directè*.

REFUNDERE perfectionem in actum, plerumque dicitur de causis moralibus, et quidem præcipuè de causa finali, à qua peculiariter actus evadit bonus, vel malus.

REGRESSUS *demonstrativus*. V. *Circulus materialis*.

REGULA est aliquid certum, notum, fixum, cui conformari debet res, aut actio, ut recta vel bona dicatur; ut motus cœli dicitur regula motuum sublunarium.

Regula est prior regulato. Axioma, cujus sensus satis manifestus est. Priùs enim intelligenda est regula, quam id quod juxta regulam faciendum est. Sic pingendi regulæ priùs intelligendæ sunt, quàm pictura ad regulas exacta.

1. RELATIO est respectus, ordo unius ad alterum. — *Relationis objectum* est id quod in se relationem recipit; ut Petrus est subjectum paternitatis. — *Relationis terminus* est quod terminat relationem in alio existentem, ut pater, est terminus filiationis et filius paternitatis. — *Relationis fundamentum* est id quod causa est subjecto, ut referatur ad aliud; ut albedo est fundamentum similitudinis inter nivem et cerussam. Hæc causa quoque dicitur *ratio fundandi, fundamentum proximum, fundamentum relativæ denominationis*. — *Ens relativum*, quod intelligi non potest sine alio, ut dominus, similis, æqualis. Huic opponitur *ens absolutum*, quod intelligitur sine ullo alio, ut homo. *Relativum ens* dicitur etiam : *ens ad aliud ens ad aliquid; absolutum* verò : *ens ad se* V. *Respectus*.

2. *Relatio æquiperantiæ* est, quæ eodem modo denominat utrumque extremum, ut relatio similitudinis, æqualitatis. *Relatio disquiparantiæ* est, quæ extrema diversimodè denominat, ut relatio patris et filii, majoris et minoris.

3. *Relatio, seu conceptus in*, est illud, in quo fundatur relatio consideratum in uno vel altero extremo sine ordine ad aliud, sive prout illi solùm inhæret; quod dicitur etiam *relatio fundamentalis*. *Relatio sive conceptus ad*, est illud ipsum, in quo fundatur relatio, spectatum prout refertur ad aliud, quod dicitur etiam *relatio formalis;* v. g. albedo, prout præcisè est in Petro, vel in Paulo, dicitur *relatio in;* albedo verò Petri spectata in ordine, seu comparatione ad albedinem Pauli, dicitur *relatio ad*.

4. *Relatio mutua* ea est, quæ datur inter extrema, quæ sese invicem respiciunt, ut inter creatorem et creaturam · sicut enim creatura sine creatore esse non potest, ita neque creator ut talis sine creatura. *Relatio non mutua*, quæ potiùs dicenda esset non mutua connexio, inter illa datur, quorum unum est connexum cum altero, sed non vicissim, ut inter Deum et creaturam ; nam potest Deus esse sine creatura, non vicissim.

5. *Relatio, ordo transcendentalis* est, quæ identificatur cum eo, quod refertur, nec ab eo separari potest, ut relatio actionis ad effectum, cognitionis ad objectum. *Relata transcendentalia* sunt res absolutæ quæ essentialem ordinem dicunt ad aliud, ut causam, subjectum, vel objectum. *Relatio, ordo prædicamentalis* est quæ non ita identificatur, sed veluti accidentalis est illi, quod refertur, ut similitudinis vel majoritatis.

6. *Relationis prædicamentalis* triplex est genus; primum est earum *relationum*, quæ fundantur *in unitate et numero*, quod apud veteres idem sonabat ac convenientia, vel disconvenientia, ut similitudinis, dissimilitudinis, æqualitatis et inæqualitatis; secundum earum, quæ fundantur *in actione et passione sive physica, sive logica*, ut producentis et producti, cognoscentis et cogniti; tertium earum, quæ fundantur *in mensura et mensurabili*, ut relatio scientiæ ad scibile : perfectionem enim scientiæ ex objecto communiter metimur; imò generatim cujuscumque potentiæ ad suum objectum; unde, ut patet, hic non agitur de mensura materiali, quæ potiùs ad primum genus spectat. — Hoc genus relationum triplex distinguitur : *Relationes primi generis* sunt quæ fundantur in unitate et numero substan-

tiæ, quantitatis aut qualitatis; ut identitas, æqualitas, similitudo. — *Relationes secundi generis* sunt quæ fundantur in actione et passione, ut paternitas et filiatio, relatio doctoris et discipuli. — *Relationes tertii generis* sunt quæ fundantur in mensura et mensurabili; ut relatio intellectûs ad intelligibile. Per mensuram intelligit Philosophus potentiarum et habituum objecta; per mensurabile ipsas potentias et habitus.

Secundùm REM idem ac à parte rei: *secundùm rationem* idem ac per intellectum. Eamdem vim habent *secundùm esse, secundùm dici.*

REMISSIO juxta vim ipsam nominis adhibetur, scilicet significat diminutionem, seu decrementum, v. g. caloris in corpore, vel idearum animi, quatenùs una potest esse minùs clara, minùsve adæquata quàm altera. — *Remissivè* de aliqua re agi, est ita de ea agere, ut fusior ejusdem tractatio in alium locum remittatur.

REMOVENS *prohibens* est illud, quod removet impedimentum ad aliquid præstandum. Sic qui solvit vincula, quibus Petrus tenebatur, is dicitur concurrere ad deambulationem Petri tanquam *removens prohibens.*

REPASSUM. V. *Passum.*

REPRODUCTIO est nova et secunda rei productio. Correlativa est *Adductio*, quæ est veluti conductio, sive approximatio unius rei ad novum locum. Sic præsentiam Christi in Eucharistia alii explicant per *Reproductionem*, sive per hoc, quod corpus Christi denuò producatur in hostia consecrata; alii per *Adductionem*, sive per hoc, quod adducatur ad novum locum, seu acquirat novum locum in hostia consecrata. V. *Secundum esse.*

REPUGNANTIA sunt quæ de eodem singulari simul verè affirmari non possunt; ut album et nigrum.

RESPECTIVÈ. V. *Absolutè.*

RESPECTUS *ab* est relatio rei ad principium, à quo provenit, ut creaturæ à creatore; *Respectus in* est relatio ad subjectum, in quo est, ut qualitatis cujusvis ad subjectum, in quo est; *Respectus ad* est relatio ad terminum, ad quem res est ordinata, ut actionis ad effectum; *Respectus ex* est relatio ad subjectum, ex quo res est educta, ut figuræ statuæ ad marmor, ex quo fit. V. *Eductio.*

REUBAU. V. *Transcendentales.*

S

SCIENTIA *latè* est cognitio quælibet vera et certa, ex principiis certis, licèt non demonstrativis comparata, et sic artes omnes interdùm dicuntur scientia. — *Scientia propriè dicta* est cognitio per demonstrationem acquisita. — *Scientia habitualis* est habitus certus, verus et evidens rei necessariæ per propriam causam. — *Scientia speculativa* est ea quæ in sola objecti contemplatione et veritatis cognitione occupatur et conquiescit; ut Metaphysica, Mathematica. — *Scientia practica* est ea quæ suam cognitionem ad opus vel ad actionem refert; ut Logica, Ethica. — *Scientia subalternans* est à qua altera ità dependet, ut ab ea sua principia mutuetur, verseturque circà idem objectum accidentaliter tantùm diversum; ut Arithmetica respectu Musicæ. — *Scientia subalternata* est scientia inferior quæ superioris conclusiones pro suis principiis sumit, habetque idem objectum, accidentali tantùm differentiâ contractum, ut Musica respectu Musicæ: illa enim numerum; hæc numerum sonorum considerat. — *Scientia approbationis* est ea quâ Deus cognoscit bonum quod approbat. — *Scientia improbationis* ea est quâ cognoscit peccatum quod damnat. — *Scientia simplicis intelligentiæ* ea est quâ cognoscit res merè possibiles, quæ nunquàm extiterunt et nunquàm existent. — *Scientia visionis* est ea intentio quâ Deus seipsum noscit, et quidquid sit præteritum, vel præsens, vel futurum. — *Scibile* est quod sciri potest sive objectum scientiæ.

SECUNDUM, *sive novum esse rei*, est determinatio alicujus rei existentis ad existendum novo titulo, seu ex virtute et efficacia novi principii; v. g. si *A* et *B* essent duæ causæ æquè potentes singulæ producere totum effectum *C*, si causa *A* illum primò produceret, effectus *C* haberet ab *A primum esse rei*, sive per *A* transferretur de non esse ad esse. Si postea causa *B* suam vim productivam exereret, jam effectus *C* per eam determinaretur ad existendum novo titulo, quæ determinatio dicitur *secundum esse.* — *Secundùm quid* dictum est quod de rei determinatione per aliquam adjectionem diminuit, ejusque tantùm partem, proprietatem, vel aliqualem rationem innuit; ut Æthiops est albus secundùm dentes. Opponitur ad *simpliciter* aut *absolutè*. Vid. *Absolutè.*

Secundùm rem. V. *Rem.*

SECUS *si secùs* dicitur brevitatis causâ, cùm nimirùm propositio aliqua admittitur ut vera uno sensu, et rejicitur in alio, vel aliis sensibus, vel saltem ab aliis præscinditur. Ex gr. corpus terrestre si sibi relinquatur, nunquam recedet à directione versùs terræ centrum : *secùs si secùs*, id est si non sibi relinquatur, sed agatur externâ vi, poterit ab ea directione recedere.

SENSIBILE *proprium* est quod per se, vel per propriam speciem ab uno tantùm sensu externo sine errore percipitur; ut lumen ab oculis, sonus ab auribus percipitur. — *Sensibile commune* est quod à pluribus sensibus externis per modificatas propriorum sensibilium species percipitur; ut quantitas, distantia. — *Sensibile per accidens* est quod nec per propriam, nec per modificatam alterius speciem, sed per aliud tantùm, cum quo conjunctum est sub sensus externos cadit, ut substantia materialis.

SENSUS est facultas animæ cognoscitiva objectorum materialium et singularium. — *Sensus externi* dicuntur hi quorum organa foris et extra caput patent, ut visus. — *Sensus interni* dicuntur illi quorum organum in ipsa cerebri substantia intra caput situm est; ut phantasia, sensus communis. — *Sensus communis* aut *sensorium commune* est sensus internus qui sensuum externorum objecta percipit, deque eorum effectibus judicat. — *In sensu formali* affirmatur illud, quod ingreditur conceptum et definitionem subjecti, de quo affirmatur; v. g. justitia Dei est virtus, quâ

ipse punit peccata et coronat merita. *In sensu* verò *purè reali*, sive *in sensu identico* et *materiali*, affirmatur illud prædicatum, quod est quidem identificatum cum subjecto, sed non est de conceptu *ejus definitivo*, et neque est prædicatum veluti adjectivum ejus conceptûs; v. g. justitia Dei est misericordia; in sole eadem est vis illuminandi cum vi liquefaciendi ceram. V. *Ratio formalis* et *Formaliter*. 2. *In sensu denominativo* affirmantur illa, quæ non pertinent ad conceptum definitivum essentiæ metaphysicæ subjecti, sed sunt proprietates ejus secundariæ, vel accidentales, idque vel metaphysicè, vel physicè, vel logicè, v. g. homo est risibilis, Europæi sunt albi, Deus est cognitus. V. *Concretum*.

Sensus compositus alicujus propositionis dicitur, quando prædicatum competit subjecto sumpto, seu manenti, ut in propositione enuntiatur. *Sensum autem divisum* tunc habet propositio, quando prædicatum convenit subjecto non manenti ut enuntiatur, sed aliter se habenti; v. g. album potest esse nigrum; hæc propositio in sensu composito est falsa, nam *sensus compositus* est : album manens album potest esse nigrum. Est autem vera *in sensu diviso*; tunc enim sensus est : album, seu id quod est album, non tamen manens album, potest esse nigrum. — *Sensus reduplicativus* fit quando particula geminans denotat in subjecto adæquatam rationem, vel causam cur illi conveniat prædicatum. Ut homo, quatenùs homo, est risibilis. Nam adæquata causa risibilitatis est natura humana.

SIGNUM est quod repræsentat aliquid aliud à se cognoscenti potentiæ; ut fumus ignem. — *Signum formale* est species rei consignatæ in potentia cognoscente et objecti repræsentativa, ut species parietis in oculo. — *Signum ex instituto, seu datum, seu ad placitum*, est quod ex Dei vel hominum beneplacito vim habet repræsentandi; ut sacramenta signa sunt gratiæ. — *Signa naturæ, vel rationis*, excogitata sunt à philosophis, ut ordinatè disserere possint de pluribus rebus. quæ eodem temporis momento existere possunt. In quovis enim momento individuo concipiunt duo signa, quæ non sunt quidem instantia temporis distincta, nec partes instantis, sed tantùm denotant dependentiam unius rei ab alia. *In signo naturæ priori* dicunt existere causam in actu primo proximo, et singula ejus prærequisita; *in signo* verò *naturæ posteriori* actum secundum causæ, et quæ ex eo fluunt ut effectus. Si autem in eodem instanti detur series plurium causarum, non duo tantùm, sed plura *signa naturæ* erunt. Ita in eodem instanti angelus amat Deum, quem priùs natura cognoscit, et à quo priùs cognitione conservatur : illa autem, quæ licèt simul existant, nullam tamen habent ad se relationem, *in signis naturæ disparatis* ponunt; ut naufragium et incendium in eodem instanti. Quod si plura et diversa per eamdem actionem ab eadem causa proveniant, ea dicuntur esse in *eodem signo naturæ*, et *effectus simultanei* appellantur, ut sol eâdem actione, eodemque instanti diversimodè corpora colorat. Tandem quæ eodem instanti proveniunt ab eadem causa, sed per distinctas actiones, dicuntur esse *in signis concomitantibus*, ut cum eodem instanti objectum aliquod videtur et sonus auditur.

1. SIGNATÈ refertur ad intentionem, vel directionem agentis; *exercitè* verò ad effectum operis, sive exercitii; e. g. qui mathesi studet, *signatè* intendit acquirere cognitiones veritatum circa quantitatem; *exercitè* verò, sive in ipso studendi exercitio, mentem ad rectè ratiocinandum capaciorem et aptiorem efficit.

2. *Signatè* etiam indicat rem obtinendam per verba. *Exercitè* verò per propria exempla, ut qui prædicat virtutem, *signatè* illam aliis suadet, *exercitè* verò qui virtuosè vivit.

3. *Signatè et exercitè* quandoque idem sonant ac *directè* et *reflexè*. V. *Directè*.

SIMILITUDO est relatio duarum qualitatum ejusdem speciei et gradûs. — *Simile non agit in simile*. Axioma. Ratio est, quia agens semper vult assimilare sibi patiens. Ergo si illud sit perfectè simile, non agit, quia tunc cessat finis agendi. Sic calidum ut quatuor non agit in subjectum, quod habeat etiam quatuor gradus caloris, sed benè in illud, quod habeat tres. In hoc axiomate fundantur alia hæc : *Omnis actio est juxta proportionem majoris inæqualitatis. Solùm agit quod habet contrarium*, sive habet aliquod, quod restitat actioni agentis aliquo modo.

SIMPLICITER. V. *Absolutè*.

Simpliciter dictum est quo res absolutè talis pronuntiatur, nihilque de ejus determinatione detrahitur; ut nix est candida. V. *Absolutè* — *Si simpliciter sequitur ad simpliciter et magis ad magis*. Axioma cujus sensus est quòd si res ab alia absolutè aut simpliciter defluit, quòd unam auget alteram quoque augebit. Ita beatitudo, cùm à charitate profluat, ad majorem beatitudinem requiritur quoque major charitas.

SIMULTAS *temporis et naturæ*. V. *Prioritas*. 3.

SINGULARITAS. V. *Principium* 1. — *Singularis enuntiatio* aut *propositio* ea est quæ se refert ad unum individuum; ut Petrus est doctus. — *Singulare*, juxtà Philosophum, est quod est pluribus incommunicabile (*De interpret.* lib. I, cap. 7).

SPATIUM *reale* est intercapedo positiva quæ inter plura corpora vel ejusdem corporis latera aut extrema reperitur. — *Spatium imaginarium* est illa intercapedo quam nobis imaginamur et fingimus esse supra cœlos.

1. SPECIES sæpè indicat imaginem objectum repræsentantem. — Species physicè est forma et pulchritudo rei.

2. *Species atoma* physicè sumpta est illa species in rerum natura, quæ non constat aliis speciebus, in quas dividi possit, ut sunt prima elementa.

3. *Species expressa* est cognitio ipsa, quæ objectum apparere facit, seu est perceptio ac repræsentatio objecti. *Species impressa* est qualitas ab objecto immissa, tanquam *objecti vicaria virtus* quædam, quæ potentiæ imprimitur et eam complet et adjuvat ad eliciendum

cognitionem objecti, sive *speciem expressam*. *Species impressa* sic dicitur, quia imprimitur potentiæ; *expressa* verò sic dicitur, vel quia expressiùs repræsentat objectum quàm *species impressas*, vel quia exprimitur, sive elicitur à potentia. Nimirùm objectum potentiæ e. g. visivæ per totum intervallum inter ipsum et potentiam emittit emanationes quasdam sui vicarias in aere sustentatas, quas vocant *species impressas*, quarum quæ potentiæ proxima est, adjuvat illam ad producendam, et in se recipiendam *speciem* illam, quæ etiam *impressa* dicitur, et cujus ope potentia tandem *speciem expressam*, id est, in casu nostro visionem elicit. Idem dic de qualibet alia potentia. Notandum verò emanationes illas non *substantiales* esse, sed *accidentales* in sensu Peripateticorum.

4. *Species impressa* dicitur etiam objecti semen, quia per eam, ut dicunt, ab objecto quasi patre fecundatur potentia quasi mater ut cognitionem pariat: unde fluit axioma : *ab objecto et potentia paritur notitia*.

5. *Species tam expressa quàm impressa* dicitur sæpe *intentionalis*, quia per eam potentia attendit, sive intendit in objectum. Cæterùm potentiæ quoque sensuum externorum habent suas *species* tam *expressas* quàm *impressas*.

6. *Species* quoque designat unum ex quinque attributis universalibus. V. *Prædicabilia*. — *Species prædicabilis* est unum aptum prædicari de multis, solo numero differentibus in quæstione quid est: ut homo de Petro et Socrate. — *Species subjicibilis* est particulare quod proximè collocatur sub genere et de quo genus immediatè prædicatur in quid ; ut animal respectu viventis. — *Species infima* seu *specialissima* est quæ sub se habet tantùm individua ; ut equus hunc et illum equum.

SPECIFICATIVÈ, vel *denominativè* sumitur concretum aliquod cùm prædicatum, quod de illo dicitur, illi convenit ratione subjecti ejusdem concreti ; *reduplicativè*, vel *formaliter* sumitur cùm prædicatum illi convenit ratione formæ ; v. g. *in hoc concreto* : philosophus, *subjectum* est homo , *forma* philosophia; hinc si dicas, philosophus dormit, philosophus sumitur *specificativè*, nam dormit ut homo ; si verò dicas, arcana naturæ pervidet, sumitur philosophus *reduplicativè*, nimirùm ratione philosophiæ.

1. SPECIFICATIVUM communiter significat illud attributum, per quod aliquid fit objectum talis potentiæ, sive *objectum formale*. Ita color dicitur *specificativum* potentiæ visivæ. Dicitur autem *specificativum*, quia est extrinsecum indicium, ex quo discernimus species actuum et potentiarum.

2. *Specificativum* rei aliquando dicitur illud attributum, vel illa attributa, quæ rem à cæteris distinguunt, et in tali specie collocant. Sic rationalitas est hominis specificativum. — *Specificari* idem est ac sub hac vel illa specie, in hoc vel illo ordine collocari ; potentia ita specificatur per actus. — *Speculatio* est actio intellectûs in sola veritatis cognitione conquiescentis. — *Speculatum* est quod in alia re tanquam in speculo videtur. — *Intellecta speculata* sunt res materiales in quibus tanquam in speculo res intellectuales perspiciuntur (part. I, q. LXXXVIII, art. 1).

SPHÆRA *extrinseca* causæ est spatium illud, vel loci ambitus, infra cujus terminos cohibetur, saltem naturaliter, activitas causæ. *Sphæra intrinseca* causæ est virtus, quam ipsa habet se extendens ad effectus, quos præstare potest, v. g. percipere lucidum coloratum respectu potentiæ visivæ; sonum respectu auditivæ. — *Sphæra activitatis* est terminus circularis quem agentia naturalia propter limitatam suam agendi virtutem præterire non possunt ; v. g. si ignis potest agere ad quatuor passus circulariter, non ultrà. — *Sphæra activorum et passivorum* ea est quæ amplectitur mundum sublunarem in quo, juxta Peripateticos, includebantur corpora generationi et alterationi obnoxia. — *Sphæra objectiva* est objectum potentiæ. V. *Objectum*.

SPIRITUS ut opponitur corpori est substantia simplex, completa , immaterialis et intellectiva. — Ut animæ instrumentum est corpusculum quoddam tenue, lucidum, calidum, ex puriori sanguine ad juvandas vitales et sensitivas operationes procreatum. — *Spiritus vitalis* est qui à corde vitæ fonte per arterias ad vitæ functiones juvandas defertur.—*Spiritus animalis* est qui à cerebro functionum animalium principio, earumdem functionum promovendarum gratià per nervos decurrit. — *Spiritualia per attributionem* juxta veteres sunt ea accidentia, iique modi, qui licèt non sint spiritus, naturaliter tamen adhærere debent spiritui, non corpori, ut actus animæ, gratia, etc. *Corporea, sive corporalia per attributionem* ea sunt, quæ licèt corpora non sint, naturaliter tamen exigunt intrinsecè ac perpetuò adhærere corpori, ut modi illi, illæque qualitates, quæ materiæ debent adhærere.

STATUS *termini* est acceptio termini pro tempore importato per copulam ; v. g. in his propositionibus : Adam extitit, Antichristus existet, *status termini* importat ut Adam sumatur pro homine, qui fuerit existens, Antichristus pro homine qui sit extiturus. *Statui termini* opponitur *Ampliatio*, quæ est acceptio termini ultra id, quod importat copula ; v. g. dum in Evangelio legitur : *Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt*, id vult intelligi de hominibus existentibus etiam tempore præterito.

SUBJECTI *certitudo*. V. *Certitudo*.

1. SUBJECTIVÈ et *connotativè* idem ac quod ad vel penes subjectum et connotata, seu indi gitata. Sic virtus pœnitentiæ *subjectivè* bona, *connotativè* respicit malum, sive peccata commissa.

2. *Subjectivè* et *objectivè* idem ac quod ad, vel penès subjectum et objectum ; e. g. conceptus, quem habet angelus corporis, dicitur corporeus *objectivè* , *subjectivè* vero spiritualis , cùm sit actus angeli , qui totus spiritus est ; sic etiam idea Dei in nobis est *subjectivè*, sive ex modo repræsentandi imperfecta, *objectivè* verò , seu quod ad objectum perfectissima.

3. *Subjectivè* et *terminativè* idem ac quod

ad vel penès subjectum et terminum. Sic creatio *subjectivè*, sive ex parte Dei est quid infinitum : finitum verò *terminativè*, sive ex parte creaturæ.

1. SUBJECTUM *adhæsionis* est illud, cui entitas aliqua modalis (V. *Modus*) sic adhæret, ut hæc nec sit subjecti complementum, nec ab eo dependeat tanquam à causa materiali. Sic Verbum divinum est *subjectum* unionis hypostaticæ.

2. *Subjectum attributionis* illud est, cui rei proprietates attribuuntur. Ita persona est subjectum actionum et passionum. V. *Actiones sunt suppositorum*.

3. *Subjectum inhæsionis* illud est, quod est causa materialis, vel quasi materialis alicujus accidentis, et ab ipso accidente intrinsecè afficitur. Ita aer respectu lucis in eorum sententia, qui volunt lucem accidens aeris. Idem dicito de anima respectu suorum accidentium.

4. *Subjectum puræ denominationis*, sive *prædicationis* est illud, quod aliquam denominationem accipit à forma impropria, id est, ab aliquo, quod vel non sit verè distinctum à subjecto, vel non sit ei intrinsecè unitum, uti debet esse vera forma perficiens subjectum. Sic Deus et ab omnipotentia denominatur Omnipotens, et à cognitione nostra dicitur cognitus.

5. *Subjectum puræ receptionis*, vel *informationis*, est materia incomposito, cujus forma non educatur ex ipsa materia, v. g. corpus in homine. V. *Eductio*.

6. *Subjectum sustentationis*, vel *eductionis*, est causa materialis alicujus complementi sui substantialis, vel etiam accidentalis. Ita materia, ex qua gignitur forma ignis respectu ejusdem formæ. V. *Eductio*.

SUBJICI *aliquibus prædicatis* est esse subjectum habens illa prædicata. Hinc

SUBJICIBILE est id quod potest esse subjectum in aliqua propositione, seu quod potest habere aliquod prædicatum; sic aqua subjicibilis est prædicatis vel calidæ, vel frigidæ.

In SUBSISTENDI *consequentia* idem est ac unum esse, vel existere tanquam consequens alterius, sed non vicissim. Sic benè infertur : hoc objectum est Deus; ergo est ens, at non vicissim. Similiter existit homo; ergo et animal, at non : existit anima; ergo et homo.

SUBSISTENTIA, seu *Hypostasis*, itemque *Suppositalitas*, *Terminus rei* est ultimum entis complementum, quo fit ut ens illud reddatur adæquatum omnium suarum functionum ac proprietatum principium. Ens per *subsistentiam* complementum dicitur *suppositum :* quòd si autem *suppositum* ratione præditum sit, *persona* nuncupatur, ejusque subsistentia *personalitas*. Peripatetici plures *subsistentiam*, tam in divinis, quàm in humanis in realitate quadam positiva constituebant. Recentiores verò philosophi subsistentiam cujuslibet entis creati (quidquid sit in divinis) communiter ciunt consistere in negatione unionis cum ente alio nobiliori; sic quilibet angelus, homo, brutum, arbor suam habent *subsistentiam :* sunt enim subjectum denominationis earum omnium actionum vel passionum, quæ ab ipsis vel in ipsis fiunt; at e. g. corpus vel anima hominis donec unita sunt, ramus arboris, priusquàm ab arbore evellatur, *subsistentiâ* propriâ carent, et non *suppositum*, sed pars *suppositi* dici solent, donec dicta unio persistit; denominationes enim non ipsis, sed toti composito tribuuntur.

SUBSTANTIA generatim est ens per se subsistens. — *Substantia* apud Aristotelem sumitur pro rei essentia, lib. *De prædic.* cap. 1.

1. *Substantia completa* est quæ non ordinatur ad illum substantiale compositum constituendum, etsi ulteriùs possit perfici in ordine accidentali, ut homo, arbor. *Incompleta* est substantia partialis, quæ ordinatur ad aliquod totum substantiale constituendum, ut anima, vel corpus hominis.

2. *Substantia est propter se.* Axioma; nempè, quælibet substantia non est propter aliam personam, vel suppositum intrinsecè afficiendum. Hoc intellige de substantia completa.

3. *Substantia prædicamentalis* est ea quæ creata et completa est; hæc enim sola ponebatur à Peripateticis in primo prædicamento. V. *hoc verbum. Transcendentalis* est substantia in genere sumpta, sive completa vel incompleta, sive creata vel increata.

4. *Substantia prima* est quæ neque est in subjecto, neque de subjecto dicitur; ut Socrates. — *Substantia secunda* est quæ in subjecto non est, et tamen de subjecto dicitur, ut homo de Petro. — *Substantiæ secundæ* sunt genera et species quibus prima insunt.

1. SUBSTANTIALE *compositum* dicitur etiam unum *per se; accidentale* unum *per accidens*.

2. *Substantiale compositum naturale* est quod coalescit ex substantiis incompletis et ad invicem ordinatis, ut sese mutuò in suo genere compleant, seu quod idem est, ex substantiis, quæ ex intentione naturæ sunt ordinatæ ad quid unum constituendum; tale est v. g. homo constans ex anima et corpore. *Substantiale compositum supernaturale* illud est, quod constat ex substantiis, quæ licèt naturâ suâ non ordinentur ad quid unum constituendum, habent tamen aptitudinem, ut ad id à Deo eleventur. Sic Christus Dominus ex duabus naturis divina et humana componitur, quæ in unam personam supernaturaliter uniuntur. *Accidentale compositum* est quod exsurgit vel ex substantia et accidenti, ut paries albus; vel ex substantiis in genere suo completis, ut acervus lapidum. *Accidentale compositum supernaturale* illud est, quod constat ex subjecto naturali et accidenti supernaturali, ut homo justus ex humana natura et gratia habituali.

3. In *substantiali composito* unio partium dicitur *substantialis* unio, vel modus *substantialis;* in *accidentali* dicitur *accidentalis*.

SUBSTANTIVÈ accipitur proprietas aliqua rei cùm sumitur *realiter*, quatenùs cum re ipsa identificatur; *adjectivè* verò sumitur cùm usurpatur *præcisè* quatenùs est perfectio rei. Sic rationalitas hominis *substantivè* sumpta est homo ipse, *adjectivè* verò est perfectio hominis.

SUBSTARE alicui est esse illi actu objectum, vel aliquo modo subjacere. Sic dùm percipio lunam, luna substat meæ cognitioni.

1. SUBSTRATUM in aliqua re dicitur, quod in ea est materiale; hoc enim substernitur formæ, à qua determinatur. Hinc *substratum* malitiæ idem est ac materiale peccati.

2. *Substratum* est etiam subjectum et prædicatum propositionis; hæc enim veluti substernuntur copulæ affirmanti vel neganti, à qua accipiunt vim et denominationem subjecti et prædicati. Hinc illa dicuntur etiam *materia* propositionis, copula verò *forma*.

SUMMULARUM regulæ sunt regulæ logicæ in summulas redactæ à Peripateticis. Hinc *Summulista* dicitur, qui regulas illas profitetur.

SUPERIORITAS *logica* terminorum est major extensio, vel latitudo illorum, de quibus termini affirmari possunt. Ita v. g. ens dicitur *logicè* superius animali, quatenùs de pluribus affirmatur esse *ens* quàm *animal*.

1. SUPERNATURALE est quod supernat vires activas et exactivas naturæ, nempè, quod nec causæ naturales facere valent, nec à Deo exigunt ut complementum sui generis; ut e. g. corpus organizatum exigit animam, ignis calorem, quæ idcircò naturalia sunt. Contrà verò divina gratia, character sacramentalis, mortui resurrectio, quæ neque viribus naturalibus haberi possunt, neque à natura exigi, supernaturalia sunt.

2. *Supernaturale quoad substantiam* est quod in omni casu totius naturæ vires omninò superat; vel quod in sua entitate est quid supernaturale, ut gratia, character sacramentalis. Supernaturale *quoad modum* est quod in aliquibus tantùm rerum adjunctis vires naturæ supernat; vel quod superat naturam solùm quod ad modum, quo fit; e. g. translatio corporis de loco in locum distantem facta, licèt naturaliter fieri possit, non tamen vel in instanti, vel sine transitu per spatium intermedium.

SUPERTRANSCENDENTALIA. V *Transcendentales*.

SUPPONERE *pro aliquo* idem est ac illud significare. V. *Suppositio*.

SUPPOSITALITAS idem sonat ac *Subsistentia, hypostasis, terminus rei*.

SUPPOSITARE *vel Terminare* est efficere ut substantia sit suppositum, vel persona. V. *Suppositum*.

SUPPOSITIO *termini* est ejusdem significatio et usurpatio actualis in propositione. Dicitur *materialis*, si in termino consideretur ratio termini, non res significata per terminum, ut in hac propositione: homo est vox. Si verò consideretur res, quæ per terminum significatur, dicitur *formalis*, et quidem *simplex*, si res talis sit per abstractionem mentis, ut e. g. homo est species; *personalis* verò, si res sumatur ut in se ipsa est, e. g. homo est vivens. *Suppositio termini* dicitur *distributiva*, si in propositione sit terminus universalis, qui distributivè sumatur, nempè, qui omnia individua sub se contenta etiam singillatim respiciat, ut: omne animal est vivens. Hæc verò dicitur *completa*, si singula individua, seu, ut aiunt, *singula generum* respiciat, ut in exemplo adducto; singuli enim generis humani sunt viventes; *incompleta* verò dicitur, si non singula individua, sed species duntaxat alicujus generis, seu, ut aiunt, *genera singulorum* respiciat, ut si dicitur: omne animal fuit in arca Noe; non enim singula omnis generis animalium fuerunt in ipsa, sed solum aliqua cujuscumque animalium generis. Si qua sit exceptio in propositione *distributiva*, hæc dicitur *accommoda*, ut: omnes homines diluvio perierunt; subintelligitur enim: exceptis iis qui erant in arca. *Suppositio* appellatur *collectiva*, si in propositione sit terminus universalis, qui collectivè sumatur, nempè, qui omnia individua sub se contenta simul sumat, ut: omnes apostoli erant duodecim. *Suppositio* dicitur *disjunctiva*, seu *determinata*, quando in propositione est terminus particularis indicans certum ac determinatum objectum, ut: aliquis apostolus (Judas nempè) prodidit Christum. Dicitur tandem *disjuncta*, seu *indeterminata*, cùm in propositione est terminus particularis indeterminatè sumptus, ut: aliquis calamus necessarius est ad scribendum.

SUPPOSITUM. V. *Actiones* et *Subsistentia*.

SUPREMUM *infimi attingit infimum supremi*. Axioma, quod ita explicatur. In duabus entium seriebus, quarum una sit alterâ immediatè superior, et unaquæque contineat entia, quæ gradatim ascendant, ens quod supremum est in serie inferiori proximum est enti, quod infimum est in serie superiori. Ita dicimus e. g. supremum probabilitatis gradum attingere, seu proximum esse primo certitudinis gradui.

1. SYLLOGISMUS. Hujus figuram à loco, quem medius terminus occupat, desumebant. Is enim vel in una præmissa subjectum est, in altera prædicatum; vel in utraque prædicatum, vel in utraque subjectum. Primo casu syllogismus primam figuram constituit; altero secundam; tertio tertiam.

Extremum majus Peripateticis erat, quod vel unicè, vel magis prædicatur (seu est prædicatum) in toto syllogismo. Hinc rigorosè loquendo præmissas non ab earum loco, sed à cujusque extremo majorem vel minorem vocabant. Sic in hoc syllogismo: *Nullum animal est arbor: Omnis palma est arbor: Ergo nullum animal est palma:* Extremum *palma*, quod unicè prædicatur, videlicèt, in conclusione, est *majus*, hinc *præmissa major* est: *Omnis palma est arbor;* licèt secundo loco ponatur; cæterum in disputatione et communi usu nostrum loquendi modum tenebant.

Si extremum, quod in una præmissa prædicatum est, est etiam prædicatum in conclusione, syllogismus *directè* concludit, secùs *indirectè*

In propositionibus *quantitatem* et *qualitatem* considerabant, quatenùs aliæ universales sunt, aliæ particulares, utræque vel affirmativæ, vel negativæ. Harum varietatem vocalibus *A. E. I. O.* designabant aiebantque:

Asserit A. negat E. sed universaliter ambæ;
Asserit I. negat O. sed particulariter ambæ.

Ex harum vocalium diversâ collocatione undeviginti voces efformarunt, quibus modos omnes ritè *syllogizandi* significarunt, habitâ etiam

ratione figuræ et conclusionis directæ, vel indirectæ. Hæ voces his versiculis continentur :

Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baralipton,
Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisesomorum,
Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti,
Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

Vox *Barbara* indicat syllogismum constantem tribus universalibus affirmativis; *Celarent* tribus universalibus, primâ, et tertiâ negativis, secundâ affirmativâ; *Darii* tribus affirmativis, primâ universali, reliquis duabus particularibus. In vocibus *Baralipton et Frisesomorum* tres tantùm priores vocales attenduntur; nam reliquæ solius metri causa sunt additæ. Novem priores modi ad primam figuram pertinent, quatuor sequentes ad secundam, sex reliqui ad tertiam. Ex modis primæ figuræ quatuor tantùm priores directè concludunt. Cùm verò syllogismus sub eadem quantitate et qualitate propositionum possit quandoque et diversæ figuræ esse et diversimodè concludere, pro his casibus diversæ voces iisdem vocalibus eodem ordine constantes excogitatæ sunt : ut *Celarent, Celantes, Cesare*, quarum duæ priores pro prima figura sunt, tertia pro secunda; at prima vox conclusionem directam indicat, altera indirectam, e. g. positis his præmissis : *Nulla arbor est animal, Omnis palma est arbor*, si inferas : *ergo nulla palma est animal*, concludis *directè* in *Celarent;* si verò inferas : *ergo nullum animal est palma, indirectè* concludis in *Celantes*. Si autem dicas : *Nullum animal est arbor, sed omnis palma est arbor; ergo nulla palma est animal*, syllogismus erit secundæ figuræ *in Cæsare;* quod si inferas : *ergo nullum animal est palma*, syllogismus erit in *Camestres;* tunc enim *major* rigorosè loquendo erit : *Omnis palma est arbor*, ut constat ex superiùs dictis. Similiter dicito de aliis vocibus, in quibus eædem sint vocales eodem ordine.

2. *Syllogismus expositorius* ita dictus, quia rem quasi oculis exponit, ille est, qui constat medio termino singulari; v. g. Petrus est homo, Petrus est animal; ergo aliquod animal est homo.

Syllogismus categoricus, seu *simplex*, est qui ex simplicibus propositionibus constituitur. — *Syllogismus absolutus* est qui constat ex propositionibus absolutis, ut : Omne animal moritur. Equus est animal. Ergo moritur. — *Syllogismus modalis* est qui constat ex una pluribusve modalibus propositionibus : Hominem esse lapidem est impossibile. Sed Plato est homo. Ergo Platonem esse lapidem est impossibile. V. *Enuntiatio*. — *Syllogismus demonstrativus* est qui constat ex materia necessaria et generat scientiam et certitudinem. — *Syllogismus topicus*, seu *dialecticus*, est qui constat ex materia probabili et opinionem parit, ut : Omnis mater diligit filium. Hæc mulier est mater. Ergo diligit filium. — Sophismata vocantur syllogismi modò *pseudographi*, modò *sophistici*, modò *paralogismi*.

SYMBOLA. V. *Elementa vulgaria*.

SYNCATEGOREMATICUS V. *Categorematicus*.

T

TALITAS *rei* est idem ac talis quædam determinata qualitas ejusdem.

TEMPERAMENTUM est mensurata quædam et modificata medietas, aut proportio primarum qualitatum mixti naturæ conveniens.

Temperamentum ad pondus, seu *uniforme*, est temperamentum corporis continentis elementa prima, *Aerem, Terram*, etc., in gradu æquali, v. g. ut quatuor. *Temperamentum ad justitiam*, seu *difforme*, est quod illa continet in eo gradu, qui debitus est determinatæ speciei corporis, quæ sæpe importat, ut modò unum, modò aliud elementum præ aliis dominetur. — *Temperamentum simplex* est in quo una tantùm ex primis qualitatibus dominatur. — *Temperamentum compositum* est in quo duæ primarum qualitatum excedunt. Est quadruplex: *Sanguineum*, seu *aereum*, in quo calor et humiditas. — *Colericum*, seu *igneum*, in quo calor et siccitas. — *Phlegmaticum*, seu *aquaticum*, in quo frigus et humiditas. — *Melancholicum*, seu *terreum*, in quo frigus et siccitas. — *Tempus* est numerus motus secundùm prius et posterius, juxtà Philosophum (*Phys*. lib. IV cap. 11). — Definitur quoque duratio motûs cœlestis, quatenùs assumitur, ut mensura cæterorum motuum. — *Tempus imaginarium* est spatium illud quod fingimus ab æternitate in æternitatem fluere. — *Ævum* juxtà Peripateticos mensuratur à successione cogitationum quæ sibi invicem succedunt in primo angelorum.

TERMINARE. V. *Suppositare*.

TERMINATIVE. V. *Subjectivè*. 2.

1. TERMINUS *actionis* est id, quod ipsâ actione perficitur.

2. *Terminus actionis formalis* est id quod propriè et immediatè actione efficitur; *terminus denominationis* est id quod per actionem accipit denominationem novam; sic respectu causæ motricis, motus causatus est *terminus actionis formalis;* corpus verò motum est *terminus denominationis*.

3. *Terminus enuntiationis* est id in quod ut extremum resolvitur enuntiatio, ut sunt prædicatum et subjectum. *Terminus appellans et appellatus*. V. *Appellare*.

4. *Terminus categorematicus*. V. *Categorematicus*.

5. *Terminus relationis* est ipsum relationis fundamentum. Vid. *Relatio*. — *Terminus à quo* est unde incipit motus, ut privatio, unde generatio. — *Terminus ad quem* est id in quod motus desinit, ut forma in quam generatio. — *Terminorum descensus et ascensus*. Vid. *Descensus*.

6. *Terminus intrinsecus unionis* est illud extremum in composito, in quo unio, quæ Peripateticis *entitas* erat ab extremis distincta, non recipitur, neque ab eodem educitur et sustentatur. Ita forma compositi est *terminus intrinsecus* unionis materiæ cum forma, quæ unio recipitur, seu adhæret materiæ et à materia sustentatur, non verò formæ adhæret, neque ab ea sustentatur. V *Eductio*.

Terminus rei. V. *Subsistentia.*

Tò (to) apponitur ad indigitandum verbum aliquod, de quo sit sermo, et est veluti articulus demonstrativus; v. g. in illis Evangelii verbis: *Pater major me est,* τὸ *me* refertur ad humanitatem Christi, non ad divinitatem. Sensus est illud verbum *me,* quod gallicè exprimeremus dicendo: *ce mot me,* refertur, etc. Eamdem vim habet *Ly*. *Tò* sumptum est ab articulo neutro Græcorum defectu articuli latini. *Ly* sumptum videtur ab Arabis, à quibus sublimiores scientiæ originem traxerunt, qui articulum habent *Il*, qui retrò lectus, ut eorum vult grammatica, reddit: *Ly.*

TOTALITER. V. *Adæquatè.*

TOTUM *per se* est quod constat ex partibus ad ejus essentiam, vel integritatem constituendam naturaliter ordinatis; ut homo, lapis. — *Totum per accidens* aut *accidentale* est quod constat ex pluribus entibus in actu, sive completis; ut cumulus lapidum. — *Totum essentiale* est quod ex partibus ejus quidditatem seu physicè, seu metaphysicè constituentibus coalescit; ut homo physicè ex corpore et anima rationis compote; metaphysicè ex animali et rationali. — *Totum physicum* est quod ex materia et forma substantiali, inter se naturaliter ordinatis et unitis constituitur. — *Totum metaphysicum* est quod ex partibus metaphysicis, genere scilicet et differentiâ, constare intelligitur. — *Totum homogeneum* seu similare est cujus partes omnes eamdem cum toto rationem et appellationem habeant; ut aqua cujus quælibet pars nominatur, ut est aqua. — *Totum heterogeneum* seu *dissimilare,* est cui partes insunt, diversi à toto nominis, diversæque naturæ, ut corpus humanum, cujus caput, manus, pes, nec eamdem denominationem, nec eamdem quidditatem cum toto sortiuntur. — *Totum potentiale* est quod partes suas potestate tantùm, non actu continet; ut animal respectu hominis et bruti. — *Totum integrale* est quod partes habet ad rei integritatem pertinentes. Vid. *Partes.*

TRANSCENDENTALE aliquando dicitur id quod cum essentia alicujus rei identificatur.

TRANSCENDENTALES sunt termini vel proprietates rebus omnibus cujuscumque generis convenientes. Veteres sex numerabant: *Res, Ens, Verum, Bonum, Aliquid, Unum,* quæ per litteras initiales earum vocum indicantur componentes hanc barbaram vocem: *Reubau;* nihil enim in rerum natura inveniri potest, cui ista non conveniant. Recentiores ad tria reducunt attributa transcendentalia, quæ et metaphysica dicunt: *Veritas, Unitas, Bonitas, Transcendentalia* dicuntur quia veluti essentias omnes transcendunt, et cum iis identificantur. *Intranscendentes* sunt autem illi termini et proprietates, quæ rebus certi generis vel speciei conveniunt, non aliis; ut lapis, arbor, homo. *Supertranscendentalia* ea dicuntur, quæ rebus non modò realibus, sed fictis etiam, seu imaginariis aptantur; ut *apprehensibile, cogitabile, significabile.*

TRANSCENDENTALITER. V *Prædicamentaliter.*

TRANSCENDERE res aliquas est illis omnibus esse commune, vel etiam cum illarum essentia esse identificatum. V. *Transcendentale.*

U

1. UBI *non est totum et pars, aut totum sumitur, aut nihil.* Scilicet, de eo, quod natura simplex est et partibus caret, ut Deus, anima, nequit verificari ut una pars sumatur, et altera *à parte rei* sit intacta, pluralitas enim ista partium non adest. Ergo aut totum sumi necesse est, aut nihil. Dictum est *à parte rei;* nam per mentem fieri potest distinctio in iis etiam, quæ sunt simplicissima. V. *Distinctio rationis.*

2. UBI, *Ubitas, Ubicatio, Præsentia* est illud, per quod res determinatur ut sit in loco; ita duas habere *ubicationes* est esse in duobus locis.

UBICATUS idem ac existens in loco. — *Ubi circumscriptivum* est circumscriptio corporis à loci circumscriptione proveniens. — *Ubi definitivum* est modus secundùm quem res ita est in loco, vel spatio, ut tota sit in toto et tota in qualibet ejus parte, non tamen extrà; quale est ubi angelorum. — *Ubi prædicamentum* est accidens secundùm quod res dicitur esse in loco, vel in certa spatii parte (Vid. *Prædicamenta*).

ULTIMUM. Virtus est ultimum potentiæ, id est, cujusque potentiæ virtus seu quantitas et efficacia definitur, exprimendo ultimum seu supremum, quod ipsa potest. 1 2. q. 55. a. 1.

UNIFORMITER *difformiter,* v. g. dicitur causa operari intrà propriam sphæram; *uniformiter,* quia per totam sphæram producit effectus ejusdem rationis; ita sol per suam sphæram producit lucem et calorem; *difformiter,* quia juxta distantias et dispositiones objectorum inæqualiter agit; ita lux solis decrescit ratione distantiæ, et magis illuminatur politum corpus quàm asperum.

1. UNIO sæpè denominatur ab effectu, quem præstant partes unitæ, ut unio *essentialis,* quâ, videlicet, uniuntur partes rei essentiam constituentes: *accidentalis,* quâ accidens unitur substantiæ.

2. *Unio continuativa* est ea, quâ ita uniuntur partes alicujus substantiæ, ut naturali nexu copulatæ remaneant; talis est unio partium ligni.

3. *Unio informativa* est unio formæ cum materia; v. g. animæ cum corpore.

4. *Unio unionis* est modus quidam ab aliquibus admissus ut possibilis, cujus officium sit unire unionem partium cum suis partibus. Pariter *ubicatio ubicationis* est ubicatio ipsius ubicationis. *Actio actionis* est actio, quæ facit ut actio egrediatur à causa. *Unio* verò *unionis, ubicatio ubicationis, actio actionis* dicuntur *reflexæ* non raro, quia veluti reflectunt et cadunt super aliam unionem, ubicationem, actionem.

UNITAS est indivisio rei in se et divisio à qualibet alia, juxtà Philosophum. — *Unitas per se* est quæ oritur ex una essentia vel natura, sive simplex sit, sive composita, ut unitas

divinæ naturæ, et unitas hominis. — *Unitas per accidens* est quæ oritur ex naturis diversis seu completis, seu diversi ordinis aut prædicamenti; ut homo albus, cumulus lapidum habent unitatem per accidens. — *Unitas materialis*, seu numerica, est entitas cujusque individui, prout dicit incommunicabilitatem et indivisionem in plura inferiora; ut unitas Platonis. — *Unitas formalis* est essentia rei, prout dicit negationem divisionis in plures essentias, qualis est ipsa; ut unitas naturæ humanæ.

1. *Unitas formalis, vel essentialis*, est unitas speciei, quatenùs ea ab omni alia specie distinguitur; vel unitas est generis, quatenùs distinguitur ab omni alio genere. Sic Petrus unitate individuali distinguitur ab eo omni, quod ipse non est; *unitate essentiali* et *formali* ab eo omni, quod non est animal, et ab eo omni, quod non est rationale.

2. *Unitas simplicitatis* habetur quando aliquid et unum est *numericè*, et est natura simplex, ut Deus, angelus. *Unitas compositionis* habetur quando aliquid unum est *numericè*, sed est compositum partibus distinctis, ut homo, qui constat animo et corpore.

3. *Unitas solitudinis* idem est ac unicitas, sive esse solum et unicum in tali natura. Hoc sensu dicitur Deus unus. *Unitas indivisionis, individualis, transcendentalis* omnibus conveniens consistit in hoc ut res non sit multa entia, sed unum distinctum à cæteris omnibus, quæ illud non sunt. Hæc unitas dicitur etiam *numerica*, nam ex pluribus, quorum quodlibet sit unum et indivisum, numerus coalescit; dicitur etiam *materialis*.

4. *Unitas universalis*, sive *rationis, præcisionis*, et *formalis intentionalis*, est illa, quâ per mentem plura individua fiunt una species, aut plures species unum genus. Ita plures homines fiunt unum sub idea abstracta : *homo;* et plurium animalium species fiunt unum sub idea : *animal*.

UNITIO est actio propria unionis in partibus unitis, considerando unionem ut modum distinctum à partibus in sententia veterum.

1. UNIVERSALE est id quod unum cùm sit extenditur ad multa. — *Universale complexum* est aliqua propositio generalis ex qua plures particulares deduci possunt; ut omne totum est majus suâ parte. — *Universale incomplexum* est aliquid simplex, ad multa dicens ordinem, ut virtus respectu justitiæ et prudentiæ.

2. *Universale in obligando* est id quod est unum, et obligat multos, ut lex. *In causando* quod est unum, et causat multa, ut prima causa. *In significando* vel *repræsentando*, quod est unum, et multa significat, ut vox, aut conceptus *homo*. *In essendo* et *prædicando*, quod est unum, et est aptum esse in multis et prædicari de multis, ut natura humana prout expressa per conceptum indefinitum : *homo;* sic enim expressa est quid unum, et aptum esse in omnibus individuis speciei humanæ ac de iis affirmari. Universale nonnulli volebant revera esse aliquid existens in rerum natura independenter ab intellectu, et hoc est celebre *universale à parte rei*. Alii, imò ferè omnes hoc unicè admittunt tanquàm opus mentis nostræ abstrahentis et præscindentis, et nihil reverà volunt reale quod sit unum et multiplex. — *Universale physicum* est natura realis in singularibus existens; ut natura humana Petri. — *Universale metaphysicum* est natura realis considerata in statu solitudinis, id est, non consideratis conditionibus individuantibus, ut natura humana concepta sine Petreitate, Pauleitate, etc. — *Universale logicum* est unum aptum inesse multis et de multis prædicari eâdem omninò ratione; ut substantia respectu spiritûs et corporis; album respectu nivis et cerussæ.

1. UNIVERSA sunt ea, quibus eadem prædicata conveniunt in eodem sensu, ut leo, pecus in ratione animalis. *Æquivoca* sunt ea, quorum uni aliquod prædicatum convenit in uno sensu, alteri idem prædicatum in alio, ut gallus gallinaceus et Gallus homo, scilicet, è Gallia. *Analoga* sunt ea, quorum uni aliquod prædicatum convenit propriè, alteri idem prædicatum convenit impropriè, ut homo vivus et homo pictus. Hæc dicuntur etiam *analogata;* unde intelligitur illud axioma : *Analogum per se sumptum stat pro famosiori analogato;* id est, pro significato magis proprio et principali, quando nihil additur; v. g. terminus *homo* dictus absolutè sine addito, accipitur pro homine vivo, non pro picto.

2. UNIVOCA, *Æquivoca, Analoga*, dicuntur talia *physicè*, quando univocatio, æquivocatio, analogia est penès prædicata, quæ sunt specifica; *metaphysicè*, quando est penès prædicata generica; v. g. leo, equus, sunt univoca *metaphysicè*, quia sunt univoca in ratione animalis, quæ eorum genus est; Petrus et Paulus sunt univoca *physicè*, quia talia sunt in ratione humanitatis : quæ species est. Univoca autem, æquivoca, analoga dicuntur talia *logicè*, quando sumuntur abstractè præscindendo ab univocatione physica, vel metaphysica. Vid. *Æquivoca, Analoga et Causa*.

Unumquodque est propter suam operationem. *Unumquodque sicut se habet ad esse, ita se habet ad agere*. V. *Esse*.

UT SIC, significat rem, de qua est sermo, considerari in genere, non in specie, vel individuo; v. g. animal ut sic, est animal in genere, indefinitè sumptum, non verò prout tale vel tale sit in specie vel individuo; significat etiam *ut tale*, vel *quatenus tale;* e. g. philosophus *ut sic*, id est, ut philosophus, sive quatenùs philosophus.

V

VACUUM latè sumptum est spatium corpore carens, nec aptum eo repleri; quale erat ante mundum conditum, et nunc supra cœlos. — *Vacuum* etiam dicitur spatium in quo nullum est corpus tactu perceptibile. — *Vacuum* propriè est locus corpore carens et aptus eo repleri; quale esset si inter lunæ concavum et terram, nullum foret corpus. — *Vacuum coacervatum* est vacuum sensibile, et notabile, ut si Deus destrueret omnia corpora in magno cubiculo contenta. *Vacuum disseminatum* est vacuum constans multis inanibus spatiolis insensibilibus per gran-

diora corpora dispersis et conclusis intra plures eorum particulas.

VAGE idem ac *indeterminatè*. V. *Individuum.*

VERIFICATIVUM actus intellectûs judicantis est objectum, quo posito actus est verus, et quo non posito actus est falsus, v. g. *verificativum* hujus judicii; lux est, est ipsa existentia lucis.

VERITAS est habitudo inter rem et intellectum.

1. *Veritas formalis* consistit in conformitate actûs cum objecto; ut si diceres: Deus existit, Petrus currit; horum actuum *veritas formalis* importat quòd Deus verè existat, Petrus currat. *Veritas radicalis* est exigentia vel necessitas ut adsit veritas formalis, sive ut objectum sit quale judicatur, vel enuntiatur. Talis est veritas actuum, qui in evidentia et fide divina fundantur; hi enim necessariò debent esse conformes objectis.

2. *Veritas repræsentationis* est conformitas apprehensionis intellectûs cum objecto repræsentato. *Veritas sententiæ* est conformitas judicii intellectûs cum re judicata. — *Veritas naturæ.* Illud pertinet ad veritatem naturæ alicujus, quod est de constitutione ipsius (part. I, quæst. 119, art. 1. o.

3. *Veritas transcendentalis*. V. *Transcendentales.*

4. *Veritas cognitionis* est conformitas intellectûs cognoscentis, seu ipsius cognitionis cum objecto cognito, prout in se est. — *Veritas moralis* seu veracitas est virtus quâ quis verbis, factis, aliisque signis externis talem se demonstrat qualis est in se.

VERUM est quod apparet id esse quod est; ut aurum verum dicitur quando tale est quale videtur.

VIA. Homo qui est in via est ille qui in hoc mundo existit, cujus vita est peregrinatio ad alium mundum; qui verò hanc peregrinationem jam consummavit dicitur *in termino*, sive condemnetur, sive præmietur. — *Viale* est id, quod est via, seu dispositio ad aliquid, vel illius causa; unde intelligitur quid sit.

VIALITER. V. *Formaliter*. 4.

VIRTUALITER. V. *Formaliter*. 4.

VIRTUS generatim est perfectio et vis aliquid rectè operandi. — *Virtus* dicitur *esse dispositio perfecti ad optimum,* quia est dispositio complens potentiam ad eliciendum actum bonum; ac proindè cùm dicitur *ad optimum*, illud *optimum* ex mente tum Philosoph. *Physic.* lib. VII, tum B. Thomæ, 1 2. quæst. LV, art. 2 ad 3, non intelligitur objectum, sed actus perfectus quem potentia per virtutem disposita potest elicere; et qui dici potest quid optimum, eò quod actus ab habitu procedens sit aliquid melius quàm habitus solus.

VITA *in substantiis* purè immaterialibus est substantia ipsa simplex et spiritualis prout in se intrinsecè operatur; hoc est, intelligit et vult. — *Vita in animanti* est unio animæ cum corpore. — *Vita substantialis* est principium quo quid in se immanenter et intrinsecè operatur. — *Vita accidentalis* seu secunda est operatio intrinseca animæ vel intellectivæ substantiæ.

VITALES *actus* sunt illi actus viventis, qui sunt immanentes, et ab ipso vivente eliciti propriâ virtute, ut actus intelligendi, volendi, videndi, audiendi. Motus verò locales, sive loci mutationes, cùm non sint actus immanentes, non sunt vitales; nec vitalis est motus gravium, et generatim motus quique corporum in animatorum facti ad acquirendum vel conservandum statum sibi connaturalem, ad quem corpora habent determinationem ab extrinseco. Unde *vitales* actus dicuntur etiam *actus ab intrinseco* et *in intrinsecum;* id est, provenire debent ab ipso vivente, et debent esse immanentes. *Vitales actus* in ente creato sunt essentialiter creatæ virtutis exercitia, ut patet, unde neque Deus illos per se solùm præstare posset; v. g. intellectio creata à solo Deo producta, simul esset et non esset exercitium virtutis creatæ, quæ est contradictio ipsi Deo repugnans.

FINIS LEXICI SCHOLASTICORUM VERBORUM.

Barri-Ducis, typis Cœlestinorum. — BERTRAND.